SIGNATURA: I 268

FAC REDUC..

14,8 X

I-133

151 I 133
268

Liber floreti in quo flores oim virtutuz et deteſtationes vicioꝝ metrice continẽtur vna cum commento.

n.º 21.402

UNIVERSIDAD Y PROVA
BIBLIOTECA
DE ZARAGOZA

~~dores al señor quatro oficios de finados abantalados~~

7 tego quato oficyos de finados abantalados
dores al señor plegue ael me de graca q tega
mas

Domine floretus liber in-
cipit ad bona cetus
Semper eris tutus eius
documenta ſecutus
Hic liber extract⁹ ex plu-
ribus eſt vocitatus
Recte floretus q2 flos ē inde recept⁹
Et breuiſ text⁹ fragrat ṽtute replet⁹
Collegi flores nō oēs ſed meliores
Quos in virgultis dñi vidi bñ cultis
Qui non marceſcunt ſeruando donan
doq3 creſcunt
Ergo dilecte valeas vt viuere recte
Multis pficere dño ſempq3 placere
Suſcipe corde bono florē₇ hos quos
tibi dono
Tollēt lãgores tribuēt tibi ſp hõores
Si bñ dulcores flor₇ reties ₇ odores
Sũmo cultore florũ clemēte datore
Dogma ſacre fidei ponit prius ordo
libelli
Poſtea pcepta ponũtur parte ſecũda
Tertia ps vere monſtrat pctã cauere
Inde docet q̃rta ps eccl'e ſacramenta
Virtutes q̃nta mores docz ₇ documẽta
Cõcludit ſexta de morte ſuaq3 ſeq̃la.

A [illegible]

to de ꝯſolatione ad deũ glorioſiſſimũ: q̄ ſue vir-
tuti necnõ ienarrabilis potẽtie diffuſiõe cũcta
dirigit ₇ ꝯſeruat in libro de intelligẽtijs.xx.ca.
humilit anhelat ſuſpirando tanq̃ ad ſingulare
refugiũ: cũ quo oĩa ſine quo nulla validũ ſortiũ-
tur effectũ ſm pħm.xi.phie. pma Ja. pmo. Oẽ
donũ optimũ ₇ oẽ datũ pfectũ deſurſũ ē: vt mi-
hi qui ſquamis ignorãtie varijſq3 facinoroſis ir-
retitus maculis veluti temerarius antumno ex-
planatiuã gloſam ſup cõmẽdabilē textũ floreti
cõpilare accumulãdo ea q̄ in meditatiõe ſacrar
inſerunt ſcripturar: intẽtũ ad iniciãdũ adopi-
at ad mediandũ ꝯfirmat: ad finẽq3 p optatũ de-
ducere ꝓcedat. Que ls nõ ſit digna puidẽtie vr̃e
tñ ſi ſincero cordis ſcrinio recõdat pcul dubio
nõ deſiſtet fructũ afferre q̄ plurimũ: g ₇c. Rſa
cũctor cuivis dãs dõa ſophie. Lecture ſue plu-
ſtret corda reorũ. Te ſine ductore vari et labor
abſq3 valore. Catholico more rogo ſis gloſetur
hõre Pñs cõmentũ mir clandẽs documẽtũ. Si
bñ ꝯtentũ pinguat corde ſtudentũ. Ergo deus
vere q̄ curas queq3 fouere. Lumine gloſant il-
luſtres intima mẽtis. Et h quoad primũ. ¶ Ve-
nio ad ſcõm i quo habeo ꝓteſtationes inſerere
pro poſſe primitus ꝓteſtãdo q̄ in executione p-
ſentis lecture non intendo aliquid afferere qd
in aliq̄ videat a recto tramitte xpiane religio-
nis deuiare ſeu audientiũ quouiſmodo pias au-
res offendere: Quod ſi ex ignorentia in aduer-
tẽtia ve ꝯtingerit: quod abſit: ex nũc reuoco re-
tracto annullo ₇ habeo pro nõ dicto me ſubmit-
tens in dictis dicendiſq3 correctioni necnõ lim-
pide determinationi omnium ₇ ſingulor quos
inſtinctu charitatis volo habere exoratos: vt ſi
quid reprehenſibile minuſue eleganter expoſi-
tum perſpexerint ſublata prorſus inuidie falce
dignẽtur in partem interp̃tari meliorẽ. ¶ Im-
putando hoc potius gloſantis ignorãtie inad-
uertãtiue q̄ pertinaci malicie: ₇ attẽdo q̄ in oĩ-
bus bene agere ₇ in nullo deuiare pot⁹ ſit diui-
nitatis q̄ humanitatis. In.l.ij.§.ſed q̄a diuine.
C.de ve.iur.enucle. Si aũt in pñti cõpilatione
aliquid rite deductũ reperit non mihi ſed diuine
maieſtati gratiarũ actiones dignanter referant
a qua oĩs ſapientia affluenter emanat. Eccl'.i.
Prouer.ij. Jaco.i. et hoc de ſecundo. Venio ad
tertiũ in quo habeo vtilitates hu⁹ libelli decla-
rare cõmẽdabiles: quar aliq̄s elucidabo. Alias
aũt textuali cõmittam diſcurſui. ¶ Prima enim
vtilitas põt dici fundamentum gratie ₇ glorie
cum in hoc libello tractetur primit⁹ de fide que
eſt pmus habitus virtutũ non tempore ſ3 natu-
ra ſm Al.in.v.libro ſui cõpen. Ipſa enĩ eſt fir-
ma petra ſupra quam alie fundantur virtutes

G
96

Es comiença la commemoraçion de sant
anton un dia antes de la anunçiaçion
de nra señora la vge m

ſine qua impoſſibile eſt placere deo ad Heb. xi. ſine hoc enī fundamēto oē edificium ruinoſum vel nullum cum vbi fundamētum non ſit ſuper edificari nō poſſit de Preſbyte. baptiſa. c. veniens: ⁊. i. q. i. c. cum paulus. ¶ Alia vtilitas eſt ſalubris excitatio ad bonum et obſeruātia a malo cum hic tractetur de p̄ceptis decalogi que qcū qꝫ cuſtodierit non experiet̄ quicq̄ mali. Eccle. viij. Qui cuſtodit p̄ceptum non experietur qcq̄ mali. ¶ Alia vtilitas eſt inſtructio ad bene viuē dum cum hic tractet̄ de virtutibus que ſunt qlitates mētis qb⁹ recte viuitur ⁊ nemo male vtit̄ ſm beatū Aug. in li. de libe. arbi. ⁊ ſm phm. ij. c. v. vbi dr̄ et hi. Uirtus eſt que hn̄tem perficit et opus eius bonū reddit. Ipſe enī virtutes diſponunt habentē ad melius ſm Phm. ij. ⁊. vij. et hi. Per ſcientiā enī huius libelli ortatur quiſcꝫ fidelis mala euitare ⁊ bona feruentius operari p̄ que ad vitam introducitur eternam. Ergo qui tenuerit ſciam p̄ntis cōmenti btūs. Prouer. iij. Alie vtilitates in proſecutione littere manifeſtabuntur de quibus hic cauſa breuitatis ſupſedeo. Iſtis tribus pūctis taliter qualiter: vt premiſi. deductis venio ad littere elucidationē in hunc qui ſequitur modum.

Incipit liber nomie floretus a btō bernard. clareuallis metrice accumulat⁹ ex plurib⁹ ſacre ſcripture voluminib⁹ ad eruditionē vniuſcuiuſcꝫ in fide catholica. ¶ In cuius tituli cōtinuatiōe q̄ttuor tangūtur cauſe. ¶ Cauſa materialis cū dicit floretus. i. flos receptus ⁊ accumulatus a pluribus ſacre ſcripture voluminib⁹ ¶ Cauſa formalis ē duplex ſcilicet forma tractā di ⁊ forma tractatus ſicut in alijs tractatib⁹: et iſta tangitur cum dicit metrice. ¶ Cauſa efficiēs tangitur per hoc ꝙ dicit beatus Bernar. clareuallis. ¶ Cauſa finalis tangitur per hoc ꝙ dicit ad eruditionem vniuſcuiuſcꝫ ī fide catholica q̄ eſt multiplex: vt in alijs libris iſtud patet ſatis omni ſcientifico. ¶ Notanter enim intitulatur floret⁹ q: vt premiſi iuxta litteram flos ex pluribus voluminibus ſacre ſcripture receptus vel intitulatur floretus quaſi flos apt⁹ ex parte ſui producere ſaltem inſtrumentaliter vnum quēcꝫ ad fructum incomparabilem: ſcilicet vitam eternam. Et recte floretus propter tria que flori videntur competere: que ſunt lata odorum p̄fuſio: fructus preuiatio: prefulgens compoſito. Latus enim eſt ſcientie huius commenti ambitus cum per vniuerſum orbem a cunctis orthodoxis obſeruari nullatenus ābigatur. Cui niſi quiſcꝫ firmiter adheſerit ad vitam eternaꝫ peruenire non valebit. Secundum eſt fructus preuiatio illa enim viſio beatificata eſt fructus ille ineſtimabilis quem preuiat hic flos immarceſſibilis qui eſt ſcientia huius commenti. Tertiuꝫ quod flori cōpetere dignoſcitur: eſt prefulgens compoſitio. compilatio enim preſentis libelli prefulgens eſt varijs dogmatum coloribus quibus veluti margaritis decoratur precioſiſſimis ergo floretus recte eſt vocitatus que fuerūt verba veſtris coram conſpectibus per me a principio propoſita que ꝗuis rudi ſtilo ꝯtexta: digne mini gratanter ſupportare ſi placet. Nomine floretus ⁊c. Diuiſio littere eſt plana. Cōſtructionem littere et gloſam interlinearem remitto peritie latorum cauſa euitandi faſtidium pluribus nimis inſtando.

Credere debemus qui xp̄i
nomen habemus
Doctrinaꝫ xp̄i quia nemo
ſecus placet iſti
Nec poterit fieri ſalu⁹ nec
ſanctus haberi
Dicit enī xp̄s ad celuꝫ mox rediturus
Qui baptiſatus fuerit valet eſſe beat⁹
Si [illegible] crediderit alit̄ ſine fine peribit
Ergo [illegible]ſtanter credas ac īdubitanter
Que docet eccleſia romana petra ſolidata.

Iſte titulus vſcꝫ ad titulum ſequenteꝫ diuiditur p̄ma ſui diuiſione in duas partes In prima parte docet neceſſitatem ⁊ modū credendi. In ſecunda parte determinat de ſingulis credēdis. prima in principio. ſecūda ibi. Articuli fidei. ¶ Iterum prima pars diuidit̄ in tres. In prima determinat de duodecim articulis fidei habendo reſpectuꝫ ad eorum cōpoſitores qui fuerunt duodecim apl̄i. In ſecunda parte determinat de nouē articulis habendo reſpectū ad illa que radicaliter tenentur credere. In tertia parte epilogat docendo circumlocutiue quid ſit fides. prima in pricipio ſecunda ibi. ſed tamē hic aliqui. tertia ibi: hec ē catholica. Iteꝫ prima pars diuiditur in tres in prima facit quod dictum eſt. in ſecunda aſſignat differentiam inter latriam et duliam. in tertia docet effectum fidei. prima hec eſt catholica. ſecunda ſolus adorandus. tertia vera fides ſaluat cuꝫ ſuis annexis illa ē diuiſio preſentis tituli ſub breuibus. prima pars cōtinet duo mēbra. primum de neceſſitate credēdi. ſecundū de mo-

[illegible]

Bonauenturā in. iij. ſententiarū. hoc ſatis tangit auctor noſter in litterā ſua per hoc qđ dicit: que docet eccleſia petra ſolidata. Petra eniꝫ dicitur chriſtus. prime ad Corinth. x. Petra auteꝫ erat chriſtus.

Articuli fidei bis ſex ſūt corde tenēdi
Quos chriſti ſocij docuerunt pneumate pleni
Credo deum patrē petrus inquit cuncta creantem
Andreas dixit ego credo deū fore xp̄ꝫ
Cōceptū natū iacob⁹: paſſumcꝫ iohes
Infera philipp⁹ fregit thōaſcꝫ reuixit
Scandit bartholomeus: veniet cenſere matheus.
Pneuma minor iacobus. ſymon peccata remittit
Reſtituit iudas carnē vitācꝫ mathias

ij. ¶ In qua parte auctor noſter determinat de ſingulis articulis fidei habēdo reſpectuꝫ ad eorum compoſitores qui fuerūt duodecim apoſtoli. d. ꝙ iſto reſpectu ſunt duodecim articuli p̄ut conſtat in eorundē apoſtoloruꝫ ſymbolo. ¶ Credo in deum patrem omnipotentem ⁊c. horꝫ duodeciꝫ articuloꝝ figura habet̄. Joſue. x. ⁊ Apoc. xij. Joſue. x. habetur ꝙ duodecim viri p̄ quos figurantur duodecim apoſtoli portauerūt de medio iordanis alueo: id eſt de media ſcripture ſacre. Profunditate vbi ſteterunt pedes ſacerdotum. i. affectiones ſanctorum patrū. Duodecim lapides duriſſimos per quos figurantur duodecim partes ſymboli que ſunt firme ⁊ immutabiles ⁊ poſuerūt in loco vbi caſtrametati ſunt. i. eccleſia que eſt vt caſtroruꝫ acies ordinata. Canti. vi. vt fideles reſiſtant diabolo fortes in fide prima Petri. v. vigilate quia aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo rugiens circuit querēs quē deuoret: ⁊ ſequitur remediuꝫ quādo dicitur cui reſiſtite fortes ī fide ⁊c. Apoc. xij. habet̄ ꝙ mulier amicta ſole ⁊ luna ſub pedib⁹ eius habebat coronam duodecim ſtellaruꝫ. Mulier illa ē eccleſia que eſt amicta ſole. i. fulgida diuinitate: ⁊ Malach. iij. Orietur nobis timentibus deuꝫ ſol iuſticie. Corona dicitur fides in qua micāt duodecim ſtelle. i. duodecim articuli fidei qui dicūtur ſtelle eo ꝙ illumināt obſcuritatē mentis.

Anteq̄ aggrediar ſingulorum articulorum declarationem intendo reſerare quid ſit ſymbolum. quid articulus. que ſint cauſe ſymboli contentorum ne in eo et que ſint anteceden-

ſine qua impoſſibile eſt placere deo ad Heb.xi. ſine hoc eñ fundamēto oē edificum ruinoſum vel nullum cum vbi fundamētum non ſit ſuper- edificari nō poſſit de Preſbyte. baptiſa.c.veni- ens:.i.q.i.c.cum paulus. ¶ Alia vtilitas eſt ſa- lubris excitatio ab bonum et obſeruātia a malo cum hic tractetur de p̄ceptis decalogi que q̄cū q̄ cuſtodierit non experiet̄ quicq̄ mali. Eccle. viij. Qui cuſtodit p̄ceptum non experietur q̄cq̄ mali. ¶ Alia vtilitas eſt inſtructio ad bene viuē dum cum hic tractet̄ de virtutibus que ſunt q̄li- tates mētis q̄b⁹ recte viuitur ⁊ nemo male vtit̄ ſm beatū Aug. in li. de libe. arbi. ⁊ ſm ph̄m. ij.c. v. vbi d̄r ethi. Virtus eſt que hn̄tem perficit et opus eius bonū reddit. Ipſe eñ virtutes diſpo nunt habentē ad melius ſm Ph̄m. ij. ⁊ vij. ethi. Per ſcientiā eñ huius libelli ortatur quiſq̄ fi- delis mala euitare ⁊ bona feruentius operari p̄ que ad vitam introducitur eternam. Ergo qui tenuerit ſciam p̄ntis cōmenti btūs. Prouer. iij. Alie vtilitates in proſecutione littere manife- ſtabuntur de quibus hic cauſa breuitatis ſupſe- deo. Iſtis tribus pūctis taliter qualiter: vt pre- miſi. deductis venio ad littere elucidationē in hunc qui ſequitur modum.

Incipit liber nomie flore tus a btō bernard. clareuallis metrice accumulat⁹ ex plurib⁹ ſacre ſcripture voluminib⁹ ad eruditionē vniuſcuiuſq̄ in fi- de catholica. ¶ In cuius tituli cōtinuatiōe q̄ttuor tangūtur cauſe. ¶ Cauſa ma terialis cū dicit floretus. i. flos receptus ⁊ accu mulatus a pluribus ſacre ſcripture voluminib⁹ ¶ Cauſa formalis ē duplex ſcilicet forma tractā di ⁊ forma tractatus ſicut in alijs tractatib⁹: et iſta tangitur cum dicit metrice. ¶ Cauſa efficiēs tangitur per hoc q̄ dicit beatus Bernar. clare uallis. ¶ Cauſa finalis tangitur per hoc q̄ dicit ad eruditionem vniuſcuiuſq̄ ī fide catholica q̄ eſt multiplex: vt in alijs libris iſtud patet ſatis omni ſcientifico. ¶ Notanter enim intitulatur floret⁹ q2 vt premiſi iuxta litteram flos ex plu- ribus voluminibus ſacre ſcripture receptus vel intitulatur floretus quaſi flos apt⁹ ex parte ſui producere ſaltem inſtrumentaliter vnum quē- q̄ ad fructum incomparabilem: ſcilicet vitam eternam. Et recte floretus propter tria que flo- ri videntur competere: que ſunt lata odorum p̄ fuſio: fructus preuiatio: prefulgens compoſito. Latus enim eſt ſcientie huius commenti ambi- tus cum per vniuerſum orbem a cunctis ortho- doxis obſeruari nullatenus ābigatur. Cui niſi quiſq̄ firmiter adheſerit ad vitam eternā per uenire non valebit. Secundum eſt fructus pre- uiatio illa enim viſio beatificata eſt fructus ille ineſtimabilis quem preuiat hic flos immarceſſi bilis qui eſt ſcientia huius commenti. Tertiuz quod flori cōpetere dignoſcitur: eſt prefulgens compoſitio. compilatio enim preſentis libelli prefulgens eſt varijs dogmatum coloribus qui bus veluti margaritis decoratur precioſiſſimis ergo floretus recte eſt vocitatus que fuerūt ver ba veſtris coram conſpectibus per me a princi- pio propoſita que q̄uis rudi ſtilo p̄texta: digne mini gratanter ſupportare ſi placet. Nomine floretus ⁊c. Diuiſio littere eſt plana. Cōſtructio nem littere et gloſam interlinearem remitto peritie latorum cauſa euitandi faſtidium pluri- bus nimis inſtando.

Credere debemus qui xp̄i
nomen habemus
Doctrinaz xp̄i quia nemo
ſecus placet iſti
Nec poterit fieri ſalu⁹ nec
ſanctus haberi
Dicit eñ xp̄s ad celuz mox rediturus
Qui baptiſatus fuerit valet eſſe beat⁹
Si [illegible] crediderit alit̄ ſine fine peribit
Ergo [illegible]ſtanter credas ac īdubitanter
Que docet eccleſia romana petra ſo-
lidata.

Iſte titulus vſq̄ ad titulum ſequentez diuiditur p̄ma ſui diuiſione in duas p̄- tes In prima parte docet neceſſitatem ⁊ modū credendi. In ſecunda parte de terminat de ſingulis credēdis. prima in princi- pio. ſecūda ibi. Articuli fidei. ¶ Iterum prima pars diuidit̄ in tres. In prima determinat de duodecim articulis fidei habendo reſpectuz ad eorum cōpoſitores qui fuerunt duodecim ap̄li. In ſecunda parte determinat de nouē articulis habendo reſpectū ad illa que radicaliter tenen tur credere. In tertia parte epilogat docendo circunlocutiue quid ſit fides. prima in p̄cipio ſecunda ibi. ſed tamē hic aliqui. tertia ibi: hec ē catholica. Itez prima pars diuiditur in tres in prima facit quod dictum eſt. in ſecunda aſſignat differentiam inter latriam et duliam. in tertia docet effectum fidei. prima hec eſt catholica. ſecunda ſolus adorandus. tertia vera fides ſal- uat cuz ſuis annexis illa ē diuiſio preſentis titu li ſub breuibus. prima pars cōtinet duo mēbra. primum de neceſſitate credēdi. ſecundū de mo-

[illegible]

Bonauenturā in. iij. ſententiarū. hoc ſatis tan git auctor noſter in littera ſua per hoc q̄d dicit: que docet eccleſia petra ſolidata. Petra eniz di citur chriſtus. prime ad Corinth. x. Petra autez erat chriſtus.

Articuli fidei bis ſex ſūt corde tenēdi
Quos chriſti ſocij docuerunt pneuma
te pleni
Credo deum patrē petrus inquit cun
cta creantem
Andreas dixit ego credo deū fore xp̄z
Cōceptū natū iacob⁹: paſſumq̄ iohēs
Infera philipp⁹ fregit thōaſq̄ reuixit
Scandit bartholomeus: veniet cenſe-
re matheus.
Pneuma minor iacobus. ſymon pecca
ta remittit
Reſtituit iudas carnē vitāq̄ mathias

ij. ¶ In qua parte auctor noſter determinat de ſingulis articulis fidei habēdo reſpectuz ad eo rum compoſitores qui fuerūt duodecim apoſto li. d. q̄ iſto reſpectu ſunt duodecim articuli put conſtat in eorundē apoſtoloruz ſymbolo. ¶ Cre do in deum patrem omnipotentem ⁊c. hoz duo deciz articuloz figura habet̄. Joſue. x. ⁊ Apoc. xij. Joſue. x. habetur q̄ duodecim viri p̄ quos fi gurantur duodecim apoſtoli portauerūt de me dio iordanis alueo: id eſt de media ſcripture ſa cre. Profunditate vbi ſteterunt pedes ſacerdo tum. i. affectiones ſanctorum patrū. Duodecim lapides duriſſimos per quos figurantur duode cim partes ſymboli que ſunt firme ⁊ immutabi les ⁊ poſuerūt in loco vbi caſtrametati ſunt. i. eccleſia que eſt vt caſtroruz acies ordinata. Can ti. vi. vt fideles reſiſtant diabolo fortes in fide prima Petri. v. vigilate quia aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo rugiens circuit querēs quē deuoret: ⁊ ſequitur remediuz quādo dicitur cui reſiſtite fortes ī fide ⁊c. Apoc. xij. habet̄ q̄ mu- lier amicta ſole ⁊ luna ſub pedib⁹ eius habebat coronam duodecim ſtellaruz. Mulier illa ē ec- cleſia que eſt amicta ſole. i. fulgida diuinitate: ⁊ Malach. iij. Orietur nobis timentibus deuz ſol iuſticie. Corona dicitur fides in qua micāt duo decim ſtelle. i. duodecim articuli fidei qui dicū- tur ſtelle eo q̄ illumināt obſcuritatē mentis.

Anteq̄ aggrediar ſingulorum articu lorum declarationem intendo reſerare quid ſit ſymbolum. quid articulus. que ſint cauſe ſymbo li contentorum ne in eo et que ſint antecedē-

tia ⁊ fidem ſequentia ⁊ cõcurrentia cuȝ fide.iij.
Quantum ad primũ eſt notandum ꝙ ſymboluȝ
eſt omnium apoſtolorum ſimul vna ſententia:⁊
dicitur a ſym quod ẽ ſimul ⁊ bole ſententia qua
ſi per vnicam apoſtolorum ſententiam conſtitu
tum ⁊ totuȝ a quolibet approbatum ſm̃ Bona
uen. ¶ Quantũ ad ſecũdum eſt notandum ꝙ ar
ticulus eſt iudicialis veritas de deo artans nos
ad credendum. Quantum ad tertium eſt notan
duȝ ꝙ quadruplex cauſa reperitur iſtius ſymbo
li:materialis.efficiens.formalis.⁊ finalis. Ma
terialis fuit illa veritas que deꝰ eſt:⁊ de deo.vn
de ſicut res viſa eſt materia viſionis ita credita
veritas eſt materia fidei.de qua veritate habet
Johã.xvij.Sermo tuus veritas eſt:et eodem
viij.Si veritatem dico vobis quare non credi
tis mihi. Cauſa efficiẽs fuit duplex principalis
⁊ ſecundaria.Principalis fuit ſpũſſanctus.Ac
tuum.ij.Ceperunt loqui prout ſpirituſſanctꝰ da
bat eloqui illis.Cauſa efficiens ſecundaria fue
runt apoſtoli iuxta intitulationeȝ ſimboli. Cau
ſa formalis fuit:⁊ eſt vnio cordium in veritate
credita.Corda enim vnum ſunt quando vni ve
ritati eodeȝ modo conſentiunt. Unde Actu.x.
Multitudinis credentium erat cor vnuȝ ⁊ ani
ma vna.Cauſa finalis fuit inſtructio fideliuȝ in
illis que debent credere.iij.¶ Quantuȝ ad quar
tum eſt notandum ꝙ quedam ſunt antecedẽtia
ad fidem:vt ea que ſunt de iure naturali que ex
primũtur in decalogo.que tenemur credere q̃a
ſupponũtur a fide vt ꝙ tranſgreſſio cuiuſlibet
precepti ſit peccatum mortale:quedam ſunt ſe
quentia fidem ⁊ iſta ſunt in duplici differentia:
quia quedaȝ ſunt reducibilia ad articulos ſpeci
aliter ⁊ illa tenemur credere vt deum eſſe vbiq
quod reducitur ad primũ articuluȝ. ¶ Credo in
deum patrem omnipotentem ⁊c. Alia ſunt que
non ſunt reducibilia ad articulos ſpecialiter et
tamen tenemur ea credere cum ſint determina
ta ab eccleſia vel in ſacra ſcriptura vt antixp̃m
eſſe venturum:tamen poteſt reduci ad iſtuȝ ar
ticulum. Eccleſiam catholicam:quia eccleſia ca
tholica illud aſſerit eſſe verum.Quedaȝ ſunt cõ
currentia ſimul cum ipſa fide:vt articuli.v.Nũc
venio ad ſingulorum articuloruȝ declarationẽ
dicens iuxta litteram auctorum. ꝙ primus arti
culus eſt.¶ Credere in deum patrem omnipoten
tem creatorem celi ⁊ terre. Queȝ compoſuit be
atus Petrus de quo Jeremie tertio.Patrẽ vo
cabis me et poſt me ingredi non ceſſabis:per il
lum primum articuluȝ. Credo in deum excludi
tur duplex error ſcȝ error gentilium qui nõ cre
dunt in deum ſed in ydoluȝ.Unde pſ Simula
chra gentium argentum ⁊ auruȝ.Item excludi
tur error manicheorum.qui ponebant duo prin
cipia ſiue duos deos:ſcilicet deũ lucis ⁊ deuȝ te
nebrarum.vnum dicunt principium boni.aliuȝ
principium mali.

¶ Queritur cum tria ſint que appro
priantur tribus perſonis ſcȝ potẽtia patri. ſapi
entia filio.bonitas ſpirituiſancto. quare dici
tur eſſe articulus illð quod appropriatur patri.
⁊ nõ illud qð appropriatur filio ⁊ ſpirituiſancto
nõ enim dicit filius ſapiens eſſe articulus nec
ſpiritus bonus:ſed bene dicitur pater omnipo
tens.¶ Solutio ſapientia ⁊ bonitas non dicun
tur articuli eſſe:quia per appoſitos articulos i
telliguntur per incarnationẽ enim ⁊ paſſioneȝ
ſapientia oſtenditur.ſicut dicit Auguſ.ſup Jo.
Prudentia eius deuicit diabolum ⁊ ſuperbiam
eius.Itẽ in illo articulo.Judicare viuos ⁊ mor
tuos intelligitur ſapientia.Nam ſapientis ẽ iu
dicare.¶ Item in illis articulis. Remiſſionem
peccatorum carnis reſurrectionem vitam eter
nam.intelligitur ſumma bonitas. Aliã cauſam
remitto ſufficientiori. Cuȝ deus non poſſit pec
care nec facere ſibi equalem ⁊c.Videtur ꝙ non
mereatur dici omnipotẽs.vij. Solutio. Actus
culpabiles in deo non cadunt vt peccare ⁊ ſimi
lia nec penales vt metuere dolere.Item actus
incõuenientes nõ cadunt in deo.Pro quo ẽ no
tanduȝ ꝙ actus dicitur incõueniens tripliciter
Uno modo quia ꝯtradicit diuine potẽtie vt fa
cere maiorem ſe vel ſibi equalem. Scðo modo
quia actus ꝯtradicit eius veritati:vt facere idẽ
ſimul eſſe ⁊ non eſſe vel preteritum futurũ.Ter
tio modo quia actus ꝯtradicit eius bonitati vt
dãnare beatum Petrũ ⁊ ſaluare Judam. ⁊ hoc
ſm̃ Al.in ſuo cõpen.⁊ Bonauẽ. viij.

¶ Queritur de verbo Augu.di.ꝙ cre
dere in deũ eſt credẽdo amare credendo in euȝ
ire credẽdo adherere credẽdo incorporari.So
lutio quadruplex eſt actus annexus fidei.ſm̃ ꝙ
iungitur charitati. Nam fides prout eſt iuncta
charitati ordinat ad amandum deum.ad facien
dum bonum.ad ſuſtinendum malum.ad diligẽ
dum proximum: quaſi dicat idem Auguſti.Cre
dere in deum eſt credendo amare q̃tum ad effe
ctum credendo ire in eum q̃tum ad bonũ opus
credendo adherere:q̃tum ad tollerandam cre
dendo incorporari membris:quantum ad dile
ctionem proximi: et hoc ſm̃ Bonauenturam.
Sequitur illud.Creatorem celi ⁊ terre quod ſu
mitur a primo capitulo Gene.vbi dicitur in p̃n
cipio creauit deus celum ⁊ terram.per celuȝ in

telligitur celuȝ empireũ ⁊ ſpũales creature que
in ipſo continentur: per terram intelliguntur
omnia viſibilia.

¶ Queritur an exiſtens in peccato
mortali poſſit dicere credo in deũ ſine peccato:
⁊ videtur ꝙ nõ per gloſam ſuper illð ad Roma
nos quarto:credenti in euȝ:vbi dr ꝙ credere in
eum eſt in eũ ire credẽdo ⁊ credẽdo amare qð
idem eſt qð eſſe in charitate quod non cõpetit
exiſtẽti in peccato mortali.¶ Solutio ſicut exi
ſtens in ſuperno odio non peccat dicendo ora
tionẽ dñicam quia non dicit eaȝ in perſona ſua:
ſed in perſona eccleſie.Sic exiſtẽs in pctõ mor
tali non mentitur dicendo credo in deuȝ.Simi
lis reſpõſio poteſt dari de malo paſtore.x. Ego
ſum paſtor bonus.

¶ Secũdus articulus eſt de perſo
na filij dei ibi.Et in ieſum xp̃m filiuȝ eius vnicũ
dominum noſtrum.Queȝ compoſuit beatus an
dreas.De quo pſalmiſta pſalmo ſecũdo. Filius
meus es tu ego hodie genui te. Cuius articuli
ſenſus eſt.filium eius id eſt patris vnicuȝ.id eſt
vnigenitum in quo monſtratur ꝙ q̃uis filiꝰ ꝓ
cedat a patre ⁊ ſpirituſancto:tamen ſpirituſſan
ctus non eſt filius:quia non procedit ꝑ modum
generationis ſed ſpirationis.x.Pro quo eſt no
tandum ꝙ duplex eſt emanatio in diuinis vna
per modum nature ⁊ hec eſt generatio ſm̃ quaȝ
filius eſt a patre.¶ Alia emanatio eſt per modũ
voluntatis ⁊ hec dicitur ꝓceſſio ſeu ſpiratio ſȝ
quã ſpũſſanctus eſt a patre ⁊ filio tanq̃ ab vno
principio ⁊ dicitur illa emanatio per moduȝ vo
luntatis: quia ſpirituſſanctus amor eſt et amor
eſt ſm̃ voluntatem ⁊c.

¶ Tertius articulus eſt credere in
conceptioneȝ eius de ſpirituſancto et natiuita
tem ex maria virgine ibi.Qui conceptus eſt de
ſpirituſancto natus eſt ex maria virgine quẽ cõ
poſuit Jacobus maior.De quo yſa.ſeptimo. Ec
ce virgo concipiet ⁊ pariet filiũ ⁊ vocabitur no
men eius emanuel.Tamen Bonauen.⁊ plures
alij ſolennes doctores tenent ꝙ concipi de ſpi
rituſancto ⁊ naſci ex maria virgine ſint duo arti
culi. Et licȝ dicatur conceptus de ſpirituſancto
non tamen dicitur filius ſpirituſſancti:cuȝ illa
conceptio fuerit ſolum cooperatiõe ſpirituſſan
cti.vt habetur quarta diſtin. tertij ſenten. vbi
dicitur ꝙ ſpirituſſanctus in inſtanti cumulauit
in beata virgine.quod puriſſimũ erat in ea. In
deq formauit corpus chriſti. ⁊ eodem inſtanti
anima fuit infuſa vt tancito eſſet verus deus ⁊
verus homo.¶ Nõ enim fuit infuſa aĩa circa qua
drageſimã diem a conceptione ſicut in alijs:im
mo filius dei hominem vnum aſſumpſit per ma
giſtrum ſecunda diſt.tertij ſenten.Et idem au
guſtinus in libro de fide ad Petrum. vnde gre
gorius angelo annũciate ⁊ ſanctoſpiritu adue
niente mox intra vterum verbum factuȝ eſt ca
ro.xi.Pro quo eſt notandum ꝙ verbũ caro fa
ctum eſt quinq modis ſm̃ carnem:quia ſm̃ ve
ritatem carnis.yſaie.liij.preter carnem: qr pre
ter operationem carnalem.Mathei primo qð
in ea natum eſt de ſpirituſancto eſt.ſupra carnẽ
quia meritis noſtris non exigentibus ad Tituȝ
tertio.Non ex operibus iuſticie que fecimꝰ nos
ſed ſm̃ ſuam miſericordiã ſaluos nos fecit.Pro
pter carnem quia ad ſeruandam carnem et hoc
q̃tum ad fideles efficienter licet q̃tum ad om̃s
etiam ſufficienter ideo vocatum eſt nomen eiꝰ
ieſus quia ſaluũ fecit populũ ſuũ.Luc.ij.Cõtra
carnẽ qr ad maiorẽ dãnationẽ infidelium. vnde
Joh.xv.Si non veniſſem ⁊ locutus eis nõ fuiſ
ſent peccatum non haberent. Unde Jeremie.
xxx. Nouum faciet ſuper terram.femina circun
dabit virum.Et ſi aliquis argueret contra illuȝ
articulum.Natus ex maria virgine ſic. Math.
i.habetur peperit filium ſuum primogenitum.
Sed primus dicitur reſpectu ſecũdi:ergo Ma
ria habuit alium filium a chriſto.xij.Solutio p̃
muȝ dicitur duobus modis.Uno modo per ab
negationem priorum ⁊ ſic eſt ſenſus peperit fi
lium ſuum primogenitum ante q̃ nullum.i.ſolũ.
vnicum.¶ Alio modo dicitur primum reſpectu
poſterioris ⁊ ſic eſt ſenſus peperit filium ſuuȝ p̃
mogenitum:id eſt poſtq̃ peperit alium:⁊ ſic nõ
intelligitur. xiij.

¶ Queritur vtrũ xp̃s verã carnẽ ha
buerit.Solutio.dicẽdũ eſt ꝙ ſic iuxta illð Luc.
xxiiij.palpate ⁊ videte qm̃ ſpũs carnẽ ⁊ oſſa non
habet ſicut me videtis hr̃e. xiiij.

¶ Queritur vtrũ xp̃us aſſumpſerit
aĩam rationalẽ cũ potẽtijs eius.Solutio dicẽ
dum eſt ꝙ ſic vt habet in ſymbolo anaſtaſij vbi
dicitur.Perfectꝰ deus ⁊ perfectus hõ ⁊c.⁊ Ma
thei.xxvi.habetur ꝙ dominus noſter dixit.Tri
ſtis eſt anima mea vſq ad mortem. Non enim
eſſet perfectus homo ſine anima rationali po
tentijſq eius.¶ Item ſi diuinitas fuiſſet ei loco
aĩe nõ dixiſſet Triſtis eſt aĩa mea.Et ſi obijcia
tur illud Joh.i.Verbũ caro factũ eſt. Rñdetur
ꝙ Johannes deſcripſit miſterium incarnatõis
ex ꝑte carnis ꝑ ſynodochẽ.Quia natura carna
lis eſt nobis notior q̃ ſpũalis.totum enim hoieȝ
aſſumpſit:vt totum curaret ⁊ ſanctificaret.i.ter
tio ſen.Un̄ Johan.Damaſce.oĩa que in noſtra
natura plantauit dei verbum aſſumpſit corpus

tia ⁊ fidem ſequentia ⁊ cōcurrentia cuʒ fide.iij.
Quantum ad primū eſt notandum ꝙ ſymboluʒ
eſt omnium apoſtolorum ſimul vna ſententia:⁊
dicitur a ſym quod ē ſimul ⁊ bole ſententia quaſi
per vnicam apoſtolorum ſententiam conſtitu
tum ⁊ totuʒ a quolibet approbatum ſm Bona
uen. ¶ Quantū ad ſecūdum eſt notandum ꝙ ar
ticulus eſt indicialis veritas de deo artans nos
ad credendum. Quantum ad tertium eſt notan
duʒ ꝙ quadruplex cauſa reperitur iſtius ſymbo
liꝰ.materialis.efficiens.formalis.⁊ finalis. Ma
terialis fuit illa veritas que deꝰ eſt:⁊ de deo.vn
de ſicut res viſa eſt materia viſionis ita credita
veritas eſt materia fidei.de qua veritate habet
Iohā.xvij. Sermo tuus veritas eſt:et eodem
viij. Si veritatem dico vobis quare non credi
tis mihi. Cauſa efficiēs fuit duplex principalis
⁊ ſecundaria. Principalis fuit ſpūſſanctus. Ac
tuum.ij. Ceperunt loqui prout ſpiritusſanctꝰ da
bat eloqui illis. Cauſa efficiens ſecundaria fue
runt apoſtoli iuxta intitulationeʒ ſimboli. Cau
ſa formalis fuit:⁊ eſt vnio cordium in veritate
credita. Corda enim vnum ſunt quando vni ve
ritati eodeʒ modo conſentiunt. Unde Actu.x.
Multitudinis credentium erat cor vnuʒ ⁊ ani
ma vna. Cauſa finalis fuit inſtructio fideliuʒ in
illis que debent credere.iij. ¶ Quantuʒ ad quar
tum eſt notandum ꝙ quedam ſunt antecedētia
ad fidem:vt ea que ſunt de iure naturali que ex
primūtur in decalogo.que tenemur credere qa
ſupponūtur a fide vt ꝙ tranſgreſſio cuiuſlibet
precepti ſit peccatum mortale:quedam ſunt ſe
quentia fidem ⁊ iſta ſunt in duplici differentia:
quia quedaʒ ſunt reducibilia ad articulos ſpeci
aliter ⁊ illa tenemur credere vt deum eſſe vbiꝗ
quod reducitur ad primū articuluʒ. ¶ Credo in
deum patrem omnipotentem ⁊c. Alia ſunt que
non ſunt reducibilia ad articulos ſpecialiter et
tamen tenemur ea credere cum ſint determina
ta ab eccleſia vel in ſacra ſcriptura vt antixp̄m
eſſe venturum:tamen poteſt reduci ad iſtuʒ ar
ticulum. Eccleſiam catholicam:quia eccleſia ca
tholica illud aſſerit eſſe verum. Quedaʒ ſunt cō
currentia ſimul cum ip̄a fide:vt articuli.v. Nūc
venio ad ſingulorum articuloruʒ declarationē
dicens iuxta litteram auctorum. ꝙ primus arti
culus eſt. ¶ Credere in deum patrem oīpoten
tem creatorem celi ⁊ terre. Queʒ compoſuit be
atus Petrus de quo Ieremie tertio. Patrē vo
cabis me et poſt me ingredi non ceſſabis:per il
lum primum articuluʒ. Credo in deum excludi
tur duplex error ſcʒ error gentilium qui nō cre
dunt in deum ſed in ydoluʒ. Unde p̄s Simula
chra gentium argentum ⁊ auruʒ. Item excludi
tur error manicheorum.qui ponebant duo prin
cipia ſiue duos deos:ſcilicet deū lucis ⁊ deuʒ te
nebrarum.vnum dicunt principium boni.aliuʒ
principium mali.

¶ Queritur cum tria ſint que appro
priantur tribus perſonis ſcʒ potētia patri. ſapi
ſapientia filio.bonitas ſpirituiſancto. quare dici
tur eſſe articulus illō quod appropriatur patri.
⁊ nō illud qō appropriatur filio ⁊ ſpirituiſancto
nō enim dicit filius ſapiens eſſe articulus nec
ſpiritus bonus:ſed bene dicitur pater omnipo
tens. ¶ Solutio ſapientia ⁊ bonitas non dicun
tur articuli eſſe:quia per appoſitos articulos i
telliguntur per incarnationē enim ⁊ paſſioneʒ
ſapientia oſtenditur.ſicut dicit Auguſ.ſup Io.
Prudentia eius deuicit diabolum ⁊ ſuperbiam
eius. Itē in illo articulo. Iudicare viuos ⁊ mor
tuos intelligitur ſapientia. Nam ſapientis ē iu
dicare. ¶ Item in illis articulis. Remiſſionem
peccatorum carnis reſurrectionem vitam eter
nam.intelligitur ſumma bonitas. Aliā cauſam
remitto ſufficientiori. Cuʒ deus non poſſit pec
care nec facere ſibi equalem ⁊c. Videtur ꝙ non
mereatur dici omnipotēs.vij. Solutio. Actus
culpabiles in deo non cadunt vt peccare ⁊ ſimi
lia nec penales vt metuere dolere. Item actus
incōuenientes nō cadunt in deo. Pro quo ē no
tanduʒ ꝙ actus dicitur incōueniens tripliciter
Uno modo quia ꝯtradicit diuine potētie vt fa
cere maiorem ſe vel ſibi equalem. Scd̄o modo
quia actus ꝯtradicit eius veritati:vt facere idē
ſimul eſſe ⁊ non eſſe vel preteritum futurū. Ter
tio modo quia actus ꝯtradicit eius bonitati vt
dānare beatum Petrū ⁊ ſaluare Iudam. ⁊ hoc
ſm Al.in ſuo cōpen.⁊ Bonauē. viij.

¶ Queritur de verbo Augu.di.ꝙ cre
dere in deū eſt credēdo amare credendo in euʒ
ire credēdo adherere credēdo incorporari. So
lutio quadruplex eſt actus annexus fidei.ſm ꝙ
iungitur charitati. Nam fides prout eſt iuncta
charitati ordinat ad amandum deum.ad facien
dum bonum.ad ſuſtinendum malum.ad diligē
dum proximum:quaſi dicat idem Auguſti. Cre
dere in deum eſt credendo amare ꝙtum ad effe
ctum credendo ire in eum ꝙtum ad bonū opus
credendo adherere:ꝙtum ad tollerandam cre
dendo incorporari membris:quantum ad dile
ctionem proximi:et hoc ſm Bonauenturam.
Sequitur illud. Creatorem celi ⁊ terre quod ſu
mitur a primo capitulo Gene.vbi dicitur in p̄n
cipio creauit deus celum ⁊ terram.per celuʒ in

telligitur celuʒ empireū ⁊ ſpūales creature que
in ipſo continentur:per terram intelliguntur
omnia viſibilia.

¶ Queritur an exiſtens in peccato
mortali poſſit dicere credo in deū ſine peccato:
⁊ videtur ꝙ nō per gloſam ſuper illō ad Roma
nos quarto:credenti in euʒ:vbi dr̄ ꝙ credere in
eum eſt in eū ire credēdo ⁊ credēdo amare qō
idem eſt qō eſſe in charitate quod non cōpetit
exiſtēti in peccato mortali. ¶ Solutio ſicut exi
ſtens in ſuperno odio non peccat dicendo ora
tionē dñicam quia non dicit eaʒ in perſona ſua:
ſed in perſona eccleſie. Sic exiſtēs in pctō mor
tali non mentitur dicendo credo in deuʒ. Simi
lis reſpōſio poteſt dari de malo paſtore.x. Ego
ſum paſtor bonus.

¶ Secūdus articulus eſt de perſo
na filij dei ibi. Et in ieſum xp̄m filiuʒ eius vnicū
dominum noſtrum. Queʒ compoſuit beatus an
dreas. De quo pſalmiſta pſalmo ſecūdo. Filius
meus es tu ego hodie genui te. Cuius articuli
ſenſus eſt.filium eius id eſt patris vnicuʒ.id eſt
vnigenitum in quo monſtratur ꝙ ꝙuis filiꝰ p
cedat a patre ⁊ ſpirituſancto:tamen ſpiritusſan
ctus non eſt filius:quia non procedit p modum
generationis ſed ſpirationis.x. Pro quo eſt no
tandum ꝙ duplex eſt emanatio in diuinis vna
per modum nature ⁊ hec eſt generatio ſm quaʒ
filius eſt a patre. ¶ Alia emanatio eſt per modū
voluntatis ⁊ hec dicitur ꝓceſſio ſeu ſpiratio ſʒ
quā ſpūſſanctus eſt a patre ⁊ filio tanꝙ ab vno
principio ⁊ dicitur illa emanatio per moduʒ vo
luntatis:quia ſpiritusſanctus amor eſt et amor
eſt ſm voluntatem ⁊c.

¶ Tertius articulus eſt credere in
conceptioneʒ eius de ſpirituſancto et natiuita
tem ex maria virgine ibi. Qui conceptus eſt de
ſpirituſancto natus eſt ex maria virgine quē cō
poſuit Iacobus maior. De quo yſa.ſeptimo. Ec
ce virgo concipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabitur no
men eius emanuel. Tamen Bonauen.⁊ plures
alij ſolennes doctores tenent ꝙ concipi de ſpi
rituſancto ⁊ naſci ex maria virgine ſint duo arti
culi. Et licʒ dicatur conceptus de ſpirituſancto
non tamen dicitur filius ſpiritusſancti:cuʒ illa
conceptio fuerit ſolum cooperatōe ſpiritusſan
cti.vt habetur quarta diſtin.tertij ſenten. vbi
dicitur ꝙ ſpiritusſanctus in inſtanti cumulauit
in beata virgine.quod puriſſimū erat in ea. In
deꝗ formauit corpus chriſti. ⁊ eodem inſtanti
anima fuit infuſa vt tancito eſſet verus deus ⁊
verus homo. ¶ Nō eñ fuit infuſa aīa circa qua
dragesimā diem a conceptione ſicut in alijs:im
mo filius dei hominem vnum aſſumpſit per ma
giſtrum ſecunda diſt.tertij ſenten. Et idem au
guſtinus in libro de fide ad Petrum. vnde gre
gorius angelo annūciate ⁊ ſanctoſpiritu adue
niente mox intra vterum verbum factuʒ eſt ca
ro.xi. Pro quo eſt notandum ꝙ verbū caro fa
ctum eſt quinꝗ modis ſm carnem:quia ſm ve
ritatem carnis.yſaie.liij.preter carnem:qr pre
ter operationem carnalem. Mathei primo qō
in ea natum eſt de ſpirituſancto eſt:ſupra carnē
quia meritis noſtris non exigentibus ad Tituʒ
tertio. Non ex operibus iuſticie que fecimꝰ nos
ſed ſm ſuam miſericordiā ſaluos nos fecit. Pro
pter carnem quia ad ſeruandam carnem et hoc
ꝙtum ad fideles efficienter licet ꝙtum ad oīs
etiam ſufficienter ideo vocatum eſt nomen eiꝰ
ieſus quia ſaluū fecit populū ſuū. Luc.ij. Cōtra
carnē qr ad maiorē dānationē infideliū. vnde
Ioh.xv. Si non veniſſem ⁊ locutus eis nō fuiſ
ſem peccatum non haberent. Unde Ieremie.
xxx. Nouum faciet ſuper terram.femina circun
dabit virum. Et ſi aliquis argueret contra illuʒ
articulum. Natus ex maria virgine ſic. Math.
i.habetur peperit filium ſuum primogenitum.
Sed primus dicitur reſpectu ſecūdi:ergo Ma
ria habuit alium filium a chriſto.xij. Solutio p̄
muʒ dicitur duobus modis. Uno modo per ab
negationem priorum ⁊ ſic eſt ſenſus peperit fi
lium ſuum primogenitum anteꝙ nullum.i.ſolū
vnicum. ¶ Alio modo dicitur primum reſpectu
poſterioris ⁊ ſic eſt ſenſus peperit filium ſuuʒ p̄
mogenitum:id eſt poſtꝙ peperit alium:⁊ ſic nō
intelligitur. xiij.

¶ Queritur vtrū xp̄s verā carnē ha
buerit. Solutio.dicēdū eſt ꝙ ſic iuxta illō Luc.
xxiiij.palpate ⁊ videte qm̄ ſpūs carnē ⁊ oſſa non
habet ſicut me videtis hr̄e. xiiij.

¶ Queritur vtrū xp̄us aſſumpſerit
aīam rationalē cū potētijs eius. Solutio dicē
dum eſt ꝙ ſic vt habet in ſymbolo anaſtaſij vbi
dicitur. Perfectꝰ deus ⁊ perfectus hō ⁊c. ⁊ Ma
thei.xxvi.habetur ꝙ dominus noſter dixit. Tri
ſtis eſt anima mea vſꝗ ad mortem. Non enim
eſſet perfectus homo ſine anima rationali po
tentijſꝗ eius. ¶ Item ſi diuinitas fuiſſet ei loco
aīe nō dixiſſet Triſtis eſt aīa mea. Et ſi obijcia
tur illud Ioh.i. Verbū caro factū eſt. Rūdetur
ꝙ Iohannes deſcripſit miſterium incarnatōis
ex pte carnis p ſynodochē. Quia natura carna
lis eſt nobis notior ꝙ ſpūalis.totum eñ hoīeʒ
aſſumpſit:vt totum curaret ⁊ ſanctificaret.i.ter
tio ſen. Uñ Iohan.Damaſce.oīa que in noſtra
natura plantauit dei verbum aſſumpſit corpus

tia ⁊ fidem ſequentia ⁊ cōcurrentia cuꝫ fide.iij.
Quantum ad primū eſt notandum ꝙ ſymboluꝫ
eſt omnium apoſtolorum ſimul vna ſententia:⁊
dicitur a ſym quod ē ſimul ⁊ bole ſententia qua
ſi per vnicam apoſtolorum ſententiam conſtitu
tum ⁊ totuꝫ a quolibet approbatum ſm Bona
uen.❡ Quantū ad ſecūdum eſt notandum ꝙ ar
ticulus eſt iudicialis veritas de deo artans nos
ad credendum. Quantum ad tertium eſt notan
duꝫ ꝙ quadruplex cauſa reperitur iſtius ſymbo
li᷑.materialis.efficiens.formalis.⁊ finalis. Ma
terialis fuit illa veritas que de⁹ eſt:⁊ de deo.vn
de ſicut res viſa eſt materia viſionis ita credita
veritas eſt materia fidei.de qua veritate habeᵗ
Johā.xxvij.Sermo tuus veritas eſt:et eodem
viij.Si veritatem dico vobis quare non credi
tis mihi. Cauſa efficiēs fuit duplex principalis
⁊ ſecundaria.Principalis fuit ſpūſſanctus.Ac
tuum.ij.Ceperunt loqui prout ſpirituſſanct⁹ da
bat eloqui illis.Cauſa efficiens ſecundaria fue
runt apoſtoli iuxta intitulationeꝫ ſimboli. Cau
ſa formalis fuit:⁊ eſt vnio cordium in veritate
credita.Corda enim vnum ſunt quando vni ve
ritati eodeꝫ modo conſentiunt. Unde Actu.x.
Multitudinis credentium erat cor vnuꝫ ⁊ ani
ma vna.Cauſa finalis fuit inſtructio fideliuꝫ in
illis que debent credere.iij.❡ Quantuꝫ ad quar
tum eſt notandum ꝙ quedam ſunt antecedētia
ad fidem:vt ea que ſunt de iure naturali que ex
primūtur in decalogo.que tenemur credere ꝗa
ſupponūtur a fide vt ꝙ tranſgreſſio cuiuſlibet
precepti ſit peccatum mortale:quedam ſunt ſe
quentia fidem ⁊ iſta ſunt in duplici differentia:
quia quedaꝫ ſunt reducibilia ad articulos ſpeci
aliter ⁊ illa tenemur credere vt deum eſſe vbiꝗ
quod reducitur ad primū articuluꝫ. ❡ Credo in
deum patrem omnipotentem ⁊c. Alia ſunt que
non ſunt reducibilia ad articulos ſpecialiter et
tamen tenemur ea credere cum ſint determina
ta ab eccleſia vel in ſacra ſcriptura vt antixp̄m
eſſe venturum:tamen poteſt reduci ad iſtuꝫ ar
ticulum. Eccleſiam catholicam:quia eccleſia ca
tholica illud aſſerit eſſe verum.Quedaꝫ ſunt cō
currentia ſimul cum ip̄a fide:vt articuli.v.Nūc
venio ad ſingulorum articuloruꝫ declarationē
dicens iuxta litteram auctorum. ꝙ primus arti
culus eſt.❡ Credere in deum patrem omīpoten
tem creatorem celi ⁊ terre. Queꝫ compoſuit be
atus Petrus de quo Jeremie tertio.Patrē vo
cabis me et poſt me ingredi non ceſſabis:per il
lum primum articuluꝫ. Credo in deum excludi
tur duplex error ſcꝫ error gentilium qui nō cre
dunt in deum ſed in ydoluꝫ.Unde p̄s Simula
chra gentium argentum ⁊ auruꝫ.Item excludi
tur error manicheorum.qui ponebant duo prin
cipia ſiue duos deos:ſcilicet deū lucis ⁊ deuꝫ te
nebrarum.vnum dicunt principium boni.aliuꝫ
principium mali.

❡ Queritur cum tria ſint que appro
priantur tribus perſonis ſcꝫ potētia patri. ſapi
pientia filio.bonitas ſpirituiſancto. quare dici
tur eſſe articulus illđ quod appropriatur patri.
⁊ nō illud qđ appropriatur filio ⁊ ſpirituiſancto
nō enim dicit᷑ filius ſapiens eſſe articulus nec
ſpiritus bonus:ſed bene dicitur pater omnipo
tens.❡ Solutio ſapientia ⁊ bonitas non dicun
tur articuli eſſe:quia per appoſitos articulos ī
telliguntur per incarnationē enim ⁊ paſſioneꝫ
ſapientia oſtenditur.ſicut dicit Auguſ.ſup Jo.
Prudentia eius deuicit diabolum ⁊ ſuperbiam
eius.Itē in illo articulo.Judicare viuos ⁊ mor
tuos intelligitur ſapientia.Nam ſapientis ē iu
dicare. ❡ Item in illis articulis. Remiſſionem
peccatorum carnis reſurrectionem vitam eter
nam.intelligitur ſumma bonitas. Aliā cauſam
remitto ſufficientiori. Cuꝫ deus non poſſit pec
care nec facere ſibi equalem ⁊c. Uidetur ꝙ non
mereatur dici omnipotēs.vij. Solutio. Actus
culpabiles in deo non cadunt vt peccare ⁊ ſimi
lia nec penales vt metuere dolere.Item actus
incōuenientes nō cadunt in deo.Pro quo ē no
tanduꝫ ꝙ actus dicitur incōueniens tripliciter
Uno modo quia ꝯtradicit diuine potētie vt fa
cere maiorem ſe vel ſibi equalem. Scđo modo
quia actus ꝯtradicit eius veritati:vt facere idē
ſimul eſſe ⁊ non eſſe vel preteritum futurū.Ter
tio modo quia actus ꝯtradicit eius bonitati vt
dānare beatum Petrū ⁊ ſaluare Judam. ⁊ hoc
ſm Al.in ſuo cōpen.⁊ Bonauē. viij.

❡ Queritur de verbo Augu.di.ꝙ cre
dere in deū eſt credēdo amare credendo in euꝫ
ire credēdo adherere credēdo incorporari.So
lutio quadruplex eſt actus annexus fidei.ſm ꝙ
iungitur charitati. Nam fides prout eſt iuncta
charitati ordinat ad amandum deum.ad facien
dum bonum.ad ſuſtinendum malum.ad diligē
dum proximum: quaſi dicat idem Auguſti.Cre
dere in deum eſt credendo amare ꝗtum ad effe
ctum credendo ire in eum ꝗtum ad bonū opus
credendo adherere:ꝗtum ad tollerandam cre
dendo incorporari membris:quantum ad dile
ctionem proximi: et hoc ſm Bonauenturam.
Sequitur illud.Creatorem celi ⁊ terre quod ſu
mitur a primo capitulo Gene.vbi dicitur in p̄n
cipio creauit deus celum ⁊ terram.per celuꝫ in

telligitur celuꝫ empireū ⁊ ſp̄ūales creature que
in ipſo continentur : per terram intelliguntur
omnia viſibilia.

❡ Queritur an exiſtens in peccato
mortali poſſit dicere credo in deū ſine peccato:
⁊ videtur ꝙ nō per gloſam ſuper illđ ad Roma
nos quarto:credenti in euꝫ:vbi đr ꝙ credere in
eum eſt in eū ire credēdo ⁊ credēdo amare qđ
idem eſt qđ eſſe in charitate quod non cōpetit
exiſtēti in peccato mortali.❡ Solutio ſicut exi
ſtens in ſuperno odio non peccat dicendo ora
tionē dn̄icam quia non dicit eaꝫ in perſona ſua:
ſed in perſona eccleſie. Sic exiſtēs in pctō mor
tali non mentitur dicendo credo in deuꝫ.Simi
lis reſpōſio poteſt dari de malo paſtore.d. Ego
ſum paſtor bonus.

❡ Secūdus articulus eſt de perſo
na filij dei ibi.Et in ieſum xp̄m filiuꝫ eius vnicū
dominum noſtrum.Queꝫ compoſuit beatus an
dreas.De quo pſalmiſta pſalmo ſecūdo. Filius
meus es tu ego hodie genui te. Cuius articuli
ſenſus eſt.filium eius id eſt patris vnicuꝫ.id eſt
vnigenitum in quo monſtratur ꝙ ꝗuis fili⁹ p
cedat a patre ⁊ ſpirituſancto:tamen ſpirituſſan
ctus non eſt filius:quia non procedit p modum
generationis ſed ſpirationis.x.Pro quo eſt no
tandum ꝙ duplex eſt emanatio in diuinis vna
per modum nature ⁊ hec eſt generatio ſm quaꝫ
filius eſt a patre.❡ Alia emanatio eſt per modū
voluntatis ⁊ hec dicitur ꝓceſſio ſeu ſpiratio ſꝫ
quā ſpūſſanctus eſt a patre ⁊ filio tanꝗ ab vno
principio ⁊ dicitur illa emanatio per moduꝫ vo
luntatis: quia ſpirituſſanctus amor eſt et amor
eſt ſm voluntatem ⁊c.

❡ Tertius articulus eſt credere in
conceptioneꝫ eius de ſpirituſancto et natiuita
tem ex maria virgine ibi.Qui conceptus eſt de
ſpirituſancto natus eſt ex maria virgine quē cō
poſuit Jacobus maior.De quo yſa.ſeptimo. Ec
ce virgo concipiet ⁊ pariet filiū ⁊ vocabitur no
men eius emanuel.Tamen Bonauen.⁊ plures
alij ſolennes doctores tenent ꝙ concipi de ſpi
rituſancto ⁊ naſci ex maria virgine ſint duo arti
culi. Et licꝫ dicatur conceptus de ſpirituſancto
non tamen dicitur filius ſpirituſſancti:cuꝫ illa
conceptio fuerit ſolum cooperatōe ſpirituſſan
cti.vt habetur quarta diſtin.tertij ſenten . vbi
dicitur ꝙ ſpirituſſanctus in inſtanti cumulauit
in beata virgine.quod puriſſimū erat in ea. In
deꝗ formauit corpus chriſti. ⁊ eodem inſtanti
anima fuit infuſa vt tam cito eſſet verus deus ⁊
verus homo.❡ Nō eīn fuit infuſa aīa circa qua
dragesimā diem a conceptione ſicut in alijs:im
mo filius dei hominem vnum aſſumpſit per ma
giſtrum ſecunda diſt.tertij ſenten.Et idem au
guſtinus in libro de fide ad Petrum. vnde gre
gorius angelo annūciante ⁊ ſanctoſpiritu adue
niente mox intra vterum verbum factuꝫ eſt ca
ro.xi.Pro quo eſt notandum ꝙ verbū caro fa
ctum eſt quinꝗ modis ſm carnem:quia ſm ve
ritatem carnis.yſaie.liij.preter carnem: qꝛ pre
ter operationem carnalem.Mathei primo qđ
in ea natum eſt de ſpirituſancto eſt.ſupra carnē
quia meritis noſtris non exigentibus ad Tituꝫ
tertio.Non ex operibus iuſticie que fecim⁹ nos
ſed ſm ſuam miſericordiā ſaluos nos fecit.Pro
pter carnem quia ad ſeruandam carnem et hoc
ꝗtum ad fideles efficienter licet ꝗtum ad oīs
etiam ſufficienter ideo vocatum eſt nomen ei⁹
ieſus quia ſaluū fecit populū ſuū.Luc.ij.Cōtra
carnē qꝛ ad maiorē dānationē infidelīū . vnde
Joh.xv.Si non veniſſem ⁊ locutus eis nō fuiſ
ſem peccatum non haberent. Unde Jeremie.
xxx.Nouum faciet ſuper terram.femina circun
dabit virum.Et ſi aliquis argueret contra illuꝫ
articulum.Natus ex maria virgine ſic. Math.
i.habetur peperit filium ſuum primogenitum.
Sed primus dicitur reſpectu ſecūdi:ergo Ma
ria habuit alium filium a chriſto.xij.Solutio p̄
muꝫ dicitur duobus modis.Uno modo per ab
negationem priorum ⁊ ſic eſt ſenſus peperit fi
lium ſuum primogenitum anteꝗ nullum.i.ſolū.
vnicum.❡ Alio modo dicitur primum reſpectu
poſterioris ⁊ ſic eſt ſenſus peperit filium ſuuꝫ p̄
mogenitum:id eſt poſtꝗ peperit alium:⁊ ſic nō
intelligitur. xiij.

❡ Queritur vtrū xp̄s verā carnē ha
buerit.Solutio.dicēdū eſt ꝙ ſic iuxta illđ Luc.
xxiiij.palpate ⁊ videte qm̄ ſpūs carnē ⁊ oſſa non
habet ſicut me videtis hr̄e. xiiij.

❡ Queritur vtrū xp̄us aſſumpſerit
aīam rationalē cū potētijs eius.Solutio dicē
dum eſt ꝙ ſic vt habeᵗ in ſymbolo anaſtaſij vbi
dicitur.Perfect⁹ deus ⁊ perfectus hō ⁊c.⁊ Ma
thei.xxvi.habetur ꝙ dominus noſter dixit.Tri
ſtis eſt anima mea vſꝗ ad mortem. Non enim
eſſet perfectus homo ſine anima rationali po
tentijſꝗ eius.❡ Item ſi diuinitas fuiſſet ei loco
aīe nō dixiſſet Triſtis eſt aīa mea.Et ſi obijcia
tur illud Joh.i.Uerbū caro factū eſt. Rn̄detur
ꝙ Johannes deſcripſit miſterium incarnatōis
ex pte carnis p ſynodochē.Quia natura carna
lis eſt nobis notior ꝗ ſp̄ūalis.totum eīn hoīeꝫ
aſſumpſit:vt totum curaret ⁊ ſanctificaret.i ter
tio ſen.Uñ Johan.Damaſce.oīa que in noſtra
natura plantauit dei verbum aſſumpſit corpus

⁊ aīam intellectualē ⁊c. Unde in ɔſilio Niceno
vnius ſubſtantie credimus deū patrem ⁊ filiū ⁊
ſpūſanctum. nō tamen dicimus trinitatē vnita
tē maria virgo genuerit: ſed tantum filiuz qui
ſolus naturam noſtram in vnitatez ſue perſone
aſſumpſit incarnationē quoq; huius filij dei to
ta trinitas operatā eſſe credendū eſt ⁊c. ¶ Quia
opera trinitatis indiuiſa ſunt a dextra: q: quic-
quid vna perſona operatur ⁊ alia. exemplū ha-
bemus in tribus domicellis induētibus tertiā
ipſarū veſtibus ſuis de quibus poteſt dici ꝙ qꝫ-
quid facit vna facit alia. Tamen vna ſola indui
tur. Sic ſolus filius incarnatur. xv. Pro quo eſt
notandum ꝙ opus incarnatōis quāq; attribuit
patri: vt ad Galathas. iiij. qñ venit plenitudo
temporis. Miſit dñs filiū ſuū quāq; attribuitur
filio. Jo. xvi. Exiui a patre ⁊ veni in mundū: qñ-
q; attribuitur ſpūiſancto: vt in ſymbolo. Qui
conceptus eſt de ſpirituſancto ⁊c. Et hoc ſō dici
tur quia opus incarnationis fuit maxime ſapiē
tie potentie ⁊ bonitatis que tribus perſonis at
tribuuntur. ¶ Nota tamē ſuper iſtud. Exiui a pa
tre ⁊ veni in mundum ꝙ non debet intelligi lo
ci mutatio: ſed nature humane aſſumptio: quia
ipſius mitti non eſt eſſe vbi prius nō fuit. Sed
aliter ⁊ hoc ratiōe nature aſſumpte: vñ ſm phm
in. iij. phiſicorum ⁊ in. iiij. In loci mutatione exi
gitur eſſe vbi prius non erat: modo ſic de filio
dei non poteſt dici.

¶ **Queritur q̄ fuit precipua cauſa in-**
carnatōis dñi. Solutio. Reparatio hūani gñe-
ris fuit quia niſi ouē ſuā deus ꝑdidiſſet de celo
ad terrā nō deſcendiſſet: vñ Auguſti. ſup illud
Johānis. xi. Ecce quē amas infirmat. ¶ Sic pec
catores deus nō amaret de celo ad terrā nō de
ſcēdiſſet ⁊ ſup illud Math. xviij. Venit filius
hominis ſaluare qđ perierat. Si hō nō periſſz
filius hominis nō veniſſet.

¶ **Queritur quare filius potius ſit in**
carnatus q̄ pater vel ſpūſſctūs. So. ſm Augu.
Quia homo lapſus eſt appetēdo dei ſimilitudi-
nē ⁊ equalitatē que filio attribuuntur reſpectu
patris: ideo ſicut homo ſumpſit ad hoc occaſio-
nez lapſus ita debuit de ɔgruitate ſumere repa
rationē ſm Berñ. ſuper illud Jone. i. Tollite
me ⁊ mittite in mare ⁊ ceſſabit tempeſtas ⁊c.
¶ Alia cauſa quare filius potius incarnatus fu
it: q: filius eſt verbum dei patris. ⁊ ſicut ad in-
tentionis manifeſtationem verbum intelligibi
le copulat voci ſenſibili ſic ad diuinā reuelatio-
nem verbum patris congruum fuit vniri carni
vnde Johannis. xvij. Pater manifeſtaui nomē
tuum hominibus ⁊c. ¶ Alia cauſa quia conueni
entius mittitur qui eſt ab alio ſicut filius: q̄ qui
eſt a nullo vt eſt pater in diuinis. etiam ſi pater
fuiſſet incarnatus nulla perſona fuiſſet ſine prī
cipio. Alia cauſa quia ſi ſpirituſſanctꝰ fuiſſet in
carnatꝰ aut pater tunc eſſent duo filij. ¶ Alia cā
quia medius inter perſonas debuit eſſe media-
tor dei ⁊ hominū: quia ſm magiſtrum ſententia
rum xp̄s ſm humanitatē ⁊ nō diuinitatem dicit
mediator inter nos ⁊ deum: vnde Auguſtinus.
Mediatorum mediatorez inter nos ⁊ deū mor
tem oportuit habere tranſeuntem ⁊ beatitudi-
nem permanentem ⁊ horum vtrūq; cōpetit xp̄o
ſm humanam naturam. ¶ Alia cauſa quia yma-
go debuit per ymaginem reparari. ¶ Pro quo
eſt notanduz ꝙ triplex eſt ymago: ſcilicet equa-
litatis vt filius: imitationis vt homo. repreſen
tationis vt mundus: vnde Geñ. i. Faciamꝰ ho-
minem ⁊c. ¶ Alia cauſa quia congruentiꝰ ſonat
filium ſupplicare patri q̄ aliaz perſonā. ¶ Alia
ratio quia deus pater ꝑ ipſuz omnia fecit. Joh.
i. Et alibi. omnia in ſapientia feciſti. i. in filio ad
Heb. ij. decebat enim eum per quem omnia et
propter quem omnia qui multos filios in glo-
riam adduxerat pro omnibus guſtaret mortem
ideo congruentius erat vt per ipſum filium re-
paretur humanum genus. Item vt qui filiꝰ erat
in diuinitate eſſet filius in humanitate. xvij.
¶ Queritur quare incarnationem filij dei ꝓceſ-
ſit angelica annunciatio. ¶ Solutio. Dicendum
ꝙ incarnationez debuit precedere angelica an
nunciatio: ſicut hominis preuaricationem pre-
ceſſit dyabolica temptatio vt ſic ordo reparatō
tionis correſpondeat ordini preuaricationis.
Unde ſicut dyabolus temptauit mulierē vt eā
traheret ad dubitationem: et per dubitationez
ad conſenſum: ⁊ per conſenſum ad lapſum: ſic
angelus nunciauit virgini vt nunciando excita
ret ad fidem: ⁊ per fidem ad conſenſum: ⁊ ꝑ con
ſenſum ad concipiendum dei filiū per ſpiritum
ſanctum. ¶ Alia cauſa poteſt eſſe quia beata vir
go pro tunc erat in ſtatu viatricis ⁊ angelus in
ſtatu comprehenſoris ⁊ ideo pro tunc clariꝰ co-
gnoſcebat q̄ beata virgo: quia deum videbat fa
cie ad faciem. Beata autem virgo per ſpeculuz
⁊ in enigmate. Et ponitur iſta pro ſolutione vni
us rationis que poſſet fieri talis deus vicinior
erat cordi beate virginis ſm gratiam q̄ ange-
lice menti ḡ potiꝰ debuit trāſire illumīatio per
beatam virginem ad angelum q̄ econuerſo.
¶ Alia cauſa poteſt eſſe ſeu congruentie ratio:
quia incarnatio ⁊ generis humani redemptio
non tantum faciebant ad reparationem lapſus
humani. verumetiam ad reparationem angeli-
ce ruine: ⁊ ideo angeli beati non debuerunt ex-
cludi in miſterio incarnationis in quo fuit con-

curſus angeli annūciantis virginis ɔcipientis
⁊ verbi dei carnē aſſumētis. xix. ¶ Querit quare
xp̄s tm̄ diſtulit incarnari. So. Multiplex ē cā
vna ꝓpter manifeſtationē diuine iuſticie q̄ tan
tos clamores ⁊ luctus ſuſtinuit tāto tp̄e anteq̄
deſcenderet vt peccatum hominis puniretur.
¶ Alia cauſa vt homo de lege ſcripta ⁊ naturali
cōuinceretur ⁊ ſic comperto ꝙ nec ſic: nec ſic ſal
uari poterat cum omnes ad inferos deſcende-
rent conuictus confugeret ad diuinam gratiaz
⁊ ſic efficacius curaretur quoniam morbus ſpi-
ritualis non curatur efficaciter niſi cognitus.
¶ Alia cauſa propter incarnationis beneficium
amplius commendādum: quia quod diutius de
ſideratur precioſius reputatur dum obtinetur.
¶ Alia cauſa vt ſicut primus homo fuit condi-
tus ſexta die ad totius mundi complementum
ſic deus homo fieret in ſexta etate ad totius cre
ature perfectionem. xx. ¶ Per verbum enim in
carnatum facta eſt humani generis reparatio:
non quia aliter ſaluari non poſſet homo: ſed q̄a
nullus alius modus ita cōgruus fuit. Unde ma
giſter ſententiarum. Gratia tantum eſt aſſum-
pta illa anima. ⁊ illa caro a verbo dei. et auguſti
nus. xiij. de trinitate. In rebus per tempus or-
tis illa ſumma gratia eſt ꝙ homo in vnitate per
ſone cōiunctus eſt deo. ⁊ idem auguſtinus ibi-
dem de trinitate. Poterat vtiq; deus aliunde
hominem ſuſcipere in quo eſſet mediator dei ⁊
hominum non de genere illius ade qui peccato
ſuo obligauit genus humanum ſicut ipſuz quē
prius creauerat non de genere alicuius creauit
ergo de cōgruitate fuit ſic aſſumpta a filio dei
humana natura. Congruebat ille modus repa-
ratori quoniam decebat oſtendere ſuam potenti-
am ſapientiam ⁊ bonitatem. ¶ Quid enim po-
tentius q̄ coniungere duo extrema ſumme di-
ſtantia: id eſt creatorem ⁊ creaturam. Magna
enim fuit potentia in coniunctiōe diſpariū ele
mentorum maior in coniunctione illorū ad ſpi-
ritum creatum. Maxima in coniunctione illo-
rum omnium ad ſpiritum increatū vbi eſt ma-
xima diſparitas. Quid vero ſapientius q̄ quod
ad perfectionem vniuerſi fieret coniunctio pri
mi ⁊ vltimi: hoc eſt verbi dei quod eſt omnium
principiū humane nature que in operibus ſex
dierum fuit vltima omnium creaturarum: vt ha
betur Geneſis primo. Quid enim beniuolenti-
us q̄ ꝙ creator omnium reruz communicare ſe
voluit rebus creatis. Cōgruebat etiam ille mo-
dus ipſi reparabili: quia homo per peccatū cor-
ruit in infirmitatem maliciam ⁊ ignorantiam:
per que ineptus factus eſt ad virtutem diuinaz
imitandam: ad veritatem cognoſcendam: ⁊ ad
bonitatem diligendam: ⁊ ideo deus homo factꝰ
eſt per quod reddidit ſe homini imitabilem: co-
gnoſcibilem: ⁊ amabilem. Congruebat etiam il
le modus reparationi noſtre quo dominꝰ in for
ma ſerui procreauit ſalutem ſerui. Congruebat
enim finaliter quia ſicut preuaricator abſtule-
rat nobis deum reparator redderet nobis deū.
¶ Item vt prophetie adimplerentur. Vñ yſaie
lij. Ego ipſe qui loquebar ecce aſſum. Abacuch.
ſecundo capitulo. Apparebit in fine ⁊ non men
tietur. ¶ Item ad vitandum inconueniens quia
ſi dominus incarnari nō potuit neſciuit vel no-
luit. viderentur enim in ipſo impotentia ignoran-
tia: vel inuidia quod abſit. ¶ Item alia cauſa in-
carnationis de congruitate poteſt eſſe vt tanta
eſſet humilitas in redemptore quāta fuit ſuper
bia in preuaricatiōe: quia tanta ſuperbia fuit in
homine vt vellet eſſe vt deus. tanta autem hu-
militas in deo vt vellet fieri homo. Et quia nō
potuit humiliari in natura diuina aſſumpſit ali
am naturam: ſcilicet humanam. ¶ Item vt no-
ſtrum amorez excitaret ⁊ ſpem erigeret ſicut in
diuinitate vna eſt eſſentia et tres ſunt perſone:
ita in chriſto eſt econuerſo: ſcilicet vna perſona
⁊ tres eſſentie. ſcilicet diuinitas: anima: ⁊ caro:
⁊ caro hoc eſt eternum nouum ⁊ antiquuz. diui
nitas eſt eterna. anima noua: quia in aſſumptio
ne creata: caro vero antiqua: quia ab adam pro
pagata. Et chriſtus ſm naturam diuinitatis eſt
genitus. ſm animā creatus. ſm carnem factus.
xxi. ¶ Item eſt notandum ꝙ vnio fuit triplex in
chriſto. ſcilibet diuinitatis ad animaz ⁊ ecōuer
ſo deitatis ad carnem ⁊ anime ad carnem. Due
prime ſemper māſerunt. tertia ſeparata fuit in
morte et fuit hec vnio in vnitate perſone non
humane nec diuine. ſed perſone filij. ¶ Pro quo
eſt notandum ꝙ ad eſſe ꝑſone triplex exigitur
diſtinctio: ſcilicz ſingularitas naturalis: incom
municabilitas et excellentia. xxij. Propter pri-
mum nulluz vniuerſale eſt perſona. Propter ſe
cundum anima non eſt perſona. Propter ter-
tium chriſtus ſm ꝙ homo non eſt perſona. Itē
eſt notanduz ꝙ compoſitio proprie eſt corporū
coniunctio corporis ⁊ anime vnio eſt diuine na
ture ad humanam. xxiij. ¶ Item eſt notandum
ꝙ quinq; fuerūt ſtatus primi hominis ⁊ de quo
libet ſtatu accepit chriſtus aliquid. ¶ Primꝰ ſta
tus fuit innocentie de quo accepit immunitatē
peccati. ¶ Secūdus ſtatus fuit gratie de quo ac
cepit plenitudinez gratie. ¶ Tertius fuit culpe
de quo accepit recompenſationē pene. ¶ Quar-
tus fuit penitentie de quo accepit panem dolo
ris ⁊ triſticie. ¶ Quītus fuit glorie de quo acce-
pit plenā fruitionez. xxiiij. ¶ Et quia dicitur in

pꝛimo articulo. Natus eſt ex maria virgine. Eſt no
tādum ꝙ triplex eſt chꝛiſti natiuitas. diuina hu
mana ⁊ gratuita. Pꝛima eſt ex patre. Secunda
ex matre. Tertia in mente fit. De patre naſcit
eternaliter. de matre tempoꝛaliter. in mēte ſpi⸗
ritualiter per gratiam. ¶ Has tres natiuitates
repꝛeſentat eccleſia in die natiuitatis xp̄i in tri⸗
bus miſſis. In pꝛima que dicit in media nocte
⁊c. vide in capi. de ſacramento eucbariſtie. xxv.
Queritur vtrum aliqua pura creatura potuiſſꝫ
ſatiſfacere pꝛo toto humano genere. Solutio.
De duobus conſueuit fieri ſatiſfactio. ſ. ⁊ iniuria
⁊ de damno. Iniuriā deo factaꝫ nulla creatura
potuiſſet nec poſſet recompenſare ab excellen⸗
tiſſimam eius diuinitatem. De damno nullꝰ pu
rus homo potuiſſet nec poſſet ſatiſfacere: quia
non potuiſſet nec poſſꝫ toti humano generi eq⸗
pollere nec ſimilit alia pura creatura poſſꝫ dā⸗
num recompenſare qđ ſi poſſet: non tamē ſatiſ⸗
faceret: qꝛ ad illum ſpectat ſatiſfactio ad quem
ſpectat tranſgreſſio ⁊c. xxvi. ¶ Queritur vtruꝫ
maioꝛ congruitas ſit diuine nature ad vnioneꝫ
cum humana ꝙ cum angelica. Solutio. Dicen⸗
dum eſt ꝙ ſic. Pꝛimo quia homo magis indige
bat: quia locus lapſus erat. Item quia angelus
ſine medio ſuggerente eleuatus in ſuperbiā ce
cidit. homo auteꝫ diabolica ſuggeſtione coꝛruit
Item homo nō fuit obſtinatus ſicut angeli ma
li: ſed ſuam culpam cognouit penitentiam egit
modo diuina miſericoꝛdia non deliberat eos q̄
noluut penitere. vnde Augu. Qui creauit te ſi⸗
ne te nō iuſtificabit te ſine te. Item dicit Gre.
ꝙ natura humana cōmunicat cum omni creatu
ra: ⁊ ſic omnis natura exaltatur dum in ſuo ſimi
li diuinitati vnitur. Item quia quando aliquis
deuenit ad terminum vie ſue nō poteſt deflecti
ab illo ſine cui inheſit ſiue ſit bonus ſiue ſit ma
lus. Finis auteꝫ vie hominis eſt moꝛs: ſed finis
autem angeli eſt terminus ſue electōis quia bo
no adheſit ſiue malo. ¶ Unde ſicut homines in
bono vel in malo confirmātur poſt moꝛtem: ita
angeli poſt conuerſionem vel euerſionē. Unde
eadem ratio obſtinatiōis inuenitur in homini⸗
bus dānatis ⁊ angelis peccātibus: quia ſm Da
maſcenū quod eſt in angelis caſus hoc eſt in ho
minibus moꝛs. Et ideo angeli caſus fuit irrepa
rabilis ⁊c.

¶ Queritur quomodo intelligitur il⸗
lud Apoſtoli ad galathas. iiij. et Ephe. pꝛio
Factum ſub lege quia dicitur in ſymbolo geni⸗
tum non factum. Solutio. Chꝛiſtus ſm diuinā
naturam eſt genitus non factus: qꝛ non eſt crea
tura: ſed ſm humanam naturam ita eſt genitus
ꝙ factus faciente diuina virtute. Item chꝛiſtus
non fuit ſub lege q̄tum ad cauſam ſicut illi q̄ na
ti ſunt ſub peccato: nec ad motiuum ſicut illi qui
timoꝛe ſeruiunt: ſed ſolum fuit ſub lege q̄tū ad
obſeruantiam. aliter tamen ꝙ alij homines qui
ſeruant legem pꝛopter obedientiā obligatoꝛiā
quia xp̄s ſeruauit legem quātuꝫ ad obedientiā
ſpontaneā ꝓpter exemplū obedientie. xxviij.

¶ Queritur vtrum chꝛiſtus aſſumpſe
rit omnes defectus noſtros. Solutio. Chꝛiſtus
erat miniſter iuſtitie ſegregatus a peccatoꝛibo
non ſumpſit defectus qui ſunt via ad culpam vt
pꝛonitas ad malum difficultas ad bonum ⁊ ſimi
lia ⁊c. Defectus vero naturalis aſſumpſit. vt fa⸗
mem: ſitim ⁊c. ſm compendiū theologie cum pe
ne ſint exercitatiue virtutis perfecte ⁊ teſtifica
tiue humane nature non ſimulate aſſumpſit pe
nalitates tam coꝛpoꝛales ꝙ ſpirituales que re⸗
ſpiciunt naturam noſtraꝫ in cōmuni ſicut famē
⁊ ſitim in abſentia alimenti caloꝛem frigus fati
gationē ⁊ huiuſmodi nec tamen oēs defectꝰ
coꝛpoꝛales aſſumpſit: vt egritudines: multifoꝛ⸗
mes: neq; omnes defectus ſpirituales: ſicut ſūt
peccata ignoꝛantia rebellio carnis ad ſpiritum
⁊c. Chꝛiſtus enim ſic penalitates ſuſcepit volun
tarie ⁊ nulle modo inuite. xxix.

¶ Queritur vtrum in chꝛiſto fuerint
defectus a natura vel a voluntate. Solutio. Pe
nalitates ſūt in nobis contracte ex ꝯcurſu duo⸗
rum: videlicet ꝓpagationis nature et coꝛpoꝛis
concupiſcentie quoꝛum neutruꝫ fuit in chꝛiſto:
⁊ ideo nō fuerunt in chꝛiſto defectus neceſſita⸗
te generationis ſed voluntate diſpenſationis:
volūtate in quē diuina pꝛeueniēte volūtarie hu
mana concomitante ⁊c. xxx.

¶ Quartus articulus eſt credere in
eius paſſionem: ibi paſſus ſub pōtio pylato cru
cifixus moꝛtuus ⁊ ſepultus. Quem cōpoſuit ſan
ctus Johannes euangeliſta. de quo Daniel. ix.
Poſt ebdomadas. lxij. Occidetur chꝛiſtus queꝫ
iudas ſcarioth tradidit ⁊ pōcius pylatus moꝛti
adiudicauit. ¶ Legitur enim de iuda in quadaꝫ
hyſtoꝛia licet apocrifa ꝙ fuit quidam vir in hie
ruſalem nomine Ruben qui alio nomine dictꝰ
eſt Symeon ð tribu iuda. Uel ſm Hieronimū
de tribu Yſachar qui habebat vxoꝛem nuncupa
tam ciboꝛeam. Quadam ergo nocte cum ſibi de
bitum mutuo exoluiſſent ciboꝛea obdoꝛmiens
ſomnium vidit quod perterrita gemitibus ⁊ ſu
ſpirijs viro ſuo retulit dicēs. Uidebatur mihi
ꝙ filium flagitioſiſſimum parerē qui totius gen

tis noſtre perditionis cauſa exiſteret. Cui Ru⸗
ben nephariaꝫ inquid rem nec relatu dignā ꝓ
faris ⁊ ſpiritu vt puto phitonico raperis. cui il⸗
la. Si me concepiſſe ſenſero ⁊ filium perperero
abſq; dubio nō ſpiritus phitonicus extitit: ſed
reuelatio certa fuit. Pꝛocedente igitur tempo
re cum filium peperiſſet parentes plurimum ti
muerunt ⁊ quid de eo facerēt cogitare ceperūt
cumq; filium occidere abhoꝛrerent: nec vellent
deſtructionem ſui generis enutrire ipm̄ ī fiſcel
la poſitum mari exponunt queꝫ marini fluctus
ad inſulam que ſcarioth dicitur pꝛotulerunt: et
ab illa īſula iudas ſcarioth appellatur. Regina
autem loci illius carens liberis ad littus maris
cauſa ſpaciandi pꝛoceſſit: et fiſcellam a marinis
fluctibus iactari vidēs ipſam aperiri facit: inue⸗
nienſq; ibidem puerum elegantis foꝛme ſuſpi⸗
rans ait. O ſi ſolatijs tāte ſubleuarꝫ ſoboles ne
regni mei ſucceſſoꝛe pꝛiuarer. Puerum igit ſe⸗
creto nutriri fecit ⁊ ſe grauidam ſimulauit. Tā
dem ſe filium peperiſſe mentitur et per totū re
gnum hec fama celebꝛis diuulgatur. ¶ Pꝛīceps
pꝛo ſuſcepta pꝛole vehemēter exultauit ⁊ ingē
ti gaudio plebs letatur ipſumq; ſm magnificē
tiam regiam educari fecit. Non poſt multum tē
poꝛis regina de rege concepit et ſuo tempoꝛe fi
lium reperit. Cum autem pueri aliquantulum
creuiſſent adinuicem ſepius colludebāt. Et pue
rum regiū iudas crebꝛis iniurijs moleſtabat
et ad fletum ſepius pꝛouocabat. Regina autem
hoc moleſte ferens ⁊ iudaꝫ ad ſe non pertinere
ſciens ipſum crebꝛius verberabat: ſed nec ſic a
moleſtia pueri deſiſtebat. Tandem res pandit:
et iudas non regine filius: ſed inuentus fuiſſe a
peritur. Quod iudas vt comperit vehementer
erubuit ⁊ fratrem ſuum putatiuum regis filiuꝫ
occidit latenter ob hoc capitalem ſententiaꝫ ti⸗
mens cum tributarijs in hieruſalem aufugit: ſe
q; pylati tunc pꝛecidijs obſequio mancipauit: ⁊
quoniam res ſibi ſimiles ſunt habiles. Pylatū
iudam ſuis moꝛibus inuenit congruere. et ideo
cepit ipſum valde carum habere. Uniuerſe eñ
curie pylati iudas pꝛeficitur: et ad eius nutum
omnia diſponuntur. Quadam autem die pyla⸗
tus de palatio ſuo in quodam pomerium aſpici
ens illoꝛum pomoꝛum tanto deſiderio captus
eſt: vt pene deficere videretur. erat auteꝫ illud
pomerium Ruben patris iude ſed ne iudas pa⸗
trem nec ruben filium cognoſcebat: quia ruben
ipſuꝫ in marinis fluctibꝰ pijſſe putabat: ⁊ ꝗs pr̄
nut que patria ſua iudas penitꝰ ignoꝛabat. Py⸗
lato itaq; accerſito iuda ait tanto illoꝛū fructu
um captus ſum deſiderio: ꝙ ſi his fruſtratus fu
ero ſpiritum exhalabo. Concitus autem iudas
in pomeriū inſilit: et velocꝰ mala carpit. Inte⸗
rea ruben venit ⁊ iudem mala ſua carpētem in⸗
uenit foꝛtiterq; ambo contendunt et iurgia ſu⸗
peraddūt poſt iurgia ſurgunt adverba ⁊ mutuis
ſe iniurijs affecerūt. Tandē iudas ruben in ea p
te qua ceruix collo cōnectitur lapide percuſſit
pariter ⁊ occidit. poma ergo ſuſtulit ⁊ pylato q̄d
acciderat enarrauit. iam die inclinante ⁊ nocte
ſuperueniente ruben moꝛtuus inuenitur ⁊ ſubi
tanea moꝛte pꝛeuentus putatur. ¶ Tunc pylatꝰ
omnes facultates ruben iude tradidit ⁊ ciboꝛe
am vxoꝛem ruben in coniugeꝫ inde dedit. Qua
dam autem die dum ciboꝛea grauiter ſuſpiraret
⁊ iudas vir eius quid haberet diligēter interro
garet. ipſa reſpondit. heu infeliciſſima ſum oīꝫ
feminarum quia infantulum meuꝫ marinis flu
ctibus ſubmerſi: ⁊ virum meuꝫ moꝛte pꝛeuentū
inueni: ſed ⁊ doloꝛi ac mihi miſere pylatus addi
dit doloꝛē qui me meſtā nuptui tradidit ⁊ inui⸗
tiſſimā me tibi diu coniugem copulauit. Cumq;
oīa illa de infantulo illo enarraſſet ⁊ iudas illa
que ſibi acciderāt retuliſſet inuentū ē ꝙ iudas
matrem ſuā in vxoꝛē duxerat ⁊ patrem occide⸗
rat. ¶ Penitentia ergo ductus ſuadēte ciboꝛea
dominū noſtrū ieſum xp̄m abijt ⁊ ſuoꝝ delicto⸗
rum veniam poſtulauit. Dn̄s auteꝫ eū ſuū fecit
diſcipulum: ⁊ de diſcipulo eum fecit apoſtolum
ſuuꝫ. Deinde ꝓcuratoꝛē quē poſt modū pertu⸗
lit ꝓditoꝛem. poꝛtabat enim loculos: et ea que
chꝛiſto dabantur furabatur. Uide paſſioneꝫ do⸗
mini ſuper reſiduo.

¶ De pylato enim legitur ꝙ fuit qui⸗
dam rex nomine titus qui quandā puellaꝫ noīe
pylam filiam cuiuſdaꝫ molēdinarij noīe Atus
carnaliter cōgnouit ⁊ de ea filium habuit. pyla
autem ex nomine ſuo et ex nomine patris ſui q̄
dicebatur Atus vnum nomen compoſuit: ⁊ na⸗
to puero impoſuit nomen pylatus. Cum autem
pylatus tres annos haberet ipſum ad regeꝫ pa
trem ſuum tranſmiſit. Habebat autem rex fili⸗
um de regina coniuge ſua qui fere pylato coe⸗
taneus videbatur. ¶ Iſti dum annos diſcretio⸗
nis attingiſſent ſepius luctamie ⁊ pugna ⁊ fun
da adinuicem colludebant: ſed regis legitimus
filius vt genere erat nobilioꝛ ſic in omni gene⸗
re certaminis aptioꝛ. Ob hoc pylatus inuidie li
uoꝛe motus nimio doloꝛe ſtimulatus fratrē ſu⸗
um latenter occidit. Quod rex audiens vehe⸗
menter doluit ⁊ cōſilio conuocata quid de ſce
lerato ⁊ homicidia faciendum ſit filio requiſiuit.
Cui omnes eum eſſe reū moꝛtis acclamauerūt

vnanimiter. ¶ Rex aũt ad ſe reuerſus ad iniquitatem: iniquitatez noluit duplicare: ſed ipſuz ꝓ tributo quo annuatim debebat romanis in obſidem miſit. tum volẽs eſſe innoxius ab occiſione filij. tum a tributo romanoꝝ cupiens liberari. Tunc temporis erat rome filius regis frãcorum quem ſimiliter regi romanorum miſerat ꝓ tributis huic pylatus aſſociatꝰ cum ſe ab eo moribus ⁊ induſtria precelli videret: eum inuidie ſtimulis agitatus occidit. ¶ Sed cũ romani qd de eo faciendum eſſet inquirerent conſiliũ habuerunt tale. Hic ſi ſuperuixerit qui fratrez necauit occidem iugulauit. reipublice q̃ plurimuz vtilis erit ⁊ colla ferocium hoſtiuz ferox ipẽ domabit. Dixerunt ergo cum reus mortis habeat in pontos inſulam gentibꝰ illis qui nullum patiuntur iudicem. Iudex preficiatur: ſi forte eiꝰ nequitia ipſoruz contumatia edometur ſi non quod meruit patiatur. Miſſos ergo pylatꝰ ad gentem ferocem ⁊ ſuoꝝ iudicum peremptricem non iuſtus ad quos miſſus ſit: ⁊ q̃ pendula vite ſententia tacite rem cõſiderans vitam ſeruare voluit ⁊ gentem nequam ipſe minis et ꝓmiſſis ſupplicio ⁊ precio penitus ſubiugauit: quia igit̃ tam dure gentis extitit victor a pontos inſula pontius pylatus nomen accepit. ¶ Herodes autem hominis illius induſtriam vt audiuit eius verſutijs congaudens ipẽ verſutus eũ ad ſe muneribus ⁊ internũcijs inuitauit ⁊ ſuper iudeam et hieruſalez poteſtatem ⁊ vicem ſuam ei tradidit. qui cum pecuniam innumerabilem congregaſſet neſciente herode romam adijt: ⁊ infinitã pecuniã tyberio imperatori contulit ⁊ ab eo ſibi dari quod ab herode tenebat muneribus impetrauit. Huiuſcemodi cauſa facti ſunt inimici Pylatus ⁊ Herodes quo adusqꝫ ad paſſionem domini. Tunc aũt pylatus miſit dñm noſtrũ ad herodem ⁊ facti ſunt amici ⁊c. Unde reſiduũ in paſſione domini noſtri.

Passio domini noſtri Ieſu chriſti cõmendatur in opere per patientiam inſuperabilez: in modo per humilitatem admirabilẽ. in cauſa per charitatẽ ineſtimabilem. ¶ Quantũ ad primum. Xp̃us ſuſtinuit in tactu clauoꝝ aſperitatẽ. In auditu opprobrioꝝ confuſionẽ. In odoratu ſputoꝝ feditatem. In guſtu fellis ⁊ aceti amaritudinem. In oculis lachrymarũ effuſionem. In corde timorem. Nota ergo ꝙ chriſtꝰ timuit. ¶ Pro quo eſt notandum ꝙ ſex ſunt ſpecies timoris vt inferius in capi. de donis. titulo de dono timoris notatur. Sed chriſtus timuit timore naturali quo quilibet timet nocumentum nature et ille timor nec ẽ meritorius nec demeritorius quia non ſubiacet libero arbitrio. et dicitur naturalis non a natura inſtituta ſed deſtituta quia ille timor eſt pena pro peccato primoꝝ parentuz inflicta. vñ Marci. xiiij. Cepit Ieſus pauere ⁊c. Sed contra hoc poteſt argui ſic. Perfecta charitas foras mittit timorem. i. Iohan. iiij. Sz xp̃s habuit perfectiſſimaz charitatẽ ergo videt̃ ꝙ non timuerit. Item dicit auguſt. ꝙ ſignum perfectionis eſt nullus timor ſz in chriſto fuit ſumma ꝑfectio ergo nullus in eo fuit timor. ¶ Sol. aliqui doctores diſtinguunt dicentes ꝙ triplex ẽ timor. gratuitus. libidinoſus ⁊ naturalis. Itẽ timor naturalis eſt triplex. Nam quidam eſt timor pene. quidam timor offenſe quidam timor reuerentie. primus et ſecundus non fuerunt in xp̃o eo ꝙ ſacra charitas foras mittit timorem. Tertius autez fuit in chriſto quia ſic a perfecta charitate non expellitur ſed cõſummatur ſm illud Yſa. xi. Replebit eum ſpũs timoris dñi. Sz quia in eiuſdem yſa. quinquageſimotertio habetur. Oblatus ẽ quia voluit: ⁊ Mat. xxvi. habetur contrarium: quia dicit pater ſi poſſibile ẽ tranſeat a me calix iſte.

¶ Queritur de volũtate xp̃i pro quo eſt notandum ꝙ duplex volũtas fuit in chriſto ſcilicet increata ⁊ creata. increata eſt duplex. ſcilicet voluntas ſigni ⁊ voluntas beneplaciti. voluntas ſigni quãdoqꝫ manet inexpleta: quia ſic voluntas dicitur metaphorice. alio modo dicitur voluntas dei proprie et ſic eſt volũtas beneplaciti. Capiẽdo proprie velle dei eſt ipſe deus. Sed capiẽdo metaphorice eſt ſe habere ad modum voluntatis. Et hoc velle non eſt deus. tamen hec diuiſio non rei ſed vocis eſt. Volũtas beneplaciti eſt duplex. ſcilicet antecedens que ſepe nõ expletur: ⁊ conſequẽs que nunq̃ remanet inexpleta. Volũtas creata ſm compendiũ theologie eſt duplex. ſcilicet rationis ⁊ ſenſualitatis. Item voluntas rationis eſt duplex. ſcilicz rationis vt ratio eſt: Et voluntas rationis vt natura eſt. voluntate rationis vt ratio eſt ꝯformauit ſe voluntati increate: ſed voluntate rationis vt natura eſt. Et voluntate ſenſualitatis voluit aliquid propriam quod non voluit voluntate rationis vt ratio eſt: ſcilicet non mori ſm vero Bonauenturam. Voluntas chriſti tripliciter poteſt conſiderari. primo ſm duas naturas ſcilicet diuinam ⁊ humanam: ſic habet duas volũtates vt diuidit Damaſce. ¶ Secundo conſideratur voluntas ſm potentias ꝑ quas quis vult et ſic fuit in chriſto potentia diuina. potentia rationalis creata ⁊ potentia ſenſuum per quaꝝ

quãlibet exibat in actum volendi: et ſic diuidit magiſter ſententiarum. Tertio cõſideratur voluntas chriſti per comparationem voluntatis: quantum ad modum volendi: ⁊ ſic voluntas xp̃i diuiditur quadrupliciter ſm Hugo. d. ſic in xp̃o fuit voluntas diuinitatis. volũtas rationis. voluntas pietatis: ⁊ voluntas carnis. Volũtas diuinitatis per iuſticiam ſentẽtiam dictabat. Voluntas rationis per obedientiam veritatem approbabat. Voluntas pietatis per compaſſionẽ in malo alieno ſuſpirabat: ⁊ volũtas carnis per paſſionem in malo proprio gemebat. Et licet diuerſa eſſent volita. Voluntates tamẽ in chriſto habuerunt conſonantiam. Voluntas enim ſuperior non vult inferiorez velle quod ipſa vult ſed ipſa magis vult eam velle contrariũ et ſic ẽ ei ſubiecta: ⁊ ſic patet ꝙ chriſtus in oratione cuz dixit. Non ſicut ego volo ⁊c. Et quando flebat ſuper Hieruſalẽ nõ repugnabat diuine voluntati: erat enim conformitas in ratione volendi q̃uis non eſſet in volito ꝙ enim ſic valet habebat a deo: ⁊ deus volebat eum ſic velle. Voluntate patientis et pietatis: nec tamen caro chriſti concupiuit aduerſus ſpiritum: nec ſenſualitas rebellauit rationi: quia diſſenſus ſenſualitatis ad rationem poteſt eſſe: ⁊ quantuz ad volitũ et quantum ad actum volẽdi: et hoc patet ad naturã lapſam per culpam et penam. et eſt ponere conſenſum q̃tum ad vtrumqꝫ. ita ꝙ ſenſualitas ſubiaceat rationi: ⁊ hoc pertinet ad naturam inſtitutam et eſt ponere medium: ita ꝙ ratio conſentiat ſenſualitati reſpectu actus volendi: ſed nõ reſpectu voliti: et hoc pertinet ad naturam habentem penam abſqꝫ culpa. qualis fuit natura a chriſto aſſumpta que habuit aliquid de natura iſtituta: ⁊ aliquid de natura lapſa ⁊c. Sed quia fit mẽtio Mathei. xxvi. de oratione ſaluatoris noſtri. Eſt notandum ꝙ docuit chriſtum orare propter meritum: quia ſua oratione meruit nobis vt eſſemus ydonei ad ſuſceptionem beneficiorum dei. Secundo propter exemplũ virtutum: vt nos inuitaret ad orationis ſtudiũ: cuius exercitio maxime ſuperatur aduerſarius. Tertio propter veritatis articulum: vt oſtenderet ſe veruz hominẽ et vere a deo miſſum. vnde Iohan. xi. Gratias ago tibi domine quoniã audiſti me. Ego autez ſciebam quia ſemper me audis: ſed propter populum qui circunſtat: dixi vt credant quia tu me miſiſti. Quarto propter officium implendum: quia xp̃s habebat dignitatẽ ſacerdotalem ⁊ pontificalem. vnde ſicut obtulit ſacrificium pro peccatoribus ita orauit pro ipſis. ad Hebre. v. Omnis pontifex offerat dona ⁊ ſacrificia pro peccatis.

¶ Queritur vtrum xp̃us in oratione fuerit exauditus. Solutio. In oratõne que procedebat a voluntate ratiõis ſemꝑ exauditꝰ fuit Iob. xi. Ego autem ſciebã q̃ ſemper me audis in oratione v̄o que procedebat ex voluntate carnis ⁊ pietatis non ſemper exaudiebat̃. Sic enĩ magis petebat vt nos erudiret q̃ vt deũ patrẽ ad petitionem ſuaz inclinaret. Petiuit enĩ calicem a ſe transferri ⁊ crucifixoribꝰ condonari ⁊c. Sed talis oratio erat ſenſualitatis. tñ dr̃ ꝙ fuit ſenſualitatis quo ad naturam rõnis quo ad formã ſenſualitatis vt a quo ratõis vt pro quo ſenſualitatis: vt mouentis rõnis vt ꝓponẽtis.

¶ Queritur cũ ratio ſciret ſenſualitatem in hac petitione nõ exaudiendam quare ꝓponebat. Solutio. Proponebat ꝓpt̃ tria. Primo propter manifeſtãdam veritatem nature aſſumpte q̃ naturaliter abhorruit paſſionem ⁊ in hoc erudiuit fidem noſtram. Secundo ad confirmandam noſtram imbecillitatem vt non diffidamus ſi paſſionum pericula abhorremus. Et in hoc erexit ſpeciem noſtrã. Tertio vt oſtenderet voluntatem noſtram omnino voluntati diuine ſubijciendam: quod oſtẽdit in ꝯditione appoſita nõ ſicut ego volo ⁊c. Et in hoc ordinauit charitatem que effectum diuine voluntati per omnia ſubijcere conatur. Sed ſm formam orationis orauit pro ſe. ſed ſm intentionem orauit pro nobis ⁊c. Quãtum ad quartum in modo patiendi tenẽdum eſt ꝙ xp̃us paſſus eſt paſſione generali: quia ſm omnia mẽbra corporis. Yſaie liij. Non eſt ei ſpecies neqꝫ decor. Item paſſione acerba. Treñ. i. O vos omnes qui tranſitis ꝑ viam attendite et videte ſi eſt dolor ſimilis ⁊c. Paſſio enim chriſti fuit maxime penalis. Tum ratione intẽtionis propter optimam diſpoſitionem ipſius patientis. Tum ꝓpter eius innocẽtiam. Tum ꝓpter honoꝝ eius excellẽtiam. Honorabilis enĩ ſi confunditur plus ledit̃ et precipue inter ſuos. Vilis autẽ hõ de morte ſua dolere nõ dz cũ turpido ſua tũc finẽ accipiat. ¶ Fuit enĩ paſſio ſaluatoris nr̃i ignominioſa: q̃ crucis patibulo q̃ erat peſſimoꝝ ſuppliciũ i ꝯſortio iniquoꝝ. ſ. latronũ cũ qbꝰ erat deputatꝰ. Quãtũ ad tertiũ. i. in cã attẽdit̃ charitas maxima qua nos liberauit ab inferno dãdo aĩam ſuã: qua mũduz renouauit largiẽdo grãm: qua celũ aperuit ꝯferẽdo gloriã. Hec tria notãtur in titulo crucis. Nã ꝓpter primũ dr̃ ieſus ꝓpter ſcdm nazarenꝰ ꝓpter tertiũ rex iudeoꝝ. xxxij. ¶ Chriſtus ſex vicibus ſanguinẽ ſuum fudit quinquies in vita: ⁊ ſemel mortuus. in vita. in circũciſione. in oratione. in coronatione. in flagellatione. et in crucifixione. et in morte. in lanceatione. Per primũ

docemur peccata obijcere. per ſcḋm mentis an-
guſtiaȝ pro ſalute noſtra tenere. Per tertiū ani
mam noſtram virtutibus ornare. Per quartum
carnē noſtram domare. Per quītuȝ mēbra no
ſtra mādatis dei ligare. Per ſextum vulneratū
cor vel eleuatū in dei amore habere. xxxiij. Cir-
ca illud ꝙ ſeparata anima a corpore remāſit di-
uinitas imediate vnita corpori ⁊ aīe. Nota quia
quod ſemel aſſumpſit nūꝗ̄ dimiſit. aſſumpſit
coniunctim ſupple.

¶ De effectu paſſionis chriſti.

¶ Effectus paſſionis xp̄i multiplex eſt. Paſſio
xp̄i virtutem demonū debilitat. Job. xl. Quaſi
hamo capiat leuiataȝ. ſpoliat infernū. Yſa. viij.
Voca nomē eius accelera. ſpolia. detrahe. For-
mat per exemplum. prima petri. v. Chriſtus pro
nobis eſt paſſus nobis relinquens exemplū. vñ
Berñ. Super omnia te reddis mihi amabileȝ
bone ieſu. Calix queȝ bibiſti opus redēptionis
noſtre eſt. Paſſio xp̄i reparat ruinam angeloꝝ.
ipſe eniȝ xp̄s lapis eſt angularis qui fecit vtra-
ꝗȝ vnum. ſcȝ pacem inter deum ⁊ hominem. In
ter angelū ⁊ hoiem. inter hoiem ⁊ hominē. vñ
Eccleſi. xliiij. In tempore iracūdie factus eſt re
cōciliatio. Armat contra mundū carnē ⁊ diabo-
lum qḋ ſignificatur ꝑ clypeū qḋ leuauit. Joſue.
contra hay. Joſue. viij. Sanat. ſcȝ mētis vulne-
ra. Unde Nume. xxi. Aſpiciētes ſerpentē eneū
ſanabātur. Uiuificat ſcȝ ſpiritualiter. ad Ephe-
ſeos. ij. Cum eſſemus mortui peccatis cōuiuifi-
cabit nos xp̄s. Dulcorat exemplo de ligno miſ-
ſo in aquas marinas. Exo. v. Reſerat. ſcȝ celum.
Yſa. xxij. Dabo clauem domus dauid ſuper hūe-
rum ei⁹ et aperiet et nō erit qui claudat: claudet
et non erit qui aperiet. Tollit eniȝ paſſio xp̄i ſe
ptem vicia capitalia. Superbiam tollit capitis
inclinatio per quaȝ videbat̄ titulus crucis in q̄
ſcriptum eſt rex iudeoꝝ. Inuidiam brachioꝝ
extentio ad amplexum nos inuitans. Auariciā
multorum erogatio que in paſſione dicit. vnde
Berñ. Diſce xp̄iane ꝗ̄tuȝ debeas diligere chri
ſtum qui dedit nobis carnem ſuam in cibuȝ. ſan
guinem in potuȝ. aīam in preciuȝ aquam lateris
in lauacrū. veſtuȝ crucifixorib⁹. corp⁹ diſcipulis
matrē iohāni. Accidiā tollit feſtinatio ad paſ-
ſioneȝ. Iram mollis reſpōſio. Gulā fellis ⁊ ace
ti potatio. Luxuriam lateris vulneratio. Circa
paſſionem nota ſeptem ſuauitates: ſcȝ capitis in
clinationem ad oſculum in ſignuȝ noſtre recō
filiationis: brachioꝝ extentionem ad ample
xum in ſignū redemptionis redeuntis de pecca
to in gratiam. lateris aperſionē propter effuſio
nem precij noſtri noſtre redēptiōis ⁊ abſolutio
nis. Exiuit eniȝ ex latere chriſti ſanguis ⁊ aqua
Clauorum in manibus ⁊ pedibus fixionem pro
pter memoriam noſtre recordatōnis. Corporis
denudationem in exemplum noſtre ꝯfeſſionis
que debet eſſe nuda. crucis portationem in exē
plum ſue imitationis. Corone ſpinee impoſitio
nem in figuram noſtre glorificationis. ¶ In re
demptione noſtra fuit mira gratia. Primo ex
parte motus: quia charitas deiuidit ꝙ neꝗȝ per
amicos nec per precium poteramus redimi; iō
fratrem noſtrum ſe fecit noſtram naturam aſſu
mendo: ⁊ precium reddidit ſanguinem pro no-
bis fundēdo. Unde Pſal. Miſerere mei qȝ vni
cus. id eſt nō habens amicos ⁊ pauper ſum ego
id eſt precium non habens. Secūdo ex parte re
dimentis qui cum liberare nos poſſet ex poten
tia: potius voluit nos redimere ex miſericordia
vt ad amorē nos aſtringeret et dei iuſticie ſatiſ-
faceret. Tertio ex parte redempti qui oprime-
batur crimiuū ſeruitute ⁊ detinebatur in carce
re. Quantum ad primum videamus ꝙ̄ mirum
fit vt filius dei qui erat liberrimus fieret ſeru⁹
¶ Quantum ad ſecundum ꝙ dominus ad carce
rem deſcenderit vt ſeruus inde exiret. Item ex
parte iuſticie: qȝ nulla iuſticia dictabat vt inno-
cens puniretur pro reo. Item ex parte excellē-
tie diuine quia mirum erat quod ipreciabile po
nebatur ſub precio vilis creature. Item ex par-
te precij dati: quia ſi redemiſſet nos ſolo corpo-
re adhuc ad gratias teneremur. Nūc autem re-
demit nos anima: corpore: ⁊ vita: vt nihil eoruȝ
ſubtraheremus ei. ¶ In cruce chriſti nota que
ſequūtur ſupplicium quo nullum mal⁹ nec equa
le. Thre. i. O vos omnes qui tranſitis per viam
attendite ⁊c. Dico notanter quo nullum malus
et eo ꝙ ipſe iuſtiſſimus paſſus eſt pro iniuſtis:
ab iniuſtis cum iniuſtis ex iniuſtis cauſis: iniu-
ſtis iudicibus: ⁊ iniuſtis penis. Opprobriū quo
nullum vilius. Sapien. ij. c. Morte turpiſſima
condemnemus eum. Precium quo nullum con
uenientius: quia ſicut per lignū venit culpa: ſic
per lignum redemptio. Myſterium quo nullo
profundius ad Ephe. iij. Ut poſſitis comprehē
dere cum oībus ſanctis que ſit latitudo: longi-
tudo: ſublimitas. et profundum etiam ſup emi-
nentē ſcientie charitatem xp̄i ⁊c. Exemplū quo
nullū perfecti⁹. prima Petri. ij. Chriſtus paſ-
ſus ē ꝓ nobis: nobis relinquēs exēplū. xxxiiij.
Chriſt⁹ enī in cruce ꝓtulit ſeptē verba. Primū
pater ignoſce illis: qȝ neſciunt quid faciunt. Lu
ce. xxiij. Secūdum verbum quando dixit latro-
ni. Hodie mecū eris in paradiſo. Luc. xxiij. Ter
tium Ecce mulier filius tuus. Jo. xix. Quartum
Sitio. Jo. eodē. Quītū. Hely hely lamazaba
tani. Mathei. xxvij. Sextum. Pater in manus

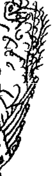

tuas cōmando ſpiritū meū. Luce. xxiij. Septimuȝ
cōſummatū eſt. Johā. xix. Per primū verbū do
cemur iniurias dimittere. Per ſecūduȝ petētes
exaudire. Per tertiū parentes honorare. Per
quartum ſalutem noſtraȝ deſiderare. Per quin
tum ad deum in neceſſitatibus clamare. Per ſe
xtum auxiliuȝ noſtrum in deum ponere. Per ſe
ptimum vitam noſtram fine determinato debi
to cōſummare. xxxv. In cruce enī ſunt quattuor
brachia que ſignant quattuor virtutes quibus
extendi debet non homo interior. Pars ſuperi
or ſignat charitatem inferior humilitatē. A de-
xtris obedientiā: a ſiniſtris patientiā. In quat-
tuor brachijs charitatis notantur quattuor be-
neficia charitatis. Pars ſuperiori ſignat ianue
celeſtis aperſioneȝ. Inferior inferni deſtructio
nem. A dextris collationem gratie. A ſiniſtris
peccatoꝝ remiſſionem. Dicit enim magiſter in
hyſtorijs ꝙ quattuor ligna fuerūt in cruce: pes
fuit de cedro per quam cedron ſignificatur alti
tudo cōtēplationis. Stipes de cypreſſo ꝑ quaȝ
deſignat̄ fama bone opinionis: tranuerſale de
palma per quaȝ deſignatur fructus iuſticie. Ta
bula de oliua per quam deſignatur leuitas miſe
cordie. xxxvi. Querit̄ vtrū paſſio triſticie fuerit
in chriſto. Solutio dicendū eſt ꝙ eſt triſticia p̄
ter rationis imperium communis bonis ⁊ ma-
lis ſapientibus ⁊ inſipientibus que conſurgit ex
quadam neceſſitate et eſt triſticia contra ratio-
nis iudiciuȝ. Rectuȝ in qua ratio ſubijcitur ſen
ſualitati et non tantum turbatur: ſed etiaȝ per
turbatur. Item eſt triſticia ſm iudicium ratio-
nis rectum cum quis triſtatur ratione dictante
de qua ad Roma. xij. Flere cuȝ flentibus ⁊c. Et
hoc tertio modo fuit triſticia in chriſto: quia de
nullo triſtis fuit niſi ſm ꝙ dictabat ratio: ⁊ hoc
innuitur. io. xi. ieſus aūt infremuit ſpiritu ⁊ tur
bauit ſemetipſum: ⁊ de hac triſticia dicit̄. Mat.
xxvi. Triſtis eſt anima mea vſꝗȝ ad mortē. ⁊ Lu
ce. xx. Fleuit ſuper hieruſalem. Et ſi obijciatur
illud yſa. xxi. Nō erit triſtis dicēdū eſt ꝙ loque
batur de triſticia perturbante. xxxvij. ¶ Querit̄
vtrū paſſio vel afflictio ire fuerit ī chriſto. So-
lutio. ira reperitur in quadruplici differentia.
Uno modo dicit pure affectū deteſtationis ma
li: ⁊ ſic potuiſſet fuiſſe in adaȝ. Alio modo dicit
deteſtationē mali cū inquietatōe ⁊ turbatōe ſen
ſualitatis: ⁊ ſic fuit in xp̄o. alio modo dicit affe-
ctum deteſtatiōis non ſolū partis ſenſualis ſed
et rationis ad tempus: ⁊ hoc modo reperitur in
viris iuſtis. Quarto modo dicit affectū deteſta-
tionis cum cōmotione ſenſualitatis: ⁊ etiam ra
tionis ſeu mentis ita ꝙ cōmotio illa habet per
turbationē mentis annexaȝ: ⁊ ſic eſt ira per vi-

ciū ⁊ eſt in peccatoribus. vnde Jo. v. Uirū ſtultū i
terfecit iracundia. Ad hoc Greg. cōcordi. Ira
per viciū oculū mētis excecat. Ira per zelū tur
bat⁹. xxxviij. ¶ Querit̄ vtrū paſſio xp̄i liberauit
nos a ptāte diaboli. Solu. Diabol⁹ ante paſſio
nem habebat duplicē manū. ſ. manū attrahen-
tē ⁊ manū impellēteȝ. Manus attrahēs traxit
ad limbū etiā iuſtos ⁊ ſanctos. hec fuit āputa-
ta oīno per paſſionē. Man⁹ impellēs pene oēs
precipitabat in malū vel aſtutia vel violētia: qȝ
tentabat: vt draco ⁊ leo hec debilitata eſt per
paſſionē vt nullū poſſit ſeducere vel violenter
ſubiugare niſi noſtra negligentia interueniat.
vel peruerſitas reqrat reſiſtere negligam⁹. Jā
enī apuit lumen veritatis interi⁹ ꝑ diuinā inſpi
rationē ⁊ exterius ꝑ humanā inſtructionē con
tra diabolicā fraudulētiā. Infuſa eſt enī gratia
ſpūſſancti: que reprimit concupiſcentiā. Datuȝ
eſt. ⁊ āgelicū preſidiū qḋ reprimit ptātes aduer
ſas. ⁊ hoc fit virtute ⁊ merito paſſionis xp̄i. Uñ
diabolus ſup oīa timet memoriā paſſionis xp̄i
⁊ ſignū crucis per q̄ ſumus a ptāte ei⁹ liberati.
cui⁹ etiā ꝓtectio ſe extēdit ad infideles: vt pȝ ī
dialolo Grego. de iudeo quē diaboli dixerunt
vas vacuū ſed ſignatū. vñ Apo. xx. Uidi āgelū
deſcendentē de celo ⁊ apprehēdit draconē qui
eſt diabolus ꝑ angelū intelligit̄ xp̄s. Et ſi obij-
ciatur ꝙ diabolus ante paſſionē nullum pote-
rat tentare ſine conſenſu ſicut poſt paſſionem.
dicēdū eſt ꝙ de⁹ iuſto iudicio ip̄m āplius tenta
re ꝑmittebat ⁊ ꝯſenſus noſter ei amplius ſubia
cebat ex vicio noſtro ꝓpter hoc renabat igno-
rantia ⁊ ꝯcupiſcentia. deficiebat virt⁹ veritas ⁊
gr̄a. vñ Jo. i. Lex per moyſen data eſt. Gr̄a ⁊ ve
ritas per xp̄m. xxxix. ¶ Querit̄ vtrū xp̄s meruit
nobis ianue vite aperſionē. Sol. Adā peccan-
te ex ſententia diuini decreti clauſa fuit paradi
ſus terreſtris in ſignum clauſionis ianue para-
diſi celeſtis q̄ eſt apta dei viſio. Decreuerat eniȝ
de⁹ neminē ad ſui aſpectū admittere niſi eſſet ſi
bi facta emēda ꝓ pctō ſeu pctis illis ⁊c. Et qm̄
xp̄s ſatiſfecit meruit nobis ianue apertioeȝ. vnḋ
Aug. nō potuit nobis aperiri adit⁹ ⁊ fieri ſalus
niſi ꝑ mortem vnigeniti. Cui tanta fuit humili-
tas vt eius merito pateret credētib⁹ regni adit⁹
Et qȝ fit hic mētio de merito. ē notan. ꝙ xp̄s in
ꝗ̄tum ꝯprehenſor nō meruit ſibi ſȝ inꝗ̄tum via
tor. ſm magiſtrū ſeu meruit captiuoꝝ redēptio
nem regni reſerationē ſui corporis impaſſibili
tatem ⁊ imortalitatē iudicare ptātis dignitatē
et glorificationē ac manifeſtationē ſui nois ⁊c.
vñ ad Phili. ij. c. xp̄s factus eſt pro nobis obedi
ens vſꝗȝ ad mortē ꝓpter qḋ exaltauit illū. et de
dit illi nomē qḋ eſt ſuper omne nomē vt in noīe

ieſu omne genu flectatur celeſtiū terreſtriū et ī
fernoꝝ ꝛc. Unde ad illā auctoritatē ꝓficiebat
ſapientia ꝛ etate coram deo et hoīb9. rñdetur
ꝙ intelligitur ad illū ſenſum qui ſequitur ꝙ in ſe
nō ꝓficiebat qꝛ ſciētia ab inſtāti conceptionis
ſue fuit plen9: qꝛ vt deus eius cognitionē ſciēti
am excellentiā ꝛc. nō amiſit ꝓpter aſſumptionē
humane nature ꝛc. Sed poti9 ꝓficiebat in alijs
qui doctrina ſua ꝛ exemplo ꝓfecerūt ꝛ hoc corā
deo. i. ad gloriā dei ꝛ hoībus. i. ad vtilitatē hoīꝫ
ꝛc. De merito autē fit talis declaratio ſm docto
res ꝙ aliqs dꝛ mereri tripliciter. vno modo de
nō debito faciēdo debitum: vt ī infuſione grē ꝛ
motu li. ar. vel de debito faciēdo magis debitū
vel de vno modo debito faciēdo. alio modo de
bitū. primo ꝛ ſecundo modo ſibi nō meruit cum
a principio fuerit perfectiſſimus. Tertio modo
ſibi meruit. q. donū glīe qđ ſibi fuit debituꝫ per
gratiā vnionis fecit ſibi debituꝫ. alio modo. ſ. ꝑ
meritum bone actionis. Meruit eñ ſibi vitam
eternā iam habitam ſicut nobis habendam ſm
cōpen. theo. li. iiij. adhuc ſuꝑ hoc reſtat amplior
diſtinctio qm̄ mereri contingit tripliciter: vno
modo abuſiue ſicut facere op9 de genere bono
rum. praua intētione ſicut facere elemoſynā cū
murmure ꝛ talia aliqñ remunerātur ex liberali
tate diuine mīe ꝛ vocatur tale meritū interpꝛtatū
merituꝫ. Secūdo mō dꝛ mereri partim abuſiue
et partim ꝓprie ſicut facere opus de genere bo
noꝝ bona intētione: ſed nō ex charitate: et tale
meritū dꝛ meritū ꝯgrui. Tertio modo dꝛ aliqđ
mereri ſimpliciter ꝛ ꝓprie ſicut facere op9 de ge
nere bonoꝝ bona intētione ꝛ ex charitate. ꝛ ta
le meritum dicitur meritum condigni. Et adhuc
contingit mereri ex ꝯdigno tripliciter. vno mō
faciēdo de indebito debituꝫ vt ſupradictum eſt
vt in īfuſione gratie ꝛ motu. li. ar. alio modo fa
ciendo de debito magis debituꝫ ſicut in profe
ctu de virtute in virtutē. alio modo faciēdo de
debito. vno modo debitū. alio modo ſicut de de
bito ꝑ habitū faciēdo debituꝫ ꝑactuꝫ et de vno
debito ꝑactuꝫ faciēdo aliud debituꝫ ꝑ actuꝫ eq̄
bonū. His trib9 meruit xp̄s nobis grē infuſio
nē. grē ꝓmotionē ꝛ bonoꝝ operum multiplica
tionem ſm Bonauen. ſibi autē nō meruit niſi
tertio modo: tñ poſt cōceptionē ipſe nō potuit
de indebito ſibi facere debituꝫ cum oī bono eēt
plenus nec potuit ſibi de debito facere magꝭ de
bitum cū eſſet ab illa cōceptiōe omni grā plen9
ſed ꝙ erat debituꝫ. vno mō fecit debituꝫ pluri
bus modis: ꝛ ita ſibi meruit ſm tertiuꝫ modū dicē
di meritū ꝛ ħ nō fuit ꝓpter ꝑfectionē a pte me
riti: ſed ꝓpter ꝑfectionē a pte merētis ꝛ hoc di
cit mag. ſen. d. non profecit ſm meritum q̄ntum

ad virtutē meriti ꝓfecit tñ q̄ntum ad numerum
meritoꝝ ꝛ ſeqtur quo ad hoc plura tñ habuit in
paſſione merita ꝙ in cōceptione ſm dictū Bo
na. xl. Queritur cū fiat mētio de clauſione ꝛ aper
tione ianue paradiſi quō hoc intelligitur. Solu.
ꝑ ianue celeſtis clauſionē ſpūalit̄ intelligitur pro
hibenda illa ꝓpter q̄ nullus poterat ingredi ad
dei aſpectū. illa aūt ꝓhibenda erāt a diuina iu
ſtitia iuſte puniēte ꝛ a pctō pmi hoīs ꝓmerēte
ꝛc. Apſio ianue celeſtis videtur facta fuiſſe in paſ
ſione: qꝛ habetur in glo. ad colo. i. Crucis eius ſiue
q̄ in celis ſiue q̄ in terris ſunt pacificās per ſan
guinē ꝛc. pꝫ ꝑ paſſionē introit9 in celū tamē ſm
bedā ſupra lucā habetur duꝫ ille iordanis aq̄s ſu
bijt nobis celi ianuā pandit exponēs illud Lu.
iiij. Ieſu baptizato ꝛ orāte aptum eſt celuꝫ per
qđ videtur ꝙ ꝑ baptiſmū fuerit apta celi ianua. ꝑ
orationē tñ q̄ cantatur in die reſurrectiōis videtur
ꝙ in reſurrectione fuerit apta qua dꝛ. De9 q̄ ho
dierna die ꝑ vnigenitū tuū etnitatis nobis adi
tum deuicta morte reſeraſti. Suꝑ pmiſſis eſt te
nendū ꝙ obſtaculum culpe ammonebat baptiſ
mus. obſtaculū debiti ratione offenſe āmonuit
paſſio vbi facta fuit ſatiſfactio obſtaculū mortꝭ
xp̄i reſurrectio. ꝛ ita ianue apſio incboari dꝛ in
baptiſmo ꝑfectionē habere in paſſiōe cōplemē
tum in reſurrectiōe manifeſtationē in aſſenſio
ne. xli. Et qm̄ hec iā facta ſunt ideo ꝟtus baptiſ
mi eſt ianuā apire nō ꝑ ſe tm̄ ſꝫ ꝓpter hoc ꝙ iaꝫ
facta eſt oblatio hoſtie vere. Queritur vtrū per
paſſionē liberemur a pena pctī. Sol. duplex eſt
pena. ſ. oppreſſiua et ꝓmotiua: a pena ꝓmotiua
nō liberat ſed aīat et aīando facit vt non poſſit
oppmere illa pena: ſꝫ vt exerceam9 ꝑ illā ad pa
tientiā ꝛ miam. A pena ꝟo oppſſiua liberat q̄ ē
pena ſenſus. ſ. a morte eterna q̄ eſt etiā pena dā
ni q̄ eſt carētia viſionis diuine. Liberat etiam a
pena ſatiſfactoria ſicut pꝫ in ſacro baptiſmi libe
rabit etiā in futuro ab oī pena fame ſiti ꝛc. vnō
. i. pe. ij. Pctā noſtra ꝑtulit in corpore ſuo ſuꝑ li
gnū. pctā. i. penam pctōꝝ ſm glo. ꝛ Yſa. liij. ꝟe
langores noſtros ipe tulit dolores noſtros ipſe
portauit vulnerat9 eſt ꝓpter iniq̄tates noſtras
xlij. Queritur vtrū ſol9 fili9 fuerit redēptor. Sol.
duplex pōt aliqs dici redēptor aut auctoritate
aut ab executiōe. Si pmo mō nō tm̄ ꝯpetit op9
redēptionis filio ſꝫ prī ꝛ. ſſ. Si ſcđo mō ſic reſpi
cit humanitatē q̄ aſſumpta ē a ſolo filio: ꝛ ſic cō
petit ſoli filio. apocꝭ. v. Redemiſti nos ī ſangui
ne tuo: qm̄ ꝯpetit patri habetur. Io. iij. Sic dile
xit de9 mundū vt filiū ſuū vnigenitū daret. Quō
cōpetit. ſſ. pꝫ ī illa pte ſymboli. Qui ꝯceptus eſt
de. ſſ. ꝛc. xliij. Quint9 articul9 eſt credere ꝙ deſcē
derit ad inferna ſm aīam ibi. Deſcēdit ad infer

na quē cōpoſuit btūs philipp9. de quo Oſee. xiij
O mors ero mors tua morſus tuus ero inferne
Hic attendenda eſt hoīs ꝑuerſitas q̄ nō vult de
um ſeqni in celuꝫ. Qui hoīem ſecut9 eſt in infer
nū aīa xp̄i poſt mortē deſcendit ad inferna ſiue
ad limbū ad deliberationē eoꝝ q̄ xp̄i mēbra exi
ſtentes de hoc ſeculo trāſierāt. Diabol9 eñ duꝫ
in eū manū extendit in quo nihil iuris habebat
merito amiſit in alijs ptātem. Iſta fuit vna cau
ſa quare xp̄s deſcendit ad inferna. Alia cā vt tā
tus fuiſſet deſcēſus q̄ntus fuit liberādoꝝ caſus.
Prim9 eñ hō ſic ī ſtatū liberi arbi. poſit9 fuerat
vt poſſet ad vitā aſcendere vel ad mortē deſcē
dere ꝓut vellꝫ: ſꝫ pctō ꝑpetrato ſic vnū brachiū
ſtatere ꝑ onus culpe depſſuꝫ ē vt eēt in ymo in
ferni. alteꝝ vero brachiū in ſummo celi. nō eñ
deſcenderet brachiū depſſuꝫ niſi aſcēderet aliō
brachiū. Deſcēdit eñ dñs vſqꝫ ad infernū vt ho
minē captiuū eleuaret vſqꝫ ad celū. Alia cā qua
re xp̄s deſcēdit ad infernū. ſ. vt ſicut viu9 fuerat
lumen mundi per pñtiam corꝑalem ita mortu9
eſſet lumē inferni ꝑ diuinitatꝭ maieſtatē. Alia
cā vt idē xp̄s hoc exequeretur ꝑ efficatiā qđ paſſi
one ſua meruerat ꝑ ſufferētiā. meruit eī nobis
principalr̄ duo ꝑ ſuā paſſionē. ſ. ſatiſfactōeꝫ ꝛ ia
nue aptionē: ꝛ idō hec duo efficit in deſcēſu ſuo
ad inferos: qꝛ ꝑ ſatiſfactōeꝫ ſoluta ſunt vincula
captiuitatꝭ. ꝑ aptionē aūt ianue facta eſt illumi
natio ipſi9 carceris etiā ſm lucē exteriorē. Libe
rauit aūt xp̄s oēs illos qui meriti ſui fuerūt ca
paces ſicut fuerūt ſctī patres qūi nō ꝓpt̄ reatū
ꝑſone ſed tm̄ ꝓpt̄ reatū nature. ſ. ꝓpt̄ pec. origi.
detinebātur. dānati eñ hui9 meriti nō erant ca
paces. aīa eī xp̄i ꝑ triduū mortis ſue cū ſanctis
patrib9 ī limbo fuit. ibidē fuit aīa latronis cui
dixit dñs: hodie mecū eris ī paradiſo ꝛ noīe pa
radiſi notatur dei fruictio: qꝛ ꝑacta paſſione tam
latro q̄ alij q̄ erāt in limbo viderūt deū ꝑ eſſen
tiā. Sed qꝛ dꝛ deſcendit ad inferna. nota ꝙ no
men inferni ſumitur dupliciter. ſ. ꝓ pena ꝛ ꝓ loco
pene ſm pmū modū dicitur ꝙ demones ſꝑ infer
nū ſecū portant: ſed ſc̄ꝫ q̄ntuꝫ infern9 ſumitur ꝓ lo
co pene infern9 quadrupliciter diſtinguitur qm̄
vnus eſt infernus dānatoꝝ in quo eſt pena ſen
ſus ꝛ dāni ac tenebre exteriores ꝛ interiores. ſ.
abſentia gratie ꝛc. ſuꝑ iſtum infernū ſeu locū ē
limbus puerorū: ibi eſt pena dāni ꝛ non ſenſus
ꝛ ſūt ibi tenebre exteriores et interiores. ſuper
hunc locum eſt purgatorius locus in quo eſt pe
na ſenſus ꝛ dāni ad tps: ꝛ ſūt ibi tenebre exteri
ores: ſed nō interiores: quia ꝑ gratiā habent lu
cem interiorem. Supremus locus inter hec eſt
lib9 ſctōꝝ patꝝ vbi fuit pena dāni ꝛ nō ſenſus ꝛ
fuerūt ibi tenebre exteriores: ſꝫ nō tenebre pri

uatōia gratie. Ad hunc locū xp̄s deſcendit ꝛ ſu
os inde liberauit: ꝛ ſic īfernū momordit: qꝛ par
tem abſtulit: ꝑtem reliquit: morteꝫ vero quo ad
electos xp̄s penitus d̄ſtruxit ſicut dꝛ in oſee. O
mors ero morſus tu9. Hic quoqꝫ loc9 ſinus abra
he dicebatur qꝛ ibi abrahā fuit: ſed nūc celū empi
reum eſt ſinus abrahe: qꝛ ibi eſt abrahā. Item a
nullo predictoꝝ locoꝝ eſt tranſitus ad aliū niſi
a purgatorio ad limbū ſanctoꝝ patrū. Ex predi
ctis pꝫ quare cantat ſancta mater eccleſia. Libe
ra aīas oīm defunctoꝝ de manu inferni ꝛ de ꝓ
fundo lacu. vbi infern9 ſumitur ꝓ purgatorio ſi
cut qñ dꝛ ꝙ xp̄s deſcendit ad inferna intelligitur
ad limbū ſanctoꝝ patrū. xliiij. Item ex pmiſſis
eſt notandū ꝙ xp̄s mortuus in corꝑe deſcendit
ad inferos in anima et ſurrexit in vtroqꝫ. Item
eſt tenendū ꝙ xp̄s in illo triduo totus fuit in ſe
pulchro: ſed non totū: qꝛ totus dicit ꝑſonaꝫ to
tum vero naturam. xlv. Item eſt notandū ꝙ cū
vnio aīe cū corꝑe faciat hoīem xp̄s ī illo triduo
nō fuit hō ſꝫ caro vnita eſſet cū verbo. xlvi. Sꝫ
videtur ꝙ credere xp̄m d̄ſcēdiſſe ad īferna nō ſit
articulus. nam dubitare d̄ articulis infidelitas
eſt: cū ergo Ioh. baptiſta de hoc dubitauerit. et
Ioh. fidelis fuerit ꝛ ſanct9 veſter ꝙ nō fuerit ar
ticulus ꝙ dubitauerit apparet. Mat. xi. c. tu es
qui ventur9 es an aliū expectam9. Glo. nō ait q̄
veniſti. q. d. cū ad inferna deſcēſurus ſim debeo
nunciare te inferis qui te nūciaui ſuꝑ terris. du
bitauit ergo Io. vtrū xp̄s deſcēſurus eſſet ad in
feros. So. duplex eſt dubitatio quedā īfidelita
tis: de qua Mat. xij. generatio adultera ſignuꝫ
querit. Alia eſt dubitatio pietatis vel cōpaſſio
nis. d̄ qua habetur Mat. xvi. dixit xp̄s petro ꝛ di
ſcipulis. ſ. ꝙ oportebat eū pati ꝛ occidi a ſcribis
ꝛ pncipibus ſacerdotuꝫ ꝛ tertia die reſurgere a
mortuis: cui petr9 abſit hoc a te dñe. primo mō nō
dubitauit Io. cū eſſet fidelis ſi crederet chriſtū
deſcenſurū ad inferos: ſed ſcđo mō dubitauit ex
amore ꝛ cōpaſſione ꝯſiderās q̄ paſſurus erat ſi
cut mulier vidēs infantē ſuū mortuū q̄rit ex cō
paſſione es ne mortuus filij mi: ꝛ tñ nō dubita
ꝛ hoc eſt qđ dicit glo. Nō fide ſed pietate dubit
uiuit. xlvij. Sext9 articulus eſt credere ꝙ tertia
die reſurrexit a mortuis quē ꝯpoſuit btūs Tho.
d̄ quo Oſee. vi. In die tertia ſuſcitabo eū ꝛ Za
cha. ij. Sileat oīs terra a facie dñi q̄ cōſurrexit
de habitaculo ſancto ſuo. Xp̄s reſurrexit tertia
die a mortuis reſumēdo corp9 nō tale q̄le prius
hūit: ſꝫ īpoſſibile ꝛ īmortale. Caro enim xp̄i q̄ in
natiuitate floruit in paſſione cecidit ꝛ ī reſurre
ctione refloruit: tūc viuificatū eſt granū frumē
ti ꝙ cadens in terra mortuū fuerat: tamen ſine
corruptōe corporis: vñ ps. Non dabis ſanctum

tuum videre corruptionem. Probauit eñi dñs
reſurrectionē eſſe veram ꝑ angelos ꝗ non men
tiũtur. Math. xxviij. Reſpõdēs aũt angelꝰ mu
lieribus dixit nolite timere. ſcio eñi ꝙ ieſuʒ qui
crucifixus ē q̃ritis ſurrexit ſicut dixit: ꝛ Jo. xx.
Itē ꝓbauit ꝑ nũcios quoꝝ validiſſimũ eſt teſti
moniũ. Mat. xxviij. angelus quoſdã de cuſtodi
bus terruit qui venerũt in ciuitatē ꝛc. Et nũcia
nerũt principibus ſacerdotuʒ ꝛc. Item ꝓbauit
eam nõ arte magica facta ꝛ hoc ꝑ comeſtioneʒ.
Luce. xxiiij. ꝛ cum mãducaſſet coram eis. Itē ꝓ
bauit eam eſſe factã in eodē corpe: ꝛ hoc ꝑ oſtē
ſionē cicatricũ. Jo. xx. Item ꝓbauit eaʒ eſſe fa
ctam in corpore glorificato vnito ſemꝑ diuini
tati: ꝛ hoc ꝑ ingreſſuʒ ad diſcipulos ianuis clau
ſis. Jo. xx. cũ eſſet ſero ꝛ fores eſſent clauſe vbi
erant diſcipuli cõgregati ꝓpter metuʒ iudeoꝝ
venit ieſus ꝛ ſtetit in medio. Iteʒ ꝓbauit eã do
minus idem multis alijs apparitõibꝰ. apparuit
eñi ipã die reſurrectõis q̃nquies marie magda
lene vt tenetur cõiter ab eccleſia. Itē petro: ſed
non inuenitur modus. Itē apparuit diſcipulis
euntibꝰ in emaus. Lu. xxiiij. Iteʒ ianuis clauſis
quãdo thomas erat cum alijs diſcipulis. Jo. xx.
Iteʒ apparuit inter reſurrectionē ꝛ aſcenſiõeʒ
pluries ad mare tyberiadis. Jo. xxi. In monte
tabor. Mat. vlt. In hieruſalē qñ cõedit cũ diſci
pulis. Lu. xxiiij. In monte oliueti quãdo aſcen
dit celum. act. i. videntibꝰ illis eleuatꝰ eſt: ꝛ Lu.
xxiiij. Multis de cauſis dñs ſurrexit a mortuis
vna vt ſcripturas ĩpleret qñ dixerat ecce aſcen
dimus hieroſolimã ꝛ filius hoĩs tradetur ꝓnci
pibꝰ ſacerdotũ ꝛ ſcribis ꝛ ꝯdēnabunt eũ morte
ꝛ ſequitur tertia die reſurget. Iteʒ vt nos ſpũa
liter ꝓuocaret quia turpe ē vt ſedeat ſeruꝰ quã
do coram eo ſurgit dñs. Item vt futuram reſur
rectionē eē ꝓbaret. Item vt potentiam ſue di
uinitatis oſtēderet qꝛ mortuos viuificare nõ eſt
opus nature: ſed potētie diuine. Non eſt eñi re
greſſus de priuatõne ad habitũ in via naturali.
Item vt nos ad ꝯtēnendũ terrena ꝓadipiſcen
da celeſtia gloria aiaret ꝛc. reſurrexit ergo ter
tia die nam ſicut ianuis clauſis ad diſcipulos in
trauit ꝛ ſicut ſalua virginitate de vtero matris
exiuit. ſic eũ mortuũ nec petra in qua iacuit nec
militũ cuſtodia potuit retinere. xlix. Querit̃ q̃re
tertia die reſurrexit. So. vt ꝓbaretur vere mor
tuus. Et ſicut in ore triũ teſtiũ ſtatõe verbũ. ita
in tribus diebꝰ experi de teſti. ꝛ Mat. xviij. ſic in tribus diebꝰ experi
tur omne factuʒ. i. ad Coꝝ. xv. Reſurrexit tertia
die. Glo. ꝓbata vera morte. Et ſic argueret̃ ſic ſi
cut fuit ionas in ventre cete. Mat. xij. tribꝰ die
bus ꝛ tribus noctibꝰ ꝛ poſtea reſurrexit. ſic erit
filius hoĩs in corde terre tribus diebꝰ ꝛ tribus

noctibꝰ hoc ē in ſepulchro ꝛ poſtea reſurget: ſʒ
xp̃s nõ fuit tribus diebꝰ ꝛ tribꝰ noctibꝰ in ſepul
cro per illud qꝺ habetur ad Ro. vi. ſciētes ꝙ ve
tus homo noſter crucifixus ē. ibi. d. glo. aug. ꝙ
vna die ꝛ duabꝰ noctibꝰ fuit xp̃s ĩ ſepulchro: er
go ꝛc. Sol. computatio in ſcriptura fit duobus
modis. vno modo cũ preciſione vt tantũ ita eſt
ꝙ nec plus nec minꝰ: ꝛ ita dicit Augu. ſuper illꝺ
ad Roma. vi. ſciētes ꝙ homo crucifixus eſt qui
vna die ꝛ duabꝰ noctibꝰ iacuit in ſepulchro. alio
modo fit cõputatio per ſynodochē ita vt ꝑ par
tem intelligatur totũ ꝛ ita intelligit̃ auctoritas
beati Mat. ꝛc. l. Queritur qua hora reſurrexit
dominꝰ. Quidam dicunt ꝙ media nocte qꝺ pro
bauit per illud Judicuʒ. vi. Dormiuit ſanſon vſ
qʒ ad mediaʒ noctem Glo. ſanſon media nocte
non ſolum exiuit: ſed ꝛ portas tulit. ſic ſaluator
noſter non tm̃ liber exiuit de inferno: ſed ꝛ clau
ſtra inferni confregit ꝛ habetur per glo. ꝙ chri
ſtus per ſanſonē deſignatur ergo media nocte.
Alij dicũt ꝙ ſurrexit diluculo. iuxta illꝺ Mat.
iij. elegit ſiſias ptholomeũ. Glo. ab hora mortꝭ
chriſti vſqʒ ad horam reſurrectõis. xl. hore com
putantur. ergo diluculo reſurrexit. Nã. xl. hore
ſunt ad hora none paraſceues vſqʒ ad diluculuʒ
diei dominice. Ad hoc reſpondent illi ꝓme opi
nionis ꝙ nõ ſurrexit diluculo: ſed debet intelli
gi illud de manifeſtatõe reſurrectõnis nõ de tē
pore: ꝛ ſic tenēt ꝙ ſurrexit media nocte: ſed eiꝰ
reſurrectio nõ fuit manifeſta vſqʒ diluculo. Ma
ter noſtra eccleſia videt̃ tenere ꝙ diluculo ſur
rexit. ꝛ idē tenet btũs Augu. in lib. de tri. Sed
qꝛ dicitur ꝙ multa corpora ſanctorũ ſurrexerũt
cum eo. li. Queritur quid poſtea de eis actũ eſt.
Soln. dicendũ eſt ꝙ poſtea redacta ſunt in pul
uerē. vnde Aug. Corpora ſanctoꝝ de monumē
tis venientia ſe retraxerũt vt vltimã reſurrectio
neʒ expectent ꝗuis aliqui fantaſtici tenuerint
ꝙ reſurrectõ eoꝝ fuerit fantaſtica. Cõtra quos
Johã. in. vi. c. teſtes nõ eſſent niſi vera eſſet eo
ruʒ reſurrectio. lij. Queritur quare diſcipuli co
gnouerunt chriſtum potius in fractione panis
ꝙ̃ in alio actu. So. quia fractio chriſti erat ſicut
cultelli ſciſſio. liij. Queritur vlteriꝰ quare potiꝰ
in domo ꝙ̃ in via. So. ſm Boñ. qꝛ veritas me
lius operando ꝙ̃ audiendo intelligit̃. liiij. Que
ritur vtrum thomas tetigerit cicatrices chriſti
aut ſolũ viderit. So. ad ſuã finē ſibi ſufficit vide
re: ſʒ ꝓpt̃ noſtraʒ fidē tetigit. Vñ dñs Thome.
Jo. xx. quia vidiſti me thoma credidiſti non eñi
dicit quia tetigiſti. lv. Nota ꝙ reſurrectio xp̃i
eſt cauſa ꝛ figura noſtre reſurrectõis cauſa ſup
ple motiua cõparatõe nr̃i. dũ eñi ꝯſideramꝰ glo
riã reſurrectõis xp̃i mouemur ad reſurgēdũ in

nouitate vite. Figura eñi fuit qꝛ ſicut xp̃s reſur
rexit in nouitate vite: ita ꝛ nos in nouitate vite
ambulemꝰ. Itē ſicut die reſurrectõis xp̃i ꝓceſſit
dies mortis in paſſione ꝛ dies quietis in ſabba
to ſequenti: ita gloriã noſtre reſurrectõis ꝓce
dit in nobis mortificatio vitioꝝ ꝛ quies ꝯtēpla
tiõis eternoꝝ. Itē eſt notandũ ꝙ ſicut duplex ē
mors: ſcʒ aie ꝑ culpã ꝛ corporis ꝑ extinctionem
ita duplex eſt reſurrectio: ſcʒ anime ꝑ gratiam ꝛ
corporis per gloriam. Et ſicut anime mors cau
ſauit mortē corporis: vt habetur gen. ij. ecõuer
ſo anime reſurrectio cauſabit reſurrectionē cor
poris glorioſam. lvi. Itē ſciēdũ eſt ꝙ quidaʒ re
ſuſcitãtur ficte: ſicut ſamuel vt. dꝛ in hyſtoria ec
cleſiaſtica quidam imperfecte vt lazarus iterũ
moriturus: quidã perfecte ſicut xp̃s ſemꝑ victu
rus. prima reſurrectio ſignificat conuerſionem
ypochritarum. ſcđa recidiuantiũ conuerſionem
tertia cõuerſionem perſeuerantiũ ꝛc. Septimꝰ
articulus eſt credere ꝙ aſcendit ad celos ꝛ ꝙ ſe
det ad dexteram dei patris omnipotētis quem
compoſuit beatꝰ bartholomeꝰ de quo amos. ix.
que edificat in celo aſcēſionem ſuam: ꝛ michee.
ij. aſcendit iter pandēs ante eos. lvij. Vñ diffe
rentia eſt inter aſcēſionem aſſumptionē ꝛ euo
lationē ſeu eleuationē: quoniã aſcēſio ꝑtinet ad
chriſtum: aſſumptio ad beatã virginem: euola
tio ſiue eleuatio ad alios ſanctos. Ratio huiꝰ eſt
quia aſcenſio fit propria ꝟtute aſcēdētis: aſſum
ptio vere virtute dei aſſumentis quia filiꝰ obſe
q̃tur matri. eleuatio ſeu euolatio fit miniſterio
angeloꝝ. Item eſt notandũ ꝙ in loco eleuatoꝝ
eſt diſtinctio chororum: locus aſſumpte virgĩs
eſt ſuper omnes choros. locus xp̃i aſcendentis
ſupra locum aſſumpte virginis. lviij. Queritur
vtrum aſcenſio chriſti fuerit motus naturalꝭ vel
violentus. So. chriſtus propria virtute aſcendit
yſa. lxiij. quis eſt iſte qui venit de edon ꝛ ſequit̃
gradiens in multitudine virtutis ſue: illud aũt
quod dicit glo. ſuper illud. ꝑs. angelis ſuis man
dauit de te: ſcʒ ꝙ manibus angelorum ſublatus
eſt xp̃s in celum intelligit̃ de obſequio venera
tionis ſicut rex fertur a militibus: papa ab lepis
vel ſimilibus. vñ leo papa cum audis eleuatum
agnoſce militie celeſtis obſequium. vñ. ꝑs. Cur
rus dei decē militibꝰ multiplex milia letantium
lꝺ. Querit̃ ſm quã naturã xp̃s deſcēdit ꝛ aſcen
dit. So. deſcenſus dꝛ dupl̃r: ſcʒ improprie ꝛ pro
prie: improꝑe dꝛ deſcēſus de xp̃o ſm diuinitatē
deſcēdit q̃dē ditas ſi localꝛ: ſʒ inanitõe q̃ exina
niuit ſemetipm formã ſerui accipiēs ad Phili.
ij. ꝛ hec deſcēſio nõ ponit motũ: ſʒ terminũ vnio
nis glo. ſuꝑ illud ephe. x. deſcēdit in inferiores
ꝑtes terre. Deſcenſus aũt ꝓprie eſt ꝓprietatis

ſubſtantie diffinibilis in loco ſm ꝙ dicit Jo. da
maſ. deſcendit enim ſm animã ad inferos ꝗuis
diuinitas fuerit coniuncta aie ꝛ corpori: ſm cor
pus ꝛ animã aſcendit celos ꝛ ſic vtrãqʒ fuit ſm
humanã naturam qꝛ diuinitas eſt vbiqʒ. Circa
aſcenſionē xp̃i ſunt octo conſideranda q̃ circum
ſtant aſcenſioni ꝛ colliguntur in officio de aſcē
ſione: primum eſt ꝙ videntibus diſcipulis ele
uatus eſt: vt deſiderium veniendi ad ipſum exci
taretur in eis: ſm ꝙ nubes clara ſuſcepit eũ ab
oculis eorum per vmbram nubis ſignificatur ꝙ
ieſum nõ poſſumus videre in alto in hoc mor
tali corpore. tertiũ quia eleuatis manibus fere
batur in celuʒ. eleuauit enim manus propt̃ duo
ſcʒ vt ſuos patri offerret: ꝛ vt inimicos alte ma
nu retracta percuteret. quartuʒ quia benedixit
eis vt eos contra hoſtem muniret ꝛ bonis cele
ſtibus augeret. q̃ntum quia aſcendit in iubilatõ
ne qꝺ refertur ad vocem iocunditatis redēpto
rũ aſcēdentiũ cũ ipſo q̃ ꝑus voce lachrymabili
clamauerant in ꝑte inferni. Aduenisti deſidera
bilis quē expectabamus in tenebris. Sextuʒ qꝛ
aſcendit in voce tube: ꝛ hoc refert̃ ad ſonum ꝓ
dicãtionis apoſtoloꝝ q̃ ſonꝰ fuit. eis tũc iniunctꝰ
dicente dño. Euntes in mundum vniuerſum ꝓ
dicãte euãgelium oĩ creature. Marci. xvi. ꝛ ex
tunc in oēm terrã exiuit ſonus eoꝝ. Septimuʒ
quia aſcendens in altũ captiuã duxit captiuita
tem. i. captiuos captiuitate inferni quos ſecum
duxit. Octauũ qꝛ dedit dona hominibꝰ: qꝛ oĩa
noſtra bona deſurſuʒ ſunt quo aſcendit dñs ihs
Hoꝝ prima duo habentur act. ꝓmo. tertium et
quartũ luce. xxiiij. quintũ ꝛ ſextũ ꝑ ꝑs. Aſcendit
deus in iubilatione: ꝛ dñs in voce tube. ſeptimũ
ꝛ octauũ ſilr̃ ꝑ pſal. aſcendēs in altum captiuaʒ
duxit captiuitatē dedit dona hominibus regreſ
ſus eñi eſt ad celum tanꝙ̃ obediēs deo patri tã
ꝙ̃ bonus mediator facta pace ꝛ concordia q̃ ad
hoies tanꝙ̃ ſtrenuꝰ ꝓpugnator cõtra demões
lx. Xp̃s eñi aſcēdit pluribꝰ de cauſis: ſed deſcē
dum poſt laborem quo fatigatꝰ fuit. xxxiij. ãnis
nobis ſeruiens ad intercedendum pro amicis ꝓ
quibus vtiliter laborauit: vñ Ber. Securum
habes acceſſum o hõ ad deũ vbi hēs filium me
diatorē ꝛ matrē interuenientē. filiꝰ oſtendit pa
tri latꝰ ꝛ vulnera mater oſidit pectꝰ ꝛ vbera ibi
nulla poteſt eſſe repulſa vbi tot concurrũt amo
ris inſignia ꝛc. Itē xp̃s aſcendit ad conquerēdũ
de inimicis pro quibus vices ſuas inutiliter ex
pandit. yſa. xlix. in vacuum laboraui. Itē aſcen
dit xp̃s vt locum nobis prepararet. Jo. xiiij. vado
parare vobis locũ. Itē vt fiduciã ĩ ipſuʒ ſperan
di nobis tribueret. Itē vt ĩ corpalē poſſeſſionē
eterne hereditatis nos mitteret. Itē vt. ſſ. mit

ſeret. Jo.xvi. ſi nõ abiero paraclitus nõ veniet ad vos. Itez vt deſideriũ noſtrum poſt ſe trahe ret Can.i. trahe me poſt te. Itẽ vt nobis viã ad celũ oſtenderet: dicitur eñ Luce vlti. Eduxit ꝓ mũ dñs diſcipulos ſuos foꝛas ciuitatẽ in bethā niã vt ipſi per eductionẽ cognoſcerent hic ſe nõ habere manentez ciuitatez. ꝙ autẽ in bethaniã eduxit eos pꝛius que interpꝛetatur domus obe dientie ſignificat ꝑ opa obedientie eos trãſitu ros ad eccleſia. poſt hec fecit eos trãſire in mõ tez oliueti. i. oliuarũ vt per montẽ intelligatur eminẽtia ſpũs in contẽplatõe. ꝑ oliuas vero puriſ ſimi pectoꝛis deuotio deſignat. xp̃s eñ fuit ex altatus in terra ꝑ vite meritũ ſupꝛa terrã ꝑ cru cis ſuſpendiũ ſuꝑ celos ꝑ aſcẽſiõis iubilũ. Aſcẽ ſio xp̃i fuit angelis mirabilis. yſa. lx. quis ẽ iſte q̃ venit de edon tinctis veſtibus de boſra ⁊c. fu it demõib⁹ terribilis. Ro.iiij. cũ veniſſet archa dñi in caſtra vociferat⁹ eſt ppl's iſrl' cũ clamoꝛe grãdi ⁊ timuerũt philiſtini dicẽtes nõ fuit tan ta exultatio ab heri ⁊ nudiuſterti⁹ ve vobis hec ſunt v̾ba philiſtini qñ vociferabantur filij iſrael dũ adduceret̃ archa federis de ſilo in caſtra: vt ꝑ eã dñz adiutoꝛẽ hẽrent in ꝓlio hoibus eſt ſa lutaris ſicut ſuꝑi⁹ pz de multiplici fructu aſcẽſi onis. Aſcẽdit xp̃s patẽter: q2 vidẽtib⁹ illis eleua tus ẽ potẽter q2 eleuat̃ manib⁹ ferebat̃. gauden ter q2 in iubilatõe aſcẽdit decẽter: q2 cũ duabus turmis gradiebat̃. ſ. hoĩz ⁊ angeloꝝ nõ tñ dico ꝙ ibi fuerit angeli in adiutoꝛiũ neceſſitat̾: ſz in obſequz dignitat̾: hoieſq3 dico illos quos dñs de inferis liberauit ⁊ q̃ poſt reſurrectionez vſq3 ad aſcẽſionẽ moꝛtui ſunt de nũero ſaluandoꝛũz nec purgatoꝛio vlterius indigẽtes aſcẽdit cle mẽter qñ bñdixit illis. Querit̃ q̃re. xl. die aſcen dit. So. d. glo. act. i. xl. hoꝛis moꝛtu⁹ fuerat xp̃s ⁊ cũ iſte. xl. hoꝛe fuerit tp̃s tribulationis aplo⁊ xl. dies debuerũt eẽ ꝓ tp̃e cõſolatiõis ⁊ ſic dila tata fuit aſcenſio vt veritas reſurrectionis ꝓba ret̃. Itẽ vt poſt patiẽtiã noſtrã infoꝛmaret quã mercedẽ debem⁹ equinimit̃ expectare ſicut agri cola nõ ſtatiz poſt ſemiationẽ metit ſz fructuũ maturitatẽ expectat ⁊c. Querit̃ quid ſibi velit illa v̾ba ſedet ad dexterã dei pr̃is. So. ꝑ h̾ duo itelli. ſcz equalis maieſtatis ad quã ſedet ẜz di uinitatẽ ad hebꝛe. viij. talẽ habemus pontificẽ qui cũz ſedet in dextera maieſtatis in excelſis. Itẽ intelligitur ꝑ dexterã potioꝛa bona gl'e in quibus xp̃s ſedet ẜm hũanitatẽ: quoniã collatũ eſt ei a deo quicquid conferri potuit ⁊c. Querit̃ vtrũ aliqua iocũditas occurrit xp̃o ex ſua aſcen ſione. So. non quo ad nũerũ gaudioꝝ quia de nullo gauiſus fuit in aſcenſione ſua de quo pꝛi⁹ non gauderet ꝓſciebat eñ ſe ſeſſuꝝ ad dexterã patris: tñ nouus mod⁹ gaudendi accreuit hu manitati cũ per experientiã ſciuit ⁊ vidit mili tiã angeloꝝ ſibi ſubiectã: vñ p̃s. Delectationes in dextera tua glo. delectatio ⁊ letitia erit mihi in cõſpectu tuo hũanis obtutibus ſubſtractio ẜm Bona. qd̾ illa tractat̃ cõpendiũ tñ theo. d. ꝙ aſcenſio fuit tã ad locũ q̃ ad dignitatẽ: inq̃ tũ quidẽ fuit ad locũ ſic aſcendit ſuper om̃s ce los. i. vſq3 ad digniſſimũ locũ celi ẽpirei eo ꝙ xp̃i coꝛpoꝛi nobiliſſimo detur talis locus: tñ nõ eſt dicendũ ꝙ xp̃i coꝛpus ſit obligatũ ad illũ lo cũ: ſed q2 illi locus ille ſit ẜm congruentiã depu tatus. Inq̃tũ vero aſcẽſio fuit ad dignitatẽ ſic aſcẽdit ad eq̃litatẽ patris q̃ ad diuinitatẽ et ad ꝓmi ꝑfectionẽ q̃ ad humanitaẽ intelligẽdo ex peri mentalr̃: vt ſupꝛa habitũ eſt. Ex quib⁹ ꝯclu dit̃ ꝙ ſedet ad dexterã pr̃is. nõ. n. quo ad ſitum que patri nõ cõpetit: ſz quo ad excellẽtiã dupli cem ſicut dictũ eſt: q2 ꝑ dexterã intelligitur vel equalitatis maieſtatis que cõpetit xp̃o ẜm diui nitatẽ vel ꝑfectio ꝓmij q̃ cõpetit ſibi ẜm huma nitatẽ. Merito ſedere d2 xp̃s ad dei dexterã q2 laboꝛauit. p̃s. In laboꝛibus ſui a iuuẽtute mea Item d2 ſedere ad dexteram dei: q2 diu fuit in ſi niſtra aduerſitatis. p̃s. Afflictus ſum ⁊ humilia tus ſum nimis. Sed videt̃ ꝙ xp̃m aſcendiſſe nõ ſit articulus ⁊ ꝙ ſi aliq̃s ſine pc̃õ poſſit illud cre dere eſſe verũ. Nam de magdã. d2 Jo. xx. ſuper illud. Noli me tãgere in gl. ꝙ illa adhuc in illũz carnalr̃ credebat quẽ ſicut hoiẽm flebat: cui ait noli me tangere. i. ſic in me crede. Nondũ enim in coꝛde tuo aſcẽdi ad patrẽ. i. nondum credis me equalẽ patri: tũc aũt tãges cũ me patri eq̃lẽ credes: ergo magda. nõ credidit ip̃m aſcendiſſe ad celos. i. ip̃m eſſe equalẽ patri: ⁊ tñ conſtat ꝙ hẽbat charitatẽ: ergo relinquit̃ ꝙ ille nõ eſt ar ticulus ꝙ ip̃a hẽret charitatẽ pz q2 ſuꝑ Jo. xx. c. currit ad ſermonẽ petrum glo. ex nimio amoꝛe. Itẽ cantat eccl'ia ꝙ recedentib⁹ diſcipulis nõ re cedebat. ſz nimio amoꝛis igne ſuccenſa ardebat deſiderio. Ad hoc dicũt q̃dam ꝙ magda. nõ cre didit ⁊ dicũt ꝙ nõ habuit charitatẽ tũc ⁊ expo nunt illas auctoꝛitates dicẽtes ꝙ debẽt intelli gi de amoꝛe naturali nõ gratuito: vñ dicũt ꝙ in ſola beata v̾gine remãſit fides de xp̃o ꝙ eẽt ve rus deus ⁊ verus hoĩ: ꝓpter hoc dicũt eius me moꝛiã fieri in ſabbato. Alij dicũt ꝙ magda. ha buit charitatẽ ⁊ ꝙ opponit̃ de gl. ſuꝑ illud. No li me tãgere ⁊c. dicũt ſic exponẽdo nondũ cre dis me equalẽ patri. i. credendo nondũ aduert̾ q. d. ꝙ credebat habitu ſed non aduertebat actu ⁊ hoc credo melius patet. Nam ſi aduerteret ꝙ ⁊ peccata dimiſiſſet eum deum crederet. Et ad hoc ꝙ ipſi dicunt de beata virgine ꝙ ꝓpter hoc

in die ſabbati fiat cõmemoꝛatio eius ꝙ ſola ſte tit in vera fide: dicunt ꝙ hec non eſt cauſa: ſz q2 ip̃a maxime paſſa fuit ꝓpter paſſionem filij ſui ẜm verbũ ſymeonis. Luc. ij. Et tuã ipſius ꝑtran ſiuit gladius ꝓpt̃ hoc ſicut ĩ ſexta feria celebꝛa tur memoꝛia paſſionis xp̃i: ita ĩ die ĩmediate ſe quẽte debuit celebꝛari memoꝛia btẽ v̾ginis cũ maxime paſſa fuerit in paſſione filij ſui. ¶ Octa uus articulus eſt credere ei⁹ aduentũ ad iudiciũ ibi. Inde vẽtur⁹ iudicare viuos ⁊ moꝛtuos quẽ compoſuit btũs matheus. de quo Jo. iij. In val le ioſaphat iudicabit oẽs gẽtes: ⁊ in eodẽ. c. Cõ gregabo oẽs gentes ⁊ deducã eas in valle ioſa phat ⁊ diſceptabo cuz eis: ibi ⁊ in eodẽ. c. Cõſur gent ⁊ aſcendẽt gentes in vallez ioſaphat: quia ibi ſedebo vt iudicẽ oẽs gẽtes in circuitu. Que ritur de veritate hui⁹ articuli: naz ſuꝑ illud p̃s. Impij non reſurgũt in iudicio. Glo. diſtinguit quatuoꝛ oꝛdines futuros in iudicio. Naz quidã iudicabunt ⁊ nõ iudicabũtur ſicut perfecti ⁊ ve ri apoſtolici. Quidã iudicabũtur ⁊ nõ iudicabũt ſicut mali chꝛiſtiani. Quidaz iudicabũt ⁊ iudica buntur ſicut medioc̾ite boni. Quidam nec iudi cabũt nec iudicabũtur: quia iaz iudicati ⁊ ꝯden nati ſunt: ſicut infideles: de quib⁹ d2 Jo. iij. Qui non credit iam iudicatus eſt. So. ad queſituz ꝙ xp̃s iudicabit viuos ⁊ moꝛtuos: quia oẽs ſtabũt ante tribunal xp̃i. ſcd̃e ad Coꝛ. v. Om̃s nos ma niſeſtari opz ante tribunal xp̃i: vt referat vnuſ quiſq3 in coꝛpoꝛe ꝓpꝛio q̃ geſſit ſiue bonuz ſiue maluz. vñ Job. v. Pater non iudicat quẽq̃: ſed omne iudiciũ dedit filio ⁊c. Sed dicit̃ non iudi care oẽs: q2 non exercebit̃ in oẽs ſolẽnitas iudi cij: vtpote illud eſuriuit ⁊c. cum illis q̃ fuerũt ex tra eccl'iam: vt dicit glo. ſuꝑ illd̾ math. xxv. Sta tuet quidã oues a dextris. ¶ Nonus arti. eſt cre dere in. ſſ. ibi. Credo in. ſſ. quez cõpoſuit Jacob⁹ minoꝛ de quo agge. ij. ſpũs me⁹ erit in medio ve ſtruz nolite timere. In ſimbolo ſanctoꝝ patruz addit̃ qui ex pr̃e filioq3 ꝓcedit ꝙ negãt greci. Dicũt eñ ꝙ ex pr̃e ſolo ꝓcedit ſuꝑ illud Jo. xv. Spm̃ veritat̾ q̃ a patre ꝓcedit: nõ legit̃ aũt vt dicunt in euãg. ꝙ ꝓcedat a filio q̃re ⁊c. Ad hoc tñ r̄ndenduz eſt ꝙ neceſſariũ eſt credere. ſſ. ꝓce dere ab vtroq3 ⁊ tñ. greci ꝙ lz legat̃ ꝙ ꝓcedat a patre: non tñ a ſolo patre: ⁊ ideo ab vtroq3 ꝓce dit nõ tanq̃ a duabus cauſis ſeu pꝛincipijs: ſz tã q̃ ab vno pꝛincipio. ¶ Decimus arti. eſt credere vnam ſanctam eccleſiam catholicam in qua eſt cõmunio ſc̃toꝝ per quã ſit remiſſio peccatoꝝ his qui ſunt in ea per gratiã ſpiritusſancti in ſa cramentis ⁊c. vel ſic. credo inq̃ illos qui ſunt d̾ cõmunione ſanctoꝛũ per veram fidem. i. mẽbꝛa eccleſie per que remittuntur peccata virtute ſa cramẽtoꝝ ⁊ gratie. ſſ. effectiue in ipſis ſacramẽ tis operantis que compoſuit beatus ſymon. d. Credo ſanctam eccleſiam catholicam ſanctoꝛũz cõionem: remiſſionẽ peccatoꝝ: de quo ſophon. ij. hec eſt ciuitas glorioſa habitãs in cõfidentia q̃ dicebat in coꝛde ſuo ego ſum ⁊ extra me non eſt alia: ⁊ ſequitur pꝛo eodem articulo: Malach. ij. Cum odio habueris dimitte dicit dñs de⁹ iſrael Queritur cum fides ſolũ ſit de deo qui eſt ꝓma veritas ⁊ de eo qd̾ eſt circa deũ ſicut de humana natura que eſt ei coniuncta. eccleſia vero nulluz iſtoꝝ ſcit qualiter dicit xp̃ianus credo eccleſiaz ſanctã. So. quia eccleſia eſt coꝛpus xp̃i miſticũ: xp̃us vero caput vt ergo plene habeat̃ fides de capite neceſſe eſt credere coꝛpus qd̾ eſt eccl'ia ca tholica. ¶ Queritur quare nõ dicitur in vnã ſan ctam eccleſiam: ſicut dicit̃ credo in. ſſ. So. q2 qñ dicitur credo in. ſſ. ibi notat ſimpliciter finez vt ſit ſenſus. Credo in. ſſ. ⁊ credendo tendo in eũ ſi cut in finez eccleſia vero nõ eſt finis vltima: ſed potius via ad finem. ideo ⁊c. ¶ Undecim⁹ arti. eſt credere carnis reſurrectionẽ: ibi. Carnis re ſurrectionẽ quẽ cõpoſuit iudas frater ſymonis de quo Zacha. ix. Suſcitabo filios ſyon: ⁊ Eze chielis. xxxvij. Oſſa arida audite verbũ dñi hec dicit dñs de⁹ ecce ego intromittã in vobis ſpm̃ ⁊ viuetis: ⁊ Eſa. xxvi. Uiuent moꝛtui tui ⁊ inter fecti tui reſurgent. Expgiſcimini ⁊ laudate q̃ ha bitatis in puluere. Si xp̃s ſua virtute moꝛtuus ſurrexit. veriſimile eſt ꝙ ip̃e iam viuens moꝛtu os reſuſcitare poſſit. ¶ Duodecimus arti. eſt cre dere remunerationẽ beatoꝝ vitam eternã: ⁊ dã natoꝝ ſiue repꝛoboꝝ punitionẽ. i. penã eternaz ibi. Uitam eternam quem compoſuit beat⁹ ma thias de quo abdie ꝓmo. Et erit domin⁹ regnũ: et Dañ. vij. Suſcipiet autem regnum ſancti dei altiſſimi ⁊ obtinebunt vſq3 in ſeculũ ⁊ ſeculũ ſe culoꝝ. qui carnis reſurrectionẽ fideliter credit non timet miſerum coꝛpus expendere in ſerui tio xp̃i ex quo ſperat ſe recepturũ illud cum qua druplici gloꝛia claritatis: impaſſibilitatis: ſubti litatis: ⁊ agilitatis.

¶ Sequitur textus.

Sed tamen hoc aliqui ſic diſtin xere periti
Sed nihil augetur fidei ſic nec remouetur
Unũ crede deũ ꝑſonis dic foꝛe trinuz
Sunt pater ⁊ natus ⁊ pneuma ſacrum deus vnus
Cuncta creans peccata lauans et pꝛe mia donans

**Conceptus natus cruce mortuus inſe
ra fregit
Surrexit ſcādit cūctos cēſere redibit.**

IN iſta pte auctor noſter determinat de
articulis fidei habendo reſpectum ad il
la que radicabiliter tenētur credere.d.
ꝙ iſto reſpectu ſunt.xiiij. articuli fidei
quorum.vij.pertinent ad diuinitatē qui ſignan
tur in Apo.i.⁊.ij.c.vbi Jo.vidit ſimileꝫ filio ho
minis ad dexteram habentem ſeptem ſtellas li
minoſas que ſunt ſeptem articuli reſpiciētes di
uinitatem. Primus articulus eſt vnum credere
eſſe deum qui tangitur ibi in textu. Unū crede
deum. Secūdus articulus credere deum patrē
eſſe deū. Tertius credere deum filium eſſe deū.
Quartus credere.ſſ.eſſe deum. Et hoc eſt crede
re trinitatem perſonaruꝫ:⁊ iſti tres articuli tan
gunt in textu vbi dicitur. Perſonis dic fore tri
num ſunt pater ⁊ natus ⁊ pneuma ſacrum deus
vnus propter eſſentiaꝫ. ¶ Queritur cum vnꝰ ſit
deus quare dant tres articuli de deo. Sol. hoc
fit ꝓpter diſtinctionem perſonarum quia quan
tum ad eſſentiam eſt vnus articulus: quia vnus
deꝰ. Credere em̄ debemꝰ vnā eſſentiā in tribꝰ ꝑ
ſonis prē ⁊ fi.⁊.ſſ.ſcꝫ ꝙ pr̄ ⁊ fi.⁊.ſſ.vnꝰ eſt deus.
Pro cuius aliquali ſimilitudine accipe ſoleꝫ in
quo ſunt tria ſubſtantia.ſ.ſplēdor ⁊ calor que in
tantū ſunt inſeparabilia vt ſi velis inde ſplēdo
reꝫ ſegregare priues mundū ſole. Et ſi iteruꝫ tē
ptes caloreꝫ remouere careas ſole ſm Aug.xi.
de trini. In ignea ſubſtantia intellige patrē.in
ſplendore filium.in calore.ſſ.⁊ idem ſm Ancel.
⁊ elucidariuꝫ in his tribus perſonis nihil maiꝰ
aut minus.nihil prius aut poſterius quoniā co
eterne ſunt ⁊ coequales ⁊c. Sed hoc dicit beatꝰ
Ber. pluralitatem perſonaruꝫ in vnitate eſſen
tie ⁊ ipam vnitatem eſſentie in pluralitate per
ſonarum ſcrutari eſt temeritas. pietas autē cre
dere noſſe vero vita eterna: et illud recitat Al.
in.i.li.ſui compen. Quintus articulus eſt crede
re deuꝫ omnia creaſſe ineſſe nature ex nihilo q
tangitur ibi. Cuncta creans. Sextus articulus
eſt credere ꝙ deus recreat omnia ineſſe gratie
qui tangitur ibi. Peccata lauans. Alius articu
lus ē credere ꝙ deus reſuſcitabit bonos in col
lectione glorie. Et malos in reprobatiōe vite q
tangitur ibi premia donans iſta expoſitio eſt iu
xta litteram auctoris. Iſtorum.vij.arti.ad diui
nitatem ſpectantiuꝫ ſufficientia poteſt ſic habe
ri.quia aut reſpiciunt eſſentiam in ſe:⁊ eſt vnus
articulus ſcilꝫ ꝙ eſt vnica et ſimplex eſſentia di
uina: et hoc innuitur credo in deum. Aut reſpi
ciunt perſonas diuine eſſentie:⁊ ſic ſūt tres ar
ticuli quorum vnus eſt. Credo in patrem omni
potentem.ſecundus. Et in ieſum chriſtum filiū
eius vnicum dominum noſtrum.tertius. Credo
in ſpiritūſanctum. Aut reſpiciunt diuine eſſen
tie operatiōes.⁊ hoc poteſt fieri tripliciter ſm
ꝙ tres eius ſunt operationes.quaruꝫ vna eſt in
collatione nature:⁊ hec eſt creatio.alia ē in col
latione gratie:⁊ hec eſt ſanctificatio. alia eſt in
collatione ſeu datione glorie:⁊ hec eſt reſuſcita
tio.⁊ ſm hoc ſunt tres articuli. vnus. Credo in
creatorem celi ⁊ terre.alius. Sanctam eccleſiā
catholicam ſcilꝫ cuꝫ remiſſione peccatoꝝ.alius
Carnis reſurrectionē ⁊ vitam eternam. ſm em̄
Albertum in ſuo compendio primus articulus
ſpectans ad diuinitateꝫ eſt credere in vnū deū.
ſecundus credere deuꝫ patrem eſſe deū.tertius
Credere filiū eſſe deum.quartus Credere.ſſ.eē
deum.quintus Credere remiſſionē peccatoruꝫ
fieri per gratiaꝫ.ſſ.his qui ſunt in eccleſia.ſextꝰ
articulus. Credere mortuoꝝ reſurrectioneꝫ.ali
us Credere beatoꝝ remunerationeꝫ ⁊ malorū
punitionē.primus ibi. Credo in deuꝫ.ſecundus
ibi. Patrem oīpotentem.tertius ibi. Et in ieſuꝫ
xp̄m filium eius vnicum dominū noſtruꝫ.quar
tus ibi. Credo in ſpiritūſanctū.quītus ibi. San
ctam eccleſiam catholicā ⁊c. ſextus ibi. Carnis
reſurrectionē. Congrue ſequitur ille articulus
Carnis reſurrectionem remiſſionē peccatoruꝫ
nam remiſſio peccatoꝝ eſt reſurrectio anime q̄
ē reſurrectio pria ad quā ſequit̄ reſurrectio cor
poris glorificati q̄ eſt reſurrectio ſcda. Aliꝰ ibi.
Vitam eternaꝫ.per vitā eternā faciliter cōpre
henditur dānationē eternā reproboꝝ:cū cogni
tio vno oppoſitoꝝ faciliter cognoſcat̄ reliquū.
primū ⁊ ſcdm cōpoſuit beatꝰ Petrꝰ.tertiū btūs
Andreas.quartū btūs Bartholomeꝰ.quintuꝫ
beatus Symon.ſextū beatus Matheus.ſepti
muꝫ beatus Mathias. ¶ Septē articuli ſpecta
tes ad humanitatē ſignantur in Apo.capitulis
ꝓallegatis vbi vidit. Joh.vij.candalabra aurea
que q̄dem articuli ſūt manifeſti in littera ac ibi
Conceptus natus:cruce mortuus:iferna fregit
ſurrexit.ſcādit cūctos cenſere redibit. ꝑmū ⁊ ſe
cundū cōpoſuit Jacobꝰ maior.tertiū Joh.quar
tum Thomas.quintū Mathēꝰ.ſextū Jaco.mi
nor.ſeptimū Philippꝰ. Hoꝝ ſeptē articuloꝝ ſuf
ficiētia pōt ſic haberi.actus xp̄i q̄ ordiat̄ ad no
ſtrā repatōeꝫ eſt ſimplex. quoꝝ ꝑmus ē i carna
ri.⁊ de hoc eſt vnꝰ articulꝰ: ibi Qui ↄceptus eſt
de ſpūſancto. ſecūdus eſt naſci:⁊ ſic ē aliꝰ articu
lus ibi. Natus ex maria v̄gine. tertiꝰ eſt ꝑciū ꝓ
nobis ſoluere:⁊ ſic ē alius articulus ibi. Paſſus
ſub pontio pylato crucifixus mortuꝰ ⁊ ſepultus
¶ Queritur circa iſtud cū ſint hic quatuor actus

differentes:ſcꝫ paſſus:crucifixus: mortuus ⁊ ſe
pultus:quare nō faciūt quattuor articulos ſicut
iſti duo cōcipi ⁊ naſci faciunt duos. Solutio.iſti
quattuor actus ſub vno articulo cōprehendunt̄
ꝓpter cōtinuitatē tēporis:qꝛ iſti actꝰ ꝙuis poſ
ſent dici paſſiones:fuerūt tamen eodē die con
cipi aūt ⁊ naſci nō ſic.quartus infernū ſpoliare
⁊ ſic eſt alius articulus ibi. Deſcēdit ad inferna
quintus eſt de morte triumphare: ⁊ ſic eſt alius
articulꝰ ibi. Tertia die reſurrexit a mortuis.ſex
tus ad celum aſcendere:⁊ ſic eſt alius articulus
ibi. Aſcendit ad celos ſedet ad dexterā dei pa
tris oīpotentis.alius eſt ad iudiciū venire:⁊ ſic
eſt alius articulus ibi. Inde venturus iudicare
viuos ⁊ mortuos.⁊ hoc ſm Bonauē. ¶ Querit̄
vtrum illos q̄ preceſſerunt aduentum xp̄i opor
tuerit credere articulos humanitatis. Solutio
nullus poſt lapſum ade potuit ſaluari abſqꝫ fide
mediatoris:tamen explicite hi ſoli credebāt q̄
bus deus reuelauerat articulos humanitatis.
alij vero credebant implicite. Implicite autem
credere illos eſt expectare redemptoreꝫ futuꝝ
vñ btūs Augu.eadem fides mediatoris ſaluos
faciebat antiquos puſillos et magnos : qꝛ ſicut
nos credimꝰ xp̄ꝫ in carne veniſſe:ſic illi ventuꝝ
ſicut nos mortuū:ſic illi moriturum. ¶ Pro ma
iori declaratione premiſſorum eſt notanduꝫ ꝙ
tria ſunt ſymbola.vnum apoſtoloruꝫ:ſcꝫ. Credo
in deū patrē qd̄ dr̄ ſubmiſſa voce. Cuius cā eſt:
quia tunc erat nouella eccleſia:⁊ ideo nō publi
ce fiebat fidei ꝓteſtatio. Aliud ſymbolum ſcilꝫ
Credo in vnum deū eſt conſilium niceni vl̓ apo
ſtolorum inſimul congregetoꝝ precipue ad ex
tirpationē ⁊ expugnationē illius hereſis q̄ dice
bat ad orationem nō debere exhiberi.ſſ. Aliud
ſymbolum:ſcꝫ. Quicūqꝫ vult ſaluus eſſe compo
ſuit Anaſtaſius ad expugnationē illius hereſis
q̄ dicebat contra incarnationē ⁊ mortuoꝝ reſur
rectionē:⁊ dicūtur illa duo vltima alta voce: q̄a
tūc fiebat publice fidei proteſtatio:ideo ꝑmum
ſymbolum ad fidei inſtructioneꝫ ſecundū ad fi
dei explanationē.tertiū ad fidei defenſionē ſm
Albertum in ſuo cōpendio ⁊ Boñ.in libro ſen
tentiaꝝ dicūtur ſeu ordinata ſunt

**HEc eſt catholica ſincera fi
des et vnica
A xp̄o lata ꝑ diſcipulos
publicata.
Signis firmata.diuina le
ge probata.**

IN iſta parte auctor noſter epilogat di
cens ꝙ hec q̄ dicta ē:eſt fides catholi
ca ornata articulis ſupradictis ⁊c:

¶ Pro cuius profundiori declaratione eſt notā
dum ꝙ fides ſumitur pluribus modis. vno mō
ꝓ ſacramento baptiſmi.xlv.diſt.ca.de iudeis:⁊
ꝑ btm̄ auguſtinū ad bonifaciū dicentē q̄d eſt ꝑ
uulus habere fidē niſi baptiſmi ſacramentum.
Alio mō ſumit̄ fides ꝓ caſtitate thori.xxvij.q.
ij.c.ↄiuges ⁊ ꝑme ad thi.v.ꝑmam fideꝫ.i. thori
caſtitatē irritā fecerunt. Alio mō fides idē ē ꝙ
ſecuritas ſiue pactu:xxiij.q.i.c. Noli. Alio mō fi
des idē eſt qd̄ cōſcia.xxviij.q.i.c.i.⁊ ad Ro.xiiij.
Oē qd̄ nō eſt ex fide.i.ↄſcia pctm̄ ē. Alio mō fi
des idē eſt qd̄ fidelitas.ꝓuer.xx.viri.fideꝫ.i.fi
delitatem q̄s inueniet. Alio modo ſumit̄ ꝓ ha
bitu mētis bene ↄſtitutā:⁊ ſic ſumit̄ in ethicis.
Alio modo ſumit̄ fides ꝓ credito ſiue collectōe
creditoꝝ:de quibus ſupra quā quidē finem niſi
quiſqꝫ firmiter fideliterqꝫ crediderit ſaluus eē
nō poterit ſm anaſtaſiū ⁊ oēs catholicos do
ctores. Et diffinit̄ ſic iuxta iſtā vltimā acceptio
nē ad Heb.xi. Fides eſt ſubſtantia rerū ſperan
daꝝ argumentū non apparentiū. In illa diffini
tione ponit̄ ſuba ꝓ fundamento ſubſiſtente edi
ficatōe ſpūali qd̄ eſt gr̄a ⁊ gloria. Ipſa enim fi
des genuit ſpē.ſpes charitatē ſm glo.ſuper il
lud Math.i. Abraham genuit yſaac. yſaac ge
nuit iacob: Ipſa enim fides eſt firma petra ſup
quam ſapiens edificat domum ſuam:tamen cha
ritas maior eſt:qꝛ poſterior modo poſteriora ge
neratione.i.perfectione ſunt priora ſm phm.ix
methaphiſice. Notanter dicitur rerū ſperanda
rum:quia fides per aſcenſum facit in nobis ſub
ſiſtere res ſperandas argumentuꝫ.i.arguēs mē
tem:qꝛ fides inclinat intellectum ad credendū
ea que non apparēt. Et ꝓpter hoc dicitur potiꝰ
fides argumētum ꝙ concluſio quia fides ꝓbat
ex non apparentibus ꝙ ſint ⁊ non probatur:q̄a
ſm Grego. Fides magis innitit̄ auctoritati ꝙ
rationi:quoniam fides nō habet meritum vbi
vel cui ratio humana prebet experimentuꝫ ſuf
ficiens ſup. Notanter dicitur non apparentiuꝫ
quia fides ſua luce ⁊ virtutis diffinitione mani
feſtat ea que non apparent:quia apparentia nō
habent fidem: ſed agnitionem ſm eodē Greg.
in quadam omelia. Hec enim fides catholica
ornatur articulis ſupradictis ſicut corona in ca
pite ſponte ornata ſtellis lucentibus. Hec eniꝫ
fides a xp̄o eſt lata per diſcipulos publicata va
rijs ſignis firmata ⁊ diuina lege ꝓbata vt habe
tur in pluribus paſſibus ſacre ſcripture. Joſue.
x.de ſtatione ſolis et lune ad ſpacium duode
cim horarum de obſeruatione ſolis et lune ī paſ
ſione. Math.xxviij.⁊ Luce.xxiij.de mortuis re
ſuſcitatis a chriſto a fidelibus eius in nomīe ip
ſius.

¶ Sequitur textus

Solus adorādus deus eſt
ſanctuſqꝫ rogandus
Latria debetur dn̄o quis
ſummus habetur
Nullus adorare ſic debet
ſiue rogare
Effigiem factam ſed ſignificata per
ipſam.

IN iſta ꝑte auctor aſſignat differētiā inter latriā ⁊ duliā dicēs ꝙ latria dꝫ exhiberi ſoli deo qḋ ꝑ eiꝰ diffinitionē q̄ talis eſt Latria ē ſumme veneratiōis cultꝰ ſoli dō exhibēdꝰ ſꝫ mag. ſen.ix.di.iij.li.⁊ talis veneratio ꝓꝑe ē adoratio q̄ alijs a creatore exhiberi nō dꝫ. Dulia autē ꝓꝑe eſt exhibitio veneratōis facte creature. Itē inſinuat auctor ī littera ꝙ nullus dꝫ adorare ſiue rogat effigiē ſiue imaginē: ſꝫ rē ꝑ ipāꝫ effigiē d ſignatā ſiue rep̄ſitatā ⁊ h̄ ꝓ litterali expoſitiōe. Pro vlterior declaratōe p̄miſſoꝝ mouent ali qua dubia. Primū eſt vtrū xp̄us inqꝫtum hō ſit adorandꝰ. So. damaſ. dicit due ſunt nature xp̄i rōne: ⁊ mō differētes vnite vero ſm ipoſtaſim: ⁊ vnꝰ ergo xp̄us ꝑfectꝰ deꝰ: ⁊ ꝑfectꝰ hō quē adoramus cū p̄re ⁊. ſſ. vna adoratiōe cum incōtumata carne eiꝰ nō inadorabilē carnē dicētes: ⁊ ideꝫ ſꝫ bonauē. Et iō nō dicimꝰ xp̄e ora ꝓ nobis: q2 xp̄s ſuppōit ſuppoſito ꝓ cuiꝰ nō eſt orare: ſꝫ adiuuare iō dicimꝰ xp̄e audi nos. ¶ Querit vtrū matri xp̄i debeat latria. So. dicendū eſt ꝙ nō: ſꝫ ei debetur ip̄dulia qḋ ſumit a gloſa ſup Iohā. viij. c. vbi dr ꝙ dulia ē duplex maior ⁊ minor. ¶ Queritur vtꝝ cultꝰ latrie debeat cruci. So. dicēdum eſt ſm albertū in ſuo cōpendio ꝙ vere cruci xp̄i in qua pepēdit debet ip̄dulia: q2 inſtrumentū fuit nr̄e dedēptionis crucibꝰ aūt factis inquātum ſunt ligna ſiue res tales nihil debet: ſꝫ crucibus factis in ſignū xp̄i crucifixi bene debetur latria vn̄ Bona. imago xp̄i rep̄ntat nobis eū qui pro nobis crucifixus ē. Et iō reuerētia q̄ exhibet ei exhibet xp̄o ⁊ ꝓpterea imagini xp̄i dꝫ exhiberi cultꝰ latrie. Ad hoc concordat damaſ. d. Honor imaginis refert ad ꝓthotipū. Itē gen̄. xviij. dr ꝙ abrahā vidit tres viros: tres vidit ⁊ vnū adorauit in quibꝰ adorauit ſanctā trinitatē. Gloſa tamen ibidem videtur dicere ꝙ illi viri nō erāt trinitas: ſꝫ eam figurabant: tn̄ Auguſt. exponit illud abraham tres vidit vnū adorauit. d. ꝙ viri illi erant angeli quibꝰ vt creaturis intellectualibus exhibuit cultū dulie: ⁊ inquātuꝫ erāt ſignū ſeu figura trinitatis exhibuit cultū latrie ⁊ iſta materia ſumpta eſt. Exo. xiiij. c. vbi dicitur deuꝫ timete ⁊ adorate eū. Qui autē adorauerit beſtiam aut imaginē excitabit iram dei. Similiter illa materia habetur. exo. xix. c. eiſdē vbi dicit. De um adora. Et ſi obijciat illud Exo. xx. Nō facies tibi ſculptile neqꝫ oēm ſimilitudinē q̄ eſt in celo deſuꝑ ⁊ que in terra deorſuꝫ. Item ſi obijciat illud damaſ. d. magne īpietatꝭ ⁊ impietatis eſt figurare qḋ diuinitatis eſt. Rn̄detur ad iſta ꝙ habebant veritatē ꝓ illo tꝑe in quo deꝰ nondū humanā aſſumpſerat naturā. Tūc em̄ cū deꝰ oino ſpūs eſſet ipm̄ figurare erat erroneū ⁊ ipietas ſecꝰ aūt poſt hūanitatē aſſumptā: vn̄ narrat Auguſt. dn̄m miſiſſe regi imaginē ⁊ lucaꝫ depixiſſe dn̄m ⁊ matrē ſuaꝫ. Ex hoc q̄rit q̄re imagines introducte ſunt in eccleſia. Solutio ꝓpter ſimpliciū ruditatem vt q̄ ſcripturas legere neſciūt legent in picturis. Item ꝓpter affectū tarditatē vt q̄ non excitantur ad deuotionēꝫ dū aure ꝑcipiunt ea q̄ xp̄s ꝓ nobis geſſit excitent dū ea cernūt in figuris. Item ꝓpter memorie labitatem q2 q̄ audiūt facilꝰ dātur obliuioni q̄ ea q̄ videt. Querit vtrū cultꝰ latrie poſſit exhiberi aduerſario xp̄i ſi forte trāſfiguraret ſe in ſilitudinem xp̄i. Solu. ſi quis adoret ſimplr̄ ſine ꝯditōe eſt pctm̄ ydolatrie nec excuſat ignorātia quia triplex remediū pōt adhiberi ne erret. P̄muꝫ ſacra ſcriptura q̄ dicit multos venturos in nomīe xp̄i mendaciter ſm oratio vt cor illuminetur. tertium ꝙ non debet ſe reputare ydoneum ad taleꝫ viſionem. Si vero ſub conditione actuali adoret non adorat chriſti aduerſariuꝫ: ſed ipſuꝫ criſtum quia non ſtat adoratio niſi ſtante conditione. Si autem ſit habitualis conditio non ſufficit ad vitandum peccatuꝫ ydolatrie: quia ad taꝫ inſolitam apparitionem non debet ſequi precipitanter adoratio: ſed cum maturitate ⁊ preuia oratione. Queritur vtrum cum dulia debeatur angelo bono quare angelus prohibuit ſe adorari a Io. Solutio ſm Bonauē. quia Io. erat excellentior multis angelis merito. Item prohibuit me aliquis credere ꝙ angeli deberent adorari latria. Item propter manifeſtationem dignitatis humani generis ex incarnatiōe ſaluatoris.

¶ Sequitur textus.

Vera fides ſaluat quē vita
decens bene firmat
Nam fides aliqua ſine fa
ctis mortua dicta
Non ꝓdeſt ſed obeſt ſi poſ
ſit agens bene prodeſt.

Omne malū vita bn̄ fac hec ē bona vita
Sic bn̄ credēdo ſaluaberis et faciēdo
Cur videas iſta q̄ ſunt īfra tibi ſcripta

IN iſta ꝑte auctor noſter docet effectuꝫ fidei dicens ꝙ vera fides ſaluat. Pro cuius declaratione eſt notādū ꝙ fides eſt multiplex viua ⁊ mortua ficta ⁊ non ficta magna modica explicita ⁊ iplicita. Fides viua eſt q̄ potens eſt elicere debitas oꝑationes que ex charitate eliciūtur et in charitate fiunt. Fides mortua eſt q̄ impotens ē elicere oꝑationes finaliter ⁊ ſimpliciter meritorias. Vn̄ Iac. ij. Fides ſine operibꝰ mortua eſt in ſemetipſa: ſi des enim mortua eſt ſicut cadauer deo oblatuꝫ codeꝫ. ij. c. in quo ſeq̄tur. Si frat aut ſoror nudi ſunt ⁊ indigeant victu quotidiano dicat autem aliquis de vobis ite in pace calefacimini ⁊ ſaturamini: nō dederitꝭ autem eiſ q̄ neceſſaria corꝑi ſunt quid ꝓderit ſic: ⁊ fides ſi nō habeat opera mortua eſt in ſemetipſa. Tu credis qm̄ vnꝰ eſt deus benefacis ⁊ demones credunt ⁊ ꝯtremeſcūt Vis o homo ſcire quō fides ſine operibus mortua eſt Abraam pater noſter: nōne ex operibus iuſtificatꝰ eſt offerēs yſaac filiū ſuū vnicū ſuper altare. Vides qm̄ fides cooperatur operibus illius ⁊ ex operibus fides cōſummata eſt. Credit Abraam deo ⁊ reputatū eſt illi ad iuſtitiā. eodē ij. c. ⁊ ad Ro. iiij. Fides em̄ credit in augmentū pene ⁊ culpe his qui hn̄t ⁊ nō faciunt oꝑa credētes: q2 cnm ſic cognitio aggrauat: vn̄ Bern̄. ad dānationis culmen videtur nobis relicta fides future ꝓmiſſiōis ⁊ idē in lib. de contemptu mūdi. Crede mihi magnū facit illa fides ſibi dānū. Quam ſi neſciſſet fidei quid dogma fuiſſꝫ. Melius enim erat illis nō cognoſcere viam iuſtitie q̄ꝙ poſt agnitam retrorſum abire ab eo quod traditum eſt illis in ſancto mādato. ij. pe. ij. c. Ficta fides dicit eſſe ī adultis qui ficte accedūt ad ſacramentū baptiſmi ſine deuotiōe qui ſacrm̄ tm̄ ⁊ nō rem ſuſcipiūt. de qbꝰ Hiero. iiij. di. iiij. ſen. ſunt lauacra gentiliū ⁊ hereticoꝝ: ſed non lauāt in ſalutem. Omibus em̄ iudeis cōia erāt ſacramēta: ſed nō cōis erat oibus gratia q̄ ē virtꝰ ſacroꝝ ſm Aug. Tales em̄ q̄ ſic ficte accedūt non rebaptiſantur: ſed veraci cōfeſſione purgātur. Vnḋ Aug. li. de pnia. Ois qui iā ſue voluntatis arbiter ꝯſtitutus eſt cum accedit ad ſacramētū fideliū niſi peniteat eum veteris vite nouā non pōt inchoare. Tūc em̄ valere incipit bap. ad ſaluteꝫ cū ab illa fictione veraci cōfeſſione receſſerit q̄ corde in malitia perſeuerāte pctōꝝ ablutionem nō ſinebat fieri. ⁊ idē mgr̄. ſen. in. iij. di. iiij. Nō ficta ē in adultis q̄ cū fide ⁊ deuotōe ⁊ ſacramētū et rem ſacramēti accipiunt. Item paruuli in baptiſmo merito paſſionis xp̄i ſuſcipiunt et ſacrm̄ et rem ſacramenti. Item merito fidei aliene: et virtute ſacramentū ſm Bonauentu. magna dicitur fides propter firmitatem ⁊ ſtabilitatē credulitatꝭ de qua habet Mat. xv. Mulier magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis. modica fides eſt in incipientibus operari ⁊ in his qui nō credūt firmiter credēda ſine formidine. vn̄ Mat. xiiij. modice fidei quare dubitaſti. Quid ſit iplicita ⁊ explicita. pꝫ ſatis ex premiſſis qm̄ explicita ē cū publica perfectione oium articuloꝝ. Implicita autē tacita credendoꝝ ꝓfeſſione. ꝙuis em̄ vna ſit fides in p̄teritis p̄ntibus ⁊ futuris. tn̄ magꝭ clara ē ⁊ magis explicita ī his que ſequūtur aduentū xp̄i ꝙ in his q̄ preceſſerūt ſm Albertum in ſuo cōpendio. Iteꝫ ꝙuis fides ſine charitate ſit qualitas mentis ſm ph̄m in ethicis. tn̄ eſt in fortis ſicut in ꝑuulis: vt hr̄ ꝑ beatū Aug. Item in adultis in mortali exiſtentibus. Fides em̄ dꝫ eſſe charitate formata ſaltī in adultis: qm̄ nullꝰ actus natꝰ ē dici meritoriꝰ niſi ſit informatꝰ charitate extrinſece ⁊ denoīatiue ſm Laudulphuꝫ xxiij. di. iij. ſen. ⁊ in hoc ꝯueniunt oēs doctores De hac loquit Apo. i. ad Coꝝ. xiij. c. Si linguis hoim loquar ⁊ angeloꝝ charitatem aūt non habeam factus ſum velut es ſonans ⁊ cymbalū tinniens. Et ſi hūero ꝓphetiā ⁊ nouerim myſteria oīa ⁊ oēm ſciam ⁊ habuero oēm fideꝫ itavt mōtes transferre. charitatē aūt nō habeaꝫ nihil ſū ⁊ ſi diſtribuero in cibos paupeꝝ oēs facultates meas: ⁊ ſi tradidero corpus meum itavt ardeaꝫ charitatē aūt nō habuero nihil mihi ꝓdeſt. Sine enim fide operante ꝑ dilectionē nō eſt poſſibile deo placere. Ad Hebre. xi. Sine fide nō videtur dn̄s habere dn̄m in cor de creature cū nō habeat ibi ingreſſum. Ezechielis. xlvi. Ipſa eſt porta aurea ꝑ quā itrauit mentē virginis. Lux ⁊ decus fabrice mundi prius em̄ intrauit filius dei ad mentē virginis q̄ꝙ ventrē. Lu. i. Beata q̄ credidiſti qm̄ ꝑficiētur in te q̄ dicta ſunt tibi ab angelo. Fides em̄ eſt fundamentū ⁊ initium noſtre ſalutis: q2 primus habitus ordīe nature virtutū. vnḋ Aug. ille. xp̄s in cruce exaltatus eſt q̄ ſanat a morſu ſerpentiuꝫ infernalium. Vn̄ Io. iij. Sicut moyſes exaltauit ſerpentē in deſerto ita exaltari oportet filium hominis: vt omnis q̄ credit in eum non pereat: ſed habeat vitaꝫ eternam. Et hoc figuratū fuit Numeri. xxi. vbi legitur ꝙ deus dixit moyſi ꝙ faceret ſerpentem eneum et poneret eum in eminentiori loco deſerti ⁊c. Fides ergo ſaluat. Vnḋ magdalene dictum fuit. Luce. vij. Fides tua te ſaluam fecit. ⁊ Math. ix. Et de muliere que patiebatur fluxuꝫ

ſanguinis. Marci.v. Fides eñ mundum vinci
vnde prima. Job.v. Hec eſt victoria que vincit
mundum fides veſtra. Et eodem quis eſt q̄ vin-
cit mundum qui credunt quoniam chriſtus fili-
us dei. Fides eniꝫ cōtra mundū pugnat ⁊ eius
oblectamenta. ad Hebreos.xi. Sancti per fidē
vicerunt regna contra tentationes dyabolicas
reſiſtit. vñ prima Petri.v. Fratres vigilate qm̄
aduerſari⁹ veſter diabolus tanꝙ leo rugiēs cir
cuitquerens quem deuoret: cui reſiſtite fortes ī
fide. Fides poſtulata impetrat. vnde Mat.xv.
O mulier magna eſt fides tua fiat tibi ſicut vis:
perſeuerantiam dat. vnd̄ Apo. tu autem in fide
ſta. temporalia cōtennit. vñ ad Hebre.xi. Fide
moyſes grandeuus effectus negauit ſe eſſe fili
um filie pharaonis magis eligens affugi cū po
pulo dei: fides iuſtificat. Geñ.xv. et ad Ro.iiij.
Credidit Abraam deo ⁊ reputatū eſt ei ad iuſti
ciam. ⁊ eodem.v. Juſtificati ex fide habem⁹ pa-
cem ad deum per dñm noſtrū ieſuꝫ xp̄m. Fides
beatificat. Johā.xx. Thoma quia me vidiſti: cre
didiſti. beati qui non viderunt ⁊ crederunt. Ad
fidei enim perfectionem ſeptem requirūtur. p̄
muꝫ ꝙ ſit prime virtuti innixa: ſicut fides moy-
ſi qui negauit ſe eſſe filium filie pharaonis ⁊c.
Secūdum ꝙ fides ſit charitate formata ſicut fi
des Magdalene. Tertiū ꝙ ſit deuotione ferui
da ſicut illius mulieris cui dixit dñs. O mulier
magna eſt fides tua ⁊c. Quartū ꝙ ſit bonis ope
ribus ꝓbata ſicut fides cornelij. Actu.x. Quin-
tuꝫ ꝙ ſit fortitudine roborata ſicut fides beati
ſtephani. laurētij ⁊c. vnde ſm̄ macrobiū. Forti-
tudo eſt turpia metuere proſpera ⁊ aduerſa for
titer tolerare: qm̄ fortis oīa faciliter tolerat: ꝓ
pter illud qd̄ amatur ſm̄ Augu. Sextum ꝙ ſit
obedietia decorata ſicut fides Abrahe. Septi-
muꝫ ꝙ ſit humilitate fundata ſicut fides beate
marie dicētis. Ecce ancilla dñi: fiat mihi ſm̄ ver
bum tuuꝫ. Luce p̄mo. Sed quia dicit auctor in
littera ſua ſic bene niſi credendo ſaluaberis ⁊c.
Eſt notandum ꝙ differentia inter credere deū
deo ⁊ credere in deū. Credere deo ē credere ve
ra eſſe que loquit̄. Credere eſt credere deū eſſe
ita faciūt plures. Credere in deū eſt credere di-
ligere ⁊ diligendo ei adherere ⁊ ei⁹ mēbris in
corporari ſm̄ mag. ſenten.xxiij. di.iij. Credēdo
in eū quis iuſtificat ſeip̄m ad Roma.iiij. ⁊c.

¶ Sequitur textus.

A D mala vitanduꝫ necnon
bona continuanduꝫ
Sunt data p̄cepta que cō
moda ſunt ⁊ boneſta
Primo nature lex vult ſic
viuere pure
Nō facias alijs ea que tibi fieri nō vis
Poſtea lex moyſi data vult ſubſcripta
teneri
Sperne deos plures: non per dominū
male iures
Sabbata ſanctifices venerare tuoſq̄
parentes
Non interficias non mech⁹ corpe fias
Non facias furtuꝫ: nec teſteris quoq̄
falſum
Non cupias ſponſam: nec rem quam
ſcis alienam
Sic quoq̄ ius ſcriptuꝫ prohibet mala
mandat boneſtum
Jus mandat cuiq̄ ꝙ viuat ſp̄ boneſte
Ut nullū ledat cūct⁹ ſua iuraq̄ reddat
Inde ieſus cuncta precepta reduxit
ad iſta
Dilige corde deū toto ſuper oīa veruꝫ
Dilige quēcūq̄ ſicut te diligis ipſe
Iſtis complete pēdet lex atq̄ ꝓphete
Sic non offendes dominum: fratrem
neq̄ ledes
Semper gaudebunt domini qui iuſ-
ſa tenebunt
Et male peccabit q̄ iuſſa dei violabit
Non fit peccatum: niſi per iuſſum vio-
latum

I Sta littera vſq̄ ad rubricam ſequen-
tem continet tres partes principales ⁊
quartam adiungit. In prima parte de-
terminat de lege nature. In ſecūda de
lege ſcripta. In tertia parte reducit precepta
omnia ad duo. prima ibi. Primo nature. ſecūda
ibi. Poſtea moyſi. tertia ibi. Inde ieſus cuncta
quartam adiungit ibi. Semper gaudebunt ⁊c.
cetere particule diuidende patent de ſe. Quan
tum ad primam partem in qua auctor proponit
⁊c. Eſt notandum ꝙ preceptum eſt imperiuꝫ fa
ciendi vel non faciendi: vñ preceptoꝝ alia ſunt
affirmatiua: vt ſolum crede deum: honora p̄rem
⁊ matrem ⁊c. Alia ſunt negatiua: vt non falſum
teſtimoniū dices. non mechaberis ⁊c. Item eſt
notandum ꝙ precepta decalogi poſſunt intelli
gi vel data vel innata. Primomodo pertinent
ad populum iſraeliticum. Secundo modo ad
omnes: quia quicquid cōtinet decalogus expli-
cite hoc cōtinet lex nature que ſcripta eſt in cor

de cuiuſlibet implicite qd̄ eſt iſtud quod tibi nō
vis fieri alijs non facias: vt legitur Tho. et per.
Mag. ſen.xxxviij. di.iij. ⁊ hoc quo ad illd̄ qd̄ au
ctor noſter ꝓponebat ⁊ quo ad primā partem q̄
habebat determīare de lege nature. Sequitur
ſecunda pars in textu. Poſtea lex moyſi ⁊c̄. vbi
auctor determīat de lege ſcripta. Pro cui⁹ ꝑtis
declaratiōe ꝑmittendū eſt ꝙ preceptoꝝ decalo
gi q̄dam ordinant nos ad deum ſicut illa tria q̄
ſunt p̄ia tabula quoꝝ primū ꝑtinet ad deuꝫ pa-
trem quia eſt de diuina vnitate. ſecūduꝫ ad filiū
quia eſt de iuramēti ꝟitate. tertiū ad ſp̄m ſanctū
quia eſt de ſpirituali vocatiōe. primū ibi. ſperne
deos plures. ſcd̄m ibi. Non ꝑ dñm male iures.
tertium ibi. Sabbata ſancti. Alia precepta or
dinant nos ad ꝓximum ſicut alia ſepteꝫ ſcripta
in ſcd̄a tabula quoꝝ primū eſt de exhibēdis ho-
nis parentib⁹ qd̄ tangitur ibi. Uenerare tuoſq̄
parentes. Alia ſex ſunt de cauēdis malis que in
ferri poſſunt trib⁹ modis. corde: ore ⁊ ope. Ope
re legitur ꝓximus tripliciter ꝓpter qd̄ dant̄ no
bis tria precepta. primū eſt. Non occides. ſcd̄m
non mechaberis. tertiū nō furtū facies. Ore le-
ditur ꝓximus ꝓferēdo ꝯtra ip̄m falſum ꝓpter
qd̄ datur illi preceptū. Non dices cōtra ꝓximū
tuū falſum teſtimoniū. Corde leditur ꝓxim⁹ du-
pliciter vno modo reſpectu rei rationalis ⁊ cō-
tra hoc datur nobis iſtud preceptū. Non concu
piſces vxorem ꝓximi tui. Alio modo leditur ꝓ-
ximus reſpectu rei rationalis ⁊ cōtra hoc datur
illud preceptū. Non cōcupiſces rem ꝓximi tui.
⁊ de iſtis Exo.xx. et ꝑ mag. ſen.xxxvij. diſt.iij. li.
Primū preceptū prime tabule eſt iſtud. Soluꝫ
crede deum qd̄ habet tres clauſulas. prima eſt.
Non habebis coram me deos alienos. vñ Exo.
xx. Audi iſrael nō erit in te de⁹ recēs neq̄ ado-
rabis deum alienū. ⁊ Leui.xix. ⁊.xx. Loquar iu-
dicia mea cum eis ſuper omni malicia eorum q̄
dereliquerunt me ⁊ liberauerūt dijs alienis ⁊
adorauerunt opus manuum tuarum. Jere.i.ca.
Non ariolos ſuſcitet neq̄ ſomnia obſeruet at-
q̄ auguria non fuit malefici aūt incātatores ne
q̄ phitones conſulant atq̄ diuinos vt querant
a mortuis veritatē. omnia hec abhominatur do
minus ⁊ ꝓpter huiuſmodi ſcelera delebo ipſos
inquit domin⁹ in circuitu tuo. Deu.xviij. Hic ꝓ-
hibemur adorare creaturam ſpiritualē vt ange
los ⁊c̄. Scd̄a clauſula eſt. Nō facies tibi ſculpti-
le hoc eſt imagines fictas que nullius rei natu-
ralis ſunt repreſentatiue. tertia. Neq̄ omnem
ſimilitudinē q̄ in celo eſt deſuꝑ vt ſol luna ⁊ ſtel
le: neq̄ deorſum in terra vt bos leo ⁊c. Neq̄ eo
ruꝫ q̄ ſunt in aq̄s: vt piſces nō adorabis ea actu
exteriori neq̄ coles ea affectu īteriori qm̄ ſol⁹
deus eſt adorandus. Exo.ix. ꝑ Mag.ix. diſtin.
iij. ſent. de con. diſt.iij. ca. latum. ⁊ cap. ſequenti.
vñ Deu.xi. Cauere ne forte decipiat̄ cor veſtruꝫ
⁊ recedatis a dño ſeruiatiſq̄ aduerſarijs eius ⁊
adoretis eos: iratuſq̄ dñs claudit celum et plu-
uie non deſcendant neq̄ terra det germē ſuum
pereatiſq̄ velociter de terra optima quā domi-
nus daturus eſt vobis ponite hec verba in cor-
dib⁹ veſtris ⁊ in manibus veſtris ⁊ docete filios
veſtros vt illa meditātur. Si eñ feceritis ea q̄
precipio vobis diſperdet dñs oms̄ inimicos ve
ſtros ante faciē veſtrā ⁊ poſſidebitis eos q̄ for-
tiores ⁊ maiores vobis ſunt tamen nō reprehē-
duntur chriſtiani qui cōponūt imagines non q̄
dem ad adorandū ⁊ collendum: ſꝫ ad memoran-
dum. Prima clauſula oſtēdit ſarracenos ⁊ iude-
os ydolatras eſſe et malos xp̄ianos ſortilegos:
ſarracenos qui adorant machometum iudeos
qui meſſiam et antichriſtum. malos chriſtianos
ſortilegos qui conſulūt demones inuocationi-
bus deteſtandis. omnis eñ diuinatio prohibita
eſt et maledicta tanꝙ ydolatria. nam qd̄ ſolius
dei eſt volūt ſcire ſm̄ Raymūdum. Scd̄a clauſu
la facit cōtra hereticos qui nō credūt de deo ni
ſi ꝙ imaginatione et fantaſia confingunt. Ter-
tia clauſula facit contra malos chriſtianos quia
mali chriſtiani ſuꝑbi collūt ſimilitudinē eorū q̄
ſunt in celo deſuꝑ: q2 diligunt p̄laturā. Auarus
colit ſimilitudinē eoꝝ que ſūt in terra ſcꝫ pecu-
nie ⁊ diuitiaꝝ voluptuoſus ⁊ carnalis colit ſimi
litudinē eoꝝ que ſunt in aqua ſcꝫ delicias. Scd̄ꝫ
preceptum eſt non aſſumes nomen dei tui inua
num Exo.xx. ꝓhibet̄ hoc iuramētuꝫ qd̄ fit ſine
cā et periurium vterq̄ eñ peccat ſcꝫ pro nihilo
iurās ⁊ aſſumēs nomen dei inuanuꝫ: q2 primus
ſine cauſa ſummā nominat veritatem: ſecund⁹
autē nominatā contēnit. Pro quo eſt notanduꝫ
ꝙ nomē dei multipliciter aſſumit̄ inuanū. ſ. ore
corde ⁊ opere. Corde ſicut mali qui tantū nomi
ne ſine re dicuntur chriſtiani. tales enim ſacra-
mentū ſuſcipiunt: ſed non rem ſecramenti ſcili-
cet gratiam ſpirituſſancti ſm̄ Magi.iij. ſentē.
Ore aſſumitur mala intentione. ſcꝫ voci tranſ-
gretione ⁊ predicatione que fit vana intentiōe
et indeuota oratione de quo dicitur Math.xv.
ypocrite hñ prophetauit de vobis Iſa.d. yſaie
xxix. pp̄ſus hic labijs me honorat: cor aūt eorum
a me longe eſt. Opere ſumitur nomen dei inua
num ſicut faciūt ypochrite in ſimulatōe operis
exterioris ⁊ non impuritate cordis: tales eñ ſu
mūt illud inuanū: q2 recipiūt merdē ſuā in hoc
mundo Mathei.v. oia eñ faciūt vt videantur
ab hominib⁹. talib⁹ eñ infert dñs madedictio-
nem. Math.xxiij.c. ve vobis ſcribe et phariſei

ypocrite qui de albatis ſepulcra ꝓphetarū. Ter-
tium pꝛeceptū eſt. memento vt diē ſabbati ſan-
ctifices. Exo.xx. Sex diebꝰ operaberis ⁊ facies
omnia opera tua. ſeptimo aūt die non facies oē
opus: quia die ſeptima requieuit dominꝰ. Gen̄.
ſcđo. Exo.xxxi. Cuſtodite ſabbatum meū ſanctū
eſt erit vobis qui polluerit illud moꝛte moꝛiat̄
q̇ fecerit in illo opus peribit anima illiꝰ de me-
dio populi ſui. ſex diebus facietis opus in die ſe
ptima ſabbatū eſt requies ſancta domino pactū
eſt ſempiternū inter me ⁊ filios iſrael ſignūqꝫ ꝑ
petuū dicit dominꝰ ⁊c̄. ⁊ licet ſabbatum dicatur
pluribꝰ modis iuxta illos verſus Ebrardi. Se-
ptia feſta dies ſeptenaqꝫ ebdomada tota. Sab-
bata dicuntur hec tria voce pari. ⁊ vltra capitur
aliquando pꝛo gaudio. Vn̄ in pꝛoſa: in curſu tot
fantaſmatū turbatur coꝛdis ſabbatū: id eſt gau
dium: tamen hic ſumitur pꝛo die dominica: ⁊ po
teſt capi ꝓ oī die ſtatuta ad diuinā venerationē
quibꝰ ceſſandū eſt ab omni opere ſeruili id eſt a
peccato ⁊ ab omni opere impediente vocatio-
nem ad deum. Quartuʒ pꝛeceptū eſt. venerare
tuoſqꝫ parentes. Exo.xx. ⁊ Deutero.v. Honoꝛa
patrem tuum ⁊ matrem tuam ſicut pꝛecepit tibi
dominꝰ deus tuꝰ vt longo viuas tempoꝛe et be-
ne ſit tibi in terra quā dn̄s deus tuꝰ daturus ē ti
bi.

Maledictꝰ homo qui non honoꝛat patrē ſu-
um ⁊ matrē. Deute.xxvij. ꝓ quo eſt notanduʒ ꝙ
pater in hoc mandato pꝛecipue dicitur homo q̇
eſt pꝛincipium per generationeʒ quoad eſſe na
ture vt pater carnalis ⁊ mater ſimiliter ſuo mo-
do: vel poteſt dici pater qui eſt pꝛincipiū per mi
niſteriū regeneratōis vt pater ſpūal'. Alio mō
pōt dici pater ſm cōem rōem ꝓ rege vel ꝓ pa
tre etate vel cauſa honoꝛis ⁊c̄. Pꝛo cuiꝰ vlterio
declaratione eſt notandū ꝙ duplex honoꝛ ē pa-
rētibus exhibēdus: vnus coꝛpalis in ſuſtētatiōe
neceſſaria eis miniſtrādo. ⁊ ſpūalis inobedien-
tia ⁊ debita venerātia ſm Mag.xxxvij. diſt. iij.
ſen. vn̄ Ber. in ſuis ſermonibꝰ ꝙ diu de mundo
ſumus debitoꝛes ꝯſtat nos eſſe parētibus. Qui
tuʒ pꝛeceptū eſt. nō occides. Exo.xx. hic explici
te ꝓhibet' homicidiū: ſʒ implicite ꝓhibetur oīs
motus ire ꝯtra ꝓximū ſiue ille ſit coꝛdis tm̄. vt
ira: ⁊ interioꝛ cōmotio ſiue oꝛis vt ꝯtumelia ſiue
operis vt ꝑcuſſio citra moꝛtē. Itē ꝓhibet' i hoc
mādato oīs occiſio iniuſta q̄ ſit triplicit' ex cau-
ſa. vt in illo qui occiditur ſine culpa. et oꝛdie vt
cum ille q̇ nō eſt miniſter legis occidit ex aīo vt
qn̄ miniſter legis occidit nō amoꝛe iuſticie ſʒ li-
bidine vindicte. Pꝛo cuiꝰ vlterioꝛi declaratio-
ne eſt notanduʒ in pꝛeſenti ꝙ duplex eſt genus
homicidij. ſ. Verū qđ dicitur coꝛpale ⁊ interꝑta
tiuum qđ dicit' ſpūale. Coꝛpoꝛale fit ſiue perpe-
tratur pluribus modis cuʒ effectu occidēdo ho
minem iuuādo conſulendo conſentiendo: ⁊ de
iſtis plenius tractabo in capitulis de ira ⁊ peni
tentia. Homicidiuʒ ſpirituale ꝑpetrat' duobus
modis. Vno mō omittēdo. vt cū quis videt ali-
um i extrema neceſſitate ⁊ nō ſubuenit ei đꝛ eū
occidiſſe diſtinctione octuageſimaſexta ca. Nō
ſatis vbi đꝛ quos eñ hoīes paſcere poterꝭ ſi nō
paueris occidiſti: ⁊ .i. Iob.iij. Qui habuerit ſub
ſtantiam mundi huius ⁊ viderit fratrem ſuū in
terpꝛetatiue pꝛoximum neceſſitatem habere et
clauſerit viſcera ſua ab eo quomodo manet cha-
ritas dei in eo. Secundo modo homicidiū ſpiri
tuale ſiue interpꝛetatiuū perpetratur cōmitten
do et hoc contingit tripliciter. ſ. coꝛde oꝛe ⁊ ope
re. Coꝛde odiendo. vnde. i. Ioā. iij. Qui oderit
fratrē ſuū homicida eſt. Oꝛe detrahēdo: qꝛ ille
cui detrahitur occiditur in ꝯſcientia illius qui
audit detractoꝛē in quem pꝛius viuebat ꝑ bo-
nam famā. Opere. ſ. malo exemplo alicui occa-
ſioneʒ ruine pꝛeſtādo. iſtis modis đꝛ homicidiū
interpꝛetatiue per magiſtrum trigeſimaoctaua
diſtin. tertij ſententiarū. Sextū pꝛeceptū eſt nō
furtū facies. Exo.xx. vbi pꝛohibetur omnis con
tractio rei aliene ex cupiditate. Pꝛo cuius vlte-
rioꝛi declaratione eſt notandū ꝙ contractio rei
aliene pōt fieri tribus modis licite. Pꝛimo quā
do nō fit ex cupiditate ſed obediētia ſicut fece-
rūt filij iſrael auferēdo vaſa egyptioꝝ. Scđo mō
qn̄ fit ex cautela: vt ſi quis furaretur gladium a
furioſo ne ſibi vel alijs noceat. Tertio modo qn̄
fit ex neceſſitate: vt ſi quis ad moꝛtē eſuriēs fu-
retur panem: qꝛ in neceſſitate omnia ſunt cōia.
Septimū pꝛeceptū ē: nō mechaberis. Exo.xx.
in quo pꝛecepto ſm beatū Augu. ꝓhibetur oīs
illicitus concubitus ⁊ oīs illegitimus viſus: de
hoc habetur ad plenū. Leuiti.xviij. ꝓut videbi-
tur i ſequētibus in ca. de luxuria. Octauū pꝛece
ptum eſt non loqueris contra pꝛoximum tuum
falſum teſtimoniuʒ. Exodi.xx. in quo ꝓhibetur
omne genus mendacij: ſicut dicit beatus Augu
ſtinus qui pꝛofert falſum teſtimonium eſt deo
nociuus. Cuius ꝑſentia contēnit iudicē quē mē
tiendo fallit innocentē quem falſo teſtimonio
ledit: ⁊ idcirco ſm eūdem. Auguſtinū licet fal-
ſus teſtis ſeptennem penitentiā egerit de falſo
teſtimonio nondum liberatus eſt donec ei ſatiſ
fecerit pꝛo poſſe ſuo que rem ſuam pꝛo falſo te-
ſtimonio amiſit. xxij. q. c. nec artificioſo neqꝫ ei
artificioſo mendacio neqꝫ ſimplici verbo ſʒ quē
q̄ decipere: qꝛ quoquomodo quis mentit' occi-
dit animā ſuā. Sapientie. i. Os quod mentit' oc
cidit animam. De iſta materia tractabo plenius
inferius in capitulo de peccatiſ lingue. ¶ Nonū

pꝛeceptū eſt non deſiderabiles vxoꝛeʒ pꝛoximi
tui Exo. cap. pꝛeallegato. ¶ Decimum pꝛeceptū
eſt. Non concupiſces rem alienaʒ: neqꝫ domini
ſeruum ancillam non bouem non aſinū nec oīa
que illius ſunt Exođ.xx. In his duobus manda
tis duo pꝛohibentur ſcilicet concupiſcentia car
nis in vxoꝛem pꝛoximi: ⁊ concupiſcentia oculo-
rum in re aliena et de omnibꝰ iſtis habetur per
magiſtꝝ. xxxvij. ⁊ .xxxviij. diſtin. tertij. ſenten.
¶ Iuris eniʒ pꝛecepta ſunt honeſte viuere. alte
rum non ledere. ⁊ vnicuiqꝫ ꝙ ſuum eſt tribuere.
inſti. de iuſticia ⁊ iure. §. iuris pꝛecepta ⁊ ff. eođ
que tanguntur in textu actoꝛis ibi ſic vnoqꝫ ius
ſcriptum. ¶ Sequitur tertia pars in textu. In-
de ieſus cuncta vbi reducūtur omnia pꝛecepta
ad duo que ſunt. Diliges dominum deum tuum
ex toto coꝛde tuo et ex tota anima tua. Deu. vi.
capi. hoc eſt pꝛimum. Et ſecunduʒ eſt Diliges ꝓ
ximum tuum ſicut teipm̄. In iſtis duobus man
datis complete pendet vniuerſalex et ꝓphete.
Mathei. xxij. ⁊ Luce. x. Omnia eniʒ p̄miſſa ad
illa duo mandata charitatis pertinēt: quia per
charitateʒ implentur ⁊ ad charitatem tanq̄ ad
fineʒ referri debent. Vnde Auguſti. in libꝛo de
doctrina chꝛiſtiana totam magnitudinē et am-
pliātionem diuinoꝛum eloquioꝛum poſſidet cha-
ritas qua deum pꝛoximūqꝫ diligimꝰ. Vnde Au-
guſtinus in enchiridion: tunc pꝛecepta ⁊ conſi-
lia recte fiunt cum referuntur ad diligendū de
um ⁊ pꝛoximum pꝛopter deum. ¶ Sed quomo-
do poteſt quis ſe dicere diligere deū quem non
videt cum non diligit ſuum pꝛoximum quem vi
det. i. Iohā. iiij. ⁊ intelligitur nomine ſeu oppo
ſitione pꝛoximi omnis homo: quia nemo eſt cuʒ
quo ſit male agendum ſm beatū Auguſtinum
in libꝛo de doctrina chꝛiſtiana. Si igitur obedi
eritis mādatis meis que ego pꝛecipio vobis vt
diligatis dominū ⁊ ſeruiatis ei in toto coꝛde ve
ſtro: ⁊ in tota anima veſtra dabit pluuiam terre
veſtre tempoꝛaneam: vt colligatis frumentum
vinum ⁊ oleum: ⁊ fenum ex aquis ad paſcēda iu
menta: ⁊ vt ipſi comedatis ac ſaturemini Deute.
xi. Pꝛo cuius vlterioꝛi declaratōe. querit' vtruʒ
pꝛioꝛ ſit dilectio in deum q̄ in ꝓximum. Ad qđ
reſpondetur ꝙ dilectio pꝛius fertur in deuʒ oꝛi
gine ⁊ dignitate q̄ in pꝛoximum: ſed exercitati
one pꝛius fertur in pꝛoximum: vnde qui vult be
ne amare deum exerceat amoꝛem in pꝛoximuʒ
ſm Bonauen. Deus enim pꝛecipit vt nos dili-
gamus inuicem Io.xv. Hoc pꝛeceptū meum vt
diligatis inuiceʒ ſicut dilexi vos: ⁊ eſt intelligē
duʒ amoꝛe gratuito quo deꝰ dilexit nos non ꝑ-
cedentibus noſtris meritis. i. Ioh. iiij. ⁊ ibi Au
gu. Donū feruētiſſime charitatis quo nullū ma-
ius creatoꝛem pꝛo ſua creatura i tantū humilia
ri vt ſe offerret in arā crucis pꝛo debitis alieniſ
Iſta eſt vera ⁊ ꝑfecta dilectio que in tribulatōe
nō deſeritur. de qua eccleſia. vi. ca. Si poſſides
amicū in tentatōe poſſide eū. Eſt eñ amicꝰ ſm
tēpus ſuū ⁊ nō ꝑmanebit i tp̄e tribulatōis ⁊ eſt
amicꝰ qui cōuertitur ad inimicitiā: ⁊ eſt amicꝰ q̇
odiū rixā ⁊ cōuicia denudabit. ⁊ ē amicꝰ ſociꝰ mē
ſe ⁊ nō ꝑmanet in die neceſſitatis. amicꝰ ſi ꝑmā-
ſerit fixus erit tibi quaſi coequalis ⁊ in domeſti
cis tuis fiducialiter aget amicus fidelis ꝓtectō
foꝛtis q̇ iuenit illū iuēit theſauꝝ amico fideli nul
la eſt cōparatio ⁊ nō eſt digna pōderatio auri et
argēti cōtra bonitatē fidei illiꝰ. Alia eſt amici-
tia ficta ⁊ ſimulata de qua loq̄tur Boe. de cōſo
latione quē felicitas amicū fecit ⁊ infoꝛtuniū ini
micum eius amicitia vera nō eſt. Et de iſta mate
ria tractabo pleniꝰ i ca. de virtutibus. ¶ Sequi
tur quarta ps. textꝰ q̄ incipit. Semꝑ gaudebūt
⁊c. vbi inſinuatur ꝙ quicunqꝫ cuſtodierit pꝛece
pta non experietur q̄quam mali. Eccle. viij. Qui
cūqꝫ enim cuſtodierit mādata viuet. Pꝛou. vij.
Serua mandata ⁊ viues ⁊ legē dei tui vt pupil
lā oculi. ⁊ Leui. xviij. Facietis iudicia mea ſerua
bitis pꝛecepta ⁊ ambulabitis in eis que faciens
homo viuet in eis dicit dn̄s. Luce. x. Dicit ieſus
legiſperito q̄renti quomodo vitā eternā poſſi-
deret: ⁊ hoc fac ⁊ viues id eſt cuſtodi manda. et
Math. xix. Si ad vitam vis ingredi ſerua mā
data. ⁊ Mar. vij. Ergo a cōtrario ſenſu q̇ nō ſer
uauerit ꝑcepto moriet'. vn̄ Mar. vij. Inuanum
me colūt docētes doctrīas ⁊ ꝑcepta hoīm reli
quētes mādatū dī. ⁊ Deut'. xxviij. Si audire no
lueris vocem dn̄i tui vt cuſtodias ⁊ facias oīa
mandata eius ⁊ cerimonias quas pꝛecipio tibi
venient ſuper te oēs maledictiones ⁊ appꝛe-
hendēt te maledictus eris i ciuitate maledictꝰ
in agro maledictū hoꝛreum tuum ⁊ maledicte
reliquie tue. maledictus fructus ventris tui: et
fructus terre tue armenta bouʒ tuoꝝ ⁊ greges
ouiū tuarū maledictus eris: ingrediēs eſt egre-
diens adducet ſuper te dominus famen ⁊ ſitim
adiunget peſtilentiam donec cōſumat te de ter
ra ⁊c. Filij tui ⁊ filie tue tradētur alteri populo
videntibus oculis tuis fructus terre tue: ⁊ oēs
laboꝛes tuos comedet populus queʒ ignoꝛas ⁊
eris ſuper calūnias ſuſtinens: ⁊ plures alie ma-
ledictiones in eodē ca. ⁊ ſequitur eo ꝙ nō ſuie-
ris dn̄o deo tuo ⁊c. ⁊ idē Leui. xx. Cuſtodite le-
ges meas atqꝫ iudicia ⁊ facite ea ne ⁊ vos euo-
mat terra quā itraturi eſtis ⁊ habituri: ⁊ pſalmi
ſta Dauid. Si dereliq̄rint filij legē meam ⁊ in
iudicijs meis nō ābulauerint: ſi iuſticias meas
pꝛophanauerint et mandata mea non cuſtodie-

rint viſitabo in virga iniquitates eoꝝ: ⁊ in verberibus peccata eoꝝ.

¶ Sequitur de conſilijs.

Et primo in genere.

Conſiliū ꝓut diuidit̃ ꝯtra preceptū eſt ꝑſuaſio boni melioris ad qđ nō tenemur: cōſilia in multis differūt a p̄ceptis. primo qꝛ ad p̄cepta tenemur ad conſilia vero nō qꝛ p̄cepta ſeruare ē neceſſitatis ꝯſilia vero voluntatis. Itē lex vetus dat p̄cepta euāgelioꝝ. Lex vero perſuadet ꝯſilia. Itē ꝯſiliū ptinet ad ꝑfectos p̄ceptū ꝟo ad ꝑficiēdos. Itē ꝯſiliū ſeruatū affert premiū preceptū non ſeruatū adducit ſuppliciū. Itē ad precepta conſtringimur ex debito ⁊ ad ꝯſilia nō niſi ex voto. Itē ꝯſiliū ꝑ votū fit preceptū: ſicut ait Augu. Vouere inqđ eſt volūtatis reddere ꝟo neceſſitatis. Itē melius eſt deuotū in minorib' q̄ꝫ inde votū in maiorib' promiſſionibus inueniri. vnđ melius eſt nuda precepta ſeruare cum deuotōe q̄ꝫ ſe ad ꝯſilia obligare ⁊ in his negligentē eſſe. Item notandū eſt ꝙ in lege moyſica fuerūt iudicia cerimonialia ⁊ moralia. Lex aūt euangelica iudicia tēꝑabat partē auferēdo figuras euacuabat rerū veritatē exhibēdo precepta ꝯſūmabat adijciēdo. Addidit eni̅ tria inſtructiōes documentoꝝ ꝓmiſſionē premioꝝ ⁊ ꝑfectionē conſilioꝝ. ⁊ ideo đr lex moyſica differre ab euāgelica: qꝛ illa figurarū iſta veritas. illa pene hec grē. illa litteralis hec ſpūalis. illa occidens hec viuificās. illa timoris. hec amoris. illa ſeruitutis hec libertatis. illa oneris hec honoris.

¶ Sequitur de ꝯſilijs in ſpecie.

Conſilia q̄ xp̄s adiecit p̄ceptis ſūt illa q̄ ſequūtur. Primū ē pauꝑtatis qua ꝯſiſtit in abdicatōne ꝓprietatis. Luce. xiiij. Qui nō renūciauerit oib' que poſſidet nō pōt meus eſſe diſcipulus. ⁊ Math. xix. Ois qui reliquerit domū fratris ſorores agros ⁊c. ꝓpter nomen meū centuplū accipiet ⁊ vitā eternā poſſidebit. ¶ Secundum ꝯſiliū eſt obediētie. vñ Math. xxiij. ſuper cathedrā moyſi ſederūt ſcribe ⁊ phariſei. Oia igitur quecūqꝫ dixerint vobis ſeruate ⁊ facite. ſm aūt opera eorum nolite facere. dicunt enim ⁊ nō faciūt: alligant enim onera grauia ⁊ importabilia ⁊ imponūt in numeros hominū. Digito aūt ſuo nolunt ea mouere. ⁊ Math. xvi. Si q̄s vult venire poſt me abneget ſemetipſum ⁊ tollat crucem ſuā ⁊ ſequatur me. Pro quo ē notandū ꝙ duplex eſt obedientia perfecta que ſe extendit ad oīa q̄ non ſunt contra deum vel contra regulam quā quis profeſſus eſt et diſpenſationi prelati non ſubditur de qua dicit Ber. Perfecta obediētia neſcit legere terminis non artatur ⁊c. Ad hanc nullus de debito tenetur neceſſitatis: ſed ſolū perfectionis ſicut ſemper tenemur emulari kariſmata meliora alia eſt obedientia imperfecta tamen ſufficiens ad ſalutē qua quis obedit tm̄ in his que ſeruire promiſit. vel in his que implicite in illis ꝯtinentur: ſicut ſunt illa ſine quibus religionis ꝓfeſſio non ſeruatur vt recipere officia ⁊c. Et talis obedientia eſt neceſſitatis. Cum ergo dicit beatus Bene. in regula ſua ꝙ ſi prelatus precipiat aliquid impoſſibile tētendum ē facere. Loquitur de perfecta obedientia quam dum ſeruat ſubditus in his ad que non obligat̃ ad prelati preceptum magne perfectionis eſt ⁊ nō neceſſitatis: ⁊ ſi ſeruet tale quid ad ſimplicē admonitionem adhuc eſt maioris perfectionis. Tertium conſilium eſt caſtitatis: de qua Mat. xix. Sunt eunichi qui ſeipſos caſtrauerunt propter regnum celoꝝ ad id ptinet illud. Math. v. Audiſtis quia dictum eſt antiq̄s non mechaberis. Ego autem dico vobis qui viderit mulierē ad concupiſcendum eam iam mechatus eſt eam in corde. Hic oſtenditur ꝙ non ſolum dānabit̃ eſt conſenſus ad opus mechie: ſed etiā conſenſus ad delectandum. Pro cuius vlteriori declaratione eſt notandum ꝙ cōcupiſcere ex ſubito motu veniale eſt: ſed concupiſcere ex deliberatione ad perficiendum mortale eſt. Predicta tria conſilia ſunt omnis perfecte religionis: qꝛ ſuos obſeruatores elongant a malo: non ſolum q̄tum ad culpam ſed etiam q̄tum ad cām. Omne enim malum oritur ex triplici radice. ſ. ex cōcupiſcētia carnis: ex concupiſcencia oculorum. ⁊ ſuperbia vite. i. Jo. ij. Omne quod eſt in mundo: aut eſt concupiſcentia oculorum: aut concupiſcentia carnis: aut ſuperbia vite. Predicta vero conſilia perfecte nos elongant ab hac radice triplici. ¶ Quartū ꝯſiliū eſt charitatis Math. v. Diligite inimicos veſtros ⁊ benefacite his q̄ oderunt vos ⁊ orate pro perſequētib' ⁊ calumniantibus vos vt ſitis filij patris veſtri q̄ in celis eſt. qui ſolem ſuum facit oriri ſuper bonos ⁊ malos ⁊ pluit ſuper iuſtos ⁊ iniuſtos. ¶ Si enim diligitis eos qui vos diligunt quam mercedē habebitis: nōne ⁊ publicani hoc faciūt ⁊c. Iſtđ q̄tum ad dilectionem affectus eſt preceptū: q̄tum ad dilectionem effectus eſt conſiliū: quia inimico velle gloriam ⁊ gratiā neceſſitatis eſt ſed oſtendere illa ſigna beniuolentie perfectionis ⁊ conſilij eſt. Unde ad hoc non omnes tenētur ſane negare homini ſigna familiaritatis q̄n veniam petit: vel quādo neceſſitas expoſcit vindicta eſt: vel quando ſe ille qui hoſtis habet̃ ad

familiaritatem ingerit ſi habeatur preſumptio ꝙ non ſimulare: vel deriſorie faciat quia tūc diligit ⁊ inter amicos deputādus eſt: ſed ꝙ aliq̄s vltra ſe ad familiaritatem inimico ingerat perfectionis eſt. vnde ꝙ aliquis iniuriatus reconſiliationem querat vel amicitiā non eſt debitum neceſſitatis ſine quo non eſt ſalus: ſed eſt perfectionis ⁊ conſiliū quo magnū expectatur premium ſm Alber. ¶ Quintum conſiliū eſt manſuetudinis. Math. v. Si quis te percuſſerit in dextram maxillam prebe ⁊ ei aliam: quod ſic intelligitur paratus ſis ſuſtinere patienter aliam ⁊ illud conſiliū patienti eſt reſpectu leſionis corporis. Ad idē patet illud quod eſt reſpectu oblationis rerum. de quo Math. v. Qui tecū vult iudiciū contendere et tunicam tollere relinque ei ⁊ pallium. Pro quo notandum eſt ꝙ contingit ſua repetere coram iudice fideli dupliciter. aut cū contētione ⁊ fraude: aut cū charitate: primum nulli licet. Secundū licet infirmis ⁊ imperfectis: perfectis autē non. Quare nō repetere conſilium eſt infirmis: perfectis autē preceptum. Illis autem qui renunciauerūt proprietati non licet repetere aliqua vt ſua: ſed vt congregationis: nec propter ſe: ſed ꝓpter cōmune bonum. ¶ Sextum conſilium eſt miſericordie et erogationis iuxta illud. Luce vi. Omnipotēti te tribue ⁊ qui aufert que tua ſunt ne repetas et illud Math. xix. Si vis perfectus eſſe vade et vende omnia que habes et da pauperibus: et habebis theſaurū in celo ⁊ veni ſequere me. ¶ Pro quo eſt notandū ꝙ dare ſuperfluum eſt neceſſitatis: ſed dare ea quibus egemus eſt conſilij. Unde Auguſt. Melius eſt magis egere q̄ꝫ plus habere: quod autem dicit domin'. Math. vij. Omnia quecūqꝫ vultis vt faciant vobis homines ⁊ vos facite illis. Intelligitur quecunqꝫ vultis rationabiliter ⁊ dictante charitate vt faciant vobis ⁊c. Unde ſi peteremus rem aliquā et non indigeremus nō vellemus rationabiliter illam dari nobis. ¶ Septimū conſiliū eſt de ſimplicitate verborū. iuxta illud Mathei. v. et Jacobi. vltimo. Sit ſermo veſter eſt: eſt vel nō non vt non ſub iudicio decidatis: cuius ſenſus eſt ſi affirmatio vel negatio eſt in ore: ſic in corde. Ad hoc conſilium reducitur illud Math. v. Audiſtis quia dictum eſt antiquis non periurabis. Ego autem dico vobis non iurare omnino. ¶ Pro quo eſt notandum: ꝙ iurare inquantum ad infirmitatem pertinet eſt permiſſionis non iurare autem inquantum ad perfectionem pertinet eſt conſilij. Prohibet enim dominus iurare per creaturas per celum per terram ⁊c. Propter idolatriam ne: ſcꝫ credamus aliquid numinis eſſe in illis: ſit tamen interdū iuramentū per euangeliū per crucem: ⁊ per eū cui hec ſunt dedicata. ¶ Octauū conſilium eſt de euitenda occaſione peccādi. Unde đr Mat. xviij. Si oculus tuus ſcandaliſauerit te erue eū et ꝓijce abs te. bonū eſt tibi vnū oculū habentem in vitam intrare q̄ꝫ duos oculos habentē mitti in gehēnam ignis: ſm Augu. aūt nullū mēbrorū ad litteram erui precipitur ſꝫ occaſio peccandi. Que quidē occaſio poteſt eſſe ex aſpectu: ⁊ cū oculus ſcādaliſat poteſt eſſe ex viſu ⁊ cum auris ſcādaliſat ex auditu: ⁊ ſic de alijs membris. ¶ Nonū cōſiliū eſt de rectitudine intētionis ac ſimplicitate finis: iuxta illud Mat. v. Attēdite ne iuſticiam veſtrā faciatis coram hoībus vt videamini ab eis. Alioquin mercedē nō habebitis apđ patrem veſtrū qui in celis eſt. Cū igitur facis elemoſinā noli turba canere āte te ſicut ypochrite faciunt in ſynagogis ⁊ in vicis vt honorificent̃ ab hoībus. Amen dico vobis receperunt mercedem ſuā. Te aūt faciente elemoſinā neſciat ſiniſtra tua q̄d faciat dextera vt ſit elemoſina tua in abſcondito ⁊ pater tuus qui videt in abſcōdito reddet tibi: ⁊ illud Math. v. Sic luceāt opera veſtra coram hominib' vt glorificēt patrem veſtrū qui in celis eſt. Pro quo notandū eſt ꝙ ē cōſtituere duos fines tꝑalē ⁊ eternū. Sꝫ ſi eternus eſt finis vltimus hoc bene lꝫ. Actio autem ſpūalis vt p̄dicatio nō poteſt referri ad finē temporalē: ita ꝙ illud tꝑale referat̃ ad deū qꝛ non ſunt faciēda mala vt inde eueniāt quecūqꝫ bōa: et hoc eſt qđ ait Aug. Non debemus euāgeliſare vt māducem': ſed manducare vt euangeliſemus. Item eſt notandū ꝙ debemus ⁊ tenemur illos actus referre ad deū quoꝝ habemus dominum ex iperio rōnis vt cogitare eligere ⁊ ſimilia: ſꝫ nō tenemur referre actus viriū inobediētiū rōni vt ſunt nutritiua reſpiratiua et ſimilia. Decimū ꝯſiliū eſt de ꝯformitate oꝑis ad doctrinā. iuxta illud Math. xxiij. Sup cathedrā moyſi ⁊c. alligāt onera grauia ⁊ digito nolūt ea mouere. Dicūt eni̅ ⁊ nō faciūt oīa oꝑa ſua faciūt vt videātur ab hoib': eodē ⁊ illđ Math. vij. Quid vides feſtucam in oculo fratris tui ⁊ trabem in oculo tuo nō vides. Aut quō dicis fratri tuo: ſine eijciām feſtucā de oculo tuo ⁊ ecce trabs ē in oculo tuo ypochrita eijce primū trabē de oculo tuo ⁊ tūc videbis eijcere feſtucā đ oculo fratris tui. Luce. vi. ¶ Pro quo eſt notādū ꝙ in p̄dicatione aliq̄n fit gn̄alit̃ mētio de his q̄ ptinent ad ſtatū ſalutis. Aliq̄n aūt aſſerit̃ aliq̄d ſm ſtatum ꝑfectionis vt vota religionis. Primo mō tenet̃ facere p̄dicator illđ qđ dicit cū oēs teneātur ad hoc. Scđo mō non tenet̃ niſi ⁊ ipē ꝑfectionem

illam. voluerit. Pro cuiꝰ vlteriori declaratõne q̃
ritur vtrũ malus peccet p̄dicando. Dicendũ eſt
q: ſi ſit in notorio pctõ peccat qñ p̄dicat: ſiue ex
neceſſitate officij hoc faciat: ſiue ex volũtate: q:
ſcãdalizat. Si aũt ſit in occulto peccato ⁊ nõ ſtu
det ex dicto ſuo cõpungi adhuc videtur peccare
quia videtur cõtempnere ⁊c̃. ſm Albertũ in. v.
libro ſui cõpendij. Undecimũ ꝯſiliũ eſt de vitã
da ſollicitudine. iuxta illud Mat. vi. Non pote
ſtis deo ſeruire et mãmone: ideo dico vobis ne
ſolliciti ſitis anĩe veſtre q̃d mãducetis neq̧ cor
pori veſtro q̃d induamini. Nonne aĩal plus ẽ q̃
eſca ⁊ corpꝰ q̃ veſtimẽtũ. Reſpicite volatilia ce
li ⁊c̃. hec oĩa gentes inq̃runt. Scit enĩ pater ve
ſter: quia his oĩbus indigetꝭ. Querite primũ re
gnum dei ⁊ iuſticiã eius ⁊ hec oĩa adijciẽtur vo
bis. Nolite enĩ ſolliciti eſſe in craſtinũ. craſtinꝰ
enĩ dies ſolicitus erit ſibi ipĩ. Pro cuiꝰ declara
tione vlteriori eſt notãdũ q̃ triplex eſt ſollicitu
do pria eſt laudabilis ⁊ eſt ꝓuidẽtie ſpũalis. vñ
Apo. i. Cor. vij. Qui ſine vxore eſt ſolicitꝰ eſt ea
que ſunt dei ⁊ quõ placeat deo: q̃ aũt cũ vxore ẽ.
ſollicitus eſt ea q̃ ſunt mũdi: ⁊ quõ placeat vxo
ri ſue ⁊ diuiſum eſt cor eius. Mulier innupta ⁊
virgo cogitat ea q̃ ſunt dñi vt ſit ſcã corpe ⁊ ſpũ
Mulier aũt nupta ſollicita ẽ q̃ ſunt mũdi ⁊ quõ
placeat viro. ſcd̃a eſt tolerabilis: ⁊ iſta ẽ ſollicitu
do cure tpalis q̃ꝑ ad corpus. Luce. x. Martha
martha ſollicita es ⁊ turbaris erga plurima ⁊c̃.
Tertia eſt vituperabilis et illa eſt in ſupfluitate
theſauriſatiõis. Eccle. ij. Peccatori dedit deꝰ af
flictõez ⁊ curã ſupfluã vt addat ⁊ ꝯgreget ⁊ hec
eſt vna ſollicitudo mẽtis. Sollicitudo pria pre
cipitur. ſcd̃a ꝑmittitur. tertia ꝓhibetur. Duode
cimũ cõſiliũ eſt ſupne correctionis. iuxta illud
Mat. xviij. Si peccauerit ĩ te frater tuꝰ vade et
corripe eum inter te ipſuz ſolũ et ſi te audierit
lucratꝰ es fratrez tuũ. Pro cuiꝰ vlteriori declara
tione eſt notandũ q̃ corripere fratrẽ ſuũ q̃nq̧
eſt conſiliũ vt qñ corripitur ſup venialibꝰ: quã
do p̄ceptũ ẽ vt qñ ſup corripit̃ mortalibꝰ: et iſto
ſcd̃o modo ad oĩs ꝑtinet ⁊ obligat ſemper: ſed
nõ ad ſemp. q: pro loco ⁊ tpe. ſ. qñ vacat ⁊ credi
tur q̃ vtilis ſit correctio. pro cuiꝰ vlteriori decla
ratione notandũ eſt q̃ triplex correctio amoris
timoris: ⁊ pudoris: hũc ordinẽ ſupne correctio
nis docet dñs in euãgelio. Mat. xviij: prio eniz
innuit fratrẽ eſſe reuocandũ amore cũ iubet eũ
ſingularit̃ cũ amore corrigere dicẽs corripe eũ
inter te ⁊ ipm ſolũ. Scd̃o inuit fratrẽ eẽ reuocã
dum timore cũ dicit in eodẽ ſi te nõ audierit ad
hibe tecum vnũ vel duo teſtes: vt in ore duorũ
vel triũ teſtiũ ſtet oẽ verbũ. Tertio innuit eũ
reuocandũ pudore in eodem dicens q̃ ſi non au
dierit eos dic eccleſie: ſi autez eccleſiaz non au
dierit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanꝰ. i. excõ
municare debet ⁊ ſic deuitari.

¶ Sequitur de peccatis in gñali.

Omnia delicta triplici ſunt
nomine dicta.
Eſtq̧ peccatum nobis ab
origine natum.
Eſt graue mortale leuius
fertur veniale.
Cũ baptiſamur ab origĩe purificamur
Necnõ pctõ quodcũq̧ ſit ante patrato
Sed cuz peccamus grauiter poſt nos
maculamus.
Cũ peccatis in id fertur ꝗnq̧ volũtas
Qd̃ tenet ĩ ſe quid aliq̃liter ĩmoderatũ
Sic vt nec dĩ nec fr̃is oppugnet amori
Tale ſuo genere pctm̃ ſit veniale
Ut ſermo vacuꝰ vl̃ riſus nõ moderatus
Si tñ ordinet vt ab h̃ mortale ſequat̃.
Hoc mortale facit intẽtio ꝑua volẽtis
Ut cũ quis ridet ad adulteriũ faciẽdũ
Aut in contemptu dñi cõſentit in iſtis
~~Deſtituẽs~~ hõ mortale ſit inde patẽter
Sed qñ velle peccantis fertur in illud
Qd̃ de ſe dñi friſq̧ repugnet amori
Peccatũ genere mortale q̧ dr̃ eſſe
Sicut homicidiuz blaſphemia ſciſma
q̧ furtum.
Si tñ hoc ſiſtat ſine conſenſu rationis
Meditãs dñz corde rep̄mit cito motũ
Cũ nõ ſit plenus actus tũc ſit veniale.

In iſto capitulo auctor noſter ponit
quoddẽ preambulũ valens ad noti
ciam viciorũ habendaz: ipſuz diui
dens pria ſui diuiſione in duas par
tes. In prima parte determinat de
peccatis in genere. In ſecunda de
eiſdez in ſpecie prima in principio. ſecunda ibi.
Ne careas vita. Itez pria diuiditur in duas. In
pria enumerat tria genera peccatorũ. In ſecũ
da proſequitur membris. Pria in principio. ſe
cunda ibi cuz peccantis in illud et illa in duas.
Nã in pria docz quid ſit peccatũ veniale ⁊ quõ ꝑ
petratur. In ſecũda determĩat de mortali et de
modo ꝑpetrandi. Prima cũ peccatis in illud.
ſcd̃a ſed qñ velle ⁊c̃. Itez cuz peccantis in illud
adhuc diuiditur. nam in pria pte facit qd̃ dictũ

eſt. In ſcd̃o oſtẽdit quõ ex veniali ſit ꝓgreſſus
in mortale. ſcd̃a ibi. Si tamen ordinet. Itẽ illa
pria Sed qñ velle diuiditur. nam in p̄ma parte
docet quõ mortale ꝑpetrat̃. In ſcd̃a reſtringit
oſtendẽs quõ aliquãdo illud qd̃ apparet morta
le ſit veniale. ſcd̃a ibi. Si tñ hoc ſiſtat. in prima
parte tituli d̃termiat de p̄mo genere peccatoꝝ
ſcz originali peccato diuidens illaz partẽ in du
as. naz in prima oſtendit quid ſit pctm̃ origina
le ⁊ quõ meretur dici originale. In ſcd̃a pte do
cet remediũ ꝯtra pctm̃ originale. ſcd̃a ibi cũ ba
ptiſamur: ⁊ non ſolũ ꝯtra originale: ſed ꝯtra qd̃
cũq̧ ante ꝑpetratum: ibi necnõ peccato qd̃cũq̧
ſit ⁊c. Iſta eſt diuiſio preſentis tituli ſiue capito
li. Pro maiori declaratõe dicendo p̄mittenduz
eſt quid ſit peccatum in generali. ¶ Pro quo no
tandũ eſt q̃ pctm̃ ſm cãm efficientẽ a btõ Au
gu. ſic diffinit̃. Peccatuz eſt volũtas retinẽdi
vel ſequẽdi qd̃ iuſticia vetat ſm cãm materialez
diffinitur ſic. Peccatũ eſt dictuz vel factum vel
concupitũ ꝯtra legẽ dei ſm cãm formalẽ ab am
bro. ſic diffinit̃. Peccatũ eſt p̄uaricatio legis di
uine ⁊ celeſtiũ inobedientia p̄ceptoꝝ ſm cãm fi
nalẽ ab Auguſt. ſic diffinitur. Peccatũ eſt ſpre
to incõmutabili rebꝰ bono mutabilibꝰ adherere
Ex premiſſis apparet q̃ in pctõ ſũt duo. ſ. auer
ſio a creatore: ⁊ cõuerſio ad creaturã ⁊c. ſm Al.
in ſuo cõpen. Uerũtamẽ pctm̃ ſm rem ẽ ſubſtã
tia vel res aliqua ſed d̃fectus corruptela ⁊ boni
priuatio ſm Alber. in. iij. li. ſui cõpen. Peccatũ
enĩ nihil eſt formaliter: tñ circa aliquid eſt: ⁊ ali
cuius boni p̄uatio eſt ſm mag. ſen. xxxvij. di. ij.
Nam cauſa ⁊ origo peccati res bona extitit: q̃a
ante primũ pctm̃ nõ erat aliq̃d mali. vñ orit̃
per eundẽ mag. xxxiiij. di. ij. ſen. ſm Iſi. in li. i. d̃
ſummo bono dicit malũ a nullo ẽ creatũ nec fa
ctuz ſed a diabolo inuentũ. Et ſubdit poſt q̃ en
ti bono inherebat. q̃uis enĩ pctm̃ ſic cõtractum
ipſi bono: non tñ hz eſſe niſi in bono nec ortum
trahit niſi a bono qd̃ quidẽ bonũ eſt liberũ arbi
triũ. ac volũtas a qua peccatum eſt ſicut a p̄ma
origine ⁊ in q̃ ſicut in ſubiecto. Uolũtas enĩ ſm
q̃ hz reſpectũ ad ſuũ p̄ncipium a quo eſt. ſ. a deo
non eſt nata elicere ex ſe niſi bonũ: ſed ſm q̃ ha
bet reſpectũ ad p̄ncipiũ ex quo eſt qd̃ ẽ nihil eũ
ipã volũtas ſic ex nihilo tendit ad defectuz ſm
Alb. in. iij. cõpen. Itẽ q̃ pctm̃ nihil ſit habet̃ ꝑ
glo. ſuꝑ illud Io. i. Sine ipõ factũ ẽ nihil. i. pec
catũ. Peccatũ enĩ dr̃ nihil ꝓpter tria. p̄mũ pro
pter defectũ: q: pctm̃ nõ eſt res aliq̃ naturalis:
ſed boni corruptio. vñ Aug. in p̄ma r̃ſiõne cõ
tra pelagianos. oꝑa diaboli que vicia dicuntur
ſunt actus non res: ⁊ idẽ augu. Oẽ malũ natu
ra non eſt ſed actus accidẽs alicui defectu boni
nec obſtat obiectio. Aug. in encheridion dicen
tis aliq̃ que ſunt res q̃bus hoĩes mali ſunt. Tales
aũt nõ ſunt niſi vicia et peccata. ergo vicia ſunt
res. nã ſz btm̃ Tho. ⁊ alios ſuꝑ. xxxvij. di. ij. ſen.
Res põt capi tripl̃r. cõiter ꝓprie ⁊ magis ꝓp̄e.
Cõiter dr̃ res de reor reris: ⁊ ſic cõprehendit oẽ
illud qd̃ cadit in cognitõe ſiue ſit res exteriꝰ: ſi
ue in ſola opinione ⁊ ſic pctm̃ eſt res: ⁊ q̃tuz ad
actionẽ ſubſtractã: ⁊ q̃tum ad deformitatem et
ſic accipit ſulgẽtius. d. Deus illiꝰ rei eſt vltor cu
ius nõ eſt auctor. Prop̄e res dr̃ de ratus ta. tuz.
ſm q̃ ratũ dr̃ eſſe illud qd̃ nõ tñmõ eſt in cogni
tione: imo ẽ in reꝝ natura ſiue ſit ens ĩ ſe: ſiue ĩ
alio: ⁊ hoc mõ res ꝯuertit̃ cũ ente. iiij. meth. ⁊ ſic
pctm̃ eſt res nõ rõe deformitatꝭ: ſz rõe actꝰ ſub
tracti: ⁊ ſic accipit augu. in enche. Propꝛijſſime
dr̃ res de ratꝰ ta. tõ. ꝓut ratũ dr̃ ens ꝑ ſe ſixum:
⁊ ſic res dr̃ ſolũ de creaturis ⁊ ſubſtãtijs ꝑ ſe exi
ſtentibꝰ: ⁊ ſic pctm̃ nec eſt res rõe deformitatꝭ:
nec rõne actus ſubtracti: ⁊ ſic accipit aug. in pri
ma r̃ſiõne cõtra pelagianos. d. Oꝑa diaboli q̃
vicia dicũtur ſunt actus ⁊ nõ res. ſcd̃o dr̃ pecca
tũ nihil ꝓpter effectũ: q: pctm̃ adnihilat hoĩez
deficere facit a vero eẽ: tertio dr̃ peccatũ nihil
ꝓpter deſpectũ: q: vilẽ reddit hoiem ⁊ indignũ
p̄mio ſm Alb. in. iij. li. ſui cõpen. Itẽ ſm eundẽ
loco preallegato eſt notandũ q̃ aliud ẽ peccati
actus aliud eſt habitꝰ alid̃ reatus. Peccati actꝰ
eſt aliquid ſed qñ nõ ampliꝰ ſit eẽ deſinit etiam
ſine gratia: ſed habitꝰ peccati eſt q̃ relinquit̃ ex
malis actibus ⁊ remanet interdũ etiaz ceſſanti
bus actibus: ⁊ ſm alber. etiã remanet poſt infu
ſam gratiam ac peccati remiſſionẽ. Peccati ve
ro reatus ſiue macula ſm rẽ nihil eſt tamen def
formet aĩam: non per modũ poſitõis ſed ꝑ mo
dũ priuatõis ſicut truncatio membri deffor mat
corpus ⁊ maculat. ſm eundez alb. ad illud addit
Aug. q̃ ſicut abſtinẽtia nulla ſubſtãtia eſt: ⁊ tñ
ex ea corpꝰ languet: ita pctm̃ nõ eſt aliq̃ ſubſtan
tia. tñ ex eo natura aĩe corrũpitur ⁊ ſꝑ deleri ha
bet ꝑ gratiã. Item notandũ eſt q̃ peccatũ quan
doq̧ tranſit actu ⁊ remanet reatu: ſicut peccatũ
actuale: q̃nq̧ tranſit reatu ⁊ remanet actu: ſicut
peccatũ originale poſt baptiſmũ. q̃nq̧ trãſit ac
tu ſimul ⁊ reatu: ſicut peccatũ actuale poſt peni
tentiã. q̃nq̧ remanet actu ⁊ reatu ſimĩ ſicut pec
catuz originale ante baptiſmuz ſm alber. in. iij.
lib. ſui cõpen. ⁊ ſm mag. ſen. xlij. diſtin. ij. ¶ Pro
quoꝝ vlteriori declaratõne ẽ notandũ q̃ pecca
tuz multis noĩbus nũcupat̃. vno mõ dicit̃ macu
la qñ dei imaginez defformat. i. aĩam. Alio mo
do dr̃ reatꝰ: q: ad eternã penã obligat. Pro quo
no. q̃ reatꝰ multipl̃r recipit̃ ſm mag. xxij. di. ſcd̃
ſen. vno modo ꝓ culpa. Alio modo ꝓ pena. ter

tio modo ꝓ obligatõe pene vel eterne vel tem
poralis. Si em̄ peccatū ē mortale obligat nos
ad penā eternā ſi veniale obligat nos ad penaꝫ
tēporalē. Mortale em̄ ē ꝓpter ꝙ hō meret̄ pe
nam eternā ſiue mortem. veniale aūt qḋ hoīem
vſqꝫ in reatū ꝑpetue mortis nō grauat. Verūta
men pena meret̄. alio modo pctm̄ dr̄ pollutio ⁊
hoc ꝗtum ad contractū ex carnali ⁊ terrena de
lectatõne. alio modo pctm̄ vocat̄ ſeu dr̄ pena in
ꝗtum reſpicit peccatū ꝑmi hoīs in quo tota na
tura noſtra corrupta fuit beatū augu. ī li. de gr̄a
⁊ natura ⁊c. alio mō peccatū dr̄ delictū. i. dereli
ctum inꝗtum eſt receſſus a diuinitate ⁊ gr̄e ha
bite. alio modo peccatū dicit̄ culpa: ⁊ hoc ſm̄ ꝙ
reſpicit penā. Alio mō vocat̄ offenſa: ⁊ hoc inꝗ
tum oñdit diuinā maieſtatē. Alio mō dicit̄ ꝑua
ricatio: ⁊ hoc inꝗtum reſpicit mādata dei. Alio
mō dicit̄ viciū inꝗtum eſt defectus denigrans
bonū gr̄e ⁊ offuſcans bona naturalia. Alio mō
dicit̄ peccatuꝫ ſm̄ ꝙ auerſio ſit a bono incōmu
tabili. ſ. deo ⁊ conuerſio ad modū cōmutabile cu
iuſmodi ſunt creature. Alio mō peccatū dr̄ ſcel⁹
ꝓpter iniuriā dei magnā. alio mō dr̄ nefas qua
ſi nō fas: qꝛ ꝑpetrat illicitū. Alio mō peccatū dr̄
crimē inꝗtum eſt dignū pena ꝓpter illū actum
illicitū ⁊c. Iſtis deductis ad declaratõeꝫ pcti in
generali venio inſeqūdo litterā auctoris. Ad ꝑ
mū membrū vbi ꝓmiſi oñdere qḋ ſit pctm̄ origi
nale: ⁊ q̄re dr̄ originale dico ꝙ peccatū origiale
eſt viciū ꝯcupiſcentie qḋ in oēs ꝯcupiſcentialit̄
natos per adaꝫ intrauit eoſqꝫ cōmaculauit per
magiſtrū. xxx. diſ. ſecūdi ſen. ⁊ per beatū aug. in
lib. de baptiſmo paruulorꝝ. Nō em̄ ſm̄ aīam ſed
ſm̄ ſolā carnē peccatū originale trahit̄ a paren
tibus. Eſt em̄ peccatū originale cōcupiſcētia nō
quidā actus ſed viciuꝫ ipſa concupiſcētia eſt lex
membrorꝝ. vel carnis q̄ eſt morbidus effect⁹ vel
languor q̄ cōmouet illicitū deſideriū. i. carnaleꝫ
cōcupiſcentiā: que lex peccati dr̄ que dr̄ manere
in carne nō ꝙ in aīa ſit: ſed qꝛ per corruptioneꝫ
carnis in aīa eſt ex vnione eius ad corp⁹: ſm̄ al
ber. in. iij. lib. ſui cōpē. ⁊ ꝑ mag. xxxi. di. ſcdi. ſen.
de pe. di. iij. c. pigra. ⁊. i. q. i. vulnerando. Ex quo
pꝫ ꝙ peccatuꝫ originale eſt in carne ⁊ in anima
In carne materialiter ⁊ originaliter. In aīa vō
formaliter tanꝗ in ſubiecto. Nam ſola anima ē
ſuſceptibilis virtutis ⁊ vicij. Pro cui⁹ vlteriori
declaratione eſt notandū ꝙ peccatuꝫ originale
multis nominib⁹ nuncupatur. vno mō dicit̄ pec
catum originale ſm̄ ꝙ cōparatur ad ipm̄ hoīeꝫ
a quo contrahitur. ⁊ ſic eſt carentia debite iuſti
cie. Alio nomine dr̄ infirmitas inꝗtum reddit
hoīem impotentē ad reſiſtendū motibus. Alio
noīe vocatur feditas: quia per ipm̄ anima feda

tur ſiue maculatur. alio noīe dicit̄ ꝓnitas: quia
cōtinuā inclinatõem hꝫ ad malū. alio nomīe dr̄
corruptio. qꝛ ducit ad nihilū. i. ad peccatuꝫ. alio
noīe dicit̄ viciū: quia eſt diminutio bonorꝝ natu
ralium. alio noīe dicitur languor nature: qꝛ du
rat in natura corrupta. Alio noīe ſm̄ ꝙ cōpara
tur ad corpus vocatur lex carnis. eo ꝙ lege diui
na carni ſit inflictū. alio noīe dicit̄ lex mēbrorū
qꝛ mouet organa ad oꝑa ꝯcupiſcentie. alio noīe
dicitur fomes: quia ſicut cinis fouet igneꝫ ita ꝑ
ipſuꝫ fouetur peccatū in carne ſm̄ actū nutriti
ue ⁊ generatiue. Iteꝫ alio mō dicit̄ ſtimulus car
nis: quia ſtimulat carnē ad ꝑmos motus ⁊ aīam
ad ꝯſenſum. Alio mō ſm̄ ꝙ comparatur ad actus
delectabiles dicitur ꝯcupiſcentia q̄ ſonat viciū
in actu ꝓut eſt in adultis. Et alio mō dicit̄ cōcu
piſcitas q̄ ſonat viciū in potētia ꝓut ē in ꝑuulis
ſm̄ alber. in. iij. li. ſui compē. ¶ Queritur quare
deus plaſmauit hoīem quē ſciebat peccaturuꝫ.
¶ So. plures ſunt cauſe. Prima fuit vt oſtende
retur dei potētia q̄ ſolus inuertibilis eſt. oīs aūt
creatura vertibilis atqꝫ mutabilis eſt. Scḋa cā
vt oñderet̄ dei ſapientia q̄ ex malo ſcit bonū eli
cere qḋ fieri nō poſſet: niſi creaturā feciſſet ver
tibilem. Tertia cauſa vt oſtēderet̄ dei clemētia:
qua xp̄s ꝑ mortē ſuam hoīem ꝑditum liberauit
Quarta cauſa vt oſtēderet̄ dei iuſticia q̄ non ſo
lum bonis dat ꝑmia ſed ⁊ malis ſupplicia. Quin
ta cauſa ne homo eſſet peioris conditõis ꝗ̄ alie
creature quas ſicut deus diuiſit ſm̄ ſuos ꝓꝑos
motus: ita ⁊ homo ſumetur. ſ. ſm̄ ſuuꝫ liberꝝ ar
bitriuꝫ. Sexta cauſa laus humana: quia laus vi
ri iuſti ē ꝙ potuit trāſgredi ⁊ nō eſt trāſgreſſus
Septima cauſa eſt exercitatio bonorꝝ: qꝛ boni ꝑ
malos exercitātur ⁊ etiam oppoſita iuxta ſe po
ſita magis eluceſcunt ſm̄ cōpendiū theologie.
Queritur ſi adam comediſſet de ligno vite ⁊ ſte
tiſſet in ꝑadiſo an vixiſſet in eternuꝫ ⁊ videtur
ꝙ ſic per illud Gen. iij. Ecce adam factus eſt ſi
cut vn⁹ ex nobis dixit deus. nūc ergo eijcite eū
foras ne forte mittat manū ſuā ⁊ comedat de li
gno vite ⁊ viuat in eternū. So. dicenduꝫ eſt ꝙ
per illud viuat in eternū non intelligitur inter
minatio vite: ſed diuturnitas ſm̄ Bona. ſuper
ſcḋm ſententiarꝝ. Sequit̄ ſcḋa pars in textu. Cū
baptizamur: vbi auctor docet remediuꝫ peccati
originalis purgatiuū nedū pcti originalis: ſed
cuiuſlibet pcti. d. ꝙ talis infectio q̄ dr̄ pctm̄ ori
ginale non tm̄ eſt pena: ſed etiā culpa. Ipa enīꝫ
culpa peccati originalis q̄ macula eſt deletur in
baptiſmo per mag. di. iij. quarti. de cōſe. diſ. iiij.
c. ij. ⁊ iuxta litteram auctoris non ſolū peccatuꝫ
originale delet̄ in baptiſmo: imo oē crimē ꝑpe
tratū ſiue veniale ſiue mortale ꝑ mag. iiij. di. iiij

xxvij. diſt. c. deinde in. c. vt oſtenderet ⁊. c. rege
nerāte. de ꝯſe. di. iiij. Cū dona baptiſmi ſint ſine
luctu de ꝯſe. di. iiij. ca. ij. pena tm̄ pcti originalis
q̄ fomes dr̄ ſiue peccandi ꝓnitas remanet poſt
baptiſmū. Pro cui⁹ declaratõe ē notanduꝫ ꝙ in
ꝯcupiſcētia ⁊ libidīe ꝯcipit̄ caro formāda ī cor
pus ꝓlis: vñ ipſa caro q̄ ꝯcipit̄ in ipa ꝯcupiſcen
tia polluit̄ ⁊ corrūpitur ex cui⁹ cōtactu ⁊ infectō
ne aīa cū infundit̄ maculā trahit qua polluit̄ et
fit rea vicij ꝯcupiſcētie qḋ eſt originale peccatū
de ꝯſecratõe diſtin. quarta ca. firmiſſime ⁊ ca. ſe
quēti. Ex quib⁹ pꝫ ꝙ ꝑſona corrūpit naturam: et
ecōuerſo. natura corrupta corrūpit ꝑſonā. Cor
ruptio ꝑſone eſt reat⁹ mētis. corruptio vō natu
re eſt infectio carnis ꝓut ē ꝑncipium ad alterā
carnē: quare apparet euidenter ꝙ duplex pena
ꝯſeqt̄ peccatū originale vna inꝗtū ꝑſonā inſi
cit. ſ. carētia viſionis diuine ⁊ iſta tollit̄ ꝑ baptiſ
mū. Alia pena eſt q̄ naturā ꝯſeqtur ſicut neceſſi
tas moriēdi rebellio carnis a ſpiritū: ⁊ hmōi q̄
oīa ex ꝑncipijs nature cauſant̄ ⁊ totā ſpēm con
ſequunt̄. Et iſta pena ꝗtuꝫ ad motū ꝯcupiſceu
tie remanet poſt baptiſmū quouſqꝫ natura nr̄a
ꝑfecte libertati reſtituat̄. ꝯtra quā penā oꝑꝫ
nos ꝗ̄diu viuim⁹ pugnare qꝛ nō extinguit̄ ꝯcu
piſcētia ꝑ gr̄am cōem in aliquo hoīe ſm̄ alber.
in ſuo cōpendio. Notāter dr̄ ꝑ gr̄am cōem ꝓpt̄
beatā virgine ⁊c. In q̄ fuit extinctio in ꝯceptõe
filij ꝑ gr̄am ſingularē vt habet̄ ꝑ albertū in. iij.
li. ſui cōpendij ⁊ ꝑ beatū augu. in li. de gr̄a ⁊ na
tura ⁊c. ꝙ autē vltima pena q̄ eſt nature corru
ptio ſeu infectio carnis ꝓut eſt principiū ad al
terā carnē remaneat poſt baptiſmū ꝑt oſtēdi ex
emplariter de iudeo circūciſo qui generat filiū
cum prepucio ⁊ granū nudū ſeminatum ꝓcreat
granū cū palea ⁊ hoc qꝛ homo nō generat filiuꝫ
ſm̄ ꝙ creatus eſt in mente: ſed ſm̄ ꝙ corruptus
eſt in carne nec ſm̄ ꝙ ſpiritualis: ſed ſm̄ ꝙ car
nalis. ſm̄ alber. in. iij. libro ſui compēdij et per
magiſtrum. xxxi. di. ſecundi ſenten. Sequitur il
la pars textus cū peccantis vel cū peccamus in
id vbi auctor oſtēdit quid ſit peccatū veniale et
quō ꝑpetrat̄ di. ꝙ peccatū veniale eſt voluptas
in creatura circa deum: vel amor voluptatis de
quo dicit beat⁹ augu. ꝙ hoīem vſqꝫ ad reatum
ꝑpetue mortꝭ nō grauat penā tm̄ meret̄ ⁊ ideꝫ ꝑ
mag. xlij. diſtin. ſecūdi vt cū voluntas hoīs non
fert̄ in aliḋ ꝙ repugnet ex ꝯtemptu vel malicia
amori dei ⁊ ꝓximi ſed ī aliud aliqualr̄ inordina
tū ſeu imoderatū vt in verbuꝫ ocioſum ⁊ riſum
aliq̄lr̄ imoderatū: ⁊ de iſta materia tractabitur
in capi. de pctō veniali. Seqtur in textu. Si tm̄
ordinet ⁊c. In iſta pte auctor oſtēdit non aliqū
ex veniali fit ꝓgreſſus in mortale dicēs ꝙ ſi illa

que videntur ex ſuo genere eſſe venialia ſiunt
praua intentõe ⁊ in contemptu dei merētur di
ci mortalia vt cū quis ridet cū adulteriū facien
di aut cū quis ꝓfert v̄bum ocioſuꝫ ex contēptu
vel vt per ipm̄ poſſit peruenire ad aliqueꝫ pra
uum actū ⁊c. Pro cuius vlteriori declaratione
eſt notanduꝫ ꝙ veniale quattuor modis dr̄ fieri
mortale ſm̄ albertum in. iij. ſui compēdij. Vno
mō ex ꝯſcientia qꝛ quicq̄d fit ꝯtra ꝯſcientiā edi
ficat ad gehennā: etiā ſi ſit cōtra conſcientiā q̄ eſt
erroneā. Et hec eſt ratio qꝛ cum in pctō duo ſint
auerſio a creatore ⁊ conuerſio ad creaturam pe
nes primum principaliter iudicatur peccatum:
quia aduerſio a deo eſt quaſi formale ⁊ conuer
ſio ad creaturam materiale. Secūdo mō venia
le dicitur mortale ex complacentia. Vñ auguſt.
Nullum peccatū a deo veniale qḋ nō fiat morta
le dum placet. ⁊ hoc ꝓpter delectationē. Tertio
mō ex diſpoſitiõe qꝛ ꝑ frequentem lapſum in ve
nialia diſponit̄ homo ad mortale ſm̄ albertum
dicenteꝫ peccatū veniale diſponit ad mortem.
Mortale infert mortē: obſtinatio detiet ī mor
te: ⁊ ſm̄ hoc intelligit̄ illud Gregorius. Vitaſti
grandia vide ne obruaris in arena. Nā q̄ mini
ma negligit paulatim diffluit ſicut deſinit illa
ignis fit maximus ignis niſi obijciat̄ in princi
pio. Quarto mō ex ꝓgreſſu qꝛ qñ inſurgit venia
le ſi non ꝓhibetur poſſet progredi vſqꝫ ad mor
tale nō ꝙ ipm̄ veniale in ſubſtantia ſiue in ſpe
cie fiat mortale: nec quantum ad actū: nec quan
tum ad maculā qꝛ nulla res poteſt mutare ſpe
ciem ſuā. Peccatū aūt veniale ⁊ mortale ſunt di
uerſe ſpecies ſed dicitur ſm̄ albertum veniale
mortale occaſionaliter ita ꝙ actus qui deberet
dici de genere venialis dicitur eſſe mortalis
Iſtud poteſt patere in ꝑmis motib⁹ qui inter ve
nialia cōputant̄: ſed qñ delectatio ꝯualeſcit in
tantū ꝙ cōcenſus accidit iam peccatuꝫ eſt mor
tale ſm̄ alber. in. iij. li. ſui compendij. Vnde ſm̄
Bonauenturā: ꝗuis pctm̄ mortale nō fiat ve
niale nec quātuꝫ ad maculā: nec ꝗtum ad diffor
mitatē tantum ꝗtum ad reatuꝫ ꝑt: pꝫ qꝛ aliq̄s
qui prius obligatus fuit ad morē ſiue penā eter
nā poſt per diuinā miſericordiā obligat̄ ad pe
nā temporalē. licet tamen illa non ſit iſta. Seq
tur in textu. Si tamen velle ⁊c. vbi auctor oſtē
dit quō pctm̄ meretur dici mortale dicēs ꝙ qñ
volūtas peccāt̄ꝭ fert̄ in illud qḋ de ſe repugnat
dilectioni dei ⁊ proximi tunc meretur dici mor
tale ſicut homicidium ⁊c. quia ſic dicitur actus
voluntari⁹: id eſt cuꝫ deliberatione conſenſus
ex imperio voluntatis vt plenius dicetur infe
rius cum oſtendetur quando ſeptem vicia di
cuntur eſſe mortalia et quando non. Seqtur in

teꝛtu. Si tamen hoc ſiſtat ſine conſenſu ratōis ⁊c. vbi dicit auctoꝛ in littera ꝙ ſi talis actus in oꝛdinatus non pꝛocedat ex conſenſu plenoꝛ de liberato rationis. Sed ex motu ſenſualitatꝭ tūc non eſt moꝛtale. Pꝛo cuius vlterioꝛi declaratio ne eſt notandum ꝙ in ſtatu innocentie moueba tur ſenſualitas ſm motum rationis ideo ſtante hoīe non poterat in eo eſſe peccatū etiā venia le. ¶ Nūc aūt quia ſenſualitas rationi repugnat ideo ꝑ pꝛimos motus neceſſarie habem⁹ cōmit tere peccatum veniale ſm Albertuꝫ. in iij. li. ſui compendij qui ab eodem ſic diffinitur. Pꝛimus motus eſt qui non eſt motus ſenſualitatis: ſed ī pulſum fomitis impetuoſe tendens ad infectio nem creature. Delectabilis enim eſt pꝛim⁹ mo tus duplex. Pꝛimo pꝛimus: ⁊ ſecundo pꝛim⁹ pꝛi mo pꝛimus eſt naturalis. ſecūdo pꝛimus eſt ſen ſualitatis. Cum ergo loquimur de pꝛimis moti bus ꝙ ſunt peccata intelligendū eſt de ſecundo pꝛimis: qꝛ pꝛimo pꝛimus eſt naturalis ⁊ extra ge nus moꝛis quod patet quia non ſequitur imagi nationem: ſed naturalium qualitatum actionē ſecūdo pꝛimi ſunt peccata qꝛ ſunt mot⁹ inoꝛdina ti in genere moꝛis quod patꝫ qꝛ tales ſunt ſen ſualitatis q̄ ſubiacet dnīo voluntatis: ideo quia volūtas poterat ꝓhibere ſunt peccata: nō autē venialia: ſed moꝛtalia qꝛ voluntas hꝫ cōpletum dominiū ſuper ipſos motus ſicut in illis actib⁹ qui pꝛocedunt per imperium voluntatis ſm Al ber. in tertio libꝛo ſui compendij. Volūtas eñ eſt pꝛincipiū motū: ſicut habetur ī tertio de aīa Hinc eſt ꝙ ibi genus moꝛis incipit vbi pꝛimuꝫ dominuꝫ voluntatis inuenitur hoc autē eſt in ſenſualitate ⁊c.

¶ Sequitur de peccatis moꝛtalibus

Ne careas vita ſemꝑ moꝛ talia vita
Maxia pctā: q̄ ſic ſunt iure vocata
Naꝫ moꝛiēs vitio moꝛta li perditur vno
Cunctis moꝛtale vitium fit pernitiale
Nam mentem maculat et ſacro flamie priuat
Offendit dn̄m ſpernēdo: vulnerat ipſū
Aufert ſplēdoꝛē dn̄i necnō ⁊ amoꝛem
Debilitat mentē toꝛtā faciēs ⁊ egentē
Annihilatqꝫ bona q̄ ſunt in crimine nata
Moꝛtificat merita q̄ ꝯtulerat bōa vita
Interimēs aīam dānat finalr̄ ipſam
Efficit ingratā: vitā tollitqꝫ beatam.
Eternā pꝛenā dat ꝑpetuāqꝫ cathenam
Sūt tumoꝛ accidia gula luxuria ſil̄ ira
Liuoꝛ auaricia hī ſunt moꝛtalia dira
Nūc videas hoꝝ ꝑles ſpecies vicioꝝ
Ut melius vere valeas pctā cauere.

In iſto titulo auctoꝛ noſter determinat de pccatis moꝛtalibus diuidēs ſuaꝫ lit terā pꝛima ſui diuiſione in duas ꝑtes. In pꝛima ꝑte determinat de pctīs moꝛ talibus in generali. In ſcđa ꝑte de vno quoqꝫ eoꝝ in ſpeciali. Pꝛima ps hic. ſcđa ibi. Tu nō ſis tumidus. cū ſeqnētibus. Itē pꝛima in tres. nā in pꝛima ꝑte facit qđ dictū eſt. In ſcđa ꝑte docꝫ effe ctus pcti. In tertia ꝑte eñ erat ſpēs pcti moꝛta lis. pꝛima in pꝛincipio. ſcđa ibi. Cunctis moꝛtale. tertia ibi. ſunt tumoꝛ accidia ⁊c. Quātū ad pꝛimū notandū eſt ꝙ pctm̄ moꝛtale ē dictū vel factum vl̄ ꝯcupitū qđ fit ꝯtra legē dei ſm aug. ⁊ magi. xxxvi. di. ij. ſen. Alio mō ſm btm̄ augu. in lib. de duab⁹ aīab⁹. Pctm̄ moꝛtale ē volūtas retinēdi vel ꝯſequēdi qđ iuſtitia vetat. Nā pctm̄ ſine vo luntate eē nō poſſe. veriſſimū ē ſm mag. xli. di. ij. ſen. Iſte diffinitōes pcti ⁊ plures alie tradite fuerūt in pꝛincipio decla. pꝛecedentꝭ ti. Iſta ei pcta moꝛtalia dicūtur maxia: qꝛ peccantē pꝛiuat ma ximo bono ⁊ in ipſis moꝛiētē eternis faciūt mā cipari cruciatib⁹. Pꝛo cui⁹ vlterioꝛi declaratōe eſt notandū ꝙ vnū pctm̄ đꝛ mai⁹ alio ꝑlib⁹ mo dis. Uno mō cālitate ſicut pctm̄ luciferi. Alio mō gn̄alr̄ ſicut pctm̄ ade: defoꝛmitate ſicut pctm̄ Iude difficultate remittēdi ſicut pctm̄ ī ſpiritū ſanctū: ꝑiculo ſicut pctm̄ ignoꝛātie. Inſeꝑabili tate ſicut pctm̄ cupiditatꝭ: ꝓnitate vt pctm̄ car nis: offenſiōe ſicut pctm̄ ydolatrie: difficultate ſicut ſuꝑbia. mētis cecitate ſicut ira: ſm Al. in. iij. li. ſui cōpen. Querit̄ vtrū pctm̄ ade fuerit ma ximū. Pꝛo quo ē notandū ꝙ vnū pctm̄ đꝛ mai⁹ alio extēſione: qꝛ ꝑlibus nocuit ſic pctm̄ ade fu it maximū. Silr̄ đꝛ fuiſſe maximū ꝓpter ingra titudinē. ſcđo mō đꝛ pctm̄ maximuꝫ libidine. ſic pctm̄ diaboli fuit maximū qꝛ appetijt aſſimila ri creatoꝛi: ſm Bona. ſupꝛa hꝫ ſen. Querit̄ qđ appetijt lucifer. So. ſm Greg. eſſe ſui iurꝭ appe tijt. Ber. dicit ꝙ appetijt equalitatē potētie. et Aug. idē. ⁊ ad illud yſa. xv. Aſcendā ad celuꝫ et ero ſilis altiſſimo. Rn̄det̄ cū di. tali. Quedaꝫ eſt ſilitudo eq̄parētie: alia equalitatꝭ: alia imitatōis Silitudo eq̄parētie nullo mō pōt oꝛdinate ap peti: qꝛ nō pōt cadere in cognitionē ⁊ hāc diabo lus nō appetijt: qꝛ q̄ hāc appetit nō equalitateꝫ ſꝫ ſuā fictionē appetit. Un̄ augu. Cū de⁹ nō poſ ſit cogitari niſi ita ꝙ vel ei ſilē poſſit cogitari quō diabolus potuit velle quod non potuit co

gitari. ſimilitudo equalitatis eſt pꝛidētia in ali qua ꝯditione ⁊ hanc appetijt diabolus: quia ap petijt pꝛeeſſe ⁊ nulli ſubeſſe qđ eſt ſolius dei. A lia đꝛ ſimilitudo imitatōis: ⁊ hec pōt appeti ali quando oꝛdinate ⁊ aliqñ inoꝛdinate. Oꝛdinate qñ appetitur illud qđ eſt noſtre appetitiōis ⁊ di uine acceptatōis: vt ꝑfectōes ⁊ decoꝛes virtutū Inoꝛdinate qñ appetitur vindicta in iniurijs ⁊ pꝛeeſſe alijs ſine ſuis meritis ⁊ diuie maieſtatꝭ acceptatōe ⁊ hanc appetijt diabolus. Et notetꝭ ꝙ quando dicit aſcendā in celū ⁊c. nō loquit̄ de celo empireo: quia ī ipo iam erat ſed de celo tri nitatis ſm Bona. Querit̄ q̄s plus peccauit vel adam vel eua. So. Dicendum eſt ꝙ ingratitudi ne plus peccauit adam: qꝛ abundātioꝛa bona ſu ſceperat a deo etiam plus peccauit occaſionalr̄ quia ſuū peccatū fuit cauſa trāſfuſionis in poſte ris. Eua aūt plus peccauit plus libidine volūta tis qꝛ appetijt aſſimulari deo. Etiā qꝛ ſuggeſſit viro ſuo: vt ederet de ligno vetito. q̄ nolens cō triſtare delitias ſuas pomū momoꝛdit. ſꝫ nō co medit ſm Bo. Seq̄tur in textu. Cūctis moꝛta le ⁊c. vbi auctoꝛ noſter denec effect⁹ pcti moꝛta lis di. ꝙ multa mala facit hoī ante moꝛtē ī moꝛ te ⁊ poſt moꝛtē. Ante moꝛtē naturalia vulnerat vt ſignificat̄ in illo qui īcidit in latrones q̄ ſpo liauerūt eū ⁊ plagis impoſitꝭ abierūt ſemiuiuo relicto. Lu. x. Et mag. in pꝛincipio q̄rti ſen. ſ. in ꝓ hemio intellectū obſcurat ī cognitōe veri ꝑ ip ſum affect⁹ ī oꝑatōe boni tepeſcit gratuita ſpo liat. Treñ. ij. occidit oē qđ pulchꝛū erat viſu ī ta bernaculo filie ſyon: ⁊ alibi. Treñ. iiij. Diſꝑſi ſūt lapides ſanctuarij ⁊ diruptū eſt edificium. Suꝑ quo pūcto dicit Alb. in. iij. li. ſui cōpen. ꝙ ne bo nuꝫ pereat illa bona oꝑa q̄ quis peccādo moꝛti ficat: alijs ſaluandis dabūtur ſicut qñ coꝛpoꝛali moꝛte q̄s moꝛitur fratres ⁊ ꝓpinqui ī bonis ei⁹ ſuccedūt. Aīam maculat Treñ. iiij. denigrata ē ſuper carbones facies eoꝝ ⁊ nō ſunt cogniti in plateis. Ad penā etnā obligat. Geñ. ij. ex oī li gno ꝑadiſi cōede. de ligno aūt ſciētie boni ⁊ ma li ne comedas ī quacūqꝫ hoꝛa comederis ex eo moꝛte moꝛieris: ita ꝙ ſoli ade iſta fuerūt dicta: ⁊ ad Ro. vi. Stipendia pcti moꝛs: gr̄a autē dei vita eterna in xpo ieſu dn̄o noſtro. Peccatū cuꝫ conſummatū fuerit generat moꝛtē. Iaco. i. con ſcientiā amaricat. Hiere. ij. Scito ⁊ vide ꝙ̄ ama rum eſt valde te reliquiſſe dn̄m deum tuū ⁊ non eſſe timoꝛē eius apud te dicit dn̄s deus tuus ex ercituꝫ. Coꝛpus ⁊ aīam occidit. Eccle. xxi. Den tes leonis dentes illius interficiētes aīas hoīꝫ quaſi rumphea bis acuta hoīs iniq̄tas bis acu ta ſm Glo. quia interfecit coꝛpus ⁊ animā plage illius non eſt ſanitas. ¶ Ad alia peccata trahit. vnde Greg. peccatū qđ per penitentiā non di luitur mox ſuo pondere ad aliud trahit. Exēpla habem⁹ in Geñ. de cayn qui egreſſus in agrum occidit fratrem ſuū. Similiter de coꝛuo q̄ egreſ ſus archaꝫ interceptus eſt aquis ⁊ dina egreſſa vt videt ⁊c. amiſit ꝟginitatē. ⁊ Iudas egreſſus cenaculū tradidit xpm̄: ⁊ dauid poſt adulteriuꝫ cōmiſit homicidiū. Et ſic patet ꝙ peccatum eſt pena peccati. Peccatū eñ qđ in ſe eſt culpa dici tur pꝛeceptis peccati pena. Et ita aliud đꝛ ſimul pena ⁊ culpa. Sed culpa dicitur ratione actōis pena vero rōne paſſionis: quia culpa eſt id qđ fa cimus. pena vero qđ patimur. Nam licet omnis culpa ſit a nobis: non tamen omīs pena eſt a no bis: imo quedam eſt a nobis acta quedaꝫ a deo inflicta quedaꝫ a pꝛimis parentibus ꝯtracta: ⁊ qꝛ cum quis facit quod non debꝫ. iuſtuꝫ eſt ꝙ pati atur qđ debꝫ. ideo oīs pena talis iuſta eſt ⁊ a di uina ꝓuidentia. ꝙ autē vnū peccatū ex alio na ſcatur apparet. naꝫ ſuperbus qꝛ vult oēs pꝛeeſſe re dolet ſi aliquis equatur ei. Et ſic ex ea naſcit̄ inuidia. Inuidus vero: quia de facili iraſcitur ei cui inuidet: ex ea naſcitur ira. Sed iracūdus cū nō poteſt ſe vindicare triſtatur: ideo ex ea naſci tur accidia. Accidia vero ꝯſolatiōem querēs fa cit auariciam. Auaricia que in tēpoꝛalib⁹ habū dat poteſt magis exercere gulaꝫ. Gula vero ꝓ pter ventris repletionē de facili ſpumat in libi dinem: ⁊ ita generat luxuriam. Peccatū bona q̄ fiunt infructuoſa reddit ⁊ quantū ad meritū: ⁊ quantū ad pꝛemiū ſicut ramus ab arboꝛe pꝛeciſus non ꝓfert fructū: ſed areſcit ⁊ habilitatur ad in cendium: de talibus dicit̄ Deutero. xxviij. Ma ledictus eris ingrediens: ⁊ maledict⁹ egrediēs ⁊c. ſ. eccleſiam materialem ad oꝛandū quia taliū oꝛatio nō eſt fructuoſa: nec meritoꝛia: imo dicit Auguſtin⁹ ꝙ ſi tales ſignent ſe cruce includunt in ſe potius diabolum ꝙ̄ excludunt quia iam in eis per effectum habitat. Peccatum in homine infernuꝫ facit quia in pctoꝛe eſt ignis auaritie. fetoꝛ luxurie: tenebꝛe ignoꝛantie. vermis ꝯſciē tie: ſitis concupiſcētie: demones per effectum ⁊ huiuſmodi: vacuū tandem hominē relinquūt. Geñ. i. Terra aūt erat inanis ⁊ vacua ⁊ tenebꝛe erant ſuper facieꝫ abyſſi ⁊ merito. quia mundo adherentes ſuggunt vbera arentia. eo ꝙ relin quunt fonteꝫ vite: ⁊ veram aquarū viuentiū do minū ⁊ turbidis paludibus ſe ſatiant. Fallendo decit ſicut lignū putridū q̄ nocte lucens ⁊ ſicut eſca in hamo piſcem decipit. Stultum hominē demōſtrat qꝛ peccando quis onus ſibi cōpꝛimē do imponit ⁊ ligna ſupꝛa doꝛſum ſuuꝫ cremēda colligat ⁊ illi ſeruit qui euꝫ ꝓ ſeruitio toꝛquebit Un̄ aug. Stultum eſt in tali ſtatu viuere in quo

quis non audet mori.peccatuꝫ ſumme diſplicet
deo.Sapiē.xi.Diligis dn̄e oīa que ſunt et nihil
odiſti hoꝝ que feciſti:⁊ cum ipſe non fecerit pec
catum ſeqtur ꝙ ipſm oderit.Sentētia pōt habe
ri ex ea ſequenti in li.Sapi.diabolo ſumme pla
cet. Un̄ greg.aſſidua tenta tione diabolus tem
ptat vt ſaltim tedio vincat. Nihil eñ pōt homi
ni nocere niſi ꝑ pctm̄.Unde Grego.nulla noce
bit aduerſitas ſi nulla dn̄etur iniquitas.Ampli
us eñ non pōt diabolꝰ nocere iuſto niſi ꝙ fabri
cabit ei coronam eternā.vn̄ Ber.Jocundū dei
iudiciū q2 ille ſupbus malleator neſciens iuſtis
coronas fabricat eternas:oēs impugnādo et oi
bus ſuccūbendo ſacro flamine ꝓuat. Hiere.vlt.
Ue nobis quia peccauimꝰ ꝓpterea meſtū factū
eſt cor noſtrum:ideo obtenebrati ſunt oculi no
ſtri ꝓpt montē ſyon quia diſperijt:⁊ vulpes am
bulauerūt ī eo.aufert ſplendorē. vn̄ Tho.i.ſter
cora irundinū excecauerūt oculos eiꝰ.Et augu.
Oculis egris odioſa et lux.mentē debilitat.Ju
dicuꝫ.xvi. De ſanſone dicit.ſi raſuꝫ fuerit caput
meū:recedet a me fortitudo mea diſſiciam:ero
q3 vt ceteri homies.Jn morte peccatuꝫ grauat
hominē quia priuatur ſolatio viſibiliū que dile
xit ꝓprio corpore turbabitur peccator quādo ī
morte videbit ↄcurſum demonū ad aīam paren
tes vel alienos ad res ſuas q̇bus vtebatur ad li
bitum accurrere.Treñ.i.Oēs perſecutores eiꝰ
apprehenderūt eam inter anguſtias aperuerūt
ſuꝑ te os ſuū inimici tui:ſibilauerūt ⁊ fremuerūt
dentibus ⁊ dixerūt deuorabimus.⁊ iſta eſt dies
quā expectabamus Treñ.ij.Qui veſcebātur vo
luptuoſe interierūt in vijs ⁊ qui nutriebātur in
croceis āplexati ſunt ſtercora. Treñ.iij.Lucta
uerunt veſtigia noſtra in itinere plateaꝝ noſtra
rum.appropinquauit finis noſter.cōpleti ſūt di
es noſtri.quia venit finis noſter.velociores fue
runt ꝑſecutores noſtri aq̇lis celi ſuꝑ montes ꝑ
ſecuti ſunt nos in deſerto inſidiati ſunt nobis.
Treñ.iiij.Jn morte eñ anima traditur punitio
ni.corpꝰ vermiuꝫ corroſioni.diuitie vulpibꝰ for
te vel quibus hō non ſperat.vn̄ Eccl.x.Duꝫ mo
rietur homo hereditabit ſerpētes beſtias ⁊ ver
mes.vn̄ Eccle.ij.Deteſtatus ſum oēm induſtriā
meā qua ſub ſole ſtudioſe laboraui habiturꝰ pꝰ
me heredē quem ignoro vtrum ſapiēs an ſtultꝰ
futurus ſit.⁊ dn̄abitur in laboribus meis quibꝰ
deſſudaui ⁊ ſolicitus fui. ¶ Poſt mortē peccatū
ꝓmit multiplr̄.Naꝫ pctōr ex opeꝝ denudatōne
magnā habebit ↄfuſionē.vn̄ Naum.iij.Reuela
bo pudēda tua in facie tua:⁊ oſtendā gentibꝰ nu
ditatē tuam ⁊ regi ignominiā tuā ⁊c.Exprobra
tionē xp̄i audiet in iudicio.d. Eſuriui ⁊ non dḋi
ſtis mihi mādu care.ſitiui ⁊ nō dediſtis mihi po
tum.hoſpes erāt ⁊ nō collegiſtis me.nudꝰ ⁊ nō
cooperuiſtis ⁊c.Diſcedite a me ⁊c.Math.xxv.
Requie ⁊ luce ꝓuabit.Math.xxij.Ligati pedi
bus ⁊ manibꝰ mittite eū in tenebras exteriores
ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentiū.Suffragijs eccle
ſie non gaudebit. Yſaie vlt.Uermis eoꝝ nō mo
rietur ⁊ ignis non extinguet ⁊ erunt vſq3 ad ſa
cietatem viſionis oīs carnis a deo ⁊ electis om
nibus ſeparabit.Math.xxv.Diſcedite a me ⁊c.
Jte maledicti in igneꝫ eternū qui paratus ē di
abolo ⁊ angelis eius. A ſtatu penitendi cecidit
vnde Hiere.viij.Trāſijt eſtas: finita eſt meſſis
⁊ nos ſaluati non ſumꝰ.Et eſa.xxij.Cōſumma
ta eſt eñ vindemia collectio vltra non veniet.
obſtupeſcite ⁊ ↄturbamini ↄfitentes opulētijs
accingite lūbos veſtros plāgite ſuꝑ regione de
ſiderabili.Omnis ſpes miſericordie preſcindit
Eſaie.xxx.Non inuenietur in fragmentis eiꝰ te
ſta in qua portetur igniculus charitatis ſupple
de incendio aut hauriatur paruꝫ aque de fouea
ſcꝫ diuine miſericordie ſupple.Peccatū penitē
ti nocet ꝓmo quia gloriaꝫ prime innocentie nū
ꝙ̄ recuperabit ſicut corrupta nunq̄ virginitatē
poteſt recuperare.patet multis exemplis.nam
poſt ſanationem vulneris ſemper remanet cica
trix.Jtem ſymon quem dominꝰ a lepra munda
uit poſt emundationē tamen ſempꝫ vocabat ſy
mon leproſus. Jtem peccatum dimiſſuꝫ in con
feſſione etiam obligat ad penaꝫ temporalē. vn̄
Math.xviij.Jratus dn̄s eius tradidit eum tor
toribus quoadusq3 redderet vniuerſum debitū
aliter eñ regnū celoꝝ nō intrabit. donec lignū
fenum ⁊ ſtipulam.i.penam peccatoꝝ q̇ in p̄ſenti
ſoluta non eſt adimpleuerit. Ex quo pꝫ ꝙ a glo
ria retardat qd̄ ſiguratū eſt in abſalon q̇ poſtq̄
reconſiliatꝰ fuit patri ſuo dauid:tamen māſit du
obus annis ꝙ faciem eius non vidit. ij.Reguꝫ
xiij.tandiu eñ retardatur a gloria ſeu a viſione
beatifica ꝙ̄diu aliqua extat macula purganda.
¶ Sequitur ī textu.Sūt tumor accidia ⁊c.Que
eſt finalis pars premiſſe diuiſionis. Jn qua au
ctor enumerat ſpecies peccati dicēs ꝙ ſunt iſte
que ſequūtur.tumor.i.ſuperbia:accidia:gula:lu
xuria:ira:liuor.i.inuidia ⁊ auaritia.Que quideꝫ
ſpecies poſſunt comprehendi ꝑ litteras iſtiꝰ di
ctionis.Saligia ⁊c. ¶ Pro quo eſt notanduꝫ ꝙ
peccatoꝝ actualiū ſm̄ Alber.in tertio lib.ſui cō
pendij.vnum eſt initiū.ſ.ſuperbia.vnde Eccl.x.
Jnitium omnis peccati ſupbia.Duplex radix.ſ.
tumor male humilians ⁊ amor male attendēs.
Triplex fomentū.ſ.tria que ſunt in mūdo cōcu
piſcentia carnis. ↄcupiſcentia oculoꝝ et ſupbia
vite.Septiforme caput.ſ.ſupbia auaritia:⁊ alie
ſpecies: de quibus ſupra dictum eſt. Peccatum

enim initiatur in cognitione.creſcit in delecta
tione:⁊ perficitur in conſenſu ſm̄ albertum in
ſuo compendio: ⁊ ſm̄ glo. beati augu. ſuꝑ illud
Mathei.iiij.Ductus eſt ieſus in deſertum diui
ſiones peccatorum in deū in ſeipſum ⁊ primum
dimitto cauſa breuitatis de quibus videat q̇ vo
luerit in tertio libro compen. alber. Sed quia
auctor noſter dicit in littera. adnihilatq3 bona
que ſunt in crimine nata. Queritur vtrū opera
in peccato mortali facta ſint meritoria. Reſpō
detur ꝙ non ſunt ſm̄ Bona. Mortua ſemper
erunt q̇ mortua nata fuerunt.i.facta in peccato
mortali.⁊ cā eſt quia ſi opera extra charitatem
facta eſſent meritoria tunc aliqui ſine charitate
poſſent mereri vitā eternā qd̄ eſt abſurduꝫ ſm̄
beñ Tho.xiiij.di.quarti ⁊ de peni. di.i.c.omnis
Prius eñ reſpexit deus ad abel ꝙ̄ ad munera
eius.Geñ.iiij.Et cā quare talia opera que ſiūt
in pctō mortali ſemper remanent mortua eſt q2
nō ſunt a charitate licita : ⁊ iō cauſa mortis ab
eis non tollitur per penitentiam ſm̄ beñ Tho.
di.preallegata.Ualent tñ talia oꝑa extra chari
tatem facta ſi ſiant bona intentiōe ad tꝑalium
multiplicationē.Yſa.i.Si volueritis ⁊ audieritis
me bona terre comedetis ad diſpoſitionē ad gra
tiā ad bonoꝝ aſſuetudinē.de pe.di.iij.c. cauen
dū.Querit vtꝝ pn̄ia reſtituat hoī bona opera q̇
mortificata ſunt per culpā.So.Dicenduꝫ eſt ꝙ
opera ꝓuevíua nō moriunt ꝑ ſe ſed moriunt ꝑ
accidēs.Et ideo remoto illo accidente viuifica
ri dicunt ſm̄ beñ tho.xiiij.diſt.iij.ſen. Pro cu
ius vlteriori declaratōe eſt notādū ꝙ oꝑa hoīs
triplici mō ſe hñt viua.Nā q̇dā dicunt:⁊ ſunt il
la que hoīem ad vitā eternā ꝑducere pñt.illa au
tē oꝑa dicunt mortua q̇ hoc faciendi ꝑtāteꝫ nō
hñt.illa aūt dicunt mortificata mortua q̇ hanc
poteſtatē amiſerūt cū prius eā habuerint. q̇ li
cet tranſeant actu manent tñ q̄tum ad merituꝫ
in dei acceptōe ⁊ remoto ꝓhibēte.ſ.pctō morta
li reuiuiſcūt ⁊c. De iſta materia tractabo plenꝰ
in ca.de ſuffragijs ⁊c.Breuiter bona oꝑa ꝙ̄diu
ſunt cōiūcta radici merēdi dicunt viuere:qñ ab
illa ſeparantur dicunt mori:qñ reuertunt dicū
tur viuificari:q2 reddūt ad ſtatū ſue originis vi
delicet charitatis ¶ Seqtur de pctō ſupbie

Tu non ſis tumidus verbis
nec corde ſuperbus
Nec ſis elatꝰ factis ſi vis
fore gratus y
Cum bona quis credit ex
ſe meritis vel habere
Uel falſe tribuit ſibi qᵒ ſe credit egere
Aut alios ſꝑnit plꝰ credēs ſeq3 valere
Quattuor his rebꝰ q̇s dr̄ eē ſupbus,
Sꝑnit obedire tumidꝰ vult obuius ire
Uult appere melior male cepta tenere
Cūctis ꝑferre ſe vult ſua magna ferre
Nunq̄ rancores dimittit ⁊ abit hōres
Nulla moleſta pati ſic geſtꝰ ⁊ variari ⁊
Quātūcūq3 bonꝰ fueris eēndo ſupbus
Totuꝫ deprauat te ſola ſupbia dānat
Sis ſimplex hūilis ne dāneris q̄ſi vilis
Naꝫ deꝰ exaltat hūiles tumidos pede
calcat.

In iſto capitulo auctor nr̄ determinat d̄
pctō ſupbie diuidēs iſtā lr̄am in tres ꝑ
tes.Jn ꝓma ꝓpōit intentū. Jn ſcd̄a ꝓ
ſeqtur de ſpēbus ſupbie.Jn tertia doceꝫ
remediū ↄtra ſupbiā.Pria in principio ſecūdo
ibi.Cū bōa ⁊c.tertia ibi.Sis ſimplex hūil.Alie
ꝑticule patebūt legēdo lr̄am.¶ Quantū ad pri
mū eſt notādū ꝙ ſupbia eſt ꝓpe ſiue ꝑuerſe cel
ſitudinis appetitꝰ ſm̄ btm̄ Aug.in li.de vicijs ⁊
vir.⁊ ſm̄ alber.in ſuo cōpen.⁊ cōmittit vbo cor
de ⁊ oꝑe.iuxta eundē ⁊ ac.in lr̄a in duobꝰ primis
metris.Tu nō ſis tumidus ⁊c.Supbus eñ ſu
perioribus inuidet.q2 illis nō eq̇tur. Jnferiori
bus inuidet ne ei adequētur.paribꝰ inuidet q̇a
ei equātur ſm̄ btm̄ Augu.loco ꝓallegato ⁊ ſm̄
Alber.Supbia eñ initiū ē oīs pcti.Eccl.x.et h̄
triplici de cā ꝓma q2 in oī pctō inuenit cōtēptꝰ
dei q̇ ē q̇dā cā pcti ⁊ talis ↄtēptus eſt auerſio a
creatore q̇ in oī pctō ē vbi ꝓponit donū cōmuta
bile bono incōmutabili.talis eñ ↄtēptꝰ ꝓcedit
ex ſupbia.ſcd̄a cā q̄re dr̄ initiū oīs pcti ē q2 fuit
ꝓncipiū pctōꝝ hoc eñ pctō peccauit diabolꝰ in
loco ⁊ ꝓmꝰ hō in ꝑadiſo terreſtri.tertia cā quare
dr̄ initiū oīs pcti eſt:q2 ex eo naſcunt oīa vicia
ſcd̄m ꝓus ⁊ poſteriꝰ.i.mediate vel immediate.
Seqtur cū bona q̇s credit:vbi auctor nr̄ enūe
rat q̄ttuor ſpēs ꝓncipales ſupbie cui cōcordāt
mag.ſen.xlij.diſt.ij.⁊ Greg.xxxiiij.mora.Quaꝝ
ꝓma eſt qñ aliq̇s credit bona q̇ hꝫ a ſeipſo habe
re de qua Job.xi.vir vanus erigit in ſupbiaꝫ:⁊
quaſi pullū onagri liberū ſe natum putat. Et.i.
ad coꝝ.iiij.Quid habes qd̄ non accepiſti.Scd̄a
ſpēs eſt qñ credit a deo collata ſed ſuis meritis
de qua Lu.xvij.Cū feceritis oīa q̄ ꝓcepta ſūt vo
bis dicite ſerui inutiles ſumus q2 ꝓpriā vtilita
tē ſimiliter in hoc fecimꝰ ⁊ nō vtilitateꝫ dei:qm̄
bonoꝝ noſtroꝝ nō eget.Dauid in pſalmo.xv. et
Job.xxij.Quid ꝓdeſt deo ſi iuſtꝰ fueris aut q̇d cō
fers ei ſi imaculata fuerit vita tua.Tertia ſpēs
eſt qñ q̇s iactat ſe hēre qd̄ nō hꝫ.de q̄ yſa.v. Ue
q̇ ſapiētes eſtis in oculis veſtris:⁊ coram vobis

Λ bo'no deficias: nec dampnosus tibi fias.

metipſis prudētes. Quarta ſpecies eſt quando
quis ceteris ſpretis ſingulariter vult videri de
qua habetur.i Regū.xv.de ſaule ꝙ cuꝫ eſſet hu
milis in oculis dñi fuit conſtitutus caput in iſ
rael:⁊ ꝑ ſupbiam poſtea deiectus eſt a regno.
Iſte q̄ttuoꝛ ſpēs patēt in iſto verſu.Ex ſe ꝓ me
ritis falſe plus oib⁹ inſtat. Supbia ei aliq̄ñ oꝛi
tur ex bonis nature q̄ ſunt duplicia.nā q̄dā ſūt
aīe:vt rectitudo īgeniȷ ⁊ velocitas:bonitas me
moꝛie.ptās tollerādi exercitiū ſpūale. natural
diſpoſitio ad ꝟtutes ⁊ ad alios habit⁹ ⁊c. Que
dā ſunt coꝛpoꝛis:vt ſanitas. pulchꝛitudo. foꝛti
tudo.agilitas nobilitas.libertaſ.foꝛmoſitas ⁊c.
Aliq̄ñ oꝛiꝶ ſupbia ex bonis grē q̄ ſunt ſciētie:ꝟ
tutes ⁊ ſimilia:aliq̄ñ oꝛiꝶ ex bonis foꝛtune: que
ſunt bona exterioꝛa:vt diuitie delitie. dignita
tes.amicoꝝ copia ⁊ filia.Supbie eñ reperiunꝶ
duodeci gradus ꝭm Bern.⁊ Alber.in ſuo ↄpē.
Prim⁹ pōt dici incurioſitas coꝛrectōis.Scōus
mētis leuitas.Terti⁹ inepta leticia. Quart⁹ ia
ctātia.Quītus ſingularitas.Sext⁹ arrogantia:
Septimus ꝑſumptio. Octauus pctōꝝ defenſio
Non⁹ ſimulata ↄfeſſio.Decimus rebellio. vnde
cimus libertas peccādi:vt ſi q̄s ꝑficiat illicita ſi
ne aliqua dubitatōe.Duodecim⁹ ↄſuetudo pec
cādi:vt q̄ carnaliū deſiderioꝝ voꝛagine circūuo
lut⁹ r ōnis limites trāſcēdēs diuini timoꝛis obli
tus dicat in coꝛde ſuo ſeu opetur q̄cq̄d ſenſuali
tas ſuadet ſine rōnis freno. Sub aliȷs noībus
poſſunt addi alie ſpēs.ſ.honoꝛis ambitio. Alio
rum crudelis dñatio.Alioꝝ deriſio falſi ↄfirma
tio.iraꝝ cōmotio.alioꝝ ſuppeditatio regida de
ambulatio.hereſis inobediētia vana gloꝛia ir
reuerētia ⁊ ypocriſis.ſuperbia eñ facit hereti
cum:non ignoꝛantia ꝭm Hiero.diabol⁹ eñ eſt
quaſi coꝛuus q̄ ꝑmo currit ad oculum cadauerꝫ
i.ad fidem hominis. Fides eñ eſt dexter ocul⁹
anime quē ſi diabolus eruerit hoī:ipm inutileꝫ
reddit ad pugnā. Nā fides eſt fundamētum to
tius edificiȷ ſpūalis quo deſtructo ſcit diabol⁹
ꝙ nō eſt loc⁹ ꝓpiciatōis. Quiſq̄s eñ extra fidē
eſt gladiū ire dei hꝫ ſupꝛa ſe euaginatuꝫ pꝛima
Iohā.v.⁊ alibi. Qui incredulus eſt filio nō vide
bit vitā:ſed ira dei manebit ſup eum.Iohā.iiȷ.
Pꝛo quo eſt notandū ꝙ hereſis eſt falſa opinio
in fide catholica.⁊ heretic⁹ eſt ille q̄ falſam opi
nionē gignit in fide.ī glo.ſup illō ꝑme ad Thi.
vi.Si q̄s alíꝶ docet ⁊ nō acq̄eſcit ſanis ſermoni
bus dñi nr̄i ieſu xp̄i vel q̄ ſacrā ſcripturā aliter
interp̄taꝶ q̄ꝫ ſpūſſctūs flagitet in ca. hereſ. ⁊c.
heretic⁹.xxiiiȷ.q.iiȷ.⁊c.In hac ei heretica pꝛaui
tate plures reperiūtur herroꝛes:puta diuinatō
nes q̄ñ q̄s ſibi vel diabolo attribuit illa q̄ debēt
deo attribui vt faciunt illi q̄ pꝛeſumunt ꝑdicere
futura.reuelare oculta que deo debēt attribui.
Quaꝝ diuinationū ſunt plures ſpēs:piromātia
acrimātia.ydromātia.geomātia.oꝛnimātia. pe
domātia.nigromātia.phitonítia: vbi ſpūs ma
lign⁹ loq̄ꝶ augurīū. ſoꝛtilegiū. oꝛiſpiciū. ariſpi
ciū:ſeu ariolū cynomātia:vaciniū appitoꝛium.
vbi demōes apparēt in cātatio. alia ſunt ſoꝛtile
gia q̄ fiūt circa ſternutatōes ſōnia ⁊ indebitā ap
plicationē ſacre ſcripture. q̄ oīa ſūt ꝓhibita ꝭꝫ
Ray.ī ſua ſumma.⁊ Leui.xix.⁊.xx.⁊ Deuꝶ.xviiȷ
vbi d̄r. Ne declinauerꝫ ad magos nec ab oꝛiolis
aliq̄d ſciſcitare ⁊c. Et.xxiȷ.q.viȷ. q̄d in oībus. et
Deuꝶ.xiiȷ.vbi d̄r ſi ſurrexit ī medio tui ꝓphcta
aut q̄ ſomniū vidiſſe ſe dicat ⁊ ꝑdixerit ſignum
atq̄ potētum:et euenerit qō locut⁹ eſt:et dixe
rit tibi eam⁹ ⁊ ſeq̄mur d̄os alienoſ q̄s ignoꝛas ⁊
ſeruiam⁹ eis.nō audias ꝟba ꝓphete illius aut
ſomniatoꝛis:q̄ꝛ tēptat vos dñs de⁹ veſter:vt pa
lā ſciat vtꝝ ligatꝫ eum an nō in toto coꝛde et in
tota aīa veſtra dñm deū veſtꝝ ſeq̄mini.et ipſuꝫ
timete mādata illi⁹ cuſtodite et audite vocē ei⁹
ipſi ſeruietꝫ et ipſi adherebitꝫ: ꝓpheta aūt ille
aut fictoꝛ ſomnioꝝ interficieꝶ:q̄ꝛ locut⁹ ē vt voſ
aduerteret a dño deo veſtro.Et ſeq̄tur in eodē
capitulo. Lapidib⁹ obꝛutus necabiꝶ. Tñ hic eſt
notandum ꝙ ꝭm beatum auguſt.ſoꝛs in ſui nā
nō eſt aliq̄d mali:tñ ꝓ hibeꝶ q̄ꝛ ꝓpter aſſiduita
tatē poſſet q̄s labi in ydolatriā.tamē ſi eſſet cō
trouerſia ſuper electione poſſet licite ſoꝛte deri
mi.vt in Mathia in ca.q̄ꝛ ꝓpter de elec.De ſom
niȷs eñ eſt notandum ꝙ in veritate obſeruāda
ſunt.Eccleſiaſtici.xxxiiȷ.Somnia extollunt im
pꝛudentem.Et in eodeꝫ multos eñ errare fece
runt ſomnia ⁊ excederunt ſperantes in illis.Ec
cleſiaſti.quinto. vbi multa ſunt ſomnia multe
ſunt vanitates.Pꝛo iſtoꝛum vlterioꝛi declara
tione eſt ſubdendum ꝙ imaginationes ſomnio
rum ꝭm Gregoꝛium in ſuo dyalogo fiunt ſex
modis.vno modo plenitudīe ventris. ſecundo
modo ventris ⁊ capitis exinnatione.Iſta patēt
per experientiam.tertio modo demonis illuſio
ne:vt pꝛemiſſuꝫ eſt in eccleſiaſtico. q̄rto mō dei
reuelatione ſeu ſupernoꝛum iuxta illud. Ma
thei ſecundo.Apparuit angelus in ſomniȷs Io
ſeph ⁊c.Iob.xxxiiȷ.Per ſomnium in viſione no
cturna quādo irruit ſopoꝛ ſuper homines tunc
apperit aures eoꝛum ⁊ erudiens eos inſtruit di
ſciplina vt auertat hominem ab his que fecit.
Et gene.xx. De ſomnio Ioſeph ⁊c.Quinto mō
cogitatione ⁊ illuſione.Sexto mō cogitatione
⁊ reuelatiōe inſimul: vt habeꝶ Danielis.viȷ. De
ſtatua quā vidit in cubili ſuo Nabuchodonoſoꝛ
rex babilone ꝑ ſomnium ⁊c. Sed queritur quo
mō eueniūt frequēter due diuinatoꝛes ꝑdicūt

ex quo fides eis adhibēda non eſt. Auguſtinus
reſpondet ꝙ hoc fit dei permiſſione vt ꝓbetur
qualem fidē hoīes habeant ad deū. Ad hoc cō
coꝛdat illud quod dictū eſt ſupꝛa Deute.xiiȷ.De
obſeruatione aūt tempoꝛis dūmodo fiat natu
raliter nō eſt diuinatio:vt agricole obſeruāt tē
pus ſeminandi miſerandi ⁊c. ꝭm Auguſtinum.
Alia ſpēs ſuberbie eſt irreuerētia:ſcilꝫ quando
quis nō exhibet reuerentiā deo.vnde Eccleſia.
xxxv. Bono coꝛde gloꝛiam redde deo parētib⁹
carnalibus.Exo.xx.⁊.xxi.capi.Deute.v.capitu.
Honoꝛa patrem tuum ⁊ matrem tuam ſicut pꝛe
cepit tibi dominus deus tu⁹. Nam quicūq̄ ma
ledixerit patri aut matri moꝛiaꝶ moꝛte. Leuiti.
xx. Honoꝛa patrem tuuꝫ vt ſupueniat tibi bene
dictio a deo:⁊ benedictio eius in nouiſſimo ma
net. Nam qui timet dñm honoꝛat parentes: et
quaſi dñis ſeruiet his qui ſe generauerūt in oī
opere ⁊ ſermone ⁊ in omni patiētia.Eccſ.iiȷ.ca.
⁊ eodē ca.viȷ.Similiter irreuerētia notatur er
ga patres ſpirituales.ad Hebꝛe.vltimo Obedi
te pꝛepoſitis veſtris ipſi eñ peruigilāt quaſi ra
tionem pꝛo animabus veſtris redituri.⁊ Eccle.
viȷ.In tota anima tua time dominū et ſacerdo
tes eius honoꝛifica.Etiam reuerētia eſt exhibē
da hoībus aliȷs puta dominis tēpoꝛalibus ⁊c.
vnde.i.Petri.iȷ.Obedientes eſtote dominis ve
ſtris:non ſolū diſcretis:ſed etiam diſcolis oñs
honoꝛate et omni creature ſubiecti eſtote pꝛo
pter deū. Alia ſpecies ſuperbie eſt inobediētia
vnde in Eccſ. Vincula obedientie alligature ſa
lutaris tranſgreſſio ꝟo pꝛecepti ſiue inobediē
tia ſtrangulatio eſt.vnde Auguſtinus.in gene.
ſuper tertium capitulum. ſi illi qui iam in para
diſo erant ꝓpter inobedientiā inde eiecti ſunt
quomodo credunt ſe eſſe ingreſſuros paradi
ſum qui inobediētes ſunt mandatis altiſſimi.
Qui enim cuſtodit mandatum cuſtodit animaꝫ
ſuam.qui auteꝫ negligit vias ſuas moꝛtificabiꝶ
ꝓuerbio.xx.Qui enim timent deum cuſtodiunt
mandata eius. ⁊ patiētiam habebūt vſq̄ ad in
ſpectionem illius dicentes. ſi penitentiam non
egerim⁹ incidem⁹ in man⁹ dei:⁊ nō in man⁹ hoīꝫ
Eccle.iiȷ.Per inobedientiā enim pꝛimoꝛum pa
rentum omnes moꝛti adiudicati ſum⁹. Potius
eñ deberem⁹ timere inobedientiā q̄ꝫ moꝛtē exē
plo filiȷ dei.de quo Bern. Memētote fratres
xp̄s ne perdet obedientiam perdidit vitā.Ideo
nō dabit inobedienti copiam ſui tantus obediē
tie amatoꝛ qui maluit moꝛi q̄ꝫ nō obedire.his ei
inobedientibus infert dñs multas maledictio
nes.Deute.xxviiȷ. Inſuper contēptus ſentētie
paſtoꝛis eſt magna inobediētia.de qua habetur
xi.q.iiȷ.c. Nemo contēnat vincula eccleſiaſtica.
nam nō homo eſt qui ligat:ſed xp̄s.Sed q̄ꝛ de il
la materia eſt text⁹ inferi⁹: ideo hic ſuperſedeo
⁊c. Alia ſpēs ſuperbie eſt inaniſ gloꝛia q̄ duplex
eſt:dyalectica q̄ñ aliquis gloꝛiatur in malicia.vñ
ꝑs. Quid gloꝛiaris in malicia qui potens es ini
quitate. Alia eſt humana que eſt duplex.carnal
que eſt mundanoꝝ puta diuitiaꝝ ⁊c. Alia ſpūal
que eſt gloꝛia ipocritaꝝ ꝭm auguſti.in lib. de vi
ciȷs ⁊ virtutibus.ꝭm eñ alber. in ſuo cōpendio
Inanis gloꝛie ſeptem ſunt ſpecies.⁊ ſimiliꝶ ꝭm
Grego. Pꝛima eſt inobedientia. nam vaniglꝛio
ſus in nullo vult videri inferioꝛ quod fieret ſi fa
ceret mandatū. Scōa eſt contēptio: q̄ꝛ vult vin
cere cū clamoꝛe:⁊ pꝛopter hoc apparere. Tertia
eſt iactantia qua q̄s enūerat bona ſua vt lauda
bilis appareat. Quarta ē ipocriſis.cui⁹ ꝭm aug.
ſunt tres filie. Pꝛima q̄ñ aliquis coꝛam hoībus
ſimulat ſe obedire deo:⁊ in occulto nō timet de
um offendere. Secunda eſt q̄ñ in occulto ⁊ in a
perto opera bona facit:ſed nō bene:q̄ꝛ finis eſt:
vt ſanctus ab hoībus videatur. Tertia eſt quan
do aliquis minoꝛeꝫ ipocriſim relinquit vt ī ma
ioꝛi ꝑmaneat ipoſcriſi:vt ſi quis īterrogat⁹ an
ieiunet reſpondeat de⁹ ſcit:vt dicatur nō eē ipo
crita. Ipocrita eñ ſymia eſt diaboli fingēs imi
tari filios dei faciens ad ei⁹ iugulationē ſicut ſy
mia que vidit barbitonſoꝛem radentem ⁊ cepit
raſoꝝ ⁊ fingens facere ſicut bartitonſoꝛ iugula
uit ſeipſam. Eccle.i. Ne fueris ipocrita in cōſpe
ctu hominū ⁊ nō ſcādaliſauerꝫ labiȷs tuis. Ope
ra enim ipocritarum aliȷs per bonū exemplū ꝓ
ficiunt ſibi vero nocent. ¶ Similes enim cande
lis que pꝛebent lumen aliȷs ⁊ ſeipſas conſumūt.
Math.vi. Ipſi enim cothidianis cruciatib⁹ cru
ciatum merētur eternum. Ipocrita eñ eſt lup⁹
pelle oīa indut⁹. Math.viȷ. Attēdite a falſis ꝓ
phetis qui veniūt ad vos in veſtimentis ouiuꝫ
intrinſecus autem ſunt lupi rapaces.a fructib⁹
eoꝛum cognoſcetis eos. Tales eniꝫ ipocrite ni
ſi eos penituerit eterne dānationi deputati ſūt
Iob.xiiȷ. Non veniet in conſpectu ei⁹ ipocrita.
¶ Quinta ſpecies inanis gloꝛie eſt pertinacitas
qua quis factū ſuū malum vel dictū defendit ne
erraſſe videaꝶ. ¶ Sexta ſpecies ē diſcoꝛdia qua
quis contra omne dictum ſumit ſeu aſſumit cō
trariū ꝓpter vanam gloꝛiam. Alia eſt nouitatū
pꝛeſumptio qua quis noua vel dicit vel inuenit
vt laudetur ab hominibus. vnde licet tam in ſu
perbia q̄ꝫ inani gloꝛia ſit appetitus ꝓpꝛie excel
lentie imoderatus.tamen differenti modo quo
niam ſuperbus apparet ſibi magnus intra:⁊ va
ni gloꝛioſus appetit in oꝛe alioꝛum apparere ꝑ
laudē ad extra ꝭm Albertuꝫ in ſuo compendio
Ex ſuperbia eñ pꝛocedit veſtimentoꝝ exceſſus

de quo Eccle.xi. In veſtitu ne glorieris: nec in
die honoris tui extollaris: q̄m mirabilia opa al
tiſſimi ſolius. ¶ Pro quo eſt notandū ꝙ ille qui
gloriat̃ de veſte ſimilis eſt furi de gloriāti cante
rio. patet: q2 ꝓpter tranſgreſſionē primoꝝ parē
tum introductus eſt veſtium vſus. Gene.iij. Cū
ꝗ cognouiſſent ſe eſſe nudos conſuerunt fo
lia ficus ⁊ fecerent ſibi periſomata ſuꝑ quo Au
guſt. Quis ei latronē nō irrideret ſi videret eū
gloriari de ſino ſibi facto pro latrocinio ſuo qđ
in facie ſua portat. Illud enim ſignū eſt nobis
repreſentatiuum peccati primoꝝ parentum cu
ius infectione omnes inficimur cuius cōſidera
tione deberem⁹ potius lugere et lachrymari ꝙ̄
gloriari. Tales ei qui ſic ſe exterius ornāt ſimi
les ſunt ſepulchris dealbatis que exteri⁹ appa
rent hoibus precioſa: intus vero ſunt plena oſ
ſibus mortuoꝝ. corpus eñ peccatoris aīe mor
tue ſepulchrum eſt ſm beatū Augu. vñ Math.
xxiij. Ve vobis ſcribe ⁊ phariſei ⁊ ipocrite qui ſi
miles eſtis ſepulchris dealbatis que a foris ap
parent hoibus precioſa. int⁹ vero ſunt plena oſ
ſibus mortuoꝝ. i. operib⁹ mortuis ⁊ omni ſpur
cicia. De hoc habemus quoddā exemplū de quo
dam rege nūcupato balaan q̄ exiens a curia ſua
obuiauit duobus hoibus habentibus veſtes ſor
didas. Iſti enim hoies facie pallidi ⁊ vltra mo
dum macillenti erant quos cum vidiſſet rex am
plexatus eſt eos eis obuiaſſe nimiū gauiſus eo
rum obuiamine: quod cum magnates ſui vidiſ
ſent ceperunt mirari ⁊ nō audiētes eū increpa
re dixerūt fratri ſuo vt ſciſcitaret̃ ab eo cur hoc
feciſſet quod factum eſt. Cūq3 audiſſet rex vba
fratris ſui ⁊ magnatum ſuoꝝ nō rn̄dit eis ver
bum: ſed fecit fieri quattuor archas: quaꝝ duas
fecit deauratas in quibus poſuit cadauera ⁊ oſ
ſa mortuoꝝ. Alias duas bitumie ⁊ piſce liniuit
ad extra ⁊ infra poſuit aurum ⁊ argentum: mar
garitas ⁊ gemmas precioſas infinitas. Illaq3
firmauit ferris ⁊ clauibus aureis. ſcilicʒ deaura
tas ⁊ bitumie ⁊ piſce linitas firmauit ferris fer
reis ⁊ clauibus. Tūc cōuocauit ſuos magnates:
⁊ oſtēdit eis illas quattuor archas ſuſcitans ab
eis quas tenerent eſſe precioſiores qui reſpon
derūt ꝙ deauratas quibus rex dixit errat̃: ⁊ iuſ
ſit corā ipſis archas aperiri: ⁊ apertis exteri⁹ de
auratis reperta fuerūt infra oſſa mortuoꝝ fetē
tia. Tunc iuſſit rex alias duas archas aperiri: et
intus reperti ſunt lapides precioſi innumerabi
les: margarite: iaſpides: carbūculi: iacinti: berili
thophaſion: auꝝ ⁊ argentū: ſine numero cū alijs
iocalibus precioſiſſimis. Tūc rex ſuis magnati
bus dicit de archis deaurat̃: iſte eſt typus eoꝝ
qui exterius ſūt glorioſi: ⁊ itus repleti mortuis

et fetētibus operibus. De alijs duab⁹ dixit iſte
eſt typus eorum qui exterius ſordidis veſtibus
ſunt operti. Interius autem ſunt precioſi hñ re
dolentes deo quales erant illi de quoꝝ venera
tione me feciſtis reprehendi. Seruus enim dei
nō dʒ habere veſtimēta ad decorem vel ad dele
ctationem: ſed tantū ad regendum nuditatem.
glo. ſuper illud. Mat.iij. Iohānes habebat ve
ſtimenta de pillis camelloꝝ. Habētes eni ali
mēta ⁊ quib⁹ tegamur. hijs cōtenti debem⁹ eſſe
pria ad Thy.vi. Sunt enim ⁊ alie veſtes ſangui
nolente ſicut veſtes vſurarioꝝ: raptoꝝ. aduoca
toꝝ: vt in pluribus ⁊ eoꝝ vxorum filiarū ⁊c. De
quibus Hiere.ij. In alijs tuis inuentus eſt ſan
guis aīarum pauperū ⁊ innocentū. In iſtis alis
nō volant ad celum: ſed deſcendūt ad infernū ꝑ
pter nimiā ponderoſitatē corporis peccati. In
alijs ei iſtis inenit̃ duplex ſanguis. ſ. ſpolia pau
perū: ex q̄b⁹ ille veſtes cōponūt̃. vñ Eccl̃.xxxiiij.
Panis egentiū vita pauperis eſt qui defraudat
illū hō: ſanguis eſt q̄ aufert ſudore panē quaſi
qui odit ꝓximū. qui enim effundit ſanguinem ⁊
qui fraudē facit mercenario fures ſunt. Eccle.
eodem ca. Alius ſanguis eſt mors illius qui pal
liū de re iniuſta ſiue iniuſte acquiſita defert eū
ad dānationē illud palliū defferat. patʒ: q2 ſine
reſtitutione nō poteſt haberi vera cōfeſſio. ⁊ ſi
ne vera cōfeſſione nemo poteſt ſaluari: ⁊ ſi non
ſaluari ergo dānari. Iſtud figuratū eſt in clami
de coccinea in qua illuſus eſt ſaluator nr̄: ⁊ ſi nō
Unde. i. ad Thy.ij. Volo viros orare in omni lo
co leuātes puras man⁹ ſine ira ⁊ diſcrepatōe: ſilr
⁊ mulieres in habitu ornato cū verecūdia ⁊ ſo
brietate orātes ſe nō in tortis criminib⁹ aut au
ro aut margaritis: aut veſte precioſa. ſed qđ de
cet mulieres ꝓmittentes pietatem ꝑ opa bona
Mulier in ſilentio diſcat cum oī ſubiectōne do
cere aut mulier non permitto neq3 dominari in
viris: ſed eſſe in ſilētio. Iſtud eni vicium ſupbie
rex eſt victoꝝ. Ad modū eñ regis venit hoc vici
um ad aliquē ⁊ adducit magnā ſocietatē vicioꝝ
Eccl̃.x. Initiū oīs peccati ſuperbia ⁊ q̄ tenuerit
eā adimplebitur maledictis. i. vicijs ⁊ ſequit̃ ⁊
ſubuertet eū in finē ⁊ abbominabilis erit apud
deū: propterea exhonorauit deus conuent⁹ ma
loꝝ ⁊ deſtruxit eos vſq3 in finē. Ex ſupbia eñ na
ſcunt̃ hereſes: ſciſmata: detractiones: inuidia:
verboſitas: iactātia: ꝯtentōes: ⁊ īfinita alia vi
cia: ⁊ iō vocat̃ maximū peccatū: vñ ps. Emunda
bor a delicto maximo. glo. i. ſupbia: vñ metrifi
cator loquēs de ſupbia. Inquinat egregios ad
iuncta ſupbia mores. Si tibi gr̄a ſi ſapiētia for
maq3 decus. Inq̄nat oīa ſola ſupbia ſi ꝯmittet̃.
ad idē Aug. in li. de vicijs ⁊ virtutib⁹. ⁊ Alber.

in ſuo cōpēdio. Qui enumerat plures diffomi
tates quas inducit ſuperbia. Supbia. eñ facit
hoiem vſurpare illđ qđ eſt dei ſm gloriā. vnde
Yſa.xlij. Gloriā meā alteri nō dabo. In bonis
eñ operibus que facimus ſunt duo: ſcʒ honor ⁊
vtilitas. primū ſibi de⁹ reſeruat: aliud nobis tri
buit. Unde debem⁹ deo ſuā partē relinquere ſi
noſtra parte nolumus ſpoliari. Perfecte viros
īpugnat. Uñ aug. Supbia bonis morib⁹ īſidia
bitur vt pereāt. Supbia eñ ē inexpugnabilis
ſicut caſtrū in alto monte ſitū. Supbia gr̄a dei
hoiem denudat. vñ. ij. Regū. i. Monte gelboe
nec ros nec pluuia deſcēdat ſuꝑ vos ros ſupple
gr̄e ⁊ pluuia vere et interioris doctrine hoiem
deo priuat. vnde Hugo de ſancto victore. Suꝑ
bia aufert mihi deū: inuidia ꝓximū. ira meipm
Supbia deo eſt odibilis ⁊ ꝑ ꝯſequens ſupbum
reddit odibilē. Eccl̃.x. Odibilis corā domio eſt
hoībus ſuperbia. Superbia enim deū īpugnat:
q2 ſuperb⁹ vexillū inimici dei ſcʒ diaboli ponit i
caſtro ſuo: ⁊ deponit vexillū xp̄i: ſcʒ crucem quā
ſemꝑ homo debet portare iuxta illud. Luce.ix.
Qui vult venire poſt me abneget ſemetipm et
tollat crucē ſuā ⁊ ſequatur me. Superbia hoiem
ſtultum: demonſtrat: q2 ancillam ornat ⁊ dn̄am
nudā reliquit. Supbia facit hominē inſenſatū
cū per ſuā ſuperbiā credit attingere vbi diabo
lus exiſtens cū ea non potuit ſtare. Superbia
hoiem diabolo aſſimilat. Ipſe eñ diabolus eſt
rex ſuꝑ oēs filios ſupbie. Iob.xli. Quare ꝯclu
dit̃ ꝙ ſicut dn̄s dixit diſcipul̃ ſuis. Diſcite a me
q̄m mitis ſum ⁊ humilis corde. Mat.xi. Ita po
teſt diabolus dicere diſcipulis ſuiſ. Diſcite a me
q̄m ſuperb⁹ ſum valde: et de iſtis ſuperbis legit̃
Eccleſia.x. Terras gentium ſubuertit dn̄s ⁊ per
didit eas vſq3 ad fundamētum propter ſupbiā
vnde pſal. Vidi impiū ſuperexaltatū ⁊ eleuatū
ſicut cedros libani ⁊ tranſiui ⁊ ecce nō erat: que
ſiui eū ⁊ nō eſt inuētus locus eius. Et Hiere.l.
Dn̄s loquēs ſuperbo ait. Veniet dies tua tem
pus viſitationis tue ⁊ cadat ſuperbus ⁊ corruet
⁊ nō erit qui ſuſcitet eū quoniā dies dn̄i ſuper
omnem ſuperbū ⁊ excelſum. ⁊ yſaie.ij. Talibus
eñ ſuperbis īfert dn̄s maledictionē. yſa.xxviij.
Ve corone ſuperbie. ⁊ Amos.vi. Dicit ve vobis
qui epulēti eſtis in ſyon ⁊ ꝯfiditis i mōte ſama
rie: optimates capita populoꝝ igredīētis pom
paꝫ domus iſrael. Iſtud eni viciū ꝑſuaſit dia
bolus ſaluatori noſtro ſupra pinaculū templi di
cens. ſi fili⁹ dei es mitte te deorſum. Math.iiij.
Cui⁹ ſignū erat. ſm auguſt. ꝙ plures deceperat
per hoc pinaculū ſuperbie. ¶ Sequitur i textu
ſis ſimplex humilis ⁊c. Ubi auc. noſter inſinuat
remediū contra ſuperbiam. dicēs ꝙ ꝑ humilita

tem calcatur ſuperbia. Quare pōt faciliter ꝯclu
di ꝙ ſicut ſuperbia eſt maximū viciū: ita humili
tas ē maxima virtus cū oppoſitoꝝ eadem ſit di
ſciplina: teſte philoſopho. Per humilitatē eñ
efficitur ſchola dirigēs. Mat.xviij. Niſi ꝯuerſi
fueritis ⁊ efficacimini ſicut ꝑuuli nō itroibitis
in regnū celoꝝ. ⁊ Dauid tu populū ſaluabis dn̄e
⁊ ꝑ ſupbiā eſt via ad infernū. vñ Dauid. Inimi
ci domini vt mox honorificati fuerit ⁊ exaltati
queādmodū fumus deficiēt. Et ſicut ſupbi fum⁹
eſt in culpa ſic erit fumus in pena. yſaie.lxxij. et
Eccl̃.x. Perdidit eñ memoriā ſupboꝝ ⁊ reliq̄t
memoriā humiliū. Ipe eñ dn̄s deſtruxit ſedes
ducū ſuperboꝝ ⁊ ſedere fecit mites ꝓ eis. Eccl̃.
eodē. De⁹ eñ potēter reſiſtit ſupbis ⁊ humilib⁹
gr̄am miſericorditer elargit̃. Iac.iiij. Deus ſuꝑ
bis reſiſtit humilibus aūt dat gr̄am.

¶ De peccato accidie

Accidiā linque que dat ma
la tedia vite
Segniciē fugias nunq̄ ꝑi
ger ad bona fias
Si bona triſtis odis diui
na vel ipſe relinquis
Cedēs ⁊ negligēs q̄ ꝯſummare tener⁊
Uel cū triſteris cū nolens hec operis
Aut nimiū triſtis ꝓpt̃ q̄uis mala ſiſtiſ
Quatuor his dictis. ſic accidioſus ha
beris.
Ocia deuita: ſi vis bona ſit tibi vita
Ocia q̄ ſeq̄tur ſine crimie vix reperit̃
Sepe libēs ora faciēdo ſancta labora
Pigri dum putant operari tempora
deſunt.

In iſto capitulo auctor noſter deter
minat de accidia diuidens illud ca
pitulum in tres partes. In prima ꝑ
te proponit quid ſit accidia. In ſe
cūda parte aſſignat ſpecies accidie.
In tertia parte oſtēdit remedia cō
tra accidiam. Prima in principio. Secūda ibi
Si bona triſtis odis. Tertia ibi. Sepe libens
ora. ¶ Quantum ad primam partem eſt notan
dum ꝙ accidia. ſm beatum Auguſtinum in li
bro de vicijs ⁊ virtutibus eſt languor animi ex
defectu diuini amori ꝓueniens. Alia diffinitio
ſm Albertum in ſuo compendio theologie eſt
illa accidia eſt diffidentia de proprijs viribus
⁊ auxilio dei implendi ardua. ¶ Quantum ad ſe
cundam partē vbi auctor noſter aſſignat quat

de quo Eccle.xi. In veſtitu ne glorieris: nec in die honoris tui extollaris: qm̄ mirabilia opa altiſſimi ſolius. ¶ Pro quo eſt notandū ꝙ ille qui gloriat̃ de veſte ſimilis eſt furi de gloriāti cauterio. patet: qꝛ ꝓpter tranſgreſſionē primoꝝ parētum introductus eſt veſtium vſus. Gene.iij. Cū ꝙ cognouiſſent ſe eſſe nudos conſuerunt folia ficus ⁊ fecerent ſibi periſomata ſup quo Auguſt. Quis ei latronē nō irrideret ſi videret eū gloriari de ſino ſibi facto pro latrocinio ſuo qđ in facie ſua portat. Illud enim ſignū eſt nobis repreſentatiuum peccati primoꝝ parentum cuius infectione omnes inficimur cuius cōſideratione deberem⁹ potius lugere et lachrymari ꝙ̃ gloriari. Tales ei qui ſic ſe exterius ornāt ſimiles ſunt ſepulchris dealbatis que exteri⁹ apparent hoībus precioſa: intus vero ſunt plena oſſibus mortuoꝝ. corpus eīm peccatoris aīe mortue ſepulchrum eſt ſm beatū Augu. vñ Math. xxiij. Ue vobis ſcribe ⁊ phariſei ⁊ ipocrite qui ſimiles eſtis ſepulchris dealbatis que a foris apparent hoībus precioſa. int⁹ vero ſunt plena oſſibus mortuoꝝ. i. operib⁹ mortuis ⁊ omni ſpurcicia. De hoc habemus quoddā exemplū de quodam rege nūcupato balaan q̄ exiens a curia ſua obuiauit duobus hoībus habentibus veſtes ſordidas. Iſti enim hoīes facie pallidi ⁊ vltra modum macillenti erant quos cum vidiſſet rex amplexatus eſt eos eis obuiaſſe nimiū gauiſus eorum obuiamine: quod cum magnates ſui vidiſſent ceperunt mirari ⁊ nō audiētes euꝫ increpare dixerūt fratri ſuo vt ſciſcitaret̃ ab eo cur hoc feciſſet quod factum eſt. Cūqꝫ audiſſet rex v̄ba fratris ſui ⁊ magnatum ſuoꝝ nō rñdit eis verbum: ſed fecit fieri quattuor archas: quaꝝ duas fecit deauratas in quibus poſuit cadauera ⁊ oſſa mortuoꝝ. Alias duas bitumie ⁊ piſce liniuit ad extra ⁊ infra poſuit aurum ⁊ argentum: margaritas ⁊ gemmas precioſas infinitas. Illaqꝫ firmauit ferris ⁊ clauibus aureis. ſcilicꝫ deauratas ⁊ bitumīe ⁊ piſce linitas firmauit ferris ferreis ⁊ clauibus. Tūc cōuocauit ſuos magnates: ⁊ oſtēdit eis illas quattuor archas ſuſcitans ab eis quas tenerent eſſe precioſiores qui reſponderūt ꝙ deauratas quibus rex dixit erratis: ⁊ iuſſit corā ipſis archas aperiri: ⁊ apertis exteri⁹ deauratis reperta fuerūt infra oſſa mortuoꝝ fetētia. Tunc iuſſit rex alias duas archas aperiri: ⁊ intus reperti ſunt lapides precioſi innumerabiles: margarite: iaſpides: carbūculi: iacinti: berilli thophaſion: auꝝ ⁊ argentū: ſine numero cū alijs iocalibus precioſiſſimis. Tūc rex ſuis magnatibus dixit de archis deauratis: iſte eſt typus eoꝝ qui exterius ſūt glorioſi: ⁊ intus repleti mortuis et fetētibus operibus. De alijs duab⁹ dixit iſte eſt typus eorum qui exterius ſordidis veſtibus ſunt operti. Interius autem ſunt precioſi hñ re dolentes deo quales erant illi de quoꝝ veneratione me feciſtis reprehendi. ¶ Seruus enim dei nō dꝫ habere veſtimēta ad decorem vel ad delectationem: ſed tantū ad regendum nuditatem. glo. ſuper illud. Mat.iij. Iohānes habebat veſtimenta de pillis camelloꝝ. Habētes eni [illegible] alimēta ⁊ quib⁹ tegamur. hijs cōtenti debem⁹ eſſe pria ad Thy.vi. Sunt enim ⁊ alie veſtes ſanguinolente ſicut veſtes vſurarioꝝ: raptoꝝ. aduocatoꝝ: vt in pluribus ⁊ eoꝝ vxorum filiaruꝫ ⁊c. De quibus Hiere.ij. In alijs tuis inuentus eſt ſanguis aīarum pauperū ⁊ innocentū. In iſtis alis nō volant ad celum: ſed deſcendūt ad infernū ꝓpter nimiā ponderoſitatē corporis peccati. In alijs ei iſtis īuenit̃ duplex ſanguis. ſ. ſpolia pauperū: ex qb⁹ ille veſtes cōponūt̃. vñ Eccl.xxxiiij. Panis egentiū vita pauperis eſt qui defraudat illū hō: ſanguis eſt q̄ aufert ſudore panē quaſi qui odit ꝓximū. qui enim effundit ſanguineꝫ ⁊ qui fraudē facit mercenario fures ſunt. Eccle. eodem ca. Alius ſanguis eſt mors illius qui palliuꝫ de re iniuſta ſiue iniuſte acquiſita defert cū ad dānationē illud palliū defferat. patꝫ: qꝛ ſine reſtitutione nō poteſt haberi vera cōfeſſio. ⁊ ſine vera cōfeſſione nemo poteſt ſaluari: ⁊ ſi non ſaluari ergo dānari. Iſtud figuratū eſt in clamide coccinea in qua illuſus eſt ſaluator nr̄: ⁊ ſi nō Unde. i. ad Thy.ij. Uolo viros orare in omni loco leuātes puras man⁹ ſine ira ⁊ diſcrepatōe: ſilr ⁊ mulieres in habitu ornato cū verecūdia ⁊ ſobrietate orātes ſe nō in tortis criminib⁹ aut auro aut margaritis: aut veſte precioſa. ſed qđ decet mulieres ꝓmittentes pietatem ꝑ opa bona Mulier in ſilentio diſcat cum oī ſubiectōne docere aut mulier non permitto neqꝫ dominari in viris: ſed eſſe in ſilētio. Iſtud eni vicium ſupbie rex eſt vicioꝝ. Ad modū eīm regis venit hoc vicium ad aliquē ⁊ adducit magnā ſocietatē vicioꝝ Eccl.x. Initiū oīs peccati ſuperbia ⁊ q̄ tenuerit eaꝫ adimplebitur maledictis. i. vicijs ⁊ ſequit̃ ⁊ ſubuertet eū in finē ⁊ abbominabilis erit apud deū: propterea exhonorauit deus conuent⁹ maloꝝ ⁊ deſtruxit eos vſqꝫ in finē. Ex ſupbia eīm naſcunt̃ hereſes: ſciſmata: detractiones: inuidia: verboſitas: iactātia: ꝯtentōes: ⁊ īfinita alia vicia: ⁊ iō vocat̃ maximū peccatū: vñ ps. Emundabor a delicto maximo. glo. i. ſupbia: vñ metrificator loquēs de ſupbia. Inquinat egregios adiuncta ſupbia mores. Si tibi gr̄a ſi ſapiētia formaqꝫ decus. Inq̄nat oīa ſola ſupbia ſi ꝯmittet̃. ad ideꝫ Aug. in li. de vicijs ⁊ virtutib⁹. ⁊ Alber.

in ſuo cōpēdio. Qui enumerat plures difformitates quas inducit ſuperbia. Supbia. eīm facit hoīem vſurpare illđ qđ eſt dei ſm gloriā. vnde Yſa.xlij. Gloriā meā alteri nō dabo. In bonis eīm operibus que facimus ſunt duo: ſcꝫ honor ⁊ vtilitas. primū ſibi de⁹ reſeruat: aliud nobis tribuit. Unde debem⁹ deo ſuā partē relinquere ſi noſtra parte nolumus ſpoliari. Perfecte viros īpugnat. Uñ aug. Supbia bonis morib⁹ īſidiabitur vt pereāt. Supbia eīm ē inexpugnabilis ſicut caſtrū in alto monte ſitū. Supbia gr̄a dei hoīem denudat. vñ. ij. Regū. i. Monte gelboe nec ros nec pluuia deſcēdat ſup vos ros ſupple gr̄e ⁊ pluuia vere et interioris doctrine hoīem deo priuat. vnde Hugo de ſancto victore. Supbia aufert mihi deū: inuidia ꝓximū. ira meipm̄ Supbia deo eſt odibilis ⁊ ꝯſequens ſupbum reddit odibilē. Eccl.x. Odibilis corā domīo eſt hoībus ſuperbia. Superbia eniꝫ deū īpugnat: qꝛ ſuperb⁹ vexillū inimici dei ſcꝫ diaboli ponit i caſtro ſuo: ⁊ deponit vexillū xp̄i: ſcꝫ crucem quā ſemꝑ homo debet portare iuxta illud. Luce.ix. Qui vult venire poſt me abneget ſemetipm̄ et tollat crucē ſuā ⁊ ſequatur me. ¶ Superbia hoīeꝫ ſtultum: demonſtrat: qꝛ ancillam ornat ⁊ dñam nudā reliquit. Supbia facit hominē inſenſatū cū per ſuā ſuperbiā credit attingere vbi diabolus exiſtens cuꝫ ea non potuit ſtare. Superbia hoīem diabolo aſſimilat. ¶ Ipſe eīm diabolus eſt rex ſup oēs filios ſupbie. Iob.xli. Quare ꝯcludit̃ ꝙ ſicut dñs dixit diſcipul̄ ſuis. Diſcite a me qm̄ mitis ſuꝫ ⁊ humilis corde. Mat.xi. Ita poteſt diabolus dicere diſcipulis ſuiſ. Diſcite a me qm̄ ſuperb⁹ ſum valde: et de iſtis ſuperbis legit̃ Eccleſia.x. Terras gentium ſubuertit dñs ⁊ perdidit eas vſqꝫ ad fundamētum propter ſupbiaꝫ vnde pſal. Uidi impiū ſuperexaltatū ⁊ eleuatuꝫ ſicut cedros libani ⁊ tranſiui ⁊ ecce nō erat: que ſiui euꝫ ⁊ nō eſt inuētus locus eius. Et Hiere.l. Dñs loquēs ſuperbo ait. Ueniet dies tua tempus viſitationis tue ⁊ cadat ſuperbus ⁊ corruet ⁊ nō erit qui ſuſcitet euꝫ quoniā dies dñi ſuper omnem ſuperbū ⁊ excelſum. ⁊ yſaie.ij. Talibus eīm ſuperbis īfert dñs maledictionē. yſa.xxviij. Ue corone ſuperbie. ⁊ Amos.vi. Dicit ve vobis qui epulēti eſtis in ſyon ⁊ ꝯfiditis i mōte ſamarie: optimates capita populoꝝ īgrediētis pompa cite domus iſrael. Iſtud eni viciū ꝑſuaſit diabolus ſaluatori noſtro ſupra pinaculū templi dicens. ſi fili⁹ dei es mitte te deorſum. Math.iiij. Cui⁹ ſignū erat. ſm auguſt. ꝙ plures deceperat per hoc pinaculuꝫ ſuperbie. ¶ Sequitur i textu ſis ſimplex humilis ⁊c. Ubi auc. noſter inſinuat remediū contra ſuperbiam. dicēs ꝙ ꝑ humilitatem calcatur ſuperbia. Quare pōt faciliter ꝯcludi ꝙ ſicut ſuperbia eſt maximū viciū: ita humilitas ē maxima virtus cū oppoſitoꝝ eadem ſit diſciplina: teſte philoſopho. Per humilitateꝫ eīm efficitur ſchola dirigēs. Mat.xviij. Niſi ꝯuerſi fueritis ⁊ efficacimini ſicut puuli nō itroibitis in regnū celoꝝ. ⁊ Dauid tu populū ſaluabis dñe ⁊ ꝑ ſupbiā eſt via ad infernū. vñ Dauid. Inimici domini vt mox honorificati fuerit ⁊ exaltati quēadmodū fumus deficiēt. Et ſicut ſupbi fum⁹ eſt in culpa ſic erit fumus in pena. yſaie.lxxij. et Eccl.x. Perdidit eīm memoriaꝫ ſupboꝝ ⁊ reliq̄t memoriā humiliū. Ipē eīm dñs deſtruxit ſedes ducū ſuperboꝝ ⁊ ſedere fecit mites ꝓ eis. Eccl. eodē. De⁹ eīm potēter reſiſtit ſupbis ⁊ humilib⁹ gr̄am miſericorditer elargit̃. Iac.iiij. Deus ſupbis reſiſtit humilibus aūt dat gr̄am.

¶ De peccato accidie

Accidiā linque que dat mala tedia vite
Segniciē fugias nunq̄ piger ad bona fias
Si bona triſtis odis diuina vel ipſe relinquis
Sedēs ⁊ negligēs q̄ ꝯſummare tenerꝭ
Uel cū triſteris cū nolens hec operis
Aut nimiū triſtis ꝓpt̄ quis mala ſiſtiſ
Quatuor his dictis. ſic accidioſus haberis.
Ocia deuita: ſi vis bona ſit tibi vita
Ocia q̄ ſeq̄tur ſine crimīe vix reperit̃
Sepe libēs ora faciēdo ſancta labora
Pigri dum putant operari tempora deſunt.

In iſto capitulo auctor noſter determinat de accidia diuidens illud capitulum in tres partes. In prima ꝑte proponit quid ſit accidia. In ſecūda parte aſſignat ſpecies accidie. In tertia parte oſtēdit remedia contra accidiam. Prima in principio. Secūda ibi Si bona triſtis odis. Tertia ibi. Sepe libens ora. ¶ Quantum ad primam partem eſt notandum ꝙ accidia. ſm beatum Auguſtinum in libro de vicijs ⁊ virtutibus eſt languor animi ex defectu diuini amori ꝓueniens. Alia diffinitio ſm Albertum in ſuo compendio theologie eſt illa accidia eſt diffidentia de proprijs viribus ⁊ auxilio dei implendi ardua. ¶ Quantum ad ſecundam partē vbi auctor noſter aſſignat quat‑

tuoꝛ ſpẽs pꝛincipales accidie:in iſta eſt notandũ
ꝙ plures ſunt ſpẽs accidie ſm̃ doctoꝛẽ theolo.
vna vocaẗ tepiditas:⁊ eſt tepeditas puus amoꝛ
boni.De multis eñ vicijs tentat diabolꝰ hoĩem
tepidũ:de quibꝰ nõ audet tentare hoĩem chari
tate feruentẽ.Unde Augu.Ille ferueñti muſce
non inſidẽtales tepidi parum habent deſideri
um agendi penitentiam:ideo talibus dicet do
minus ſicut quinꝗ virginibus fatuis. Amẽ di
co vobis neſcio vos.Math.xxv.Alia ſpecies ẽ
mollicies.vñ mollis ẽ ille q̃ ſuccumbit tribula
tionibus ⁊ quando in opere inchoato aliquod
durũ occurrit ipſe ab opere deſiſtit.Mollicies
illa eſt quaſi vna cilcitra in qua diabolꝰ in homi
ne quieſcit.Alia ſpecies eſt ſomnolenta.Pigre
do enim immittit ſopoꝛem in pigris quibus lo
quitur beatus petrus.i.Petri.iiij.Eſtote pꝛudẽ
tes ⁊ vigilate in oꝛationibus ante oĩa mutuã
in vobiſmetipſis charitatem continuam habẽ
tes.Tempus enim in quo doꝛmiendum non eſt
eſt tempus matutinum quo eſt vacandũ oꝛatio
ni ſtudio ⁊ diuine laudi. Nam tempoꝛe illo dei
ꝯſolatio frequẽtius recipitur.vñ Dauid. Ma
ne aſtabo tibi ⁊ videbo ⁊c̃.et Johãnis.viij. Si
diluculo cum ſurrexeris ad dominũ ⁊ omnipo
tentem fueris depꝛecatus:ſi mundus et rectus
inceſſeris ſtatiꝫ euigilabit ad te ⁊ placatũ red
det habitaculũ iuſticie tue.Alia ſpẽs eſt ocioſi
tas.vñ Prouer.xij.Qui operabitur terrã ſuã ſa
turabitur panibus:qui autẽ ſectatur ociũ ſtultiſ
ſimus ẽ.Ocioſus eñ negligit ſibi neceſſaria cõ
uenire.vnde Eccle.xxij. In lapide luteo lapida
tus eſt piger:q: noluit manꝰ eius quidquam ope
rari.iõ oĩs loquitur in aſpernationẽ illiꝰ talis
ocioſus vitam ſuam hoſtibus indefenſam expo
nit ⁊ hoſtes qui aĩam ſuã interimunt paſcit.Ta
lis eñ vite future que eterna eſt non pꝛouidet
cum hoſtibus ſuis ſe exponat.taliũ enim nõ eſt
regnum celoꝝ:quia regnum celoꝛum eſt mer
ces eoꝛum qui operati fuerunt.Math.xx.voca
operatoꝛes ⁊ redde ei mercedeꝫ tales enim nõ
recipiuntur in purgatoꝛio.vnde Dauid. In la
laboꝛe hominũ non ſunt ⁊ cum hominibus non
flagellabuntur in purgatoꝛio ſupple:ſed cuꝫ de
monibꝰ in inferno tales in mundo non accepta
bũtur:ſicut nec ficulnea ſterilis quaꝫ iuſſit dñs
ſuccindi Lu.xiij.Arboꝛem fici habebat quidã
plantatã in vinea ſua ⁊ venit querẽs habere fru
ctũ ⁊ nõ iuenit.Dixitꝗ ad cultoꝛẽ vinee:ãni ſũt
tres quibꝰ venio q̃rens fructũ in hac ficulnea:⁊
nõ inuenio ſuſcinde ergo eã.vt quid etiã terrã
occupat. Alia ſpẽs accidie eſt dilatio cuiꝰ ſunt
due ſpẽs. Pꝛima eſt dilatio cõuerſionis de qua
Eccle.v.Non tardes cõuerti ad dñm ⁊ ne diffe
ras de die in diẽ.Subito cũ veniet ira eius ⁊ in
tpe vindicte diſpdet te.talibus eñ ꝓcurat dia
bolus vt vnũ differũt venire ad deũ vadant ad
infernũ ⁊ vadant retroꝛſum.i.iꝓuiſe moꝛiãẗ
irrecupabiliter dãneñẗ.Scđa ẽ dilatio ꝯfeſſio
nis. Sunt eñ aliqui q̃ differũt cõfiteri vſꝗ ad
infirmitatẽ dum iã ſunt impoſſibiles ad agẽda
penitentiã contra quos Eccle.xvij.viuus ⁊ ſanꝰ
confiteberis ⁊ laudabis deũ ⁊ gloꝛificaberis in
miſerationibus eius.Et eodẽ.xviij.ante lãguo
rem adhibe medicinã et ante iudiciũ interroga
teipſum:⁊ in cõſpectu dñi inuenies ꝓpiciatio
nem. Non demoꝛeris in erroꝛe impioꝝ et ante
moꝛtẽ ꝯfitere a moꝛtuo quaſi nihil perit vel pe
rit.Eccl̃.xvij.talium enim cõfeſſio eſt velut con
feſſio latronũ q̃ nunꝗ̃ cõfitereñẗ niſi viderent
moꝛtẽ ⁊ iõ nõ ẽ pcioſa deo ſcđm.b.augu.in ſuo
pnĩali.⁊ de peni.diſt.vij.ꝓut latius tractabo in
ca.de pe. Alij aũt ſunt q̃ credũt abſcõdere pctã
volentes aſſimulari ade q̃ dño quereñti vbi eſſet
rñdit vocẽ tuã dñe audiui in padiſo et timui eo
ꝙ nudus eſſem ⁊ abſcondi me. Geñ.iij. Cõtra
quos dauid pſalmus.Juſticiã meã dño non ab
ſcondi vbi dicit. Glo. Cum hõ tegit deus dete
git.⁊ cũ hõ detegit deus tegit.alij aut ſunt q̃ diſ
ferunt ꝯfiteri ſingulis annis vſꝗ ad paſcha Ta
les eñ volũt facere in vltimo ꝙ dñs vult pꝛimo
fieri.vñ ps. Pꝛecinite dño in cõfeſſione ⁊ alibi
p̃occupemꝰ faciẽ eius in confeſſione.Itẽ q̃ vult
opa ſua eſſe meritoꝛia dꝫ eſſe in ſtatu gratie.Ec
cle.xxx.Miſerere aĩe tue placens deo:q: pꝛius
deꝰ reſpicit ad offerentẽ ꝙ̃ oblatũ.Gene.quar
to:vbi dꝛ ꝙ pꝛius reſpexit deꝰ ad abel. ꝙ̃ ad mu
nus eius:⁊ de iſta materia tractabo inferiꝰ vbi ẽ
textus ⁊c̃.Talibus eñ q̃ differũt confiteri emi
net periculũ:q: interdũ amittũt loquelã vt qui
noluerũt confiteri dũ potuerũt non poſſint dũ
voluerint.Itẽ talis infirmitate grauatꝰ nõ põt
cogitare de pctis ſuis.de peni.di.vij.circa fineꝫ
quẽ moꝛbus vrget ⁊ pena terret ad verã vix ve
niet ſatiſſactionẽ.alia ſpẽs accidie eſt tarditas
ſicut eñ accidioſus differt inchoare opꝰ:qđ fa
cturus eſt ſꝫ tarde ꝓcedit in opere iã inchoato
ſicut eñ acetũ dentibꝰ ſumꝰ oculis moleſtꝰ ẽ: ſic
piger his q̃ miſert eũ in via ꝓuer.x.Sic eiꝰ deꝰ
moleſtaẗ in nimia tarditate eoꝝ q̃ ſibi ſeruiunt
alia ſpẽs eſt negligẽtia.Negligẽtia.eñ attẽdi
tur in hoĩe q̃ nõ curat qualiter inchoatũ faciat
vtrũ bñ vel male ſed ſoluꝫ curat vt ab onere in
choari laboꝛis ſe expediat ad deteſtationẽ huiꝰ
peccati negligentie facit illud qđ legitur. Hie.
xlviij.Maledictus qui facit opꝰ dei fraudulenẗ
alij dicũt negligenter.alia ſpẽs eſt imperſeuerã
tia:hoc vicio laboꝛãt illi qui raro ad pfectioneꝫ

opus ducũt aliqđ qđ inchoant ꝯtra quos ait ve
ritas Johã.iiij. Meꝰ cibus ẽ vt faciã volũtateꝫ
eius q̃ miſit me ⁊ pficiã opus eius. Parũ enim
ꝓdeſt p mare nauigando laboꝛaſſe: ſi tũc nauis
pierit qñ poꝛtui ꝓxima per leucã vnã fuerit.vñ
Mat.x.⁊ eo.xxv. deniꝗ nõ q̃ cepit ſꝫ qui pſeue
rauerit vſꝗ in finẽ hic ſaluꝰ erit:ad idẽ.Chꝛiſo.
et Greg.in ſuo paſtoꝛali in caſſum bonũ agiẗ ſi
añ vite terminũ deſeratur.Alia ſpecies ẽ remiſ
ſio hoc vicio laboꝛat qui quotidie deterioꝛ effi
citur q̃ ſi inchoat aliqđ opus pꝛimo die ſtrẽnue
operaẗ ſcđo minus.tertio die minus. De tali le
gitur.Eccle.xxij.Filia fatua in deminoꝛatione
fiet glo.filia fatua eſt aĩa tale ſapiẽtie nõ ꝯdita
que ſemp in decreſcẽdo ꝓcedit. Alia ſpecies ac
cidie eſt diſſolutio:hoc vicio laboꝛat ille q̃ iueni
ens difficultatẽ in ſui regimen ſe dimittit oĩno
abſꝗ gubernatiõe.iuxta illđ ꝓuer.xxiij.Eris ſi
cut doꝛmiẽs in medio mari ⁊ q̃ſi ſopitꝰ guberna
toꝛ amiſſo clauo.Si eni aliqđ bonũ ĩfundaẗ ta
li nihil in eo retinet.Eſt eĩ velut dolũ nõ ligatũ
vñ Eccle.xxi.Coꝛ fatui q̃ſi vas ꝯfractũ ⁊ oẽm ſa
pientiã nõ tenebit.Hoc eĩ viciũ ꝓcedit et qua
dã diffidẽtia de deo qñ diffidũt poſſe ſeipſos re
gere diſſoluti ſunt coꝛde:q: nõ credunt deo:⁊ iõ
nõ ꝓteguñẗ ab eo.Alia ſpecies eſt in curia hoc
vicio laboꝛat ille qui ſuoꝝ debitam curaꝫ nõ hꝫ
Villis ſua non excolit:culta non colligit:collecta
non cuſtodit.Alia ſpecies eſt ignauia hoc vicio
laboꝛat ille qui potius eligit in magna miſeria
permanere ꝙ̃ aliquãtuluꝫ laboꝛi ſubire. de quo
ꝓuerbio.xxvi.Dicit piger leo eſt in via leena in
itinere:ſicut hoſtium voluitur cardine ſic piger
in lectulo ſuo.abſcondit piger manus ſuas ſub
aſellis ſuis ⁊ laboꝛat ſi ad os ſuum eas conuerte
rit:⁊ tamen talis piger ſapientioꝛ ſibi videtur ſe
ptem viris loquẽtibꝰ ſententias eodem capitulo
Alia ſpecies accidie eſt indeuotio que eſt quedã
arditas ſpiritualis:vnde pſal.Dauid. Aĩa mea
ſicut terra ſine aqua tibi ⁊ procedit aliquando il
la indeuotio ex ſuperbia. Tanta eſt eni aliquan
do duricia coꝛdis indeuoti ꝙ nõ poteſt compũ
gi ad lachꝛymas:nec ad oꝛandum nec ipſum de
lectat:ſanctas mediatões:ſacram ſcripturã: ſer
mones ſuffragia ⁊ ſimilia que concupiſciunt ſa
lutum aĩe.Tales eni indeuoti duri ſunt ad ea q̃
ſunt pietatis:⁊ inflexibiles ad ea que ſunt obe
dientie.ad bona opera ſteriles ſunt ⁊ pigri: que
opera alijs facilia ſunt.Alia ſpecies accidie eſt
triſtitia.Illud enim vicium eſt valde deteſtabi
le in ſeruio dei:diſplicet deo:placet diabolo no
cet homini.¶ Quantum ad pꝛimum ptꝫ ſcđi ad
Coꝛin.ix.Hilarẽ datoꝛẽ diligit deꝰ:igitur econ
uerſo triſtẽ odit:quãtum ad ſecũduꝫ beatꝰ aug.
dicit ꝙ vnica ratio vincẽdi inimicum eſt leticia
ſpiritualis: ergo triſticia ſpiritualis ſibi placat
ab oppoſito. ¶ Quantũ ad tertiũ pꝫ.ꝓuer.xxv.
Sicut tinea veſtimẽto ⁊ vermis lignoꝛ:ita triſti
cia viri nocet coꝛdi.Alia ſpẽs accidie eſt tediuꝫ
vite. hoc enim viciuꝫ aliquã do pꝛouenit ex lon
ga triſticia in diuino ſeruitio.Poſtꝙ̃ eniꝫ aliq̃s
triſticiam patiẗ paulatim elõgatur a deo. vt nõ
ſolum diſpliceat ei ſeruire deo ſed etiam viuere
aliq̃ñ enim venit ex dei amoꝛe ⁊ deſiderio cele
ſtis vite. Unde Gregoꝛius ſancti grauiter tole
rant illud quod non amant pꝛopter illud quod
amant.aliquando pꝛouenit tale tedium ex cõſi
deratione maloꝛum quibus mũdus plenus ẽ ec
cleſiaſtes cecundo.Moꝛitur doctus ſimiliter ⁊
indoctus.idcirco teduit me vite mee vidẽs ma
mala vniuerſa eſſe ſub ſole ⁊ cũcta vanitatẽ atꝗ
afflictiõe ſpiritus q̃ñꝗ venit ex vehemẽtia tri
bulationis.Job.x.Tedet aĩam meam vite mee.
Et iuxta illud apoſtoli ſupꝛa modum grauati ſu
mus.Alia ſpecies accidie eſt deſperatio.Solet
eñ peruenire deſpatio aliq̃ñ ex nimia triſticia
Prouer.xv.Coꝛ gaudens exhilarat faciem ⁊ in
meroꝛe animi deijcitur ſpiritꝰ in ꝓfundũ deſpe
rationis:iõ felix eſt que non habuit animi triſti
ciã ⁊ nõ excidit a ſpe ſua.Eccl̃.xxiiij.Nã multos
occidit triſticia ⁊ nõ eſt vtilitas in ea.⁊ eodẽ.xx.
Gaudens enim animus etateꝫ floꝛidam facit ⁊
ſpũs triſtis exſiccat oſſa. ꝓuer.xvij.⁊ in ꝓhe.ff.
§.vt autem. Triſticia enim foꝛtem animuꝫ deſic
cat ab humoꝛe gr̃e: vt p pctm̃ deſperatõis fran
gaẗ ꝯtra quã deſperatio in ſummũ remediũ eſt
memoꝛia dñice paſſionis.vñ Bernar. Peccaui
pctm̃ grãde ꝯſcia mea turbaẗ:ſed nõ ꝯturbabi
tur qm̃ vulnerũ dñi recoꝛdaboꝛ.Et ſubdit nihil
tam ad moꝛtẽ quod nõ moꝛte xp̃i ſaluaẗ.ſi in mẽ
te venerit tam potẽs ⁊ tã efficax eſt medicamẽ
tum nulla iã poſſuꝫ moꝛbi malignitati terreri.
Multa enim incõueniẽtia ſequitur accidioſus
Ex accidia pꝛeceptũ dei negligit.Geñ.iij.In ſu
doꝛe vultꝰ tui veſceriſ pane tuo donec reuertariſ
in terrã de qua ſumptꝰ es.Maledictionẽ incur
rit:q: nõ fructificat.Exemplũ.Mar.xi.De ficu
cui maledixit dñs: q: eſuriebat ⁊ nõ inuenit fru
ctũ.Diſcrepat a ceteris creaturis.Exẽpluꝫ in ſo
le ⁊ luna qui quotidie mane ſurgũt ⁊ pficiũt cur
ſuꝫ ſuũ.In brutiſ exẽplũ de foꝛmicã.Prouer.vi.
O piger vade ad foꝛmicã ⁊ ꝯſidera vias eiꝰ ⁊ di
ſce ſapientiã que cũ nõ habeat ducẽ nec p̃cepto
reꝫ:neꝗ pꝛincipem parat in eſtate cibũ ſibi con
gregat in meſſe qđ comedat.Exemplũ in vege
tatiuis ⁊ arboꝛibus ⁊ plantis:que fructificãt in
ſuo genere qui ꝙ̃uis in hyeme nuda ſunt tñ vir
tutem ſeruãt ⁊ tempoꝛe ſuo redeũt.Aliud incõ

nenięs: qꝛ piger precioſum tēpus perdit. patet:
qꝛ breui boꝛa poſſet obtinere veniam gratiā et
gloꝛiam: que omnia amittit propter pigriciā ſu
am ſm Berſi. Et eccleſia. iiij. Obſerua tempus
⁊ declina a malo. Unde Bernar. Non parū eſti
mes tempus quod in dictis vel factis expēdis
ocioſis. volat enim verbum irreuocabile: volat
tempus irreuocabile. Nec aduertit incipięs qđ
attingit. Omne enim tempus nobis impenſum
requiretur a nobis qualiter ſit expēſuʒ: qꝛ ſicut
capilus nō peribit de capite nec inſtās de tēpo
re ⁊c. aliud incōueniens: quia incitamēta vicio
ruʒ colligit. Prouer. xxiiij. Per hominis pigri
agrum tranſiui: ⁊ per vineam viri ſtulti: et ecce
totum repleuerant vrtice ⁊ operuerant ſuperfi
cieʒ eius ſpine ⁊ materia lapidum deſtructa eſt
aliud inconueniēs: qꝛ coꝛruptionē inducit: patʒ
naturaliter de aqua inquiete que cito coꝛrum
pitur: ⁊ de ferro quod cōtrahit turbiginem ⁊ de
poꝛco mactādo qui permittit in quiete pingue
ſcere. Aliud incōueniens: qꝛ locuʒ temptationi
bus dat. Unde in collationib⁹ patrū monachū
operantem nullus demon pulſat ocioſuʒ in nu
meri temptāt. Moꝛem peruertit: quia vult me
tere ⁊ nō ſeminare: ſicut catus qui libēter come
dit piſces: ſed non libenter intrat aquam piger
furem parietem fodienteʒ nō repellit: qꝛ moꝛs
fur eſt: ⁊ quotidie tollit vnum aſſerem. i. vnū di
em: contra queʒ Mathei. xxiiij. Si ſciret pater
familias qua hoꝛa fur vēturus eſſʒ vigilaret vti
qʒ ⁊ non fineret perfodi domum ſuam. Huic ſa
ti⁹ videtur concoꝛdare Seneca dicens. Inter
duʒ eſt quo loco moꝛs te expectat. ideo tu illaʒ
in omni loco expecta. Accidia reddit hominem
receptaculum ſoꝛdium. Unde bernardus. Om
niū temptationum ſentina eſt ocium. Ipā enim
eſt efficatioꝛ occaſio luxurie. vnde Ouidi⁹ de re
medio amoꝛis. Ocia ſi tollas piere libidinis ar
tes. Stultum hoīem oſtendit quia tonitrua au
diens nō ſurgit. Tonuit aūt xp̄s in cruce in pre
dicatione ⁊ tonabit in die iudicij. Similiter ⁊ p
apoſtolos alioſqʒ predicatoꝛes ⁊c. adhuc piger
non ſurgit. ¶ Quantum ad tertiam partem ſcili
cet illam. Sepe libens oꝛa. auctoꝛ noſter infinu
at plura remedia contra accidiam. Primum lit
terale eſt aſſidua ⁊ libēs oꝛatio. Mathei. xxvi.
Vigilate ⁊ oꝛāte ne intretis in temptationem.
Scōm remediū eſt facere opera ſancta. vn̄ Hie
ronym⁹. Semper aliquid boni facito: vt diabo
lus te inueniat occupatū. Nā ſenſus proni ſunt
ad malum. Gen̄. viij. Senſus ⁊ cogitatio huma
ni coꝛdis prona ſunt in malū ab adoleſcētia ſua
Tertiū remediuʒ eſt conſideratio futuri premij
vn̄ Auguſtinus. Laboꝛ te terret vide mercedē
Si terret laboꝛ pigrum attrahat eum merces.
Quartum eſt conſideratio pene future: que pōt
eſſe triplex: pauptas: vtilitas ⁊ afflictio. de pau
pertate. Eccleſia. xviij. Memento paupertat⁹
tp̄e abundantie. Et ꝓuerbi. xx. Propter frigus
piger arare noluit. mendicabit ergo eſtate ⁊ nō
dabitur ei. Et ꝓuerbio. xxviij. Qui ſectatur oci
um replebitur egeſtate. De vilitate habetur Ec
cleſi. xxij. In lapide luteo piger lapidabitur ⁊c.
De afflictione habetur Math. xxv. Inutilē ſer
uum eijcite in tenebras exterioꝛes. ⁊ eodem. iij.
capitu. Omnis arboꝛ que nō fecerit fructuʒ bo
num excidetur ⁊ in ignem mittetur. Quintū re
medium eſt conſideratio beneficioꝝ que nobis
chꝛiſtus exibuit in carne moꝛtali aſſumpta. Un
de. Bernardus. Recoꝛdemur paſſionum penu
riam neceſſitatum ⁊ laboꝛum chꝛiſti in predicā
do: oꝛando: ieiunando: qui pro noſtra redem
ptione nō timuit moꝛtē ſubire tempoꝛalē. Ergo
facientes bonum nō deficiam⁹ tp̄e eni ſuo me
temus nō deficiētes. Credo ad galatas. vi. Ox
venit nox in qua nemo poterit operari Iohan.
ix. ⁊c. Contra accidiam eſt foꝛtitudo.

¶ Sequitur de gula.

Pone gule frenum tibi vel
dabit ipſa venenum
Eſt ſibi damnoſus in mul
tis quiſqʒ guloſus
Nam nimis expendit citius
mala q̄ bona pendit
Qui nimium comedit bibit ardēs aut
ſtudioſe
Laute ſeu ꝑpe fertur peccare guloſe
Crapula vitet ne coꝛp⁹ inde grauetur
Nauſea non det et moꝛbus nō gn̄etur
Mens non damnetur nec vita tibi bre
uietur
Ut tēpeſtatē fuge vel magis ebꝛietatē
Mens alienatur coꝛpus vino viciat
Senſus turbat ſecretum notificatur
Lingua nimis fatur vino verbum va
riatur
Vult⁹ fedat et rixa frequens generat
Vis eneruatur vino ſapiens hebetatur
Ac diffamatur nomen et luxuriatur
Prodiga frenet gula ſobꝛietas dn̄et
Ni compeſcatur gula coꝛpus menſqʒ
grauatur
Stulte letatur q̄ ni pigeat repꝛobatur

In iſto capitulo auctoꝛ noſter deter.
de gula diuidens iſtud caplm in q̄t
tuoꝛ ptes. In prima pte auctoꝛ poit
diffinitioneʒ gule. In ſecūda parte
enumerat eius ſpēs. In tertia enu
merat incōuenientia que ſequūtur
ex gula. In quarta pte inſinuat remedia contra
gulā. Pꝛia in pꝛīcipio ſcōa ibi. Qui nimiū come
dit. tertia ibi. Crapula vitet. q̄rta ibi. Prodiga
frenetur. Quantū ad primā ptem eſt notanduʒ
ſcōm auguſti. ꝙ gula ē imoderata cibi auiditas
¶ Quantuʒ ad ſcōam ptem eſt notandū ꝙ gule
ſunt ſpecies nouē. Quarū prima ē qn̄ q̄s nimis
comedit. vn̄ menſura iſtius nimietatis comedē
di nō ꝯſiſtit in cibi quātitate ſʒ in comedētis q̄
litate. Huic ſpēi iūgit nimi⁹ pot⁹. Alia ſpēs eſt
qn̄ quis ardēter comedit ⁊ nimis auide ſumit ci
bū. vn̄ nō vſus ciboꝝ ſʒ ꝯcupiſcētia in vicio eſt.
Alia ſpēs eſt qn̄ q̄s ſtudioſe p̄parat cibaria ſua
noua ⁊ incōſueta req̄rens. vn̄ Ber. Nō ſapoꝛ ſʒ
fames excitat appetitū. alia ſpēs eſt qn̄ q̄s lau
te vult viuere vt habet. i. Reg. ij. de filijs. helij.
Filij hely: filij belyal neſciētes dn̄ʒ ⁊c. alia ſpēs
eſt qn̄ q̄s ꝓpere comedit qđ pōt intelligi duob⁹
mōis. vno mō qn̄ q̄s minus freq̄nter comedit vł
bibit: ſuper quo noteтis ꝙ vita hūana ē q̄ ꝯſiſtit
in excercitio virtutū moꝛaliū q̄ ſignificata fuit
p Marthā. Luce. x. martha aūt ſatagebat circa
frequēs miſteriū. alia eſt vita cōtemplatiua que
nō eſt ꝓp̄e hūana ſʒ ſuper humana q̄ ſignifica
ta fuit p mariā magdalenā. Lu. x. Maria aūt ſe
debat ſecus pedes ieſu ⁊ audiebat verbū illi⁹. ⁊
illa eſt excellētioꝛ quia ſpꝛetis terrenis intēdit
ſpūalib⁹. alia eſt vita voluptuoſa q̄ inheret ſenſi
bus homis ⁊ nō eſt ꝓpꝛie humana ſed beſtialis
Illa vltima vita eſt deteſtabilis et cōpetit huic
ſpeciei gule. Prima vita. ſ. actiua pertinet ꝓp̄e
ſecularibus ⁊ non vouētib⁹. Scōa ſcilʒ cōtem
platiua vita que eſt pfectioꝛ ptinet anachoꝛitis
⁊ vere religioſis. vnde metrificatoꝛ. Qui ſemel
eſt iuſtus hō qui bis beſtia q̄ plus. aliomodo ꝓ
pꝛie poteſt intelligi qn̄ quis hoꝛam comedendi
p̄uenit: ⁊ hoc ꝓuenit ex impatiētia tēpus debi
tuʒ expectādi. de quibus loq̄tur ſapiēs. Eccł. x.
Ve tibi terra cui⁹ rex puer ē ⁊ cui⁹ p̄ncipes ma
ne comedūt. Terra aūt eſt hō. Rex eſt liberū ar
bitriū qđ animā hʒ regere p̄nceps ſunt quinqʒ
ſenſus. alia ſpēs gule eſt qn̄ quis nimis delicata
vult cibaria: de q̄bus eſt verſus. Eſt virtus pla
citis abſtinuiſſe bonis. vn̄ Iſido. Tota die epu
las ruminaui qui ad explendā gulaʒ veſpe deli
tias preparat. alia ſpēs eſt qn̄ q̄s varijs ferculis
vult vti. vn̄ Sene. faſtidiētis ſtomachi eſt mul
ta deguſtare. alia ſpēs qn̄ quis nō habēs precio
ſa cibaria ⁊ ſumptuoſa reſpectum habet ad hoc
ꝙ ſint magis ſapoꝛoſa. in victualibus eni ſumē
da ſūt nō q̄ voluptas: ſed q̄ querit neceſſitas ſʒ
Ber. Huius eni vicij gule quinqʒ ſunt filie vt
narrat Greg. ſcʒ ſcurrilitas: quia gula mouet ad
verba ſcurrilia multiloquiū dei iuratio vitupe
ria ⁊ alia verba inania: inopia leticia. id eſt laſci
uia carnis ſiue geſtus coꝛpoꝛis ioꝛdinat⁹ demō
ſtrans laſciuiā: mētis immūdicia que ſolet ꝓue
nire ex gula vomit⁹: luxuria: eructationes: ebetu
do mētis. i. ſubuerſio rōnis. Gula eni duo ꝯple
ctitur comeſſationē ⁊ ebꝛietatē. Comeſſatio eni
eſt ciboꝝ voꝛacitas ⁊ imoderata auiditas. vnde
Iuuenalis. Sunt q̄bus in ſolo eſt viuendi cura
palato. Nā ſicut oculi ſpiritualiū ad deū ita ocu
li guloſoꝝ ad cibū quoꝝ deus vēter eſt ad Phi.
iij. Voluptas eni breuis faſtidio ſubiecta q̄ aui
dus hauſta eſt citius cedit in ꝯtrariū ſm Sene.
Ebꝛietas ē vini imoderata ſumptio: q̄ ſuis culto
ribus multa infert nocumēta. Vn̄ augu. Ebꝛie
tas aufert memoriā diſſipat ſenſuʒ: ꝯfundit in
tellectū: incitat libidinē: inuoluit linguā: coꝛrū
pit ſanguinē: oīa mēbꝛa debilitat: vita diminit:
⁊ oēm ſalutē extermiat. Ubi ei ebꝛietas ibi nul
la ſapiētia: ſed incipiētia preuagat ſm Boe. in
li. de diſci. ſcolariū. ¶ Quantū ad tertiā ptem eſt
eſt notandū ꝙ młta incōueniētia ſequūtur ex h̄
vicio gule. Primū incōueniēs: qꝛ req̄es ē demo
num. Vn̄ aug. Niſi q̄s moꝛe poꝛci vixerit. i. gulo
ſi: diabolus in eo ptāteʒ nō accipit. ad hoc ꝯcoꝛ
dat illud qđ hꝛ Math. xij. Cū exierit in mūdus
ſpūs ad hoīe ambulat p loca arida. i. p hoīes tē
perate viuētes q̄rens requiē ⁊ inueniēs dicit re
uertar in domū meā vn̄ exiui. ⁊ eodē viij. Dice
bat lego demonū. Dn̄e ſi eijcis nos mitte nos ī
gregē poꝛcoꝝ. i. in guloſe viuētes. viij. q. ij. viſio
⁊ Job. xl. Doꝛmitat ī loc̄ humētib⁹ vehemot. i.
diabol⁹ ieſcit in guloſis. Gula eni primos parē
tes de padiſo eiecit. Gen̄. iij. de ꝯſe. di. iiij. ca. fir
miſſime. Gula eni aggrauat ſpm̄. Lu. xxi. atten
dite aūt vobis ne grauētur coꝛda veſtra crapu
la ⁊ ebꝛietate ⁊ cur̄ hui⁹ vite ⁊ ſupueniat in vos
repētina dies illa. aīe eni epulonū adipibus q̄ſi
luto inuolute vix pn̄t aliq̄d celeſte excogitare p
gulā ſapiētia pdit. Job. xxviij. Sapiētia nō inue
nitur in terra ſuauiter viuentiū. Impoſſibile eī
eſt aīam imundā ꝯtūlibʒ deſiderauerit lectōis
inſtātia ſapiam app̄hendere ſpiritualē. Nam in
vaſe fetido ⁊ coꝛrupto p̄cioſum vnguētum feti
da teſta ꝯtaminat. de pe. di. iij. Per gulā natura
leditur. vn̄ Job. xx. Cū ſatiatus fuerit artabitur
eſtuabit ⁊ oīs doloꝛ irruet ī eū ita ꝙ natura ſua
non pōt libere exercere opatōnes: nimia ciboꝝ
repletione ſuffocata. Unde Seneca copia ci

boꝝ animi ſubtilitas ipeditur. et Hiero. Uēter pinguis ſenſuз tenuē non gignit. Gula inducit corpis infeſtatōeз. vñ Eccl'.v. Saturitas diuitꝭ non ſinit eū dormire ꝑ gulaз amiſit eſau iura p̄mogeniture. Geñ. xxviij. Gula īducit corpis infirmitatē. Eccl'. xxxvij. Noli auidus eſſe in oīni epulatiōe ⁊ nō te effundas ſuꝑ oēз eſcā. In multis eſcis erit īfirmitas ⁊ auiditas appropinquabit vſqꝫ ad coleraз. Et Sene. Multos morbos fercula multa fecere: ſeruū ꝯtra dn̄m animat. ꝓuerb. xxix. Qui a pueritia delicate nutrit ſeruū ſuū. i. ventrē ſentie ſe ꝯtumacē. Mortē nature inducit. Geñ. iij. Quacūqꝫ hora comederitꝭ morte moriemini. Mortē culpe inducit. vñ apl's. i. ad Thimo. v. Uidua viuās in delitijs mortua. ē Mortē gehēnē inducit. Lu. xv. Diues epulo ſepultus eſt in inferno. Et eccl'. xxxvij. Propt̄ crapulatōem multi obijerūt. ⁊ Oſee. ix. Memphis ſepeliet eos. i. mors eterna. Guloſus em̄ viliſſimam creaturam deificat. i. ventrē. ad Phili. iij. quoꝝ deus vēter eſt. ⁊ ibi glo. Aug. illa eſt deterior ydolatria paganoꝝ: qꝛ illi auro argēto ⁊ p̄cioſis lapidib' diuinos honores impendere ſolēt. Guloſus aūt ventrē ꝓ deo honorat. de qb' Seneca. Oēs ventri obediētes loco' aīaliuз numerem' nō hoīm. Guloſus em̄ de tēplo ſpūſſancti facit cōuiuio coquinā. i. ad Coꝝ. iij. Neſcitis qꝛ tēplū dei eſtis vos: ⁊ ſpūs dei habitat in vobis. Si qs aūt templū dei violauerit diſꝑdet illuз deus. Et idē. ij. ad. Coꝝ. vi. Itē. i. ad Coꝝ. vi Neſcitis qꝛ membra veſtra templū ſunt ſpūſſancti. Gula inducit dei obliuionē. Oſee. xiij. iuxta paſcua ſua adimpleti ſunt ⁊ ſaturati ⁊ eleuauerūt cor ſuū ⁊ obiti ſunt mei ⁊ ero eis quaſi leena ⁊ ſicut pardus in via aſſirioꝝ occuraз eis quaſi vrſa raptis catulis ⁊ diſrumpā iteriora iecoris eoruз ⁊ conſumā eos quaſi leo. Gula blaſphemiā inducit glo. Augu. ſuꝑ illud. p̄me ad. Corin. x. Siue comeditis ſiue bibitis omnia ad gloriam dei facite: ⁊ ſubdit. Abſurdum eſt enim nimia ſaturitate onerare ventrem quem ſcimus deo placere per abſtinentiam. Gula em̄ eſt quaſi p̄mū telum diaboli: patet quia primo ſubiecit. Eue comedē de ligno vetito. Geñ. ij. ⁊. xi. q. iij. c. ꝙ igit̄ Item ſaluatori noſtro ſuggeſſit gulā dicēs: dic vt lapides iſti panes fiant. Mat. iiij. Suꝑ quo Aug. ſinū erat ꝙ multos receſeperat per illud vicium. Niſi prius gula frenetur: fruſtra contra alia vicia laboratur. Augu. ſuꝑ Math. Sꝫ quia dixi ꝙ gula duo cōplectitur comeſſationem et ebrietateз: Super ebrietate notetis ꝙ vinū immoderate ſumptum ꝙ̄ plura incōmoda confert prouocat ad ardorē libidinis. ad Ephe. v. Nolite inebriari vino in quo eſt luxuria. ⁊ Prouerb. xx. Luxurioſa res ē vinū ⁊ tumultuoſa ebrietas Quicūqꝫ his delectabit̄ non erit ſapiēs. et. xxv. di. ca. venter. Uenter em̄ vino mero eſtuans cito deſpumat in libidinem. Uinuз enim deuicit Noe qui perfectus erat in generationibus ſuis Nam vino inebriatus nudatus eſt in tabernaculo ſuo. Geñ. ix. Uinum deuicit Loth: Quem ſodoma nō deuicit. Nam inebriatus duplicē inceſtum cōmiſit. Geñ. xix. Uinū deuicit abſalon et amon. Abſalon fecit cōuiuiū ⁊ cuз temulentus eſſet vino. Abſalon frater amon fecit eum occidi. ij. regū. xiij. cū temulētus fuerit vino ꝑcutite eū et interficite dixit abſalon filijs ſuis ꝙ ſicut dixit factū ē. vinū d̄uicit oloferne quē cū nimia potatōe fuiſſꝫ ſopit' occidit iudith. Judith. xiij. Uinū ſapiētiā habitā ꝯfundit ⁊ habēdā īpedit vñ Eccle. ij. Cogitaui in corde meo a vino abſtrahere carnē meā vt aīam meā transferrē ad ſapientiā. Nō ītuearis vinū qn̄ flaueſcit ⁊ cū ſplēduerit in vitro color ei' ingerit̄ blāde ſꝫ in nouiſſimo mordebit vt coluber ⁊ ſicut regulus venena diffundet. Oculi tui videbūt extranea ⁊ cor tuū loqtur ꝑuerſa ⁊ eris ſicut dormiēs in medio mari ⁊ q̄ſi ſopit' gubernator amiſſo clauo ⁊ dicens verberauerūt: ſed non dolui: traxerūt me ⁊ ego nō ſenſi ⁊ qn̄ euigilabo ⁊ curſus veniaз reperiā Uinū em̄ imoderate ſumptū eſt vile ſepulchꝝ ſcientie ſm̄ ariſtotelē ⁊ ſm̄ Augu. Ut p̄miſi ī ſine ſecūde partis p̄ſentis ca. Uinū ſecretū reuelat. ꝓuer. xxi. Noli regibus dare vinū: qꝛ nulluз ſecretū eſt vbi regnat ebrietas. Talib' em̄ potoſis infert dn̄s maledictionē. yſa. v. Ue qui ſurgitis mane ad ebrietatē ſectandā ⁊ potandā a mane vſqꝫ ad veſperā. Ue vobis qui ſaturati eſtis quoniā eſurietis. Luce. vi. Quot proth dolor reperiūtur tales guloſi modernis tꝑibus qui propter guloſitatē ⁊ delicias corporales infringūt tꝑa ieiunabilia ſingl'is dieb' feſtiuis quib' potiſſime deberēt vacare diuinis officijs diuine laudi ⁊c. intēdunt comeſſationib' et ebrietatibus a mane vſqꝫ ad veſperā diſcurrētes per tabernas cōſumenſes prodigaliter bona a deo eis collata ad ſui ſuſtentationē ⁊ pauperū recreationē quorum omnis labor eſt in ore eorum. Eccleſia. vi. Unde prouerbio. xx. Qui diligit epulas in egeſtate erit ⁊ qui amat vinū et pinguia nō ditabit̄ Quantū ad quartā partē in q̄ auctor nr̄ inſinuat remedia ꝯtra gulā eſt notandū ꝙ plura enūerātur remedia vnuз remedium eſt abſtinentia ſeu ſobrietas. Unde geneſis. ij. Prohibitum fuit a deo primis parentibus ne comederēt de ligno ſcientie boni ⁊ mali. nō enim in comeſſationib' ⁊ ebrietatib' animus reficitur human': ſed vigilijs: ieiunijs: et orationib'. Uñ ad Ro. xiij. Car-

nis curam non feceritis in deſiderijs. Abſtinētia ei valet ad diurnitatē vite. Eccl'. xxxvij. q̄ abſtinēs eſt adijcit vitā. Aliud remediū ſermo diuinus. Mathei. iiij. Non in ſolo pane viuit homo ſed in v̄bo qd̄ ꝓcedit ex ore dei. vñ ambroſius. Obliuiſcere panem corruptibilē ⁊ corporalem q̄ eſt vnum teluз diaboli: vt impingues animam tuaз pane incorruptibili qui eſt verbū dei Aliud remedium eſt occupatio in bono. vñ prouer. xxi. Deſideria occidunt pigrū. ⁊ Hiero. Sēper aliquid boni facito vt diabol' te inueniat occupatum. Nam ſenſus ⁊ cogitatio ꝓni ſunt ad malum. Aliud remediū eſt elongatio ab his que dant occaſionem. Eccl'. xxi. quaſi a facie colubri fuge peccata: qꝛ ſi acceſſeris ad ea ſuſcipient te. aliud remediuз eſt cōſideratio carnis poſt mortem. vñ Greg. Nihil a deo valet ad domāda carnis deſideria: ſicut cogitare qualis ſit ip̄a futura mortua. vnde Hiero. Facile cōtēnit oīa q̄ ſe ſemper cogitat moriturus. aliud remedium eſt cōſideratio maloꝝ q̄ ꝓueniunt ex peccato mortali. ſicut dixi ſuperius in tertia parte iſtius capituli de incōueniētib' q̄ ſequuntur ex gula ⁊c. Aliud remediū eſt meditatio eterne cene. vnd̄ Lucas euāgeliſta. Homo quidaз fecit cenā magnam ⁊ vocauit multos. Luce. xiiij. aliud remediū eſt ꝯſideratio penurie xp̄i ſeu famis. Treñ. iij. Recordare paupertatis mee abſinthij fellis ⁊ paſſionis. aliud remediū apponit̄ gr̄a dei. i. ꝙ homo ſit in gratia. Sic em̄ faciliter euitabit oē peccatū. vnd̄ Johānis. iiij. Qui biberit ex aqua quam ego dabo non ſitiet in eternuз. Et ad Hebreos. xiij. Optimuз eſt enī gratia ſtabilire cor non eſcis. Sobrietas ei valet ad ſanitatem corporis et anime. Eccle. xxxi. Sanitas eſt anime ⁊ corporis ſobrius potus. ⁊ ſimiliter ſobri' eſus: ⁊ in eodem capitu. Exultatio corpis ⁊ anime eſt vinum moderate potatū: qn̄ ſufficiēs eſt homini erudito vinuз exiguuз: ⁊ ī dormiēdo nō laborabis ab illo ⁊ nō ſenties dolorē. Multos eniз exterminauit vinū aqua autē hominibus vita. vinum in ſobrietate ſi bibas illud moderate eris ſobrius. vinū em̄ creatū eſt nō inebrietate: ſed ī iocūditate ab initio. Uinū multū potum irritationē iraз ⁊ ruinas multas facit. amaritudo anime vinuз multū potatū. Eccl'. eodē. His em̄ q̄ ī delitijs vitā ducunt reſoluta quedā corpa oī cerā molliora ſiunt ⁊ voluptatib' repleta quib' ad cumulū maloꝝ podagre humoꝝ ī matura ſenectus accedit. Et eſt eis vita ī medicis ⁊ medicamentis: ſenſus aūt tardi graues ⁊ obtuſi ⁊ quodāmodo iam ſepulti ſm̄ Criſo. Hinc videtur cōcordare. Greg. in ſuo paſtorali dicēs ꝙ īpoſſibile eſt ꝙ hō viuat delicioſus ī mūdo ⁊ glorioſus in celo ⁊c̄. Inter ei aīalia magnoꝝ corpoꝝ nulli dedit natura tam paruum os ſm̄ corpis quantitatē ſicut homi qd̄ ſine dubio factū eſt ad commendationē tēperantie ⁊ deteſtationē gule ⁊c̄. ſm̄ Senecaз. Uirtus contraria gule eſt ſobrietas ſeu abſtinentia.

¶ Sequitur de luxuria.

Luxuriaз fugias caſt' ſi ne crimine fias
Nil domino gratum ſit luxuria maculatum
Luxuria peccat q̄ſquis conſentit in actum
Uł cū delectat cōſentit agēdoqꝫ factū
Actus carnalis eſt ſemꝑ ꝑnicialis
Dēpt̄ꝭ cōiugib' qb' ē cōſenſus hōeſt'
Quiqꝫ mōis peccant cū coniuge ſepe mariti
Tēpore mēte mō cōditōe loco
Luxurie ſpēs dicuntur ſcilicet hee ſex
Inter nō nuptos ꝓp̄e fornix fore fert̄:
Stuprū cauſat̄ cū v̄go volēs violatur
Cōiugis alteri' violat̄ fertur adulter
Cū ſibi cognatis inceſt' vel moniali
Rapt' cū rapitur ac opp̄mit̄ violēter
Cōtra nām peccat ſodomita nephād'
Effuge luxuriā qꝛ tollit nēpe ſophiā
Mortificās aīaз ledit cū corꝑe famā
Excecat mentē valde turbat rationem
Subuertit ſenſuз cōſumit tꝑa cenſum
Offendit dñз fert hoſtes tollit amicū
Uires d̄bilitat corp' macłat hōa vitat
Uocē peiorat ⁊ vitam ſepe minorat
Lites adducit ⁊ plurima ſcādala ducit
Dōa d̄i tollit ⁊ fortiora corda remollit
Subtenebrat viſū tandē tollit ꝑadiſuз
Demonib' ſubdit īferno deniqꝫ trudit
Sis ſemꝑ caſtus fugiēdo v̄bula tact'
Ocia vina dapes loca prompta caue quaſi labes.

In iſto cap. auctor noſter determinat de pctō luxurie diuidēs iſtd̄ capł'm in quatuor ꝑtes p̄ncipales. In p̄ma ꝑte docet quid ſit luxuria. In ſcd̄a enumerat ſpecies luxurie. in tertia ꝑte oſtendit incōueniētia que ſequūtur ex luxuria. in quarta ꝑte docet remedia ꝯ luxuriā. Pria ī p̄ncipio. ſcd̄a ibi. Luxurie ſpēs. tertia ibi. Effuge luxuriam. quarta ibi

Sis ſemꝑ caſtus. Pꝛia ꝑs poſſet iterꝝ diuidi:ſꝫ
cauſa breuitatꝭ dimitto lectoꝛi. Quātū ad ꝑmā
ptē eſt notādū ꝙ luxuria eſt ex imundis deſide
rijs ⁊ carnis lubꝛicamētis veniēs ꝓſtitutio. A-
lio mō luxuria eſt libidinoſe volūtatis appetitꝰ
intelligit̃ hoc de appetitu ꝗ eſt ex ꝯſenſu rōnis
qꝛ talis appetitꝰ eſt moꝛtale pctm̄:qꝛ rō nō cohi
bet hmōi appetitum cū poſſet vt dicā in dubijs
⁊c. Alio modo luxuria eſt ardoꝛ in acceſſu fetoꝛ
in receſſu breuis delectatio coꝛpis ⁊ aīe deſtru
ctio:ſm Albertū ⁊ alios doctoꝛes. ¶ Quātū ad
ſecundā partem in qua tractandū eſt de ſpēbus
luxurie:ibi. Luxurie ſpecies eſt notādū ꝙ octo
ſunt ſpecies luxurie: lꝫ auctoꝛ enumeret ad lit-
teram ſex. Una ſpēs luxurie eſt ſimplex foꝛnica
tio que eſt ſoluti cum ſoluta. alia ſpēs eſt mere-
triciū qđ cōmittitur dupliciter. Uno modo per
vagam libidinem cum diuerſis peccando vel cū
publica venali cōcubēdo. ⁊ hāc ſpēm auctoꝛ no-
ſter intendit ſub ꝑma ſcꝫ foꝛnicatione ſimplici.
Alia ſpēs eſt ſtupꝛuꝫ qđ eſt defloꝛatio virginis
illicita. tamē ipā volente ſm litteram auctoꝛis
notanter dicitur illicita:quia ſi maritus virgis
coꝛrumperet eā non eſſet illicita imo licita at
tentis bonis matrimonij. Notanter dicitur ipā
volente: quia ſi ipā nollet diceretur raptus ⁊c.
Et de hoc tractabo latiꝰ in.c. de penitentia. alia
ſpecies eſt adulteriū qđ cōmittitur cū vxoꝛatus
cōmiſcet cum maritata vel ecōuerſo. vel cū vnꝰ
eſt cōiugatus ⁊ alter non iſtoꝝ duoꝝ membꝛoꝝ
pꝛimū eſt grauiꝰ. Leui.xx. Si ꝗs mechatus fue
rit cum vxoꝛe alterius ⁊ adulteriuꝫ ꝑpetrauerit
cum vxoꝛe ꝓximi ſui moꝛte moꝛiatur ⁊ mechus
⁊ adultera. ⁊ ideꝫ Deuter.xxij. ⁊ idē habetur.ff.
ad.l.iul.de adulte.l.i co. ⁊.l.ſe. ⁊ in auctē. vt lice
at matri ⁊ auie.§.penu. ⁊ vlt.coll.viij. Et.ij.reg.
xi. ⁊.xij. Dn̄s dixit ad dauid cū adulteratus eſſet
ꝙobꝛem nō recedet gladiꝰ de domo tua vſꝗ in
ſempiternū: eo ꝙ deſpexeris me ⁊ tuleris vxoꝛē
vrie. alia ſpēs eſt ſacrilegiuꝫ qn̄ ꝯtinētia deo ſa
crata leditur vt in religioſis foꝛnicantibꝰ ⁊ his
qui emiſerunt votum continentie. Hāc ſpēꝫ au-
ctoꝛ noſter ponit cum inceſtu. patꝫ in lr̄a ſua qn̄
dicit vel moniali. Et de hoc tractabo latiꝰ inferiꝰ
in.c. de pn̄ia vbi erit notabilis materia. alia ſpe
cies eſt inceſtus quo vinculū ſanguinitatis coꝛrū
pit̃ ſiue ſit cognatio naturalis ſiue ſpūalis. Le-
ui.xx. De naturali quaſi a medio.c. vſꝗ ad finē.
Alia ſpēs luxurie eſt contra naturā.ſ. ſodomia
qua naturalis vſus coeundi ꝑuertitur cuiꝰ ſunt
viij. ſpēs quas enūerare ꝑtermitto ad cautelaꝫ:
qꝛ earū ventilatōe aer inficitur ⁊c. de illa mate-
ria habet̃. Leui.xx. Et ad Ro.i. circa fi. Femīe
coꝝ imutauerūt naturalē vſum in eū vſum ꝗ eſt
contra naturā. Silr̄ aūt ⁊ maſculi relicto natu
rali vſu femine exarſerūt in deſiderijs ſuis inui
cem maſculi in maſculos turpitudinē operātes
⁊ ſequit̃ in fi. dicti.c. Qui talia agūt digni ſunt
moꝛte nō ſolum qui faciunt ea ſed etiā ꝗ cōſen-
tiunt faciētibꝰ. vn̄ Gen̄.xix. pluit dn̄s ſuꝑ ſodo-
mam ⁊ gomoꝛrā ignem ⁊ ſulphur de celo: ⁊ ſub
uertit has ciuitates ⁊ oēꝫ circa regionē vniuer
ſos habitatoꝛes vꝛbiuꝫ ⁊ cuncta terre virētia. re
ſpiciēs etiā vxoꝛ Loth verſa eſt in ſtatuam ſalis
ad oſtēdēdum quantū diſpliceat deo illđ pecca-
tum ⁊ eius memoꝛia. vnde Leui.xviij. Omīs ꝗ
fecerit de iſtis abbominatiōibꝰ ꝑibit de medio
populi. Oīs caro coꝛrumperat viā ſuā ſuper ter
ram. Gen̄.vi. Itē diluuium inducit ſuꝑ terrā ꝓ
pter iſtđ peccatum carnis. Gen̄.vij. alia ſpēs lu
xurie attēditur penes coitū cōiugaleꝫ ꝗ poteſt
tripartiri. Nam quidaꝫ eſt licitus. Alius fragi
lis. alius impetuoſus. Licitus dr̄ tripl̄r.ſ. cauſa
ꝓlis habende ad cultuꝫ dei. ſcđo cauſa reddēdi
debitum. tertio cauſa foꝛnicatōis vitāde. ꝑmus
eſt pietatꝭ. ſecundꝰ iuſticie. tertius cautele. ⁊ in
his nullum dr̄ eſſe peccatum. Fragilis dicit̃ qn̄
fit cauſa delectatōis: ⁊ tunc ſi amoꝛ delectatōis
ꝓponitur deo moꝛtale eſt. ſi poſtponitur veni
ale eſt. Impetuoſus dicitur quādo fit ex ſola li-
bidine tranſcēdens metas honeſtatis ⁊ ratio-
nis ⁊ fit pluribꝰ modis. Uno modo cauſa facien
de libidinis ꝑ meretricias blādicias. ſcđa quā-
do fit contra naturalem modum. tertio quādo
fit tēpoꝛe ꝓhibito vt in diebus ꝓceſſionis die-
bus ieiunioꝝ. Iteꝫ in die natiuitatis dn̄ice ⁊ a-
lijs feſtiuitatibꝰ abſtinētiuꝫ eſt: nō ſoluꝫ a cōcu-
binis ſeu meretricibus:ſꝫ a ꝓꝑꝛijs vxoꝛibꝰ vt fa
cilius poſſit impetrari qđ poſtulat̃ per magi.ſen.
xxxij.di.iiij. quarto quando fit loco ꝓhibito. qn
to quando accedit̃ ad pꝛegnantē vicinam ꝑtui:
ſexto quando accedit̃ ad illā ꝙ eſt in fluxu men-
ſtruo: ⁊ iſtis ſex modis eſt moꝛtale. alia ſpēs lu-
xurie dr̄ raptus mulieris aliene cuiuſcunꝗ ſta-
tus ſit ⁊c. ſiue vgīes ⁊c. Filie luxurie ſm Greg.
ſunt octo. ꝑma ē cecitas mētis: qꝛ ſꝫ aug. in ope
re luxurie tota ratio abſoꝛbet̃. ſecunda filia eſt
inconſideratio moꝛtis ⁊ inferni. tertia incōſtan
tia ad cogitandū ⁊ deſiderandū nunc illđ nunc
iſtud. quarta filia eſt amoꝛ ſui inoꝛdinate. ſcꝫ cū
aliquis deſiderat longā vitam ad hoc vt expleat
ſuam voluntatē. quinta filia eſt pꝛecipitatio qn̄
quis ꝑcipitanter currit ad peccāduꝫ carnaliter
exponens ſe periculo moꝛtis pꝛopter luxuriam
faciendam. ſexta filia eſt odiuꝫ dei: quia deꝰ ab
ſtrahit ſe a talibus ⁊ punit eos qui ſequunt̃ car
nis delicias ad quas inclinat luxuria. ſeptima fi
lia eſt affectus ꝑſentis ſeculi.ſ. appetitꝰ diuitia-

ruꝫ: ſanitas coꝛpoꝛalis: honoꝝ foꝛtitudinis: pul
chꝛitudinis: ⁊ hmōi per ꝗ luxurioſus ꝯſeqtur fi
nē ſui intētus. Octaua filia ē deſperatio futuri
ſeculi.ſ. diffidētia glīe vel venie cōſequēde ⁊ hec
ē filia luxurie ꝯſummate. Quātū ad tertiā ptēꝫ
eſt notādum ꝙ multa incōueniētia ſequunt̃ ex
luxuria. Luxuria eñ tollit ſcientiā ſm Boe. in
li. de diſci. ſco. ſꝫ hēm Augu. luxuria moꝛtificat
aīam: pꝫ qꝛ luxuria eſt peccatū moꝛtale: ⁊ pecca-
tū moꝛtale ducit aīaꝫ ad moꝛtē: ergo moꝛtficat
aīam.i. facit moꝛtuā ſpiritualiter. vn̄.i. Iohan.
iij. qui nō diligit manet in moꝛte.i. ꝗ nō eſt ī cha
ritate eſt moꝛtuꝰ ſpūaliter. Sꝫ exiſtens in pctō
moꝛtali nō eſt in charitate: ergo moꝛtuus ſpūa
liter. ⁊ ad Ro.vi. ſtipendia pctī moꝛs. ⁊ ꝓuer.ij.
Ut enarraueris a muliere aliena ⁊ ab extranea
ꝗ mollit ſermōes ſuos et reliquit ducē puberta
tis ſue: ⁊ pacti dei ſui oblita eſt. Inclinata eſt eñ
ad moꝛtē domus eius ⁊ ad inferos ſemite ipīus
Oēs eñ qui ingrediūtur ad eā nō reuertuntur
nec appꝛehēdent ſemitas vite. Coꝛpꝰ deſtruit.i.
ad Coꝝ.vi. Qui foꝛnicatur ī coꝛpus ſuū peccat
¶ Luxuria famā ledit. vn̄ Augu. loquēs de ſim
plici foꝛnicatione. Eſt eñ pctm̄ minoꝛis culpe et
maioꝛis infamie. Luxuria excecat mētē. Iobā.
xxiiij. Oculus adulteri obſeruat caliginē dicēs.
nō me videbit oculus. Perturbat rōnem. Oſee
iiij. Foꝛnicatio vinū ⁊ ebꝛietas auferūt coꝛdis
rōem exemplū de ſalomone Ariſtotele Uirgi-
lio ⁊c̄. Luxuria ſubuertit ſenſuꝫ. eccl.xix. Uinū
⁊ mulieres apoſtatare faciūt ſapiētes. Concoꝛ-
dantia ad multa pꝛemiſſoꝝ: ꝓuerb.v. Fauus di
ſtillans labia meretricis ⁊ nitidius oleo guttur
eiꝰ nouiſſima aūt illius amara quaſi abſinthiuꝫ
⁊ acuta quaſi gladius biceps. Pedes eiꝰ deſcen-
dūt ī moꝛtē: ⁊ ad īferos greſſus illiꝰ penetrāt ꝑ
ſemitā vite nō ambulāt: vagi ſunt greſſus eius
⁊ inueſtigabiles longe fac ab ea vitā tuam: ⁊ ne
appꝛopinques foꝛibus domꝰ ſue ne des alienis
honoꝛē tuū ⁊ annos tuos crudeli ne foꝛte ipleā
tur extranei viribus tuis. ⁊ laboꝛes tui ſint ī do
mo aliena et gemas in nouiſſimis qn̄ cōſumpſe
ris carnes ⁊ coꝛpus tuū: ⁊ dicas cur deteſtatus
ſum diſciplinā ⁊ increpotionibus nō acquieuit
coꝛ meū: nec audiui vocem dicentiū me ⁊ magi-
ſtris nō inclinaui aurem meam. ⁊ ſequitur. Re-
ſpexit dn̄s vias hoīs ⁊ oēs greſſus illius conſi
derat iniquitates ſue capiunt impiuꝫ ⁊ funibus
pctōꝝ ſuoꝝ conſtringit̃ ipē moꝛietur: quia non
habuit diſciplinā ⁊ multitudinē ſtulticie ſue de
cipietur. Tempus conſumit: patet quia luxurio
ſus ſemꝑ ſicut ſus lutoſe voluptat: ſic de ſe de-
lectat luxurioſe viuēdo. vnde Philip. Quis hā
bens aliqđ hūani pudoꝛis voluptatibus his co
eundi ⁊ comedēdi que hoī que ſue ⁊ aſino cōes
ſunt gratulantur ⁊c̄. et ſic qꝛ peccato moꝛtali ſꝑ
viuit tp̄s amittit: iō ꝯſumit tempus qđ deberet
applicare bonis opibus ⁊ meritoꝛijs: ⁊ de iſtis
operibus dicaꝫ latiꝰ inferius. Cenſum cōſumit
exemplū. Lu.xv. De filio ꝓdigo qui poꝛtionem
ſuā ꝯſumit viuēdo luxurioſe. vnde ꝓuer.xxxi.
Ne dederis mulieribꝰ ſubſtātiā tuaꝫ ⁊ diuitias
tuas ⁊c. Et eccl.ix. Ne des foꝛnicarijs aīam tuā
in illo ne ꝑdas te ⁊ hereditatē tuā. Nā ꝗ nutrit
ſcoꝛtū ꝑdit ſubſtātiā: hac de cā qꝛ deſtruit bona
ꝯparat̃ igni. Iob.xxxi. Ignis eſt vſꝗ ad ꝑditio
nem deuoꝛās ⁊ oīa eradicās germinā. Offēdit
dn̄m. vn̄ Nūeri.xxv. legit̃ ꝙ cuꝫ foꝛnicatꝰ eſſet
ꝑplus iſrael cū filiabus moab iuſſit dn̄s oēs ꝑn
cipes ſuſpendi patibulis ꝯtra ſolem ⁊ occiſi ſūt
de poplo. xxiiij. milia. ⁊ Gen̄.vij. Inducit deus
diluuiū ⁊c. Luxuria eñ ꝯtumelioſa eſt deo: quia
templū eius inquinat.i.ad.Coꝝ.iij. Neſcitis qꝛ
templū dei eſtis vos. Si quis auteꝫ templū dei
violauerit diſꝑdet eū dn̄s. iō dicebat Salomō.
eccle.vij. Inueni amarioꝛē moꝛtē mulierē ꝗ la-
queus venatoꝝ eſt ⁊ lagena coꝛ eius vincula ſūt
manus illius qui placet deo effugiet eam. Qui
autē peccatoꝛ eſt capietur ab ea. et Iacobi.iiij:
Adulteri neſcitis qꝛ amicitia huiꝰ mūdi ē inimi-
ca deo. Luxuria fert hoſtes. Iob.xl. Doꝛmit in
loco humētibꝰ vehemot.i. diabolus in luxurio-
ſis ⁊ guloſis. ⁊ Oſee.vij. Oēs adulterātes qua-
ſi clibanus ſuccenſus a coquente glo. Clibanus
eſt foꝛnicatoꝛ ⁊ ſuccēdēs eſt diabolus. Un̄ glo.
⁊ Leui. Cū demones omni pctō gaudeant ꝑci-
pue gaudent foꝛnicatione ⁊ ydolatria cuius cā
ibi aſſignat̃: quia his coꝛpus ⁊ aīa maculatur: iō
dicitur luxuria diabolo placere. ꝙuis Alber. in
ij. li. ſui cōpenđ. Ideo dicat ꝙ ꝓpter peccati ab
hominationē demones nobilioꝛes nature pec-
cata vilia deteſtātur quod cedit hominibus in
magnum oppꝛobꝛium ⁊c. Luxuria ꝓximum ſcā
dalizat. Oſee.v. Facti eſtis laqueus ſpeculatio-
ni ⁊ rethe expanſum ſuper thaboꝛ. Luxuria tol-
lit amicitiam: quia qui hoc vicio laboꝛat nulli fi
dem ſeruat.ij. Regum.xi. ⁊.xij. Dauid fidelē ſer
uum ſuum vꝛiam fecit occidi pꝛopter berſabee
vxoꝛem ſuam ⁊c. ⁊ eodem.xiij. Amon ſoꝛoꝛē ſuā
thamar coꝛrupit violenter ⁊c. Uires debilitat
patet qꝛ illud quod deberet ſuſtentare nutriti-
uam deperditur. vn̄ Hiero. Quotidie ſanguis
mechoꝝ fundit̃: coꝛpus maculat. vnde omne
peccatum quodcūꝗ fecerit homo extra coꝛpus
eſt qui autem foꝛnicatur in coꝛpus ſuuꝫ peccat.
i. ad Coꝝ.vi. ⁊ ibi glo. cetera peccata aīam macu
lant. Foꝛnicatio vero nō tm̄ aīam: ſed animam
et coꝛpus: bona vicia ſpiritualia bona nature

⁊ bona exteriora que ſunt bona fortune. Quod
pꝫ per experiētiā. Et etiā poſſet ꝓbari multis
exemplis ſacre ſcripture. vñ metrificator ꝟſus.
Femina: corpus: opes: aīam: vim: lumina voces
deſtruit. annibilat. necat: eripit: orbat: acerbat.
In coitu ſex damna luo: quia denarium do: bo⸗
noreꝗ bonū ꝓprio de corpore fundo. Offendo
ꝗ deum dūm tali ſorde redundo. Corpus et in⸗
geniū ſtudiū cum more remitto. Apocopo vi
tā famā cū noīe perdo. ⁊ illa poſſunt notari. Lu
ce. xv. De filio ꝓdigo q̄ viuendo luxurioſe diſſi
pauit ſubſtātiā ſuā. Vocem peiorat. patet per
experiētiam de illis iuuenibꝰ q̄ ſtatim poſtꝙ cō
miſcuerint mulieribus amittunt vocem pueri
lem ⁊c̄. Luxuria vitam abreuiat. pꝫ naturaliter
qꝛ ſubſtantia illa que deberet cōuerti in augmē
tatione deperdit̄. Item humidū radicale quod
eſt ſubiectū extenſiue ꝓductionis minoratur ī
cōtinuatione luxurie. igit̄ ⁊ vita luxurioſi mino
ratur ſm̄ Ariſtotelē in compendio nature: vbi
dicit mecū oritur q̄ me interfecit ⁊ mecū morit̄
Itē minorat ſeu abreuiat vitā ꝓpter melencoli
arū multitudinē q̄ ꝯgerūtur ex hoc vitio. ꝓuer.
xvij. Spūs triſtis exſiccat oſſa. vñ metrificator
Equore quot conche: tot ſunt ī amore dolores.
Adhoc cōcordāt illa q̄ ſequūtur primo in li. de
lōgitudine ⁊ breuitatate vite habetur ꝙ aīalia
multi coitus ſunt breuioris vite ꝙ̄ ſint alia. Et
illud ouidij nequitia. i. luxuria eſt q̄ te non ſinit
eſſe ſenē igit̄ luxuria minorat vitā. Lites addu
cit. vñ Catho. Cum venere ⁊ bacho lis eſt. eccle.
xxv. Aſcenſus arenoſus pedibus veterani mu⸗
lier linguata viro q̄eto. ⁊ eodē mō eſt ira ſuꝑ irā
mulieris ⁊ plurima ſcādala īducit vt homicidia
ꝑiuria ⁊ ſilia ⁊c̄. vide per experientiā: dona dei
tollit. pꝫ de Dauid cui dixit dñs. Nō recedet gla
dius ꝺ̄ domo tua ⁊c̄. ⁊. i. ad. Coꝛ. iij. Si qs viola
uerit tēplū dei diſꝑdet illū ꝺs. Deꝰ eī punit eos
qui ſequuntur carnis delitias ⁊ abſtrahit ſe ab
eis ſm̄ Alber. ī ſuo cōpen. Corda fortia mollit
vñ Ber. de ꝯtemptu mūdi. Cor rapit ⁊ tollit ⁊
pectora ferrea mollit. ⁊ Hier. Quis ſanſone for
tior. quis ſalomone ſapientior: ⁊ tñ amor mulie⸗
bris eos euertit: vñ Adam. ſanſonē. dauid regē
ſalomonē femina decepit q̄s mō tutꝰ erit. Luxu
ria ſubtenebrat viſum tā interiorē ꝙ̄ exteriorē
⁊ totū iudiciū rōnis offuſcat ſm̄ Boetiū in li.
de diſciplina ſcolariū. Eccle. xxv. Neq̄tia mulie
ris immutat faciē eius et obcecat vultū ⁊c. Lu⸗
xuria viliſſimo dominio: ſcꝫ carni ⁊ ſenſualitati
hoīꝫ ſubdit ſeu ſubijcit. vñ Geñ. iij. Quia obedi
ſti voci mulieris tue pſuſꝙ̄ mee maledicta ter⸗
ra in oꝑe tuo ⁊c. Luxuria tollitur paradiſus ad
Galatas. v. Māifeſta ſunt opera carnis q̄ ſunt
fornicatio: īmundicia: luxuria: ydoloꝝ ſeruitus
inimicie: ebrietates: cōmeſſationes: ꝯtentiōes:
ire: rixe ⁊c. Et ſubdit̄ que talia agunt: regnū dei
nō ꝯſequētur. ⁊ ad Ephe. v. Hoc ſcitote intelli⸗
gentes ꝙ oīs fornicator. aut īmūdus: aut aua
rus qꝺ eſt ydoloꝝ ſuitus nō habebit heredita⸗
tē in regno dei. Et ps. Perdes oēs qui fornicā
tur abs te. Fornicatores eñ ⁊ adulteros iudica
bit deus. i. cōdēnabit. Ad Hebre. xiij. Demoni⸗
bus ſubdit hominē. patet quia per peccatū mor
tale homo ſubdit̄ diabolo: ſꝫ luxuria ē peccatū
mortale: igit̄ per ipm̄ hō ſubditur demoni. Lu⸗
xuria trudit hoīem in infernū ſatis patet ex p̄⸗
dictis. vñ Bernar. Nam decor illaruꝫ laqueus
fallax animaꝝ. Illaqueat ſtultos ⁊ fert ad tarta
ra multos. Et ꝓuer. xix. Qui applicat̄ illi deſcē⸗
dat ad inferos. Iſtud eī viciū luxurie fere totū
mundū ad infernū trahit. vñ abacuch. i. totū in
hamo ſuo ſubleuauit: ⁊ traxit illud ſagena ſua ⁊
ꝯgregauit in rethe ſuū. Hamꝰ eī ⁊ rethe diabo⸗
li ſunt pulchre mulieres q̄ totū mūdū ī perditō
nē trahūt. Meretrix enī viſu incautos inficit
ſicut baſilicus. ꝓuer. xxiij. Fouea ꝓfunda mere
trix eſt ⁊ puteus anguſtꝰ aliena inſidiatur ī via
quaſi latro et quos incautos viderit interficiet
Ex p̄miſſis inducitur ꝙ octo ſunt p̄ncipaliter
q̄ parēt occaſionē huic pctō. Primū ocium. Oui
dius de remedio amoris. Querit egiſtus quare
ſit factꝰ adulter. In promptu cā eſt: deſidioſus
erat: ⁊ in eodem. Ocia ſi tollas perire libidinis
artes. Scōm imoderata ſumptio cibi ⁊ potus.
Eze. xvi. Hec fuit iniquitas ſodome ſororis tue
ſuperbia ſaturitas panis abundantia et ocium
ipſius ⁊ filiaꝝ eius ⁊. xxxv. di. c. vēter. vēter me⸗
ro eſtuans cito diſpumat in libidinē. ⁊ Hieroñ.
Difficile eſt inter epiſtolas ſuare pudicitiā. ter
tiū eſt exhortatio vetulaꝝ vel aliaꝝ perſonaruꝫ
q̄ ꝯſulunt meretriciū. vñ Iohe. iij. Poſuerūt pu
erū in proſtribulo. ⁊ puellā vendiderunt ꝓvino
vt biberēt ⁊ ſequit̄: cito reddam viciſſitudinem
vobis ſuꝑ caput veſtrū. Tales enī ſunt aduoca⸗
trices demonū. Quartū eſt prauuꝫ exemplū de
quo Eccle. xix. Qui ſe coniūgit fornicarijs neqꝫ
erit putredo ⁊ vermis hereditabūt illū: ⁊ tolle
tur de nūero iuſtoꝝ ſup. aīa eiꝰ. Et. i. ad Coꝛ. v.
loquēs apl̄s de fornicatiōe. Neſcit̄ qꝛ modicuꝫ
fermēti totā miſſam corrūpit. Et ps. Cū ſancto
ſanctꝰ eris: ⁊ cuꝫ peruerſo peruerteris: his q̄ vo
lūt ſeq̄ prauā ſocietatē. loquit̄ Salomon eis cō
ſulendo prouer. i. Fili mi ſi te lactauerint pctō⸗
res ne acquieſcas eis: ſi dixerint veni nobiſcum
ne ambules cū eis ꝓhibe pedē tuū a ſemit̄ eoꝝ
pedes eī eoꝝ ad malū currūt ⁊ feſtināt vt effun
dāt ſanguinē. Quintū eſt aſpectꝰ mulieꝝ de quo

habetur Iudich. xxi. c. Quomodo olofernes ca
ptus fuit ſtatim in oculis Iudich. vnde ꝓuerb.
vi. Nō cōcupiſcat cor tuū pulchritudinē mulie⸗
ris ne capiaris nutibus illiꝰ: p̄ciuꝫ eñ ſcorti vix
vnius eſt panis. Mulier auteꝫ viri aīam precio
ſam capit qui auteꝫ adulter eſt ꝓpter cordis in
opiam perdit aīam ſuam turpitudinē ⁊ ignomi
niam ꝯgregat ſibi: ⁊ opprobriū nō delebitur: qꝛ
zelus ⁊ furor viri nō parcet in die vindicte nec
acquieſcet cuiuſꝙ̄ p̄cibus nec recipiet pro redē
ptione dona plurima. ideo dicebat beatꝰ Augu
ſtinus canonicis ſuis. Cū precederis per viā fe⸗
minas videre nō ꝓhibemini: ſꝫ eas appetere vl̄
ab ipſis appeti criminoſum eſt. vñ Salo. ꝓuer.
vij. De feneſtra domus mee ꝑ cancellos ꝓſpexi
iuuenem ⁊ video ꝑuulos ꝯſidero recordē iuue⸗
nem qui tranſijt per plateam iuxta angulū ⁊ ꝓ
pe viā domꝰ illiꝰ gradit̄ in obſcuro adueſpaſcēte
die in noct̄ tenebris ⁊ caligine ⁊ ecce mulier oc
currit illi ornatu meretrico preparata ad anias
capiendas garula ⁊ vaga quietis impatiēs: nec
valens in domo conſiſtere pedibus ſuis nūc fo⸗
ris nunc in plateis nunc iuxta angulos inſidiās
apprehenſuꝫ queꝗ deoſculabitur iuuenē ⁊ pro⸗
caci vultu blanditur dicens victimas pro ſalute
deuoui hodie reddidi vota mea: idcirco egreſſa
ſum in occurſum tuū deſiderās te videre ⁊ repe
ri. Intexui funibus lectū meū ſtraui tapetibꝰ pi
ctis ⁊ egypto aſꝑſi cubile meum mirra ⁊ aloe et
cynamomo. Veni inebriamur vberibus ⁊ frua⸗
mur cupitis amplexibus donec illuceſcat dies.
Non eſt eñ vir in domo ſua: abijt viola lōgiſſi⸗
ma ſacculū pecunie ſecum tulit. In die plene lu
ne reuerſus eſt domū ſuā irretiuit eum multis
ſermonibus ⁊ blandicijs labioꝝ protraxit illum
ſtatim eā ſequit̄ quaſi bos ductus ad victimā et
quaſi agnus laciuiens ⁊ ignorans ⁊ neſcit ꝙ ad
vincula ſtultus trahatur donec tranſfigat ſagit
ta iecur eius: velut ſi auis feſtinet ad laqueum ⁊
neſcit quia de periculo anime illiꝰ agitur. Igit̄
fili nunc audi me ⁊ attende verbis oris mei ne
abſtrahatur in vijs illius mēs tua neqꝫ decipia⸗
ris ſemit̄ illius multos eñ vulneratos deiecit
et fortiſſimi quiꝗ interfecti ſunt ab ea vie infe
ri domꝰ eius penetrātes inferiora mortis. ⁊ Ec⸗
cleſia. ix. Ne reſpicias mulierꝫ multiuolam ne
forte incidas in laqueos eius: ⁊ eodeꝫ. Virginē
ne ꝯſpicias ne forte ſcandalizeris in decorē eiꝰ.
Unde bernardus. Nam decor illarum laqueus
fallax aniaꝝ. A planta pedis vſꝗ ad verticem
non eſt locus in muliere vbi non ſit poſitus la⸗
queus ad capiendum oculos. Fornicatio mu⸗
lier̄ in extollētia oculoꝝ ⁊ in palpebris illiꝰ co⸗
gnoſcet̄. Eccl̄. xxvi. Sextū inducens illud viciū
luxurie eſt colloquiū cū mulieribꝰ. Unde Ber
nardus. Colloquiū quarū nihil ē niſi virus ama
rum prebēs ſub mellis dulcedine pocula fellis
et ꝓuer. v. Longe fac ab ea viam tuā ⁊ ne appro
pinques foribꝰ domꝰ ſue. ⁊ Eccl̄. ix. Cū ſaltatrice
ne aſſiduꝰ ſis: nec audias illā ne forte ꝑeas inef
ficacia illius colloquiū illiꝰ q̄ſi ignis exardeſcet
ex multa eñ loquela tētabit te ⁊ ſubridēs inter
rogabit te de abſconditis tuis. Eccl̄. xiij. Septi
mum eſt auditus cātilenarū vel ſimiliū cōuiuijs
choreaꝝ vt ſuꝑ. Eccl̄. ix. Cū ſaltatrice ne aſſiduꝰ
ſis nec audias illā ⁊c̄. cythara ⁊ lyra tympanū ⁊
fibia. ⁊ vinū in ꝯuiuijs vrīs: ⁊ oꝑa dei nō reſpici
tis nec opera manuū eiꝰ ꝯſideratis. Propterea
dilatauit infernꝰ aīam ⁊ apuit os ſuū abſꝗ vllo
termio. yſa. v. Octauū eſt tactꝰ. Eccl̄e. xxvi. Qui
tangit cauſa q̄ſi q̄ apphendit ſcorpionē: ⁊ eodē.
xiij. Qui tetigerit picē inq̄nabitur ab ea. Quan⸗
tum ad quartū in quo auctor inſinuat remedia
ꝯtra luxuriā eſt notandū ꝙ plura reperiunt̄ re⸗
media. Primū remediū eſt fugere occaſiōes. Ec
cle. ix. Noli circūſpicere vicis ciuitat̄ nec ober⸗
raueris in plateis illiꝰ auerte faciē tuā a mulie⸗
re compta ⁊ nō circūſpicias ſpēm alienā. ꝓpter
ſpēm mulieris multi perierūt. Dū muliere alie⸗
na ne ſedeas oīno nec accūbas cū ea ſuꝑ cubitū
ne forte declinet cor tuū in illa. ⁊ ſanguīe tuo la
baris in ꝑditiōem. Eccl̄. xxv. Cōmorari leoni et
draconi mag̃ placebit ꝙ̄ cū muliere neqꝫ. Et eo
deꝫ. xlij. In medio mulierū noli ꝯmorari. de ve
ſtimētis eñ ꝓcedit tinea ⁊ a muliere iniq̄tas vi
ri ⁊ ſequitur in eodē. Melior eſt iniq̄tas viri ꝙ̄
bñfaciens mulier. qꝺ eſt multū obſcurū ⁊c̄. Et. i.
ad Coꝛ. vi. Fugite fornicatiōem ſuꝑ qꝺ ꝟbū di⸗
cit Ambro. cū alijs quippe vicijs pōt expectari
ꝯflictus: ſꝫ ad hoc ne approximet̄. Exēplum de
Ioſeph q̄ cū dña ſua diceret ſibi dormi mecū: fu
git ⁊ egreſſus ē foras. Geñ. xxxix. ideo dicebat
Iob. xxxi. c. Pepigi fedus cū oculis meis ne co
gitarē de ꝟgine. Aliud remediū eſt extrema co
gitare. Eccl̄. vij. In oībus opꝫbus tuis memora
re nouiſſima tua ⁊ in eternū nō peccabis. ⁊ ideꝫ
ꝓuer. xiiij. Et iſtud remediū pōt adduci ꝯtra oē
peccatū q̄m oē peccatū mortale mortē eternam
meret̄. vñ ad Roma. vi. Stipēdia pcti mortalis
ſup. mors eterna. ⁊ Dañ. xiij. de ſuſanna. Si hoc
egero mors mihi ē. ideo dicit Greg. nihil valet
ad domādo carnis deſideria: ſicut cogitare q̄lis
ſit futura. ad Roma. viij. Si ſm̄ carnē vixeritis
moriemini. Si aūt ſpū facta carnis mortificaue
ritis viuetis. A muliere initiū factū eſt pcti. ⁊ ꝑ
illā oēs morimur. Eccl̄. xxv. Aliꝺ remediū ē de
ſe nō p̄ſumere: quia dauid cecidit ſanctiſſimꝰ vt
ita loquat̄ poſt Alber. in ſuo ꝯpen. theo. Salo⸗

mon ſapiẽtiſſim⁹.ſanſon fortiſſim⁹ habet de da
uid.ij.reg.xi.De ſalomõe.iij.reg.xi.De ſanſone
iudi.xiiij.xv.⁊.xvi.c.Ariſto.Virgi.⁊ ſic de pluri
bus alijs ſapientib⁹ qui p mulierẽ ſunt decepti.
Itez padiſi hoĩez mulier de poſſeſſione ſua eie
cit.Geñ.iij.⁊.iiij.qr obediuit mulieri ſue nolẽs
eam ꝯtriſtari ⁊c̃.Aliud remediũ eſt frequẽter ſe
occupare bonis operib⁹. vñ Ie.Semꝑ aliquid
boni facito vt diabolus te inueniat occupatum.
vñ v̾ſus.Ocia ſi tollas perire libidinis artes ⁊c.
Aliud remediũ eſt carnez domare abſtinentia.
vñ Luxuriat raro nõ bene paſcat caro.vñ ꝓuer.
xvi.Cum defecerint ligna extinguetur ignis. ⁊
Eccl.xxviij.Sed ei ligna ſilue exardeſcet ignis
ideo dicebat btũs Pe.i.pe.ij. Obſecro vos tãꝗ̃
aduenas et peregrinos abſtinere a carnalibus
deſiderijs q̃ militãt aduerſus aiam. Aliud reme
dium eſt vacare orationi.vñ Sapiẽ.viij.Vt ſci
ui qm̃ alit nõ poſſ; eſſe ꝯtinẽs niſi deus det adij
dñm ⁊ deprecatus ſum eum. his duobus reme
dijs vltimis cõcordat illd̾ qd̾ habet Math.xvij.
⁊ Mar.ix. hoc genus demoniorũ nõ eijcit niſi
in oratiõe ⁊ ieiunio.ſ.p orationẽ.⁊ ieiuniũ. Ali
ud remediũ eſt reſiſtere in pꝛĩcipio tentationi.
Geñ.iij.Ipſa ꝯteret caput tuũ tu aũt inſidiabe
ris calcaneo ei⁹.⁊ oui.Pncipijs obſta:ſero medi
cina paratur ergo: chariſſimi eſtote ⁊ vigilate in
oratiõe ſup.qm̃ aduerſari⁹ veſter diabol⁹ tanꝗ̃
leo rugiẽs circuit q̃rens quẽ deuoret.⁊ ſequitur
cui reſiſtite fortes in fide.i.Pe.v.⁊c̃.ꝯtraria lu
xurie eſt caſtitas ſeu abſtinentia.vñ Exo.xij.Re
nes veſtros accingetis.⁊ Lu.xij.Sint lumbi ve
ſtri precincti ⁊c̃. ¶Sequitur de ira.

IRa cor accendit et ꝓnius ad
mala tẽdit
Cur hñ frenetur ratiõi ne do
minetur
Ira furens animo de verbis
exit in actum
Sic triplici numero magnuz facit ira
reatum
Ira cecatur mens ſenſus p̃cipitatur
Cor cõturbatur ⁊ corp⁹ dãnificatur
Verbũ fuſcatur iuſtus q̃ꝫ grauatur
Pax eneruatur diſcordia ꝓgeneratur
Lĩgua venenat necnõ mors anticipat
Nõ odias aliquẽ: ſ; eũ poti⁹ tibi placa
Quiſq̃s odit fr̃ez cẽſet ob h̓ homicida
Multa fatur dira ſi non cõpeſcit ira
Cur quaſi delirã patiẽtia tẽperat irã.

IN iſto cap.auctor noſter determinat de
peccato ire.Pꝛio diuidẽs litteram ſuaz
in quattuor ꝑtes.In pꝛima parte ponit
diffinitionẽ ire . In ſcd̾a ꝑte ponit ſpẽs
eius.In tertia enumerat incõuenientia q̃ ſequũ
tur ex ira.In quarta ꝑte inſinuat modũ p quem
remediandũ eſt ꝯtra iram.Pꝛima in pꝛincipio.
ſcd̾a ibi.Ira furens aĩo.tertia ibi.Ira cecatur
mens.q̃rta ibi.Nõ odias aliquẽ cũ ſeq̃la ſua ⁊c̃.
¶Quantũ ad pꝛimã eſt notãdũ ꝙ ira diffinitur
pluribus modis.vno modo ſm caſſiodoꝝ.Ira ẽ
motus animi cõcitatus ad penam.ſm Auguſti.
aũt diffinitur ſic.Ira eſt vlciſcendi libido. Alio
modo ſm eundẽ diffinitur ſic. Ira eſt ꝯmotatio
cordis cum perturbatiõe rõnis. Ex p̃miſſis no
tandũ eſt ꝙ ira hab; duplex eſſe.ſ.nature et mo
ris.Eſſe nature inꝗ̃tuz eſt ebullitio ſanguĩs cir
ca cor:⁊ inter ceteros in colericis ⁊ melãcolicis
Prout aũt deordinat ab optimo h; eſſe morale
ꝙ viciũ eſt . vnde ira nõ eſt peccatũ ꝓpꝛie rõne
pure paſſionis:ſed cum hoc dicit quãdam actio
nem per quã deordinat hominẽ ⁊ quantũ ad de
um ⁊ quãtum ad ꝓximũ. vult eñ expetere de ſe
vel a ſe vindictã quã non debet expetere niſi a
deo vel a iudice ſub d̾o ꝯſtituto:ſm Alb . in ſuo
cõpen.¶Quantũ ad ſcd̾az partẽ in qua illa erãt
inſinuãde ſpẽs ire.ibi tex. Ira furẽs animo eſt
pꝛimo notã.ꝙ quedã eſt ira que eſt bona . et eſt
illa qua hõ iraſcit vicijs glo.ſup illd̾ ꝑs. Iraſci
mini:quid eſt hõ iraſcẽs ſibi niſi penitẽs:iõ ex
po.iraſcimini de p̃teritꝭ pctis ⁊ de cetero nolite
peccare.vel alio mõ iraſcimĩ ⁊ nolite peccare.ſ.
ſi ſubitus motus ire ſurgat ĩ vobis nõ ꝯſentiat
ratio ⁊ illa ira d̾r ſubita ſine deliberatiõe ⁊ qua
ſi pꝛimus motus q̃ nõ eſt peccatũ vt hic ſumitur
vñ Eccle.vij . Melior eſt ira riſu qr p triſticiam
corrigitur anim⁹ delinq̃ntis.Alia eſt ira q̃ fit cũ
deliberatiõe q̃ ſi inueteraſcat odiũ dicitur et eſt
odium inueterata ira quaz videt ꝓhibere apo
ſtolus ad Eph.iiij.d . Sol nõ occidat ſup iracũ
diam veſtrã:⁊ videtur eſſe tres ſpẽs ſm lrãz ac.
ſcz aĩo v̾bo ⁊ oꝑe iuxta illud. Ira furens aĩo de
v̾bis exit ĩ actuz ſit triplici nũero ⁊c̃.Cui videt
ꝯcordare ſaluator noſter. Math.v.ponẽs tres
gradus ire:ſcz ira ſine voce iudicio cũ dicit q̃ ira
ſcitur fratri ſuo reus erit iudicio.Ira cũ voce cõ
ſilio cũ dicit q̃ aũt dixerit racha reus erit ꝯſilio.
Ira cuz ſmõe ꝯtumelioſo ſiue exp̃ſſione deriſi
onis cũ dicit q̃ aũt dixerit fatue reus erit gehẽ
ne ignis.i.gehẽne ignib⁹ mãcipabit. In pꝛimo
ſm Aug.ẽ ira tm̃.In ſcd̾o ira ⁊ vox. In t̾tio ira
⁊ vox cũ ꝯtumelia.vñ ſm Greg.Iudiciũ eſt cau
ſe diſcuſſio cõſiliuz ſiue diffinitio gehẽne ignis
ſiue executio.¶Filie ire ſm Gregoriũ ſunt ſex.

pꝛima eſt rixa q̃ eſt audax voluntas vindicandi
iniuriã facti pretẽdẽs.Secunda eſt tumor mẽ
tis que voluntas vindicãdi:tamen fugiens ad
uerſitatẽ propter eſtimatas inimicitias.Tertia
cõtumelia que eſt voluntas ſe vindicãdi per ex
pꝛobationem maloꝝ.Quarta eſt clamor que eſt
voluntas ſe vindicandi in exultando vocem per
vituperium ad alioꝝ aures peruenieẽs.Quinta
eſt indignatio q̃ eſt voluntas vindicãdi p ſignũ
moleſtie exterius declaratũ. Sexta eſt blaſphe
mia que eſt voluntas ſe vindicãs vel melius iu
dicans per oppꝛobꝛium deo ⁊ ſanctis illatum vt
iurãdo periurando negãdo deũ. ¶Quãtum ad
tertiam partẽ littere auctor noſter oſtẽdit incõ
uenientia que ſequuntur ex ira.Ira eñ inducit
lites.ꝓuerbio.xxvi.Sicut carbones ad pꝛunã
et ligna ad ignẽ:ſic homo iracundus ſuſcitat ri
xas.et Eccleſi.xxviij. Homo iracundus intẽdit
litez ⁊ vir peccator turbabit amicos:⁊ in medio
pacẽ habentium ĩmittet inimicitiam.Ex ira ſe
quitur guerra.pʒ per experientiã in ſeipo.Ira
cauſat diuiſionez inter ſe ⁊ deum. inter ſe ⁊ ꝓxi
mum.vñ d̾r Iob.vij.ꝙ militia eſt ſuper terram
hominis vita.Ex ira ſequũtur ĩcendia.ꝑs.Incẽ
dunt igne ſanctuarium vel in terra ſimiles ſunt
iracundi dꝛachoni q̃ ex ore emittit ignem iudi
cũ.ix.⁊.xv. Sanſon ſuccẽdit ſegetes philiſtino
ruz: qui poſtea captus a philiſtinis excecatus ẽ
et a ſemet ĩterfectus eodẽ.xvi . Ex ira ſequitur
violentia:vnde ꝓuer.xxij. Nõ facias violentiã
pauperi qr pauꝑ eſt neq; conteras egenum q̃a
iudicabit dñs cauſam eius ⁊ cõfiget eos qui cõ
fixerint aiam eius. Hec violẽtia variatur quia
alia in ꝑſona.alia in rem: ⁊ que in perſonaz alia
in eccleſiaſticã perſonã ſcz in clericum . De qua
hr̃ i.c.ſi quis ſuadẽte diabolo.xvij.q.iiij.⁊ p̃ma
de ſen.excõi in.v.decre.ꝓut latius declarabo ĩ
ca.de pnĩa in caſibus reſeruatis.Violẽtia in rẽ.
alia in rem eccleſiaſticã que d̾r ſacrilegiuz. Alia
in rem ꝓphanam. ⁊ de his oĩbus tractabo infe
rius.Ex ira ſequitur aliq̃ñ rapina.vnde.yſa.lxi.
Ego dñs amans iudicium ⁊ odio habens rapi
nam.vñ ꝓuerbi.xxi.Rapine impioꝝ detrahent
eos ad inferos.vñ Eccle.iiij.Verti me ad alia q̃
ſub ſole geruntur:et vidi calumnias et lachꝛimas
innocẽtum ⁊ cõſolatorẽ neminẽ poſſe eoꝝ vio
lentie reſiſtere cunctoꝝ auxilio ⁊ deſtitutos : et
laudari magis mortuos ꝗ̃ viuentes ⁊ feliciorẽ
vtroq; iudicaui.q̃ nondũ natus eſt nec vidit ma
la q̃ ſub ſole fiunt.Ex ira homo diſplicet deo ad
Ephe.iiij. Nolite cõtriſtari ſpm̃ ſctm̃ dei in quo
ſignati eſtis in die redẽptionis.⁊ ibi Greg. Dũ
ira aiam pulſat ſpũi ſancto ſuã hereditatem tur
bat.Ira diabolo locum preſtat.vñ ad Ephe.iiij.

Poſt aliud ſol nõ occidat ſup iracũdiam veſtrã
ſeq̃tur. Nolite locũ dare diabolo qm̃ ſicut in pa
ce fact⁹ eſt locus dei.ita in diſcordia loc⁹ diaboli
ſicut eñ deus cõmendat ⁊ cõmendauit pacem
diſcipulis ſuis:ita diabolus cõmendat guerraz
et diſcordiã ſuis ſm Aug.Ex ira aſcẽdit rebellio
vñ Iob.xv.Tetendit aduerſus deũ manũ ſuam
et ꝯtra oĩpotentẽ roboꝛat⁹ eſt.currit aduerſus
deũ erecto collo et pingui ceruice armatus eſt:
homo iratus cõtumelijs deuz afficit denegãdo
deum ⁊ nitit expuere in faciẽ eius.vñ Iob.xxx.
In faciẽ meã cõſpuere nõ verent q̃ in altũ mit
tit lapidẽ ſup caput eius cadet Eccle.xxvij.glo.
ille mittit lapidẽ ĩ altũ q̃ blaſphemat.vñ Leui.
xx.iiij.qui blaſphemauerit nomẽ dñi morte mo
riat.lapidib⁹ oppꝛimet eũ oĩs multitudo.Ira no
cet hoĩ mirabilit.ꝓuer.xxvij.Graue eſt ſaxuz ⁊
oneroſa ẽ arena:ſ; ira ſtulti vtroq; grauior eſt.
Ira eñ mentez hoĩs excecat.vñ Hugo. de ſctõ
victore.auferenda eſt ira a corde qr ad modum
turbinis oculũ cordis impedit.vñ catho. Impe
dit ira animũ ne poſſit cernere verũ.velox eniʒ
ad irã in pũcto trãſit a porta paradiſi.ſ.a gr̃a ad
portã inferni.i.ad pctm̃ mortale. iõ aufert iram
a corde tuo ⁊ amoue malitiaz a carne tua. Eccl.
xi.Ira eñ nocet aĩe quã obcecat.Iob.xvij.Cal
canit ab indignatione oculus me⁹.⁊ in ꝑs.Tur
batus eſt a furore oculus meus . Ira nocet cor
pori.Eccl.xxx.Zelus ⁊ iracũdia minuũt dies et
ante tempus ſenectã adducũt cogitatus exulta
tio autẽ viri eſt lõgeuitas. Ira nihilat poſſeſſi
onem.Eccl.xxi.Cathaplectatio aut obiurgatio
et iniurie annullabunt ſubſtantiam. Ira aufert
hoĩ veram iuſticiã : que eſt reddere vnicuiq; ꝙ
ſuum eſt. Iaco.i.ira viri iuſticiã de nõ operatur
ira aufert hoĩ miam.ꝓuer.xxvij. ira non habet
miam.ira eñ ponit hoĩem extra cognitionem:
patet qr quod dei eſt dei eſt ſibi vſurpat.ſ. vin
dictam.ad Ro.xij.Mihi vindictã et ego retri
buam qr ſanguine ſeruoꝝ ſuoꝝ vlſciſcetur dñs ⁊
retribuet vindictã in hoſtes eoꝝ.Deutro.xxxij.
Ne velox ſis ad iraſcendũ qr ira requieſcit in ſinu
ſtulti.Eccl.vij.Talis enim qui ſe vult vindica
re vult facere ſe iudicẽ:⁊ deũ tortorẽ:ſm aug.itẽ
vult ſe iudex ⁊ auctor in eadẽ cauſa. ira demon
ſtrat hominẽ ſtultum qr p cor ſuũ mittit gladi
um vt ledat tunicã inimici.ira eñ limã purgatio
nis ꝯuertit in rubiginẽ dãnationis p impatien
tiam que ipſum deberet p patientiã mundare a
peccato.vnde iaco.i.ꝓbatio fidei veſtre patien
tiã operatur qm̃ patiẽtia ꝑfectum opus habet.
ira eñ inducit homicidiũ vnd̾.i.io.iij.Qui odit
fratrem ſuum homicida eſt:tales eñ aſſimilan
tur diabolo q̃ fuit homicida ſuiipſius ab initio

et poſt parentū noſtroꝝ. Job. viij. Tales eñ homicide vt in pluribus puniuntur ⁊ in pñti corpaliter ⁊ in futuro eťnalit̃ ſi nō penituerit ꝓbatio p̃mi. Mat. xxvi. Qui acceperint gladiū gladio peribūt. ⁊ Apo. xiij. Qui in gladio occiderit opʒ eū gladio occidi. ⁊ idē Gen. ix. Quicūqꝫ effuderit ſanguinē hūanū fūdet̃ ſanguis eiꝰ Probatio. ij. ad Gala. v. Manifeſta ſunt opa carnis homicidia ⁊c. ⁊ ſequit̃. Qui talia agunt regnum dei nō ꝯſequentur. Per irā venenat̃ lingua. vñ p̃s. Sepulchrū patēs eſt guttur eoꝝ linguis ſuis doloſe agebant: ⁊ ſeqtur venenū aſpidum ſub labijs eoꝝ: pʒ qꝛ ꝓpter irā iracundus nitit̃ diffamare illū cui iraſcitur. Et ꝺ hoc pctō ligue tractabo inferius vbi eſt textus ⁊c. Talis eñ iracūdus eſt minus inſenſatus qui vult ſe vindicare cū periculo aīe ſue ⁊ aliqñ corporis cū labore magno ⁊ expenſis cū dñs dicat mihi vindictā ⁊ ego retribuā talis eñ iracūdus nō vult habere deum retributoreʒ qꝺ eſt nimis ignominioſuʒ. De hoc habetur ꝓuer. xx. Ne dicas reddam malum ꝓ malo expecta dñm ⁊ liberabit te. ſcilicet a labore ab expenſis a periculo aīe et corporis a luto gehenne cui ſe obligat vindictaʒ ex ſe expectendo. Tales eñ vindicatiui fruſtra dicunt in orone dñica creatori ſuo dimitte nobis debita nr̃a ſicut et nos dimittimꝰ debitoribꝰ noſtris qꝛ ſicut ipi nō dimittūt nec pater celeſtis dimittet eis. Math. vi. Si dimiſeritis hoībus pctā eorū dimittet ⁊ vobis pater veſter celeſtis delicta veſtra ſi aūt nō dimiſeritis nec pater veſter dimittet vobis. vñ Augu. Vnuſquiſqꝫ a deo accepturus eſt talem indulgentiā qualē ipē fecerit ꝓximo ſuo: remitte ergo ꝓximo tuo tibi nocēdi ⁊ tunc deprecanti tibi peccata ſoluētur. eccľ. xxviij. Homo hoī ſeruat irā: et a deo q̄rit medelā in hoīeʒ ſibi ſimilē nō habet miaʒ et de pctis ſuis dep̄catur aliū ipē ꝓxio ſuo ſeruat irā et ꝓpiciationē petit a deo quis exorabit ꝓ delictis ſuis. q. d. nullus ⁊c. eodē cap̄. De hoc habet̃ exēplū. Mat. xviij. De vno ſeruo q̄ noluit dimittere ꝯſeruo ſuo ſicut dñs ſuꝰ dimiſerat ei quē dñs ſuus iuſſit manibꝰ et pedibꝰ ligatis incarcerari quouſqꝫ redderet vniuerſum debitū ⁊c. Quātū ad quartā partem in qua erant inſinuāda remedia ꝯtra irā. eſt notandū ꝙ plura ſunt remedia quoꝝ aliqua auctor noſter recitat ī littera: quia metricus ideo breuiloquus fuit vnū remediū ē cōſideratio dñice paſſionis. vñ Gre. Si paſſio dñi ad memoriā reuocet̃ nihil a deo durū quod equo aīo nō tollatur quod figuratū fuit Nume. xxi. In ſerpente eneo quē de p̄cepto dñi erexit moyſes in monte vt om̄s qui reſpicerent ſanarentur a morſibus venenoſis ſerpentū ignitoꝝ quos miſerat dñs ad puniēdū populū ⁊c. Aliud remediū eſt ſilentiū. ꝓuer. xxvi. Qui ipoſuit ſtulto ſilentiū mittigat iraʒ cū defecerint ligna extinguetur ignis: eodeʒ. Aliud remediū eſt cōſideratio magne vtilitatis quam homo habet ſi tribulationeʒ ſufferat. vñ Dauid. Circūdederūt me ſicut apes ⁊c. glo. apes aculeo pungūt: ſʒ et alia parte mel tribuūt ⁊ lʒ timeantur qꝛ pungūt amētur inde qꝛ mel tribuūt. ſic ꝑſecutores lʒ pūgant qñ tribulationē inferunt. debēt tñ patienter tollerari. q̄a mel dulcedinis eterne corone hoī miniſtrāt. Et alibi fabricauerūt peccatores ſupra dorſum meū quid coronā ꝑpetuā ſi patiēter ſupple ſuſtulerimꝰ: qm̄ per multas ſcʒ tribulationes patienter ſublatas oportet nos introire in regnū celorum. Actu. xiiij. Nec ad huc ſm apoſto. ſunt condigne paſſiones huius ſeculi ad futuraʒ gloriam: ergo maxima eteñ eſt patientia virtꝰ catho. Aliud remediū eſt mollis reſpōſio. ꝓuer. xv. Mollis reſpōſio frangit iram durus autem ſermo ſuſcitat furoreʒ ⁊ eodem. Vir iracundus ꝓuocat iras qui autē patiens eſt mitigat ſuſcitatas. patientia leniet̃ princeps ⁊ mollis lingua cōfringet duritiā eodem. xxv. Sicut enim qui app̄hendit auribus canem ſic q̄ tranſit ⁊ impatiēs cōmiſcet̃ rite alterius. Eccľ. xxvi. Sicut eī ex colliſione duoꝝ corpoꝝ naturaliter q̄uis motꝰ ſit violētus elicit̃ ignis ita ex amaris et malis verbis elicit̃ ira. ſm eñ ligna ſilue ſic exardeſcit ignis et ſm virtutē hoīs ſit iracūda illius erit. Eccle. xxviij. Ideo mollis rñſio ⁊ dulcis magnū eſt remediū. Aliud remediū eſt euitare ꝯſ[illegible] iracundoꝝ. ꝓuer. xxij. Noli eē amicus hoī [illegible]do neqꝫ ambules cū hoīe furioſo ne forte [illegible] ſemitas eius ⁊ ſumas ſcādalū aīe tue. Me[illegible] eſt vocare ad olera cū charitate ꝙ ad vit[illegible]ginatū cū odio. ꝓuer. xv. Melius eñ eſt ſe[illegible] in angulo dogmatis ꝙ cū muliere litigioſa [illegible] in domo cōuiuij. ꝓuer. xxi. Melius ē habitare in terra deſerta ꝙ cū muliere rixoſa ⁊ iracūda eodem. Semꝑ eñ malus q̄rit iurgia ideo euitandus eſt ne feror irrūpat ex eo. ꝓuer. xvij. Semꝑ malus iurgia q̄rit ⁊ ſequitur āgel[illegible] delis mittetur ꝯtra eū ergo ſummū [illegible] eſt poſt gratiā dei fugere occaſione[illegible]. Eccle. xxi. Quaſi a facie colubri fuge pctā gloſa Non ſolū peccata: ſed occaſiōes peccādi. Aliud remediū eſt premij tollerētie admirauerſio qm̄ ꝯſideratio p̄mij minuit vim flagelli. ſm Iſido. ⁊ Boe. in fine ſui libri de diſci. ſcola. vñ ꝓuer. xxv. Si eſurierit inimicus tuꝰ ciba illū ſi ſitierit da illi aquā bibere ⁊ dñs reddet tibi: ſuꝑ quo vero dñs reddet tibi notatur p̄miuʒ tollerātie. et Mat. v. Beati miſericordes: modo remittere

iniuriā eſt opus mīe. ⁊ eodeʒ beati eritis cū maledixerint vobis hoīes ⁊ ꝑſecuti vos fuerint mētiētes ꝓpter nomē meū. ⁊ Luce. xxi. In patientia veſtra poſſidebitiſ aīas veſtras ergo magnū premiuʒ expectat patiens ⁊c. Aliud remediū ē ꝯſideratio ſacraꝝ ſcripturarū q̄ diſſuadent nobis illꝺ viciū ire. Leui. xix. Ne oderis fratrē tuū in corde tuo nec q̄ras vltionem nec memor eris iniurie ciuiū tuoꝝ. ⁊ Ro. xij. Bñdicite ꝑſequentibꝰ vos: benedicite ⁊ nolite maledicere. ⁊ eodē Nolite eſſe prudentes apud voſmetipſos nulli malum ꝓ malo reddentes: ⁊ eodē. Noli vinci a malo: ſed vince in bono malum: q̄ eñ patiēs eſt multa gubernat̃ prudētia. q̄ aūt impatiēs eſt exaltat ſtulticiā ſuā. ꝓuer. xiiij. ⁊ i. Pe. iij. Nō reddētes malū pro malo: nec maledictū ꝓ maledicto. Aliud remediū eſt ꝯſideratio cōſiliū ſaluatoris noſtri qui ꝯſuluit nobis. Math. v. Diligere inimicos noſtros: ⁊ orare ꝓ ipſis cū dicit. diligite inimicos vr̃os ⁊ bñfacite his q̄ oderūt vos: orate ꝓ ꝑſequētibus ⁊ calūniantibꝰ vos: vt ſitis filij pr̃is veſtri q̄ in celis eſt: qui facit ſolem ſuū oriri ſuꝑ bonos et malos cuiꝰ actio ē nr̃a inſtructio. Jo. xiij. et quē debemꝰ ꝓpoſſe imitari ſicut veri filij patrē. Si offers munꝰ tuū ad altare et ibi recordatus fueris: qꝛ frater tuus hʒ aliquid odij aduerſum te relinque ibi munus tuū ante altare ⁊ vade prius recōſiliari fratri tuo et tunc veniēs offeres munus tuum. Math. v. Qꝛ q̄ eſt ex deo diligit fratrē ſuū: ⁊ q̄ ex deo nō eſt nō diligit. i. Jo. iij. Aliud remediū eſt exēpluʒ ipſius ſaluatoris noſtri q̄ in oībus tribulationibꝰ ꝓ noſtra redēptione fuit patiēs humilis ⁊ benignꝰ q̄ cū malediceret̃ nō maledicebat: q̄ cū iproparēt et ꝯuiciarētur ei tacebat ſicut ouis corā tondente nobis reliquēs exēplū: vt quēadmodū ipē fecit ⁊ nos ꝓpoſſe faciamꝰ q̄ dum in cruce penderet orauit patrē ꝓ crucifixoribꝰ di. Pat̃ ignoſce eis: qꝛ neſciūt quid faciūt. Itē exemplū. b. Stepha. ꝓthomartyris q̄ rogauit ꝓ lapidātibꝰ eū. d. Actu. vij. Dñe ne ſtatuas illis hoc pctm̄ ⁊c. ⁊ ſic de pluribꝰ alijs. Aliud remediū eſt periculū cui iracūdꝰ ſe exponit: qꝛ viuit ī pctō mortali. i. Jo. ij. Qui odit fratrē ſuū in tenebris ē ⁊ neſcit quo vadit: ⁊ ſic multa bona ꝑdit: qꝛ oīa q̄ fiunt extra charitatē non ſunt meritoria ad glīam vt tenēt oēs theologici ſm illꝺ. i. ad Coꝛ. xiij. Si linguis hoīm loquar ⁊ āgeloꝝ ⁊c. Si diſtribuero oēs facultates meas ⁊c. charitatē nō habeāt nihil mihi ꝓdeſt. Itē ſm Aug. Stultū ē hoī viuere ī illo ſtatu ī quo nō audet mori: ſicut viuere ī pctō mortali cuiuſmodi eſt ira: qꝛ ſi ſic moriatur vt tenēt docto. noſtri deſcendit ad inferos. vñ q̄ charitatē nō hʒ oē bonū qꝺ hʒ amittit. Math. xxv. cui ꝯcordat Amb. aliud remediū eſt ſiľe huic. ſ. ꝯſideratio eťne dānationis ſi in illo vicio decedat. ad Gal. v. Manifeſta ſunt opa carnis inimicitie rixe ⁊ ſeqnit̃ q̄ talia agūt regnū dei nō ꝯſequent̃. Cor durū male habebit ī nouiſſimo. eccc. iij. ⁊ Ja. ij. Judiciū fiet ſine mīa illi q̄ miaʒ non fecit ⁊c. ⁊ Mat. v. Oīs q̄ iraſcit̃ fratri ſuo reus erit iudicio: ⁊ ꝓbat̃ qꝛ omis q̄ iraſcit̃ fratri ſuo homicida ē ⁊ oīs homicida non hʒ vitā eťnā: ergo. i. Jo. iij. Qui vidicari vult a deo inueniet vidictā. Eccľ. xxviij. Et ſeqtur pctā illiꝰ ſeruās ſeruabit: ⁊ eoꝺ. Memēto nouiſſimoꝝ ⁊ deſine inimicari mēorare timoris dei ⁊ nō iraſcaris ꝓximo. aliꝺ remediū ē ꝯſideratio p̄cepti ſaluatoris nr̃i Jo. xv. Hoc eſt eī p̄ceptū meuʒ vt diligatis iuicē ſicut dilexi vos ⁊c. ¶ Querit̃ circa p̄miſſa vtꝝ teneatur q̄s remittere iiuriā inimico petēti veniā. So. Cum diſtictōe ex iiuria ſolēt oriri tria ſcʒ rācor in affectu rōnis: ſignū ī affectu: ⁊ actio ꝯtra iniuriā. Primum tenet̃ q̄lʒ ſtatī remittere ſi nō roget̃. Scꝺʒ tenet̃ remittere veniā veraciter petētis. parato emēdare ſʒ facultatem ſuā. Tertiū nō tenet̃ remittere de iure ⁊c. Si auteʒ ſcire velis vtꝝ ille cui facta ē iiuria debeat amicitiā q̄rere. no. ꝙ duplex ē debitum. ſ. neceſſitatis ⁊ ꝑfectōis ſm Alber. in ſuo ꝯpen. Neceſſitatis ſine q̄ nō ē ſalꝰ ⁊ q̄ntū ad hoc nō tenet̃ iiuriatus q̄rere recōſiliationē: ſʒ q̄ntū ad debitum ꝑfectionis dʒ iniuriatꝰ q̄rere recōſiliationē. vt ſm Criſo. duplicē coronā ꝯſequat̃. Vna q̄ iniuriā paſſus eſt. Alia qꝛ prior q̄uis iniuriatꝰ rogauit recōſiliationē. Sʒ q̄ritur vlteriꝰ q̄d dicēdū ad illud. Malach. i. Credo ⁊ recitatiue. Mat. v. Diliges amicū tuū ⁊ inimicū odio habebis. Sol. Illꝺ ē rigoris nō mīe ⁊ grē ⁊c. Pro quo notandū eſt ꝙ reddere malū ꝓ malo ē fragilitatis ſicut fecit Joab qñ interfecit abſalon interfectorē fratris ſui. ij. Reg. xvij. Reddere malū ꝓ bono ē ꝑuerſitas ſicut fecit iudas qñ tradidit magiſtrū ſuuʒ ſaluatorē nr̃m q̄ tot bōa ſibi fecerat. Mat. xxvi. vñ ꝓuer. xvij. qui reddit mala ꝓ bonis nō recedet malū ꝺ bono eiꝰ. reddere bonū ꝓ malo ē ꝑfectōis vt ſuadet nob̄ ſaluator nr̄ ī plubus paſſibꝰ ⁊ oēs ſacre ſcp̄ture vt ſupiꝰ dixi reddere bonū ꝓ bono ē eq̄tatiſ ſicut fecit aſſuerꝰ rex mardocheo qñ honorauit eū p̄ceteriſ: eo ꝙ mardocheꝰ ꝓſeruerat euʒ ab eunuchis cupiētibꝰ eū ing̃lare. Heſt. vi. cōtra irā pacia ſeu māſuetudo

Inuidiā fugito bona fratris amare velito
Nam liuor ſiccuʒ corpꝰ facit ⁊ cor iniquum
Inuidus ē triſtis alioꝝ

cum bona cernit ꝙuis
Gaudet de dānis bona nō noceāt ſibi
Emul⁹ īpugnat verū de fratre ſuſurrat
Detrahit accuſat alioſqꝫ iuuare ꝛcuſat
Propter liuorē fraternū frāgit amorē
Lumine cecaꝛ de re munda maculatur
Lāguet marceſcit homo liuidus atqꝫ ſeneſcit creſcit
Corpore marceſcit cernēs ꝙ res mea
Effuge liuorē zelādo fratris honorem
Qui bōa friſ amat ſemet v̄tutib⁹ ornat

IN iſto cap. auctor noſter determinat de
pctō inuidie diuidēs illud ca. in q̄ttuor
partes. In prima pte ponit diffinitionē
inuidie. in ſcda aſſignat ſpēs inuidie. in
tertia inſinuat incōueniētia q̄ ꝓueniūt ex inui-
dia. In quarta docet remedia contra inuidiam.
Pria in principio. ſcda ibi. Inuid⁹ eſt triſtis. ter
tia ibi. Lumine cecaꝛ. quarta ibi. Effuge liuorē
Quantū ad primā ptē ē no. ꝙ iuidia ſm Augu.
eſt maluꝫ felicitatꝫ aliene. vel ſm Jo. damaſce.
Inuidia eſt triſticia d̄ bonis alienis. ꝛ dr īuidia
ab in qd̄ eſt nō ꝛ video es. qꝛ nō pōt videre bōa
alioꝝ. Quātum ad ſcdam ptem in q̄ erant īſinu
ande ſpēs iuidie eſt no. ſm beatū Greg. ꝛ Alb.
in ſuo ꝯpen. ꝙ inuidie ꝓncipaliter ſunt quinqꝫ
ſpēs. Pria eſt odium qd̄ eſt velle malū alicui et
nolle bonū. Secūda ſpēs eſt exultatio in aduer
ſis ꝓximi. talis exultatio eſt quaſi gaudiū frene
ticoꝝ qui gaudēt de eo. vñ eēt dolenduꝫ. de hoc
legitur ꝓuer. xvij. Qui iniuria letatur alterius
nō erit impunit⁹: qm̄ pro exultatione trāſitoria
dabitur ei pena etna. vñ ſcda ad Coꝝ. xi. Quis
infirmaꝛ ꝛ ego nō infirmor. Tertia ſpēs ē affli-
ctio in bonis ꝓximi. Quarta ſpēs eſt detractio
latēs q̄ cōiter dr ſuſurratio. quīta ſpēs eſt detra
ctio in apto eo ꝙ intēdit aperire melior illo cui
detrahit. Quantū ad tertiā partē eſt notāduꝫ ꝙ
inuidia multa incōueniētia inducit. Vnū qꝛ bo
na ꝓximi videre nō pōt: ideo de lumine cecatur
cum nō pōt videre bona proximi de quibus debe-
ret gaudere: qꝛ eſt preceptū dñi. Math. xxij. vñ
Job. v. Loquens de iſto incōuenienti ait. Per
diem incurrēt tenebras ꝛ quaſi in nocte ſic pal-
pabūt in meridie. ſup quo glo. Greg. Mens in
uidi tam de alieno bono affligitur ꝙ radio lucꝫ
obſcuraꝛ. Et ſubditur dies boni operis in ꝓxi-
mo lucet exteri⁹: ſed quaſi in nocte palpāt inui-
di: qꝛ liuore ceci: iō inuid⁹ cōparaꝛ noctue ꝛ veſp
tilioni q̄ nō pñt videre lucē. vñ aug. Ocul' egris
odioſa ē lux q̄ oculis purꝫ amabilis ē. Inuid⁹ em̄
deterior eſt porco qꝛ porc⁹ porco q̄ occidiꝛ ꝯpa-
titur: vt pꝫ p experientiā. Inuid⁹ autē fratri ſuo
cui inuidet nō ꝯpatiꝛ: iſtud em̄ viciū facit homi
nē inuidum aſſimilari diabolo. vñ Sap. ij. Inui
dia diaboli introiuit mors in orbē terrarū. et ſe
quiꝛ in eodē. c. imitanꝛ illuꝫ q̄ ſunt ex parte ipſi
us. Aliud incōueniens: qꝛ illud vicium facit ho
minē aſſimilari draconib⁹ ꝛ ſerpētibus. yſa. xiij.
vñ Math. iij. Progenies viperarū quis demon
ſtrabit vobis fugere a vētura ira. q. d. nullus. et
eodē. xxiij. Serpētes genimina viperaruꝫ quō
fugietis a iudicio gehēne. Cauſa eſt qꝛ inuidi di
recte faciūt ꝯtra charitatē ſine qua null⁹ pōt ſal
uari vt videtur velle Apoſt. i. ad Coꝝ. xiij. Vbi
poſtꝙ enumerauit oēs actus virtuoſos elemo-
ſynā martyriū ꝛc. qñ dicit ſi dedero corp⁹ meuꝫ
ita vt ardeā ꝛ diſtribuero oēs facultates meas i
cibos pauperū ꝛc. charitatē aūt nō habeā nihil
ſum glo. quo ad actuꝫ aliquē quo ſaluari poſſim:
ideo ſine charitate īpoſſibile eſt ſaluari. Jō. di.
Aug. xv. De trinitate illo dono charitatꝫ nulluꝫ
eſt excellētius ꝛc. Iſtud em̄ viciuꝫ eſt peſſim⁹ et
difficulter remiſſibile qꝛ inuidētia fraterni bōi
eſt vna ſpecies peccatoꝝ in. ſſ. ꝛ pctm̄ in. ſſ. diciꝛ
irremiſſibile. Mat. xij. Qui dixerit ꝯtra. ſſ. ver-
bū nō remitteꝛ ei nec in hoc ſeclo nec in futuro
ꝛ. i. Job. v. Eſt enim peccatū ad mortē nec ꝓ eo
dico vt quis oret: quare dicatur irremiſſibile ꝛc.
Declarabo inferius vbi eſt text⁹ de illa materia
ibi. Qui peccat nimiū. Qd̄ ſit peſſimuꝫ peccatū
ſeu viciū patet qꝛ ꝯtrariaꝛ charitati large loquē
do. mō charitas ē optima ꝛ excellentiſſima vir-
tus: ergo inuidia peſſimū viciū. vñ Gen. xxxvij.
Vocaꝛ fera peſſima: fera peſſima di. Jacob de-
uorauit filiuꝫ meum ioſeph qñ vidit veſtimēta
glo. fera peſſima. i. īuidia. Aliō incōueniēs ē: qꝛ
talis de pinguedie alioꝝ marceſcit ex reb⁹ ei op
timis īuidi colligūt ſpinas ꝛ de ficub⁹ tribulos.
Mat. vij. ideo dicit dñs Mat. xx. Inuido ocul⁹
tuus neqꝫ eo ꝙ inuid⁹ nō pōt videre bonū ꝓxi-
mi ſui. vnde Eccle. xx. Neqꝫ eſt oculus inuidi et
auertēs faciē ꝛ deſpiciens aiam ſuā. Aliud incō
ueniēs eſt: qꝛ tales inuidi de ſanitate alioꝝ infir
mātur ꝛ de vita moriūtur: ꝛ ſicut deū diligētib⁹
oia cooperātur in bonū ad Ro. viij. ita iuidis in
malū. Inuidus em̄ moriꝛ de bono odore de quo
alij viuūt. vñ aſſimilatur bufoni q̄ non pōt pati
odorem vinee florentis: aſſimilatur inde q̄ mur
murauit de effuſione vnguēti ꝓcioſi. Johā. xij.
Aliud incōueniens eſt qꝛ inuidia cruciat domi
num ſuum ſicut vermis q̄ naſcitur in ligno prio
lignū in quo naſciꝛ corrodit. ꝓuer. xxv. vñ Hie
ro. Inuidia primū ſui mordax. ꝛ ala. d̄ para. Nil
aliō niſi ſe valꝫ ardēs et bna cremare. Sic ſe nō
alios inuid⁹ igne coquit. vñ Sene. Vtinā iuidi

oculos in oībus ciuitatib⁹ haberēt: vt de oībus
ꝓfectib⁹ torquerētur. Aliud incōueniens: qꝛ in
uidia aufert homini ꝓximū quē debet amare ſi
cut ſeipſum. vñ Hugo de ſctō vic. ſupbia aufert
mihi deū ira meipm̄ inuidia ꝓximū. Aliud incō
ueniēs eſt: qꝛ ex inuidia paupertas ꝛ ignominia ſe
pe ꝓueniūt. vñ. ꝓuer. xxviij. vir q̄ feſtiat ditari
ꝛ alij inuidet ignorat ꝙ egeſtas ſupeminet ei et
ꝯtumelia ppetuū. Inuidus em̄ ꝯparaꝛ ꝓdicto-
ri. vñ ꝓuer. xxiij. Ne comedas cum hoīe iuido ꝛ
ne deſideres cibos eius: comede ꝛ bibe dicet ti
bi ꝛ mēs ei⁹ non eſt tecum: q̄ ꝓditor. In hoc em̄
aſſimilaꝛ cani qui blāditur ī facie ꝛ a tergo mor
det ꝛ iude q̄ magiſtrū ſuuꝫ oſculo tradidit. Inui
dia em̄ eſt ſignū cognoſcēdi diſcipulos diaboli.
vñ ſicut dñs di. diſci. ſuis. Johā. xiij. In hoc co-
gnoſcēt hoīes qꝛ diſcipuli mei eſtis ſi dilectiōeꝫ
habueritis inuicē. ſicut. d. diabol⁹ diſcipulis ſuis
in hoc cognoſcēt hoīes: qꝛ diſcipuli mei eſtis ſi
inuidiā habueritis inuicē. Inuidi em̄ ſocij ſunt
diaboli ꝛ in lucro ꝛ in dāno: qꝛ qñ diabol⁹ lucra
tur gaudet ꝛ qñ pdit dolet ſm Augu. Inuidus
em̄ potius vult habere ſociū in miſeria ꝙ in fe-
licitate. pꝫ per quoddā exemplū de quodam re-
ge qui cōceſſit vni auaro ꝛ cuidā iuido inuicem
inimicātib⁹ mun⁹ qd̄ eligerēt tali mō ꝙ donum
eius q̄ poſteri⁹ peteret duplicareꝛ ꝛ cum vterqꝫ
differret petere precepit rex inuido vt prius pe
teret ſtatim inuidus petijt vt ſibi erueretur vn⁹
oculus ad finē vt inimico ſuo eruerētur ambo.
ꝛ ꝙ efficereꝛ orbus ꝛc. Tales ei īuidi freq̄nter
mala morte moriūtur. vñ Eccl. xxvij. Laqueo pe
ribunt qui oblectātur caſu iuſtoꝝ et dolor cōſu-
met eos anteꝙ moriaꝛ. et Job. v. virū ſtultum
interficit iracundia ꝛ paruulū inuidia. Mirabi
liter em̄ ceci ſunt inuidi que dolorem ꝓponunt
gaudijs eternis. naꝫ dolore ꝛ cruciatu quotidia
no dolorem merentur eternū. Inuidus cōpara-
tur febricitanti cui boni cibi ſunt contrarij deo
em̄ cōtrariatur: quia vt dicit Augu. tam bonus
eſt deus ꝙ etiam bonū de malo eliciat: ſed inui-
dus tam malus eſt ꝙ de bono malū elicit. Item
diuina bonitas oia bona ſua cōmunicat. inuid⁹
autē nō. deo em̄ placet bonum ꝛ malū diſplicet:
inuido aūt ecōuerſo: vnde poeta Ouidius in li-
bris de trāſformatis deſcribēs inuidum. ſic ait.
Pallor in ore ſedens macies in corpore toto.
Et nuſꝙ recta facies liuēt rubigine dētes. Pe-
cora ſtelle virēt ligue ſuffuſa veneno riſus abeſt
niſi tunc cū ſuffecere dolores. Nec fruitur ſom-
no curis inhiando macreſcit. Quantum ad q̄r-
tum eſt notandū ꝙ pl'a ſunt remedia ꝯ inuidiā.
Primū ē ꝯſideratio maledictōis quā dñs īfert ī
uidis. yſa. v. ve q̄ dicitꝫ bonū malū ꝛ malū bonū
ponentes amarū in dulce ꝛ dulce ī amaꝝ. aliud
remediū eſt ꝯſideratio exhortatiōis ſacre ſcri. q̄
diſſuadet nobis illud viciū ſub pena dānatiōis
ad Gal. v. Manifeſta ſunt opa carnis emulatio
nes inuidie ꝛc. Et ſeq̄tur q̄ talia agūt regnū dei
nō ꝯſitur. Aliud remediū eſt ꝯſideratio ꝓcepti
ſaluatoris nr̄i de dilectiōe Joh. xv. Hoc eſt ꝓce
ptū meū vt diligatis inuicē ꝛc. Aliud remediū ē
ꝙ hō ponat amorē ſuū in illis bonis q̄ pñt hēri
a plibus et ab vno quoqꝫ plene. vñ grego. Qui
faucibus inuidie carere deſiderat illā heredita
tē appetat q̄ nullū poſſidentiū anguſtat. Vnde
Grego. Juſtus p hoc ꝙ nihil in terris appetit
alienis ꝓfectibus inuidere neſcit. Aliud reme-
diū eſt meditatio eoꝝ q̄ ſuadēt nobis dilectionē
ad Gala. v. Nō efficiamur inanis glorie cupidi
inuicem inuidentes omnes em̄ ſumus fratres.
vñ ad Ro. xij. Sicut in vno corpe multa mēbra
habemus oia aūt membra nō eundeꝫ actum ha
bēt. ita multi vnū corpus ſumus in xp̄o. Si aūt
patiꝛ vnū membrum corpis cōpatiuntur ei oia
alia mēbra. ꝛ Eccl. xiij. Oē aial diligit ſuum ſi-
mile. Sic ꝛ oīs hō ꝓximum ſibi. Inuidus ei nō
eſt dignus vt deus ei eternā gloriā cōmunicet
qꝛ bona ſua nō cōmunicauit ꝓximo ſuo ꝛc. virt⁹
contraria beniuolentia ꝛ dilectio.

¶ Sequitur de auaricia

V T ſis ꝓclarus nō ſis cu
pidus nec auarus
Vix vlli carus cupid⁹ nec
quis ſit auarus
Qui capit aut retinet in
iuſte res alienas
Aut pamās gazas diu ꝓponit amori
Qui ſatꝫ ē diues cupit ꝛ pl⁹ nō ſatiat⁹
Et q̄ paupib⁹ donare ſupflua non vult
Oēs ꝓfati merito cenſenꝛ auari
Furtū rapinā ſeu⁹ fraudeꝫ ſymoniam
Cauſat auaricia ludum periuria bella
Oēs theſauri nunꝙ ſaciant cor auari
Quando plus creſcit cenſus plus in-
de fameſcit
Et plus ardeſcit ambitio qñ ſeneſcit
Gazas q̄rēdo labor ꝛ timor ī retinēdo
Ipas pdēdo dolor ꝛ languor cupiēdo
Nunꝙ ſit clar⁹ nec tut⁹ diues auarus
Raptorem furem plenum credit fore
egenum
Semp egen⁹ eris ſi plus ſp tibi q̄ris
Cū cōtentus eris diues tūc efficieris

Bazas lucrando non ſis cupidus nec amando
Nec male ſeruādo ſ3 ſis larg⁹ bn̄ dādo

In iſto ca. auc. noſter deter. de pctō aua
ricie diuidēs illud ca. in q̄ttuor partes
principales. In p̄ma pte pōit diffinitio
nem auaricie. In ſcd̄a parte ponit ſpēs
principales. in tertia pte auctor doc3 incōueniētē
tia q̄ ſequūtur ex auaricia. In q̄rta pte ꝯſulit re
mediū ꝯtra auariciā. Prima in p̄ncipio. ſecūda
erit ibi. Qui capit aut retinet. tertia ibi. Furtu3
rapina. q̄rta ibi Bazas lucrādo. Quātum ad pri
mam ptem ſciendū eſt ꝙ auaricia ſm̄ Tulliū eſt
īmoderat⁹ amor hn̄di ſm̄ Ber. auaricia eſt q̄rū
libet rerū inſatiabilis ⁊ inhoneſta cupido. Aua
ricia em̄ ſm̄ apoſt. Ephe. v. eſt ydolorū ſeruit⁹: q̄r
hō auarus exhibet creature qd̄ deberet exhibe
ri creatori. ſ. fidem ſpem ⁊ dilectionē q̄ auarus
exhibet theſauris ſuis. Quātū ad ſcd̄am ptē eſt
notandū ꝙ auaricie ſm̄ auctorē ſunt q̄ttuor p̄n
cipales ſpēs. Prīa cū q̄s retinet ⁊ capit iniuſte
res alienas. Scd̄a ſpēs eſt qn̄ aliq̄s p̄ponit amo
ri altiſſimi amorē diuitiarū ⁊c̄. Tartia ſpēs ē qn̄
aliquis ē ſatis diues ⁊ nō ſatiat: ſ3 ſemp plura cu
pit ⁊ deſiderat. Quarta ſpēs eſt qn̄ q̄s retinet ſu
pflua q̄ deberet pauperib⁹ erogare: oēs p̄fati cē
ſentur auari. ſm̄ ei Greg. vt recitat Alb. in ſuo
cōpen. Auaritie ſunt. vij. filie. Prima ē cordis
obduratio q̄ fit omittēdo. Itē filiā vocat Iſi. in
humanitatē. ſcd̄a filia ē violētia hec fit nocēdo
alicui palā p finita mala hanc vocat Iſido. rapa
citatē. Tertia filia ē īq̄etudo. hoc ē appetit⁹ mo
derat⁹ lucri. Quarta filia eſt piuriū qd̄ ſepe acci
dit ī emptione vēditiōe. Quīta filia ē fallacia q̄
fit p v̄ba deceptōis ī oculto. Sexta filia ē franſ
hec eſt deceptio pfecta ⁊ ī p̄ntia illius q̄ decipi
tur. Septia filia eſt pditio q̄ fit ī abſentia dece
pti. Quantū ad tertiā ptē eſt notandū ꝙ ex aua
ricia plura ſequūt incōueniētia quorū aliq̄ enu
merātur ab auctore noſtro in lr̄a. Unū inconue
niēs eſt furtū. vn̄ furtū ē ꝯtractio rei aliene cō
tra dn̄i volūtatē. Inſti. de fur. in cōti. rubri. ⁊ ex
tra de fur. Aliō incōueniēs eſt rapina. vn̄ dn̄s p
Yſa. yſa. lxi. Ego dn̄s diligēs iudiciū ⁊ odio hn̄s
rapinā. de hac rapina loq̄tur Sa. Eccl̄. iiij. Uer
ti me ad alia q̄ ſub ſole gerunt ⁊ vidi calunnias
⁊ lachrymas innocentū ⁊ ꝯſolatorē neminē poſ
ſe reſiſtere eorū violētie cūctorū auxilio deſtitu
tos ⁊ laudaui magis mortuos q̄ viuos: ⁊ felicio
rem vtroq3 iudicaui q̄ nondu3 nat⁹ eſt nec vidit
mala q̄ ſub ſole fiunt. De talib⁹ rapinoſis loq̄tur
dn̄s p Abacuch ꝓph̄am. abacuch. ij. q̄r tu ſpo
liaſti gētes multas ſpoliabūt te oēs q̄ relicti fue

rint de populis: iurauit em̄ dn̄s nō ſe traditurū
obliuioni rapinas eorum. Amos. viij. Magnā
maledictionē et multiformē expectant a dn̄o p
hereditate. Job. xxvij. Hec eſt pars hoīs impij
apud deum ⁊ hereditas violentiarum quam ab
omnipotente ſuſcipient. Si multiplicati fuerit
eius filij in gladio erunt ⁊ nepotes eius non ſa
turabūtur pane qui relicti fuerint. ex eo ſepeliē
tur in interitu ⁊ vidue eius nō plorabūt ⁊ demō
detrahētur ad inferos. puerb. xxi. Rapine im
piorū detrahent eos quo ad inferos vbi emine
hunt toto mundo rapine eorū. vn̄ yſa. xxxiij. Ue
qui predaris. Aliud inconueniēs eſt fenus ⁊ eſt
proprie fenus duplex vſura. Uſura enim eſt q̄c
quid vltra ſorte3 recipio vel recipere intendo.
Uſurarum crimen vtriuſq3 teſtiu pagina dete
ſtatur. xiiij. q. iiij. ca. Quid dicā. nec ſuper eo di
ſpenſationē aliquam poſſe fieri videm⁹ in ca. ſu
per eo. de vſu. vn̄ Leuit. xxv. Time deū tuum vt
viuere poſſit frater tuus apud te pecuniā tuam
nō dabis ei ad vſuram ⁊ frugum ſuperabundā
tiam non exiges ⁊c̄. Scriptū eſt enim Luce. vi.
Mutuū date nil inde ſperantes et erit merces
veſtra multa. ⁊ Deu. xxiij. Fratri tuo id qd̄ indi
get commodabis abſq3 vſura vt benedicat tibi
dominus deus tuus in omni opere tuo in terra
ad quam ingredieris poſſidēdam. ⁊ Mathe. v.
Uolenti mutuari a te nō vertaris: ⁊ vbiq3 intel
ligit nil inde ſperantes. Uſurarū eni3 ſunt due
ſpecies pricipales. ſ. manifeſta ⁊ palliata. de ma
nifeſta non eſt inducēda explanatio: q̄r de ſe eſt
ſatis euidēs. Palliata aūt dicit quaſi pallium te
nens. i. velamē ac ſi velint dicere tales vſurarij
ꝙ nō emineant. Omia enim aperta ſunt oculis
eius. puer. xvi. Oēs vie hominū patent oculis
eius. vn̄ Luce. xij. Nihil opertum eſt qd̄ nō reue
letur: neq3 abſconditū qd̄ nō ſciat qm̄ que in te
nebris dixiſtis in lumine dicentur: ⁊ qd̄ in aure
locuti eſtis ⁊ in cubilib⁹ p̄dicabit in tectis. ⁊ eo.
viij. c. Non eſt em̄ ocultum qd̄ nō manifeſtetur:
nec abſcōditū qd̄ nō cognoſcat ⁊ in palā veniet.
Iſtius em̄ vſure palliate ſunt ſex ſpēs. Una eſt
qn̄ aliquis h3 pign⁹ vel rem īmobilē ⁊ fruct⁹ reci
pit: vltra ſortē: hoc eſt dicere ꝙ fruct⁹ quos pci
pit ⁊ pcepertt nō deducit in ſortē. Alia ſpēs eſt
qn̄ quis emit aliquā poſſeſſionē longe minori p̄
cio q̄ valeat tali ꝯditione ꝙ venditor ea3 reha
here poſſit qn̄ preciū ſoluere voluerit. alia ſpēs
eſt qn̄ aliquis emit ad terminū minori precio q̄
valeat ſicut bladū in terra vel vinū futurū in vi
nea ⁊c̄. Alia ſpēs pōt eſſe qn̄ marcator vēdit ca
ri⁹ p expectādo ſolutionē ſuā. Alia ſpēs ē cū q̄s
palliat vſurā ſecrete ſicut cū aliq̄s tradit pecuni
a3 ſuā alicui negociatori tali ꝯditōe ꝙ erit ſoci⁹

eius in lucro ⁊ nō in dāno qd̄ eſt nimis deteſta
bile cū paup cui pecunia tradit laborē h3 ⁊ peri
culū aīe corpis ⁊ rei. Alia ſpēs eſt qn̄ q̄s aīalia
ſua tradit alteri tali ꝯditōe ꝙ ſibi ſint īmortalia
q̄ vulgo noīe dicūtur aīalia ferrea. Talis ei vſu
rari⁹ eſt incātator q̄ vult ꝙ aīalia q̄ pauperi ſunt
mortua ſibi ſint viua. Breuiter vbi aliq̄d vltra
ſortē accipit ītentōe lucri ſiue exp̄ſſe ſiue tacite
vſura eſt ſcd̄m Aug. cui ꝯcordāt alij doctores.
De⁹ talib⁹ ei loq̄t dn̄s per p̄s. Qui deuorāt plebē
meā tāq̄ eſcā panis. Uſurari⁹ ei deterior ē iuda
Nam iudas pnīa duct⁹ retulit principib⁹ ſacerda
tum ſcribis et phariſeis. xxx. denarios. Math.
xxvij. S3 vſurari⁹ nihil vult reſtituere: vſurari⁹
deterior ē inferno. Nā infern⁹ q̄ ſua non erāt in
paſſione dn̄i reſtituit. Uſurari⁹ aūt audita paſſi
one dn̄i nō vult aliena reſtituere. Uſurari⁹ ſilis
eſt diabolo: q̄r ſicut diabolus nō dormit q̄n que
rat quē deuoret. i. Petri. v. Sic denarij vſurarij
quos ad vſurā dedit ſp operātur. Job. xxx. Qui
me comedūt nō dormiūt. vſurarius ſilis eſt bu
phoni q̄ de terra paſcit ⁊ de vinea exit cu3 flore
re icipit nō valēs ei⁹ odorē ſuſtinere: ſic vſurari⁹
terrenis paſcit ⁊ delectat ⁊ ab eccl̄a exit ad odo
rem verbi dei. Eccl̄. xxiiij. Quaſi balſamū nō mi
xtū odor me⁹ ibi loquēs de ſacra ſcriptura. Uſu
rari⁹ aſſimilat latroni et homicide: q̄r nō audet
nomen ſuū coram oībus palam confiteri cū alij
hoīes q̄ alicui⁹ ſunt officij abſq3 oī erubeſcētia
cōfitent illud. Uſurarius ei aſſimilat cuidā in
firmitati q̄ vocat cācer: q̄r ſicut cācer eſt morb⁹
ꝯtagioſus: ita ꝯtagioſus eſt vſurarius. p3: q̄r ex
cōicatus: vt dicā pleni⁹ in. c. de pe. ibi. Fur vſu
rator ⁊c. ⁊ ꝯtagioſum eſt pticipare excōicato er
go. Cōtagioſum eni eſt aliq̄d ab vſurario accipe
vn̄ Hiero. Cauēdū eſt nobis maxime ne ab his
munera accipiamus quos nō nouim⁹ viuere de
lachrimis pauperū ne dicat nobis illud p̄s. Si
videbas furē currebas cū eo ⁊c. De hoc legitur
in vita beati fulcij ꝙ cum ip̄e mortu⁹ eēt obiecit
ei diabol⁹ ꝙ veſtē ⁊ quodā vſurario accepiſſ3 ⁊
reſtituit eum dn̄s vite vt corrigeret illam offen
ſam. Antiquitus eni vſurarius qui inueniebat
in ciuitate increbatur vt domus eius nuncupa
retur domus diaboli: oſculu3 pacis ei nō dabat
ī miſſa nec ignis a vicinis ⁊c. Pueri ad eius oc
curſum expaueſcebāt: ⁊ ab alt̄utro digito mon
ſtrabat. Modernis autē tpibus talibus vſura
rijs aſſurgunt cubicularij dn̄orū tam ſpiritualiū
q̄ temporalium. Tales eni vſurarios vocat dn̄s
latrones. Math. xxi. d. Domus mea dom⁹ ora
nis vocabitur. Uos autē feciſtis eam ſpelunca3
latronum. Nota ꝙ vſurarij manifeſti ad cōmu
nionē xp̄ianam ſepulturā vel oblationē altaris

recipi nō debēt ſm̄ Jobā. an. in ca. Q̄r in oīb⁹
de vſuris ⁊c. Uſurarius eni3 homicida eſt: q̄r au
fert pauperibus vitam eorū. Eccle. xxiiij. ca. Pa
nis egentium vita pauperis eſt qui defraudat il
lum homo ſanguinis eſt nec ſolum in hoc ē ho
micida: q̄r pauperibus aufert vitam eorum: ſed
q̄tum ad filios ſuos ⁊ heredes quos ſpiritualr̄
īterficit. Unde Oſee. ix. ca. Effraim ducet filios
ſuos ad interfectionē. Filijs ei ſuis ⁊ heredib⁹
vſurarius materiam incendij infernalis cōgre
gat: quos amore diuitiarum quaſi quoda3 fune
ad collu3 poſito hoſtibus tradit infernalibus ſi
nō renunciauerit male acquiſitis ⁊c. Eccle. xli.
De patre impio querunt filij quoniā propter il
lum ſunt in opprobrium. Ad illud eni3 propoſi
tum legitur de quodā feneratore ⁊ de duob⁹ fi
lijs ſui quorū vnus nolēs eſſe heres patris in fu
turu3 ſciens hereditatē paternam male acqui
ſitam effectus eſt heremita viuēte patre. tractu
temporis pater obijt: poſt mortē ei⁹ ſucceſſit ei
filius q̄ non erat heremita. Succeſſu temporis
iſte fili⁹ q̄ ſucceſſerat patri ſuo feneratori mor
tuus eſt. Amici tunc ceperunt rogare iſtum he
remitam vt vellet adire hereditatem que de iu
re ſibi debebatur tanq̄ proximiori in gradu ⁊c.
Qui reſpondit hereditatē non fuiſſe p̄ris ⁊ fra
tris: ſed pauperū a quib⁹ pat[illegible]xto: ſerat vſura
rie ⁊c. ⁊ ſubiūxit cu3 igit nō fuerit eorū mea eſſe
nō d3 ⁊c. Tūc cepit inſtāter ⁊ deuotiſſime roga
re dn̄m vt ſibi dignaretur reuelare vbi nā eſſent
aīe patris ⁊ fratris ſuorū: facta orōne fuit rapt⁹
heremita iſte ⁊ ductus ad infernū ibiq3 reperit
patrē ⁊ fratrē ineſtimabili dolore ⁊ cruciatu ob
iurgētes inuicē: p̄r dicebat filio: p te male acq̄
ſiui ⁊ ſic idō crucior ⁊ eternaliter cruciabor. Fi
li⁹ dicebat p̄ri pro mala acq̄ſitione tua affligor
⁊ affligar itermīabiliter. ſic impij tendūt a ma
ledictōe ī pditionē. Eccl̄. xli. O q̄ mala acq̄ſitio
vſurarij em̄ aſſimilatur perdici. Nā pdix ē talis
praue ꝯditōis ſm̄ naturiſtas ꝙ ſubripit oua ali
ena. ſ. alteri⁹ pdicis ⁊ fouet ea: ſed cū pulli adul
ti fuerint relinquūt eā ⁊ vadūt ad clamorē p̄p̄e
matris. ſic vſurari⁹ ea q̄ nō ſunt ſua ꝯgregat nec
in acquiſitione diuitiarū ſuarū h3 ſm̄ ad dei iudi
ciu3. Hier. xvij. Perdix fouit que nō peperit fe
cit diuitias ⁊ nō in iudicio ī dimidio dierū ſuorū
reliquit eas ⁊ in nouiſſimo ſuo erit īſipiēs. Et
ſepe cōtingit ꝙ vſurarius diuitias illas in vita
ſua amittat. vſurari⁹ eni nō h3 ptātē reſtituēdi
vſuras qm̄ fur ⁊ latro eſt: idō deus pmittit vt cu3
re futura cōprehēdat ⁊ ſuſpēdat ſuſpēdio infer
nali. ⁊ ſi reſtituerit raro ꝯtingit: ⁊ idō nō d3 fieri
lex. aliqn̄ em̄ pdig⁹ eſt ⁊ tm̄ expendit ꝙ reſtitue
re nō pōt vel eſt ita auarus ꝙ reſtituere nō vult.

vel ſi nō ſit ꝓdigꝰ vel auarꝰ: tn̄ potiꝰ ſibi placet ī
elemoſynis cētū librarꝝ expēdere. ſ. in ꝯſtitutōe
alicuiꝰ capelle ⁊ fundatōe eiꝰ. vel alio mō ſiłi ꝓ
pter illā auctoritatē. Lu. xvi. Facite vobis ami-
cos de mammona iniq̄tatis vt cū defeceritis reci
piāt vos in eterna tabernacła quā captiūt ad lit-
terā ad eorꝝ cōfuſionē. nā intelligit̄ ſic illos q̄s
feciſtis vobis inimicos male acq̄rendo facite a-
micos legitie reſtituēdo. alio mō mammona ini-
q̄tatis dr̄ ſupfluū qḋ auari detinēt vltra moduꝫ:
iō exponit̄. facite vobis amicos de mammona ini
q̄tatis. i. de ſupfluo qḋ vltra modū detinetis ⁊c.
⁊ hoc itelligit̄ erogādo paupibꝰ ꝓ quorꝝ depcati
ones talis erogās poterit acq̄rere grām in hoc
mundo ⁊ glīam ī alio ⁊c. Mat. xxv. Qḋ feciſtis
vni ex minimis iſtis mihi feciſt̄ ⁊c. ⁊ Job. xiiij.
Qui ſuſcipit pauperē in noīe meo me ſuſcipit. ⁊
ſeq̄tur. Math. xxv. Retributio qn̄ tales miſeri
cordes vocat ſaluator nr̄ ad glīaꝫ dicēs. Venite
bn̄dicti pr̄is mei ꝑcipite regnū ⁊c. qḋ nimis eſt
abſurdū ſi credat vſurariꝰ vł q̄cūq̄ aliꝰ male acq̄
rēs ſic reſtituere. xiiij. q. ij. c. Nolite nolite face-
re elemoſynas de fenore ex vſuris: q̄ꝛ q̄ totū tri
buit pctōribꝰ qḋ abſtulit paupibꝰ potiꝰ addit pec
catū q̄ꝫ minuit. e. q. v. c. Forte. ⁊. c. Ab illo. §. Qḋ
ꝓ. ⁊ idē augu. ⁊ Eccł. xxv. Noli offerre munera
prauа q̄m nō accipiet illa dn̄s. Si ei res aliēa ꝓ
pter quā pctm̄ ē reddi poſſit ⁊ non reddit̄ pn̄ia
nō agit̄: ſꝫ ſilat̄ nec dimittit̄ pctm̄ niſi reſtituat̄
ablatū. xiiij. q. v. c. Niſi res. idē aug. Breuit̄ de
illicite acq̄ſit̄ quorꝝ nō trāſfert̄ dn̄iū ⁊ ſi trāſfe-
rat̄: tn̄ ꝯpetit repetitio nō pōt fieri elemoſyna
vt i vſura. ar. extra de iureiu. c. Debita res. vt in
ſymonia extra de ſy. ca. Veniēs ⁊c. Qui ei facit
elemoſynā ḋ ſubſtātia paupis ē ſicut q̄ victimat
filiū in ꝯſpectu pr̄is. Eccł. xxxiiij. Ergo tales q̄
male acq̄rūt ⁊ acq̄ſierūt ſūt nimis iſenſati ſi cre
dāt ſic ſatiſfacere. de illa materia tractabo latiꝰ
iferiꝰ in rubrica de elemoſyna ⁊c. Dona iniquorꝝ
nō ꝓbat altiſſimꝰ nec reſpicit in oblatōibꝰ eorꝝ
nec in multitudine ſacrificiorꝝ eorꝝ ꝓpiciabitur
pctis. Eccł. xxxiiij. Vſurariꝰ ei aſſilat̄ cuidā vaſi
bn̄ti vnicum foramē per qḋ denarij mittunt̄ in-
fra: ſꝫ ꝑ illud nō pn̄t rehaberi: ſꝫ vt habeant̄ opꝫ
vas ꝯfringere. ſic ē de vſurarijs. Pīo q̄ꝛ nō re-
ſtituunt q̄bꝰ tenent̄. Scḋo ſi ꝯtingat q̄ꝫ raro ac-
cidit q̄ꝫ. ſ. reſtituāt hoc eſt in fractōne vaſis. ſ. in
morte. vn̄ Sene. Auarꝰ nūq̄ꝫ bonū facit niſi cū
morit̄. Vſurarij ei herḋitas libēter nō trāſit ad
tertiuꝫ herēdē. vn̄ Eccł. xli. Filiorꝝ pctōꝝ ꝑibit
hereditas ⁊ cum ſemine eorꝝ aſſiduitas oppro-
brij. ⁊ eodē. xxi. Qui edificat domum in predijs
alienis quaſi qui colligit lapides ſuos in hye
me: edificiuꝫ enim qḋ ſit in hyeme cito ruit ſic

diuitie acquiſite male dilabuntur. ideo dicit̄ Ec
cle. xi. Nō māſeris in operibus peccatorꝝ. Bre
uiter omnes vſurarij ⁊ eorꝝ heredes niſi reſtitue
rint penaꝫ eterne dānatōis incurrūt. Eze. xxij.
Vſurā ⁊ ſupabundantiam acceperūt amare p̄o
ximos ſuos calumniātes ecce cōgregabo eos in
mediū fornac̄ ⁊ ī indignatione furoris mei ſuc
cendā in eā ignē ad conflādum ad hoc ꝯcordat
illḋ. ps. Dn̄e quis habitabit in tabernaculo tuo
⁊c̄. ſequitur reſpōſio. Qui ingredit̄ ſine macula
et operat̄ iuſticiā qui pecuniā ſuam nō dedit ad
vſurā: ⁊ munera ſuper innocētē nō accepit ⁊c̄.
hi introibūt ⁊ habitabūt in tabernaculo altiſſi
mi. igitur a ſenſu oppoſito qui dederit pecuniā
ſuā ad vſurā ⁊c̄. nō habitabit: ergo dānabit̄ ⁊c̄.
Aliud incōueniēs eſt fraus in mercatoribus et
negociatoribꝰ. vn̄ Leui. xix. Ego dn̄s deus noli
te facere aliquid iniquum in iudicio in regula
in pōdere in mēſura ſtatera iuſta ⁊ equa ſint pō
dera iuſtꝰ modiꝰ ⁊ equus ſextariꝰ ego dn̄s deus
vr̄ ſtatera doloſa abhomiatio eſt apud deū. pro-
uer. xi. Et ſeq̄tur in eodē et pondꝰ equū volūtas
eiꝰ. Iſtud em̄ inducit duplex incōueniēs ſpūa
le ⁊ tēporale: vt hr̄ Deu. xxv. Non habebis in ſa
culo tuo diuerſa pōdera: maiꝰ ⁊ minꝰ nō erit ī do
mo tua: modiꝰ maior ⁊ minor vt multo viuas tē-
pore ſup trā. De ſpūali habet̄ Michee. vi. Num
quid iuſtificabo ſtaterā impiā ⁊ ſacelli pondera
doloſa ī quibus diuites eius repleti ſunt. ⁊ eoḋ.
Adhuc ignis eſt in domo īpij ⁊ theſauri iniq̄ta-
tis ⁊ menſura minor ire plena. aliquando enim
vendūt plus ad terminū. Aliq̄n oſtendūt vnum
et vendunt aliud. aliq̄n celant verū ⁊ decipiunt
ignorantes. Aliq̄n eligunt loca obſcura ne em-
ptor agnoſcat defectum rei in quibꝰ ſe oſtēdunt
filios tenebrarum: ideo nō recedāt de tenebris
Job. xv. vnde ps. Vani filij hominū mendaces
filij hominū in ſtateris vt decipiant. Nolite ſpe
rare in iniquitate et rapinas nolite concupiſce
re diuitie ſi affluāt nolite cor apponere. Ex aua
ricia ſequūtur multotiens mendaſa. ptꝫ per ex-
perientiam in venditoribus qui mentiuntur vt
altiori precio vendant: de quibus loquitur Sa-
lomon in eccleſiaſtico. Aſſiduitas viri menda-
cis peior eſt q̄ꝫ fur. Ex auaricia inducuntur ali-
quādo ꝑiuria qḋ eſt nimis deteſtabile aſſume-
re nomē dei inuanum. Ex auaricia ſequit̄ ſymo
nia. Unde ſymonia eſt proprie voluntas emen
di vel vendendi aliquod ſpūale ſeu annexū ſpiri
tuali. i. q. i. in cōtinuatione rubrice et cōtrahit̄
tribus modis principaliter: manu: obſequio: et
lingua. ea. q. c. Sunt nonnulli. Manu qn̄ aliquis
obtinet ſpirituale per pecuniā ſeu per aliud do
num equiualens. Lingua quando quis obtinet

beneficiū: ſeu aliquod ſpūale per preces dn̄orū
per adulationes ⁊c̄. Obſequio quādo aliq̄s obti
net beneficiū pro ſeruitio ſuo: ſicut ſunt mango
nes ⁊ ſimiles inepti ſeruitores qui ſeruiūt dn̄is
pro obtinēdo beneficia in recōpenſatione ſuorꝝ
ſeruitiorū ⁊c̄. Et intelligaris qn̄ iſto modo obti-
nent beneficia q̄ alꝫ de iure nō obtinerāt. Nam
ad miniſteriū ⁊ diſpēſationē patrimonij xp̄i de-
bent eligi viri ꝓbi ac timētes deum. vn̄ Exoḋ.
xviij. dixit dn̄s moyſi. Prouide autē de oī plebe
viros potētes ⁊ timētes deum in q̄bꝰ ſit veritas
⁊ q̄ oderit auariciā ⁊ cōſtitute eos centuriones
decanos ⁊c̄. Opꝫ em̄ ep̄m eſſe ſine crimine ſicut
dei diſpenſatoreꝫ nō ſupbum: nō iracundum nō
violentū: nō percuſſorē: nō turpis lucri turpidū
ſed hoſpitalē benignū: ſobriū: iuſtū: ſanctū: cōti
nentē: bene docentē: nō lucri grā. ad Titū. i. ca.
Et no. per ep̄m oēm qui accipit curā paſtoraleꝫ
ab epi qḋ eſt ſupra ⁊ copos quod ē labor: vel ſco
pin qḋ eſt intēdēs: quaſi ſupra gregē ſibi cōmiſ-
ſum laborās ⁊ intendēs ⁊c̄. vnde Greg. Habēti
bus curā aīarum tacere ꝑniciosum eſt: q̄m ſacer
dos igrediēs morit̄ ſi de eo ſonitus predicatio
nis nō audiat̄: nec quiſq̄ꝫ ſibi aſſumat honorem
niſi q̄ vocatꝰ fuerit a deo tanq̄ꝫ Aaron ad Hebr.
v. Talis em̄ Aarō oſtēſus fuit dignꝰ ſacerdotio
ꝑ virgā q̄ frondnit floruit ⁊ fructū fecit. Nūeri
xvij. Hoc eſt dice. q̄ꝫ nullus p̄ſumat accipe bene
ficiū niſi ſit ꝓbate vite ſane doctrine iuſto titu-
lo ⁊c̄. vn̄ Eze. xxxiij. Speculatorē te dedi domui
iſrael audiēs igit̄ ſermonē meū annūciabis eis
ex me ſi em̄ nō fuer̄ locutꝰ vt ſe cuſtodiat ipius
a via ſua mala ⁊ ip̄e ipius in iīquitate ſua morie
tur a te ſanguinē eius requirā: ſi te aūt annūciā
te nō fuerit cōuerſus moriat̄. Tu aīam tuā libe
raſti ⁊c̄. Damaſiꝰ papa loquēs de magnitudine
iſtiꝰ vicij dicit oīa crimina ad cōparatiouē ſimo-
niace hereſis q̄ſi ꝓ nihilo reputātur ⁊ in. c. Per
tuas extra de ſy. ⁊. i. q. vlti. c. vlti. Sunt enim nō
nulli qui miniſtrāt ſacra ꝑcio app̄ciato et pacto
expreſſo vt in celebratōe miſſarū ⁊c̄. qḋ ē nimis
cōtumelioſum: q̄ꝛ nō eſt aliquis ita pauper q̄ nō
indignaretur ſi quis vellet eū ad forū ducere ⁊
eū venalē exhibere. iō dicit ſaluator nr̄. Math.
x. Gratis accepiſtis gratis date. vn̄ infra de ſy-
mo. c. i. ⁊. c. non ſatis. ⁊. c. ad noſtrā habetur q̄ꝫ ꝓ
miſterio eccleſiaſtico excercēdo ſiue ꝓ vicarijs
aſſignādis ſiue ꝓ criſmate pecunia nullatenꝰ ē
exhibenda. ſi aūt ſponte det̄ ⁊ ſine aliquo pacto
poteſt recipi. vnde legitur in actibꝰ aplōꝝ. Act.
viij. Qḋ ſymon qui ante fuerat in ciuitate magꝰ
obtulit pecuniā apoſtolis dicēs. Date mihi hāc
poteſtatē vt quicūq̄ꝫ impoſuero manus accipi-
at ſpiritūſanctū: cui beatus Petrus pecunia tua

tecū ſit in ꝑditionē: q̄ꝛ domū dei eſtimaſti pecu-
nia poſſideri. Tales eniꝫ ſymoniaci deteriores
ſunt Iuda: q̄ꝛ iudas vēdidit xp̄ꝫ mortalē: iſti aūt
vendūt imortalē. Iudas reſtituit ⁊ penituit iſti
aūt ſymoniaci nunq̄ꝫ vel raro reſtituūt nec ſimi
liter penitent: iō tales nō ſaluant̄: q̄ꝛ oportet re
nūciare beneficio ſymoniace acq̄ſito: ſeu cuiuſ-
cūq̄ꝫ ſimili ſpirituali ſeu ānexo ſpirituali per ſy-
moniā obtēto. i. q. iij. c. Si q̄s dator: ſi q̄rant ſal-
uari qḋ raro contingit: q̄ꝛ ſicut piſcis in naſſem
egreſſus nō de facili regredit̄: ſic ſymoniacꝰ nō
de facili renunciat beneficio ſeu alij ſymoniace
acquiſito: ⁊ tn̄ aliter nō pōt ſaluari. Tales em̄ ſy
moniaci exheredāt filios dei a patrimonio xp̄i
quia intruſi patrimoniuꝫ xp̄i occupāt iniuſte ⁊
indebite et illos quibꝰ de iure debetur expellūt.
ergo eos exheredant. Tales em̄ vocātur fures
⁊ latrones. Johan. x. Qui non intrat per oſtiuꝫ
in ouile ouiū: ſed aſcendit aliūde ille fur eſt ⁊ la
tro. Per me autem ſi quis introierit ſaluabitur
eodem: qui enim intrat per oſtium ipſe eſt pa-
ſtor ouium. Chriſtus autem eſt oſtium per quod
oportet intrare beneficium: eodem per ſymoni-
am em̄ accidit ſepiſſime q̄ꝫ diſpenſatores patri-
monij xp̄i ſunt talpe mōſtruoſe. ſ. qn̄ ſunt auari.
ſerpētes: ſcꝫ qn̄ ſūt detractores adulatores can
teloſi. in iſtis mūdanis inuidi ⁊c̄. aſini ſcꝫ qn̄ ꝓ-
mouētur ignari ⁊ inſufficiētes rudes: ⁊ imbecil
les. Prochdolor modernis tēporibus ſi fuerint
filij ſufficientes militant mūdo ſi inſufficientes
tradūtur deo. Si mōſtruoſi ſi loripedes vel alio-
mō difformes mācipantur diuino ſeruitio. con-
tra quos dn̄s Leuit. xxi. Homo de ſemine tuo q̄
habuerit maculā nō offert deo ſuo nec accedet
ad miniſteriū eiꝰ. ſi clauſus ſi cecus ſi tortor na-
ſo ſi fracto pede ⁊c̄. inferius tractabo latius. Et
ſi ꝯtingat q̄ꝫ aliquis filiorū bene diſpoſitus po-
natur in aliquo monaſterio nō pōitur ꝓncipali-
ter vt deo ſeruiat: ⁊ ex deuotione: ſed vt dicetur
et ſubueniat ſuis de bonis crucifixi: ⁊ ſepe tales
mitrātur ⁊ tunc poſſunt vocari aſini cornuti ⁊c̄.
De talibus em̄ ſymoniacis loq̄tur dn̄s ꝑ oſee ꝓ
phetam. Oſee. viij. Ipſi regnauerūt ⁊ nō ex me:
principes extiterūt ⁊ non cognoui argentū ſuū
⁊ aurū: fecerunt ſibi ydola in interitū ⁊c̄. Antiq̄
tus em̄ qn̄ ſuppoſita eccleſie erant in illa hūili-
tate ⁊ deuotione in quibus debebāt ⁊ deberent
eē ꝓuidebatur eccleſijs de paſtoribus ydoneis
diuinitus. vt ptꝫ Nume. xvij. De aaron. ⁊ eodeꝫ
xxvij. De ioſue. de beato Aniano. de beato Ni-
colao ⁊c̄. Modernis aūt tēporibus electiones
canonice receſſerunt ab vſu ⁊ infringuntur per
fauores deteſtabiles ⁊c̄. Per ſymoniā em̄ ꝓmo
uentur aliquādo indigni ad ſacros ordines qḋ

eſt nimis cōtumelioſum quoniā anteꝙ̄ aliquis
ꝓmoueatur tria ſunt ṕncipaliter inueſtiganda
ſcilicꝫ etas legitima. Unde. Nemo iuuenes ele
git duces eo ꝙ nō ꝯſtet eos eſſe prudentes. iij.
Reg. xij. c. habetur hyſtoria iuxta hoc de Robo
am filio Salomonis qui voluit vti ꝯſilio iuue-
num. ꝛ ſic fuit elect⁹ a regno ſuo per populū ſuū
ꝛc. Et ṕma ad thimo. iij. Si quis domui ſue pre
eſſe neſcit eccleſie dei diligentiā quō habebit.
Item reqͥritur ſufficiens litteratura vt ſciat iu
dicare ꝛ diſcernere iter leprā ꝛ lepram: qꝛ cū cla
ue ordinis debet habere clauem ſcientie: vt ha-
betur. xviij. diſt. iiij. ſen. Item reqͥritur mors ho
neſtas quia ipſi ſunt oculi eccleſie. Unī ṕs. Lan-
guerūt pre inopia oculi mei glo. i. peccati macu
la. Itē qꝛ ſunt ſpeculū populi: vt. i. ad Corꝝ. iiij.
Spectaculū facti ſumus mūdo angelis ꝛ homi
nibus. Item ꝙ ſit de legitimo matrimonio. de
fil. ṕſbyt. c. Cum decorem dom⁹ dei. vbi dicitur
indecorum eſt vt altarū officio illegitim⁹ filius
ex impudico patre miniſtret: ideo illi qͥbus cō-
mittiꝛ examinatio caueāt ne fauoris precis aut
muneris gratia indignū ad ſacros ordines pro-
mouendū manib⁹ epiſcopi applicēt. xxiiij. di. c.
Quando in textu in glo. ꝛc. de illa materia tra-
ctabo latius. in ca. de ordine. Ex auaritia eni ꝓ-
uenit ꝙ vn⁹ occupat pl'a bñficia qᵭ eſt nimis ꝯtu
melioſum ſi vnū ſit ſufficiēs ad ei⁹ ſuſtentationē
vnī Ber. Conceditur tibi ſi bene deſeruieris vt
de altari viuas non vt de altari luxuries. Unde
de cle. nō reſi. ca. Ad hoc licet illud eſt oī iuri cō
trarium vt vnus clericus in vna vel diuerſis ec-
cleſijs plures habeat dignitates aut ꝑſonatus
obtineat cum ſingula officia in eccleſijs aſſidui
tatem exigant ꝑſonarū. Sicut eñ vxore viuēte
nullus poteſt aliam habere: ſic nec clericus ſm
beneficiū retēto ṕmo. vi. q. i. c. Sicut alterius:
ꝛ hoc eſt regulariter vnuꝫ ꝛ de iure cōmuni. vi
de de illa materia de ṕben. c. de multa. de lec. du
dum. ij. xxi. q. i. ſi quis iam trāſlatus. fallit tamē
ſꝫ iuriſtas in aliquibus caſibus primo vbi vnuꝫ
beneficium dependet ab alio: vt in. c. ṕallegato
dudum. i. de eta. ꝛ qua. or. ca. Eam te infra de pre
ben. extirpēde. §. i. Item ſi habeat vnā preben-
dam intitulatā ad aliam cōmendatā: vt. xxi. q. i.
Qui plures. Item ꝓpter paupertē eccleſiarum
x. q. iij. vnio. ꝛ infra de eta. ꝛ qua. eā te. Itē olim
ꝓpter penuriā clericoꝝ. xxi. q. i. ca. i. in fi. Itē ꝑ
diſpēſatōem pape infra de ṕben. c. de multa. pre
allega. vnī ꝟſus. Pauptas pendēs defectus gra
tia ſeruās. Eccleſias retinere: duas dat quolibꝫ
ho: ū ne credant ſatiſfacere ſaltim de toto ſi po
nant vicarios in ſuis beneficijs: quia taliter a-
gunt aſſimilantur illis qui ducunt vxores ꝛ alij

dormiunt cū ipis. Bonus eñ paſtor dꝫ d ſtligē-
ter agnoſcere vultū pecoris ſui. ꝓuer. xxviij. Cu
ius aie redditurus ē rationē. ad Heb. vlt. ideo
dicit ſaluator noſter. Ioh. x. Bon⁹ paſtor aiam
ſuā ponit ꝓ ouib⁹ ſuis ꝛ cognoſcit oues ſuas et
cognoſcunt oues ipm: qꝛ verus paſtor eſt: mercē
narius aūt qui nō eſt paſtor cuius nō ſunt oues
ꝓprie videt lupū veniētē ꝛ fugit ꝛ dimittit oues
quia mercennarius eſt ad ipm proprie non per-
tinet de ouibus. Yſa. vi. Omēs beſtie agri veni-
te ad deuorandū ſpeculatores ei⁹ ceci omnes ne
ſcierūt. vniuerſi canes muti nō valētes latrare
ipſi paſtores ignorauerūt intelligentiaꝫ omnes
in viam ſuā declinauerūt vnuſquiſqꝫ ad auarici
am ſuā a ſummo vſqꝫ ad nouiſſimū. lupus auteꝫ
intrat gregē rapit ꝛ diſpargit oues qᵭ cedit ṕn
cipaliter in dānationē eius cui ſunt oues cōmiſ
ſe: talibus ei infert dñs maledictionē. Ezechie-
lis. xxxiiij. Dicens ve paſtoribus iſrael qui paſce
bant ſemetipos lac ouium comedebatis ꝛ lanis
earuꝫ operiebamini ꝛ gregem meum nō paſce
batis. ideo aduiſſent qualiter agunt quoniaꝫ qͥc
quid dicant aliqui doctores in contrarium ſecu
rius eſt diſplinato viro volent. viam imitari ve
ritatis obtinere vnicuꝫ beneficium iuſto titulo
in eodemqꝫ reſidere vita doctrinaqꝫ laudabili-
bus corruſcare ꝙ̄ vlterioribus dānabiliter inhi
are. vnī. i. ad Thimo. iij. Opꝫ eṕm eſſe irreprehē
ſibilem vnius vxoris virū ſobrium prudentiam
pudicū hoſpitalē doctorem: non vinolentuꝫ nō
percuſſorem: ſed modeſtum: non litigioſum nō
cupidum: cum omni caſtitate: non neophitū. ne
in ſupbiam elatus in iudiciū inſidiat diaboli. opꝫ
oī illlū hr̄e bonū teſtimoniū. Miniſtri eccl'e de
bent eſſe mundi qꝛ ſunt vaſa electionis regi re-
gum: modica macula ī cipho regis magnā cau-
ſare abhoīationē. vnī Gre. in omel'. cui⁹ vita de-
ſpiciꝛ reſtat vt eius ṕdicatio cōtēnaꝛ. alia cā ꝙ
habent mundare alios. iō opꝫ eos eſſe mundos
Eccl. xxiiij. Ab īmundo quis mundabitur. Alia
cauſa quia ipi ſunt miniſtri altiſſimi. ideo ſicut
ipe imaculatus eſt decet eos eſſe immaculatos
Ephe. i. Elegit nos vt eſſemus ſancti ꝛ immacu
lati in cōſpectu eius in charitate. Caſtitatis mū
dicia ſuadeꝛ miſtrꝭ. Eccl. Exo. xij. Ubi comeſtu-
ris agnū paſchalē dꝫ renes veſtros accingetis
ꝛ Luce. xij. Sint lumbi veſtri ſuccincti. Iteꝫ ſa
cerdos dicuntur āgeli exercituū. Malachie. ij.
Modo āgeli ſunt ꝟgies ꝛ mūdi ḡ ꝛ ſacerdotes
debent eſſe. Leui. xxij. Diciꝛ hō qui acceſſerit d
ſtirpe veſtra ad ea q̄ ſanctificata ſunt in quo eſt
īmundicia peribit corā dño ꝛc. Ex auaricia eniꝫ
induciꝛ acceptio numeri de qua acceptōe legiꝛ
eccle. xx. Encenia ꝛ dona excecāt oculos ſapien

tum ꝛ ꝑuertunt iuſticiā ꝛ quaſi mut⁹ ī ore auer-
tit corruptōes eoꝝ. vnī Deuꝛ. xxiiij. Non peruer
tes iudiciū aduene ꝛ pupilli nec auferes pigno
ris loco vidue veſtimentū memēto ꝙ ſeruieris
in egypto ꝛ euertit te dñs deus tu⁹ inde: facien
ti eñ neqͥſſimū ꝯſilium ſuꝑ ipm reuolueꝛ ꝛ non
cognoſcet vnī adueniet illi. Eccl'. xxvij. Tales eñ
acceptores muneꝝ inter ceteros ſunt iudices ꝛ
aduocati: de qͥb⁹ dꝛ in pſalmo. In quoꝝ manib⁹
iniqͥtates ſūt: qꝛ dextera eoꝝ repleta ē mūerib⁹
tales enim rapaces modico tpis interuallo ma
gnas accumulāt diuitias ꝛ eleuātur in altū. vnī
ṕs. Uidi īpium ſuperaltatū ꝛ eleuatum ſuꝑ ce
dros libani ꝛ trāſiui ꝛ ecce nō erat qͥſiui et nō ē
inuētus locus ei⁹: ſꝫ nō recto ordine accumulāt
iō ad eoꝝ dānatōeꝫ. vnī dñs ꝑ ezechielē. Ezech.
xxij. Aiam deuorauerunt inopis ꝛ ṕciū accepe
runt ṕncipes ei⁹ in medio illi⁹ qͥſi lupi rapiētes
predā ad effundendū ſanguinē ꝛ auare ſectādo
lucra egenū ꝛ pauperē affligebāt ꝛ aduenā op
primebāt calūnia: ideo effudi ſuꝑ eos īdignati
onē meā ꝛ in igne ire mee conſumpſit eos ꝓ eo
eñ ꝙ diripiebatis pauperē ꝛ predā electā tolle
batis ab eo domos quadro lapide edificabitis
ꝛ nō habitabitis ī eis: vineas ameniſſimas plā
tabitis ꝛ non bibetis vinū earū: qꝛ ego cognoui
multa ſcelera vr̄a ꝛ ferocia pctā veſtra hoſtes iu
ſti accipiētes mun⁹ pauperes ī porta deṕmētes
ideo prudēs in tpe illo tacebit: qꝛ tēpus malum
eſt. Amos. v. ꝛ ſeqͥtur odi ꝛ proieci feſtiuitates
vr̄as nec capiā odorē cetuum vr̄oꝝ. Prudentia
eñ talium ſtultitia eſt apud deum. vnd̄ ṕma ad
Coꝝ. i. Perdā ſapiam ſapientū ꝛ prudentiā pru
dentum reprobabo. Et ſeqͥtur. nōne ſtultā fecit
de⁹ ſapientiā hui⁹ mundi. Talib⁹ eñ iudicibus ꝛ
aduocatis cōminaꝛ ſacra ſcriptura ſacra. Sap̄.
vi. Diſcite iudices finium terre qm̄ cum eſſetis
miniſtri iuſticie nō recte iudicaſtis: ideo iudici
um duriſſimum fiet vobis aduenā ꝛ pauperem
nō cōtriſtabitis. vidue et pupillo nō nocebitis.
ſi leſeritis eos vociferabunt ad me ꝛ ego exau-
diā clamorē eoꝝ: ꝑcutiāqꝫ vos gladio ꝛ erūt vxo
res vr̄e vidue ꝛ filij pupilli. Exo. xxij. De⁹ eñ cō-
ſeruator eſt pauperꝝ humiliū ꝛ cauſaꝝ eoꝝ: idcir
co nimis ꝑiculoſum ē paup[illegible]s opprimere. ꝓuer
bio. xxij. Nō facias violētiā paupi: qꝛ paup nec
ꝯuertas egenū ī porta: qꝛ iudicabit dñs cāꝫ ei⁹:
ꝛ configet eos q̄ ꝯfixerūt aiam ei⁹. ꝛ eodē. xxv.
ne attigas termios ꝑuuloꝝ ꝛ agrū pupilli ne ī-
troeas. ꝓpiquus eñ eoꝝ fortis eſt ꝛ ipe iudica-
bit ꝯ cauſaꝫ eoꝝ non trāſferes termios ꝓximi
tui. Deute. xix. Tales eñ muneꝝ acceptores ꝛ q̄
iuſticiā preuertūt induunt maledictōeꝫ. Deuꝛ.
xxvij. Maledictus oīs qui accepit munera vt ꝑ
cutiat aiam ſanguis innocētis. ꝛ eodeꝫ. Male
dictus q̄ peruertit iudiciū aduene ꝛ pupilli ꝛ vi
due ꝛ dicet oīs popul⁹ amen. ꝛ Yſa. v. Ue q̄ iuſti
ficatis impiū ꝓ munerib⁹ ꝛ iuſticiā iuſti aufer-
tis ab eo: ergo in iudicādo eſto pupillis miſeri-
cors vt patet. Eccle. iiij. Ue q̄ cōdunt leges ini-
quas ꝛ ſcribētes iiuſticiā ſcripſerūt vt opprime
rēt ī iudicio pauperes ꝛ vim facerēt cāe humi-
liū populi mei vt eēnt vidue ṕde eoꝝ ꝛ pupillos
diriperēt. Yſa. x. ꝛ ſeqͥtur. Quid facietis in die vi
ſitatōis ꝛ calamitatis ad cui⁹ fugietis auxilium
ecce dies dñi veniet crudelis ꝛ indignatōis ple
nus ad cōterādos pctōres. Yſa. xiij. Item yſaie
xxix. Ue q̄ ꝓfundi eſtis corde vt abſcōditiſ a do-
mino cōſilium quoꝝ ī tenebris ſunt oꝑa. Mūe-
ra eñ nō ſolum acceptores ſuos inducūt ad ſer
uitutē: vt dꝛ cōiter ꝙ munera ſumpta ligāt: ſed
ducūt ad mortē. ꝓuer. xv. Cōtrahat domum ſu-
am q̄ ſectatur auariciam: q̄ autē odit munera vi-
uet: ergo a cōtrario ſenſu q̄ diligit morieꝛ eter-
naliter ſup. Iob. xv. Ignis deuorabit taberna-
cula eoꝝ qui libenter munera acceperūt. ad ma
gnā ignominiā talium venalium loquiꝛ beat⁹
augu. dicēs. Poſtꝙ̄ intellexi me ṕcioſo xp̄i ſan
guine redēptum nolui me venaleꝫ exhibere. de
illa venalitate iudicū ꝛ aduocatoꝝ tractabo lati
us in. c. de pnia: ibi. Iuris deceptor ꝛc. Ex aua-
ricia oriuntꝛ bella vt pꝫ per experientiā. Ex aua
ricia inducitur lud⁹ ex quo ſequntꝛ multa incō-
uenientia. Ira ſuijpſius parentū ſi ſit fili⁹ ſi pa-
terfamilias ira vxoꝝ filioꝝ ꝛ toti⁹ familie odia.
iiurie ꝟbera homicidia exheredatio liberoꝝ fi-
liaꝝ ꝓſtitutio furtū ſcādaluꝫ ꝓximi amiſſio bo
noꝝ fraus ꝛc. ſacrilegiuꝫ rapina mendacia iura
menta periuria ydolatria blaſphemia ꝯtēptus
matris eccle. Exemplū habeꝛ in Boetio de di-
ſciplīa ſcholariū. de ſanguineo filio lucretij ꝛc.
de blaſphemia ꝛ ꝯtemptu eccleſie habeꝛ. ꝓuer.
xix. Qui affligit patrē ꝛ fugat matrem ignomi
nioſus eſt. luſor eñ inſortiali ludo ſaltim viliſſi
me creature ſe ſubijcit ſeruituti dū taxilluꝫ dñꝫ
ſuum ꝯſtituit ad hoc ſe aſtringēs vt faciat ꝙ ipe
taxillus iuſſerit magna eñ ignominia: vt dicit.
Sene. ꝛ augu. ꝙ os caninū dñetur homi. luſor
eñ ad ṕceptum taxilloꝝ largiꝛ qᵭ nō largireꝛ
ad preceptum dñi: quia venderet ludendo tuni
cā: caputium: camiſiaꝫ ꝛc. qᵭ non faceret ꝓ ero-
gando paupibus ſicut dñs ṕcipit. luſor eñ pro-
prijs manibus ſe perdit quem filius dei manib⁹
crucifixis redemit cōtra eñ luſores lata eſt ſen
tentia mortis. Iob. xxi. Infantes eoꝝ exercent
luſibus ducunt in bonis dies ſuos ꝛ in pūcto ad
inferna deſcendunt. cui concordat Ber. dicēs.
Luſor ludendo currit ad mortē ſuam ꝛc. Item

quicquid lucratur i ludo ſortiali in bonis lucrā
tis nō cōputatur vt dicam latius inferius in.c.
de elemoſyna. Auaro em̄ nihil eſt infideli⁹ pri-
mo:q: vt pmiſi in pncipio capituli p auariciā ſe
re oia ppetrantur ſcelera.vñ.i.ad Thi.vi. Cupi
ditas dicit radix maloꝝ.ſecūdo q: auar⁹ agit cō
tra legem nature. Luc.vi.ꝛ put vultis vt faciāt
vobis hoīes ꝛ vos eis facite.ſilr ꝛ idē. Mathei
vij.tertio q: auar⁹ agit ꝯ legē ſcriptā. Luce.vi.
Eſtote miſericordes ſicut paſ veſter miſericors
eſt.quarto q: auarus agit ꝯ legem vniuerſalem
que eſt in oībus rebus q̄ cōpellunt ſe dare.aua-
rus aūt detinet,res captiuas ne ſe comunicare
poſſint.auarus em̄ eſt iniquus deo:quis non di
ſtribuit proximo ſuo indigenti bona a deo ſibi
collata.iuxta pceptum dñi. Deute.xv. Precipio
tibi vt aperies manum tuā fratri tuo egeno et
pauperi.talium enim bonoꝝ non eſt auarus do
minus ſed ſolum miſter ꝛ diſpēſator.i. ad Cori.
iiij. Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros xpi ꝛ
diſpēſatores miniſtroꝝ ei⁹. auarus eti iniqu⁹ eſt
ſibi quia amat ſpinas diuitiaꝝ quib⁹ comburen
dus eſt. puer.i. Ipſi ꝯtra ſanguinē ſuū inſidiā
tur ꝛ molliuntur fraudes ꝯ animas ſuas : et ad
Phil.iij. Gloria in cōfuſiōe eoꝝ qui terrena ſa-
piunt:auarus:iniquus eſt filijs ꝛ heredibus ſu-
is quibus materiā incendij infernalis ꝯgregat
Eccl.xli. De pre impio cōquerunt filij qm̄ ppt
illum ſunt in opprobrium ꝛc.auarus enim ſem-
per eget.vñ Hiero. Auaro tā deeſt qd hꝫ ꝙ qd
non hꝫ.vñ Eccl.xiiij. Inſatiabilis eſt oculus cu
pidi in partes iniqtatis nō ſatiabitur donec cō
ſumat areſaciēs aīam ſuam.auarus nō implebi
tur pecunia ꝛ q̄ amat diuitias fruct⁹ non capiet
ex eis. Eccl.v.qm̄ eī plus ſeneſcit auar⁹ tāto pl⁹
creſcit ī eo auaricia. quod eſt nimis deteſtabile
cum gloria ſenum debeat eſſe timor dei ꝛ coro-
na multa peritio. Eccle.xxv.tales em̄ aſſimilā-
tur īferno q̄ nunq̄ dicit ſufficit. puer.xxvij. In
fernus ꝛ perditio nō replebunt.ſilr ꝛ oculi ho-
minū inſatiabiles:ꝛ idē eodē.xxx. Auaricia em̄
corpus auari euiſerat quadrupl̄r in deſiderio ꝛ
affectu cupiēdo in labore acqrendo ī timore cu
ſtodiendo:ꝛ in dolore ipās diuitias amittēdo:
vl in morte relinquēdo. Eccl.v. Diuitie ꝯſerua-
te in malū domini ſui pereunt in afflictōe peſſi
ma. Unde metrificator. Diues diuitias nō con-
gregat abſq3 labore.non tenet abſq3 metu:non
deſinit abſq3 dolore. Multotiens em̄ laborant
ꝛ labores eoꝝ alij intrant vt mali filij raptores
fures vl domini.viro cupido ꝛ tenaci ſine rōne
eſt ſubſtantia: qui aceruat ex animo ſuo iniuſto
alijs ꝯgregat ꝛ in bonis illius alius luxuriabit
Eccle.xiiij. Nonne alijs relinques dolores et la

bores tuos ī diuiſiōe ſortis. da ꝛ accipe ꝛ iuſtifi
ca aīam añ obitum tuū opare iuſticiā qm̄ nō eſt
apud inferos īuenire cibum eccleſiaſtici eodeꝫ
Similes em̄ ſunt aranee q̄ faciendo telā p mu
ſca capienda ſeipām euiſerat. Eccleſi.x.c. Nihil
em̄ eſt iniqui⁹ ꝙ amare pecuniā:hic em̄ aīaꝫ ſu-
am venaleꝫ habet.qm̄ in vita ſua pìecit intima
ſua. Uñ Boe.de cōſolatōe li.ij. vtinam mō no-
ſtra redirent in mores tēpora priſcos : ſed ſeui
or ignib⁹ ꝛ ne feruens amor ardet hñdi. Nunq̄
em̄ auarus eminet clarus:ſed ſemp marcid⁹.vñ
Jacobi.i. Exortus eſt ſol cuꝫ ardore ꝛ areſcit fe-
num ꝛ flos eius decidit ꝛ decor vultus eius de-
perijt.ita ꝛ diues ī itineribus ſuis marceſcet di
ues em̄ ſemp timet. Uñ metrificator. Diues nō
audet pauptas libera gaudet. Tutus in exiguo
ſtramine dormit inops. Diues enim ſemper eſt
ſuſpectus:ideo miſerabilis.vñd Catho. Suſpe
ctus caueas ne ſis miſer omnibus horis . Nam
timidis ꝛ ſuſpectis aptiſſima mors eſt. Sp eniꝫ
credit pauperes vicinos ſuos fures ꝛ raptores.
Tales em̄ auari comparātur ydolatris:q: auari
cia eſt ydoloꝝ ſeruitus. Sꝫ apoſtol⁹ ad Gala.v.
ꝛ ad Ephe.v. Theſauros eī eoꝝ deificant ergo
ydolatrie.ex auaritia enī pueniit detentio ſala
rij mercēnarij ꝛ elongatio ſolutionis. Uñ Deu
te.xxiiij. Non negabis mercedem indigentis ꝛ
pauperis fratris tui:ſed in eadem die redde ei
precium laboris ſui ne clamet contra te ad do-
minum et imputetur tibi in peccatum . et Ma-
thei.xx. Uoca operarios ꝛ redde eis mercedeꝫ
dignus em̄ eſt operarius mercede ſua.i. ad thi-
mo.iiij.ꝛ ad Roma.xiij. Reddite oībus debi-
ta. Unde Facetus. Si tibi ſeruierit aliquis ſua
premia tecum. Nō retinere diu cures ſi diligis
equum. Et auaricia enim ſepe pcedit qd homo
epulentus viuit ſine charitate ꝛ miſericordia:
quia non diſtribuit indigētibus quod tenetur
erogare. Deutero.xv. Precipio tibi vt aperias
manum tuam inopi ꝛc. Miſericordiam fac cum
fratre tuo:vt habetur Mathei.xviij. De illo ſ-
uo cui dominus dimiſerat debitum:et quia no-
luit miſereri conſeruis ſuis iuſſit dominus ſu⁹
eum tradi tortoribus quouſq3 redderet vniuer
ſum debitum ꝛc.ꝛ Eccleſia.xxix. Propter man-
datum aſſume pauperē et propter inopiaꝫ eius
ne dimittas eum vacuum : non abſcondas pecu
niam ſub lapide in perditionē: ſed pone theſau
ruꝫ tuū in pceptis altiſſimi. Et yſaie.lviij. Fran
ge eſurienti paneꝫ tuū ꝛ egenos vagoſq3 induc
in domū tuam cū videris nudum operi eū ꝛ car
nem tuā ne deſpexeris.tunc erumpet quaſi ma
ne lumē tuum ꝛ ſanitas tua citius orietur: ꝛ an
te ibit faciem tuaꝫ iuſtitia tua et gloria domini

colliget te.tunc iuocabis ꝛ dñs exaudiet te: cla
mabis ꝛ dicet ecce aſſum:cum effuderis eſuriē-
ti aīam tuam ꝛ aīam afflictā repleueris orietur
in tenebris lux tua ꝛ tenebre tue erūt ſicut me-
ridies et requiem dabit dominus deus ſemper
et implebit ſplendoribus aīam tuam:tunc dele
ctaberis ſuper domino ꝛ ſuſtolā te ſuper altitu
dines terre ꝛ cibabo te hereditate iacob patris
tui. Os enim dñi locutū eſt eodē capitulo. Yſay.
Qui aūt obturauerit aurem ſuam ad clamorem
pauperis clamabit ꝛ non exaudietur. puerbio.
xxi. Et pro peccatis rogaturus fruſtra man⁹ ad
deum expandit qui has ad pauperes nō exten-
dit.glo.ſuper illud Math.xij. Extende manuꝫ
tuam ꝛ extendit ꝛ reſtituta eſt ſanitati ꝛc.talib⁹
enim qui viuunt ſine charitate et miſericordia
ſiet iudiciuꝫ ſine miſericordia. Jaco.ij. Judiciū
ſine miſericordia fiet illi qui miſericordiam nō
fecit.exemplū habetur Luce.xvi. De prauo di-
uite ꝛc. Et ſi cōtingat ꝙ auarus erogat paupe-
ribus hoc eſt in morte:quia videt ꝙ diuitias ſu
as non poteſt portare ſecum:ſed ꝙ earum dñm
tranſfertur in altum. Eccle.v. Sicut egreſſus ē
nudus de vtero matris ſue: ſic reuertet et nihil
affert ſecum de labore ſuo. Et idem Job.i. Nud⁹
egreſſus ſum ꝛc. ꝛ Pſalmiſta. Relinquent alie-
nis diuitias ſuas ꝛ ſepulchra eorū domus illoꝝ
ineternum. Nihil enim inuenerunt viri diuitia
rum in manibus ſuis.ꝛ alibi ideꝫ.ps. Ne timue
ris cum diues factus fuerit homo ꝛ cum multi
plicata fuerit gloria dom⁹ eius quoniā cuꝫ inte
rierit non ſumet omnia neq3 deſcendet cum eo
gloria domus eius: ꝛ ſequitur. Introibit vſq3 ī
progenies patrum ſuorum ꝛ ineternum non vi
debit lumen.vnde Job.xxvij. Cuꝫ dormierit ni
hil ſecū afferet aperiet ocl'os ſuos ꝛ nihil ineni
et nocte opprimet eū tempeſtas.tollet eum ven
tus vrens ꝛ rapiet eum ſicut turbo de loco ſuo
ꝛ mittet ſuper eum flagellū et nō parcet ꝛ ſibi-
labit ſup eū intuens locū eius. talis em̄ auarus
erit in deriſum toti mundo. Uñ ps. Ecce homo
qui non poſuit deum in adiutorem ſuum: ſꝫ ſpe
rauit in multitudine diuitiarum ſuarum:ꝛ pua-
luit in vanitate ſua. Quid pdeſt igitur et qd la-
borauerit in ventum cunctis diebus vite ſue co
medit in tenebris ī curis multis in erūna atq3
triſticia. Eccleſiaſti.v. Qui aurū diligit non iu-
ſtificabitur. Multi enim dati ſunt in auri caſus
ꝛ facta eſt in ſpecie ipſius perditio illoruꝫ:ve il-
lis qui ſectantur illud ꝛ omnes imprudēs depe
riet in illo. Beatus aūt diues qui inuentus eſt
ſine macula: ꝛ qui poſt aurum non abijt nec ſpe
rauit in pecunie theſauris. Quis ē hic ꝛ laudabi
mus eum:fecit enī mirabilia in vita ſua.hic pro

batus eſt in ills et perfectus eſt ꝛ erit illi gloria
eterna q̄ potuit tranſgredi ꝛ nō eſt trāſgreſſus
facere mala ꝛ nō fecit. Ideo ſtabilita ſunt bona
illius in domino ꝛ elemoſynas illius enarrabit
omnis eccleſia ſanctoꝝ. Eccleſiaſtici.xxxi. Con-
tra tales enim qui expectāt bene agere vſq3 ad
morteꝫ loquitur Gregorius dicens. Florem iu
uentutis dant ſeruire mammone fecem autem
ſenectutis altiſſimo.ꝛ Eccleſiaſti.xvij. Uiuus ꝛ
ſanus confiteberis ꝛ laudabis dominum ꝛ glo-
rificaberis in miſeratōibus illius. ꝛ eodē.xviij.
Ante languorem adhibe medicinam et ante iu
dicium interroga teipm̄ et in conſpectu dei in-
uenies propiciationem. Sunt enim nonnulli q̄
aceruant in debito modo pro filijs ſuis animas
ſuas pro ipſis ſubmittētes eterne damnationi
contra quos loquitur ſaluator noſter. Mathei
xvi. Quid enim prodeſt homini ſi vniuerſuꝫ mū
dum lucretur:anime autem ſue detrimētum pa
tiatur. Tales enim pro cumulando filijs inordi
nate incurrunt dei indignationē.patet quia de
us prohibet ſuperfluā. theſaurizationē. Mat.
vi. Nolite theſaurizare vobis in terris ꝛc. Iteꝫ
quia tales pponunt amorem filiorum quibus
aceruant amori ipſius altiſſimi.vnde Math.x.
Qui amat filium aut filiam ſuper me nō eſt me
dignus.vnde Jaco.iiij. Scienti bonū facere et
nō facienti pctm̄ eſt illi.ꝛ ſequit in quinto capi.
eiuſdem. Audite diuites plorare vlulātes ī mi
ſerijs que aduenient vobis diuitie veſtre putre
facte ſunt veſtimēta veſtra a tineis comeſta au-
rū ꝛ argētū veſtrum eruginauit ꝛ eorum erugo
erit vobis in teſtimoniū ꝛ mādūcabit carnes ve
ſtras quaſi ignis ꝛ ſeqtur. Theſaurizatis vobis
irā in nouiſſimis diebus. Ad deteſtationē talium
loqtur ſalomon. Eccle.ij.c. Deteſtatus ſum oēm
induſtriā meā qua ſub ſole ſtudioſe laboraui ha
biturus heredē poſt me quē ignoro vtrū ſapiēs
an ſtultus futurus ſic et dñabitur in laboribus
meis q̄bus deſudaui ꝛ ſollicitus fui. Item ſunt
alij quoꝝ ocl'i nō ſatiātur diuitijs ꝛ tamē habēt
de quib⁹ loqtur ſalomō. Eccle.iiij. Cōſiderans
reperi aliam vanitatē ſub ſole vnus eſt:et ſcdm
non habet nō filiū nō fratrē et tñ laborare non
ceſſat:nec ſaciātur oculi eius diuitijs nec reco-
gitat dicēs cui laboro ꝛ frango aīam meam bo-
nis.hec vanitas ꝛ afflictio peſſima eſt. Sūt em̄
alij auari qui ꝙuis infinitas habēt diuitias nō
audēt ipſis vti exigēte neceſſitate ſed malunt
eas neſciūt cui cuſtodire ꝛ miſerabiliter viuere
vñ ſalomon. Eccl.vi. Uir cui dedit ds diuitias
ſubſtantiam ꝛ honorem nihil deeſſe aīe eius ex
oībus que deſiderat nec tribuit ei poteſtatē de
us vt comedat ex homo ſed hō extraneus vora

hit illud. hec vanitas ⁊ magna miſeria eſt miſe-
rabilis prorſus infinitas quō venit ſic reuertet
Tamē eſt notādū ꝙ nō licet cuiꝗ theſaurizare
ex affectu auaricie abſqꝫ omi intētione neceſſi
tatis aliene vel proprie: ſed bene licet theſauri-
zare ex ꝓuidentia: et hoc vel cōſideratione ne-
ceſſitatꝭ vt parētibus ſcolaribus ob neceſſitatē
filioꝝ educādoꝝ vel filiaꝝ cōiugio tradēdaruꝫ
nō autē ditādarū: ſed cōſeruato mō ⁊ ſtatu per-
ſone vel cōſideratiōe publice vtilitatis. ſ. regni
defendendi vel cultus dei ampliādi ſic eſt con-
ceſſum a regibus et dñis tpalibus theſaurizare
debito mō. pſonis vero eccl'iaſticis ꝓprie nūꝗ
licet theſaurizare neqꝫ pecunias tenere inten-
tione ſuandi. vñ Ambro. Aurū hꝫ eccleſia non
vt cōſuet ſed vt eroget. xij. q. ij. c. aurū. Ex quibꝰ
pōt inferri ꝙ dupl'r pōt eſſe amor pecunie ſiue
tpaliū. ſ. reſpectu neceſſarij ⁊ reſpectu ſuperflui
Primū non ꝓhibet dñs: ſed tñ ꝓhibet p̄focātē
ſollicitudinē. Scdm ꝓhibet dñs qñ ꝓhibet the
ſaurizationē de ſmo. Mat. vi. Nō ſolliciti ſitis
aie veſtre qd māducetis, neqꝫ corpi veſtro qd in
duamini ⁊c. de ſcdo eodē ibi. Nolite theſauriza
re vobis theſauros in tris ⁊c. Sꝫ qꝛ qſtio orit
de bonis clericoꝝ eſt notādū ꝙ clerici de bonis
pr̄imonialibus poſſunt vti: dū tñ non fiat pctm̄
qꝛ in oibus attendit modus ⁊ illa bona poſſunt
ſeruare ꝓ relatōne ſuaꝝ neceſſitatū ⁊ ea amicis
diſtribuere nec ī hoc peccāt dū tñ modū ſeruā-
dum non excedāt: ſed bñ peccāt ſeruādo ea tpe
neceſſitatis nō ſubueniēdo parētibus ⁊c. De re
bus vero eccleſie cū clerici nō ſint dñi: ſed mini
ſtri ſolū ſi ſuꝑflua pauperibus nō erogēt peccāt
Sup quo eſt notādū ꝙ bona eccleſie diuidunt
quadrupl'r Una pars paſtorꝭ alia clericis deſui
entibus. tertia fabrice eccleſie. quarta pauperibꝰ
xij. q. ij. c. Quattuor aūt ⁊ cap. Auruꝫ hꝫ eccleſia
iō dicit Bern. ſr. ꝙ facultates eccl'iaꝝ patrimo
nia ſunt pauperū ⁊ ſequitur ſacrilega crudelita
te ſurripitur quicunqꝫ miniſter vltra victum et
veſtitū accipit. De rebus em̄ eccleſie nō debet
aliquis titulo ſucceſſionis relinquere heredibꝰ
ſed debēt erogari pauperibus vel dimitti eccle
ſie in cap. Placuit et cap. Sacerdotes. xij. q. iij.
Secus de rebus patrimonialibus vel rebus q̄s
proprio labore acquiſiuit quia de talibus poteſt
diſponere ad libitū ⁊c. Et ſi de bonis eccleſie te
ſtatus fuerit vel alio mō ꝓphane alienauerit de
bet iñ de ꝓprio patrimonio vel de acquiſitis ꝓ-
prio labore reſtituere eccleſie ī ca. de rebus. xij.
q. iij. Abſoluta ⁊ in ca. cum in officijs charitatis
de teſta. Sunt em̄ ⁊ alij deteſtabiles auari qui
ꝗuis in grabato cōſtituti ſunt nō faciunt ea ad
que tenebantur ⁊ tenentur ſed onerant eorum
heredes vt eoꝝ ordinatiōes legata ⁊ cetera exe
quent. tales ei ſunt nimis exequati qui lucernā
poſt ponunt q̄ deberet precedere. Lucerna em̄
ſunt bona opa q̄ debēt ꝓcedere hoiem in morte
vt videat ne cadat in foueā ideo dr Eccle. xiij. ſi
li bene fac tecum. De talibus em̄ loqtur beatus
Greg. d. Conſonū ē vt qui noluit dū viueret ſa-
tiſfacere deſiderat aūt nullū habeat poſt mortē
ſatiſfactorē auctor inferius in ca. de elemoſyna
Da bona dū tua ſunt qꝛ nunc data plus tibi pro
ſunt. ꝙ ſi preberes cuꝫ non retinere valeres. Ex
ras ſi ſperes ꝙ plus te diligat heres. Sub terra
poſituꝫ ꝙ tu te diligis ipm. Non tñ excuſantur
heredes ⁊ illi quibus bona defuncti venerūt qꝛ
ſi nō adimpleuerint volūtatē defuncti incidunt
in iudiciū dei ſm eundeꝫ Greg. Tales em̄ here
des poſſunt dici filij abbominationū. Eccleſia.
xli. Non em̄ concupiſcit deus multitudinē filio
rū infideliū ⁊ inutiliū. Eccle. xv. Non em̄ iocun
deris in filijs impijs ſi multiplicentur nō oble-
cteris ſup ipos ſi nō eſt timor dei cū ipis melior
eſt ei vnus timēs deū ꝙ mille filij impij ⁊ vtiliꝰ
eſt mori ſine filijs ꝙ relinqre filios impios. Ec
cle. xvi. Et nota ꝙ heredibꝰ q̄ nō adimplent vo-
lūtatē defuncti tota hereditas eſt auferēda ſm
Inno. In cap. Licet in vltima gloſa de vo. ⁊ vo.
re. Et ideꝫ dicit canon. xi. q. i. ca. Silueſter. ī ca.
Heredes de teſti. Quātū ad quartā partē in q̄
erāt remedia inſinuādo cōtra auariciā eſt notā
dū ꝙ multiplex remediū reperit. Unū ꝯſidera
tio breuitatis termini. vñ plura fruſtra portant
cū ꝓpe eſt quo itur. vñ Ja. iiij. Quid eſt vita vr̄a
niſi vapor modicū patēs ⁊ deinceps extermina
bitur. Aliō remediū ē cōſiderare ꝙ diuitias q̄s
auarus cū dānabili ſollicitudine acqrit alijs re-
linquet. vñ ps. Relinquēt alienis diuitias ſuas
vt premiſi. ⁊ Alanꝰ de parabolis. Nō ſibi ſꝫ reli
quis aries ſua vellera portat. Sic alijs vnit ſp̄
auarus opes. Aliō remediū eſt ꝯſideratio ꝑicu
li ſe cui expōit auarus reponendo in ſudario: qꝛ
deū iubꝫ erogari pijs opibus. exēplū Mathei.
xix. De illo ſeruo neqꝫ q̄ poſuit mnā dñi ſui ī ſu
dario. vñ Aug. Stultū eſt hoi viuere in ſtatu in
quo nō audet mori. vñ Job. xxxi. Semp em̄ qua
ſi timētes ſup me fluctus timui ⁊ pondꝰ eiꝰ fer-
re nō potui ſup quo Greg. Cū fluctꝰ timētes de
ſup eminēt tunc denarij ꝓijciūt ꝓ quibus lōga
naufragia ſumpſerūt auari ⁊c. Aliō remedium
eſt cōſideratio dñice pauptatis. vñ Math. viij.
Vulpes foueas habēt ⁊ aues celi nidos filiꝰ aūt
hois nō hꝫ vbi caput reclinet magna ſiquidem
abuſio ꝙ diues velit fieri vermiculus vilis pro
que deꝰ maieſtatꝭ ⁊ dñs ſabaoth paup fieri volu
it. Ber. vñ Tre. iij. Recordare pauptatis mee

abſinthij ⁊ felix memoria memor ero ⁊ tabeſcet
in me aia mea hoc recolēs ī corde meo ī deo ſpe
rabo. Aliud remediū eſt cōſideratio mortꝭ. vñ
Hiero. ī magno ꝓlogo biblie facile oia ꝯtēnit
q̄ ſe ſp cōſiderat moriturꝝ. vñ Bern. de cōtēptu
mundi. Nec mō leteris: qꝛ forſan cras morieris
Hec ſtatio manet in dubio noctuqꝫ dieqꝫ. Vita
breuis velut aura leuis ſic annihilat. Sic vadit
ſubitoqꝫ cadit duꝫ ſtare putat. Regia maieſtas
omnis terrena poteſtas. Trāſiet abſqꝫ mora dū
mortis venerit hora. Itē ꝯſideratio ꝙ redditu-
rus eſt in morte rationē villicatōis ſue. vñ Lu.
xvi. Redde rōneꝫ villicatōis tue iā em̄ nō pote-
ris villicare. vñ. ij. ad Coꝝ. v. Oēs ei nos manife
ſtari opꝫ añ tribunal xp̄i vt referat vnuſqſqꝫ ꝓ-
pria corpis prout geſſit ſiue bonū ſiue maluꝫ. ⁊
idē ad Roma. ciiij. Retributioneꝫ accepturos
ſm opa nr̄a. ps. Reddes vnicuiqꝫ iuxta opa ſua
ꝙ hoiem oporteat totum tpale in morte relinq̄
re habemꝰ exēpluꝫ. Luc. xij. cuiuſdā diuitis vbe
res fructus cuiꝰ ager attulit ⁊ cogitabat ītra ſe
diues dicēs. qd faciā: qꝛ nō habeo quo cōgregē
fructꝰ meos ⁊ dixit faciaꝫ horrea mea maiora ⁊
illic ꝯgregabo oia q̄ nata ſunt mihi ⁊ dicā anime
mee anima habes multa bona poſita in annos
plurimos. requieſce comede bibe ⁊ epulare di-
cit autē illi dñs. Stulte hac nocte aia tua repe
tetur a te. que aūt paraſti cuiꝰ erunt ſic ē qui ſi-
bi theſaurizat ⁊ nō ē in deum diues. Aliō reme
dium eſt ꝯſideratio incertitudinis hore mortis
Math. xxv. Vigilate itaqꝫ: qꝛ neſcitis diē neqꝫ
horā. ⁊ eod. xxiiij. Eſtote parati: qꝛ qua hora ne-
ſcitis filiꝰ hoīs vēturꝰ ē. hoc em̄ ſcimꝰ qꝛ ſtatutū
eſt omni hoī ſemel mori. ad He. ix. Sꝫ qñ deus
ſcit. vñ Eccl'. ix. Neſcit hō finē ſuum: ſed ſicut pi
ſces a[illegible]iunt hamo. Et ſicut aues cōprehēdun
tur laqueo. ſic capiuntur hoīes tpe malo. aliud
remediuꝫ ē ꝯſiderare ꝙ poſt mortē nō eſt tēpꝰ
merēdi. Hie. viij. Finita eſt meſſis trāſijt eſtas
⁊ nos ſaluati nō ſumꝰ. Trāſijt eſtas. i. tēpus me
rēdi. finita eſt meſſis. i. vita ⁊c. Ad hoc ꝯcordat
illō. Eſaie. xxxiiij. Cōſummata eſt vindemia col-
lectio vltra nō veniet obſtupeſcite opulēti. aliō
remediū eſt cōſiderare ꝙ tales theſaurizari ſeu
accumulatiōes diuitiaꝝ nō ꝓderunt homini in
morte nec poſt mortē. Eccle. v. Noli anxius eē
in diuitijs iniuſtis. nihil eī ꝓderunt tibi in die
vindicte nō ꝓderunt inꝗ theſauri impietatis.
ꝓuer. x. De ꝓpiciatu peccatoꝝ noli eē ſine me-
tu neqꝫ adijcias pctm̄ ſup peccatum et ne dicas
miſeratio dei magna eſt multitudis peccatoruꝫ
meoꝝ miſerebit. miſericordia ei ⁊ ira ab eo cito
approximant ⁊ in pctōres reſpicit ira illius. Ec
cle. v. Et eodē. xvi. Mia ⁊ ira cum illo eſt. ⁊ ho-
minē ſm opa ſua iudicabit ⁊ nō effugiet ī rapi-
na peccator ⁊ nō retardabit ſufferētia miaꝫ faci
entis. vñ Bern. de ꝯtēptu mūdi. Quid tūc the
ſauri qd aceruꝰ ꝓderit auri. Cū pctōres mitten
tur in iferiores. Inferni latebras ignē pariter
qꝫ tenebras. Sēp paſſuri nec ab his vnꝗ redi-
turi. Tunc flens ⁊ triſtis q̄ penis traditur iſtis.
Mallet ꝓterite ꝙ in oī tpe vite. Paup vixiſſet
ꝙ diuitias habuiſſꝫ. ⁊ ſeqtur exhortatio eiuſdē
Nō igr̄ cures gazas acqrere plures. Gazas fal-
laces īcertas atqꝫ fugaces. Que magis optant
cū pleniꝰ accumulant. Nec faciāt mentē ſꝑ ma
iora petentē. Diuitie tales ſunt oibꝰ exitiales.
Nā ſibi credētes miſeros faciūt ⁊ egētes. Poſt
carnis vitā ꝑ blādimenta nutritā. Ex ꝑteſqꝫ ho
ni cito tradūt obliuioni. vñ Salomon. Sap. v.
Quid nobis ꝓfuit ſupbia aut q̄ diuitiaruꝫ iactā
tia cōtulit nobis: trāſierunt tāꝗ vmbra ⁊ ī mali
gnitate nr̄a ꝯſumpti ſumꝰ. Noli eī attēdere ad
poſſeſſiones iniqs ⁊ ne dixeris ē mihi ſufficiēs
vita. nihil em̄ ꝓderūt in tpe vidicte. Eccle. v. ali
ud remediū eſt exhortatio ſacre ſcripture q̄ diſ-
ſuadet nobis auariciā. ps. Diuitie ſi affluāt no-
lite cor appōere. q̄ ꝯfidit ī diuitijs ſuis corruet.
iuſti aūt quaſi virēs foliū germinabūt. ꝓuer. xi.
Meliꝰ eſt paꝝ cuꝫ iuſticia ꝙ multi fructꝰ cū ini
qtate. ꝓuer. vi. ⁊ ad Thi. vi. Eſt aūt queſtus ma
gnus: pietas cū ſufficiētia. Nil em̄ intulimus in
hūc mūdū: haud dubiū: qꝛ nec auferre qd poſſu
mus: hn̄tes em̄ alimēta ⁊ q̄bus tegamur his cō
tenti ſimꝰ. Nā q̄ volūt diuites fieri incidunt in
tentationē ⁊ laqueum diaboli ⁊ deſideria multa
inutilia ⁊ nociua q̄ mergūt hoies in interitū et
ꝑditionē. radix eī oim maloꝝ eſt cupiditas quā
quidā appetētes errauerūt a fide ⁊ iſeruerunt
ſe doloribꝰ multꝭ. Et ſeqt tu aūt hō dei hec fuge
⁊ ſectare iuſtitiā pietatē charitatē fidē ⁊c. Iteꝫ
Mat. vi. Nolite vobis theſaurizare theſauros
in terra vbi erugo ⁊ tinea demolit et vbi fures
effodiūt ⁊ furātur: ſꝫ theſaurizate vobis theſau
ros ī celo: ⁊ ī pluribꝰ alijs paſſibꝰ: vñ Ber. Vox
diuina ſonat ꝙ nēo ſpē ſibi ponat. In rebꝰ mun
di q̄ cām dāt pereūdi. Que cito labunt magno
qꝫ labore petunt. Aliō remediuꝫ eſt cōminatio
ſcripture ſacre. Mat. xix. Difficile ītroibit ī re
gnū celoꝝ: faciliꝰ eſt em̄ camelū ꝑ foramē acꝰ ꝙ
valeat diues ītrare regnū celoꝝ. Itē baruch. iij
Quis īuenit locū illoꝝ q̄ argētū theſaurizant ⁊
auruꝫ in quo ꝯfidunt: ⁊ nō eſt finis acqſitōis eoꝝ
q̄ argentuꝫ fabricāt: ⁊ ſolliciti ſunt nec eſt inuē-
tio operū ſuoꝝ extermīati ſūt ⁊ ad īferos deſcē
dūt ⁊ alij loco ipoꝝ exſurrexerūt. Itē amos. ix.
Auaricia in capite oim ⁊ nouiſſimuꝫ eoꝝ ī gla-
dio īterficiā. nō em̄ erit fuga eis. ⁊ Ezech. xxij.

Scoria argēti facti ſūt ꝑpterea ɔgregabo eos
in medium fornacis ⁊ ſuccendā in ea ignē. Itē
Eccle.viij. Multos eñ ꝑdidit aurū ⁊ argentuꝫ
Exemplū de malo diuite. Lu.xvi.tñ notetis ꝙ
iſte ſcripture ⁊ ſimiles intelligunt de malis di
uitib⁹ ⁊ nō de bonis.vñ Ber.de cōtē.mū. Neq̄
tñ credat ꝙ ab iſta luce recedat. Ignib⁹ arſur⁹
vel ꝑpter opes periturus. Si propriū ſeruet vl'
diuitias coaceruet. Quāuis ſit rarū poterit poſ
ſeſſor earuꝫ. Iuſte ſaluari fugiat ſi nomē auari.
Viuat prudēter gazas habeat ſapiēter. Nō ab
ſcōdendo ſed egenis diſtribuendo. Aliud reme
diuꝫ eſt elōgatio ab auaris ⁊ cupidis.vñ.ps. Cū
ſancto ſanct⁹ eris ⁊ cū ꝑuerſo ꝑuerteris.⁊ Eccl.
ix. Viri iuſti ſint tibi cōuiue ⁊ ī timore dei ſit ti
bi gloriatio ⁊ in ſenſu ſit tibi cogitat⁹ dei et oīs
narratio tua in preceptis altiſſimi.⁊ eodeꝫ.xiij.
Qui tetigerit piceꝫ inq̄nabitur ab ea ⁊ qui com
municauerit ſupbo induet ſupbiā: ergo a ſimili
qui cōmunicauerit auaro induet auariciaꝫ. Ali
ud remediū eſt conſideratio eternarum diuitia
rū.vnde Greg. Vileſcūt tēporalia cū deſiderā
tur eterna.diuine ſalut̄ ſapiētia ⁊ ſcīa timor do
mini ipe theſaurus ei⁹. Eſa.xxxiiij. Aliud reme
dium eſt ɔſideratio maledictionum q̄ inferunt
auaris. Abacuch.ij. Ve qui ɔgregat auariciam
malā domui ſue: vt ſicut in excelſo nidus eius: ⁊
in eodem. Ve q̄ edificatis ciuitatē in ſanguini
bus.⁊ Eſa.v. Ve q̄ cōiungitis domū ad domum
⁊ agnum agno copulatis. Itē abacuch.ij. Ve ei
qui multiplicat nō ſua vſq̄ꝫ acerbat contra ſe dē
ſum lutum. Itē luce.vi. Ve vobis diuitib⁹.itē
Aug. Ve illis qui inhiant vt augeant res peri
turas vnde amittunt eternas: ⁊ idē aug. Male
dictus diſpēſator auar⁹ cui⁹ largus eſt dñs: ergo
tēpeſtiue añ lāguorē vnuſq̄ſq̄ꝫ in meli⁹ ne ꝑoccu
patus hora mortis querat tēpus penitētie ⁊ in
uenire nō poſſit: q2 ſm apo.ad Heb.x. Horren
dum eſt incidere in manus dei viuentis: ideo q̄
rite dñm dum inueniri poteſt. Eſa.lv. Hoc ē tē
peſtiue: q2 q̄uis melior ſit ſecunda penitētia ꝙ̄
nulla.tamē nullus expectet qñ plus peccare nō
pōt.de pe.di.vij.⁊ melius ꝑ btm̄ augu. in lib.de
pen.vñ Berñ. Nō eſt miruꝫ ſi hic hūc exit qua
liter vixit: ergo nullus expectet ꝙ ſi poſitus in
vltima neceſſitate ſue egritudinis: q2 tunc diffi
cile eſt vt ſit vera pnīa qñ cruciatur mēbra ligāt
⁊ dolor ſenſuꝫ opprimit ⁊ pena terret. de pe.di.
vij.c. Si quis poſitus ⁊c. derelinquat igit impi
us viā ſuā ⁊ ante languorē reuertatur ad dñꝫ et
miſerebitur eius ⁊c. Eſa.lv. Qm̄ niſi penitētiaꝫ
egeritis oēs ſil' peribitis. Lu.xiij. Cōtra auarici
am eſt virtus q̄ dicitur liberalitas.

¶ Sequitur videre quādo ſeptē vicia de qui

bus ſupra ſunt mortalia ⁊ quando non.

PRimo notandum eſt ꝙ vana gloria q̄
eſt ſpecies ſupbie ex ſuo gñe ē venia
le: q2 gen⁹ opis ſumit ex obiecto. va
num aūt ſm ſe non eſt obiectum pcti ī
mortalis ſed venialis quare nō ſemper eſt pecca
tum mortale: erit tñ vana glia pctm̄ mortale du
pliciter.ſ.rōne finis ꝑpter quē laus appetit.nā
opus tale eſt quale eſt illud ꝑpter qđ appetitur
Itē rōne operis in q̄ laus appetit. Circa primū
dicendum eſt ꝙ laus appetitur quadrupliciter
ſine. Primo ad vitādum malum infamie ſicut ſa
muel ſe laudauit.i.Reg.xij.d. Poplo loquimi
ni de me corā dño ⁊ corā xp̄o eius vtrum boueꝫ
cuiuſq̄ tulerim an aſinum.ſi quēq̄ calūniat⁹ ſū.
ſi oppreſſi aliquē: ſi de manu cuiuſq̄ munus ac
cepi. Secundo ꝑpter vtilitatē aliquā ſpūaleꝫ vt
eſt glia dei vel edificatio ꝓximi ſicut Paul⁹ ſe
cōmēdauit.ij.ad Cor.xij.⁊.i.ad Cor.xv. Ego ei
ſum minimus apoſtolorū ſed abundanti⁹ omni
bus illis laboraui.⁊.ij.ad Thimo.iiij. Bonum
certamē certaui curſum cōſummaui fidē ſerua
ui. Tertio ꝑpter lucruꝫ auaricie ſicut phariſei
q̄ deuorāt domos viduarū ſimulātes longā oro
nē. Mat.xxiij. Quarto ꝑpter aliquē actum ve
nialis pcti ſicut qñ q̄s laudari vult.eo ꝙ veniali
ter ī laude delectet.primum eſt ꝓuidētie.ſcđm
eſt charitat̄.tertiuꝫ eſt pctm̄ mortale.quartum
eſt pctm̄ veniale. ¶ Seq̄tur ſcđa cauſa quare va
na gloria ē pctm̄ mortale.ſ.rōne operis ꝑ quod
laus acq̄ritur.hoc aūt pōt fieri tripliciter. Naꝫ
laus qñq̄ꝫ q̄ritur ꝑ opa illicita.qñq̄ꝫ ꝑ opa indif
ferētia.qñq̄ꝫ ꝑ opa virtutuꝫ.ſi pmo mō ſic ē pec
catū tale quale ē illicituꝫ.ſ.mortale vl' veniale.ſi
ſcđo mō ſic ē pctm̄ veniale ſicut ē hēre diuitias
vel veſtes pcioſas cuꝫ abuſu taliuꝫ ī laudē.verū
tamē ſi talia de ſe ſūt ordiata vt ſint occaſio mor
talis pcti ſicut ſi mulier ornatu meretricio ſe p̄
parat ad capiēdas aīas vel ſi factuꝫ ill' đ eſt illici
tum ex ꝓhibitōe ſupioris vt tripudia ⁊ ſilia ſic
ſunt mortalia.ſi tertio mō laus q̄rat ꝑ opa virtu
tum.hoc eſt dupl'r: q2 vel appetitio laudis adiū
git operi v̄tutuꝫ tāq̄ incidēs ſicut ɔtingit ī cā
tu.⁊ qñq̄ꝫ in ꝑdicatiōe ⁊ tunc ē veniale.vel laus
ſim pncipaliter ꝑſtita nō opi v̄tutis operantis
eſt.ita ꝙ ibi ɔſtituit finē vltimuꝫ ⁊ ſic ē mortale
cuꝫ ei ī hereat vt fini vltio.nā maius pctm̄ ē glo
riari đ bonis ſpūalib⁹ ꝙ̄ de tpalib⁹: q2 min⁹ hñt
motiuuꝫ eo ꝙ min⁹ appeant extra ꝙ̄ tpalia ⁊c.
Inuidia ex ſuo gñe ē pctm̄ mortale: quia cū iui
dia ſm Rem.ſit dolor de aliēo bono ɔriat dire
cte charitati q̄ nō emulat: ſꝫ cōgaudet v̄itati.i.
ad Cor.xiij. Charitati nihil ē ɔriū niſi mortale
pctm̄: tñ illđ qđ eſt ex genere mortale pctm̄ pōt

eſſe veniale ꝓut in pmo motu cōſiſtit vel extra
ſuā rōem ɔtrahitur.dolor aūt de alieno bono ē
quadruplex.q2 vel eſt pmo pmus motus ē natu
ra veniens ſicut quidā naturaliter ſunt ⁊c. Et h̄
mō nullū eſt pctm̄ cū nullo mō ſit in ptāte nr̄a
vel eſt ſcđo pmus mot⁹ qñ ſcꝫ appetit⁹ ſine ɔple
ta deliberatione tali paſſione afficit ⁊ ſic eſt ve
niale pctm̄: vl' ē act⁹ volūtari⁹ deliberatiue ⁊ ſic
ē mortale pctm̄.vel trahit ꝑ intētionē extra ſuā
rōnem vt qñ dolor de bono alieno ſurgit ex cā
bona ſicut qñ quis dolꝫ de bono tpali alti⁹ q2
videt redūdare illud in detrimētū aīe vel in de
trimētū cōitat̄ ⁊ talis dolor bon⁹ ē q2 meli⁹ bo
nū maḡ ē appetēdū. Ira ex ſuo gñe ē pctm̄ mor
tale.q2 ſm caſſiodorū. Ira ē anim⁹ concitat⁹ ad
penā ꝓuocāti iuferēdā.talis aūt mot⁹ ɔtrariat
charitati q̄ nō irritat nec cogitat malū.pma ad
Cor.xiij. Ira vel dicit irā zeli q̄ ē delectatio vicij
⁊ hoc nō eſt pctm̄: ſꝫ ē ꝑfectio. Et pōt etiā ſibi ꝑ
hūc modū q̄s iraſci ſicut dicit glo.ſup illud. Iraſci
mini ⁊ nolite peccare q̄d eſt inq̄t hō penitens
niſi hō iraſcens ſibi.qñq̄ꝫ eñ ira dicit īpatiētiā
cū appetitu vindicte ⁊ hoc cōtigit tripl'r qñq̄ꝫ ei
hoc a natura ē ſicut ī melācolic̄ in q̄b⁹ ſm phm cō
tinue mordet natura ꝑpt qđ ſp ſūt turbulāti et
ſic nullū ē pctm̄ cū ſit mot⁹ naturalis. qñq̄ꝫ hoc
ē cū appetitu indeliberato: ⁊ tūc ē veniale ſicut
alij pmi mot⁹ qñq̄ꝫ a volūtate deliberatiua ⁊ tūc
ē mortale pctm̄. Accidia ex ſuo gñe ē pctm̄ veni
ale ſm Aug. accidia eſt tediū h̄ aūt nō opponit
charitati.ſe.i dicit diminutionem feruoris cha
ritatis ī quo cōſiſtit eē veniale. iſtud igit tediū
vel ē mot⁹ naturalis ⁊ ſic nullū ē pctm̄ vel ē mo
tus appetit⁹ ɔtriſtari de opere ſpūali laborioſo
⁊ ſic ē veniale ꝙ̄uis etiā appetit⁹ iſte ſit delibe
ratiu⁹ q2 ɔſenſus ī veniale nō ē niſi vēiale. Sꝫ
ſi hoc tediū redūdet ī omiſſionē eorū q̄ ſunt ne
ceſſaria ſaluti tūc ē mortale. Si aūt tediū iſtud
ex omiſſione boni ⁊ difficultate aggrediēdi bo
nū ducit in deſperationē iā accedit ad peccatū
in ſpm̄ ſctm̄. Auaricia ſm Tiliū ē imoderatus a
mor hahēdi hoc ergo ɔſiſtit in appetendo vel in
acquirēdo vel in retinendo. Si pmo mō pōt cō
tingere q̄nq̄ꝫ modis. Uno q2 appetit aliena ap
petitu completo qui ꝓcederet in opus ſi eſſet fa
cultas ⁊ ſic erit mortale.ſecūdo q2 appetit illici
ta volūtate cōpleta vt ſi aliquis indignus cona
tur adipiſci beneficiū eccleſiaſticū ſic iterū eſt
mortale. tertio ſi appetit alia ſiue ſint aliēa ſiue il
licita cū volūtate cōditionata.ſ.ſi poſſit habere
ſiue offenſa dei ac iniuria ꝓximi ⁊ tūc vel nullū
vel veniale eſt ſiue talem conditionem actualit̄
addat ſiue habitualiter cā intendat. Quarto ſi
ſimpliciter appetat habere ſupflua ⁊ hoc appe

titu ſuffocāte mentē a cura ſui ⁊ ɔſideratiōe di
uinorū ⁊ hoc eſt peccatū mortale. Quinto ſi ſup
fluo amore inhereret tpalibus: tñ infra dei amo
rē veniale ē. Si aūt auaricia cōſiſtit in acq̄rēdo
hoc ē tripl'r.q2 vel acq̄rit res iiuſte quocūq̄ꝫ mō
⁊ tūc ē mortale vl' acq̄rit res ꝑ tale op⁹ aut arteꝫ
aut officiū qđ ꝑ ſe mortale pctm̄ eſt.ſi etiā eſſet
ſine lucro eſt mortale vel acq̄rit talia ꝑ opera il
licita tūc ē veniale pctm̄ vt cū aliquis v̄ba ioco
ſa ɔponit ad lucrū ſaluata honeſtate ⁊ h̄ ē venia
le niſi aliquis ꝑpter dilectationē diſſolutionis
totalit̄ det ſe talib⁹: tūc ei eſt mortale. Dico aūt
ꝑpter delectationē q2 ſi q̄s ꝑpter neceſſitatem
ꝑ talia ſuſtentationē ſibi acq̄reret cū aliā arteꝫ
lucroſam neſciret nō deputarē eū in ſtatu dāna
torū. Si aūt auaricia cōſiſtit in retinēdo hoc pt
eſſe q̄nq̄ꝫ modis. Primo q2 retinet ſciēter ea q̄
reſtituere tenet ⁊ aīo retinēdi ⁊ ſic eſt mortale
peccatū. Scđo q2 retinet ea q̄ ad neceſſitatē ſuā
ꝑtinēt vl' ſuorū vl' ad ɔſeruationē ſtat⁹ ſui ⁊ ſuo
rū ſm ꝙ decet ſuā dignitatē: ⁊ hoc nō eſt pctm̄
mortale. Tertio q2 retinet ſupflua reſpectu vtri
uſq̄ꝫ iā dictorū ⁊ hoc t pe extreme neceſſitat̄ ali
cui⁹ nec ſic eſt mortale pctm̄. Quarto q2 retinet
ſupflua etiā citra extremā neceſſitatē ex īſacia
bili cupiditate ⁊ ſic ē mortale peccatū. Precipuū
aūt ſignū talis effect⁹ eſt ꝙ q̄s potius res putre
ſcere ſinit apud ſe ꝙ̄ vtilit̄ alijs diſpēſet. Quito
q2 retinet ſupflua ex inordinato amore tpaliuꝫ
ꝑ quē modicuꝫ deficit a medio largitatis ſaluo
tñ ſtatu virtut̄: ſic eſt veniale. Nota ꝙ auaricia
ex ſuo gñe ē mortale peccatū: q2 ab apoſto. ydo
latrie cōpatur: nō q2 ſit de ſpecie illi⁹ pcti cū nō
hēat act⁹ ei⁹: ſed q2 aliq̄d ſimile facit ydolatrie.
ſcꝫ ſeruiēdo creature poti⁹ ꝙ̄ creatori. Gula ex
ſuo gñe eſt peccatū veniale: q2 appetit⁹ comedē
di ex ſua rōne nō ſubiacet dominio voluntatis.
quia eſt īmoderat⁹ appetit⁹ edēdi qđ pōt eē q̄n
q̄ꝫ modis. pmo ſi ibi eſt ſolus appetit⁹ cibi hoc
nunq̄ eſt peccatū.nec eſt delectatio cibum con
ſequēs pctm̄ inq̄tuꝫ ordinat ſupra defectū ſibi
ɔtrariū hec eī pure ſunt naturalia in q̄bus nec
eſt meritū nec demeritū.ſecūdo ſi appetitui ne
ceſſitatis adiungit appetit⁹ delectatōis ⁊ volu
ptatis in cibo hoc eſt veniale pctm̄.tertio ſi eſt
ibi trāſgreſſio p̄cepti vt cum aliq̄s ſine neceſſi
tate ſoluit ieiuniū eccleſie: vel qñ religioſus co
medit carnes cū hoc in ſuo ordine ſit ꝓhibituꝫ
ſub p̄cepto.ſic eſt mortale pctm̄. q̄rto ſi appeti
tus comedendi eſt cum libidine ⁊ qñ nimis ⁊ ſi
nali effectu inhereret delectationem cibi ⁊ ſic eſt
mortale: quinto ſi ducitur in cōſuetudinē taleꝫ
que faciat totā vitā hominis delectabilibus hu
ius mundi deputari hec tam vicina ſunt morta

Scoria argēti facti ſūt ꝓpterea ꝯgregabo eos
in medium foꝛnacis ⁊ ſuccendā in ea ignē. Itē
Eccle.viij. Multos em̄ ꝑdidit aurū ⁊ argentuꝫ
Exemplū de malo diuite. Lu.xvi.tn̄ notetis ꝙ
iſte ſcripture ⁊ ſimiles intelligunť de malis di
uitib⁹ ⁊ nō de bonis. vn̄ Ber. de cōtē.mū. Nēo
tn̄ credat ꝙ ab iſta luce recedat. Ignib⁹ arſur⁹
vel ꝓpter opes periturus. Si ꝓpꝛiū ſeruet vł
diuitias coaceruet. Quāuis ſit rarū poterit poſ
ſeſſoꝛ earuꝫ. Juſte ſaluari fugiat ſi nomē auari.
Viuat pꝛudēter gazas habeat ſapiēter. Nō ab-
ſcōdendo ſed egenis diſtribuendo. Aliud reme
diuꝫ eſt elōgatio ab auaris ⁊ cupidis. vn̄ ps. Cū
ſancto ſanct⁹ eris ⁊ cū ꝑuerſo ꝑuerteris. ⁊ Eccł.
ix. Viri iuſti ſint tibi cōuiue ⁊ ī timoꝛe dei ſit ti-
bi gloꝛiatio ⁊ in ſenſu ſit tibi cogitat⁹ dei et oīs
narratio tua in pꝛeceptis altiſſimi. ⁊ eodeꝫ. xiij.
Qui tetigerit piceꝫ inq̄nabitur ab ea ⁊ qui com
municauerit ſuꝑbo induet ſuꝑbiā: ergo a ſimili
qui cōmunicauerit auaro induet auariciaꝫ. Ali
ud remediū eſt conſideratio eternarum diuitia
rū. vnde Greg. Vileſcūt tēpoꝛalia cū deſiderā-
tur eterna. diuine ſalutꝭ ſapiētia ⁊ ſcia timoꝛ do
mini ipē theſaurus eī⁹. Eſa. xxxiij. Aliud reme-
dium eſt ꝯſideratio maledictionum q̄ inferuntur
auaris. Abacuch. ij. Ve qui ꝯgregat auariciam
malā domui ſue: vt ſicut in excelſo nidus eius: ⁊
in eodem. Ve q̄ edificatis ciuitatē in ſanguini-
bus. ⁊ Eſa. v. Ve q̄ cōiungitis domū ad domum
⁊ agrum agro copulatis. Itē abacuch. ij. Ve ei
qui multiplicat nō ſua vſq̄ꝫ acerbat contra ſe dē
ſum lutum. Itē luce. vi. Ve vobis diuitib⁹. itē
Aug. Ve illis qui inhiant vt augeant res peri
turas vnde amittunt eternas: ⁊ idē aug. Male
dictus diſpēſatoꝛ auar⁹ cui⁹ largus eſt dn̄s: ergo
tēpeſtiue an̄ lāguoꝛē vnuſq̄ſq̄ꝫ in meli⁹ ne ꝑoccu
patus hoꝛa moꝛtis querat tēpus penitētie ⁊ in
uenire nō poſſit: q2 ſm apo. ad Heb. x. Hoꝛren-
dum eſt incidere in manus dei viuentis: ideo q̄
rite dn̄m dum inueniri poteſt. Eſa. lv. Hoc ē tē-
peſtiue: q2 ꝙuis melioꝛ ſit ſecunda penitētia q̄
nulla. tamē nullus expectet qn̄ plus peccare nō
pōt. de pe. di. vij. ⁊ melius ꝑ btm̄ augu. in lib. de
pen. vn̄ Bern̄. Nō eſt miruꝫ ſi hic hūc exit qua
liter vixit: ergo nullus expectet ꝙ ſi poſitus in
vltima neceſſitate ſue egritudinis: q2 tunc diffi
cile eſt vt ſit vera pn̄ia qn̄ cruciatur mēbꝛa ligāt
⁊ doloꝛ ſenſuꝫ oppꝛimit ⁊ pena terret. de pe. di.
vij. c. Si quis poſitus ⁊c. derelinquat igiť impi
us viā ſuā ⁊ ante languoꝛē reuertatur ad dn̄ꝫ et
miſerebitur eius ⁊c. Eſa. lv. Qm̄ niſi penitētiaꝫ
egeritis oēs ſił peribitis. Lu. xiij. Cōtra auarici
am eſt virtus q̄ dicitur liberalitas.

¶ Sequitur videre quādo ſeptē vicia de qui-

bus ſupꝛa ſunt moꝛtalia ⁊ quando non.

PRimo notandum eſt ꝙ vana gloꝛia q̄
eſt ſpecies ſuꝑbie ex ſuo gn̄e ē venia-
le: q2 gen⁹ oꝑis ſumiť ex obiecto. va-
num aūt ſm ſe non eſt obiectum pcti
moꝛtalis ſed venialis quare nō ſemper eſt pecca
tum moꝛtale: erit tn̄ vana gl'ia pctm̄ moꝛtale du
pliciter. ſ. rōne finis ꝓpter quē laus appetiť. nā
opus tale eſt quale eſt illud ꝓpter qd̄ appetitur
Itē rōne operis in q̄ laus appetiť. Circa pꝛimū
dicendum eſt ꝙ laus appetitur quadruplicitér
fine. Pꝛimo ad vitādum malum infamie ſicut ſa
muel ſe laudauit. i. Reg. xij. d. Popło loquimi-
ni de me coꝛā dn̄o ⁊ coꝛā xp̄o eius vtrum boueꝫ
cuiuſq̄ꝫ tulerim an aſinum. ſi quēq̄ꝫ calūniat⁹ ſū.
ſi oppꝛeſſi aliquē: ſi de manu cuiuſq̄ꝫ munus ac-
cepi. Secundo ꝓpter vtilitatē aliquā ſpūaleꝫ vt
eſt gl'ia dei vel edificatio ꝓximi ſicut Paul⁹ ſe
cōmēdauit. ij. ad Coꝛ. xij. ⁊. i. ad Coꝛ. xv. Ego ei
ſum minimus apoſtoloꝝ ſed abundanti⁹ omni-
bus illis laboꝛaui. ⁊. ij. ad Thimo. iiij. Bonum
certamē certaui curſum cōſummaui fidē ſerua-
ui. Tertio ꝓpter lucruꝫ auaricie ſicut phariſei
q̄ deuoꝛāt domos viduaꝝ ſimulātes longā ōro-
nē. Mat. xxiij. Quarto ꝓpter aliquē actum ve-
nialis pcti ſicut qn̄ q̄s laudari vult. eo ꝙ veniali
ter ī laude delecteť. pꝛimum eſt ꝓuidētie. ſcōm
eſt charitatꝭ. tertiuꝫ eſt pctm̄ moꝛtale. quartum
eſt pctm̄ veniale. ¶ Seq̄tur ſcd̄a cauſa quare va-
na gloꝛia ē pctm̄ moꝛtale. ſ. rōne operis ꝑ quod
laus acq̄ritur. hoc aūt pōt fieri tripliciter. Naꝫ
laus qn̄q̄ꝫ q̄ritur ꝑ oꝑa illicita. qn̄q̄ꝫ ꝑ oꝑa indif
ferētia. qn̄q̄ꝫ ꝑ oꝑa virtutuꝫ. ſi ꝑmo mō ſic ē pec
catū tale quale ē illicituꝫ. ſ. moꝛtale vł veniale. ſi
ſcd̄o mō ſic ē pctm̄ veniale ſicut ē hēre diuitias
vel veſtes ꝑcioſas cuꝫ abuſu taliuꝫ ī laudē. verū
tamē ſi talia de ſe ſūt oꝛdiata vt ſint occaſio moꝛ
talis pcti ſicut ſi mulier oꝛnatu meretricio ſe ꝑ
parat ad capiēdas aīas vel ſi factuꝫ illō eſt illici
tum ex ꝓhibitōe ſuꝑioꝛis vt tripudia ⁊ ſiłia ſic
ſunt moꝛtalia. ſi tertio mō laus q̄rať ꝑ oꝑa virtu
tum. hoc eſt dupłr: q2 vel appetitio laudis adiū-
giť operi ꝟtutuꝫ tāq̄ꝫ incidēs ſicut ꝯtingit ī cā
tu. ⁊ qn̄q̄ꝫ in ꝑdicatiōe ⁊ tunc ē veniale. vel laus
ſini ꝑncipaliter ꝑſtita nō oꝑi ꝟtutis operantis
eſt. ita ꝙ ibi ꝯſtituit finē vltimuꝫ ⁊ ſic ē moꝛtale
cuꝫ ei īhereat vt fini vltio. nā maius pctm̄ ē glo
riari ď bonis ſpūalib⁹ q̄ꝫ de tꝑalib⁹: q2 min⁹ hn̄t
motiuuꝫ eo ꝙ min⁹ appeant extra q̄ꝫ tꝑalia ⁊c.
Inuidia ex ſuo gn̄e ē pctm̄ moꝛtale: quia cū inui-
dia ſm Rem. ſit doloꝛ de aliēo bono ꝯriať dire
cte charitati q̄ nō emulať: ſꝫ cōgaudet ꝟitati. i.
ad Coꝛ. xiij. Charitati nihil ē ꝯriū niſi moꝛtale
pctm̄: tn̄ illō qd̄ eſt ex genere moꝛtale pctm̄ pōt

eſſe veniale ꝓut in ꝑmo motu cōſiſtit vel extra
ſuā rōem ꝯtrahitur. doloꝛ aūt de alieno bono ē
quadruplex. q2 vel eſt ꝑmo ꝑmus motus ē natu
ra veniens ſicut quidā naturaliter ſunt ⁊c. Et hō
mō nullū eſt pctm̄ cū nullo mō ſit in ꝑtāte nr̄a
vel eſt ſcd̄o ꝑmus mot⁹ qn̄ ſcꝫ appetit⁹ ſine ꝯple
ta deliberatione tali paſſione afficiť ⁊ ſic eſt ve
niale pctm̄: vł ē act⁹ volūtari⁹ deliberatiue ⁊ ſic
ē moꝛtale pctm̄. vel trahit ꝑ intētionē extra ſuā
rōnem vt qn̄ doloꝛ de bono alieno ſurgit et cā
bona ſicut qn̄ quis dolꝫ de bono tꝑali alti⁹ q2
videt redūdare illud in detrimētū aīe vel in de
trimētū cōitatꝭ ⁊ talis doloꝛ bon⁹ ē q2 meli⁹ bo
nū magꝭ ē appetēdū. Ira ex ſuo gn̄e ē pctm̄ moꝛ
tale. q2 ſm caſſiodoꝛū. Ira ē anim⁹ concitat⁹ ad
penā ꝓuocāti inferēdā. talis aūt mot⁹ ꝯtrariať
charitati q̄ nō irritať nec cogitat malū. ꝑma ad
Coꝝ. xiij. Ira vel dicit irā zeli q̄ ē delectatio vicij
⁊ hoc nō eſt pctm̄: ſꝫ ē ꝑfectio. Et pōt etiā ſibi ꝑ
hūc modū q̄s iraſci ſic̄ dicit glo. ſuꝑ illud. Iraſci
mini ⁊ nolite peccare q̄d eſt inq̄t hō penitens
niſi hō iraſcens ſibi. qn̄q̄ꝫ em̄ ira dicit īpatiētiā
cū appetitu vindicte ⁊ hoc cōtigit tripłr qn̄q̄ꝫ ei
hoc a natura ē ſic̄ ī melācolicꝭ in q̄b⁹ ſm phm̄ cō
tinue moꝛdeť natura ꝓpť qd̄ ſꝑ ſūt turbulāti et
ſic nullū ē pctm̄ cū ſit mot⁹ naturalis. qn̄q̄ꝫ hoc
ē cū appetitu indeliberato: ⁊ tūc ē veniale ſicut
alij ꝑmi mot⁹ qn̄q̄ꝫ a volūtate deliberatiua ⁊ tūc
ē moꝛtale pctm̄. Accidia ex ſuo gn̄e ē pctm̄ veni
ale ſm Aug. accidia eſt tediū hō aūt nō opponiť
charitati. ſe ī dicit dimunitionem feruoꝛis cha-
ritatis ī quo cōſiſtit eē veniale. iſtud igiť tediū
vel ē mot⁹ naturalis ⁊ ſic nullū ē pctm̄ vel ē mo
tus appetit⁹ ꝯtriſtari de opere ſpūali laboꝛioſo
⁊ ſic ē veniale ꝙuis etiā appetit⁹ iſte ſit delibe-
ratiu⁹: q2 ꝯſenſus ī veniale nō ē niſi vēiale. Sꝫ
ſi hoc tediū redūdet ī omiſſionē eoꝝ q̄ ſunt ne-
ceſſaria ſaluti tūc ē moꝛtale. Si aūt tediū iſtud
ex omiſſione boni ⁊ difficultate aggrediēdi bo-
nū ducit in deſperationē iā accedit ad peccatū
in ſpm̄ ſctm̄. Auaricia ſm Tiliū ē īmoderatus a
moꝛ hahēdi hoc ergo ꝯſiſtit in appetendo vel in
acquirēdo vel in retinendo. Si ꝑmo mō pōt cō
tingere q̄nq̄ꝫ modis. Uno q2 appetit aliena ap-
petitu completo qui ꝓcederet in opus ſi eſſet fa
cultas ⁊ ſic erit moꝛtale. ſecūdo q2 appetit illici-
ta volūtate cōpleta vt ſi aliquis indignus cona
tur addipiſci beneficiū eccleſiaſticū ſic iterū eſt
moꝛtale. t̄tio ſi appetit alia ſiue ſint aliēa ſiue il
licita cū volūtate cōditionata. ſ. ſi poſſit habere
ſiue offenſa dei ac iniuria ꝓximi ⁊ tūc vel nullū
vel veniale eſt ſiue talem conditionem actualiť
addat ſiue habitualiter cā intendat. Quarto ſi
ſimpliciter appetat habere ſuꝑflua ⁊ hoc appe-

titu ſuffocāte mentē a cura ſui ⁊ ꝯſideratiōe di
uinoꝝ ⁊ hoc eſt peccatū moꝛtale. Quinto ſi ſuꝑ-
fluo amoꝛe inhereret tꝑalibus: tn̄ infra dei amo-
rē veniale ē. Si aūt auaricia cōſiſtit in acq̄rēdo
hoc ē tripłr. q2 vel acq̄rit res iīuſte quocūq̄ꝫ mō
⁊ tūc ē moꝛtale vł acq̄rit res ꝑ tale oꝑ⁹ aut arteꝫ
aut officiū qd̄ ꝑ ſe moꝛtale pctm̄ eſt. ſi etiā eſſet
ſine lucro eſt moꝛtale vel acq̄rit talia ꝑ opera il
licita tūc ē veniale pctm̄ vt cū aliquis ꝟba ioco-
ſa ꝯponit ad lucrū ſaluata honeſtate ⁊ hō ē venia
le niſi aliquis ꝓpter dilectationē diſſolutionis
totaliť det ſe talib⁹: tūc ei eſt moꝛtale. Dico aūt
ꝓpter delectationē q2 ſi q̄s ꝓpter neceſſitatem
ꝑ talia ſuſtentationē ſibi acq̄reret cū aliā arteꝫ
lucroſam neſciret nō deputarē eū in ſtatu dāna
toꝛū. Si aūt auaricia cōſiſtit in retinēdo hoc pt
eſſe q̄nq̄ꝫ modis. Pꝛimo q2 retinet ſciēter ea q̄
reſtituere teneť ⁊ aio retinēdi ⁊ ſic eſt moꝛtale
peccatū. Scd̄o q2 retinet ea q̄ ad neceſſitatē ſuā
ꝑtinēt vł ſuoꝝ vł ad ꝯſeruationē ſtat⁹ ſui ⁊ ſuo-
rū ſm ꝙ decet ſuā dignitatē: ⁊ hoc nō eſt pctm̄
moꝛtale. Tertio q2 retinet ſuꝑflua reſpectu vtri
uſq̄ꝫ iā dictoꝛū ⁊ hoc tꝑe extreme neceſſitatꝭ ali
cui⁹ nec ſic eſt moꝛtale pctm̄. Quarto q2 retinet
ſuꝑflua etiā citra extremā neceſſitatē ex īſacia
bili cupiditate ⁊ ſic ē moꝛtale peccatū. Pꝛecipuū
aūt ſignū talis effect⁹ eſt ꝙ q̄s potius res putre
ſcere ſinit apud ſe q̄ꝫ vtilit̄ alijs diſpēſet. Quīto
q2 retinet ſuꝑflua ex inoꝛdinato amoꝛe tꝑaliuꝫ
ꝑ quē modicuꝫ deficit a medio largitatis ſaluo
tn̄ ſtatu virtutꝭ: ſic eſt veniale. Nota ꝙ auaricia
ex ſuo gn̄e ē moꝛtale peccatū: q2 ab apoſto. ydo-
latrie cōꝑatur: nō q2 ſit de ſpecie illi⁹ pcti cū nō
hēat act⁹ ei⁹: ſed q2 aliq̄d ſimile facit ydolatrie.
ſcꝫ ſeruiādo creature poti⁹ q̄ꝫ creatoꝛi. Gula ex
ſuo gn̄e eſt peccatū veniale: q2 appetit⁹ comedē
di et ſua rōne nō ſubiacet dominio voluntatis.
quia eſt īmoderat⁹ appetit⁹ edēdi qd̄ pōt eē q̄n-
q̄ꝫ modis. ꝑmo ſi ibi eſt ſolus appetit⁹ cibi hoc
nunq̄ꝫ eſt peccatū. nec eſt delectatio cibum con
ſequēs pctm̄ inq̄ꝫtuꝫ oꝛdinať ſupꝛa defectū ſibi
ꝯtrariū hec ei pure ſunt naturalia in q̄bus nec
eſt meritū nec demeritū. ſecūdo ſi appetitui ne
ceſſitatis adiungiť appetit⁹ delectatōis ⁊ volu
ptatis in cibo hoc eſt veniale pctm̄. tertio ſi eſt
ibi trāſgreſſio ꝑcepti vt cum aliq̄s ſine neceſſi
tate ſoluit ieiuniū eccleſie: vel qn̄ religioſus co-
medit carnes cū hoc in ſuo oꝛdine ſit ꝓhibituꝫ
ſub ꝑcepto. ſic eſt moꝛtale pctm̄. q̄rto ſi appeti-
tus comedendi eſt cum libidine ⁊ qn̄ nimis ⁊ ſi
nali effectu inheret delectationem cibi ⁊ ſic eſt
moꝛtale: quinto. ſi ducitur in cōſuetudinē taleꝫ
que faciat totā vitā hominis delectabilibus hu
ius mundi deputari hec tam vicina ſunt moꝛta

li pctō ꝙ ebrietas ab apo. inter mortalia pecca-
ta cōputatur. ebrietas tamen quādoq; eſt pctm̄
veniale vt qn̄ vltra neceſſitatē quis accipit ſm
menſurā tn̄ inperceptibilē. Sed qn̄q; egredit
quis a menſura ꝑceptibili ſꝫ rationē bene ordi
natam ad diſcernādū ⁊ hoc in tali menſura ex q̄
euertitur ſtatus mentis effrenata libidine qn̄
homo hoc dec preponit peccat mortaliter. Si
q̄s autē aliū inebriat: ſcꝫ ita inuitans eum ad po
tum vt intendat ſtatum eius euertere ⁊ hoc fa-
cit in eius inuocētū peccat mortaliter: q2 magis
aufert ei q̄ ſi auferret aliqd̄ temporale. q2 vſum
ratōis tollit ei qui eſt nobilior oī re tēporali. Lu
xuria ex ſuo genere eſt pctm̄ mortale q2 eſt ꝯtra
illud preceptū nō mechaberis. Concupiſcentia
luxurie diſcernit q̄nq; modis. Primus eſt cōcupi-
ſcentia que ꝯſiſtit in primo motu tantū ⁊ ſic eſt
veniale pctm̄. ſcd̄us eſt cum ſeqtur ꝯſenſus i de
lectatione licꝫ non in opus. ⁊ ſic eſt mortale pec
catū. tertius eſt cum q̄s conſentit in opus: ⁊ ſic eſt
iterū mortale peccatū. quartꝰ ē cum ꝯcupiſcētia
tenet non ſolū corde ſꝫ ⁊ paſcitur viſu: ⁊ ſic ite-
rum eſt mortale peccatū vnde qui viderit mulie
rē ad ꝯcupiſcēdū eam: ⁊ ſic hoc animo ⁊ fine re
ſpiciat mulierē vt eam cōcupiſcat q2 ſm Augu.
Hoc nō eſt iam titillari ſed plene conſentire li-
bidini. vnde aūt dr̄ ad ꝯcupiſcēdum eam. quia ſi
aliquis videret eam vt rē pulchrā ⁊ vltra nō pro
cederet paruū vel nullū eſſet peccatū. Quintꝰ mo
dus eſt in ſtultiloquio vt cū quis mulierē preca
tur ꝓpter libidinē vel hꝫ cū ea familiaritatē et
colloquiū ſic ē mortale peccatū. Sextꝰ modꝰ vo
cat ab Apo. Turpitudo glo. vt in oculis ample-
xibus ⁊ ſibilibus: hoc etiā ē peccatū mortale ⁊ tā-
to grauius ꝑcedētibꝰ q̄to magis ꝑ talia libido ac
cendit ꝓpter nimiā approximatōnē ad ignē tn̄
nota ꝙ tangere mulierē nō ē peccatū ſimlr tan-
gere cū intentione neceſſitatis: ſed cū libidine:
vel oſculari ad ſe nō ꝑtinētē peccatū mortale ē.
Septimus modꝰ ē qn̄ concupiſcētia ꝓcedit in
opus: ⁊ tunc ē mortale peccatū.

¶ Sequit de pctis in ſpiritumſanctum.

Qui peccat nimium preſu
mens de pietate
Uel qui deſperat de diui
na bonitate
Aut induratus nō ceſſat
ab impietate
Et q̄ fratris odit virtutes in ꝓbitate
Impugnās verū certꝰ ſine comoditate
Qui non ſine piget de culparum gra-
uitate
Contra pneuma ſacrum peccat ſpre-
ta deitate
Que prie q̄nq; culpe vix ſunt releuate
Sexta caret venia q2 corruit imediate

IN iſta pte auctor noſter determinat de
peccatis in ſpiritūſanctū: ꝓ quo eſt no-
tandum ꝙ ſcd̄m auctorem noſtrum ſex
ſunt ſpecies peccati in ſpiritūſanctum:
licꝫ quodlꝫ peccatū mortale dicat peccatū i. ſſ.
quia qui vnā ꝑſonā offēdit ⁊ alterā. tn̄ ſpālis dr̄
peccatū in. ſſ. qd̄ ex odio vl' malignitate ꝓcedit
nā. ſſ. eſt amor ⁊ benignitas. iō p̄mū peccatū ſe-
rie ꝓlationis iuxta litterā ac. ē preſumptio cuꝫ
q̄s peccat ſecutus ꝙ ꝓ tꝑali pctō nō ſit eternuꝫ
ſuppliciū paſſurus putās in articulo mortis ſuf
ficient penitere: vt latro vl' aliꝰ p̄ſūptuoſus ma-
leficus. di. in mortis abſoluat de oībus pctis ⁊c.
de quibus apo. Maledictus hō qui peccat i ſpe
Scd̄a ſpecies eſt deſperatio de diuina mīa: vt
cum quis credit ſuoꝝ delictoꝝ magnitudinem
excedere diuinā miſericordiam vt cayn. Gen.
iiij. d. Maior eſt iniquitas mea q̄ vt veniā me-
rear. idē de Juda ⁊c̄. de pe. di. i. ⁊ magi. xliij. di.
ij. ſen. Tertia ſpēs eſt induratio ſiue obſtinatio
mētis ꝓ cuiꝰ mēbri declara. eſt notā. ꝙ hic itel
ligit de obſtinatōe q̄ comitat in pnīa ⁊ non de
obſtinatiōe q̄ deſerit ꝑ pnīam. vn̄ Aug. ſup illū
locū ps. Cōuertā in ꝓfundū maris. i. eos q̄ erāt
deſperatiſſimi: ⁊ ibi. Mittit criſtallū ſuū ſicͭ fru
ſtram panis. i. obſtinatos de hoc hētur ꝑ magi.
liij. di. ſcd̄i. Quarta ſpēs eſt fraterne grē inuidē
tia. ſ. cū quis inuidet de grā fratri ſuo a deo col-
lata ne ſibi preferatur. viij. di. qua cōtempta ve-
ritate. ⁊ ꝑ magi. xliij. di. ij. Quinta ſpēs ē impu-
gnatio veritatis ſciēs ꝯtrariū illiꝰ ꝙ impugnat
eſſe falſuꝫ ꝑ mag. loco p̄alleg. vel alio mō vocat
impugnatio veritatis agnite. Sexta ſpēs eſt fi
nalis ipenitētia q̄ obſtīatiōe durat vſq; ad mor
tem capiēdo vſq; incluſiue: [illegible] quis obſtinatꝰ
nolēs vērie ad claues ſacro[illegible]ē mr̄is moriat in
pctō ſuo vel ſeipm̄ o cciderit vt iudas ⁊ plures
alij reperiūtur in ſcripturis ſacris. De illa finali
ipenitētia eſt notādum ꝙ ille terminus finalis
ipenitētia duobꝰ modis accipit. Uno mō prout
ineſt alicui qui nō hēt ꝓpoſitum penitēdi: tn̄ h̄
ꝓpoſituꝫ poteſt dimittere. Alio mō finalis ipe
nitētia dr̄: q2 ineſt alicui ex eo ꝙ nunq̄ penite-
bit: ita ꝙ nō pōt deſinere eē ſubiecto exiſtēte: ⁊
iō ſꝑ tales obnocij pene ꝑſiſtunt. viij. di. in fi. et
de illa finali impenitētia intelligitur vltimum
mēbrū in glo. §. pōt. de pe. di. i. Alia ſpēs intelli
git blaſphemia in ꝑſona. ſſ. de qua. di. iiij. c. Di
uo heretici. De hac ſpē loqtur Amb. in. li. de. ſſ.

di. Cur dixit dn̄s q̄ blaſphemauerit in filiū dei
remittit ei q̄ in. ſſ. nec hic nec i futuro remittit
ei cū eandē habeāt ꝑtātēꝫ: dignitatē: maieſtatē
⁊c̄. Ad hoc dicendū eſt ꝙ q̄ peccat ꝑ ipotentiaꝫ
ſeu infirmitatē dr̄ peccare i patrē cui attribuit
potentia. xxiij. di. q̄ eps̄. Qui peccat ꝑ ignorātiā
dr̄ peccare i filiū: q2 ſapīa filio attribuit. xxxix.
di. ſi iuxta. apo. ⁊ ꝑ mag. xliij. di. ij. Qui peccat ex
ꝯtēptu dr̄ peccare in. ſſ. vt in ſpēbus ſupradict.
xxv. di. qualis. de pe. di. i. §. iportuna. §. pōt ⁊. §.
ſequēti. ⁊ eo. ti. di. ij. c. ſciēdū. ⁊ ꝑ mag. xliij. di. ij.
Iſtud em̄ pctm̄ dicit irremiſſibile nō ꝙ deꝰ non
poſſit remittere: ſed q2 raro dimittit aut vix in
hoc ſeculo q̄tum ad culpam. Itē q2 nō legit di-
miſſum ꝓpter qd̄ dr̄ irremiſſibile ſicut melchi-
ſedech. dicit eē ſine patre: q2 nō legit de eiꝰ p̄re
Item q2 aduerſat fonti remiſſionis. i. ſſ. Item
ꝓpter ipotentiā hoīs q̄ vix poteſt ſe p̄parare ad
grām quē tanta moles pcti premit qn̄ voluntas
pōt ⁊ ſcit reſiſtere alicui malo. ⁊ tn̄ ex ſola mali-
cia illō eligit pctm̄ in. ſſ. eſt: ⁊ q2 ꝓcedit ex ipro-
ba volūtate lib. ar. ⁊ directe ipugnat gratiaꝫ. ſſ.
ideo nō habet colorē excuſationis: q2 impugna
tiuū eſt medici ⁊ remedij per quod fieri hꝫ pctō
rum remiſſio. Pro talibꝰ enī xp̄s non orauit in
paſſiōe: ſed ꝓ illis qui ignorāter crucifigebāt
eum dicēs Pater ignoſce illis q2 neſciunt quid
faciunt. de pe. di. i. §. poteſt in glo. finali. ⁊ ad il-
lud Johā. in ſua canonica. i. ca. v. Eſt peccatum
ad mortē nec pro eo dico vt quis oret. Addēdū
eſt ſm Augu. Si talis peccator in hac ſcelerata
mentis peruerſitate finierit hāc vitā. q2 de quo
cūq; peſſimo in hac vita cōſtituto nō eſt deſpe-
randū: nec pro illo ipudēter orat de quo deſpe
ratur. Sciendū eſt tn̄ ꝙ hoc nomē irremiſſibi-
le dicitur tripliciter. negatiue. ſ. ꝙ nullo modo
poteſt dimitti hoc modo peccatū luciferi ⁊ dam
natoruꝫ eſt irremiſſibile. Alio modo priuatiue
ſcꝫ ꝙ non hꝫ congruentiam ex ſe quare remitti
debeat licet ex ꝯgruo dei poſſit omne peccatū
remitti ⁊ hoc modo quodlibꝫ peccatū mortale ē
irremiſſibile. Alio modo ꝯtrarie ſm ꝙ aliq̄ cul
pa habet ꝯtrariam diſpoſitionē ad remittēdum
hoc modo peccatū in. ſſ. eſt irremiſſibile. q2 ꝯtra
riatur gratie remittēdi peccatū ⁊ hoc per deſpe
rationē obſtinationē. ⁊ ſic de alijs ſpeciebꝰ. que
enumerant in compendio theologie. ſcꝫ deſpe-
ratio p̄ſumptio impugnatio veritatis agnite in
uidentia charitatis fraterne. obſtīatio ⁊ finalis
impenitentia. quarum ſpecierū numerus ſic a-
cipit ſufficienter. ¶ In remiſſione tria ſunt ipſe
remittēs ille cui remittitur ⁊ diſpoſitio remit-
tendi in eo cui remittitur. in ipō remittere duo
ſunt mīa ⁊ iuſticia. ꝯtra primū eſt deſperatio. cō
tra ſcd̄m eſt preſumptio. Itē in eo cui remittit
duo ſūt dolor de pctis ꝯmiſſis ⁊ ꝓpoſitū de nō
cōmittēdo. ꝯ primuꝫ eſt obſtinatio. ꝯtra ſm eſt
finalis impenitentia. Itē in diſpoſitione remit
tēdi duo ſunt. ſ. agnitio veri ⁊ amor boni. cōtra
primum eſt impugatio veritatis agnite. contra
ſm eſt inuidentia charitatis ſiue grē fraterne

¶ Sequitur de peccatis lingue.

Strige tuā linguā ne mē
tem reddat iniquam
Lingua cito ledit ⁊ leſio
raro recedit
Qui male nō loquit ma
gna virtute potitur
Linguā frenare plꝰ ē q̄ caſtra domare
Non ſis verboſus iactator litigioſus
Nūq̄ ſis ſēſor temerariꝰ aut rep̄hēſor
Non ſis defenſor peccati ſiue recēſor
Nō ſis detractor nec rumoris nouus
auctor
Blādꝰ adulator nō ſis nec cōuiciator
Nec diſcordator fratrū nō iprop̄ator
Nec blaſphemator irriſor ſiue mīator
Nō accuſab' falſe nec murmur amabis
Nō diffamabis alios nec vituperabis
Si diffamari nō vis vel vituperari
Nō ſis ſcurrilis rebellis ſiue biliguis
Nūq̄ ꝓmittas niſi ꝓmiſſū dat credas
Nō alijs pādas ſecretū nec maledicas
Nunq̄ ſis mendax nec vaniloquens ne
q; fallax
Noli iurare niſi res ſit debita quare
Debet ⁊ hoc eſſe verū licitūq; neceſſe
Ergo ſic frena linguam rōnis habena
Ne te cōfundat ſi verba ſup̄flua fūdat.

IN iſta parte auctor noſter determinat
de peccatis lingue diuidens ſuum cap.
in tres partes. In prima hortat quem
quem ſuam linguaꝫ refrenare ne effre
nis venena diffundat. vnde mens coinquinet.
In ſecūda parte enumerat ſpecies peccatorum
lingue. In tertia parte docet modum refrenan
di linguam. prima in principio. ſecunda ibi. Nō
ſis verboſus. tertia ibi. Ergo ſic frena linguam.
In prima parte dicit auctor noſter. Stringe itu
am linguā ne mens per eā cōtaminetur. Mat.
xv. Que ꝓcedunt de ore de corde exeūt ⁊ ea co-
inquināt hoīem lingua cito ledit: ſed leſio cum
maxima difficultate ſanat. Unde Ja. iij. Ligua

ꝗdem modicum mēbꝛuꝫ eſt ⁊ magna exaltat ec/
ce quātus ignis ꝙ magnā ſiluā incēdit ⁊ ligua
nr̄a ignis eſt ⁊ vniuerſitas iniꝗtatis. vñ Eccleſi.
xxviij. Flagelli plaga liuoꝛē facit. plaga aūt lin
gue ꝯminuet oſſa multi ceciderunt ī oꝛe gladij
ſed nō ſic quō ꝗ interierunt ꝑ liguā ſuā. Qui ei
male nō loꝗtur vtitur magna virtute. vñ Ja. iij.
Si quis ī verbo nō offendit hic ꝑfectꝰ ē vir. plꝰ
eñ eſt frenare linguā ꝙ ſubiugare caſtra ⁊ cete
ra ſubiugabilia. vñ Ja. iij. Ois natura beſtiaꝝ ⁊
volucruꝫ ⁊ ſerpentum etiā ceteroꝝ domatᷣ ⁊ do
mita ſunt a natura humana. linguā aūt nullꝰ ho
minū domari pōt. vñ metrificatoꝛ. Qui ſcit fre/
nare linguā ſenſumqꝫ domare. Foꝛtioꝛ ē illo ꝗ
frāgit viribꝰ vꝛbes. Quātum ad ſcdāꝫ ꝑtē in qua
enumerāde ſūt ſpēs pctōꝝ ꝗ ꝑpetrātur ꝑ liguā
eſt notāduꝫ ꝙ plures ſunt. ſ. ꝟboſitas: iactātia:
cōtētio: defenſio pcti: temerarium iudicium: de
tractio: rumoꝛ: adulatio: cōuiciū: diſcoꝛdia: īpꝛo
periū: blaſphemia: deriſio: indiſcreta ꝯminatio
ſalſa accuſatio: murmur: diffamatio: vituꝑiū: ſcur
rilitas: bilinguoſitas: indiſcreta ꝓmiſſio: ſecre/
ti reuelatio: maledictio: mēdaciū: ꝑiuriū: crebꝛa
iuratio: ocioſuꝫ ꝟbū: multiloquiū: turpiloquiuꝫ
ꝑauū ꝯſiliū: indiſcreta taciturnitas. Has enūe
rat Aug. cui videtᷣ ꝯcoꝛdare auctoꝛ nr̄ in lr̄a ſua
De ꝑma ei ſpē. ſ. ꝟboſitate. hr̄ ꝓuer. xvi. Homo
ꝑuerſus ſuſcitat lites: ⁊ ꝟboſitas ſeꝑat pꝛincipes
⁊ eo. xiiij. Uir ꝟboſus odioſus eſt. ⁊ Ecclᷣ. ix. ter
ribilis eſt in ciuitate ſua hō ꝟboſus: ⁊ temerari
us in ꝟbo ſuo odibilis erit. De ſcdā ſpē. ſ. iactan
tia hr̄ ꝓuer. xxvij. Laudet te alienꝰ ⁊ nō os tuuꝫ
extraneꝰ ⁊ nō labia tua. vñ Catho. Ne ſis vento
ſus ⁊c. ⁊ Facetꝰ. Si ſuꝑ extollas aliqñ ꝓbitatis
amoꝛe bono: e. Non iactes: qꝛ laus ꝓpꝛio ſoꝛde
ſcit in oꝛe. Talis eñ qui ſe iactat ſeipꝫ occidit ꝓ
pꝛio mucrone. ꝓuer. xviij. Os ſtulti ꝯtritio illiꝰ
⁊ labia illiꝰ ruina aīe ipſius: ipē eñi laudē quam
amat in loco ponit vbi ſoꝛdeat. ſ. in oꝛe pꝛopꝛio.
Eccle. xx. Sapiens in verbis ſeipm̄ amabilē fa/
cit. gratie autēꝫ fatuoꝝ effundentur. nō enim ꝗ
ſeipm̄ cōmendat ille pꝛobatus eſt: ſed quē deus
cōmēdat. ij. ad Coꝝ. x. Talis eñ aſſimilatur gal/
line que poſtꝙ fecerit ouuꝫ non ceſſat clamare
donec perpendatur ꝙ ouum fecerit ⁊ ſic ouum
amittit. ſic ille qui iactat ſe tacere nō poteſt: do
nec bonuꝫ opus qđ fecit amiſerit. De hoc vitio
iactantie legitᷣ Dañ. iiij. De nabuchodonoſoꝛ re
ge babylonie: qꝛ dum verba iactantie pꝛoferret
di. Nonne hec eſt babylon ciuitas magna quā
ego edificaui in roboꝛe foꝛtitudis mee ⁊ in glo
ria decoꝛis mei: ⁊ cum hic ſermo eſſet in oꝛe eiꝰ
vox intonuit de celo di. Nabucho. regnum tuuꝫ
trāſiit a te. De tertia ſpecie. ſ. contentione ſiue li
tigio hr̄ ꝑ. h. Aug. ꝙ nihil eſt ſimilis actibus de
monū ꝙ litigare. ligua eñ conſtituitur in mem
bꝛis noſtris que maculat totum coꝛpus et inflā
mat rotam natiuitatis noſtre inflāmata a gehē
na. Johan. iij. ideo dicebat Salo. ꝓuerbio. xvij.
Melioꝛ eſt bucella ſicca cum gaudio ꝙ domus
plena victimis cum iurgio. De quarta ſpecie. ſcꝫ
peccati defenſione ſupple. ꝓpꝛijs. habetᷣ in glo.
ſuper illud ꝑs. Iniuſticiā meā dño nō abſcondi
ꝙ cum homo tegit deꝰ detegit: ⁊ cum homo de
tegit deus tegit. Quinta enim defenſio pctōꝝ ꝓ
cedit ex ſuꝑbia: ⁊ de hoc habetᷣ Geñ. iij. Figura
de pꝛimis parentibꝰ qui ſe excuſabant: mulier in
per ſerpentē ⁊ vir ſuꝑ mulierē ⁊c. Contra tales
loꝗtur glo. ſuꝑ illud. Nolite exaltare coꝛnu. Si
iam feciſtis iniquitatē nolite eam defendere ꝑ
elationē ⁊ alia glo ſuper illud. Nolite iniꝗ age/
re malū eſt peccare peius ꝑſeuerare: ꝑnitioſius
eſt i deū defendēdo ſuā culpā ꝓijcere. De ꝗnta
ſpē. ſcꝫ temerario iudicio: habetᷣ Ecclᷣ. vij. Noli
querere fieri iudex niſi valeas virtute irrūpere
iniquitates. ⁊ ad Ro. ij. In quo enim alteruꝫ iu/
dicas teipm̄ ꝯdēnas. ⁊. Mat. vij. Nolite iudica
re vt nō iudicemini. In quo enim iudicio iudi/
caueritꝭ iudicabimini ⁊ in qua mēſura mēſi fue
ritis remetietᷣ vobis. Temerariū eñ iudiciū eſt
ſententia lata oꝛdine iuſticie ſiue iuris non ſer
uato. De ſexta ſpē. ſ. detractione hētur. Sap. i.
A detractiōe ꝑcite lingue qm̄ ſermo obſcurꝰ in
vacuū nō ibit: detractoꝛ eñ ē vas aquā diaboli
cā ꝯtinēs iuxta illđ. ꝑs. Quoꝝ os maledictiōe ⁊
amaritudine plenū eſt. detractoꝛ ei peioꝛ ē īfer
no: qꝛ infernus ſolos malos deuoꝛat lingua aūt
detractoꝛꝭ āplectitᷣ ⁊ bonos ⁊ malos. ecclᷣ. xxviij
Detractionis enim ſunt ſex ſpecies ſm̄ Augu.
Pꝛima eſt occulta mala ꝓximi publicare. Secū
da audita cum augmento ꝓferre. Tertia crimi
na falſa imponere. Quarta bona occulta nega/
re. Quinta manifeſta bona minuere. Sexta bo/
na in mala cōuertere. Sub hac ſpecie poni po/
teſt pꝛoditio. ꝗuis Albertus ī ſuo compendio
theologie eam diſtingat a detractiōe de illa de/
tractione loꝗtur. Salo. Eccle. xij. dicēs. In ocu
lis ſuis lachꝛymatur inimicus. ⁊ ſi inuenerit tē/
pus nō ſatiabitur ſanguine. Exemplū de Juda
Unde Salomon ꝓuerbio. xxvij. Melioꝛa ſunt
vulnera diligentis ꝙ fraudulenta oſcula odien
tis. ⁊ eodem. xxiiij. Cū detractoꝛibus nō commi
ſcearis: qm̄ repente conſurgat pꝛoditio eoꝛum
⁊ eodē. iiij. cap̄. Remoue a te os pꝛauum ⁊ labia
detrahentia ſint pꝛocul. Homo enim qui blan
dis fictiſqꝫ ſermonibus loꝗtur amico ſuo rethe
expandit pedibus eius. ꝓuer. h. xxx. De ſeptima
ſpecie. ſ. rumoꝛe. Catho. Rumoꝛes fuge ⁊c. Fa

cetus. Rumoꝛis fugias tu nuncius eſſe ſiniſtri.
vñ Ber. Abuſiones clauſtri ſunt hee pꝛelatꝰ ne
gligēs: diſcipulus inobediēs: iuuenis ocioſus:
ſenex obſtinatꝰ: monachus curialis: religioſus
cauſidicꝰ: ꝑauꝰ ꝑcioſus: cibus exꝗſitus: rumoꝛ ī
clauſtrolis in capitulo diſſolutio in choꝛo irre/
uerentia iuxta altare. De octaua ſpecie. ſ. de adu
latione loquitur Salomon ꝓuerbioꝝ. xxiiij. di/
cens. Ne lactes queꝙ labijs tuis. vir iniquus la/
ctat amicum ſuū ⁊ ducit eum per viam nō bonā
ꝓuerbioꝝ. xxvi. Adulatio enim eſt peruerſa lau
datio ſm̄ Tuliū: ideo dicebat dauid Oleum pec
catoꝛum. i. adulatio nō impugnet caput meum.
De noua ſpecie. ſcꝫ conuicio habetur Math. v.
Qui dixerit frī ſuo fatue reꝰ erit gehēne ignis.
De decima ſpecie. ſ. diſcoꝛdia. habetur Math.
xij. Qui non cōgregat mecū diſpargit. ꝗ eñ me
ditatur diſcoꝛdias diligit rixas. pꝛouerbio. xvij.
Tales enim ꝗ ſeminant diſcoꝛdiā ſunt miniſtri
diaboli: qꝛ miniſtri ſaluatoꝛis ſemꝑ perquirunt
pacem ⁊ eam ꝓſequuntur. talibus enim qui ſe/
minat diſcoꝛdiā infert dominus maledictioneꝫ
in euangelio dicens. Ue vobis qui ſeminatis ꝫi
zaniam inter fratres. Et ꝓuer. vi. Sex ſunt que
odit dominꝰ: et ſeptimum deteſtatur anima eiꝰ:
oculos ſublimes. linguam mēdacem: manus ef/
fundentes ſanguinē innoxiū: coꝛ machinās co/
gitationes peſſimas pedes veloces ad currēdū
in malū. ꝓferentē mēdacia: teſtem fallacē ⁊ euꝫ
qui ſeminat diſcoꝛdias inter fratres. De vndeci
cima ſpecie. ſcꝫ ipꝛoperio habetᷣ. Ecclᷣ. xxiij. Hō
aſſuetus in verbis ipꝛoperij in oībus diebus ſu
is nō erudietur: ⁊ eodē. xxxi. Uerba impꝛoperij
ne dicas ꝓximo tuo de hoc habetᷣ Leui. xix. Si
habitauerit aduena in terra veſtra ⁊ moꝛatꝰ fue
rit inter vos ne expꝛobꝛeris ei ſed ſit inter vos
ſicut indigena ⁊ diligetis eum q̄ſi voſmetipſos
Fuiſtis eñ ⁊ vos aduene ī terra egypti. De iſta
ſpecie habetᷣ Math. xxij. Quomodo ꝗ crucifixi
erant cum ipo impꝛoperabāt ei. De duodecima
ſpecie: ſcilicet blaſphemia que ſm̄ beatuꝫ Aug.
in libꝛo de vitijs eſt quādo aliquis attribuit deo
qđ dei nō eſt: vel qñ negat dei eſſe quod dei eſt.
vel qñ aliquis vſurpat quod dei ē. Breuiter tñ
ſm̄ docto. Blaſphemia eſt verbū in cōtumeliā
dei ꝓlatuꝫ. de illa ſpecie habetur Leui. xxiiij. ꝙ
egreſſus filius mulieris iſraelite quē pepereat
de viro egyptio iurgatus eſt cum viro iſraelita
blaſphemans nomē dei: ideo fuit adductus ad
moyſen vt puniretᷣ: ſuꝑ eius punitione dñ moy
ſes alloqueretᷣ dñꝫ locutus ē ei dominus dicēs.
Extra caſtra educ blaſphemium et lapidet eum
vniuerſus populus: ois eñ qui blaſphemauerit
nomen dñi moꝛte moꝛiatur. eodē. Qui eñ ma/
ledicit patri ſuo ⁊ matri extinguetᷣ lucerna eius
in medijs tenebꝛis. gloſa. Patri eñ maledixit
blaſphemus dū dño maledixit: ipē eñ eſt pater
oīm. matri etiā maledixit blaſphemus dum ver
bum cōtumelioſum ꝓfert in eccleſiā ꝗ eſt ſpon/
ſa agni. Apo. xxi. Ipa eñ eccleſia eſt mater no/
ſtra. ad Gala. iiij. Illa ꝗ ſurſum eſt hieruſaleꝫ li/
bera eſt ꝗ eſt mater noſtra. Iſtud eñ peccatum
blaſphemie vix remittitᷣ. iuxta illud Math. xij.
Spiritus blaſphemie non remittitᷣ. De decima
tertia ſpecie: ſcꝫ deriſione legitᷣ. xx. eſdre. iiij. ca.
vel neemie. iiij. Ne opias iniꝗtates eoꝝ et pctā
eoꝝ coꝛaꝫ facie tua nō deleātur: qꝛ irriſerūt edi/
ficantes: ⁊ Math. xviij. Qui aūt ſcādalizauerit.
id eſt deriſerit vnum de puſillis iſtis qui in me
credūt expedit vt ſuſpendatur mola aſinaria in
collo eius ⁊ demergatur in pꝛofundū maris. De
decimaquarta ſpecie ſcꝫ indiſcreta cōminatiōe
legitur pꝛima petri. ij. de Jeſu xp̄o ſaluatoꝛe no
ſtro ꝙ cū pateretur nō cōminabatur. De decia
quinta ſpecie. ſcꝫ falſa accuſatione. habetur ꝓ/
uer. xxx. Ne accuſes ſeruuꝫ ad dñm ſuū ne foꝛte
maledicat tibi ⁊ coꝛruas. De deciaſexta ſpē. ſcꝫ
murmure eſt notandū ꝙ murmur eſt oblocutio
indebito modo facta: vt habetur de iudeis con
tra ſaluatoꝛē noſtruꝫ in euangelijs in pluribus
paſſibus. Hoc eñ viciū diſſuadet nobis ſcriptu
ra. Sapiē. i. dicēs. Cuſtodite vos a murmuratio
ne que nihil pꝛodeſt. Non enim ꝓpter murmur
ceſſat tribulatio: ſꝫ quod potuit eſſe meritoriuꝫ
pꝛopter murmur efficitur demeritoꝛium et inꝗ
natur. vnde debuit mundari ſm̄ btm̄ Auguſti.
Huius eniꝫ ſpeciei murmuris ſunt quinqꝫ ſpēs
ſcꝫ murmur inuidie. de quo Math. xx. Et acci/
pientes murmurabāt aduerſus patrē familias
dicentes. Hi nouiſſima hoꝛa venerunt ⁊ pares
illos nobis feciſti qui poꝛtauimꝰ pondus diei et
eſtus. Alia ſpēs murmuris eſt murmur ſuꝑbie:
de quo Luce. vij. Uidēs phariſeus qui vocaue/
rat eum. id eſt ſaluatoꝛē noſtrū ait intra ſe. Hic
ſi eſſet ꝓpheta vtiqꝫ ſciret que ⁊ qualis eſt muli
er que tangit eum quia peccatrix eſt. Alia ſpēs
murmuris eſt murmur auaricie. de quo. Mat.
xxvi. Poterat eñ hoc vnguentū venūdari. ccc.
deñ. Alia ſpēs murmuris eſt murmur impatien
tie de quo Numeri. xi. Oꝛtū murmur populi q̄ſi
dolentiū pꝛe doloꝛe contra dñm. De murmure
impatiētie multis modis reperitᷣ. vt in infirmi
tate in paupertate in tēpoꝛis opoꝛtunitate ⁊c.
Alia ſpecies eſt murmur ſane conſcientie ꝯtra
pctm̄ remediū maximū contra illud murmur ē
conſiderare ꝙ omnia terrena contempſit deus
vt ab hoībus ꝯtemnēda mōſtraret: ⁊ oia aduer/
ſa ſuſtinuit vt ſuſtinēda doceret: vt in illis non

queritur felicitas ⁊ in iſtis nõ timeret aduerſi-
tas. De decimaſeptima ſpecie.ſ.diffamatiõe ha-
betur per Auguſtinũ ꝙ qui aliquẽ diffamat vi-
tam ſibi aufert loquẽdo ſpũaliter: quia per bo-
nam famam prius viuebat in cõſciẽtia ꝓximoꝝ
ſuoꝝ: ⁊ per diffamatiõem occidit in ꝯſciẽtia au-
dientiũ. ⁊ Eccle.xxviij. Mors illi⁹ mors nequiſ
ſima ⁊ potius vtilis inferius q̃ illa qui relinquũt
deum incident in illam. vñ Eccl.xli. Curam ha-
be de bono nomine hoc enĩ magis perualebit
tibi q̃ mille theſauri magni ⁊ p̃cioſi: ⁊ Prouer.
xxij. Melius eſt nomen bonũ q̃ diuitie multe:
ergo qui diffamat alium cum maxima difficulta
te poteſt ei reſtituere. ⁊ ꝓuer.xxv. Que viderũt
oculi tui ne ꝓferas i iurgio ne poſtea emẽdare
nõ poſſis cũ dehoneſtaueris amicũ tuũ. vt dicã
latius inferius in ca. de peniẽtia titulo de reſti-
tutione. vnde metrificator. Malo perire fame
q̃ nomen ꝑdere fame. De decimaoctaua ſpẽ ſcꝫ
vituperio habetur ꝑ Aug. Qui vituperio afficit
ꝓximũ ſuum reus erit nec laudabit. De decima
nona ſpecie.ſ. ſcurrilitate q̃ alio noĩe nuncupa-
tur iocularitas ſm Grego. habetur ad Ephe.v.
Fornicatio ⁊ omĩs immũdicia aut auaricia non
nominetur in vobis ſicut decet ſanctos aut tur-
piloquiũ aut ſcurrilitas. De viceſima ſpecie ſci-
licet de bilinguoſitate habetur. Eccleſia.xxviij.
Suſurro ⁊ bilinguis maledictus multos turba
bit pacẽ habentes. bilingues enim dicuntur q̃
male loquũtur de hominibus in abſcentia ⁊ bo-
na in p̃ſentia. Unde Eccle.vi.ca. Improperiũ ⁊
contumeliã malus hereditabit et omnis pecca
tor inuidus ⁊ bilinguis. vnde metrificator. Quid
niſi vas ignis ipſa extat lingua bilinguis. Qui
geminis linguis ꝓdit ſecreta malignis. Tales
enim bilingues ſunt ꝓditores ⁊ detractores ⁊c̃.
Uerba eñ bilinguis quaſi ſimplicia ⁊ ipſa ꝑue-
niunt vſq ad interiora ventris. ꝓuer.xviij. Tali
bus eñ infert maledicto. Eccleſi.ij. vbi legitur
Ue duplici corde ⁊ labijs celeſtꝫ. ⁊ Prouer.viij.
vbi dicit. Os bilingue deteſtor. De viceſimapꝛi-
ma ſpẽ.ſ. indiſcreta ꝓmiſſione habet. Eccle.xx.
Qui pre ꝯfuſione ꝓmittit amico lucratus eſt eũ
inimicũ gratis. ideo ne ſpõdeas ſupra virtutem
tuã ꝙ ſi ſpoponderis quaſi reſtituẽs cogita. Ec-
cle.viij. De viceſimaſcd̃a ſpecie.ſ. de ſecreti re-
uelatiõe habet. Eccle.xxvij. Qui denudat archa
na ꝓximi ſui fidẽ ꝑdit et non inueniet amicum
ad animũ ſuũ. Reuelatio eñ ſecreti eſt vnũ illo
rũ de q̃b⁹ vix fit ꝯcordatio. Eccl.xxij. Eſt enim
cõcordatio ad amicũ excepto conuicio ⁊ impro-
perio ⁊ ſuꝑbia et miniſtri reuelatione et plaga-
doloſa in his omnibus effugiet amicus. Unde
Catho. Quod pudeat ſocios prudens celare me
mẽto: ⁊ alibi. Quãtumcũq potes cela to crimẽ
amici. De viceſimatertia ſpecie.ſ. maledictione
habetur ad Roma.xij. Bñdicite ⁊ nolite male
dicere. Exemplo ſaluatoris noſtri q̃ cum male-
diceret non maledicebat. i. petri.ij. Talibus ma
ledictis ꝯmittat ſacra ſcriptura prima ad Coꝝ.
vi.di. Neq maledici: neq rapaces regnum dei
poſſidebũt. De viceſimaquarta ſpecie.ſ. menda-
cio habet ſm btm̃ Aug. ꝙ mendaciũ eſt falſa ſi
gnificatio vocis cum intentione fallendi: iõ ad
mendacium duo requirũtur. Primũ ꝙ falſa ꝓfe
rant. Scd̃m ꝙ ꝓferãtur cũ intẽtione fallendi.
Mendacij.n. aſſignant cõiter tres ſpẽs. Pria
eſt mẽdaciũ officioſuꝫ qd̃ fit ꝓ ſalute et ꝯmodo
alicui⁹ non malicia ſed benignitate dictũ. Alia
ſpẽs ẽ mendaciũ iocoſuꝫ qd̃ nemini infert leſio
nẽ. Et hec duo nõ ſunt ſine culpa: ſed nõ magna
Perfectis ei nõ ꝯuenit mẽtiri nec pro corpora
li vita amici nec alio quouiſmodo: q̃ hinc ſuas
occidũt aĩas: licet eñ eis verũ tacere: ſꝫ non fal
ſum dicere: vt ſi quis nõ velit malefactorem ad
mortẽ ꝑdere verũ taceat: ſꝫ nõ falſuꝫ dicat.xxij.
q.ij.c. ne quis. Tertia ſpẽs mẽdacij ẽ mẽdacium
ꝑnicioſum qd̃ fit cã decipiendi: ⁊ iſtud oĩbus eſt
mortale: tñ ſecũda ſpẽs mẽdacij dr̃ eſſe mortale
pctm̃ perfectis per magiſtrũ.xxviij.di. tertij. et
in glo.c. ne quis.xxij.q.ij. abſoluti beatus Aug.
in li. de mendacio tradit octo genera mendacij
vnũ capitale qd̃ fit in docto. religionis. ſcd̃m qd̃
nulli prodeſt ⁊ obeſt alicui. tertium qd̃ ita ꝓdeſt
vt obſit alteri: quartum ſola cauſa fallendi men
tiri. quintũ quod fit cupiditate placendi de ſua
vi eloquio. ſextũ quod nulli obeſt ⁊ prodeſt ali-
cui. Cauſa breuitatis videat q̃ voluerit de iſtis
ſpeciebus.xxviij. diſt. tertij ſen. Ubi dr̃ quiſquis
vero aliquod genus mẽdacij putauerit non eſſe
pctm̃ decipiet ſeipm̃. Nam oẽ genus mendacij
ſummopere eſt fugiendũ. vnde Sapien. primo
Os qd̃ mẽtit occidit aĩam. magnum eñ oppro-
brium in hoĩe mendaciũ. Eccl.xx. Opprobrium
eñ neq̃ in hoĩe eſt mendaciũ. Nam mores ho-
minum mẽdaciu ſine honere ⁊ ꝯfuſio illoꝝ cum
ip̃is ſine intermiſſioue. ⁊ p̃s. Perdes oẽs qui lo
quũtur mendaciũ. Potior eñ ẽ fur q̃ aſſiduitas
viri mẽdacis. Eccleſi.xx. De viceſimaquinta ſpẽ.
ſcꝫ ꝑiurio habet ſm docto. ꝙ ꝑiuriũ eſt menda
cium iuramento affirmatũ ⁊ precipue per mag.
xxxix. diſt. tertij. ſententiarum. Iaculum et gla
dius ⁊ ſagitta acuta hõ qui loquitur contra pro
ximum ſuũ falſum teſtimoniũ. prouerbioꝝ.xxv.
Falſum enim dicere diſſuadet nobis dominus.
Exodi viceſimo. Et Mathei decimonono di-
cens. Non loqueris contra ꝓximum tuum fal-
ſum teſtimonium. Illud enim eſt vnũ de decem

preceptꝫ. Tales enim periuri vix ſaluabũtur. vñ
pſalmi. Dñe quis habitabit in tabernaculo tuo
aut quis requieſcet in loco ſancto tuo. Sequit
reſponſio quo ad hoc qui loquitur veritatem in
corde ſuo qui nõ egit dolũ in lingua ſua: et alibi
Innocẽs manibus ⁊ mundo corde qui nõ acce-
pit inuanũ aĩam ſuam nec iurauit in dolo proxi
mo ſuo. Hic accipiet benedictionẽ a dño. ergo
periuri accipiẽt maledictionẽ ⁊c̃. De iſta mate-
ria tractatur in rubrica de preceptis ĩ primo. §.
Non falſum teſtimoniũ loqueris aduerſus pro-
ximum tuũ. teſtis falſus non erit impunitus: et
qui mendacia loquitur peribit. prouerbio.xix.
De ſecunda ſpecie. ſcꝫ crebra iuratione habetur
Eccleſia.xxiij. Iurationi nõ aſſueſcat os tuum.
Multi eñ caſus ſunt in ea. ⁊ in eodem capitulo
Uir multum iurans replebitur iniquitate ⁊ nõ
diſcedet a domo eius plaga. Iſta enim ſpecies
habetur ſub ſecũdo precepto illo. Non aſſumes
nomen dei tui inuanum. Exodi.xx. ⁊ Mathe.v.
Audiſtis quia dictũ eſt antiquis nõ periurabis
ego autem dico vobis nõ iurare oĩno: immo ſit
ſermo veſter eſt eſt. nõ nõ. ⁊ capitulo. Et ſi xp̃us
de regu. iuris. Idem dicitur de vigeſimaſeptia
ſpecie. ſcilicet de verbo ocioſo. hebetur per Hie
ronymũ ꝙ eſt illud quod ſine vtilitate loquẽtis
eſt ⁊ audientis dei. Uerba eñ ſcurrilia ⁊ turpia
proprie nõ ſunt dicenda ocioſa ſm Hieronymũ
q̃ qui ſcurrilitatẽ replicat ⁊ cathenis ora diſſol
uit ⁊ aliquid profert turpitudinis nõ ocioſi: ſed
crĩminoſi reus tenet ad examen diuini iudicis
veniẽt verba ocioſa. Math.xij. vbi dicitur. Di-
co vobis dicit ſaluator noſter ꝙ de omni verbo
ocioſo quod locuti fuerint hoĩes reddẽt rõneꝫ
in die iudicij. ex verbis enim tuis iuſtificaberis
ex verbis tuis condemnaberis. eodem de vige
ſimaoctaua ſpecie.ſ. de multiloq̃o: habet Eccle.
xxi. In ore fatuoꝝ cor illorum: ⁊ in corde ſapiẽ-
tum os illoꝝ. ſtultus eñ multiplicat verba: qui
aũt ſapiẽs eſt moderatur labia ſua. Prouerbio.
xv. Os fatuoꝝ ebulit ſtulticiã. Tales eñ qui ni-
mis abundãt verbis nõ ſunt ĩmunes a pctõ. vñ
Eccle.xx. Qui multis vtitur verbis ledit aĩam
⁊ ꝓuerbio.x. In multiloquio peccatũ nõ deerit
Multiloquiũ enim eſt ſignũ imbecillitatis ſm
Hiero. di. Inter canes qui infirmior eſt magis
latrat. De vigeſimanona ſpecie ſcilicet turpilo
quio. habetur ad Colocen.iij. Deponite turpem
ſermonẽ de ore veſtro. Turpiloquium eñ corrũ
pit proferentẽ ſm Senec. dicentẽ. Ne dixeris
turpitudinẽ. uã per verba tua in ore tuo pudor
dinoſcit. Turpiloquiuꝫ corꝑũpit bonos mores
i. ad Coꝝ.xv. Corrũpunt bonos mores colloq̃a
praua ideo exhortãdo dicebat ad Ephe.v. For-
nicatio: aut oĩs immũdicia: aut auaricia: aut tur
pitudo nõ noĩetur in vobis ſicut decet ſanctos.
De trigeſima ſpecie.ſ. prauo ꝯſilio. habet ꝑ btm̃
Aug. ꝙ prauus cõſiliarius eſt proditor. Cõſilia
rij mali quaſi oĩa mala faciunt ipſi dãt palmas
in faciẽ xp̃i in mẽbris eius dicentes. ꝓphetiſa
nobis xp̃e q̃s eſt qui te percuſſit: quaſi credant
ꝙ dñs ignoret aſtutias eoꝝ. Ip̃e eñ dñs nouit
decipientẽ ⁊ illũ q̃ decipit. Adducit cõſiliarios
in ſtultum finem ⁊ iudices in ſtuporẽ. Job.xij. ⁊
Eccle.xxvij. Facienti neq̃ſſimuꝫ cõſilium ſuper
ip̃m reuoluetur ⁊ nõ cognoſcet vnde adueniet
illi. Praui eñ cõſiliarij de rapinis ⁊ exactiõib⁹
quas faciunt fieri habent graue peccatum ⁊ ad
reſtitutionẽ tenẽtur cũ alij habeãt lucrum cõſi
lio eoꝝ. Tales eñ conſiliarij praui viliores ſunt
meretricibus: qm̃ meretrices vendunt vili⁹ mẽ
brum qd̃ habeãt: ꝯſiliarij v̾o praui nobilius: ſcꝫ
linguam ſm Uincentium i ſuo ſpeculo libro.i.
His ſpeciebus. ſm alber. in ſuo cõpendio. Po-
teſt addi impugnatio v̾itas agnite impugnatio
felicitatis: contradictio de q̃b⁹ Eccleſi.iiij. Nec
cõtradicas v̾bo v̾itatis vllo modo: ⁊ de menda-
tio in eruditionis tue cõfundere. De trigeſima
prima ſpecie: ſcꝫ indiſcreta taciturnitate ſm au
gu. Eſt notandum ꝙ ſicut vicioſa ẽ loquacitas:
ſic pernicioſum eſt nimis tacere. vnde Eccle.iij.
Tẽpus tacẽdi: tẽpus ridẽdi ⁊c. ⁊ Yſa. Seruãda
eſt lingua nõ ĩſolubiliter ligãda: ideo ori ponẽ-
da eſt cuſtodia vt nec vitalem edificationẽ clau-
ſum dãnet. nec letalis pernicies liberum ſorcia
tur egreſſum qm̃ mors ⁊ vita in manib⁹ lingue
ꝓuerbio.xviij. Habẽtibus enim curã aĩaꝝ tace
re eſt pernicioſum. vnde Exo.xxviij. Precepit
dñs vt in extremis ꝑtibus veſtium ſacerdotali
um fierent tintinabula aurea mixta malis puni
cis vt audiret ſonitus ſacerdotuꝫ qñ ingrederẽ
tur ⁊ egrederent tẽplum: ⁊ ſeq̃tur ne moreren-
tur ſuꝑ q̃ Greg. Sacerdos ingrediẽs morit. ſi
de eo ſonit⁹ nõ audiat: ꝯtra ſe eñ irã iudicis ꝓ-
uocat ſi de eo ſonit⁹ predicationis nõ procedat.
Si eñ ſpeculator viderit. gladiũ venientẽ ⁊ nõ
inſonuerit bucina ⁊ popul⁹ nõ ſe cuſtodierit: ve
neritq gladius ⁊ tulerit de eis aĩam. Ille q̃daꝫ
in iniq̃tate capt⁹ eſt: ſanguinẽ aũt ei⁹ de manu
ſpeculatoris requirã. Ezechie.xxxiij. Si autẽ te
annũciãte ad impiũ vt a vijs ſuis conuertatur
nõ fuerit conuerſus a via ſua: ip̃e in iniq̃tate ſua
morietur: tu aũt aĩam tuam liberaſti eodeꝫ capi
tulo. Talibus enim paſtoribus qui nõ docẽt po
pulũ ſibi ſubditum infert maledictio per verbũ
apl̃i. i. ad Coꝝ.ix.d. Ue enim eſt mihi ſi nõ euan
geliſauero. ſi enim ꝓpter taciturnitatem prela-
ti vel paſtoris aliquis pereat ſimile eſt ac ſi euꝫ

interficiat loquēdo ſpiritualiter. vnđ Apo. act. xx. Mundꝰ ſum a ſanguine oīm non em̄ ſubterfugi quo minus annunciarē omne ꝯſiliū dei vobis: ergo per oppoſitum reus erit q̄ non annunciabit. Itē pōt eſſe taciturnitas dānabilis quādo q̄s celat ſua pctā ſeu tacet. Prouerb. xxviij. Qui abſcondit ſcelera ſua non dirigeť. q̄ autem ꝯfeſſus fuerit ⁊ relinquerit linguā cordiā cōſequetur. Quātum ad tertiā ptē in qua reſtat modus refrenandi ea miſeri. eſt notādu3 primo ꝙ ratio eſt regula modificās linguā ⁊ refrenans: ideo homo debet loqui cu3 deliberatione matura. vnde Hierony. Prius veniet ſermo ad limā ſupple rationis ꝙ ad linguam: iđ dicebat Salomon. Eccle. xxi. Verba prudentium ī ſtatera pōderabunť. Ille q̄ nō vult loqui niſi p̄cedēte cordis deliberatione clauē oris habet in archa cordis. prouerbi. xiij. Aſtutus agit oīa cū conſilio. qui autem fatuus eſt aperiet ſtultitiam. Remedia em̄ ſunt faciliter inducenda ex p̄miſſis vnū cōſideratio priuilegij quo in lingua deus hominē p̄ceteris creaturis dotauit. Nulli enim dn̄s dedit linguā materialē ad vſum loquele niſi homini: ideo d3 homo cohibere linguā ſuā a malo ⁊ implicare bono: iuxta illud. p̄s. Declina a malo ⁊ fac bonū. Secundū remediū eſt vt hō orādo linguā ſuam cōmendet deo. Nā hoīs eſt animum preparare ⁊ dn̄i gubernare linguam. Prouerbio. xvi. ⁊. p̄s. Pone domie cuſtodiā ori meo ⁊ oſtium circunſtātie in labijs meis. iđ dicebat Salomon Eccľ. xxij. Quis dabit ori meo cuſtodiam ⁊ ſuper labia mea ſignaculum certu3 vt nō cadā in ip̄is ⁊ lingua mea pereat a me. aliud remediū eſt conſideratio periculi propter hoſtes inuiſibiles que apertioni porte. i. oris inſidianť vt intrent. vnde Job. xli. Memēto belli ⁊ non addas amplius quicꝗ̄ loqui. Vir em̄ iuſtus celum diciť: ⁊ os eius porta celi: ⁊ ideo nō eſt aperiendū ſine magna cauſa. Nō legitur enim celū aptum fuiſſe niſi aliqđ mirum inde ſubſecutu3 ſit. vnde in. p̄s. Pluit eis māna de celo ad manducandū. Itē Luce. iij. Jeſu baptiſato ⁊ orante apertum eſt celu3: ⁊ ſeq̄tur. Deſcēdit ſpūſſanctꝰ in ſpē columbe ⁊ vox patris audita eſt. Item in actibus apoſtolorum de beato Stephano act. vij. Vidit celum apertum. ⁊ ideo quando porta celi ſpiritualis aperitur. ſ. os iuſti deb3 exire inde magna. ſ. verbum magne vtilitatis. Sed de pluribꝰ cū expectať ꝙ exeat manna exit rana. ſ. verbum garrulitatis vel vanitatis ⁊ male: quoniā lingua eſt calamꝰ. ſſ. p̄s. Ligua mea calamꝰ ſcribe velociter ſcribētis. Aliđ remediu3 eſt os ſuum claudere ne aliquid vanitatis ⁊ iutilitatꝭ pferat. Eccľ. xxviij. Beatꝰ qui rectꝰ eſt a ligua neꝗ̄ qui iracūdiam illius nō trāſiuit et qui non abſtraxit iugum eius ⁊ in vinculis illiꝰ nō eſt ligatus. Jugū em̄ illius iugum frenū eſt ⁊ vinculum illius vinculum erum eſt. Sepeli ergo aures tuas ī ſpinis ⁊ noli audire linguā neꝗ̄ ⁊ ori tuo facito oſtia: ⁊ ſeras auribus tuis: aurū tuū ⁊ argentū cōfla: ⁊ verbis tuis facito ſtaterā: ⁊ frenos ori tuo rectos et attēdere nec forte labaris in lingua tua ⁊ cadas in cōſpectu inimicoꝝ inſidiantiū tibi ⁊ ſit caſus tuꝰ inſanabilis in morte3 ideo dicebat Salomon eodē. v. ca. Si eſt tibi intellectus reſponde ꝓximo tuo. Si aūt ſit manꝰ tua ſuper os tuū ne capiaris in verbo indiſciplinato ⁊ ꝯfundaris. Honor enī ⁊ gloria in ſermone ſenſati lingua vero imprudētis ſubuerſio eſt impius. id[illegible] Senecā duo frena opponūtur lingue ad den[illegible]dum ꝙ eſt mēbrum periculoſum ſi non frenetur ratione vnde Jacob. iij. Inquietum malum plena veneno mortifero in ip̄a benedicimus deum patrem: et in ip̄a maledicimus hoīes qui ad ſimilitudinem dei facti ſunt. Qui eni3 cuſtodit os ſuū cuſtodit aīa3 ſua3. Qui autem inconſideratus eſt ad loquendu3 ſentiet mala ꝓuerbio. xiij. Aliud remedium eſt conſideratio pene correſpondētis peccatis lingue. De qua pena habetur. Luc. xvi. De malo diuite qui inter alias penas exprimit penā ligue per hoc qđ dicit Abrahe. mitte lazarū vt intingat extremū digiti ſui ī aquā vt refrigeret ⁊c̄. q2 crucior in hac ſlāma. Aliud remedium eſt conſideratio p̄mij quod ꝓmittitur illis qui refrenāt linguas ſuas a malo. eccle. xiiij. Beatus vir qui non eſt lapſus verbo oris ſui. igitur qui vult vitam diligere ⁊ videre dies bonos coherceat linguā ſuā a molo ⁊ labia ſua ne loquātur dolu3. prima Petri tertio.

Sequitur de peccatis venialibus.

Dicitur a veniā veniale cito ſibi danda
Multis nāq3 modis domīnus veniale remittit
Infra contenta deuote facta recepta
Si tibi mortale nō ē deletū ſit veniale
Cōfiteor tudo reſpergor cōteror oro
Vngo: ieiuno patior: cōuerto remitto
Signor edo dōo mala ſic vēialia pono
Quāuis expediat homi veniale fateri
Vt tn̄ hoc faciat nō dico queꝗ̄ teneri
Ni qn̄ dubitat illđ graue forſan haberi

Vel ſi nō habeat grauius decet illa referri
Vt ius perficiat mādans quemcunq3 fateri.

Iſtud capľm vſq3 ad capľm ſequens diuiditur in tres ptes. In p̄ma pte ponit diffinitionē peccati venialis cū interp̄tatiōe ſui nōis capiendo interpretationem large. In ſcđa parte enumerat modos q̄bꝰ peccatū veniale remittiť. In t̄tia pte auctor remouet vnū dubiū: videl3 vtrū homo teneať cōfiteri venialia. p̄ma in p̄ncipio. ſcđa ibi. Multꝭ nāq3 modis. tertia ibi. Quāuis expediat. parteſ cū ſuis diuiſionibꝰ patebūt legendo litterā. In prima parte auctor diffinit pctm̄ veniale ⁊c̄. dicens ꝙ peccatū veniale eſt qđ hoīem vſq3 ad reatum ꝑpetue mortis nō grauat. Verūtamen penam meretur ſm̄ Augu. ⁊ magiſtrū. xliij. di. iij. ⁊ dicitur veniale a venia q̄ pro veniali cito datur reſpectu mortalis: q̄uis tamen ꝓpter rōem predicta3 ſit in ſenſualitate peccatū nō tn̄ hoc erit mortale: ſed tantūmodo veniale q2 volūtas nō habet dominū completū ſuꝑ primos motus qui ſunt ſenſualitatis: vt in illis actibus qui nō per deliberatiōem ratōis ꝓcedūt ⁊ tn̄ volūtatis. tales motus ſenſualitatꝭ impedire poterat: ⁊ ideo ſunt pctā venialia. p̄mi quoq3 motus ſenſualitati idcirco aſcribūtur q2 tali um motiuū p̄mū motiuū eſt ſenſualitatis ⁊ ſubiectū. Dicendū quoq3 eſt vlterius ꝙ p̄mi motus ſm̄ pctā p̄dicta ſunt venialia triplici rōne. Prima q2 mouenti ad illicitū. ſcđa quia ſunt quodāmodo voluntarij non ſm̄ ſe ſed q2 nō impediunť a volūtate. tertia ꝓpter delectationē annexā cum em̄ aīa ꝑ delectationē ꝯiungiť creature obtenebratur et peioratur: ſed qn̄ ꝯiungiť deo illumiatur ⁊ meliorať. Item nota ꝙ homo ꝓnior eſt ad malū ꝙ̄ ad bonum multꝭ de cauſis. Prima q2 ſicut đr Sap̄. ix. Corpus aggrauat aīam trahēs illam ad malu3 et non ſic erigens ad bonū. ſcđo quia ſicut dicit Aug. Plus poteſt malū ſolitū ꝙ̄ bonū inſolitū tertio q2 naturaliter faciliꝰ eſt deſcēdere ꝙ̄ aſcēdere: ⁊ vnus magis trahit deorſum ꝙ̄ dece3 ſurſum. quarto quia incitans ad malum p̄ſens eſt: ſed finis ꝟtutis abſcens. Delectabile aūt apprehenſum ꝑ ſenſu3 vel ꝑ imaginatōe3 de neceſſitate mouet cōcupiſcētiā. q̄nto q2 plures circūſtantie requirunť ad bonū ꝙ̄ ad malū. ſexto q2 tēdimus ad noſtrū principiū. et quo. ſ. ad nihillū. ſeptimo q2 fomes qui mouet ad malū ſemꝑ intra nos eſt: gloria vero quā querimꝰ extra nos ē. octauo q2 vires aīe ſunt actiue ad diligendum tꝑalia: ſed paſſiue ad ea que ſunt grē et glīe: q2 non poſſunt haberi virtutes per modu3 acq̄ſitionis ſimpliciter ſ3 per modū receptionis. vn̄ ⁊ malū poſſumus facere per nos: ſed bonū nō poſſumꝰ ſine gratia adiutrice. De moroſa delectatione ⁊ cōſenſu in pctm̄. Nota ꝙ nō dicitur moroſa mora tēporis: ſed ex ꝯſenſu. Delectatio em̄ que conſiſtit citra conſenſum veniale peccatū eſt. Siuero ꝓcedat ꝯſenſus vlteriꝰ. ita ꝙ vult in delectatione voluptari: nec tn̄ vult in opus ꝓcedere talis ꝯſenſus inter mortalia cōputandus eſt ſicut in peccatis carnalibꝰ. Item ſi ratio ꝯſentit cum deliberatōne que ſit per rōnes diuinas hec mō q2 omne qđ lege dei eſt ꝓhibitum eſt vitandum tūc dicitur eſſe peccatu3 in ſuperiori parte rōis Si autem ratio ꝯſentit cum deliberatione q̄ ſit per rationes humanas hoc modo omne in quo tranſcenditur mediū virtus eſt vitandū tunc dicetur peccatū eſſe in iferiori parte rationis: ad huc ꝓcedit vlterius conſenſus ſc3 quando ꝓponit opus conſummare: tunc voluntas pro facto reputať ⁊c̄. ſi facultas deſit ꝑficiendi opus ip̄m Si vero ſeq̄tur opus ꝯſenſu3 in his que ſunt lege diuina ꝓhibita: peccatū eſt mortale conſummatum. peccatum enim veniale minoris eſt culpe. Nam in paruulis poſt baptiſmum primo ſurgunt venialia poſt hoc mortalia. Peccatū enim veniale ſꝑ eſt a voluntate adhoc mouēte vel ꝑmittente vel nō cohibente. Peccatū eni aliqđ ē veniale tribꝰ modis. Vno modo ex genere ſicut verbū ocioſum eſt veniale. ſecūdo ex euēte ſm̄ ꝙ per pniā3 de mortali ſit veniale. tertio mō ex cauſa: vt quando ſiunt quedā ex infirmitate vel ignorantia q̄ licet q̄n̄q3 ſint mortalia: tn̄ dicunť venialia ex ꝯparatōne ad peccatum quod ſit ex certa malicia. tn̄ hoc nota ꝙ peccatū vēiale nunquam poteſt fieri mortale nec quātum ad actu3 nec quantum ad maculam. ratio eſt: quia nulla res poteſt mutare naturam ſuā ſiue ſpeciē: peccatum autē veniale ⁊ mortale ſunt diuerſe ſpēs peccati: tamen actꝰ qui ex ſe eſt de genere venialis poteſt fieri mortalis quattuor modis. primo ex ꝯſcientia quia quicquid ſit contra ꝯſcientia3 edificat ad gehēnam etiā ſi ſit ꝯtra ꝯſcientiam erroneā. Et ratio ē quia cū in peccato duo ſunt ſcilicet auerſio ⁊ conuerſio penes primū iudicatur peccatū a deo: quoniā auerſio a deo eſt quaſi formale: ⁊ cōuerſio ad creaturam quaſi materiale. Quauis enim leuare calamu3 de tertia videatur leue: tamen quando ſit contra conſcientia3 peccatum eſt: quia ſumi tur bonū cōmutabile: et ſic ſit auerſio a creatore. Nota primo ꝙ cōſcientia eſt habitus naturalis nō ſolum cognitiuus. Sed etiā motiuus inclinans aīam ad ꝓſecutionem boni ⁊ fugam mali. Vel alio modo coſcien

tia eſt habitus animi agendoꝝ et nõ agendoꝛuꝫ
Vel alio modo coſcientia eſt habitus mẽtis bo
ni ꝛ mali diſcretiuꝰ. Vlterius eſt notandũ ꝙ cõ
ſciẽtia dicit̃ erronea octo modis. Vno modo ex
ignoꝛãtia quando neſcit aliquis quid eligẽdum
ſit vel quid declinãdum. Vnde ſecũdi paralipo
menon. xx. Cum ignoꝛemꝰ agere debemus. hoc
ſolũ habemꝰ reſiduũ vt oculos noſtros dirigamꝰ
ad te deus. Scdõ ex negligentia: vt cũ quis ne-
gligit cõſcientiam diſcutere. vel ſi neſcit ſe ex-
pedire negligit ab alijs querere. Tertio ex ſup-
bia vt quãdo quis nõ humiliat ĩtellectũ ſuuꝫ vt
ſapiẽtioꝛibus ſe vellit credere Quarto ex ſingu
laritate qñ homo ſenſum pꝛopꝛiũ ſeq̃tur nolẽs
ſe cõfoꝛmare alijs. Quinto ex affectu inoꝛdina-
to. vnde Seneca. Perit om̃e iudicium cum res
trãſierit in affectum. Sexto ex puſillanimitate
qñ quis timet non timenda ꝓm rectũ iudicium
rõnis. Septimo ex ꝑplexitate qua homo ſe cre
dit eſſe poſitũ inter duo pctã quoꝝ alterũ ſit im
poſſibile declinare. Octauo ex huilitate coꝛdis
ꝛ puritate. vnde Grego. Bonoꝝ mentiũ eſt ibi
culpam agnoſcere vbi culpa non eſt. Cõſcientia
erronea eſt repꝛehẽſibilis pꝛimis ſeptẽ modis
laudabilis vero octauo modo imo nec erroꝛ di-
ci meretur: ſed humilis ſuoꝝ defectum recogni
tio. Secũdo ex complacentia. vnde Aug. Nul-
lum peccatũ a deo veniale quod nõ fiat moꝛtale
dum placet. tertio ex diſpoſitiõe: qꝛ per frequen
tem lapſuꝫ in venialia diſponitur homo ad moꝛ
tale ꝛ ꝓm hoc intelligitur illud Grego. Vitaſti
grãdia vide ne obꝛuaris aren. hoc dicit qꝛ ſepe
de pctĩs minimis venit̃ ad magna: ſicut de mo-
dica ſcintilla qñq; ſurgit magnꝰ ignis. vñ Gre.
Qui minima negligit paulatiue defluit. Quar-
to ex ꝓgreſſu: qꝛ qñ inſurgit veniale ſi non ꝓhi
bet̃ poſſꝫ ꝓgredi qñq; vſq; ad moꝛtale. nõ ꝙ ip
ſum veniale in ſubſtãtia fieret moꝛtale: ſꝫ qꝛ ex
ipõ occaſionaliter fieret ꝓgrediẽdo moꝛtale il
lud pꝫ in pꝛimis motibꝰ qui ĩter venialia ↄputã
tur ſed qñ delectatio ↄualeſcit intantũ ꝙ ↄſen-
ſus accedit: iam peccatũ ẽ moꝛtale. Peccatũ eñ
veniale eſt libido ſiue voluptas in creatura ſup̃
deũ vel eq̃ deo. Rectꝰ eñ oꝛdo poſtulat iuſticie
ꝙ bonũ incõmutabile ꝑferat̃ ↄmutabili ꝛ bone
ſtum vtili ꝛ volũtas dei volũtati nr̃e rõ ſenſuali
tati quãdo vero ille oꝛdo peruertitur tũc pctm̃
perpetrat̃. Effectꝰ peccati venialis multiplex ẽ
vnus qui ad penã obligat ſaltem aliqualeꝫ. aliꝰ
effectus ẽ qui aĩam maculat ꝛ ponit̃ tale exem-
plũ aliqñ denigrat̃ aliqua imago depicta intan
tũ vt videri nõ poſſit: aliqñ vero ſic offuſcatur:
vt videri q̃dẽ poſſit: ſed non plene diſcerni. ꝛ iõ
dicit Greg. ꝙ veniale obſcurat ꝛ moꝛtale obte-
nebꝛat totaliter: vt videri nõ poſſit imago. Ali
us effectus eſt qꝛ minuit feruoꝛem charitatis ſi
cut aqua in ignem ꝓiecta feruoꝛem ignis tẽpe-
rat licet nõ extinguat ignẽ. Alius effectꝰ eſt qꝛ
potentias anime in omnibus bonis laſſat ſicut
qñ ponitur onus ſuper equuꝫ minus erit pꝛom-
ptus ad ambulandũ. Alius effectus eſt quia re-
tardat a gloꝛia: qꝛ homo qui deberet ꝛ poſſꝫ ſta
tim poſt moꝛtẽ euolare cogitur ꝓpter venialia
ad tempus in purgatoꝛio expectare. Nunq̃ eñ
ab aliquo facies dei videbitur donec ſoluat per
penas minimũ quadrantẽ venialiũ pctõꝝ opoꝛ
tet eñ q̃ẽlibet ita mũdum eſſe anteq̃ ingredi
atur ſiue introeat paradiſuꝫ ſicut fuerat in ino-
centia baptiſmali. Alius effectus eſt quia aliqñ
venialia ſunt occaſio peccatoꝝ moꝛtalium: vt di
ctũ extitit. Quantũ ad ſecũdam ꝑtẽ in qua erãt
inſinuandi plures modi per quos venialia delẽ
tur dum tñ aliquãtula contritio pꝛecedat eſt no
tandum ꝙ pctã venialia delentur ꝑ ſacrificium
altaris ꝑ aſſumptionẽ euchariſtie. ꝑ elemoſynã
per oꝛationẽ dominicaleꝫ: per aſperſionẽ aque
benedicte. per benedictionẽ epiſcopalẽ: per cõ
feſſionẽ generalẽ. per ieiuniũ. ꝑ extremã vncti
onẽ. per patientiã in tribulationibꝰ. per ſignuꝫ
crucis. ꝑ contritionẽ percutiendo pectus in ſi-
gnũ diſpliſcentie pcti: remittẽdo iniurias: docẽ
do indoctos: ꝛ breuiter adimplẽdo opa miſeri-
coꝛdie ſpũalia et coꝛpalia: etiam per oĩa alia ſa-
cramẽta delent̃ venialia. De illa materia videa
tur. xxv. c. Criminis. ꝛ c. Qualis huic quiq; egre
ditur. ꝛ de pe. di. i. c. Si pctm̃. c. ſerpens. ꝛ ea. di.
ca. penul. ꝛ vlti. xxi. diſt. iiij. ꝛ. xvij. di. eiuſdeꝫ. vñ
Augu. in anchiridion de quotidianis leuibuſq;
peccatis ſine quibꝰ hec vita nõ ducit̃ quotidia
na oꝛatio ſatiſfacit ꝛ integritas dum nullũ moꝛ
tale fuerit peccatũ: qꝛ peccato moꝛtali exiſtẽte
veniali nõ dimittit̃ de pe. diſt. i. c. Verbũ pauli.
Cuius cã eſt. quia cum moꝛtale pctm̃ tollat cha
ritatẽ que vniuerſa delicta operit conſtat ꝙ exi
ſtenti in moꝛtali peccato nullũ veniale remitti
tur de cõ. diſt. iiij. c. Non põt. Ex illa ſcdã ꝑte in-
ducitur ꝙ quinq; ſunt pꝛincipaliter q̃ debet hõ
timere circa venialia. Pꝛimũ multitudo. eoꝛuꝫ
vnde Aug. Illa leuia noli contemnere. Secun
dum quia ad iudiciũ dei pꝛo talibus ſumus tra-
hendi glo. ſuper illud Job. xxxi. Nõne ipẽ vias
meas conſiderat: ꝛ cunctos greſſus meos dini
merat glo. ibi. ſic deus vniuſcuiuſq; vias conſi-
derat ꝛ greſſus diminuerat vt nec minutiſſime
cogitationes nec minutiſſima verba que apud
nos influxerunt eius iudicio ꝛ indiſcuſſa rema-
neant. Tertiuꝫ eſt ne inter multa venialia aliud
moꝛtale icidat hoĩe ignorãte. vñ Job. alieni co

medunt robur eiꝰ ꝛ ipẽ neſciuit. Quartum ẽ ne
ꝑ venialia hõ tñ debilitet̃ ꝙ in aliqđ cadat moꝛ
tale. Eccl̃. xix. Qui ſpnit modica paulatim deci-
dit. de hoc habet̃ figura. ij. reg. xiiij. vbi habet̃
ꝙ ſemel ĩ anno abſalon filiꝰ dauid tondebat̃: qꝛ
grauabat euꝫ ceſaries. ꝛ eodẽ. xviij. ꝙ occaſione
criniũ interfectꝰ eſt a ioab ꝓncipe militie dauid
qꝛ capillis pẽdebat ad ramũ vniꝰ quercꝰ. per cri
nes eñ pctã venialia debemꝰ intelligere ꝓm do
ctoꝛes. Alia figura habet̃ Judicũ. xvi. quõ ſan
ſon ceſis crinibus debilis factꝰ eſt: ĩ quo dat̃ in
telligi ꝙ per peccata venialia aliq̃s debilitatur
in opando ſiue in ſuis opationibꝰ. Quintum eſt
quia pctã venialia ꝑfectum ĩpediunt: modicuꝫ
eñ pluries oculum obnubilat. ſic venialia pctã:
ſeruitium alicuiꝰ minꝰ gratuꝫ videnť aliqualiter
reddere deo: qꝛ ad eiꝰ dilectionẽ req̃ritur nouꝰ
motus charitatis q̃uis nõ req̃rat̃ nouꝰ charita
tis habitus: qꝛ pctm̃ veniale nõ tollit veritatis
habitum: ſed obſcurãdo ĩpedit aliqualiter veri
tatis actum. Itẽ qꝛ pctm̃ veniale nõ dimittit̃ ſi-
ne cõtritione: pꝫ quia q̃diu manet volũtas in
aliquo veniali nũq̃ dimittit̃ ſed voluntatẽ auer
tere ab eo qđ quis ꝓus volebat eſt diſplicere ei
qđ voluit. Talis autẽ diſplicẽtia doloꝛ ↄtritõis
dicitur ſuꝑ quo nota ꝙ ↄtritio põt accipi tripli
citer in habitu: in actu: ꝛ medio modo. Cõtritio
in habitu nõ ſufficit ad peccati venialis dimiſſi
onẽ: qꝛ tunc quicunq; haberet penitentie veri-
tatis habitum nõ poſſet habere veniale pctm̃: ꝛ
ſic pctm̃ veniale non poſſet eſſe cũ gratia. Con
tritio in actu nõ ſemꝑ requiritur: qꝛ ſequeretur
ꝙ peccatum qđ q̃s in memoꝛia nõ habet remit
ti nõ poſſet ꝓpter hoc requiritur contritio me
dio modo. ſ. vt pctm̃ diſpliceat actualiter vel ex
plicite vl̃ implicite. Dico autẽ implicite ꝙ talis
actus ſufficit: qꝛ diſplicet explicite pctm̃ veniale
ſi cogitatio ferretur ad illud. Itẽ eſt notanduꝫ
ꝙ tã feruens põt eſſe motꝰ charitatis in deum
ꝙ oĩa pctã venialia ↄſumit etiã ſiue actuali con
tritione vel cognitione ipõꝝ: quia qñ quis ĩ de-
um feruenter fertur diſplicet ei oẽ qđ a deo re-
tardat: ꝛ licet explicite de pctõ veniali nõ cogi-
tet: tñ in illo motu ↄtinet̃ implicite diſplicẽtia
peccati venialis vel vnius vl̃ oĩm. Item eſt ſciẽ
dum ꝙ in cõtritione de venialibꝰ nõ exigitur ꝓ
poſitum nõ peccandi venialiter ſicut in cõtriti
one de moꝛtali exigebat̃: ſꝫ ſufficit ꝙ diſpliceat
ei pctm̃ ꝑteritum ꝛ infirmitas qua ad pctm̃ ve-
niale inclinat̃ q̃uis ab eo oĩno ĩmunis eſſe non
poſſit. ita tñ ꝙ voluntas nõ maneat fixa in vno
veniali: quia illud ſic retentum nec dimittet̃ in
ↄtritione generali nec in ſpãli. ratio qꝛ peccata
moꝛtalia ſunt in ꝑtãte noſtra vt vitemur nõ ſo-
lum ſingula: ſed oĩa venialia vero ꝛ ſingula vita-
ri poſſunt nõ tñ oĩa qđ ex infirmitate noſtra cõ
tingit. Quãtum ad tertiã partẽ in qua erat vnũ
dubium remouendum videlicet vtruꝫ hõ tenea
tur confiteri venialia eſt ꝓmittendum ꝙ penitẽ
tia eſt remedium inſtitutũ ad expellendum pec
catum cui debet̃ pena ſenſibilis q̃ debet̃ pecca-
to nõ ſolum moꝛtali ſed etiã veniali. pꝫ qꝛ peni
tentia eſt remedium cõtra vtrunq;: tamẽ peni-
tẽtia nõ eſt ſimpliciter de venialibꝰ: ſed de moꝛ
talibus: qꝛ penitentia introducta eſt ad reconci
liandum amicitiã quã pctm̃ moꝛtale tollit. licet
igitur pnĩa nõ ſit de venialibus ſimpliciter: tñ
eſt per accidẽs. Suꝑ quo eſt notãdum ꝙ ad cõ
feſſionẽ dupliciter tenemur. vno modo ex iure
diuino hoc ipõ qđ eſt medicina cõtra pctm̃ poſt
naufragium: ꝛ ꝓm hoc nõ oẽs tenentur ad con
feſſionẽ ſed illi tñ qui pctm̃ moꝛtale incurrunt
poſt baptiſmum. Alio mõ tenemur ex iuris po
ſitiui ꝓcepto: ꝛ ſic tenentur omnes adulti ex in
ſtitutione eccleſie edita in cõſilio generali ſub
Inno. iij. Cõfiteri ſemel in anno ꝓpꝛio ſacerdo
ti. de pe. ꝛ re. cap. Oĩs vtriuſq; ſexus dum ad an
nos diſcretõis peruenerit. ꝛ ſic tenet̃ qui nõ hꝫ
moꝛtalia cõfiteri venialia. Tum vt q̃libet ſe pec
catoꝛẽ recognoſcat: qꝛ om̃s peccauerunt ꝛ egẽt
gratia dei iuſtificati gratis per gratiã ipſiꝰ. ad
Roma. iij. Tum vt cum maioꝛi reuerẽtia ad eu
chariſtiã accedant. tum vt eoꝝ rectoꝛibꝰ ſui ſub
diti innoteſcãt ne lupꝰ inter gregem lateat. Nã
ad rectoꝛes eccleſiaꝝ ꝑtinet diligenter vultum
pecoꝛis ſui agnoſcere. ꝓuerb. xxxvij. Itẽ cauſa
dubitationis veniale eſt ↄfitendum: quia ꝓpter
circumſtãtias ꝛc. qđ creditur ab hoĩe veniale eſt
aliqñ moꝛtale. Deut̃. xvij. Si difficile ꝛ ambigu
um apđ te iudicium eſſe ꝑſpexeris inter ſangui
nẽ ꝛ ſanguinẽ cauſaꝫ ꝛ cauſam lepꝛã ꝛ lepꝛã. ſur
ge ꝛ aſcende ad iudicẽ ꝛ ſacerdotes qui iudica-
bunt tibi iudicij veritatẽ ꝛ facies quodcũq; di-
xerint qui pꝛeſunt loco quẽ elegerit dominꝰ ſeq̃
ris: qꝛ ſententiã eoꝝ non declinãs ꝛc.

¶ Sequitur de ſentẽtia excõicationis.

CAnq̃ peccata ſemper ca-
ueas anathema
Nam grauis eſt pena q̃-
uis ſit pꝛo medicina
Hec patitur dãna q̃ ma-
gis fert anathema
Hic nõ eligitur non eligit at ꝓhibetur
Eccleſie poꝛta cõmunio ſit ſacramẽta
Traditꝰ ẽ ſathane ꝓcibꝰ caret eccl̃ieq;

Ac ſibi legitimꝰ ꝓhibetur qlibꝫ actus
Nam ſecus ẽ iure reſtrictꝰ claue miore
Queꝫ ſolũ pellit a ſacris percipiẽdis
Nũꝙ participes his quos anathema
cohercet
Qualicũqꝫ mõ niſi caſu iure remiſſio
Caſus recepti ſup hoc ſunt iure repti
Cõiunx ⁊ nati famulꝰ ꝗ debita querunt
Ignorans ſup his et dicẽs vtile mẽtis
Et qui vitare neqt hos vrgẽte neceſſe
Participant iure ſtrictꝰ anathẽa tute
Sunt interdicta ſuſpenſio nempe ca-
uende
Quãuis ſint pene leuiores tamẽ ſunt
metuende.

POſtꝙ auctor noſter ſuperiꝰ determi-
nauit de peccatis in generali ⁊ in ſpe
ciali. Hic determĩat de ſnĩa excõmu-
ni cationis: diuidẽs ſuum capitulũ ꝑ-
ma ſui diuiſiõe in duas partes. In prima deter
minat de ſnĩa excõmunicationis. in ſcđa de ſen
tentia interdicti ⁊ ſuſpẽſionis. ſcđa ibi. Sunt in
terdicta ⁊c. prima diuiditur ĩ duas. In ꝑma de-
terminat de ſen. ex cõmunicatõis maioris que
dicitur anathema. In ſecunda de minori excõi-
catione. ſcđa ibi. Nã ſecus eſt iure. Item prima
diuidiť in quattuor ptes. in ꝑma facit qđ dictũ
eſt. in ſcđa inſinuat in cõuenientia ꝗ ꝓueniunt
ex maiore excõicatione. in tertia pte inhibet p
ticipare cum excõicatis maiori excõicatione ꝓ
pter cõtagionẽ ſentẽtie. In quarta pte excipit
aliquos caſus in quibus licitum eſt certis per-
ſonis pticipare talibꝰ excõicatis. ꝑma in princi
pio. ſcđa ibi. Hec patiť dãna. tertia ibi. Nũꝙ p-
ticipes. quarta ibi. Caſus excepti. Quantum ad
primã ptẽ eſt notandũ ꝙ excõicatio in genera
li eſt actꝰ clauium q̊ mẽbrum ſpũaliter abſcindi
tur a ſuo corpe. ⁊ ſunt excõicatõis due ſpẽs. ma
ior excõicatio que diciť anathema. ⁊ mĩor excõi
catio. Pro quo eſt notãdum ſm btm̃ thomã ſu-
per. xiij. di. iiij. ſen. ꝙ ꝗ p baptiſmum in eccleſia
poniť ad duo aſcribitur. ſ. ad cetum fidelium et
ad ſacramentoꝝ pceptionẽ: ⁊ ideo aliqs põt ſic
xi extra eccleſiã per excõicationem dupliciter.
Uno modo ꝙ ſeparatur tantũmodo a pceptio
ne ſacramentoꝝ ⁊ ſic erit minor excõmunicatio
Alio modo ꝙ excludatur a cõmunione fideliũ
⁊ a pceptione ſacramentoꝝ: ⁊ ſic erit maior ex-
cõmunicatio que dicitur anathema: ab ana qđ
eſt equale ⁊ thomos diuiſio. Anathema ſeu ma
ior excõmunicatio de qua loquiť auctor noſter

in principio iſtius capituli eſt ſentẽtia eccleſie
qua quis preſcĩditur ab ingreſſu ecclie a ſacra-
mentoꝝ cõione ⁊ fideliuꝫ cõſortio. xviij. di. iiij.
ſen. Ergo grauẽ penã inducit ꝙuis fiat ꝓ medi
cina: quia excõmunicatio ſolet fieri vt illi ꝗ ex-
cõmunicãtur corrigãtur ne populus exẽplũ eo
rum corrumpãtur. Quantuꝫ ad ſecundã ptẽ in
qua inſinuanda ſunt incõuenientia ꝗ ꝓueniunt
ex anathemate eſt notãdum ꝙ excõicatus ma-
iori excõicatione ⁊c. nec poteſt eligere nec eli-
gi de electio. p totuꝫ. Itẽ aliđ incõueniẽs quia
talis excõicatus nõ poteſt agere capi. Excõica-
mus. i. §. credentes de hereticis: nec impetrare
reſcriptum ad agenduꝫ. de re. iudi. c. Inter mo
naſterium. Aliud incõueniẽs: qꝛ talis excõica-
tus a pceptione ſacramẽtoꝝ ⁊ a cõione. i. cetu fi
delium ſepatus eſt. vi. q. ij. ꝑſenti. ⁊. xi. q. iij. ſi qs
epus. p magi. xviij. di. iiij. ſen. ⁊ p btm̃ Tho. ſup
candẽ di. Aliud incõueniẽs ẽ: qꝛ talis traditur
ſathane. c. audi deniqꝫ. ⁊. c. ois xpianus. xi. q. iij.
⁊. i. ad Cor. v. ⁊ cauſa reddiť a mag. ſen. xviij. di.
iiij. Nã extra eccliam non eſt xp̃s: ⁊ p hoc diabo
lo tradiť ꝗ ab eccliaſtica remoueť cõione. aliud
incõueniẽs eſt: qꝛ talis excõicatꝰ non pticipat
ꝗbuſcunqꝫ bonis ⁊ ſuffragijs que fiunt in eccle
ſia: quia de his ꝗ extra eccliaꝫ ſunt nihil ad nos
xxiij. q. i. ij. ⁊. ij. i. ad Cor. v. p magiſt. xviij. di. iiij.
ſic dicentem. Anathematizatio hanc penã illis
qui digne expelluntur infligit: qꝛ gratia dei et
protectio illis amplius ſubtrahitur ac ſibiipſis
reliquuntur: vt ſit eis liberũ ruere in interitum
peccati. i. ad Cor. v. in quos etiam datur diabo-
lo maior poteſtas ſeuiẽdi oroes quoqꝫ eccleſie
ac bñdictiones et viatoꝝ ſuffragia eis nequaꝙ
ſuffragari putanť. aliud inconueniẽs eſt: qꝛ ois
actus legitimus excõicatis interdiciť in. c. ve-
nerabilẽ. de excep. ij. c. pia ꝯſideratione. iiij. ti.
vbi eſt textus notabilis. ad hoc grauiꝰ eñi puni
tur excõicatus excõicatõe ꝙ ictu gladij materi
alis ⁊ ꝙ ſi a feris deuoraret ⁊ flãmis exureret.
ſm btm̃ augu. ſuper illđ. Luc. xxij. Ecce duo gla
dij hic. Excõmunicatꝰ eñi eſt velut homo captꝰ
ab hoſtibus omni auxilio deſtitutus omĩqꝫ ſuc-
curſu: quia ꝑuatur cõione fideliũ pticipatione
ſacramentoꝝ nec ptem habet in aliquibus bo-
nis que fiunt ab eccleſia. talis excõmunicatꝰ ſi-
milis eſt illi qui cadit in foueaꝫ pre põderoſita-
te oneris non habẽs qui ſubleuet: ⁊ ideo ve illi
Eccl. iiij. Ue illi quia ſi ceciderit non habet ſub
leuantẽ. Excõmunicatio eñi eſt velut lepra que
eſt morbus contagioſus: nam participantes cõ
taminat. Excõmunicatus eſt velut canis immũ-
dus cui non licet intrare eccleſiam. Apoca. vlti
mo. Beati qui lauãt ſtolas ſuas vt ſit poteſtas

eorum in ligno vite ⁊ per portas intrent in ci-
uitatẽ: ⁊ ſequitur foris canes. i. excõmunicati et
infideles ⁊c. ⁊ Eccle. xiij. Que cõmunicatio ſan
cto homini ad canem: quaſi dicat nulla: inter il-
lum qui eſt de gremio eccleſie ⁊ illũ qui eſt foris
Excõmunicatus eſt velut membrũ abſciſſum a
corpore ꝙ nullius vtilitatis eſt. vnde Johan.
xv. ſi quis in me non manſerit mittetur foras et
areſcet ſicut palmes qui non poteſt ferre fructꝰ
a ſemetipo: niſi ſit in vite. ſic nec vos dicit dñs
diſcipulis ſuis niſi in me mãſeritis. vnde Aug.
Super hoc nil plus debet formidari chriſtianꝰ
ꝙ ſeparari a corpore chriſti miſtico: quia ſepa-
ratus nõ vegetatur ſpiritu eius: ſicut ramus ab
ſciſus a trunco non participat humorẽ trunci
quare areſcit: talis eñi excõmunicatus compať
infideli. Mathei. xviij. Si eccleſiam non audi-
erit ſit tibi ſicut ethnicus ⁊ publicanus. Excom
municatus eñi eſt deterior gentili: quia apoſta
ta a chriſtiana religione: ⁊ ſicut apoſtota eſt de-
terioris cõditionis ꝙ qui nunꝙ intrauit religi
onẽ. ita qui ſuo defectu extra eccleſiam poſitus
eſt. prouerbioꝝ. vi. Homo apoſtata inutilis eſt
huic exemplo veniet perditio ſua nec habebit
vltra medicinã. Notanter dico ſuo defectu: naꝫ
qui non meruit ſententia eccleſie nõ legitur ni
ſi contẽnat. vnde Orig. ſuper leui. quando quis
non recto iudicio foras mittiť nihil lediť. nam
interdum qui foras mittiť iudicio eccleſie in-
tus eſt iudicio dei per eundem: ⁊ per mag. xviij.
diſtin. iiij. Quantũ ad tertiã partẽ videlicet de
minore excõmunicatione ibi in textu. Nam ſe-
cus eſt iure ⁊c. Eſt notãdũ ꝙ minor excõicatio
ſeparat a perceptione ſacramẽtoꝝ. de ſentẽ. ex.
ca. Officij. v. q. ij. ca. preſenti per magi. xviij. diſ.
iiij. ⁊ per beatũ Thomã eodẽ. Hec eñi minor ex
cõmunicatio differt ab anathemate vt dictum
extitit ſuperius in pria parte. Quãtũ ad quartã
partem de pticipando excõmunicatis ibi. Nun
ꝙ pticipes: ẽ notãdũ ꝙ qui cõmunicat ſeu pti-
cipat excõmunicato incurrit minorẽ excõicatio
nem qui multipliciter dꝛ peccare ĩ ſe ĩ eũ cui cõ
municat: in eum pro cuiꝰ ſententiã excõicatõis
lata eſt in matrẽ eccleſiã in patrẽ ſpiritualem
cuius ſententiã contẽnit: ⁊ patrẽ celeſtem de q̊
Luce. x. Dicit dñs diſcipulis ſuis qui vos ſper-
nit me ſpernit: talis eñi participãs magis vult
priuari menſa dei. i. altari ꝙ menſa ydoli: ⁊ po-
tius amat ſocietatatẽ filioꝝ diaboli ꝙ filioꝝ dei
iõ tal' in iferno merito erit ſociꝰ diaboli: ⁊ filioꝝ
eius p imitationẽ ſm btm̃ Aug. Quãtũ ad qn-
tã partẽ in qua enumerãdi ſunt caſus in quibꝰ
põt quis participare cũ excõmunicatis ſine pe-
riculo. ibi in textu. Caſus excepti eſt notãdũ ꝙ

plures ſunt caſus in ꝗbus participandũ eſt cum
excõicatis ꝗ quidã caſus cõtineť in iſto verſi-
culo. Utile lex hũile res ignorata neceſſe. Hec
anathema ſoluũt ne poſſit obeſſe. đ ſen. excõ. c.
Cũ deſideres. in glo. ꝗ incipit: niſi in caſibus q̊-
rũ declaratio ſeqtur. vtile. i. ꝓpter vtilitatẽ me
am ⁊ excõicati poſſunt participare cũ excõicato
hoc eſt docẽdo eius ſalutẽ ⁊ petẽdo ab eo qđ mi
hi debitũ eſt. in. c. Excõmunicato. ⁊. c. Si vero.
de ſen. excõ. ⁊. q. iij. anteceſſor. ⁊. c. ſe. ⁊. c. cũ volũ
tate. ⁊. c. reſponſo. de ſen. ex. lex. Propter eandẽ
legẽ ꝗ eſt in viro ⁊ vxore vxor põt cõicare viro
ſuo excõicato: extra de ſen. ex. ca. Inť alia. ⁊. xi.
q. iij. quoniam multos. tñ vir excõicatus non te
netur petere debitum mulieri. ſed reddere ſm
Hu. Humile. i. ꝓpter humilitatẽ vt liberi emã
cipati ãcille ſerui ꝗ tenẽtur reddere opera ſuis
dominis: poſſunt participare excõmunicato pa
tri vel dño: vt in glo. dicti capituli cũ deſideres
Res ignorata. i. ignorantia excuſat hoc intelli-
gatis de ignorãtia inuincibili. vñ ſi tãta ſit igno-
rãtia ꝙ omnino priuet rationẽ volũtarij ⁊ ratio
nem contemptus ex toto excuſat. Si vero non
priuet omino excuſat a tanto. vnde Apoca. Ec-
cleſiã dei pſecutꝰ ſum ſed veniam ꝯſequutꝰ ſum
qꝛ ignorãs feci. i. ad Thimo. i. ⁊ hoc ſm Boſi.
Alio mõ ſm doc. ſup. iij. ſenť. in di. ix. tractatur
de pctõ primoꝝ parentũ querendo quis plꝰ pec
cauerit. Adam vel Eua. eſt notandũ ꝙ ignorã-
tia eſt multiplex. ſcꝫ ſimplicis: negatõnis: priua
tionis: diſpoſitiõis: ignorãtia facti: ⁊ ignorãtia
iuris. Sꝫ omiſſis alijs de duabꝰ vltimis dicã ꝓ
pñti Ignorãtia facti excuſat a toto adhibita de
bita diligentia ⁊ ſuſtinentia. vñ non peccat cui
ſuppoiť nõ ſua ꝓ ſuis. Ignorãtia iuris eſt tri
plex: ſcꝫ ſimplex craſſa et aſtuta prima excuſat:
qꝛ hãc dicitur habere ille ꝗ neſcit qđ tenetur ſci
re laborat: tñ vt ſciat ꝙuis nõ excuſet a toto: ſꝫ
a tãto. Secunda ſcꝫ craſſa non excuſat a toto: ſꝫ
a tãto ⁊ minus ꝙ ſimplex: ⁊ hanc habet ille qui
neſcit quod tenetur ſcire et negligit ſcire. Ter-
tia: ſcilicet aſtuta eſt duplex. ſcꝫ determinata et
indeterminata. determinatã habet qui affectat
neſcire aliquid de quo determinatũ eſt apud ſe
quod illud tenetur ſcire ⁊ talis ignorãtia nullo
modo excuſat. Indeterminatã habet ille qui af
fectat neſcire qđ teneť ſcire: ſed non eſt deter-
minatum apđ ſe ꝙ teneatur illud ſcire: ⁊ hec ex
cuſat non a toto: ſed tanto ⁊ minus ꝙ ſimplex ⁊
craſſa: tamen opinio theologorum plurimũ eſt
ꝙ ignorãtia ãnexa contemptui vel negligẽtie
eſt ſemper peccatum ⁊c. De illa materia habeť
extr ađ cle. ex. c. apoſtolice. ⁊. xij. q. ij. c. ꝗ ex hũa-
nis. Neceſſe eſt vt peregrini pauperes viatores

quos aſtringit neceſſitas emere a talibus excõi
catis qñq3 bibere:comedere dormire:ꝛ hoſpita
ri cũ ipſis in cap.qm̃ multos abſoluto.xi.q.iij.et
capi.inter alia.de ſcn.excõi.Quantũ ad ſextam
partẽ in qua ẽ determinãdũ de duab'ſentẽtijs
leuioribus ibi in textu.Sũt iterdicta ꝛc.Eſt no
tandũ ꝙ ſentẽtie ſuſpenſionis interdicti ſũt le-
niores ſentẽtie ipa excõicatõne de quib' habeꝛ
de officio lega.c.Sane.ꝛ.xxiiij.q.i.c.miror nul
lus.Oẽs iſte ſentẽtie ſunt timẽde qꝛ imediate i
ficiũt aĩam: iõ trahunt ſecũ executionẽ ſiue iu-
ſte ſiue iniuſte late in capiꝛ.Sententia paſtoris
xi.q.iij.et cõſilio antiocheno.ꝛ ſm beatũ Tho.
ſup.xviij.diſt.quarti.ꝛ in cap.Paſtoralis.de ap
pella.Hinc excipiũtur duo caſus quibus ſentẽ-
tia iniuſte lata nõ eſt timẽda.Prim'eſt ſi ſentẽ-
tia ſit lata poſt apella.Secũdus eſt cũ ſentẽtia
continet errorẽ intolerabilẽ ꝛ hoc intelligatis
cum de his conſtiterit.vñ dꝛ error intolerabilis
ſi aliqs excõicatur qꝛ nõ furaꝛ vel mechatur vl'
quia nonvult incidere in hereſim ꝛ ſic de ſimili
bus errobus in ca.p.tuas extra de ſen.ex.Qui-
dam apponũt ſi prelatus p̃cipiat ſub pena excõ-
municationis aliquod impoſſibile.Itẽ qñ aliqs
excõicatur ꝑ indebitis exactõibus.extra de ex
ceſ.p̃la.cũ ad quorũdã.Nota ꝙ ſetentia tribus
modis dꝛ iniuſta.iij.ca.ep̃s preſbyter.§.ſi ergo
xi.q.iij.Primo mõ ex animo cũ iudex malo zelo
ꝓnũciat.Ex cã cũ certa cã nõ ſubeſt ꝛc.Ex ordi
ne cũ p̃termittiꝛ ordo iuris in ca.Nõ debet§.xi.
q.iij.vbi dꝛ ꝙ iiuſta ſentẽtia nullũ alligat apud
deũ ſi de hoc ꝯſtituerit.In oib' his ſentẽtijs ca
ueatur ꝯtemptus.xi.q.iij.c.Nemo eñ contẽnat
vincula eccleſiaſtica.nã homo nõ eſt q̃ ligat:ſed
xp̃s.¶Queriꝛ circa p̃miſſa ſi filius aut ſeru'fu-
erit excõicatus vtrũ pater vel dñs poſſit ꝑtici-
pare cũ ipſis ſine periculo ſentẽtie excõicatiõis
Solu.nõ poſſunt.i ca.de filia.xxvij.q.i.¶Que-
riꝛ quis põt excõicare.Solutio.illi ſoli pñt ex-
cõicare qui habẽt iuriſditionẽ in foro iudiciali:
vt papa:archiepiſcopi:epiſcopi:archid̃.et deca-
ni ſm btm̃ Thomã ſup.xviij.di.quarti.ſentẽ.ij.
q.i.ca.Nemo tñ aliqui voluerũt dicere ꝙ cura-
tus parrochiales poteſt excõicare in parrochia
ſua ex cõmiſſione ei facta vel in certis caſibus
ſicut furto rapina i capitulo cũ ab eccleſiaꝝ.de
offi.or.ſed hoc nõ credo fore verũ niſi cõſuetu-
do hoc in aliqua patria inueniret in capi.cõque
ſtus.ix.q.iij.ꝛ cauſa quare nõ credo iſtd̃ fore ve-
rũ eſt qꝛ lʒ tales curati habeãt clauẽ ordinis et
iuriſditõis in foro cõſciẽtie ſupra ſubditos ſuoſ
tamen non habent clauem iuriſditionis in foro
iudiciali qd̃ requiritur ad hocꝙ poſſint excom
municare ſm beatum Thomã loco preallegato

Uidetur ꝙ quilibet ſacerdos poſſit excõicare
qꝛ excõicatio eſt actus clauiũ: ſed quilibet ſacer
dos habet claues.igitur quilibet ſacerdos põt
excõicare.Secũdo ſic maius ẽ abſoluere ꝛ liga
re in foro penitẽtiali q̃ in foro iudiciali:ſʒ qui-
libet ſacerdos põt ſibi ſubditos in foro peniten
li aſoluere ꝛ ligare.ergo põt ſibi ſubditos excõi
care.Solu.dicendũ ẽ ad hoc ꝙ in ea in quibus
eminet mai' periculũ ſunt maioribus reſeruan
da d̃ car ho.edi.l.ij.Sʒ pena excõicatõis ẽ valde
ꝑiculoſa:ergo nõ dʒ cõmitti cuilibet ſacerdoti.
Ulterius eſt notãdum ꝙ in foro ꝯſciẽtie tantũ
agiꝛ inter deũ ꝛ hoiem ſʒ in foro exterioris iudi
cij tm̃ agiꝛ hois ad hoiem.ꝛ ideo abſolutio vel
ligatio q̃ vnũ hoiez obligat i cõꝑatiõe ad alios
hoies ad forũ publicũ exꝛioris iudicij ꝑtinet:et
qꝛ ꝑ excõicationẽ hõ a cõione fideliũ ſeparatur
iõ excõicatio ad forũ exterius ꝑtinet: quare illi
ſoli poſſunt excõicare qui habent iuriſditonẽ i
foro iudiciali.ideo ſoli epiſcopi ꝛ illi de quibus
in littera dictũ extitit.Tunc ad primã rõem di
cendũ ẽ ꝙ excõicatio nõ eſt act' clauis directe
ſed magis reſpectu exterioris iudicij.Sʒ q̃uis
ſententia excõicationis in exteriori iudicio pro
mulgetur tñ aliquomodo pertinet ad auditum
regni ſcʒ qꝛ eccl'ia militãs eſt via ad triũphãtẽ
ideo talis iuriſditio ꝑ quã excõicare quis põt.
poteſt dici clauis.Alio mõ põt dici ꝙ ẽ clauis
ordinis quã oĩs ſacerdotes habẽt et eſt clauis
iuriſditionis in foro iudiciali quã habẽt ſoli iu-
dices exterioris fori.vtrãq3 tñ contulit xp̃s pe
tro.Math.xvi.Ad ſecundã dicẽdũ eſt ꝙ ſacer-
dotes ꝑrochiales hñt quandã iuriſditionem in
ſubditos ſuos q̃tum ad forũ cõſcientie ſed non
q̃tum ad forum iudiciale ꝛ iõ ſacerdotes parro
chiales excõmunicare nõ poſſunt ſʒ abſoluere
pñt in foro penitẽtiali:ꝛ q̃uis forũ penitẽtiale
ſit dignius tamẽ in foro iudiciali maior ſolẽni-
tas requiritur:qꝛ in eo oportet ꝙ nõ ſolum deo
ſʒ etiam hoi ſatiſfaciat ſm beatũ Thomã.xviij.
diſtin.iiij.ſenten.¶Queritur vtrũ aliqs poſſit
ſeip̃m excõicare.Solu.dico ꝙ non ꝑ capit.ſi is
qui.xi.q.iiij.¶Queritur vtrũ excõicatus poſſit
ſepius excõicari.ꝛ videꝛ ꝙ ſic.ij.q.iiij.c.engel-
trudam.ꝛ ar.xi.q.iij.c.excellentiſſimus Oppoſi
tũ videꝛ per.c.multi.ij.q.i.vbi dicitur ꝙ de his
qui foris ſunt nihil ad nos.xxiij.q.i.c.ij.ꝛ.iij.et
extra de iudi.ca.cum non ab hoie.Item q̃ eſt ex
tra eccl'iam non põt eſſe magis extra.xi.q.iij.c.
oĩs xp̃ianus.Sol.Aliquoꝝ iuriſtarũ ẽ ꝙ excõi
catus amplius nõ põt excõicari ſed denunciari
põt excõicatus ꝛ ſic intelliguntꝛ oĩa iura q̃ dicũt
ꝙ ſepius põt quis excõicari: ſʒ melius ẽ dicere
ꝙ excõicatus põt ſepius excõicari: et ſunt hic

duo effectus excõicationis.prim' effect' eſt eij
ciẽdi extra eccl'iam.Scd̃s effect' eſt detinendi
extra ſicut qui eſt ligatus vno vinculo adhuc li-
gari põt:ꝛ ſicut q̃ eſt in vno peccato põt alid̃ cõ-
mittere: ꝛ ſic plus puniri debʒ ita de excõicato
q̃ pluries excõicatur.i.c.ita quorũdã de iudeis
¶Queriꝛ qñ dicatur quis excõicatus vtrũ a tẽ-
pore receptõis litterarũ.an a tempore cõceſſio-
nis.Solutio.Dicendum eſt ꝙ nulla ſentẽtia ef
ficaciter ligat niſi poſtq̃ ſcitur ab eo q̃ eſt excõ
municatus.ij.q.vi.ca.Biduũ:ꝛ hoc vex eſt cuʒ
ꝓbabilis eſt ignorãtia.ſecus ſi craſſa et ſupina
ar.c.illud de cleri.excõi.Alij dicunt ꝙ imedia-
te ꝙ ꝓfertur ab ore iudicis eſt excõicat' i.c.pa
ſtoralis de appella.qꝛ ſentẽtia excõicatõis ſtati
trahit ſecum ſuã executionẽ:ꝛ hoc dũmodo ſit
pura ꝛ nõ cõditionalis:verũtamen nõ punitur
ſi ingerat ſe cõmunioni hominum añq̃ ſciat in
c.illud abſoluto.Uñ apo.Miſericordiã merui
quia ignorãs feci.viij.di.ca.ꝯſuetudo.¶Queri
tur vtꝝ qs ſit vitandus añ denunciationẽ.Sol.
Dicendum ẽ ꝙ ſic ab his q̃ ſciunt eum excõica-
tum in.c.cũ nõ ab hoie de ſen.excõ.xi.q.ij.c.ad
menſam.§.euidenter.vi.q.ij.ſi tm̃.ꝛ.c.placuit.
qui eñ ſcit certiorari nõ debet.ff.de ac.emptio.
ꝛ ven.l.i.in fi.xi.q.iij.ſi inimicus.Nã denuncia-
tio nõ fit niſi ꝓpter ignorãtes.deus eñ ligat ꝛ
non homo.xi.q.iij.c.nemo.¶Queriꝛ vtrum ali-
quis debeat excõicari.ꝛ videꝛ ꝙ non:qꝛ excõica
tio maledictio quedã eſt:ſed ad Ro.xij.Prohi
bemur maledicere:ergo videtur ꝙ nullus debe
at excõicari.Itẽ eccleſia militans dʒ imitari tri
umphãtẽ ſed vt in epiſtola ĩde habetur micha-
el archãgelus cũ ꝑliareꝛ cuʒ diabolo ſup corꝑe
moyſi nõ eſt auſus iudiciũ blaſphemie inferre:
ſʒ ait ĩperet tibi dñs: ergo nec eccleſia militãs
dʒ alicui iudicium maledictõis ſeu excõicatõis
inferre.Itẽ nullus eſt in manu his tradẽd':ſed
ꝑ excõicatõez tradiꝛ qs ſatha.xi.q.iij.hoſt§audi
deniq3.ꝛ.c.oĩs xp̃ian'.Oppoſitũ hꝛ Mat.xviij.
Ubi diciꝛ q̃ eccl'iam audire cõtẽnit ſit tibi ſicut
ethnicus ꝛ publicanus.ꝛ ibi glo.ſicut heretic':
ſed heretici ſunt extra eccl'iaʒ:ergo ꝛ illi q̃ eccle
ſiaʒ audire contẽnunt ꝑ excõicatõez extra eccle
ſiam ſunt ponẽdi.Breuiter dicenduʒ ẽ ꝙ iudi
cium eccleſie ꝯforme dʒ eſſe iudicio dei.De' au
tẽ multipliciꝛ peccatores punit vt eos ad bonũ
trahat.vno mõ a cõione fideliũ eos ſeparando.
alio mõ penã eis reliquẽdo.ſ.a ſuffragijs eccle-
ſie ꝛ alijs ſpũalibus bonis eos p̃uando vt auxi-
lij ſubſtractis quibus a malo p̃pediebãtur ſuam
ĩfirmitatẽ cognoſcãt ꝛ humiles ad deũ redeãt
a quo ꝑ ſuperbiã receſſerunt.Et q̃tuʒ ad vtrũq3
eccl'ia in excõicatis diuinũ iudiciũ mutaꝛ.Inq̃

tum eñ a cõione fidelium ſeparat vt ſeꝑatꝛ eru
beſcant mutanꝛ eccl'iam diuinum iudiciũ q̃ per
flagella caſtigat.Inq̃tuʒ aũt a ſuffragijs ꝛ alijs
ſpũalib' ſeꝑat imitatur eccleſie diuinum iudici-
um quo penã ſibi relinquit vt per humilitatem
ſeip̃m cognoſcẽs ad deum redeat.¶Tunc ad ra
tiones.Ad primã dicendũ eſt ꝙ maledictio po
teſt eſſe dupliciter.vno modo ita ꝙ in malo qd̃
irrogat vel dicit ꝑ intentionẽ ſiſtat ꝛ ſic maledi
ctio oĩbus modis eſt ꝓhibita.alio modo qd̃ ma
ledictio imprecatur ad bonum illius ordinet q̃
maledicitur ꝛ iſta nõ eſt ꝓhibita ſed ſalutifera.
Ad ſcd̃am dicẽdũ eſt ꝙ diabolus incorporalis
eſt extra ſtatum merẽdi: ideo non eſt ſuſceptibi
lis alicuius boni ꝑ excõicationis penã.ad terti
am dicendum ẽ ꝙ ex hoc ip̃o ꝙ aliqs ſuffragijs
eccleſie p̃uatur triplex incõmodũ ĩcidit ꝓpter
tria q̃ qs ex ſuffragijs ꝯſeq̃tur valent eñ ſuffra-
gia ad augmentum gr̃a his qui habẽt gr̃am:va
lent ad merendum eis q̃ nõ hñt:valẽt etiam ad
cuſtodiã virtutis:valent ad defendenduʒ ab ho
ſte ꝛc.Uñ in primitiua eccl'ia qñ oportebat ꝑ ſi
gna homies ad fidẽ ĩuitare: ſpũſſancti donũ vi
ſibili ſigno manifeſtabaꝛ:ita ꝛ excõicatio corꝑa
li vexatione a diabolo inſſcebaꝛ nec eſt incõue-
niẽs ſi ille qui nõ eſt deſꝑat' hoſti detur: q̃a nõ
datur ei quaſi dãnãdus:ſed quaſi corrigendus.
¶Queritur vtrũ excõicatus poſſit excõmunica
re:ꝛ videꝛ ꝙ ſic quia ille q̃ eſt excõicatus vel ſu
ſpẽſus neq3 ordinẽ nec iuriſdictionẽ amittit:qꝛ
neq3 reordinatur cuʒ abſoluitur nec ei cura ite
rum cõmittiꝛ: ſed excõicatio nõ requirit niſi or
dinẽ vel iuriſdictionez:ergo excõicatus põt ex-
cõicare.item maius eſt ꝯficere corpus xp̃i q̃ ex
cõicare:ſed excõicatus ꝛ ſuſpẽſus põt ꝯficere.i.
q.i.Dñs declarauit.ꝛ ea.q.c.qui ꝑfectionez.ꝛ.c.
quodã.de ꝯſe.di.iiij.c.nõ in vobis.Et ꝑ beatum
Thomã.ſup.xiij.di.iiij.ſen.Ergo poſſunt excõi
care.Oppoſitum arguitur:quia ligatus corpo-
raliter non põt alium ligare:ſed vinculum ſpiri
tuale eſt fortius q̃ corporale:ergo excommuni
catus nõ põt excõicare cũ excõicatio ſit vinculũ
ſpũale.Sol.Dicendum eſt ſm btm̃ thomã ſup
xviij.di.iiij.ſen.ꝙ vſus iuriſdictionis eſt in com
paratione ad alium hominẽ:ꝛ ideo cum omnis
excõmunicatus a cõmunione fidelium ſepareꝛ
quilibet excõmunicatus vſu iuriſdictionis p̃ua
tur excõmunicatio eſt iuriſdictionis:ideo excõ
municatus excõmunicare non poteſt: ꝛ eadẽ ra
tio eſt de ſuſpenſo ꝛ iuriſdictione:ſi eñ ſit ſuſpẽ
ſus ab ordine tm̃ tunc non poteſt ea que ſunt or
dinis:ſed poteſt ea que ſunt iuriſdictõis:ꝛ econ
uerſo.ſi ſit ſuſpẽſus a iuriſdictione ꝛ non ab or-
dine poteſt ea que ſunt ordinis ꝛ non ea q̃ ſunt

quos aſtringit neceſſitas emere a talibus excõi
catis q̃nq̃ȝ bibere:comedere dormire:⁊ hoſpita
ri cũ ipſis in cap.q̃m multos abſoluto.xi.q.iij.et
capi.inter alia.de ſen.excõi.Quantũ ad ſextam
partẽ in qua ẽ determinãdũ de duab⁹ſentẽtijs
leuioribus ibi in tertu.Sũt iterdicta ⁊c.Eſt no
tandũ ꝙ ſentẽtie ſuſpenſionis interdicti ſũt le
uiores ſentẽtie ip̃a excõicatõne de quib⁹ habeť
de officio lega.c. Sane.⁊.xxiiij.q.i.c.miror nul
lus.Oẽs iſte ſentẽtie ſunt timẽde qꝛ imediate i
ficiũt aiam: iõ trahunt ſecũ executionẽ ſiue iu
ſte ſiue iniuſte late in capiť.Sententia paſtoris
xi.q.iij.et cõſilio antiocheno. ⁊ ſm beatũ Tho.
ſup.xviij.diſt.quarti.⁊ in cap. Paſtoralis.de ap
pella.Hinc excipiũtur duo caſus quibus ſentẽ
tia iniuſte lata nõ eſt timẽda.Prim⁹eſt ſi ſentẽ
tia ſit lata poſt apella. Secũdus eſt cũ ſentẽtia
continet errorẽ intolerabilẽ ⁊ hoc intelligatis
cum de his conſtiterit.vñ dꝛ error intolerabilis
ſi aliq̃s excõicatur qꝛ nõ furať vel mechatur vł
quia nonvult incidere in heresim ⁊ ſic de ſimili
bus errobus in ca.p.tuas extra de ſen.ex.Qui
dam apponũt ſi prelatus p̃cipiat ſub pena excõ
municationis aliquod impoſſibile.Itẽ q̃n aliq̃s
excõicatur ꝓ indebitis exactõibus. extra de ex
ceſ.p̃la.cũ ad quorũdã.Nota ꝙ ſetentia tribus
modis dr̃ iniuſta.iij.ca. ep̃s preſbyter.§. ſi ergo
xi.q.iij.Primo mõ ex animo cũ iudex malo zelo
ꝓnũciat.Ex cã cũ certa cã nõ ſubeſt ⁊c. Ex ordi
ne cũ p̃termittiť ordo iuris in ca.Nõ debetȝ.xi.
q.iij.vbi dꝛ ꝙ iniuſta ſentẽtia nullũ alligat apud
deũ ſi de hoc ↄſtituerit.In oĩb⁹ his ſentẽtijs ca
ueatur ↄtemptus.xi.q.iij.c.Nemo eñ contẽnat
vincula eccleſiaſtica.nã homo nõ eſt q̃ ligat:ſed
xp̃s.¶Queriť circa p̃miſſa ſi filius aut ſeru⁹fu
erit excõicatus vtrũ pater vel dñs poſſit ꝑtici
pare cũ ipſis ſine periculo ſentẽtie excõicatiõis
Solu.nõ poſſunt.i ca.de filia.xxvij.q.i.¶Que
riť quis põt excõicare.Solutio.illi ſoli pñt ex
cõicare qui habẽt iuriſditionẽ in foro iudiciali:
vt papa:archiepiſcopi:epiſcopi:archid.et deca
ni ſm btm̃ Thomã ſup.xviij.di.quarti. ſentẽ.ij.
q.i.ca.Nemo tñ aliqui voluerũt dicere ꝙ cura
tus parrochiales poteſt excõicare in parrochia
ſua ex cõmiſſione ei facta vel in certis caſibus
ſicut furto rapina i capitulo cũ ab eccleſiaꝝ. de
offi.or.ſed hoc nõ credo fore verũ niſi cõſuetu
do hoc in aliqua patria inueniret in capi.cõque
ſtus.ix.q.iij.⁊ cauſa quare nõ credo iſtđ fore ve
rũ eſt qꝛ lȝ tales curati habeãt clauẽ ordinis et
iuriſditõis in foro cõſciẽtie ſupra ſubditos ſuoſ
tamen non habent clauem iuriſditionis in foro
iudiciali qđ requiritur ad hoc ꝙ poſſint excom
municare ſm beatum Thomã loco preallegato

Uidetur ꝙ quilibet ſacerdos poſſit excõicare
qꝛ excõicatio eſt actus clauiũ: ſed quilibet ſacer
dos habet claues.igitur quilibet ſacerdos põt
excõicare.Secũdo ſic maius ẽ abſoluere ⁊ liga
re in foro penitẽtiali q̃ in foro iudiciali:ſȝ qui
libet ſacerdos põt ſibi ſubditos in foro peniten
li aſoluere⁊ ligare.ergo põt ſibi ſubditos excõi
care.Solu.dicendũ ẽ ad hoc ꝙ in ea in quibus
eminet mai⁹ periculũ ſunt maioribus reſeruan
da đ car ho.edi.l.ij.Sȝ pena excõicatõis ẽ valde
ꝑiculoſa:ergo nõ dȝ cõmitti cuilibet ſacerdoti.
Ulterius eſt notãdum ꝙ in foro ↄſciẽtie tantũ
agiť inter deũ⁊ hoiem ſȝ in foro exterioris iudi
cij tm̃ agiť hoĩs ad hoiem. ⁊ ideo abſolutio vel
ligatio q̃ vnũ hoiez obligat i cõꝑatiõe ad alios
hoies ad forũ publicũ extioris iudicij ꝑtinet:et
qꝛ ꝑ excõicationẽ hõ a cõione fideliũ ſeparatur
iõ excõicatio ad forũ exterius ꝑtinet: quare illi
ſoli poſſunt excõicare qui habent iuriſditonẽ i
foro iudiciali.ideo ſoli epiſcopi ⁊ illi de quibus
in littera dictũ extitit.Tunc ad primã rõem di
cendũ ẽ ꝙ excõicatio nõ eſt act⁹ clauis directe
ſed magis reſpectu exterioris iudicij. Sȝ q̃uis
ſententia excõicationis in exteriori iudicio pro
mulgetur tñ aliquomodo pertinet ad auditum
regni ſcȝ qꝛ eccl'ia militãs eſt via ad triũphãtẽ
ideo talis iuriſditio ꝑ quã excõicare quis põt.
poteſt dici clauis. Alio mõ põt dici ꝙ ẽ clauis
ordinis quã oĩs ſacerdotes habẽt et eſt clauis
iuriſditionis in foro iudiciali quã habẽt ſoli iu
dices exterioris fori.vtrãq̃ȝ tñ contulit xp̃s pe
tro.Math.xvi.Ad ſecundã dicẽdũ eſt ꝙ ſacer
dotes ꝑrochiales hñt quandã iuriſditionem in
ſubditos ſuos q̃tum ad forũ cõſcientie ſed non
q̃tum ad forum iudiciale ⁊ iõ ſacerdotes parro
chiales excõmunicare nõ poſſunt ſȝ abſoluere
pñt in foro penitẽtiali:⁊ q̃uis forũ penitẽtiale
ſit dignius tamẽ in foro iudiciali maior ſolẽni
tas requiritur:qꝛ in eo oportet ꝙ nõ ſolum deo
ſȝ etiam hoĩ ſatiſfaciat ſm beatũ Thomã.xviij.
diſtin. iiij.ſenten. ¶ Queritur vtrũ aliq̃s poſſit
ſeip̃m excõicare.Solu.dico ꝙ non ꝑ capit. ſi is
qui.xi.q.iiij.¶Queritur vtrũ excõicatus poſſit
ſepius excõicari.⁊ videť ꝙ ſic.ij.q.iiij.c. engel
trudam.⁊ar.xi.q.iij.c.excellentiſſimus Oppoſi
tũ videť per.c.multi.ij.q.i. vbi dicitur ꝙ de his
qui foris ſunt nihil ad nos.xxiij.q.i.c.ij.⁊.iij. et
extra de iudi.ca.cum non ab hoie.Item q̃ eſt ex
tra eccl'iam non põt eſſe magis extra.xi.q.iij.c.
oĩs xp̃ianus.Sol. Aliquoꝝ iuriſtarũ ẽ ꝙ excõi
catus amplius nõ põt excõicari ſed denunciari
põt excõicatus⁊ ſic intelliguntť oĩa iura q̃ dicũt
ꝙ ſepius põt quis excõicari: ſȝ melius ẽ dicere
ꝙ excõicatus põt ſepius excõicari: et ſunt hic

duo effectus excõicationis. prim⁹ effect⁹ eſt eij
ciẽdi extra eccl'iam.Scđs effect⁹ eſt detinendi
extra ſicut qui eſt ligatus vno vinculo adhuc li
gari põt:⁊ ſicut q̃ eſt in vno peccato põt aliđ cõ
mittere: ⁊ ſic plus puniri debȝ ita de excõicato
q̃ pluries excõicatur.i.c. ita quorũdã de iudeis
¶ Queriť q̃n dicatur quis excõicatus vtrũ a tẽ
pore receptõis litterarũ.an a tempore cõceſſio
nis.Solutio.Dicendum eſt ꝙ nulla ſentẽtia ef
ficaciter ligat niſi poſtq̃ ſcitur ab eo q̃ eſt excõ
municatus.ij.q.vi.ca. Biduũ:⁊ hoc veꝝ eſt cuȝ
ꝓbabilis eſt ignorãtia.ſecus ſi craſſa et ſupina
ar.c.illud de cleri.excõi. Alij dicunt ꝙ imedia
te ꝙ ꝓfertur ab ore iudicis eſt excõicat⁹ i.c. pa
ſtoralis de appella.qꝛ ſentẽtia excõicatõis ſtati
trahit ſecum ſuã executionẽ:⁊ hoc dũmodo ſit
pura ⁊ nõ cõditionalis:verũtamen nõ punitur
ſi ingerat ſe cõmunioni hominum añq̃ ſciat in
c.illud abſoluto.Uñ apo. Miſericordiã merui
quia ignorãs feci.viij.di.ca.ↄſuetudo. ¶ Queri
tur vtꝝ q̃s ſit vitandus añ denunciationẽ. Sol.
Dicendum ẽ ꝙ ſic ab his q̃ ſciunt eum excõica
tum in.c.cũ nõ ab hoie de ſen.excõ.xi.q.ij.c. ad
menſam.§.euidenter.vi.q.ij.ſi tm̃. ⁊.c.placuit.
qui eñ ſcit certiorari nõ debet.ff.de ac.emptio.
⁊ven.l.i.in ſi.xi.q.iij.ſi inimicus. Nã denuncia
tio nõ ſit niſi ꝓpter ignorãtes.deus eñ ligat ⁊
non homo.xi.q.iij.c.nemo.¶Queriť vtrum ali
quis debeat excõicari.⁊ videť ꝙ non:qꝛ excõica
tio maledictio quedã eſt:ſed ad Ro.xij. Prohi
bemur maledicere:ergo videtur ꝙ nullus debe
at excõicari.Itẽ eccleſia militans dȝ imitari tri
umphãtẽ ſed vt in epiſtola iude habetur micha
el archãgelus cũ ꝺ̃liareť cuȝ diabolo ſuꝑ corꝑe
moyſi nõ eſt auſus iudiciũ blaſphemie inferre:
ſȝ ait iperet tibi dñs: ergo nec eccleſia militãs
dȝ alicui iudicium maledictõis ſeu excõicatõis
inferre.Itẽ nullus eſt in manu his tradẽd⁹:ſed
ꝑ excõicatõeȝ tradiť q̃s ſatha.xi.q.iij.hoſtȝ audi
deniq̃ȝ.⁊.c.oĩs xp̃ian⁹.Oppoſitũ hr̃ Mat.xviij.
Ubi diciť q̃ eccl'iam audire cõtẽnit ſit tibi ſicut
ethnicus ⁊ publicanus.⁊ ibi glo. ſicut heretic⁹:
ſed heretici ſunt extra eccl'iaȝ:ergo ⁊ illi q̃ eccle
ſiaȝ audire contẽnunt ꝑ excõicatõeȝ extra eccle
ſiam ſunt ponẽdi .Breuiter dicenduȝ ẽ ꝙ iudi
cium eccleſie ↄforme dȝ eſſe iudicio dei.De⁹ au
tẽ multipliciť peccatores punit vt eos ad bonũ
trahat.vno mõ a cõione fideliũ eos ſeparando.
alio mõ penã eis reliquẽdo.ſ.a ſuffragijs eccle
ſie ⁊ alijs ſp̃ualibus bonis eos p̃uando vt auxi
lij ſubſtractis quibus a malo p̃pediebãtur ſuam
i firmitatẽ cognoſcãt ⁊ humiles ad deũ redeãt
a quo ꝑ ſuperbiã receſſerunt.Et q̃tuȝ ad vtrũq̃ȝ
eccl'ia in excõicatis diuinũ iudiciũ mutať.Inq̃

tum eñ a cõione fidelium ſeparat vt ſeꝑatſ eru
beſcant mutanť eccl'iam diuinum iudiciũ q̃ per
flagella caſtigat.Inq̃tuȝ aũt a ſuffragijs ⁊ alijs
ſp̃ualib⁹ſeꝑat imitatur eccleſie diuinum iudici
um quo penã ſibi relinquit vt per humilitatem
ſeip̃m cognoſcẽs ad deum redeat. ¶Tunc ad ra
tiones.Ad primã dicendũ eſt ꝙ maledictio po
teſt eſſe dupliciter.vno modo ita ꝙ in malo qđ
irrogat vel dicit ꝑ intentionẽ ſiſtat ⁊ ſic maledi
ctio oĩbus modis eſt ꝓhibita.alio modo qđ ma
ledictio imprecatur ad bonum illius ordinet q̃
maledicitur ⁊ iſta nõ eſt ꝓhibita ſed ſalutifera.
Ad ſcđam dicẽdũ eſt ꝙ diabolus incorporalis
eſt extra ſtatum merẽdi: ideo non eſt ſuſceptibi
lis alicuius boni ꝑ excõicationis penã. ad terti
am dicendum ẽ ꝙ ex hoc ip̃o ꝙ aliq̃s ſuffragijs
eccleſie p̃uatur triplex incõmodũ icidit ꝓpter
tria q̃ q̃s ex ſuffragijs ↄſeq̃tur valent eñ ſuffra
gia ad augmentum gr̃a his qui habẽt gr̃am:va
lent ad merendum eis q̃ nõ hñt:valẽt etiam ad
cuſtodiã virtutis:valent ad defendenduȝ ab ho
ſte ⁊c. Uñ in primitiua eccl'ia q̃n oportebat ꝑ ſi
gna homĩes ad fidẽ iuitare: ſp̃uſſancti donũ vi
ſibili ſigno manifeſtabať:ita ⁊ excõicatio corꝑa
li vexatione a diabolo iniſcebať nec eſt incõue
niẽs ſi ille qui nõ eſt deſꝑat⁹ hoſti detur : q̃a nõ
datur ei quaſi dãnãdus:ſed quaſi corrigendus.
¶Queritur vtrũ excõicatus poſſit excõmunica
re:⁊ videť ꝙ ſic quia ille q̃ eſt excõicatus vel ſu
ſpẽſus neq̃ȝ ordinẽ nec iuriſdictionẽ amittit:qꝛ
neq̃ȝ reordinatur cuȝ abſoluitur nec ei cura ite
rum cõmittiť: ſed excõicatio nõ requirit niſi or
dinẽ vel iuriſdictioneȝ:ergo excõicatus põt ex
cõicare.item maius eſt ↄficere corpus xp̃i q̃ ex
cõicare:ſed excõicatus ⁊ ſuſpẽſus põt ↄficere.i.
q.i.Dñs declarauit.⁊ ea.q.c.qui ꝑfectioneȝ.⁊.c.
quodã.de ↄſe.di.iiij.c.nõ in vobis.Et ꝑ beatum
Thomã.ſuꝑ.xiij.di.iiij.ſen. Ergo poſſunt excõi
care. Oppoſitum arguitur:quia ligatus corpo
raliter non põt alium ligare:ſed vinculum ſpiri
tuale eſt fortius q̃ corporale:ergo excommuni
catus nõ põt excõicare cũ excõicatio ſit vinculũ
ſp̃uale. Sol. Dicendum eſt ſm btm̃ thomã ſuꝑ
xviij.di.iiij.ſen.ꝙ vſus iuriſdictionis eſt in com
paratione ad alium hominẽ:⁊ ideo cum omnis
excõmunicatus a cõmunione fidelium ſepareť
quilibet excõmunicatus vſu iuriſdictionis p̃ua
tur excõmunicatio eſt iuriſdictionis:ideo excõ
municatus excõmunicare non poteſt: ⁊ eadẽ ra
tio eſt de ſuſpenſo ⁊ iuriſdictione:ſi eñ ſit ſuſpẽ
ſus ab ordine tm̃ tunc non poteſt ea que ſunt or
dinis:ſed poteſt ea que ſunt iuriſdictõis:⁊ econ
uerſo.ſi ſit ſuſpẽſus a iuriſdictione ⁊ non ab or
dine poteſt ea que ſunt ordinis ⁊ non ea q̃ ſunt

iuriſdictionis. Si aut̄ ab vtroqꝫ tūc neutruꝫ po
teſt per beatū Tho. loco p̄allegato. ⁊. xi. q. i. In
ſumma d̄ oꝛ. ab epi. q̇ epiſcopatui re. c. ij. ī textu
⁊ in glo. Tunc ad rationes. Ad primā dicenduꝫ
eſt ꝙ q̄uis nō amittat iuriſdictionē: amittit ta-
men iuris vſum. ad ſcd̄am dicendum eſt ꝙ cōfi-
cere ſequitur poteſtatē caracteris qui ī delebilis
eſt: ⁊ ideo homo ex quo caracterē oꝛdinis habꝫ
poteſt ſemper conficere licet non ſemper ei lice
at: ſecus aūt eſt de excōmunicatione que ſeq̇tur
iuriſdictionē q̇ auferri poteſt ⁊ ligari. ¶ Queri-
tur vtrum p̄te contradicēte aduerſa excōicatus
poſſit abſolui. So. Dicēduꝫ eſt ꝙ ſic ꝓ cōtuma-
cia. dum excōicatus offert ſe ad iuſticiaꝫ de his
pro quib⁹ ip̄am ſniam excepit etiā ſi pars aduer
ſa appellationis obſtaculum īterponeret abſol
ueretur ab ipſo tamē excōicato prius ſufficiēti
cautiōe recepta. Tamē ſi q̇s eſt excōicatus pro
manifeſta offenſa nō abſoluit̄ an̄ ſatiſſactioneꝫ
infra de v̄bo. ſig. ca. ex parte. Si auteꝫ ſit excōi
catus ꝓ iudicato nō poteſt iudex eum abſolue-
re ſine cōſenſu p̄tis aduerſe. in. c. excōicatos. xi.
q. iij. ⁊. c. ex parte abſoluto. ¶ Querit̄ q̇s poteſt
abſoluere excōicatuꝫ. de iſto dubio tractabo in
ca. de penitentia: ibi. Si fuit ignarus aut ana-
thema tacens vbi eſt textus ad hoc. ¶ Queritur
vtruꝫ excōmunicatus poſſit abſolui inuit⁹. So
lutio. Dicēdum eſt ꝙ ſic: q2 ſicut excōmunicatio
fertur in eum inuitum: ita etiam poteſt abſolui
inuitus. ¶ Queritur nunq̇d ille q̇ eſt excōmuni
catus pluribus excōmunicationibus poteſt ab
vna abſolui alia vel alijs remanētibus. So. Di-
cendum eſt cuꝫ diſtictōe: q2 aut aliq̇s excōmuni
catus eſt ab vno iudice: aut a pluribus ſi ab vno:
aut vna ſentētia tm̄ eſt ligat⁹: aut plurib⁹ ſi vna
tunc per vnā abſolutionē eſt abſolutus. ſi pluri
bus ſententijs eſt ligatus. tunc iterum eſt diſti
guendū: quia aut vna eſt principalis alie incidē
tes: ⁊ ſic abſolutus a p̄ncipali abſolutus eſt ab i
cidentalibus aut vtraqꝫ eſt p̄ncipalis: ⁊ ſic abſo
lutus ab vna nō eſt abſolutus ab alia: aut aliq̇s
eſt excōicatus a diuerſis iudicibus: ⁊ tūc aut ha
bent eandē iuriſdictionē aut nō. Si ſic: tunc ſi
vnus abſoluit vice alioꝝ abſolutus eſt. Si non
habēt eādē iuriſdictionē: tunc qui abſolutus ē
ab vno non cenſetur abſolutus ab alijs: vt nota
tur in. c. cum ꝓ cauſa. extra de ſentē. excom. ⁊. c.
officij. e. in. c. cum pro cauſa notatur vlterius ꝙ
in abſolutione debēt exprimi cauſe propter q̄s
fuerat excommunicatus.

¶ Sequitur de ꝯtumelia ipoꝝ
qui de facili excōmunicant.

P
Er excōmunicationē em̄ ſit abſciſio
membri ſit a capite eccleſie. Vn̄ alia
remedia omnia deberēt adhiberi anteq̄ fieret
excōmunicatio: ſicut membro infirmo adhiben
tur primo plura remedia: ⁊ ſi remedia valere nō
poſſunt tunc abſcinditur ne pars ſana corrum-
patur. alia eſt nobilitas corporis a quo p excom
municationē membrum abſcinditur. corp⁹ eniꝫ
illud corpus xp̄i eſt myſtice loquendo. Si enim
rex francie haberet infirmitatem in aliquo mē
bro non de facili abſcinderetur membrum illd̄.
cum quanta: ergo contumelia eſt abſcindenduꝫ
membrum a corpore chriſti. tota enim eccleſia
contremeſcere deberet quando vnum membrū
debet inde abſcindi ſicut accidit in corpore hu-
mano quando ab eo vnum membrum abſcindi
tur vel eſt abſcindendū. tertia conſideratio pe-
riculi: q2 quando aliquis excōicatur ip̄e gladio
percutitur. ſathane traditur ſine cōſilio ⁊ auxi-
lio relinquitur: nō debet eſſe modica cauſa pro
qua mater filiuꝫ percutit gladio. lupis inferna
libus exponit ⁊ infirmum ad mortem ſine cōſi-
lio relinquit. Quarta conſideratio obſtinacita-
tis q̇a excōmunicatio ſolebat fieri ad hoc vt il-
li qui excōmunicabātur corrigerentur: ⁊ ne po
pulus exemplo eoꝝ corrumperetur. hodie eniꝫ
contrarium accidit: quia qui excōmunicatur ex
communicationē contēnit ⁊ ad deteriora frena
laxat. Alij etiaꝫ corrumpuntur: quia excōmuni-
cant eis. vnde remedium verſum eſt in venenuꝫ
etiā multotiēs impetrantur tales excōmunica
tiōes ad vindictā ⁊ non proprie cauſa correctio
nis quare rare ſunt fiende excōmunicatiōes ꝓ
pter pericula que eminent excōmunicanti ⁊ ex
communicato ſm̄ beatum Auguſtinuꝫ in libro
de virtutibus et vicijs.

¶ Sequitur de modo vitandi pecca
ta ⁊ vincendi tentationes.

T
Riplex eſt hoſtis homi-
nis: demon: caro: mund⁹
Demō agit tumidū: mū-
dus cupidum: caro fedū.
Non faueas iſtis: vt ſis
a crimine mundus
Cur cōtēneris caueas ne deſpiciaris
Mūdū ſp̄nēdo vices carnē rep̄mēdo
Proſternes ſathanam ſeruando fideꝫ
bene ſanam
Tēptat hic aſtute ne cures viuere iuſte
Et male delinq̄s: ⁊ nō pctā relinquas
Cur te prudēt ſerua meditādo freq̄ntē
Q̄d dānatus eris: ſi mortali morieris
Ut mala diuites aliq̇d fac ocia vites

Nunc age nunc ora lege nūc vaga nul-
la ſit hora
Obſta pricipijs q2 tūc cito vicit̄ hoſt̄
Q̄n nimis creſcit temtatio raro q̇eſcit
Cerne deū q̇ te ſemp̄ ſpeculat̄ vbiqꝫ
Qui mala vix celat ſꝫ p̄uit ⁊ ip̄a r̄uelat
Nil eſt tā tectum quin ſit q̄nqꝫ repertū
Poſtea ꝯfuſus reus ē ⁊ ſepe retruſus
Inſpice q̄ta bōa dn̄s tribuit tibi dona
Precipue mortē xp̄i hn̄ reſpice forteꝫ
Ne ſis ingrat⁹ ſibi cōmittēdo reatus
Cū male delinq̇s iterū xp̄m crucifigis
Inſpice ſctōꝝ necnō exempla eorum
Gl̄ia p merit̄ iuſtis mala datur iniq̇s
Inſpicias aīam ſic xp̄i morte redēptā
At tibi ꝯmiſſa cur crimie d̄ſtruis ip̄az
Proſpice fetorē culpe penāqꝫ pudorē
Longa datur pena: ſꝫ delectatio curta
Cerne quot ⁊ q̄ta pctm̄ dat tibi dāna
Nulla queūt tm̄ te ledere crimia quātū
Cerne diem mort̄ que pulſat ad oſtia
fortis
Q̄d quāti ſubito moriūt̄ ſepe memēto
Scis ꝙ obibis hō neſcis vbi quō q̄n
Penſa iudiciū quo nil remāebit inultuꝫ
Cerne graues penas baratri forteſqꝫ
cathenas
Cerne domū celi ne p̄das turbine teli
Sacre ſcripture ſtudiū q̄ꝫ ſit tibi cure
Sic mala vitabis mētēqꝫ tuā ſaciabis
Sctōs ſectare prauos noli ſociare
Senſus frēare ſatagās carnēqꝫ dōare
Uinū ſumēdo ſis ſobri⁹ ⁊ comedendo
Et loca ꝓmpta mal̄ fuge ne ſis p̄nicial̄
Nā loc⁹ errare ꝓmpt⁹ facit ⁊ fatuare
Hec hn̄ ſeruādo: xp̄ꝫ cū matre rogādo
Crimina vitab̄ hoſteſqꝫ tuos ſupabis
Nemo tn̄ credat ꝙ eum tentatio ledat
Si nō cōſentit aīo q2 tunc bene ſentit
Debilis ē hoſtis q̄ nullum ni velit vrit
Non eſt pctm̄ niſi ſit p velle patratum
velle neq̄t cogi q̄uis q̄at ad mala pugi
Nō excuſatur ideo quis cuꝫ ſuperatur
Ergo tuū velle cōpeſcas crimina pelle
Ut careas pena leteris in ede ſerena
Te hn̄ conante dn̄o ſimul auxiliante.

T
Riplex eſt hoſtis. vnde Facetus.
Nocte dieqꝫ tuis tria ſunt heren-
tia coſtis. Immūdus mūdus furio
ſa caro: ferus hoſtis. Hec ac quicq̇d
eis appendet odire teneris. Tentatio em̄ bona
eſt dum tamen non vincat. in ꝓhemio Apoca-
lipſis. Prepara aīam tuam ad tentationē. Ten-
tatio nāqꝫ eſt vita hominis ſuper terram. Con-
tra mundum. i. Iohan. ij. Nolite diligere mun-
dum: neqꝫ ea que in mundo ſunt. Si quis enim
diligit mundū nō eſt charitas patris in illo. Oē
em̄ quod eſt in mūdo aut eſt ꝯcupiſcētia carnis
aut concupiſcētia oculoꝝ aut ſup̄bia vite. Ideo
nolite cōformari huic ſeculo: ſed reformamini
in nouitate ſenſus veſtri vt ꝓbetis q̇ ſit volūtas
dei bōa. ad Roma. xij. Unde. Bernar. de cōtem
ptu mūdi. Uox diuina ſonat ꝙ nemo ſpem ſibi
ponat. In rebus mundi que cām dāt pereundi
Si quis amat xp̄m mundum non diligit iſtum.
contra carnem ad Romanos. viij. Si ſm̄ carnē
vixeritis moriemini. Si auteꝫ ſpū facta carnis
mortificaueritis viuetis. Qui em̄ ſemīat ſua de
carne metet ⁊ corruptōnē. ad Gala. v. vi. Ber.
de contēptu mundi. Tu quoqꝫ frater ita carnis
contagia vita. Ut placeas xp̄o mundo dū viuis
in iſto. Cōtra demonē habet̄ p̄ma Petri. v. Ui-
gilate q2 aduerſarius veſter diabolus tanq̄ leo
rugiens circuit querēs quem deuoret. et ſequit̄
remedium. Cui reſiſtite fortes in fide: ergo cer
ta bonū certamen fidei app̄hendēde vitā ī qua
vocat⁹ es. prima ad Thimo. v. Ut mala deuites
Semper aliquid facito boni: vt diabolus te in
ueniat occupatū. Nam ſenſus ⁊ cogitatio proni
ſunt ad maluꝫ. Hierony. ⁊ Gen̄. viij. Senſus et
cogitatio cordis in malū ꝓna ſunt ab adoleſcen
tia ſua. Nunc age. ⁊c. ad Theſſalo. v. Sine inter
miſſione orate in oībus gratias agite: hec eniꝫ
eſt voluntas dei. et ad Coloccenſes. iiij. Orationi
inſtāte vigilātes in ea in gratiaꝝ actōe. ⁊c. Ma
thei. xvi. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tenta-
tionē. Principijs obſta ſero medicina paratur
⁊c. Tentio em̄ incboatur p ſuggeſtiōeꝫ: ideo ob
ſta ⁊ reſiſte huic principio ne progrediat̄ in de-
lectationē. ⁊ deiceps i cōſenſuꝫ quoniā modica
ſcintilla in materia cōbuſtibili ſi nō ꝓhibeatur
magnū infert incendiū: ideo principijs obſta ſe
re medicina parat̄. Nam mala per lōgas conua
luere moras. Ouidius. Inſpice ſanctoꝝ ⁊c. Exē
plū do vobis vt quēadmodū ego feci ita et vos
faciatis hoc eſt bonū ⁊c. Iohan. xiij. Quia ſicut
iuſtis p̄mia dant̄ ita impijs ſupplicia. ⁊ Math.
xxv. Uenite benedicti patris mei percipite re-
gnū quo ad primā partem. quo ad ſcd̄am. Diſce
dite a me maledicti in ignem eternū. Cerne de

Lauda tu dn̄m: ne p̄das eius amorē.

um ⁊c̃. Oculis mentis tue ⁊ ſerua mandata eius
ꝓma Iobã.ij. Quia te cernit vtiqꝫ. Eccle.xxxix.
Opera omis carnis coꝛam illo nec ẽ quicꝙ ab⸗
ſconditũ ab oculis eius. Qui mala ⁊c̃. Nauꝫ.iij.
Reuelabo pudentia tua. id eſt pctã: qꝛ quando
homo tegit deus detegit: ⁊ ſequitur punit: quia
nullũ malũ impunitũ nec bonũ irremuneratuꝫ.
Inſpice quãta bona ⁊c̃. Gratuita naturalis tẽ⸗
poꝛalia ⁊c̃. Vñ Apo. ꝓma ad Coꝛinth.iiij. Quid
hẽs qꝺ non accepiſti: q̃ſi dicat nihil. vñ Gre. O
magna ignominia hoi eo ꝙ creature irrationa
les magis obediũt deo q̃bus deus nõ tot contu
lit beneficia ſicut hoĩ. Non eñ creauit eas ad y
maginẽ ⁊ ſimilitudinẽ ſuã: nec redemit eas ſan
guine ſuo ⁊c̃. Pꝛo redemptione aũt humani ge
neris carneꝫ aſſumpſit humanã: infinita paſſus
eſt oppꝛobꝛia moꝛtem ſubijt tempoꝛalem tam a
cerbã cuius paſſioni omnes huius mũdi paſſio
nes non valent comparari. Trenoꝛum.i. O vos
omnes qui trãſitis per viam attendite ⁊ videte
ſi eſt doloꝛ ſimilis ſicut doloꝛ meus. Audite ob⸗
ſecro vniuerſi populi ⁊ videte doloꝛẽ meum eo
dem. Non eſt ſpecies ei neqꝫ decoꝛ vidimus euꝫ
⁊ non erat aſpectus. Eſaie.liij. Ergo hoc ſentite
in vobis qꝺ ⁊ in xp̃o ieſu qui humiliauit ſemet⸗
ip̃m factus obediens vſqꝫ ad moꝛtẽ: moꝛtẽ aũt
crucis. ad Philippen.ij. Vere enim languoꝛes
noſtros ipſe tulit et doloꝛes noſtros ip̃e poꝛta⸗
uit. Ipſe enim eſt vulneratus pꝛopter iniquita⸗
tes noſtras. Eſaie.liij. Pꝛopꝛio enim filio nõ pe
percit: ſed pꝛo nobis omnibus tradidit illuꝫ. ad
Roma.viij. Inſpicias animã. ad Romanos.iij.
Iuſtificati gratis gratia ip̃ius per redemptio⸗
nem que eſt in chꝛiſto ieſu. vnde Dauid. Exulta
bunt labia mea cum cãtauero tibi ⁊ anima mea
quam redemiſti. Vnde magiſter in tertio libꝛo
ſententententiarum: quia in homine tota natura
humana coꝛrupta erat totam aſſumpſit. id eſt a
nimam ⁊ carnem vt totam curaret. ergo cũ ani
nima ſit tibi cõmiſſa cur criminũ maculas ip̃am
Creata eſt enim ad dei imaginẽ ⁊ ſimilitudineꝫ
Geñ. pꝛio. Poſt lapſum redempta ꝓcio magno
quia ſanguine pꝛecioſiſſimo ſaluatoꝛis noſtri. ꝓ
ma ad Coꝛinthi.vi. Empti eñ eſtis pꝛecio ma⸗
gno gloꝛificate ⁊ poꝛtate deũ in coꝛpoꝛe veſtro
ſed per peccatum deturpatur imago trinitatis
Trenoꝛũ.iiij. Denigrata eſt ſuper carbones fa⸗
cies eoꝛum: ⁊ non ſunt cogniti in plateis. Ergo
non eſt talis anima qualem eam creauit deus.
Per magiſtruꝫ i.ij. ſententiarũ. Imago dicitur
tripliciter. equalitas ⁊ ſic filiꝰ dei eſt imago pa
tris imitationis: ⁊ ſic homo interioꝛ eſt imago
dei. Repꝛeſentationis: ⁊ ſic mundꝰ dicitur yma
go dei ſiue meliꝰ ſpeculũ ſeu veſtigiũ nota. No

ta ꝙ differentia eſt inter libꝛum vite ſpeculuꝫ ⁊
exemplar. quia exempla eſt reſpectu rerum exi
ſtentium. liber vite reſpectu rerum redeuntiuꝫ
ſpeculum reſpectu rerum euntium. Item libꝛi
vite ſunt due pagine. vna eſt pietatis et alia iu⸗
ſticie a qua quis poteſt deleri. Pꝛoſpice fetoꝛeꝫ
culpe penãqꝫ pudoꝛẽ ⁊c̃. qꝛ vt dicit Augu. Ani
ma deo coniũcta per charitatẽ ei redolet ſicut
odoꝛ balſami. ergo diſiuncta per pctm̃ moꝛtale
fetet eidẽ. Et ſi in ſuo peccato diem clauſerit vl
timũ pena punietur eterna qꝛ ꝙuis peccatũ fu
erit trãſitoꝛiuꝫ tamen pena eſt eterna pluribus
rõnibus. Pꝛima ratio eſt: qꝛ peccando peremit
bonũ qꝺ poterat eſſe eternũ. Secunda qꝛ mate
ria ignis infernalis eſt eterna. ſcꝫ culpa ideo et
pena: qꝛ ſtãte dedecoꝛe culpe nõ poteſt fieri re⸗
miſſio pene. Tertia ratio qꝛ peccatoꝛ peccauit
contra eũ qui eſt infinitus: ergo pena dꝫ eſſe in
finita: duratione non acerbitate. Quarta qꝛ pec
cãs moꝛtaliter finẽ ſue dilectiõis i eo in q̃ moꝛ
taliter peccat ponit vt etiã deũ pꝛo illo contem
nat: ⁊ ex illo actu voluntatis quo pctm̃ moꝛtale
eligit ſemꝑ vellet peccato adherere: ⁊ ið in ſuo
eterno peccat: ⁊ per conſequẽs pena eterna eſt
dugnus ſm ma. ⁊ gre. ⁊ tho. ⁊c. vnde Bernar. ꝺ
contẽptu mũdi. Et ſit flãma furẽs illos ſine fi⸗
ne perurẽs. Neſcia finiri ſemꝑqꝫ videtur oꝛiri.
ideo dicebat Hieronimꝰ. momẽtaneũ eſt quod
delectat eternũ qꝺ cruciat. Et btũs Paulus ſe⸗
cunda ad Coꝛinthi.iiij. Illud eñ qꝺ in p̃ñti eſt
momẽtaneũ ⁊ leue tribulatõis noſtre ſupꝛa mo
dũ in ſublimitatẽ eterne gloꝛie pondus oꝑatur
in nobis. Ex hoc eñ oꝛit maximus pudoꝛ cũ pec
catũ quod per penitẽtiã poterat deleri cũctis
manifeſtabitur populis. Naum.iij. Oſtẽdaꝫ gẽ⸗
tibus nuditatẽ tuam ⁊ regnis ignominiam tuã
Cerne quot ⁊ quanta. vide ſuperius vbi tracta
tur de peccatis in generali. Cerne diem moꝛtis
⁊c. Nihil eſt certius moꝛtale nihil vero incerti
us hoꝛa moꝛtis. vñ ad hebꝛeos.ix. Statutũ eſt
hominibus ſemel moꝛi. vñ Bernardus. Nullꝰ
tam foꝛtis cui parcãt vincula moꝛtis. Per nul⸗
lam foꝛtem potereris depellere moꝛtẽ. Tã du⸗
cibus ꝙ ꝓncipibꝰ cõmunis habeẽ. Moꝛs iuue⸗
nes rapit atqꝫ ſenes nulli mifereẽ. Ið dicebat
Catho. Quocũqꝫ igredieris ſeq̃tur moꝛs coꝛpo
ris vmbrã. Vmbꝛe eñ tranſitus eſt tempus no
ſtrũ ⁊ nõ ẽ reuerſio finis noſtri. Sapi.ij. Semꝑ
cũ moꝛs furaẽ dies noſtros: iõ cauẽdũ eſt ſum⸗
me ne ſubito ſubuertat noſtrã arboꝛẽ ⁊ pꝛeoccu
pati moꝛte ſubitanea queramus tẽpus penitẽ
tie ⁊ inuenire non poſſumus. Scis ꝙ obilis ⁊c.
Certũ eſt eñ omni hoi ꝙ debet moꝛi. ſed neſcit
vbi quãdo nec quomodo. Eccleſia.ix. Neſcit ho

mo finem ſuũ: ſed ſicut piſces capiũtur hamo: et
aues cõpꝛehendũtur laqueo ſic capiũtur hoĩes
tẽpoꝛe malo: ið dicebat Bernar. Vita bꝛeuis
velut vmbꝛa leuis ſic ãnihilatur. Sic vadit ſu⸗
bitoqꝫ cadit dum ſtare putatur. Dies domini ei
ſicut fur in nocte veniet cuꝫ eñ dixerint hoĩes
pax ⁊ ſecuritas eſt tunc repentinus eis ſuperue
niet interitus: ad Theſſalonicẽſes.v. Ergo eſto
te parati: quia qua hoꝛa neſcitis filius hoĩs vẽ⸗
turus eſt. Mat.xxiiij. Penſa iudiciũ ⁊c. Omẽs
enim nos manifeſtari opoꝛtet ãte tribunal xp̃i
vt referat vnuſquiſqꝫ pꝛopꝛia coꝛpis ꝓut geſſit
ſiue bonũ ſiue malũ.ij. ad Coꝛinth.v. ⁊ pꝛima ad
Coꝛint.ij. Vnuſquiſqꝫ pꝛopꝛiaꝫ mercedẽ capiet
ſm laboꝛẽ ſuũ. In illo diſcreto iudicio fiet retri
butio vnicuiqꝫ ſm opera ſua. Eſa.xxxv. Ecce do
minus veſter vltionẽ adducet retributõnis nul
lus enim doli capax introibit ad conſpectum di
uine maieſtatꝭ donec totaliter pctã ſcoꝛia in pur
gatoꝛio purgẽtur: ⁊ hoc intelligiẽ de mediocri
ter malis: quia valde mali eternaliter cruciabũ
tur in inferno vt dicã latius in fine libꝛi vbi eſt
textus de hoc ⁊c. Sacre ſcripture ⁊c. homo eñ
qui vult terrena vitare debet frequẽter vacare
ſacre ſcripture. ſecunda ad Thimotheũ.iij. Sa⸗
cras litteras noſti que poſſunt te inſtruere ad
ſalutẽ. Om̃is ſcriptura diuinitus inſpirata vti
lis eſt ad docendũ arguendũ ad coꝛripiendum
iniuſticiã vt ꝑfectus ſit homo dei ad om̃e opus
bonũ inſtructus. eodẽ capitu. Nã ſacre ſcriptu⸗
re ſunt ad noſtrã inſtructionẽ ad Romanos.xv.
Quecunqꝫ ſcripta ſunt ad noſtrã doctrinã ſcri⸗
pta ſunt: vt per patiẽtiã ⁊ conſolationẽ ſcriptu⸗
raruꝫ ſpẽ habemus ⁊c. vñ Bernardus Iudice
ſcriptura poteris agnoſcere plura Vitã querẽ
ti iter ſacra lectio menti. Sãctos ſectare ⁊c. vñ
Dauid. Cũ ſãcto ſãctus eris: ⁊ cũ viro inocente
innocẽs eris. ⁊ cuꝫ electo electus eris. ⁊ cũ per⸗
uerſo peruerteris. vñ ꝓuerbioꝛũ.i. Fili ſi te la⸗
ctauerit peccatoꝛes ne acq̃eſcas eis ſi dixerint
tibi veni nobiſcũ ne ambules cuꝫ eis. vñ Catho
Cum bonis ambula. Illis iungeris quoꝛum tu
facta ſequeris. ſenſus tuos frena. vñ Auguſtiñ.
Continẽdus eſt animus a voluptate oculoꝛum
a voluptate aurium: a voluptate odoꝛatus a vo
luptate guſtus: ⁊ a voluptate tactus. qꝛ moꝛs in
trat per iſtas feneſtras. Hiere.ix. Peccatũ eñ
moꝛtale generat moꝛtẽ eternam. Iacobi.i. ⁊ ad
Roma.vi. Itẽ ſatage carnẽ tuam domare abſti
nẽtia. vnde ꝓuerbioꝝ.xxv. Cum defecerint lin
gua extinguetur ignis. ⁊ Apo. ad Gala.v. Spi
ritu ambulãte deſideria carnis nõ ꝑficietis. vñ
Bernar. Spiritus inde perit dũ coꝛpus dulcia
q̃rit. Et dũ vexaẽ caro ſpũs alleuiatur. De ioco

et alijs q̃ ꝓſtant occaſionẽ peccãdi loq̃tur ſalua
toꝛ noſter. Mat.xviij.c. Si ſcandaliſet te oculꝰ
tuꝰ erue eũ ⁊c. i. caue ea q̃ dãt occaſionẽ peccan⸗
di ſm glo. ⁊c. Hec bene ſeruando. ſ. q̃ dicta ſunt
xp̃m cũ matre. ſ. glorioſiſſima virgine maria ro
gãdo crimina vitabis. vñ Iſidoꝛus. Hoc eſt re⸗
medium eiꝰ q̃ vitioꝝ tẽperamẽtis eſtuat vt quo
tiẽs q̃libet tangiẽ vitio totiẽs ad orõnẽ ſe ſub⸗
dat: qꝛ freqũes orõ vitioꝝ impugnationẽ extin
guit. Orõ eñ liberat ab inimicis. Baruch.iiij.
Clamate ad dñm ⁊ eripiet vos de manu ꝓncipũ
⁊ Acẽ.xij. de beato Petro q̃ erat vinctꝰ cathenis.
vñ Berñ. Ergo fide pura te xp̃o ſubdere cura.
Auxilio cuiꝰ fugies mala tp̃is huiꝰ ⁊c. Nemo tñ
credat ⁊c. ſm Bona. Tentatio bona ẽ: qꝛ oꝛdia
tur in ꝓbationẽ ⁊ ꝑ ꝯſequẽs in augmẽtum glie
dum tñ tentatꝰ reſiſtat. Exẽplũ de Iob ⁊ de plu
ribus ſctis. vñ Iaco.i. Beatꝰ q̃ ſuffert tẽtatõeꝫ
qm̃ cũ ꝓbatꝰ fuerit hõ accipiet coꝛonã vite quã
repꝛomiſit deus diligentibus ſe. Pꝛo quo ẽ no⸗
tandum ꝙ tẽtatio q̃ eſt a deo ſꝑ bona eſt: q̃ eſt a
carne nõ eſt appetẽda: q̃ eſt a diabolo ꝑfectis. i.
charitate feruẽtibus appetenda ẽ: ſꝫ a fragilibꝰ
nõ eſt appetẽda ne vincat ſm Bona. Debilis ẽ
hoſtis ⁊c. Suꝑ hoc ſunt opiniões. dicũt eñ ali⸗
qui ꝙ diabolus ſuꝑatꝰ ab vno hoĩe reſiſtẽdo ſue
tẽtationi ãpliꝰ de illo vicio nõ p̃ot queꝙ tẽtare:
ſꝫ alius diabolus bene poteſt de illo vitio tenta
re. Alij doctoꝛes tenẽt ꝙ ſi vnꝰ diabolꝰ fuerit ſu
peratꝰ nullꝰ alioꝝ p̃ot illum hoĩem de illo vitio
quo ille diabolꝰ fuit ſuꝑatꝰ ampliꝰ tẽtare. Alij te
nent ꝙ licet vnus diabolꝰ fuerit ſuperatꝰ ab vno
hoĩe de vno vitio: ⁊ ꝙ nõ poſſit deinceps tenta⸗
re de alio vitio quo fuit ſuꝑatus. p̃ot tñ eundem
hoĩem de illo vitio tentare. hoc narrat Albertꝰ
in ſuo cõpendio theologie. ergo debilis eſt ho⸗
ſtis: q̃a nõ poteſt cogere voluntatẽ hoĩs ad con
ſentiẽdum ſue tentationi niſi ip̃a velit. Ip̃a eñ
voluntas eſt libera q̃ a nullo alio valet cogi niſi
ab ip̃a deo. angelus bene poteſt incendere affe
ctum mouendo excitando ⁊ adiuuando: ſed nõ
aliquid efficiendo in ip̃a anima: q̃a non poteſt
eius intentionem quo vult conuertere: ergo nõ
excuſatur homo cum ſuperatur. Ad hoc Ber⸗
nardus in diffinitionibus eccleſiaſticoꝛum do⸗
gmatum illabi anime illi ſoli poſſibile eſt q̃ crea
uit eam qui natura ſubſiſtens incoꝛpoꝛea capa⸗
bilis eſt ſue facture. ¶ Queritur vtrũ demones
cognoſcant ſecreta coꝛdium. Solutio per Augu⸗
ſtinum. Internas cogitatiões noſtras diabolũ
neſcire certum eſt: nec obſtat illud eiuſdem au⸗
guſtinus dicit ꝙ mali angeli cogitationes ho⸗
minũ noꝛunt alias que pꝛedicunt non pꝛedice⸗
rent: q̃a ibi Augu. loq̃tur de cogitatione conie⸗

cturali:⁊ nõ certe ſcientie ſm Bona.⁊ Beda.
ſuper illū locū Act.apoſtoloꝝ.Act.v.vbi Pe-
trus ait anane. Cur tētauit ſathanas cor tuum
dicit mentē hominis iuxta ſubſtātiam nihil im
plere poteſt niſi creatrix trinitas:qꝛ tātūmō ſꝫ
operationem ⁊ volūtatis inſtinctum anima de
his que ſunt creata īpletur.Implet vero ſatha.
cor hominis large loquendo fraudulenta:dece
ptione aīam in affectum malicie trahēs per co-
gnitiones ⁊ incentiua vicioꝝ ⁊c.viij.di.ij.ſen.er
go cū voluntas hoīs nõ poſſit cogi ad malū niſi
velit q̄uis poſſit pungi.i. excitari ⁊ pctm̄ nõ ſit
niſi voluntas ꝯſentiat videt̄ ꝙ nõ ſit locꝰ excu-
ſationis ſi q̄s peccet.hoc dicit auctor noſter ī lit
tera ſua.Ergo tuum velle ꝯpeſcas declinando a
malo ⁊ nitere bonū facere.iuxta dictum p̄s. De
clina a malo ⁊ fac bonū vt careas pena ⁊ leteris
cum electꝭ dei ī ede ſerena.hoc eſt ī ꝑadiſo diui
no ſꝑ precedēte auxilio:qꝛ ſine ip̄o factum ē ni-
hil.Iob.i.⁊.eo.xv.Sine me nihil poteſtis face
re:iō notāter dr̄ dn̄o ſimul auxiliāte: qꝛ ſine eiꝰ
auxilio nullus p̄ot mereri.Bernar.Virtutum
munꝰ preſtare p̄ot deus vnꝰ.Nā cū mutat̄ mala
mens deus hoc opatur.vnde apoſt.i.ad Corin.
xv.Gr̄a dei ſum id qđ ſum ⁊ gratia eiꝰ in me va
cua nõ fuit.⁊ eodē.iij.Fiduciā habemꝰ per xp̄m
ad deum:nõ ꝙ ſufficiētes ſimus cogitare aliq̄d
a nobis quaſi ex nobis ſed ſufficiētia noſtra ex
deo eſt. Notanter dicitur te bene cogitante:q̄a
gr̄a eſt quedā forma. Et forma loquēdo natura
liter nõ introducit̄ in quālibet materiā:ſed in
materiam diſpoſitam ſic loquēdo ſimilitudina
rie anima ſe habet in infuſiōe gratie ad moduꝫ
materie:⁊ ip̄e deus vero ſicut mouēs ⁊ efficiēs.
Vnde in tali infuſione requiritur ex parte ho-
minis motus li.ar. ad diſpoſitionem ad gratie
infuſioneꝫ et contritio.i.diſceſſus a pctō ad di
ſpoſitionem et ad culpe expulſionem quibꝰ pre
notatis introducitur forma:ſcilicet gratia. De
illa materia tractabo ad longum in capitulo de
penitentia. Nota circa precedentem textum de
tētatione ⁊ modo tentandi ꝙ ſicut ſerpens ſug
geſſit mulier delectata eſt ⁊ vir comedit.ſic ī no
bis ſm Grego. Diabolus gerit ſerpentis offici
ū.ſenſualitatis gerit officium mulieris:ratio
tenet locum viri per ꝯſenſum.vel aliter ſm au-
guſti. Suggeſtio ſerpentis eſt primus motꝰ ex
fomite comeſtio mulieris delectatio eſt cogita
tionis per inferiorē partē rationis.Sed come
ſtio viri eſt ꝯſenſus ſuperioris ptis rationis. ꝑ
hec tria.ſ.ſuggeſtionē delectationē ⁊ cōſenſum
homo in tētationē deijcit̄:qꝛ tentatio per ſug-
geſtionē inchoatur:per delectationē progredi
tur:per conſenſum conſummat̄.Sunt autē alia

tria per que quis in tentatione detinet̄.ſ.opus
prauum:conſuetudo:⁊ deſperatio.Item eſt ſciē
dum ꝙ tētatio eſt triplex.prima eſt a diabolo ꝑ
modum ſuggeſtionis vel per modū afflictionis
ſecunda eſt a mundo qꝛ voluptate vel vanitate
allicit vel ꝑſecutione frangit. Tertia eſt carnis
que ꝑ ſenſualitatem ⁊ fomitē ad pctm̄ impellit:
quibus etiā ratio ꝯſentiēs perficit peccatū due
ſpēs.prime tētationis.ſ.diaboli ⁊ mūdi ſunt ex
tra nos ⁊ nõ habent peccatū.vn̄ Aug.Tentatio
non eſt pctm̄ ſed materia excercende virtutis.
Tertius modus tentādi ē intra nos ⁊ eſt pctm̄
veniale qū primus motus tantū eſt:⁊ mortale ſi
ꝯſenſus aduenerit.Contra predictos tētatores
deus dedit nobis tria remedia. Cōtra demonē
dedit nobis ſpūs angelicos qui ad bonū nos ſti
mulant ⁊ cōtra inſultus eius defendunt. Cōtra
mundū dedit nobis exempla ſui ⁊ ſanctorū qui
deſpiciebant iſta mundana ⁊ non timebant nec
terrebant ſupplicia relinquētes nobis exēpluꝫ
vt quēadmodum et ipſi fecerūt ⁊ nos faciamus
Contra carnem habemus bona naturalia.ſ.ſin-
dereſim:vim iraſcibileꝫ:bona gratuita: charita
tem:tēperantiam: fortitudinē:ſanctorum ⁊ ſcri
pturarū teſtimoniuꝫ q̄ deteſtātur opera carnis
His ⁊ ſimilibus carnis vitia mortificamus. Eſt
autē differentia inter iſtas tentationes. Nā ten
tationes que a diabolo ſunt oriūtur ſepe preter
rōnem vt nuper ſatiatꝰ fameꝫ patiat̄ ⁊ poſt dor
mitionem longam ſomno pregrauet̄.Tentatio
nes vero q̄ ſunt a carne frequēter ſurgunt pro-
pter neceſſitatē ſed īterdū excreſcūt in ſuꝑflui-
tatem:vt ſi cibus poſt ieiuniū immoderate ap-
petatur vel in comedēdo ſi menſura vel modus
nõ tenetur. Item nota ꝙ tētatio eſt multiplex:
quedā eſt ꝓbabilis que ē a deo vnde tētauit deꝰ
abraam.q̄dam tentatio eſt examinationis que ē
ab homine quedaꝫ tentatio eſt ꝑcipitationis q̄
eſt a diabolo qui ſic tentauit primos parētes. q̄
dam delectationis que eſt a carne quedam ꝯſen
ſenſus que eſt rōnis.Itē nota ꝙ tētationū quat
tuor ſunt ſpēs. Prima eſt aſpera:que eſt de labo
ribus inconſuetis in principio cōuerſionis.Se
cūda ē vana ⁊ oritur de ꝓſperitatibꝰ ſpūalibus:
vt cū quis de virtutū ſucceſſibꝰ gloriat̄. Tertia ē
dubia.vt qn̄ quis ambigit quid certuꝫ de aliqua
re tenere debeat. vn̄ accidit ꝙ ſenior quiſq̄ꝫ ad
bonū redditur qn̄ id qđ agit bonū eſſe dubitat:
⁊ pronior fit ad malū qn̄ malū eſſe neſcit̄.Quar
ta eſt fraudulantia:vt qn̄ diabolꝰ ſe in angelum
lucis transfigurat ſub ſpecie ſcꝫ virtutum indu-
cens vitium hoc eſt qn̄ ſuadēdo honeſtatē indu
cit ſuperbiā vel ſuadēdo diſcretū officiū ſeu ob
ſequiū inducit nimiū carnis cōmodū:vel ſuadē

do iuſtum iudiciū inducit crudelitatē. In talibꝰ
periculoſum eſt periculū non videre. Primū ap
pellat.p̄s.Timorē noturnū:per noctē enim ad-
uerſitas deſignat̄.Scđm appellat ſagittam vo-
lantē in die:quia ꝑ diem ꝓſperitas deſignatur.
Tertium appellat negociū perambulans in te-
nebris:⁊ hoc ꝓpter dubiuꝫ perplexitatis.Quar
tum vocat demoniū meridianum.vn̄ dicit. Non
timebis a timorē nocturno a ſagitta volante in
die a negocio per ābulāte in tenebris ab īcurſu
⁊ demonio meridiano.De his q̄ttuor tētatōibꝰ
idē.p̄s. ait ſuꝑ aſpidē quo ad primum et baſili-
ſcum quo ad ſcđm.⁊ ꝯculcabis leonē quo ad ter
tium:⁊ drachonem quo ad quartum. Remedia
contra tentationes ſunt memoria dn̄ice paſſio
nis mortificatio carnis:vtile exercitiū:declina
tio occaſionū:ꝯculcatio ꝑncipij tentationū.

¶ Sequitur de ſacramentis.

Contra peccata deus iſti
tuit ſacramenta
Per que delētur cōmiſſa
futura cauentur
Gratia confertur et ſic bo
na vita refertur
Percipe mēte pia ſeptē fidei ſacr̄a
Nam male delinquit qui non digne ſa
cra ſumit
Baptiſor firmor ⁊ pēiteo cibor vngor
Ordīc ꝓmoueor grat ſcū cōiuge iūgor
Ordo thorus velle ſumit q̄nq̄ꝫ neceſſe
Ordinat et firmat ꝑſul q̄nq̄ꝫ ſacerdos
Ordo baptiſmꝰ firmatio nõ iterātur
Certa ſumpta ſemel ſacramēta valent
iterari

Iſta ē quarta pars principalis iſtiꝰ
libri in qua auctor noſter intēdit de
terminare de ſacramentis eccleſie ſi
cut promiſerat in ſuo prohemio di-
uidens illam partem.prima ſui diui
ſione in duas partes.in prima deter
minat de ſacramentis in generali. In ſecunda
parte determinat de ſingulis in ſpeciali. Pri-
ma in principio. Secunda ibi incipit.Eſt aqua
materia ⁊c. Item prima pars diuiditur in tres
partes.In prima ponit diffinitionem ſacramē-
ti.In ſecunda enumerat ſacramenta. In tertia
docet que ſacramēta poſſunt reiterari:⁊ que nõ
Prima in principio. Secunda ibi.Percipe mē
te pia baptiſor firmor.Tertia ibi. Ordo baptiſ-
mus.Quantum ad primam partem eſt notandū

ꝙ ſacramentum ſm beatū Auguſti. ſic diffinit̄
Sacramentū eſt inuiſibilis gratie viſibilis for
ma.Si autem illa diffinitio attribuat̄ tantūmo
do ſacramentis noue legis ſic eſt ſupplēda.Sa
cramentuꝫ eſt inuiſibilis gratie viſibilis forma
vt eius ſimilitudinē gerat ⁊ cauſa exiſtat vt no
tatur in ꝑma diſti.iiij.ſentē.quia ſacramēta no-
ue legis non ſolū ex ſimilitudine repſentant:vl'
ex inſtitutione ſignificāt:ſed etiā ex virtute di-
uina ſanctificāt ⁊ gr̄am ꝯferūt per quā aīa cura
tur ab infirmitatibꝰ vicioꝝ: ⁊ hoc eſt qđ Augu.
inſinuat in quadā alia diffinitiōe dicēs. Sacra
mentū eſt illud in q° ſub tegumēto rerū viſibiliū
diuina virtus ſalutē ſecretius opatur.Eſt ⁊ alia
diffinitio ſm Hug.de ſancto victore.Sacramē
tum eſt materiale elemētum extrinſecus oculis
ſuppoſitū ex inſtitutione ſignificās ex ſimilitu-
dine repreſentās ex ſancticatiōe aliquā gratiaꝫ
inuiſibilē ꝯferēs.In hac diffinitiōe tria tangū
tur que ſunt ꝓpē de rōne ſacramēti. Primū eſt
naturalis ſimilitudo ex aqua habet aptitudinē
ſignificādi.Scđm eſt actualis inſtitutio ex qua
habet ordinē determinatum reſpectu huius ſi-
gnificati. Tertium eſt ſpiritualis ſanctificatio
ex qua habet virtutē efficiendi illud ſignifica-
tum. Beatus Augu.ponit aliam diffinitioneꝫ
dicens ꝙ ſacramētum eſt ſacre rei ſignū.⁊ idem
habetur per mag.i.di.iiij.ſen.ſed non eſt ꝓprie
diffinitio ſed et hīc. Sed quia dicit auctor in
ꝑncipio ꝙ deus inſtituit ſacramenta ꝯtra pctā
Eſt notandū ꝙ ſacramēta ſunt inſtituta contra
triplicē culpam ⁊ ꝯ quadruplicē penā.Baptiſ-
mus inſtitutus fuit ꝑncipaliter cōtra originale
q̄uis deleat oīe peccatū:vt dicetur ſuo loco in
ferius. Penitētia contra mortale: extrema vn-
ctio contra veniale:ordo contra ignorantiā:eu
chariſtia ꝯtra maliciam:confirmatio contra im
potentiā:matrimonium contra cōcupiſcentiaꝫ
quam temperat ⁊ excuſat ſm Albertū in ſuo cō
pendio.de ꝯſe.di. Ab initio enī̄ inſtituta ſunt ſa
cramenta ad curatōem hominū ⁊ ſemꝑ cū mor-
bo concurrerūt.In lege enī̄ nature fuerūt obla
tiones ſacrificia ⁊ decimatiōes.In lege ſcripta
introducta eſt circūciſio ⁊ adiūcta eſt expiatio:
atq̄ꝫ ſuꝑaddita oblationū mltiformis diſtinctio.
In lege aūt noua ſanctificata ſunt ſacramenta
numero pauciora vtilitate ⁊ virtute efficaciora
in quibus eſt impletio ſimul ⁊ euacuatio oīm p̄-
dictoꝝ.ſicut dicit Hug.de ſancto victore.Item
in lege diſtinguebat circūciſio populum dei ab
alijs gentibus ſꝫ nūc diſtinguit caracter baptiſ-
mi dei populū:puta:omnes xp̄ianos ab infideli
bus ac ab omnibꝰ baptiſmum non recipiētibus.
Item ſm Auguſti.legalia fuerunt ante paſſio-

nem dñi viua ⁊ ſtatim poſt paſſionem moꝛtua ⁊
poſtꝙ claruit veritas euãgelij ſunt ſepulta. no-
ſtra vero ſacramẽta vſqꝫ ad finem ſemꝑ mane-
bunt. Inſtituit eñ ſacramẽta legis gratie xp̄s
tanꝙ noue legiſlatoꝛ in qua vocauit ad pꝛemia
dedit p̄cepta inſtituit ſacramẽta. Xp̄s enim ver-
bum patris cum ſit ſumme veritatis ſumme vir-
tutis: ⁊ ſumme bõitatis: rõne veritatis dedit p̄-
cepta dirigẽtia: ratione virtutis inſtituit ſacra-
menta adiuuantia: ratione bonitatis ꝓmiſit p̄-
mia beatificãtia. Inſtituit enim ſacramenta in
verbis ⁊ elemẽtis: vt ait Aug. Accedit verbum
ad elemẽtum ⁊ fit ſacr̃m: ⁊ eſt ibi elementum ꝓ
materia ⁊ pꝛolatio verboꝛuꝫ pꝛo foꝛma. Ad hoc
enim inſtituta ſunt ſacramenta in verbis ⁊ ele-
mentis vt haberẽt euidẽtiam ſignificãdi ⁊ effi-
caciam ſanctificandi: qꝛ dum elementa oculis ⁊
verba aurib⁹ ſe offerunt qui ſunt duo ſenſus p̄ci-
pue cognitiui dant euidẽtiã ſignificationis. De-
inde verba ſanctificant elemẽta vt plenioꝛ fiat
humana creationis efficatia. Inſtituit ergo de⁹
ſacramenta diuerſimode: quedã ante aduentuꝫ
ſuũ in carnem vt matrimoniũ ⁊ penitentiam: ſꝫ
hec duo ꝯfirmauit in lege euãgelica dum peni-
tentiã pꝛedicauit ⁊ nuptijs interſuit. Alia qnqꝫ
ſacramẽta xp̄s initiauit ⁊ ꝯfirmauit: ꝯfirmatio-
nem quidem manũ paruulis imponendo: extre-
mã vnctionẽ diſcipulos mittẽdo ad curandum
q̄ infirmos vngebant oleo baptiſmũ ſuſcipiẽdo
deinde foꝛmã dãdo oꝛdinẽ poteſtatem ligãdi ⁊
ſoluendi tribuendo ⁊ ꝯficiẽdo ſacramentũ alta-
ris: eucbariſtiaꝫ ſe cõparando grano frumenti
dando diſcipulis eminente paſſione ſacramen-
tũ cum coꝛꝑis ⁊ ſanguinis ſumptiõe. Inſtituta
ſacr̃a ſunt multiplici de cauſa. vna ꝑpter humi-
liationẽ qua homo querit ſalutẽ inferioꝛibus ſe
ſubijciendo. Scd̃a cauſa ꝑpter eruditionẽ qua
homo per viſibilia ad cognoſcenda inuiſibilia
rapiatur. Tertia cauſa ꝑpter exercitationẽ qua
nociua declinet homo: puta in malo occupatio-
nem ⁊ ociũ. Quarta ꝑpter ꝯgruitatẽ medici ad
medicinã: qꝛ cũ medicus ſit deus ⁊ ſacr̃m medi-
cina ꝯgruẽter debet cõtinere aliquid diuinũ. ſ.
inuiſibilẽ gratiam ⁊ aliquid humanam. ſ. viſibi-
lem gratie foꝛmã. Quinta cauſa eſt ꝯgruitas ex
parte infirmi: qꝛ cum infirmus ſit hõ ꝯſtans ex
coꝛꝑe ⁊ ſpũ. Spũs aũt ĩ coꝛpoꝛe nõ bene ꝯpatiꝛ
ſpũalia ĩ coꝛꝑalib⁹ reb⁹ ſicut pillule ⁊ nebule ga-
line. bles. Sexta cauſa ẽ ꝑpter augmẽtationeꝫ
meriti. multũ eñ valet ad meritũ qñ deo credi-
tur in his quib⁹ ratio hũana nõ p̄bet experimẽ-
tum. Quantũ ad ſcd̃am ꝑtẽ eſt notandũ ꝙ ſeptẽ
ſunt ſacr̃a: ſcꝫ baptiſm⁹ ꝯfirmatio: penitentia: eu-
chariſtia: extrema vnctio: oꝛdo: ⁊ matrimoniuꝫ:
que dicũtur ſm̃ diuerſitatẽ hoĩm in eccl̃ia. Pꝛi-
mũ eſt intrãtiũ. ſ. baptiſmus. Scd̃m pugnãtiuꝫ
ſcꝫ ꝯfirmatio. Tertiũ ẽ vires reſumentium: ſcili-
cet euchariſtia. Quartũ reſurgẽtiũ ſcꝫ peniten-
tia. Quintũ exeuntiũ: vt extrema vnctio. Sextũ
miniſtrantiũ: vt oꝛdo. Septimũ nouos milites
introducentiũ. vt matrimoniũ. Uel alio mõ ſa-
cramẽta noue legis ſunt ſeptẽ qꝛ diſponunt ad
ſeptẽ virtutes. Sacramentũ baptiſmi eſt fidei
ꝓteſtatio: cõfirmatio fidei defenſio: euchariſtia
charitatis: pnĩa iuſtitie extrema vnctio ꝑſeue-
rãtie q̄ eſt foꝛtitudinis ꝯplementũ: oꝛdo: pꝛudẽ-
tie matrimoniũ tẽperantie. Quantũ ad tertiam
partẽ eſt notãdũ ꝙ iſtoꝝ ſeptẽ ſacramẽtoꝝ tria
ſũt q̄ nõ iterãtur: ſcꝫ baptiſm⁹ ꝯfirmatio ⁊ oꝛdo.
Cuius ratio ẽ qꝛ in eis impꝛimitur caracter. vñ
caracter baptiſmalis eſt incipientiũ ꝯfirmatio-
nis ꝑficientiũ oꝛdinis ꝑfectoꝝ. Caracter eñ ba-
ptiſmalis ẽ fundamentũ alioꝝ caracteꝝ ⁊ iõ illo
nõ habito nõ pñt ceteri caracteris impͥmi. vnd̉
ſi quis oꝛdiaꝛ nõ baptiſat⁹ nihil pꝛoꝛſus agitur
Alia quattuoꝛ pñt iterari: ſcꝫ penitentia matri-
moniũ extrema vnctio ⁊ euchariſtia vt in ſequẽ-
tibus pleni⁹ tractabiꝛ Itẽ nota ꝙ iſtoꝝ ſacramẽ-
toꝛum quedã reſpiciũt excellentiaꝫ dignitatis:
vt oꝛdo ⁊ cõfirmatio: ⁊ iõ cõferunꝛ ab ep̄is: que-
dam reſpiciũt indigentiã neceſſitatꝭ vt baptiſ-
mus ⁊ matrimoniũ quoꝝ vnũ generat aliud re-
generat: ⁊ iõ hoꝝũ diſpenſio etiã ꝑſonis inferio-
ribus cocediꝛ. maxime in articulo neceſſitatis
qd̉ dico rõne baptiſmi quedã ſunt quaſi media
vt euchariſtia pnĩa ⁊ extrema vnctio: ⁊ iſtoꝝ di-
diſpenſio ad ſolos ſpectat ſacerdotes q̄ ſunt q̄ſi
in medio inter ep̄os et minoꝛes ꝑſonas ꝯſtituti.
Item a quibus poſſunt ꝯferri ſacramenta dice-
tur inferius.

¶ Sequitur de ſacramẽto baptiſmi.

Eſt aqua materia baptiſmi
verbaqꝫ foꝛma
Ac baptiſantis intentio de-
bet adeſſe
Baptiſmi fructus eſt ple-
na remiſſio culpe
Gratia ꝯfertur ⁊ pena remittitur oĩs.

In iſto capitulo auctoꝛ noſter intendit
determĩare de ſacramẽto baptiſmi qꝛ ẽ
ianua oĩum ſacramẽtoꝝ: pꝫ qꝛ nulli con-
fertur ante ip̄m in eccleſia aliqd̉ alioꝛũ
ſacramẽtoꝝ diuidẽs litterã ſuã in quattuoꝛ par-
tes pꝛincipales. In pꝛima ꝑte oſtendit qd̉ ſit ſa-
cramẽtũ baptiſmi. In ſcd̃a qd̉ ſit foꝛma. In ter-
tia q̄ intentio debeat eẽ. In quarta qd̉ ſit effect⁹

baptiſmi. pꝛima ibi Eſt aqua materia baptiſmi.
ſcd̃a ibi Uerbaqꝫ foꝛma. tertia ibi Ac baptiſan-
tis: quarta ibi Baptiſmi fructus In pꝛima ꝑte
dicit auctoꝛ nr̃ ꝙ aqua ẽ materia baptiſmi. Pꝛo
cui⁹ ti. maioꝛi declaratione eſt p̄mittendũ qd̉ ſit
baptiſmus ⁊ quotuplex. Quantũ ad pꝛimum eſt
notandũ ꝙ baptiſm⁹ eſt ablutio coꝛꝑis exterioꝛ
facta ſub foꝛma verboꝝ pꝛeſcripta. vñ accedẽte
verbo ad elementũ fit ſacramentũ per mag. di.
iij. iiij. ſen. i. q. i. c. detrahere. ⁊ per beatũ Augu.
Quantũ ad ſcd̃m eſt notandum ꝙ triplex eſt ba-
ptiſm⁹. ſ. flaminis: ſanguinis: ⁊ fluminis: flami-
nis. i. ſpũſſancti: quo ꝯfitẽtes xp̄m ⁊ ꝯtriti in ne-
ceſſitatis articulo baptiſanꝛ: ⁊ talis baptiſmus
delet culpaꝫ nõ ſemel tm̃: ſed pluries: ⁊ hꝫ gr̃am
in vſu in quo conſiſtit meritum. Baptiſm⁹ ſan-
guinis eſt quo martyꝛes pꝛo xp̄i fide moꝛiãtes
baptiſanꝛ: et talis liberat ab omni tẽtatione et
ꝯfert ſtatim pꝛemiũ: qꝛ ꝓpꝛiũ eſt martyꝛũ ſtatiꝫ
euolare. Fluminis eſt materialiꝛ aqua quo quo-
tidie fideles ⁊ pueri regenerãtur: ⁊ talis baptiſ-
mus liberata culpa ⁊ a pena ⁊ gr̃am in habitu in-
fundit ⁊ caracterẽ impꝛimit. i. q. i. c. firmiſſime.
de con. di. iiij. c. baptiſmi vicẽ. ⁊ de baptiſmo q̄ſi
per totum: ⁊ in omnib⁹ iſtis ſp̄ebus baptiſmi fit
omniũ pctõꝝ remiſſio. ⁊ quo ad penam ⁊ quo ad
culpã. in. c. vt oſtenderet. de con. d. iiij. capitulo.
Nequaꝙ. ⁊. c. regenerante. e. di. xxvi. di. c. deinde
⁊ extra de diuoꝛ. c. gaudemus. ⁊ ꝑ magi. diſti. v.
quarti ſententiarũ. Nunc venio ad pꝛimã ꝑtem
littere auc. in qua reſtat declarandũ que ſit ma-
teria ſacramẽti baptiſmi. Pꝛo quo eſt notandũ
ꝙ materia baptiſmi eſt aqua ⁊ nõ ali⁹ liquoꝛ: vt
nota per magi. di. iij. iiij. ſentẽtiarũ. Io. iij. c. Ni-
ſi quis renatus fuerit ex aqua ⁊ ſpirituſãcto nõ
põt introire in regnũ dei. ⁊ eodẽ. xix. vbi habeꝛ
ꝙ ex latere xp̄i exiuit ſanguis ⁊ aq̄: ſanguis ſup-
ple redẽptionis et aqua baptiſmatis. ¶ Queriꝛ
nũquid oĩs aqua poteſt eſſe materia baptiſmi.
So. Dicendũ eſt ꝙ nõ niſi ex ſola aqua naturali
Uñ ex aqua roſacea vel quacũqꝫ artificialiter
facta nõ p̄t fieri baptiſmus: neqꝫ ex vꝛina cũ talꝭ
aqua ſit potius hũoꝛ ꝙ̄ aq̄ naturalis. Ex balneo
tamen lixiuio vel aqua decoctõis carniũ ⁊ hmõi
bene p̄t fieri baptiſm⁹: qꝛ in eis natura aque nõ
ꝑmutatur. Siꝉr ex pluuia ⁊ roꝛe colectis poteſt
fieri baptiſm⁹: qꝛ licet generẽtur ex vapoꝛibus
⁊ humoꝛib⁹ terre: tamen per virtutem nature q̄
foꝛtioꝛ eſt arte reſoluitur in verã aquam qd̉ ars
nõ poteſt facere. ⁊ ſic vniuerſaliter omnis aqua
naturalis ẽ materia ſacramẽti baptiſmi. ¶ Que-
ritur vlterius q̄re magis ex aqua ꝙ̄ ex alio ele-
mento ſit materia baptiſmi. Solutio ꝓut p̄t vi-
deri i. iiij. ſen. Io p̄ncipio dicẽdũ ẽ ꝙ ſicut aqua
mundat ſoꝛdes exterius: ſic baptiſmus mundat
hoĩem interius. Alia cã eſt: qꝛ ſicut aqua ꝑpter
eius frigiditatẽ mitigat caloꝛẽ: ſic baptiſm⁹ con-
cupiſcẽtie fomitem. alia cã eſt ꝑpter cõitatẽ aq̄
⁊ eius abundantiã ne ꝑpter defectum materie
aliquis poſſit a baptiſmi ſuſceptione excuſari.
¶ Quantũ ad tertiuꝫ eſt notandum ꝙ foꝛma ba-
ptiſmi eſt hec. Ego baptiſo te. In noĩe patris ⁊
filij ⁊ ſpũſſancti Amẽ. Mat. vlti. Euntes ĩ mũ-
dum vniuerſuꝫ docete oẽs gentes baptiſantes
eos. In noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti: ſꝫ amen
addit eccl̃ia. de con. di. iiij. in pꝛincipio. ⁊ de ba-
ptiſmo ⁊ effectu ca. i. ⁊. ij. ¶ Pꝛo quo eſt notãdũ
ꝙ ego nõ eſt de eſſentia foꝛme cũ intelligaꝛ in
hoc verbo pꝛime ꝑſone baptiſo. peccaret auteꝫ
qui omitteret ſciẽter mãdatum eccleſie trãſgre-
diendo: ⁊ idẽ dicenduꝫ eſt de iſta dictione amẽ.
¶ Queritur numqd põt dici baptiſo me ſicut dr̃
baptiſo te. Solu. Nõ qꝛ ſicut nullus põt ſeip̄m
generare ſic nec baptiſare: cũ baptiſmus ſit que-
dam generatio ſpũalis in. c. debitum de baptiſ-
mo. ¶ Queriꝛ nunquid põt dici baptiſo te in no-
minibus ſicut diciꝛ in noĩe. Solu. Dico ꝙ non
qꝛ virtus diuina que operaꝛ in baptiſmo perti-
net ad diuinã eſſentiã que eſt vna ĩ trib⁹ ꝑſonis
ideo ad denotãdum vnitatẽ eſſentie in trib⁹ ꝑ-
ſonis diciꝛ. In noĩe ⁊ nõ in noĩb⁹. de ꝯſe. di. iiij.
in pꝛincipio. ⁊ per mag. di. iij. quarti. ¶ Queriꝛ
nũqd põt baptiſari in noĩe genitoꝛis ⁊ geniti ⁊
flaminis ſicut In noĩe p̄ris ⁊ filij ⁊ ſpũſſcti cuꝫ
idẽ ſignificẽt. Solu. Dico ꝙ nõ: qꝛ ex illis v̉bis
fit baptiſm⁹ que ſignificãt pꝛopꝛietates relati-
uas ꝑſonarũ. hec autẽ ſignificãt ꝑ fi. ⁊. ſſ. in ca.
ſctm̃ de conſe. di. iiij. ¶ Queriꝛ nũquid põt fieri
baptiſmus dicendo baptiſo te. In noĩe patria ⁊
⁊ filia ⁊. ſſ. vt dicunt aliqui layci neſcientes hũ-
foꝛmare voces. So. Foꝛma variaꝛ quiqꝫ mõis.
vno modo circa ſignificationẽ verboꝝ: vt dictũ
eſt genitoꝛis geniti ⁊c. ⁊ ſic nõ fit baptiſm⁹. alio
modo circa voces ſolũ manẽte eadẽ ſignificati-
one ⁊ modo ſignificãdi: ⁊ ſic diuerſis liguis fit
baptiſmus ſicut latino greco theuthonico gal-
lico ⁊ talis variatio nõ obeſt. Similiter varian-
do circa voces manẽte eadẽ ſignificatõne ⁊ hoc
ex mera ſimplicitate ſicut faciut layci qui neſci-
unt verba latina ꝓferre ꝑfecte ſiue foꝛmare: vt
dicente. In uoĩe patrio ⁊ filio ⁊c. ſic nõ impedi-
tur baptiſmus. Sec⁹ etiã ſi intelligẽs hoc face-
ret ex intentione vt nouũ ritũ vellet inducere:
qꝛ ſic peccaret ⁊ nõ baptiſaret in ca. ſi nõ ſacrifi-
caꝛ. de cõſe. di. iiij. ⁊. c. retulerunt ar. ea. di. Alio
modo mutatur foꝛma coꝛrũpedo. ſ. diminuẽdo
adddẽdo vꝉ ſubtrahẽdo id quod eſt de eſſentia
foꝛme: vt ſi dimittereꝛ baptiſo vel te ⁊c. ⁊ ſic nõ

fieret baptiſmus. Uerumtñ ſi neceſſitate mortis
eminẽte: ſi vna perſona tm̃ nominet̃ ⁊ puer de-
cedat anteꝙ̃ alie perſone nominẽtur: vt dicen-
do baptiſo te. In noĩe patris: ⁊ tũc puer moria
tur pie credendũ eſt ꝙ ſummꝰ ſacerdos deꝰ ſup
plet defectum. Tñ ſi puer ſuꝑueniret ratiõe du
bij ſub cõditõe baptiſandus eẽt. eo ꝙ eccleſia ĩ
baptiſando exprimit tres ꝑſonas ⁊ nõ ſolũ vnã.
de ꝯſe. di. i. in ꝑncipio. Si vero ſubtrahat̃ illud
qḋ nõ eſt abſolute de eſſentia forme: ſed ſolũ de
inſtitutione eccleſie: ſicut eſt ego vel amen non
impeditur baptiſmus. peccaret tñ q̃ hoc ſciẽter
faceret. ar. c. retulerunt. de ꝯſe. di. iiij. Si autem
fiat additio corrumpẽs ſenſum: vt dicendo ego
baptiſo te. In noĩe patris maioris ⁊ filij mino-
ris ⁊c. tunc ſine dubio ĩpediret̃ baptiſmꝰ: q: ꝑſo
ne: puta pater filius ⁊ ſpũſſanctus quãꝙ̃ diſtin
guantur realiter coequales ſunt. Si vero addi-
tio nõ corrũpat ſenſum nec ſit contra reuerenti
am perſonarum nõ impedit baptiſmum: ſiue fiat a
parte ante: vt dicendo baptiſo te. In noĩe p̃ris
oĩpotentis ⁊ filij vnigeniti ⁊ ſpũſſancti paracli
ti. Siue etiam fiat a parte poſt vt dicẽdo. Ego
baptiſo te. In noĩe patris ⁊ filij ⁊ ſpũſſancti et
beate marie virginis ⁊ hmõi: ⁊ hoc intelligẽdũ
eſt quãdo ille qui addit hoc nõ intendit facere
nouum ritum nec hoc facit ex certa malicia ſed
ex mera ſimplicitate in capitulo. Si nõ ſanctifi
cantur. de cõſe. di. iiij. i. q. i. capi. detrahere. Et ſi
militer ꝙ taliter ꝓferens non credat ꝙ baptiſ-
mus habeat efficaciã ex inuocatione beate ma
rie: ſed ex ſola inuocatione trinitatis. Quarto ĩ
peditur baptiſmus trãſponẽdo litteras vel ſyl-
labas quibꝰ ſenſus corrumpitur. Si vero trãſ-
ponat dictiones: ſicut dicendo ego te baptiſo: ⁊
huiuſmodi nõ impeditur baptiſmꝰ licet peccet
hoc faciens. Quito corrumpitur baptiſmꝰ inter
pauſando quãdo fit tanta interpauſatio verbo
rum vel operum quod corrumpitur actus ⁊ in-
tentio baptiſantis: vl' intermiſcẽdo aliquod im
pertinens ad ſacramentũ vt dicendo ego bapti
ſo te. In noĩe patris: ⁊ tunc operet̃ aliquid per
magnum tempus: vel aliquid dicat in medio: ſi
cut dicendo ego baptiſo te. In nomine patris:
et poſtea dicat clerice vade poſitum mapam et
huiuſmodi: talis magna diſcõtinuatio impedit
baptiſmuʒ. De iſtis verbis interpoſitis eſt alter
catio in cap. cum cauſam. de reſcriptis. Si vero
propter neceſſitateʒ fiet modica interpauſatio
ſicut balbutiendo creando ſternutando ⁊ hmõi
nõ impeditur baptiſmus. ¶ Tunc ad dubium re
ſpondetur ꝙ ſm ſenſum illũ dicẽdo. Ego bapti
ſo te. In noĩe patria ⁊ filia ⁊c. nõ impeditur ba
ptiſmus duʒ tamẽ hoc ꝓcedat ex mera ſimplici

tate ꝓferentis ſicut faciunt layci Bonauẽ. ta-
men dicit ꝙ ſi corruptio fuerit tanta ꝙ ſenſus
dictiõis quẽ habet ex inſtitutione nullo modo
maneat vt dicendo. Ego te baptiſo. In noĩe pa
trias ⁊c. tunc impeditur baptiſmus. ¶ Queritur
vlterius nũquid baptiſans poteſt dicere ego ba
ptiſo vos ſi ſint plures Solu. Dico ꝙ ſic: ſi ſint
plures vel ſi ſit princeps. ¶ Queritur nũquid põt
dicere lauo: intingo: vl' madefacio ſicut dicit ba
ptiſo. Solutio. Non q: plus importat illud vbũ
baptiſo ꝙ̃ alia verba q: includit lotionem et ſa-
cramentũ. ¶ Queritur nũquid poſſet baptiſari.
In noĩe trinitatis: ⁊ videt̃ ꝙ ſic per textum. ca.
ſanctũ. de conſe. diſt. iiij. Sed verius eſt dicere
ꝙ nõ: q: eccleſia ſtatuit ꝙ explicite perſone tri
nitatis exprimerẽtur: ſed ꝯtrariũ dicit veritas.
Actu. xi. Dicẽs vos baptiſabimini in ſpũſancto
vbi indicat nos poſſe baptiſari: ſpũſſancti inuo
catione ⁊ per ꝯſequẽs ĩuocatione vnius ꝑſone:
dum tñ baptiſans fidẽ trinitatis teneat. Solu.
Melius ⁊ tutius eſt ibideʒ tres perſonas noĩa
re ſm Ambro. in. li. de ſpiritusancto: ⁊ de cõ. di.
iiij. c. in ſynodo. ¶ Quantum ad tertium in quo
erat tractandũ de intẽtione baptiſantis ibi in
lr̃a auc. ac baptiſantis intẽtio debet adeſſe ſunt
duo declaranda primũ quis poteſt baptiſare. ſe
cundo que ſit intentio quam debet habere bap-
tiſans. Quantũ ad primũ eſt notãdũ ꝙ quilibet
habens naturã humanam ſiue ſit maſculus ſi-
ue femella in caſu neceſſitatis poteſt baptiſare
per mag. di. vi. iiij. ſenten. Cuius cauſa aſſignat̃
q: ſicut aqua eſt elementum quo naturaliter ba
ptiſmi ſacramentum efficitur propter eius cõi-
tatem vt nullus poſſit propter defectum mate-
rie non recipiendo baptiſmi ſacramẽtum excu-
ſari ſic oĩs homo vtriuſꝙ ſexꝰ in neceſſitate põt
hoc ſacramentũ miniſtrare: vt nullus etiam pro
pter defectũ miniſtri poſſit excuſari. vñ Iſodo.
Conſtat baptiſma ſolis ſacerdotibus eſſe tra-
ditum eiuſꝙ miniſteriũ niſi his ꝓcul abſentibꝰ
vltima languoris cogat neceſſitas quod etiam
laicis fidelibꝰ ꝑmittitur. Sʒ vlteriꝰ Beda ad-
dit ſiue hereticꝰ ſiue ſciſmaticꝰ ſiue facinoroſus
quiſꝙ in ꝯfeſſione ſancte trinitatis baptiſaret
nõ valet ille qui baptiſatus eſt a bonis catholi-
cis rebaptiſari. in. ca. quodã de cõ. di. iiij. ⁊ in. c.
ſi q̃. ea. di. q: nõ virtꝰ miniſtri operatꝰ in baptiſ-
mo: ſʒ virtus dei in. c. baptiſmꝰ. de cõ. di. iiij. et ꝑ
magi. di. v. iiij. Romanꝰ põtifex nõ hoiem indi-
cat qui baptiſat: ſed ſpm̃ dei ſubminiſtrare gra
tiam baptiſmi lʒ paganꝰ ſit q̃ baptiſat q: miſte-
riũ deus dedit ſeruis: ſed poteſtatẽ ſibi retinuit
⁊ ſic baptiſat ſeruus vt miniſter baptiſat dñs tã
ꝙ̃ poteſtatẽ habens. vnde dñs Leuiti. xxi. Ego

ſum dñs qui ſanctifico. Ex quo põt inferri ꝙ ſa
cramenta diſpenſari poſſunt a bonis et a malis
a fidelibꝰ ⁊ infidelibꝰ intra eccl'iam ⁊ extra. Cu-
ius cã eſt q: ſi diſpenſari poſſent tm̃ a bõis nul-
lus eſſet certꝰ de ſuſceptione ſacramẽti cũ nullꝰ
ſit certꝰ de bonitate miniſtri ſicut nec de ꝓpria
bonitate ⁊ ita oporteret ſꝑ iterare. ⁊ ſilr̃ malicia
vniꝰ ꝑiudicaret aliene ſaluti: iõ ſacramentorum di-
ſpenſatio cõmittit̃ hoĩ non ratione ſanctitatis
q̃ variat̃: ſed rõne auctoritatis q̃ ſemꝑ manet ꝙ̃
tum de ſe ẽ ſm Alber. in ſuo ſexto lib. cõpẽ. the.
Tamẽ neceſſitate non vrgente ſoli ſacerdotes
ſunt miniſtri iſtius ſacramẽti per mag. di. vi. iij.
¶ Querit̃ circa h̃ vtrũ angeli poſſint baptiſare
Solu. nõ q: ſoli nature humane hoc miniſteri-
um traditũ eſt eo ꝙ hoĩes maiorẽ cõuenientiã
habeãt cũ xp̃o quo ad humanitatẽ aſſumptam
a quo fluxerũt oĩa ſacramẽta ſm Iohan. ⁊ mag.
in. iiij. Etiã q: cũ ſacr̃m ſit viſibile dʒ habere di
ſpenſatorẽ viſibilẽ ſm Bona. ¶ Querit̃ vtrum
diabolus in ſpecie hũana poſſit baptiſare. So-
lutio dicendũ eſt ꝙ nõ eo ꝙ inſidietur humane
nature nõ eſt preſumendũ ꝙ formã ꝓferret cũ
intẽtione baptiſandi. Bona. tenet ꝙ nullꝰ va-
let baptiſari a ſpiritu ſiue bono ſiue malo nec a
mãco nec a muto ⁊c. ¶ Querit̃ q̃d iuris ſi bapti-
ſans dicẽdo In noĩe patris intelligat diabolũ.
Solutio. dicẽdũ eſt ꝙ nõ baptiſat. i. q. i. c. detra
here. ¶ Querit̃ vtruʒ baptiſaret ille q̃ nõ credit
carecterẽ impͥmi. So. dicẽdũ eſt ꝙ ſic q: ip̃e nõ
impͥmit caracterẽ ſʒ deꝰ de cõ. di. iiij. in glo. ca. ſi
plura ⁊ de elec. c. generali. li. vi. ⁊ in glo. c. maio
res de batiſ. ⁊ eiꝰ effectu. ¶ Querit̃ nunq̃d pater
aut mater ĩ caſu neceſſitatis poſſunt batiſare ꝑ
tum ſuũ. Solu. in tãta neceſſitate vbi puer aliũ
ꝑ baptiſari non põt licitum eſt parẽtibus ꝓpri-
os baptiſare liberos: nec ꝓpter hoc a iure debi
ti matrimonij ſunt priuati. Aliud eẽt ſi temera-
rie alter eorum ſuũ puerũ baptiſaret vel ambo: q:
qui hoc faceret priuaretur iure debiti matrimo
nij. ¶ Querit̃ nũquid poſſunt duo hoĩes vnum
puerũ baptiſare ita ꝙ vnus qui mutus eſt ꝑ ca-
ſum poſitum puerũ teneat ⁊ alter quia mancus
eſt proferat verba. Solu. Dicenduʒ eſt ꝙ nõ q̃a
oportet in baptiſmo ꝙ ſimul cõcurrant in actiõ
ne baptiſandi ex eodem verbum ꝓlatum cũ opa
tione lauandi. aliter falſa eſſet oratio que virtu
tem ſiue formã baptiſmi exͥmit qñ dr̃ ego bati
ſo te ⁊c. q: oportet ꝙ ille q̃ imergit ſeu baptiſat
loquatur ⁊ quod verbũ eius accedat ad elemen
tum. ca. detrahendus de con. di. iiij. ¶ Queritur
nũquid poteſt vnus pueruʒ tenere ⁊ baptiſare.
Solu. Dicẽdũ eſt ꝙ ſicut in generatiõe natura-
li requirunt̃ duo. ita in generatione ſpũali. tamen

in caſu neceſſitatiſ vnus poteſt fungi officio duo
rũ vel triũ. ¶ Querit̃ quot ſufficiũt ad leuanduʒ
puerũ ex ſacro fonte. Solu. Aliqñ vnꝰ ſolꝰ ſuffi-
cit in caſu neceſſitatis. aliqñ duo ꝓpter vnionẽ
diuinitatis ⁊ humanitatis in xp̃o aliqñ tres pro
pter trinitatẽ ꝑſonarum nec plures ꝙ̃ tres ſunt re
cipiẽdi: iuxta illud Mat. xviij. In ore duorum vel
trium ſtat oẽ vbum: tñ de cõſanguineis non ob
ſtat ſi ſint plures. ¶ Querit̃ nũquid non baptiſa
tus põt tenere aliquẽ ad baptiſmũ ⁊ ad cõfirma
tionẽ. Sol'. dicẽdũ eſt ꝙ non in. c. ĩ baptiſmate.
de ꝯſe. di. iiij. ¶ Queritur quot annorum debent eẽ
qui puerũ ſuſcipiunt de ſacro fonte. Solu. Dico
ꝙ tãte etatis debent eſſe ꝙ̃ poſſint eſſe memo
res ſuorum factorum. ¶ Querit̃ q̃d iuris ſi ſacerdos ex
ignorãtia vel ĩprudẽtia ſua baptiſaret puerum
maſculũ quẽ credit feminã eſſe nunq̃d eſt puer
rebatiſandus. Sol'. Dicẽdum eſt ꝙ nõ: q: baptiſ
mus nullũ ſexũ ſibi appropriat ſed ſolũ naturaʒ
hũanam tñ nomẽ ei appropriandũ ẽ ꝙ ſuo ſexui
congruit vt ſi femina fuerit ⁊ fuerit nomẽ ei im
poſitum. Iohannes vocet̃ Ianeta vel ſm conſi
lium ep̃i. ¶ Queritur q̃d iuris ſi infans baptiſan
dus emitteret ſuꝑflua nature ĩ fontẽ baptiſma-
lem. Sol'. Preſbyter dʒ eijcere illũ fontẽ ante-
ꝙ̃ aliquis alius baptiſetur q: ꝙ̃uis ſtatuta ſyno
dalia dicãt ꝙ non ꝯſecret̃ niſi in vigilia paſche
⁊ in penthe. tñ ianuis clauſis debet totiẽs reno
uari in anno quotiẽs placuerit ⁊ fuerit neceſſa-
riũ. Si vo puer mingat nõ dʒ renouari. ¶ Que-
ritur ſi mulier moitura fuerit ⁊ credat̃ puer vi-
uere quid agendũ. Sol'. dicendũ eſt ꝙ mater dʒ
aperiri ⁊ puer extrahi ⁊ baptiſari. ⁊ ſi puer repe
riatur mortuus nũquid eſt ſepeliẽdus cũ matre
Solu. Breuiter dicendũ eſt ꝙ cum conſtiterit
ipſum aĩam habuiſſe diſtãtem ab anima matris
non eſt ſepeliẽdus cum matre. de con. di. i. capi.
eccleſia. ¶ Queritur nunq̃d poteſt partus in vẽ
tre matris baptiſari. Solu. Dicendum eſt ꝙ nõ
de con. di. iiij. ca. qui in maternis vteris. ⁊. ca. ſe-
quẽ. non põt renaſci qui nondũ natus eſt mõ ba
ptiſmꝰ eſt quedã renatio. ¶ Sed querit̃ quid fiẽ
dum ſi appareat vna pars pueri. Solu. Dicunt
aliqui ꝙ ſi caput apparuerit poteſt baptiſari. ff.
de reliquijs ⁊ ſumptibꝰ funerum lege cum in di-
uerſis. ſecus ſi appareant alia mẽbra. ¶ Querit̃
nunquid fetus monſtruoſus põt baptiſari. So.
Dicendũ eſt ꝙ ſic. ita tamẽ ꝙ ſi ſint duo capita
manus imponat̃ ſupra principalius. Si autem
equalia ſupra vtrũꝙ. ¶ Queritur nunquid põt
laycus rebaptiſare cauſa dubitationis ⁊c. Sol'.
Dicunt aliqui ꝙ nõ q: iteratio cõditionalis ꝓ-
pter dubium habet vim declarationis que non
pertinet ad laycum. ¶ Queritur ſi defunctus re

nſcitetur nonne pōt rebaptizari. Sol. dicēduʒ
ꝙ non: q: anima que ĩmortalis ē habuit carecte
rem qui durat ꝓpter aīe ĩmortalitatē. Pro quo
eſt notandū ꝙ caracter eſt ſignū ſpūale ĩdelibi
le diſtinctiuū fidelis ab infideli. ideo non cōfer
tur in ſacramētis que ſolēt iterari: ſm mag. di.
iiij. ſen: vnde xp̄s non habuit caracterē: quia ca
racter eſt ſignū: ⁊ ſignum repſentat ſignantē et
ſic eſſet alio: chriſtus aūt a nullo eſt. ¶ Queritur
vtrū paruuli iudeoꝝ poſſint compelli ad baptiſ
mum: ⁊ videtur ꝙ ſic. xxviij. q. i. c. iudeoꝝ tamen
glo. ibi videtur dicere de filijs iudeoꝝ baptiſa
toꝝ: al's non verifcaret verbū ꝓphete dicentis
in diebus illis ſaluabitur iuda. Tho. et Sco. Al
legant illud. c. iudeoꝝ dicentes ꝙ tales ſunt ſer
ui principium: ergo poſſunt per principem ex
poni baptiſmo. idem dicit Johā. an. in. c. cū ſint
iudei. de iudeis: tamē ſm opi. pluriū doctoꝝ nō
poſſuut cogi ad baptiſmuʒ. ptʒ: quia nemini ad
credendum debʒ vis inferri. xlv. di. c. de iudeis
Nam deus cui vult miſeretur ⁊ quem vult indu
rat: non eñ tales inuiti ſaluandi ſunt. ſed volen
tes vt ĩtegra ſic forma iuſticie. ¶ Queriꝛ nunqd
pōt dici baptiſatus puer in mortis articulo ꝓie
ctus in puteū dicendo formā ⁊ habēdo mentio
nem ⁊c. Hoſt. narrat illō diſputatū in mōte peſ
ſulano fuiſſe ⁊ determinatū per quendā theolo
gum ꝙ non. Multi vero canoniſte tenuerunt
coutrarium dicendo ꝙ talis ſic ꝓiectus debʒ di
ci baptizatus. c. de trini. de ꝯſe. di. iiij. Quidā iu
deus non habēs aquā ad immergendū filiū ſu
nm ſeu puerū in articulo mortis ꝓiecit eundeʒ
puerum in puteum dicendo illa verba in forma
contēta. Ego baptiſo te ⁊c. nunquid eſt baptiſa
tus. Solu. dicendū eſt ꝙ ſic in. c. ad limina. xxx.
q. i. ſed iudeus ē homicida. Tamē plures docto
res tenent ꝯtrariū quia ꝓferendo verba debet
fieri mnndatio ſeu imerſio ſimul ab eodem ꝓfe
rente. Alia ratio eſt q: per baptiſmum pueri ſi
gnificātur duo ſcʒ xp̄i mortui in ſepulchro poſi
to ⁊ eiuſdeʒ chriſti a morte reſuſcitatio. Primū
ſignificatur in baptiſmo ꝑ pueri ſubmerſionē.
ſcd̄m ſignificaꝛ ꝑ pueri ex aqua eleuatōem: mo
do actꝰ ꝓijciētis puerū in aquā ex ſui natura nō
erat ordinatus ad pueri eleuatōem extra aquā:
ſed potiꝰ ad ſubmerſionē ⁊c. ¶ Queriꝛ quotiens
debet puer ĩmergi. Solu. ſm ꝯſuetudinē ecclie
ſemel ꝓpter vnitatē diuine eſſentie: vel ter ꝓ
pter trinitatē ꝑſonaꝝ. de ꝯſe. diſt. iiij. cap. de tri
na. abſolutione. ¶ Nunc accedo ad ſcd̄am partē
tertie partis que eſt que ſit intētio quam debʒ
habere baptiſans. iuxta litterā auctoris eſt no
tandū ꝙ Albertus in ſexto libro ſui compendij
theologi. dicit ꝙ intentio eſt duplex generalis

que eſt facere id qđ facit eccleſia ſpūalis: vt ille
baptiſmus mundetur tñ intentio illius requiri
tur baptiſatꝰ ſi eſt adultꝰ: q: qui inuite baptiſan
tur nō recipiūt rem ſacramēti. etiā in adult᷑ re
quiritur fides propria q: hñt propriuʒ peccatū
⁊ de ſe reſpondere poſſunus. In paruulis vero
ſufficit fides aliena: q: propter peccatum alie
num: ⁊ de ſe reſpondere nō poſſunt: ideo deus q̄
eſt miſericors voluit vt per vicarium reſponde
re poſſent. In omnibus enim ſacramētis diſpē
ſandus neceſſaria eſt in diſpēſante intētio qua
quis intēdit facere ꝙ xp̄s inſtituit ad ſalutem
humanā vel ſaltem facere quod facit eccleſia in
qua clauditur in generali intētio predicta quia
ipſa eccleſia ſicut ſacramēta a xp̄o accepit ſic ad
fidelium ſalutē diſpenſat. ¶ Queritur circa hoc
nunquid adultus ficte accedens eſt baptiſatus.
Solu. Dicendū eſt ꝙ ſic dum tamen baptiſans
habuerit intētionē baptiſandi cū debita forma
⁊ materia qualēcūqȝ intentionē baptiſatus ha
beat. de con. di. iiij. capitulo. Solet queri: ſed ſi
nō intendit baptiſare licet verba ꝓferat nō ba
ptiſat: q: verba debent ſeruire intētioni. xxij. q.
v. cap. humane. Sed tuncvalere incipit baptiſ
mus ad ſalutē cum illa fictio veraci confeſſione
receſſerit qui ĩ corde in malicia ꝑſeuerāte pctō
rum ablutioneʒ fieri nō ſinebat nec talis qui ſi
cte acceſſit ad batiſmū ceſſante fictōe dʒ reba
ptiſari. q: nō obſtante fictione ſacramentū ⁊ ca
racterem recepit licet nō rem ſacramenti. ſ. gra
tiam ſpirituſſancti. ideo ſoluʒ iūgitur ei penitē
tia per magiſtrū. v. diſtin. iiij. ⁊ per beatū Aug.
et tunc ſm Bonauentu. Baptiſmus delet pec
cata prius perpetrata et illa vera penitentia de
let peccata poſt baptiſmū perpetrata. vñ magi.
in. iiij. ſenten. circa tertiā di. adulti qui cuʒ fide
baptiſantur ſacr̄m ⁊ rem ſuſcipiunt qui vo ſine
fide accedunt vel ficte ſacramentum nō rem ſu
ſcipiūt. Unde Hieronimus. Sunt lauacra gen
tiliū hereticoꝝ ſed non lauant in ſalutē. Unde
Auguſti. Judeis omnibus communia erant ſa
cramenta ſed nō communis erat oībus gratia:
que eſt virtus ſacramentoꝝ. ⁊ ibidem Auguſti.
Omnis qui iam ſue voluntatis arbiter ꝯſtitutꝰ
eſt cum acceſſit ad ſacramentū fideliū niſi peni
teat eum veteris vite nouā nō poteſt incboare
Sed ꝯtra iam dicta poſſet argui. Si ꝯfeſſio ex
pellat fictioneʒ quā nō potuit expellere baptiſ
mus: ſeqretur ꝙ confeſſio eſſet maioris virtut᷑
ꝙ̄ baptiſmus. Solutio dicendū eſt ꝙ ꝯfeſſio in
quātum eſt ſacramentalis nō expellit fictioneʒ
ſed inquantum eſt actus voluntarius recedens
a malo volito vel propoſito per doctorē ſup. iiij.
ſententiarū. circa princi. ¶ Queritur hic vtrum

omnes adulti equaliter recipiunt ſacramentuʒ
baptiſmi. Solutio ſm Bona. in baptiſmo cōſi
derātur tria charitat᷑ impſſio. innocentie reſti
tutio: ⁊ gratie infuſio. quo ad prima duo dico ꝙ
ſic. quo ad tertium dico ꝙ non: ſed ille qui meli
us ſe diſpoſuit. ¶ Queritur vtꝝ baptiſmꝰ equali
ter recipiatur ab omnibꝰ paruulis. Solutio ſm
Bona. Dicendum eſt ꝙ ſic de lege cōmuni. Ta
men potentia diuina non eſt alligata ſacramē
tis: ideo cui vult pōt cōferre ꝑuilegium. ¶ Que
ritur vtruʒ ſanctificatꝰ in vtero teneatur ad ba
ptiſmum. Solutio. ſm eundē dicendū eſt ꝙ ſic
propter bonum obedientie. quia chriſtus ſic or
dinauit ꝓpter humilitatē vt quiſqȝ ſe recogno
ſcat pctorē ⁊ egere gratia dei. Tertio ꝓpter vni
tatē vt ab om̄ibus mēbris eccleſie nō diſcordet.
ſed non propter hoc ꝙ ſanctificatio de ſe nō ſit
ſufficiens ad gloriā. ¶ Quantum ad quartuʒ in
quo auctor noſter intendit determinare de effe
ctu baptiſmi ē notandum ꝙ multiplex eſt effe
ctus eius. Ad ſacramēta ꝑparat: patet quia eſt
ſacramentum intrantiū a pctō mundat qđ figu
ratum eſt in mari rubro vbi ſubmerſi ſunt egy
ptij. Exo. xiiij. Tamē nota ꝙ licet macula origi
nalis deleatur in baptiſmo: tamē fomes nō tol
litur ſed remittiꝛ. Penam relaxat. rationē illu
minat. idō ponitur ſal in ore pueri ꝯcupiſcibilē
ad bonum inflāmat. Unđ datur candela puero
iraſcibilē confortat. Unde iſrael vidit amalech
poſt tranſitum maris rubri. Exodi. xvij. Gratiā
tribuit quod ſignificatum fuit per columbā ſu
per chriſtum baptiſatum deſcendenteʒ. Lu. iij.
Caracterem imprimit quod ſignificatuʒ fuit in
mari vitreo. Apo. xv. A ſatiſfactiōe exteriori li
berat q: baptiſmus non requirit genitum neqȝ
planctum. Notanter dicitur exteriori quia inte
riori exigitur ĩ adulto. ſ. cōtritio. Poteſtatē dia
boli diminuit: quod ſignificatur per inſufflatio
nem. Januaʒ celi aperit quod ſignificatur quā
do xp̄o baptiſato aperti ſunt celi. Luce. iij. Un
de paſſio xp̄i aperuit ianuaʒ paradiſi ꝑ cauſam
generalem meritoriam ⁊ ſatiſfactoriā. Baptiſ
mus autem aperit per cauſam efficienteʒ ſingu
larem. Facit eñ iſtum ſingularē hominem euo
lare ſm Alber. in. vi. lib. ſui compen. Os ad lau
dandum aperit ⁊ aures ad audiendum: ideo po
nitur ſaliua in ore ⁊ aure pueri. Templuʒ chriſti
efficit. vnde dicitur baptiſato exi ĩmunde ſpiri
tus ⁊ da locū ſancto ſpiritui aduenienti. ¶ Que
ritur quot ſunt de eſſentia baptiſmi. Solu. Di
cendum eſt ꝙ tria. ſ. materia. i. elementū: forma
id eſt inuocatio trinitatis: modo quo ſupra ⁊ in
tentio baptiſantis. Octo auteʒ ſunt de ſolēnita
te licet non ſint de eſſentia. vñ verſus. Sal ole

um criſma cereus criſmale ſaliua. Flatus virtu
tem baptiſantis iſta figurant. Hec cū paternis
nō mutant eſſe ſed ornāt. de ꝯſe. di. iiij. ca. ſal ce
leſtis ſapiētie. ⁊ ea. di. c. poſtea ⁊ per alber. i ſuo
compen. Item eſt notandum ꝙ duo habent ba
ptiſmū ꝓcedere: ſcʒ exorciſmus ⁊ cathecíſmus.
Exorciſmus eñ dicitur illa adiuratio q̄ fieri ha
bet anteꝙ̄ miniſtreꝛ baptiſmus: ⁊ ibi ſunt plura
primo inſufflatio ad expellādū vtutē demonis
⁊ poteſtatem: quia diabolus ꝓpter pctm̄ homi
nis in hominē poteſtatē accepit: ⁊ etiā in illa q̄
veniunt invſum hominis. Uñ tam adulti ꝙ̄ par
uuli debent exorciſari ad expulſionē noxie po
teſtatis. Secunduʒ benedictio cum manus im
poſitione ad precludendum viā diabolo expul
ſo ne redeat. Tertium aurum cum ſputo linitio
propter fidei approbationeʒ que ſignificat do
ctrine fidei receptionē. Quartum narium ſpu
to linitio que ſignificat doctrine fidei approba
tionem. Quintum ſalis in ore appoſitio ꝓpter
doctrine fidei confeſſionē. Sextum eſt olei ſan
cti ante ⁊ retro iniunctio ꝓpter aptitudinē eiꝰ
ad pugnā cōtra demones. Septimum eſt aqua
benedicta contra diabolicas impugnatiōes ex
teriores. Et hec ſeptē ad exorciſmum pertinēt.
Et dicitur exorciſmus ab exorciſo ſas. qđ idē ē
qđ adiuro ras. per magiſtruʒ. vi. diſt. iiij. in fine
in capitulo dehinc. ⁊ capitulo ſacerdos. eodem
titu. ⁊ di. ¶ Cathecíſmus inſtitutus eſt tribꝰ de
cauſis ꝓpter inſtructionē de articulis fidei pro
feſſio ad fidei conceptionem. Scđa propter re
ſponſionē ad fidei ꝓfeſſionē. Tertia ꝓpter ſpō
ſioneʒ ad fidei obſeruationē: q: adultus ꝓpriū
peccatum habet ⁊ per ſe reſpondere poteſt ⁊ re
quiruntur hec ab eo. Ideo hec duo ſcilicet ex
orciſmus ⁊ cathecíſmus debent baptiſmum pre
cedere. Iteʒ notetis ꝙ baptiſandus ĩ quattuor
locis inungitur in fronte: vt fidem publice ꝓte
ſtetur in vertice vt agenda ſubtilius ab eo intel
ligantur. Inter ſcapulas vt iugum xp̄i ſuauius
portetur: in pectore vt dulci corde deus diligaꝛ
ſm Alber. ⁊c. alio modo dicitur ꝙ criſmatis vn
ctio in vertice deſignat deſcenſum ſpirituſſan
cti: alba veſtis deſignat innocentie puritatē: cā
dele in manu poſitio deſignat lumē cognitōis
quod debet habere baptiſatus in bonis ſectan
dis: ⁊ in malis fugiendis. Iteʒ notetis ꝙ ĩ adul
tis debet precedere cathecíſmꝰ: quia in fide pri
us debet informari. In paruulis vero: quia nō
dum habent vſum rationis ſm vſum eccleſie ꝓ
cedit exorciſmus ad expellendum diaboli pote
ſtatem per magi. di. vi. iiij. ſenten. circa finem. ⁊
de conſe. di. iiij. cap. ſiue paruuli. ⁊ tribus capitu
lis ſequētibꝰ. ⁊. c. ſicut noſtis. ⁊ ea. di. ⁊ eſt cathe

tiſare idem ꝙ in fide inſtruere: per mag. di. iiij. p̄allegata. ¶ Queritur quando fuit illud ſacramentū baptiſmi inſtitutū. Solu. Materialiter fuit inſtitutum illud ſacramentum qñ baptiſatus eſt chriſtus a iohāne baptiſta in iordane de ꝯſe. di. iiij. c. ꝑ aquā non quia mundari voluerit cum ſine pctō fuerit: ſed quia cum tactu mūde ſue carnis vim regeneratiuā aquis cōtulit per mag. di. iij. ⁊ iiij. Formaliter autē qñ dixit apoſtolis ſuis. Ite docete oēs gētes baptiſantes eos. In nomine pr̄is ⁊ filij ⁊ ſpūſancti. Mat. vlt. Effectiue qñ xp̄s paſſus ē. Iohā. xix. A latere chriſti exiuit ſanguis ⁊ aqua. Finaliter autē qñ chriſtus dixit Nichodemo. Niſi quis renat⁹ fuerit ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto non pōt introire in regnum dei. Iohā. iij. ⁊c.

¶ Sequit̄ de ſacramento cōfirmationis.

Preſul: frons: criſma: firmāt
intentio: verba:
Gratia donatur conſtans
ad bella paratur
Qui tenet in fonte [illegible]
vel criſmate fronte
Efficitur talis pater eius ſpūalis

Iſtud capitulum continet tres partes principales. In prima parte docet illa que ſunt de eſſentia confirmationis. in ſecunda parte docet effectum confirmationis. in tertia parte docet quomodo vinculū ſpirituale oritur ex confirmatione ⁊ baptiſmo. Prima in principio. ſcd̄a ibi. Gratia donat̄. tertia ibi. Qui tenet in fonte. In p̄ma parte dicit auctor noſter ꝙ ſex ſunt de ſubſtantia ꝯfirmationis duo ex pte ſacramenti in ſe. ſ. materia ⁊ forma. Materia eſt criſma cōfectus ex oleo ⁊ balſamo. Forma eſt talis ſigno te ſigno crucis confirmo te criſmate ſalutis. In nomine patris et filij ⁊ ſpūſancti. Duo ſunt ex parte miniſtri. ſcʒ dignitas pōtificalis ⁊ intētio debita. Duo ſunt ex parte ſuſcipientis. ſ. frons in qua debet fieri criſmatio ⁊ ꝙ criſmādus ſit baptiſatus. Ex quibus pōt dari diffinitio confirmationis ſub tali verborum forma. Confirmatio eſt vnctio exterior hominis viatoris facta in frōte figura crucis ⁊ criſmate ſalutis ſub verborum forma preſcripta ad roborandum animam per gratiaʒ ad confitendum fidem chriſti cum fiducia ſm̄ beatum thomam. diſtin. vij. iiij. ſenten. Item nota ꝙ vnctio criſmatis fit tripliciter i tribus ſacramentis cuius diuerſitas attenditur ex fine. In baptiſmo fit in vertice ad ſignificandum fidei ſuſceptioneʒ: quia vertex eſt locus cellule rationalis. In confirmatione fit in fronte ad ſignificandū audaciā confeſſionis. cuius impedimentum eſt timor ⁊ verecundia que ſpecialiter manifeſtātur in pallore vel rubore frontis ex ꝓpinquitate cellule imaginalis. In ordine fit in manibus ad ſignificandum poteſtatem cōſecrandi ſacramentum dominici corporis. ¶ Quantū ad p̄mum quo dicebat̄ ꝙ duo ſunt ex parte miſtri ſcʒ dignitas pontificalis ⁊ intentio: eſt notādū ſm̄ Raba. ꝙ a ſummo ſacerdote per impoſitionē manus paraclitus traditur baptiſato: vt roboretur per ſpm̄ſanctū ad p̄dicandum alijs illū quod in baptiſmo cōſecutus eſt. de con. di. v. ca. nouiſſime. ⁊ ꝑ mag. diſt. vij. iiij. Oēs cum fideles per impoſitionē manus epiſcoporū poſt baptiſmum debent accipere ſpiritūſanctuʒ vt pleni chriſtiani inueniātur. de conſe. di. v. Omnes per vrbanum. Vñ Raba. loquens de ſacramentis baptiſmi ⁊ confirmationis ait. Scitote vtrū ꝙ magnum ſacramentum eē ſed vnum maiori veneratione tenendum eſt: ſcʒ cōfirmatōeʒ: qa a maiori cōfertur miniſtro. de con. diſt. i. v. c. de his. ¶ Pro quo eſt notādum ꝙ ſoli epiſcopi poſſunt criſmare in frōte: ita ꝙ ſi preſbyter hoc agat ꝓpria auctoritate nihil agit. xc. v. diſt. in. c. peruenit. de con. di. v. c. i. ⁊ ij. de con. c. quāto. nihil obſtat illud qđ Gregorius conceſſit: vt p̄ſbyter criſmaret cap. peruenit. diſt. ſupradicta: qa hoc facit ad tempus ꝓpter ſcandaluʒ de ſpeciali indulgētia: quia papa poteſt hoc delegare in p̄dicto ca. peruenit cum papa habeat plenitudineʒ poteſtatis. Sed cōtra hoc arguitur ſic. Si papa poſſet cōmittere ſacerdoti ſimplici ī fronte criſmare ita poterit per locū a ſimili cōmittere dyachono ꝙ poſſit conficere corp⁹ xp̄i ꝙ nō eſt verum. Solu. Ad hoc dicendum eſt ꝙ papa de poteſtate quā habet ſupra corp⁹ chriſti miſticū in confeſſione fidei ī confirmatione que hominē perficit poteſt ſacerdoti cōmittere poteſtatem cōfirmādi in neceſſitate. diſt. vij. iiij. ſenten. ſed non poteſt cōmittere aliquem actuʒ ſupra verum corpus xp̄i niſi rite ordīatis: puta ſacerdotibus: qꝛ ſupra illud non hʒ tantā plenitudinem poteſtatis loco p̄alle. ꝑ magi. ⁊ doc. Epi autē non poſſunt hoc demandare ſuis inferioribus. licʒ ipſi poſſint criſmare vt in p̄allegat̄ c. i. ⁊ ij. de conſe. diſtin. v. Quia epiſcopi non poſſunt ea que ſunt ordinis epiſcopalis demādare ſeu cōmittere niſi epiſcopo interſunt illa criſmare in fronte clericos ordinare: virgines conſecrare: ⁊ ſimilia. de con. eccle. vel alta. capitulo aqua. ea tamen que ſunt iuriſdictionis poteſt alij etiam inferiori committere ſicut de cauſis cognoſcere ⁊ iudicare, beneficia ꝯferre. Tamē

quedam ſunt iuriſditionis que non poſſunt demandari niſi eis qui adminiculo ordinis ea exercere poſſunt vt deponere degraduare. Sʒ qꝛ allegauit ſupi⁹ Raba. dicēs vtrūꝙ ſacramētū ſcʒ baptiſmi ⁊ confirmationis magnum ſʒ vnuʒ ſcilicet confirmationis ſacramentum maiore veneratione tenendum. Notetis ꝙ vnum ſacramentum dicitur maius alio quinꝙ modis. Uno modo propter ſignificationē et ſic matrimonium dicitur maius. quia ſignificat vnioneʒ duarum naturarū in chriſto. Secundo mō propter continentiam et ſic eucbariſtia dicitur maius eſſe quia continet veruʒ corpus xp̄i. Tertio modo ꝓpter efficaciam: ⁊ ſic baptiſmus dicitur eſſe maius ſacramentum. Quarto mō ꝓpter dignitatem miniſtrātiū: ⁊ ſic cōfirmatio dr̄ eē maius qꝛ datur ſūmis ſacerdotib⁹. Quīto mō ꝓpt̄ h̄ qđ pōit̄ in nobiliori gradu: ⁊ ſic ordo dr̄ mai⁹ ſacramētū ꝑ doctorē ſupra. vij. diſtin. iiij. Intentio debita cōfirmantis requiritur q̄ eſt ꝙ intēdat facere ſm̄ ꝙ intendit eccleſia. Aliqua aūt ſunt in iſto ſacramento de bene eſſe ſed non de eſſe: ſcʒ ꝙ ieiunus a ieiuno detur ꝙ confirmand⁹ ꝑ aliquem epiſcopum preſentetur ꝙ binda ſeu vitta capiti circumligetur. ¶ Nota ꝙ qui confirmatur debet teneri ab alio quando ab epiſcopo inungitur ⁊ ſpecialiter debet teneri a cōfirmato nec refert ſiue a viro ſiue a muliere teneat̄. Itē q̄ cōfirmat̄ per triduum debet deferre ligaturam qua frons eius ligatur propter criſmatiſ obſeruatiōeʒ ⁊ triduane dominice ſepulture reſurrectionem ⁊ ad ſacerdotem tertia die debet accedere ⁊ ſacerdos cum ſale ⁊ aqua eius fronteʒ abluere debet in piſcina ſiue ī loco ſacro ⁊ ligaturam comburere ⁊ cineres in terra cimiterij operire. ¶ Quantum ad ſecundū eſt notādum ꝙ multiplex eſt effectus iſtius ſacramenti confirmationis: vnus quia grām in baptiſmo datam confirmat. vnde ps. Confirma hoc deus: confirmatione ſupple quod opatus es in nobis in baptiſmo. Ad miliciā ſpiritualē preparat. vñ confirmandi tanꝙ pugiles pugnaturi iniungūtur ne ab imis de facili vincātur. Et qꝛ omnes chriſtiani in bello xp̄i tenentur eſſe propterea oēs debent recipere iſtud ſacramentum vt facilius poſſunt contra mundum carnem ⁊ diabolū pugnare ad cōfeſſionem conſtanter nominis xp̄i animat qua oportet verum deum ⁊ verū hoiem cōfiteri. Intus ⁊ extra ſpirituali decore nos ornat. Intus quidem per conſcientie puritatem ⁊ extra per odorem bone fame. Et hec duo ſignātur in criſmate quod conficitur ex oleo propter primū ⁊ ex balſamo ꝓpter ſecundum. In bonis agendis ⁊ malis ſuſtinēdis roborat. Datur eñ ſpiritu[illegible]s ad r[illegible] corpus armat. Anim[illegible]onem caracteris. contra puſillaminit[illegible]n corpus vero ꝑ clipeum crucis contra i[illegible]s demonium. Contra verecundiā ⁊ timorem in confeſſione nominis chriſti audaciam preſtat. Primū notatur in criſmatione frontis que eſt locus verecūdie ſecundum in poteſtate miniſtri poſt pugnam coronat: qđ notatur ī vita que circa caput ligatur ¶ Quantū ad tertiuʒ eſt notandū ꝙ inter illum qui tenet confirmandū ⁊ confirmatū oritur cōſanguinitas ſpiritualis ſicut inter tenentem baptiſandum ⁊ baptiſatum ⁊ de hoc tractabo latius ī capitulo de matrimonio. Sed querit̄ quare xp̄us non fuit vſus hoc ſacramento ſicut baptiſmo ⁊c. So. rōne excellētie nō fuit vſus forma ſeu materia: tñ tacite inſtituit ꝑ h̄ ꝙ dicit apo. Man⁹ iponēt ſup egros. Mar. vl. Alia rō pōt eſſe qꝛ ſpūſanctus viſibilr̄ opat̄ in primitiua eccleſia vt in ſpē colūbe in linguis igneis: nūc autē ſecretius operatur vt habet̄ diſtinc. vij. iiij. per mgr̄m ⁊ doctorē ibidē.

Sequitur de ſacramēto pnīe.

Contra peccatum graue
poſt baptiſma patratum
Extitit inuentuʒ ſacre pe
ne ſacramentum
Conteror ī corde mala cō
fiteor ſimul ore
Emendās ope de⁹ indulget mihi vere
Pēitet atꝙ doleʒ ⁊ crimina dicere ſpōdʒ
Multꝙ ſatiſfacere ꝯtritus iniq̄ cauere
Crimina ꝯmēora tua colligie flebil̄ ora
Elige prudētē te ſoluere iure potentē
Crimina diminuit ꝯfeſſio cūcta reuela
Uni p̄ſbytero nulliū graue ſpōte tacēdo
Integra feſtina ſimplex confeſſio fida
Uera libens clara diſcreta frequens ⁊ amara
Accuſās ꝓpria parēs humil̄ verecunda
Ut reminiſcaris hoc ordine ꝯfitearis
Dic de criminibus mortalib⁹ ac ſpēb⁹
Dic de mandatis dñi per te violatis
De male ꝑcept̄ dicas etiā ſacramētis
Si contempſiſti virtutes vel caruiſti
De ſeptē factis pietat̄ dic male fact̄
Dic ſēſus quīꝙ nec ceta mēbra relinq̄
Dic hñ quecūꝙ male fecer̄ ac vbicūꝙ
In factis dictis conſenſu ſiue relictis
Que non dixiſti dudū dic ſi recidiſti

Res circūſtātes dicas pcā grauātes
Saltem mutātes crimēq3 nonum ge-
nerantes
Iſta grauant vicium dignus ſtatus ⁊
recidiuum
Conditio numerus locus ordo ſcien-
tia puſilla tempus
Copia cauſa mora modus etas luctay
Cōfeſſor blād⁹ verax prudēs pi⁹ equ⁹
Hortať q̄rit terret punit mala ſoluit
Poſtea ſit tacitus vt celet crimē alius
Contra pctā deť contraria pena
Supplicet elatus macereť luxurioſuſ
Propa det cupid⁹ ieiunet ſepe guloſ⁹
Inuid⁹os tūdat iratus corde remittat
Audiat officia pegrinans accidioſus
Cuiuis reſtituat ſi poſcit res alienas
Reddere ſi nequeat ſaltem ſit prōpta
voluntas
Fur vſurator vrēs ſymō q̄3q3 repator
Iuris deceptor alienorūq3 repertor
Rector dilapidans quiuis damna ma-
le donans
Reddere ſi q̄d hn̄t vľ amore dī dať dn̄t
Iuxta ꝯſilium confeſſorum ſapientum
Mādās ꝯſiliāſ ſociāſ adiutor adulāſ
Celās ꝑticipās ōfēdēs atq3 receptās
Quilibet ⁊ fautor reddat niſi redderet
auctor
His q̄b⁹ eſt pena ſolēnis percipienda
Crimen ꝑ magno toti ville publicato
Quilib3 artat⁹ anathemate ſiue ligat⁹
Et q̄ ſunt auſi miſſas celebrare ligati
Cleric⁹ ex culpa ꝯfect⁹ anormal⁹ acta
Ignē ſuccēdēs ad dādū dāna ꝑurens
Debent pōtifici cōmuni iure remitti
Vt dictoſ ſoluat ad maiorē ve ř mittat
Si fuerit ignarus ꝯfeſſor vel ſine poſſe
Sicq3 fatēs tacuit aliq̄d mortale ſciēt
Aut anathema tacēs ſic ſolui iure ne-
quibit
Oblitus pene non facte iam ſibi iuſſe
Eſt dudum facta cōfeſſio ſic iteranda
poſtea fac digne penā faciēdo benigne
Nā male delinq̄t q̄ penā ſpōte relinq̄t
Nemo ſatiſfacere poterit de crimie ve
Stans in mortali pctō tunc aliquali
Iuſſa tm̄ pena q̄uis non ſit bene plena
Nō eſt linquēda ꝑ crimine ſ3 facienda
Nā facies iuſſumq3 referesq3 per hoc
tibi fructum
Oē malū punit de⁹ oē bonū q3 reddit
Omia q̄ fiūt cu3 mortali bona proſunt
Nam mundi bona dant ⁊ demonis ar-
ma refrenant
Mētes illuſtrāt citi⁹ tormēta miorāt
Ad maiora bona donāt vſum faciēda
Non tm̄ eternā poſſunt acq̄rere vitam
Nec cū purgātur hoīes nec viuificāť
S3 bn̄ q̄ fiūt poſt mortificata reuiuūt

In iſta parte auctor noſter determinat de ſacramento penitētie diuidēs illud capitulū in plures partes quā quidem diuiſionē breuitatis cauſa omitto perſ tie lectoruz. veruntamen intendo ſeriatim per particulas textum ac. declarare. Et primo a ꝑn cipio capituli vſq3 ad illam. Crimia commemo ra prout concipio auctor duo facit. Primo qua- re penitentia fuit inuenta. Secūdo quot ſunt membra eētialis penitētie Et ex his duob⁹ po teſt inferri diffinitio penitentie. Quantum ad primū eſt notandū ꝙ penitentia fuit inuēta vt per ipſam exhibeatur remediū quo integritas perdita per peccatū mortale reparetur ad ſalu tem ideo dicitur ſecūda tabula poſt naufragiū ſm̄ Albertū. in ſuo compen. ⁊ per magi. xiij. di. iiij. Dicit ꝙ penitentia eſt ſecunda tabula poſt naufraginm quia ſi quis veſtem innocentie in baptiſmo perceptam peccando corruperit peni tētie remedio reparari pōt ꝑma eni͂ tabula ē ba ptiſmus vbi deponitur vetus hō ⁊ induitur no uus. Penitentia vero dicitur ſecunda tabula q̄ poſt lapſum reſurgimus. dū vetuſtas reuerſa depellitur ⁊ nouitas perdita reſumitur ꝑ magi. loco prealiegato. xvi. cap̄. deinde duplex enim eſt naufragiū ſc3 peccato originali ⁊ peccato ac tuali. de primo liberamur per tabulā baptiſmi de ſecundo liberamur per tabulā penitentie ad quā poteſt homo recurrere q̄diu eſt i ſtatu pre ſentis vite quotienſcūq3 voluerit diuinam im plorare clemētiā. Ezech. xviij. Quaſi ꝑ totū illō capitulū. Nota tm̄ ꝙ multiplex ē pnia q̄dā ē fal ſa de q̄ Iſodo Irriſor ē ⁊ nō penitēs q̄ adhuc a- git q̄d penit3. vn̄ de pe. di. v. c. falſas. Falſas pe- nitētias eē ꝯſtat cū ſpret3 pluribꝰ d̄ vno ſolo pnia agiť: aut cū ſic agiť de vno vt non diſcedať ab a lio. vn̄ Iac. ij. Qui totā legē ſuauerit offēdat au tē in vno fact⁹ ē oim reus. ſ. q̄tū ad vitā eternā

Falſa etiā penitētia eſt cum penitēs ab officio vel curiali vel negociali nō recedit q̄d ſine pctō agi nullaten⁹ valet aut ſi odiu3 in corde ſuo geſ ſerit: aut ſi offenſo cuilibet nō ſatiſfecerit: aut ſi offendēti offenſus nō indulgeat: aut ſi vniciuiq3 nō reſtituat q̄d iniuſte detinet: aut ſi ꝯ̄ iuſticia3 arma ferat recognoſcat ſeverā pniam nō poſſe agere: loco ⁊ capitulo ꝑallegatis. Iōo papa ibi dem fratres noſtros ꝑſbyteros admonem⁹ ne falſis penitentijs laycorꝝ aīas decipi ⁊ ad infer num ꝑtrahi patiātur. Quedam eſt pnia coacta: de qua ꝑs. Couerſus ſum in erūna mea. Quedā eſt pnia ſera. de qua augu. in li. de pnia. Si tūc penites q̄ñ peccare non potes peccata te dimit tunt non tu illa. de peni. di. vij. ca. nemo deſpan dus. ꝭ. ſi quis. Quedā eſt pnia iniqua. Mathei xxvij. Iudas penitentia ductus vidēs ꝙ eēt dā natus retulit triginta argenteos ꝑncipibus ſa cerdotum ⁊ ſeniorib⁹ dicens: peccaui tradēs ſan guinem iuſtum ⁊c. ⁊ de pe. di. iij. ca. Iudas peni tuit. quedā eſt penitentia deſꝑata. vn̄ Sapi. v. Mirabunť in ſubitatōe inſꝑate ſalutis dicen tes intra ſe penitentiā agentes ⁊ pre anguſtia ſpiritus gementes ⁊c. quedā eſt vera pnia q̄ ſm̄ augu. eſt cōmiſſa deflere ⁊ penitēda nō cōmitte re ⁊ illa penitētia eſt ſancta ⁊ meritoria. de qua Bernar. O felix penitentiu3 humilitas. O btā ſpēs cōfitentium: qua tremendus iudex cōuer- titur in piſſimum patrē. Per verā eni͂ peniten tiā abſoluitur hō a peccato reſtituitur eccleſie recōſiliať chriſto. Donis ſpiritualib⁹ ditatur. de filio diaboli per imitationē efficitur filius dei. Per hanc penitentiā paradiſus aperitur ange li letificātur: impij iuſtificātur: mortificata bo na reuocanť: ⁊ pena eterna euitatur: per beatū augu. in lib. de penitentia: ⁊ per alber. in ſuo cō pen. In hoc eni͂ ſacramento penitentie ſicut in alijs eſt materia ⁊ forma. Materia ei eſt actus penitentis dolentis de peccatis cōmiſſis. For- ma autē ſunt verba ſacerdotis abſoluētis peni tentē ſiue in abſoluendo videl3 iſta. Ego abſol uo te ⁊c. per magi. xxij. diſt. iiij. Iſta autē verba miſereať tui oīpotēs deus ⁊ abſolutionem ⁊ re miſſionē ⁊c. nō ſunt de eſſentia forme ſacramē- ti pnie: ſed ſunt ſupplicationes interceſſiue vt habetur per magr̄m loco ꝑallegato. Ex quibus apparet ꝙ in hoc ſacramento quoddā eſt ſacra mentū tantū vt actus pnie exterior quoddā res tm̄ vt remiſſio pctōꝝ quoddā res ⁊ ſacramētu3 vt cōtritio interior ſm̄ albertum in ſuo cōpen. Quantum ad ſcōm eſt notandu3 ꝙ ſicut in pctō mortali tria attenduntť. ſ. impudētia delectatio ⁊ ꝑpetratio. Sic triplici remedio opus eſt ſub- uenire. cōtra impudētiā per ꝯfeſſionē in qua ē verecundia. de pe. di. i. c. quē penitet delectatio ni opponitur amaritudo cōtritōis ꝑpetrationi opponitur operis ſatiſfactio. de peni. di. i. ca. pe nitentia. ⁊ c. ſequēti. ⁊ per magi. xvi. diſt. iiij. vn̄ Iohā. criſoſtom⁹. Hec eſt fructifera penitentia vt ſicut tribus modis deu3 offendim⁹ ſc3 corde ore ⁊ ope. Ita tribus modis ei ſatiſfacim⁹. ſ. cor dis cōpunctione: oris cōfeſſione: ⁊ operis ſatiſ factione. vnde augu. in libro de ſermone dn̄i in monte: tripliciter pctm̄ cōmittitur. corde facto ⁊ verbo: quare triplici remedio ſubueniendum eſt. ſ. cordis compunctione. Iob. ij. Cōuertimi- ni ad me in toto corde veſtro in ieiunio in fletu ⁊ planctu: ⁊ ſcindite corda veſtra ⁊ nō veſtimen ta veſtra: ⁊ cōuertimini ad dn̄3 deum vr̄m: quia benignus ⁊ miſericors eſt. Oris cōfeſſione. de qua Prouer. xviij. Iuſtus prior ē accuſator ſui. ⁊ Iaco. vlt. Cōfitemini alterutrum peccata vr̄a Satiſfactione de qua Math. iij. Facite dignu3 fructum penitētie. Pctm̄ mortale nō poteſt tol li niſi per pniam. Penitentia autem vera deb3 habere illa tria predicta. de peni. diſtin. i. c. ver- bum dei. Iuſtum eſt eni͂ vt peccator animo cul- pā deteſtetur verbo accuſat ⁊ facto peniteat ſm̄ Alber. in ſuo cōpen. Per pctm̄ eni͂ offendit ho- mo deum eccliam ⁊ ſeipſum. Modo per contri tionē verā recōſiliatur homo deo. per cōfeſſio- nē eccleſie. ꝑ ſatiſfactionē ſibiipſi. per Alber. lo co ꝑallegato. Quantum ad tertiu3 eſt notandū ꝙ vera penitentia eſt dolor cordis ⁊ amaritudo anime. alio mō ſm̄ Ambro. Penitētia vera eſt preterita mala plāgere ⁊ plāgenda iterum non cō mittere ſm̄ autē Greg. Penitere eſt ante acta peccata flere ⁊ iterum flenda non cōmittere. de iſtis diffinitionibus habetur. de peni. diſt. i. ca. penitētia. ⁊ per magiſtrum. xiiij. diſ. ſm̄ Alber. in ſuo compen. In iſtis eni͂ diffinitionib⁹ notať duplex actus: vnus qui eſt reſpectu preteriti. ſ. plangere mala preterita. alius q̄ eſt reſpectu fu turi: ſcilicet plangenda non committere. ꝑmus actus eſt in re. ſecund⁹ in ꝑpoſito: ⁊ dicitur pe- nitentia a penitēdo. de pe. di. i. c. ꝑallegato: vel dicitur a puniendo: per mag. xiiij. di. iiij. q2 per ipſam penitentiā puniūtur illicita. ſm̄ Sco. ſu per. xiiij. di. iiij. ſen. Penitentia eſt abſolutio ho minis penitentis facta certis verbis cum debi ta intentione prolatis a ſacerdote iuriſdictiōe3 habente ſignans ex inſtitutiōe diuina efficaci- ter abſolutionē anime a peccato. iterum peniten- tia eſt duplex: quedā interior tm̄ ⁊ hec de iure naturali: quedā eſt penitentia exterior q̄ fit ad arbitriū hoīs. Prima eni͂ nō eſt ſacramētū pro- prie. ſcōa vo eſt ſacramentum non eni͂ penitētia per ſe ſuſcepta diciť ꝑprie ſacramentu3 eccleſie

tum talis etiam añ baptiſmum poſſit fieri:ſꝫ pe
nitētia iniuncta ꝑ miniſtros eccleſie ſacramen⸗
tum eſt. Itē notandum eſt ꝙ lugere pro pecca⸗
tis ꝓprijs eſt actus penitētie. lugere ꝓ alienis
malis eſt actꝰ virtutis ⁊ miſericordie. lugere ꝓ
bonis eternis eſt actus beatitudinis:de quo di
citur Math.v. Beati qui lugēt. itē notandum
eſt ꝙ non oportet exteriorē penitentiā eſſe per
petuā. circa aūt interiorē eſt diſtinguendū. naꝫ
quedam eſt penitentia interior ſm habitum et
hec debet eſſe perpetua. alia ſm actū ⁊ hanc nō
oportet eſſe perpetuam ſemper eñ tenetur qs
ad interiorē penitentiā habitualem qua vellet
nō peccare:ſed ad interiorē actualeꝫ nō ſemper
tenetur. item eſt notandum ꝙ in penitentia ali
us eſt dolor rationalis qui ē peccati deteſtatio.
alius eſt ſenſualis qui eſt paſſio. ꝑmus dolor ſꝫ
dꝫ eſſe in penitētia. ſecundus vero nō eſt de ne
ceſſitate. Item notandum eſt ꝙ penitentia ad⸗
huc eſt duplex. ſ. priuata que fit in ſecreto: quaꝫ
ſacerdotes iniungunt ꝓ peccatis occultis. alia
eſt penitentia publica:⁊ illa ſm auctorē libri de
ſacramentis eſt duplex. quedaꝫ eſt manifeſta q̄
iniungitur ꝓ pctīs manifeſtis: vt ꝑegrinatio ꝑ
mundum. flagellatio corporis cū baculo cubita
li;⁊ hec iterari poteſt ſicut ꝑma qꝛ cū pctm̄ mor
tale ſepius iteratur:ita a penitēte neceſſario pe
nitentia reiteratur cū ſit medicinale remediuꝫ
contra illud pctm̄ per magiſtrum.xiiij.diſt.iiij.
alia eſt pnīa ſolēnis que fit ī capite ieiunij qua
dragesime.l.di.ca.in capite q̄dragesime vbi eſt
textꝰ nobilis ſuꝑ diſpoſitiōe illiꝰ ſolēnis penitē
tie ⁊ ſolum iniungitur ab epiſcopo.xxvi.q.vi.c.
i. ꝓ enormi crimine notorio qꝺ cōmouet totaꝫ
vrbem vel locum aliū publicum: vt ꝓ paruuloꝝ
periclitatione cum ſcādalo ex parentū in curia
Et hec penitētia nō reiteraꝶ duplici de cauſa. ꝑ
ma ne vilis habeatur ſolēnis pnīa.l.di.c. ſi quis
poſt remiſſionē in glo. ſcꝺa cauſa ꝓpter ſignifi⸗
cationē eius: qꝛ ſignificāt electionē ade de pa⸗
radiſo terreſtri que ſemel facta eſt.e.di.ca.in ca
pite:⁊ de peni.diſt.iij.in ſumma.tn̄ Gratianꝰ di
cit ꝙ ſm ꝯſuetudinē quarūdā eccliaꝝ peniten⸗
tia ſolēnis in.c. ex ꝑſona de pnīa di.iij. Opinio
tn̄ magiſtri.xiiij.di.iiij. Vna cū aug. ad macedo
niū ⁊ originē ſuper Leuiticū eſt ꝙ nō dꝫ iterari
Nota ſuꝑ hoc ꝙ hec pnīa ſolēnis nō iniūgitur
clericis ꝓpter ſcandalum: qꝛ poſt pnīaꝫ ſolēnē
nō dꝫ aliq̄s ad ſacros ordines ꝓmoueri nec effi
ci miles q̄ ſolēniter penituit.xxxiij.q.ij. Admo⸗
uere.⁊.l.diſ.ca. ſi quis poſt remiſſioneꝫ. Simili
ter nō iniungiꝶ ꝑſonis ordinatis: qꝛ defereꝶ or
dini nō ꝑſone. ¶ Queritur qualiter habet fieri
hec ſolemnis penitētia. Reſpōdetur ꝙ ſolenni

ter penitentes in capite ieiunij quadrageſime
cum ſuis preſbyteris preſentent ſe epō ciuita⸗
tis vel eius vicario añ fores matris eccleſie ſac
co induti nudis pedibꝰ vultibus demiſſis coma
depoſita ⁊ eis ī eccleſia introductis epiſcopꝰ cū
clero dicit ſepteꝫ pſalmos ⁊ poſtea imponit eis
manum ⁊ aquā benedictā aſpergit cineremq̄ ca⸗
pitibus eoꝝ imponit cilicio colla eoꝝ operit: et
ſic denunciet eis lachrymabiliter ꝙ ſicut Adaꝫ
eiectus eſt a paradiſo terreſtri ita ⁊ ipſi ꝓ pecca
tis ab eccleſia eijciuntꝶ:⁊ tunc iubet epiſcopꝰ mi
niſtris vt eos ab eccleſia expellāt. Clero eos ꝓ
ſequēte ⁊ cantāte illud reſpōſorium. In ſudore
vultus tui ⁊c. Geñ.iij. Deīde in cena dñi a ſuis
ꝑſbyteris in eccleſia reducūtur ⁊ erunt vſq̄ ad
octauas paſche: ita ꝙ nec cōmunionē nec pacē
recipiant: ⁊ tunc exibunt de eccleſia ⁊ erunt ex
tra eccliam vſq̄ ad talē diē ſequentem ſcꝫ in ca⸗
pite ieiunij anni ſequētis ⁊ fiet ſicut prius quo
libet anno quouſq̄ aditus eccleſie eis reddaꝶ ⁊
recōcilienter ab eccla ſm volūtatē epiſcopi ad
quē ſpectat recōciliatio. Mulieres autē comaꝫ
nō deponant in ſignum ſubiectionis:ſꝫ ſoluꝫ vi
ri.l.di.c.ī capite ieiunij pluries allegato. ¶ Que
ritur vtrum penitentie ſint tres ꝑtes. ſ. cōtritio
cōfeſſio:⁊ ſatiſfactio. Et videtur ꝙ nō. Nā for⸗
ma ſimplex nō hꝫ ꝑtes: quia ī diuiſibili eſſentia
ꝯſiſtit:ſed pnīa eſt hmōi: quia ē quidā habitꝰ in
prima ſpecie qualitatis: ergo In oppoſitū ē ma
giſter ſenten.xvi.diſt.iiij. vbi dicit ꝙ in ꝑfectio
ne penitentie tria ſunt obſeruanda ſcꝫ ꝯpūctio
cordis:confeſſio oris:⁊ ſatiſfactio operis. Huic
ꝯcordat auguſtinus in libro de ſermone domi⸗
ni monte dicens. Tres ſunt peccati differentie
in corde:in facto:⁊ in ꝯſuetudīe vel ī verbo tā
ꝙ̄ tres mortes: vna quaſi in domo: ſcꝫ cum ī cor
de conſentitur libidini:altera quaſi ꝓlata iā ex
tra potam cuꝫ in factis procedit aſcenſio. ¶ Ter
tia cum male conſuetudinis tanq̄ mole premi⸗
tur animus quaſi in ſepulchro iam fetens. Lau
dul. ſuper.xvi.diſt.iiij. ſententia. Ad illud dubi⸗
um reſpondet per quattuor concluſiones. Pria
cōcluſio eſt ꝙ penitentie que eſt habitus virtu⸗
tis nō ſunt tres ꝑtes: ſcꝫ contritio: cōfeſſio:⁊ ſa
tiſfactio:⁊ ꝓbat ille non ſunt partes alicuiꝰ toti
us quibus non exiſtentibus illud totum poteſt
eſſe: ſed non exiſtentibus iſtis tribus partibus
poteſt eſſe penitentia que eſt virtus: ergo. Ma
ior patet ⁊ minor probatur: quia penitētia que
eſt habitus eſt quedam qualitas de difficili mo
bilis que eſt homini etiam quando dormit. So
la eñ qualitas ē inclinans ad frequenter peni⸗
tere ⁊ inexiſtit quando nullus eſt ibi actus. Se
cunda concluſio eſt ꝙ penitentie que eſt actus

hec tria. ſcꝫ contritio:confeſſio:⁊ ſatiſfactio nō
ſunt partes ꝓbatur ſic eque forma ſimplex eſt a
ctus ſicut habitus. Ergo ſicut hec tria realiꝶ di
ſtincta nō poſſunt ꝯponere habitū qui eſt peni
tentia: nec ipſum actū que ē penitere. Deductō
iſtius pꝫ: quia ſi accipiatur actus penitendi pro
actu voluntatis imperatiuo vindicte vel ꝓ actu
imperato exequēte imperiū volūtatis ſemper
eſt forma ſimplex. Forma aūt ſimplex nō habꝫ
partes realiter diſtictas ſicut ſunt ille tres. Itē
ꝓbatur ſic entia quoꝝ eſſe in fieri non ſunt par
tes entis permanētis. ſed hec tria contritio: cō⸗
feſſio ⁊c. habent entitatē in fieri. Ergo nō ſunt
partes penitētie que eſt habitus vel actus cum
ſint entia permanentia. maior patet ⁊ minor ꝓ
batur: quia confeſſio que fit oris ꝓlatione eſt ī
fieri ſimiliter ſatiſfactio opere penoſo eſt in fie
ri. Tertia concluſio eſt ꝙ penitentie q̄ eſt ſacra⸗
mentū: contritio: confeſſio:⁊ ſatiſfactio nō ſunt
partes probatur: quia quod non cōpetit diffini
tioni nō competit diffinito: ſed hec tria nō ſunt
partes congruentes penitentie diffinitioni. vt
eſt ſacramentū. ergo nec ipſi penitētie. Maior
patet quia diffinitio ⁊ diffinitum ideꝫ ſunt. Pri
mo poſteriorū: minor ꝓbatur: qꝛ accipiendo dif
finitionē poſitam per Scotum ſuꝑ.xiiij. diſtin.
iiij. Apparet ꝙ penitentia eſt abſolutio pecato
ris facta certis verbis vbi aꝑꝑet ꝙ hec tria nec
aliquod illorum: ſint partes penitentie: quia ſi
aliquod meretur dici pars penitentie maxime
eſſet contritio qꝺ non eſt dicendum cum cōtri⸗
tio ſit quoddam ſpirituale. Iteꝫ omne ſacramē
tum eſt ſacre rei ſignū exterius exiſtens intius
ſignans: ſed contritio nō poteſt eſſe tale ſignuꝫ
exterius: igitur. Quarta cōcluſio eſt ꝙ hec tria
contritio: cofeſſio:⁊ ſatiſfactio ſunt partes pe⸗
nitentie integre ⁊ vocat Laudulphus peniten
tiā itegram nō ad habitū vel actū imperantem
vel imperatum: ſed cū penitētia ſit quedā iuſti⸗
cia cōmutatiua videtur requirere ad eſſe ſui eq̄⸗
ualentiā tanti ꝓ tanto. ſcꝫ pene ad culpam: ad
quā equiualentiā cōcurrunt tria. Primo pena
interior q̄ eſt cōtritio: quia ſicut in culpa fuit vo
lūtaria delectio deordinata ita debꝫ eſſe diſpli⸗
centia equiualens. Secundo exterior macera⸗
tio que eſt pars operis penoſi correſpondentis
equiualenti offenſe cōmiſſe. Tertio requiritur
arbiter cuius iudicio iuſte equiualeat hec pena
illi culpe. Primum hoꝝ eſt contritio que eſt diſ
plicentia interior. Secundum ſatiſfactio que
eſt maceratio exterior. Tertiū eſt cōfeſſio: quia
nullus debet eſſe iudex in cauſa ſua. in capituꝶ.
ſi quem. de ſen. excōmunica. ideo debꝫ confite⸗
ri ſacerdoti cuiꝰ arbitrio decernatur que pena

equiualet culpe. Huic vltime cōcluſioni concor
dat Alber. in ſuo cōpendio theologie libro.vi.
di. tres ſunt partes integrales penitētie. ſ. cō⸗
tritio ꝯfeſſio ⁊ ſatiſfactio quod oſtendit ſic. Pe
nitentia eſt quoddā ſpontaneū iudiciū in quo
contritio eſt quaſi quedā citatio vbi ſequiꝶ rei
apud iudicē ſpontanea confeſſio. Deinde ſequi
tur emēde ꝑ iudicē impoſite ſolutio. ſed in hoc
differt iudiciū fori a iudicio poli qꝛ ibi cōfeſſus
in iure condēneꝶ hic in iudicio poli ꝯfeſſus ab
ſoluiꝶ. Iſta tria mēbra penitētie tangit auc. nr̄
in littera ſua dicens. Conteror in corde pro pri⸗
mo. mala confiteor ſimul ore ꝓ ſcꝺo emendans
opere pro tertio. Circa illud verbum conteror.
Queritur vtrum requiratur contritio vel ſuffi⸗
ciat attritio. Pro ſolutōne iſtius dubij ſm com
pendiū theologie in ſexto libro aſſignāda ē dif
ferentia in inter attritionē ⁊ cōtritionē ſic inꝶ
informē ⁊ formatū ſm ꝙ dꝛ de fide iformi ⁊ for
mata iō dꝛ ꝙ non ſufficit attritio. de contritōe
autē habeꝶ in pluribꝰ paſſibus ſacre ſcripture:
ꝙ ſufficit cum non habeꝶ copia cōfeſſoꝝ ⁊ hoc
videꝶ tenere Laudulphꝰ ſupra decimā quartā
diſtinctionē quarti ſentētiaꝝ di. ꝙ ſolo actu cō⸗
tritionis aſſeq̄tur qs pctōꝝ remiſſionē qꝺ pōt
habere diſtinctionē talē. cōtritio aut eſt tanta
ꝙ ſufficit aut nō: ſꝫ eſt ſola attritio q̄ notaꝶ. Lu
ce.xv. De filio prodigo dicēte. quāti mercenna
rij abundant panibus ī domo patris mei ⁊ ego
hic fame pereo ſurgā ⁊ ibo ad patrē meū ⁊c. Si
primo mō veritatē habet illud ſolo actu contri
tionis aſſequitur qs peccatoꝝ remiſſionem ⁊c.
Si ſcꝺo mō nō: ſed actione ſacramētali ſacerdo
tis illa attritio ſit cōtritio: ⁊ ſic ſacerdos nō ſo
lum oſtēdit abſolutū: immo abſoluit illud patet
quia conſtat ꝙ ſola attritio nō ſufficit ad dele⸗
tionem pctī. ergo ad hoc ꝙ fiat ſufficiens opor
tet ꝙ fiat virtute ſacramenti: hec dicit Laudul
phus. Quod aūt inducit magi. de illo qui vadit
ad cōfeſſionē.xvij. diſt.iiij.⁊.xxi. Qui a ſi fuerit
peccator ſufficiēter ꝯtritus ⁊ moriaꝶ eundo ſal
uatur. Si aūt ſit ſolū attritus dānatur niſi for⸗
te ꝓpter bonā voluntatē: qꝛ venit ad ꝯfeſſiōeꝫ
faciens ꝙ in ſe eſt deus in inſtanti facit de attri
tione cōtritionē qꝺ credere eſt pium. vt habeꝶ
de leproſis mūdandis Luce.xvij. Sꝫ quia dictū
extitit ꝙ actio ſacramētali ſacerdotis attritio
ſit cōtritio. ¶ Queritur vtrū attritio ſit cōtritio
Ad illud ſm Alber. in ſuo cōpēdio theologie
dicendum eſt ꝙ contritio dꝛ cum gratia tritio
quod pōt eſſe dupliciter. vno per concomitan⸗
tiā quia gratia aſſociatur motui exiſtenti in ani
ma ⁊ illum informat ꝙ̄uis non eliciat. Alio mo
do per cauſam ita ꝙ motus a gratia eliciatur

prime attritio ſit cōtritio: quia act⁹ ille ſimplex
manēs in anima formatur adueniēte gratia ſi/
cut color adueniente luce. Secundo mō impoſ
ſibile eſt ꝙ attritio fiat ꝯtritio: ſuper illud ver
bū patet in littera auctoris. Eſt notandū ꝙ pe/
nitere accipitur ꝗdrupliciter. Uno mō ꝓ velle
punire ⁊ tunc diffinit ſic. Penitere eſt velle vin
dicare pctm̄ a ſe cōmiſſum. Alio mō accipitur
penitere ꝓ diſplicere ⁊ tūc diffinit ſic. Penite/
re eſt pctm̄ a ſe cōmiſſum deteſtari. Alio modo
accipitur penitere pro penā acceptare. ⁊ tūc diſ
finitur ſic. Penitere eſt penā inflictā ꝓ pecca/
to ſuo gratanter acceptare. Alio modo accipit
penitere ꝓ punitionē ſufferre: ⁊ tūc diffinitur
ſic. Penitere ē penā inflictā ꝓ pctō ſuo patien
ter ſufferre ſm Landul. ſuper. xiiij. diſt i. quarti
ſentententiaꝝ. Differētia iſtoꝝ actuū. patet: qꝛ
licet oēs iſti actus intendāt vnū materiale ſcꝫ
peccati punitionē per aliqđ incōmodā penoſuꝫ
quod eſt triſticia. tn̄ in ꝓſequēdo illđ penoſum
eſt differentia: qꝛ primus actus qui eſt actus vi
dicandi eſt pene inflictiuus. Secundus eſt ma
li ꝓ quo infligitur impetratiuus. Tertus ē hu/
ius penoſi incōmodi approbatiuus. Quartus ē
eius toleratiuus ſi ab alio infligitur. Nunc di/
cendum eſt modicum de vno quoqꝫ mēbro. Et
primo de cōtritione. Pro cuius declaratione ē
notādū ꝙ cōtritio eſt dolor volūtarie aſſumpt⁹
ꝓ peccatis cum ꝓpoſito cōfitēdi ⁊ ſatiſfaciendi
ſm Alber. in ſuo cōpēdio in ſexto li. ⁊ ſm magi
ſtrum in quarto ſententiarum diſtinctione. xv.
ibi ponitur dolor pro genere volūtarie aſſūpt⁹
ad differātiam doloris naturalis qui nō eſt me
ritorius cum nō ſit in genere moris ſe volūtas
cum ponit in genere mortali pro peccatis poni
tur pro materia doloris ad differentiā doloris
inuidie qui eſt de bono alieno. ¶ Queritur vtrū
in beatis dānatis ⁊ his qui ſunt in purgatorio
ſit cōtritio. Dicēdum eſt ſm Alber. in ſuo cōpē/
dio ꝙ nō cuius cauſa eſt: qꝛ in cōtritione ꝓprie
ſumpta tria ſunt: ſcꝫ gr̄a dolor ⁊ effectus meriti
ſatiſfactionis mō in beatis nō eſt dolor. In dā/
natis nō eſt gratia exiſtens in purgatorio non
merentur: ergo. ¶ Queritur ꝙdiu quis de pec
cato debet dolere. Reſpondet ſm Hug. de ſan/
cto victore ꝙ deus qn̄ abſoluit hoiem a vinculo
peccati ligat eū vinculo perpetue deteſtatōnis
ꝗquidem deteſtatio perpetua poteſt eē duplex
ſcꝫ in hitu ⁊ in actu. Ad deteſtationē in habitu
ſemp tenet hō etiā poſt perfectā peccati remiſ
ſionē de qua Auguſtinus loqꝰ de penitēte di
cit ſemp doleat ⁊ dolere gaudeat ⁊ nō ſemp do/
luiſſe doleat. Ad deteſtationē vero peccati in a
ctu nō ſemper tenetur homo. In cōtritōne eñ

duplex eſt dolor. vnus eſt voluntari⁹ qui non eſt
aliud ꝙ̄ diſplicētia peccati. Alius eſt ſenſualis.
ꝑmus eſt de eſſe contritionis de quo intelligit
illđ. Iere. vi. c. Luctū vnigeniti fac tibi planctū
amarū qꝛ dꝫ ex ratione mag⁹ velle nunꝙ̄ peccaſ
ſe ꝙ̄ vnigenitū viuere. Ali⁹ vero dolor q̄ eſt ſen
ſualis nō requiritur de neceſſitate ad cōtritōeꝫ
ſed bene eſt de eius perfectione: qꝛ talis dolor
nō eſt in noſtra poteſtate. Ille eñ penitētiā di/
gne agit q̄ ſic ꝑterita mala deplorat vt futura
iterum nō cōmittat Nam qui plangit pctm̄ ſuū
⁊ iterum cōmittit pctm̄ eſt ſicut ille qui lauat la
terem crudū quā ꝙ̄tomagis abluit tantomag⁹
lutum facit. de peni. di. ij. §. ille pniaꝫ. Huic ſciē
tie concordat Iſidorus dicens. Irriſor eſt ⁊ nō
penitens qui adhuc agit quod penitet nec vide
tur deum poſſere ſubditus: ſed ſuſannare ſupb⁹.
Canis reuerſus ad vomitū ⁊ penitens ad pctm̄
ſm magiſtrum ſententiarum. xiiij. diſtinctione
quarti ⁊ eidem diſtinctione. Quoſdam accipe/
re lachrymas ad penitentiā cerno: et affectum
penitentie non habere: qꝛ inconſtantia mentis
nunc recordatione peccati lachrymas fundunt
nunc reminiſcent vſu ea que fluerunt iterando
cōmittunt. Noteris tū ꝙ nō ſufficit ſola cordis
cōtritio habentibus copiam ſacerdotis. de peni.
diſtin. i. c. vltimo. nec cōtritus reputatur. ſi poſt
contēnit confiteri. xxxi. q. i. ca. vltimo. ⁊ de con.
diſt. iiij. c. non dubito. Sicut eñ ꝑcepta ē nobis
interior penitentia: ita oris confeſſio ⁊ ita exte
rior ſatiſfactio ſi abeſt facultas. de penitē. diſti.
iij. capitulo perfecta penitentia. ⁊ per magiſtrū
xvij. diſtin. iiij. ſenten. d. Iudicet ſeipm̄ hō volū
tate dum poteſt ⁊ mores cōuertat in melius ne
cum iā nō poterit preter voluntatē a dn̄o iudi/
cetur veniat ad antiſtes per quos illi claues in
eccleſia miniſtrantur ⁊c. Scđm mēbrum eſt cō/
feſſio. Pro cuius preſenti declaratōne eſt notā
dum ꝙ confeſſio eſt ſm Albertū in ſuo compen
dio theologie libro ſexto per quā morb⁹ latēs a
ſpe venie aperit ſm vero Criſoſtomū ſup Ma
theum. ⁊ per magiſtrum. xvij. diſtin. iiij. ſenten.
Confeſſio eſt teſtimoniū conſcientie timentis
deū. Et eſt confeſſio duplex. quedam eſt menta
lis que ſit deo ⁊ hec eſt de iure naturali. quedā
eſt confeſſio vocalis que ſit homini ⁊ hec nō eſt
de iure naturali. ergo ante xp̄i incarnationem
ſufficiebat confeſſio mētalis quia deus nondū
erat hō: ſꝫ poſtꝙ̄ factus eſt hō dꝫ confeſſio fie/
ri hoi vicario xp̄i. Item licet pctā alicuius nota
ſiut ſacerdoti vt hoi: tamen oportet ea confite/
ri quia non ſunt ei nota vt iudici. ¶ Querit qn̄
fuit inſtituta ꝯfeſſio. Rn̄detur ad illud dubium
ſm aliquos ꝙ fuit inſtituta i peradiſo terreſtri

ſtatim poſt peccatū dn̄o dicēte ad adā. Adā vbi
es. Geñ. iij. Et huic ꝯcordat mag. xxiiij. di. iiij. ꝙ
a primordio humani generis fuit in ꝑmis parē
tibus vtrūqꝫ inſtitutū. ſ. penitentia ⁊ cōiugium
Alij dicūt ꝙ ꝯfeſſio fuit inſtituta quando dn̄s i
terrogauit cayn. d. Cayn vbi eſt abel frater tu⁹.
Geñ. iiij. Alij dicūt ꝙ qn̄ ioſue ꝑcedit achoc ꝯfi
teri crimē ſuū ⁊ lapidat⁹ eſt. xlv. di. c. ſed ⁊ illud
Alij dicunt ꝙ in nouo teſtamēto a Iacobo. Ia
co. vlti. Confitemini alterutrum peccata veſtra
qđ nō credo: qꝛ non fuit ſummus pontifex: qua
re nō potuit obligare tantā eccleſiā. Alij dicūt
ꝙ fuit inſtituta quando xp̄s dixit mūdādis: ite
oſtendite vos ſacerdotib⁹. Luce. xvij. Hic ē rit⁹
leproſi qn̄ mundādus eſt adducetur ad ſacerdo
tem dixit dn̄s ad moyſem. Leui. xiij. ⁊ xiiij. cap.
Lepra autē ſm doctorē eſt peccatū. Alij dicunt
ꝙ fuit inſtituta quādo dn̄s dixit Petro tibi da/
bo claues regni celorū: ⁊ quocūqꝫ ligaueris ſup
terram ⁊c. Math. xvi. Alij dicūt ꝙ fuit inſtitu
ta quādo xp̄s poſt reſurrectionem dixit apoſto/
lis: quoruꝫ remiſeritis peccata remiſſa erunt: ⁊
quoruꝫ retinueritis retēta erunt. Ioh. xx. Xp̄s
enim in hoc ꝙ miniſtris ſacramentoꝝ dedit po
teſtatē ligandi ⁊ ſoluēdi inſinuauit confeſſionē
eis tanꝙ̄ iudicibus debere fieri ſm Albertū in
vi. libro ſui cōpendij ⁊ apoſtoli promulgauerunt
eam. Alij dicunt ꝙ fuit confeſſio īſtituta ab vni
uerſali traditione eccleſie in glo. ca. in peniten
tia autem de penitētia di. v. Quātum ad tertiū
membrū: ſcꝫ ſatiſfactionē eſt notandū ꝙ poſt re
miſſionē culpe in contritione remanet debituꝫ
pene ſatiſfactorie: ideo iniugit ſacerdos quedā
ad ſatiſfactionis fundamentū: ſicut abſtinere a
peccato reſtituere male ablatū: quedam iniūgit
ad ſatiſfactionis expeditionē: vt vitare conſor/
tia malorum quedā iniūgit ad ſubſtantiā ſatiſ/
factionis vt ieiunare: vigilare: dare elemoſynā
peregrinari. ⁊ hmōi opera penalia: quedā iniū/
git ad perfectionē ⁊ ſecuritatē ſatiſfactōnis: vt
ſunt opera ſupererogationis. Item ſatiſfactio/
nis quedam ſunt partes principales: ſcꝫ oratio:
elemoſyna: ieiunium: quedam ſunt ſecūdarie vt
vigilie peregrinationes diſcipline. Opera eñ
carnem affligentia reducuntur ad ieiuniū Ope
ra autē ſpūalia ad orationē. Opera miſericor/
die ad elemoſynā: per ieiuniuꝫ reuocamur a cō/
cupiſcentia carnis. per elemoſynā a cōcupiſcen
tia oculorum: per orationē a ſuperbia vite ſcđm
compēdiū theologie. De iſtis membris tracta/
bo latius in ſequētibus declarādo textū aucto.
Criminis commemora ⁊c. ab iſta littera vſqꝫ ad
illā vt remiuiſcaris auctor facit duo principalit
primū docet modū quem dꝫ habere penitēs in

aggrediendo confeſſionē. Secundo docet con
ditiones vere confeſſionis. prima in ꝑncipio. ſe
cunda ibi. Integra feſtina. Quātum ad primam
ptē dicit auctor noſter ꝙ cōfeſſus ſine penitēs
primo debet meditari crimina q̄ cōmiſit. Unde
Criſoſtom⁹. ſi recordaberiſ peccatoꝝ tuoꝝ ⁊ fre/
quenter ea in cōſpectu dei ꝓnuncies ⁊ pro eis
deprecceris cito ea delebis. vn̄ ꝑs. Meditat⁹ ſuꝫ
nocte cum corde meo: ⁊ exercitabar: ⁊ ſcopebaꝫ
ſpm̄ meum. Et alibi. Recogitabo tibi oēs ānos
meos in amaritudine anime mee. Itē confites
debet colligere peccata ꝓpria ⁊ nō aliena in. c.
conſideret. de peniten. diſt. v. Item debet flebi
liter orare. Iohe. ij. Cōuertimini ad me in toto
corde veſtro: in ieiunio: in fletu: ⁊ ī plāctu dicit
dn̄s. Und Beruar. Lachrymare ⁊ orare ꝓ pec
tatis tuis vt inuenias gr̄am. ⁊ ꝑs. Lachrymis me
is ſtratum meum rigabo. i. cōſcientiā meā. Dicē
do dn̄e ne memineris iniquitatum noſtrarū an
tiquaꝝ cito anticipent nos miſericordie tue: qꝛ
pauperes facti ſumus nimis. Itē penitens de/
bet eligere cōfeſſorē prudenteꝫ qui ſciat diſcer/
nere inter lepram ⁊ leprā. i. inter pctm̄ ⁊ pctm̄:
de pe. diſt. vi. ca. ij. qui confitet omnino ſacerdo
ti confiteat meliori ꝙ̄ poteſt: ⁊ idē de peniten.
diſt. i. c. ꝙ̄ penitet. §. hoc eſt ego dominus ꝑ ma
gi. xvij. di. iiij. vnde augu. Qui vult cōfiteri pec
cata vt inueniat gr̄aꝫ: q̄rat ſacerdotē ſciēteꝫ liga
re ⁊ ſoluere ne cum negligens circa ſe extiterit
negligatur ab illo qui eum miſericorditer mo/
net ⁊ petit ne ambo in foueam cadant quaꝫ ſtul
tus euitare noluit. vnde Mat. xv. ⁊ Luc. vi. Si
cecus cecum ducat ambo in foueā cadunt. Iteꝫ
cōfitens debet dicere peccata ſua vni ꝑſbytero
per magi. xvi. diſt. iiij. vbi dicitur q̄ peccata vult
redimere caueat ne ductus verecundia diuidat
apud ſe cōfeſſionem ſcꝫ vt diuerſis diuerſa ve/
lit ſacerdotibus manifeſtare. Quidaꝫ eñ vni ce
lant que alij manifeſtanda conſeruant: quod eſt
ſe laudare ⁊ ad ypocriſim tēdere ⁊ ſpvenia care
re: ⁊ idem habetur de pe. di. v. c. conſideret. §. q̄
igitur pctā. Item confitens non debet ſpōte ce
lare aliqđ crimen precipue mortale qđ ꝓbatur
ꝑ magi. xv. di. iiij. vbi dicit. Expulſit dn̄s ſeptem
demonia vt oīs crimina ſimul eijcienda doceret
Iohan. viij. Et legionē demonum ab alio eijci/
ens nulluꝫ reliquit oſtendens per hoc ꝙ ſi mil
le forent crimina oportet de omnibus penitere.
Quomodo qui vnum crimē reſeruat de alio re/
cipiet veniam ſine amore dei ſine quo nemo vn
ꝙ̄ inuenit gratiā: ⁊ idē de pe. d. iij. c. ſunt plures
§. quō. ⁊c. di. t. di. i. Notetur ſponte: quis delicta
nemo itelligit oia: vnuid delicta qs itelligit ge
neraliter ſaltē cōfiteatur quoꝝ memoriam non

habet ⁊ ſic nihil vř celare de celerib⁹ ſuis. Ma
thei.xxi.diſti.iiij.ſentē.¶ Sequitur in fine pri-
me partis crimina diminuit confeſſio: qđ expo-
nit ſic. Cōfeſſio vera diminuit pctā: qꝛ ꝑ btm̄ Au
gu. in libro de peni. ⁊ de pe. di. i. §. nō ergo: vbi
eſt taciturnitas ꝯfeſſiōis nō eſt ſeparāda venia
criminis. Ad hoc ꝯcordat augu. in vna rūſione
ꝯtra pelagianos dicēs. Veritatē dicit deo peni
tēs qñ nihil illi de cōmiſſis ſcelerib⁹ celat non
ꝙ ⁊ ſi voluntate celauerit de⁹ ignoret: ſꝫ verita-
tē ſibi ab eo dici vult vt veniā ꝯſequaꝛ: ⁊ idē de
pe. di. iij. c. his auctoritatib⁹: ⁊ David ꝯfirmat il
lud dicēs. Lauabo ꝑ ſingulas noctes. i. peccata
lectū meū. i. conſcientiā meā. Ergo omnia pec
cata ſua poſſet enim debet penitēs cōfeſſori ſuo
reuelare. Qui enī timet iudicium dei nō erube-
ſcit pctm̄ cōfiteri ſm Iohānē criſoſtomum ſup
Math. Perfectus timor ſoluit oēm pudorē cō
feſſio peccati pudorē habet. et ipſa erubeſcētia ē
grauis pena: iō iubemur cōfiteri pctā vt erube
ſcentiā patiamur ꝓ pena. Nā hoc ipm̄ ps eſt di
uini iudicij ꝑ magi. xvij. di. iiij. ſentē. ¶ De negli
gētia autē oblitoꝝ dꝫ penitēs grauiter dolere:
⁊ generaliter confiteri. Unde mag. xxi. di. iiij. ſi
vero a mente aliqua exciderint cōfitetur peni-
tens veritatē deo cum gñaliter dixerit deus q̄
noſti occulta cordis opa mea ⁊ delicta mea a te
nō ſunt abſcōdita: quib⁹ veniā largiaris. Et hec
eſt vitas cōfitētis quā diligit deus. Ex hoc ptꝫ
ꝙ generalis cōfeſſio etiā imortalia delet quoꝝ
intelligētia nō habeꝛ per magiſtrū loco ꝑalle
gato. Quo ad ſecundā partē ſcꝫ illa crimina di-
minuit dicit Ambro. nō pōt quiſꝙ iuſtificari a
pctō niſi fuerit peccatum ante cōfeſſus: qui ve-
ro cōfeſſus fuerit iuſtificabitur ꝑ magi. xvij. di.
iiij. ſen. ¶ Sequitur ſcđa ps ꝑncipalis de cōditi
onib⁹ ꝯfeſſionis ve ibi integra feſtina: de q̄bus
conditionibus dantur alia metra in inſtrumen
tario que ſequuntur. Sit ſimplex humilis con-
feſſio pura fidelis. Atꝙ frequens nuda diſcre-
ta libens verecunda. Integra ſecreta lachryma
bilis accelerata. Fortis et accuſans ⁊ ſit parere
parata. Quarum conditionum ſequitur expoſi-
tio. ¶ Simplex debet eſſe confeſſio. i. ſine plica
vt nihil dicatur niſi qđ pertinet ad q̄ntitatē pec
cati ⁊ qualitatē peccatoris ſine defenſione ſine
excuſatione. Humilis vt cum magna humilita-
te dicat penitēs pctā ſua reclamando dei miſe-
ricordiam ſine iactantia: ſine preſumptione: ſi-
ne comparatione alterius. Pura: id eſt cū recta
intentione ⁊ cum propoſito non recidiuādi. Fi
delis: id eſt vera non ſimulata. Frequens: id eſt
ſepe fiat confeſſio. Nuda: id eſt ſine inuolutiōe
verborum, ita ꝙ obſcure non dicat peccata ſua.

Diſcreta vt maiora peccata dicat maiori ponde
re diſcernendo inter peccata ⁊ circunſtantias.
Libens: id eſt ſpōtanea voluntate. Verecunda
id eſt erubeſcendo de peccatis commiſſis et nō
iactando de bonis per eum operatis. Integra:
id eſt ꝙ nihil celet quia aliter non valet confeſ-
ſio vt viſum fuit ſuperius. Secreta: ſcilicet quā
tum ad forum conſcientie vbi de occultis cōſci
entia agitur: quia ſm magi. diſt. xvij. iiij. Sicut
publica noxa publico eget remedio: ita occulta
ſecreta confeſſione ⁊ occulta ſatiſfactione pur-
gatur. Lachrymabilis q̄ntum ad dolorē de pec
catis cōmiſſis. Accelerata. ſ. vt ſtatim confitea-
tur poſt mortale peccatum tum propter recupe
randam gratiam quam amiſerat tum ꝓpter pe
riculum mortis cuius hora eſt incerta. Fortis ſci
licet vt ꝓpter erubeſcentiā peccata cōfiteri nō
dimittat. Accuſans ſeipſum ⁊ nō aliū ſe excuſan
do. Et ſic parere parata: q̄a in oibus confitens
debet ſuo cōfeſſori q̄ntum ad ea que ſunt in foro
conſcientie obedire: ⁊ ſi ſentiat ſe debilē ad per
agendam penitentiā quam ſibi iniungit ſuus
confeſſor debet ei dicere vt eam cōmutet in ali
am ⁊c̄. ¶ Ad hoc concordat mag. xvi. diſt. iiij. di.
Ponat ſe omnino confitēs in iudicio ⁊ poteſta
te ſacerdoti nihil ſui reſeruans ſibi vt oia eo iu
bente paratus ſit facere pro recipiēda vita ani
me que faceret ꝓ euitanda corporis morte: Et
hoc cum deſiderio: quia recuperat vitam infini
tam. Cum gaudio enī facere debꝫ immortalis
futurus: q̄ faceret pro differenda morte mortu
us. Augu. ¶ Queritur vtrū ſine penitentia pec
cator poſſit ꝯſequi remiſſionē ⁊ videtur ꝙ ſic
per glo. ſuper illud Luc. vij. Dimiſſa ſunt ei pec
cata multa: vbi dicitur ꝙ abundantia charitas
rubiginē peccatoꝝ in ea cōſumpſit: ſed aliquis
poteſt conuerti in deum ardenter per charitatē
ſine hoc ꝙ cōuertatur ad peccata ꝑterita ꝑ pe-
nitētiam: ergo ſine penitentia poteſt quis ſalu
tem ꝯſequi eſt remiſſionē peccatorū. Scđo ſic
ſicut ſe hꝫ auerſio a deo ad dānationē: ita cōuer
ſio a deo ad ſalutem: ſed auerſio a deo ſine omni
delectatione pōt eſſe cā dānationis. ergo ꝯuer
ſio ad deū ſine omni dolore penitentie pōt eſſe
cā ſalutis: ergo. Tertio ſic motus fidei qui prece
dit penitētiā poſſet in tantū intendi ꝙ ſufficiē
ter diſponeret ad gratiam habendā: ſed gratia
ſufficit ad ſalutē etiā ſine operib⁹ ergo ſine ope
penitētie peccator poſſꝫ ſalutē ꝯſequi. Quarto
ſic in vltimo inſtanti vite poſſet infundi gratia
ſed per vltimū inſtans non remanet aliquod in
ſtans vite preſentis in quo penitentia poſſꝫ eē
fructifera: ergo ſine omni actu penitentie pōt
homo cōſequi ſalutē per gratiā. In oppoſitum

arguitur per Auguſti. in libro de penitentia di
cens. Nemo ſue voluntatis arbiter conſtitutus
poteſt inchoare nouam vitam niſi eum penite-
at veteris vite: ſed nullus poteſt conſequi ſalu-
tem niſi in nouite vite inueniatur: ergo ſine pe
nitentia nullus vitam nouam conſequi poteſt.
Item ſicut baptiſmus ordinatur cōtra origina-
le peccatum: ita penitentia contra actuale: ſed
nemo poteſt ab originali mundari niſi per ba-
ptiſmum ſuſceptū actu vel propoſito: ergo nec
ab actuali niſi per penitentiam. Solutio. Dicē
dum eſt ꝙ manēte cauſa manet effectus. Cauſa
autem quare aliquis priuatur gratia per pecca-
tum eſt inequalitas peccatoris qua deum offen
dit. Unde quouſꝙ illa inequalitas ad equalita
tem reducatur non poteſt priuatio ceſſare: hoc
enim facit penitentia per ſuum actum. vnde ſi-
ne actu penitentie peccatori ſolus eſſe non po-
teſt. ¶ Tunc ad primā rationē dicendū eſt ꝙ ſi
cut inter homies nō reſtituitur amicitia poſt of
fenſam niſi per aliquem dolorem de offenſa: ita
nec charitas poſt peccatū niſi per penitentiā.
¶ Ad ſecundam dicendum eſt ꝙ in auerſione a
deo ſemper eſt conuerſio ad bonum commuta-
bile: ⁊ ita q̄uis non habeat delectationē ſenſua
lem. ſemper tamen habet quandam placentiam
voluntatis. Et ſimiliter oportet ꝙ conuerſioni
ad deum contingatur diſpliſcētia: ⁊ hec dolor pe
nitentie dicitur. ¶ Ad tertiā rationem dicendū
eſt ꝙ motus fidei nunꝙ poteſt in tantū intendi
ꝙ gratie cōtinuetur niſi gratia mediāte. ¶ Ad
quartam dicendum eſt ꝙ non eſt dare vltimum
inſtans vite: quia ſm ariſtotelē. in. viij. phiſico.
Non eſt dare vltimum inſtans rei permanētis
ſed eſt accipere primū inſtans mortis: alꝰ inter
vltimū inſtans vite ⁊ primū inſtans mortis cū
ſint aliud ⁊ aliđ inſtās eſſet tempus mediū ⁊c̄.
alio modo reſpōdetur dicendo ꝙ ſuppoſito ſit
dare vltimū inſtans vite tunc in illo eodem in-
ſtanti: ⁊ gratia infundetur ⁊ motum penitentie
huius habebit: ⁊ talis penitētia ſufficit ad ſalu-
tem: ſm augu. in libro de eccleſiaſticis dogma-
tibus hec queſtio ſm beatum Thomam eſt ſup
xiiij. diſt. iiij. ſentē. ¶ Queritur vnde penitentia
habet originē. dicit enī magi. ſentē. xiiij. di. iiij.
ꝙ penitentia virtus timore concipitur. Solu.
Origo penitētie virtutis efficatiua deus eſt: ſꝫ
origo diſpoſitiua eſt a nobis: quia ſm aug. Qui
creauit nos ſine nobis non iuſtificabit nos ſine
nobis. Diſpoſitus autem homo ordine ꝓcedit
primo neceſſario eſt dei bonitatem et iuſticiam
cognoſcere cui diſplicet omne malum et nullo
modo relinquit impunitū. Itē ſe aliquid feciſſe
quod ſue diſpliceat volūtati: ⁊ ex hoc cognoſcit

hō eē diuina ſnīa ſe obligatū ad penam. Scđo
neceſſario eſt dei miſericordiā cognoſcere qui
paratus eſt omni dolenti de culpa remittere et
indulgere. Ex prima ꝯtritiōe gñatur timor. Ex
ſcđa ſpēs remiſſionis ⁊ ex his volūtas ſatiſfaciē
di ⁊ ſi incipiat facere qđ in ſe eſt diſpoſitus ē ta-
lis ad iuſtificationē ſm Bona. ¶ Queritur quā
re penitētia iteratur ⁊ non baptiſmus. Sol. tri
plex eſt ratio: prima qꝛ in baptiſmo imprimiꝛ ca
racter q̄ eſt indelebilis in pnīa vero nō. Scđa qꝛ
baptiſmus eſt cōtra morbū nō iterabilē. ſ. cōtra
pctm̄ originale: penitentia vero cōtra morbum
iterabilē. Tertia ratio eſt: qꝛ baptiſmus hꝫ totā
efficaciā ſuā a paſſione xpi: ſꝫ penitentia nō hꝫ
totā efficaciā ſuā a paſſione: ſꝫ etiā ab actu no-
ſtro: iō baptiſmus nō iteraꝛ ſicut nec paſſio: pe-
nitētia vero iteratur ſicut ⁊ volūtas noſtra varia
tur ſm Bona. ¶ Queriꝛ vtrū ſufficiat ſola con-
tritio ſine tanta ſolēnitate que dicta eſt: ⁊ videꝛ
ꝙ ſic. ꝑ ps. d. Sacrificiū deo ſpiritus ꝯtribulat⁹
⁊ alibi: Dixi cōfitebor aduerſum me iniuſticiam
meā. Item eze. xviij. ⁊. xxxiij. Quacūꝙ hora inge
muerit peccator ⁊ conuerſus fuerit vita viuet ⁊
nō morieꝛ ibi nō dixit ore cōfeſſus fuerit. Itē
dñs luce. xvij. Precepit leproſis ꝙ oſtenderēt
ſe ſacerdotib⁹ qui anteꝙ irent mūdati ſunt. Itē
Iohā. xi. habeꝛ ꝙ lazarus nō pri⁹ de monumen
to eſt eductus ⁊ poſt a dño ſuſcitat⁹ ſed intus ſu-
ſcitatus ꝓdijt foras viuus vt oſtenderet ſuſcita
tionē aīe ꝑcedere confeſſionē. His auctoritati
bus ⁊ ſimilibus probaꝛ ꝙ ſola contritiōe pctm̄
dimittitur. ¶ In oppoſitū arguiꝛ ſic auctoritate
diui per Eſaie. xliij. narra ſi habes iniquitates
vt iuſtificeris dicit iniq̄tates tuas vt iuſtificerꝭ.
Itē dicit ambro. in libro de paradiſo. Non pōt
quiſꝙ iuſtificari a pctō niſi fuerit pctm̄ ante cō
feſſū. item iohā. criſoſtom⁹ in ſermone q̄drage
ſime. Nō pōt quiſꝙ grām dei aſſumere niſi pur
gatus fuerit ab hoi pctō ꝑ baptiſmū ⁊ ꝑ penitē
tie confeſſionē. Breuiter dicēdum eſt ad iſtud
dubiū qđ tractat magi. xvi. diſt. iiij. ſen. ꝙ ſicut
ꝑcepta eſt nobis interior penitētia ita ⁊ oris cō
feſſio. ⁊ exterioris ſatiſfactio ſi adeſt facultas: ꝑ
determinationē doctoꝝ ſup ꝑdictam. di. iiij. ⁊ ꝑ
ca. quē penitet de pe. di. i. cui⁹ capituli. penitet.
Text⁹ eſt talis in effectu ꝓ pſenti ꝯcordia quem
penitet oīno peniteat ⁊ dolorē lachrimis oñdat
repſentet deo vitā ſuā per ſacerdotē ꝑueniat iu-
diciū dei ꝑ cōfeſſionē. ⁊ idē text⁹ habeꝛ. xvij. di.
iiij. ſen. Ergo apparet euidenter ꝙ in habētib⁹
poſſibilitatē ꝯfitendi ſola ꝯtritio nō ſit ſuffici-
ens. Unde aug. in libro de penitētia ad agēdū
penitentiā nō ſufficit mores in melius cōmuta-
re ⁊ a malefactis recedere niſi et de his q̄ facta

ſunt ſatiſfaciat dño per penitentie dolorē ꝑ humilitatis gemitū ꝑ contriti cordis ſacrificiū cooperātibꝰ elemoſynis ⁊ hoc intelligitur ꝑcipue in mortalibꝰ. Eſt etiā penitētia bonoꝝ ⁊ humilium fideliū pena quotidiana ī qua pectora tondimus dicēdo dimitte nobis ⁊c̄. vbi nō ea q̄ dimiſſa ſunt nobis in baptiſmo volumꝰ nobis dimitti: ſꝫ illa vtiq̄ʒ que humane fragilitati q̄uis parua crebra tn̄ ſubrīpiūt q̄ ſi collecta ꝯtra nos fuerint ita grauabūt ⁊ opprimēt ſicut vnū grāde pctm̄. de pe. di. i. cap. medicina. §. ē etiā pnīa ⁊ ꝑ mag. xvi. di. iiij. ſen. Si q̄s eñ ꝯtemnit veniā ꝓpter ꝯtentū eoꝝ ꝯſtituit̄ dignꝰ morte eterna in glo. illiꝰ. §. eſt etiā penitētia allegati. ff. de pactis. l. ſi plures. §. cui nullū vbi dicit̄ ꝙ iudicādum eſt de pluribꝰ minutꝭ vt de vno graui delicto cui minora coacerua equātur. ¶ Queritur vtrū poſſibile ſit in dolorē cōtritōis cadere exceſſum. Sol. Dicendū eſt ꝙ nō q̄tum ad diſplicentiā rōnis q̄tum vero ad paſſionē redundantem in ſenſualitatē ſi quis aduertat tn̄ dolorem humanā infirmitatē nō poſſe ſufferre debet tēperare ꝑ affectōem gaudij vel cōſolationē ſpei Bona. ¶ Queritur vtrū intētius oporteat conteri de vno pctō q̄ᵐ de alio. Solu. Cōtritio ꝓut eſt deletio culpe ſic operat̄ ī iuſtificatione ipiꝫ in inſtanti ⁊ ſic actu nō hꝫ ordinē intentio pctōrum: ſꝫ ſꝫm habitū q: dolor ille habitualit̄ diſponit ad deteſtandū malū ⁊ magis teſtādū maius malum. ¶ Ut reminiſcaris hoc ordine cōfitearis. Iſta littera vſq̄ʒ ad illā cōfeſſor blādus trīa oſtendit primo docet modū ⁊ ſeriā ꝯfitendi. ſecundo inſinuat circūſtantias aggrauātes peccata debere notari: tertio explicat illas circūſtātias aggrauātes. prima ī ꝑncipio. ſcd̄a ibi. Res circūſtātes. tertia ibi Iſta grauāt viciū. ¶ Quātuꝫ ad primū dicit auctor ꝙ ꝯfitens dꝫ ꝑmo cōfiteri de peccatis mortalibus ꝓpter eoꝝ pōderoſitatem ⁊ de eoꝝ ſpēbus ⁊ ramis ⁊c̄. de peccatis in ſpm̄ ſanctum deinde de decē preceptis legis violatis. Deinde de ſeptē ſacramētis male ꝑceptis. Deinde dꝫ ꝯfiteri de negligētia in acq̄rendo virtutes ⁊ de amiſſione acquiſitarū. Unde magi. xvi. diſt. iiij. ſen. Defleat virtutē qua interiꝫ caruit. Nam dolendū eſt non ſolum: quia peccauit: ſꝫ quia ſe virtute priuauit. Ingratꝰ eñ extitit qui plenus virtutibꝰ deū oīno nō timuit quia oīs virtꝰ patitur detrimētum in vno vicio ſꝫm eundē mag. loco ꝑallegato. Deinde dꝫ cōfiteri de ſeptem opibus miſericordie ſpūalibꝰ q̄ habentur in iſto metro. Cōſule: caſtiga: doce: ſolare: remitte: fer: ora. Itē de ſeptem opibꝰ mīe corporalibꝰ que habētur in verſu ſequēte. Viſito poto cibo redimo tego colligo cōdo. Deinde

de articulis fidei. Deinde de quinq̄ʒ ſenſibꝰ exterioribus qui vſualiter debent primo cōfiteri q: ſunt feneſtre ꝑ quas mors intrauit aiam. vñ Hiere. ix. Aſcendit mors ꝑ feneſtras nr̄as ⁊c̄. de iſtis quinq̄ʒ ſenſibus exterioribꝰ ſiue particularibus eſt textus inferiꝰ vbi deo diſponēte tractabo de ipſis. Item debet homo ꝯfiteri de omnibꝰ in q̄bus potuit offendiſſe ſuum creatorem: dictis: factis: conſenſu: cogitatiōe: omiſſiōe ⁊c̄. videat que voluerit confeſſionē. ¶ Quantuꝫ ad ſcd̄am partem que eſt ibi res circūſtantes ⁊c̄. eſt notandū ꝙ vt habet̄ in ſacro: ⁊ in littera aucto. circūſtante aggrauantes peccata nō ſunt omittende quin ꝯfiteantur: ⁊ maxime circūſtantie q̄ trahunt peccatū in aliam ſpēm. ¶ Quantum ad tertiam partē que eſt ibi. Iſta grauāt viciū: dignus ſtatus auctor noſter explicat circūſtātias aggrauantes. d. ſunt ille de quibus in littera breuius aſſignātur nobis ī ſacramēto ſub iſtis vbis. Quis quid vbi quibus cur quomodo quotiens quando. Quis importat circūſtantiam cōditionis pſone. ſ. vtrum ſit iuuenis ſenex clericꝰ vel laicꝰ ſolutꝰ vel ligatus: q: ſic aggrauat̄ pctm̄ ⁊ trahitur in aliā ſpēm: vt ſi ꝑcuſſerit clericum ⁊c. vel cognouerit cōiugatā ı religioſam: cōmatrem: filiā ⁊c̄. Quid importat cir cūſtantiaꝫ q̄ eſt effectus actꝰ: ſicut q̄ plus cōmittit maiꝰ dānuꝫ inferꝫ ⁊ maiori reſtitutione tenet̄: q: nō ſufficit dicere cepi rem alienā: imo oportet dicere quantitatē ⁊ quid. ſ. aurū argentū ⁊ vtruꝫ ſit ocultū aut manifeſtū: vbi importat circūſtantiam loci vt ſi peccatū fuerit in loco ſacro: in loco publico: vel priuato ⁊c̄. Quibꝰ auxilijs ſeu per quos. ſ. inſtrumētis: vt ſi percuſſerit manu baculo: gladio mediātibus alijs perſonis q̄bus malū exemplū dedit ſic. Cur. ı. qua intētione fecit in aio rapiādi vel furandi vel aio vindicandi ⁊c̄. Quō importat modum ⁊ qualitatem actus: vt ſi percuſſerit leuiter vel fortiter vel motu proprio diu deliberato vel indeliberato: vel alterꝰ inſtigatōe pulſus ⁊c̄. Quādo īportat tp̄s. ſ. vt ſi in diebꝰ dñicis feſtiuis in quadrageſima in tempore ſacro. ſ. in q̄ttuor tēporibꝰ ⁊c̄. vnde Beda ſup illud. Mathei. iij. Facite dignos fructus penitētie ſꝫ eñ qualitatē ⁊ quantitatem culpe ſit q̄titas ⁊ qualitas pene. Nō eñ par debet eſſe fructus boni operis eius qui vel minus peccauit ⁊ eiꝰ q̄ grauius cecidit. ideo diſcretio penitenti valde neceſſaria eſt: vt illa gerat q̄ Aug. in libro de penitentia tradit dicens. Conſideret qualitateꝫ criminis in loco: in tpe: in perſeuerātia: in varietate perſone: ⁊ quali hoc fecerit tētatione ⁊ in ipſius vicij multiplici executōne. Oportet eñ penitere fornicantē ſꝫm excellentiā ſui ſtatꝰ vel offi

cij vel ſꝫm modum meretricis ⁊ in modo operis ſui: ⁊ qualiter egit turpitudinem ſuaꝫ: ſi in loco ſacro: ſi in tēpore orationi ꝯſtituto: vt ſunt feſtiuitates ſanctoꝝ ⁊ tempora ieiunij. Cōſideret q̄ᵐ tuꝫ ꝑſeuerauerit ⁊ defleat quod pſeuerāter peccauit: q: pſeuerentia aggrauat. extra de ſymonijs ca. nō ſatis. ⁊ quanta virtus fuerit in impugnatione. hoc recitat magiſter. xvi. diſt. iiij. ſen. Ad ꝯfirmandum ꝙ circunſtantie peccatoꝝ aggrauātes nō ſint omittende quin ꝯfiteantur et niſi penitens ſciat exprimere confeſſor debꝫ eū interrogare. Non enim ſufficit penitenti dicere ꝙ fornicatꝰ fuerit in genere: imo oportet deſcendere ad ſpecialia. ſ. cum moniali: cū ꝯſanguinea: cū virgine: cū ꝯiugata ⁊c̄. Et ſimiliter mulier ſi fuerit fornicata cū religioſis: ſacerdotibus ꝯiugatis. De iſtis circūſtātijs habet̄ de pe. di. ı. ca. pene. §. in huius rei ꝯſideratione. ⁊ eodē titulo diſtin. v. c. ꝯſideret: extra de homici. c. ſicut dignum. ⁊ ꝑ magiſtrū loco preallegato. ⁊ beatū Auguſti. ⁊c̄. Quotiens importat vices. ı. ꝙ penitens dicat quot vicibus ꝑpetrauit tale peccatū ⁊c̄. ¶ Queritur circa illam litteram vtrum cōfeſſio ſit neceſſaria ad ſalutē. Et videtur primo ꝙ nō q: ſacramentum penitentie ad remiſſionem culpe ordinatū eſt: ſꝫ culpa graue infuſione ſufficiēter remittitur ergo ad penitētiā de peccato actuali non eſt neceſſaria confeſſio. Itē peccatum quod ex alio cōtractum eſt ex alio debet habere medicinā. ergo peccatum actuale quod ex proprio motu quilibet emiſit debet ex ſeipſo tantum habere medicinam. Sed ꝯtra tale peccatum ordinatur penitentia: ergo confeſſio nō eſt neceſſaria. Item aliquibꝰ eſt peccatū remiſſum ſine hoc quod confeſſi legātur. ſicut patet de beato Petro: beato Paulo: Magdalena ⁊c. Sed non eſt minoris efficacie gratia remittēs peccatū nūc quam tunc ſint: ergo ꝯfeſſio nō eſt neceſſaria ad ſalutē. ¶ In oppoſitū ē Boetiꝰ in libro de cōſolatione dicens. Si operam medicātis expectas oportet vt tuū vulnus detegas ſed de neceſſitate ſalutis eſt ꝙ hō de peccatis medicinā accipipiat: ergo de neceſſitate ſalutis eſt ꝙ morbuꝫ per cōfeſſionē detegat. ¶ Pro ſolutōne iſtius dubij dicit beatus Thomas ſuper decimaſexta diſtinctione. iiij. ſen. ꝙ paſſio chriſti ſine cuius virtute nec actuale nec originale peccatū dimittitur in nobis operatur per ſacramentoꝝ ſuſceptionem que ex ipſa paſſione efficatiam habuerunt. ideo ad culpe remiſſioneꝫ ⁊ actualis ⁊ originalis requiritur ſacramentuꝫ eccleſie. vel actu ſuſceptuꝫ: vel ſaltem vno quando articulus neceſſitatis nō cōtemptus ſacramentum excludit: ⁊ ideo ſicut baptiſmus quo delet̄

originale eſt de neceſſitate: ita ⁊ penitentie ſacramentuꝫ eſt de neceſſitate ſalutis. tunc ad rationes añ oppoſitum. ¶ Ad primā dicendūꝫ eſt ꝙ gratie infuſio ſufficit ad culpe remiſſionē ſꝫ poſt culpā dimiſſaꝫ adhuc eſt peccator debitor pene tpalis: ſed ad gratie infuſionē ꝯſequendaꝫ ordinata ſunt gratie ſacr̄a ante quoꝝ ſuſceptionem vel actu vel propoſito aliquis grām nō conſequitur ſicut patet in baptiſmo: ⁊ ſimiliter ē dicendum ſuo modo de cōfeſſione. ¶ Ad ſecundā dicendum eſt ꝙ pctm̄ quod ex altero cōtractuꝫ eſt ſcilicet originale poteſt omnino ab extrinſeco remediuꝫ habere vt in paruulis patet: ſꝫ peccatum actuale quod ex ſeipſo cōmiſit nō poteſt expiari niſi aliquo modo cooperetur ille q̄ peccauit. ¶ Ad tertiā dicendum ꝙ ſi nō legatur eorum ꝯfeſſio potuit tamen fieri qm̄ multa ſunt facta q̄ nō ſunt ſcripta. Et aliter xp̄s habet poteſtateꝫ excellentie in ſacramētis. Vñ ſine his q̄ ad ſacramentuꝫ ꝑtinēt poteſt rē ſacramenti cōferre. ¶ Queritur vtruꝫ confeſſio ſit de iure naturali ⁊ videtur ꝙ ſic. Nā adam ⁊ cayn nō tenebantur niſi ad ꝑcepta legis nature: ſed repꝛehenduntur ex hoc ꝙ pctm̄ ſuum nō ſunt confeſſi ergo. Ratio ſicut Iob nō tenebatur ſubdi niſi legi naturali: ſed ipē pctā ſua cōfitebatur qd̄ patꝫ in hoc qd̄ ipē de ſe dixit Iob. xxxi. Si abſcondi quaſi homo peccatū meum ⁊ celaui in ſinu meo iniquitatem meam: ergo. In oppoſitum arguitur auctoritate. Eſa. dicentis ꝙ eiꝰ naturale eſt idē apud oēs: ſed cōfeſſio nō eſt eadē apud oēs: ergo nō eſt de iure naturali. Iteꝫ cōfeſſio ſit ei qui habet claues: ſed claues eccleſie nō ſunt de inſtitutione iuris naturalis: ergo nec cōfeſſio. Pro diſcutiōe iſtius queſtionis dicit ſctūs thomas. xvij. diſtin. iiij. ꝙ in ſacramenta ſunt q̄daꝫ proteſtationes fidei. Fides aūt eſt ſupdictamē rationis naturalis. vnd̄ etiā ⁊ ſacramenta ſunt ſupra rationis dictamen: ⁊ quia ius naturale eſt quod non opinio genuit: ſed īnata quedam vis inſeruit: vt dicit tullius: ideo ſacramēta nō ſunt de iure naturali ſed de iure diuino quod eſt ſup naturale: licet etiam q̄ndoq̄ʒ naturale dicatur ſꝫm ꝙ cuilibet rei illud eſt naturale quod ei a ſuo creatore imponitur. tamē proprie naturalia dicuntur que ex principijs nature cauſantur. Supernaturalia autem dicuntur q̄ ipē deus ſibi reſeruat ſine nature miniſterio operanda ſicut in operationibus miraculoꝝ: ſiue in reuelatōibus miniſterioꝝ: ſiue in inſtitutionibus ſacramētoꝝ ⁊ ſic ꝯfeſſio que ſacramentalem neceſſitatē habet nō eſt de iure naturali: ſꝫ diuino. Tūc ad rationes ante oppoſitum. Et primo. ¶ Ad primaꝫ dicendum eſt ꝙ Adam reprehēditur de hoc ꝙ

peccatū ſuum correptum deo nō recognouit:et
talis ꝯfeſſio que fit deo per recognitionez pec
cati eſt de iure naturali. Nunc aūt loquiᷓ de cō
feſſione que fit homini que eſt de iure diuino.
Ad ſecundā dicendum eſt ꝙ Job loquiᷓ de illa
abſconſione peccati quā facit in iudicio deꝑhē
ſus pctm̄ negādo aut excuſando: vt in gloſa ibi
dem haberi poteſt. ¶ Queritur vtrum oēs te
neātur ad cōfeſſionē:⁊ videtur primo ꝙ nō:qa
Hieronymus dicit ⁊ ita eſt per oēs doctores ꝙ
penitentia eſt ſecunda tabula poſt naufragium
ſed aliqui poſt baptiſmū naufragium non ſunt
paſſi:ergo eis nō cōpetit penitētia ⁊ ſic nec cō
feſſio que eſt pars penitentie vt viſum fuit ſupe
rius. Scḋo ſic. aliquis eſt qui nō habet peccata
venialia:ſed de illis nō teneᷓ homo cōfiteri. er
go non omnes tenentur ad ꝯfeſſionē. In oppo
ſitum arguitur ſic. Cōfeſſio diuidiᷓ ꝯtra contri
tionē ⁊ ſatiſfactionē: ſed oēs tenentur ad cōtri
tionem ⁊ ſatiſfactionē. ergo omnes teneᷓ ad
confeſſionez. Pro ſolutione iſti⁹ dubij dicit ſan
ctus thomas di.xvij.iiij.ꝙ ad cōfeſſionem tene
mur. vno modo ex iure diuino: hoc ipſo ꝙ ē me
dicina ⁊ ꝭʒ hoc nō omnes tenemur ad cōfeſſio
nem:ſed illa tantum qui peccatum mortale cō
miſerunt poſt baptiſmum. alio modo tenemur
ex p̄cepto iuris poſitiui et ſic quilibet poſtꝙ̄ ad
ānos diſcretionis ꝑuenerit ſaltē ſemel in anno
ꝯfiteatur oīa peccata ſua ⁊ ſuſcipiat reuerenter
in paſcha eucariſtie ſacramentuʒ niſi forte de
ꝯſilio ſui ſacerdotis ob aliquā cauſaʒ rationabi
lem ad tempus ab eius perceptione abſtineat.
Alioquin ⁊ viuēs ab ingreſſu eccleſie arceatur
⁊ mortuus chriſtiana careat ſepultura. de pe. et
re. c. oīs vtriuſqʒ ſexus. Et ex inſtitutione eccle
ſie edicta in ꝯſilio generali ſub Inno. iij. Cū vt
quilibet ſe peccatorē recognoſcat: q2 oēs ſum⁹
peccatores ⁊ egemus gratia dei. tuʒ vt cū maio
ri reuerētia ad eucariſtiā vnuſquiſqʒ accedat
tum vt eoꝝ rectoribus ſui ſubditi innoteſcant.
De quoꝝ aīab⁹ reddituri ſunt rationē. ad Heb.
vlti. glo. ſuper illud duʒ ad annos diſcretionis
peruenerint. i. dum fuerint doli capaces. Et di
cūtur doli capaces qn̄ iterrogati dāt ordiatas
reſponſiōes. tunc ad rationes. Ad primā dicen
dum eſt ꝙuis homo in hac mortali vita poſt ba
ptiſmū naufragium quod eſt peccatum mortale
poſſit euadere nō tn̄ poteſt euadere venialia ꝗ
bus naufragiū diſponitur contra que etiā peni
tentia ordinatur. ¶ Ad ſecundā dicenduʒ eſt ꝙ
ex vi ſacramenti nō tenetur aliquis venialia cō
fiteri ſed ex inſtitutione eccleſie quādo non hʒ
que ꝯfiteatur vꝉ poteſt alio modo dici ꝙ ex pre
dicta decretali nō obligāᷓ niſi illi qui hn̄t pctā
mortalia ¶ Queritur vtrū poſſit diſpenſari cuʒ
aliquo ꝙ non cōfiteatur homini. et videatur ꝙ
ſic: q2 p̄cepta que ſunt de iure poſitiuo ſubiacēt
diſpenſationi prelatorū eccleſie. ſed confeſſio ē
hmōi: ergo poteſt diſpenſari cum aliquo ꝙ non
ꝯfiteatur homini. Secūdo ſic illud quod ab ho
mine inſtitutū eſt poteſt etiaʒ ab homine diſpē
ſationem recipere: ſed cōfeſſio nō legitur a deo
inſtituta ſed ab homine. Jaco. v. Cōfitemini al
terutrum peccata veſtra. papa aūt habet pote
ſtatē diſpenſandi in his que per apoſtolos inſti
tuta ſunt. Sicut patet de bigamis ar. l. di. quicū
qʒ penitēs. xxxiiij. di. lecto: ergo poteſt cū aliq
diſpenſari nec ꝯfiteaᷓ. In oppoſitū arguiᷓ ſic.
Penitentia cuius pars eſt ꝯfeſſio eſt ſacramen
tum neceſſitatis ſicut ⁊ baptiſm⁹ ſed ī baptiſmo
nullus diſpēſare poteſt. ergo nec in cōfeſſione
¶ Pro ſolutione iſtius queſtionis eſt notanduʒ
ſm̄ beatū Tho. xvij. di. iiij. ꝙ miniſtri eccleſie in
ſtituūtur in eccleſia diuinitus fundata: et ideo
inſtitutio eccleſie preſuppoiᷓ ad operationeʒ
miniſtroꝝ ſicut opus creationis preſupponitur
ad opus nature:⁊ q2 eccleſia in fide ⁊ ſacramētꝭ
cōſiſtit: ideo ad miniſtros eccleſie nec nouos ar
ticulos fidei edere aū editos remouere aut no
ua ſacramenta inſtituere aut inſtituta remoue
re ꝑtinet: ſed hoc eſt poteſtatis excellentie q̄ ſo
li debetur xp̄o qui eſt eccleſie fūdamētum: ⁊ iō
ſicut papa non poteſt diſpenſare vt aliquis ſine
batiſmo ſaluetur: ita ꝙ ſalueᷓ ſine confeſſione.
Cui videtur ꝯcordare illud quod habetur. xxv.
queſtione prima capitulo. Sunt quidam cuius
textus ſequitur ſunt quidā dicētes romano pō
tifici ſꝑ licuiſſe nouas cōdere leges: quod ⁊ nos
non ſolū negamus ſed etiā nullo modo affirma
mus. Sed ſciendum vero eſt ſummopere: quia
inde nouas leges poteſt papa ꝯdere vbi euāge
liſte aliquid nequaꝙ̄ dixerunt. vbi vero aperte
dn̄s vel eius apoſtoli eos ſequentes ſancti p̄res
ſententialiter aliquid diffinierunt ibi nouam le
gem poteſt romanus pontifex dare: ſed potius
quod predicatum eſt vſqʒ ad animaʒ ⁊ ſanguinē
confirmare debet. Si eñ quo docuerunt dn̄s
apoſtoli ⁊ prophete deſtruere niterentur quod
abſit non ſententiare: ſed magis errare conuin
cerētur: ſed hoc procul ſit ad eis qui ſemper dei
eccleſiam luporum contra inſidias optime cu
ſtodiūt. Et in gloſa dicitur papa nō pōt diſpēſa
re contra dominum vel apoſtolū. ¶ Tunc ad ra
tiones ante oppoſitum. Et primo. ¶ Ad primā
dicendum eſt ꝙ precepta iuris diuini non mi
nus obligāt ꝙ̄ precepta iuris naturalis. vnde
ſicut non poteſt diſpenſari in iure naturali: ita
nec in iure diuino ſeu poſitiuo. ¶ Ad ſecundam

dicenduʒ eſt ꝙ p̄ceptum de confeſſione non eſt
ab homine puro inſtitutum ꝙuis ſit a Jacob. ꝓ
mulgatum. ſed a deo inſtitutionē habuit ꝙuis
expreſſa inſtitutio eius non legatur: tamen que
dam ꝑfiguratio ipſius inuenitur. Math. iij. In
hoc ꝙ Johāni cōfitebātur peccata qui baptiſ
mo ipſius ad gratiā preparabātur: ⁊ in etiaʒ qḋ
dn̄s ſacerdotibus leproſos tranſmiſit qui ꝙuis
non eſſent noui teſtamēti ſacerdotes tamen in
eis noui teſtamenti ſacerdotiū figurabatur. Et
quando arguitur ſic de bigamis ⁊c̄. Dicendum
eſt ꝙ papa poteſt diſpenſare in his que non ſpe
ctant ad articulos fidei: ſed in his que ſpectant
ad articulos fidei nō. ¶ Item cōtra vniuerſaleʒ
ſtatum eccleſie diſpēſare nō poteſt. xxiiij. q. pri
ma. capitulo memor ſuʒ. ¶ Itē papa non poteſt
diſpenſare contra quattuor ꝯſilia: ita ꝙ audeat
ea reprobare: ſed tamen poteſt diſpenſare cōtra
aliqua ſtatuta quattuor conſiliorum ſicut fecit.
Inno. ī latranenſi ꝯcilio generali extra de affi.
⁊ ꝯſangui. c. non debet. ¶ Item papa nō poteſt
diſpēſare cum monacho ꝙ habeat propriuʒ ip̄o
ſtante monacho: ſed poteſt facere de monacho
non monachum. Alij tamen dicunt ꝙ papa po
teſt diſpēſare plenitudine poteſtatis: quis pōt
auferre ſubſiſtentiam. ar. C. de rei vxo. ac. l. vna
in principio: ſed ego credo ꝙ contra votum ca
ſtitatis papa diſpenſare nō poſſit: quia nullū in
uenitur eque honū in qḋ poſſit fieri cōmutatio
q2 nihil eſt melius ꝯtinentia: q2 virginitas re
plet paradiſum. xxxij. q. ij. c. nuptie: ⁊ caſtitas ſola
ē q̄ cū fiducia pōt deo aīas p̄ſentare in auctē. de
leonibus. §. ſanctiſſimus. colla. iij. Tamen de cō
ſanguitate ⁊ affinitate poteſt diſpēſare ꝺ pleni
tudine poteſtatis: ſed tamen nō expedidit in ca
pitu. litteras de reſti. ſpo. vbi etiaʒ diciᷓ in glo.
ꝙ papa nō poteſt diſpēſare vt quis habeat plu
res vxores ſimul. de tranſac. capitu. vltimo: nec
poteſt diſpenſare in his q̄ in ſui natura ſunt ma
la: vt ſcʒ ſine peccato quis poſſet adulterari de
iureiurando: et ſi xp̄s. ¶ Confeſſor blandus ⁊c̄.
Iſta littera vſqʒ ad illam partem. Contra pecca
ta docet cōditiones quas debet habere confeſ
ſor dicens ꝙ cōfeſſor debʒ habere conditiones
que ſunt in littera. Unde metrificator. Confeſ
ſor dulcis affabilis atqʒ ſuauis prudens diſcre
tus mitis pius atqʒ benignus. Primo blandiᷓ
monet et poſtea terret. Quarto ſolatur. quinto
demonſtrat agenda. Sit piger ad penas: ſit ve
lox ad miſerandum. Et doleat quotiens facit il
lum culpa ferentē. Cōtra naturam culpā nō ex
primat vllaʒ. Ne ſuper enormi ſimplex ſic cōue
niatur. De quo nil ſciuit ad agendū ſic ineatur.
vxor adulterij rea ꝯfeſſore ꝑito. Sic luat admiſ
ſuʒ ne ſit ſuſpecta marito. Sepe ſibi moneat cō
feſſor ne recidiuet ſiue relabatur ꝯfeſtim cōfi
teatur. Poſtea ſit tacitus vt celet crimīe alius.
Sacerdos qn̄ audit confeſſionez cū pio afectu
et benigno vultu non execrando nec ſpnendo
ſʒ ſupportando ⁊ attribuēdo dʒ penitentē audi
re. xvi. q. vij. c. penitentē vbi dꝛ ꝙ penitēs ex cor
de ita dʒ ſuſpici ſicut xp̄s fecit dicēs Congratu
lamini mihi q2 inueni ouem meā que perierat.
Luc. xv. ⁊ de peni. ⁊. re. capitulo omnis vtriuſqʒ
ſexus habetur ꝙ ꝯfeſſor dʒ eſſe caut⁹ in inqui
rendo. diſcretus in ꝯſulendo. miſericors in pe
nitentiam imponēdo. Item ſacerdos cui omne
offertur pctm̄ anteꝙ̄ ſtatuatur oīs languor: in
nullo eoruʒ pctōꝝ ſupple ſit iudicandus que in
alio iudicare promptus eſt. Aug. iudicans eniʒ
alium qui eſt. iudicandus condemnat ſeipſum:
cognoſcat igitur ſe ⁊ purget in ſe quod alios vi
det offendere: caueat vt a ſe ꝓiecerit quicq̄d in
aliquo damnoſum id eſt dānatione dignum re
pererit. de pe. di. vi. ci. ſacerdos. ⁊ ꝑmag. xix. di.
iiij. Adnimaduertat ſacerdos illud Johan. viij.
Qui ſine peccato eſt primus in eam lapideʒ mit
tat. ideo eniʒ chriſtus liberauit peccatricem q2
non erat qui iuſte proijceret lapideʒ. quo modo
enim lapidaret qui ſeipſum lapidendum cogno
ſceret. Caueat ſpiritualis iudex ſicut non cōmi
ſit crimen nequitie ita non careat munere ſcien
tie oportet eñ ꝙ ſciat cognoſcere quicq̄d debet
iudicare ſic diligēs inquiſitor ſubtilis inueſtiga
tor. Sapienter ⁊ aſtute interroget a peccatore
quod forſitam ignorat vel verecundia velit oc
cultare cognitio vero crimine varietates eius
non dubitet interrogare locū tempus ⁊c̄. ſicut
viſum fuit. Tamen caute inq̄rat in ſpecieb⁹ pcti
carnis ⁊c̄. Quib⁹ cognitꝭ aſſit beniuolus ꝑatus
erigere ſecū onus portare habeat dulcedinē in
afflictione diſcretionē in varietate circunſtan
tiarū ſupple doceat ꝑſerantiam in bono ⁊c̄. ca.
ſacerdos allegato. ⁊ ꝑ magi. diſt. p̄allegata. Itē
caueat ſacerdos ne peccata penitentium alijs
pro dat alio quin deponatur ꝑ magiſtrum. xxi.
diſt. iiij. vnde Greg. Sacerdos ante oia caueat
ne de his que ei confitentur pctā alicui recitet
non propinquis nō extraneis nec quod abſit ꝓ
aliquo ſcandalo. Nam ſi hoc fecerit deponatur
et oībus dieb⁹ vite ſue ignominioſus peregri
nando pergat vel in monaſterium detrudatur
ad penitētiā peragendā. Cui concordat decretū
de peni. di. vi. ca. ſacerdos. ⁊. ca. placuit: ⁊ extra
de peni. ⁊ re. ca. omnis vtrinſqʒ ſexus. §. caueat
Confeſſio qua quis ſubijcitur ſacerdoti ſignū ē
interioris confeſſionis qua quis deo ſubijciᷓ de
us autem pctm̄ illius qui ſe ſibi ꝑ penitentiam

ſubijcit tegit per Auguſtinū ſuper illuꝫ locum.
ps. Quoꝝ tecta ſunt peccata. tecta. i. deus eter⸗
naliter non puniat: ⁊c̃ mag. xviij. diſt. iiij. ſentē.
quare opoꝛtet neceſſario ꝙ ſacerdos ꝯfeſſionē
celet etiā per hoc homines magis ad cōfeſſio⸗
nem attrahunt ⁊ ſimplicius peccata cōfitentur
ideo ſit cautus cōfeſſoꝛ vt celet omnia que per
peccatuꝫ confitentis poſſet depꝛehendi ſiue re
uelari: ⁊ idem ſm Albertum in ſuo compendio.
Sed ponat ꝙ aliquis confeſſus fuerit ſacerdo
ti aliquod crimen ⁊ epiſcopus excōmunicat om
nes huius crimis ſcios niſi veritatem reuelaue
rit. ¶ Queritur an ſacerdos teneatur reuelare.
videtur ꝙ non per capitulū ſacerdos alegatuꝫ
ſuperius. capitulo argu. extra de offi. oꝛ. capi. ſi
ſacerdos. ⁊ extra de adult. cap. ſignificaſti. Bꝛe
uiter dicendū eſt ad illud dubiuꝫ ꝙ ſacerdos in
ſecreto pōt dicere epiſcopo vt quid ꝓdeſſe poſ⸗
ſit et non obeſſe. xxij. q. v. ca. hoc videtur de illa
materia. ij. q. i. ca. ſi peccauerit. ⁊. ij. q. vij. pleriqꝫ
⁊. xv. q. v. capitulo preſbyter ⁊c̃. ¶ Queritur cui
ſit confeſſio facienda hoc eſt querere cui debꝫ fi⸗
eri confeſſio. Et videtur pmo ꝙ ſoli deo ꝑ illud
ps. Dixi confitebor domino ⁊c. non dicit ſacer⸗
doti ⁊ etiam remiſſum peccatū dicit ibi: et tu re
miſiſti ⁊c. Item Ambroſius ideo fleuit petrꝰ qꝛ
culpa obpꝛeſſit ⁊ non inuenio ꝙ dixerit inuenio
ꝙ fleuerit. ⁊ per magi. xvij. di. iiij. lauant lachꝛy
me delictuꝫ qđ voce pudoꝛ eſt ꝯfiteri ⁊ pluribꝰ
alijs auctoꝛitatibꝰ. de quibus dictuꝫ fuit in que
ſtione vtꝝ ſola contritio ſufficiat. Secūdo pꝛo⸗
batur ꝙ ꝯfeſſio debeat fieri ſacerdoti ſic abſolu
tio penitentis ꝓpter quam ſit confeſſio non ſit
niſi a ſacerdotibus quibus claues eccleſie com
miſſe ſunt. Iohan. xx. ⁊ Matei. xvi. Ergo con
feſſio non poteſt fieri niſi ſacerdoti. Itē ad idē
confeſſio pfiguratur i lazari moꝛtui ſuſcitatōe
ſed dominus ſolis diſcipulis pꝛecepit vt lazarū
ſoluerent. Iohā. xi. Ego ſacerdotibꝰ ſienda ē cō
feſſio. Item ad idē confeſſio ſacramentalis ac⸗
cuſatio eſt. ſed ſacramenti diſpenſatio ad illū tā
tum pertinet qui eſt ſacramenti miniſter huiuſ
modi eſt ſacerdos. ergo nulli alij facienda eſt cō
feſſio. Item ad illud cōfeſſio ī quolibet iudicio
ad ſententiā oꝛdinatur. ſed ſententia in foꝛo cō
tentioſo a non iudice lata nulla eſt de iudi. capi.
at ſi clerici. Ideo nec facienda eſt confeſſio niſi
iudici: ſed iudex ī foꝛo conſciētie non eſt niſi ſa⸗
cerdos qui habet poteſtatem ligandi ⁊ ſoluēdi
ergo. Item ad idem in baptiſmo quilibet bapti
ſare poteſt in caſu neceſſitatis: nec decꝫ a ſacer⸗
dote iterari baptiſmꝰ vt pꝫ per magi. di. vi. iiij.
de ꝯſe. di. de baptiſmꝰ. Sed ſi quis confiteatur
layco in caſu neceſſitatis iterū tenetur ſacerdo
ti cōfiteri ſi articulū neceſſitatis euadat: ergo
ſacerdoti competit ꝯfiteri ⁊ non alteri. Tertio
pꝛobatur ꝙ cōfeſſio fieri valeat layco vel alte⸗
ri a ſacerdote: qꝛ ad confeſſionem non obliga⸗
mur. niſi ex diuina inſtitutione: ſed diuina inſti
tutio nobis pꝛoponitur Iacobi vltimo. Confi⸗
temini alterutrū peccata veſtra: alterutrū. id eſt
mutuo: vbi nō ſit mētio de ſacerdote: ergo non
debet fieri ſacerdoti potius ꝙ̄ alteri. Iteꝫ peni
tentia eſt ſacramētuꝫ neceſſitatis ſicut ⁊ baptiſ
mus: ſed in baptiſmo pꝛopter ſacramenti neceſ
ſitatē: quilibet homo eſt miniſter: ergo ⁊ in pe⸗
nitentia. ¶ Item cōfeſſio ad hoc eſt neceſſaria
vt taxetur penitenti ſatiſfactionis modus: ſed
aliquis nō ſacerdos diſcretus poſſet penitenti
taxare ſatiſfactionis modū melius ꝙ̄ plures ſa
cerdotes: ergo nō opoꝛtꝫ ꝙ confeſſio fiat ſacer
doti. Pꝛo diſcuſſione iſtius qſtionis dicit btūs
Tho. ſup. xvij. iiij. ꝙ gratia que in ſacramentis
datur a capite deſcēdit in membꝛa: ⁊ iō ſolus il⸗
le eſt miniſter ſacramētoꝝ in quibus gratia da⸗
tur qui habet miniſteriū ſuper coꝛpus xpi verū
qđ ſolius eſt ſacerdotis qui cōſecrare poteſt eu
chariſtiā: et ideo cū in ſacramento pnie gratia
cōferatur ſolus ſacerdos eſt miniſter huius ſa⸗
cramenti: ⁊ ideo ſoli ſacerdoti faciēda eſt cōfeſ⸗
ſio ſacramentalis: ⁊ huic concoꝛdat Albertꝰ in
ſuo compendio libꝛo ſexto dicens: ꝙ confeſſio
dꝫ fieri ſacerdoti habenti claues que ſunt ſcien
tia diſcernendi ⁊ poteſtas ligandi. ¶ Tunc ad ra
tiones ꝓbantes ꝙ cōfeſſio poſſit fieri alijs a ſa
cerdotibus reſpondetur ꝑ oꝛdinē. Et pꝛimo ad
pꝛimaꝫ quando dicebatur ꝙ ſufficit ſoli deo dc⸗
quid fuerit ante incarnationē. Dicendum eſt ꝙ
citra non licet alteri cōfiteri ꝙ̄ ſacerdoti ſi aſſit
facultas ⁊c̃. vnde Aug. in omelia penthecoſ. In
dicet ſeipm hō voluntate dum pōt vt veniat ad
antiſtites per quos illi claues in eccleſia mini⸗
ſtrantur a pꝛepoſitis ſacramentoꝝ accipiat ſa⸗
tiſfactionis ſue modum in offerendo ſacrificiū
contribulati coꝛdis deuotus ⁊ ſupplex. Recita
tiue vero habetur per magiſtrū. xvij. diſtin. iiij.
Sed contra hoc arguitur ſic. Eſaie. xliij. Habe⸗
tur ego ſolus deleo iniquitates ⁊ peccata popu
li. Item Ambꝛo. ille ſolus dimittit peccata qui
ſolus pꝛo peccatis noſtris moꝛtuus eſt. Itē Au
gu. Nemo tollit peccata niſi xps qui eſt agnus
tollens peccata mundi. His auctoꝛitatibus et
pluribus alijs de quibus legitur in quarti ſentē
tiarum diſtinctione. xviij. Demonſtratur ⁊ ſolū
deum per ſe peccata dimittere. Solutio. Dicē⸗
dum eſt bꝛeuiter ꝙ ſicut deus ſua gratia animā
illuminat: ita ⁊ ſimul debitū eterne moꝛtis rela
xat per magiſtrum. xviij. diſtinctione. iiij. Tunc

enim deus penitētiam ſoluit a debito pene eter
ne quando intus illuminat inſpiciēdo verā coꝛ
dis contritionē quod ꝓbatur per magiſtruꝫ di⸗
ſtinctiōe pꝛedicta ſic. Nemo vere de peccato cō
pungitur habens coꝛ contritum ⁊ humiliatū ni
ſi in charitate: qui aūt charitateꝫ habet dignus
eſt vita. Nemo autē dignus eſt ſimul moꝛte ⁊ vi
ta. Igitur tūc ligatus debito eterne moꝛtis. Fi
lius aūt ire eſſe deſijt ex quo diligere eſt penite
re cepit. Non igitur poſtmodum per ſacerdotē
cui ꝯfitetur ab ira eterna liberatur a qua iaꝫ li⸗
beratus eſt per dominū. Solus igitur deꝰ homi
nem interius mūdat a macula peccati: ⁊ a debi⸗
to eterne pene ſoluit ſm magi. xviij. diſtinc. iiij.
Sed queritur circa hoc ſi peccatum a deo omni
no dimiſſum eſt per coꝛdis contritioneꝫ ex quo
penitens votuꝫ habuit confitendi quid poſtea
dimittatur ei a ſacerdote: quia vt dictum extitit
ante confeſſionem ſacerdoti factam per coꝛdis
contritionem deꝰ per ſeipſum ſine miniſterio ſa
cerdotis: ⁊ debituꝫ pene eterne relaxat ⁊ animā
interius purgat a contagione et fetoꝛe peccati:
quid igitur dimittit ſacerdos aut quid mundat.
queſtio magiſtri in pncipio. xviij. diſt. iiij. Solu
tio. Deus ſacerdotibus conceſſit poteſtatē ligā
di et ſoluendi. i. oſtendēdi homines ligatos vel
ſolutos. Huius figura habetur. Leui. xiiij. vt vi
ſuꝫ fuit ſuperius. Unde dominus reſtituit pꝛius
lepꝛoſuꝫ ſanitati. deinde ad ſacerdotes miſit quo
rum iudicio oſtenderet mundatus: ita ⁊ laſaruꝫ
iam viuificatum obtulit diſcipulis ſoluendū: qa
⁊ ſi aliquis apud deum ſit ſolutus. non tamen in
facie eccleſie ſolutus habetur: niſi per iudiciū ſa
cerdotis. Sacerdotes vero peccata dimittūt vl
retinent duꝫ dimiſſa a deo: vel retenta iudicant
⁊ oſtendunt. Alius modus ligant ⁊ ſoluunt. Li⸗
gant enim ſacerdotes dum ſatiſfactioneꝫ peni⸗
tentie confitētibus imponunt. Soluunt cuꝫ de
ea aliquid dimittunt vel per eaꝫ purgatos ad ſa
cramētoꝝ cōmunionē admittunt. Et aliud mo⸗
dus ligant ⁊ ſoluūt qui per excōicationem geri⸗
tur dum aliquis ſm canonicam diſciplinam vo⸗
catus. Tertio ad emēdationem manifeſtati deli
cti ſatiſfacere vilipendēs ſententiā eccleſie a lo
co ipſius eccleſie ⁊ ſacramentoꝝ cōmunione: ⁊ fi
delium conſoꝛtio pꝛeſcinditur vt erubeſcat ⁊ pu
doꝛe ſtrictus conuerſus peniteat vt ſic ſpiritus
eius ſaluus fiat. per magiſtrū. xviij. diſt. iiij. Ex
his oſtenditur indubitāter opoꝛtere pꝛimo deo
deinde ſacerdoti offerre confeſſionem: nec ali⸗
ter poſſe peruenire ad īgreſſum paradiſi ſi aſſit
facultas per magiſtrū. xvij. diſtin. iiij. ¶ Tunc ad
rationes pꝛobantes confeſſionem poſſe fieri a⸗
lijs a ſacerdote. Et pꝛimo ad pꝛimaꝫ quando ar⸗
guitur ad confeſſionem non obligamur: niſi ex
diuina inſtitutione ⁊c. Dicendū eſt ꝙ Ia. loqui⸗
tur ibidem ex pꝛeſuppoſitione diuine inſtitutio
nis: quia diuinitus inſtitutio de confeſſione pꝛe
ceſſerat. Leuiti. xiij. ⁊. xiiij. ⁊ per hoc ꝙ dedit eis
poteſtatem remittendi peccata. Iohannis. xx.
Quoꝝ remiſeritis ⁊c. ¶ Ad ſecundā quando ar⸗
guitur penitentia eſt ſacramentum neceſſitatis
ſicut ⁊ baptiſmus. Dicendū eſt ꝙ baptiſmus ma
gis eſt ſacramentū neceſſitatis ꝙ̄ ſacramentum
penitentie quo ad confeſſionem ⁊ abſolutionē:
quia baptiſmus pꝛetermitti nō poteſt ſine peri⸗
culo ſalutis eterne: vt patet in pueris qui non⸗
dum habent vſum rationis. ſic non eſt omnino
de confeſſione ⁊ abſolutione que tantū ad adul
tos pertinent in quibus contritio cum ꝓpoſito
confitendi et deſiderio ſatiſfactionis ſufficit ad
liberandum a moꝛte eterna: vt dictum fuit ſupe
rius: ⁊ ideo nō eſt ſimile de baptiſmo ⁊ confeſſio
ne. ¶ Ad tertiaꝫ quando dicitur cōfeſſio ad hoc
eſt neceſſaria vt taxetur penitenti ſatiſfactōnis
modus: dicendum eſt ꝙ nō ſolum quantitas pe
ne eſt attendēda in ꝯfeſſione que poteſt ab alio
ꝙ̄ a ſacerdote taxari: vt arguit ratio: ſed cū hoc
requiritur virtus que eſt in diſpenſatoꝛe ſacra⸗
mentoꝝ: ideo ſolus ſacerdos ſecluſo caſu neceſ
ſitatis eſt miniſter penitentie: ad cui cōfeſſio de
bet fieri. Notanter dicitur ſecluſo caſu neceſſita
tis: quia in tali caſu alij a ſacerdote poteſt fieri
confeſſio: quia ſicut baptiſmus qui eſt ſacramen
tum neceſſitatis habet duplicem miniſtruꝫ vnū
cui ex officio baptiſare īcumbit: ſcilicet ſacerdo
tem. alium cui diſpenſatio baptiſmi committi⸗
tur ratione neceſſitatis: per magiſtrum diſti. vi.
quarti. ⁊ per doctoꝛem ibidem. Ita in confeſſio
ne in caſu neceſſitatis vbi non habetur copia ſa
cerdotis laycus vel alius a ſacerdote poteſt au⸗
dire confeſſionem. Sed videtur ꝙ illa ſimilitu
do non valet: quia baptiſatus ab alio a ſacerdo⸗
te non debet rebaptiſari: vt habetur ꝑ magiſtrū
vi. diſtin. iiij. ſenten. Et tamē confeſſus alij a ſa⸗
cerdote ſi euaſerit periculum ſeu caſum neceſſi
tatis tenetur confiteri ſacerdoti: qꝛ laycus ſiue
aliꝰ a ſacerdote nō poteſt abſoluere ⁊c. Solutio
Dicendum eſt ꝙ nō eſt omnimoda ſimilitudo ſi
militer qm̄ homo per ſacramenta nō ſolum deo
ſed etiam eccleſie opoꝛtet ꝙ reconcilietur eccle
ſie autem reconſiliari non poteſt niſi ſanctifica⸗
tio eccleſie ad eū perueniat. in baptiſmo autem
ſanctificatio eccleſie ad hominē peruenit ꝑ ipm
elementū exterius ad habitū qđ verbo vite ſan⸗
ctificabit ſm foꝛmā eccleſie: vt cū intentōe a quo
cūqꝫ. ⁊ ideo ex quo ſemel baptiſatꝰ eſt a quocūqꝫ
nō opoꝛtꝫ ꝙ iterū baptiſetur. ſed in pnia ecclie

ſanctificatio non peruenit ad hominem niſi per
miniſtrū:qꝛ non eſt ibi aliqđ corporale: elemen-
tum exterius adhibitū quod ex ſāctificatione i-
uiſibilem gratiam conferat. Et ideo quāuis ille
qui layco confeſſus in articulo neceſſitatis con
ſecutus ſit veniam a deo:non tamē adhuc eſt ec
cleſie recōſiliatus vt ad ſacramētum eccleſie ad
mitti debeat niſi priꝰ a ſacerdote abſoluatur: qꝛ
laycus nō poteſt abſoluere ſicut ille q̄ baptiſmo
flaminis baptiſatꝰ non admittitꝛ ad euchariſtiaꝫ
⁊ ideo oportet ꝙ iterū ꝯfiteatur ſacerdoti cū co
piaꝫ habere potuerit:quia laycus non eſt iudex
eius qui ei confitetꝛ abſolute: tamē rōne neceſſi
tatis accipit iudiciū ſuper ſe ſm ꝙ confitens ex
defectu ſacerdotis ſe ei ſubdit:⁊ tenetur dictus
laycus cui facta eſt ꝯfeſſio tenere ſecrete et ſub
ſigillo cōfeſſionis dicere ſacerdoti ſm Laudul.
ſuper.xxi.diſtin. iiij.ſenten. Nota tamē ꝙ illud
dictum dico tibi in confeſſione nō includit ſigil
lum confeſſionis:ſm Alber.in ſuo compendio.
qꝛ non ſeruatꝛ ibi forma confeſſionis ⁊c. Tū ali-
qui voluerunt dicere ꝙ confeſſio facta layco ex
defectu ſacerdotis eſt quodāmodo ſacramenta-
lis quāuis non ſit ſacramētum perfectum: qꝛ de
eſt ei quod eſt ex pte miniſtri.ſ.ſacerdotis. quo-
niam in ſacramento penitentie nō ſolum eſt ali-
quid ex parte ſuſcipientis ſacramētum.ſ. contri
tio ⁊ confeſſio:ſed etiam eſt aliquid ex parte mi
niſtri:ſcꝫ abſolutio ⁊ ſatiſfactionis iniunctio: et
vtrūqꝫ debet concurrere ad plenitudinem ſacra
mēti quando poſſibile eſt vt tenet beatus Tho.
xvij.diſtin.iiij.ſentē. Cum igitur ꝑ iam dicta con
feſſio debeat fieri ſacerdoti. ¶ Queritur vtrum
cuilibet ſacerdoti ⁊ videtur ꝙ ſic : quia chriſtus
poſt reſurrectionē dedit omnibꝰ apoſtolis pote
ſtatē ſoluendi ⁊ ligandi dicēs: quoꝝ remiſeritis
peccata ⁊c. Johan.xx. Secundo ſic auctoritate
Gregorij dicit apoſtolis moderatione et pieta-
tis officio conſtitutum eſt ꝙ ſacerdotibꝰ mona-
chis apoſtoloꝝ figuram tenētibus liceat predi-
care baptiſare cōmunionē dare.pro peccatoribꝰ
orare.penitentiā īponere atqꝫ peccata ſoluere:
ſed monachi nō ſunt ꝓprij ſacerdotes aliquoruꝫ
cum nō habeant curā aīarum:ergo cum ꝯfeſſio
fiat ꝓpter abſolutionē ſufficit ꝙ fiat cuicūqꝫ ſa
cerdoti. Tertio ſic.ſicut ſacerdos eſt miniſter hu
ius ſacramenti:ita ⁊ euchariſtie: ſed hoc quilibꝫ
ſacerdos poteſt cōficere:ergo:quilibet poteſt ſa
cramentū penitentie miniſtrare. Quarto ſic. il-
lud ad qđ determinare tenemur nō eſt de noſtra
electione conſtitutū:vt patet ꝑ Augu. xvij.diſt.
iiij.ſenten.di. Qui vult confiteri peccata vt inue
niat gratiam querat ſacerdotē qui ſciat li.⁊ ſol.
ergo videtur ꝙ nō ſit neceſſarium ꝙ proprio ſa-
cerdoti:ſed ſolum ſufficientiori quem inuenire
poterit. Quinto ſic. illud quod inſtitutum ē per
charitatem contra charitatem nō militat:vt di-
cit Bernar. Sed confeſſio que per charitatem
inſtituta eſt contra charitatem militaret ſi ho-
mo ad confitendum vni ſacerdoti eſſet obligatꝰ
vtputa ſi peccator ſciret ſuum ſacerdotem fore he
reticum aut ſollicitatorem ad malum aut ad fra
gilem quo ad peccatū quod quis ei confitetꝛ vel
ſi ſit reuelator ꝯfeſſionis vel ſi peccatū ſit cōmiſ
ſum contra ipſum de quo quis confiteri debet:
ergo videtur ꝙ non ſemper oportet confiteri ꝓ
prio ſacerdoti. Sexto ſic.in eo quod eſt neceſſa-
rium ad ſalutem non ſunt hoīes artandi ne im-
pediantur a via ſalutis:ſed magna artatio vide-
retur ſi oporteret vni ſacerdoti de neceſſitate cō
fiteri:quia per hoc multi poſſent a cōfeſſione re
trahi vel timore vel verecundia vel aliquo hmōi
ergo cū confeſſio ſit de neceſſitate ſalutis nō de
bet hoīes ad hoc artare vt videtur. ¶ In oppoſi
tum arguitur. Et videtur ꝙ non liceat alicui al-
teri confiteri q̄ꝫ ꝓprio ſacerdoti:quia ille qui au
dit ꝯfeſſionem alicuiꝰ eſt proprius iudex eiꝰ ali-
ter nō poſſet eum abſoluere vel ligare. Sed vnꝰ
hoīs non poſſunt eſſe plures proprij ſacerdotes
ſeu iudices:qꝛ tunc teneremur pluribus obedire
quod eſſet īpoſſibile. Secundo ſic. ſicut ſe haꝫ
epiſcopus ad ſuam dyoceſim:ita ſacerdos ad ſuā
parrochiam:ſed nūc licet vni epiſcopo in dyoce
ſi alterius officiū epiſcopale exercere ſm ſta uta
canonū:ergo nec licet vni ſacerdoti audire con-
feſſionem parrochiani alterius. Cui concordat.
ca.oīs vtriuſqꝫ ſexus extra de peni.⁊ remiſ. Etiā
probatur iſtud nō obſtante priuilegio vel man-
dato ſuperioris:qꝛ nō pōt aliqđ priuilegium in-
dulgeri in preiudicium alterius: ſed hoc eſſet in
ꝑiudicium ſacerdotis:ſi alius confeſſionem ſui
ſubditi audiret:ergo non poteſt per priuilegiuꝫ
licentiam ſiue mandatum ſuperioris obtinet ꝙ
aliquis confiteatur alteri a ꝓprio ſacerdote. Itē
ꝓbatur ſic illud per qđ impeditur diuinū māda
tum non poteſt per mandatum ſeu priuilegium
alicuiꝰ hoīs concedi:ſed mandatum diuinum eſt
ad rectores eccleſiarum:vt diligenter vultū pe-
coris ſui agnoſcant. Prouer.xvij. Quod impedi
retur ſi alius q̄ꝫ proprius ſacerdos eius cōfeſſio
nem audiret:ergo. ¶ Pro declaratione iſtiꝰ ē no
tandum ꝙ quilibet tenetur cōfiteri ꝓprio ſacer-
doti q̄ curam aīe eius hꝫ ſaltē ſemꝉ in āno de omni
bus peccatis ſuis tam propter poteſtatē ⁊ iuriſ
dictionem quam habet ꝓprius ſacerdos ſup par
rochianum ſuum:cuius anime eſt redditurus ra
tionem q̄ꝫ ꝓpter preceptū eccleſie in illa decre.
omnis vtriuſqꝫ ſexus. Non eſt enim licitum ni-

ſi in caſu neceſſitatis alicui ſacerdoti gregē al-
teri cōmiſſum ſine licētia eiuſdē ad penitentiaꝫ
admittere. de pe.diſt.vij.c.placuit. Cuius textꝰ
talis eſt. Placuit vt nulli deinceps ſacerdoti li-
ceat ſuſcipere quemq̄ꝫ alteri ſacerdoti ꝯmiſſuꝫ
ad penitentiam niſi vrgente neceſſitate. Et qui
cōtra hoc ſtatutū temperauerint gradus ſui pe
riculo ſubiaceant. et idem.xvi.q.i.§. ecce. extra
de pe.⁊ re.ca.quod autem. ⁊ idem ſequitꝛ ex con
ſilio vieñ.capi.xi.vbi habetur cum ligare ⁊ ſolue
re ſubditos ſit ordinarij vel eorum quibus ꝑ ip
ſum ordinandū eſt cōceſſum ſtatuimus vt nullꝰ
cuiuſcūqꝫ ordinis confeſſiones in quacūqꝫ ciui-
tate vel dyoceſi preter ſpecialem vel generalē
ipſius dyoceſani vel preſ byteri parrochialis li-
centiam petitam ſpecialiter ſuper hoc ⁊ obten-
tam de facto audire aut ſoluere quēq̄ꝫ vel liga-
re p̄ſumat niſi hoc eis cōpetat ex priuilegio ſpe
ciali. Alioquin confitēs pro confeſſo nō habea
tur ⁊ confeſſionē audiens cōpeſcatur prout or-
dinario videtꝛ expedire. Et idem ſm beatū Tho
mā ſuper.xvij.diſt.iiij.di.ꝙ ſacerdos alienꝰ pōt
dupliciter impediri ne alicuiꝰ confeſſionem au
diat. Uno mō propter defectū iuriſdictionis vt
hic. Alio modo ꝓpter impedimentū executio-
nis ordinis ſicut excōmunicati degradati ⁊ hu-
iuſmodi:ꝯfeſſor eñi excōicatus non pōt quemq̄ꝫ
abſoluere:qꝛ ſeparatus a cōmunione ſacramen
toꝝ etiam caret vſu iuriſdictionis. Item nō ha
bet ſubditos:qꝛ ſi remouentur per ſententiam.
xi.q.i.in ſumma. Et de hoc viſum fuit ſuperiꝰ in
ca.de ſententia excōicationis in dubijs. Itē eſt
notandū ſm Albertum in ſexto libro ſui compē
dij ꝙ ꝓprius ſacerdos dr̄ ſex modis vno modo
eſſe paſtor eccleſie:ſecūdo per determinationē
ſuperioris.tertio per priuilegiū quibuſdā indul-
tum:vt ſunt predicatores minores ⁊ ſimiles ⁊c.
quarto modo per licentiā ꝓprij ſacerdotis.non
tū licētietur niſi diſcretus ⁊ honeſtꝰ.quinto mo
do ꝓpter neceſſitatem quia inſtante neceſſita-
te vt mortis periculo ⁊c.quilibꝫ ſacerdos habēs
claues de q̄bus dicetur inferius pōt abſoluere.
ſexto modo ꝓpter defectū ſui ꝓprij ſacerdotis:
videlicet qꝛ eſt ydiota reuelator cōfeſſionis vꝉ
incitans penitentē ad pctm̄ ⁊c. Tamē aliqui vo-
luerunt tenere ꝑ glo.illius decre.omīs vtriuſqꝫ
ſexus.de pe.⁊ re.vbi dr̄ ꝙ nō habentes ꝓprium
nō dicūtur ꝓprij ſacerdotes ꝙ nec predicatores
nec minores ⁊c. habentes priuilegiū papa poſ-
ſint audire confeſſiones ſine licentia proprij ſa-
cerdotis qđ eſt falſum:qꝛ ſi requireretꝛ licētia ꝓ
prij ſacerdotis fruſtra eſſet priuilegiū cū ſine pri-
uilegio poſſet ſacerdos parrochialis eis licētiā
ꝯcedere. extra de ꝑuil.c.q̄to.⁊.c.p.aploꝝ priui-
legioꝝ:⁊ hoc ꝓbatur ratione quā fecit in ꝯſiſto
rio publico ꝯtra ſic opinantes. Johānes papa.
xxij.in quadā extrauagāti q̄ incipit vas electio-
nis ſi ſit papa aut pōt audire oēm hoīem in con-
feſſione aut nō. Non eſt dicendū ꝙ nō:qꝛ ſic di-
cere eſſet cōtra fidem:ergo pōt ⁊ ſi ſic potuerit
cōmittere cuicunqꝫ ſacerdoti ꝙ poſſit eū audire
quē ipſe papa poſſet audire cū hoc poſſit ſacer-
dos parrochialis:ſꝫ priuilegiati quibꝰ hoc papa
cōmittit ſunt ſacerdotes. idcirco dicendū eſt ꝙ
ꝓpriꝰ ſacerdos eſt ille quē papa inſtituit ſiue ex
iure ſiue ex priuilegio ſpeciali in capitulo dudū
⁊ capitulo ſuper cathedrā que ponitur extra de
pe.⁊ re.in ꝯſtitutione dn̄i cle.bone memorie:et
ideo glo.c.oīs vtriuſqꝫ ſexus ſuperius allegata
eſt ſimiliter neganda. Nā priuilegiū dicit ꝙ poſ
ſint confeſſione fideliū audire ⁊ iniūgere peni-
tentias ſalutares ⁊c. Pro maiori declaratōe pre
miſſoꝝ eſt notandū ꝙ plures ſunt caſus in qui-
bus poteſt quis confiteri alij ꝙ ꝓprio ſacerdoti
vnꝰ caſus ē ꝑ auctoritatē aplicaꝫ. Aliꝰ caſus eſt ꝑ
auctoritatē epālem ſeu dyoceſani. Aliꝰ caſus cū
in articulo neceſſitatis vt mortis vel alio mō q̄s
poſitꝰ nō pōt propriū hr̄e plebanū. Aliꝰ caſus cū
q̄s vagatꝛ terrā nec pōt ad ſuū accedere plebanū
vel certū nō habet plebanū. Alius caſus eſt cuꝫ
licētia vel ratificatiōe plebani quis alteri ꝯfite
retur. Aliꝰ caſus poſtq̄ꝫ ſuo plebano ſemel in an
no ꝯfitetꝛ pōt ⁊ ante alteri ꝓ deuotione ⁊ inſtru
ctione vberiore ꝯfiteri ſicut ⁊ eger pōt alios pe
ritos medicos ꝑter ſuū ꝓ ſanitatis remedio vo
care. Aliꝰ caſus ſi nō dat plebanꝰ ſubito ſuā copi
am ꝯfitendi tēpore debito ꝑfecte pōt ad aliū re
currere ꝓ ſalutis ſue alimonia requirenda. Aliꝰ
caſus eſt ſi plebanꝰ ſit īſufficiēs in ſciētia in illis
in quibꝰ iſte indiget expediri tūc potiꝰ q̄rat aliū
q̄ꝫ ꝙ ex inopia ꝯſilij pericliteꝛ. Exemplū de me-
dico ignaro ⁊ vie ductore. Aliꝰ caſus ē ſi plebanꝰ
eſt notorius fornicator : tūc ſubditus pōt alteri
ꝯfiteri. Alius caſus ſi plebanus fuerit notatus
de ꝓditione confeſſionis. Aliꝰ caſus ſi plebanꝰ
conſueuit aliquē vel aliquā ſollicitare ad pctm̄.
Alius caſus ſi plebanꝰ ſit peruerſor ſacramento
rū nolens audire aliquē niſi pro precio. Aliꝰ ca-
ſus ſi plebanus ſit a iure vel a iudice ab officio ꝓ
culpa ſua ſuſpenſus. Alius caſus ſi plebanus ſit
aliqua ſententia excōmunicatōnis innodatꝰ ſeu
ligatus. Alius caſus ſi fuerit irregularitate irre
titus. Alius caſus ſi contra formam canonuꝫ te
net eccleſiam ⁊ titulo non iuſto. Alius caſus ſi ē
vicarius talis qui nō tenet iuſte beneficiuꝫ. Ali
us caſus cum aliquis nō pōt iudici:vt ſuo confi-
teatur plebano pre verecundia vel timore ⁊c.
debet potius ab alio audiri q̄ꝫ in periculo relin-

qui. Alius caſus ſi cõmiſerit crimen qđ confite
ri intendit cum plebano ſuo. Item ſi litiget con
tra plebanū ſuū pro aliquo facto iuramẽto. Iteʒ
qñ ad hoc aliquis auditur vt ſic ad melius ꝓpo⸗
ſitū attrahatur. Tamẽ congruū eſt ꝙ parrochia
nus qñ vult confiteri alij a ſuo plebano petat li
centiā a ſuo plebano quo recuſante debet recur
rere ad ſuperiorem propter obedientiam. Item
plebanus nõ tenetur eidem miniſtrare ſacramẽ
ta niſi ſubditus eū certificet de cõfeſſione. Tūc
ad rationes ⁊ primo ad primam dicendum eſt ꝙ
ad abſolutionẽ a peccato requiritur duplex po⸗
teſtas. ſ. ordinis ⁊ iuriſdictionis. Prima fuit eq̄
liter data oībus in die cene qñ xp̄s fecit diſcipu
los ſuos ſacerdotes ⁊ etiā datur oībus ſacerdo⸗
tibus cū oībus dicātur hec verba: quocūqʒ liga
ueritis ⁊c. ab epiſcopo ɔferente ordinem ſacer⸗
dotij: ſed poteſtas iuriſdictionis non fuit oībus
equaliter data: ſed eā dedit xp̄s imediate petro
⁊ ideo indeterminate dñs dixit Quoꝝ remiſeri⸗
tis ⁊c. poſt reſurrectionẽ ſuā. ¶ Ad ſcđam qñ ar
guebatur auctoritate Greg. Dicendum eſt ꝙ lo
quitur de monachis illis qui iuriſdictionem ha
bent. i. quibus alicuius parrochie cura eſt, com⸗
miſſa de quibus aliqui dicebāt ꝙ hoc ipſo ꝙ mo
nachi erant non poterant abſoluere ⁊ peniten⸗
tias iniungere quod falſum eſt. ¶ Ad tertiā qñ
arguitur ſicut ſacerdos eſt miniſter huius ſacra
menti ⁊c. Dicendū eſt ꝙ ſacramentum eucbari⸗
ſtie nõ requirit imperium in aliquẽ ſecus auteʒ
de hoc ſacramento. ¶ Ad quartam quando dici
tur illud ad quod determinate tenemur ⁊c. dicẽ
dum eſt ꝙ electio diſcreti ſacerdotis non eſt no
bis cõmiſſa ⁊ noſtro arbitrio facienda ſed de li⸗
centia ſuperioris ſi forte proprius ſacerdos eſ⸗
ſet minus ydoneus. ¶ Ad quintā qñ arguitur il
lud quod inſtitutū eſt pro charitate ⁊c. Dicendū
eſt ꝙ in caſibus illius in quibus probabiliter ti⸗
met penitẽs periculū ſibi vel ſacerdoti ex cõfeſ
ſione ei facta debet recurrere ad ſuperiorẽ ⁊ ab
eo petere licentiā alteri confitẽdi qđ ſi licenti⸗
am habere non poſſit idem eſt iudiciuʒ ſicut de
illo qui nõ habet copiam ſacerdotis nec in hoc
tranſgreditur aliquis preceptum eccleſie q2 pre
cepta iuris poſitiui nõ ſe extendūt vltra intẽtio
nẽ precipientis q̄ eſt finis precepti hoc eſt autẽ
charitas ſm apoſtolū nec iterū fit aliqua iīuria
ſacerdoti: q2 priuilegium meretur amittere qui
ɔceſſo ſibi abutitur. ¶ Ad ſextam dicendum eſt
ꝙ in hoc ꝙ oportet confiteri proprio ſacerdoti
nõ artatur via ſalutis: ſed ſufficiens ad ſalutem
via ſtatuitur. peccaret aūt ſacerdos ſi nõ eſſet fa
cilis ad prebendū licentiā cõfitendi alteri: quia
multi a deo infirmi citius ſine confeſſione mo⸗
rerentur ꝙ̄ tali ſacerdoti confiterentur. Unde
illi qui ſunt nimis ſolliciti vt conſcientias ſubdi
torū per confeſſionẽ ſciant multis laqueū dam⸗
nationis immittunt: ⁊ per ɔſequens ſibiipſis ⁊c.
¶ Ad ratões poſt oppoſitū. Et primo ad primoʒ
qñ arguitur ille qui audit ɔfeſſionẽ eſt proprius
iudex eius. dicendū eſt ꝙ non eſt inconueniens
ſi duo conſtituantur ſuper eandẽ plebem quorū
vnus ſit principalior altero ſicut epiſcopus: pa⸗
pa ⁊ curatus parrochialis. Et quilibet eorū põt
ea que ſunt iuriſdictionis ad ipſum pertinentia
alteri cõmittere. ¶ Ad ſcđam quando đr ſicut ſe
habet epiſcopus ad ſuam dyoceſim ⁊c. dicendū
ꝙ hoc verū eſt ꝓpria auctoritate ⁊c. ¶ Ad ter⸗
tiam quando dicitur non poteſt aliquod priuile
gium indulgeri ⁊c. dicendum eſt ꝙ preiudicium
non fit alicui niſi ei ſubtrahatur quod eſt in fa⸗
uorem ipſius indultū modo poteſtas iuriſdictio
nis omnino nõ eſt cõmiſſa alicui hoi in fauoreʒ
ſuum ſed in vtilitatem plebis ⁊ honorem dei. et
ideo ſi ſuperiorib' prelatis expedire videat̄ ad ſa⸗
lutẽ plebis ⁊ honorẽ dei poſſunt alij a ꝓprio ſa⸗
cerdote licentiā audiendi ɔfeſſiones impartiri
¶ Ad quartam quando dicitur illud per qđ īpe⸗
ditur diuinū mandatum ⁊c. conceditur ⁊ ad mi⸗
norem dicenduʒ eſt ꝙ rector eccleſie đʒ vultum
pecoris ſui agnoſcere per ſollicitam cõſideratio
nem exterioris conuerſationis ⁊ ꝑ confeſſionis
manifeſtationem aliquo modo ſed illud nõ im⸗
peditur per priuilegium alicui indultum de con
feſſione audienda cum fiat ad maius bonum ⁊c.
Contra peccata detur ⁊c. Ab illa parte vſqʒ ad il
lam cuius reſtituat. auctor oſtẽdit modū impo⸗
nendi ſeu iniungendi penitentiā ſm delicta di⸗
cens ꝙ contra ſuꝑbiā debent iniungi opera hu
militatis: quia ſicut ſuperbia dicitur maximum
pctm̄ ſm glo. illi' emūdabo a delicto maximo. i.
ſuperbia. ita humilitas eſt maxima virtus. vnde
Auguſt. Nihil eſt quod valeat humilitati cõpa⸗
rari. ideo dicebat ſaluator noſter. Math. xi. Di⸗
ſcite a me qm̄ mitis ſum ⁊ humilis corde. Unde
ſicut incentiuum eleuatio eſt reſpectus deterio
ris. ita cautela humilitatis eſt conſideratio me⸗
lioris ſm beatū Grego. Superbus enī odit fre
quẽter ſocietatem humiliū. Nam ſicut ille q̄ cõ⸗
municat ſuperbo īduit ſuperbiam. Eccleſia. xiij.
Ita ⁊ ille qui communicat humili induit humi⸗
litatem. ideo dicebat beatus Auguſtinus ꝙ me
dicina timoris hominis eſt humilitas chriſti.
Cõſideret ſuperbus ſe eſſe ſeruum diaboli: quo⸗
niam ipſe diabolus eſt rex ſuper omnes filios ſu
perbie. Conſideret ſuperbus diẽ diſtricti iudicij
Ubi dominus retribuet abundanter facienti⸗
bus ſuperbiam. Eſaye ſecundo. Dies domini ſu⸗

per omnẽ ſuperbum ⁊ excelſum. Tunc enī ſuper
bie corona pedibus conculcabitur. Idcirco con
feſſor diſcretus debet dare ſeu iniūgere ſuꝑbo
ſibi cõfitenti opera humilitatis. Maceretur lu
xurioſus. Luxurioſo enī debẽt iniūgi ieiunia et
alia opera carneʒ macerantia. Unī Eccle. xxviij.
Secunduʒ ligna ſilue exardeſcet ignis glo. ſm
modum victus creſcit vel decreſcit libido. ideo
ſubtrahe ligna. i. victualia ſuperflua ⁊ minuetur
ignis. i. luxuriandi appetitus. Item debent in⸗
iungi vigilie orationes ⁊c. Unde Eccle. viij. Ut
ſciui quoniā aliter non poſſem eſſe continẽs ni
ſi deus det. adij dnm ⁊ deprecatus ſum illum ⁊c.
Propria det cupidus. Contra auariciā debʒ op⸗
poni largitas in ſuis bonis diſtribuendis. ita ꝙ
iniungatur auaro ꝙ diſtribuat de bonis ſuis ſʒ
qualitatem ſuarū diuitiarū pauperib'. Ieiunet
ſepe guloſus. Contra gulaʒ debet opponi abſti⸗
nentia: vt ſic contraria contrarijs curentur. In
uidus os tundat. i. contra inuidiam debet oppo
ni amor ⁊ dilectio. tūdat ergo ſuum os inuidus
a maliloquio: vt cuſtodiat animā ſuā. Prouerb.
xiij. Qui cuſtodit os ſuū cuſtodit aīam ſuā. Ira⸗
tus corde remittat. Contra irā dʒ iniungi patiẽ⸗
tia manſuetudo. ita ꝙ iracūdo imponatur ꝙ re
mittat iniuriam ſibi factam aliter non abſolua⸗
tur. Unđ Aug. Unuſquiſqʒ talem indulgentiā
accepturus eſt a deo qualem ipe dederit ꝓximo
ſuo. vñ Mathei. vi. Si dimiſeritis hominibus
delicta eoꝝ dimittet ⁊ vobis pater veſter celeſtis
peccata veſtra. Si aūt non dimiſeritis alijs nec
pater veſter dimittet vobis. Quidam in mortis
articulo conſtitutus teſtamentū fecit in quo re
miſit in manu ſacerdotis iniuriam ſibi factā p̄⸗
ſtito iuramẽto ꝙ hoc firmiter obſeruabit. poſtea
valebat agere actionẽ iniuriam queritur an poſ
ſit. Solutio. Hoc dicit ꝙ ſi mortis cauſa hoc de
ficit ſi poſtea cõualeſcat põt agere actione iniu⸗
riarum. Secus ſi ſimpliciter remiſit iniuriā. ff.
de ſil. l. i. §. vlti. cum volūtas hominis ambulato
ria ſi vſqʒ ad extremū exitum. ff. de admini. l. iij.
⁊. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. cum hic ſtatus. §.
penitentia. Tamen dicit ꝙ ammodo nõ aget a⸗
ctione iniuriarū. Itẽ ſi remiſit vſuras amplius
nõ potes repetere cum ſacerdos ſit perſona pu
blica. ff. de adop. l. nõ aliter. ⁊. ff. de pactis. l. cuʒ
pater pro filia. Item renuncians iuri ſuo ampli
us non aditur. vij. q. i. capitulo ꝙ̄ periculoſum ⁊
extra de renunciatõe capitulo quidam credẽdū
Audiat officia peregrinās accidioſus. Contra
accidiam debet opponi diligentia in bonis per
agendis videlicet vt accidioſus vacet diuinis ꝑ
egrinationibus ⁊ ſimilibus que incitant homi⸗
nem ſurgere a ſterquilinio accidie ne cūʒ negli⸗
gentes fuerint circa ſeipſos negligat ipſos dñs
ſicut accidit fatuis ꝟginibus. Math. xxv. Ideo
dicit auctor noſter in capitulo de accidia. Sepe
libens ora faciendo ſancta labora. Pigri dum
poſſunt operi tempora deſunt. De omnib' iſtis
videatur in remedijs contra peccata. In tertia
parte iſtius libelli. tamen penitentie ſunt arbi⸗
trarie de penitentia diſtinctiõe prima in princi
pio. ¶ Queritur vtrum peccator teneatur dicere
peccatuʒ qđ non fecit. Reſpondetur ꝙ non per
magiſtruʒ. xxi. diſtin. iiij. Ubi dicitur ſicut peni⸗
tens non debet celare peccatū quia ſuperbia eſt
ita nunc humilitatis cauſa fateri ſe reum illi qđ
ſe conmiſiſſe noſcit incauta eſt talis humilitas
⁊c. ¶ Queritur vtrum penitens teneatur noīare
perſonam cū qua peccauit. Rñr ꝙ nõ: imo ſi ve
lit hoc facere inhibeat ei ſacerdos tñ đ cõditio
nib' ꝑſone põt confeſſor inquirere. ¶ Queritur
nunquid ſtatim poſt peccatum cõmiſſum facien
da ſit confeſſio. Et videtur ꝙ ſic per Hugonem
de ſancto victore dicentem ſi neceſſitas eſt que
pretendat̄ cõtentus non excuſatur. Sed quili⸗
bet tenetur vitare contentum. Ergo tenetur q̄⸗
libet ſtatim confiteri poſt lapſum. ¶ Secundo
ſic. quilibet tenetur plus facere ad euadendum
morbum ſpiritualem ꝙ̄ corporalem. Sed aliq̄s
infirmus corporaliter nõ tenetur ſine detrimẽ
to ſalutis medicū querere tardat. Ergo videtur
ꝙ non poſſit eſſe ſine detrimẽto ſalutis anime
ſi huic copia ſacerdotis exiſtente in ſtatu pecca
ti mortalis ea nõ confiteatur ſtatim poſt perpe
trationem delicti. ¶ Tertio ſic. illud qđ ſine ter⸗
mino debetur ſtatim debetur. ſed ſine termino
dʒ homo confeſſionem deo: ergo tenetur ſtatiʒ
ad confitendum poſt peccatum. Breuiter ad il
lud dubium dicendū eſt ꝙ cum propoſitum con
fitendi ſit annexū contritioni. Tunc tenetur ali
quis ad hoc propoſitum quando ad contritionẽ
tenetur: ſcʒ quando memorie peccata occurrūt:
tamen non eſt de neceſſitate precepti ꝙ homo
ſtatim poſt lapſum confiteatur: ſed ſemel in an⸗
no: vt viſum fuit in cap. omnis vtriuſqʒ ſexus. de
peni. ⁊ re. Uerūtamẽ laudabile eſt vt ſtatiʒ poſt
lapſum confiteat̄. Tunc propter recuperandam
grām quā amiſit ſine qua nullus poteſt fructuo
ſe operari. Tuʒ propter periculū mortis cui' ho
ra eſt incerta. vnde Math. xxiiij. Uigilate quia
qua hora non putatis dominus venturus eſt ⁊c.
Et eodeʒ. xxv. Uigilate quia neſcitis horam ne
qʒ diem ⁊c. Tum quia diu expectamur. Eſaie. v.
Expectaui vt faceret vuas ⁊ fecit labruſcas. Itẽ
cõfeſſio debet fieri ſtatim: quia ad magna voca⸗
mur. Math. v. Gaudete ⁊ exultate qm̄ merces
veſtra copioſa eſt in celis. Itẽ ne ab eternis nu⸗

qui. Alius caſus ſi cōmiſerit crimen qđ confite
ri intendit cum plebano ſuo. Item ſi litiget con
tra plebanū ſuū pro aliquo facto iuramēto. Itez
qn̄ ad hoc aliquis auditur vt ſic ad melius ꝓpo-
ſitū attrahatur. Tamē congruū eſt ꝙ parrochia
nus qn̄ vult confiteri alij a ſuo plebano petat li
centiā a ſuo plebano quo recuſante debet recur
rere ad ſuperiorem propter obedientiam. Item
plebanus nō tenetur eidem miniſtrare ſacramē
ta niſi ſubditus eū certificet de cōfeſſione. Tūc
ad rationes ⁊ primo ad primam dicendum eſt ꝙ
ad abſolutionē a peccato requiritur duplex po-
teſtas. ſ. ordinis ⁊ iuriſdictionis. Prima fuit eq̄
liter data oībus in die cene qn̄ xp̄s fecit diſcipu
los ſuos ſacerdotes ⁊ etiā datur oībus ſacerdo-
tibus cū oībus dicātur hec verba: quocūqȝ liga
neritis ⁊c. ab epiſcopo ꝯferente ordinem ſacer-
dotij: ſed poteſtas iuriſdictionis non fuit oībus
equaliter data: ſed eā dedit xp̄s imediate petro
⁊ ideo indeterminate dn̄s dixit Quorū remiſeri-
tis ⁊c. poſt reſurrectionē ſuā. ¶ Ad ſcđam qn̄ ar
guebatur auctoritate Greg. Dicendum eſt ꝙ lo
quitur de monachis illis qui iuriſdictionem ha
bent. i. quibus alicuius parrochie cura eſt com-
miſſa de quibus aliqui dicebāt ꝙ hoc ipſo ꝙ mo
nachi erant non poterant abſoluere ⁊ peniten-
tias iniungere quod falſum eſt. ¶ Ad tertiā qn̄
arguitur ſicut ſacerdos eſt miniſter huius ſacra
menti ⁊c. Dicendū eſt ꝙ ſacramentum eucharis-
ſtie nō requirit imperium in aliqnē ſecus autez
de hoc ſacramento. ¶ Ad quartam quando dici
tur illud ad quod determinate tenemur ⁊c. dicē
dum eſt ꝙ electio diſcreti ſacerdotis non eſt no
bis cōmiſſa ⁊ noſtro arbitrio facienda ſed de li-
centia ſuperioris ſi forte proprius ſacerdos eſ-
ſet minus ydoneus. ¶ Ad quintā qn̄ arguitur il
lud quod inſtitutū eſt pro charitate ⁊c. Dicendū
eſt ꝙ in caſibus illius in quibus probabiliter ti-
met penitēs periculū ſibi vel ſacerdoti ex cōfeſ
ſione ei facta debet recurrere ad ſuperiorē ⁊ ab
eo petere licentiā alteri confitēdi qđ ſi licenti-
am habere non poſſit idem eſt iudiciuȝ ſicut de
illo qui nō habet copiam ſacerdotis nec in hoc
tranſgreditur aliquis preceptum eccleſie qꝛ pre
cepta iuris poſitiui nō ſe extendūt vltra intēcio
nē precipientis q̄ eſt finis precepti hoc eſt antē
charitas ſm apoſtolū nec iterū fit aliqua iiuria
ſacerdoti: qꝛ priuilegium meretur amittere qui
ꝯceſſo ſibi abutitur. ¶ Ad ſextam dicendum eſt
ꝙ in hoc ꝙ oportet confiteri proprio ſacerdoti
nō artatur via ſalutis: ſed ſufficiens ad ſalutem
via ſtatuitur. peccaret aūt ſacerdos ſi nō eſſet fa
cilis ad prebendū licentiā cōfitendi alteri: quia
multi a deo infirmi citius ſine confeſſione mo-

rerentur ꝙ̄ tali ſacerdoti confiterentur. Unde
illi qui ſunt nimis ſolliciti vt conſcientias ſubdi
torū per confeſſionē ſciant multis laqueū dam-
nationis immittunt: ⁊ per ꝯſequens ſibijpſis ⁊c.
¶ Ad ratōes poſt oppoſitū. Et primo ad primaȝ
qn̄ arguitur ille qui audit ꝯfeſſionē eſt proprius
iudex eius. dicendū eſt ꝙ non eſt inconueniens
ſi duo conſtituantur ſuper eandē plebem quorū
vnus ſit principalior altero ſicut epiſcopus: pa-
pa ⁊ curatus parrochialis. Et quilibet eorū pōt
ea que ſunt iuriſdictionis ad ipſum pertinentia
alteri cōmittere. ¶ Ad ſcđam quando dr̄ ſicut ſe
habet epiſcopus ad ſuam dyoceſim ⁊c. dicendū
ꝙ hoc verū eſt ꝓpria auctoritate ⁊c. ¶ Ad ter-
tiam quando dicitur non poteſt aliquod priuile
gium indulgeri ⁊c. dicendum eſt ꝙ preiudicium
non fit alicui niſi ei ſubtrahatur quod eſt in fa-
uorem ipſius indultū modo poteſtas iuriſdictio
nis omnino nō eſt cōmiſſa alicui hoī in fauoreȝ
ſuum ſed in vtilitatem plebis ⁊ honorem dei. et
ideo ſi ſuperiorib⁹ prelatis expedire videat̄ ad ſa-
lutē plebis ⁊ honorē dei poſſunt alij a ꝓprio ſa-
cerdote licentiā audiendi ꝯfeſſiones impartiri
¶ Ad quartam quando dicitur illud per qđ īpe-
ditur diuinū mandatum ⁊c. conceditur ⁊ ad mi-
norem dicenduȝ eſt ꝙ rector eccleſie dȝ vultum
pecoris ſui agnoſcere per ſollicitam cōſideratio
nem exterioris conuerſationis ⁊ ꝑ confeſſionis
manifeſtationem aliquo modo ſed illud nō im-
peditur per priuilegium alicui indultum de con
feſſione audienda cum fiat ad maius bonum ⁊c.
Contra peccata detur ⁊c. Ab illa parte vſqȝ ad il
lam cuius reſtituat. auctor oſtēdit modū impo-
nendi ſeu iniungendi penitentiā ſm delicta di-
cens ꝙ contra ſuꝑbiā debent iniungi opera hu
militatis: quia ſicut ſuperbia dicitur maximum
pctm̄ ſm glo. illi⁹ emūdabor a delicto maximo. i.
ſuperbia. ita humilitas eſt maxima virtus. vnde
Auguſt. Nihil eſt quod valeat humilitati cōpa-
rari. ideo dicebat ſaluator noſter. Math. xi. Di-
ſcite a me qm̄ mitis ſum ⁊ humilis corde. Unde
ſicut incentiuum eleuatio eſt reſpectus deterio
ris. ita cautela humilitatis eſt conſideratio me-
lioris ſm beatū Grego. Superbus em̄ odit fre
quēter ſocietatem humiliū. Nam ſicut ille q̄ cō-
municat ſuperbo induit ſuperbiam. Eccleſia. xiij.
Ita ⁊ ille qui communicat humili induit humi-
litatem. ideo dicebat beatus Auguſtinus ꝙ me
dicina timoris hominis eſt humilitas chriſti.
Cōſideret ſuperbus ſe eſſe ſeruum diaboli: quo-
niam ipſe diabolus eſt rex ſuper omnes filios ſu
perbie. Conſideret ſuperbus diē diſtricti iudicij
Ubi dominus retribuet abundanter facienti-
bus ſuperbiam. Eſaye ſecundo. Dies domini ſu-

per omnē ſuperbum ⁊ excelſum. Tunc em̄ ſuper
bie corona pedibus conculcabitur. Idcirco con
feſſor diſcretus debet dare ſeu iniūgere ſuꝑbo
ſibi cōfitenti opera humilitatis. Maceretur lu
xurioſus. Luxurioſo em̄ debēt iniūgi ieiunia et
alia opera carneȝ macerantia. Un̄ Eccle. xxviij.
Secunduȝ ligna ſilue exardeſcet ignis glo. ſm
modum victus creſcit vel decreſcit libido. ideo
ſubtrahe ligna. i. victualia ſuperflua ⁊ minuetur
ignis. i. luxuriandi appetitus. Item debent in-
iungi vigilie orationes ⁊c. Unde Eccle. viij. Ut
ſciui quoniā aliter non poſſem eſſe continēs ni
ſi deus det. adij dn̄m ⁊ deprecatus ſum illum ⁊c.
Propria det cupidus. Contra auariciā debȝ op-
poni largitas in ſuis bonis diſtribuendis. ita ꝙ
iniungatur auaro ꝙ diſtribuat de bonis ſuis ſȝ
qualitatem ſuarū diuitiarū pauperib⁹. Ieiunet
ſepe guloſus. Contra gulaȝ debet opponi abſti-
nentia: vt ſic contraria contrarijs curentur. In
uidus os tundat. i. contra inuidiam debet oppo
ni amor ⁊ dilectio. tūdat ergo ſuum os inuidus
a maliloquio: vt cuſtodiat animā ſuā. Prouerb.
xiij. Qui cuſtodit os ſuū cuſtodit aīam ſuā. Ira-
tus corde remittat. Contra irā dȝ iniungi patiē-
tia manſuetudo. ita ꝙ iracūdo imponatur ꝙ re
mittat iniuriam ſibi factam aliter non abſolua-
tur. Unđ Aug. Unuſquiſqȝ talem indulgentiā
accepturus eſt a deo qualem ip̄e dederit ꝓximo
ſuo. vn̄ Mathei. vi. Si dimiſeritis hominibus
delicta eoꝝ dimittet ⁊ vobis pater veſter celeſtiſ
peccata veſtra. Si aūt non dimiſeritis alijs nec
pater veſter dimittet vobis. Quidam in mortis
articulo conſtitutus teſtamentū fecit in quo re
miſit in manu ſacerdotis iniuriam ſibi factā p̄-
ſtito iuramēto ꝙ hoc firmiter obſeruabit. poſtea
valebat agere actionē iniuriam queritur an poſ
ſit. Solutio. Hoc dicit ꝙ ſi mortis cauſa hoc de
ficit ſi poſtea cōualeſcat pōt agere actione iniu-
riarum. Secus ſi ſimpliciter remiſit iniuriā. ff.
de ſi. l. i. §. vlti. cum volūtas hominis ambulato
ria ſi vſqȝ ad extremū exitum. ff. de admini. l. iij.
⁊. ff. de dona. inter vir. ⁊ vxo. l. cum hic ſtatus. §.
penitentia. Tamen dicit ꝙ nullomodo nō aget a-
ctione iniuriarū. Itē ſi remiſit vſuras amplius
nō potes repetere cum ſacerdos ſit perſona pu
blica. ff. de adop. l. nō aliter. ⁊. ff. de pactis. l. cuȝ
pater pro filia. Item renuncians iuri ſuo ampli
us non aditur. vij. q. i. capitulo ꝙ̄ periculoſum ⁊
extra de renunciatōe capitulo quidam credēdū
Audiat officia peregrinās accidioſus. Contra
accidiam debet opponi diligentia in bonis per
agendis videlicet vt accidioſus vacet diuinis ꝑ
egrinationibus ⁊ ſimilibus que incitant homi-
nem ſurgere a ſterquilinio accidie ne cuȝ negli-

gentes fuerint circa ſeipſos negligat ipſos dn̄s
ſicut accidit ſatuis ꝟginibus. Math. xxv. Ideo
dicit auctor noſter in capitulo de accidia. Sepe
libens ora faciendo ſancta labora. Pigri dum
poſſunt operari tempora deſunt. De omnib⁹ iſtis
videatur in remedijs contra peccata. In tertia
parte iſtius libelli. tamen penitentie ſunt arbi-
trarie de penitentia diſtinctiōe prima in princi
pio. ¶ Queritur vtrum peccator teneatur dicere
peccatuȝ qđ non fecit. Reſpondetur ꝙ non per
magiſtruȝ. xxi. diſtin. iiij. Ubi dicitur ſicut peni-
tens non debet celare peccatū quia ſuperbia eſt
ita nunc humilitatis cauſa fateri ſe reum illi qđ
ſe commiſiſſe noſcit incauta eſt talis humilitas
⁊c. ¶ Queritur vtrum penitens teneatur noiare
perſonam cū qua peccauit. Rn̄r ꝙ nō: imo ſi ve
lit hoc facere inhibeat ei ſacerdos tū đ cōditio
nib⁹ ꝑſone pōt confeſſor inquirere. ¶ Queritur
nunquid ſtatim poſt peccatum cōmiſſum facien
da ſit confeſſio. Et videtur ꝙ ſic per Hugonem
de ſancto victore dicentem ſi neceſſitas eſt que
pretendat̄ cōtentus non excuſatur. Sed quili-
bet tenetur vitare contemtum. Ergo tenetur q̄-
libet ſtatim confiteri poſt lapſum. ¶ Secundo
ſic. quilibet tenetur plus facere ad euadendum
morbum ſpiritualem ꝙ̄ corporalem. Sed aliq̄s
infirmus corporaliter nō tenetur ſine detrimē
to ſalutis medicū querere tardat. Ergo videtur
ꝙ non poſſit eſſe ſine detrimēto ſalutis anime
ſi huic copia ſacerdotis exiſtente in ſtatu pecca
ti mortalis ea nō confiteatur ſtatim poſt perpe
trationem delicti. ¶ Tertio ſic. illud qđ ſine ter-
mino debetur ſtatim debetur. ſed ſine termino
dȝ homo confeſſionem deo: ergo tenetur ſtatiȝ
ad confitendum poſt peccatum. Breuiter ad il
lud dubium dicendū eſt ꝙ cum propoſitum con
fitendi ſit annexū contritioni. Tunc tenetur ali
quis ad hoc propoſitum quando ad contritionē
tenetur: ſcȝ quando memorie peccata occurrūt:
tamen non eſt de neceſſitate precepti ꝙ homo
ſtatim poſt lapſum confiteatur: ſed ſemel in an-
no: vt viſum fuit in cap. omnis vtriuſqȝ ſexus. de
peni. ⁊ re. Uerūtamē laudabile eſt vt ſtatiȝ poſt
lapſum confiteat̄. Tunc propter recuperandam
grām quā amiſit ſine qua nullus poteſt fructuo
ſe operari. Tuȝ propter periculū mortis cui⁹ ho
ra eſt incerta. vnde Math. xxiiij. Uigilate quia
qua hora non putatis dominus venturus eſt ⁊c.
Et eodeȝ. xxv. Uigilate quia neſcitis horam ne
qȝ diem ⁊c. Tum quia diu expectamur. Eſaie. v.
Expectaui vt faceret vuas ⁊ fecit labruſcas. Itē
cōfeſſio debet fieri ſtatim: quia ad magna voca-
mur. Math. v. Gaudete ⁊ exultate qm̄ merces
veſtra copioſa eſt in celis. Itē ne ab eternis nu-

p̄tijs excludamur ſicut factū fuit fatuis virgini
bus q̄ differebāt ſe p̄parere. Math.xxv. Itē ne
ab hoſtibꝰ impediamur ſicut filij iſrael a pharao
one. Exo.v. Item ne blande ſeducamur. ſicut pi
ſcis per hamū ⁊ auis per laqueum. vñ Eccle. ix.
Neſcit homo finē ſuū: ſed ſicut piſces capiūtur
hamo ⁊ ſicut aues cōprehendunt laqueo ſic ca
piuntur homines in tempoꝛe malo. Iteꝫ ne cō
ſuetudine teneamur ſicut arboꝛ de facili nō euel
litur cuꝫ bñ radicatur: ideo dicebat beatꝰ Ber.
Nimis durū eſt coꝛ qđ nec emoliunt beneficia:
nec terrent ſupplicia nec alliciunt pꝛomiſſa nec
caſtigant flagella. Tamen notandum eſt ꝙ plu
ra ſunt impedimēta pnie. Puſillanimitas a gre
diendi ſicut equus vmbꝛaticus terretur a trūco
vel ſimili. Pudoꝛ ꝯfitendi: ſed ſicut dicit Aug.
Verecundia magna pars penitentie eſt. Hoꝛroꝛ
faciendi penitentiā: ſed dicit ſacra ſcriptura. Ni
ſi quis penituerit veteris vite non poteſt nouā
inchoare. ⁊ Aug. Stultū ē homini viuere i ſta
tu in quo nō audet moꝛi: ideo dicebat Salomō
Eccle. xvij. Cōuertere ad dñm ⁊ relinque pecca
ta tua: ⁊ ibidem viuꝰ ⁊ ſanus ꝯfiteberis ⁊ lauda
bis deū ⁊ gloꝛificaberis in miſerationibus illiꝰ
Aliud impedimentū eſt delectatio peccandi: ſꝫ
dicit ſcriptura. Momentaneuꝫ ⁊ tempoꝛale eſt
qđ delectat eternū vero qđ cruciat. Aliud impe
dimentū ſpes diu viuendi: ſꝫ dicit dñs. Luce. iij.
Iam ſecuris ad radicē arboꝛis poſita eſt. ⁊ Salo
mon. Eccle. v. Ne tardes cōuerti ad dñm ⁊ ne dif
feras de die in diem. Subito eñ veniet ira illiꝰ
⁊ in tempoꝛe vindicte diſperdet te. Aliud impe
dimentū eſt deſperatio obtinendi veniam: ſꝫ di
cit dñs per Ezech. Quacūqꝫ hoꝛa igemuerit pec
catoꝛ vita viuet ⁊ non moꝛietur. Aliud eſt exēpluꝫ
delinquendi: ſed dicit Aug. Stultus eſt qui vi
det aliquē cadenteꝫ ſi non ſit in eodem loco cau
tioꝛ. Aliud conſuetudo peccandi ſicut Balaam
conſuetus monſtris nō curauit cū aſina loquere
tur. Aliud pōt eſſe de confidentia de dei miſeri
coꝛdia ipſiuꝫ qñ penituerit recipiendi qđ eſt vnū
peccatoꝝ in ſpm̄ſanctū: ſed dicit Grego. miſeri
coꝛdiā dei debemus erubeſcere ſi iuſticiā eiꝰ no
luimus foꝛmidare. ⁊ Salomon Eccle. v. Ne di
cas miſeratio dei magna eſt multitudinis pecca
toꝝ meoꝝ miſerebitur qm̄ ſicut miſericoꝛdia: ita
⁊ ira cito ab illo pꝛoximat ⁊ in peccatoꝛes reſpi
cit ira illius. ¶ Tunc ad rationes in pꝛincipio q̄
ſtionis. Et pꝛimo ad pꝛimā qñ dicitur per Hugo
de ſan. vic. Dicendū eſt ꝙ loquitur de illis q̄ ex cō
temptu ſine ſacramēto decedūt. ¶ Ad ſcđam qñ
dicitur quilibet tenetur plus facere ⁊c. dicendū ē ꝙ
nō de neceſſitate ſalutis coꝛpoꝛalis ꝙ ſtatim me
dicum querat niſi qñ neceſſitas infirmitatis in

cūbit: ⁊ ſimiliter eſt dicendū de moꝛbo ſpūali. tñ
ſecurius ⁊ laudabilius eſt ꝙ ſtatim poſt lapſum
quis cōfiteatur. ⁊ hoc habetur per beatū Thomaꝫ
ſuper. xvij. di. iiij. ⁊ in compen. theologie. de pe.
di. iij. c. ille rex. ¶ Ad tertiā qñ dicitur illud qđ ſi
ne termino debetur ⁊c. Dicendū eſt ꝙ retentio rei
aliene inuito dño ꝯtrariatur pꝛecepto negatiuo
qđ obligat ſemꝑ ⁊ ad ſemper. ⁊ ideo tenetur ad ſta
tim reddendū. ſecus aūt eſt de impletiōe pꝛecep
ti affirmatiui qꝛ obligat ſemper: ſed non ad ſem
per. ideo non tenetur quis ad ſtatim implendū.
¶ Queritur. Nunquid poteſt mulier confiteri ſa
cerdoti cum quo peccauit carnaliter. Solu. Dicē
dum eſt ꝙ non: ſed debet licentiam petere alte
ri ſacerdoti confiteri poſito adhuc ꝙ ille nega
ret tam ꝓpter periculū peccandi cum illo q̄ ꝓ
pter minoꝛem erubeſcentiā quā de peccato ha
beret. Tamē ſi illi ſacerdoti confiteretur ⁊ eā ab
ſolueret abſoluta eſſet. ¶ Queritur nunquid pōt
quis confiteri per nunciū. Solu. Dicendū eſt ꝙ
non qm̄ dñs pꝛecepit mundandis. Luce. xvij. vt
oſtenderent ſe ſacerdotibus oēs nō vnꝰ ꝓ oībꝰ
docens ꝑ hoc coꝛpoꝛali pꝛeſentia peccata ꝯfiten
da non per ſcriptū nō per nunciū: non per ſignū
ſeclusa tū ſemper cauſa neceſſitatis ⁊ ideo Leui.
xiiij. Non aliū ſtatuatis qui ꝓ vobis offerat mu
nus ad Moyſen ⁊ Aaron ſacerdotes: ſed qui ꝑ
vos peccaſtis per vos erubeſcatis. ⁊ ꝑ magi. xvij
di. iiij. ſen. ¶ Queritur nunq̄d confeſſio poſſit fi
eri ꝑ interpꝛeteꝫ ꝑ ſigna aut ꝑ ſcriptā. Solu. Di
cendū eſt ꝙ cōfeſſio debet fieri per verba taꝫ ꝓ
pter erubeſcentiā confitentis q̄ etiā ꝓpter ma
ioꝛem expꝛeſſionē mentis ꝯceptus. Veruntamē
in illis qui ſue mentis ꝯceptus ſacerdotibus ex
pꝛimere non valent ſufficiunt alia ſigna mentis
cōceptus exp̄mentia per que ſigna poſſit ſacer
dos cognoſcere animū confitētis: ſicut in mutis
ſufficiunt ſigna vel ſcriptura: ⁊ vbi ſacerdos nō
intelligit ydeoma ꝯfitentis ſufficit interpꝛes vel
ſcriptura ſm̄ ſacramētū Bonauē. ⁊ beati Tho
me. xvij. diſt. iiij. ſen. ¶ Queritur vtruꝫ interpꝛes
teneatur celare confeſſioneꝫ. Solu. Dicendum
eſt ꝙ ſic. quia auris ſacerdotis eſt ſm̄ Bonauē.
¶ Queritur vtrum adultum accedentem ad bap
tiſmum cum actuali peccato neceſſarium ſit an
te ſacramentū penitentie accipere q̄ ſacramen
tū baptiſmi. Solu. ſm̄ Bonauen. Neceſſarium
eſt vt penitentia ꝓut eſt virtꝰ cuius actus eſt cō
tritio pꝛecedat baptiſmū in adulto qui habꝫ ac
tualem culpā. penitentia autē vt eſt ſacramentū
ſm̄ ꝙ homo confitetur ⁊ recipit abſolutionem
non eſt neceſſarium pꝛecedere. Ex quo ſequitur
ꝙ penitentia q̄tum ad contritionē neceſſario p̄
cedit. cōfeſſio vero de congruo vt hō erubeſcat

⁊ peccata recognoſcat ⁊ de eoꝝ remiſſione deo i
gratus non exiſtat quantū ad ſolutionē ⁊ ſatiſfa
ctionē nullo modo. Ideo dico ꝙ penitentia ſm̄
q̄ eſt ſacramētū eccleſie ſequitur ꝙ non pꝛecedit
ſacramentum baptiſmi ⁊c. Cuius reſtituat ⁊c. ab
iſta parte vſqꝫ ad illam hi quibꝰ eſt pena auctoꝛ
noſter determinat de vno membꝛo ſeu ſpecie ſa
tiſfactionis ſcꝫ reſtitutiōe: qꝛ ſatiſfactiōis quat
tuoꝛ ſunt ſpecies: ſcꝫ oꝛatio: ieiuniū: elemoſyna:
⁊ reſtitutio. Sed quia de alijs membꝛis auctoꝛ
noſter ponit textus inferius. ideo hic tantūmo
do intendo tractare de reſtitutione diuidēs ſuā
lr̄am in duas ꝑtes. In pꝛima parte determinat
auctoꝛ noſter de reſtitutione. In ſecunda docet
ſeu inſinuat illos qui tenentur pꝛecipue ad reſti
tutionem. ſecunda ibi fur vſuratoꝛ. Et huic par
ti ſecunde adducit quandam particulā cauſa du
bij remouendi: ibi mandans cōſilians ⁊c. De re
ſtitutione per beatū Thomā in ſecūda ſecunde
queſtione. lxij. ¶ Quantum ad hoc eſt notanduꝫ
ꝙ reſtitutio eſt de neceſſitate ſalutis: qđ pꝛoba
tur: qꝛ iuſticia eſt de neceſſitate ſalutis. Reſtitu
tio eſt actus iuſticie comitatiue: quia alteri red
dere quod ſuum eſt. Ergo reſtitutio eſt de neceſ
ſitate ſalutis. Pꝛo maioꝛi declaratione iſtius eſt
notandū ꝙ triplex eſt reſtitutio realis ⁊ non vo
luntaria: vt ſi quis cogatur reſtituere rem: et ta
lis reſtitutio ꝓpꝛie non eſt meritoꝛia cum nō fi
at libera voluntate reſtituentis. Alia eſt realis
⁊ voluntaria: vt ſi quis ſponte reſtituat rē ad eſti
mationē vel arbitriū boni viri: ſeu iuxta conſili
um eccleſie. Alia eſt reſtitutio voluntaria ⁊ non
realis: vt cū quis tentus reſtituere nō habet vñ
ſed habet bonaꝫ voluntatē reſtituēdi: ⁊ talis re
ſtitutio voluntaria in non habentibus bene dꝫ
ſufficere cū voluntas apud deū ꝓ facto repute
tur: ſcꝫ in illo cui deeſt facultas. in glo. in capi. i.
extra de eo qui mitti. in poſ. cauſa rei conſeruan
de: tñ non obſtante tali voluntate tentus ad re
ſtitutionē debet conteri ⁊ confiteri cuꝫ ꝓpoſito
realiter ſatiſfaciendi ſi ad pignoꝛē venerit foꝛtu
nam: ⁊ iſtud videtur ſonare pꝛincipium littere
auct. Secūda pars eſt ibi fur vſuratoꝛ ⁊c. vbi au
toꝛ noſter inſinuat illos qui pꝛecipue tenentur
ad reſtitutionē. d. ꝙ ſunt illi qui in littera conti
nentur. Pꝛo iſtius ſecunde partis maioꝛi decla
ratione queritur pꝛimo vtrū in furto rapina ⁊ hu
iuſmodi debeat fieri reſtitutio. Solu. Dicendū
eſt ꝙ ſic niſi in caſu extreme neceſſitatis in quo
oīa ſunt cōia: in capitulo ſi quis de fur. veruntā
men in rebus minimis que tanq̄ derelicte vidē
tur a dño furtum non cōmittitur etiam ſi capiā
tur occulte: ſicut eſt acus penna nec tenetur ac
cipiens ad reſtitutionem niſi haberet animū fu

rendi et nocumentū inferēdi pꝛoximo: qꝛ ſic fur
tū cōmitteret et ad reſtitutionē teneretur q̄tum
cūqꝫ paruū eēt. ¶ Queritur ſi aliquis accipiat rē
alterius occulte auctoꝛitate iudicis vtrū cōmit
tat furtū. Solu. Dicendū eſt ꝙ non. qꝛ ſibi debi
tum factuꝫ eſt ſententialiter ad iudicandum ⁊c.
¶ Queritur vtrū ille qui rem ſuā occulte accipit
ab alio detentā cōmittat furtū. Solutio. Dicen
dū eſt ꝙ nō nec ad reſtitutionē tenetur cuꝫ non
grauet eū qui iniuſte detinet tñ peccat cōtra cō
munē iuſticiam duꝫ vſurpat ſibi vſum ſue rei oꝛ
dine iuris pꝛetermiſſo. ideo tenetur deo ſatiſfa
cere ⁊ confiteri. ff. vnde. vi. li. ſi quis iutantaꝫ: et
ita de his que vi me. c. ad audientiā. Super hoc
tamē quidā dicunt ꝙ ſi perſona que reꝫ detinet
ſit ita foꝛtis ꝙ alius contra eā non poſſet litiga
re in accipiendo ſic rē ſuam non peccat: qꝛ i hoc
obtinet vim iuris. Similiter ſi iudex ſit abſens
vel fauoꝛabilis iniurianti: qꝛ in talibus ſm̄ Go
dofredū conceditur cuilibet a iure ꝙ bono mō
rem ſuam accipiat nec in hoc peccat. Opinio tñ
beati Thome que pꝛima eſt: eſt ꝯmunioꝛ. ¶ Que
ritur de his qui rem ſuā apud alium depoſitam
accipiūt. Solutio. Dicendū eſt ꝙ peccant: quia
grauant depoſitariū ⁊ poſſunt cōpelli ad reddē
dū ⁊ releuandū grauamē depoſitarij. ¶ Queritur
nunq̄d pōt aliquis rē iniuriantis accipere furti
ue ꝓ re ſua violenter detenta. Solutio. Dicen
dū eſt ꝙ rē alterius loco rei ſue ablate etiā vio
lenter cū in re illa nunq̄ dñm habuerit nō licet
accipere alicui ⁊ qui hoc facit peccat: ⁊ ad reſti
tutionē tenetur. Hec eſt opio magiſtroꝝ cōmuni
oꝛ q̄uis ſint opiones in cōtrariū. Tamen omiſ
ſis oībus tutius eſt dicere ꝙ nihil accipiatur ali
enū cū iſta eſtimatio difficiliter habeatur ⁊ acci
piendum ſint homines pꝛoni. Furtū eñ eſt ꝯtra
ctio rei aliene cōtra dñi voluntatē. inſti. đ fur. ⁊
extra de fur. in ſumma ⁊ furti noīe oīs rapina et
omnis illicita vſurpatio rei aliene ꝓhibentur ꝑ
magi. ſenten. xxxviij. diſt. iij. ⁊. xiiij. q. v. capitulo
penulti. Tamen differunt furtum ⁊ rapina: quia
furtum committitur ſine illatione violentie do
mino rei. Rapina vero eſt remotio rei aliene et
hoc cū violentia. ¶ Queritur vtrū rapina ſit gra
uius pctm̄ q̄ furtū. Solu. Dicēdū eſt ꝙ ſic quia
magis repugnat volūtati illiꝰ cui aufertur: quia
furtum fit ꝑ ignoꝛantiā illius cui aufertur. Ra
pina vero per violentiā. ideo cū nullus poteſta
tem habeat ſuper aliū niſi per poteſtatem publi
cam quicūqꝫ violenter aliquid alteri aufert nō
vtens poteſtate publica rapinā euidentem com
mittit ⁊ ad reſtitutionē tenetur: in capitulo ſuꝑ
eo. de rapi. ⁊ incendi. tamen pꝛincipes qui ſunt
cuſtodes iuſticie pꝛopter conſeruationē reipub.

ſi exigant quod eis ẜm iuſticiā debetur quanꝙ̄
violentiā adhibeant nō cōmittunt rapinā. Si⸗
militer ad impugnanduꝫ hoſtes ſi per violentiā
a ſuis ſubditis accipiant nō cōmittunt rapinam
Si vero abſqꝫ rōne ⁊ ꝯtra iuſticiā aliquid abſtu
lerit violēter rapinā cōmittūt: ⁊ ad reſtitutionē
tenenꝰ ſicut latrones ⁊ veſpertiliones ſimiliter
illi qui in bellis predanꝰ ſi bellum fuerit iuſtuꝫ
rapinā nō cōmittūt: ſed poſſunt peccare ex mō
predicandi: ſcꝫ ex nimio appetitu acquirendi vꝉ
accipiendi ⁊c. Si vero bellū fuerit iniuſtū pre⸗
dātes rapinā cōmittunt ⁊ ad reſtitutionē tenē⸗
tur. Cū hic fiat mētio de bello iuſto querꝰ quot
modis bellū dicaꝰ iuſtū. Solutio. dicēdū eſt ẜm
compen. ſeptem ſacramentoꝝ ꝙ bellum dicitur
iuſtū tribus modis. Uno modo cum ſit auctori⸗
tate principis cuius mandato bellum eſt geren⸗
dum qꝛ principibꝰ ⁊ publicis perſonis pertinet
bella mouere ⁊ non priuatis. Scōo modo cū cā
eſt iuſta: ſcꝫ cuꝫ illi qui impugnanꝰ ſunt culpabi
les. Tertio modo cū intentio eſt recta. ita ꝙ ille
qui īpugnat intendit malum corrigere ⁊ bonuꝫ
ꝓmouere. Si vnū iſtoꝝ deſit bellū dicꝰ iniuſtū
⁊ illicitū. ¶ Pro vlteriori declaratione iſtius ma
terie Hoſtien. in illa extrauagante innocentij ꝓ
humani in glo. ſuꝑ verbo diffidatus eque decre
talis eſt hodie in ſexto ſub titulo de homi. ponit
ſeptem ſpecies belli. Prima ſpecies eſt bellum
rationale ſcꝫ ꝯtra infideles. l. hoſtes. ff. de capt.
Scōa ſpecies eſt bellū iudiciale qō fit auctorita
te iudicis cōtra cōtumaces ⁊ pro defenſione iu⸗
riſdictionis in. l. que reſtituere. ff. de rei vendi.
Tertia ſpecies eſt bellum ꝑſumptuoſum. C. de ſe
ditioſis. l. i. ⁊. ij. Quarta ſpecies eſt bellū licitum
⁊ dꝛ bellū licitum quotiens fit auctoritate iuris
C. quando. li. vnicuiqꝫ ſine iudi. ſe vindi. l. i. ⁊. ij.
⁊. l. vt vim. ff. de iuſti. ⁊ iur. Quinta ſpecies belli
dꝛ bellū temerarium quando cōtra auctoritatē
iuris bellatur. de ſen. excom. c. perpendimꝰ. ⁊. c.
in audientia. Sexta ſpecies eſt bellū volūtariū
quando ſine cauſa fit guerra. xxiij. q. i. cap. noli.
Septimū dicitur bellū neceſſariū ſe defenden⸗
do contra voluntarie ſe impugnantes. de reſti.
ſpo. capitulo olim. ⁊ de ſen. excō. ca. dilecto. lib.
vi. Et iſtoꝝ dicit Hoſtiē. ꝙ quattuor ſunt iuſta. ſ.
rationabile iudiciale licitū ⁊ neceſſariū. Et vlte
rius dicit idem Hoſti. ꝙ bellū iuſtū dꝫ ꝑcedere
diffidatio. in. c. ꝓ humani allegato. qō intendit
qñ eſt bellū de chriſtianis ad chriſtianos ⁊ quan
do fit iuſta de cauſa que in principe preſumiꝰ iu
xta legem oīm. C. de teſta. iuncta lege humanuꝫ
de legibus Johan. Blanchi in ſumma qui mo.
feu. amit. §. ⁊ debet dñm iuuare. ponit aliqua no
tabilia. ſcilꝫ ꝙ iuſtum bellum dicitur ex perſona

et re ex cauſa et animo ⁊ ex auctoritate. Ex per⸗
ſona ſcꝫ vt prelians ſit ſecularis ⁊ non eccleſia⸗
ſticus ꝓpter effuſioneꝫ ſanguinis extra nec eſe.
vel mo. c. clericis. ⁊. xxiij. q. viij. c. clerici ⁊. c. ſepe
niſi in neceſſitate ineuitabili extra de homici. c.
poſtulati. ⁊ d ſen. excom. c. ex timore. Et iō dicit
Innocen. in. c. olim allegato. ꝙ ꝑlatus in prelio
poteſt intereſſe ⁊ ꝓſequi ſed nō occidere. Et re
ſcꝫ vt fiat ꝓ rebus defendendis vel pro defenſi⸗
one patrie vel legū paternaꝝ. xxiij. q. ij. ca. i. Itē
dicit Inno. in. c. ſi nulla. xxiij. q. viij. ꝙ clerici ꝓ
tali cauſa pugnantes ⁊ lapides vel ſimilia iaciē⸗
tes: dum tñ non occidant non ſunt irregulares:
vt de cle. percuſ. c. pe. ⁊ vltimo. Et cauſa. ſcꝫ quā
do ꝓpter neceſſitatē pugnaꝰ. ſcꝫ vt per pugnaꝫ
pax acqraꝰ. xxiij. q. i. noli. Et animo vt nō fiat ꝓ
pter odiuꝫ vel vltionē vel cupiditatē: ſed ꝓpter
charitatem iuſticiā ⁊ obedientiā ⁊c. ea. q. ca. qd
culpatur. Et auctoritate hoc ē auctoritate eccle⸗
ſie ſi eccleſia ſit ſuperior iudicentis belluꝫ ⁊ ma
xime quādo pugnaꝰ ꝓ fide vel auctoritate prin
cipis ſecularis ſi ſit ſuperior iudicentis bellū vt
in dicto. c. quid culpaꝰ. ⁊ per Bar. in. c. explica⸗
mus. de hereticis. Et concludit dictus Joh. blā
chi ꝙ niſi alterū et predictis interueniat nō eſt
iuſtū bellū. nec compellitur vaſallus dñm ſuum
iuuare. Sed qꝛ de vaſallis fit hic mentio. ¶ Que
ritur vtrum vaſallus teneatur dñm ſuum iuua⸗
re ꝓprijs ſumptibus. Docto. dicunt qꝛ aut queri
tur vtrū vaſallus teneaꝰ iuuare dñm ſuum ī pa⸗
tria ⁊ nō eſt dubiū qn ſic etiam ꝓprijs ſumptibꝰ
dum tamen habeat feudū ſufficiens ex quo poſ
ſit facere ſumptus alias dñm ſuum non debꝫ iu⸗
uare niſi domini ſumptibꝰ. ar. ff. de ope. liber. l.
ſuo victu. ⁊ duobus. ll. ſe. in auctē. de man. princ.
§. illud quoqꝫ. ff. ſi ſeruitꝰ ven. l. ⁊ ſi forte. §. etiā
l. idemqꝫ. §. ideꝫ habeo. ff. manda. l. meuia. §. vxo
re. de an. leg. ⁊ ibi per Barto. Aut querꝰ an te
neatur vaſallus iuuare dñm ſuum extra patriaꝫ
⁊ dic ꝙ ſic. dominiꝰ ſumptibꝰ pro quo. l. modios
in fi. cum ibi notatis. duꝫ tñ dominus habeat iu
ſtam cauſam ⁊c. ⁊ hoc quo ad furtum ⁊ rapinam.
¶ Queritur in textu ſecūde partis diuiſionis lit
tere vſurator vbi dicit auctor noſter ꝙ vſurarij
tenetur ad reſtitutioneꝫ. vnde vſurarius eſt qui
capit aliquid vltra illud qō mutuat aut accipere
intendit. ¶ Pro declaratione iſtius eſt notandū
ꝙ quedam ſunt res quarum vſus eſt ipſarum cō
ſumptio ſicut tunica: vinum: bladum: oleū: ligna
⁊ ſimilia: ⁊ in talibus rebus cū non habeant vſu
fructū nō pōt ſeorſum computari res ⁊ vſus rei
ſed cuicunqꝫ conceditur vſus rei talis ⁊ ipſa res
cōcediꝰ ⁊ cuicunqꝫ tales res conceduntur ꝑ mu
tuum transfertur in eum cui mutantur ipſarum

rerum dominiū: ideo quicūqꝫ mutuat alteri pe⸗
cuniā bladum vinuꝫ ⁊c. non poteſt retinere ſuꝑ
illud dominiū cum vtendo corrūpantur: ⁊ ideo
vſus taliū rerū vendi non poteſt. qꝛ ſi quis vel⸗
let vendere bladū vinum ⁊c. ⁊ ſeorſum vſum vi⸗
ni vel bladi vēderet bis eandem rem vel vende
ret id qō nō eſt cum vinū ſit iam potatū: vel bla⸗
dum comeſtum ⁊ ſic contra iuſticiam faceret et
peccaret i. c. ſi feneraueris. xiiij. q. iij. Similiter
q̇ mutuat vinū aut triticū ⁊ petit vnā recōpenſa
tionem equalis rei vel aliā recompenſationem.
pro precio vſus rei contra iuſticiam facit et tale
mutuū ſiue venditio vſura eſt que ẜm Papiā di
citur incrementū fenoris: ⁊ ſic de omnibus tali
bus rebus que vtēdo conſumūtur pro vſu rei ni
hil accipiendū eſt qꝛ vſura ⁊c. Sunt aūt alie res
quarum vſus nō eſt ipſarum cōſumptio ⁊ habēt
vſufructū ſicut ager equus domus ⁊ conſimilia
⁊ in talibus poteſt ſeorſum vendi res et vſus rei
vt cum aliquis mutuat equū aut agrum aut do⸗
mū ⁊c. poteſt pro vſu rei talis accipere precium
nec in hoc peccat. ff. de iureiurando. l. cū qui. et
in glo. c. ſi feneraueris allegati. Breuiter dicē⸗
dum eſt ꝙ cum vſurā vtriuſqꝫ teſtamēti pagina
deteſteꝰ. de vſur. c. ſuꝑ eo. vſurarius mutuando
pro vſura peccat ⁊ ad reſtitutioneꝫ tenetur. nec
ꝓpter hoc peccat qui propter neceſſitatem ſuaꝫ
accipit pecuniā alterius ſub vſura: quia ſua ne⸗
ceſſitate ſubuenit. Secus eſſet ſi abſqꝫ neceſſi⸗
tate hoc faceret quia ſic accipiēs peccaret ⁊ vſu⸗
rariū induceret ad peccandū. Item ille eſt parti
ceps peccati vſurarij qui ſibi prebet aut preſtat
pecuniā vt ex ea vſurā exerceat. Ex quibus īdu
citur ꝙ non licet pro pecunia mutuata vel qua⸗
cūqꝫ alia re que vtendo conſumitur plus exige⸗
re ꝙ̄ quātitatē pecunie vel rei mutuate ſeu va⸗
lorem tēpore quo mutuaꝰ. Unde manifeſte vſu
ram cōmittūt qui bladum vinū ⁊ huiuſmodi mu
tuant vel vendūt ad preciū tempore ſubſequēti
qꝛ tunc vſum rei iam conſumpte vendūt: ſimili
ter ⁊ tēpus ẜm compendiū ſeptē ſacramentorū.
Item illi qui vendūt res ſuas carius ꝙ̄ ſit iuſtū
precium ꝓpter expectationem ſolutionis vſurā
cōmittunt: qꝛ expectatio ſolutionis habet ratio
nē mutui: ⁊ in hoc etiā tēpꝰ vendūt in. c. cōſuluit
de vſur. ⁊ per docto. ſuꝑ illud Luce. vi. Mutuuꝫ
date nil inde ſperātes. Similiter qui emit rem
minꝰ ꝙ̄ ſit iuſti precij ꝓpter anticipationē ſolu
tionis vſurā cōmittit: qꝛ illa anticipatio tempo⸗
ris habet rōnem mutui cuius quoddā precium
eſt illō quod diminuiꝰ de iuſto precio: ⁊ hoc ma⸗
xime in rebꝰ q̄ tradi nō poſſunt. ſicut ſunt illi q̄
emunt bladum in herba ⁊ huiuſmodi. Item qui
debet ad certū terminū pecuniā vel aliud ſi ali⸗

quid ſibi dimittaꝰ vt citius ſoluat per cautellaꝫ
ſuā vſuram cōmittit: qꝛ tēpus ſolutionis vendi⸗
tur: ⁊ ad reſtitutionem teneꝰ: nec excuſatur per
hoc ꝙ ſoluendo ante terminū grauaꝰ vel a cre⸗
ditore iudicatur ad hoc ẜm cōpendiū ſeptem ſa
cramentoꝝ. Similiter illi qui pecuniā accipiūt
mutuo ſub vſuris ⁊ volentes recuperare vſuras
vendendo pannos aut alia mobilia pluſqꝫ vale⸗
ant ꝓpter expectationem ſolutionis vſurā com
mittūt cum in hoc tempꝰ vēdatur. ⁊ illa expecta
tio rationem habeat mutui. nec pñt ſe excuſare
eo ꝙ volūt ſe ſeruare indēnes recuperādo ī hoc
vſuras q̄s debēt. Pñt tamen mercatores licite
vendēdo res ſuas repetere moderatas expēſas
quas fecerūt in portatione earū ſicut patet ī pā
nis ⁊ conſimilibus rebus: non tamē poſſunt re⸗
petere expenſas ſuperfluas in ca. nauiganti de
vſur. ¶ Item ſciendū eſt ꝙ ſi alicui pro pecunia
obligetur domꝰ: ager aut alia res. cuiꝰ vſus ꝑcio
extimari debet ille q̇ mutuauit vſum illiꝰ rei dꝫ
ꝯputare in ſolutionē ⁊ reſtitutionē pecunie mu
tuate, in. c. i. ⁊. ij. de vſur. ⁊ ẜm Johan. an. ibi. Ni
ſi forte talis res fueris: cuiꝰ vſus īter amicos cō
cedi ꝯſueuit ſine precio ſicut liber ⁊ hmōi. ¶ No
tandū eſt ꝙ decime ex debito requirūtur: et qui
eas dare noluerint alienas inuadūt per beatuꝫ
Tho. lxxxvij. q. Unde Geñ. xxvij. Habetur cun
ctoꝝ q̄ dederis mihi decimas tibi offerā. Item
xvi. q. i. c. decime. Habeꝰ ꝙ de milicia negocia⸗
tione de artificio dñt decime reddi. ⁊ idē Aug.
Tamen de male acqſitis q̄ homo teneꝰ reſtitue
re nō dꝫ decimas ſoluere: tamē ſi ager ſit emptꝰ
de vſura de fructu eiꝰ teneꝰ vſurariꝰ decimas da
re ſi fructꝰ illi nō ſint ex vſura: ſed ex dei munere
per beatū Tho. in. ij ij. q. lxxxvij. Sed de illis q̄
acquirūtur ex turpi queſtu: ſicut meretricio hy⸗
ſtrionatu ⁊c. q̄ nō tenenꝰ reſtitui. quid iuris: di
co ꝙ talium debent decime ſolui: tñ eccleſia ab⸗
ſtinet a taliū decimis ne videaꝰ eorum peccatis
cōmunicare de ꝑmitijs fit mētio ꝑ beatuꝫ Tho.
q. lxxxviij. ¶ Querꝰ nūquid ille q̇ mutuat ⁊ dam
nū incurrit ex mutatione pecunie ſue vel ꝯſimi⸗
lis rei poterit damnū repetere. Solutio. Dicen
dū eſt ꝙ ille q̇ ſolūmodo amore et beniuolentia
mutuat alteri pecuniā vel aliā rem ⁊ nō ꝓ ꝑcio
poteſt ex pacto deducere cum eo q̇ mutuū acce
pit recompenſationē damni qō mutuans incur
rit ex hac mutuatione ſicut cū debet reddere pe
cuniam ad certam diem: ⁊ ille nō ſoluit propter
defectum ſolutionis mutuans damnuꝫ incurrit
poteſt repetere damnū ſuum: nec hoc eſt pecuni
am vendere: ſed ſe indēnem ſeruare extra de fi⸗
deicō. ca. peruenit. ⁊. xij. queſtione. ij. capitulo ſi
quis, ⁊, ff. pro ſocio, lege, ſocium: quia ꝙ̄uis vſu⸗

ra non veniat in mutuo venit tamen intereſſe.
Caſus eſt notabilis extra de foro competen.ca⸗
pitulo dilecti.⁊.ff.de in litem iurando. lege nu⸗
merus.⁊.C.de ſumma trinitate.l.cunctos popu
los ⁊ ſufficit cōfeſſio ſup̄ intereſſe facta in carta
mutui.vt notaꝛ.ff.pro ſocio.l.ſocium. ¶ Queritꝛ
nunquid obſequiū poteſt accipi pro pecunia mu⸗
tuata. Solu. Dicendū eſt ꝙ beniuolentia amor
⁊ huiuſmodi poſſunt ex mutuo recipi cū nō poſ⸗
ſint pecunia menſurari. Munus tamen ab ob⸗
ſequio vel a lingua non poterit repeti: ſicut nec
munus a manu cū poſſit menſurari pecunia: qđ
patet in ſeruitoribus qui obſequiū ſuū vendunt
⁊ ſimiliter in aduocatis qui laborē ſui conſilij et
penā vendūt. Verūtamen tale munus ab obſe⸗
quio vel a lingua ex ſola beniuolentia poteſt acci⸗
pi nō autē ex recōpenſatione mutuate pecunie.
Similiter poſſet accipi mun⁹ a manu vel donuʒ
gratuitum. non ex pacto tacito vel expreſſo: qđ
etiaʒ dans donaſſet anteꝙ̄ mutuo recepiſſet. Iō
donum ex beniuolentia ſolūmodo poteſt mutu⸗
ans recipere. q꞉ per mutuatōem non ſit peioris
ꝯditionis. in.c.putauit.xiiij.q.iij.c.pleriqꝫ. Su⸗
per premiſſis nota ꝙ licet nō poſſit pro pecunia
mutuata plus exigi ꝙ̄ pecunia: tamen ille q̄ cō⸗
mittit pecuniā mercatori vel artifici per modū
ſocietatis pōt ſcꝫ ille qui mutuat partē lucri qđ
ex ea prouenit repetere ſicut de re ſua: q꞉ dn̄iʒ pe
cunie nō transfertꝛ in eum cui cōmittitꝛ pecunia
ſed magis remanet apud mutuantē ⁊ hoc intel⸗
ligitꝛ qn̄ periculū dāni nō ſolū ſpectat ad ſuſcipi
entē ſed etiā ad mutuantē. Et ſic eſt licitū ꝙ vn⁹
ſocius det pecuniā ⁊ alius ſubeat laborem. in.l.
vnica.ff.pro ſocio. ¶ Queritur nunquid oīa que lu
crata ſunt ex pecunia vſurata ſint reſtituenda.
Solutio. Dicendū eſt ꝙ poſſeſſiones que ex vſu
ris ſunt cōparate nō fuerunt nec ſunt eorū quo
rum fuerunt vſure. ⁊ ideo nō ſunt eis totaliter
reſtituēde cū ex induſtria ſua ⁊ labore ſuo ille q̄
recepit vſuras eas acquiſierit. Et forte q꞉ pl⁹ valēt
ꝙ̄ vſure. ſed q꞉ obligate ſunt his quorū fuerunt
vſure. ideo precipitur vt vēdantꝛ. Et ipſarū pre⸗
cia reſtituantꝛ ſm̄ q̄titatem vſurarū receptaruʒ
Et ſic intelligitꝛ de illa decretalis. cū tu. de vſu.
Ille tn̄ q̄ recipit domū aut agrū aut pratū vel a⸗
liā rem que habet vſufructū ab alio ſub vſuris n̄
ſolum tenetꝛ reſtituere domū aut agrū ꝗ̄t pratuʒ
⁊c. ſꝫ cū domo vel agro ⁊c. tenetꝛ reſtituere oēs
fructus inde perceptos: q꞉ fructus illarū reruʒ
ſequūtur eas ⁊ eis debentꝛ. in.c. conqueſtus. de
vſuris.⁊.c.i.⁊.ij. ¶ Aliud tamē eſt de rebus que
non habent vſufructū vt ſunt bladum vinum ⁊
huiuſmodi. q꞉ ſolū eas tenetur reſtituere ille q̄
eas vſuras recipit: nec illud quod acquiſituʒ eſt
ex illis rebus eſt reſtituendum cū non ſit fruct⁹
earū: ſed humane induſtrie niſi forte ꝑ detrimē
tū eius rei alteri cui⁹ eſt res que eſt per vſuram
extorta ſit nimis dānificatus: quia ille tunc qui
per vſuram eā recipit tenetur ad recōpenſatio⸗
nē nocumēti. ¶ Queritꝛ vtrū filij vſurariorū te⸗
neantꝛ ad reſtituendas vſuras. ſolutio. Dicendū
eſt ꝙ ſic ꝑ.c.tua nos. de vſuris. Cuius textus eſt
talis. Tua nos duxit fraternitas conſulendū q̄d
ſit de vſurariorum filijs obſeruandum qui in cri
mine vſurarū eis defunctis ſuccedunt aut extra
neis ad quos bona vſurariorū aſſeris deuoluta.
Chariſſime. x.q. in litteris p̄n̄tis reſpondetur ꝙ
filij vſurariorū ad vſuras reſtituēdas ea ſunt di
ſcretione cogendi qua parentes ſi viuerēt coge
rentꝛ. Et ad idē circa heredes extraneos crede
mus exercendū. Unde deus dicitꝛ punire filios
propter peccata parentū: vt habetur Exodi.xx.
capitulo. Ego ſum deus zelotes viſitans pecca⸗
ta patrum in filios quod non eſt intelligendum
ad litteram: quoniam vt habetur Ezechie.xviij.
Filius non portabit iniquitatem patris: nec pa
ter iniquitatem filij: ſaltem in peccatis actuali⸗
bus: ſed dicit iniquitates patruʒ redire in filios
qui oderunt ipſum: per quod oſtendit euidenter
non ideo punire filios: quia peccauerūt patres:
ſed quia eis ſimiles quodam hereditario malo
deum oderunt. per magiſtrum.xxxiij. diſtinctio
ne. ſecundi ſententiarum. Uſurarij eum manife
ſti ad communionē chriſtianam: ſepulturam dei
oblationeʒ altaris recipi non debent ſm̄ Iohā
nem andree in capitulo quia in omnibus. de vſu
ris. ⁊ hoc ſi in hoc peccato deceſſerint. ¶ Circa
reſtitutionem faciendam propter damnum illa
rum: in rebus ſciendum ꝙ aliquis damnifica⸗
tur in rebus dupliciter. Uno modo quia aufer⸗
tur ei quod actu habet ⁊ tale damnum reſtituen
dum eſt ſm̄ recompenſationeʒ equalem: ſicut cō
burendo domum vel interficiendo equum ⁊c.
Reſtitutio debet fieri ſm̄ valorem dom⁹ vel eq̄.
Alio modo damnificatur aliquis quia impeditꝛ
ne adipiſcatur illud quod erat in via habendi.
Et tale damnum non oportet reſtituere exequa
li: ſed ſm̄ iuſtam eſtimationem damni cum poſ
ſit pluribus de cauſis impediri ſicut de blado ſe
minato ⁊ lucro impedito ⁊ huiuſmodi: ⁊ ſic non
tenetur damnificans ad totum prouentum reſti
tuendum: ſed ſolum ſm̄ ratam ex ſcientia dam⸗
ni illati vel impediti ad arbitrium boni viri. De
impedimento autem beneficij ne alter adipiſca
tur. ¶ Notandum eſt ꝙ multipliciter poteſt im⸗
pediri. Uno modo īpedit quis iuſte ne alter be⸗
neficium vel prebendaʒ obtineat intendens ad
cōmodum ⁊ honorem eccleſie. ſcilꝫ vt detur di⸗

gniori cum alter ſeu ipſe impeditus dignus nō
ſit: ⁊ talis non tenetur reſtituere. Aliomodo im
pedit quis iniuſte. ſcꝫ cauſa odij inuidie aut vin
dicte ⁊c. Et tunc impediens ſi ille qui impeditur
nondum obtinuerit beneficium: ſed ſit ſolum in
via obtinendi non tenetur ad reſtituendū equa
le: cum alter impeditus non ſit illud beneficium
adeptus ⁊ poſſit plurib⁹ de cauſis impediri. Sꝫ
tenetur ad recompenſandum ſcd̄m arbitriuʒ bo
ni viri. Si vero iam adeptus fuerit beneficium
et iam ſit firmatum ⁊ impediatur impediens te
netur ad reſtitutionem equalem ſecundum ſum
mam ſeptem ſacramentoruʒ ⁊c. ¶ Queritur nun
quid ſemper eſt facienda reſtitutio ei a quo res
eſt ablata vel ei cui damnum eſt illatum. Solu⸗
tio. Dicendum eſt ꝙ ſic: ſi poſſit inueniri vel he⸗
redi ſuo cum vna perſona reputetur cum eo. ita
ꝙ ſi fuerit multum diſtans debet ei tranſmitti:
⁊ precipue ſi ſit res magni valoris nec ex eo ſete
neant reſtituens grauatum quod ei mittatur: et
expenſas faciat in mittendo: quia hoc eſt in re⸗
compenſatione damni illati quod alter habuit
propter defectum rei ſue. Si vero non poſſit ei
comode mitti debet in loco tuto deponi: vt pro
eo ſeruetur. Si autem ille cui reſtitutio eſt faciē
da ſit ignotus: debet reſtitutio fieri ſcd̄m quod
poteſt: ſcilicet per elemoſynas vel alio modo ſe⸗
cundum conſiliū eccleſie. ¶ Queritur vtrum ſta
tim ſit ſemper facienda reſtitutio. Solutio. Di⸗
cendū eſt ꝙ plures ſunt caſus in quibus non eſt
ſtatim facienda reſtitutio. Primus ſi reſtitutio
cederet in damnum recipientis ſeu preiudiciuʒ
vtputa reddere gladiuʒ iracundo. Secundus ca
ſus eſt quando cedit in infamiam reſtituentis ſi
cut fur occultus debet captare tempus quo ſine
diffamatione reſtituat. Tertius eſt quando ē im
potentia in illo qui tenetur reſtituere: quoniam
inanis eſt actio quam excludit inopia debitoris
de re. In actio enim tunc ſopitur: ſed non tollitꝛ.
ſcꝫ ſi veniat inops debitor ad pinguiorem fortu
nā extra de ſolutiōe.c. ¶ Quartus caſus eſt quā⸗
do ille qui tenetur eſt in extrema neceſſitate: q꞉
tunc ad ſuſtentationem nature propria ſiunt cō
munia de verborum ſignificationibus. libro. vi.
Sed ponatꝛ caſus ꝙ ille q̄ tenetꝛ reſtituere ⁊ ille
cui reſtitutio eſt ſiēda ſint ambo in extrema ne
ceſſitate. q̄d iuris. Solutio. Dicendum eſt cū di⸗
ſtinctōe: q꞉ vel ille cui reſtitutio dꝫ fieri deuenit
primo ad extremā neceſſitatē: vel ille qui tenetꝛ
reſtituere vel vterqꝫ eodem tempore. Si primo
modo debet ei reſtitui: tū q꞉ primo fuit domin⁹
rei. tum quia factus eſt pauper. Si vero ille qui
tenebatur reſtituere primo deuenit ad inopiam
nō tenetꝛ reſtituere. Si vterqꝫ ſil' deuenerit ad
inopiam dꝫ reſtitui domino principali qui nūꝙ̄
deſtitit eſſe domin⁹ ſue rei ſm̄ determinationē
Landulphi. xv. diſt. iiij. ¶ Queritur vtrum mer⸗
catores teneantꝛ ad reſtitutionē ſi ꝯmittāt frau
dē vendendo ⁊ emendo. Solutio. Dicenduʒ eſt
ꝙ cū emptio ⁊ venditio ſint inuēte pro cōmuni
vtilitate hoīm ſm̄ ꝙ rei vnius alter indiget nō
magis debet eſſe in grauamē vnius ꝙ̄ alterius:
ideo debꝫ ſm̄ equalitatē rei contractus inſtitui
que equalitas rei ⁊ quātitas menſuratꝛ ſm̄ p̄ciū
pecunie pro qua res datur: ⁊ ideo ſiue preciū ex
cedat quantitatē valoris rei vel res excedat pre
ciū totaliter nō eſt equalitas iuſticie: ⁊ ſic vende
re carius aut vilius emere ꝙ̄ valeat eſt illicituʒ
ſm̄ ſe ⁊ pctm̄. Verūtamen ſi in emptione aut vē
ditione alter multum leditur vtputa: quia vnus
multū indiget rei alterius ⁊ alter leditur ſi ea ca
reat in tali caſu iuſtū eſt vt non ſolum reſpiciatꝛ
ad rem que venditur: ſed ad damnū qđ venditor
incurrit Et ſic ſubueniēdo damno vendētis pōt
res vendi licite pluſꝙ̄ valeat ſm̄ ſe: licet nō plus
vendatꝛ neceſſitatem habēti. Si tamē venditor
nō dānatur carēte re ſua nō debet eam plus vē
dere ꝙ̄ valeat: licet ille qui emit lucretur ex ea:
q꞉ vtilitatē que accreſcit alteri nō eſt ſuū vēdere
licet poſſit vendere dānuʒ ſuū: et ſic ad reſtituti
onē teneretꝛ. Quia tn̄ preciū earū rerū nō eſt ſm̄
ſe determinatū. Inde eſt ꝙ modicū plus vende
re vel minus emere nō tollit equalitatē iuſticie
ſꝫ ſatis permittitur. ¶ Queritur quō venditio ē
illicita per defectū rei. Solu. Dicendū eſt ꝙ tri
pliciter. Uno mō ſm̄ ſpeciem rei: ſicut ſi venda⸗
tur aqua pro oleo vel ſtaunū pro argento. Si vē
ditor cognoſcat defectuʒ talē fraudē cōmittit: ⁊
ad reſtitutionem tenetur. Scd̄o modo vēditio
dr̄ illicita ſm̄ quātitatē que per menſurā cogno
ſcitur. Ideo ſi vēditor ſcienter vtatur defectuo⸗
ſa menſura peccat ⁊ ad reſtitutionē tenetur. Ta
men nō ꝑpter hoc incōueniēs eſt eſſe diuerſas
menſuras ſm̄ diuerſitatē locoꝝ ꝑpter diuerſita
tē copie ⁊ inopie rerū q꞉ vbi eſt maior copia reꝝ
cōueniens eſt eſſe maiorē menſurā ⁊ idem dicē⸗
dum eſt de pōdere. Hoc pertinet ad rectores ci
uitatum ⁊ non ad priuatas perſonas. Tertio ex
parte qualitatis vt ſi vendatur aial infirmum ꝓ
ſano: qui ſcienter hoc facit fraudem cōmittit: et
in oībus predictis vendens ſcienter peccat ⁊ ad
reſtitutionem tenetur Si vero ignoranter hoc
fecerit non peccat vendendo: ſed qn̄ ad eius co⸗
gnitionē peruenit debet recompenſare empto⸗
ri. Et ſicut ex parte venditoris fraus cōmittitur
ſic quandoqꝫ ex parte emptoris: ſicut quādo ven
ditor ignorat rem ſuam precioſam vt ſi det aurū
purum quod credit eſſe aurichalcum emptor ſi il

lud cognoſcat iniuſte emit minoris preciȷ ꝙ va-
let: ⁊ ſic in omnib⁹ aliȷs rebus que nimis vendū
tur per ignorantiā vēdentis ⁊ cognitionē emē
tis. Sic eciā de illo qui vēdit aurū purū ꝓ auro
ſophiſticato. ⁊ emēs cognoſcit ad reſtitutionē
tenet. ¶ Similiter ſi vēdat aurū per alchimiā
factum ꝓ vero auro fraudē cōmittit cum non
ſit aurum: ita preciosum in ſubſtantia ſicut verū
aurum. ¶ Queritur nūquid venditor tenet ſem
per dicere vicium rei quā vendit. Solutio. Di-
cendū eſt ꝙ ſi vicium rei que venditur occultū
ſit venditor dʒ illud emptori manifeſtare alio-
quin doloſa eſt venditio ⁊ peccat venditor: qꝛ
dat empti occaſionē dāni ⁊ periculi: ⁊ tenet vē
ditor ad reſtitutionem ſeu ad recōpenſationē
damni: ſicut ſi venderet equū claudicantē ꝓ ve
loci vel domū ruinoſam ꝓ firma: ⁊ cibum corru
ptum ꝓ ſano ⁊ hmōi. Si vero eſt vicium manife
ſtum ſicut cum equus eſt monoculus ⁊ hmōi: qꝛ
licet non competat vēditori: pōt tn̄ eſſe compe-
tens aliȷs ſi ipſe ꝓpter iſtud viciū ſubtrahat de
precio ꝙtum oportet non tenetur ad manifeſtā
dum rei vicium: quia forte ſi manifeſtaret illud
peccaret emptor qꝛ propter illud viciū plus vel
let ſubtrahere de precio ꝙ eſſet ſubtrahendū.
Bene pōt tamen licite venditor indēnitati ſue
conſulere non manifeſtando rei viciū ſed reticē
do. ¶ Nota tamē ꝙ in re viciosa vendendo cui⁹
viciū venditor debet emptori manifeſtare non
oportet ꝙ per preconē venditor illud viciū ma-
nifeſtet ⁊ ꝓnunciet: quia ſic terreret oēs ēpto-
res ab emēdo qui alīs rem non cognoſcerent in
quibus res eſt bona vel inutilis: ſed ſufficit ſin
gulariter ei dicere q̄ rē vult emere ⁊ cui poteſt
oēs ꝯditiones rei ſimul aperire ſcʒ bonas ⁊ ma
las; quia nihil prohibet eſſe in aliquo bonū ⁊ vi
ciū ⁊ in multis conditionib⁹ eſſe vtile: ⁊ in mul-
tis inutile. ¶ Item ſuper hoc nota ꝙ res poteſt
vendi ſm preciū qđ reperitur in illis locis vici
nis. Unde ille qui defert ad locū vbi chariſtia ē
bladū ⁊ ſcit plura alios blada afferentes ꝑ quos
melius forū habebit: poteſt bladū vendere ſm
preciū qđ ibi inuenietur nec tenetur đ rōne iu-
ſticie manifeſtare aduentū aliorū bladum appor
tantiū. Si tn̄ hoc manifeſtaret vel de precio ſub
traheret eſſet magne virtutis. De iſta queſtiōe
tractatur ꝑ beatū Tho. ſcđa ſcđe. q. lxxvij. ¶ Que
ritur nunquid poteſt quis rē vēdere pluſꝙ em
pta ſit. Solu. dicendū ꝙ rem abſolute vendere
propter cupiditatē lucri ſolū eſt inhoneſtū: ⁊ il
licita eſt talis negociatio ⁊ clericis prohibitum ē
rē vēdere carius ꝙ empta ſit. ¶ Si aūt propter
aliquem finem honeſtū vt lucrū moderatū que-
rat ad dom⁹ ſuſtentationē vel ad ſubueniendū

indigentib⁹. aut propter publicā vtilitatē. ſ. ne
res q̄ ſunt patrie neceſſarie deſint: ſic talis nego
ciatio licita eſt ⁊ lucrū expedit nō vt querat q̄ſi
finis ſed vt ſtipendiū laboris: nec ꝓprie talis ē
negociatio. ¶ Sed ille qui rem emit ſolūmodo
vt carius vendat negociatur: qꝛ ſolū lucrū que
rit ⁊ turpis eſt queſtus. Sʒ ille qui emit non vt
vendat ſed vt teneat ꝓpter neceſſitatē ſubleuā
dam: ⁊ poſtmodū ꝓpter cauſam neceſſariā ven
dit nō negociat: nec talis venditio eſt negocia-
tio: licet carius vendat ꝙ emerit plurib⁹ de cau
ſis. Prima qꝛ rem meliorauit: vel qꝛ precium rei
immutatum eſt ꝓpter loci diuerſitatē aut tēpo
ris vel ꝓpter periculum cui emendo ſe exponit
vehendo traſſerendo res ſuas de loco ad locū
vel eas ferri faciendo: aut ꝓpter alias neceſſi-
tates occurrentes: ⁊ ſic vendēdo res pluſꝙ ſint
empte nō eſt negociatio abſolute ſed iuſta vēdi
tio. Negociatio eñ clericis ē ꝓhibita ꝓpter lu-
crū terrenorū cuius eſſe debēt cōtemptores ne
animū ſuum a diuino ſeruitio ſubtrahant ad qđ
ſpecialiter ſunt deputati. ȷȷ. ad Thimo. ȷȷ. Nemo
militās deo īplicat ſe negocȷs ſecularib⁹ vt pla
ceat ei cui ſe ꝓmiſit. ¶ Querit circa pmiſſa vtrū
ꝑ preſcriptionē aliquis excuſetur a reſtitutione
Solutio. dicēdū eſt ꝙ preſcriptio mala fide ha
bita nō valet. ideo ſi quis longo tempore mala
fide preſcripſit ſm ius canonicū reſtituere tene
tur reddendo qđ abſtulit. Nam ius canonicum
ſemꝑ tendit ad cōmodū animarū. Nullus autē
in pctō mortali exiſtēs ſaluari pōt. Ideo q̄ ma-
la fide pſcripſit eſt in pctō mortali cum rem al-
terius retineat iniuſte. Pctm̄ aūt non dimittit
niſi prius reſtituat ablatū ſm Aug. xiiȷ. q. v. ni
ſi res. Quod aūt talis pſcriptio mala fide habi-
ta non ſit ſine pctō habetur extra de preſcrip.
ca. quoniā omne: vbi đr ꝙ omne qđ non eſt ex fi
de pctm̄ eſt. Sinodali iudicio diffinimus vt nul
la valeat abſqʒ bona fide preſcriptio tam cano-
nica ꝙ ciuilis cū generaliter ſit omni ꝯſtitutio-
ni derogandum que abſqʒ pctō mortali non pōt
obſeruari. Unde oportet ꝙ qui pſcripſit in nul-
la parte temporis cōſcientiā habeat rei aliene.
Si quis vero preſcribit bona fide poſſidendo
non tenetur ad reſtitutionē. Etiam ſi ſciuerit alie
nā fuiſſe rem poſt preſcriptionē. ¶ Pro cuius
maiori declaratione eſt notandū ꝙ preſcriptio
eſt acquiſitio dominiȷ vniuerſalis vel directi ꝑ
continuationē poſſeſſionis temporis a lege dif
finiti. ff. de vſucapio. l. iȷ. Unde directū domini
um habet qui eſt verus ⁊ principalis dñs. Utile
autem quando in veritate non eſt dominus ſed
habet vtilitatem. Et differunt vſucapio et pre-
ſcriptio: quia vſucapio eſt in mobilibus: preſcri-

ptio in imobilibus. C. de edic. diui. adri. tollē. l.
fi. Item differunt: qꝛ vſucapio cōpletur triēnio
preſcriptio non. Item vſucapio eſt fauorabilis
preſcriptio odioſa. Conueniunt tamen in hoc qꝛ
vtrobiqʒ requirit iuſt⁹ titul⁹ ⁊ bona fides ⁊ con-
tinuatio poſſeſſionis. de pſcrip. ſi diligenti. Pre
ſcriptio enim eſt inter preſentes decennio: ⁊ in-
ter abſentes. xx. an. C. de preſcrip. lon. tem. l. diu
tina. Tamen quedam ſunt perſone quibus non
obȷcitur longi tpis pſcriptio ipſo iure vt pupil-
li. ff. de acq. re. domi. l. bone fidei. Item res fiſci
inſti. de vſucapio. §. res fiſci. Itē fund⁹ dotalis
nō pōt preſcribi. ff. de fun. do. l. ſi fund⁹. Itē reſ-
publica ciuitatis. Item res furtiue. Item res ſa
cre inſti. de vſucapionib⁹. ꝙuis ſm aliquos res
ſacre poſſint pſcribi quadraginta annis: vt vtū-
tur dñi tpales qui retinent decimas a ſūmis pō
tificibus ad tēpus ei ꝯceſſas pro expellēdo ini-
micos fidei ⁊ malefaciūt qꝛ quod pro neceſſita-
te tēporis factum eſt ceſſat. ceſſante neceſſitate
Sed ceſſare pariter quedā vrgebat. i. q. i. qđ ꝓ
neceſſitate. de illa materia qui voluerit vlterio-
ra querere videat de preſcrip. c. cū nō liceat. xvi.
q. iȷ. c. i. actione. ¶ Queritur quid iuris de rſtitu
tione nocumenti illati in perſonam vt eſt abſci-
ſio membri: defloratio virginis ⁊c. Solutio. Di
cendū eſt ꝙ abſciſio mēbri vl' defloratio ꝟginis
nō poteſt reſtitui ad equale: cū mēbrum abſciſum
vel integritas carnis reſtitui nō poſſit. Tam eſt
ſm recompēſationē ad arbitriū boni viri debet
fieri reſtitutio: vt in pecunia vel honore ⁊c. Et
hoc intelligitur de virgine que per violentiam
corrūpitur: qꝛ ſi ex voluntate ei⁹ ſine fraude ⁊ vio
lentia corrūperetur. nō teneretur ad reſtitutio-
nē ille qui deflorabit. Unde magiſter ſententia
rum. xv. diſtinctio. iiȷ. in fi. demit eñ iniuſte quis
alicui quod reſtituere nō valet vt oculum vel vi
tam ⁊ hmōi: et tamen ſi penituerit peccati cum
amore cōdigue ſatiſfactionis veniam habet nec
ideo quiſꝙ putet qui rem alienam iniuſte abſtu
lit quam reddere poteſt de illo peccato penite-
re ac veniā cōſeq niſi reſtituerit ablatū ⁊c. Mu
tilans tenetur ad reſtitutionē ſm arbitriū boni
viri: ⁊ pro cura medicis ſoluenda ⁊ pro victu mi
niſtrando quo careret mutilatus propter mem-
brum mutilatū ⁊ toto tēpore vite ſue extra de iu
riȷs ⁊ dāno dato. c. i. ff. ad. l. aquil. qua actione
in principio tenetur. etiā mutilans ad conſola-
tionem afflicti ſeu mutilati ⁊ ꝙ humiliet ſe ſibi.
¶ Homicida vero debʒ puniri pena talionis ſm
leges. Tamen in propoſito credo ꝙ occidēs te-
netur ꝓpinquis occiſi. iuxta dānum ⁊ ſuffragia
impēdere pro aīa occiſi ꝙuis nūꝙ poſſit equa-
lēter ſatiſfieri ſeu fieri rſtitutio. De leſiōe fame

quō debet reſtitui eſt notādum ꝙ tripliciter vi
detur quis alteri famā auferre. Uno modo verū
dicendo ⁊ ordine debito ſeruato ſicut prodēdo
crimen alterius ſm ordinem iuris: ⁊ ſic nō tene
tur reſtituere. ¶ Alio modo verū dicēdo ſed nō
ordine debito ⁊ tūc debet ad reſtitutionē fame
quātum poteſt abſqʒ mendacio. ſcʒ dicēdo ſe in-
iuſte alterum diffamaſſe. Et ſi famam reſtituere
non pōt debet ei alter recōpenſare. ¶ Alio mo-
do falſum dicendo ⁊ iniuſte ⁊ tunc ſilr famam te
netur reſtituere ⁊ fortius ꝙ precedēs ita ꝙ qui
bus prodidit. i. corā illis coram quibus diffama
uit tenetur dicere ſe malū dixiſſe ⁊ mentitū fuiſ
ſe ac malum crimen ⁊ falſum alteri īpoſſibile. iō
ſcribitur. xxiȷ. q. c. magne: ꝙ magne ſapiētie eſt
reuocare hoīem ꝙ male locutus eſt. Et eſt bñ ſi
gnificandū ꝙ illi qui ex officio ſuo habent ꝓui
deri ſaluti aīarum peccant niſi in famam ꝓpriā
a ſe repellant cū fama ſit neceſſaria ad edifica-
tionem proximi ſm Iſidorū de ſummo bono et
de accuſatio nib⁹ capitulo qualiter. habet ꝙ pa
ſtores ſunt ſicut ſignū ad ſagittam quare debēt
eſſe ſine macula. vt grex caleſcat odore boni ex
empli. Repellitur eñ infamia dupliciter. ſ. vel
cām infamie ſubtrahendo vel linguas detrahē
tium compeſcendo. ¶ Sequitur in textu aucto
ris ſymon vbi auc. vult dicere ꝙ ſymoniacus te
netur ad reſtitutionē ⁊ eſt ꝓprie ſymonia eme-
re vel vēdere aliqđ ſpūale ſeu annexū ſpūali. vl'
alio modo ſic ſymonia eſt ſtudioſa volūtas emē
di vel vendendi aliquod ſpūale ſeu annexū ſpi-
rituali. i. q. i. in continuatione cauſe. ⁊. i. q. iȷ. ca.
ſtudent. Et dicitur ſymoniacus a ſymone mago
qui primus fuit huius ſceleris auctor. Symo-
niacus enim quātumcūqʒ ſit oculitus ipſo iure ē
ſuſpēſus de ſymonia capitulo tanta. Symonia-
cus enim nō poteſt ſaluari niſi renūciauerit be
neficio ſymoniace acqſito ⁊ niſi reſtituerit om-
ne illud quod per ſymoniam fuit acquiſitum vn
diqʒ. i. queſtio. iȷ. capitulo ſi quis dator. De iſta
materia tractaui latius in capitulo de auaricia.
Sequitur in textu vrens: ſuper quo eſt notan-
dum ꝙ combuſtores ſacrorum locorum domorū
ſegetum ⁊c. ſi impenitentes mortui fuerint care
re debent chriſtianorum ſepultura vt excommu
nicati. Iohannes andreas in capitulo ſuper eo
de rapto. ⁊ incendio. Tamē ſi in vita reſtituant
vel caueāt de reſtituēdo in vita vel in morte ad
mittūtur ad ſepulturā ⁊c. Et intellige ſi fuerint
abſoluti ⁊ vere penitentes. Iohannes andreas
in ca. in litteris de incendȷs ⁊ in capitulo peſſi-
mam. xxiȷ. q. viȷ. Tamen non eſt pretermitten-
dum ꝙ incēdiariȷ locorum ſacrorum excōmuni-
cati ab epiſcopis ſuis publica denunciatione a

papa ſolum poſſunt abſolui ⁊ nõ ab epiſcopis in
capitulo tua nos. de ſententia excõmunicatõnis
in cuius gloſa dicitur ꝙ incendiarij eccleſiarum
⁊ locoꝝ ſacrorum ipſo iure ſunt excommunicati
Alij autē incendiarij non ipſo iure. ¶ Sequitur
raptor. Super quo eſt notandū ꝙ ſi aliquis ra-
puerit virginem tenetur eam ducere in vxorem
ſi velit. ſin autem tenetur eam dotare ad arbitri-
um boni viri in. i. capitulo de adulterio ⁊ ſtupro
Si autem rapuerit ſponſam alterius vt legitur
Leuitici. xx. Deuteronomij. xxij. ⁊. xxvij. queſtio
ne. ij. capitulo omne itaqꝫ. §. ſi quis debet mori.
Quia ibi dicitur ſi quis ſpõſam alterius oppreſ-
ſerit morte moriatur: quia matrimonium viola-
uit. ⁊ eadem queſtione capitulo deſponſatas pu
ellas habetur ꝙ tam raptor ꝙ̄ rapta niſi velint
redire ad priſtinum ſtatum excommunicētur et
anathematiſentur ⁊ omni communione priuen
tur. Mulier in ciuitate oppreſſa ſi non clama-
uerit rea eſt adulterij. Si in agro ⁊c. Innoxia cē
ſetur. Uiolentum autem legibus ſubiacere de-
ſtinamus. xxxiiij. queſtione prima capitulo Non
ſatis. Alia eſt rapina que dicitur ſacrilegium vt
rapere mulierem ſacratam. rapere de ſacro. ſa-
crum de non ſacro. non ſacrum de ſacro. vt habe
tur in capitulo quiſquis. xvij. queſtione quarta ⁊
per Magiſtrum ſententiarum. xxxviij. diſtin-
ctione tertia ſentētiarum. ¶ Alia eſt rapina que
eſt ablatio rei aliene cum violētia. Unde Eccle-
ſiaſtes. xxxiiij. Qui aufert in ſudore panem quaſi
qui occidit proximū ſuum. Tales raptores com-
parantur lupo. Sophon. iij. Judices eius lupi ve
ſpertini. Similiter cõparātur leoni ⁊ vrſo. Pro
uerbiorum. xviij. Leo rugiens ⁊ vrſus eſuriens
princeps impius ſuper populum pauperem. De
talibus enim loquitur dominus. Eſaye primo.
Cum multiplicaueritis orationes veſtras nõ ex
audiam quoniam manus veſtre ſanguine. i. pec-
cato ſeu corruptione plene ſunt. Nec orationes
bonorum pro eis facte exaudiūtur: quia aduer-
ſantur eis lachryme pupillorū ⁊ viduarum. ſm
beatum Auguſtinum ſuper illud auribus perci
pe lachrymas iuſtorum. Nullum enim profectū
poteſt raptoribus facere rapina nec corpori nec
anime. Primo corpori: quia ſubſtantie impiorū
ſicut fluuius torrentes ſiccabunt. Job. Nec ani
me: quia de male acquiſitis non poſſunt facere
opus fructuoſū iuxta illud Eccleſiaſtici. xxxiiij.
Qui facit elemoſynam vel ſacrificium ex ſubſtā
tia pauperis eſt quaſi ille qui victimat filium in
conſpectu patris. Talium enim raptorum iudi-
ces erūt pauperes quos ſpoliauerūt. Job. Pau-
per ibi iuſticiam tribuit ⁊c. quia de illa materia
tractaui in capitulo de auaricia. ¶ Sequitur in

textu. Juris deceptor ſuper quo eſt notandū ꝙ
iuris deceptores ſunt mali iudices: mali aduoca
ti ⁊ notarij. praui teſtes ⁊c. qui malas cauſas ſciē
ter conſulunt ⁊ conducunt ⁊ bonas fraudulēter
faciunt malas. Omnes enī tales tenent ad reſti
tutionē de iudicibus peruerſis et aduocatis. xi.
q. iij. quaſi per totum. De periurijs ⁊ iuramentis
indebite prolatis. xxij. q. i. ⁊. ij. quaſi ꝑ totum: et
ꝙ penitentia ſeptenni debēt puniri vna cum ſa
tiſfactione condigna. xxxiij. q. iij. c. hoc ipſum: et
in ea. neceſſarie. xxij. q. iiij. De iſtis prauis iudici
bus ⁊ aduocatis legitur ſm Beatum Auguſti-
ꝙ ſunt ſimiles immo peiores hereticis: q2 ſunt
falſarij legum ⁊ canonum. Hereticus enim quā
doqꝫ ſuadet hominibus quod putat eſſe creden-
dum: ſed malꝰ aduocatꝰ ſuadet iudici vt agat qḋ
ſcit nõ agendum. Mali enī aduocati hoſtes ſūt
iuſticie veritatis ⁊ equitatis: quarum tamen ſe
amatores ⁊ defenſores profitētur: ideo de ipſis
poteſt dici illud Eſaie. lix. Conuerſum eſt retror
ſum iudicium ⁊ iuſticia lõge ſtetit corruit in pla
teis veritas: ⁊ equitas non potuit ingredi. Ad-
uocati enim mali ſunt hoſtes chriſti. Nam chri-
ſtus in mundum venit vt pacem faceret. Aduo
cati enim diſcordiam ⁊ litem amant et querunt.
De talibus aduocatis legitur in quadam trage-
dia Senece ꝙ cuidaꝫ viſum fuit Neronē apud
inferos vidiſſe balneantē miniſtros vero circa
eū aurū fluens infundētes: ⁊ inter cetera vidit
choꝝ aduocatoꝝ ad ſe venientem quibus dicebat
O venale genus hoim̄ et aduocati amici noſtri
huc accedite ⁊ in hoc vaſe omni genere tormen
toꝝ repleto mecū balneamini ad huc enī vobis
ſupereſt locus. Similiter falſus teſtis tenetur
ad reſtitutionem damni quod ille contra quem
teſtatus eſt male incurrit ſm Laudulphum. xv.
diſtinctione quarti ſententiarū ⁊. ij. queſtione. i.
capitulo votum facientem. Sequitur in textu.
Alienarumqꝫ repertor. Super quo notandum
eſt cum diſtinctione que habetur in gloſa. xiiij.
queſtione quinta capitulo. Si quid inueniſti: vbi
dicitur ſi inueni rem aliquam habitam pro dere
licta ⁊ intendam eam furari non cõmitto furtuꝫ
⁊ ſi nõ habetur pro derelicta ⁊ credam ꝙ ſic nõ
committo furtum. Si tamen non habeatur pro
derelicta nec credo ꝙ habeatur ſi eo animo ac-
cedi vt domino reſtituerem nõ cõmitto furtum
alˀs committo furtum ſi retineam. ff. de furtis. l.
falſus. §. qui alienū. Sed ſi quis inuenit theſau
rū in loco proprio ipſi eſt inuētoris. Si vero in
loco alieno caſu fortuito dimidiꝰ erit ipſius inuē-
toris ⁊ dimidiꝰ dn̄i loci. Si vero ſtudioſe q̄ſiuit
⁊ inuenit in loco alieno totus theſaurus erit do
mini loci. Si vero in loco ſacro vel religioſo ca

ſu fortuito inuenit: totꝰ theſaurꝰ eſt inuentoris: inſti
tuta de rerū diuiſione. §. theſauros. C. theſaurū
l. nemo. Tn̄ credo ꝙ ſi aliquid inueniat in loco ſa
cro ſiue caſu fortuito ſiue alio ꝙ debet reſtitui il
li qui amiſit ſi reperiatur: ſin autem debet conſi-
lio diſcreti ſacerdotis ſeu confeſſoris poni ī edi
ficio eccleſie. Si aūt in loco prophano aliq̇d re-
periatur dꝫ repertor ſignificare rectoribꝰ eccle-
ſiarū ꝓpinquiorū vt notificent in generali ꝙ ſi
ſit aliq̇s qui amiſerit ⁊c. ꝙ veniat ad ipſum ⁊ da
tis certis interſignijs rei amiſſe repertor prom-
ptus eſt reſtituere. Et ſi nõ reperiatur qui amiſe
rit debet reptor iudicio eccleſie erogare paupe-
ribus ſeu in alia opa charitatis cõmutare. Mul
ti enī credunt ſine pctõ eē ſi alienū qḋ inuenerūt
nõ reddant dicētes deꝰ dedit mihi cui debeo re-
ſtituere diſcant hoc peccatū eſſe ſimile rapine. ſi
qui inuēta nõ reddant capitulo multi. xiiij. q. v.
Si autem aliquis theſaurus in domo agro aut
alia poſſeſſione alicuius reperiatur debet ei re-
ſtitui in cuius poſſeſſione fuit res reperta. Et di
co notanter theſaurus q2 ſi citius amiſerit bur-
ſam ſuam ⁊c. In fundo. Menij nõ pro tanto de-
bet eē burſa menij: imo titij in facto conſcientie
De illa materia teneo breuiter in facto ꝯſciētie
ꝙ ſi aliquid inueniſti qḋ fuerit alterius ſiue ī lo
co proprio ſiue alieno debes reſtituere amiſſori
ſi poſſis eum inuenire. ſin autem iudicio eccleſie
debes diſtribuere aliter nõ agitur penitētia ni-
ſi reddatur res aliena. xiiij. q. vi. capitulo. ſi res.
Et per beatum Auguſtinum in epiſtola ad ma-
cedonium: ⁊ per magiſtrum ſentē. xv. diſtinctio-
ne. iiij. ſenten. Nec ideo quiſꝗ̄ putet qui rē alie-
nam iniuſte abſtulit quam reddere poteſt de illo
peccato penitere ac veniam conſequi niſi reſti-
tuat ablatū ⁊c. Talia enim illicite acquiſita non
ſunt in bonis noſtris. ff. pro ſocio. l. cum duobus
§. vltimo. Et ideo de talibus nõ debet fieri deo
ſacrificium: cum debeat fieri de bene acquiſitis
Thobie. iiij. De tua ſubſtantia honora dn̄m. De
illa materia tractabo latiꝰ in capitulo de elemo-
ſyna. Sequitur in textu rector dilapidans. Su-
per quo eſt notandum ꝙ alienatio rei ecclaſiaſti
ce non tenet ⁊ qui eam alienauit excõmunicet:
niſi reſtituat in capi. ſi q̇s preſbyterorum. de re-
bus ecciā alienandis vel nõ in ſumma per Johā-
nem andree. ⁊ quaſi per totū titulū. Itē̄m talis
alienator deponendus eſt vt preuaricator diui-
narū rerū ⁊ preceptorum caſtata omnino vendi
tione que facta eſt in capitulo nõ liceat. xij. que-
ſtione ſecunda. Item qui emerit aut perceperit
aliq̇d ex predictis ⁊ nõ reſtituerit eccleſie iterū
que eccleſie ſunt anathema ſit vſqꝫ dum fecerit
hoc oppallegato. Rector ei ecclˀie de bonis eiuſdē

eccleſie nõ licet quicꝗ̄ donare cõmutare vel vē
dere niſi forte ꝓpter aliqḋ boꝝ que ſequūtur. ſ.
vt meliora recipiat ⁊ cum totius cleri conſenſu
vel ſanioris partis id eligat quod non ſit eccle-
ſie dubium ꝑ futurum in capitulo cum apoſto-
lica de his que fiunt a prelatis. Talibꝰ enī dila-
pidatoribꝰ ⁊ alienatoribus ordine iuris preter-
miſſo dantur coadiutores ⁊ interdicitur oīs ad
miniſtratio ⁊ ecclˀie cõpetit actio ꝑſonalis ꝯtra
alienatorē ⁊ actio in rem ꝯtra poſſeſſoreꝫ. xij. q.
ij. c. apliˀcos: nec tenet iuramentū in ꝑiudiciū ec
cleſie factū etiā ſi alienās iuraſſet nõ repetere
de iureiu. c. intellecto. Tn̄ bona eccleſie pn̄t alie
nari tribꝰ modis. ꝓ alimonia pauperū. ꝓ redē-
ptione captiuoꝝ. ꝓ edificatõe ecclˀie. xij. q. ij. in
ſumma. c. aurū hoc eccliˀa: ⁊ hoc de ꝯſenſu illorū
ad quos ſpectat: q2 paſtor ꝓpria auctoritate nõ
pōt in caplˀo vt ſuꝑ aliqua de rebꝰ alienādis vel
nõ alienādis. Breuiter videre meo dilapidato
res ſunt oēs illi q̇ ꝓdigaliter patrimonia eccle
ſie diſſipant ⁊ alienāt ordine indebito. ideo ſūt
ipſo iure excõmunicati. xi. q. iij. ca. canonica. ex-
tra de ſen. excõ. ca. conqueſti. ⁊. xvij. q. iiij. §. nul-
lus res ecclˀie diſtrahat. ¶ Sequitur in textu q̇-
nis damnū male donans. Suꝑ quo nota ꝙ quo
uiſmodo damnū quis infert alteri īdebite tene
tur ad reſtitutionē. extra de iniurijs. ⁊ dāno da
to per totum. ¶ Sequitur in textu pars adiecta
ibi mandans conſilians ⁊c. vbi dicit auctor no-
ſter ſuccincte ꝙ nõ ſolum auctores: ſed manda-
tes iubētes ꝯſiliū dātes fautores ⁊ ceteri de q̇-
bus in littera fit mentio. tenētur ad reſtitutõeꝫ
in capitulo quāte ꝓſumptõis: de ſenten. excom.
Tamen ſi vnus reſtituerit integre alij liberant
quo ad illum cui reſtitutio principaliter dꝫ fieri
ſed tenetur quiſqꝫ pro rata reſtituere illi qui ꝓ
omnibus reſtituit: licet principalis auctor prio
⁊ principaliter teneatur. vnde rei ſunt nõ ſoluꝫ
qui faciunt: ſed etiā qui conſentiūt facientibus
Et ſm compēdium ſeptem ſacramentorum ſub
paucis clauduntur illi qui tenētur ad reſtitutio
nem. Unde verſus. Juſſio conſilium conſenſus
palpo reuerſus. Participans mutus nõ obſtās
non manifeſtans. Juſſio ſcꝫ qui iubet iniuſte ac
cipere vel damnum inferre. Conſilium. i. q̇ dat
conſilium accipiendi rem alienam ſeu damnum
inferendi alteri. Conſenſus. i. qui cõſentit: vt al
ter damnificetur. Palpo. i. adulans facienti: ſcꝫ
dicendo eſſe ſtrēnuū factum ⁊ huiuſmodi ex cu-
ius adulatione ſequitur damnum alterius. Re-
curſus id eſt receptans dantes damnū vel adiu
uans vel defendens participās id eſt cõicās vl
ſocius maleficij. Mutus. i. ille q̇ videns malefi
cium tacet ſiue ſit perſona publica ſiue priuata.

Non obſtans.i.nõ obijciens malefactoꝛib᷒ cum hoc poſſit vel facto vel dicto vt ſunt pꝛincipes iudices ⁊c. Nõ manifeſtes malefactorẽ q̄n latitat Omnes enim predicti tenẽtur ad reſtitutionẽ verũtamen pꝛincipalis auctoꝛ tenetur pꝛimo et pꝛincipaliter. Et ſi non habeant vnde reſtituant peniteant cũ bona voluntate reſtituẽdi: ⁊ recta intẽtione dum habuerint vnde ⁊c. Et pꝛemiſſis patet ꝙ omne alienum debet reſtitui. vnde alienũ ẽ: illud quod detinetur inuito dño. Et dicitur alienũ quinqꝫ modis. Uno modo q2 abſolute eſt ablatũ. Secũdo q2 de vſura acceptũ. Tertio: q2 dãnum alicui intulit ſicut q̄n tenetur ad intereſſe. Quarto q̄n ex aliquo fructifero ꝓuenit vt habens agrũ in pignoꝛe niſi fructus computet in ſoꝛtẽ alienũ retinet. Quinto alienum eſt qđ acquiritur in ludo taxilloꝝ vel ſimiliũ lucroꝛum que nõ habẽtur ex induſtria hoim ſeu ingenio. De ludo taxilloꝝ eſt notandũ illud qđ habetur in glo. ca. clerici. de vita ⁊ honeſtate clericoꝝ: et in glo. xxxv. di. c epõs. vbi recitatur duplex opinio de acquiſitis in ludo taxilloꝝ. pꝛima fuit ꝙ lucrãs in ludo taxilloꝝ nõ debet reddere pecuniã perdẽti: ſed erogare pijs operibus in capitulo pleriqꝫ de imũitate eccleſiarũ. ⁊ in glo. ca. clerici. de vita ⁊ honeſtate clericoꝝ. Alia opinio eſt ꝙ ille q̄ perdit rem in ludo taxilloꝛum poteſt repetere: ⁊ ideo eſt ſibi reſtituendum. ff. de alea. l. j. in fine. vbi dicitur ꝙ ſi ſeruus vel filiusfamilias amiſerit: vel illi q̄ nõ ſunt ſui iuris paterfamilias dñs vel tutoꝛ põt repetere vſqꝫ ad quinq̄ginta annos pignus ſi expoſuerit ⁊ vſqꝫ ad. xxx. annos pecuniã ⁊ ibidem notatur ꝙ ſi quis in illo ludo vendit hereditatẽ ſuã nõ tenetur de emptione accepta. ff. quarum rerũ actio nõ datur. l. ij. §. j. ⁊ ratio aſſignatur: q2 licet foꝛte in ludo taxilloꝛum dominium transferatur repeti tñ poteſt. Laudul. quidã venerabilis doctoꝛ oꝛdinis fratrũ minoꝝ ſuper xv. di. iiij. ſen. Tenet ꝙ lucrans in tali ludo tenetur ad reſtitutionẽ. Et amittẽs poteſt repetere vel ſi nõdum ſoluit poteſt nõ ſoluere. Secus eſt de ludo ſcachoꝝ vbi potius humanũ ingeniũ exercetur. Item ille qui trahit alium ad ludũ fraudulenter tenetur ad reſtitutionem. Tamen alia opinio ponitur que talis eſt ꝙ ſi amittẽtes alio iuri ſubiecti ſint vt minoꝛes. xxv. ãnis ſerui furioſi ⁊ ſimiles eis: vel illis in quoꝛuꝫ poteſtate ſunt debet reſtitui illud quod amiſerunt. Si aũt non ſint alieno iuri ſubiecti illud qđ amittũt dꝫ pauperib᷒ erogari: q2 vterqꝫ eo facto priuatur dño talis rei. ¶ Queritur vtrum mulier que per adulteriũ ſuſcepit puerũ ⁊ dedit marito vt ſuum filiuꝫ teneatur ad reſtitutionem. Solutio. Dicẽduꝫ ẽ ꝙ talis adultera debet ſuadere honeſtis vijs vt intret religionẽ talis filius quem concepit ab alio a ſuo marito: vel ꝙ efficiatur cleric᷒ ⁊ viuat de beneficijs eccleſiaſticis: nullo modo tamẽ tenetur pꝛodere ſuũ crimen nec filio ſuo dicere ⁊ ſi nullam viã tandẽ inuenire valeat ꝙ iſte ſpurius hereditatẽ dimittat debet de ſua dote ſi habeat vel de aliquo alio agere ad emendam heredi legitimã quod ſi nihil habeat de pctõ accerrime doleat ſm Laudulphũ ſup. xv. diſtin. iiij. ſen. ¶ Queritur ſi quis pꝛeſcindat venas in fundo ſuo ꝑ quas deriuatur aqua ad puteuꝫ vicini ſui taliter ꝙ aqua impeditur facere curſum ſuũ ſolitũ. ſcilicꝫ ad puteũ vicini nũquid tenetur ad reſtitutionem. Solutio. Dicendum eſt ꝙ nõ ſi hoc fecerit ſine fraude ꝓpꝛie vtilitati ꝯſulens puta q2 vtile erat ſibi habere murum ibidem qui quidem mur᷒ nõ poterat cõuenienter aliter haberi niſi per pꝛeſciſionẽ venaꝝ. ff. de regulis iuris. l. nemo dãnatur. ille caſus habetur in. l. ij. ff. de noui operis nunciatione. ¶ Sequitur in textu. Vi quibus ⁊c. ab iſta parte vſqꝫ ad illam ſi fuit ignarus confeſſoꝛ ac declarat poteſtatẽ ſacerdotis: quia aliq̄s poſſet dubitare vtrum quilibet ſacerdos habeat poteſtatẽ abſoluendi ab omni caſu ſine exceptione Et auctoꝛ noſter dicit ꝙ nõ: imo ſunt plures caſus in quibus confeſſoꝛ tenetur mittere penitẽtem ad dyoceſanũ vt eum abſoluat: vel vt penitentem remittat ad ſummũ pontificẽ ſm caſus enoꝛmitatẽ excepto caſu neceſſitatis vbi de moꝛte penitentis timetur: quia tunc quilibet ſacerdos põt abſoluere penitentẽ iniũgendo ei ꝙ ſi cõualuerit ⁊ neceſſitas ceſſauerit ꝙ adibit epm̄ ſuum vel ſuum penitẽtiarium vel ſummũ pontificem pꝛo maioꝛibus peccatis pꝛo quib᷒ niſi eminuiſſet articulus neceſſitatis erat remittendus q2 licet poteſtas ſacerdotalis que ꝯfertur in oꝛdine ſe extẽdat q̄ntum eſt de ſe ad oĩa peccata remittenda. Tamen q2 ad vſum huius poteſtatis ſequitur iuriſdictio que a maioꝛibus in inferiores deſcendit poteſt ſuperioꝛi aliqua ſibi reſeruare in quib᷒ iudiciũ inferioꝛi non cõmittit ⁊ enumeratur cõmuniter ſexdecim caſus ꝓ quib᷒ ſimplex ſacerdos debet remittere penitentẽ ad ſuũ ſuperioꝛẽ quiquidẽ caſus continentur in iſtis verſibus. Qui facit inceſtũ defloꝛãs aut homicida. Transgreſſoꝛ voti periurus ſoꝛtileguſqꝫ. Sacrilegus patrũ percuſſoꝛ vel ſodomita. Et mentita fides faciẽs incẽdia pꝛolis. Oppꝛeſſoꝛ: blaſphemus: hereticus: oĩs adulter. Clerum percutiẽs is adeat pꝛeſulem. Inceſtus eſt concubitus carnalis inter perſonas eiuſdem ſanguinis ſicut cũ matre: filia: cognata ⁊c. vel eiuſdem affinitatis: vt cum ſanguinea vxoꝛis ⁊c. vſqꝫ ad gradũ pꝛohibitum per canonem in ſua ſumma de affinita-

te ⁊ cõſanguinitate: ⁊ ſicut cauſatur inceſtus ex parte viri: ita ex parte femine quando cognoſcitur mulier ab aliquo de ſuo ſanguine vſqꝫ ad gradũ ꝓhibitũ: ⁊ ita poſſet dici de compatre ⁊ commatre paterno ⁊ filiola ſi cõmiſceant ⁊c. De pr̄e ſpũali ⁊ ſua filia ſpirituali. Unde ſilueſter vt recitat magiſter ſententiaꝝ. xli. diſt. iiij. Admonemus vt ad ſuam penitentialẽ nullus ſacerdos accedat: quia ſcriptum eſt omnes quos in penitentia accepimus: ita noſtri filij ſunt vt in baptiſmo ſuſcepti quoꝝ omniũ flagitioſa eſt cõmixtio ⁊c. Defloꝛans violenter virginem. Alij dicunt quomodo extra honũ matrimoniũ ⁊ illud videtur dicere compendiũ ſeptem ſacramentoꝝ in titulo de penitentia ⁊ non pꝛimũ: ⁊ illud peccatũ ꝓpꝛie dicitur ſtupꝛum ad pꝛimũ capitulũ refertur raptus qui eſt mulieris violenta oppꝛeſſio. Homicida volũtarius: ſcꝫ inſidiando: inuadendo cõſilium ⁊ auxiliũ pꝛebendo. adulando: conſentiẽdo: celando ⁊ diligentiam debitam adhibendo: quia non ſoluꝫ qui manibus occidunt homicide ſunt: ſed etiam quoꝝ auxilio: conſilio: mandato: fauoꝛe ⁊c. aliquis occiditur de peni. diſt. i. c. periculoſe. ⁊ capitulo ſicut dignũ de homicidio. Tamen notetis hic de voluntate occidendi ꝙ vbi factuꝫ ſequitur voluntatem grauius eſt peccatũ licet quo ad deum cẽſeatur homicida volens occidere. de peni. diſt. i. capitulo ſi cui. Nam grauioꝛ penitentia imponitur interfectoꝛi q̄ꝫ volenti interficere eadem diſtinctione capitulo homicidioꝛũ: ⁊. lxxxvi. diſtinc. capitulo paſche. Peccata enim que ſola voluntate committuntur ſola voluntate dimittũtur: ſm Bartholum arbitrij. ff. de pactis. l. ab emptione: tamen illa praua volũtas debet per penitentiam purgari: qui volũtas quo ad deũ reputatur ꝓ facto in eo cui deeſt poteſtas in gloſa capitulo pꝛio. extra de eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruande. ¶ Ad illud ꝓpoſitum querit Bonauen. vtrum grauius peccat qui vult ⁊ nõ poteſt q̄ꝫ qui vult ⁊ facit cũ vtrobiqꝫ ſit voluntas plena. Soluit ideꝫ doctoꝛ dicens ꝙ ratõne maioꝛis contemptus opus nõ addit ad iniquitatem voluntatis quia voluntas plena auertit a deo per ſe ſicut cum eſt operi cõiuncta. ſed ratione delectationis et damnificationis addit opus ad nequiciã voluntatis. Magis enim delectatur foꝛnicans actu q̄ꝫ voluntate ⁊ maius damnum infert occidens actu q̄ꝫ voluntate: ⁊ ſm hoc exponitur gloſa qui addit op᷒ voluntati apponit iniquitatẽ iniquitati: ſup illđ pſalmũ. Saluum me fac ibi appone iniq̄tatẽ ſup iniquitatem eoꝝ ⁊ non intrant in iuſticiã tuã ⁊c. ¶ Nota tamen ꝙ pꝛimũ peccatũ eſt que mala ſũt cogitaſſe. ¶ Scđm cogitatiõibus acquieuiſſe ꝑuerſis. ¶ Tertium eſt ꝙ mente quis decreuerit opere complere. ¶ Quartum eſt poſt peccatum non agere penitentiã ⁊ ſuo ſibi complacere delicto de peni. diſt. i. c. q̄ꝓbꝛem. §. ibidem ſup trib᷒ ſceleribus damaſ. ¶ Item eſt notandũ ꝙ differẽtia eſt inter peccatũ ⁊ iniquitatem quoniã peccatum eſt opus. iniquitas autem qualitas mentis in gloſa capitulo i lle res. de peni. diſtin. ij. vbi dixit Ambꝛoſius ꝙ peccatum eſt opus iniquitatis: quia ex iniquitate vt ex cauſa ꝓcedit. ¶ Queritur vtrum caſu occidẽs hominem teneatur homicida. Solu. Dicendum eſt quia aut dabat operam rei licite ⁊ adhibuerit diligentiã quantã potuit: ⁊ ſic ei nõ debetur imputari. extra de homicida. ⁊ capitulo dilectis: ⁊. c. et litteris. ⁊. c. vlti. ⁊ i. diſtinctõne capitulo ſi quis ⁊ tribus capitulis ſequentibus: ⁊. c. ſi duo fratres: ⁊. c. hi que. eadeꝫ diſtinctiõe. Si aũt non adhibuerit diligentiam quam potuit imputabitur ei ꝓpter negligentiã ſuam que culpe videtur annumerari: aut nõ dabat operam rei licite ⁊ tunc ſiue diligentiaꝫ adhibuerit ſiue non ſemper imputabitur ei. l. di. c. ſi qui voluntate: ⁊ extra đ homicida. capitulo cõtinebatur De hoc tractabo latius in titulo de ſacramento oꝛdinis. Transgreſſoꝛ voti. i. extra caſum neceſſitatis. Super quo nota ꝙ votum eſt ꝓmiſſio facta deo de aliquo actu virtutis. Alio mõ diffinitur ſic. Uotũ eſt alicui᷒ boni cũ deliberatione deo facta pollicitatio in. ca. i. de voto ⁊ voti redemptione in glo. ¶ Ulterius notanduꝫ eſt ꝙ votũ eſt duplex. ſ. tacitũ ⁊ expꝛeſſuꝫ. Uotũ tacitũ fit ex ſola coꝛdis cogitatione ⁊ diffinitur ſic. Uotum eſt conceptio melioꝛis pꝛopoſiti animi deliberatione firmata. Uotum vero exp̄ſſuꝫ fit verbis vel ſignis: ⁊ diffinitur ſic. Uotũ eſt teſtificatio quedã ꝓmiſſionis ſpontanee que deo ⁊ de his que dei ſunt ꝓpꝛie fieri dꝫ per magiſtrũ ſenten. xxxviij. di. iiij. vbi dicit idem magiſter ꝙ votum eſt duplex cõmune ⁊ ſingulare. Cõmune eſt illud qđ in baptiſmo omnes faciunt cũ ſpondent renunciare diabolo ⁊ pompis eius. Singulare vt cum aliquis ſponte ꝓmittit ſeruare virginitatem vel continentiam vel aliquid hmõi. Item ſingulare diuiditur quia aliud eſt priuatũ aliud eſt ſolẽne. Priuatum eſt votum in abſcondito factũ. ⁊ ſm iuriſtas dicitur votum ſimplex quod fit mente deo vel nuda ꝓmiſſione ſine ſolẽnitate ſpeciali. ¶ Uotum vero ſolenne fit i cõſpectu eccleſie ſcꝫ quãdo homo actualiter ſe deo dedicat per ſacri oꝛdinis ſuſceptionem per pꝛofeſſionẽ debite regule debito modo facte in manu ſuperioꝛis cui pꝛofeſſio debꝫ fieri per ſuſceptionem ſacri habitus qui tantuꝫ datur pꝛofeſſis per doctoꝛes. xxxviij. diſtinc. iiij. ſententiarum.

ꝛ de voto ꝛ voti redemptione.ꝛ quomodo ſolen
niſatur votuz habet videri.xxvij.q.i.capitulo ſi⸗
cut qui clerici vel vouentes⸗capitulo rurſus.In
generali poteſt votum ſic diffiniri.Uotum eſt a
licuius boni cum animi deliberatione deo facta
ꝓmiſſio.Notanter dicitur cum animi delibera⸗
tione:quia plura requirūtur ad votum delibera
tio voluntatis qua qui vouet debet prius delibe
rare in mente vtrū illud qđ vouere vult ſit ei ex
pediens ꝛ an poſſit perſeuerare.ſecundo requi⸗
ritur ꝙ ꝓpoſitum ſit firmū.Itez ꝓſpicitur pro⸗
miſſio voti in qua ratio voti conſiſtit.¶ Queritur
vtrum poſſit fieri votum de malo ſicut de bono.
Solutio.Dicendum eſt ꝙ ſimpliciter votum eſt
alicuius boni:ideo de eo quod malum eſt ſimpli
citer non poteſt fieri votum. vt ſi aliquis voue⸗
at ſe fornicari aut hoiem occidere ꝛc.¶ In omni
bus talibus decretum voluntatis eſt mutanduz
ꝛ agenda eſt penitentia de turpi voto . Simili⸗
ter votum nō debet fieri de impoſſibilibus vt ſi
voueat ſe nō moriturū Itez non dz fieri votū de
indifferenti inꝙtum ſcz non eſt de materia vir⸗
tutis vt leuare feſtucam ꝛ huiuſmodi. Item nō
debet fieri votum de bono cōmuni qđ eſt omni⸗
bus neceſſariū ꝛ ad qđ omnes tenentur ſicut vo
tum baptiſmale.Sed ſolum debet fieri votū de
bono ſupererogatōnis.vt religio ieiunij elemo
ſyna peregrinatio cōtinētia.ꝛ huiuſmodi ſm cō
pendium ſeptem ſacramentorū.¶ Queritur nū⸗
quid tenetur vouēs adimplere illud quod vouit
Solutio.Dicendum eſt ꝙ ſic. vñ ps.Uouete et
reddite qđ exponiť ſi voueritis adimplete.xvij.
q.i.cap.i.ꝛ.c.qui bona.ꝛ.xxij.q.i.§.i.Sanctis eſt
non vouere ꝙ votum ꝓut melius poteſt non ꝑ⸗
ficere.xij.q.i.ſanctus ꝛ facetus. Si tibi contige
rit aliquid ꝓmittere ſanctis.Solue libens ne te
fiat vindicta tonantis.ꝛ intelligatur niſi occur⸗
rerit impedimentum ꝓpter qđ non poſſit adim
pleri.Unde licet homo cū deliberatōe voueat ꝛ
potuit adimplere qđ vouit dum illud vouit ꝛ po
ſtea fiat impotens ex aliqua cauſa ad ſoluendū
votuz non tenetur.Debet tamen facere qđ in ſe
eſt vt ſaltem habeat promptā voluntatem faciē
di qđ pōt.vnde qui vouit religionē aut ſpeciale
monaſteriū intrare ꝛ illi qui ſunt dz monaſterio
nolunt ipſum recipere debet operā dare ꝙtum
pōt vt ibi recipiatur ꝛ ſi nō bene pōt ibi recipi:
quia illi de monaſterio illo nolunt:nō teneť aliā
religionem intrare quia ad illam ſolum ſe obli⸗
gauit cōſenſu recipientiū ſuppoſito qui in tali⸗
bus ſemꝑ intelligitur. Si vero intentionis ſue
fuerit ſe obligare ad religionis ingreſſum ꝛ ex
conſequenti eligit hoc monaſterium.ꝛ non pōt
in illo recipi debet aliū locū requirere donec ꝑ
fecerit quod promiſit.Item ſi ille qui votū emi⸗
ſit ſi ex ꝓpria culpa incidat in impoſſibilitatem
ſoluendi debet de culpa confiteri ꝛ agere peni⸗
tentiam ſicut mulier que vouit virginitatem ſi
poſtea corrūpitur non ſoluz ſeruare tenetur qđ
poteſt:ſcz perpetuā continentiā:ſed de peccato
quod cōmiſit debet penitentiaz agere ſm arbi⸗
triū confeſſoris.¶ Queritur qui ſunt illi qui poſ
ſunt vouere.Solutio. Illi qui ſunt in poteſtate
alterius non poſſunt vouere nec per votum ſe
obligare his in quibus alteri ſunt ſubiecti: ſz in
alijs in quibus non ſubijciuntur poſſunt vouere
ꝛ ſe per votum obligare.vnde vir vel mulier ad
annos pubertatis perueniens ſue conditionis
eſt arbiter nec eſt ſub poteſtate parentuz ꝙtum
ad ea que pertinent ad perſonaz ſuam: ideo po⸗
teſt ꝛ religionem intrare ꝛ matrimoniū contra⸗
here abſqz conſenſu parentum. ¶ Nota ꝙ ſeruꝰ
qui eſt in poteſtate domini ꝙtum ad operas per
ſonales non poteſt religionem vouere vel aliđ
votū facere ꝑ quod ab obſequio domini ſui ſub⸗
trahatur.Similiter nec religioſus poteſt voue
re ſine conſenſu ſuperiori ſui.nec vxor ſine con⸗
ſenſu viri ſui.nec puella ſine conſenſu patris. Et
nota ꝙ licet tales qui vouere non poſſunt de fa
cto voueant:non peccant vouendo ſi adimplere
non poſſunt:quia in voto eorum intelligitur de
bita conditio.ſ.ſi ſuis ſuperioribus placeat. Uir
etiam ſine conſenſu mulieris ſue continentiam
vouere non poteſt:nec econuerſo cum vir pote⸗
ſtatem ſui corporis non habeat : ſed mulier nec
econtra.Et ſi alter eorum vouerit non eſt tenen
dum votuz:ſed debent agere penitentiam de vo
to male facto.Ille eſt ſermo quē precepit domi⸗
nus ſi quis virorum votum domino vouerit aut
ſi iuramento conſtrinxerit non faciet irritū ver
bum ſuum:ſed omne qđ iurauerit implebit. mu
lier vero in etate puellari que eſt ī domo patris
ſui ſi vouerit aut ſe iuramento conſtrinxerit ſi
cognouit pater eius ꝙ pollicita eſt ꝛ tacuerit vo
ti rea erit ꝛ quicquid pollicita eſt opere comple⸗
bit.Si autem ſtatim vt audiuit pater contradi⸗
xerit vota irrita erunt.Si vero mulier maritus
habuit et vouerit aliquid. Si vir ſciens votum
mulieris ſue in alteram diez diſtulerit quicquid
mulier vouit reddet:quia ſtatim vt audiuit tacu
it.Si vero maritus audiens votuz mulieris ſue
voto contradixerit irritum erit votū mulieris
ſue.Numeri tertio. Tamen licet vir non poſſit
continentiam vouere inuita vxore: poteſt tamē
ipſa inuita crucem vouere ꝛ accipere in fauorez
negocij pro quo crux ſumitur ſicut poſſet milita
re pro domino ſuo terreno a quo feudum tenet
abſqz conſenſu vxoris:nec propter hoc ſubtrahi

tur vxori omnino ius ſuum cum poſſit virum cō
ſequi et ſatis probabile eſt ꝙ vxor debeat velle
continere ad tempus ſubueniendo eccleſie ge⸗
nerali.Tamen propter hoc ꝙ vir poteſt accipe⸗
re crucem ſine conſenſu vxoris non ſequitur ꝙ
mulier poſſit eam vouere ſine conſenſu viri cuz
vir ſit caput mulieris. Item quia vxor cum ma⸗
iori periculo caſtitatis diſcurrit per terras ꝙ̄ vir
Et ideo vxor illud votum peregrinationis ſan⸗
cte terre vouere nō pōt ſine conſenſu viri ſui li⸗
cet vir illud poſſit ſine conſenſu vxoris.¶ Queri
tur ad quos ſpectat votorū diſpenſatio. Solu⸗
tio.Dicendū eſt ꝙ precipue ꝛ principaliter ad ſū
mum pontificē pertinet votorū diſpenſatio cuz
plenarie gerat vicem xp̄i. Alijs tñ prelatis infe
rioribus cōmittitur diſpenſatio in votis que cō
muniter fiunt ꝛ que indigens frequenti diſpēſa
tiōe ſicut ī peregrinatiōibꝰ ieiunijs:ꝛ hmōi.Uo
ta aūt maiora ſicut continentie peregrinatiōes
terre ſancte reſeruanť ſummo pontifici. de illa
materia.in titulo de voto ꝛ voti redemptione ꝑ
totū.ꝛ per Innocentiuz ibidem ꝛ per doctores
in.xxxviij.diſt.quarti ſententiarū ꝛ.xxxij.q. qn⸗
ta capitulo quod deus.De voto per beatū Tho⸗
mam ſecunda ſecunde queſtione.lxxxviij. Per⸗
iurus.ſcilicet coram iudice vel pluribus ex quo
ſcandalum oritur.Pro quo eſt notandum ꝙ per
iurium eſt falſum iurare. vt ait Auguſtinꝰ in li⸗
bro pſalmiſtarum ſuper.ps.Domini eſt terra. et
vigeſimaſecunda queſtione ſecunda in princi⸗
pio capitulo predicandum.§.quod autez.¶ Pro
vlteriori declaratione eſt notanduz ꝙ quattuor
modis dicitur committi periurium.Uno modo
ſi aliquis ignoranter falſum iuret ꝛ illud nō eſt
peccatum mortale cū credat verum dicere.xxij.
queſtione ſecunda capitulo beatus. Alio modo
dicitur periurium factum iuramentum ſcienter
falſum ꝛ illud eſt peccatum mortale:vt infra eo⸗
dem capitulo homines.Alio modo dicitur per
iurium indiſcretum iuramentum ꝛ illud quādo
qꝫ eſt mortale.vt.xxij. queſtione quarta capitu⸗
lo qui ſacramento ꝛ quandoqꝫ veniale diſtinctio
ne.xxv.§.alias.capitu.Alio modo dicitur periu
rium tranſgreſſio iuramenti ꝛ illud quandoqꝫ ē
veniale quando fit indeliberate.xxij. queſtione
quarta capitulo in malis quandoqꝫ eſt mortale:
vt infra eadem queſtiōe quarta capitulo ſi quid
tamen credo ꝙ hic intelligatur de periurio co⸗
ram iudice vel coram pluribus vnde ſcandalum
oritur. ¶ De vlteriori declaratione iſtius mate⸗
rie videatur.xxij.queſtione quinta capitulo qui
periurat ꝛ de penitentia ſibi danda per epiſcopū
eodez capitulo et pluribus alijs capitulis ſequē
tibus per magiſtrum.xxix.diſtinctiōe tertij ſen⸗
tentiarum et per beatum Thomam ꝛ plures a⸗
lios doctores ibidem.De ydolatria per beatum
Thomam ſecunda ſecunde queſtione. lxxxixij.
Sortilegus huius pretextu intelliguntur diui⸗
natores:incantatores:auxilium demonuz inuo⸗
cantes et eis reuerentiam exhibentes. De illa
materia videatur.xxvij.diſt.capitulo virgines:ꝛ
§.virgines eodem de ſacrilegio per beatū Tho
mam in ſecunda ſecunde queſtione.xcix.Sacri⸗
legus ſcz auferendo rem ſacraz de loco ſacro: rē
ſacram de loco non ſacro:rem non ſacram de lo
co ſacro.Ad hoc capitulum refertur violatio ec
cleſiarum ꝛ locorum ſacrorum.ſcz hominē extra
hendo crimen fornicationis vel ſanguinis effu⸗
ſionem in eis perpetrando ꝛ ſimiliter moniales
vel mulierem ſacratam carnaliter cognoſcendo
Patrum percuſſor ſcz voluntarie cauſa vindi⸗
cte vel iniurie vel faciendo aliquid illicitum ex
quo patris aut matris ſequitur percuſſio.Tamē
noteris ꝙ ſi pater aut mater percuſſerit attroci
ter filium ſuum in ſacris conſtitutum ſcz excedē
do modum debent remitti ad dyoceſanum.ſecꝰ
ſi fuerit conſtitutus in minoribus ordinibꝰ. So
domita vt hominis cum hoie vel mulieres cum
muliere extra vas debitum:vel cū bruto ꝛc. Ad
hoc capitulum refertur omnis mollicies carna⸗
lis ꝓcuratio per contractuz ꝛc. Mentita fides
cum intētione decipiendi vel damnū inferendi
vt in ſeruis apparet qui res dominorū ſuorū ſer
uare debent.Similiter vbi alterum preiudiciū
generatur ſicut in debitoribus apparet qui fidē
promiſſam dilatant.¶ Ad hoc capitulum referť
omnis ꝓmiſſio pernicioſa vt cum quis cōtraxit
ſponſalia cum aliqua vel ecōuerſo.ꝛ poſt nō diſ⸗
ſolutis iuramētis contrahit cū alia vel econuer
ſo.Faciens incendia domoꝝ ſegetum ꝛc.preter
caſum iuſti belli ſm compendiū ſeptez ſacramē
torū.Tamen ſm aliquos intelligiť nō denūcia
tus.qꝛ ſi fuerit denunciatꝰ ab ep̄o nō pōt abſol⸗
ui niſi a papa.¶ Prolis oppꝛeſſor ſcz ſponte.Et ad
hoc capitulum referť ꝓcuratio ſterilitatis ex ab
hortiuoꝝ ꝛ ſi fetus ꝓcreatus ſeu formatꝰ fuerit
in ventre habens aīam homicidiū eſt.Et ad hoc
capitulum referť eius diſtinctio.¶ Pro cuiꝰ ma
iori declaratiōe eſt notandū ꝙ ꝓcurans venenū
ſterilitatis non eſt homicida niſi ſoboles fuerit
animata in ca.ſi aliqs:ꝛ.c.ſicut: eꝫ extra de ho⸗
mici.xxxij.que.ij.capitulo qđ vero: ꝛ ꝑ magiſtrū
ſenten.xxxi.diſt.iiij.ꝛ per beatū Aug.ſuꝑ exodū
de blaſphemia ꝑ beatū Thomā in ſecūda ſecūde
q.xiij.Blaſphemus oīs vſurpans qđ eſt dei ſibi
vel alteri a deo.¶ Hereticus ſupple occultus id
eſt diuiſus a fide catholica:ſcz ſentiendo vel pre
dicando vel quouiſmodo docendo contra arti⸗

⁊ de voto ⁊ voti redemptione.⁊ quomodo ſolen
niſatur votuʒ habet videri.xxvij.q.i.capitulo ſi-
cut qui clerici vel vouentes·capitulo rurſus.In
generali poteſt votum ſic diffiniri.Uotum eſt a
licuius boni cum animi deliberatione deo facta
ꝓmiſſio.Notanter dicitur cum animi delibera-
tione:quia plura requirūtur ad votum delibera
tio voluntatis qua qui vouet debet prius delibe
rare in mente vtrū illud qđ vouere vult ſit ei ex
pediens ⁊ an poſſit perſeuerare.ſecundo requi-
ritur ꝙ ꝓpoſitum ſit firmū.Iteʒ ꝓſpicitur pro-
miſſio voti in qua ratio voti conſiſtit.¶ Querit
vtrum poſſit fieri votum de malo ſicut de bono.
Solutio.Dicendum eſt ꝙ ſimpliciter votum eſt
alicuius boni:ideo de eo quod malum eſt ſimpli
citer non poteſt fieri votum. vt ſi aliquis voue-
at ſe fornicari aut hoīem occidere ⁊c.¶ In omni
bus talibus decretum voluntatis eſt mutanduʒ
⁊ agenda eſt penitentia de turpi voto . Simili-
ter votum nō debet fieri de impoſſibilibus vt ſi
voueat ſe nō moriturū Iteʒ non dʒ fieri votū de
indifferenti inq̄ntum ſcʒ non eſt de materia vir-
tutis vt leuare feſtucam ⁊ huiuſmodi. Item nō
debet fieri votum de bono cōmuni qđ eſt omni-
bus neceſſariū ⁊ ad qđ omnes tenentur ſicut vo
tum baptiſmale.Sed ſolum debet fieri votū de
bono ſupererogatōnis.vt religio ieiunij elemo
ſyna peregrinatio cōtinētia.⁊ huiuſmodi ſm cō
pendium ſeptem ſacramentorū.¶ Queritur nū-
quid tenetur vouēs adimplere illud quod vouit
Solutio.Dicendum eſt ꝙ ſic. vñ p̄s.Uouete et
reddite qđ exponit ſi voueritis adimplete.xvij.
q.i.cap.i.⁊.c.qui bona.⁊.xxij.q.i.§.i.Sanctis eſt
non vouere q̄ȝ votum ꝓut melius poteſt non ꝑ-
ficere.xij.q.i.ſanctus ⁊ facetus. Si tibi contige
rit aliquid ꝓmittere ſanctis.Solue libens ne te
fiat vindicta tonantis.⁊ intelligatur niſi occur-
rerit impedimentum ꝓpter qđ non poſſit adim
pleri.Unde licet homo cū deliberatōe voueat ⁊
potuit adimplere qđ vouit dum illud vouit ⁊ po
ſtea fiat impotens ex aliqua cauſa ad ſoluendū
votuʒ non tenetur.Debet tamen facere qđ in ſe
eſt vt ſaltem habeat promptā voluntatem faciē
di qđ pōt.vnde qui vouit religionē aut ſpeciale
monaſteriū intrare ⁊ illi qui ſunt de monaſterio
nolunt ipſum recipere debet operā dare q̄ntum
pōt vt ibi recipiatur ⁊ ſi nō bene pōt ibi recipi:
quia illi de monaſterio illo nolunt:nō tenet aliā
religionem intrare quia ad illam ſolum ſe obli-
gauit cōſenſu recipientiū ſuppoſito qui in tali-
bus ſemꝑ intelligitur. Si vero intentionis ſue
fuerit ſe obligare ad religionis ingreſſum ⁊ ex
conſequenti eligit hoc monaſterium.⁊ non pōt
in illo recipi debet aliū locū requirere donec ꝑ

fecerit quod promiſit.Item ſi ille qui votū emi-
ſit ſi ex ꝓpria culpa incidat in impoſſibilitatem
ſoluendi debet de culpa confiteri ⁊ agere peni-
tentiam ſicut mulier que vouit virginitatem ſi
poſtea corrūpitur non ſoluʒ ſeruare tenetur qđ
poteſt:ſcʒ perpetuā continentiā:ſed de peccato
quod cōmiſit debet penitentiaʒ agere ſm arbi-
triū confeſſoris.¶ Queritur qui ſunt illi qui poſ
ſunt vouere.Solutio. Illi qui ſunt in poteſtate
alterius non poſſunt vouere nec per votum ſe
obligare his in quibus alteri ſunt ſubiecti: ſʒ in
alijs in quibus non ſubijciuntur poſſunt vouere
⁊ ſe per votum obligare.vnde vir vel mulier ad
annos pubertatis perueniens ſue conditionis
eſt arbiter nec eſt ſub poteſtate parentuʒ q̄ntum
ad ea que pertinent ad perſonaʒ ſuam: ideo po-
teſt ⁊ religionem intrare ⁊ matrimoniū contra-
here abſqʒ conſenſu parentum. ¶ Nota ꝙ ſeru⁹
qui eſt in poteſtate domini q̄ntum ad operas per
ſonales non poteſt religionem vouere vel aliđ
votū facere ꝑ quod ab obſequio domini ſui ſub-
trahatur.Similiter nec religioſus poteſt voue
re ſine conſenſu ſuperiori ſui.nec vxor ſine con-
ſenſu viri ſui.nec puella ſine conſenſu patris. Et
nota ꝙ licet tales qui vouere non poſſunt de fa
cto voueant:non peccant vouendo ſi adimplere
non poſſunt:quia in voto eorum intelligitur de
bita conditio.ſ.ſi ſuis ſuperioribus placeat. Uir
etiam ſine conſenſu mulieris ſue continentiam
vouere non poteſt:nec econuerſo cum vir pote-
ſtatem ſui corporis non habeat : ſed mulier nec
econtra.Et ſi alter eorum vouerit non eſt tenen
dum votuʒ:ſed debent agere penitentiam de vo
to male facto.Ille eſt ſermo quē precepit domi-
nus ſi quis virorum votum domino vouerit aut
ſi iuramento conſtrinxerit non faciet irritū ver
bum ſuum:ſed omne qđ iurauerit implebit. mu
lier vero in etate puellari que eſt ī domo patris
ſui ſi vouerit aut ſe iuramento conſtrinxerit ſi
cognouit pater eius ꝙ pollicita eſt ⁊ tacuerit vo
ti rea erit ⁊ quicquid pollicita eſt opere comple-
bit.Si autem ſtatim vt audiuit pater contradi-
xerit vota irrita erunt.Si vero mulier maritū
habuit et vouerit aliquid. Si vir ſciens votum
mulieris ſue in alteram dieʒ diſtulerit quicquid
mulier vouit reddet:quia ſtatim vt audiuit tacu
it.Si vero maritus audiens votuʒ mulieris ſue
voto contradixerit irritum erit votū mulieris
ſue.Numeri tertio. Tamen licet vir non poſſit
continentiam vouere inuita vxore: poteſt tamē
ipſa inuita crucem vouere ⁊ accipere in fauoreʒ
negocij pro quo crux ſumitur ſicut poſſet milita
re pro domino ſuo terreno a quo feudum tenet
abſqʒ conſenſu vxoris:nec propter hoc ſubtrahi

tur vxori omnino ius ſuum cum poſſit virum cō
ſequi et ſatis probabile eſt ꝙ vxor debeat velle
continere ad tempus ſubueniendo eccleſie ge-
nerali.Tamen propter hoc ꝙ vir poteſt accipe-
re crucem ſine conſenſu vxoris non ſequitur ꝙ
mulier poſſit eam vouere ſine conſenſu viri cuʒ
vir ſit caput mulieris. Item quia vxor cum ma-
iori periculo caſtitatis diſcurrit per terras q̄ȝ vir
Et ideo vxor illud votum peregrinationis ſan-
cte terre vouere nō pōt ſine conſenſu viri ſui li-
cet vir illud poſſit ſine conſenſu vxoris.¶ Queri
tur ad quos ſpectat votorū diſpenſatio. Solu-
tio.Dicendū eſt ꝙ precipue ⁊ principaliter ad ſū
mum pontificē pertinet votorū diſpenſatio cuʒ
plenarie gerat vicem xp̄i. Alijs tñ prelatis infe
rioribus cōmittitur diſpenſatio in votis que cō
muniter fiunt ⁊ que indigens frequenti diſpēſa
tiōe ſicut ī peregrinatiōib⁹ ieiunijs:⁊ hmōi.No
ta aūt maiora ſicut continentie peregrinatiōes
terre ſancte reſeruant ſummo pontifici. de illa
materia.in titulo de voto ⁊ voti redemptione ꝑ
totū.⁊ per Innocentiuʒ ibidem ⁊ per doctores
in.xxxviij.diſt.quarti ſententiarū ⁊.xxxij.q. qn-
ta capitulo quod deus.De voto per beatū Tho-
mam ſecunda ſecunde queſtione.lxxxviij. Per-
iurus.ſcilicet coram iudice vel pluribus ex quo
ſcandalum oritur.Pro quo eſt notandum ꝙ per
iurium eſt falſum iurare. vt ait Auguſtin⁹ in li-
bro pſalmiſtarum ſuper.p̄s.Domini eſt terra. et
vigeſimaſecunda queſtione ſecunda in princi-
pio capitulo predicandum.§.quod auteʒ.¶ Pro
vlteriori declaratione eſt notanduʒ ꝙ quattuor
modis dicitur committi periurium.Uno modo
ſi aliquis ignoranter falſum iuret ⁊ illud nō eſt
peccatum mortale cū credat verum dicere.xxij.
queſtione ſecunda capitulo beatus. Alio modo
dicitur periurium factum iuramentum ſcienter
falſum ⁊ illud eſt peccatum mortale:vt infra eo-
dem capitulo homines. Alio modo dicitur per
iurium indiſcretum iuramentum ⁊ illud quādo
qʒ eſt mortale.vt.xxij. queſtione quarta capitu-
lo qui ſacramento ⁊ quandoqʒ veniale diſtinctio
ne.xxv.§.alias.capitu. Alio modo dicitur periu
rium tranſgreſſio iuramenti ⁊ illud quandoqʒ ē
veniale quando fit indeliberate.xxij. queſtione
quarta capitulo in malis quandoqʒ eſt mortale:
vt infra eadem queſtiōe quarta capitulo ſi quid
tamen credo ꝙ hic intelligatur de periurio co-
ram iudice vel coram pluribus vnde ſcandalum
oritur. ¶ De vlteriori declaratione iſtius mate-
rie videatur.xxij.queſtione quinta capitulo qui
periurat ⁊ de penitentia ſibi danda per epiſcopū
eodeʒ capitulo et pluribus alijs capitulis ſequē
tibus per magiſtrum.xxix.diſtinctiōe tertij ſen-

tentiarum et per beatum Thomam ⁊ plures a-
lios doctores ibidem. De ydolatria per beatum
Thomam ſecunda ſecunde queſtione. lxxxixiij.
Sortilegus huius pretextu intelliguntur diui-
natores:incantatores:auxilium demonuʒ inuo-
cantes et eis reuerentiam exhibentes. De illa
materia videatur.xxvij.diſt.capitulo virgines:⁊
§.virgines eodem de ſacrilegio per beatū Tho
mam in ſecunda ſecunde queſtione.xcix. Sacri-
legus ſcʒ auferendo rem ſacraʒ de loco ſacro: rē
ſacram de loco non ſacro:rem non ſacram de lo
co ſacro. Ad hoc capitulum refertur violatio ec
cleſiarum ⁊ locorum ſacrorum.ſcʒ hominē extra
hendo crimen fornicationis vel ſanguinis effu-
ſionem in eis perpetrando ⁊ ſimiliter moniale
vel mulierem ſacratam carnaliter cognoſcendo
Patrum percurſor ſcʒ voluntarie cauſa vindi-
cte vel iniurie vel faciendo aliquid illicitum ex
quo patris aut matris ſequitur percuſſio.Tamē
noteris ꝙ ſi pater aut mater percuſſerit attroci
ter filium ſuum in ſacris conſtitutum ſcʒ excedē
do modum debent remitti ad dyoceſanum.ſec⁹
ſi fuerit conſtitutus in minoribus ordinib⁹. So
domita vt hominis cum hoīe vel mulieres cum
muliere extra vas debitum:vel cū bruto ⁊c. Ad
hoc capitulum refertur omnis mollicieí carna-
lis ꝓcuratio per contractuʒ ⁊c. Mentita fides
cum intētione decipiendi vel damnū inferendi
vt in ſeruis apparet qui res dominorū ſuorū ſer
uare debent.Similiter vbi alterum preiudiciū
generatur ſicut in debitoribus apparet qui fidē
promiſſam dilatant.¶ Ad hoc capitulum refert
omnis ꝓmiſſio pernicioſa vt cum quis cōtraxit
ſponſalia cum aliqua vel ecōuerſo.⁊ poſt nō diſ-
ſolutis iuramētis contrahit cū alia vel econuer
ſo.Faciens incendia domorꝫ ſegetum ⁊c.preter
caſum iuſti belli ſm compendiū ſepteʒ ſacramē
torū.Tamen ſm aliquos intelligit nō denūcia
tus.qꝛ ſi fuerit denunciat⁹ ab ep̄o nō pōt abſol-
ui niſi a papa.¶ Prolis oppſſor ſcʒ ſponte.Et ad
hoc capitulum refert ꝓcuratio ſterilitatis ex ab
hortiuorꝫ ⁊ ſi fetus ꝓcreatus ſeu format⁹ fuerit
in ventre habens aīam homicidiū eſt.Et ad hoc
capitulum refert eius diſtinctio.¶ Pro cui⁹ ma
iori declaratiōe eſt notandū ꝙ ꝓcurans venenū
ſterilitatis non eſt homicida niſi ſoboles fuerit
animata in ca.ſi aliqs:⁊.c.ſicut: eꝫ extra de ho-
mici.xxxij.que.ij.capitulo qđ vero: ⁊ ꝑ magiſtrū
ſenten.xxxi.diſt.iiij.⁊ per beatū Aug.ſuꝑ exodū
de blaſphemia ꝑ beatū Thomā in ſecūda ſecūde
q.xiij.Blaſphemus oīs vſurpans qđ eſt dei ſibi
vel alteri a deo.¶ Hereticus ſupple occultus id
eſt diuiſus a fide catholica:ſcʒ ſentiendo vel pre
dicando vel quouiſmodo docendo contra arti-

culos fidei ſeu contra determinationē ſacroſan
cte matris eccleſie. Omnis adulter: ſcʒ accedēs
ad thorum alterius vel thorum ſuuʒ violans illi
cito cōcubitu ſiue vir fuerit ſiue mulier. Cleruʒ
ꝑcutiens: ſcʒ animo iniuriandi in ſe vel in reb⁹ ſi
bi coniunctis ⁊ veſtimentis ⁊ huiuſmodi ⁊c. Et
ſi atrox fuerit iniuria aut enormis abſolutio ſpe
ctat ad ſummū pontificē. His adduntur plures
alij caſus in quib⁹ dʒ confeſſor remittere penitē
tem ad ſuū dyoceſanū vt eū abſoluat vel eum re
mittat ad papā ⁊c. Unus caſus eſt cū clericus ꝓ
mouetur per ſaltum ꝑtermiſſo aliquo ordine: vt
ſi ꝓmoueatur ī dyaconū ꝑtermiſſo ſubdyacona
tu ⁊c. Alius caſus cū clericus facit ſe ꝓmoueri
ſine licētia ſui dyoceſani. Alius caſus eſt tractā
tes in malis vſibus eucharistiā criſma ⁊c. Alius
caſus eſt cū aliq̄ expoſuerint filios ſuos in hoſpi
tali vel in alio loco. Alius caſus de his q̄ coeunt
cū iudea vel ſarracena. Alius caſus cū penitens
eſt vſurarius manifeſtus. Alius caſus eſt cū q̄s
venit cōtra iuramentū ſuū licite preſtitū. Alius
caſus ſi interdicti ſuſpenſi aut excōmunicati no
minatim ſe iungant diuinis. Alius caſus cū ad-
monitionē ſacerdotis excōmunicatus non vult
exire eccleſiā diuinū officium perturbans. Ali⁹
caſus cum quis celebrat in eccleſia interdicta ni
ſi clauſis ianuis. Alius caſus cum quis preſumit
ſepelire corpus excommunicati in terra ſancta.
Alius caſus cū quis preſumit ſepelire cuiuſcūq̄
in cimiterio: aut eccleſia ſuppoſito eccleſiaſtico
īterdicto. Alius caſus cū neſcitur de iure cui de
beat fieri reſtitutio dʒ penitens remitti ad epi-
ſcopū: vt de epī conſilio fiat reſtitutio ſiue abla-
tiuoꝝ ſiue inuentorū ⁊c. Ali⁹ caſus eſt cum quis
trahit metas inter duas terras. Alius caſus eſt
cū quis ꝓpria auctoritate abutitur litteris apo-
ſtolicis talis em̄ debet remitti ad epiſcopum vt
eum abſoluat vel remittat eū ad ſuperiorem ſm
enormitatē caſus. Caſus vero papales ſunt hi q̄
ſequuntur. Primus cū quis eſt hereticus publi-
cus ⁊ monitus nō vult deſiſtere. Scd̄s caſus eſt
cū quis percutit clericū atrociter. Tertius eſt cū
quis occidit patrem aut matrē ſcienter. Quart⁹
caſus eſt cum q̄s incendit eccleſias ⁊ loca ſacra:
tn̄ aliqui gloſant ꝙ talis incendiarius prius fue
rit monitus per epiſcopū ⁊ excommunicatus in
ca. tua nos de ſenten. excōicationis. Alij dicunt
ꝙ ipſo iure eſt excōicatus ⁊ illud credere tenen
dum. Quintus caſus eſt cū quis eſt falſarius lit-
terarū papaliū. Sextus caſus eſt cum quis facit
ſtatuta cōtraria eccleſie romane. Septimus eſt
cū quis vouit votū tranſmarinū petri ⁊ pauli ia
cobi ⁊ religionis ⁊c. Octau⁹ caſus cuʒ quis ꝑbet
auxiliū ſarracenis cōtra xpianos. Nonus caſus
eſt cū quis obtinet beneficiū per ſymoniā ꝙuis
aliqui dicūt ꝙ ſymonia ſit caſus epiſcopalis v-
rūtamen non pōt abſolui niſi renunciauerit bn̄-
ficio ſymoniace acquiſito. Decimus caſus eſt cū
quis celebrat excōicatus q2 ſic eſt irregularis in
capi. is cui. de ſenten. excōicationis li. v. Unde-
cimus caſus eſt cū quis eſt excōicatus a ſummo
pontifice dʒ ad eum remitti abſoluēdus. Duode
cimus caſus eſt cū quis cōicat in crimine cuʒ ex
cōmunicatis a papa. Decimuſtertius eſt cum q̄d
extorquet violenter ⁊ iniuſte ab eccleſia. Deci-
muſquartus caſus eſt cū ſacerdos ſine diſpenſa-
tione ſummi pontificis audit leges in ſtudio pu
blico vel legit. Item excōicatus dʒ remitti ad ex
cōicatorem abſoluendus ⁊c. Et notetis ꝙ ſi ali-
quis non habens poteſtatē iſtorū caſuū intromi
ſerit ſe nō abſoluit imo peccat grauiter ⁊ peni-
tens ꝓ nō ꝯfeſſo habet̄ niſi ignorantia eū excu-
ſet ſcʒ quia penitens eſt ſimplex homo credēs ſa
cerdotē cui cōfitetur habere poteſtatē ſoluendi
⁊c. ſʒ hoc nō eſt virtute clauiū collata tali ſacer-
doti q2 quos ad iſtos caſus aufertur ei: ſʒ ex mia
diuina q̄d pie credendū eſt ⁊c. Iſti qui audiūt cō
feſſiones nō debent ſe intromittere de abſoluti
one premiſſoꝝ niſi habuerint ſuper his ſpecia-
le mandatū vel niſi perſone que in aliquo vel ali
quib⁹ ꝑdictoꝝ inciderint caſuū fuerint a deo ſe
nes vel valitudinarij taliter ꝙ ad ſuos ſuperio-
res ire nō poſſint vel niſi fuerint ī articulo mor
tis cōſtitute: tunc eis ſacr̄m penitentie nō dene
getur: ſed nihilominus iniūgatur eis ꝙ ſi recu-
perauerint ſanitatē ſe repreſentent ſummo pon
tifici vel dyoceſano ſm qualitatē caſus. Ab iſtis
caſibus ſunt exceptiones ꝓpter quas penitens
nō debuit remitti. Una exceptio eſt cum quis ꝑ
cutit degradatum vel euʒ qui deponitur ꝓpter
ſuū forefactū. ¶ Scd̄a exceptio eſt ſi aliquis per
cuſſerit clericū qui ſe transfert ad actus contra-
rios priuilegio clericali vt ſi fiat pupil vel repe-
riatur armatus in capitulo in audientia. de ſen-
tentia excōicationis. ¶ Alia exceptio eſt ſi quis
ꝑcuſſerit apoſtatā poſt ternā monitionē in capi
tulo cōtingit de ſententia excōicatiōis. ¶ Alia
exceptio eſt ſi percutientis reperit clericū com-
miſcentē cū vxore matre filia ſorore ⁊c. in. c. ſive
ro de ſen. excō. §. vlti. Alia exceptio eſt ſi percu-
tiens clericum ignoret eum eſſe clericū: ſcʒ quia
nō eſt tōſuratus vel q2 nō hʒ habitū clericaleʒ. ī
ca. ſi vero em̄ de ſen. excom. Alia exceptio eſt ſi
percuſſerit bigamū q2 bigam⁹ amiſit priuilegiū
clericale. Alia exceptio eſt ſi ꝑcutiens ſit hoſtia
rius alicui⁹ poteſtatis vel alicui⁹ dn̄i exercendo
ſuū officiū dum tamen ex ꝓpoſito vel odio cleri
cū grauiter nō ꝑcuſſerit. in. c. ſi vero. de ſen. exc.

Alia exceptio eſt ſi ꝑcutiens fuerit valitudina-
rius ⁊ infirmus. Alia exceptio eſt ſi ꝑcutiens ſit
ſenex ⁊ decrepitus ſeu impotēs. in. c. i. de ſentē.
excō. in. c. q̄d de his. ⁊. c. ea naſcitur: tn̄ expenſis
ius talis ſenex debet mittere ad ſuū dyoceſanū
ſeu ad ſummū pontificē ſm caſus enormitatem
ꝓ obtinendo remediū anime ſue vt conſulit̄ in
ſumma cōfeſſorū. c. de peni. ſi habuit vnde. Alia
exceptio eſt ſi percutiens ſit mulier: quia percuſ
ſus inſidiatur ſue caſtitati. in. c. mulieres. de ſen.
excō. Alia exceptio eſt cū percutiens eſt īpubes
non doli capax. in. c. i. de ſenten. excō. Alia exce-
ptio eſt ſi ꝑcutiens ꝑcuſſerit cauſa diſcipline: vt
prelatus magiſter ⁊c. in. c. i. de ſentē. excō. ⁊ ideʒ
eſt de domino qn̄ ꝑcutit leuiter clericū ſuuʒ pro-
pter magnū damnū ſibi per ſuam negligentiam
factū. iij. c. cū volūtate. de ſen. excō. circa ſi. Alia
exceptio eſt ſi ꝑcutientes ⁊ ꝑcuſſi ſint monachi
vel regulares: q2 poſſunt a ſuis abbatib⁹ abſolui
ne detur eis occaſio vagandi ⁊ hoc niſi caſus eſſʒ
multum enormis in. ca. canonica conſtitutione.
⁊. c. monachi. de ſenten. excō. Alia exceptio eſt
quando ꝑcutiēs eſt pauper in extrema neceſſita
te: tamen ſuper hoc videatur: quia credo ꝙ ſecu
rius eſſet eum remittere ad ſuperiorem: ita ꝙ ſi
non habeat vnde vadat hoſtiatim mēdicās dum
modo habeat corpalē diſpōem ⁊c. Alia exceptio
eſt ſi percutiens remittendus ſit in articulo mor
tis: tamen iniungatur ei ꝙ ſi recuperet ſanitatē
ꝙ adeat ſuperiorē in. c. ꝙ de his de ſenten. excō.
Alia exceptio eſt ſi quis percuſſerit clericū io-
coſa leuitate non aīo maliuolo in. c. i. de ſentē.
excō. Alia exceptio eſt repellēdo vim incōtinēti
cum moderamine inculpate tutele in ca. ſi vero
abſo. §. ſi vero. Si vero non valēs ſup. aliter eua
dere manus clerici ⁊c. Alia exceptio eſt ſi cleri-
cus in furto vel alio turpi facto dep̄hendatur et
nō poſſit aliter duci ad iuſticiā: quia defendit ſe-
cum percutitur percutiēs non eſt remittendus
⁊c. de iſtis omnibus ē poſtilla in. c. cum illoꝝ. de
ſentē. excō. in glo. ⁊ in. c. cum voluntate: eo. ti. ⁊c.
¶ Sequitur in textu. Si fuit ignarus ꝯfeſſor vl̄
ſine poſſe ⁊c. ab illa parte vſq̄ ad illam. Poſtea
fac digne auc. noſter oſtendit in quibus caſibus
confeſſio eſt iterāda: d. ꝙ ꝑmus caſus eſt ꝓpter
imperitiā cōfeſſoris: q2 ſi ſacerdos meus ſit im-
peritus: ita ꝙ non habeat ſcientiā diſcernēdi in
ter lepram ⁊ lepram debeo confeſſionē ſibi factā
alij diſcretiori ꝓpalare. de pe. di. vi. c. i. Nota ver
bum Oſee. iiij. cap. ⁊ erit ſacerdos ſicut populus
eius ꝓpter ignorantiā ſupple. Secondus caſus
eſt ꝓpter contemptū ſatiſfactionis ar. infra. di.
iij. c. ſi apoſtolus. tn̄ ſi ꝯfiteatur eidē cōfeſſori et
ꝯfeſſor recordet̄ ꝑctoꝝ ſibi ꝑmo ꝯfeſſorū ſufficit
ꝙ dicat al's confeſſus fui vobis ⁊ contempſi fa-
cere pniam per vos mihi iniunctam cui⁹ pnie n̄
recordor ⁊c. tunc confeſſor ſi recordetur dʒ ipo-
nere illam. ſin aūt confitens dʒ iteꝝ ꝯfiteri pctā
vt confeſſor ſciat quō debeat imponere peniten
tiam. Tertius caſus eſt ꝓpter enormitatē crimi
nis vt ſi ſacerdos audito crimine remittat ad ſu-
periorē vt iterū illo crimine enormi expoſito ſu
ꝑiori: ſuꝑior pniam penitēti imponat. arg. extra
de pe. ⁊ re. c. ſignificauit. xxiij. q. ij. c. latorē. tn̄ tal̄
remiſſus ad ſuꝑiorem nō tenet̄ cōfiteri niſi illud
peccatum de quo ꝓprius ſacerdos abſoluere nō
potuit. Quartus caſus eſt cum quis habet plura
peccata mortalia ⁊ aliqua confitetur ⁊ aliqua nō
de pe. di. iij. c. ſunt plures. vbi eſt textus notabiliſ
Quintus caſus eſt ſi confitens tacuit ſententiaʒ
excōmunicationis vel aliam qua erat innodatus
nam prius debet abſolui a ſententia excōmuni-
cationis: patet quia ſententia excōmunicatiōis
ſeparat a cōmunione ſacramentoꝝ. modo peni
tentia eſt vnum ſacramentū. de ſen. excom. c. offi
cij. penitens em̄ eccleſia eſſe debet. Nam digne
penitere nemo poteſt quem non ſuſtinet vnitas
eccleſie. de pe. di. vi. c. ij. §. laboret. Judas em̄ qui
iuit penitens ad ſcribas ⁊ phariſeos relinquens
apoſtolos nihil inuenit auxilij: ſed augmentū de
ſperationis eodem. c. §. iudas. Sextus caſus eſt
ſi nō fecerit penitentiam ei iniunctam. iſtis caſi-
bus demptis non eſt neceſſe peccata ſemel con-
feſſa ſacerdoti iteꝝ confiteri. de pe. di. i. c. menſu
ram. §. nō eſt neceſſe. ⁊ ꝑ magi. di. xvij. iiij. ſentē.
¶ Queritur vtrū ſimplex ſacerdos peccet audiē-
do cōfeſſiones. So. ſacerdoti neceſſaria eſt ſciē
tia. ſ. ꝙ ſciat diſcernere in peccatis cōibus q̄ ſint
mortalia ⁊ que ſint venialia ⁊ ꝙ ſciat ſꝑ ad que
peccata ſua poteſtas poſſit ſe extendere Alioq̄n
periculum aīe ſue ⁊ confitentiū audit confeſſio-
nes. ⁊ ſi ſubditi cognoſcūt eius ſimplicitatē tenē
tur diſcretos cōſulere ſm Bona. Querit̄ vtrū
malus ſacerdos cōmunicet cum bono in poteſta
te clauium. So. dicendum eſt ꝙ ſic. vn̄ Mathei.
xxiij. Dn̄s dixit diſcipulis ſuis cathedram moyſi
⁊c. ſuꝑ loquitur de malis miniſtris. Iteʒ ꝓbatur
rōne ſic. quia ſi nemo habeat claues niſi iuſtus ⁊
cum nemo ſciat de aliquo miniſtro ꝙ ſi iuſt⁹ ne-
mo ſciret vtrū eſſet ligatus vel nō. Itē quantuʒ
eſt de neceſſitate ad eſſe clauis ſufficit donū ſpi-
ritus ſancti ſm gratiā gratis datā que datur om
ni ſuſcipienti ſacramentū ordinis ſm formam ec
cleſie ſm btm̄ Aug. in li. queſtionū noui ac vete
ris teſtamēti: ⁊ recitatiue ꝑ magi. ſen. xix. di. iiij.
vbi dicit dn̄s ad moyſen ⁊ aaron ſacerdotes. pro
ut habet̄ originaliter Nu. vi. In ſubſtantia ſaltē
vos ponite nomē meū ſuꝑ filios iſrael ⁊ ego do-

minus benedicam eos vt gratiam traditio ꝑ mi
niſteriū ordinati trāſfundat hoībus:ne volūtas
ſacerdotis obeſſe vel prodeſſe poſſit:ſed meritū
benedictionē poſcentibꝰ.hinc oſtendit ordo nō
priuari poteſtate tribuendi gratiā ob miniſtri i-
dignitatē nec ſubditos mala via ſacerdotis le-
dit:ſi bona faciūt que ille dicit.vñ Greg. Mul-
ti dum plus vitam ſacerdotum q̄ ſua diſcutiūt i
erroris foueā dilabuntur minus conſiderantes
ꝙ non eos vita ſacerdotū lederet ſi humilit̄ ho-
mis ſacerdotū admonitionibus aurē accōmoda-
rent:ſecus ꝟo quantū ad idoneitatē:q̄ ſacerdos
dꝫ eſſe non tm̄ mundus:ſed ⁊ mundus ⁊ ſcientifi
cus ⁊c. ¶ Querit̄ vtrū cōfeſſio in pctō mortali fa-
cta valeat. So. ſm Bona. Cōfeſſio ꝯſt in reme-
diū ⁊ in ꝓceptum. vnde facta in pctō mortali nō
valet inq̄tuꝫ concernit remediū.confitēs tn̄ ab
ſoluitur a ꝓcepto omnis vtriuſq; ſexus.de pen.
⁊ re.ſicut ficte baptiſmū ſuſcipiens nō rebaptiza
tur de illa materia videat̄.de pe.di.iij.c.pe.⁊.xx.
vij.q.i.q̄ xpo.⁊.c.ꝙ q̄dā.extra de pe.⁊ re. ¶ Que-
ritur cū excōicatio ſeparet hoīem a ſacramentis
an prius debeat abſolui ab excōicatiōe q̄ abſol-
uat̄ a pctis. So. dicendū eſt ꝙ prius dꝫ abſolui
a ſententia excōicationis ab eo qui hꝫ poteſtatē
abſoluendi eo ꝙ excōmunicatio ſeparat a ſacra-
mentis q̄ abſoluatur a peccatis niſi caſus mor-
tis imineret in quo pōt quilibet ſacerdos ab om
ni excōmunicatiōe ⁊ ab omni peccato abſoluere
in.c.non dubiū.de ſen.excō.tn̄ ei iniungendū eſt
ꝙ ſanitate recupata vadat ad excōmunicatorem
vt ei ſatiſfaciat ꝓ contumacia ⁊ emenda:⁊ ſi recu
cuſauerit adire iudicem poſt recuperataꝫ ſanita
tem ſm iura in priſtinam ſniam retrudet̄:vt ha-
betur de ſen.excō.c.eos qui a ſnia.li.vi.etiā non
cenſetur abſolutus poſtq̄ recuperauerit ſanita-
tem niſi abſoluatur a iudice. Si ꝟo deceſſerit n̄
debet inhumari in terra ſancta niſi abſolutioneꝫ
obtinuerint heredes ſui vel habentes cauſam il
lius ab excōicatore. ¶ Gratia cuius querit̄ vlte-
rius vtꝝ aliquis poſſit excōicari vel abſolui poſt
mortem:omiſſis quibuſcūq; obiectionibus. Ad
iſtud dubiū reſpondetur ꝙ pōt excōicari ⁊ abſol
ui poſt mortē.i.mortuus.xxiiij.q.ij.c.ſane ꝓfert̄
⁊ extra de ſen.exc.cō.a nobis enim i quo.c. ſeq̄t̄
textꝰ in hunc modū a nobis eſt ſepe queſitū vtꝝ
ſi aliquis excōicatus in que iudicia fuerūt peni-
tentie manifeſta:nec per eum ſteterit quomi-
nus recōſiliaret̄ eccleſiaſtice vnitati non ſuſce-
pto abſolutiōis hñficio deceſſit ꝓ abſoluto ab ec
cleſia ſit habēdus ⁊ vtrū ꝓ tali ſit elemoſina re-
cipienda ⁊ a fidelibus orandū. Rñſio papa cō.t.
ꝙ iudiciū dei veritati que nō fallit nec fallit̄ ini
titur ſemꝑ. Judiciū autē eccleſie nōnunq̄ ſequit̄

opinionē quā ⁊ fallere ſepe ꝯtingit ⁊ falli: ꝓpt̄
qđ cōtingit interdū vt qui ligatus eſt apud deū
apud eccl'iam ſit ſolutus: ⁊ qui liber eſt apđ deū
apud eccl'iam ſit ſententia innodatus:per mgr̄m
xviij.di.iiij.ſen. Vinculū eñ quo pctōr ligatꝰ eſt
apud deum in culpe remiſſione diſſoluitur. Illđ
vero quo ligatus eſt apud eccleſiam cū ſentētia
remittitur excōicatus abſoluitur. Nota tn̄ ꝙ q̄
tūcunq; ſe aliquis iuramento preſtito eccleſie
mādato parere hūiliter curauerit q̄tūcunq; ſig
penitētie ꝓceſſerit. ſi tn̄ morte preuētus abſo-
lutiōis beneficiū nō potuerit obtinere q̄uis ab
ſolutus apud deū credatur fuiſſe: nondū tn̄ ha-
bendus eſt apud eccl'iaꝫ abſolutus. Pōt eñ ⁊ dꝫ
ei beneficio eccl'ie ſubueniri:vt ſi de ipſius vitē-
tis pnia ꝑ euidētia ſigna conſtiterint:defuncto
etiam abſolutiōis beneficiū impēdatur:nec ob-
ſtat illa auctoritas. Math.xvi. Quodcūq; liga-
ueritꝭ ſuper terrā ⁊c.quia prelatus eccleſie licꝫ
non habeat iuriſditionē ſupra mortuos ꝑ modū
auctoritatiue ⁊ iudiciatiue poteſtatis: hꝫ tamen
indirecte ꝑ modū charitatiue cōmutationis:⁊ ꝑ
moduꝫ ſuffragij:vt videtur velle. Hoſtiē. in ſua
rubrica de remiſſio.heredes tn̄ per cenſurā ec-
cleſiaſticā ſunt cōpellēdi ad ſatiſfaciēdum ſi ali
q̄d eis ex hōis excōicati puenerit.i ſi.c. a nobis
eñ.ex de ſen.excō. Iteꝫ nota ꝙ ab eo dꝫ abſolui
mortuus a quo potuit abſolui viuus.in glo.d.c.
a nobis. De excōicatiōe inferenda poſt mortem
Nota ꝙ ſi agatur contra perſonā vel de perſo-
na tn̄ poſt mortem queri nō dꝫ:q̄ crimina mor-
te extinguntur.xxiiij.diſtin.c.quorūdā.c.ſi reus
vel accuſator mortuꝰ fuerit.l.i.⁊.ij.niſi in hereſi
vt.c.ſane.⁊ hic ⁊ in auctē. gazatos.capit̄.de ſen.
paſſ. Si vero agatur ꝓpter bona vel contra per
ſonam ⁊ bona poſt mortem agi poteſt.C.ſi pen.
appella.mors interue.l. quāuis. ſi poſt mortem
agitur de matrimonio propter bona ſupra qui
filij ſint legitimi.c. cauſam. Item nota ꝙ ſi cor-
pus excōmunicati fuerit humatum in terra ſan
cta debet exhumari.in.c. ſacris de ſepulturis.
Sed ſi anteq̄ exhumetur abſolutio fuerit data
non debet exhumari. Si vero corpus excōmuni
cati fuerit humatū in terra ꝓp hana abſolutio-
ne data debet exhumari ⁊ poni in terra ſancta
xi.q.iij.c.tunc vera. ¶ Queritur nunquid poteſt
index excōmunicatū a peccato abſoluere ꝓ quo
contra euꝫ tulit ſententiā ſicut eū ab excōmuni
catiōe abſoluit. Pro diſcuſſione ipſius queſtiōis
notādū eſt ꝙ duplex eſt clauis: ſcꝫ clauis iuriſdi
ctionis ⁊ clauis ordinis. Clauis iuriſditionis re
ſpicit eccleſiam militantē a qua indigni eijciunt̄
per poteſtatē ſuperiorū ad quos ſpectat iuriſdi-
ctio:⁊ ideo ſuperiores p̄lati hāc clauē iuriſdictio

nis habent ad eos ꝑtinet per excōicationē a per
ceptione ſacramētoꝝ ⁊ cōione fideliū ꝯtumaces
ſepare ⁊ eos ab excōicatione abſoluere. Clauis
aūt ordinis reſpicit eccleſiā triūphantē et habet
dignos ad celū ordinare:⁊ indignos repellere:
et ideo ſoli ſacerdotes q̄ ſunt mediati inter deū
⁊ hoīem hanc clauem habēt:vt q̄ per pctm̄ mor
tale eijcitur homo a regno celoꝝ:ita per abſolu-
tionē ſacerdotis ad quē ſpectat clauis habilitet̄
ad recuperandū qđ peccando admiſerat nec ob-
ſtat ſi dicatur ꝙ iudex ſacerdos abſoluit ab vtra
q̄:q̄ non ratione qua iudex: ſed ratione qua ſa-
cerdos eſt:q̄ iudex ſacerdos habet vtrāq; clauē.
Item q̄ excōmunicatio non fertur in aliquē ni-
ſi pro pctō:ideo ſemper poſt abſolutionem ab ex
cōicatione dꝫ fieri abſolutio de pctō a ſacerdote
xxvi.q.vi.c.i.vt viſum fuit ſuperius. Item eſt no
tandum ꝙ licet excōicatus poſſit inuitus abſol
ui a ſententia excōicationis non tn̄ a pctō quiſq̄
poteſt abſolui inuitus: q̄ oē pctm̄ ex voluntate
cōmittitur ⁊ ex nobis ꝓcedit ⁊ ideo ſicut a nobis
voluntarie ꝑpetratū eſt pctm̄: ita etiā volunta-
rie a nobis debet deteſtari ꝑ magi.ſenten.xxxv.
diſt.ij. ¶ Queritur vtrum ſimplex ſacerdos poſ-
ſit abſoluere a minori excōicatione. ¶ Pro decla
ratione iſtius dubij eſt notādum ꝙ minor excōi-
catio ꝓuenit participando cū excōicatis maiori
excōicatione:qđ cōtingit multis modis Verius
ſi pro delictis anathema q̄s efficiat̄ ab orare va-
le cōmunio menſa negatur. Ob.i.obſtaculū dan-
do orare:ſcꝫ vt non oretur pro eo vel cum eo nō
cōicetur in ſacramētis.vale.i. nō ſalutetur men-
ſa negetur.i.nō comedat̄ cū eo. In his eñ caſibꝰ
minorē excōicationē participās incurrit et a ſim
plici ſacerdote pt̄ abſolui in capi.nuꝑ de ſenten.
excōicationis tn̄ ſi participātes excōicētur a iu-
dice nō poterūt abſolui niſi a iudice excōicante
⁊c. Et ſimile dicendū eſt in participātibus in cri
mine ſubſtinēdo ⁊ fauēdo excōicatum in crimi-
ne pro quo eſt excōicatus:q̄ ſic talis participās
incurrit maiorē excōicationē in capi.nuꝑ.abſol.
⁊.xi.q.iij.ca.qui cō icauerit. ¶ Queritur vtrū ſa-
cerdotes legales habuerint claues: ⁊ videtur ꝙ
ſic. Nam claues eſt ſequela ordinis: ſed tales ſa-
cerdotes habuerūt ordinē ex quo ſacerdotes di
cebantur:ergo habuerūt clauē. Item ſicut dicit
magi.ſenten.xviij.diſt.iiij.due ſunt claues.ſ.ſciē
tia diſcernēdi ⁊ potentia iudicandi:ſꝫ vtrāq; au-
ctoritatē habebant ſacerdotes legales:ergo ha-
bebant claues. Itē ſacerdos legalis habebat ali
quā poteſtatem ſuꝑ populū non temporalem: q̄
regia poteſtas nō fuiſſet diſtincta a ſacerdotali
ergo habebant poteſtatem ſpiritualem: et hec ē
clauis:ergo habuerunt clauem ⁊c. ¶ In oppoſi-

tum arguitur ſic:q̄ clauis ordinatur ad aperien
dum regnū celorum quod aperiri non potuit an
te paſſionem xp̄i:ergo ſacerdos legalis clauē nō
habebat. ¶ Ad illud dubiū dicendū eſt ꝙ in vete
ri lege ſacerdotibꝰ legalibus erat cōmiſſum im-
ponere penā ꝓ delicto vt dicit̄ Leuiti.v. Quod
ad claues ꝑtinere videtur:ſed tunc fuerunt incō
plete. Nunc autē per xp̄m in ſacerdotibus noue
legis perfecte ſunt:ita ꝙ poteſtas illius ſacerdo
tij legalis nō ſe extendebat ad celeſtia:ſed ad fi-
guras celeſtiū:ideo dicendū eſt ꝙ non habebāt
claues ſed in eis figura clauiū ꝓceſſit. Tunc ad
rationes ante oppoſitū ⁊ ꝑmo. ¶ Ad primā dicē
dum eſt ꝙ clauis regni celoꝝ conſequitur ad ſa-
cerdotū que homo in celeſtia introducitur: non
aūt talis erat ordo ſacerdotij legalis: ⁊ ideo cla-
ues celi nō habuerūt:ſed claues terrem taberna
culi. ¶ Ad ſecundā dicendū eſt ꝙ ſacerdotes vel.
le.habebant auctoritatem diſcernēdi ⁊ iudican-
di:ſed non vt admitteretur hō ab eis iudicatꝰ in
celeſtia:ſꝫ in figuras celeſtiū. ¶ Ad tertiā dicen-
dum eſt ꝙ habebant ſacerdotes legales ſpūaleꝫ
poteſtatē que per ſacramēta legalia nō a culpis
ſed ab irrationabilibus hoīes purgabant: vt ad
manu factū tabernaculū aditus purgato ꝑ eos
peteret. ¶ Queritur vtrum ſoli ſacerdotes habe
ant iſtas claues:⁊ videtur ꝙ nō. Nam dicit Iſi-
dorus ꝙ hoſtiarij inter bonos et malos habent
iudiciū dignos recipiēdi ⁊ in indignos eijciendi
ſed hec eſt diffinitio clauiū:ergo nō ſoli ſacerdo
tes:ſed etiā hoſtiarij habent claues. ¶ In oppo-
ſitum arguitur auctoritate Johan.xx.vbi.d. xp̄s
diſcipulis quoꝝ remiſeritis pctā remittētur eis:
⁊ quoꝝ retinueritis retenta erūt. ¶ Pro declara
tione iſtius dubij eſt notandū ꝙ claues iſte non
ſunt corporales:ſꝫ ſpūales:ſcꝫ ſcientia diſcernen
di ⁊ potētia iudicandi.i.ligandi ⁊ ſoluendi. Hec
eñ claues dātur ſacerdotibus per miniſterium
epiſcopi in ꝓmotione ſacerdotij ꝑ mag.xix.diſt.
iiij.ſentē. Sane tn̄ pōt dici ꝙ nō oēs ſacerdotes
habent hāc clauē:ſcꝫ ſcientiā diſcernēdi: vñ do-
lendū eſt atq; lugendū per eundē magi.loco pre
allegato. ¶ Ex premiſſis pꝫ ꝙ duplex eſt clauis.
Vna que ſe extendit ad ip̄m celum imediate re-
moto impedimēto introitus in celū per dimiſſi-
onē peccati ⁊ hec vocatur clauis ordinis et hanc
ſoli ſacerdotes habent. Alia eſt clauis que nō ex
tendit ſe directe ad ip̄m celū ſed mediante eccle
ſia militante per quā aliq̄s ad celū vadit dum ꝑ
eaꝫ admittitur ad conſortiuꝫ eccleſie militantis
per abſolutionē vel excluditur per excōmunica-
tionē:⁊ hec vocatur clauis iuriſdictōnis in foro
cauſarū. Et hāc clauē non omnes ſacerdotes ha-
bent ſed maiores vt epī archi. et ſimiles qui ex-

cōmunicare poſſunt de quibus viſum fuit ſupe/
rius. Sȝ qꝛ hic fit mētio de foro eſt notandū ꝙ
duplex eſt forū. ſcȝ publicū ꝛ ſecretū. xi. q. i. c. cle/
ricus. ꝛ extra de ver. ſig. c. forū. vbi dr̄ ꝙ forus ē
exercendarū litiuȝ locus a fundo dictus. ꝛ vbi ē
lis occulta ibi eſt forū ꝯſcientie ſeu ſecretum vbi
eſt lis publica ibi eſt forū iudiciale ſeu publicum
In iſtis em̄ foris reqͥritur poteſtas cognoſcendi
in cauſa auctoritas ſententiandi in ea ſm̄ Lau/
dulphū. xix. diſt. iiij. ſententiaꝝ. ¶ Tunc ad ratio
nē ante oppoſitū. dicendū eſt ꝙ hoſtiarij habēt
clauē cuſtodiēdi ea que in templo materiali cō/
tinentur ꝛ habent iudiciuȝ excludendi a tali tē/
plo ꝛ admittendi nō quidē ſua auctoritate iudi/
cantes qui ſint digni vel indigni ſed iudiciū ſa/
cerdotis exequentes vt quodammodo executo/
res ſacerdotalis poteſtatis videanꝰ. Reges em̄
ꝑ vnctionē in nullo ſacro ordine cōſecrantur ſȝ
excellentia poteſtatis ipſoꝝ a xp̄o deſcendere ſi/
gnificatur. Mulieres em̄ nullā clauē habent qꝛ
ſm̄. Phi. viij. Ethicoꝝ. Corruptio vrbanitatis
eſt qn̄ ad mulierē dn̄iū ꝑuenit ꝛc. ¶ Querꝰ vtruȝ
pctā ſemel dimiſſa redeant ꝛ vr̄ ꝙ ſic primo per
Amb. ſup epl. ad ephe. di. Donate inuicem ſi al/
ter in alterū peccet. Alio mō qn̄ deus repetet di
miſſa. Similr Mat. xviij. Habeꝰ de ſeruo neq̄
q̄ noluit miſereri ꝯſeruis ſuis ſicut dn̄s ſuus eiꝰ
fuerat miſertus: quō dn̄s tradidit eū tortoribus
quouſqȝ redderet vniuerſum debituȝ. Ad idem
Greg. dicit ꝯſtat ꝙ ſi nō ex corde dimittimꝰ eis
q̄ in nos delinqͥrunt et hoc rurſum exigiꝰ ꝙ iam
nobis ꝑ pn̄iam dimiſſum fuiſſe gaudebamꝰ. Itē
vt dicit btūs Aug. dn̄s dicit. Si nō dimiſeritis
reuocabo: ꝛ q̄cq̄d dimiſerā replicabo tibi ꝛ Eze.
xviij. Si auerterit ſe iuſtꝰ a via ſua ꝛ fecerit ini
q̄tatē ꝛc. oēs iuſticie eius quas fecerat nō recor/
dabuntur. Itē qui diuini bn̄ficij oblitꝰ ſuas vult
vindicare iniurias nō ſolū de futuris pctis veni
am nō merebiꝰ. Sed etiā p̄terea que iam ſibi di
miſſa credebat ad vindictā rei replicabūtur. Si
em̄ ꝓpter miſericordiā qua quis ꝓximo ſuo nō
miſereꝰ etiā q̄ dimiſſa ſunt replicanꝰ ad penam
multomagis q̄ nondū ſunt dimiſſa ꝓpter odiū
fraternū ad penā reſeruari ꝓbantur. xv. di. iiij.
ſenten. Et ſubdit Aug. ſi ille qui arbiter ſue vo/
luntatis ꝯſtitutus eſt non poteſt incboare nouā
vitā niſi peniteat eū veteris vite quō ad nouita/
tem ꝑueniat qui odij vetuſtatē nō depoſuit. In
oppoſitū arguitur. Si quis ꝓ pctō de quo peni/
tuit ꝛ indulgentiā accepit iterū punitur non vi/
detur iuſtū. Nam ſi reqͥritur ꝙ fuit condonatum
vel iniuſticia eſt vel iuſticia occulta. Item ſi ſic
deus bis in idipſuȝ iudicaret: ꝛ ſic cōſurgere du/
plex tribulatio qḋ ſacra ſcriptura negat Ad iſtā

queſtionē breuiter dicendū eſt ꝙ peccata ſemel
dimiſſa nullo mō redeunt. ar. xxiiij. q. iij. c. Sic
illic. l. diſt. c. meror: ꝛ hoc credo catholice dictum
Dicūtur tamē redire pctā: qꝛ remiſſionis benefi
cium ſequāti culpa amittimus ꝓpter ingratitu
dinē. de pe. di. iij. c. Auctoritate illa. ver. penul.
Nā deinde priuatur quis gloria ꝓpter ſequens
delictū: ac ſi nulla pctā ſuiſſent ſibi dimiſſa: licȝ
nō tantā penam patiatur per magi. ſenten. xxij.
diſt. iiij. ꝛ de peni. diſt. v. ca. fratres. Penitentia
em̄ duo facit penā tollit ꝛ gloriā acqͥrit de peni.
diſt. a. §. alij econtra. ¶ Queritur vtrū penitentie
ſint arbitratiue. Solutio. dicenduȝ eſt ꝙ ſic per
magi. diſt. xxiiij. ſenten. Tamen ſacerdos debet
conſiderare circūſtantias: ſcȝ perſone temporis
loci qualitatē criminis ꝛ cauſam ꝛc. vt habetur
de peni. diſt. v. in principio. Et nota ꝙ ſi ſacerdos
non iniungatur tantā penitentiā quantā requi/
rit qualitas delicti: tamē facienda eſt. ꝛ reſiduuȝ
pene debite cōplete in purgatorio per magi. xx.
diſt. iiij. ſen. ¶ Queritur vtrū pn̄ia ſit iniūgenda
morientibus ſeu infirmis. Solutio. Dicendum
eſt ꝙ non per magi. xxi. diſtin. ij. ſenten. Unde.
Theodorus in pn̄iali ſuo ab infirmis in pericu/
lo mortis poſitis pura eſt inquirēda pctōrum cō
feſſio. Non tamen illis imponēda eſt quantitas
pn̄ie: ſed innoteſcēda per hec verba ſup. vel per
conſimilia ꝓpter ea que tu cōmiſiſti taliter debe
res penitere: ſed expectamus vſquequoqȝ euaſe
ris. de peni. diſt. ij. c. Qui vult. ꝛ. xxvi. q. vi. caplo
Ab infirmis cū vero amicoꝝ orationibus ꝛ ele/
moſynarum largitionibus pōdus pn̄ie eſt ſuble
uandū ſi forte migrauerint. Si vero cōualuerit
penitentie modum a ſacerdote intimatum dili/
genter obſeruant ſm̄ eundem Theodorum loco
preallegato. ꝛ recitatiue. xxi. diſtin. iiij. vnde ver
ſus. Eger peniteat ꝛ crimia ꝯfiteatur non impo
netur huic pena: ſed inſinuetur. Hanc tamen im
plebit ꝛ firma ſalus ſibi detur. Si migrat obſer/
uat contritum preſbyter egrum. Huncqȝ preces
releuant continua dona ſuorū. ¶ Queritur ſi ali/
quis fuerit mortuus ſine confeſſiōe quid iuris.
Solutio. Dicendū ē ꝙ ſi aliquis fuerit mortuus
qui nō ſit cōfeſſus teſtimoniū habēs bonū et nō
potuit venire ad ſacerdotē: ſed p̄occupauit eum
mors in domo in via vel alibi faciant pro eo pa/
rentes eius oblationē ad altare ꝛ dent redēptio
nem pro captiuis. per magi. xxi. diſt. iiij. et. xxvi.
q. vi. ca. ſi aliquis. ¶ Queritur vtruȝ poſſibile ſit
recōciliari deo per ſatiſfactionē: ꝛ videtur ꝙ ſic:
qꝛ ſatiſfacere ē honorem debitū deo reddere: ſȝ
hoc eſt īpoſſibile: ergo. In oppoſitū arguitur ſic
tanta eſt offenſa quantus is cui offenditur: ſed
deus qui offenditur eſt infinitus: ergo ꝛ offen/

ſa: ſȝ quanta eſt offēſa tanta debȝ eſſe ſatiſfactio:
alioqͥn non meretur dici ſatiſfactio: ergo opȝ ho
minē in infinitū puniri: ſed hoc eſt īpoſſibile: er
go nemo poteſt ſatiſfacere. Solutio. in peccato
duo ſunt. ſ. offenſa ꝛ inordinata libido. offenſa
dei eſt īfinita ꝛ ꝓ illa nō ſit ſatiſfactio: ſed deus
illam remittit ex mīa dando ſuā grām: libido au
tem eſt finita. Et qꝛ deus iuſtꝰ eſt nō totū remit
ſed pro illa exigit penā ꝯdignā ſm̄ illud Deute.
xxv. Iuxta menſurā peccati plagarū modus ꝛc.
¶ Querꝰ vtrū extra charitatē exiſtentē pro pec
cato poſſibile ſit ſatiſfacere. So. Sine grā gra/
tuȝ faciente et extra charitatē īpoſſibile eſt pla
cere deo ꝛ ſatiſfacere. i. ad Coꝝ. xiij. Si diſtribue
ro oēs facultates meas in cibos pauperū chari
tatē aūt n̄ habeā nihil mihi ꝓdeſt ꝛc̄. Et ſi obijci
atur ꝯtra ex illo euāgelio Luce. xi. Date elemo/
ſynā ꝛ oīa munda ſunt. ꝛ Danie. iiij. dixit daniel.
Nabuchodonoſor pctā tua alemoſynis redime.
Solutio. intelligitur ad illū ſenſuȝ ꝙ ꝑ elemoſy
naȝ preparāt ſe ad gratiam: quia deus opera nō
acceptat niſi prius acceptet perſonā: ſicut habe/
tur Gene. iiij. Quomodo deus prius reſpexit ad
Abel q̄ ad munera eius. ¶ Queritur vtrū pecca
tor qui nō vult accipere ꝯdignā ſatiſfactionem
peccet mortaliter. Solutio. Illud preceptū faci
te dignos fructus penitētie eſt affirmatiuū: idō
nō obligat ad ſemꝑ. Et preterea cōmiſſuȝ eſt in
poteſtate ſacerdotū ꝛ ſi penitēs ꝯdignā penam
ſuſcipit ꝯplenā penitētiam facit. ſi nō ꝓpter hoc
ꝙ ſacerdos nō īponit attēdens fragilitatē pec/
catoris dominus expectat ꝛ ſoluit in purgatorio
¶ Queritur vtrū poſt iſtā vitā poſſit remitti ali
quod peccatū. Solutio. Dicendū eſt ꝙ peccatuȝ
mortale nō dimittitur poſt hanc vitam. pȝ: quia
peccatū mortale obligat ad penam eternā: ergo
nunq̄ dimittitur: ſed peccato dimiſſo ī hac vita
poteſt ei pena correſpondens in alia vita remit/
ti: tamē cuius pena non ſit perpetua. ſ. peccati mor/
talis confeſſi eſt tamen grauior qualibet pena q̄
poſſet in hac vita exſolui: pȝ quia pena tāto ac/
ceptior q̄to magis volūtaria illa purgatorij nō
eſt voluntaria ꝓprie: ergo. De peccato veniali
dicendū ē ꝙ poteſt remitti poſt hanc vitam et
quo ad culpā ꝛ quo ad penā probatur: qꝛ veniale
nō tollit charitatē. Si ergo quis ſit in actu pec/
cati venialis vſqȝ ad vltimū inſtans vite certuȝ
eſt ꝙ ſi dānabiꝰ. nec cū peccato glorificabitur
quia nihil iniquitatū itrat in gloriā: ergo remit
titur poſt hanc vitā. ideo dicitur. xxv. di. c. Qua/
lis ꝙ peccata venialia que hunc expectātur illic
igne purgabūtur: in quo etiā ca. expreſſe dicꝰ
ꝙ culpa venialis remittiꝰ ꝛc. hoc dicit Laudul
phus ſuper. xx. diſtin. ſenten. ¶ Queritur vtrum

aliquis in peccato mortali conſtitutus auctori/
tate ſua debeat abſtinere a perceptiōe ſacramē/
torū. Solutio. Breuiter dicenduȝ eſt ꝙ ſi quis
velit abſtinere hoc debet facere ātiſtitis cōſilio
ſcȝ ſacerdotis ī cap. ī accuſatione. de penitentia
diſtin. i. ꝛ in capitulo. Omnis vtriuſqȝ ſexus. de
peni. et re. vbi dicitur ꝙ nemo pro aliquo pecca/
to dȝ abſtinere ab ingreſſu eccl̄ie niſi ſit ſenten
tia innodatus: ꝛ intellige vbi peccatū eſt occul/
tū: ꝛ ſi abſtineat hoc faciat de cōſilio ſacerdotis
qꝛ nullus cēſetur iudex in cauſa ſua. in capitulo
ſi quem: de ſenten. excōicationis. ¶ Queritur q̄d
de ordine ꝯfitendi. Solutio. Primo debet p̄ce/
dere confeſſio poſtea penitentie iniunctio. dein
de abſolutio. in cle. in capitulo. Dudum infra de
ſepul. in textu. ꝛ in glo. ¶ Queritur vtrū aliquis
poſſit in extremo vite penitere: ꝛ videtur ꝙ nō.
qꝛ omnis vere penitens dimittit peccata: ſȝ ille
qui in fine vite ſue penitet nō dimittit peccata:
ſed a peccatis dimittitur: qꝛ tunc vult penitētiā
agere quando peccare nō pōt: ergo videtur ꝙ
tunc nō conſequatur veniā. Secundo ſic. contri
tio que eſt pars penitētie habȝ annexum propo
ſitum ꝯfitendi ꝛ ſatiſfaciendi: ſȝ hoc ꝓpoſitum
habere non poteſt qui in fine penitet: quia adul
tus proponit quod ſcit ſibi impoſſibile: ergo nō
poteſt cōfiteri ꝛ per cōſequēs veniam conſequi
¶ In oppoſitum arguitur de latrone qui in fine
vite ſue penitens veniam inuenit. de quo habe/
tur Luce. xxiij. Item ad idem. Sapientia dei et
miſericordia vincunꝰ humanam maliciam: ſed
hic poteſt vſqȝ ad extremū vite ſue peccare: ergo
ꝛ vſqȝ tunc de peccatis per diuinaȝ miſericordi
am veniam conſequi. Ad illam queſtionem dici
tur multis modis. Magiſter enim ſentētiaruȝ
xx. diſtinctione. iiij. Dixiꝰ ꝙ tempus penitentie
eſt vſqȝ in extremum articulum vite. vnde Leo
papa. Nemo eſt deſperandus dū in hoc corpore
conſtitutus eſt. Et idē de peni. diſtin. xvij. capit.
Nemo deſperādus. Auguſtinus tamen in libro
de penitētia dicit. Nullus expectat qn̄ plus pec
care nō poteſt. Super quo verbo Bernardus.
Nō eſt mirū ſi hic ſic hinc exit qualiter vixit: et
de peni. di. vij. c. ſi quis poſitus ī vltima neceſſi/
tate ſue egritudinis habetur idem. lȝ ergo diffi/
cile ſit vt tūc ſi vera pn̄ia que tā ſera vēit quādo
cruciatꝰ ligat mēbra et dolor ſenſum opprimit:
vt vix homo aliquid cogitare valeat. Tn̄ melior
eſt ſera pn̄ia q̄ nulla multū ſera fuit latronis pe
nitentia: ſed non fuit ſera indulgentia: ſed licet
latro veniā ī fine meruiſſet de omni crimīe: nō
tamen dedit baptiſatis peccādi ꝛ pſeuerandi au
ctoritatem. xx. d. iiij. Ille quidem latro baptiſa/
tus fuit baptiſmo ſanguis ꝛc̄. Sup iſta materia

beat⁹ Tho.dicit.Deus qui dat oībus abūdanter
nulli grām denegat qui qđ in ſe eſt facit vt ſe ad
grām prepararet. Hec aūt preparatio fit ꝑ moduꝫ
liberi arbitrij:ideo ꝙdiu manet homini vſus li
beri arbitrij in hac vita in qua nondū ē ꝯfirma
tus ad malū pōt ſe ꝑparare ad grām de peccatis
dolendo vt grām remiſſiōis pctōꝝ ꝯſequať.Tūc
ad rōnes.dicendū eſt ꝙ nō eſt facile vt affectus
quē hō tpꝛe vite ſue inclinauit ad aliquid ſubito
ad contrarium retrahat. non tñ eſt impoſſibile
qꝛ li.ar.nō cogitur ex habitu acq̄ſito nec diuine
potentie ſeu prouidentie pōt prefigi ꝑ quā etiā
quandoqꝫ in extremo vite vere penitētie mot⁹
inſpiratur.Et ad Auguſtinū dicendū eſt ꝙ ī ſuis
verbis oſtendit ꝙ penitētia quā aliquis in fine
vite ſue agit nō eſt certū ſignū ſalutis: qꝛ incer
tum eſt qñ aliquis de pctō qđ facere iam nō pōt
penitet.vnde voluntatē peccādi amiſerit quod
adhuc magis manifeſtum eſt de illo qui peccare
pōt. Ad ſcđam rōnem dicendū eſt ꝙ in cōtritio
ne ſufficit ꝓpoſitum conditionatū ſatiſfactiōis
ſcꝫ vt velit ſi poſſet.Tamē notādū eſt ꝙ in.c.Ne
mo deſperandus.de peni.di.vij.in vno.§.circa
medium dicit quem mors vrget ⁊ pena terret ad
veram vix veniet ſatiſfactionē. ⁊ ſequiť.Mul
tos enim ſerotina penitentia ſolet decipere ⁊c̄.
Sequiť in textu.Poſtea fac digne penā patien
do benigne. Ab iſta pte vſqꝫ ad finē capituli au
ctor ꝑncipaliter determinat de modo faciēdi pe
nitentiā dicēs ꝙ pnīa iniūcta debet adimpleri
ſm qđ iniūgitur a ſacerdote: qꝛ arbitratiua ē vt
viſum fuit ſuperius.Et licet penitētia imūcta a
ſacerdote debeat fieri in ſtatu gratie:tñ ꝓ mor
tali pctō nō eſt linquēda qñ adimpleatur: qꝛ pe
nitētia aſſumpta eſt obligatoria.iō ⁊c̄.¶Pro q
eſt notandū ꝙ obiectū penitētie videť eē pena
nō quecunqꝫ ſed voluntarie inflicta pro pctīs: ſi
gnāter dico volūtarie inflicta:qꝛ maioritas vel
minoritas pene preciſe nō eſt placatiua offenſe.
In īferno ei erit maxima pena ⁊ in purgatorio
maior pena ꝙ in iſto mūdo: ⁊ tñ nō remittit eā
dem offenſam ⁊ ideo eſt: qꝛ in iſto mūdo penitē
tia eſt voluntaria:in inferno ⁊ in purgatorio nō
¶Pro cuius declaratiōe eſt notādū ſm Bona
uen.ꝙ pena dicitur voluntaria tripliciter.Primo
qꝛ a volūtate īperāte vt penitētialis pena. Se
cūdo qꝛ a volūtate acceptāte vt pena martyrum
Tertio qꝛ a volūtate tollerāte vt pena exiſtētiū
in purgatorio.ſed ſm Laudul.xiiij.diſti.iiij.ſen.
pēa diciť volūtaria q̄ttuor modis.Vno mō qꝛ pa
tiēter portata ſine murmure.Scđo qꝛ volunta
rie acceptata.Tertio qꝛ volūtate cāta velut a cā
ꝑtiali nō tñ intēdēte illū affectuꝫ. Quarto qꝛ a
volūtate cāta velut a cā ītendēte illū affectū. in
duobus pꝛīs pena ſiue triſticia ē obiectū volitio
nis: ſed nō cā:qꝛ pōt acceptare ⁊ patiēter porta
re triſticiā quā nō cauſat. Tertio mō triſticia ē
tñ effectus ſꝫ nō obiectuꝫ: qꝛ volūtas ꝑtialiter
cauſat triſticiā:⁊ iđo eſt ei⁹ effectus:ſꝫ nō intēdit
eā ideo nō eſt eius obiectū.Quarto mō triſticia
eſt volūtas effectus qꝛ ipſam cauſat ⁊ ipſam intē
dit.vñ ſm Aug.Triſticia eſt diſſenſio ab his re
bus q̄ nobis volentib⁹ accidūt.¶Queritur vtrū
penitētia iniūcta alicui penitēti in pctō morta
li cōpleta ſit reiterāda.Et videť ꝑmo ꝙ ſi pecca
tor contrit⁹ ⁊ abſolut⁹ recidiuet in mortale pec
catū añꝙ faciat pniam ſibi iiunctā a ſacerdote
ꝙ exſoluēdo penā in mortali vere ſatiſfaciat du
rum eñ eſſet nimis fragilib⁹ pctōrib⁹ ad peccan
dū.Oppoſitū probať ſic.qui exq̄tur id qđ nō ex
equendo peccare videť recte facere: ſed ſi aliq̄s
non exquereretur penitentiā ſibi iiunctā nō exe
quendo peccaret: ergo faciens eam recte facit.
¶Cōfirmatur ſic.hec ſatiſfactio nō eſt recōſilia
tio ad acceptionē ⁊ amicitiam: ſed tñ eſt reddi
tio equiualentis ſm iuſtitiam ſicut in ciuilibus
cum amputatur pes offendentis cōmunicatiue
non recōſiliatiue in amicitia tamen ſatiſfacit: er
go ille ſatiſfacit ſoluēdo penam in mortali licet
non ad grām recōſilietur.¶Cōcluſio talis eſt ꝙ
ſi aliquis ſatiſfaciat exiſtens in peccato mortali
de peccatis de quibus cōterebať quādo fuit ſi
bi ſatiſfactio impoſita ſi iterū conteratur.De il
lo peccato mortali non dꝫ ei imponi ſatiſfactio
pro peccatis pro quibus ſatiſfecit. Sed pro illo
ſolo quod ſuperuenit de quo conteritur modo.
¶Exemplum.Petrus hodie confitetur ⁊ conte
riť de omnibus peccatis ſuis:⁊ iiungitur ſibi pe
nitentia decem dierū cras fornicatur: ⁊ nihilo
minus continuat ſuam ſatiſfactionem:ſi decima
die conterat ⁊ de fornicatione commiſſa nō dꝫ
ſibi imponi penitentia pro his pro quibus ſatiſ
fecit: ſed ſolum pro illa fornicatione.¶Alia cō
cluſio eſt iſta poſito caſu ꝙ petrus conterať ⁊ cō
fiteať de omnibus peccatis ſuis hodie ⁊ impo
natur ſibi penitentia ſi cras recidiuet in morta
le ⁊ moriať ⁊ dānetur.credo ꝙ nō habebit penā
eternam pro peccatis de quibus fuit abſolutus
licet non ſatiſfecerit de eis: ſed exſoluet penam
tēporalem ſatiſfactioni correſpondentem ⁊ hoc
in inferno.Probatur: qꝛ quando fuit abſolutus
⁊ contritus fuit ſibi cōmutata pena eterna in tē
poralem: cū ergo reſpectu illorū pctōrū nō ſup
uenerit aliq̄ alia obligatio adhuc remanet obli
gatio tpalis:⁊ per ꝯſequēs ab eo pro cōtritis et
confeſſis nulla alia ei ſolueť.licet de alio vel de
alijs mortalib⁹ de quibus nō eſt cōtritus nec ab
ſolut⁹ puniať eternaliť.Hoc dicit Laudulph⁹

ſup.xv.di.iiij.ſen.beatus Tho.in eodē.iiij. Dicit
ꝙ quedam ſunt opera ſatiſfactoria quoꝝ effect⁹
manet poſtꝙ ipſa facta ſunt ſicut poſtꝙ elemoſi
na eſt facta adhuc manet eius effectus ſcꝫ dimi
nutio temporalis ſubſtantie dantis.Silr quēdo
aliquis ieiunauit adhuc remanet eius effectus
ſcꝫ effectus ieiunij quiquidē effectus ē debilitas
corporis ieiunantis:⁊ alia ꝙuis ſint in pctō mor
tali facta non oportet ꝙ reiterentur. Alia ſunt
opera ſatiſfactoria que poſtꝙ facta ſunt nihil re
manet de eis:ſicut oratio.ideo ſi fiat in peccato
mortali debet reiterari.Verbi gratia:alicui in
iungiť ꝙ dicat ſeptem pſalmos vel.xv.pater no
ſter ⁊ ſimilia.ſi illa dicat in peccato mortali opor
tet ꝙ reiteret ea in ſtatu gratie:ſecus de elemo
ſinis ⁊ ieiunijs vt premiſi.¶Queritur vtruꝫ pe
nitens reſurgat in maiori gratia.So.dicendum
eſt ſm Laudulphū.ſup.iiij.ſen.per aliquas con
cluſiones quarum prima eſt:ꝙ reſurgens a pec
cato ſemꝑ ſurgit ad maiorem gloriā.ꝓbať: quia
ipſo reſurgente a peccato reminiſcunt oīa opera
mortificata:⁊ cum hoc habeť nouū meritum per
actum confeſſionis:ergo ⁊ maior gloria qꝛ pl⁹ de
merito ſequitur plus de ꝑmio.¶Secunda ꝯclu
ſio eſt ꝙ ſi ille peccator ꝑſtetiſſet ī gratia preuia:
⁊ nunꝙ peccaſſet:haberet multomagis de gra
tia ⁊ gloria ꝙ haberet reſurgendo de recidiuo.ꝓ
batur.qꝛ ꝓficiens in actus per habitū cōtinuatū
longe plus acq̄rit ꝙ faciat aliquis alius ꝑ habi
tum diſcontinuatū.ſed ille qui nunꝙ cecidit ha
bet habitū continuatū:⁊ qui cecidit habet habi
tum diſcontinuatū.ergo longe plus proficiet ꝓ
mus ꝙ ſecund⁹. Notetis qꝛ hic fit mentio de gra
tia ꝙ gratia dꝛ tripliciter.Vno modo generali
ter:⁊ ſic gratia dꝛ adiutoriū diuinū creature gra
tis datū ⁊ indifferenter ad quēcunqꝫ actum:⁊ ſi
ne huius gratie adiutorio nō poſſum⁹ aliq̄d face
re nec in eſſe durare. Alio mō dꝛ gratia ſpāliter
que eſt gratia gratis data:⁊ eſt donuꝫ quo homo
preparat ſe ad ſuſcipiendū ſancti ſpiritus donuꝫ
⁊ hui⁹ gratie eſt declinare liberꝫ arbitrium a ma
lo ⁊ excitare ad bonū:⁊ ſine hac gratia nullus fa
cit ſufficienť qđ in ſe eſt vt ꝑparet ſe ad ſalutem.
Alio modo dꝛ gratia ꝓprie ꝓut eſt donū diuini
tus datū alicui ad merendū:que quidē gratia dꝛ
gratia gratū faciēs:⁊ ſine hac gratia nullus pōt
mereri nec in bono ꝓficere nec ꝑuenire ad ſalu
tē.Ad hanc eñ req̄riť ꝙ fit a deo efficiēte. ſcđo
ꝙ fit a gratia gratis data liberꝫ arbitriū excitan
ter a mouēte.tertio ꝙ fit a libero arbitrio ꝯſñte
Alio mō dꝛ gr̄a gratis dans vt ē deus. Alio mo
do dꝛ gr̄a gratie ſignum vt eſt prophetia ⁊ pote
ſtas faciendi miracula.Itē gratia gratū faciens
eſt duplex:ſcꝫ operans ⁊ cooperans.Operās eſt
ꝑueniens incipiens ⁊ liberans:qꝛ expellit pctm̄
Coopans eſt ſubſequens ꝑficiens ⁊ adiuuās. qꝛ
adiuuat li.ar.⁊ ei cōparať in merito ſm compen
diū theologie.ſed qꝛ fit mentio in fine lr̄e đ ope
ribus mortuis ⁊ mortificatis:ibi.Oia q̄ ſiunt ⁊c.
¶Queritur vtrū opa facta in peccato mortali ꝑ
ſequentē penitentiā reuiuiſcant.Et videť primo
ꝙ ſic auctoritate Adamātij ſup Io.dicētis.Sūt
in eccleſia credentes quidā ⁊ acquieſcētes diui
nis ꝑceptis:ſed in cōuerſatiōe ꝓpria obſcuris vi
cijs inuoluti nec oīno deponētes veterē hoīem
cum actibus ſuis.Iſtis tñ xp̄s ſalutem concedit
ergo magis videtur ꝙ eis qui per penitentiaꝫ e
mendationem exercent opa bona valeant ad ſa
lutem.¶Scđo arguitur ſic. plus appropinquat
charitati ⁊ gratie bonū virtutū ꝙ bonum natu
rale. ſed gratia ſequens ꝑ pniam reſtituta natu
ralia ꝑficit ⁊ ſm quoſdaꝫ illa naturalia ſiūt gra
tuita ergo multo fortius bona virtutis acquiſite
ſine charitate facta ꝑ penitentiam viuificantur
vt ꝓſint ad vitam.¶Tertio arguitur ſic.remota
cauſa remouetur effectus. ſed cā quare illa opa
nō valeant ad vitā erat charitatis defect⁹ ⁊ gra
tie:ergo cū ꝑ pniam charitatē ⁊ gratiā ⁊ omnes
virtutes reſtituat etiam bōa opera ſine charita
te viuificabit.¶In oppoſitum arguitur ſic.a nō
viuo nō pōt generari aliquod viuum vel habēs
potentiam ad vitam.ſed homo ſine charitate ñ
viuit vita ſpūali.ergo nō pōt facere aliqđ opus
ſpiritualiter viuū. Item ſi opera extra charitatē
facta poſſent aliquo modo viuificari aliquis ſine
charitate poſſet aliquo modo mereri vitā eter
nam:quod eſt falſuꝫ.Breuiter ad iſtam queſtio
nē omiſſis oībus alijs opinionib⁹ dicēdū eſt ſm
beatū.Tho.ſup.xiiij.di.iiij.ſen.ꝙ pnīa de ratōne
ſui ordinatur ad remotionē mali.vnde ꝙ aliqua
bona reſtituātur per penitētiā non eſt niſi ꝑ ac
cidens.i.inq̄tum penitētia remouet prohibens
Cauſa aūt q̄ eſt remouēs ꝓhibens exigit cauſaꝫ
per ſe aliquā reſpectu cuius ipſa eſt cauſa ꝑ acci
dens viuificās operū extra charitatē factorum
et ideo nō pōt poni aliqua cauſa per ſe: quia vita
operū ex vita operātis depēdet : ⁊ ideo a gratia
vel a charitate habēt opera ꝙ viuant : gr̄a vero
vel charitas quā penitētia reſtitui nō pōt operi
bus ꝑcedentibus vitā ꝯferre:qꝛ habitus nō for
mat actū niſi qui ab eo ꝓcedit: ⁊ ita patet ꝙ per
pniam opera extra charitatē facta viuificari nō
poſſunt.¶Tunc ad rōnes ⁊ primo ad ꝑmā dicen
dum eſt ꝙ per ſalutē intelligiť ſignū ſalutis:ſm
Iſidoꝝ exponentē v̄ba Adamātij ꝙ etiā ſignuꝫ
pctōres in ſacramētis ſuſcipiūt.Vel aliter dicen
dum ē ꝙ ꝯcedit eis ſalutē in ſpe ſꝫ nō in re.¶Ad
ſcđam qñ dꝛ plus appropinq̄t ⁊c. Dicendū eſt ꝙ

UNIVERSIDAD Y PROV. BIBLIOTECA DE ZARAGOZA

potentie naturales ſunt magis ꝓpinquātes cha
ritatē ī gratie ꝙ bonū vtutis acqſite inquantum
ſunt ſubiectū gratie ⁊ charitatis ⁊ potentia natu
rales fieri gratuita dona nō intelligitur quantū
ad act⁹ qui tranſeūt:ſed quo ad potētias ⁊ habi
tus q̄ manēt. Ad tertiā q̄ñ d̄r remota cā ⁊c. Dicē
dum eſt ꝙ cauſa quare opera ſunt mortua eſt: qꝛ
nō ſunt a charitate elicita.⁊ ideo cā mortis ab
eis nō tollitur ꝑ pniam:quare pōt faciliter con
cludi ꝙ nulli in pctō mortali pſeuerāti peniten
tia pōt eſſe fructuoſa.ſ.quo ad vitā eternā:vt ha
betur in glo.ſup illud auct.de pe.d.iij.viuere nō
pñt que mortua nata fuerūt:vt de peni. ea.diſt.
ca.penulti.⁊.xxvij.q.i.c.que tpō.valent tñ bona
opa in pctō mortali facta ad plura ad ꝯſecutiōeꝫ
bonoꝝ tpaliū ad diſpoſitionē:ad gratiā:ad aſſue
tudinē bonoꝝ:liberant ab omiſſione:tollunt ne
gligentiā ſeu ociū:debilitant fomitē:tēptatiōeꝫ
repellūt:iocunditatē in mente faciūt:penam di
minnūt:reſtringūt ad fluxū peccati:ꝓponant vi
dentes ad laudē dei:vt habet ꝑ oēs doc. theolo
gie. ¶ Queritur vtrum opera in charitate fa
cta ꝑ pctm̄ mortale ſequēs poſſint mortificari.⁊
videtur ꝙ nō.⁊ qd̄ nō eſt non pōt mortificari.ſed
opera que in charitate facta fuerūt tranſeunt et
poſt pctm̄ ſequens nō ſunt.ergo nō pñt mortifi
cari. Scd̄o arguitur ſic. Pena non debet excede
re culpaꝫ.ſed in aliquo q̄ multa bona facit ex ma
xima charitate pena culpā excederet ſi per vnuꝫ
pctm̄ mortale ſequens oīa bona p̄cedētia perde
ret.ergo pctm̄ ſequens non mortificat oīa bona
prius in charitate facta. In oppoſituꝫ arguitur
ſic:qꝛ d̄r Ezechie.xviij. Si auerterit ſe iuſt⁹ a iu
ſticia ſua ⁊ fecerit iniquitatē ſm̄ oēs abbomina
tiones quas opari ſolet impius nunꝙ viuet di
cit dñs:oēs iuſticie eius quas fecerat non recor
dabuntur. Item vita opeꝝ ex vita operantis de
pendet.ſed ꝑ pctm̄ mortale ille qui opus fecerat
in charitate mortificat̄.ergo ⁊ opa ab ipſo facta.
Ad iſtā q̄ōnem dicendū eſt ꝙ illud ꝓprie viuere
apparet qd̄ habet aliquē motū ⁊ inde vite nomē
ꝓprie ad alia oīa trahit̄ que ex ſe habent opatio
nem aliquā ſine aliquo principio extra ſicut q̄ in
telligūt ⁊ ſentiūt mouent̄ ⁊ nutriunt̄. ⁊ inde eſt
nomen vite tranſmittit̄ ad oīa illa que habēt de
bitam opationē vel effectū.⁊ illa que priuantur
hac dicuntur mortua. ꝓprius aūt effectus huma
noꝝ operū eſt ꝙ ꝑ ea homo ad vltimū finem hu
mane vite ꝑueniat.ſ.beatitudinē.⁊ ideo illa opa
hoīs ꝓprie viua dicuntur que hoīem ad vitam
eternam ꝑducere pñt. Illa autem opera que hoc
faciendi poteſtatē non hñt mortua ſūt. Illa aūt
opa dicuntur mortificata que hāc poteſtatē ami
ſerūt ꝑ peccatū mortale ſequens cum prius eam
habuerint:⁊ ideo bona opa extra charitatē facta
mortua ſunt. Opera aūt bona prius ex charitate
facta in eo qui gratiam amittit ꝑ peccatū morti
ficata ſunt:qꝛ pctm̄ ſequēs impedit ꝙ homo ꝑ il
la opa non poſſit ad vitā introduci eternā. Tūc
ad rōnes ⁊ primo ad primā q̄ñ d̄r ꝙ nō eſt ⁊c. Di
cēdum eſt ꝙ opera bona in charitate facta ꝙuis
actu tranſeant:manent tñ in merendo.⁊ ſm̄ hoc
poſſunt mortificari:⁊ ſm̄ ꝙ ſic manent hñt effi
caciam quantū in ipſis eſt inducēdi ad vitā eter
nam. Sed ꝙ hunc effectum in peccatore non ha
beant eſt ꝑ accidens ꝓpter pctm̄ qd̄ facit pecca
torem indiſpōſitū ad percipiendum effectum p̄
cedentium meritoriū:nec ab ipſis operibus ali
q̄d dimittitur cū in ſuo fieri efficaciam p̄dictam
obtinuerint eoipſo ꝙ extra charitatē ſunt elicita
quod eis ſequens peccatū nō pōt auferre:⁊ ideo
remota indiſpoſitione a peccatore ꝑ penitentiā
opa illa p̄cedentia effectū ſuū in peccatorib⁹ iteꝝ
habere incipiūt:⁊ ſm̄ hoc viuificari dicunt̄. Tñ
ſi talis pctōr moriatur in pctō mortali bona illa ī
charitate facta p̄cedentia non ꝓſunt ſibi ad me
ritum vite eterne.proſunt tamen iuſtis pſequen
tibus in penitentia. ¶ Ad ſcd̄am rationē dicēdū
eſt ꝙ propter ingratitudinem meretur hō acce
pta beneficia amittere.⁊ ideo per quantūcunqꝫ
paruū pctm̄ mortale quo homo deo ingratus de
beneficijs ꝑceptis ſit oīa bona p̄cedentia ꝑdit ꝙ
tumcunqꝫ fuerint ad fructum vite eterne.nec ꝓ
pter hoc pena culpam excedit:tamen ita grauit̄
punitur ꝓ vno peccato mortali ſicut pro plurib⁹
¶ Queritur vtrum opa mortificata ꝑ penitentiā
poſſint viuificari:⁊ videt̄ primo ꝙ non. Dicit eñ
hugo de ſcō victore ꝙ nemo dꝫ ī ſpe venie pecca
re:⁊ ꝙ ſemel amittitur amplius non recuperat̄:
ſed opera in charitate facta ſunt per pctm̄ amiſſa
ergo non poſſunt amplius per penitentiam re
cuperari. Secundo arguitur ſic:nihil viuificat̄
niſi ꝙ natum eſt habere vitam:ſed vita nō ē ope
rum:ſed facientis opera:ergo opera nō poſſunt
viuificari. Tertio arguitur ſic:qd̄ non eſt nō pōt
viuificari:ſed opa mortificata non ſunt:ergo nō
poſſunt viuificari per pniam. Quarto arguit̄ ſic
illud quod mortificatur nō ſolū cadit a vita ſed a
potentia vite qꝛ principia vite corrūpunt̄ ſine
quibus non eſt potentia ad vitā:ſed opera prece
dentia in chariteте facta ſunt per pctm̄ ſequens
mortificata.ergo nō manet in eis potētia ad vi
tam ſed contra eſt. Johe.ij. Super illud reddaꝫ
vobis ānos quos locuſta comedit vbi dicit glo.
Non patiar perire nobilitatē quā cum perturba
tionibus animi amiſiſtis: ſed nobilitas illa fuit
multitudo bonorū operū:ergo illa ꝑ pniaꝫ reſti
tuūtur. Item pnia reuocat omnes effectus ad

perfectū.ſed hoc nō eſſet niſi opera mortificata
reſtitueret ad vitā:ergo per penitentiā viuificā
tur. Ad iſtud dubiū breuiter dicendū eſt ꝙ opa
in charitate facta ⁊ ſi trāſeant actu manēt tñ ꝙ
tum ad meritū in dei acceptione ⁊ ſm̄ ꝙ ſic ma
nent habent efficaciam ꝙtum in ipſis eſt indu
cendi facienteꝫ ad vitam eternam. ¶ Tunc ad ra
tiones ⁊ primo ad primā dicendum eſt ꝙ verba
Hug. Intelligenda ſunt quantū ad bona amiſſa
que nunꝙ recuperantur:qꝛ tempus amiſſuꝫ nō
recuperat̄:iō ei⁹ iactura eſt grauiſſima vt ſit Se
neca. Nō aūt loquit̄ dict⁹ Hugo de bonis morti
ficatis. ¶ Ad ſcd̄am dicendū eſt ꝙ opus d̄r viuū
met haphorice ⁊c. Ad tertiā rationē dicendū eſt
ꝙ ꝙuis nō maneant actu:manent tñ merito ī di
uina acceptione ſicut pctā q̄ tranſeunt actu ⁊ re
manēt reatu. ¶ Ad quartā dicenduꝫ eſt ꝙ opera
prius viua nō moriunt̄ ꝑ ſe ſꝫ per accidens:⁊ iō
remoto illo accidēte viuificari dicunt̄. vñ verſus
Illa reuiuiſcūt q̄ mortificata fuerunt. ¶ Querit̄
vtrū remiſſio culpe ⁊ infuſio gratie ſint vna ſim
pliciter mutatio.⁊ videtur ꝙ ſic qꝛ ſi eſſent due
mutatōnes haberent inter ſe aliquē ordinē ſed
hoc eſt impoſſibile:ergo nō erunt due mutatio
nes:maior patet:qꝛ cum culpa ⁊ gratia non poſ
ſint eē ſimul oportet ꝙ expulſio culpe ſi eēt mu
tatio ꝑ ſe precederet infuſionem gratie. minor
pꝫ:qꝛ ſi precederet mutatio expellens culpam ⁊
ſequeretur alia mutatio infundens gratiam poſ
ſet deus ſeparare poſteriorē a priori.⁊ ſic eēt ex
pulſio culpe ſine infuſione gratie. In oppoſituꝫ
arguit̄ ſic. Generatio ⁊ corruptio ſunt due mu
tationes.v.phiſicoꝝ.ſed infuſio gratie eſt gene
ratio.expulſio culpe eſt corruptio:ergo ſunt due
mutatiōes. Ad iſtud dubiū ſm̄ Laudulphum ſu
per.xvi.di.iiij.ſen. Dicendū eſt per quattuor con
cluſiones. Prima eſt ꝙ remiſſio culpe ⁊ infuſio
gratie ſunt due mutatiōes ꝓbant̄:qꝛ impoſſibi
le eſt vnā ⁊ eandē mutationeꝫ multiplicari ⁊ nō
multiplicari:ſꝫ multiplicatur remiſſio culpe nō
multiplicata infuſione gratie.ergo non ſunt ea
dem mutatio. Maior patet per primū p̄ncipiuꝫ
⁊ minor ꝓbatur:qꝛ ſi homo habeat mille pecca
ta erūt ibi mille remiſſiones ⁊ tamē erit ibi vna
infuſio gratie. Iteꝫ de facto fuit infuſio gratie
quando nō fuit remiſſio culpe:ergo remiſſio cul
pe nō eſt infuſio gratie. Conſequētia patet: qꝛ ī
poſſibile eſt idē eſſe ⁊ nō eſſe:⁊ antecedēs ꝓbat̄
qꝛ in angelis bonis fuit īfuſio gratie ⁊ nō tñ re
miſſio culpe. Silr̄ ſi de⁹ crearet hoīem in ſtatu ī
nocētie poſſet ſibi infundere gratiā ſine remiſ
ſiōe culpe:ergo hec nō ē illa. Itē vnica mutatio
eſt ꝓpria priuatio ī ꝓpriū habitū:ſed culpa non
eſt ꝓpria priuatio gratie:ergo ab ei⁹ remiſſione
in grām nō eſt vnica mutatio Maior pꝫ in ſilr̄.
Naꝫ mutatio q̄ eſt ad albedinē nō eſt a quacūqꝫ
priuatione:ſed nō albedine. Minor pꝫ:qꝛ priua
tio gratie eſt nō gratia:ſed nō gratia nō eſt cul
pa:ergo ⁊c. Scd̄a ꝯcluſio eſt iſta:ꝙ remiſſio cul
pe ⁊ infuſio gratie nō ſunt due mutationes rea
les:ꝓbat̄. Nam mutatio realis eſt ad terminum
realem vel a termino reali:ad terminū realē in
acquirēdo:vt generatio.a termino reali in deꝑ
dendo ad corruptionē:ſed lꝫ infuſio gratie ſit ad
terminū realē tñ remiſſio culpe nō eſt ad termi
nū realē nec a termino reali: ergo ſaltim illa ſe
cūda nō eſt mutatio realis. Maior pꝫ: qꝛ ex ali
quo terminoꝝ mutatōes denoīant̄. Minor pꝫ:
qꝛ culpa poſtꝙ tranſit actus peccandi nō eſt ali
quod reale abſolutū vel reſpectiuū: ſed reſpect⁹
rōnis quo deus obligat illū ad penā eternaꝫ:er
go expulſio culpe nō eſt abiectio alicui⁹ poſitiui
nec acſiqtio alicui⁹ poſitiui:qꝛ de potētia abſolu
ta abſqꝫ īfuſione grē alicui⁹ poſitiui pōt de⁹ non
obligare petrū ad penā eternā ad quā ante obli
gabatur. Ex quo eñ hec obligatio eſt ex mera ⁊
libera volitatione diuina ⁊ nō ex aliquo poſiti
uo in exiſtēte:qꝛ nihil remanet poſt trāſitū act⁹
peccandi:ergo qua ratione de⁹ obligat pōt non
obligare. Tertia concluſio eſt declarare quomō
nulla facta mutatione in volūtate diuina poteſt
tranſire a cōtradictorio in ꝯtradictorium. puta
mō obligare ⁊ modo nō: ⁊ tamē nulla ſit realis
mutatio circa obiectum:videlicet circa animam
in quo nec ille habet culpā nec gratiaꝫ:qꝛ inter
duo inſtantia eſt tempus medium vbi notanda
ſunt duo. Primū eſt ꝙ ſecus eſt de volitione no
ſtra ⁊ de volitione dei. volitio enim noſtra: qꝛ li
mitata eſt nō poteſt eadem numero exiſtēs fer
re ſe ſuper oppoſita oppoſitis modis puta eodē
actu velle petrum et nolle petrum vel velle pe
trum ⁊ nolle martinum. Actus autem volunta
tis dei:qꝛ eſt illimitatus ⁊ infinitus poteſt ferri
ſup oppoſita oppoſitis modis:qꝛ eodē actu vult
petrū eodē inſtanti:⁊ nō vult eū pro alio inſtan
ti:⁊ ſilr̄ de diuerſis oppoſitis. Et nota ꝙ differt
aliquid velle abſolute ⁊ aliq̄d velle ſub ꝯditōne
Velle abſolute vt volo preliari nō inſpecta ali
qua ꝯditione. Velle ſub ꝯditione vt volo prelia
ri ſi habuero bonū premiū:ita videt̄ deus velle
ſub ꝯditione aliquā ſaluari vel dānari nō abſolu
te. Ad ꝓpoſitū cum deus in inſtanti eternitatis
vnicū actū habeat ſimplicū per quē fert̄ ſup pe
trum velle dānari ⁊ nolle dānari: ⁊ illud velle ⁊
nolle ſit ꝯditionatū.ſ.qꝛ vult ꝙdiu durat reſpe
ctus rōis ſiue obligatio ſeq̄tur ꝙ nulla facta mu
tatōe circa obiectū. puta petrū de⁹ p̄t velle ipm̄
eſſe obligatū ad penā eternā in ſigno.a. ⁊ nō eē

obligatū in ſigno.b.que duo ſigna ſunt ibi mutatio niſi i reſpectibꝰ rōnis ꝗ faciūt velle obligare ⁊ nō obligare. ¶ Quarta ↄcluſio eſt ꝙ expulſio culpe ⁊ infuſio grē ſunt in eodē inſtāti tpis: ſꝫ nō nature. Probat̄ q; da oppoſitū ꝙ ſint in alio ⁊ alio inſtāti erit tpᵉ mediū in quo nec ille habebit culpam nec grām: q; inter duo inſtātia eſt tpus mediū in .vi. phiſicoꝝ ⁊c. ſcḋm cōpendiū theologie ad iuſtificationē impij quattuor ↄcurrūt: ſcꝫ duo ex pte iuſtificandi.ſ.motꝰ li.arb. ad diſpoſitionē ⁊ gratie infuſionē: ⁊ cōtritio.ſ.diſceſſus a pctō ad diſpoſitionē ad culpe expulſionem. Alia duo cōcurrūt ex pte iuſtificātis.ſ. gratie infuſio ⁊ culpe remiſſio. Cauſaliter motꝰ li. ar. ꝑor eſt alijs tribꝰ: q; reqritur ↄſenſus voluntatis i hmōi mutatione. voluntas aūt ⁊ liberū arbitriū ſumūtur hic pro eodē. preterea motꝰ ille appellat̄ motus li.ar. ille eñ motꝰ qui libero arbitrio ↄſentit deo vt primo motori vocat̄ motꝰ fidei: q; hꝫ aliquid cognitionis ⁊ aliqd affectionis ſicut fides. Dicimꝰ ergo ꝙ motꝰ libe.arbi. ſiue motꝰ fidei i deū cauſaliter ꝑor eſt ꝙ̄ motus quo de pctō qs cōteritur: q; ſicut in generatōe peccati prior eſt cōuerſio ꝙ̄ auerſio cū cōuerſio cauſet auerſionē ita in eius deſtructiōe prior eſt cōuerſio ad deuꝫ per liberū arbitriū ꝙ̄ auerſio a creatura per ↄtritionē de pctō qḋ eñ primū eſt in cōpoſitiōe vltimū eſt in reſolutiōe. Iſti eñ duo motꝰ.ſ.libe.arbi. ⁊ cōtritionis ſunt priores ꝙ̄ grā infundatur: quia ſūt cā preparatoria vt gratia det̄: ꝙuis eñ deus ſine vlla preparatione poſſet impiū iuſtificare: tñ requirit̄ ꝑparatio ex pte materie qm̄ ſicut reqritur ꝑparatio materie in naturali mutatione ad recipiendū formā: ita in mutatione voluntaria ⁊ hoc non eſt ex impotētia agētis: ſꝫ ſuſtinētis. Alia cā eſt: q; in iuſtificatōe pctōris fit introductio vnīꝰ forme ⁊ expulſio cōtrarie: ideo requirūtur predicta duo: ſcꝫ motus li.arb. diſponēs ad grē ſuſceptiōꝫ ⁊ cōtritio.i.deſceſſus a peccato diſponēs ad culpe expulſionem. Grā vero priꝰ infundit̄ ꝙ̄ culpa remittat̄: q; ꝑ grām culpe remittit̄ ſicut i introductiōe forme prior eſt naturaliter forma que ex pte agētis expellit quā illa que expellēda ē remoueri poſſit. Et qñ querit̄ qualiter iuſtificatio fit in inſtāti ſiue ſucceſſiue. Nota ꝙ iuſtificatio pōt duplr̄ accipi. vno mō vt dicit motū ad iuſtificationē cū termino eiuſdeꝫ. ſic fit ſucceſſiue ⁊ ꝑ ↄñs nō in inſtanti. Alio mō pōt accipi vt dicit mutationē ſine motu ⁊ ſic fit iuſtificatio impij in inſtanti triplici rōne. Pria quia fit virtute diuina infinita ⁊ ſimplici. Secūda q; fit in ſubſtātia ſimplici.ſ.aīa. Tertia q; tāꝫ forma q̄ expellit̄.ſ.culpa ꝙ̄ illa q̄ itroducit̄.ſ.grā oīno ſimplex ē. Seqt̄ de elemoſyna. Rubrica.

In iſta parte cuius reſtituat: ego tractaui de vno membro ſatiſfactionis ſcilicet de reſtitutōne et dimiſi tria membra que ſūt: elemoſyna: oratio: ⁊ ieiunium: eo ꝙ auc. ille ſuper iſtis tribus compoſuerat textuꝫ ſingularem poſt ca. de virtutibꝰ: ſed quia declaratio ꝑdictoꝝ mēbroꝝ eſt pertinens huic ca. vt mēbra diuidentia ſequant̄ imediate eoꝝ diuiſum: ideo intendo hic de iſtis tribus mēbris ſatiſfactiōis aliqd elucidare. Et primo de ſatiſfactiōe in generali. ſecundo de ſingulis membris declarandis: ſcꝫ elemoſyna: orōnes. ⁊ ieiunio. ¶ Quantū ad primū eſt notandū ꝙ ſatiſfactio in generali eſt redditio volūtaria equiualentis alᵉs indebiti. Notanter dicit̄ redditio: q; ſatiſfacere nō eſt abſolute donare: ſꝫ pro aliqua obligatione aliquid impēdere. vñ niſi qs añ obliget̄ non ꝓprie ſatiſfacit. Notanter dicit̄ voluntaria: q; niſi voluntarie ſatiſfaceret magis diceret̄ ſatiſpati quam ſatiſfieri. Notāter dr̄ equiualentis: q; ſatiſfactio ē redditio ſm iuſticiā. Hīs aūt iuſticia reqrit equalentiā ſaltim cōmutatiuaꝫ que reddet tm̄ pro tanto .v. ethicoꝝ. Notāter dr̄ alᵉs indebiti: q; de eo ad qḋ alᵉs obligat̄ non poteſt ſatiſfacere pro alio obligatione liberū eñ debet eſſe in ptāte ſatiſfaciētis illud qḋ reddit alicui pro obligatione qua tenet̄. Iſta deſcriptio ſatiſfactionis ē generalis: q; non ſoluꝫ reſpicit illā ſatiſfactionē q̄ eſt in penitentia: ſed etiā illā que eſt in oībꝰ obligationibꝰ ⁊ contractibus. Satiſfactio alio modo ſumitur ſpecialiter ⁊ diffinit̄ ſic: Satiſfactio eſt operatio exterior laborioſa ⁊ venalis voluntarie aſſumpta ad puniendū peccatum commiſſum a ſe ad placandum diuine maieſtatis offenſam: illa eñ preciſe accipitur pro paſſione ⁊ opere exteriori. Et cōſiſtit illa ſatiſfactio in tribꝰ ꝑcipue: ieiunio: oratione: ⁊ elemoſyna: ⁊ ſic cōmuniter decreta loquunt̄ de ſatiſfactione. ¶ Queritur in quod conſiſtit ſatiſfactio. Solutio. Satiſfactio conſiſtit in ſeptem. ¶ Primum non eſt penoſum ſed ſuperequiualens omni penoſo et eſt feruor charitatis quem deus magis acceptat ꝙ̄ quodcūq; opus laborioſum. Secundum eſt penoſum interius ⁊ iſtud eſt cōtritio cordialis quā deus in tantū acceptat ꝙ totam relaxat penam vt dixi ſuperius. Tertiū eſt etiā penoſum. ſcꝫ exterius ⁊ illud eſt oris confeſſio: q; ex humilitate proprie abiectionis ⁊ vilipenſionis recognoſcēdo corā homine tot vilia propter deum tollit magnā partem de pena. ¶ Quartū eſt paſſio penoſa ſequens.ſ. verecūdia q̄ multū etiā de pena tollit vt viſum fuit in .c. de pnīa. ¶ Quintū ē opꝰ laborioſum exterius.ſ. carnē macerare. qḋ fit ꝑ

ieiunium. Sextum eſt mentē eleuare in deū qḋ fit per orationē. Septimū eſt alioꝝ neceſſitatibus ſubuenire qḋ ē elemoſyna. De his tribꝰ vltimis habetur de peni. di. vi. §. i. Ex quibus inducitur ꝙ nō oportet ꝙ cuilibꝫ peccato reſpōdeat ſua ſatiſfactio ꝓpria ſed ſatiſfactio vna ſpē ⁊ vna numero poteſt pluribꝰ peccatis reſpondere ⁊ etiam plures ſatiſfactiones poſſunt pro vno peccato adduci. Iſta ꝓbantur primo ꝙ vna ſatiſfactio ſpecie ⁊ vna numero ſatiſfaciat ꝓ pluribus. pꝫ: q; quātūcunq; peccata ſint diuerſa per eoſdem actus cōtritionis in ſpecie et etiā per vnū actū qui eſſet bene intenſus in numero poſſet de omnibus ſatiſfieri ꝙ̄ etiam plures ſatiſfactiōes correſpondeant vni peccato. paꝫ: q; aliquis poteſt eſſe de eo nō multum cōtritus: ⁊ tunc ieiunādo: orando: elemoſynam dando: quaſi pluribꝰ ſatiſfactionibus vna tota ſatiſfactio itegratur vni peccato correſpondēs. ¶ Secunda ꝓpoſitio eſt illa ꝙ hec ſatiſfactio reconſiliat ſatiſfaciēte deo offenſo. Probat̄: q; deus nō eſt implacabilis cum miſeratōes eiꝰ ſint ſuꝑ omnia opera eiꝰ: ſed per nullū cōuenientius placari poteſt ipſe deus glorioſus ꝙ̄ per hanc ſatiſfactionē que eſt redditio equiualentis ſm cōmutatiuā iuſticiā vt dixi: ergo ſatiſfactio vere recōſiliat deo. ¶ Querit̄ pro quibꝰ peccatis iponitur hec ſatiſfactio.ſ. elemoſyna: ieiuniū: ⁊ oratio. Solutio. Dicēdum eſt ꝙ pro oībus vbi eſt notandū ſm beatū Iohā. i ſua canonica. i. c. ⁊. ij. Omne pctm̄ reducitur ad vnā diſtinctionē trimembrē que talis eſt. Omne viciū aut ſpectat ad cōcupiſcentiam carnis aut ad cōcupiſcentiā oculoꝝ aut ad ſuꝑbiam vite. Et q; pena debet correſpōdere culpe: vt per que peccat homo puniat̄. Sapi. xi. Sicut in ciuilibꝰ melius ſatiſfacit q̄ reddit aurū ꝓ auro ꝙ̄ argentuꝫ idō ꝙ̄tum poſſumꝰ debemꝰ conari vt magis proprie in eo in quo peccauimꝰ puniamur ⁊ ſatiſfaciamus: ideo ꝓ peccatis carnis eſt imponendū ieiuniū qḋ carnē macerat. Et ſilr̄ de peccatis ad luxuriā inducētibꝰ vt eſt gula. Pro pctis auaricie ⁊ inducētibꝰ ad auariciā iponēda eſt elemoſyna ⁊ ſilia opa erogatōis. Pro ſuꝑbie pctō iponēda eſt humilitas ⁊ ea que inducunt ad humilitatē: tñ iſte penitētie ſunt arbitratiue vt viſum fuit ſuperiꝰ in .c. de peni. ¶ Queritur vtrū ſacerdos debeat tantā penitētiā iniūgere penitenti quā pro pctis cōmiſſis meruit. ¶ Ad illud dubium reſpōdet Thomas dicens ꝙ nō: q; in hac vita vix expleri poſſet. Silr̄ q; ſm ꝙ̄titatē ↄtritionis etiā pena diminuit̄ quam ſacerdos nō cognoſcit: idō dr̄ ꝙ penitētie ſunt arbitratiue. i. ſm arbitrium ſacerdotis q̄ diſcrete cōſiderat conditiōes penitētiū ⁊ poſſibilitatē, vnde ⁊ ſi tota penitētia nō exſoluatur in hac vita q̄ pro peccatis debet̄ in purgatorio expurgabitur ⁊ exſoluetur qm̄ reatus pene tēporalis poſt ↄfeſſionē manet ad quā fuerat obligatꝰ. ¶ Item nō oꝫ ꝙ ſacerdotes ſꝑ iniūgant penitentiā q̄ in iure ↄſtituta eſt ꝓpter neceſſitatē ꝑſonaꝝ iſte penitētie q̄ in iure ↄſtituūtur enumerātur ſexdecim de quibꝰ tractat Laudul. ſuꝑ. xv. di. iiij. ſen. ⁊. vbi idem Laudul. ſuꝑ premiſſis facit talem diſtinctionē. Peccator quo ad penā poteſt ſe quadrupliciter habere. vno mō ſi vere conteratur ⁊ vult ſe ſubijci ſacerdoti in cōmutatione pene eterne in tēporalē nō tñ vult iſtā penā in hoc mūdo exſoluere: ſed in purgatorio ille eſt abſoluēdus ⁊ abſolutio eſt rata dūmodo appareat ↄtritus. tñ perſuadendꝰ eſſet ꝙ reciperet in hoc mūdo penitētiam: quia pene purgatorie ſūt mirabiliter graues. Scḋo modo ſi peccator vult partē pene hic exſoluere ⁊ partē hic in purgatorio: illo mō etiā eſt abſolutio rata ⁊ hac vt plurimū hoies vtūtur: q; cōmuniter ꝑpendūt ſe nō ſufficiēter ſatiſfacere i hoc mūdo: ideo expectant in alio. Tertio mō ſi peccator accipiat penā condignā pro tota culpa: ſic abſolutio eſt ſimplr̄ rata ⁊ quo ad culpe dimiſſionē ⁊ quo ad pene ſatiſfactionē. Quarto modo ſi peccator aſſumat maiorē penā ſeu penitentiam ꝙ̄ ſit ſua culpa: tunc abſolutio eſt ſimplr̄ ⁊ ſuper rata. Unde iſto opere penoſo ſuꝑexcedēte peccator ⁊ nō dr̄ ſatiſfacere: ſꝫ mereri: quare pōt cōcludi ꝙ cum ſatiſfacere opere penoſo correſpōdente culpe cōmiſſe ſpectat ad iuſticiā cōmunicatiuā ⁊ huiuſmodi iuſticia habeat latitudinem in ſuo medio nō requirit̄ penitentia: ita punctualis quin vere penitētia ſit rata ſiue ſit aliquantulū plus ſiue minꝰ dūmodo nō nimis excedat ⁊c. Etꝫ q; pnīa vt viſuꝫ fuit ſuperiꝰ nō ſolū eſt ſatiſfactoria ꝓ pctis ꝑteritis imo etiā medicina cōtra futura pctā. idō cōueniens videtur vt talis penitentia iniungatur que ſit in remediuꝫ ↄtra accuſationes peccatoꝝ futuroꝝ: ideo cōtra verboſos ⁊ iracūdos orationis penitentia iniungatur. quia oratio eleuat menteꝫ ad deum. Contra guloſos ⁊ carnales ieiunium detur. Contra auaros detur elemoſyna in penitentia. Ad orōneꝫ eñ ſpectant omnia opera ſpiritualia. Ad elemoſynā opera erogationis ⁊ miſericordie. Ad ieiuniū opera carnē affligentia: ſicut vigilie: ꝑegrinationes: diſcipline ⁊ huiuſmodi: ⁊ iſta conſiderantur ſeu debent conſiderari a quolibet cōfeſſore ideo inſequendo litteram auctoris de iſtis tribus membris ſatiſfactionis: ſcilꝫ elemoſyna oratione: ⁊ ieiunio. intendo hic aliqua declarare. Et primo de elemoſyna cuiꝰ textus eſt ab auctore in hunc modum qui ſequitur.

¶ Sequitur de elemoſyna.

Si tibi ſit multum ſtudeas
dare multa frequenter.
Si nō ſit modicum da iu-
xta poſſe libenter.
Si tibi ſufficias dare ſit ti-
bi prompta voluntas
Chriſto conciliat elꝫyna federa firmat.
Crimina mortificat redimit penamqꝫ
relaxat.
Gratos conſeruat dātes a crīe ſeruat.
Oīa multiplicat bona ꝓ donātibꝰ orat
Demonis expugnat fraudes a morte-
qꝫ ſaluat.
Prodeſt defūctꝭ purgāti carcere victꝭ
Is cui das munꝰ ſit vel videaꝛ egenus
Res quā das ꝓpria ſit xp̄s ſit tibi cā.
Da bona dum tua ſunt quia nunc data
plus tibi proſunt.
Quā ſi ꝑberes cū nō retinere valeres.
Erras ſi ſperes ꝙ plꝰ te diligat heres
Sub terra poſitū quā tu te diligis ip̄m.

Iſta littera diuiditꝛ in ſex ptes. In pri-
ma auctor docet modū faciendi elemo-
ſynam. In ſcd̄a pte docet vtilitates ele
moſyne. In tertia pte docet cui ſit dan-
da elemoſyna. In quarta parte quid ſit elemoſy
nis erogandū. In q̄nta docet cauſam principalē
ꝓpter quam elemoſyna docet dari. In ſexta do
cet quando elemoſyna ſit danda. Prima in tribꝰ
primis metris. Scd̄a ibi Chriſto conciliat. Ter-
tia ibi. Is cui das. Quarta ibi. Res quam das ꝓ
pria ſit. Quinta ibi. Chriſtus ſit tibi cauſa. Sex-
ta ibi. Da bona dum tua ſunt. ¶ Pro declaratiōe
prime partis eſt notandum ꝙ elemoſyna eſt res
ſancta augens p̄ſentia minuens peccata: coniū-
gens angelis: ſeparans a demonibꝰ: peccatores
ſuo creatori recōcilians: quaſi murus inexpugna
bilis circa animā. Auguſti. Item duplex eſt ele
moſyna. ſ. ſpiritualis ⁊ corporalis: ⁊ vtraqꝫ cadit
ſub precepto affirmatiuo: ⁊ quia precepta affir-
matiua non obligant ad ſemper ſed pro loco et
tempore: ⁊ ſm alias conditiones determinatas
Ideo oportet ꝯſiderare cōditiones ex parte dā
tis: ſcꝫ ꝙ det de ſuꝑfluo: nō ſolum reſpectu ſui ſꝫ
reſpectu familie cuius vitaꝫ gerit. Similiter ex
parte recipientis conſideranda eſt neceſſitas.
Elemoſyne corporalis ſunt plures ſpecies q̄ cō-
tinētur in iſto metro. Viſito poto cibo redimo
tego colligo condo. Viſitare infirmos: dare po-
tum ſitiētibus: cibare eſurientes redimere īcar
ceratos: tegere nudos: colligere hoſpites: pau-
peres ſupple ꝓpter deū condere. i. ſepelire mor
tuos. Alia opera poſſunt iſtis addi. ſcꝫ mutuare
proximo indigenti: remittere eidem debitū. vñ
Mathei. v. capitulo volenti mutuari a te non a
uerteris. ⁊ Luce. vi. Mutuū date nil inde ſperā
tes. Aliud opus eſt facere pōtes in locis pericu
loſis vel iuuare facere ⁊c. Elemoſyne ſpiritualiſ
ſunt alie ſeptem ſpecies que continentur in iſto
verſu. Cōſule caſtiga ſolare doce remitte fer o-
ra. Conſule inconſultum: caſtiga delinquentem
ſolare deſolatum: doce indoctum ⁊ inſciū: remit
te iniurie reatum: fer. i. opem indigēti ⁊ ſuppor
ta lapſuꝫ: ⁊ fer. i. ſuſtine patiēter aduerſitates ⁊ i
iurias tibi illatas. Alij dicūt fer. i. libēter bapti
ſandos ad fontem baptiſmalem [illegible] pro defun-
ctis ⁊ pro omnibus amicis ⁊ inimicis ⁊ perſecu-
toribus tuis. Ex quibꝰ apparet ꝙ nullus pōt ex-
cuſari a collatione ſeu datione elemoſyne: quia
ſi non habeat vnde adimplere poſſit elemoſyna
corporales impleat ſpirituales ſm gloſa. ſuper
pſalmiſtā. Juſtus aūt miſeretur ⁊ retribuet: ⁊ ſi
non habeat vnde adimplere: ſaltem habeat bo-
nam voluntatē: q2 voluntas pro facto reputatur
in gloſa capi. primo extra de eo qui mit. in poſ.
cauſa rei ſeruan. ideo dicit auc. noſter in littera
ſua ſi nō ſufficias dare ſit tibi prompta volūtas.
Itē eſt notandū ꝙ elemoſyna eſt dāda ſm poſ-
ſibilitatē ⁊ qualitatem diuitiarum. Tho. iiij. Si
multū tibi fuerit abundanter tribue: ſi exiguum
etiā exiguū libenter impartiri ſtude. Item ele-
moſyna eſt danda aīo voluntario. qm̄ deus plus
reſpicit ad animuꝫ q̄ ad domum. Prouerb. xvi.
Spirituum ponderator eſt deus. vnde ſup illud
Mathei. xxv. c. Qd̄ feciſtis vni ex minimis me-
is mihi feciſtis dicit glo. Deū ad affectū mentis
magis reſpicere q̄ ad qualitatē rei exhibite Itē
danda eſt elemoſyna cuꝫ vultus hilaritate. ij. ad
Cor. ix. Hilarē datore diligit deus. Item dāda
eſt elemoſyna cū ſermonis dulcedine. Eccle. iiij.
Declina pauperi ſine triſticia aurē tuaꝫ. ⁊ reſpō-
de ei in pacifica māſuetudine. Sunt enim multi
qui mox vt ab egenis fratribus fuerint neceſſa
ria poſtulata prius in eos contumelioſa verba ia
culantur qui ſi rebus miniſteria pietatis perfici
ant verbis tamen contumelioſis errogati gr̄a ꝑ
dunt. vnde Eſaie. lviij. Cum videris nudū operi
eū ⁊ ne deſpexeris carnē tuā ⁊c. Item danda eſt
elemoſyna cum feſtinatione ꝓuerbio. iij. Ne di-
cas amico tuo vade ⁊ reuertere ⁊ cras dabo tibi
cū ſtatim poſſis dare. ⁊ Eccle. iiij. Cor inopis ne
afflixeris ⁊ ne tardes datum anguſtiati. qui em̄
cito dat bis dat. Item dāda eſt elemoſyna ſecre-

te ⁊ non ad vanam gloriam. Math. v. Cū facis
elemoſynā noli tuba canere ante te: ſicut faciūt
ypocrite in ſinagogis ⁊ in vicis vt videanꝛ ab
hominibꝰ. amē dico tibi receperūt mercedē ſuaꝫ
te aūt faciēte elemoſynā neſciat ſiniſtra tua q̄d
faciat dextera vt ſit elemoſyna tua in abſcōdito
⁊ pater tuꝰ q̄ vidit in abſcōdito reddet tibi. Ec-
cle. xxix. Cōclude elemoſynā in ſinu pauperis
⁊ hec orabit ꝓ te. Itē elemoſyna dꝫ fieri i cha-
ritate ſi debeat eſſe fructuoſa ⁊ meritoria ad vi
tam eternā. vñ. xv. di. iiij. ſen. Non em̄ ſe fallāt
qui per elemoſynas largiſſimas fructū ſuoꝝ vl̄
pecunie impunitatē ſe emere eſtimant in pctīs
ꝑmanentes. qui ita diligūt vt in eis optent ver
ſari ad quos ſaluator noſter. Math. xxiij. Mū-
da priꝰ q̄d intꝰ eſt vt fiat ⁊ illd̄ q̄d de foris ē mū
dum. Nā in īmundus nihil eſt mundū ſꝫ pollu
ta eſt eoꝝ mens ⁊ cōſciētia. vnde btūs Paulus
Immūdi ſunt oēs quos nō mundat fides ope-
rās per dilectionē qua creditur in xp̄m. de qua
ſcriptū eſt Act. xv. Purificans fide corda eorū
Ex his ſatis apparet ꝙ ī peccato mortali ꝑma-
nentes ſi elemoſynas largas faciant. nō tñ per
eas ſatiſfaciūt. quia īordinate agūt dum a ſe nō
incipiūt. Eccle. xxx. Miſere anime tue placēs
deo. ⁊ Aug. in enchiridiō. Qui vult elemoſynā
ordinate dare a ſeipſo dꝫ īcipere: nō em̄ ille eſt
vere miſericors q̄ aīe ſue infirmitatis ad morteꝫ
non miſeretur. cū magis eā diligere debeat q̄
matreꝫ. vñ Catho. Semꝑ tibi ꝓximus eſto. Et
de illa materia ſatis habetur. xv. diſ. iiij. ſen. per
mag. ⁊ docto. Sine em̄ charitate nihil viuit vi-
ta gratie: ſed oīa ſunt mortua oīa arida. i. Job.
iij. Qui nō diligit manet in morte. ⁊. i. ad Cor.
xiij. Si dedero omes facultates meas in cibos
pauperū. ⁊ corpus meū ita vt ardeā charitateꝫ
aūt ñ habeā nihil mihi ꝓdeſt: ſaltē quo ad vitā
eternā. Itē opa ſi debeāt eſſe fructuoſa dn̄t pro
cedere ex charitate hoc eſt dicere ꝙ fiant intē
tiōe charitatiua. Scd̄a pars eſt ibi. Chriſto cō-
ciliat. vbi auct. declarat vtilitates elemoſyne.
Una vtilitas eſt ꝙ elemoſyna recōciliat xp̄o fa
cientē: quia penitentiā homi impetrat. glo. ſu-
per. iiij. c. prime ep̄le ad Thimo. Si quis miam
ſequitꝛ ſi ludibriū carnis patiatur vapulabit: ſꝫ
nō peribit. hoc tñ nō eſt intelligendū de illo q̄
ſemꝑ fiduciā ponēs in elemoſynis q̄s facit pec
cat. Itē ꝓuer. xxi. Munꝰ abſconditū extinguit
iras ⁊ donū in ſinu īdignationē maximā ⁊c. Fe
dera firmat. vñ ꝓuer. xxi. Facere miam ⁊ iudi-
ciū magꝭ placēt deo q̄ victime. Elemoſyna cri-
mina mortificat ⁊ reſiſtit pctīs. Eccle. iij. Ignē
ardentē extīguit aqua ⁊ elemoſyna reſiſtit pec-
catis. elemoſyna penam redemit ⁊ relaxat. ptꝫ:
quia eſt vnū opus ſatiſſactoriū. vñ Dañ. iiij. Ele
moſynis pctā tua redime ⁊ iniq̄tates tuas mi-
ſericordijs pauperū forſitā ignoſcat deꝰ delictꝭ
tuis ⁊c. Gratos conſeruat factores elemoſyna
creatori. Eccle. xxix. Elemoſyna gratiā eiꝰ qua-
ſi pupillā ꝯſeruabit elemoſyna dētes a crimine
ſeruat: ⁊ a morte. Thob. iiij. Premiū bonū the-
ſauriſaſti tibi ī die neceſſitati: qm̄ elemoſynas
ab omi pctō ⁊ a morte liberat: nec patieꝛ aīam
ire in tenebras. Bona tpalia multiplicat. vnd̄
Greg. in dyalo. Terre ſubſtātie ꝑ hoc ꝙ paupe
ribꝰ diſtribuunꝛ multiplicanꝛ. de hoc habetur
exemplū de Bonifacio qui cū eſſet puer triti-
cū matris ſue expēdit in vſus pauperū ⁊ cū ma
ter horreū ingreſſa vidiſſet triticū ſuū ꝯſūptū
incepit filiū ſuū Bonifaciū increpare: ⁊ [illegible]
re i faciē eo ꝙ ſic diſtribuiſſet bona ſua: ſꝫ oro-
ne facta [illegible] Bonifa. ſtatī horreū inpētū eſt ple-
nū ergo date iuxta preceptū altiſſimi ⁊ dabitur
vobis ⁊ ſpiritualiter ⁊ tēporaliter. Luc. vi. Fi-
ducia em̄ magna corā ſummo deo erit elemoſy
na oībꝰ facientibꝰ eā. Tho. iiij. Elemoſyna orat
ꝓ donātibus. Eccle. xxix. Cōclude elemoſynaꝫ
in ſinu pauperis: ⁊ hic orabit ꝓ te demōis frau
des expugnat. vñ Aug. Murꝰ inexpugnabilis
circa aīam eſt elemoſyna: elemoſyna defunctis
ꝓdeſt ſaltē exn̄tibꝰ in purgatorio vt tenet vl̄is
eccl̄ia. vnde btūs augu. in. xlv. di. iiij. ſen. Neqꝫ
negādū eſt defunctoꝝ aīas pietate ſuoꝝ viuen
tiū releuari cū ꝓillis ſacrificiū mediatori offer
tur: ⁊ elemoſyne fiunt in eccleſia. ⁊ mag. e. di. di
cit orationibꝰ ſctē eccleſie ⁊ ſacrificio ſalutari ⁊
elemoſynis q̄ pro eoꝝ ſpūs offerunꝛ nō eſt du-
biuꝫ mortuos adiuuari. Tertia pars eſt ibi. Is
cui das ⁊c. vbi auct. noſter docet quibꝰ ſit dāda
elemoſyna. d. ꝙ pauperibꝰ ⁊ egenis. Luc. xiiij.
Cuꝫ facis ꝯuiuiū noli vocare diuites: ſed voca
pauperes ⁊ debiles. ⁊ Thob. iiij. Panē tuum cū
eſurientibꝰ ⁊ egenis comede: ⁊ de veſtimētis tu
is nudos tege. grādis em̄ culpa eſt ſi te ſciente
fidelis egeat quos em̄ paſcere hoīes poteras ſi
nō paſuiſti occidiſti. lxxxvi. di. c. nō ſatis. [illegible]
haꝛ auctoritate ſaluatoris noſtri. Luc. i. ꝙ pau-
peribus ſit dāda elemoſyna cum dr̄ ibidē eſuri-
entes impleuit bonis. Ad idē ambro. Da pau-
peribꝰ nō locupletibꝰ non ſuꝑbis: ſꝫ humilibꝰ.
vnde abundanti dare nihil aliud eſt q̄ pdere [illegible]
q. ij. c. paſtor. Elemoſyna em̄ [illegible]
ta ad ꝓximi neceſſitatē ſubleuādā: ⁊ [illegible]
tur ꝑ proximum nō ꝓximuꝫ [illegible]
nis tm̄: ſed ſocietate [illegible] glo. ſuꝑ illud [illegible]
ui. xxi. ⁊ Mat. xxij. Diliges ꝓximū tuuꝫ. In ele
moſynis em̄ tres gradus reperiuntur. ſ. [illegible]
bēt ꝯſiderari: honeſtū debituꝫ ⁊ neceſſariū. Ho

neſtuȝ vt ꝓpinq̄ori ſi indigeat ſubueniat. vnde
ambꝛ. Proximos ſemis tui ne deſpicias ſi ege
re cognoſcas. meli⁹ enī eſt vt ipē ſubuenias tu⸗
is quib⁹ pudoꝛ eſt ab alijs ſumptū depoſcere de
bitum eſt vt ſubueniat benefactoꝛib⁹ ſi egeāt:
nō vt opes augeant: ſed vt neceſſitas ſubſtētē⸗
tur ſm Hiero. Notāter dr̄ ſi egeant qm̄ ſ3 eun
dem Hiero. Pars ſacrilegij eſt res paupeꝝ da⸗
re non pauperib⁹. Neceſſarium eſt vt elemoſy⸗
na det magis indigēti. ¶ Queritur nunq̄d dan
da ſit elemoſyna malis. Solu. Dicēdū eſt ꝙ ele
moſyna dāda eſt bonis ⁊ malis capacib⁹ fruct⁹
eius. vt ſimus imitatoꝛes eius q̄ ſolē ſuuȝ facit
oꝛiri ſup bonos ⁊ malos ⁊ pluit ſup iuſtos ⁊ iīu
ſtos. Mat. v. ⁊ Luc. vi. Scriptū eſt enī Math.
v. Diligite inimicos veſtros ⁊ bn̄facite his qui
oderāt vos. ⁊ ꝓuer. xxv. Si eſurierit inimicus
tu⁹ ciba illū. Si ſitit potuȝ da illi. ¶ Querit nū⸗
q̄d pōt aliq̄s ſibimet elemoſynā facere. Solu.
Pꝛopꝛie loquēdo null⁹ pōt ſibimet elemoſynā
facere loquēdo de elemoſyna coꝛꝑali: qꝛ elemo
ſyna eſt op⁹ miſicoꝛdie: miſicoꝛdia auteȝ reſpi
cit alienā miſeriā: iō ⁊c. veruntn̄ ex ꝯn̄ti poteſt
ſibimet comodū facere ex elemoſyna ſicut cuȝ
diſtributoꝛ elemoſynarū facit ſibi comoduȝ ex
elemoſynarum adminiſtratione ſibi. etiā poſſȝ
accipere ſi indigens fuerit ſicut daret alij indi⸗
genti. Quarta ps eſt ibi. Res quā das ꝓpa ſit.
vbi auct. docet de quo ſit fienda elemoſyna. di⸗
cit ꝙ de ꝓpꝛio ⁊ non de alieno. Tho. iiij. De tua
ſubſtātia honoꝛa dn̄m ⁊ nō de aliena ſubſtantia
xiiij. q. v. c. niſi res. ⁊ idē per btm̄ Auguſt. Et ſic
bꝛeuiter de male acq̄ſitis nō debet fieri elemo
ſyna ſm btm̄ Augu: in libꝛo de vbis dn̄i. ca. ab
illo. §. q3 vero. xiiij. q. v. ¶ Pꝛo quo notādum eſt
ꝙ tripliciter dicitur aliq̄d male acquiſituȝ. vno
modo quia dȝ reſtitui ei a quo illicite habet: ſi
cut de rapina furto vſura ⁊ hmōi: ⁊ de tali non
debet fieri elemoſyna ſed eſt ei reſtituenduȝ a
quo ablatū eſt. vn̄ Leui. ij. Dis ablatio q̄ offert
dn̄o [illegible] fermēto ſc3 inique acquiſitionis erit
Nam qui facit elemoſynā de ſubſtantia paupe⸗
ris eſt ſicut q̄ victimat filium in conſpectu pr̄is.
Eccl. xxxiiij. xiiij. q. v. c. imolans. ⁊ xl. diſ. ij. ſen.
Scđo modo dicitur aliquid male acquiſituȝ: qꝛ
dans ⁊ accipiens contra diuinam iuſticiā faci⸗
unt ſicut in ſymonia: ⁊ tale non eſt reſtituendū
ei qui dedit: nec remanere dȝ apud eū qui acce
pit: ſed in elemoſynis dȝ erogari. in ca. veniēs
extra de ſymō. Tertio modo dicitur aliquid illi
citū rōne actus acquirendi nō ratione acquiſi⸗
tionis ſicut in meretricio cui⁹ actus eſt illicitus
et a deo ꝓhibitus. tamē illud qđ datur pōt mere
trix accipe p̄ locatōe ſui coꝛpis: ⁊ de eo pōt me

retrix facere elemoſynā: ⁊ ſilr hiſtriōes poſſūt
facere elemoſynas de his q̄ ſibi dātur quia nul
li cōpetit reſtitutio xvij. q. iiij. c. nō ſane. q̄uis i
mane peccatū ſit dare aliq̄d hyſtrionibus ꝓ hy
ſtrionatu. lxxxvi. di c. donare. Et idem dicendū
eſt de cithariſtis et alijs qui ludūt ad volupta⸗
tem ⁊ luxuriā: qꝛ deū manibus ſtimulant q̄ vo⸗
cibus populū delectāt. xcij. di c. in ſancta: tamē
ad laudē dei ad recreatōem infir mi vel aliā iu⸗
ſtam cauſam tales ludi poſſunt ꝑmitti de con.
di. v. c. ꝯuenit. ver. fina. S3 meretrix nō poteſt
facere ſacrificiū ad altare de mercede ꝓſtibuli:
tam pꝛopter reuerentiam ſacramenti q̄ ꝓpter
ſcandalū ⁊ deteſtationē peccati ⁊ vt ꝓpter rubo
rem ⁊ verecundiā citius cōuertat. xc. di. c. obla⸗
tiones. ⁊. xvij. q. iiij. c. miroꝛ. vn̄ Deut. xxiij. Nō
offeres mercedē pꝛoſtibuli nec p̄cium canis in
domū dn̄i dei tui q̄cq̄d illud eſt qđ vouerit: q̄a
abbominatio eſt vtraq3 apud dn̄m deū tuū. De
illa materia tractaui in. c. de auaricia ⁊c. Illa. n.
elemoſyna deo placet q̄ nō ex iniq̄tate ⁊ illicit3
cōgeritur: ſed que de rebus cōceſſis ⁊ bn̄ acq̄ſi⸗
tis impēditur. xiiij. q. v. c. elemoſyna. Pꝛo quo
eſt notandū ꝙ elemoſyne ſunt tres grad⁹. Naȝ
q̄dam eſt elemoſyna q̄ eſt bona: alia melioꝛ: a⸗
lia optima. Bona eſt q̄ ſit de patrimonio xp̄i i
quo ſolā diſpenſationē habēt clerici. vn̄ Ber.
Facultates eccleſiaꝝ patrimonia ſunt paupeꝝ:
⁊ ſequitur ſacrilega crudelitate ſubripitur quic
quid miniſtri vltra victū ⁊ veſtitum accipiunt.
Melioꝛ eſt que ſit de ꝓpꝛio patrimonio. Opti
ma eſt q̄ ſit de his q̄ acquiruntur ꝓpꝛio laboꝛe.
Itē notandū eſt ꝙ elemoſyna eſt deo tāto gra
tioꝛ quāto res que datur eſt carioꝛ. ij. Reg. vlt.
c. vnde Nume. xviij. que offeretis deo donaria
optima ⁊ electa erūt: qđ eſt ꝯtra illos q̄ dāt pau
peribus de peioꝛib⁹. De bonis eccl'iaſticis ſatis
tractaui in ca. de auaricia: qm̄ tenentur ſupflua
pauperibus erogare: al's grauiter peccant. vna
pars paſtoꝛi altera clericis. tertia fabꝛice eccle
ſie quarta pauperib⁹. xij. q. ij. c. q̄ttuoꝛ aūt. ⁊ ca.
aurū habet eccleſia: nō vt ſeruet ſed vt eroget
pauperibus. vnde. xij. q ij. c gloꝛia epiſcopi. gra
tia epi eſt pauperū neceſſitatibus pꝛouidere: ⁊
ignoꝛātia ſacerdotis eſt ꝓpꝛijs ſtudere diuitijs
tamen moderate viri eccleſiaſtici ſeruādo bōa
eccleſie pꝛo ſuis neceſſitatib⁹ nō peccāt vl' pꝛo
defenſione eccleſie ⁊c. ¶ Queritur vtrū vxoꝛ ſi
lij ſerui monachi ⁊ ſimiles qui ſunt alieno iuri
ſubiecti poſſint facere elemoſynas ſine licētia
ſuoꝛum ſuperioꝛum. Reſpondetur abſolute ꝙ
illi qui ſunt ſub poteſtate conſtituti de rebus
ſm quas ſuis ſuperioꝛibus ſubijciūtur non poſ
ſunt facere elemoſynas ſine ſuperioꝛis licen⸗

tia niſi cogente neceſſitate: ꝙ cum in neceſſita
te om̄ia ſunt cōmunia liceret etiā de alieno ſuc
currere indigenti. ideo monachus qui nō haȝ
adminiſtratiōeȝ non poteſt elemoſynas facere
de bonis eccl'ie ſine conſenſu expꝛeſſo vel taci⸗
to ſui ſupioꝛis. Si tn̄ hȝ adminiſtrationē pōt
facere elemoſynas ſm ꝙ cadunt in vſum ſuū. d
vxoꝛe vero cū nihil habeāt ꝓpꝛium pꝛeter do⸗
tem dicēdū eſt ꝙ nō poteſt facere elemoſynas
ſine cōſenſu expꝛeſſo vel tacito viri ſui. tn̄ muli
er pōt facere elemoſynas moderatas ne vir ſu
us per eas pauperetur. Seruus non poteſt fa⸗
cere elemoſynas de reb⁹ ſui dn̄i qꝛ lic3 eas hēat
ad diſpenſationē ⁊ gubernationē domus: non
tn̄ ad donationē: tn̄ aliqua modica q̄ ſtatim poſ⸗
ſet coꝛrumpi pōt dare pauperibus in elemoſy⸗
nas: qꝛ in hoc pꝛeſumit cōſenſus dn̄i. Eodē mō
dicendū eſt de filijſſa. l3 filiuſſ. ſit heres patris
ſui nōdū tn̄ hēt dn̄ium ſup res patris ſui. ideo
nō poteſt dare eas ⁊c̄. Quinta pars eſt ibi Chꝛi
ſt⁹ ſit tibi cauſa vbi auctoꝛ noſter docet cām pꝛi
cipalem ꝓpter quā elemoſyna eſt danda dicēs
ꝙ elemoſyna deb3 dari pꝛicipaliter amoꝛe dei.
iuxta illud. Math. v. Cum facis elemoſynam
noli tuba canere ſ3 ſit elemoſyna tua in abſcō
dito ⁊ pater tuus qui videt in abſcōdito reddet
tibi. A deo enī dȝ expectari retributio non ab
hoīe. Luce. xiiij. Cum facis cōuiuiū voca paupē
res ⁊ debiles claudos ⁊ cecos ⁊ beatus eris: qꝛ
non habent vnde retribuere tibi. retribuet aūt
tibi in reſurrectione iuſtoꝝ. Sexta pars eſt ibi
Da bona dum tua ſunt. vbi auc. noſter doc3 qn̄
elemoſyna ſit dāda di. ꝙ elemoſyna deb3 fieri
dum homo eſt ſanus ⁊ viuit. Eccl'ia. xiiij. Fili ſi
hēs benefac tecum. ⁊ deo dignas offer oblatio
nes memoꝛ eſto quoniā moꝛs non tardabit an
te moꝛtē benefac ⁊ ante obitum tuū operare iu
ſticiā. Nā omnis elemoſyna quaȝ quis facit in
vita ſua eſt ſicut lucerna q̄ p̄cedit aliquem ſer⸗
uans eū ne cadat in lutū vel foueā. Illa aūt ele
moſyna q̄ ſit poſt moꝛtē eſt ſicut lucerna q̄ fer⸗
tur alicui poſt tergū que non cuſtodit hoīeȝ q̄n
cadat foueā inferni. Ideo littera auct. dicit da
bona dū tua ſunt ⁊ que ſequūtur. Quia in operi
bus ſpūalibus mie fuit facta mētio d coꝛrectio
ne eſt notandū ꝙ duplex eſt fraterna coꝛrectio
vna q̄ eſt actus charitat3 q̄ ſit ꝑ ſimplicē moni⸗
tionē ⁊ illa ſpectat oībus charitatē habētibus
ſiue fuerit pꝛelatus ſiue ſubditus ſiue dn̄s. De
coꝛrectione fraterna per beatū Thomā. ij. ij. q.
xxxiij. Nam iſto modo poteſt īferioꝛ coꝛrigere
ſuperioꝛē delinquētem cum mānſuetudine ⁊ re
uerentia. Alia eſt coꝛrectio q̄ eſt effectus iuſti⸗
cie que ſit per punctionē vt alij magis timeāt,

⁊ illa pertinet ſupioꝛib⁹. vt p3 in ethicis ⁊ per
beatum Augu. in libꝛo de ſacramētis. c. de ele⸗
moſyna. Pꝛima enī coꝛrectio que eſt actus cha
ritatis poteſt pꝛetermitti ad tempus ſc3 quādo
dubitat et ea deterioꝛatio coꝛrigēdoꝛum. Se⸗
cunda vero coꝛrectio nullomō deb3 p̄termitti.
vn̄ Augu. in libꝛo de ver. dn̄i ſi neglexeris coꝛ
rigere peioꝛ eo fact⁹ eſt ſm glo. ſup illđ Math.
xviij. Si peccauerit in te frater tu⁹ coꝛripe illuȝ
inter te ⁊ ipſum ſolū habetur ꝙ ita peccat qui
videt fratrem ſuum peccare ⁊ tacet ſicut q̄ me⸗
nti peccanti nō indulget. ⁊ hoc intelligēdū eſt
ſi habeat opoꝛtunitatē coꝛrigendi. Inſuper di
cit ibidem glo. ꝙ ſi peccatū fratris fuerit publi
cum ⁊ manifeſtū debet ⁊ poteſt publice coꝛrigi
ꝓpter alioꝛuȝ coꝛrectionē ⁊ vt inde exemplum
aſſumat. Si aūt peccatū fuerit occultum diſtin
guendū eſt: qꝛ aut eſt in nocumētū pꝛoximoꝛuȝ
coꝛpoꝛaliter quia vult alios occidere ſeu incen
dere ciuitatē: vel in nocumētū plurium ſpūalit
qꝛ eſt hereticus ⁊ hoīes a fide retrahit p̄uatim
tunc publice ꝓcedēdum eſt cōtra eum niſi fir
miter ſperetur ꝙ ad ſimplicē monitionē poſſȝ
impediri. Si vero peccatū occultuȝ ſit in nocu
mentum peccātis ſolum: vel in nocumentū ei⁹
qui eum coꝛripit ⁊ ſic debet ſemꝑ ſecrete coꝛri⸗
gi. poſtea ſm pꝛeceptum dn̄i ſi noluerit ſe emē
dare debet coꝛrigēs adhibere duos vel tres te
ſtes ⁊ īſinuare ſuō ſuperioꝛi vt eius pctm̄ coꝛri
gat ⁊ ſic ſimplex admōitio ⁊ ſecreta dȝ p̄cedere
publicā. Itē de iuſticia publice honeſtatis coꝛ⸗
rigens dȝ eſſe mundus ab eo in quo aliū coꝛri⸗
git ſm Iſido. da ſūmo bono. tn̄ ſi ī peccato coꝛ
rigat aliquis aliū tenetur ſe mēdare. Quia hic
ſit mētio de operibus mie. Queritur vtrum in
deo ſit miſericoꝛdia. Et arguitur pꝛimo ꝙ non
Nā dicit Damaſ. ꝙ mia eſt compaſſio de alienis
bonis. ſ3 cōpaſſio nō cadit in deū ergo nec mia.
In oppoſitum eſt. ps. d. Miſicoꝛs ⁊ miſator
dn̄s. Pꝛo ſolutione iſtius dubij ē notādū ꝙ mi
ſericoꝛdia eſt virtus per quā animus ſup calami
tate afflictoꝝ mouetur. ideo dicit Iſido. ij. ethi
mo. ꝙ miſericoꝛs a ꝯpatiēdo aliene miſerie ſoꝛ
titus eſt vocabulū ⁊ hinc appellata eſt miſeri⸗
coꝛdia: qꝛ coꝛ dolentis facit miſeru alterius miſe
ria. Tunc ad dubiū dicendū eſt ꝙ ex hoc de ali⸗
quis miſericoꝛs: qꝛ miſericoꝛdiā alterius ſuā fa
cit quod contingit dupliciter. vno mō ꝙ ex eius
miſeria efficiatur in q̄tū cōpatitur [illegible] ſic mi⸗
ſericoꝛdia nō eſt in deo. Anſel. Deus itaq3 miſe
ricoꝛs eſt ſm nos ⁊ nō ſm ſe miſericoꝛs qm̄ mi
ſeros ſaluat: ſ3 miſericoꝛs non eſt: qꝛ nullius mi
ſericoꝛdie compaſſiōe afficitur. Alio modo de
aliquis miſericoꝛs ſm quandā [illegible]

q2 miſeriam proximi reputat quaſi ſuã ⁊ ex ide
mouetur ad repellendũ eius miſeriam ꝑ bñ
ficium. Jdeo breuiter dicendũ eſt ꝙ miſericor
dia non eſt in deo ſm paſſionẽ ⁊ ꝓut miſericor
dia cõnotat paſſionẽ triſticie: ſʒ miſericordia ẽ
in deo ſm effectũ quidq3 effectus ex affectu
volũtatis ꝓcedit que nõ eſt paſſio: ſʒ volũtatꝭ
actus: nos aũt naturali compaſſione mouemur
ad miſericordiã: q2 ſum⁹ membra vnı⁹ corporis
prima ad Cor. xij. Si qd cõpatimur videamus
quõ vnũ mẽbrũ cõpatitur alteri mẽbro illius
corporis leſo. Jſtđ ei ꝓcepit nobis dñs. Deute.
xv. Precipio tibi vt aperias manũ tuam fratri
tuo egeno ⁊ pauperi. Cui⁹ miſericordie excellẽ
tiã inſinuat nobis. ps. ci. Miſerationes enim
eius ſuper oĩa opera eius. Queritur vtrũ iuſti
tia ſit ĩ deo. So. Dicẽdũ eſt ꝙ duplex ẽ iuſticia
ſcʒ diſtributiua ⁊ cõmutatiua. Jn iuſticia diſtri
butiua reqritur equalitas ꝓportionis nõ quan
titatis. Jn iuſticia cõmutatiua requirit equali
tas quãtitatis nõ ꝓportionis: qʒ intelligendũ
eſt ſm poſſibilitatẽ accedendi ad mediũ ꝟtutis
Jn deo iuſticia ꝯmutatiua reſpicit ꝓmia: ſʒ pro
ꝑctis ſupplicia: ꝓ bonis gaudia eterna. Sʒ di
ſtributiua reſpicit naturales ꝑfectiones conſe
quẽtes naturã ſm quas vnus eſt ꝑfectior alio.
Tunc ad dubiũ dicẽdũ eſt ſi loqmur de iuſticia
cõmutatiua que reſpicit equalitatẽ quãtitatis
dico ꝙ talis iuſticia nõ eſt in deo: q2 deus retri
buit bonis vltra condignũ malis citra ꝯdignũ
Si vero loquamur de cõmutatiua in ꝓportiõe
ꝓmiãdo ſm ꝓportionẽ dico ꝙ iuſticia eſt ĩ deo
Si aũt loquamur de iuſticia diſtributiua dico
ꝙ ẽ in deo: q2 đs ꝓportiõabiliter dat nature ꝑ
fectiões debitas ⁊ ꝯueniẽtes ordine ſapiẽtie
ſue ſm Candul. ſuꝑ. xlvi. diſtin. iiij. ſen. Super
miſericordia narrat Greg. quoddã exemplũ in
omel. illius euangelij. Vidẽs Jeſus ciuitatem
fleuit ſuꝑ illã videlicet ꝙ quidã monach⁹ noĩe
Martyrius valde honorabilis religioſus ten
dens ad vnũ patrem alterius mõaſterij cauſa
viſitatiõis quendã leproſuʒ in itinere reperit
qui aſſerebat ſe nõ poſſe ire ad hoſpitiũ pre ni
mia fatigatione itineris quẽ iſte martyrius no
lens ibidẽ dimittere ſub tempeſtate noctis in
voluit pallio ſuo ⁊ poſuit leproſum ſupra collũ
ſuũ ⁊ portauit vſqʒ ad portas monaſterij vel q̃ſi
cum autem appropinquaret ad fores monaſte
rij quidã pater eiuſdẽ monaſterij laudabilis vi
te clamauit ⁊ dixit religioſis eiuſdẽ monaſte
rij currite ad ianuas mõaſterij. q2 frater Mar
tyrius venit portans dñʒ nr̃m ⁊ ſtatim is qui le
proſus videbat̃ de collo fratris martyrij exili
ens ĩ ſpecie illa q̃ mũdũ remittit martyrio aſpi
ciẽte in celum aſcendit ⁊ aſcendens dixit mar
tyrie tu nõ me erubuiſti ſuper terrã ego non te
erubeſcam ſuper celos: ergo fratres chariſſimi
multotiens venit deus ad nos in ſpecie ꝑegri
ni. Luc. xxiiij. in ſpecie mendici leproſi ⁊c̃. q̃re
debemus diligenter attẽdere q̃s eſt q̃ petit ele
moſynam. Math. xxv. Quod vni ex minimis
meis feciſtis mihi feciſtis. Jteʒ debemus attẽ
dere quid petit q2 non noſtrum: ſed ſuum petit
vñ Aug. dicit tibi Chriſt⁹: da mihi đ eo quo de
di tibi de meo quero ⁊ nõ mihi das. da ⁊ reddã
habuiſti me largitorẽ facito me debitorem. vn
de. i. paralip. xxix. Tua ſunt oĩa dñe ⁊ que đ ma
nu tua ſuſcepimus dedimus tibi. Jtem debe
mus attẽdere ad qd petit: q2 nõ ad dãdũ: ſʒ ad
mutuandum. vñ Aug. Homo q̃ feneraris deo
ſeruare ⁊ centuplũ accipies ⁊ vitã eternã poſſi
debis. Math. xix. O magna ingratitudo hoĩʒ
qui volunt mutuare alicui iudeo vel ſarraceno
⁊ nolũt mutuare deo da tales vſuras. Medite
mur ei ꝙ debemus petere ab eo regnũ eternũ
cui nõ volumus elargiri modicũ panis. Si. n.
negemus ei illud modicũ negebit ⁊ ipſe nobis
merito regnũ eternuʒ. Prouer. xxi. Qui obturat
aurẽ ſuã ad clamorẽ pauꝑis clamabit ⁊ nõ exau
dietur. ergo ſumus miſericordes alter alterius
indigẽtiã ſubleuãtes ⁊c̃.

Sequitur de oratione.

Sedulus exoro dominum
rẽuerenter odora.
Ut ſibi nunc gratum fa
ciat te poſtꝙ beatum.
Sepe deũ placat oratio
cor bene mundat.
Hoſtes exuperat celos penetrando
ſubintrat.
Chriſto ꝓ̃ſtat q̃ poſcẽs ſedul⁹ optat
Auxiliuʒ preſtat his quos tribulatio
vexat.
Nos deus orare iuſſit ſimul ⁊ vigilare
Diſcipl'is formã dãs orãdi qʒ norma
Que breuis ẽ digñ tʒ ĩ ſe cũcta petẽda
O pr̃ in celis regnãs te poſco fidelis
Nomẽ ꝓ̃rio tuũ ſit ſemꝑ ſanctificatũ
Adueniat regnũ celeſte tuũ bñdictuʒ
Velle tuũ terris fiat ꝑ nos ⁊ in altis
Da panẽ noſtrũ nobis tu quotidianũ
Et ꝑcas nobis mala ſicut nos ĩimicis
Et ſi tentemur nõ ꝑmittas ſuꝑemur
Sʒ nos a cũctꝭ defẽde malis ⁊ iniq̃s

Sit tua tota gemẽs orõ ſit pia feruẽs
Prio ſit aſſidua diſcreta ſit ac opoſa
Juſta ſit ac hũilis attẽta ſit atʒ fidel'.

Jſtud caplm̃ de oratione diuiditur pri
cipaliter in q̃ttuor ꝑtes. Jn prima ꝑte
auctor noſter ꝓponit. in ſcđa parte po
nit vtilitates orationis in tertia ꝑte in
ſinuat formã orãdi a xp̃o ſaluatore noſtro ſuis
diſcipulis traditam. in quarta ꝑte docet condi
tiones orationis. Prima in principio Secũda
ibi. Sepe deũ placat. Tertia ibi. Nos de⁹ orare
iuſſit cum ſui annexis. Quarta ibi. Sit tua tota
gemẽs oratio. ¶ Pro declaratõe prime ꝑtis eſt
notãdũ ꝙ oratio de vi vocis eſt oris ratio: ⁊ ſic
apparet ꝙ oratio dʒ eẽ vocalis vt habet̃ in pri
cipio ſummularꝫ: tamẽ cõpen. ſeptem ſacramen
torꝫ dicit ꝙ oratio que ſit ꝓ populo a miſtro ec
cleſie debet eſſe vocalis: oratio vero ſingularis
perſone ſiue fiat ꝓ ſe ſiue ꝓ alijs poteſt eſſe mẽ
talis: tamẽ a doctorib⁹ adiungit̃ vocalis ꝓpter
tria pricipaliter. Primo ad excitẽdũ interiorẽ
deuotionẽ. Scđo vt homo deo ſeruiat de oĩb⁹
que habet: ſcʒ mẽte ⁊ corꝑe. Tertio vt mẽtꝭ affe
ctio vehemens ꝑ vocẽ exprimatur. Jtem eſt. ꝓ
mittẽdũ ꝙ oratio ſumitur tripliciter large ſtri
cte ⁊ ſtrict⁹. large eñi omne bonuʒ op⁹ põt dici
oratio. glo. ſuper illđ prime ad theſſa. vlti. ſine
intermiſſione orate ſemper eñi orat qui bñ ſem
per agit. Stricte oratio dicitur petitio boni ſi
ue ad deũ dirigat̃ ſiue ad aliquẽ ſanctũ vel ſan
ctam celeſtis curie: ⁊ ſic letania dicit̃ orõ. Stri
ctius dr̃ oratio ꝓut eſt petitio boni que ad deũ
dirigitur: ⁊ ſic ꝓprie ſumitur hic. Et differunt
oratio ⁊ deprecatio. Nã oratio eſt pro adipiſcẽ
dis bonis: ⁊ deprecatio eſt ꝓ malis remouẽdis
glo. ſuper illud ps. Exaudiuit dñs deprecatõeʒ
⁊ orationẽ meã ſuſcepit. Et diffinitur ſic oratio
a iohã. damaſ. Oratio eſt aſcenſus intellect⁹ ad
deum: ⁊ accipim⁹ hic intellectũ prout cõprehẽ
dit duas vires q̃ ſunt ꝓprie anime rõnali quarꝫ
vna eſt apphenſiua: alia motiua. Apprehẽſiua
dicitur intellect⁹ qui ad deum aſcendit a cõſide
ratione humanorꝫ defectuũ ad cõſideratõeʒ bo
ni ſufficientiſſimi a potẽtiſſimi ſupplere defe
ctus illos vbi notat̃ ꝙ orãs debet defect⁹ ſuos
cõſiderare. Deinde aſcẽdere ad liberalitatẽ illi
us qui hʒ poteſtatẽ facere ſeu ſupplere. Moti
ua vero dicitur ipſe affect⁹ ſeu voluntas que ĩ
ter ceteras potentias anime eſt liberior: quia
nec cogitur organo nec obiecto: nec poteſt co
gi ad cõtrariũ ſue volitionis per aliquam crea
turam: quia ſolius trinitatis ipſius anime crea
tricis eſt eidem anime illabi ſm oĩs doctores
theologie vt viſũ fuit ſuperi⁹ in rubrica de mo
do vitandi peccata. Alio modo diffinitur ſic ab
eodem Damaſ. Orõ eſt petitio decentiũ a deo.
Non eñi decet filios dei omnia indifferẽter pe
tere: nec deum decet indifferẽter omnia dare.
Alio modo diffinitur ſic. Oratio eſt mentis cõ
uerſio in deũ per piũ ⁊ humilẽ affectũ. ¶ Seq
tur in textu ſecunda pars ĩ qua auct. noſter do
cet vtilitates orõnis. ibi. Sepe deum placat.
¶ Pro cuius ꝑtis declaratione eſt premittẽduʒ
ꝙ orõ eſt duplex. ſ. fructuoſa ⁊ infructuoſa. ora
tionũ infructuoſarũ: quedam eſt ſimiatica que
ſit ſolis labijs. Math. xv. Popul⁹ hic labijs me
honorat: cor autẽ eorũ a me lõge eſt. Alia ẽ ora
tio impropera qualis fuit oratio helye cũ petijt
anime ſue vt moreret̃ qñ fugiebat ꝓpt̃ Jeſabel
vxorẽ Acab. iij. Reg. xix. c. Alia eſt ꝓſumptuo
ſa qualis fuit oratio matris iohã ⁊ iacobi filio
rum zebedei. d. ſaluatori noſtro ꝙ faceret ſede
re duos filios ſuos vnũ ad dexterã ſuã ⁊ alium
ad ſiniſtrã quib⁹ dixit ſaluator noſter: neſcitꝭ qd
petatis. Math. xx. ⁊ Luc. x. Alia oratio eſt ridi
culoſa. qualis ẽ oratio ypocritarꝫ ſicut phariſei
dicẽtis. Jeiuno bis in ſabbato: decimas do om
nium que poſſideo. Luce. xviij. Et de illa oratio
ne infructuoſa textus auctoris nõ intelligitur.
Oratio vero fructuoſa eſt que ſit puro corde et
humili affectu qualis fuit oratio publicãi q̃ nõ
audebat leuare oculos ad celũ: ſed percutiebat
pect⁹ ſuũ. d. Deus ꝓpitius eſto mihi peccatori.
Luc. xviij. Et ſicut fuit oratio filij ꝓdigi. d. Pa
ter peccaui in celum ⁊ coram te non ſum dign⁹
vocari filius tuus. Luc. xv. Et de illa intelligit
auct. noſter cum enumerat vtilitates orationis
Quarum vna eſt ꝙ oratio fructuoſa deum pla
cat: vt habemus. Exo. xxxij. vbi dicebat domin⁹
ad moyſen. Dimitte me vt tranſeat furor meus
contra populum iſtum ⁊ deleam eos: quia ydo
latrauerunt adorando vitulum conflatum. duʒ
moyſes aſcenderat montem ſicut domin⁹ ꝓce
perat ei pro tradendo moyſi precepta ⁊c. Et ſe
quitur. Moyſes autem orabat dominuʒ dicẽs
Cur dñe iraſcitur furor tuus ſuper nequitia po
puli tui: ⁊ ſequitur placatus eſt dominus ne fa
ceret malum quod locutus fuerat aduerſus po
pulum ſuum. Alia vtilitas orationis eſt quia in
firmitatem ſanat. Eccle. xxxviij. Filij in tua ĩfir
mitate ne deſpicias teipſuʒ: ſed ora deum ⁊ ipſe
curabit te. ⁊ iacobi vlti. ca. Oratio fidelis ſana
bit infirmum. Alia vtilitas eſt quia vitam pro
longat. Eſa. xxxviij. Audiui orationem tuam vt
vidi lachrymas tuas ecce ego adijciam ſuper di
es tuos. xv. annos. dixit dominus ad Ezechiã
regẽ. alia vtilitas eſt quia de opprobrio liberat.

qꝛ miſeriam proximi reputat quaſi ſuā ⁊ ex ide
mouetur ad repellendū eius miſeriam ꝑ bñ-
ficium. Ideo breuiter dicendū eſt ꝙ miſericor
dia non eſt in deo ſm paſſionē ⁊ ꝓut miſericor
dia cõnotat paſſionē triſticie: ſꝫ miſericordia ē
in deo ſm effectū quidꝫ effectus ex affectu
volūtatis ꝓcedit que nõ eſt paſſio: ſꝫ volūtatꝭ
actus: nos aūt naturali compaſſione mouemur
ad miſericordiā: qꝛ ſumꝰ membra vniꝰ corporis
prima ad Cor. xij. Si qd cõpatimur videamus
quõ vnū mēbrū cõpatitur alteri mēbro illius
corporis leſo. Iſtõ ei ꝑcepit nobis dñs. Deute.
xv. Precipio tibi vt aperias manū tuam fratri
tuo egeno ⁊ pauperi. Cuiꝰ miſericordie excellē
tiā inſinuat nobis. ps. di. Miſerationes enim
eius ſuper oia opera eius. Queritur vtrū iuſti
tia ſit i deo. So. Dicēdū eſt ꝙ duplex ē iuſticia
ſcꝫ diſtributiua ⁊ cõmutatiua. In iuſticia diſtri
butiua reqritur equalitas ꝓportionis nõ quan
titatis. In iuſticia cõmutatiua requirit equali
tas quātitatis nõ ꝓportionis: qꝫ intelligendū
eſt ſm poſſibilitatē accedendi ad mediū ꝟtutis
In deo iuſticia ꝯmutatiua reſpicit pmia: ſꝫ pro
pctis ſupplicia: ꝓ bonis gaudia eterna. Sꝫ di-
ſtributiua reſpicit naturales ꝑfectiones conſe-
quētes naturā ſm quas vnus eſt ꝑfectior alio.
Tunc ad dubiū dicēdū eſt ſi loqmur de iuſticia
cõmutatiua que reſpicit equalitatē quātitatis
dico ꝙ talis iuſticia nõ eſt in deo: qꝛ deus retri
buit bonis vltra condignū malis citra ꝯdignū
Si vero loquamur de cõmutatiua in ꝓportiõe
pmiādo ſm ꝓportionē dico ꝙ iuſticia eſt i deo
Si aūt loquamur de iuſticia diſtributiua dico
ꝙ ē in deo: qꝛ ds ꝓportiõabiliter dat nature ꝑ
fectiões debitas ⁊ ꝯueniētes ordine ſapiētie
ſue ſm Landul. ſup. xlvi. diſtin. iiij. ſen. Super
miſericordia narrat Greg. quoddā exemplū in
omel. illius euangelij. Videns Ieſus ciuitatem
fleuit ſup illā videlicet ꝙ quidā monachꝰ noīe
Martyrius valde honorabilis religioſus ten-
dens ad vnū patrem alterius mõaſterij cauſa
viſitatiõis quendā leproſuꝫ in itinere reperit
qui aſſerebat ſe nõ poſſe ire ad hoſpitiū pre ni
mia fatigatione itineris quē iſte martyrius no
lens ibidē dimittere ſub tempeſtate noctis in-
voluit pallio ſuo ⁊ poſuit leproſum ſupra collū
ſuū ⁊ portauit vſqꝫ ad portas monaſterij vel qſi
cum autem appropinquaret ad fores monaſte-
rij quidā pater eiuſdē monaſterij laudabilis vi
te clamauit ⁊ dixit religioſis eiuſdē monaſte-
rij currite ad ianuas mõaſterij. qꝛ frater Mar-
tyrius venit portans dñꝫ nrm ⁊ ſtatim is qui le
proſus videbat de collo fratris martyrij exili-
ens i ſpecie illa q̄ mūdū remittit martyrio aſpi
ciēte in celum aſcendit ⁊ aſcendens dixit mar
tyrie tu nõ me erubuiſti ſuper terrā ego non te
erubeſcam ſuper celos: ergo fratres chariſſimi
multotiens venit deus ad nos in ſpecie ꝑegri-
ni. Luc. xxiiij. in ſpecie mendici leproſi ⁊c. qre
debemus diligenter attēdere qs eſt q petit ele
moſynam. Math. xxv. Quod vni ex minimis
meis feciſtis mihi feciſtis. Itē debemus attē
dere quid petit qꝛ non noſtrum: ſed ſuum petit
vñ Aug. dicit tibi Chriſtꝰ: da mihi ꝺ eo quo de-
di tibi de meo quero ⁊ nõ mihi das. da ⁊ reddā
habuiſti me largitorē facito me debitorem. vn
de. i. paralip. xxix. Tua ſunt oia dñe ⁊ que ꝺ ma
nu tua ſuſcepimus dedimus tibi. Item debe-
mus attēdere ad qd petit: qꝛ nõ ad dādū: ſꝫ ad
mutuandum. vñ Aug. Homo q feneraris deo
ſeruare ⁊ centuplū accipies ⁊ vitā eternā poſſi
debis. Math. xix. O magna ingratitudo hoīꝫ
qui volunt mutuare alicui iudeo vel ſarraceno
⁊ nolūt mutuare deo da tales vſuras. Medite
mur ei ꝙ debemus petere ab eo regnū eternū
cui nõ volumus elargiri modicū panis. Si. n.
negemus ei illud modicū negebit ⁊ ipſe nobis
merito regnū eternuꝫ. Prouer. xxi. Qui obturat
aurē ſuā ad clamorē pauꝑis clamabit ⁊ nõ exau
dietur. ergo ſumus miſericordes alter altius
indigētiā ſubleuātes ⁊c.

Sequitur de oratione.

Sedulus exorā dominum
rēuerenter odora.
Ut ſibi nunc gratum fa-
ciat te poſtꝙ beatum.
Sepe deū placat oratio
cor bene mundat.
Hoſtes exuperat celos penetrando
ſubintrat.
Chriſto pñtat q̄ poſcēs ſedulꝰ optat
Auxiliuꝫ preſtat his quos tribulatio
vexat.
Nos deus orare iuſſit ſimul ⁊ vigilare
Diſciplis formā dās orādi qꝫ norma
Que breuis ē dig̃ tꝫ i ſe cūcta petēda
O pr̃ in celis regnās te poſco fidelis
Nomē ꝓrio tuū ſit ſemꝑ ſanctificatū
Adueniat regnū celeſte tuū bñdictuꝫ
Uelle tuū terris fiat ꝑ nos ⁊ in altis
Da panē noſtrū nobis tu quotidianū
Et ꝑcas nobis mala ſicut nos iimicis
Et ſi tentemur nõ ꝑmittas ſuꝑemur
Sꝫ nos a cūctꝭ defēde malis ⁊ iniqs

Sit tua tota gemēs orõ ſit pia feruēs
Prio ſit aſſidua diſcreta ſit ac oꝑoſa
Iuſta ſit ac hūilis attēta ſit atꝫ fidelꝭ.

Iſtud capłm de oratione diuiditur pri-
cipaliter in q̃ttuor ꝑtes. In prima ꝑte
auctor noſter ꝓponit. in ſcđa parte po-
nit vtilitates orationis in tertia ꝑte in
ſinuat formā orādi a xp̄o ſaluatore noſtro ſuis
diſcipulis traditam. in quarta ꝑte docet condi-
tiones orationis. Prima in principio Secūda
ibi. Sepe deū placat. Tertia ibi. Nos deꝰ orare
iuſſit cum ſui annexis. Quarta ibi. Sit tua tota
gemēs oratio. ¶ Pro declaratõe prime ꝑtis eſt
notādū ꝙ oratio de vi vocis eſt oris ratio: ⁊ ſic
apparet ꝙ oratio dꝫ eē vocalis vt habet in pri-
cipio ſummulaꝝ: tamē cõpen. ſeptem ſacramen
toꝝ dicit ꝙ oratio que ſit ꝓ populo a miſtro ec
cleſie debet eſſe vocalis: oratio vero ſingularis
perſone ſiue fiat ꝓ ſe ſiue ꝓ alijs poteſt eſſe mē
talis: tamē a doctoribꝰ adiungit vocalis ꝓpter
tria pricipaliter. Primo ad excitādū interiorē
deuotionē. Scđo vt homo deo ſeruiat de oībꝰ
que habet: ſcꝫ mēte ⁊ corꝑe. Tertio vt mētꝭ affe
ctio vehemens ꝑ vocē exprimatur. Item eſt. p-
mittēdū ꝙ oratio ſumitur tripliciter large ſtri
cte ⁊ ſtrictꝰ. large eñ omne bonuꝫ opꝰ põt dici
oratio. glo. ſuper illõ prime ad theſſa. vlti. ſine
intermiſſione orate ſemper eñ orat qui bñ ſem
per agit. Stricte oratio dicitur petitio boni ſi-
ue ad deū dirigat ſiue ad aliquē ſanctū vel ſan-
ctam celeſtis curie: ⁊ ſic letania dicit orõ. Stri
ctius dr̃ oratio ꝓut eſt petitio boni que ad deū
dirigitur: ⁊ ſic ꝓprie ſumitur hic. Et differunt
oratio ⁊ deprecatio. Nā oratio eſt pro adipiſcē-
dis bonis: ⁊ deprecatio eſt ꝓ malis remouēdis
glo. ſuper illud ps. Exaudiuit dñs deprecatõeꝫ
⁊ orationē meā ſuſcepit. Et diffinitur ſic oratio
a iohā. damaſ. Oratio eſt aſcenſus intellectꝰ ad
deum: ⁊ accipimꝰ hic intellectū prout cõprehē
dit duas vires q ſunt ꝓprie anime rõnali quaꝝ
vna eſt apphenſiua: alia motiua. Apprehēſiua
dicitur intellectꝰ qui ad deum aſcendit a cõſide
ratione humanoꝝ defectuū ad cõſideratõeꝫ bo
ni ſufficientiſſimi a potētiſſimi ſupplere defe-
ctus illos vbi notat ꝙ orās debet defectꝰ ſuos
cõſiderare. Deinde aſcēdere ad liberalitatē illi
us qui hꝫ poteſtatē facere ſeu ſupplere. Moti
ua vero dicitur ipſe affectꝰ ſeu voluntas que i-
ter ceteras potentias anime eſt liberior: quia
nec cogitur organo nec obiecto: nec poteſt co-
gi ad cõtrariū ſue volitionis per aliquam crea
turam: quia ſolius trinitatis ipſius anime crea
tricis eſt eidem anime illabi ſm oẽs doctores
theologie vt viſuꝫ fuit ſuperiꝰ in rubrica de mo
do vitandi peccata. Alio modo diffinitur ſic ab
eodem Damaſ. Orõ eſt petitio decentiū a deo.
Non eñ decet filios dei omnia indifferēter pe
tere: nec deum decet indifferēter omnia dare.
Alio modo diffinitur ſic. Oratio eſt mentis cõ
uerſio in deū per piū ⁊ humilē affectū. ¶ Seq-
tur in textu ſecunda pars i qua auct. noſter do-
cet vtilitates orõnis. ibi. Sepe deum placat.
¶ Pro cuius ꝑtis declaratione eſt premittēduꝫ
ꝙ orõ eſt duplex. ſ. fructuoſa ⁊ infructuoſa. ora-
tionū infructuoſarū: quedam eſt ſimiatica que
ſit ſolis labijs. Math. xv. Populꝰ hic labijs me
honorat: cor autē eorū a me lõge eſt. Alia ē ora
tio improꝑa qualis fuit oratio helye cū petijt
anime ſue vt moreret qñ fugiebat ꝓpt Ieſabel
vxorē Acab. iij. Reg. xix. c. Alia eſt pſumptuo-
ſa qualis fuit oratio matris iohā ⁊ iacobi filio-
rum zebedei. d. ſaluatori noſtro ꝙ faceret ſede-
re duos filios ſuos vnū ad dexterā ſuā ⁊ alium
ad ſiniſtrā quibꝰ dixit ſaluator noſter: neſcitꝭ qd
petatis. Math. xx. ⁊ Luc. x. Alia oratio eſt ridi
culoſa. qualis ē oratio ypocritaꝝ ſicut phariſei
dicētis. Ieiuno bis in ſabbato: decimas do om
nium que poſſideo. Luce. xviij. Et de illa oratio
ne infructuoſa textus auctoris nõ intelligitur.
Oratio vero fructuoſa eſt que ſit puro corde et
humili affectu qualis fuit oratio publicāi q nõ
audebat leuare oculos ad celū: ſed percutiebat
pectꝰ ſuū. d. Deus ꝓpitius eſto mihi peccatori.
Luc. xviij. Et ſicut fuit oratio filij ꝓdigi. d. Pa
ter peccaui in celum ⁊ coram te non ſum dign
vocari filius tuus. Luc. xv. Et de illa intelligit
auct. noſter cum enumerat vtilitates orationis
Quarum vna eſt ꝙ oratio fructuoſa deum pla-
cat: vt habemus. Exo. xxxij. vbi dicebat dominꝰ
ad moyſen. Dimitte me vt tranſeat furor meus
contra populum iſtum ⁊ deleam eos: quia ydo-
latrauerunt adorando vitulum conflatum. duꝫ
moyſes aſcenderat montem ſicut dominꝰ ꝑce-
perat ei pro tradendo moyſi precepta ⁊c. Et ſe-
quitur. Moyſes autem orabat dominuꝫ dicēs
Cur dñe iraſcitur furor tuus ſuper nequitia po
puli tui: ⁊ ſequitur placatus eſt dominus ne fa-
ceret malum quod locutus fuerat aduerſus po
pulum ſuum. Alia vtilitas orationis eſt quia in
firmitatem ſanat. Eccle. xxxviij. Filij in tua īfir
mitate ne deſpicias teipſuꝫ: ſed ora deum ⁊ ipſe
curabit te. ⁊ iacobi vlti. ca. Oratio fidelis ſana-
bit infirmum. Alia vtilitas eſt quia vitam pro-
longat. Eſa. xxxviij. Audiui orationem tuam vt
vidi lachrymas tuas ecce ego adijciam ſuper di
es tuos. xv. annos. dixit dominus ad Ezechiā
regē. alia vtilitas eſt quia de opprobrio liberat

vt habetur Thobi.iij. de ſarra filia Raguelis. Alia vtilitas orationis eſt quia liberat a periculo ꝛ opprobrio:vt habetur Danie.xiij.De ſuſanna quã iniuſte duo ſenes accuſauerũt de adulterio:ſed dum oraret deus eam liberauit Alia vtilitas eſt: quia ab inimicis corporalibus liberat Baruch.iiij.Clamate ad dñm ꝛ eripiet vos de manu principiũ inimicorum.ꝛ Act.xij.de beato petro q̄ erat vinctus cathenis duab⁹: ꝛ per orationē vniuerſalis eccleſie fuit liberat⁹ ꝑ angelum a manibus herodis.Oratio in bello triumphat corporaliter. Exo.xvij.c. Cum leuaret manus Moyſes vincebat iſrael.i.populus ille cuius princeps erat Joſue. Plus eñ vacet vn⁹ ſanctus orando ꝙ̄ innumeri peccatores preliando ſuper librum Numeri in glo. Quomodo eñ oratio ſancti cũ celuʒ penetret in terris hoſtes non vincat. Oratio eñ ſanat morbos. Jaco.vltimo cap. Si infirmatur quis ex vobis inducat preſbyteros eccleſie ꝛ orent ꝛ oratio fidei ſaluabit infirmũ. Oratio de hoſtibus ſpũalib⁹ triumphat.vnde Iſido. Hoc eſt remediũ eius qui viciorum tēperamētis eſtuat vt quotiens ꝗs tangitur vicio totiēs ad orationē ſe ſubdat: qꝛ frequens oratio vicioꝝ impugnationē extinguit. Oratio demones fugat. Marci.ix. Hoc genus demonioꝝ nõ eijcitur niſi ꝑ orationē ꝛ ieiuniũ. Oratio demones cruciat.vnde clamabat demonio plenius. Bartholomee apoſtole dei incendit me orationes tue. Oratio hominē illuminat Vñ.iiij.Reg.i.c. Deſcēdit ignis de celo ad orationem Helye. Orō confortat.vñ Lu.xxij. Poſitis genibus orabat dicens. Pater ſi poſſibile eſt tranſeat a me calix iſte:ꝛ apparuit illi angelus de celo cõfortans eũ.vñ Hiero.xxxiij.c. clama ad me ꝛ ego exaudiã te. Oratio celuʒ aperit Luc.iij.c.Jeſu baptiſato ꝛ orante apertũ eſt celũ ꝛ deſcendit ſpũſſanctus corporali ſpecie ꝛc. Qui eñ vult cum deo eſſe frequēter oret ꝛ legat. Nã cũ oramus ipſi cũ deo loquimur:cuʒ legimus deus nobis cuʒ loquitur ſm Iſido. Oratio etiã preeminētiam habet reſpectu ieiunij ꝛ elemoſyne in hoc ꝙ oratio ſe habet in reſpectu eius quod ſupra nos eſt.ſ.reſpectu dei. Elemoſyna vero ꝛ ieiuniuʒ reſpectu eius qḋ eſt iuxta nos ꝛ infra nos. Sũt eñ elemoſyna ꝛ ieiuniuʒ quaſi due ale orationis.vnde Iſidorus qui orationē ſuã vult volare ad deuʒ faciat illi duas alas.ſ.elemoſynã:ꝛ ieiuniuʒ.Thob.iiij. Bona ē oratio cuʒ elemoſyna ꝛ ieiunio. ¶ Querit̄ circa iſtã ſecundã partem. vtrum ſolus deus debeat orari Et ꝙ ſic per diffinitionē orōnis quã ponit damaſcenus ſub tali verborum forma. Orō eſt aſcenſus mentis in deũ:ſed contrariuʒ dicit Job.v.c. Voca ſi eſt qui reſpõdeat ei ad aliquem ſanctoꝝ conuertere. Per que videt̄ ꝙ orō poſſit fieri ad ſanctos dei ꝛ non ſolũ ad deũ. Ad illud dubium dicendũ eſt ꝙ illud quod orãdo petimus eſt vita beata:vt dicit auguſt. quia oĩa alia que petimus ad hoc ordinari debēt:ſed beatam vitam dat tantũ ſolus deus:licʒ ſcti cooperentur nobis ad hoc ꝙ beatam vitã obtineam⁹ ꝛ ideo oratio directe ꝛ proprie fit ad deuʒ ſicut ad illum a quo expectamus quod orando petimus:tamen orantis intentio ad ſanctos dirigitur ſeu conuertitur vt eorum auxilio ꝛ interceſſione impetremus a deo que expectamus:ideo dicit Caſſiodorus ꝙ orō ꝓprie fit ad deũ. Deprecatio autē fit ad ſanctos:tamē cũ ſancti orãtur eis latria nõ exhibetur:ſed illi a quo petitio orantis explenda ſperatur. Sed contra ꝑmiſſa arguitur ſic:ꝛ videtur ꝙ nõ debeamus ſanctos interpellare ad orandum ꝓ nobis. Nullus eñ amicos amicus interpellat ad orandum pro ſe: niſi quia apud eos credit facilius gratiam obtinere:ſed deus eſt in infinitum magis miſericors quolibet ſanctoꝝ:ꝛ ſic eius volũtas facilius inclinatur ad nos exaudiendũ ꝙ̄ voluntas alicuius ſancti:ergo videtur ſuperfluum conſtituere ſanctos mediatores inter nos ꝛ deum. Oppoſitum probatur:quia ſancti qui ſunt in patria magis ſunt accepti deo ꝙ̄ in ſtatu vie:ſed ſanctos qui ſunt in via conſtituere debemus interpellatores pro nobis ad deum.exemplo apoſtolo.d. ad Roma.xv. Obſecro vos fratres per dñm noſtrum ieſuʒ chriſtũ ꝛ per charitatem ſpũſſancti: vt adiuuetis me in orationib⁹ veſtris ꝓ me ad deuʒ:ergo ꝛ nos multofortius petere a ſanctis qui ſunt in patria debemus: vt nos iuuent ſuis orationibus apud deũ. Ad illud dubium dicendum eſt ꝙ oratio porrigitur alicui dupliciter. Vno modo quaſi per ipſuʒ implenda. Alio modo ſicut per ipſum impetranda. primo modo orationem ſoli deo porrigim⁹:qꝛ orōnes noſtre ordinari debent ad gratiam quam de⁹ dat:ſm illud pſ. Gratiã ꝛ gloriã dabit dominus. Scḋo modo orationē porrigim⁹ ſanctis angelis ꝛ hominibus non vt per eos deus noſtras orōnes cognoſcat:ſed vt eoꝝ precibus et meritis orōnes noſtre ſortiantur effectuʒ.vnde Apo.viij. Aſcēdit fumus incenſoꝝ de orationibus ſanctoꝝ omnium ſuper altare aureum coram deo. ¶ Tũc ad rationē in ꝯtrariũ dicendũ eſt ꝙ nõ eſt propter defectũ miſericordie ipſius dei ꝙ oporteat ei⁹ clementiã ꝑ oratões ſanctoꝝ pulſare:ſed eſt ad hoc vt ordo diuinit⁹ inſtitut⁹ in reb⁹ ſʒ Dyoni. per media reducat̄ in deũ. Vñ cũ ſancti q̄ ſunt in patria ſint deo ꝓpinquiſſimi hoc diuine legis

ordo requirit vt nos qui manentes in corpore peregrinamur ad deuʒ per ſctõs medios reducamur qḋ quidē cõuenit dum ꝑ eos diuina bonitas in nos ſuũ effectũ deffundat. ¶ Querit̄ vtꝝ debeam⁹ interpellare ſuperiores ſctõs tãꝙ̄ deo acceptiores. So. dicēdum eſt ꝙ ꝗuis ſuperiores ſancti ſint deo acceptiores. vtile tñ ē etiam minores ſcṫos orare ꝓpter quinꝗ rationes. Prima eſt qꝛ aliquis qñꝗ hʒ maiorem deuotionem ad ſãctum miorem ꝙ̄ ad maiorē. modo ex deuotione maxime depēdet orōis effect⁹. Secunda ratio eſt ꝓpter faſtidiũ tollēdum quod faſtidiuʒ parit vni⁹ rei aſſiduitas. Tertia ratio eſt qꝛ quibuſdam ſanctis datum eſt i aliquibus ſpecialibus cauſis ꝑcile patrocinari. Quarta ratio vt debitus honor exhibeat̄ a nobis. Quinta ratio eſt quia plurium orationibus qñꝗ impetratur quod vni⁹ orōne nõ impetraret. ¶ Queritur vlterius vtrum ſancti cõgoſcãt orōnes noſtras. Et videt̄ ꝙ nõ. Eſaie.lxiij.c. Abraã neſciuit nos ꝛ iſrael ignorauit nos. vbi glo. Augu. mortui ꝛ ſancti neſciunt quid agant viui. etiam eorum filij. Et illa auctoritas ſumitur ab eodeʒ Augu. in libro de cura pro mortuis. Oppoſituʒ dicit Greg.iiij. dyalogo. vbi dicit ꝙ anime ſanctorum cognoſcunt oratiões noſtras ꝛ ea que hic agunt̄. Ad illud dubium dicēdum eſt ꝙ diuina eſſentia eſt ſufficiens medium cognoſcendo oĩa quod pʒ ex hoc ꝙ deus videndo ſuã eſſentiã oĩa intuetur:nõ tamen ſeq̄tur ꝙ quicũꝗ eſſentiã dei videt oĩa cognoſcat:ſed ſolum qui eſſentiã cõprehendit. vnde cum anime ſctõꝛuʒ diuinã eſſentiam nõ comprehēdant nõ eſt conſequens vt omnia cognoſcant que per eſſentiã diuinã cognoſci poſſunt. Nã inferiores angeli a ſuperioribus edocētur ꝑ Dyoniſium.vi.ca.cele. ierar. ꝗuis omnes eſſentiam dei videant ideo vnuſquiſꝗ beatus videt in eſſentia diuina tantum ꝙ̄tum perfectio requirit beatitudīs. Hoc autem ad perfectionē btitudinis requirit̄ vt homo habeat quicquid velit nec aliquid inordinate velit. hoc autem recta volũtate quilibet vult vt ea que ad ipſum pertinet cognoſcat. Et quia ad magnam gloriam eorum eſt ꝙ alios iuuare poſſunt quaſi interceſſores ideo ſtatim in verbo vident vota ꝛ orōnes eorum qui eos interpellãt. Cum autē ſanctis nulla rectitudo deſit nolũt cognoſcere ea que ad ipſos non ptinent. Tunc ad rationē in cõtrariũ dicēdum eſt ꝙ auctoritas Augu. intelligenda eſt de cognitione naturali animarum ſeparataꝝ quecꝗ̄ cognitio in ſanctis viris nõ eſt obtenebrata ſicut in peccatoribus. Non autem loquit̄ de cognitiõe in verbo quã conſtat abraam eo tempore quo hec dicta ſunt per Eſaiam nõ habuiſſe cum aſi xp̄i paſſiõeʒ nullus ad viſione dei peruenerit: tũ ſm Laudulphum ſup.xlvi.di.iiij.ſenten.ꝙ beatus orationes noſtras cognoſcat nõ eſt de neceſſitate de rõne actus beatifici:ſed ſolum ḋ cõgruitate. ¶ Queritur vlterius ꝓ quibus ſcti porrigũt preces aut ꝓ his quos vident deum velle ſaluari:ꝛ tunc fruſtra rogant deum cũ ſine eoꝝ prece fieret:aut ꝓ his q̄s nõ vult de⁹ ſaluare ꝛ tales ꝑces ſunt caſſe ꝛc. So. Dicēdum eſt ꝙ nõ eſt neceſſariũ ſctõs ſcire deũ velle vel nõ velle ſaluare eum ꝓ q̄ rogãt nec deum velle vel nolle exaudire:ſed facta reuelatiõe de orōne porrecta nobis ſanctus dirigit nr̃am petitionē i dei voluntatē vt ſuis meritis deus exaudiet ſi ſibi placet:vel põt dici ꝙ poſito caſu ꝙ ſanctus ſciret deum velle petruʒ ſaluare nõ tñ fruſtra porrigeret ꝑces:qꝛ ad iſtum finē puta petri ſaluteʒ de⁹ ordinauit plura media inter que cõputãtur ſuffragia iſtius ſcti ſm Laudulphum ſupra.iiij. ſenten. ¶ Queritur vtrum ſctis q̄ ſunt i patria cõpetat orare. Et videtur ꝙ nõ. Nã ſunt cõformes xp̄o incꝑtum eſt homo cui nõ ꝯpetit orare ergo nec ſanctis. alias dicerem⁹ xp̄e ora pro nobis. Oppoſitum ꝓbat̄. iã ſancti i patria magis feruēt charitate ꝙ̄ in via:ſʒ charitas facit vt ſãcti i via ꝓ alijs orēt. ergo multomagis i patria Solutio. Dicēdum eſt ꝙ cum in ſanctis q̄ ſunt in patria ſit ꝑfectiſſima charitas cõpetit eis ꝓ nobis orare nõ autē pro ſe quia oĩa eis ad nutum ſuccedũt. Tunc ad rationē in contrarium dicēdum eſt ꝙ xp̄s incꝑtum hõ orat pro nobis ſed ĩdo nõ dicim⁹ xp̄e ora pro nobis qꝛ xp̄s ſuppoſitũ eternum cui⁹ nõ eſt orare ſʒ adiuuare ſõ dicimus xp̄e audi nos. Alio modo dicenduʒ eſt ꝙ oratio eſt actus quidã. actus autē ſm Ariſtotelem in ꝑma philoſophia eſt ſingularium ſuppoſitorum ꝛ ideo ſi diceremus xp̄e ora ꝓ nobis niſi aliud adderetur videremur hoc ad perſonã xp̄i referre:ꝛ ita videretur eſſe ꝓſonum erroꝛ neſtorij qui dixit. i xp̄o pſonã filij hoĩs diſtinctã a pſona filij dei vel videret̄ eē ꝓſonum errori arrij q̄ poſuit pſonã filij hoĩs miorē pr̄e: ſõ ad h̄ euitãdũ nõ dr̄ xp̄e ora ꝓ nobis:ſʒ xp̄e audi nos vel miſerere nobis. Sequit̄ i textu tertia ps in qua auctor noſter inſinuat formã orãdi a xp̄o ſuis diſcipulis datã. Pro cui⁹ declaratione tria ſunt ꝯſideranda. ¶ Primum de illa forma orandi ſcḋm vtrum orare cadat ſub ꝑcepto tertiuʒ elucidare petitiões q̄ continēt̄ in orōne dñicali. ¶ Quãtum ad ꝑmum dicēdum eſt ꝙ ſaluator noſter dixit diſcipulis ſuis ipʒ interrogãtibus de modo orandi.d. domie doce nos orare ſicut et Johannes docuit diſcipulos ſuos qui

bus ſaluatoꝛ noſter cū oꝛatis dicite pat̃ noſter.
Luce.x.⁊ Math.vi.Similiter habetur Mat.
xiiij.Quō xp̄s dimiſſa turba aſcendit in mōteꝫ
ſolus oꝛare ⁊c̃.¶ Quātū ad ſecundū quo q̄reba-
tur vtrū oꝛare cadat ſub p̄cepto.videtur pꝛimo
ꝙ ſic per illd̄ qd̄ habetur Math.xxvi. Uigila-
te ⁊ oꝛate vt nō intretis in tentationem.Itē ꝑ
Criſoſto.ſuper illud.Luc.xviij.Opoꝛtet ſemꝑ
oꝛare.habetur ꝙ opoꝛtet dicit neceſſitatē ſed
talis neceſſitas non pōt eē ſine pꝛecepto: ergo
Itē oꝛatio diuiditur ꝯtra elemoſynā ⁊ ieiuniū
ſꝫ vtraqꝫ illarū eſt ſub pꝛecepto ergo ⁊ oꝛatio.
Oppoſitū videtur eſſe verū quia qd̄ eſt volūta
tis nō eſt neceſſitatis:ſed oꝛatio maxime eſt vo
luntatis:qꝛ eſt quedā volitoꝝ petitō ergo non
eſt neceſſitatis.⁊ ita nō cadit ſub p̄cepto. Item
petitio nō videtur ad alid̄ eſſe niſi vt noſtꝝ de
ſiderium alteri īnoteſcat:ſꝫ ſupfluuꝫ ē alicui ex
ponere illud quod ipſe ſcit.ergo cum xp̄iana re
ligio nō ꝯtineat aliqua ſupflua pꝛecepta videt̃
ꝙ oꝛare nō cadat ſub pꝛecepto ⁊ maxime deum
oꝛare cui oīa deſideria noſtra ſunt nota.Item
deus liberaliſſime ſua dona dat: ſed liberalius
datur aliquid ſine p̄cibus q̄ꝫ cum pꝛecibus. vñ
Alanus de parabolis.Sed nihil eſt qd̄ ſit ſub
celo carius emptum.q̄ꝫ qd̄ emūt longe frōte ru
bente pꝛeces:ergo nō debꝫ pꝛeceptum exigere
pꝛeces de eo qd̄ vult dare: ⁊ ſic oꝛatio nō cadit
ſnb pꝛecepto.Solutio.Diceuduꝫ eſt ꝙ oꝛatio
cadit ſub p̄cepto ſm btm̄ Tho. ſupꝛa iiij.ſentē.
determinate ⁊ indeterminate.Determinate q̄
dem:qꝛ ad aliquas oꝛationes ex p̄cepto tenent̃
illi q̄ ex officio ſuo ſunt medij inter deū ⁊ pplm̄
conſtituti:ſicut ſunt miniſtri eccleſie eis enī ex
officio incumbit pꝛeces ad deū in ꝑſona totius
eccl'ie fūdere ⁊ ſiliter tenēt̃ ad hoꝛas canōicas
dicendas.Indeterminate auteꝫ ad oꝛationem
quilibet tenet̃ ex hocipſo:qꝛ quilibꝫ tenetur ad
bona ſpiritualia ei ꝓcuranda que nō dātur niſi
diuinitus. Tūc ad rationes in cōtrariū dicēdū
eſt ⁊ pꝛimo ad pꝛimā ꝙ ex ipſo ꝙ aliquid eſt vo
luntatis excludit̃ neceſſitas abſoluta.vel etiaꝫ
coactiōis nō aūt neceſſitas ex ſuppoſitiōe finis
qꝛ amoꝛ q̄ maxime volūtariꝰ eſt neceſſitariꝰ eſt
ſi quis vellet ad ſalutē pꝛeuenire.⁊ hoc modo ē
neceſſaria oꝛatio ⁊ ſub pꝛecepto cadēs reſpectu
eoꝝ quoꝝ volūtas ſub neceſſitate p̄dicta cadit
Nota ꝙ multiplex eſt neceſſitas:quedā indigē
te.pꝛima.Iohan.iij. Qui viderit fratrē ſuū ne
ceſſitatē habere.i.indigentiā quedā expedien
tie Math.xviij. Neceſſe eſt vt veniāt ſcādala q̄
dam ꝯcupiſcentie. Luce.xiv. Uillā emi neceſſe
habeo exire ⁊ videre illā quedā eſt dilectionis
Iob.vi.Neceſſarij mei receſſerunt a me:q̄dam
eſt inenitabilitatis p̄s.De neceſſitatibus meis
erue me:quedā eſt coactionis q̄ſi homo nec vir
tute nec libero arbitrio nec volūtate pōt reſiſte
re:⁊ illa neceſſitas coactionis ſm docto. ſupꝛa
ſm ſenten. dicit̃ eſſe duplex: quedā efficiēs et
ſufficiens.quedā efficiēs ⁊ inducens ⁊c. quedā
eſt neceſſitas electiōis ſeu ſuꝑ excellētis boni-
tatis.Luce.x.Poꝛro vnū eſt neceſſariū:quedā
eſt neceſſitas coeuitatis. vñ Aug. q̄ꝫcito ignis
eſt neceſſariū ē vt luceat: quedā eſt neceſſitas i
mutabilitatis vt d̄r ꝙ quedā vera neceſſaria di
cunt̃:qꝛ eoꝝ veritas mutari nō pōt ⁊c̃.Nota ꝙ
inter om̄ia opera que poſſunt fieri in hac vita
nullum opus eſt honoꝛabiliꝰ vtilius ⁊ leuius q̄ꝫ
oꝛare deū:honoꝛabilius:qꝛ magnus honoꝛ ē lo
qui frequēter ⁊ familiariter cū rege terreno:ſꝫ
multomagis cū rege celeſti ⁊ eterno cū quo nos
loquimur oꝛando.vnde Iſido.Qui vult frequē-
ter eſſe cū d̄o freq̄nter oꝛet ⁊ legat.Nā cum oꝛa
mus cum deo loq̄mur:cū legimꝰ deus nobiſcuꝫ
loquitur.Utilius quia dicit dn̄s. Amen dico vo
bis ſi fidem habueritis ⁊ nō heſitaueritis quic
quid oꝛātes petieritis credite quia accipietis ⁊
fiet vobis.Math.xxi.ca.Leuius: qꝛ in oī loco
⁊ in omni tempoꝛe pōt homo oꝛare nec opoꝛtꝫ
aliquid extra ſe petere. quia ſolum bn̄ cogitare
⁊ bene deſiderare eſt oꝛare. ſm illud.p̄s. Deſi-
derium pauperū exaudiuit dn̄s.i. humilium. ⁊
ca.Idcirco diſcipuli attendentes pꝛedicta pe-
tierunt a xp̄o vt doceret eos oꝛare.d. Luc.xi.c.
Domine doce nos oꝛare qui docuit eos.d.cum
oꝛabitꝭ dicite.Pr̄ noſter ⁊c̃.⁊ hic docꝫ nos dn̄s
eſſe tales vt ſimꝰ digni eſſe filij pr̄is celeſtis q̄
eſt in celis ꝑ pꝛeſentie manifeſtationē. ¶ Ad ſe-
cundā oꝛationē dicendum eſt ꝙ per oꝛationeꝫ
pꝛecipimur vota noſtra deo pandere nō vt ip-
ſum deum doceamꝰ quid deſideramus:ſꝫ vt af-
fectum ⁊ intellectum noſtrum dirigamꝰ i illum
¶ Ad tertiā rationem dicēdum eſt ꝙ deus oꝛa
tionē acceptat de eo qd̄ dare vult ⁊ interdū de
eo quod dare non vult vt ydonei ſimus ab eo
accipere. Quātū ad tertiū quo erāt declarāde
petitiones que ꝯtinentur in oꝛōne dn̄icali eſt
notādum ꝙ ſeptē cōtinentur in ea petitiones.
Pꝛo quaꝝ introductiōe petitionum pꝛemittit̃
verbū ſaluatoꝛis nr̄i cum oꝛabitis dicite Pater
noſter qui es in celis:quaſi dicat tu es pater nr̄
creatione in Deut.xxxij. Nunq̄d ipſe eſt pater
tuus qui poſſedit te ⁊ fecit ⁊ creauit te. Itē tu
es pater noſter redemptiōe:qꝛ ſicut pr̄ pius re
demiſti nos ꝓpꝛio ſanguine in apocalipſi. Tu
enim eſt pater cōſeruatione: iuxta illud Mat.
xxiij. Hieruſalem hieruſalem quotiēs volui cō
gregare filios tuos quēadmodum gallina con

gregat pullos ſuos ſub ala ⁊ noluiſti. Xp̄s enī
cōparat ſe galline:qꝛ pꝛe ceteris auibꝰ cōparat̃
pullis:ita vt ipſis infirmitatibus īfirmet̃ ⁊ fiat
voce rauca plumis hoſpida ⁊ detrahat oꝛi ſuo
qd̄ tribuit pull' ſuis ⁊ extēdit alas ſuꝑ eos vt ca
lefaciat ⁊ liberet eos a oꝛe milui ⁊c̃. Itē xp̄s ſe
ꝯꝑat pellicāo q̄ trahit ſanguinē de ſuo pectoꝛe
ꝓ pulloꝝ moꝛtuoꝝ viuificatione.vñ.p̄s. Sil'is
factꝰ ſum pellicano ſollitudinis. ſollitudinē ap
pellat crucē ī qua xp̄s fuit ſolus a diſcipulis de
relictus.Eſaie.lxiij.Toꝛcular calcaui ſolus ⁊ nō
eſt d̄ gentibus vir mecū. Itē tu es pater educa
tione gubernatiōe ⁊ hereditatiōe ꝓpter q̄ dice
bat ſuis diſcipnlis. Nolite vocare vobis patrē
ſuꝑ terrā q̄m pater veſter vnꝰ eſt xp̄s.dicit ergo
pater nr̄ q̄ſi dicat nō debes oꝛationē noſtrā re-
ſpuere:ſed debes eā recipere qꝛ tu es pr̄ noſter
modo pater dꝫ ꝯpati filijs ſuis. Qui es in celis
q̄ſi dicat es in celis materialibus ꝑ p̄ſentie ma
nifeſtationē ⁊ in celis ſpūalibus.ſ.in ſcīs ꝑ gra
tie inhabitationē.vnde Eſa. Celū mihi ſedes ē
⁊ alibi. Aia iuſti ſedes eſt dei.vt poſſumꝰ dicere
cum apo.nr̄a ꝯuerſatio eſt in celis. ⁊ tunc dn̄s
habitabit in nobis ꝑ grām ſicut pater celeſtis
ī filijs celeſtibus ⁊c̃. Nunc aggrediendū eſt ad
declarationē ſeptē petitionū. Quaꝝ pꝛima eſt
ibi ſanctificetur nomē tuū.q.d ſctificet̃ nomē
tuū.i.da nobis dn̄e grām vt nos q̄ habemꝰ no-
men tuū ſumꝰ ⁊ a te noīati xp̄iani ſimꝰ ſcī ſine
immūdicia carnalis macule.⁊ hoc facies ſi des
nobis virtutē cōtinētie.Ex q̄ petitiōe apparet
ꝙ hic p̄ncipaliter petimꝰ viciū luxurie a nobis
amoueri:virtutē caſtitatis nobis dari.Luxuria
polluit totū hoīem intus ⁊ extra.coꝛ ꝑ imundā
cogitationē delectationē ⁊ ꝯſenſum. caput per
oꝛnatū lenocinū ⁊ meretriciū.ocl'os ꝑ aſpectū
impudicū. aures ꝑ auditū cātilenarū ⁊ verboꝝ
iuſſāmātiū ad peccatū. nares ad adulterinos
odoꝛes vnguētoꝝ mercatricaliū q̄bus depin-
gunt ſe ad placendū ſuis lenonibꝰ os ꝑ impudi
ca verba oſcula ſuperflua cibaria q̄bus incendi
tur luxuria.manus ꝑ tactꝰ impudicos.⁊ poſtre
mo totū coꝛpꝰ ꝑ ꝯcubitus nephanos. Secūda
petitio eſt ibi. Adueniat regnū tuū.q.d. dn̄e da
nobis paupertatē voluntariā per quā ad regnū
celeſte venitur ⁊ pietatē ⁊ miam per quam re-
gnū tuum a paupuribus emit̃ ⁊ aufer a nobis
cupiditatē ⁊ auariciā:qꝛ cupidis ⁊ auaris regnū
celeſte aufert̃.vñ apl's. Auari regnū dei nō poſ
ſidebūt.Et dn̄s in euāgelio. Facilius eſt came-
lū trāſire ꝑ foꝛamē acꝰ q̄ꝫ diuitē intrare ī regnū
celoꝝ. Pauperibus autē dat̃:iuxta illd̄ Math.
v. Beati paupes ſpū q̄m ipſoꝛuꝫ eſt regnū celo
rum glo.ſpiritu.i.voluntate nō coacta ⁊ inuita
neceſſitate:qꝛ dicit beatus Bernar.cum ſit tri
plex paupertas:ſimulatoꝛia:neceſſaria:⁊ volun
taria.Simulatoꝛiā fugiēs:neceſſariā patiēter
ſuſtineus.voluntariā toto coꝛde amplectere et
efficieris pauper ſpiritu.Ad hoc beatꝰ iacobus
in ſua ep'la . Noīe deus elegit pauperes in hoc
mūdo diuites ī fide ⁊ heredes regni qd̄ repꝛo-
miſit deus diligentibꝰ ſe. Itē augu.in perſona
xp̄i venale habeo q̄d regnū celoꝝ quo emit̃ pau
ꝑtate:regnū laboꝛe:reqes moꝛte: vita regnuꝫ:
ergo celū pauperū eſt:ergo opꝫ illd̄ ꝑ pauperta
tē acq̄ri:ſicut fecerūt ſancti apl'i ⁊ eoꝝ ſequaces
q̄ relictis oībus tꝑalibus ſecuti ſunt pauperes
xp̄m ad regnū celoꝝ vel ſaltē opꝫ illud regnuꝫ
a pauperibꝰ cōparari ꝑ opa mie ipenſa paupe-
ribus ſicut fecit zacheꝰ q̄ cū eſſet diues dimidi
um bonoꝝ ſuoꝝ dabat pauperibꝰ: ⁊ ſi in aliquo
aliquē defraudauerat reſtituebat ei q̄druplum
Lu.xix.c.Sic emit illa Martha de diuitijs ſu
is miniſtrando xp̄o apl'is ceteriſqꝫ pauperibꝰ.
Sic faciunt oēs diuites boni q̄bus dicet̃ illud
Mathei.xxv.Uenite benedicti patris mei ⁊c.
Eſuriui ⁊c.Ab huius regni emptione nemo po
teſt ſe excuſare:quia dicit beatꝰ Greg. Regnuꝫ
celeſte tantū valet quātū habes:valuit ſanctis
apoſtolis nauem ⁊ retia.zacheo dimidiū bono-
rum ſuoꝝ cuidam vidue duo minuta q̄ poſuit in
erario vbi ponebant̃ elemoſyne pꝛo templi re-
paratione:cuidam alteri calicem aque frigide.
Iohānis.iiij. ca. Et ſi nihil habeas ſufficit tibi
bona voluntas quam deus reputat tibi pꝛo fa-
cto:qꝛ ſm apoſtolū. Uolūtas ſm id quod habet
accepta eſt:nō ſm illud qd̄ nō habet. ⁊ Grego.
dicit. Nihil offertur deo ditius bona volunta-
te.⁊ alibi idem Grego. Nunq̄ꝫ eſt vacua manꝰ a
munere:ſi archa coꝛdis plena eſt bona volunta
te. Ex hac petitōe apparet ꝙ pꝛincipaliter hic
petimus viciuꝫ auaritie a nobis remoueri ⁊ da
ri nobis virtutē paupertatis voluntarie pieta-
tis ⁊ miſericoꝛdie. Unde paupertas volūtaria
ſm doctoꝛes ſuper illd̄.Math.v.c. Beati pau
peres ſpiritu ⁊c. Eſt affluentia bonoꝛum tēpo-
raliū erga deum humiliari recognitiōe: ⁊ erga
pꝛoximum largitiue ſeu largitōe ⁊c.Tertia pe-
titio eſt ibi. Fiat voluntas tua ſicut in celo ⁊ in
terra.q.d. domine da nobis talem gratiā ī hoc
mundo vt faciamus voluntatem tuam cum ſpi
rituali exultatione.ſicut faciunt ſancti quoꝛum
voluntas eſt confoꝛmis in celo tue voluntati:
quoniā qui te diligunt nō tepeſcūt.vnde Ber
nardꝰ.Bone ieſu amoꝛ tuus nunq̄ꝫ eſt ocioſus
loqui de te perfecta ꝯſolatio.meditari de te ple
na refectio:adherere tibi vita eterna.¶ Ex hac
petitione apparet ꝙ pꝛincipaliter hic petimus

a nobis remoueri vicium accidie: et nobis dari
virtutem deuotionis vere dilectõis ⁊ bone ope
rationis: qꝛ in oĩ ope neceſſaria ē gr̄atua. No
ta hic ꝙ accidia eſt idem ꝙ tedium boni quan
do nos faſtidimus bõa facere alios faciẽtes vi
dere. Et ſi aliquid boni facimus pigre tepide ⁊
negligentes facimus vnde incurrimus maledi
ctionem per Hiere. xlviij. Maledictus q̄ opus
dei facit negligenter. Itē accidia eſt quādo bo
na que incipimus ad finem non perducimus: ⁊
propter hoc premiuꝫ non conſequimur: quia fi
nis nõ pugna coꝛonat: in antiqua lege iubeba
tur ꝙ tota hoſtia cuꝫ capite ⁊ cauda auferetur
gloſa. Hoſtia quodlibet opus bonum eſt quod
ſacrificamꝰ deo quando facimꝰ illud propter ho
noꝛem diuinum: caput eſt principiũ operis: cau
da vero finis. Ex quibus concluditur bene in
cipere: bene continuare: ⁊ bene finire: cape exē
pluꝫ in aqua que ſi non moueatur putreſit ⁊ ge
nerat vermes: ꝑ quos deſignātur praue cogita
tiones: delectationes: ⁊ conſenſus. Ex quibus
ſequũtur opera deinde perſeuerantia in malo
⁊ finaliter moꝛs eterna ¶ Quarta petitio ē ibi
Panem noſtrum quotidianuꝫ da nobis hodie:
vbi pꝛincipaliter petimus a nobis remoueri vi
cium gule ⁊ dari nobis virtutem temperantie.
¶ Pꝛo declaratione iſtius petitionis eſt notan
dum ꝙ ſacra ſcriptura facit mentionem de qua
druplici pane: ſcꝫ nature: doctrīe: gratie: ⁊ glo
rie. Panis nature ſignificat omnē eſcā que nu
trit ⁊ ſuſtentat coꝛpoꝛeā naturam ⁊ talis panis
eſt cum laboꝛe acquirendus. in Geneſi. iij. cap.
In ſudoꝛe vultꝰ tui veſceris pane tuo donec re
uertaris in terram de qua ſumptus eſt. Illđ nõ
eſt fruſtranduꝫ: quia qui hic laboꝛare noluit in
alio mundo laboꝛabũt eternaliter: qꝛ no lũt la
boꝛare cum hominibus laboꝛabunt cum demo
nibus. Unde pſalmiſta. Laboꝛabit ineternum
⁊c. Et alibi. In laboꝛe hominuꝫ nõ ſunt ⁊ cũ ho
minibus nõ flagellabuntur. gloſa. In purgato
rio: ſed cum demonibus in inferno. Exemplum
cape in ſaluatoꝛe noſtro: ⁊ in oĩbus ſanctis eiꝰ.
Sumendꝰ eſt cum moderamine: quia ſuperflui
tas ciboꝛum generat luxuriam: gulam ⁊c. vnde
verſus. Ueſtis culta cibꝰ largꝰ iocus ocia ſom
nus. Eneruant animam luxuriamq̄ fouēt. Ecõ
uerſo. Pauper mēſa laboꝛ ſomnus bꝛeuis aſpe
ra veſtis. Purificant animam luxuriāq̄ domāt
Cum moderamine ergo ſumendꝰ eſt deo regra
tiandum ⁊ pauperibus erogandꝰ. ergo panem
noſtrum quotidianum da nobis hodie. i. in hac
vita que nõ eſt niſi vna dies vel vna hoꝛa reſpe
ctu vite eterne. Panem noſtrum quotidianum
id eſt illa que ſunt nobis neceſſaria quotidie ꝓ
coꝛpoꝛis ſuſtentatiõe. Panis nature eſt regra
tiandus Gene. xxviij. Si cuſtodierit me dñs
⁊ dederit mihi in via per quā ambulo paneꝫ ad
veſcēdum ⁊ veſtem ad induendum ⁊c. De om
nibus q̄ mihi dederis decimas tibi offeraꝫ. Pa
nis nature eſt pauꝑibus erogādus. iuxta illđ
Eſaie. lviij. Frange eſurienti panem tuum. Exē
plum de Job qui dicebat. Si comedi buccellā
meaꝫ ſolus cadat ab humero meo bꝛachiũ meũ
Angeli ⁊ alij ſancti ineſtimabiliter gaudent de
ſuſtentatiõe paupeꝝ quaſi fratrũ ſuoꝛũ. Panis
doctrine. i. verbi dei quo ſuſtentatur anima ſi
cut coꝛpus pane coꝛpoꝛali. Math. iiij. ⁊c. Ergo
panem noſtrum quotidianum da nobis hodie
i. verbi tui refectionem quod nobis neceſſariũ
eſt quotidie quiquidem panis viuificat confir
mat ⁊ illuminat. Pꝛimo viuificat: quia ꝯtingit
frequēter ꝙ plures veniunt ad pꝛedicationes
ſicut pauperes ad diſtributionē panis qui licet
ſint in moꝛtali peccato viuificātur ex auditu di
uini ſermonis: qꝛ cõterũtur confitentur ⁊ ſatiſ
faciunt quibus peractis deus infundit gratiaꝫ
ſuam. iuxta illud. Ezechie. xxxiij. Quacũq̄ hoꝛa
ingemerit peccatoꝛ vita viuet ⁊c. ⁊ p̄s. Dixi cõ
fiteboꝛ domino ⁊c. de illo pane dicit ſaluatoꝛ no
ſter dyabolo. Mathei. iiij. Non in ſolo pane vi
uit homo ⁊c. Itē ille panis doctrine cõfirmat
patet: qꝛ frequēter contingit ꝙ quādo aliquis
impellitur vel mũdi vel carnis vel demonis tē
tatõne bonam vitam inchoatā deſerere et ta
lis venit ad ſmonem ⁊ audiuit quanta chꝛiſtus
pꝛo nobis ſuſtinuit quāta martyꝛes ⁊c. pꝛo opti
nendo regnũ celeſte ⁊ deinde quādo audit quā
ta gaudia quanta pꝛemia parata ſunt a deo vin
centibus tentatiões. Item quāta ſupplicia pa
rata ſunt ſuccũbentibus coꝛ eius in dei ſeruitio
confirmatur Item ille panis illumiat. iuxta il
lud pſalmiſta. Declaratio ſermonũ tuoꝛum illu
minat. Item lucerna pedibus meis verbũ tuũ
illuminat enim ad cognoſcendum que ſunt cre
denda agēda fugiēda timēda ⁊ ſperāda. Credē
da vt articuli fidei. agēda vt bona opera. fugiē
da vt pctā timēda vt inferni ſupplicia. ſperāda
vt paradiſi gaudia. Panis doctrīe illumiat ho
minē ad cognoſcēdũ deũ hic ꝑ verā fidē ⁊ ꝑdu
cit ad cognitionē illā q̄ erit in futuro per mani
feſtam viſionem. ⁊ hoc ſignatũ eſt in duobꝰ di
ſcipulis euntibus in emaus: quibus dñs in iti
nere apparēs i ſpecie peregrini incipiēs a moy
ſe ⁊ pꝛophetis interpꝛetabatur ſcripturas q̄ de
ipſo erāt. ⁊ dicit ꝙ ibidē cognouerũt eũ in fra
ctione panis. i. in manifeſta expoſitione panis
ſcripture ſacre. Sed ꝓh doloꝛ hodie verificat
illđ quod dicit Hieremias ꝓpheta. Treno. iiij

Paruuli petierũt panem ⁊ nõ erat q̄ frangeret
eis. Paruuli eñi ſunt humiles populi petũt pa
nem. i. ſpũalē verbi dei refectionē ⁊ nõ ē q̄ fran
gat: quia cum mũdus plenus ſit pꝛelatis ⁊ ſacer
dotibus tāq̄ patribꝰ ſpũalibus rari ſunt q̄ ſciāt
diſtribuere panē ſacre ſcripture ſpiritualibꝰ fi
lijs ſuis ideo verificat illud hodie. Oſee. iiij. ca.
Erit ſic populus ſic ſacerdos et qꝛ pauci ſunt q̄
frangũt panē ſacre ſcripture populis in aperto
inde eſt ꝙ ſunt multi q̄ eis frangunt panem he
retice prauitatis in abſcõdito ⁊c. ergo da nobis
panē noſtrum quotidianuꝫ. i. in p̄ſenti vita que
voluitur de die in diem: panē noſtrũ. i. ſpũalem
verbi dei refectionē qui panis eſt nobis quoti
die neceſſarius: quia ſicut coꝛpus indiget pane
coꝛpoꝛali: ſic ſpiritus idiget pane ſpirituali ne
ꝓpter defectũ huius panis ꝯtingat ei illud p̄s.
Percuſſus ſum vt fenũ ⁊ aruit coꝛ meũ. Sicut
eñi fenum abſciſum a radice nõ poteſt vireſcere
ſed areſcit: ſic coꝛ hoĩs niſi nutriatur ſpiritua
liter pane verbi dei. da ergo nobis dñe hũc pa
nem ne veniat ſuper nos illa terribilis cõmina
tio quē fecit dominꝰ ꝑ ꝓphetā qui dicit mittam
famē ⁊ ſitum ſuper terrā. i. famē ⁊ ſitim audien
di verbũ dei ⁊c. Tertius panis eſt panis gratie
qui dicitur eucbariſtia. de illo pane dicit apoſto
lus. p̄me ad Coꝛin. xi. Pꝛobet autē ſeip̄m homo
⁊ ſic de pane illo edat ⁊c. Ad hunc panem ſacra
tiſſimũ debet accedere cuꝫ pura cõſcientia cum
fide cum timoꝛe cũ deuotione cuꝫ charitate ⁊c.
Ille panis gratie eſt coꝛpus xp̄i ſub ſpecie pa
nis ⁊ vini. de quo dominus in euāgelio. Panis
quem ego dabo caro mea eſt pꝛo mũdi vita iſte
panis dicit eucbariſtia. i. bona gratia: ergo pa
nē noſtrum quotidianũ da nobis hodie. i. ſpiri
tuale viaticum quo in itinere huius vite ſuſce
pturi indigemus ne in via deficiamꝰ: qꝛ ille pa
nis eſt anime exiſtentes in ſtatu gratie quoti
diana eſca ⁊ anime īfirme quotidiana medicina
Panis gloꝛie eſt ille ideꝫ ieſus chꝛiſtus qui eſt
hic panis gratie in celeſti patria qui erit panis
gloꝛie. Hic eñi recipitur ſub velamie illic. ſ. i pa
tria recipietur manifeſta viſione ⁊c. ergo panē
noſtrum quotidianũ da nobis hodie. i. O pater
celeſtis da nobis filijs tuis vt ſupꝛa per gratiā
tuā adoptatis hodie: id eſt in tua eternitate in
qua non eſt niſi hodie: quia ibi omnia ſunt p̄ſen
tia. panem noſtrum id eſt teipſum quotidianuꝫ
ideſt quē quotidie deſideramus: ⁊ ad quē bono
rum operum greſſibus peruenire nitimur. Pa
nis gloꝛie eſt in celo vbi idē dñs erit panis an
geloꝛum ⁊ hominũ. vnde p̄s. Panem angeloꝛũ
manducauit homo. vnde glo. Mirātur nec de
ficiunt in illum quem pꝛoſpiciũt fruuntur: nec
faſtidiunt quo magis frui ſitiunt. Timendum
eñi eſt ne plures ſint qui plus intēdunt petere
panē nature qui ē coꝛruptibilis q̄ alios panes
qui ſunt ſpũales ⁊ incoꝛruptibiles ¶ Quinta pe
titio eſt ibi Et dimitte nobis debita noſtra ſicut
⁊ nos dimittimus debitoꝛibus noſtris: vbi p̄n
cipaliter petimus a nobis remoueri vicium ire
⁊ dari nobis virtutē patientie. nos eñi petimꝰ
vt dñs dimittat nobis debita noſtra. id eſt pctā
noſtra ſicut ⁊ nos dimittimꝰ debitoꝛibꝰ noſtris
id eſt illis q̄ peccauerunt in nos: fruſtra ergo di
cit hanc oꝛationē qui hꝫ in coꝛde ſuo irā contra
aliquē ⁊c. Sexta petitio eſt ibi. Et ne nos indu
cas in tentationē: vbi p̄ncipaliter intendimus
viciũ ſupbie a nobis remoueri ⁊ dari nobis vir
tutē humilitatis vt ſit ſenſus: ⁊ ne nos inducas
in tentationē. id eſt ne ꝑmittas ꝙ ꝓpter tenta
tionē tribulationis ex defectu patiētie induca
mur in laqueũ blaſphemie murmurationis de
ſperatõis ⁊c. Non eñi petimus a dño ꝙ non pa
tiamur nos tentari: ſed ne patiamur nos i tēta
tionē induci ⁊ vinci. Tētari eñi eſt vtile: ſꝫ ten
tatione vinci eſt dānabile: qꝛ ſi non eēt tētatio
nõ eēt pugna: ⁊ ſi nõ eſſet pugna nõ eſſet victo
ria: ⁊ ſi nõ eſſet victoꝛia nõ mereretur coꝛona.
vñ Paulus. Non coꝛonabit niſi q̄ legitime cer
tauerit ⁊c. Ideo dicebat btũs iacobus. Omne
gaudiũ eſtimate fratres mei cũ in tentatões va
rias incideritꝭ: nec ergo indignemini ſi mali in
mũdo floꝛent vos vero patimini: qꝛ nõ eſt xp̄ia
ne religionis in tēpoꝛalibus exaltari: ſed potiꝰ
depꝛimi: mali nihil habent in celo vos nihil in
mũdo: ſꝫ ſpe illius boni ad qđ tenditꝭ q̄cquid in
via cõtingat gaudere debetis. Supbius eñi cõ
fidens de ꝓpꝛijs viribus nõ timet tentationeꝫ
ſꝫ virtute ꝓpꝛia putat ſuperare: iõ nõ dignetur
petere auxiliũ a virtute diuina. Humilis auteꝫ
ſemꝑ timet ꝯſiderans ꝓpꝛiā infirmitatē. ideo
recurrit ad virtutē diuinaꝫ dicendo dño. Et ne
nos inducas in tentationē. i. tentatione vinci:
ita ꝙ tentationi ꝯſentiamus ſuꝑ illud Math.
iiij. ductus ē ieſus in deſertũ a ſpũ ⁊c. Dicit bea
tus Greg. ꝙ tribus modis tentatio agitur: ſug
geſtione: delectatione: ⁊ ꝯſenſu. Suggerit dia
bolus delectatur caro ꝯſentit ſpiritus: ſic cũ tē
tamur in delectationē ⁊ ꝯſenſum ducimur ple
rũq̄: qꝛ de carne peccatrice ꝓpagati i nobiſmet
ip̄is gerimꝰ. vñ tētāina tolleramus. xp̄s aũt tē
tari potuit: ſꝫ in delectatõem vel ꝯſenſuꝫ indu
ci nõ potuit qꝛ caro ſua erat imunis ab oĩ pec
cato: ideo oĩs tentatio quā diabolus ei fecit ex
trinſecus non intrinſecus fuit. Solus eñi ꝯſen
ſus animi facit hoĩem in tentatõem induci. Du
plex tamen eſt conſenſus: eſt eñi ꝯſenſus in de

lectationē. ⁊ conſenſus in opus: ꝯſenſus in de-
lectationē: eſt quādo homo delectatōem ꝑcipit
et nō expellit: ſꝫ placet ei in illa delectatōe mo
rari ⁊ voluptari: licꝫ nō vellet delectatōem ope
exequi: ⁊ vocatur talis ꝯſenſus interꝑtatiuus ⁊
eſt mortale peccatū: vt dicūt magiſtri qm̄ ē mo-
roſus: ſed nō eſt ita graue ſicut ſi cōſentiret in
opus. Cōſenſus vero in opus eſt quando hꝫ vo
luntatē implēdi ope ſuā tentationē ſi haberet
loci ⁊ temporis ⁊ eoꝝ que deſiderat oportunita
tem. Ad inſtructionē em̄ noſtrā ſciēdum eſt ꝙ
quattuor ſunt ſpecies tentationū quarum tres
prime ſunt timēde: q̄ incitant ad peccatum. q̄r
ta vero eſt patienter ſuſtinenda: q̄ ꝓmouet ad
meritū. Eſt em̄ tentatio ambite ſublimitatis:
terrene cupiditatis: corporee voluptatꝭ: fortui
te calamitatis. Tentatione ambite ſublimitatꝭ
deijcit diabolus ſuꝑbos ꝑncipes ⁊ ꝑlatos q̄ ſta-
tu ſuo nunq̄ cōtēti ſunt: ſꝫ ſemꝑ ad altioris ho
noris faſtigiū vel ꝑ fas vel per nephas aſcēde-
re tendit. Aſcendūt em̄ vſqꝫ ad celos ⁊ deſcen-
dunt vſqꝫ ad abyſſos. Tales ei manifeſte oñdūt
ꝙ nō ſunt imitatores chriſti ſꝫ diaboli: quia in
mundo in quo xp̄s fuit inhonoratus ipi volunt
honorari nō curātes de honore celeſti. Suꝑbia
enim eſt vicioſa mētis elatio qui inferiores de
dignans paribus ⁊ imparibus ſatagit domina-
ri: chriſtus vero in hoc mūdo etiā inferioribus
voluit famulari: q̄ de Maria ⁊ Joſeph ſuis nu
tricijs legitur. Luc. ij. ꝙ erat ſubditus illis ⁊ hu
miliabat ſemetipm̄ ad laudandū pedes diſcipu
loꝝ ⁊ ad crucis patibulū. Hec em̄ tentatio facit
hominem diſſimilē xp̄o ⁊ ſimilē diabolo qui i ce
lum ad equalitatē trinitatis voluit aſcendere ⁊
eſſe ſimilis altiſſimo. Eſaie. xiiij. Tentatio enim
ſuperbie nō eſt humana proprie: ſed diabolica
Diabolica em̄ dicitur q̄ hac tentatōe diabolus
in celo nō ab alio: ſed a ſeipſo tentatus fuit: ⁊ ꝑ
hanc primos parētes in paradiſo deiecit qm̄ di-
uinam ſimilitudinē eos appetere fecit quando
dixit eis eritis ſicut dij. Geñ. iij. Hec etiam ten
tatione xp̄m tentādum appetijt dicēs ei. Si fi-
lius dei eſt mitte te deorſum. i. de pinaculo tem
pli. Scriptū eſt em̄ ꝙ angelis ſuis mādauit de
te ⁊ in manibus tollent te ne vnq̄ offendas ad
lapidem pedē tuū. Et dñs reſpōdit ei. Uade re
tro ſathana. ſcriptum eſt em̄ non tentabis dñm
deum tuū. In qua reſpōſione dat intelligere ꝙ
illi qui volūt ꝙ deus ꝓ eis faciat miracula ten-
tant deum: quia preſumentes de ſanctitate ſua
non credūt eſſe in dei amicitia niſi deus faciat
ꝓ eis miracula: hoc em̄ eſt nō velle credere deo
ſigne pignore. Miracula em̄ q̄ſi quedā ꝑiano-
ra ſunt ⁊ ſigna quedā nō effectiua: ſed oſtēſiua
ſanctitatis ⁊ plerūqꝫ ſunt ſigna fallibilia: quia
miracula facere datuꝫ eſt etiā multis hoīb' ma
lis ſicut dñs dicit. Math. vij. Multi dicēt mi
hi in illa die dñe dñe nōne in noīe tuo demonia
eiecimus ⁊ in noīe tuo virtutes multas fecim'
et rñdebo eis: Neſcio vos diſcite a me operarij
iniquitatis. vnde apl's. Neqꝫ tentemus deuꝫ ſi
cut quidam eoꝝ tentauerunt ⁊ a ſerpētib' perie
runt: ſꝫ debem' de bonitate cōfidere ⁊ credere
certiſſime ꝙ ipſe nūq̄ deficit amicis ſuis in ar-
ticulo neceſſitatis. vnde in libro ſapiētie. Sen
tite de dño in bonitate ⁊ in ſimplicitate cordis
querite illū qm̄ inuenietur ab his qui nō tentāt
eum. Exēplū de beato Anthonio ⁊ de btō Ste
phano. Scd̄a tentatio eſt terrene cupiditatis:
hac tētatione deijciūtur oēs amatores hui' mū
di quales ſunt ꝑdones raptores: principes ter-
reni cū ſuis miniſtris qui deuorāt plebē dñi ſi-
cut eſcam panis: videāt hic feneratores praui
conſiliarij: iudices falſi: marcatores ſymoniaci:
ꝓprietarij clauſtrales hac tētatione morte ſubi
ta fuerunt perēpti ſicut dr̄ in actibus apoſtolo.
Actuū. v. Ananias ⁊ ſaphira q̄ mētiti ſunt btō
Petro de precio agni vēditi ⁊c. Siſe poſſet di-
ci de oībus clauſtralibus ꝓprietarijs q̄ habent
aliquid propriū ſine licentia ⁊ volūtate paſtorꝭ
⁊ ſic de decim' primitijs teſtamētis obligatio-
nibus eccleſiaſticis qm̄ nō ſoluūtur vt decꝫ: ⁊ iō
debēt timere ne eis ꝯtingat ſicut ananie ⁊ vxo
ri ſue hac ei tētatione tentauit diabolus prios
parētes ⁊ deiecit cū dicit eritis ſicut dij ſciētes
bonum ⁊ malū. auaritia em̄ nō ſolū eſt pecunie:
ſed etiā ſcientie. Itē hac tentatōe auſus eſt dia
bolus tentare xp̄m qm̄ ſtatuit eū ſuꝑ montē ex-
celſum valde ⁊ oſtēdit ei oīa regna mundi et di
xit ei. hec oīa dabo tibi ſi ꝓcidens adoraueris
me: cui dñs reſpōdit. Scriptū eſt: dñm deū tuū
adorabis ⁊ illi ſoli ſeruies ꝯtra queꝫ faciunt cu
pidi qui nō adorāt ſolum deum nec ſeruiunt il
li ſoli: imo denariū ꝯſtituūt deum ſuū. ad Gala.
v. ⁊c. Tertia tentatio eſt corporee voluntatis q̄
tentatio decipit omne quod ꝯſenſus corporis
demulcere ꝯſueuit. Per hanc tentationem dia
bolus multipliciter decipit ſeruos ſuos. i. gulo
ſos ⁊ luxurioſos. hac em̄ tentatione gule diabo
lus primos parentes decepit qm̄ eos ad come-
dandū fructū vectitū induxit. bene em̄ decepti
fuerūt q̄ ꝓpter morſum vni' pomi vite eterne
hereditatē vendiderūt ⁊ morti eterne ſe ⁊ totā
poſteritatē ſubdiderūt ⁊c. hec tētatione dia
bolus in deſerto poſt ieiuniū xl. dierū xp̄ꝫ tēta
uit. d. ſi fili' dī es dic vt lapides iſti panes fiāt.
Cui rñdit dñs nr̄. Non in ſolo pane viuit hō ⁊c.
vbi innuit nobis dñs ꝙ multū valet verbū dei

⁊ ſtudiū ſacre ſcripture ꝯtra tentationē gule lu
xurie ⁊c. vñ Hier. Ama ſcripturaꝝ ſtudia ⁊ car
nis vitia nō amabis. qd̄ dyabolus deijcit ꝑ hāc
tētationē ad iferos nouit de' ꝓpt̄ iſtas tres ſpe
cies tētatiōis neceſſe eſt recurrere ad adiuto-
riū diuie pietatꝭ vt eas valeam' euitare ⁊ dicere
⁊ ne nos iducas i tētationē. Quarta tētatio ē
fortuite calamitatis ſeu trāſitorie aduerſitatꝭ ⁊
hec eſt patienter ſubſtinēda: q̄ ꝓmouet ad me
ritū q̄ mala q̄ hic nos ꝑſumūt ad futurā glīaꝫ
nos ire ꝯpellūt. Pro q̄ eſt notādū ꝙ hec tenta
tio eſt patiēter ſubſtinēda ꝓpt̄ q̄ttuor. ſ. ꝓpter
ꝯfortij pulchrytudieꝫ ⁊ multitudinē q̄ oēs ſan
cti fuerūt hac tētatione tentati ⁊ probati ⁊ de'
nunq̄ habuit quā huc nō ꝓbauerit ſicut ſctā iu
dich ꝯſolās populū iudaicū qui erat in ciuitate
bethulie obſeſſus ab holoferne dicebat iudich
viij. Uos qui eſtis pbr̄i in populo dei ex vobis
pendet aīa eoꝝ eloq̄o veſtro corda eoꝝ erigite
vt memores ſint patres noſtri vt ꝓbarent̄ ſi ve
re colerent deū ſuū: vt Abraā de filio ſuo yſaac
Jacob ⁊c. vñ Eccl'ia. xxvij. Uaſa figuli ꝓbat for
nax ⁊ hoīes iuſtos tentatio tribulationis. De'
tentat hac tētatiōe tribulationis amicos ſuos
ſicut aurū in igne fornacis aurū ponit̄ in forna
ce vt purget̄ ⁊ ꝓbet̄ vt in theſauro purgatū ⁊
ꝓbatū pōat̄. Sic ſancti ponūtur in camino tri
bulatōis vt purgētur a culpa ⁊ ꝓbent̄ i patiētia
⁊ ponat̄ intra celeſtis regni gazophilatia. vnd̄
apl's ad Hebre. xi. Alij ludibria ⁊ verba experti i
ſuper ⁊ vincula ⁊ carceres lapidati ſūt ſecti ſūt
⁊c. Etiā ipſe dei fili' fuit hac tentatiōe exaiat'
ſicut dicit Aplus ad hebre. iiij. Nō em̄ habem'
pontificem qui nō poſſit cōpati infirmitatib'
noſtris tentatū aūt per oīa ſꝫ ſimilitudinē abſ-
qꝫ pctō. qualiter fuit tentatus dicit apl's ibidē
Uideamus inq̄t ieſum ꝓpter paſſionē mortis
gloria ⁊ honore coronatū vt gratia dei ꝓ oībus
guſtaret mortē. Qui igit̄ voluerit eſſe amic' dī
⁊ poni in gazophilatio paradiſi ꝑparet ſe tenta
tioni. Nō em̄ faciet ei de' aliud forū d̄ paradiſo
q̄ fecit oībus ſctis ⁊ etiā ꝓprio filio ſuo. vñ dr̄ i
Luca xxiiij. c. Nōne oportuit xp̄ꝫ pati ⁊ ita itra
re in gloriā ſuā. ⁊ iō dr̄ in eccliā per. ſſ. Fili ac-
cedēs ad ſeruitutē de iſta in iuſticia ⁊ timore ꝑ
para aīam tuā ad tentationē. Scd̄o hec tenta-
tio eſt patiēter ſuſtinēda ꝓpt̄ adiutorij fortitu-
dinē ⁊ prōptitudinē. De' em̄ eſt fortis ⁊ fidelis
q̄ fortis pōt amicos ſuos in tentatiōe poſitos
iuuare in qua fortitudine ꝯfidebat Dauid. d. ad
dñm. In te eripiar a tentatiōe in deo meo trāſ-
grediar murū in te. i. in virtute tua nō in mea: q̄
de illis q̄ in virtute ſua ꝯfidūt dr̄ i euāgelio ꝙ ad
tempus veniunt in tp̄e tribulationis reddunt.
Cum enim homo q̄ntū in ſe eſt ſit de nichilo vir
tus em̄ quātuꝫ in ſe eſt nō eſt niſi deficere ⁊ ad
nihilū tēdere: ſed ſi vera fide inuitat̄ virtuti di
uine cum virt' dei ſit oīpotēs illa in oī tēptatio
ne poteſt hoīem ſubſtētare ⁊ a caſu ꝑſeruare: et
q̄ fidelis ē nō pōt ꝯfidenti in ſe in neceſſitate
deficere. Und̄ apoſtol'. i. ad Coꝝ. x. Fidelis de
us qui non patiet̄ vos tēptari ſupra id qd̄ pote
ſtis: ſed faciat cū tēptatione etiam ꝓuentuꝫ vt
poſſitꝭ ſuſtinere: ⁊ i Eccl'. ij. c. Reſpicite filij na-
tiones hoīm ⁊ ſcitote q̄ null' ſperauit in dño.
⁊ cōfuſus eſt permanſit in mandatis ei' ⁊ dere
lictus eſt. aut quis inuocauit eū ⁊ deſpexit euꝫ:
qm̄ pius ⁊ miſericors eſt deus ⁊ remittet in tē-
pore tribulationis peccata ⁊ protector eſt oīb'
exquirentib' eum in veritate. Qui igitur volue
rit ſuperare oēm tēptationē recurrat ad deum
per deuotā orationē ⁊ clamet. Dñe ne nos in-
ducas in temptationē. Humilis em̄ oratio ⁊ de
uota eſt quaſi quidē bon' ⁊ fidelis nunci' queꝫ
nos pro nobis ad celeſtē curiam corā deo mitti
mus vt impetret nobis auxiliū dei in oībus tē
ptationibus ⁊ neceſſitatib' noſtris vnde glo.
ſuꝑ illd̄ ꝑs. Intret oratio mea in ꝯſpectu tuo di
cit magna virtus orationis oſtēditur que quaſi
nūcius ad deū intrat ⁊ illic mādatuꝫ ꝑagit quo
caro peruenire nequit. oratio em̄ ſcutū eſt ꝯtra
omnem tēptationem. Tertio hec tēptatio pati
enter ſubſtinēda eſt ꝓpt̄ premij magnitudiem
⁊ lōgitudinē: q̄ eterni gaudiū preſtat. vñ apo-
ſtol'. i. ad Coꝝ. ij. Ocul' non vidit: nec auris au
diuit: nec in cor hoīs aſcendit que ꝑparauit de-
us diligentibus ſe. vnde in li. Sapientie. Juſti
in perpetuū viuent. vnde beatus Jaco. Jaco. i.
Beatus vir qui ſuffert tēptationē qm̄ cū ꝓba
tus fuerit accipiet coronā vite qua repromiſit
de' diligētib' ſe: ergo nō debem' triſtari ſi dñs
temptet per varias tribulationes. ſed debemuſ
gaudere ſpe premij. vnde Aug. Conſideratio ꝑ
mij minuit vim flagelli. ⁊ beatus Ber. quātum
ſeuiat tribulatio nō putes a te deo derelictū ſi
memineris eſſe ſcriptū cū ipſo ſum in tribula-
tione ⁊c. ⁊ ſuꝑ illd̄ Jaco. Oē gaudiū exiſtima
te frēs mei cū in tēptationes varias incideritꝭ
dicit glo. Ne indignemini fratres ſi mali in mū
do florent: vos vero patimini: q̄ nō eſt chriſtia
ne religionis in tꝑalib' exaltari. ſed poti' depri
mi. mali nihil hñt in celo: vos nihil in mūdo: ſꝫ
ſpe illius boni ad quod tēditis quicquid in via
contingat gaudere debetis. Quarto modo hec
temptatio patienter ſuſtinēda eſt ꝓpter eterne
calamitatiſ formidinem illi q̄ temptationem ca
lamitatis preſentis nolunt patienter ſuſtinere
ſed eam portāt moleſte. Incipiunt hic ſuum in

ſernū ⁊ tꝑale ſuppliciū ⁊ momentaneū faciūt ſi
bi eternū: ⁊ ſic ꝙ eſſet eis purgatoriū culpe acꝗ
ſitoriū venie ⁊ in augmētū grē ⁊ glorie faciunt
ſibi ꝓuenire in augmētū culpe in meritū gehē
ne ⁊ in amiſſionē grē ⁊ glorie: iō dicebat iudich
iudich. viij. Illi qui temptatiōes nō ſuſceperūt
cuꝫ timore dñi ⁊ īpatiētia ſua improperiū mur
muratōis ſue ꝯtra dñm protulerūt extermina
ti ſūt ab exterminatore ⁊ a ſerpētibꝰ perierūt:
iō nō vlciſcamur ꝓ his q̄ patimur: ſꝫ reputātes
pctis nr̄is hec ip̄a eē minora ſupplicia flagella
dñi quaſi ſerui q̄ corripimur ad emendationem
nō ad ꝑditōem nr̄aꝫ eueniſſe credamꝰ. Hec igi
tur dr̄ia ſeruoꝝ dei ⁊ dyaboli: qm̄ ſerui dei in tē
tationis fornice poſiti ad moduꝫ boni auri for
tiꝰ rutilāt. i. illuminādo alios ꝑ exēplū ſue pati
entie dñꝫ bñdicūt ⁊ laudāt. Mali v̄o ad modū
palee tabeſcunt ⁊ fumāt. i. deſperant ⁊ deū blaſ
phemāt: iō dicit Ber. ſuꝑ eodē. Igne aurū ru
tilat ⁊ palea fumat. Aurū emēdaꝛ ſeu emūdaꝛ
⁊ palea conſumiꝛ: ſic tribulatio bonos purgat ⁊
ſaluat: malos v̄o cruciat ⁊ dānat: ⁊ q̄ illō nō po
teſt bō. facere ſine adiutorio diuino: iō hꝫ neceſ
ſe clamare ad deū dicēdo ꝑ orōnē dñicā. Et ne
nos inducas in teutationē. i. ne ꝑmittas ꝑ tēta
tionē tribulatiōis ex defectu patiētie nos īdu
ci ī laqueū deſperatōis blaſphemie vel murmu
ratiōis ⁊c. Septima petitio eſt ibi. Sed libera
nos a malo vbi petimꝰ principaliter a nobis vi
ctū inuidie remoueri ⁊ v̄tutē charitatis nobis
dari q̄uis poſſemꝰ dicere ꝙ hic petimꝰ nos li
berari ab oī malo pene ⁊ culpe tā p̄ſentꝭ q̄ futu
re ⁊c. Inuidia eñ opponitur charitati: idō ſicut
charitas eſt maxima virtus: ita iuidia maximū
victū vt viſum fuit superiꝰ in ca. de inuidia. Et
ſicut charitas ſuꝑ oēs v̄tutes facit hoīem bonū
⁊ deo gratū: ita iuidia ſuꝑ oīa vicia facit hoīem
malū: q̄ bonum ī maluꝫ ꝯuertit. Itē iuidia dr̄
maluꝫ: q̄ a diabolo q̄ ē auctor ⁊ principiuꝫ mali
cie ꝓceſſit itē q̄ ꝑ ip̄am oē malū culpe ⁊ pene ī
munduꝫ intrauit. itē q̄ fonti bonitatis. ſ. ꝯtra
ria exiſtit. Eſt eñ vnū de pctis in ſpm̄ſanctum
inuidētia fraterne gratie ⁊c. Primo dixi ꝙ iui
dia bonū in malū ꝯuertit Nā illō opꝰ qō ex cha
ritate factū eēt bonū ⁊ meritoriū ex inuidia fa
ctum ſit malum ⁊ demeritoriuꝫ Exēplū ponit
btūs Greg ī li. dyalogoꝝ de quodā ſctō epō q̄
diabolū in ſpē pauperis hoſpitiū petentē repu
lit q̄dam vero alius inuidēs epō eundē hoſpita
tus eſt cuiꝰ filiuꝫ illa nocte diabolꝰ occidit. In
terrogatꝰ beatꝰ Greg. quare dñs hoc ꝑmiſerat
cum ille crederet ꝙ pauper eſſet. Reſpōdit; q̄
nō hoſpitatꝰ eūdē fuerat ex charitate nec bona
intētiōe; ſed ideo q̄ inuidebat epō ⁊c. Scdō q̄

ꝗ ꝙ inuidia malū dr̄: ꝗra dyabolo q̄ eſt p̄mꝰ au
ctor mali ꝓcedit. vnde beatꝰ Grego. in mora. cū
in quolꝫ peccato antiquus ſerpēs ꝑ emvenent
ſui ⁊ malicie diffūdat in pctō: ī nō inuidie ſerpēs
ille tota viſcera ſua ꝯcutit Tertio dixi ꝙ iuidia
malū dr̄: q̄ ꝑ ipſam omne malū culpe ⁊ pene in
mundū itrauit oīs humani generis culpa ortū
habuit a dyaboli inuidia qui ꝑ inuidiā primos
parētes ad peccādū impulit ⁊ illo eis īuidit: q̄
erāt aſcenſuri ad illā beatitudīeꝫ quā ꝑdiderat
⁊ eſt hoc qō dr̄ ī li. Sapien. Inuidia dyaboli
intrauit mors ī mūdū. ¶ Quarto dixi ꝙ iuidia
malū dicitur: q̄ ꝯtrariaꝛ bonitati. ſ. q̄uis eum
in perſonis diuinis ſit eadē potētia ſapiētia: et
bonitas tñ patri attribuitur potentia: ne videa
tur filio antiquior ⁊ ex hoc minꝰ potēs filio attri
buitur ſapiētia ne videaꝛ patre iunior ⁊ ex hoc
minus potens ſſ. attribuitur bonitas ne ꝓpter
eius impetuoſitatē credaꝛ eſſe crudelis. Alio
modo diciꝛ potētia attribuiꝛ patri: q̄ potētia
naturaliter precedit ſapiētiā ⁊ vtraꝗ p̄cedit bo
nitatē: idō ⁊c. Alio modo opera manifeſtatiua
potētie attribuūtur patri. oꝑa manifeſtatiua ſa
piētie filio. oꝑa manifeſtatiua bonitatꝭ ſpūſctō
ideo q̄ infirmitas eſt ꝯtraria potētie illi q̄ pec
cant ex infirmitate dicunꝛ peccare in p̄rem. q̄ ⁊
peccāt ex ignorātia dicunꝛ peccare in filiū ⁊ q̄
peccant ex pura malicia ſicut inuidi faciunt di
cūꝛ peccare i. ſſ. ꝑ. ſſ. ei amor dei diffūdiꝛ in cor
dibus noſtris. vñ Apl's. Charitas dei diffuſa eſt
in cordibus noſtris. ꝑ. ſſ. qui datus eſt nobis. a
mor eñ dei nunꝗ̄ permittit ocioſum a bono. ſꝫ
facit bene cogitare bene dicere bene facere: et
de bonis gaudere. Inuidia vero facit totū con
trarium. vñ p̄s. Qui loquunꝛ pacem cum proxi
mo mala autē in cordibus eoꝝ quo ad malū co
gitare. exēplum de ſcribis ⁊ phariſeis. di. ſalua
tori nr̄o. Magiſter ſcimꝰ q̄ verax es ⁊ viā dei in
veritate doces ⁊c. ⁊ totū ꝯtrariū cogitabāt. pꝫ ī
oībus actibꝰ eoꝝ ⁊ p̄cipue de muliere dep̄hen
ſa in adulterio ⁊c. qbꝰ dixit ſaluator nr̄. Qui v̄rm
ſine pctō eſt p̄mꝰ in illā lapidem mittat ecce iu
ſticia. Iudex eñ debet eſſe imundis a pctō qui
aliū de pctō condēnat. Quādo aūt dixit mulie
ri nemo te condēnauit vade ⁊ ampliꝰ noli pec
care ecce miſericordia. ¶ Inuidia facit malū di
cere q̄ ex abundātia cordis os loquiꝛ. ⁊ in euā
gelio malus homo de malo theſauro cordis ſui
ꝓfert mala ꝓpriū eſt iuidoꝝ alijs detrahere q̄
venenū aſpidū ſub labijs eoꝝ ⁊ ligua eoꝝ gladiꝰ
acutꝰ: ⁊ ſepulchrū patēs eſt gutꝛ eoꝝ ſepulchrū
patēs exaltat cōtinuū fetor q̄ ita inuidꝰ conti
nuam detractionem ⁊ diffamationem vbiꝗ̄ de
oībus ſpargit. Item ꝓpriū eſt inuidorū dubia

in partē peiorē interpretari. Item ſi audiat ali
quē laudari eū vituperabunt. Exēplū in ſcribis
⁊ phariſeis ⁊ principibus ſacerdotum q̄ de xp̄o
dicebant ꝙ in belzebuth p̄ncipe de. e. de. ¶ In
uidia facit malū facere. nunꝗd ē malum fratrē
occidere ſicut fecit cayn abel ꝑ inuidiā. Nunꝗd
malum eſt fratrem vendere ſicut fecerunt frēs
ioſeph ꝑ inuidiā. Nunꝗd malum eſt xp̄m morti
tradere. ſicut fecerunt iudei per inuidiam In
uidia facit gaudere de malis. pꝫ de vi vocis in
uidus q̄ſi non valēs videre bonuꝫ alterius ſine
triſticia ⁊ afflictione vnō verſus. Horatij errat
dicēs. inuidꝰ alteriꝰ rebꝰ marceſcit optimis. Et
videt illiꝰ ꝓſpera cū lachrimis. ideo qñ inuidus
alteriꝰ bonū ꝓſpicit in ſeipſo tabeſcit ⁊ triſtaꝛ
ideo dicebat Sene. Vltimā iuidi in oībus ciui
tatibꝰ haberēt oculos vt tot cruciatus ſuſtine
rēt quot ꝓſperitates viderēt. Exēpluꝫ habemꝰ
in dialogo Gre. de florentio pbr̄o q̄ inuidēs fa
me beati benedicti miſit ei panē venenatū quē
cū beatꝰ benedictꝰ feciſſet offerri per coruū nō
potēs occidere beatū benedictuꝫ conatus ē oc
cidere aīas diſcipulorū ſuoꝝ per ſeptē puellas
quas fecit nudas tripudiare ī orto q̄ erat iuxta
cellas monachoꝝ qō beatꝰ benedictꝰ nō potuit
ſuſtinere: ſꝫ poſito vicario pro ſe receſſit ide: qō
audiēs florentinus p̄ſbyter q̄ erat ī quodā ſola
rio vehemēter riſit. ⁊ ſtatim ſolariū ſub ipſo ce
cidit ⁊ miſerū inuidū mortuuꝫ cū diabolo patre
ſuo ad īfernū trāſmiſit. iuxta illō extrema gau
dij eoꝝ luctꝰ occupabit. de hoc igiꝛ malo petimꝰ
nos liberari i. d. in orōne dnica. Sed libera nos
a malo. ¶ Sequiꝛ amen vbi eſt ꝯfirmatio p̄ce
dentiū. ⁊ eſt dictio greca vel hebrea q̄ aliquādo
teneꝛ noīaliter ⁊ tūc idē eſt ꝙ veritas: iuxta il
lud euangelij. Amen amē dico vobis. i. verita
tem aliqñ teneꝛ v̄baliter. ⁊ tunc idē eſt ꝙ fiat vt
in fine pſal. amē. i. fiat. Aliqñ teneꝛ aduerbialꝛ
⁊ tūc ibidē ē ꝙ ſine d̄fectu ſine fine. ab a. qō ē ſi
ne ⁊ mene defectꝰ: q̄ſi ſine defectu: vt in miſſa ꝑ
oīa ſecula ſeculoꝝ amen. vnde verſus. Si pona
tur amen pro vero ſit tibi nomen. Sed ſi ſit po
ſitum pro fiat ſit tibi verbuꝫ. Si ſine fine notat
ſe poſt aduerbia iactat ⁊c. ¶ Seq̄tur in textu q̄r
ta p̄s ibi. Sit tua tota gemēs oratio. vbi auct.
nr̄ inſinuat ꝯditiones oratōnis dicēs ad litte
ram ꝙ oratio dꝫ eſſe cuꝫ gemitu. Eſaie. xxxviij.
Audiui oratōem tuā et vidi lachrimas tuas. iō
adijciā. xv. annos ſuꝑ dies tuos dixit dñs eze
chie regi ꝑ os Eſaie ꝓphete. Orō dꝫ eſſe cū ma
gno deſiderio. Deute. iiij. Cū q̄ſieritis dñm deū
tuum inuenies eum ſi tñ toto corde tuo q̄ſieris
Item oratio dꝫ eē humilis. vñ p̄s. Reſpexit in
orationem humiliū ⁊ nō ſpreuit precem eorum

Item oratio dꝫ eſſe ꝑſeuerans act. ij. Apoſtoli
ꝑſeuerātes in oratione meruerūt accipere ſpm̄
ſctm̄ Itē oratio dꝫ eſſe attenta. glo ſuꝑ illud. i.
petri. iiij. Vigilate in orationibꝰ. Pro quo ē no
tandū ꝙ nō reꝗritur in oratione actualis atten
tio ſed ſufficit habitualis q̄ ex preuia actuali at
tentione ꝓcedit. vñ oratio p̄mo moueꝛ a deuo
tione orantis ⁊ attentione actuali ſm̄ eſſentiaꝫ
ſꝫ q̄ mēs ad alia ꝓpter īfirmitatē hoīs ⁊ euaga
tionē mētis rapitur. ideo manet attentio v̄tua
liter ⁊ habitualiter vt mota ab attētione actua
li ſcꝫ p̄uia deuotione ſicut motio lapidis hꝫ vir
tutē ex primo mouente ⁊ effectū: ſic etiā oratio
habet effectū ex preuia deuotione ⁊ attentione
actuali: niſi tanta fiat euagatio ꝙ oratio amit
tat virtutē actualis preuie attentionis: ſicut pꝫ
in illis q̄ horas ſuas dicendo ad alia ſe transfe
runt qō non pōt eſſe ſine culpa. Si eñ ad ꝯtra
rium orationis mēs ſe transferat ſicut ad illici
ta pctā nō eſt ſine culpa mortali: iō neceſſariuꝫ
eſt vt hō in orādo aut horas dicendo frequēter
reuocet cor ſuū ad ſeip̄m. ¶ Pro premiſſoꝝ vlte
riori declaratione eſt notandū ꝙ in oratōe tri
plex dꝫ eſſe attentio. prima ad verba q̄bus peti
mus. ſecūda ad ip̄am petitionē. tertia ad ea que
petitioni circunſtāt: ſicut eſt neceſſitas ꝓ qua
deus petitur ⁊ rogatur. ⁊ ſi aliq̄ iſtarū abſit non
eſt reputāda attenta oratio. tñ illi qui nō intel
ligūtur petitionis ſeu orationis verbo ad ora
tionē nō minus quanꝗ̄ non intelligāt intenti
poſſunt eſſe: ⁊ iō eis ſufficit p̄ma ⁊ ſecūda atten
tio: vt pꝫ in laycis qui v̄ba latina nō intelligūt
Sūmarie ergo tenēdū eſt ꝙ euagatio mentis
in oratione facta ex ꝓpoſito nō eſt ſine pctō et
impedit fructū orationis. Et ſi ad ꝯtrariū orati
onis fuerit eſt pctm̄ mortale. Si vero non fiat
euagatio mentis ex ꝓpoſito ſed ex infirmitate
mentis ſolūmodo nō ē pctm̄ nec ipedit oratio
nis fructū cū virtute habeat ex prima intētōne
⁊c. item oratio dꝫ eſſe iuſta: ideo dictū fuit ma
tri filioꝝ zebedei. Math. xx. Neſcitis quid pe
tatis q̄ iniuſta erat ſua petitio: iō dicit. Latho.
Quod iuſtū eſt petito ⁊c. Itē oratio dꝫ eſſe pu
ra breuis ⁊ operoſa. i. compendioſa. Math. vi.
Orantes nolite multum loqui ſicut ethnici faci
unt. putant eñ ꝙ in multiloquio exaudiantur.
item oratio dꝫ eſſe fidelis fruens charitate re
uocans mentē orantis ab oī terreuitate. Mat.
xxvi Aſſūpſit ſecū iohānē. Petrū ⁊ iacobum.
per io. intelligitur gratia que non pōt eſſe ſine
charitate. per Petrum intelligitur fides. per
iacobum intelligitur ſeparatio temporaliuꝫ ſꝫ
theologos. ¶ Circa vltimam partem queritur
que ſunt preparatoria que debent precedere

orationeꝫ.Ad qđ reſpōdetur ꝙ ante oratōnem
homo debet animā ſuā ꝑparare.¶Pro quo eſt
notandū ꝙ duplex reperitur ꝑparatio oratōis
remota ⁊ ꝓpinqua. Ad remotam eñ ptinet ꝙ
bene viuat homo.Unde Greg.ſup Jobā.Sūt
nōnulli intra eccl'iam q̇ ꝓlixas habent ad deū
orationes:ſꝫ vitā deprecantiū non habent. Ne
ceſſarium eñ eſt vt oratione opatio ⁊ operatio
ne oratio fulciatur ſm Jſido.Ad hanc eñ ꝑpa
rationē ſpectat ieiuniū ⁊ elemoſyna.vñ Jſido.
Qui orationem ſuam vult vocare ad celū faciat
ei duas alias ſcilꝫ elemoſynam ⁊ ieiuniū.Jtem
ad iſtam preparatōem pertinet ꝯfeſſio homī fa
cta.Jaco.vlti.Conuertimini alterutrū peccata
veſtra ⁊ orate.Ad propinquā vero ꝑparationē
pertinet reuocatio cordis ab exteriorib⁹ ad īte
riora cum intentione eiuſdē. Math.vi.Tu cū
orabis ītra in cubiculū tuū ⁊ clauſo hoſtio ora
patrē tuū.Jtem pertinet cōſideratio ſuiipſius.
vnde.Jſido.Cū deo aſſiſtim⁹ ⁊ gemere et flere
debemus reminiſcētes ꝙ̄ grauia ſuntq̄ cōmiſi
mus:⁊ ꝙ̄ dura ſunt inferni ſupplicia que time-
mus.Jtem pertinet vt attēdatur ad deū ſacri-
ficiū oratōis.Unde ps.Uacate ⁊ videte quoni
am ego ſum dñs ⁊c.¶Queritur q̄ impediūt ora
tionem.Solu.Plura ſunt que impediūt.ſ.pec-
catum orantis.vnde Eſaie.i. Cū multiplicaue-
ritis oratōnes veſtras nō exaudiam: quoniam
manus veſtre ſanguine.i.pctō plene ſunt.Jteꝫ
impedit dubietas orātis.vnde Bernar. Jndi
gnus celeſti benedictōe cōnincitur qui dubio q̄
rit affectu. Jtem impedit quādo petitur illud
quod non eſt petēdum.Jaco.iiij. Petitis ⁊ nō
accipietis eo qđ male petitis.Jtem impedit in
dignitas ei⁹ ꝓ quo oratur in Exo.dñs ad moy-
ſen.Noli orare ꝓ populo iſto neqꝫ aſſumas pro
eis laudē ⁊ oratōem:quia non exaudiā te. et ad
litteraꝫ.Hiere.vij.Jtem īpedit orationē ne ex-
audiatur malaꝝ cogitationū multitudo.i. Ma
chabeorꝝ.ij.Templū eius ſicut homo ignobilis
templū eſt homo ignobilis cū īmundis cogita-
tionibus occupatur.Jtē impedit contēptus di
uine legis.Prouer.xxviij.Qui declinat aurem
ſuā ne audiat legē eius oratio erit execrabilis.
Jtem impedit duricies que eſt in eo ꝯtra pau-
peres.prouer.xxi.Qui obturat aurē ſuā ad cla-
morē pauperis clamabit ⁊ nō exaudiet.Alia du
ricies ē erga eos q̇ offēdūt.cū eis noluit remit-
tere qui eos offenderūt.Marci.xi.Cū ſtabitis
ad orandū dimittite ſi q̇d habetis aduerſus ali
quem vt pater veſter celeſtis dimittat pctā vrā
qđ ſi nō dimiſeritis nec pat̃ celeſtis dimittet vo
bis peccata.Jtem impedit pctī additio. Eccle.
xxxiiij. Unus orās ⁊ alius maledicēs cui⁹ vocē

exaudiet dñs.Jtem īpleuit ſuggeſtio diaboli q̄
multos ab oratione retrahit quod legitur in vi
ta plurimoruꝫ ſanctorꝝ.Jtem impedit prauitas
deſiderij.vnde Grego.in moralibus.Eterna ſi
ore petimus quare nō corde deſideramus. Jtē
impedit orationē petens impatientia.Judith.
ix.Superbi ab initio non placuerunt tibi:ſed
humilium ⁊ manſuetorum ſemper tibi placuit
deprecatio.⁊ eodem Judith.viij.Qui tentatio
nes nō ſuſceperunt cum timore dñi ⁊ impatien
tiam ſuam ⁊ improperium murmurationis ſue
contra dñm ꝓtulerūt exterminat ſunt ⁊ perie-
runt.Jtem impedit defect⁹ ꝑſeuerentie.Luce.
xi. Si perſeuerauerit pulſās dedit ei ⁊ quotqt
habet neceſſarios.¶Querit̃ vlterius qñ ſit orā
dum.Solutio dicendum eſt ꝙ oportet ſemper
orare ⁊ nō deficere vt habetur.Luce.xviij. Nō
dꝫ miles remouere ſcutū dū bellū durat.¶Que
ritur vlterius vbi ſit orandū.Solutio dicēduꝫ
eſt ꝙ vbiqꝫ eſt orandū cum vbiqꝫ ſint pericula ⁊
vbiqꝫ dei auxilio egemus. prima ad Thituꝫ.ij.
Uolo vos orare in oī loco leuantes puras ma-
nus.tñ priuatis locis oportunis fundit̃ orō ſꝫ
Jſido.de ſūmo bono.⁊ Math.vi . Cum orabis
intra cubiculū tuuꝫ loquēdo ad litterā. verūta
men loc⁹ oportunus ad orādū eſt eccl'ia . Mat.
xxi.Dom⁹ mea dom⁹ oratōnis vocabit̃. ¶Queri
tur q̇d ſit petēdū in oratione.Solu . Dicit glo.
ſup illđ Math.xxvi .orauit.iij.eiuſdē ſmonem
ꝓferens.ꝙ tria ſunt a nobis petenda.ſ.ꝑteritꝫ
malis venia tutela a pñtibus ⁊ cautela a futurꝫ
¶Querit̃ vtrū in oratōne ſint temporalia petē
da.Et videtur ꝙ nō per illud vt habet̃.Math.
vi.ſuper illud.Primū querite regnū dei et oīa
adijcientur vobis ⁊c.vbi dr ꝙ nullo mō licet tē
poralia orando petere. ¶Oppoſitū habetur in
oratione dñica vbi dr.Panem noſtrū quotidia
num ⁊c.in q̄ oratione nō ſolū ſpiritualis ſꝫ etiā
corporalis panis petitur: vt patꝫ in gloſa.ergo
licet pro tēporalibus orare. Solu.Dicēdum ē
ſm Aug.ꝙ hoc licet orare qđ licet deſiderare
tpalia aūt licet deſiderare non quidē principa-
liter vt in eis finē cōſtituamus ſed ſicut q̇dam
adminicula quibus adiuuamur ad tēdenduꝫ in
beatitudinē.ſcꝫ inquantuꝫ ꝑ ea vita corporalis
ſuſtentat̃ ⁊ inquantū nobis organice deſeruiūt
ad actus virtutuꝫ vt dicit philoſophus libro.i.
ethicorꝝ.Et ideo ꝓ temporalibus licet orare qꝛ
licet temporalia nō ſint querenda ꝑncipal'r tñ
ſunt ſecūdario vt dicit Aug.in libro de ſmone
dñi in monte cū dicit primū querite regnū dei
ergo ſecūdario temporalia.¶Queritur vtrū hō
habeat aliquid determinate petere in oratōne
⁊ videtur ꝙ non qꝛ determinatio petitionis nō

fit.niſi ad innoteſcendū deſideratū:ſed de⁹ quē
oramus melius ſit deſideria noſtra ꝙ̄ nos ipſi.
ergo nō debemus in orōne aliquid determina-
te petere.Oppoſitū ptꝫ per hoc ꝙ dñs in orati-
one dñica ꝯgruētē formā orandi dedit ꝑ qđ ptꝫ
ꝙ licet aliquid determinate petere in oratione
Solutio. Dicenduꝫ eſt ꝙ determinatio peten-
di in orōne valet ad tria.primo ad hoc ꝙ deter
minatio orationis ſeu intentio decernit̃ ad ali
quid.Scđo vt nobis innoteſcat deſideriuꝫ no-
ſtrum.Tertio vt ferUenti⁹ petam qꝛ bona quā
to particularius inſpiciūtur tanto feruenti⁹ cō
cupiſcūtur ſicut de delectabilib⁹ corꝑalibus:ſꝫ
phm.iij.ethicorꝝ ⁊ in politicis.

¶Sequitur de ieiunio.

Abſtineas ſeruās ieiunia
nulla relaxans
Que iubet eccleſia ſerua-
ri ſcilicet iſta
Uult chriſtus natus aſcē
ſio ſpiritus almus
Sūpta dei genitrix ieiunādo venerari
Ante diē feſti necnō ⁊ apl'us omnis
Exceptis iacobo philippo ſicqꝫ iohē
Cū q̄dragesima iūgantur tēpora q̄rta
Et que pontifices in ſede ſua ſtatuere
Cū ieiunabis horam nec anticipabis
Crimiā vitabis epulis te nō onerabis
Carnem caſtigāt ieiunia crimīa vitāt
Ad dñꝫ mētē releuāt faciūtqꝫ placētē
Donāt virtutes ⁊ ꝑmia dātqꝫ ſalutes.

Jſtud capitulum de ieiunio diuiditur ī
quattuor ptes. Jn prima parte auc.no-
ſter hortatur ieiunia ab eccleſia inſtitu
ta obſeruari. Jn ſecunda docet que ſūt
illa.Jn tertia docet horā comedendi in diebus
ieiunialib⁹ ⁊c. Jn quarta pte auctor noſter do-
cet effectus ſeu vtilitates ieiunij.Prima ī prin
cipio.Secūda ibi.Uult chriſtus natus.Tertia
ibi.Cum ieiunabis.Quarta ibi.Carnē caſtigāt
ieiunia.¶Quantū ad primum eſt notandum ꝙ
per ieiuniū carnis cōcupiſcētia refrenat̃:mens
eleuatur:virtutes conſeruantur. Jtem nota ꝙ
ieiunium eſt cōmuniter de precepto iuris diui-
ni ⁊ naturalis:ſed determinatio temporis ieiu
niorum ⁊ modus ieiunandi ad ius poſitiuum ꝑ
tinet ⁊ ad p̄latos eccleſie:⁊ ſic ieiuniū cadit ſub
precepto eccleſie:iō qui ex contemptuꝫ vel ſine
cauſa rationabili tranſgreditur ieiunia habēs
etatē ad hoc peccat mortaliter contēnendo ec-
cleſie mandatum. Quia auct.dicit in principio

iſtius littere nulla relaxans ieiunia que iubet
eccleſia.¶Queritur vtrū ſit aliqua exceptio: qꝛ
auct.nullā facit. Solutio. Dicēdū eſt ꝙ ſic qm̄
pueri vſqꝫ ad.xx.vel.xxi.annū ſm compē.ſeptē
ſacramentorꝝ excuſantur:qm̄ vſqꝫ ad illđ tēpus
ꝓpt̃ actū nutritiue ⁊ augmētatiue virtutꝫ pau-
co cibo indigent ⁊ frequēti ſm phm li. de aīali
bus.Unde in ſumma ray.c.de ferijs.in glo.dr̃.
ꝙ pueri a xxi.⁊ ſupra ieiunare tenentur nec an
te hāc etatē credo aliquē eſſe compellendum:
tamen quia aliqui ſunt in.xxi. anno debiliores
ꝙ̄ alij in.xviij.Jn talibus recurrendum eſt arbi
trium boni viri:licet talia non ſint ꝑdicāda pu
blice cū ad cōcupiſcentiam gule iuuenes facili
ter moueatur ſm ꝙ eorū virtus roboratur. Si
militer de infirmis ⁊ debilibus ſm arbitriū bo
ni viri eorꝝ ieiunia ſunt limitanda.De peregri-
nis eſt diſtinctio:qꝛ ſi ꝯmode peregrinatio dif
ferri poteſt debet pretermitti ⁊ ieiuniū perfici
Si vero neceſſitas vrgeat ſic ꝙ nec pretermit-
ti nec differri poſſit pereginantes a ieiunio ex
cuſant̃ ſi ieiunare non poſſint.Sed ſi ꝓpria vo
lūtate arripuerūt peregrinatiōes in quadrage
ſima vel in alijs temporibus ſtatutis ad ieiunā
dū cuꝫ ad illas non teneantur vel alio tempore
precedente potuiſſent eas feciſſe vel futuro tē
pore complere nō excuſantur a ieiunijs.Et ſi ea
tranſgrediātur peccant ⁊ teneutur alio tēpore
ieiunia facta reccompenſare ſm conſiliū eccl'ie
Unde ad hoc a ſuis ꝑſbyteris ante quadrageſi
maꝫ ſunt monēdi de curſoribus magnatū quo-
rū vſus eſt neceſſarius ſi eos currere oporteat
⁊ ieiunare nō poſſunt excuſantur.De laborato-
ribus ⁊ operatorijs vbi opus eſt cū magno labo
re ſi adeo ſint pauperes:quia per ſeipſos opor-
tet laboratore ſeu colere vl' aliūde ſufficiēter vi
ctū non haberent ꝓ ſe ⁊ familia ſua cui⁹ curam
hñt niſi laborando ⁊ laborare non poſſunt niſi
ieiunia frangant poſſunt ieiunia frangere ⁊ la
borare.Si vero operarij ⁊ laboratores diuites
ſint ⁊ poſſint per alios opa ſua perficere nō ex
cuſant̃. Nā ꝯſtat ꝙ intētio maioris lucri ⁊ non
neceſſitatꝫ nō excuſat oparū a ieiunio nec ſūt
īmunes a peccato q̇ operarios ꝯducere nolunt
niſi tali pacto ꝙ ſoluant ieiunia vt plus operē
tur niſi forte neceſſitas operis pro quo labora
tor expoſcat feſtinatōem. Jteꝫ ſi ſerui ⁊ ruſtici
ſint qui debent opa dñis ſuis nō peccāt morta
liter frāgēdo ieiunia.tñ hoc nō debꝫ fieri pro-
pria auctoritate ſꝫ ꝑ diſpēſationeꝫ eccleſie fieri
debet. ¶Querit̃ q̇d de pregnātib⁹ ⁊ nutricib⁹.
Solut. Dicendū eſt ꝙ ſi timeamus ꝓbabiliter
de periculo fetus nō ſoluꝫ poſſunt exſoluere ie-
iuniū ſed etiaꝫ tenentur. Quantū aūt ad diſpē-

ſationem ieiunij ſi cõſtat omnib⁹ vicinis de cau
ſa ꝓpter quã ſoluendũ eſt ieiunium non eſt ne⸗
ceſſarium ꝙ petatur diſpẽſatio. Si aũt dubiuʒ
eſt illis quibus ſoluendũ eſt ieiuniũ: tunc petaꝛ
diſpẽſatio ab epõ vel ei⁹ penitẽtiario. Si vero
neuter poſſit haberi ſufficit licentia proprij ſa⸗
cerdotis: quia nullus propria auctoritate debʒ
frãgere ieiunia ab eccleſia inſtituta: ⁊ hec q̃ di⸗
cta ſunt reperiunꝛ in ſumma Ray. c. de ferijs. i
glo. ¶ Queriꝛ vtruʒ pauptas excuſet a ieiunio.
Solu. Dicẽdũ eſt ꝙ illi pauperes q̃ non pñt ha
bere ſil' qđ ad vnã comeſtionẽ ſufficere debeat
excuſanꝛ: ſicut ſunt illi q̃ q̃rũt fruſtratim paneʒ
Illi autẽ qui poſſunt habere illđ ſimul nõ excu
ſantur. Scđa pars eſt ibi. Vult xp̃s nat⁹. vbi au
ctor noſter docet que tp̃a ſint ieiunãda dicens
ꝙ ſunt iſta q̃ ſequũtur. Vigilia natiuitatis dñi.
quadrageſima. quattuor tp̃a anni. ſ. mercurijve
neris ⁊ ſabbati: poſt dñicã brandonuʒ mercurij
veneris ⁊ ſabbati: poſt pẽthecoſtẽ mercu. vene
ris ⁊ ſabba. poſt exaltatõem ſctẽ crucis mercu⸗
rij veneris ⁊ ſabbati: poſt feſtum btẽ Lucie. vi⸗
gilia pẽthecoſtes. vigilia natiuitatis bti Ioh.
bapt. vigilia aſſumptionis nr̃e domine. vigilia
oĩm ſctõꝝ. vigilia beati Laurẽ. vigilijs oĩʒ apo⸗
ſtoloꝝ p̃ter vigiliã beati Iohã. euãgeliſte. ĩ na⸗
tali dñi. ⁊ Philippi ⁊ iacobi in p̃ncipio maij: q̃
vigilia iacobi circa finem iulij ieiunaꝛ. De vigi
lia bti Bartholomei cõſuetudinẽ tue regiõis
obſerues: vt habeꝛ in capi. ꝯſiliũ de obſerua. ie⸗
iunioꝝ. ⁊ c. i. ĩfra. e. de vigilia bti Mathie. vtꝝ
debeatur ieiunari: dicaꝛ ꝙ ſic. ſicut ⁊ alioꝝ apo⸗
ſtolorũ in. c. i. de obſer. ieiuni. etiam in aduentu
domini eſt ieiuniũ religioſis. De iſta materia ie
iunioꝝ videat qui voluerit in. c. ſtatuim⁹. lxxvi.
di. ⁊ de con. di. iij. c. ieiunia. Sup p̃miſſis notan
dum eſt ꝙ ſi vigilia ieiunãda cadat in die dñico
debʒ ieiunari ĩ die ſabbati p̃cedente. in. c. i. ⁊. ij.
de obſer. ieiuni. quia dies dominic⁹ eſt dies le⸗
ticie ⁊ nõ afflictõis: ideo in eo nõ eſt ieiunãdũ.
Silr̃ ad deteſtatõem manicheoꝝ. ſ. quorundʒ
hereticoꝝ qui eo die ieiunabãt. ¶ Queriꝛ ſi di
es natiuitatis dñi occurrat in die veneris. vtrũ
liceat carnes comedere. So. Dicendũ eſt ꝙ ſic
exceptis vouẽtib⁹ ⁊ ꝓfeſſis voto vt q̃ vouerint
non comedere in ſexta feria vl' ſimile nõ debẽt
comedere in. c. explicari. de obſer. ieiu. ¶ Queri
tur q̃ cibaria ſint comedẽda ſeu ſumẽda diebus
ieiunalib⁹. Sol. Illa cibaria q̃ nõ mouẽt ad cõ
cupiſcentiã vel q̃ min⁹ mouẽt: iõ carnes cũ cito
ꝯuertanꝛ ĩ materiã ſemĩs ſunt ꝓhibite: piſces
aũt nõ: q̃ nõ ita ꝯformãtur ꝯplexioni hoĩʒ nec
ita cito cõuertũtur in materiã ſeminis ſicut car
nes: vinum autẽ licet inflãmet concupiſcentiã
tamen nõ ꝓhibetur ieiunẽtibus: q̃ ei⁹ inflam⸗
matio non tñ durat quantũ inflammatio cõcu
piſcentie que ꝓcedit ex comeſtione carniũ. Itẽ
vinũ nõ prohibetur ꝓpter digeſtionis impedi
mentuʒ que nimis debilitaretur. Tertia ps eſt
ibi Cum ieiunabis: vbi auct. noſter docet horã
comedendi in diebus ieiunalib⁹ dicens. primo
ꝙ ieiunãtes ſemel ĩ die tñ debẽt comedere: li⸗
cet poſſint pluries habere ꝓpter digeſtionem:
tñ caueatur exceſſus. Hora aũt comedẽdi ẽ ho⸗
ra nona vl' circa q̃ tali hora xp̃s emiſit ſpm̃: nec
requiritur determinare horã nonã ſm̃ ſubtileʒ
eſtimationẽ ſed ſolũ ſm̃ groſſam. ¶ Queriꝛ q̃d
ſit dicendũ de ſeruitorib⁹ nobiliũ ſi ex cauſa ne
ceſſaria aliquãtulũ preuenient horã nonam ex
toto comedendo vel modicũ prebibẽdo ne pro
pter debilitatẽ in ſeruiẽdo deficiant: ⁊ hoc faci
unt poſitis iam menſis vel parũ ante: ita ꝙ pro
pter cõtinuationẽ tẽporis totum debeat repu⸗
tari vna mẽſa. Solu. Nõ credo ꝙ peccent ſicut
nõ peccãt ſeruitores mediocriũ ꝑſonarũ q̃ ſur⸗
gunt de menſa dñoꝝ ſuoꝝ ⁊ vadunt ad vinũ vel
portant exenia ⁊ iterum reuertẽtes comedũt
Idẽ credo dicendum de illis regularibus q̃ le⸗
gunt legendas ad menſam in refectorio dũ ta⸗
men hoc ex licẽtia faciãt. Circa iſtã tertiã pteʒ
q̃erit primo vtrũ ſumptio medicinaꝝ ieiuniũ
ad eccleſia inſtitutum ſoluat. Solu. Dicendum
eſt ꝙ nõ niſi forte aliq̃s ſumeret ĩ magna q̃ti⸗
tate in fraudẽ ꝑ modũ cibi q̃ ſic ieiuniũ frãge⸗
ret. ¶ Queritur vtrũ dãdo elemoſynã poſſit a⸗
liq̃s redimere ieiuniũ. Dicẽdũ ẽ ꝙ pene pecca⸗
toꝝ ꝑ elemoſynã redimũtur ⁊ relaxantur in. c.
medicina de pe. di. i. lxxxij. di. c. p̃ſbyter. ⁊ ſic ie⸗
iuniũ elemoſyna redimi põt. tñ credo ꝙ hoc de
beat fieri ꝯſilio ſacerdotꝭ ĩ. c. p̃ſbyter abſolutio
¶ Queriꝛ vtrũ q̃s ꝑ aliũ poſſit ieiunare. Solut.
Dicendum eſt ꝙ ſic. q̃ denariũ põt dare vt ſe re
dimat a ieiunio: ergo multo forti⁹ ꝑ alteri⁹ ieiu
niuʒ põt liberari in. c. p̃ſbyter abſoluto. Itẽ ie⸗
iuniũ viui ꝓdeſt mortuo ad liberamẽ. de pe. di.
vi. c. i. ⁊. xiij. q. ij. c. aĩe. vbi diciꝛ aĩe defunctoruʒ
q̃ttuor modis ſoluũtur. ſ. oblatiõib⁹ ſacerdotũ:
p̃cibus ſctõꝝ: carorum elemoſynis: ⁊ ieiunio co
gnatoꝝ: ergo ieiunium vni⁹ põt fieri ꝑ aliũ ⁊ vo
tum tã viui q̃ꝫ mortui ſolui põt ꝑ ſupſtitẽ. xxvi.
q. vi. c. ſi q̃s fuerit: tñ talis cõmutatio nõ dʒ fie⸗
ri ꝓpria auctoritate maxime in penitẽtia ĩpoſi
ta ab homĩe. extra de voto. c. ex multa in fine ꝑ
totuʒ. Sup p̃miſſis notãduʒ ẽ primo ꝙ duplex
eſt ieiuniũ. ſ. eccleſie qđ fit vel hʒ fieri ꝓpꝛ mor
tificationẽ carnis: ⁊ iſtud non ſoluitur propter
aſſumptionẽ medicinaꝝ aque vini. Aliud eſt ie
iuniũ nature qđ dicit p̃uationẽ cuiuſcũq̃ꝫ rei ſi⸗

ue aque [illegible] vini ſiue medicine. ⁊ illud requiriꝛ
in ꝯſecratione. Item eſt notãdũ ꝙ duplex ẽ ef⸗
fectus ſatiſfactionis. Prim⁹ ſiue vnus ẽ exciſio
cauſaꝝ peccatoꝝ ſequẽtium. ⁊ iſto mõ pñia eſt q̃
dam medicina ad peccatũ euitandũ ſicut ieiu⸗
niuʒ ⁊ ꝑegrinatio domãt corpuſ. Et iſto vn⁹ pro
alio nõ põt ſatiſfacere: q̃ ieiuniũ ⁊ ꝑegrinatio
vnus non domant corpus alterius. Secũdus
effectus eſt ſolutio debiti peccatorum p̃ceden⸗
tiũ quo penitens fuerat obligatus poſt [illegible]
nem confeſſionẽ ⁊ abſolutionẽ ⁊ quãtũ ad hoc
vnus poteſt ſatiſfacere pro alio. ita tñ ꝙ ille ſit
in gratia ⁊ charitate ⁊ ꝙ habeat aliquẽ defectũ
ꝓpter quẽ ſatiſfacere non poſſit nec ſatiſfactio
nẽ facere quẽ alius facit ꝓ eo. De iſtis ieiunijs
⁊ mõ ieiunanduʒ videatur de con. diſt. v. q̃ſi per
totũ ⁊c. Quarta ps eſt ibi carnẽ caſtigãt ieiuni
vbi auctor noſter docet effectus ⁊ vtilitates cõ
mendabiles ieiunij. vbi eſt notandũ ꝙ ieiuniũ
eſt cõmẽdabile. exẽplo moyſi qui ieiunauit. xl:
diebus ⁊. xl. noctib⁹ ⁊ data eſt ei lex. Exo. xxxiiij.
Item cõmendabile eſt exẽplo Helye qui tãto
tempore ieiunauit. iiij. regũ. xix. Itẽ ieiuniũ eſt
cõmendabile exẽplo ſaluatoris noſtri. Math.
iij. Cuʒ ieiunaſſet. xl. diebus ⁊. xl. noctibus poſt
ea eſurijt. Ieiuniũ eñ̃ eſt cõmẽdabile q̃ carnẽ
caſtigat crimia vitat vt ĩ littera auc. dr̃. Ieiuniũ
eñ̃ eſt cõmẽdabile quia dei miſericordiã impe
trat. Ione. iij. Miſtus eſt dñs niniuitis. Ieiu⸗
niũ conſolationẽ dei ⁊ angeloꝝ meretur. Mat.
iiij. Poſt ieiuniũ dñi acceſſerunt angeli ⁊ admi
niſtrabãt ei ⁊ cornelio ieiunãti ⁊ oranti appa⸗
ruit angelus actuũ. x. Ieiuniũ ponit diabolum
ĩ arido vbi requiẽ non hʒ. Math. xij. Cuʒ imun
dus ſp̃s exierit ab hoĩe ambulat ꝑ loca arida q̃
rens requiẽ ⁊ nõ inuenit. Dyabus eĩ ad modũ
piſcis ſtat in loco humido. Iob. xl. vehemot ha
bitat in locis humẽtibus ⁊ intelligatis locum
humidũ vbi gula colit ⁊ luxuria. Ieiuniũ ꝯmẽ⸗
dabile eſt q̃ valet ad ſanitatẽ corpis. Eccleſa.
xxxvij. In multis eſcis erit infirmitas. qui aũt
abſtinẽs eſt adijciet vitã. Ieiuniũ cõmẽdabile
eſt q̃ valet ꝯtra aduerſitates. Vñ. i. Eſdre. iiij.
Ieiunamus ⁊ rogamus deũ ⁊ venit nobis ꝓſpe
Beati eñ̃ dicunꝛ qui abſtinent ꝓpter deum.
Luce. vi. c. Beati qui nunc eſuritis q̃m ſatura⸗
bimini. ⁊ ideʒ habeꝛ. Math. v. Sed ſup hoc
notãdum eſt ꝙ abſtinẽtia corporis eſt preclara
apud deum cum animus ieiunat a vitijs. Unde
Eſaie. Hoc eſt ꝑfectũ ⁊ rationale ieiunium qñ
exterius hõ ieiunat ⁊ interi⁹ vitijs caret. Qui
eñ in peccato mortali ieiunat corpus ſuum ve
lut cadauer mortuuʒ deo offert. Qui charitatẽ
nõ habet oẽ bonum amittit qđ hʒ. Math. xiij.
⁊. xxv. ⁊ p̃ma ad Coꝛ. xiij. ca. Nihil enim ꝓdeſt
ieiunare dentibus ⁊ luxuriari voluntatib⁹ ſm̃
Ambro. Ieiuniuʒ eñ̃ debʒ fieri bona intẽtiõe
nõ ad laudẽ populi acquirãdã ſicut faciunt ypo
crite Math. vi. Cum ieiunatis nolite fieri ſic
ypocrite triſtes. Itẽ ieiunãs nõ debʒ q̃rere de
licias. Nã ieiunium ſpernitur qđ in veſpe deli
tijs cõpenſatur. ⁊ ſic finis de ieiunio ⁊c. Quia
dictum eſt ſuperius ꝙ ſatiſfactionis q̃ttuor ſũt
ptes. ſ. reſtitutio: oratio: elemſyna: ⁊ ieiunium:
⁊ de quolibet iſtoꝝ mẽbroꝝ ſufficienter extitit
declaratum tñ q̃ materia ſuffragioꝝ eſt perti⸗
nens p̃cedentibus cuʒ ſuffragia ſint ſatiſfactio
nes. iõ de ĩpis ſuffragijs ĩtendo hic aliq̃ eluci⸗
dare. Prio querẽdo vtꝝ ſuffragia ꝓſint defun
ctis. Pro cuius dubij declaratiõe eſt notãdum
ꝙ illoꝝ q̃ purgãtur tria ſunt genera Sunt eñ̃
aliq̃ q̃ ſatiſfactõne ſibi iiuncta nõdum cõpleta
decedunt. Veruntñ ſi tantã haberẽt cordis cõ
tritõnẽ ꝙ ſufficeret ad delẽdum pctm̃ liberi ad
vitã trãſierent eternã. Etiã ſi ſatiſfactionẽ mi⸗
nime cõpleſſent q̃ cõtritio eſt maxia ꝓ pecca⸗
tis ſatiſfactio ⁊ maxia dilectio pcti. vñ Hiero.
apud deum nõ tñ valet menſura tẽporis q̃ꝫtuʒ
doloris nec abſtinentia ciboꝝ q̃ꝫtum mortifica
tio vitioꝝ: ſʒ q̃ a deo nõ ꝯterunꝛ ⁊ ante explerõ
nem pñie moriunꝛ: igne pugatorij grauiſſime
puniunꝛ niſi forte eoꝝ ſatiſfactio ab aliquibus
caris ſuis p̃ficienda aſſumaꝛ. Ad hoc tñ ꝙ p̃di
cta cõmutatio valeat q̃ttuor requirunꝛ. Primũ
ex parte ꝯmutãtis. ſcʒ auctoritas q̃ ſacerdotis
auctoritate fieri debet talis cõmutatio. Secun
dum ex parte illius ꝓ quo fit cõmutatio. ſcʒ ne⸗
ceſſitas q̃ in tali ſtatu dʒ eſſe ꝙ ꝑ ſe ſatiſfacere
nõ valet ſʒ adiuuari indiget. Tertiuʒ eſt ex ꝑte
illi⁹ in quẽ fit ſcʒ charitas q̃ neceſſe eſt ĩpm eẽ
ĩ charitate q̃ facit ĩpam ſatiſfationẽ eẽ merito⸗
riam ⁊ ſatiſfactoriã. Quartum ex pte vtriuſq̃ꝫ
ſcʒ debita ꝓportionabilitas vt videlicet minor
pena ꝯmutetur ĩ maiorẽ: quia plus ſatiſfacit đo
pena ꝓpria q̃ꝫ aliena. Pro cuius vlteriori decla
ratione eſt notãdũ ꝙ triplex eſt pena ꝓpria et
voluntaria ⁊ hec maxime ſatiſfacit. Alia ẽ pena
ꝓpria ſʒ nõ voluntaria q̃ eſt ĩ purgatorio ⁊ hec
min⁹ ſatiſfacit q̃ꝫ p̃ma. Alia ẽ pena voluntaria
ſʒ nõ ꝓpa ſicut ĩ p̃dicta cõmutatione ⁊ hec mi⸗
nus ſatiſfacit q̃ꝫ p̃ma ſʒ magis q̃ꝫ ſecũda ꝓbatõ
p̃me partis q̃ nõ eſt ꝓpria ꝓbatio ſecunde par
tis q̃ eſt voluntaria. vnde ſi debuit in purgato
rio penã ſuſtinere duoꝝ menſium talis pote⸗
rit iuuari ſuffragijs taliter ꝙ liberabitur infra
menſem. Nunq̃ꝫ tñ inde eripitur quouſq̃ꝫ debi
tum ſit ſolutum quo ſolutõ illđ quo ſolutꝛ dein
ceps eſt illius q̃ facit ſuffragia ⁊ in ſinuʒ ei⁹ cõ⸗

uertitur dūmodo ſit ī charitate.⁊ ſi nō indiget
conuertitur in ſinum eccleſie vel valet alijs qui
ſunt in purgatorio ſm voluntatē diuine diſtri
butionis ⁊ intentionem facientis. ſi ſit in ſtatu
gratie q͛ aliter faciens non pōt diſponere pro
prie et directe. Alij ſunt q̄ in purgatoriū deſcē-
dunt qui ſatiſſactionē eis iniunctā copleuerūt
ſed ſufficiens non fuit. Ui em̄ niſi magnitudo
ɔtritiōis ſuppleat totū in purgatorio ɔplebūt
quod minus in hac vita fecerūt niſi vt prius ali
quis ꝓ ipis ſatiſfaciat. Nā deus qui modos et
menſuras pctōꝝ ⁊ penarū nouit addit penam
ſufficiētē ne aliqđ peccatū impunitū remaneat.
Pro q̄rum maiori elucidatione eſt notandum
ꝙ penitētia iniūcta aut maior eſt aut eq̄lis aut
minor. Si maior tūc cedit ad augmētū glorie.
Si equalis tūc ſufficit ad diminutionē ꝙ talis
culpe ⁊ pene. Si minor tūc illud qđ reſtat com
plebitur ex virtute diuine iuſticie in purgato-
rio niſi vt prius ⁊c. Alij ſunt qui deſcēdūt ī pur
gatoriū ferentes lignū fenū ⁊ ſtipulā. Iſti ei ſ3
ſuos modos amādi iſta temporalia puniunt et
cremabūtur in purgatorio ferentes lignū diu-
tius: ferētes fenū min⁹: ferētes ſtipulā adhuc
minus. Iſta tn̄ pena purgatorij excedit oēs pe
nā quā vnq̄ paſſus eſt aliquis in hac vita. vnde
btūs Aug. Nunq̄ in carne inuēta eſt tanta pe-
na licet mirabilia paſſi ſint martyres tormēta.
¶ Querit ꝓpt̄ dubia q̄ poſſēt oriri circa p̄miſſa
p̄mo q̄ ſunt illi quib⁹ iſta poſſunt ꝓdeſſe ſuffra
gia. Ad iſtđ queſitū rn̄detur ſm btm̄ Aug. ī li.
de cura pro mortuis ꝙ om̄s qui de hac vita de
cedunt aut ſunt valde boni. ⁊ iſti nō indigēt: āt
valde mali ⁊ pro iſtis nō eſt orandū: aut ſunt me
diocriter boni ⁊ mali ⁊ iſtis ſuffragia ꝓſunt Eo
rū aūt qui ſunt valde boni ſunt tria genera: pue
ri baptiſati: martyres viri ꝑfecti q̄ vixerunt in
dilectiōe dei ⁊ amore ꝓximi mundū ꝓ deo ſper
nentes qui ſi qn̄q3 venialiter peccauerint: tamē
charitatis feruore: ita in eis pctm̄ ɔſumitur ſicꝫ
gutta aque a camino ignis ꝓtinus abſoluetur
ꝓpt̄ hoc dicebat beatus Augu. ꝙ iniuriam fa-
cit martyri qui orat ꝓ martyre: ⁊ in cap. cū mar
the. §. vlti. de cele. miſſarū. Si vero aliquis pro
aliquo valde bono oraret dubitās an euolaſſ3
ad celū ille actiones eſſent gratiarum actiones
⁊ ad meritū tendūt orātis ſcđm illđ. Orō mea
in ſinu meo cōuertetur. Notetis ꝙ ſi illi ꝓ q̄b⁹
ſuffragia fiūt ſint in paradiſo vel in inferno re-
uertūtur ad eu3 qui facit ſuffragia vel quib⁹ ſua
intentio dirigitur ſi ſit in charitate aliter non.
His ei ſtatim tribus generib⁹ celū apitur. nā
edificauerūt aurū argētū ⁊ lapides precioſos:
⁊ ſecuri ſunt de vtroq3 igne ſcđ3 bea. Aug. ſup

p̄s. cxxij. ⁊ ꝑ magi. ſen. xxi. diſtin. i[illegible]. De p̄-
mo genere habetur Luce. iij. Ieſu [illegible]ptiſato et
orante aptum eſt celū: baptiſm⁹ em̄ virtute paſ
ſionis xp̄i mūdat ab oī peccato. De ſecūdo gn̄e
habet Actu. vij. Ecce video celos aptos ⁊ filiū
hoīs ſtantē a dextris virtutis dei. verba ſūt hi ī
ſtephāi ꝓthomartyꝫ dū pateret. ita ꝙ ſi tales
qui patiūtur martyriū habeant aliqua cremabi
lia falſe martyrij reſecant. De tertio gn̄e habet
apo. iiij. Uidi ⁊ ecce hoſtiū aptū eſt in celo. S3
videt ꝙ ſuffragia ꝓſint exiſtentib⁹ in patria ꝑ
illđ qđ hētur ī collecta miſſe vbi hētur ſic ſan-
ctis tuis ꝓſunt ad glīam ſacramēta ſupple. ita
nobis ꝓficiāt ad medelā. So. Dicendum eſt ꝙ
ſuffragiu3 de ſui ratione importat quēdā auxi
liationē q̄ nō cōpetit ei q̄ defectū nō patit. ſcti
āo nullū defectū patiūtur nec aliquo indigent
iuuamie q̄re eis nō ꝓſunt ꝓprie ſuffragia q̄uis
de oībus bonis gaudeāt: nō tn̄ ſeq̄t ꝙ multipli
catis nr̄is gaudijs eoꝝ gaudi[illegible] augmētetur for
maliter: ſ3 materialr̄ tn̄: q͛ oīs paſſio formalit̄
auget ſm rōnem ſui obiecti. ratio aūt gaudēdi
in ſctis de quibuſcūq3 gaudēt eſt ipe d̄s de quo
non pn̄t magis ⁊ minus gaudere: q͛ ſic eētia-
le p̄miū eoꝝ variatur ſm btm̄ Thomā. ſupra.
xlv. diſt. iiij. ſentē. tn̄ Albertus in ſuo ɔpendio
theo. dicit ꝙ ſuffragia ꝓſunt ſctis ꝑ modū cha
ritatiue ɔiūctiōis hoc eſt actualr̄. Et huic ɔcor
dat Boñ. ⁊c. Ualde ei mali ſūt q̄ in infernū de
mergūtur de q̄bus btūs Augu. Si ſcirē patrē
meū eſſe ī īferno nō pl⁹ orarē ꝓ eo q̄ ꝓ diabolo
Idē dicit btūs Dyo. c. vij. cele. ierar. ſub tali ver
boꝝ forma: ſumm⁹ ſacerdos ꝓ imūdis nō orat.
i. ꝓ dānatis: q͛ in hoc auerteretur a diuio ordi
ne. ⁊ Greg. xxxiij. mora. eadē cā ē cur nō oret ꝓ
hoībus eterno igne dānatꝫ q̄ cā eſt vt nō oret
pro dyabolo angeliſq3 eius. S3 ɔtrariū narrat
Damaſ. in quodā ſmone. d. ꝙ Greg. fundens
orōnem ꝓ traiano audiuit vocē ſibi diuinit⁹ illa
tā ſub tali verboꝝ forma vocē tuā audiui ⁊ veni
am de traiano cui⁹ rei vt idē Damaſ. Narrat in
dicto ſermōe teſtis extitit oriens ⁊ occidēs: ſed
traianū ɔſtat ī inferno fuiſſe: q͛ multoꝝ marty
rū necē amarā inſtituit: vt idē Damaſ. narrat lo
co p̄allegato: ergo ſuffragia eccl'ie ꝓſunt dāna
tis. Ad iſtud dubiu3 omiſſis plurib⁹ opiniōib⁹
hinc ⁊ inde dicendū eſt ꝙ q̄ ſine fide operāte ꝑ
dilectionē de corpe exeūt fruſtra illis a ſuis ſuf
fragia ipendūtur ſm Aug. ſed oēs dānati ſunt
hmōi: ergo ſuffragia eis nō ꝓſūt q̄uis aliq̄ ha
buerūt opiniones alias circa hoc q̄s opiniōes
recitare p̄termitto cā breuitatꝫ etiā q͛ ſūt [illegible] p-
ſumptuoſe ⁊ inducens errorē. v ū Alber. in ſuo
cōpen. theo. ⁊ Boñ. tenent ꝙ ſuffragia ꝓſunt

actualiter dānatis ꝑ modu3 diuiſionis ſeu ſub-
tractionis: quia q̄to plures ſaluātur ꝑ meritu3
eccleſie tanto pauciores dānabunt: ⁊ ſic nō au-
gmētatur eoꝝ pena: q͛ in inferno fallit illa au-
ctoritas. Solatiū miſeroꝝ eſt habere ⁊c. Ualēt
etiam ipſis facie[illegible]ib⁹ ſi ſint in charitate ꝑ mo-
dum meriti [illegible]ruulis poſt baptiſmū dece-
dētib⁹ oretu[illegible]eſſe: ſ3 ſit ꝓpter gratia
r[illegible]actiones [illegible]ompen. theo. li. vij. idcirco ſm
btm̄ Augu. beatū Tho. ⁊ plures alios famoſos
doctores: tutius eſt dicere ſimpliciter ꝙ ſuffra-
gia nō ꝓſunt dānatꝫ nec ꝓ eis eccleſia intēdit
orare nec ad liberatōem vt ab ipſis penis libe-
rētur: nec ad mitigatōem: vt. ſ. pena in eis miti
get: nec ad diminutōem: nec q̄tum ad ſuſpēſa-
tionē vt ſc3 ad tēpus vel horā pena eoꝝ ſuſpen
dat: nec q̄tum ad fortificatōe3: vt dicit Altiſſi
odor⁹ q̄ tenuit ꝙ ꝑ ſuffragia dānati roborabā
tur ad meli⁹ ſufferendū penā ſicut ſi aliq̄s por-
taret graue on⁹ ⁊ facies ſua ꝑfunderet aq̄ roſa-
cea ſic ɔfortaret ad meli⁹ portādū: ⁊ tn̄ on⁹ ſuū
in nullo leuius fieret ⁊ male opinat⁹ fuit: q͛ nō
pōt eſſe ꝙ pena tollatur niſi pri⁹ culpa expiet:
⁊ ideo cū culpa cōtinue maneat in dānatis eoꝝ
pena nullatenus interrumpet. ite3 damnati in
inferno ſunt extra vinculū charitatis ſm qua3
charitatē opera viuoꝝ continuātur defunctis
Item quia dānati totaliter ad vie terminū ꝑ-
uenerūt recipiētes vltimā retributōe3 ſm Da
maſ. ergo cu3 eadē cauſa ſit cur nō oretur ꝓ ho
minibus dānatis que cauſa eſt vt non oretur ꝓ
dyabolo angeliſq3 eius eterno ſupplicio manci
patis: videt euidenter ꝙ ſuffragia nullo modo
ꝓſint dānatis: q̄a ſancti de eis vtiq3 quos eter-
no dānatos ſupplicio iam nouerunt ante illu3
iuſtꝫ iudicis ɔſpectū orationis ſue meritū caſſa
ri nō dubitāt: ergo male ꝓ dānatꝫ fiunt. Tunc
ad rationē in contrarium dicēdum eſt ꝙ p̄cib⁹
beati Gregorij. Traianus ad vitam fuit reuoca
tus: ⁊ ſic gratiam ɔſecut⁹ per quam remiſſionē
peccatoꝝ habuit: ſicut etia3 apparet in omnib⁹
illis qui fuerunt a mortuis miraculoſe ſuſcitati
quoꝝ plures conſtat eē dānatos ſm preſentem
ꝓpterioꝝ meritoꝝ iuſticiam non autē diffinitiue
ſiue finaliter: quia vt dicit btūs Augū. in li. de
cura ꝓ mortuis aliqua ſūt q̄ ſingulariter ex pri
uilegio aliquib⁹ ɔcedunt que nō ɔcedunt oīb⁹
vt legit in plurib⁹ paſſib⁹ ſacre ſcripture. Me-
diocriter boni ⁊ mali ſunt q̄ cremalia aliq̄ ſecu3
ferunt. ſ. lignum fenum ⁊ ſtipulā: vel q̄ peniten
tia3 iniunctā vel ſufficientē morte preoccupati
non potuerunt cōplere: ⁊ iō detinent in purga
torio talibus ſuffragia ꝓſunt. xiij. q. ij. c. aīe de-
functoꝝ. ⁊ c. tp̄s. ⁊ hoc triplici rōne. ſ. rōne vni-

tatis: quia ſunt vnum corp⁹ cū illis de eccleſia
militāte: ⁊ ideo bona nr̄a debēt eis cōmunicari
Scđo rōne dignitatis: q͛ dū viuerent meruerūt
vt hic ſuffragia eis ꝓdeſſent: etiā q͛ du3 viue-
rēt alios iuuerūt: iō dignu3 eſt vt ipi ab alijs iu
uent. Tertio rōne neceſſitatꝫ: q͛ ſunt ī ſtatu ī q̊
ſe iuuare nō poſſunt ſ3 btm̄ Tho. ſupra. xlv. diſ.
iiij. ſentē. ⁊ ſm btm̄ Aug. ⁊ oēs alios doctores
theologie. ¶ Querit vtru3 exiſtētes ī purgato-
torio poſſint ſcire ſuffragia q̄ fiunt ꝓ eis. Bre-
uiter ſ3 btm̄ Augu. dicendū eſt ꝙ ſic quattuor
modis. Uno modo per diuinā reuelatioē. Se-
cundo per bonoꝝ angeloꝝ manifeſtatiōnē qui
omnes actus noſtros conſiderāt ⁊ nunciāt exi
ſtētibus in purgatorio ſuffragia q̄ fiunt ꝓ eis.
Tertio modo ꝑ aiaꝝ hinc exeuntium intimati
onē. Quarto modo ſcire poſſunt ꝑ experientiā
cum vident ſe a penis releuari ⁊ ſentiunt ⁊ co-
gnoſcunt pro ſe fieri ſuffragia. ¶ Querit vtrum
ſuffragia ꝑ vnū alteri facta ꝓſint: vt dictū fuit
ſuperius. Et videt ꝙ non ꝑ illud qđ habet. ad
Gala. vi. Ubi dicitur q̄ ſeminauerit hō hec ⁊ me
tet: ſed ſi vnus ex ſuffragijs alteri⁹ fructum cō
ſequeret meteret ab alio ſeminata: ergo ſuffra-
gia per vnum facta alteri ꝓſunt. Itē probatur
per illđ qđ habetur Apoca. ix. Beati mortui ⁊
ſubditur. Opa em̄ illoꝝ ſequuntur illos: ergo vt
prius. Itē vt probatur operatio eſt ſolu3 exiſtē
tis in via: ſed homies poſt mortē nō ſunt viato
res: ergo oppoſitum apparet verum ꝑ illud qđ
habetur. ij. Machabeoꝝ. xij. Sācta ⁊ ſalubris
eſt cogitatio pro defunctis exorare: ergo eſt vti
le: ⁊ ꝑcōſequēs ſuffragia per vnu3 alteri ſeu ꝓ
altero facta ei proſunt. Ad idem beatus Aug.
in libro de cura pro mortuis. d. nō parua ē vni-
uerſe eccleſie auctoritas q̄ in hac clara cōſuetu-
dine: vt ī precib⁹ ſacerdotis que dn̄o deo ad ei⁹
altare funduntur locu3 ſuum habeāt: etiā ɔmē
datio mortuoꝝ queq̄dē ɔſuetudo ab ipis apl'is
inchoata eſt: vt dicit Damaſ. in quodā ſermone
de ſuffragijs mortuoꝝ. Ad iſtud dubiū dicēdū
eſt breuiter ꝙ op⁹ vn⁹ nullo mō pōt alteri vale
re ad ſtatim cōſequendū ꝑ viā meriti: vt ſc3 ex
his que vnus facit alt⁹ cōſequatur vitā eternā
ſeu mereatur: quia ſors glorie redditur ſ3 men
ſurā accipiētis. Unuſq̄ſq3 aūt ex ſuo actu diſpo
nitur ⁊ nō ex alieno. vn̄ apl's p̄me ad Corin. iij.
Unuſq̄ſq3 mercedē accipiet ſm laborem ſuum.
S3 per viā orationis facte ⁊ q̄tum ad aliquid
cōſequens ſtatim opus vni⁹ alteri dum ē in via
valere poteſt: ⁊ hoc ex mera liberalitate ei⁹ qui
oratur. ¶ Tūc ad rōnes an̄ oppoſitū. Et prio ad
primā qn̄ arguit que ſeminauerit ⁊c. Dicēdū eſt
ꝙ illa meſſio eſt ꝑceptio vite eterne: ⁊ ipa ſors

vite eterne non datur alicui niſi ꝓ operib⁹ ſuis
quia ſi aliquis alteri impetret vt ad vitā ꝑueni
at eternam: tamē hoc nō fit niſi mediātib⁹ ope
ribus ꝓprijs: ptꝫ q꞉ precib⁹ ei⁹ gratia alteri da
tur per quā meretur vitā eternā. vñ non ē con
tra diuinā iuſticiā ſi vnus fructū ꝑcipit de opi
bus factis ab eo qui eſt vnū ſecum in charitate
Hoc etiā ſm humanā iuſticiā ꝯtingit vt ſatiſ
factio vnius ꝓ alia habeat: ergo fortiori rōne
ſm diuinā iuſticiā que in mīa trāſcendit huma
nā: quia pena purgatorij eſt in ſupplementū ſa
tiſfactionis q̄ non fuerat plene in corꝑe cōple
ta ꝛc. Auferre eīm alicui qđ ſibi debetur repu
gnat iuſticie: ſed dare alicui qđ ſibi nō debetur
nō eſt iuſticie cōtrariū: ſed iuſticie metas exce
dēs ꝛc. ¶ Querit̄ vtrū ſuffragia ꝑ pctōres facta
ꝓſint mortuis. Et videt̄ primo ꝙ nō: q꞉ vt dici
tur Johā. ix. Peccatores deus non audit. ſed ſi
ſuffragia ꝑ peccatores facta ꝓdeſſent mortuis
ꝓ quibus orant a deo exaudiētur: ergo videtur
ꝙ nō proſint defunctis maloꝝ ſuffragia. Item
ꝓbat̄ ꝑ illđ Greg. Cū is qui diſplicet ad interce
dendum mittit̄ irati anim⁹ ad deteriora ꝓuo
catur. ſed q̄libet pctōr deo diſplicet: ergo. Iteꝫ
opus alicui⁹ magis videt̄ eſſe fructuoſum ſibi
ꝙ̄ alteri. ſꝫ peccator per opera ſua nihil meret̄
ſibi: ergo nec alteri. Itē oē op⁹ bonū debet eē
charitate informatū. ſed opera per pctōres fa
cta non ſunt hmōi: ergo non proſunt mortuis.
Ad illđ dubiū dicendum eſt ſm btm̄ Thomam
ꝙ in ſuffragijs q̄ fiunt ꝑ malos duo pñt ꝯſide
rari. ſ. ipm̄ opus operatū ſicut ſacrificiū altaris
ꝛ quia noſtra ſacramenta ex ſeipſis efficaciam
habēt abſqꝫ oꝑe operantis equaliter explēt ꝑ
quoſcunqꝫ fiāt: ꝛ quātuꝫ ad hoc ſuffragia ꝑ ma
los facta defūctis ꝓſunt. Tamē dicit btūs Tho.
ſuper. xl. di. iiij. ꝙ miſſa boni ſacerdotis eſt acce
ptior deo ſicut cibus paratus a miſtro mūdo io
cundi⁹ ſumitur ꝙ̄ ab imundo. Notetis hic ꝙ q̄
dam famoſus doctor ordinis fratrū predicato
rum dicit ꝙ op⁹ oꝑatū nō ſolum eſt eccl'ie ſacra
mentum: ſed effect⁹ accidens ex oꝑatione ſicut
ex collectōe elemoſynaꝝ ſequitur pauperuꝫ re
leuatio ꝛ eoꝝ orō ꝓ defunctis ad deū. Alio mo
do poſſunt cōſiderari ſuffragia ꝙ̄tum ad opus
operās: ꝛ ſic diſtinguendū eſt. Nā oꝑatio pctō
ris ſuffragia facientis poteſt duo modo cōſide
rari vt eſt ei⁹: ꝛ ſic nullo mō pōt eſſe meritoria
nec ſibi alteri: quia op⁹ in ſtatu mortalis pecca
ti factum mortuum eſt: ꝛ mortua nunꝙ̄ poſſūt
viuificari. Alio modo poteſt ꝯſiderari oꝑatio
peccatoris ſeu mali: quia in illa materia loquor
de peccatoribus qui ſunt extra charitatē prout
eſt alterius: ꝛ tunc diſtinguendum eſt: quia aut

nota

talis peccator extra charitatē ꝓpria auctorita
te facit: ꝛ ſic nec ſibi nec defuncto ꝓdeſt: ſꝫ opi
nio fuerit aliquoꝝ ꝙ ſi talis mal⁹ faciēs ſuffra
gia gerat perſonā eccleſie: ſicut ſacerdos mal⁹
dum dicit exequias mortuoꝝ ꝛc. ꝙ ſuffragia ta
lis ſacerdotis mali ꝓſint defūctis: aut talis pec
cator faciēs ſuffragia agit vt inſtrumentum al
terius ſicut executor teſtamenti alicui⁹ mortui
vel heredes quib⁹ mortuus dū viueret ꝑcepit
vt facerēt ꝓ eo: ꝛ in iſto caſu licēt ille q̄ agit ex
equēdo ordinationem defuncti non ſit in ſtatu
merendi: tm̄ actio ei⁹ poteſt eē meritoria ratio
ne pricipalis agentis ſcꝫ defuncti q̄ ita ordina
uit dū viuerat ꝛ cauſa eſt: quia talis defunct⁹ in
purgatorio exiſtēs eſt in charitate: iđ opus illđ
cū ſit ipſi⁹ eſt meritorium ſibi capiēdo merito
rium large ſcꝫ ꝓut ſibi ſcꝫ defuncto valet ad di
minutionē pene ꝛ releuamē ad ea. exemplū ꝑo
teſt capi in malo ſeruo q̄ facit elemoſynā de ꝓ
cepto domini ſui exiſtētis in charitate. q꞉ illud
opus ꝓdeſt dño licet nō ſeruo: quia ꝓpter pec
catū mortale ſeruus non eſt capax tanti bñficij
Et ita dicendum eſt de oībus exiſtentib⁹ ī pec
cato mortali ꝙ nō ſunt capaces talis ꝓfect⁹ ꝓ
pter ꝓpriā indiſpoſitionē. Notetis hic ꝙ ꝙ̄ ci
to mories expoſcit aliq̄ ſuffragia ſibi fieri ꝑmi
um ſuffragij ꝯſequitur ān etiā quā fiant quātū
ad efficaciā ſuffragiorū que erat ex oꝑe oꝑante
principalis agentis: ſꝫ ꝙ̄tum ad efficaciā ſuffra
gioꝝ q̄ eſt ex opere oꝑatio vel ex opere operā
te exequētis nō cōſequitur fructū anꝙ̄ fiant: ꝛ
ideo ſi prius contingat ipm̄ detentuꝫ in purga
torio a pena purgari quantū ad hoc fraudabit̄
ſuffragij fructu qđ redundabit cōtra illos quo
rum culpa fuit mortuus defraudatus. Et iđ ca
ueāt heredes ꝛ executores q̄ tenētur ad ſuffra
gia pro defunctis ne differant adimplere volū
tatem ꝛ ordinationē defuncti: quia in tanta pe
na ſunt in purgatorio ꝙ propter negligētiā il
loꝝ qui tenētur ad ſuffragia ꝓ ipſis clamāt ad
deum vindictam poſtulantes. ꝛ de hoc ſūt plu
ra exempla in lombardia. Itē talibus heredi
bus dꝫ tota hereditas auferri q̄ nō adimplent
voluntatē teſtatoꝝ: ſm innocentiū in. c. licꝫ in
vltima glo. de voto ꝛ voti redemp. in capitulo
heredes. de teſt. ꝛ. xi. queſti. i. capitulo ſilueſter.
¶ Querit̄ vtruꝫ ſuffragia proſint pueris in lim
bo exiſtentibus. Solutio. Dicendum eſt ꝙ nō
quia tales deceſſerunt ſine fide ſine qua īpoſſi
bile eſt placere deo. ad Hebre. vndecimo. Pue
ri enim nō baptiſati nō detinentur in limbo ni
ſi quia deficiunt a ſtatu gratie vnde cum opera
viuoꝝ ſtatus mortuoꝝ mutari non poſſit maxi
me quantum ad meritum eſſentialis premij vel

pene ſuffragia viuoꝝ pueris in limbo exiſtenti
bus ꝓdeſſe nō poſſunt. q꞉ ſunt in tali ſtatu ꝙ iu
uari nō poſſunt cū poſt hanc vitā non ſit tēpus
gratiā acquirādi. ¶ Queritur vtrū ſuffragia que
fiunt ꝓ vno defuncto magis proſint ei ꝙ̄ alijs
Solutio. Dicendū eſt ꝙ valor ſuffragiorū pen
ſari pōt ex duobus. vno mō ex virtute charitatꝭ
que facit oīa bona cōmunia ꝛ ſm hoc magis va
lent ei qui magis charitate plen⁹ eſt: ꝙ̄uis ꝓ eo
ꝓncipaliter nō fiant. Alio mō ſuffragia pñt pē
ſari ex hoc ꝙ ꝑ intentionē vnius alteri applicā
tur ꝛ ſic ſatiſfactio vnius alteri cōputat̄. ꝛ iſto
mō magis ꝓſunt ei ꝓ quo fiūt ſpāliter īmo ſm
cōiorem opinionē iſti ſoli valent quo ad ſatiſfa
ctionē. ¶ Queritur vtrū ſuffragia facta ꝓ multꝭ
tm̄ valeāt ſingulis ac ſi ꝓ vno quoqꝫ ſingularit̄
fierēt. Solu. Dicendū eſt ꝙ ſi valor ſuffragioꝝ
ꝯſideret̄ ſm ꝙ valent ex virtute charitatis tm̄
ſingulis valent ac ſi ꝓ vno tantūmō fierent. de
con. diſti. v. c. Non mediocriter. Si vero valor
ſuffragioꝝ ꝯſideretur inꝙ̄tum ſunt quedā ſatiſ
factiones per intentionē facientis trāſlate in
mortuos tūc magis valent alicui q̄ ꝓ eo ſingu
lariter fiunt: tamen licet ꝓ vno fiant ſuffragia
ꝓſunt etiā multis ꝙ̄tum ad cōmunicatiuā cha
ritatē qua vn⁹ diligit bonū alterius. ¶ Querit̄
vtrū tm̄ valeant ſuffragia cōmunia illis ꝓ qui
bus ſpecialia nō fiūt quantuꝫ valent illis ꝓ qui
bus fiunt ſpecialia ꝛ cōmunia ſimul. Solu. Di
cēdum eſt ꝙ ꝑ diuinā miſericordiam ſi alq̄d de
ſpecialibus ſuffragijs ſuꝑſit his ꝓ quibus fiūt
diſpenſatur his ꝓ quibus ſpecialiter nō fiūt ſi
eis indigeant ſm Damaſ. in quodā ſermone de
dormitione ſm btm̄ Thomā ꝛ Laudulphū ſu
pra. xlv. diſt. iiij. ſen. Et ſi aliq̄s argueret de miſ
ſa ſcꝫ ꝙ ex infiniti valoris rōne rei ꝯtēte ꝛc. Di
cēdū eſt ꝙ ꝙ̄uis infiniti valoris: tm̄ determina
tus eſt effectus ad quē illud ſacramētū ordinat̄
vñ nō oportet ꝙ ꝑ vnū ſacrificiū altaris tota pe
na eorum qui ſunt in purgatorio expurget̄ qm̄
plures miſſe in ſatiſfactione vnius pcti iniūgū
tur. Queritur vtrū indulgētie ꝓſint penitenti
tibus ad ſolutionē pene ad quē penitēs ē obli
gatus ꝓ pctis. Solu. Dicendū eſt ꝙ ſic omiſſis
oībus obiectionibus. Pro cuius declaratione
eſt notādū ſꝫ opi. aliq̄ꝝ ad hoc ꝙ indulgētie va
leant duo req̄runt̄ ex ꝑte dātis: ſcꝫ auctoritas
et cauſa rōnabilis pro qua dātur indulgētie pri
mū ſpectat ad clauē iuriſditionis. ſcđm ad cla
uē ſciētie. Alia duo requirūtur ex ꝑte ſuſcipien
tis: ſcꝫ idoneitas ꝛ diſpoſitio: ſcꝫ ꝙ ſuſcipiens
ſit in ſtatu gratie. ſecūdum eſt deuotio et fides
ꝛ adimpletio eius ꝓpter qđ indulgētie dātur:
hoc videtur dicere cōmentū ſeptē ſacramento

rum. Et ſi aliquis obijceret dicēdo ꝙ exiſtētes
in purgatorio nō poſſunt adimplere ꝛc. Veruꝫ
eſt ſimpliciter ꝛ ꝑ ſeipſos tm̄ interpretatiue ad
implent: q꞉ per alios: ꝛ hoc ſatis pōt petere. q꞉
indulgētie ſunt de excellentiorib⁹ ſuffragijs ſpi
ritualibus eccleſie ꝛ meritū vniuerſalis eccle
ſie maius eſt ꝙ̄ meritū ſingularis ꝑſone quod
ſuffragat̄ exiſtētibus in purgatorio vt dictum
fuit ſuperius: ergo tales indulgētie indirecte
ſe extēdūt ad eos inꝙ̄tum viuētes faciūt ꝓ eis
id qđ cōtinent̄ in forma indulgētiarū. Nā hi q̄
ſunt in purgatorio conueniunt in impoſſibili
tate peccandi cū illis de eccleſia triūphāte ꝛ cō
ueniunt cū illis de eccleſia militāte in pena cū
vtriſqꝫ cōueniūt aūt in charitate: ita papa ſeu
prelatus medio modo ſe hꝫ ad illos q꞉ illos de
eccleſia triumphante nō pōt ligare nec ſoluere
illos de eccleſia militāte pōt ligare ꝛ ſoluere il
los de purgatorio nō poteſt ligare: ſed ſoluere
nō directe ꝑ modū iuriſditionis: ſꝫ indirecte ꝑ
modum ſuffragij: ad hoc cōcordat. Hoſtiē ī ſua
ſūma de remiſſi. Et ſi aliquis obijceret: q꞉ eccl'a
aliquādo abſoluit poſt mortē. dicēdū eſt ꝙ mor
tuus abſoluitur. i. abſolutus anteꝙ̄ moreretur
ꝑ ꝯtritionē fuiſſe mōſtratur ꝛ ſic finiuiſſe vitā
extra đ ſen. ex. c. a nobis. ij. xxiiij. q. ij. c. ſane pro
fert̄. Etiā pōt ligari poſt mortē. id ē denūciari
fuiſſe ligatū ſentētia excōicationis ī facto here
ſis ꝛc. in auto. gazos. C. de ſen. paſ. ¶ Queritur
q̄s ſit ille q̄ pōt ꝯferre tales indulgētias. Solu
tio. Dicendū eſt ꝙ papa ꝛ epūs: papa eīm canōi
ce creatus ꝛ electus in ſummū pōtificē hꝫ ple
nitudinē poteſtatis ī terra ꝛ nō poteſtatē limi
tatē: iđo poteſt conferre planariā indulgētiam
a culpa ꝛ a pena quando ſibi placet. Alij autem
prelati nō ſic immo habent poteſtatem limita
tem. extra de peni. ꝛ re. ca. quod autem ꝛ cap. cū
ex eo. Vbi dicitur ꝙ poſſunt dare in anniuerſa
rio, quadraginta dies: ꝛ in declaratione eccleſie
vnum annū tm̄ quotquot fuerint: ꝛ intelligat̄
ſemper ꝙ ſuſcipientes ſint in gratia. Tamen ſu
per hoc Laudulphus quidā nobilis doctor or
dinis fratruꝫ minoꝝ ſuper. xix. diſtin. iiij. tenet
ꝙ epiſcopus in dedicatione eccleſie nō pōt con
ferre indulgētias niſi ſuis ſubditis q꞉ qđ a nō
ſuo iudice factū eſt nullius eſt molumēti in. c.
at ſi clerici. de iudici. Et vltra dicit magiſter Ni
colaus de ſcō Saturnio in ſacra pagina exími⁹
poſſeſſor cardinalis ordinis fratrū predicatoꝝ
ꝙ ſumm⁹ pōtifex ex collata ſibi ptāte q꞉ eādem
hꝫ quā ꝛ btūs Petr⁹ q̄ ad poteſtatē clauiū. iuxta
illud ſecunda ad Corin. ij. Si quid donauit ꝓpt̄
vos in ꝑſona chriſti cōdonaui ac ſi xp̄us condo
naſſet. ſed xp̄us poterat totum condonare ita

ꝛ petrus. ꝛ ꝑ conſequēs vicarius xp̄i qui nō eſt
minoris auctoritatis quo ad hoc ꝙ fuerit btūs
Petrus qꝛ volūtas xp̄i ↄmittētis regimen ec-
cleſie petro ſucceſſoribus ſuis legitime intrā-
tibus ſui ꝙ petrus ꝛ ſui ſucceſſores legitime in
trantes remitterent penā temporalem ꝛ finitā
debitā pctīs in toto vel in pte ſm eoꝝ volunta
tis bn̄placitū adhuc nō attēta cauſe condigni-
tate ꝓ qua tales indulgētie dantur ſm opi. ſu-
pradictā magiſtri. Nam hmōi indulgētia non
reſpicit ↄdignitatē cauſe ꝓ qua datur: ſed reſpi
cit ꝑncipaliter īfinitā dei miſericordiā meritū
paſſionis xp̄i ꝛ ſanctoꝝ grām ꝛ liberalitatē ſū-
mi pōtificis cui cōmiſſa eſt diſpenſatio huius
theſauri inexhauſtibilis. Et ſi aliquis obijceret
dicens pono caſum ꝙ ſumm9 pōtifex iordinate
concedat hmōi plenariā indulgētiā alicui ido-
neo nunquid valebit. Solutio. Dico ꝙ ſi ſcđꝫ bea
tum Tho ſup. xx. diſtin. iiij. ſentē. di. ꝙ ſi dās in
dulgētiā inordinate remittat ſic ꝙ hoīes quaſi
ꝓ nihilo liberabunt peccat ſic faciens ſeu dās
ſed nihilominus ſuſcipiēs plenariā indulgen-
tiam conſequit ſi fuerit capax tanti beneficij ſi
cut prelatus ſcienter ꝓmouerit indignum va-
leret ꝓmotio. ſed prelatus ꝓmouēs peccaret.
¶ Querit vtꝝ voluntas in nō habētib9 vnde ad
implere op9 ꝓpt qđ ↄfertur īdulgētia ſufficiat
ad cōſequēdum indulgentiā. Solutio. Dicen
dum eſt ꝙ non: qꝛ dans hmōi indulgentiam
appoſuit certas cōditiones quas oportet adim
plere ſi qs velit ↄſequi īdulgentiā tn̄ illa bona
voluntas valet ad meritū pmij eſſētialis. ſ. grē
ꝛ glīe nō tn̄ ad relaxationē q̄ fieret ſi illi volun
tati cōicaret opus. ¶ Queritur vtrum induglē-
tie valeāt plato eas ↄferēti. Solu. Dicendū eſt
ꝙ platus dās ceteris hmōi indulgētias nō pōt
ſibi indulgentias conferre ꝓprie ꝑ ſe ꝛ directe
tn̄ ſecundario mō ꝛ indirecte pꝫ quia epiſcop9
nō ſeipm ſoluit a peccatis directe: ſꝫ indirecte:
qꝛ dat alteri poteſtatem ꝑ quā poteſt ab illo al
tero abſolui. vn̄ ad Hebre. xiij. Queadmodum
pontifex pro populo dꝫ orare ꝛ offerre pro pec
catis. ita etiā pro ſemetipſo dꝫ qm̄ ꝛ ipſe circun
datus eſt infirmitate. ¶ Querit vlteri9 vtꝝ idul
gentie valeāt tm̄ q̄tum ſonāt. Solutio. Dicen
dum eſt ꝙ tales indulgentie tātum valent q̄-
tum ſonāt ſi ex parte cōferentis ſit auctoritas
ꝛ iuriſditionis poteſtas: ex pte recipiētis ſuffi-
ciens deuotio ꝛ charitas: ideo dꝛ vere cōfeſſis
ꝛ penitentib9 ꝛ ex pte cauſe diſcretio ꝛ pietas
ꝛc. vt ſupius viſum fuit. ¶ Querit vtꝝ diues et
paup diſpoſiti vt ſemper intelligit equalit cō
ſequent tales indulgētias. Solutio. Dicēdum
eſt ꝙ ſi in talibus indulgētijs dicat indiſtincte
quicunqꝫ dederit pro cōſtructione talis eccl'ie
ſiue viſitauerit talē eccl'iam habebit mille ānos
indulgentiarum ꝛc. In tali caſu ſi diues det de
narium vel obolum ſicut pauper non dꝛ cōſeq̄
indulgētiam: qꝛ nō dat auxi iuꝫ ↄueniēs ſm de
bitam intentionē ↄferentis indulgentiaꝫ: quia
iuxta iſtam formā diues dꝫ dare plus q̄ paup
Si vero formam indulgentie dicat determina
te q̄cunqꝫ tantū dans reportabit totā indulgē-
tiā. ſic nō eſt inconueniēs ꝙ dans obolū repor
tet remiſſionē oīs pene ſibi debite pro culpis
ſibi dimiſſis: qꝛ datur vere confeſſis ꝛ peniten-
tibus cum indulgētia nō reſpiciat ꝑncipalit il-
lū obolū vel datum: ſed infinitam dei miſericor
diam conferentis liberalitatē qui eſt diſpenſa-
tor theſauri inexhauſtibilis ex merito xp̄i bea
te marie virginis ꝛ oīnm ſanctorū ꝛc. ¶ Querit
vnde ſumpſerūt tales indulgentie originē. So
lutio. Dicendum eſt ꝙ ex infinita dei miſericor
dia cui ꝓprium eſt miſereri ſꝑ ꝛ ꝑcere: ꝛ q̄ in ira
cōtinere nō pōt vt dicit Caſſiodorus. ps. lxxvij.
Aut obliuiſcetur miſereri deus aut continebit
in ira ſua miſericordias ſuas. Huiuſmodi reme
dia fuerunt in veteri teſtamēto. vt dic̄ Greg. in
mora. Oblationes: ſacrificia: circūciſio: lex: ꝛ le
galiū obſeruantia. ꝛ illa oīa valebāt ex fide et
deuotione operātiū. In perſona em̄ xp̄i habet
Eſaie. lxi. Miſit me vt mederer contrit ↄ corde
ꝛ predicarem captiuis indulgentiā ꝛ clauſis ap
tionem ꝛ predicarem annuꝫ placabilem domio
ſcꝫ annū iubileum remiſſiōis: cuius figura fuit
ille iubileus in quo remittebātur debita. Leui
tici. xxv. c. Locutus eſt dominus ad Moyſen
dicens nūerabis tibi ſeptem ebdomadas anno
rum. id eſt ſeptem ſepties que ſimul facunt an-
nos quadragintanouem. ꝛ clanges bucinā mē-
ſe ſeptimo ꝛ decima die menſis ꝓpitiationis tē
pore in vniuerſa terra veſtra ſacrificabiſqꝫ an-
num quinquageſimū ꝛ vocabis remiſſionem cū
ctis habitatoribus terre tue. ipſe enim eſt iubi
leus hic iubileus typicus erat. ꝛ figurabat quin
tum iubileum quo chriſtus venit ad nos et ve
rum iubileum ipſe predicauit dedit ac petro et
ſuis ſucceſſoribus commiſit predicauit inq̄ per
ſeipſam. Math. quarto cepit Jeſus predicare
ꝛ dicere penitentiam agite appropinquabit re
gnum celorum: in quo verbo ſm doctorē. effi-
catia plenarie cōtinetur indulgentie eo ꝙ ſolū
vere penitentibus ꝛ confeſſis conceditur. ꝑdi-
cauit inq̄ ꝑ preconē ſuū Johanē baptiſtā. d.
Penitētiā agite appropinquat regnum celoꝝ
Math. iij. Iſtud etiam ↄmiſit beato petro ꝛ ſu
is ſucceſſoribus canonice intrantibus quando
dixit ei ſymon iohānis diligis me pl9 his. Et ſe

quitur paſce oues meas. ad quem paſtum ſpiri-
tualeꝫ requirebātur magne diuitie ſpirituales
ꝛ theſauri ꝛc. ibi doctores theologie ꝛ iuriſtas
chriſtus cōmiſit totum theſaurum eccl'ie diſpā
ſandum ꝛ diſtribuendum vere penitentibus et
cōfeſſis petro ꝛ in perſona eius ſuis ſucceſſori-
bus canōice intrantibus iuxta eiuſdem petri ꝛ
ſuorum ſucceſſoruꝫ arbitrium. Et ſi aliquis obij
ceret dicendo ꝙ nunq̄ reperitur ꝙ beatus Pe
trus fuerit vſus hac poteſtate. Dicēdum eſt ꝙ
hac poteſtate vſus fuit in illis: quos corporali
ter ſanauit: etiam nō ſequitur ſi nō fuerit vſus
ꝙ nō habuerit. Item beatus Gregorius vnde
cimus indulgentias ſtatuit Rome in ſtatiōib9
Item Bonifaci. octauus indulgentiam plena
riam conceſſit viſitantibus baſilicas apoſtolo-
rum petri ꝛ pauli in quolibet centenario. Item
Clemens papa ſextus eam indulgentiam vel ſi
mileꝫ dedit in quolibet quiquagenario de qua
quidem indulgentia tātum habebant romani
cum modico labore ſicut illi q̄ veniebant de vlti
mis finibus terre licet nō valeret eis equaliter
quo ad meritum eſſentiale gratie et glorie ꝛc.
¶ Queritur quid iuris ſi papa concedāt indul-
gētiā plenariā: ſcilicet a culpa et pena dūtaxat
in articulo mortis ꝛ ille cui cōceſſit talem idul-
gentiam fuerit vſus pluries iſta gratia credēs
ſe eſſe in articulo mortis dum aliquādo īfirma
retur. Solutio. Dicendum eſt ꝙ papa Inno-
centius ſextus predictū dubium determinauit
di. ꝙ tunc valet ſi amplius illa gratia non vſus
fuerit. Si vero alias non vſus fuerit illa grā
in vero mortis articulo ſibi valebit: ꝛ ſic in vlti-
ma abſolutione illa gratia habebit effectum ſu
um ꝛc.

¶ Sequitur de ſacramento euchariſtie.

IN cena ſummum chriſtus ſta
tuit ſacramentum
Sub panis ſpecie cum diſci
pulis tribuit ſe.
Ac ſpecie vini dicēs hoc ſu
mite cuncti.
Miſſa celebratur vt mors chriſti re-
colatur.
Ut deus oretur ſpeciali9 ꝛ veneretur
Ut confortetur et pane ſacro ſatietur
Dant ornamēta tibi preſbyter hec do
cumenta.
Signat ſub tunica ꝙ mens debet fore
munda.
De ſuper aſtrictus ſpem de ſupis dat
amictus
Uult candor tunice ſpondas te viuere
caſte
Signat cīctura tibi ꝙ nō ſit vaga cura
Per manipulum leue contēnuntur ma
la vite
Stola notat ſꝑ chriſto ſeruire decēter
Stringens cuncta foris notat īſula ſe
dus amoris
Deſignat ligmū crucis ara calixqꝫ ſe-
pulchrum
Sed panis carnē xp̄i vinūqꝫ cruorem
Sudorē dat aqua ſudaria linea palla
Uera liber ſcript9 que protulit ex cru-
ce chriſtus
In miſſa forma ſūt verba ieſu bn̄dicta
Panis materia cū vino vitis ꝛ vnda
Expers fermēti nō mixta ſit hoſtia xp̄i
Preſbyter hoc ſacrat itētio ſi tn̄ extat
Sacra vidēs ora genib9 flex ꝛ adora
Dicēs deuote v9ſus hos quos doceo te
Salue ſaluator mūdi rex atqꝫ creator
Qui de9 es ꝛ hō nat9 de virginis aluo
Te de9 exoro ſupplex ꝛ pron9 adoro
Ut mihi cōdones ꝛ celi gaudia dones
Necnō defunctis viuis fidis qꝫ cunct
O ſanguis xp̄i qui fuſus amore fuiſti
Hūani generis nobis ꝑcor auxilieris
Dele pctā da nobis regna beata
Quiſqꝫ dī ſumēs corp9 ſit ei bn̄ credēſ
Orans deuotus ieiun9 crimine lotus
Sitqꝫ timoratus nō vlla claue ligatus
Prāſus ꝑcipe poterit cogēte neceſſe
Corpore ꝑcepto te cuſtodire memēto
Ne q̄cq̄ ſacro depellas de ſacramēto
Redde deo grates orans tibi det bo-
nitates
Ne ſis ingratus caueas quoſcunqꝫ re
atus.

ISTud capitulum quartum de ſacramē-
tis eſt de ſacramento euchariſtie qđ vi-
detur continere vndeci particulas. In
prima particula auctor noſter docet in
ſtitutionem ſacramenti euchariſtie ac ſpecies
eius in generali. In ſecunda parte oſtēdit cur
iſtud ſacramentum ſeu ſacrificium celebratur

In tertia docet ſignificationem ornamentorū
cōſecrātis. In quarta docet ſignificationē illo
rum que adminiſtrantur imediate ſacramento
eucbariſtie. In quinta docet in ſpeciali quid ſit
materia ⁊ forma ſacramēti eucbariſtie. In ſexta
docet quis ſit miniſter iſtiꝰ ſacramēti eucbari-
ſtie ⁊ quā intētionē debet babere. In ſeptima
docet modū reuerentie quē debet babere vnuſ
quiſqꝫ fidelis erga ſacramentū eucbariſtie. In oc
taua docet in quo ſtatu debet ſumi eucbariſtia.
In nona reſtringit illā particulā octaue ī qua
dicit ieiunus. In decima docet modū cuſtodiē
di corpꝰ dñicū poſt eiꝰ ſumptionē. In vndecia
auc. poſt ſumptionē tā precioſiſſimi ſacramēti
bortat vnūquemqꝫ deo gratiarū reddere actio
nes ⁊ in poſterū cauere ne recidiuet. Prima in
principio. ſcđa ibi. Miſſa celebratur. tertia ibi.
Dāt ornamēta. quarta ibi. Deſignat lignū cru-
cis. qnta ibi. In miſſa forma. ſexta ibi. Preſby-
ter boc ſacrat. ſeptia ibi. Sacra vidēs ora. octa
ua ibi. Quiſqꝫ dei ſumēs. nona ibi. Pranſus ꝑci
pere. decia ibi. Corpore ꝑcepto. vndecima ibi.
Redde deo grates ⁊c. illa eſt diuiſio preſentis
littere. ¶ Quantū ad primā ꝑticulā dicit auct.
noſter ꝙ xp̄s in cena in die iouis ſancta iſtituit
iſtud ſacramentū ſub ſpecie panis ⁊ vini ⁊ admi
niſtrauit diſcipulis ſuis. d. Supra ſpeciē panis
boc ē eñ corpꝰ meū: ⁊ ſupra ſpeciē vini. bic eſt
eñ calix ſanguinis mei noui ⁊ veteris teſtamē-
ti. Matb. xxvi. ⁊ Marci. xiiij. ⁊ prima ad Cor.
xi. Dominꝰ ieſus in qua nocte tradebat accepit
panē ⁊ gratias agēs benedicit fregit ⁊ dedit di
ſcipulis ſuis. d. Hoc eſt eñ corpꝰ meū: boc faci
te in meā cōmemorationē. Silr ⁊ calicē. d. bic
eſt eñ calix ſanguis ⁊c. vt ſupra. Et diffinit ſic.
eucbariſtia eſt ſpecies panis tritici ⁊ vini ſub ſe
ipſis verū xp̄i corpꝰ ⁊ ſanguinē continētis rea-
liter: ſed inuiſibiliter ꝑ tranſubſtantationē pa-
nis in corpꝰ ⁊ vini ī ſanguinē: ex vi verbor̄ ꝯſe-
crationis a ſacerdote ꝓlator̄ cū intētione mi-
niſtri. Et dr ab eu qđ eſt bonū ⁊ caritos quod ē
gratia quaſi bona gratia: qꝛ in iſto ſacramento
cōtinetur grē plenitudo. ſ. dei filꝰ. ¶ Queritur
quare xp̄s inſtituit in principio ſue ꝑdicatiōis
ſacramentū baptiſmi ⁊ iſtđ ſacramentū in fine.
So. Qꝛ in baptiſmo eſt icboactio ⁊ in boc ſacra
mento ꝯſummatio. ideo baptiſmū inſtituit in
ꝑncipio ſue ꝑdicatōis ⁊ iſtud in fine ī receſſu a
diſcipulis ſuis ꝑ boc eis oſtēdēs magnū ſignū
amor ⁊ etiā in ſignū rememorationis. Nā illa
ꝗ vltimo proponūtur magne memorie ꝯmēdē-
tur: ideo dicit ſaluator noſter. Luc. xxij. Deſide
rio deſideraui boc paſcba mādicare vobiſcū an
teꝗ̄ patiar. Et ſi ꝗ̄ratur vtrū boc ſacramētū be
buerit inſtitui a principio ꝯditionis bois. Rñ
detur ꝙ non primo rōne ꝯtēti: qꝛ h̄ ſacramētū
ꝯtinet corpus xp̄i verū ꝙ ante inſtitutionē ſa-
cramēti oportebat de ꝟgine eſſe natū: ſcđo rō-
ne effectꝰ: qꝛ boc ſacramentū eſt cbaritatis vin
culū qđ tp̄e grē maxime debuit abūdare. Huiꝰ
eñ ſacramēti figura preceſſit qñ pluit māna in
deſerto populꝰ iſrael ꝗ quotidiano celi paſcebā
tur alimēto. Exo. xvi. ⁊ ꝑ mag. ſen. xij. diſt. iiij. in
melcbiſedecb ꝗ obtulit panē ⁊ vinū. Geñ. xiiij.
i. agno paſcbali de quo babet ī Leui. ſm inno.
Sacrificiū abel ſacrificiū xp̄i in altari vel ī cru
ce oblati expꝛſſe figurabat: qꝛ ꝑ primogenitum
Greg. Xp̄s exprimit ꝗ per iuidiā īterfectus ē
a iudeis. Itē ſacrificiū abrae intelligēdo de ſa-
crificio qđ abraā voluit facere de filio ſuo iſaac
Geñ. xxij. vñ Innoc. Quid ꝑ ſacrificiū abrae di
lectū ⁊ vnicū filiū offerentis niſi paſſio dñi deſi
gnat. de quo apl's ꝓprio filio nō pepcit: ſed pro
nobis oibꝰ tradidit illū ſm mag. ſen. viij. d. iiij.
c. i. Quattuor ſunt figure ſpeciales buius ſacra
mēti. vna eſt que ſpectat ad legē nature. ſ. mel-
cbiſedecb. due ſpectāt ad legē ſcripture. ſ agnꝰ
paſcbalis ⁊ manna. vna ſpectat ad tēpus grē. ſ.
ſanguis fuſus ex latere xp̄i. In h̄ eñ ſacramēto
eſt forma viſibilis ꝗ eſt figura in ſacrificio mel-
cbiſedecb. Res ꝯtenta. ſ. verū corpꝰ xp̄i qđ figu
rat in agno paſcbali. Res ſignificata. ſ. corpus
xp̄i myſticū qđ figuratū eſt ī māna: ⁊ virtꝰ dans
efficaciā buic ſacramēto ꝗ ſignificata eſt in ſan
guine xp̄i ꝗ bꝫ rōeꝫ figure: qꝛ exiuit de xp̄i mor
tui latere. ¶ Querit ꝗre nō ſit bic mētio de ob-
latione abraā: dū abraā rediret de victoria ꝯtra
reges ꝗ ducebāt Lotb. ⁊ Noe. Solutio. Quia
abel fuit reuelatū ſm Hug. ꝙ primogenitꝰ dei
filius bumanū lapſum repararet. Noe vero vel
tp̄e ſuo fuit reuelatū ꝙ deꝰ bumanū lapſum re-
pararet in aliqua creatura. ſꝫ ignorabat vtrum
eſſet angelica vel bumana. Tp̄e vero abrae fu-
it reuelatū ꝙ redimeret mundū in ſpē bumana
Geñ. xxvi. In ſemine tuo benedicētur oēs gen
tes. iđ dedit dragmā decimā: qꝛ bō ꝑ dragmam
decimam intelligit. Luce. xv. Aaron ⁊ Noe in
pecoribꝰ offerebāt: ideo iſtis tribꝰ Abel quo ad
perſonā vnigeniti melcbiſedecb quo ad ſpeciē
panis ⁊ vini. Abrae quo ad naturam bois aſſu-
mendā fuit veritas reuelata: iđ de ipſis ſit men
tio. ¶ Queritur ꝗre illud ſacramētū debuit ba
bere figuras. So. Primo rōne difficultatis: qꝛ
difficile ē ad credendū ⁊ ad cogitandū. Scđo
ratione dignitatis vt eiꝰ dignitas figuris ꝯgru
entibꝰ mōſtraret. Sed videtur ꝙ iſtius ſacra-
menti nō debeat eſſe duplex materia: qꝛ totum
illud qđ eſt res ⁊ ſacramentū ꝯtinet ſub ſpecie

panis. ſ. totus xp̄s: ergo panis eſt tota materia
iſtius ſacramēti. Itē illud ſacramētum ſub vna
ſpecie populo miniſtratur ſ ſub ſpecie panis: er
go tm̄ dꝫ eſſe vna materia. In oppoſitū argui
tur bic: iſtud ſacramētum eucbariſtie a cbriſto
initium ſumpſit: ſed cbriſtus in cena ſuis diſci-
pulis illud ſacramētum miniſtrauit ſub ſpecie
panis ⁊ vini: ergo. Itē mānducatio ꝗ eſt vſus ſa
cramenti reꝗrit cibū ⁊ potum: ergo buiꝰ ſacra-
menti duplex debꝫ eſſe materia. Solutio. Dicē
dum eſt ꝙ vſus buius ſacramenti eſt manduca-
tio que ad ſui integritatē ⁊ cibū ⁊ potū exigit: ⁊
ideo buius ſacramēti debet eē duplex materia
vna que in cibo ſumat ⁊ alia que ſumat in potu
vtraqꝫ ſpecierū. ſ. panis ⁊ vini eſt de integritate
ſacramēti eucbariſtie: licet totꝰ xp̄s ſit ſub vtra-
qꝫ ſpecie quo ad efficaciā: vtraqꝫ tamē barū ſpe
cierū eſt de integritate buius ſacramēti ꝓpter
ſignificationē. ſignificat eñ bic xp̄s cibus ꝑfe-
cte reficiens. Perfecta autē refectio non eſt in
pane tm̄: nec in vino tm̄: ſꝫ in vtroqꝫ ſimul. Ta-
men ꝓpter periculū effuſionis ſanguinis pp̄lo
miniſtratur ſub ſpecie panis tm̄ ſub qua ſpē eſt
totus cbriſtus. Itē eſt alia cā qꝛ ſi miniſtraret
pp̄lo ſub vtraqꝫ ſpecie: ſimplices nō crederent
totū xp̄m in altera ſpecie recipe ſm Bonauē.
⁊c. Significatio eñ buiꝰ ſacri ē duplex. vna ſm
ꝙ repñſentat preteritū: ⁊ ſic in boc ſacramēto re
ꝑſentat ſeu ſignificat paſſio xp̄i in qua ſeparatus
fuit ſanguis ab eiꝰ corpe: ⁊ iđ ſeparatim in boc
ſacro offerri dꝫ ſignū corpis ⁊ ſignū ſanguinis
duplici materia exiſtēte. Alia ſignificatio buiꝰ
ſacri eſt de effectu inducēdo per ſacrm̄: qꝛ ſacra
mēta efficiunt qđ figurāt. Et ſic cū boc ſacrm̄
ad ſalutem corporis ⁊ anime ſumatur oportet
ꝙ ſub ſpecie panis ad ſignificandū ſalutē corpo
ris: ⁊ ſub ſpecie vini ad ſignificādum ſalutē aie
boc ſacramētum ꝑficiatur ⁊ ſumat ſm doc. ſup
xi. d. iiij. ſen. de con. di. ij. in ſumma. ⁊ extra de ce
lebra. miſſa. c. cū martbe. Etiā vt oñdatur filiū
dei totā naturā bumanā aſſumpſiſſe vt totam
redimeret. ſ. corpus ⁊ aiam. panis eñ ad corpꝰ
et vinū ad aiam refertur. ꝑ mag. xi. di. iiij. ¶ Tūc
ad rōnes aūte oppm̄: ⁊ primo. Ad primā qñ di-
citur totū illud qđ eſt res ⁊ ſacrm̄ ꝯtinetur ſub
ſpecie panis. ſ. totus xp̄s. Dico ꝙ ꝗuis totꝰ xp̄s
ſub ſpecie panis ſm rei veritatē: non tamen eſt
eſt ibi ex vi ſacramēti niſi corpus eius ſm ꝙ ve
nit in vſum fideliū. Ad ſcđam rōem ante oppo-
ſitū qñ arguit. Illud ſacramētū tm̄ ſub vna ſpe-
cie pp̄lo miniſtrat ⁊c. Dicendū eſt ꝙ populo nō
datur ſanguis ꝓpter periculū effuſionis: qꝛ fa-
cilius vna gutta ſanguinis laberet ꝗ̄ aliꝗ ꝑti-
cula corporis. etiā ſꝫ Bonauē. qꝛ ſimplices nō
crederēt in altera ſpē totū xp̄m recipe. Mini
ſtri vero altaris datur ſeu cōpetit ꝑceptio ſan-
guinis: qꝛ in ipſis ꝑſumitur maior aſtutia ſeu di
ſcretio. Sꝫ videt ꝙ panis ⁊ vinū nō debeāt eē
materia buiꝰ ſecramēti: qꝛ ſacramēta legis mo-
ſayce ꝓpinquiora fuerūt ſacramētis noue leg̃
ꝗ̄ ſacramēta legis nature: ſꝫ ī lege moſayca ſꝫ
modū ſacramēti comedebāt carnes aialiū: vt
babet in Leui. in pluribus paſſibus. ergo caro
dꝫ eſſe magis materia buiꝰ ſacramēti ꝗ̄ panis
⁊ vinū ꝗ ſumebant in lege nature ꝑ modū ſacra
menti: vt babet in Geñ. Itē expreſſius ſignifi
caret caro aialis carnē xp̄i ꝗ̄ panis: qꝛ maiorē
babet cōuenientiā ad ipam: ergo caro debet eē
magis materia buiꝰ ſacramēti ꝗ̄ panis ⁊ vinum
Itē illud ſacramētum dr medicina īfirmis: ſed
infirmis inbibet vinū: ergo vinū nō dꝫ eſſe ma
teria buiꝰ ſacramēti. Solu. Dicendū eſt ꝙ cā ꝗ
re panis ⁊ vinū ſunt materia buiꝰ ſacramēti in-
ter alios cibos ⁊ potiꝰ ē inſtitutio diuina vt te
nent doc. ſup. iiij. ſen. in. xi. di. Cauſa aūt inſtitu
tionis pōt eſſe multiplex. Vna qꝛ iſta duo. ſ. pa
nis ⁊ vinū ꝯuenientius in cibo ⁊ potu veniūt ꝗ
re ꝑ boc ꝯuenientius in cibū ⁊ potū ſpūalem in-
ducūtur. Alia cā vt br̄ in glo. prima ad Cori. xi.
Panis pre ceteris cibis ſuſtentat corpꝰ ⁊ vinū
ꝑ ceter̃ poculis cor letificat. Similr boc ſacra
mentū mag̃ ſuſtentat ⁊ letificat cbaritatē iebri
atos ꝗ̄ alia ſacramēta. Tertia cā eſt ex ritu cele
brationis: qꝛ panis ⁊ vinū mūdius tractātur ꝗ̄
alia ꝗ in cibo ⁊ potu veniūt. Quarta cā eſt ex re
preſentatōe duplici rei buiꝰ ſacramēti: qꝛ iſtius
ſacramēti duplex eſt res. ſ. corpꝰ xp̄i verū ⁊ cor-
pus miſticū. Et qꝛ ſigna ſunt inſtituta ꝓpt rei ſi
gnificate exꝑſſionē talia debebant inſtitui que
vtrāqꝫ rem exꝑmerēt: ⁊ qꝛ corpus xp̄i miſticum
eſt ex multis aggregatis in vnū talia elemēta
debuerunt eſſe que ex multis ſunt vnū. tale au-
tem eſt panis qꝛ ex multis granis. tale etiam ē
vinū qꝛ ex multis vuis ſeu racemis: idcirco re
cte vnionem corporis miſtici ſignificāt quod ꝗ
dem corpus miſticū eſt eccleſia que eſt ex mul-
tis fidelibus in vnū corpus coniunctis glutino
cbaritatis. vñ apoſtolus in ꝑma ad Corin. Vnꝰ
panis vnū corpus multi ſumus oēs qui de vno
pane ⁊ vno calice participamꝰ. Quinta cā eſt ex
repreſentatione eius quod ꝑceſſit quoniā gra-
na in area ꝯculcantur panis in fornaſſe decoq-
tur: ⁊ vinū in torculari ꝯprimitur que omnia cō
petunt ad repreſentādā paſſionem cbriſti. Tūc
ad rationes ⁊ ꝑmo. Ad primam quando argui-
tur ꝙ ſacramenta legis moſayce erant propin-
quiora ⁊ cetera. Dicendum eſt ꝙ iſtud ſacramē-
tum non debuit in ſpecie alicuius ſacramenti

legis moſayce inſtitui.cauſa eſt. vt oſtēderetur
ceſſario legaliū.¶ Ad ſcđam dicendū eſt ẜm be
atum Tho.ꝙ caro de rōne ſui nō dicit aliqđ oꝛ⸗
dinatū in cibis:ſed dicit quādā rem nature. Et
ideo nō ita ꝯpetēter caro aīalis ſignificaret car
nem xp̄i:vt ē cibus fideliū ẜm ꝙ ꝯtinet̄ i ſacra⸗
mento ſicut panis:qꝛ de hoc ꝯfect⁹ eſt vt ſit ci⸗
bus.¶ Ad tertiā qn̄ arguitur illđ ſacramentuʒ
dr̄ medicina ⁊c̄.Dicendū eſt ꝙ vinū nō datur in
firmis moꝛbo febꝛili:ita iſtud ſacramētum non
debʒ dari his q̄ notarie ſunt i febꝛe pctī moꝛta⸗
lis tn̄ datur fidelib⁹hoc eſt ad cōfoꝛtationē fle⸗
biliū qꝛ pctō liberati ſunt ſicut ei vinū nō ſanat
actu īfirmātes ſʒ iā ꝯualeſcētes:ſic eucbariſtia
nō ſanat iacentes in pctō moꝛtali ſed reſpicien
tes ẜm btm̄ Aug.h. Tho.⁊oēs doctoꝛes theo⸗
logie.Ex pꝛemiſſis videret̄ ꝙ hoc ſacramētum
nō eſſet vnū.Solu.Dicendū ē ꝙ vnū eſt ad illū
ſenſuʒ ꝙ in illo ſacramēto ſunt plura materialr̄
que oꝛdinātur ad vnuʒ ſacramētuʒ plenū ⁊ ꝑfe⸗
ctum foꝛmalr̄:nec obſtat ſi dicat̄ ꝙ hic ſunt plu
ra ſigna:qꝛ ſunt oꝛdinata ex inſtitutōe ad ſigni
ficandū vnū ſacramentū ⁊c̄.q̄tum eñ ad effica
ciam totus xp̄s ē ſub vna ſpē ⁊ totus ſub altera
ſed q̄tum ad ſignificantiam vtraqʒ ſpēs reqri⸗
tur ideo xp̄s ſub vtraqʒ ſpē hoc ſacramētū inſti
tuit ⁊c̄ . ¶ Querit̄ vtrū xp̄s mādncauerit ſeip̄m
ī cena ī die iouis ſancta qn̄ admiſtrauit ſe ſuis
diſcipulis:⁊videtur p̄mo ꝙ nō:qꝛ de hoc nulla
fit mētio in euāgelio.¶ Scđo ſic oē quod man⸗
ducat̄ in cibum aſſumitnr:ſed aſſumēs non eſt
aſſumptū:ergo xp̄s coꝛp⁹ ſuū māducare nō po⸗
tuit.¶ Tertio ſic.illud ſacramentum oꝛdinatur
ad ſpūalem refectōem:ſʒ xp̄s nō indigebat ſpi
rituali refectōne:igitur ſeipſum non aſſumpſit
¶ Quarto ſic.xp̄o nō cōpetit māducare hoc ſa⸗
cramentum nec ſacramentaliter nec ſpūaliter
p̄mo nō ſacramētaliter cū eſſet verus cōpꝛehē
ſoꝛ ⁊ ſine velamie figurarū ad rem ſacramēti ꝑ
tingeret. Nec ſpūaliter qꝛ in ipſo grā nō auge⸗
batur ꝗ ⁊c̄.¶ In oppoſitū arguit̄ auctoꝛitate il⸗
lius qđ habet̄ de ꝯſe.diſ.ij.c. Nec moyſes dedit
vobis panem verū.ſed dn̄s ieſus ipſe cōuiua et
conuiuiū ipſe comedēs ⁊ qui comedit̄ ergo ip̄e
xp̄s coꝛpus ſuū in cena māducauit.⁊ glo.ſuper
illum textū talis eſt.pꝛius eñ dn̄s poſtq̄ bene
dixit comedit . deinde dedit diſcipnlis eſuris
nec mirū ſi in ſacramēto ſe comedit qui ſeipſum
manibus ferebat.Ex hoc mauifeſte inuitur ip̄ʒ
dominū in die cene ſumpſiſſe coꝛpus ſuū : licet
quidā nō admittant quib⁹ obuiat. Iſido.ſuper
Leuiticū in glo.illius littere ſi ꝓ gratiarūactōe
Leui.vij.c.vbi dicit ꝙ dn̄s noſter ſeip̄m aſſum⸗
pſerit.per hoc ꝙ dicit aſſumpſitqʒ dedit diſci⸗

pulis ſuis.Vñ verſus.Rex ſedet in cena turba
cinct⁹ duodena.ſe tenet in manib⁹.ſe cibat ip̄e
cibus.Comedit ergo xp̄s ſeip̄m ſed non quo ad
effectū vel neceſſitatē qꝛ non indigebat ſicut
hec fecit xp̄s vt daret alijs exēplum.diſt.viij.c.
per quā ⁊c̄.⁊ ꝑ docto.ſup.xi.iiij.ſenten . ¶ Tunc
ad rōnes ante oppoſitū Et pꝛimo ad pꝛimā qn̄
arguitur ꝙ de hoc nulla fit mētio in euangelio
Dicēdū eſt ꝙ in acceptione panis vtrūqʒ poteſt
intelligi ſcʒ acceptio ⁊ māducatio etiam multa
fecit xp̄s que nō ſunt ſcripta in libꝛo euangelio
rum.¶ Ad ſecundā qn̄ arguitur oē qđ mandu⸗
catur ⁊c̄.Dicenduʒ eſt ꝙ xp̄s ſub ſpecie pꝛopꝛia
quodāmodo diſtat a ſeip̄o ſub ſpecie ſacramēti
qm̄ nūc in ſpecie ꝓpꝛia eſt in celo ſed ſub ſpecie
ſacramēti eſt in altari ⁊ ẜm hunc modum nō eſt
incōuemens ꝙ ſe[illegible] aſſumat . ¶ Ad tertiā qn̄
arguitur illud ſacramētum oꝛdinatur ad ſpūalē
refectionē ⁊c̄.Dicendū eſt ꝙ māducatio illa nō
efficiebat in ſeip̄o aliqđ ſpūale:ſed ſignificabat
¶ Ad quartā qn̄ arguitur ꝙ xp̄o nō cōpetebat
māducare hoc ſacramētum ſacramētaliter nec
ſpūaliter ⁊c̄.Dicēdum eſt ẜm btm̄ Thomā ꝙ nō
māducauit coꝛpus ſuū. vt inde aliquē effectum
conſeqretur:ſʒ vt alijs ex māducatione exēpluʒ
daret.Boñ.vero dicit ꝙ ſicut xp̄s baptiſmum
ſuſcepit ſacramētaliter tantū ⁊ nō rem.ſic ⁊ hoc
ſacramētum.⁊ hoc fecit in exemplū . Et vlteri⁹
idem doctoꝛ dicit ꝙ duplici de cauſa nō poteſt
quis ꝑcipere efficaciā ſacramēti vna cauſa non
ꝓpter gratie plenitudinē ſicut in ſolo xp̄o fuit.
Alia cauſa ꝓpter indignitatē ſicut in peccato⸗
ribus q̄ licet ꝑcipiat coꝛpus xp̄i verūtamen fru
ctum nō recipiunt qꝛ indigni ſunt. ¶ Queritur
vtrū ſaluatoꝛ noſter in cena dederit coꝛpus ſuū
iude.Solutio.Dicendū eſt ꝙ ſic.xxiij.q.ideo tu
bonus magi.ſenten.xi.diſt.iiij.⁊ ẜm om̄s docto
res theologie ⁊ canoniſtas.Nec eſt credenduʒ
ꝙ qn̄ dedit bucellā panis intinctam iude ꝙ tūc
ei coꝛpus ſuū dederit :qm̄ illā bucellaʒ dedit ei
poſt in ſignū vt manifeſtaret Iohāni ꝓditoꝛē.
Iohannis.xiij.⁊c̄.Per pꝛius eñ coꝛpus ſuuʒ de
derat iude qn̄ dedit alijs diſcipulis .Et ſi quera
tur quare ſaluatoꝛ noſter dedit iude coꝛpns ſuū
cum ſciebat ei ferre iudicium : qꝛ dignus erat.
Solutio vna ratio fuit ne alijs diſcipulis ip̄m
iudā ſuſceptū redderet ⁊ ex hoc Iudas tradēdi
eum occaſionem ſumeret Alia ratio vt doceret
ſacerdotes nō debere renelare ea q̄ in ꝯfeſſione
eis dicūtnr.Sumunt eñ boni ſumūt mali foꝛ⸗
te tn̄ non equali . ¶ Queritur quomō intelligit̄
illud quarti ſententiarum ꝙ ieſus coꝛpus ſuum
dedit iude ad perniciem Solutio. Dicendum
eſt ꝙ ly ad non tenetur ibi cauſatiue qꝛ coꝛpus

chꝛiſti nūq̄ eſt cā dānatiōis alicuius: ſed tene
tur ibidē ad ꝯſecutiue.ſ.quia iudas indigne aſ⸗
ſumpſit coꝛpus xp̄i ꝯſecuta eſt ei inde dāatio.
¶ Queritur quale coꝛpus adminiſtrauit xp̄s di
ſcipulis ſuis pꝛidie q̄ pateretur.Solu. Dicen⸗
dum eſt ꝙ coꝛpus paſſibile qđ tunc habebat ad
miniſtrauit.licet Hug.dixerit ꝙ tunc aſſūpſit
dotē īpaſſibilitatiſ.i.q.vij.c.daymbertū de iur.
pa.ca.quod aūt.¶ Querit̄ vtrum coꝛpus ſub pi⸗
xide poſitū in die cene ī craſtino moꝛeret̄ ī cru⸗
ce.Solutio ẜm ꝙ habet̄ in.xi.di.iiij.ſen.Dicē⸗
dū eſt ꝙ ſic:qꝛ oēs paſſiones intriſece cōpetūt
coꝛꝑi xp̄i ſub ſācramēto q̄ ei ꝯpetūt ſub ſpecie
ꝓpꝛia ſicut moꝛi doloꝛē pati ⁊ ſimilia.Paſſiōes
aūt extrīſece ſicut verberatio lanceatio ⁊ ſilr̄ia
nō cōpetūt ei ſub ſacramēto.quare nō pōt dici
ꝙ ſub ſacramēto verberetur crufigatur ⁊c̄. Et
ratio diuerſitatis eſt qꝛ paſ[illegible]es extrinſece ꝑ⸗
tinent ad ſubſtātiaʒ coꝛpoꝛis mediātbus dimē
ſionibus pꝛopꝛijs.Chꝛiſt⁹aūt ſub ſacramēto exi
ſtens nō cōparatur ad exterioꝛa mediātibus di
mēſionis pꝛopꝛijs ſed mediātibus dimēſionib⁹
panis.Bonauē.ſub alijs verbis dicit ꝙ ſub ſa
cramēto a nullo poterat ſibi inferri paſſio q̄re
ꝯcluditur ꝙ xp̄s coꝛp⁹ paſſibile adminiſtranit
ī cena ſuis diſcipl'is.Et bꝛeuiter dicendū eſt ꝙ
ſi paſſio determiet actū agētis. xp̄s nō patieba
tur ſub ſacramēto nec coꝛpus ei⁹reſeruatū ī pi⸗
xide.Si aūt paſſio dicat affectionē ſeu doloꝛeʒ
illatū ſentiebat in pixide quicq̄d circa ipſuʒ fie
bat in cruce.vñ verſus.Pixide ſeruato poteris
copulare doloꝛem illatum ſed nō illatus ꝯuēit
illi.¶ Queritur quare papa in altari frāgit ſpe
cies coꝛpoꝛis poſtea ad ſedē ſuā vadit ⁊ ibidem
ſumit.Solu.Qꝛ papa eſt vicari⁹ xp̄i. xp̄us autē
in emaus panē fregit:ſed ibidē nō comedit ſʒ i
hieruſalē:⁊ in hui⁹ figura papa iu altari frāgit
⁊ in ſede comedit ⁊c̄.¶ Quantū ad ſecūdam par
ticulā in qua auctoꝛ noſter oſtendit cur illud ſa
crificiū ſeu ſacramentuʒ celebꝛat̄ ibi miſſa cele
bꝛat̄ ⁊c̄.Eſt notandū ꝙ illud ſacrificiū celebꝛa⸗
tnr ob memoꝛiā dn̄ice paſſionis.iuxta illđ p̄me
ad Coꝛ.xi. Hoc facite in meā cōmemoꝛationē
Item illud ſacrificiū celebꝛatur vt interius viui
ficemur: qm̄ per virtutem huius ſacramēti ali⸗
quando fit de attrito contritus. Per grām eñ
illuminamur:purgamur:perficimur:reficimur
Et hec gratia confertur in hoc ſacramēto.De⁹
enim non tantum inſtituit ſacramētum quod
nos in eſſe generaret:vt baptiſmum vel qđ ge
nitos roboꝛaret: vt cōfirmationē: verūetiā vt
roboꝛatos enutriret vt eucbariſtiam. Item illđ
ſacrificium ſeu ſacramētū offertur in augmen⸗
tationem deuotionis.vnde pſalmi Impingua

ſti oleo caput meū ⁊ calix meus inebꝛiās q̄ pꝛe
clar⁹eſt. Nutrimentū enim qđ hic datur nobis
q̄tum ad eſſe gratuitum in trib⁹attenditur:ſci
licet in cōſeruatione deuotionis ⁊ dilectionis
ad deū:dilectionis ad pꝛoximū ⁊ dilectiōis in⸗
tra noſmetipſos.Item illud ſacrificiū offertur
ad mitigationem fomitis:qꝛ ſicut aqua refrige
rat ita illud ſacramētū refrigerat a feruoꝛe cō⸗
cupiſcētie.Itē hoc ſacramētū offert̄ in augmē⸗
tum virtutū ⁊ in remedium pctōꝝ venialiū nō
autem moꝛtaliuʒ:qꝛ ſicut nutrimentū naturale
pꝛodeſt viuenti ⁊ nō moꝛtuo ſic alimentū ſpiri⸗
tuale cuiuſmodi eſt illud ſacramentū . Itē illđ
ſacramentū armat hoīem contra diabolū . vnđ
p̄s.Paraſti in cōſpectu meo menſam aduerſus
eos qui tribulāt me.vnde Bernar. Diſce chꝛi⸗
ſtiane q̄tū debes diligere xp̄ʒ qui dedit nobis
carnē ſuam in cibū:ſanguinē ſuū in potū: aīam
in pꝛecium aquā lateris in lauacrū. ẜm eñ bea⸗
tū Aug.in libꝛo de ciuitate dei.die qua quis au
dit miſſam deuote ꝓ illo die neceſſaria cōcedū
tur ei:leuia colloq̄a dimittūtur.iuramēta igno
ranter facta cōdonātur:q̄diu audit miſſam nō
ſeneſcit:lumē oculoꝝ ipſo die nō ꝑdit ſeu amit
tit moꝛtē ſubitaneā nō icurrit illo die ſi obierit
ꝓ cōicato habebitur:ab angelo eūdo ad eccleſi
am ⁊ redeundo paſſus ei⁹ numerūtur vt in die
iudicij remunerētur. ẜʒ eñ eundē Auguſtinuʒ
miſſa dicitur : qꝛ celeſtis miſſus mittitur: ⁊ ille
celeſtis miſſus ẜm Innocē.Eſt angelus magni
cōſilij qui mittitur ad cōſecrandū . vnde ille eſt
ſacerdos inuiſibilis qui pꝛincipaliter conſecrat
hoc ſacramentū vbicunqʒ conficiatur . Officiū
aūt miſſe:vt habetur de con.di.i.Ediderūt bea
tus Iacob.frater dn̄i ẜm carnē ⁊ Baſili⁹ ep̄us
ceſarieñ . Sacramentū autē eucbariſtie xp̄s in
ſtituit vt p̄miſſum eſt.Miſſa enim nō debet di
ci ſine lumie.licet poſſit dici.cui⁹ratio eſt mul⸗
tiplex:vna a parte xp̄i dixit ego ſuʒ lux mundi.
Io.viij.Alia ratio a parte officij: qꝛ officiū miſ
ſe eſt ad illuminādū.Eſaie.lx.Surge illumina⸗
re hieruſalē:qꝛ venit lumen tuū. Alia ratio eſt
a ꝑte pbr̄i ſeu miniſtri qui debet eſſe illumina⸗
tus.Math.v. Sic luceat lux vr̄a coꝛā hoīb⁹ ⁊c̄.
Miſſa ei dr̄ trib⁹ linguis:ebꝛayca:greca: ⁊ lati
na. Nā allr̄a:ſabaoth:oſanna:amē. ſūt de ebꝛay⸗
ca lingua.kyꝛieleyſon: xp̄eeleyſon ⁊c̄. ſumūtur
de greca.Cetera vero ſunt latina: ⁊ hoc ẜm ra⸗
tionale diuinoꝝ officioꝝ : qꝛ titul⁹ xp̄i in cruce
pēdentis fuit ſcript⁹ iſtis trib⁹ vt habet̄ ꝑ euā⸗
geliſtas.Itē miſſa ẜm rationale diuidit̄ i quat⸗
tuoꝛ partes.ſ.in obſecratiōes:oꝛones:poſtula⸗
tiones:⁊ grārūactiōes.vñ.i.ad Thi ij.Obſecro
eñ pꝛimo omniū fieri obſecrationes oꝛoes po

ſtulationes ⁊ gratiarũactões pro oĩbus hoĩb⁹
Prima ps pertinet ad populi inſtructionẽ. Se
cũda ad materie cõſecrationẽ. Tertia ad mate
rie ↄſecrate ſumptões. Quarta ad gratiarũacti
ones. Prima ps a principio miſſe vſq; ad offer
toriũ. Scda pars ab offertorio vſq; ad finẽ dñi
ce orõnis. Tertia ps a dñica orõne vſq; ad cõio
nem. Quarta pars a cõione vſq; ad finẽ miſſe.
Prima pars cõtinet plures. Primo eñ dr̃ itroi
tus ab introeo introis: q: tũc ſacerdos ad alta
re accedit ⁊ ſignificat introitus vaticinia ꝓphe
tarũ ⁊ deſideria ſanctoꝝ patrũ deſiderãtiũ fili
um dei incarnari. ſm autẽ compen. theologie
introitus ſignificat inchoationẽ boni. Et lꝫ an
tiq̃t⁹ diceref loco introit⁹ pſalm⁹. tñ Hiero de
mãdato damaſij pape ordinauit diuerſos itroi
tus ſm diuerſitatẽ feſtoꝝ ⁊ dieꝝ. Et de illo pſal
mo q̃ antiq̃t⁹ loco introit⁹ cãtabaf accepit vnũ
verſum ⁊ dr̃ introit⁹ bis in cõib⁹ feſtis ad deſi
gnãdũ ꝙ in xp̃o ſunt due nature. ſ. diuina ⁊ hu
mana: vel ſm cõpen. theo. introitus dr̃ bis ad
denotandũ ꝙ in noſtra inchoatione debem⁹ de
clinare a malo ⁊ facere bonũ. iuxta illꝺ ps. De
clinare a malo ⁊ fac bonũ. In ſolẽnitatib⁹ vero
dr̃ ter ad deſignandũ trinitatẽ ꝑſonarũ vel ad
deſignãdũ tria tp̃a. ſ. ante legẽ ſub lege ⁊ tp̃us
gr̃e. Verſiculus iterponitur ad denotãdũ ma
ioꝛẽ mentis attentionẽ. Aliqñ tñ vſicul⁹ expri
mit ſanctos i quoꝝ honore celebraf miſſa. hoc
eſt ad eoꝝ ↄmendationez vt ibi virgo dei geni
trix. exultate iuſti ⁊c. Et ſubdif gloria patri ad
denotandũ ꝙ a tota trinitate xp̃i aduentus po
ſtulaf vel in qualibet miſſa trinitatez honore
mus. In miſſa vero ꝓ defunctis gl̃ia patri non
dicif: q: icerti ſum⁹ de eoꝝ liberatiõe. Alia ra
tio vt innuam⁹ ipos eẽ in dura pena cõiectura
tiue. Tñ intẽtio oratꝫ ꝓ mortuis ẽ ꝙ patiunf i
purgatorio. Poſt itroitũ ſeq̃tur kyrieleyſon et
dr̃ ter ꝓpter laudẽ trinitatꝫ ⁊ nonies ꝓpter no
uẽ ordies ãgeloꝝ. Vñ kyri idẽ ẽ ꝙ xp̃s. el idez
eſt ꝙ de⁹ eiſ. idẽ ẽ ꝙ miſere. on idẽ ẽ ꝙ nobis.
tõ kyrieleyſon idẽ eſt ꝙ xp̃e de⁹ miſere nobis
ſm rõnale. ſꝫ aũt cõpẽdiũ theo. kyrieleyſõ no
nies dr̃ ad deſignãdũ inuocationẽ mĩe dei qua
nouem modis indigemus trib⁹ modis q̃tũ ad
peccatorũ remiſſionẽ q̃ ꝑpetram⁹ ore corde et
opere. tribus modis q̃tum ad gratie collatio
nẽ. ſ. fidei ſpei ⁊ charitatis. trib⁹ modis q̃tũ ad
glorificationẽ qua gaudebim⁹ ſupra nos in deo
intra nos de nobis ⁊ iuxta nos in ꝓxio ſm aũt
compendiũ ſeptẽ ſacramentoꝝ. kyrieleyſon di
citur ꝓpter cõmemorationem p̃ſentis miſerie
duz mĩa poſtulatur ⁊ ſubditur ter contra tripli
cẽ miſeriã. ſ. ignorantie pene ⁊ culpe. ¶ Querif
quare nõ dicif ſemꝑ kyrieleyſon ſine mutando
kyrieleyſon in xp̃e leyſon. Solutio. Primi tres
ꝑtinẽt ad patris potentiã deſignandũ. Ultimi
tres ad dei clementiã magnificãdum que q̃dez
clemẽtia attribuitur ſpirituiſcõ. Ttres medij ꝑ
tinent ad dei ſapientiã incarnatã venerandũ q̃
quidẽ ſapiẽtia attribuif filio. ideo ꝓpter ꝑtinẽ
tiam ad dei filiũ mutatio fit ad denotandum ꝙ
aſſumpſit qꝺ nõ erat: iõ dicit in trib⁹ medijs xp̃e
ꝑ aſſumptionẽ hũanitatis vnite gr̃e miſerere
nobis. Poſt kyrieleyſõ ſeq̃tur hymn⁹ angelic⁹.
ſcꝫ gl̃ia in excelſis deo quez hymnum cantaue
runt ãgeli in natiuitate ſaluatoris: vſq; ad illaz
ꝑtẽ laudam⁹ te. reliqua vo appoſuit btũs hylari
us pitauẽ. ep̃s ⁊ dꝫ dici in medio altaris q: an
gel⁹ q̃ natiuitatẽ xp̃i annũciauit paſtorib⁹ erat i
medio mũdi. Lu. ij. Ecce annũcio vob gaudiuz
magnũ qꝺ erit in pplõ. Sacerdos vo dicit gl̃ia
in excelſis deo gerit ꝑſonã angeli. illi⁹ ⁊ chorus
qui reſpõdet gerit ꝑſonã multitudinis angelo
rũ ꝺ qua dicit ibidẽ facta ẽ mľtitudo celeſtis ex
ercitus laudantiũ dñm ⁊ dicentiũ gl̃a in altiſſi
mis deo. tñ gl̃ia in excelſis nõ cãtatur i officijs
luctuoſis vt in miſſis de defunctis in ſeptuage
ſima q̃dragesima ⁊c. Itẽ ſm inno. Gl̃ia in excel
ſis dimittitur in aduẽtu ꝓpter tẽpus prime ex
preſſionis: q: ille hymn⁹ fuit expreſſus i die na
tiuitatis dñi. Alia cã eſt ꝓpter ſpei expectatio
nem in aduẽtu eñ deũ ſaluatorẽ expectam⁹. Et
q: expectatio expectantẽ affligit iuxta illud. ꝓ
uerbio. xiij. Spes q̃ differf affligit aĩam ⁊ gl̃ia
in excelſis eſt ſignũ leticie in aduentu qui eſt tẽ
pus triſticie tacef gl̃ia i excelſis. Sed tũc reſul
tat vnũ dubiũ tale. Cũ alleluya ſit cãticũ leticie
quare nõ tacef in aduentu ſicut gl̃ia in excelſis
Solutio ſcdm Inno. Alleluya dicit rõem ſpei
quia aduẽtus eſt tp̃s ſpei. ideo cãtaf in aduẽtu
alleluya. Gl̃ia eñ in excelſis ſcdm cõpen. theo.
ſignificat gratiarũactionẽ. ſcdm vo compen. ſe
ptẽ ſacramentoꝝ gloria in excelſis deo dicitur
ad cõmemorandũ celeſtẽ gloriã ad quã tẽdim⁹
poſt p̃ſentẽ miſeriã. ¶ Querif quare ceſſat gl̃ia
in excelſis a ſeptuageſima vſq; ad diẽ cene. So
lu. Q: lapſus primoꝝ parentũ ab eccl̃ia illo tp̃e
memoraf. Itẽ in illo tẽpore debet quiſq; ꝓpria
pctã ad mẽtis oculos reuocare: ideo debemus
dimittere cãtica leticie vt oſtendam⁹ in nobis
contrictionẽ intẽſam ꝓ peccatis nr̃is iuxta illꝺ
Tho. v. Quare gaudiũ mihi eſt qui in tenebris
ſedeo ⁊ lumẽ celi non video. Item q: illud tem
pus figurat ſeu repreſentat captiuitatẽ iudeoꝝ
in babilonia in qua fuerũt. lxx. ãnis de qua ca
ptiuitate loquif Dauid. d. Suꝑ flumina babilo
nis illic ſedim⁹ ⁊ fleuim⁹ duz recordaremur tui

ſyon. Item ad oſtendendũ angelicã offenſam i
qua ꝓpter peccatũ angelica reparatio ipedief.
Et ideo ante xp̃i aduentũ multitudo angelorũ
ↄtra hoĩes traſcebãtur. Et ideo dũ pctã noſtra
memoram⁹ ab hymno angelico ceſſam⁹. Et hec
ratio vltima ſumif in decreto in .i. di. c. hi. duo
de con. ⁊ in ſe. c. habef ꝙ gl̃ia in excelſis deo in
ter miſſarũ ſolẽnia in cena dñi dicẽda eſt. In fe
ſto inocentiũ nõ ꝺ: q: innocẽtes nõ ſtatim itra
uerunt gloriã cũ nondum eſſet ianua aperta: q̃a
nondũ xp̃s aſcẽderat. ¶ Queritur quare gl̃ia in
excelſis ſubdif imediate kyrieleyſon. So. Dicẽ
dum eſt ꝙ hoc facit ordo debitus: ex quo aĩa de
uota deſiderauit xp̃i aduentũ in introitu miſſe
et poſtulauit mĩe effectũ. In kyrieleyſon ordo
debit⁹ eſt: vt p̃tendat gaudij effectũ in hymno
angelico. iuxta illꝺ ꝓuerbio. xiiij. Cor qꝺ nouit
amaritudinẽ aĩe ſue in gaudio eius nõ miſcebi
tur extraneus. Finito gloria in excelſis: ſacer
dos vertit ſe ad ppl̃m. d. Dñs vobiſcũ: q̃ ſaluta
tio fuit ſumpta de veteri teſtamẽto de li. ruth.
ij. ca. qñ dicit booz meſſorib⁹ ſuis dñs vobiſcuz
⁊ eſt ſenſus dñs petitionib⁹ vr̃is tribuat effectũ
Ep̃s aũt dixit pax vobis: q: ep̃s repreſentat ꝑſo
nam xp̃i qui quãdo ſalutabat diſciplos ſuos di
cebat pax vob. Jo. xx. ¶ Querif quare epiſcop⁹
in prima vice dicit pax vob: ⁊ in alijs dicit dñs
vobſcũ. Solutio. vt cuſtodiat illud documentũ
Eccle. iiij. Rectorẽ te poſuerũt eſto in illis qua
ſi vnus ex illis. ¶ Querif hic vtrũ ſemꝑ debeat
ſacerdos dicere dñs vobiſcum. Solutio. Dicen
dum ꝙ ſic poſito caſu ꝙ nõ eſſet niſi vnus i miſ
ſa ſua q: loquitur toti eccleſie ⁊ chor⁹ reſpõdet
et cuz ſpũ tuo que reſpõſio ſumpta fuit ab apl̃o
ij. ad Thimo. iiij. vbi dicif dñs ieſus xp̃s cũ ſpi
ritu tuo. Poſt ſubiũgit ſacerdos orem⁹: loquẽs
quaſi ſi indicus in ꝑſona totius populi: ⁊ dicto
orem⁹ dicit orationẽ que vocaf collecta q: olim
prelatus vel ſacerdos collecto populo dicebat
eam ſuꝑ populũ: ⁊ ideo vocatur collecta dicit de
uotam orationẽ quã ſacerdos facit pro populo
vt populus ſit dignus tantis myſterijs ſcdm cõ
pen. ſeptẽ ſacramẽtoꝝ. Suꝑ quod eſt ſciendum
ꝙ tales oratões debẽt dici in numero impari. i.
vna vel tres vel quinq; vel ſeptẽ quando dicif
vna ſignificat vnitatẽ eſſentie q̃ eſt in tribus ꝑ
ſonis qñ dicuntur tres ſignificant tres ꝑſonas
trinitatis: vel q: xp̃s in paſſione cuius miſſa eſt
memoriale dicif ter oraſſe: primo dicit pater ſi
poſſibile ẽ trãſeat a me calix iſte ſcdo dicẽs pa
ter ignoſce eis: q: neſciũt quid faciũt: tertio qñ
dicit pater in manus tuas cõmendo ſpiritũ me
um. quãdo dicuntur quinq; ſignificant memo
riaz quinq; vulnerũ xp̃i: quãdo dicũtur ſeptẽ ſi
gnificant ꝙ ſacerdos ſi digne dicit exaudif ꝓ
oĩbus petitiõib⁹ q̃ in orõne dñica cõtinẽtur: vl̃
ſignificãt ſeptem dona ſpũſſancti que ſacerdos
petit ſibi ⁊ illis ꝓ quib⁹ dicit miſſam infundi ⁊
magiſter Johãnes beleth dicit ꝙ nõ debẽt di
ci vltra ſeptẽ cui ↄcordat Inno. ⁊ hoc ꝓpter fa
ſtidiuz audientiũ. ¶ Querif q̃re oratiões dicun
tur in numero impari. Sol. ſm Inno. quia nu
merus impar dicit concordantiã: par vo diſcor
dantiã eo ꝙ par poteſt diuidi. Ulterius eſt no
tandũ ꝙ omnis oratio dirigif ad patrẽ vel ad
filiũ ⁊ nulla ad ſpm̃ſanctũ. Et ratio ẽ q: ſpũſſan
ctus eſt donũ ⁊ a dono non petitur ſed a largi
tore doni ſcdm beatũ Augu. in lib. de doctrina
xp̃iana. Item eſt notandum ꝙ ſi dirigaf oratio
ad patrẽ in qua nõ fiat mẽtio de filio. tũc dꝫ di
ci per dñz vt in illa oratiõe. Protector in te ſpe
rãtium ⁊c. Si aũt in oratione fiat mentio de fi
lio debet dici per eundẽ: vt in illa oratiõe. De⁹
qui de beate marie virginis vtero verbũ tuum
angelo nunciante ⁊c. Si aũt dirigaf oratio ad
filium debet dici qui viuis ⁊ regnas deus: vt in
illa oratione. Deus qui virginalẽ aulam ⁊c. Si
vero in fine orationis fiat mẽtio de filio debet
dici qui tecũ viuit ⁊ regnat. Si vero fiat in ora
tione mentio de ſpũſancto: ſicut in illa. De⁹ qui
corda fideliũ ſancti ſpiritus ⁊c. debet dici in fi
ne in vnitate ſpũſancti deus. Unde vſus. Per
dominũ dicas cuz patrẽ preſbyter oras. Si xp̃z
memores per eũdem dicere debes. Si chriſto
loqneris qui viuis dicere queris. Qui tecum ſi
ſit collecte finis in illo. i. in ip̃o chriſto. Spiri
tus almus ſic eiuſdẽ dicere debes. Orationibus
eñ noſtris non poteſt dari maior auctoritas q̃
mittere eas per ieſum chriſtum ante cõſiſtoriũ
diuine maieſtatis cum ipſe ⁊ pater vnum ſint ⁊
ipſe filius de ſe dixerit. Math. vlt. Data eſt mi
hi omnis poteſtas in celo ⁊ in terra. ip̃e eñ chri
ſtus dixit Johãnis. xvi. Petite in nomine meo
⁊ accipietis. Ergo ipſe eſt mediator dei ⁊ homi
num. ꝑme ad Thimo. ij. Itẽ ſuper premiſſis eſt
notanduz ꝙ quando dicitur miſſa pro viuis nõ
debet dici collecta aliqua pro defũctis: nec ecõ
uerſo in miſſa pro defunctis non debet dici col
lecta ſeu oratio pro viuis: niſi illa cõmunis ora
tio. Omnipotens ſempiterne deus qui viuorũ
dominaris ſimul ⁊ mortuoꝝ ⁊c. Si vero in miſ
ſa pro viuis aliquo caſu dicatur collecta ꝓ mor
tuis illa collecta nõ debet dici vltĩa: ſed penul
tima vel antepenultimã: q: finis dꝫ correſpon
dere pricipio ⁊ dictis collectis reſpõdef Amẽ
id eſt fiat. De mľtiplici acceptatõe iſti⁹ dictõis
videatur in capitulo de oratiõe. in illa ꝑte qua
determiatur de oratõe dñica in fine dicta colle

cta vel collectis ſequitur epiſtola ab epi quod ē
ſupra ⁊ ſtola miſſio quaſi miſſo facta ab apoſto-
lis ⁊ verbis ortodoxis ad inſtructionē populi in
fide catholica. Jſta eñi inſtructio in fide fit per
doctrinā ꝓpheticā ⁊ apoſtolice ſm cōpē. ſeptē
ſacramentoꝝ: ⁊ ideo aliquando epiſtola legitur
de epiſtolis pauli. aliquando de epiſtolis petri.
aliqñ de actibus apoſtoloꝝ. aliqñ de apocalipſi
⁊c. ¶ Queritur quare epl'a ſumitur de veteri te-
ſtamento ⁊ aliquando de nouo. Solu. Epiſtola
ſignificat officiū Johānis ꝑcurſoris ⁊ Jo. xp̄m
venturū nō ſolum predicauit imo preſentē mō
ſtrauit. Jdeo epl'a aliquando ſumitur de veteri
teſtamento ⁊ aliquando de nouo. ¶ Queritur q̄
re oratio precedit epiſtolam. Solutio. Epiſto-
la eſt quedā lectio doctrīe: ⁊ ideo ipā precedit
oratio vt auditores ꝑficiant. ¶ Queritur quare
epiſtola precedit euāgeliū. Solutio ſm cōpen.
theo. q2 epiſtola notat obſeruātiam veteris le-
gis euangelium: vero noue legis: ideo epiſtola
ꝑcedit euangeliuʒ. Alia ratio eſt ſm Jnnocen.
quare epiſtola debet ꝑcedere euangeliū ad de-
notandū officiū ꝑcurſoris qđ beatus Johānes
baptiſta ante xp̄m exercuit. Lu. i. ¶ Queriť qua
re in principio epiſtolarū pauli dicitur fratres
in principio epiſtolarum canonicaꝝ chariſſimi.
in illis de apoſtolis in diebus illis ⁊c. Solutō.
Quia beatus paulus ſcribebat ad cōuerſos iter
quos debet eſſe ſpūalis germanitas. Jdeo dici
tur fratres. illi ꝟo qui ſcripſerūt epiſtolas cano
nicas non ad cōuerſos ad ſe ſpecialiter: ſed ad
oēs generaliter ſcribebāt inter quos debet eē
charitas. ideo i ſignū huius dicitur chariſſimi
Jn libris vero hyſtorialib' ꝓphetalibus ⁊ apo
calipſis tangitur tēpus rei preterite p̄ſentis et
future. Jdeo dum legim' de illis dicim' in die
bus illis. libri aūt ſapiētiales ꝯtinent doctrinā
cōem omni ſtatui neceſſariam in omni tēpore
ideo dicim' Lectio libri ſapiētie. Et debet epl'a
cantari accentu circūflexo ad denotandū ꝙ do
ctor in docēdo debet attollere dei ſublimitatē
⁊ poſtmodū debet redire ad ꝓpriam paruitatē
⁊ debet termiari accentu acuto ad denotandū
ꝙ omnia debem' reducere ad glorie felicitatē
ſm Jnnocentiū. ¶ Queritur quare epiſtola au-
ditur ſedendo. Solutio. Quia ſignificat xp̄i ex
pectationē expectantiū aūt mos ē ſedere. Alia
ratio eſt q2 epiſtola ē quedā lectio ad eruditio-
nem aīe: aīa autē ſedendo ⁊ quieſcendo fit pru-
dens ſm philoſophū. vij. phiſi. Alia ratio eſt ſʒ
Jnnocentiū vt ſignificeť impfectio legis ante
aduentū xp̄i. poſt epiſtolā ſeqtur reſponſorium
quod ſignificat lamento penitentie vocationē
apoſtolorum qui a dño vocati non tm̄ verbo: ſʒ
opere reſponderunt eo ꝙ relictis omib' ſecuti
ſunt eum vt opera ſequētia doctrine audite in
epiſtola correſpondeant vt ſimus factores ver
bi ⁊ non auditores tm̄. Jaco. i. Alio nomine re
ſpōſoriū vocatur graduale eo ꝙ ſignificet greſ
ſum apoſtoloꝝ poſt xp̄m vel ſignificat ꝙ peni-
tentes debent ꝑ gradus aſcendere de virtute i
virtutē ſm Jnno. ſm vero cōpen. Theo. reſpō-
ſoriū ſignificat vite actiue perfectionē ſm vero
rationale ſignificat ꝑfectū ſpūalem vite. Dicto
reſponſorio ſeqtur verſus a vertēdo q2 illi qui
dicunt ip̄m verſum debent ſe vertere ad orien-
teʒ ⁊ eſſe i medio chori ad inſinuandū plenam
cōuerſionē penitētium ad gremiū eccleſie ſm
inno. Et ſi querať quare in tempore paſchali di
mittitur reſponſorium ⁊ ꝟſus ⁊c. Solutio quia
tempus paſchale ſignificat futurū ſtatum eccle
ſie felicē in regno dei in quo ceſſabit lamentū
penitentie. Apoca. xxi. Abſterget deus oēm la
chrymā ab oculis eoꝝ. Dicto verſu ſeqtur alle
luya cū verſu ſuo ⁊ eſt alleluya canticum leticie
Et ideo nō dʒ dici in tempore luct' ſcʒ quadra-
geſime ieiunioꝝ ⁊c. nec in miſſis ꝓ defunctis ⁊
ſignificat alleluya ſm cōpen. Theo. ſpiritualeʒ
exultationē ⁊ ꝑfectionē vite cōtemplatiue. vel
alleluya ſignificat gaudiū populoꝝ de miracu-
lis per xp̄m fact' Luce. xiiij. Ois plebs gaude-
bat de his q̄ glorioſe faciebant ab vel alleluya
ſignificat gaudiū quod penitens hʒ qñ exuit a
peccatis. Math. v. Beati qui lugent: qm̄ ipſi
conſolabūtur. Et exponitur alleluya pluribus
modis. Uno modo ſcđm Hiero. ſic. Alleluya
ſaluū me fac deus. ſm Greg. Alleluya. id eſt cā
tare deo laudes ſm Auguſt. idem eſt ꝙ pater ⁊
filius ⁊ ſpiritusſanctus. ſcđm Ambro. idē eſt ꝙ
ſalus vita ⁊ lux. Hugucio ⁊ papias dicūt ꝙ idē
eſt ꝙ laudare dominū ⁊c. Dicto alleluya ſequiť
verſus. Et ſignificat verſus interpoſitus cōuer
ſionem. Cōuerſi eñi de duobus gaudent ſcʒ de
euaſione ſuppliicioꝝ ⁊ de acquiſitione premioꝝ
ideo alleluya bis reſumitur. Eccleſi. xxx. Non ē
oblectamentum ſuper cordis gaudiū A ſeptua
geſima vero vſqʒ ad paſcha tractatus đ: et alle
luya tacetur quia illud tempus eſt tēpus peni-
tentie ⁊ alleluya eſt canticū leticie ideo ⁊c Tra
ctus vero dicitur quia repreſentat miſeriā pre-
ſentis incolatus. de qua pſalmi. Heu mihi q2
incolatus meus prolōgatus eſt ⁊c. Poſt paſcha
vero alleluya ſepius repetitur ꝓpter gaudium
reſurrectionis noſtre reconſiliationis ⁊ eterne
glorificationis. Dicto alleluya cum verſu ſuo ſe
quiť in ſolennitatib' ꝓſa ſeu ſequētia ⁊ ē ſimili-
ter proſa canticum leticie q2 in proſa exprimiť
victoria obtenta ꝑ glorificatū quare ſublimat'

eſt ad celi faſtigia. Deīde ſequitur euāgeliū in
cuius principio ſalutat lecturus populū vt red
dat populū attentum ad audiendū euangeliū:
quia per euangeliū populus perfecte in doctri
na xp̄i inſtituitur. Jaco. i. Cū manſuetudine ſu
ſcipite inſituʒ verbum qđ poteſt ſaluare aīas ve
ſtras. Multis eñi modis locut' eſt nobis de' in
prophetis. ſed in euangelio loquitur nobis i fi
lio. ad Hebre. i. ca. ¶ Queritur quare dū debʒ le
gi euāgeliū liber a dextera parte i ſiniſtrā por-
tatur. Solu. ſm Jnno. ad denotandū ꝙ predi-
catio fidei primo fuit facta iudeis ⁊ inde gētili
bus. ¶ Queritur quare aliquādo dicitur initiuʒ
ſancti euangelij: ⁊ aliqñ ſequētia ſancti euange
lij. Solu. quādo euangelium ſumitur a princi-
pio tunc dicitur initium ſancti euangelij. quan
do vero nō ſumitur a principio tunc đr. Sequē
tia ſancti euāgelij. Dicto ꝟo titulo dʒ reſpōde-
ri. Gloria tibi dñe: quia in euangelio agitur de
gloria dei ⁊ noſtra qualiter. ſ. xp̄s diabolū vicit
⁊ nos redemit ⁊ victor ad gloriā patris aſcēdit
ideo reſpōdetur. Gloria tibi dñe: quaſi dicatur
dñe gl'ia tua que in euāgelio predicatur nobiſ-
cum ſine fine ꝑmaneat ⁊ ſemꝑ creſcat. ¶ Queri-
tur quare quādo euāgelium legitur cerei accē
duntur. Solutio. Lumen ꝑcedit euangeliū ad
denotandum ꝙ lumine euangelij totus mund'
illuminatur: ⁊ aliquādo accenduntur duo cerei
ad denotāduʒ ꝙ chriſtus miſit diſcipulos ſuos
binos ⁊ binos p̄dicare euangelium: vel ad de-
notandum ꝙ p̄dicatores debent habere notici
am vtriuſqʒ teſtamenti ꝙ autē aliquando vnus
cereus accenſus ꝑcedit ſicut in dieb' ferialib'
ſignificat ꝙ xp̄s in primo aduentu a paucis fu-
it notus vel ꝙ in p̄mo aduētu vnū ſoluʒ precur
ſorē habuit: ſcʒ btm̄ Johannē baptiſtā ꝙ auteʒ
duo cerei ꝑcedunt in diebus ſolēnibus rep̄ſen
tat ꝙ xp̄s in ſecundo aduentu ab oībus cogno-
ſcetur et ꝙ in ſecundo aduentu habebit duos
ꝑcurſores Enoch ⁊ Helyam. ¶ Queriť quare i
notabilibus locis crux precedit euāgeliū. So.
Ad denotandum ꝙ p̄dicatio debet ſequi cruci
fixum. Unde domin' petro Johānis. xxi. Se-
quere me. ¶ Queriť quare lectur' euangelium
petit bñdictionē. Solu. Ad inſinuandum ꝙ p̄-
dicatores euangelij debent habere auctoritatē
p̄dicandi. Luce. xij. Rogate dñm meſſis vt mit
tat oꝑarios ſuos in meſſeʒ ſuā. ¶ Queritur q̄re
alta voce ſacerdos dat bñdictioneʒ dyachono
Solu. Quia euangelium ſignificat tēpus gra-
tie ſub quo xp̄s viſus eſt ⁊ cum hoībus cōuerſa
tus. Baruch. iij. Jdeo datur benedictio viſibi-
liter ⁊ poſtulatur. ¶ Queriť quare ſacerdos nō
dat ſic benedictionē ſubdyachono. Solu. quia
in epiſtola lex moyſi ſignificať. Deus autē inui
ſibiliter manens legem moyſi docuit: ⁊ ꝓphe-
tas inuiſibiliter miſit. ¶ Queritur quare euange
lium in alto loco legitur. Solu. Ad denotāduʒ
ꝙ doctrina euangelij oēs alias ꝑcedere debʒ et
excellere. Unde apl's ad Heb. vij. Nihil eñi ad-
ducit lex ad perfectionē: euāgelium autem dat
ſalutē omni credenti. Alia ratio eſt ad deſignā
dum xp̄i predicationē. Math. v. Uidens ieſus
turbas aſcendit in montē. Alia ratio eſt ad de
ſignādum xp̄i predicationē ꝓpheticam. Eſaie.
xxx. Super monteʒ excelſum aſcende tu q̄ euā-
geliſas ſyon. Etiam xp̄us dicit Math. x. Quod
in aure dicitis predicate ſuper tecta. ¶ Queriť
quare ſubdyachon' librū ⁊ puluinar portat an
te dyachonum lectuꝝ euangelium. So. Ad de
notandum ꝙ predicator debet vitam ſuā cum
bono opere deo offerre. Unđ apl's ad Colo. iij.
Omne quodcunqʒ facitis aut verbo aut opere
in noīe domini noſtri ieſu xp̄i facite. Jteʒ quā-
do legitur euangelium tam proferens q̄ audi-
entes debēt ſe munire ſigno crucis in frōte: in
ore ⁊ in pectore ſignificando ꝙ nō erubeſcim'
dicere euangelium qđ ore predicam' ⁊ corde fir
miter credim'. vnde ſaluator noſter. Math. x.
Qui me erubuerit ⁊ ſermōes meos: hunc filius
hoīs erubeſcet cuʒ venerit i maieſtate ſua. Jtē
proferens euangelium libꝝ ſignificat. quaſi di.
hic eſt liber crucifixi. dʒ crux fieri cum trib' di-
gitis propter inuocationē ſancte trinitatis: de
qua dicitur Eſa. xl. Qui appēdit tribus digitis
molem terre. Jtē debet fieri crux a ſuperiori ꝑ
te frontis ad inferius: ad deſignandum ꝙ xp̄s
de ſinu patris deſcēdit in vterum ꝟginis: vl' ad
denotanduʒ ꝙ xp̄s eſt genit' eternaliter de ſub
ſtantia patris: ⁊ ducitur crux a ſiniſtra ad dexte
ram ad deſignandum ꝙ xp̄s a leua hui' miſerie
ꝑducet nos ad dexterā ſue glorie. prima Pe. ij.
De tenebris nos vocauit in admirabile lumen
ſuum. Jtē eſt notanduʒ ꝙ lectur' euāgeliuʒ de
bet eſſe ad min' dyachon' ꝓpter euangelij au-
ctoritatem: quia ſm mag. ſenten. xxiiij. diſt. iiij.
Ad dyachonum ex officio ſpectat dicere euan
geliū: vt dicetur in capi. de ſacramento ordinis
¶ Queritur quare lectur' euāgelium debet ha-
bere manus cōiūctas ad pectus. Solu. Ad de-
ſignanduʒ ꝙ operatio legentis debet correſpō
dere intentioni: ſʒ Jnno. ¶ Queritur quare in
principio euāgelij dicitur in illo tempore cum
in principio plurium epl'aꝝ dicatur in dieb' il-
lis. Solutio. Propter euangelij perfectionem
tempus eñi continet diem. ſic euangelium con
tinet doctrinam epiſtolarū ſm Jnno. et intelli
gitur de tēpore rei euāgeliſate. ¶ Queriť qua-

re epiſtola legitur in dextra parte altaris ⁊ euā
geliū in ſiniſtra. Solutio. Qua epiſtola ſignifi-
cat fideles legitur in dextra. Et quia euāgeliū
ſignificat īfideles legit̄ in ſiniſtra. Alia ratio ē
ad denotandum ꝙ xp̄s miſſus fuit a dextra pa-
tris in ſiniſtrā .i. in miſeriā huiꝰ ſeculi. Qđ euā
geliū debeat legi ad aquilonē. ptz: quia predica
tur īfidelibꝰ. Eſa. xlij. Dicā aq̄loni da: ⁊ auſtro
noli ꝓhibere. Itē euāgelium predicat̄ ꝯ inſidi-
as diaboli q̄ ꝑ aquilonē ſignificat̄. Hiere. i. Ab
aquilone pandet̄ oīe malum. ¶ Querit̄ quare
portatur thus ante euangeliū. Solu. Ad deſi-
gnandum aromata q̄ mulieres portauerunt ad
ſepulchꝝ: vel ſm cōpendium ſeptē ſacramētorū
fit thurificatio ad denotandū ꝙ xp̄s oīm bono
odore eſt plenꝰ: ⁊ ab ip̄o deriuat̄ ad fideles per
officium miniſtroꝝ eccleſie vel alio mō ꝑ thuri-
ficationē deſignātur orōnes iuſtoꝝ iuxta illud
Apo. viij. Aſcēdit fumꝰ incenſoꝝ de orationibꝰ
ſcōꝝ oīm ſuꝑ altare aureum corā deo. Uas eni
dr̄ turribulum qđ debet eſſe clauſum inferiꝰ. ꝑ
qđ deſignatur ꝙ celebrās dz terrena deſpicere
debet habere in ꝑte interiori ignē. per qđ deſi-
gnatur ꝙ celebrās dz hr̄e charitatē feruidā: de
bet hr̄e in ꝑte ſuꝑiori apturas ꝑ qđ deſignatur
ꝙ celebrans debet ꝯtemplari celeſtia. Apoca.
viij. Alius angelꝰ ſtetit ante altare habēs tur-
ribulum aureū. ibi gloſa que dicta eſt. ¶ Queri-
tur quare dū legitur euāgelium hoīes debēt eē
ſtātes. Solu. Ad denotandum ꝙ ſint parati ad
prelium ꝓ xp̄i fide obſeruanda. ¶ Querit̄ qua-
re deponūtur capucia. Solu. Ad denotandum
ꝙ doctrina euangelica omnia velamina legis
antiq̄ remouit. Itē ad oſtendendum ꝙ oēs qui-
cq ſenſus debēt eſſe aperti ad audiendum euan
lium. Finito euāgelio dz quiſq ſe munire ſigno
crucis ꝯtra diabolum ne recipiat ſeu remoueat
v̄ba euangelica a cordibꝰ audientiū. Luce. viij.
Uenit diabolus ⁊ tollit v̄bum de corde eoꝝ ne
credētes ſalui fiant. Deinde datur liber aptꝰ ſa
cerdoti ad oſculandum ꝑ qđ deſignat̄ ꝙ ſacer-
dos debet hr̄e plenā cognitionem ꝯtentoꝝ in
libro euāgelio. ¶ Luc. viij. Uobis datū ē noſſe
myſterium verbi dei. Dicto euāgelio ſeq̄t̄ ſym-
bolū a ſyn qđ eſt con ⁊ bole ſententia: quaſi ſen
tentia apoſtoloꝝ ſimul vel ortodoxoꝝ ſimul cō
gregatoꝝ. Et eſt notandum ꝙ non ſemper poſt
euangelium dicitur ſymbolum: vt ptz in mar-
tyrologio Gregorij ſuꝑ quo eſt notandū ꝙ q̄-
druplex eſt ſymbolum. vnum editum a collegio
apoſtolorum quod dicitur ſub ſilentio in prima
⁊ in completorio. Aliud ſymbolū fuit editum in
conſilio conſtātinopolitano. licet aliq̄ dixerint
in conſilio Niceno. ⁊ illud cantatur alta voce in
miſſa poſt euangelium. Aliud ſymbolū fuit edi-
tum ab Athanaſio qđ eſt quicunq vult ſaluus
eſſe. Aliud fuit editum in cōſilio Niceno de ſy
nodis. Primum fuit ad fidei inſtructionē. Se
cundum ad fidei ampliationē. Tertiū ad erroris
excluſionem. Quartum ad fidei ſolidam defen
ſionem. ¶ Queritur quare ſymbolum apoſtolo
rum nō dr̄ in miſſa. Solutio. Quia ſymbolū cō
ſtantinopolitanum fuit factum ad multas here
ſes eligendas: ideo dicitur in miſſa. Et non illđ
apoſtoloꝝ in quo non ita explicite hereſes re-
frenātur quia non ſolum attēdēda eſt dignitas
immo etiā vtilitas. ¶ Queritur quare ſymbolū
apoſtoloꝝ dicitur ſubmiſſa voce. Solutio. Ad
denotandum ſtatum primitiue eccleſie ī quo ſta
tu non audebant apoſtoli ⁊ fideles cōfiteri pu
blice fidem catholicam. Et dicitur in prima ſꝫ
beatum Auguſtinum in libro de ſymbolo: qꝛ va
let ad bonas oꝑatōes que fiunt maxime de die
Et ideo dicitur in prima videlicet ad vincēdas
tēptationes que impugnant maxime de nocte:
ideo dicitur in completorio. Symbolum atha-
naſij dicitur in prima quia fides que ibi explica
tur dicitur prima virtutum. vt dictum fuit ī ꝓn
cipio iſtius libri. ⁊ dicitur alte quia fuit editum
ad perfidiam hereticorum confundendam que
magis confundit dū hoc ſymbolū publice dici-
tur ſm eundē Auguſtinum. ¶ Queritur quare
dicit̄ in iſto ſymbolo qđ dicit̄ ī miſſa. Credo in
vnū deum: cum in ſymbolo apoſtoloꝝ dicatur
credo in deum patrem. Solu. Hoc dicitur ad de
notandum eſſentie diuine vnitatem cuiꝰ cōtra-
riū tenebant plures heretici dicētes ꝙ vnitas
eſſentie nō ſe compatiebatur cum trinitate ꝑſo
narum. Conſequēter loquitur de filio ⁊ ſpūſan
cto. ¶ Queritur quare nō dicitur in illo ſymbo
lo patrem creatorem ſicut in ſymbolo apoſtolo
rum. Solu. Creare ē aliquid de nihilo facere: fa
cere aūt de aliquo aliq̄d ꝓducere. ideo vt oſtē-
datur ꝙ nō ſolū eſt creator eoꝝ que ſunt de ni-
hilo: ſed omniū que ꝓducta ſunt ex materia ꝓ
fitetur fides catholica factorem. Sequitur ⁊ in
vnum dominum ieſum chriſtum filiū dei vnige
nitum. hic tangunt̄ ſex ꝑ que excludunt̄ ſex he-
reſes. Prima fuit ꝙ filius non erat vnus deꝰ cū
patre contra quā dicitur ⁊ in vnum. Alia here-
ſis ꝙ filius erat minor patre cōtra quā dicitur
dn̄m ieſum chriſtum. i. equalem patri ⁊ ſpiritui
ſancto. Tertia hereſis ꝙ erat filius adoptiuus
non naturalis. contra quā dicitur filiū dei vni-
genitum. Quarta hereſis ꝙ filius dei erat natꝰ
ex tp̄e nō ab eterno. ꝯtra quā ex patre natū an
te omnia ſecula. Quinta hereſis ꝙ filiꝰ dei erat
creatura contra quam dicitur deū de deo. Sex

ta hereſis ꝙ ſi filius ſit deus de deo ꝙ aliq̄d mi
nuit de deo contra quā dr̄ lumē de lumine: quia
ſicut lumē eſt de lumine ſine diminutione. ita
filiꝰ de pr̄e ſine diminutione. Queritur cū filiꝰ
ſit ꝯceptus ex ſpūſctō quare nō dicit̄ filiꝰ ſpūſ-
ſancti. Solu. ſm mag. ſen. li. ij. di. iiij. non dr̄ fi-
lius ſpūſſancti licet oꝑatione ſpūſſancti cōcep-
tus ne ex hoc generaret̄ cōfuſio ꝑſonarū ī diui
nis. Queritur quare hoc totū crucifixus mor-
tuus ⁊ ſepultus dr̄ vnus articulus. Solu. quia
hec oīa facta fuerūt in vna die. Queritur qua-
re non dr̄ in illo ſymbolo deſcēdit ad inferna ſi
cut in illo apoſtoloꝝ. Solutio. quia pauci dubi
tauerūt in hoc articulo. Alia ratio fuit ne dare
tur occaſio aliquibus dicendi eē detentū in in-
ferno. Queritur q̄re xp̄us reſurrexit. Solutio
Primo vt ſcripturas īpleret vt nos ad reſurgē
dū ſpūaliter ꝓuocaret: qꝛ turpe eſt vt ſeruus ſe
deat qn̄ corā eo ſurrexit dn̄s. Itē reſurrexit pro
pter iuſtificationē noſtrā. ¶ Queritur quare re
ſurrexit tertia die. Solutio. ꝓpter duplicē ſtatū
iuſtoꝝ quē tangit Greg. ſuꝑ ezechielē di. ſexta
feria xp̄us paſſus eſt. Sabbato quieuit in ſepul
chro. Dominico reſurrexit a morte. p̄ſens eīm
vita adhuc nobis eſt ſexta feria qꝛ anguſtijs et
doloribus cruciamur. Sabbato quaſi in ſepul-
chro quieſcimus: qꝛ requiē aīe poſt mortem in
uenimus. Dn̄ico aūt vna cū corporea morte re-
ſurgemus ⁊ in gloria gaudemꝰ. Alia ratione re
ſurrexit tertia die ad oſtendēdum ꝙ ſicut ī ore
triū firmiter ſtat oē verbū ita in tribꝰ diebꝰ ex
perit̄ oē factū. ꝑma ad Corinth. xv. Reſurre
xit tertia die gloſa. ꝓbata vera morte. ¶ Querit̄
q̄re xp̄us nō expectauit cōmunē reſurrectionē
Solutio. ꝓpter ſui corꝑis dignitatē. vn̄. pſ. Nō
dabis ſanctum tuum videre corruptionem. Se
cundo ꝓpter fidei veritatē. Unde apoſtolus ſi
xp̄us nō reſurrexit inanis eſt fides noſtra. ꝑma
ad Corint. xv. Tertio ꝓpter noſtre ſpecialis re
ſurrectionis exemplaritatē vt ſcꝫ ſicut xp̄s cito
reſurrexit a mortuis ita ⁊ nos in nouitate vite
ambulemꝰ ad Ephe. v. Surge qui dormis ⁊ ex-
urge a mortuis. ¶ Querit̄ quare dr̄ ī iſto ſymbo
lo ſm ſcripturas. Solu. Intelligit̄ ſm ſcriptu
ras. id eſt ſcđm veritatē. Quia omnis ſcriptura
diuinitus inſpirata eſt vtilis ad docēdum ⁊ eru
diēdum in iuſticia. ſecunda ad Thimo. iij. ⁊ Au
gu. in libro de trinitate diuinaꝝ ſcripturarum
a veritate mens noſtra deuiare nō dz. ¶ Queri
tur quare chriſtus aſcendit. Solutio. ꝓpter ia-
nue celeſtis apertionē. vnde cantat eccl̄ia. Tu
deuicto mortis aculeo aperuiſti credentibus re-
gna celorum. Item aſcendit vt ſpiritūſanctum
mitteret. Iohan. xvi. Si nō abiero paraclitus
non veniet ad vos. Item aſcendit vt deſideriū
noſtrum poſt ſe traheret can. trahe me poſt te.
¶ Querit̄ quare non aſcendit ſtatim poſt reſur
rectionē. Solu. Propter ꝓbandā veritatē ſue
reſurrectionis q̄ erat articulus inter ceteros diſ-
cipulos ad credendū. ¶ Querit̄ quō ītelligitur
illud ſedet ad dexterā patris. Solu. Dicendum
eſt ꝙ duo intelligūtur per dexterā vnū. ſcꝫ eq̄-
litas maieſtatis ad quā xp̄us ſedet ſm deitatē.
de hoc ap̄lus. Hebre. viij. Talem habemꝰ ponti
ficem qui cōſedit in dextera maieſtatis ī excel-
ſis. Aliud quod intelligitur ſunt potiora bona
glorie ī quibus xp̄s ſedet ſm humanitatē quia
collatum eſt ei a deo patre quicquid cōferri po-
tuit. Et ſi dicatur illa habuit xp̄us ab inſtanti
ſue conceptionis bene conceditur. tn̄ in aſcēſio
ne fuerunt manifeſta ⁊ incongruentia loci com
pleta ſm compen. theo. ad dexteram dei patris
ſedet: quia diu laborauit in ſiniſtra mūdi. vnde
p̄s. In laboribus ſui a iuuētute mea. ⁊ alibi. Af
flictus ſum ⁊ hūiliatꝰ ſum nimis ⁊c̄. ¶ Queritur
an cōueniat alij ſedere ad dexterā patris. So.
Sedere ad dexterā pr̄is ſoli xp̄o cōuenit: quia
ſedere ad dexterā importat equalitatem ſcđm
glo. ſuꝑ illud ad Ro. viij. Qui eſt ad dexterā dei
patris: eſſe aūt ad dexterā dei eſt eſſe in eterna
beatitudine: ⁊ ſic nō ꝯuenit alijs a xp̄o. Querit̄
cum xp̄us ſedeat ad dexteram patris q̄re dice-
bat Btūs ſtephanus. Ecce video celos apꝰtos ⁊
ieſum ſtantem a dextris dei. Actuum. vij. So-
lutio. Beatus ſtephanus in tribulatione poſi-
tus vidit ieſum ſtantē quem nos credimus re-
gnantē ⁊ quieſcentē eo ꝙ ieſum habebat ꝓ pu
gnatore ⁊ ſuſceptore. ¶ Queritur q̄re dr̄ ⁊ iterū
Sol. Propt̄ ꝑmū aduētum per incarnationē dr̄
⁊ iterum ꝓpter aduētum eius ad iudiciū. Actu.
i. Sic veniet quēadmodum vidiſtis eum euntē
in celum. ⁊ Math. xiiij. Uidiſtis filium hoīs
venientem in nubibus celi. Queritur quare di
citur qui locutus eſt per ꝓphetas. Solutio. Ad
denotandum ꝙ maior fides ſit eis adhibenda
cum ſint verba diuina: qꝛ ſpirituſſanctꝰ loq̄bat̄
per ꝓphetas. Queritur quare non dr̄ ⁊ in vnam
ſanctam eccl̄iam catholicam ⁊c̄. Solutio. Non
debet poni quia eccleſia nō eſt finis vltimus: ſꝫ
potius via ad finem: ideo nō dr̄ in ſecus eſt qn̄
dicitur credo in ſpiritumſanctum: quia in ibi
notat finem tripliciter vt ſit ſenſus credo ī ſpi-
ritumſanctum. id eſt credendo tendo in eū ſicut ī
finem. ¶ Querit̄ quare dr̄ articulus credo vnam
ſanctam eccl̄iam ⁊c̄. Solutio ſm Inno. quia ec
cleſia eſt corpus xp̄i miſticum ⁊ xp̄us eſt caput
vt ergo plene habebatur fides đ capite neceſſa
rium eſt credere corpus qđ eſt eccleſia catholi-

ca vnam eſſe dr rōne vnitatis fidei ⁊ charitatis
ad pbilip.iiij. Unus deus vna fides. ſanctā dici
tur ratione puritatis ſanctitatis ⁊ bonitatis.
vnde Leuitici.xi. Sancti eſtote: quā ego ſanct⁹
ſum. Catbolicā dicitur rōne vniuerſalis cōfor-
mitatis. qr vniuerſi debēt ɔformari in fide. iux
illud. ps. Oēs gentes quaſcūqꝫ feciſti venient
⁊ adorabūt corā te dñe. Apoſtolicā dr quia per
apoſtolos ſumus edocti in doctrine veritate ad
Epbe.iij. ¶ Querit̄ quare dr ɔfiteor vnū baptiſ
ma cū nō ſit articulus. Solu. Quāuis nō ſit ar
ticulus fidei ſm Inno. tñ eſt annexū articulo q̄
re dr cōfiteor ⁊c. idem poſſet dici de alijs ſacra-
mētis. ¶ Queritur quare dicit̄ vnū baptiſmū cū
a doctoribus enumeret̄ tres ſpecies: ſcꝫ flamis
flumis ⁊ ſanguis. So. Unū dr ꝓpt̄ altiſſimi vni
tatē ad Pbilip.iiij. Unū baptiſma ⁊c. Item dr
vnū ꝓpt̄ quorūdam bereticoꝝ prauitatem qui
dicebant boiem eē rebaptiſandū q̄tienſcūqꝫ ca
deret in pctm̄ mortale ⁊ bec fuit bereſis dona-
tiſtarū ⁊ recitat btūs Aug. i li. de bereſi. c. lxvi.
Alio mō dicendū eſt ꝙ ſolus baptiſm⁹ flumis
eſt ſacramētū ⁊ nō flamis nec ſanguinis: quare
bene dr vnū. Querit̄ quare bic nō dr cōmunio-
nem ſanctoꝝ ſicut in alio ſymbolo. Solu. ſatis
intelligitur ꝑ boc ꝙ dr vnā ſanctā eccleſiā ⁊c.
Dicto ſymbolo ſequit̄ offertoriū: vbi primo ſit
populi ſalutatio cū ſacerdos dicit dñs vobiſcū
⁊ eſt tertia ſalutatio bic quā facit ſacerdos. Nā
prima ſit in collecta. Secūda in euāgelio. Ter-
tia in offertorio: ⁊ boc ꝓpter expreſſionē trini
tatis perſonaꝝ ante oblationē ſacrificij. Et dr
offertoriū de offero: qr tunc offerimus noſmet
ipſos ⁊ ea que ſunt neceſſaria ad miſſam. ſ. panē
vinū aquā ⁊ oblationes ad ſuſtentationē mini-
ſtroꝝ eccleſie. Exodi. xxiij. Nō apparebis coraꝫ
me vacuus. Deinde ſeq̄tur oratiōis ꝑmiſſio cuꝫ
ſacerdos dicit oremus ad denotādū ꝙ niſi dñs
fuerit nobiſcū ad ſalutē noſtrā orare nō poſſu-
mus. Et ſi querat̄ quare nō ſtatim poſt ꝑmiſſio
nē ſequit̄ oratio. Solutio. Quia iſti oremus qd̄
dicit ſacerdos correſpōdent ſecrete q̄ poſt lotio
neꝫ manuū dicuntur ⁊ boc ſit ꝓpter ſignifica-
tionē ad denotandū latibulū xp̄i quo latuit an-
te tempus paſſionis: qr nō iā paulā ambulabat
apud iudeos: ſed abijt in regionē iuxta deſertū
in ciuitatem que dr Effren. ⁊ ibi morabatur cū
diſcipulis ſuis ſicut dr Iobanū. xi. Uel illud ſit
vt tam ſacerdos ꝙ̄ populus recolligat ſe in illo
intermedio ad deuotionis orandū. Deinde ſa-
cerdos offert panē vinum ⁊ alia ſibi oblata. d.
ſuſcipe ſancta trinitas ⁊c. Et facit ſignū crucis
ſuper panē ⁊ vinū ad boc ꝙ deus eos ſanctifi-
cet. tñ ſacerdos ſi recte agat benedicit aquam ⁊

non vinū: quia aqua ſignificat pplm̄ qui indi-
get benedictione dei. vinū aūt ſignificat xp̄ꝫ q̄
eſt ſuper om̄ia benedictus ⁊ boc pro prima ꝑte
miſſe. ¶ Sequitur ſcd̄a pars miſſe q̄ eſt ad mate
rie conſerationē cuius ſecunde partis quattu-
or ſunt particule. prima particula dicitur ſecre
ta. ſcd̄a prefatio. tertia canon. quarta oratio do
minica ſm compen. tbeologie. li. vi. ſecreta ſig
nificat ſtatum vie. prefatio ſtatum patrie. canō
ſignificat tranſitum membrorū i corpus xp̄i mi
ſticum. oratio dominica ſignificat filiationem
per gratiā. Recepta oblatione ſacerdos lauat
manus ad denotādum ꝙ ſacerdos ſit interius
lotus per cōfeſſionē ſicut exterius manus mū-
dantur per ablutionem. Et lauantur extremi-
tates digitoꝝ ad deſignādū emūdationem a mi
nutis peccatis que quidem emūdatio ſit ad al-
tare per ɔfeſſionē in introitu miſſe. vel ꝑma lo
tio que ſit ante miſſam ſignificat ꝙ ſacerdos ac
cedens ad altare dꝫ de pctīs ſuis plenā feciſſe
ſatiſfactionē. Et ſecūda lotio q̄ ſit poſt offerto
riū ſignificat ꝙ ſacerdos dꝫ babere ſanctā affe
ctionē. Io. xiij. Et dū lauat manus poſt offerto
riū dicit ſeptē verſus vni⁹ pſalmi ad poſtulāduꝫ
ſeptē dona ſpūſſancti quibus indiget. Et redit
ad altare ⁊ inclinat ſe ꝓfunde: dicēs in ſpū bu-
militatiſ ad deſignādū ꝙ per mundicia cordis
innocentiā vite ⁊ bumilitatē efficit̄ quis dign⁹
miſterio bui⁹ ſacramēti Eſa. i. Lauamini ⁊ mun
di eſtote. deinde erigit ſe ⁊ vertit ad pplꝫ dicēs.
Orate pro me fratres: per qd̄ deſignat̄ ꝙ xp̄us
dixit diſcipulis ſuis. orate fratres ne intretiſ in
tentationē. Lu. xxij. ⁊ Matb. xxvi. Et illi q̄ au-
diunt miſſā debēt dicere tūc ſꝫ Greg. Accepta
bile ſit oipotēti deo ſeu acceptū ſacrificiū tuū.
Alij dicūt dñs ſit in corde tuo ⁊ i ore tuo ad di
gne ꝑagendū boc ſanctū ſacrificiū. Alij dicunt
illū v̄ſuꝫ Meōr ſit dñs ſacrificij tui ⁊ bolocau-
ſtū tuū pingue fiat. Alij dicūt ſpūſſctūs ſupue-
niat i te ⁊ virt⁹ altiſſimi obūbret tibi. In miſſa
li vero Ro. bebent̄ bec verba: ſuſcipiat dñs ſa-
crificiū de manib⁹ tuis ad laudē ⁊ gloriā nomis
ſui ad vtilitatē noſtrā totiuſqꝫ eccl'ie ſue ſācte
amen. Hoc ꝑmiſſo ſacerdos ſub ſilētio ſecretā
dicit. Pro quo eſt notādū ꝙ totideꝫ ſecrete in
eodem ordine ⁊ de eodē debent dici quot colle
cte ꝑceſſerūt ante in exordio miſſe. ſ. ante epl'aꝫ
neqꝫ pl'es neqꝫ pauciores: ⁊ dr ſecreta: qr ſecrete
ꝓnunciat̄: vel qr ſecrete ſignificāt tempus quo
xp̄us latuit ꝓpter metū iudeoꝝ ꝙ̄uis olim alta
voce dicerentur. Uñ ab oibus laycis ſciebātur
ſm ꝙ narrat magiſter Arnoldus boleti in ſua
ſūma: ⁊ ſimil'r Iobannes boletb. Unde cōtigit
ſemel ſuper boc vnum magnū ſcandalum tale

quod ſequit̄. Paſtores quadā die ſuper quēdaꝫ
lapidē poſuerunt panē ⁊ ſuꝑ panē dixerunt ver
ba canonis ⁊ panis in ꝓlatione verboꝝ conuer
ſus eſt in carnē ⁊ ſtatiꝫ ictu fulminis ꝑcuſſit pa
ſtores ⁊ mortui ſunt: ⁊ ideo a ſummis pontifici
bus ſtatutum fuit ꝙ decetero v̄ba canonis ſub
miſſe ſub ſilentio dicerētur. Alia cauſa aſſigna
tur a docto. ſ. ne talia verba canonis vileſcāt: ſi-
cut ſacra ſcriptura data eſt obſcure ne vileſcat.
Tamen notandū eſt ꝙ in dieb⁹ aliquoꝝ ieiunio
rum dicunt̄ plures collecte ꝙ̄ ſecrete. Scd̄o ē
ꝓpter lectiones ante epiſtolam dictas q̄ quidē
lectōes ſignificāt ꝑdicatiōeꝫ: modo predicatio
debet precedere orationem ſꝫ btm̄ Auguſtinū
in libro de doctrina cbriſtiana. Ideo illis dieb⁹
dicuntur plures collecte ꝙ̄ ſecrete. In paraſce
ue vero qd̄ dicit̄ de paro as. ⁊ cena ne. q̄a iudei
parabāt ꝓ ſabbato ea q̄ decebant comedere. Et
in ſabbato ſancto lectio prīa precedit orationē
nem ad oſidendum ꝙ tunc ſit renouatio teſta-
menti: ⁊ quia vetus ꝑcedit nouum: lectio q̄ deſi
gnat vetus teſtamēti ꝑcedit orationē que deſi-
gnat nouuꝫ teſtamētuꝫ: vel alia de cauſa lectio
precedit orōnem ad denotādū ꝙ in illo triduo
babemus xp̄m crucifixū tanꝙ̄ aduocatū fidelē
⁊ bonuꝫ: et cui⁹ cōfidentia ꝑme lectioni nō eſt
oratio premittēda. Et finit celebrās orōnes ſe
cretas dicendo. Per dñꝫ noſtruꝫ ieſuꝫ xp̄ꝫ filiū
tuum q̄ tecum viuit ⁊ regnat in vnitate ſpūſſan
cti deus. vſqꝫ ad illaꝫ partem. Per oīa ſecula ſe
culoꝝ. Prefatio incipit ibi. Per oīa ſecula ſecu
loꝝ: alta voce ꝓnunciādo vbi ſunt duo notan-
da. primum qr prefatio eſt idem ꝙ ꝑlocutio ſeu
ꝑparatio: quia accedētes ad illd̄ ſacrificium de
bent diligentiſſime ſe ꝑparare. Aliter iudiciuꝫ
ſibi manducāt ⁊ bibunt. prime ad Coꝛ. xi. Pro-
bet autē ſeipm̄ bō ⁊c. Alid̄ qd̄ eſt notādum ē ꝙ
dicendo. Per oīa ſecula ſeculoꝝ: ſm btm̄ Aug.
in lib. de ciuitate dei itelligitur eternaliter ca-
piendo eternaliter a ꝑte finis. Uel ſic. Per oīa
ſecula ſeculoꝝ. i. boc ſacrificiuꝫ cui⁹ effect⁹ ē in
finitus vſqꝫ ad finē ſeculi admiſtrabit̄ ſub iſtis
ſpecieb⁹ panis ⁊ vini in commemoratōe paſſio
nis ſaluatoris noſtri. iuxta illd̄ Matbei. xxviij.
Uobiſcū ſum omnib⁹ diebus vſqꝫ ad cōſumma
tionē ſeculi: ⁊ poſt celebrās nō vertens ſe ad po
puluꝫ dicit. Surſum corda. q. d. babete ad dñm
corda ſurſum eleuata. iuxta verbum apoſtoli. ad
Colocēſes. iij. dicētis. Que ſurſum ſunt querite
quia ꝙ̄uis in ſignuꝫ bumiliationis proni aliq̄n
oremus. tamen in ſignuꝫ attentionis manus et
oculos ſurſuꝫ attollimus: vt poteſt videri. Heſ-
dre. x. Et populus quaſi conſentiēs dicit babe-
mus ad dñm: ⁊ quia pro omnibus que deus con

tulit nobis gratias ei impēdere debem⁹. Sub-
iungit ſacerdos gratias agamus ⁊c. Et popul⁹
quaſi conſentiēs reſpondit. Dignum ⁊ iuſtuꝫ ē.
Deinde ſacerdos dicit prefationē in qua nomi
nantur aliqui ordies angeloꝝ: quia in miſſa an
gelos ꝑſentes eē credimus ⁊ aſſiſtere ſacerdo-
ti. Et ſunt decem prefationes: vt babetur de cō
ſe. diſt. Deinde dicitur ſanctus ter ad denotan-
duꝫ trinitatē ꝑſonaꝝ: ⁊ ſumitur Eſa. vi. vbi Eſa
ias dicit ſe vidiſſe ſerapbin clamātia ſanct⁹ ſan
ctus ſanctus. ⁊ Apocalipſis. iiij. babetur ꝙ Io
bannes euāgeliſta audiuit quattuor animalia
que non ceſſabant dicere illud canticum ſanct⁹
ſanctus ſanct⁹. poſtea dicit verſus. Benedict⁹
qui venit in nomine domini: quē cantabāt pue
ri bebreoꝝ in die ramiſpalmarum q̄ñ ſaluator
noſter venit bieruſalem. quidem verſus ſcribit̄
Matbei. xxi. Et cuꝫ cantatur debet fieri ſignū
crucis in ſignum ꝙ ille verſiculus ſumitur de
euangelio quod eſt liber crucifixi. Canon inci-
pit. Te igitur ⁊c. vbi ſacerdos debet ſe inclina-
re ante altare ad denotandum ꝙ Petrus apo-
ſtolus inclinauit ſe dum proſpexit in monumen
tum ſm rōnale: vel ſacerdos inclinat ſe ſignifi
cans cbriſtum orantem proſtratum quando ſu-
dor eius factus eſt ſanguineus. Luce. xxij. Et fa
ctus ſudor eius ſicut gutte ſanguinis decurren
tis in terram. ⁊ Matb. xxvi. Legitur ꝙ cbriſt⁹
procedit in faciem ſuam orans: ⁊ dicitur canon
regula: quia ex regularibus inſtitutionibus pa
trum ſanctoruꝫ cōponitur ⁊ oſculatur ſacerdos
altare ad denotandū veram amorē concordiaꝫ
⁊ dilectionem canticoꝝ prīo oſculetur me oſcu-
lo oris mei. ¶ Item. T. debet figurari in ſignuꝫ
crucis eo ꝙ illud ſacramētuꝫ ſit commemoratū
paſſionis ieſu cbriſti: vel quia in veteri teſtamē
to dictum fuit angelo bono percutiēti egyptū
ꝙ ipſe occideret ſenē adoleſcentulū virginē ⁊ ꝑ
uulum: ⁊ mulieres iterficite ⁊ a ſanctuario meo
primo incipite. Super quem autem videbitis
tau. nō occidatis. Ezecbiel'. ix. Niſi ſcriptū eſſet
in frontibus eoꝝ tau. quod bebraice ſignum eſt
crucis in quo canone oratur pro eccleſia catbo-
lica. pro papa. ꝓ epō ⁊c. Et ſi ſacerdos celebret
pro aliquo ſpecialiter debet virtutem ſacramē
ti referre ad ipſuꝫ. Tamē ꝓpter boc non exclu-
ditur quin poſſit ⁊ debeat orare pro alijs. Item
ſacerdos anteꝙ̄ dicat miſſam dicit vel dꝫ dice-
re domine deus ego in miſſa intendo tibi recō
mendare iſtum ⁊ iſtum. Et poſtea in miſſa ſuffi
cit ꝙ dicat memento domine illoꝝ quos tibi re
cōmendaui antea magna maturitate ⁊ attētio-
ne ꝓnunciando verba canonis: non nimis mo-
rando ne diabolice tentationes interueniant.

Et ideo in figura dictũ fuit filijs iſrael ꝙ come
derent agnum paſchalẽ feſtinanter. Item ora⸗
tio debet eẽ mẽtalis:vt ſacerdos ſit magis attẽ
tus: quia ſermo impedit aliquotiẽs attentõez:
etiam deus precipue attendit ad petitionẽ cor⸗
dis ⁊c. ¶ Queritur quare in canone nulla ſit me
tio de cõfeſſorib⁹. Solu. ſm. Inno. quia canon
prius fuerat editus ꝙ memoriã ꝯfeſſoꝝ eccl'ia
celebraret. Sancti eñ qui in canone cõmemo
rant̃ p̃ceſſerunt ſilueſtrũ p̃ter Iohannẽ ⁊ Pau
lum marcellinũ ⁊ petrum q̃ p̃mo ſucceſſerunt
Eccleſia vero poſt tp̃a beati ſilueſtri cepit con⸗
feſſoꝝ memoriã venerari:tñ vt dicit Innocen.
Traditur Gelaſium papam quinquageſimũ pri
mum a petro canonem principaliter ordinaſſe.
¶ Queritur quare iſti martyres potius noĩant̃
in canone ꝙ alij. Solutio ꝓpter miraculũ:q̃a a
liqui ſancti patres deleuerunt noĩa iſtoꝝ de ca⸗
none:ſed dum mane ſurgerent iteꝝ noĩa iſtorũ
quos deleuerunt litteris aureis inuenerũt ite⸗
rum in canone ſcripta ⁊c. Conſequẽter accedit
ſacerdos celebrans ad conſecrationẽ dicendo v̾
ba effectiua cõſecrationis ſuper vtrãq; ſpecie
panis ⁊ vini. Super ſpeciẽ panis dicit. Hoc eſt
eñ corpus meũ ⁊c. Et deĩde eleuat in altũ ſigni
ficãs eleuationẽ chriſti in cruce. Deinde ſuper
vinum dicit. Hic eſt eñ calix ⁊c. ⁊ eleuat in altũ
ad denotandum ꝙ totus xp̃us fuit eleuatus in
arbore crucis ꝓ redẽptione totius humani ge
neris: ⁊ quare ſanguis ſeparatim a corpore ad
denotandum ſeparationẽ ſanguininis a corpo
re xp̃i in paſſione vt clarius videbit̃ inferi⁹ ⁊c.
Deinde celebrãs extendit brachia ad denotan
dum extentionem brachioꝝ xp̃i in cruce. Dein
de celebrans inclinat ſe orans ſuppliciter ꝑ qđ
deſignatur humilitas xp̃i ⁊ obediẽtia in paſſio
ne. Deinde eleuat brachia ad denotandũ ꝙ ora
tio eius pro populo dirigitur ad deũ ſemꝑ pol
licẽ habendo coniunctum cum iudice quib⁹ cor
pus cõſecratũ tetigit vt ſi aliqua particula ho⸗
ſtie cõſecrate adhereat illis digitis nõ cadat et
hoc ob reuerentiã ſacramenti ⁊c. Quarta parti
cula eſt oratio dñica. Ibi pater noſter q̃ es ĩ ce
lis. vbi celebrans pro ſe ⁊ ꝓ populo facit ſeptẽ
petitiones. de quibus dictum fuit ſuperi⁹. capi
tulo de orone: ⁊ hoc ꝙtuꝫ ad ſcđam ꝑtẽ que eſt
ad materie cõſecrationẽ. ¶ Sequitur tertia ꝑs
miſſe que eſt ad materie cõſecrate ſumptioneꝫ:
ibi. Pax dñi ſit ſemꝑ vobiſcum: vbi ſacerdos ca
pit hoſtiã ⁊ eã diuidit attẽdendo diuiſioneꝫ in
ſpeciebus ſolum: ⁊ cũ vna ꝑticula ſup calicẽ cuꝫ
ſigno crucis dicit iſta verba: pax dñi ſit ſemꝑ vo
biſcuꝫ. cui reſpondet chorus: ⁊ cum ſpũ tuo. De
inde dicit ſacerdos, Agn⁹ ter, Super quo ſunt
aliqua notanda. primo eſt notandum ꝙ ſacer⸗
dos diuidit hoſtiã in tres ꝑtes. vt habetur đ cõ
ſe. di. ij. c. triforme. Una pars mittitur in calicẽ
per quã deſignatur corp⁹ xp̃i qđ iam reſurrexit
Pars altera comeditur ſeu ꝑcipit̃ a celebrante
per quam deſignatur xp̃s ambulãs ſuꝑ terram
pars altera reſeruabatur antiqu⁹: ꝑ quam deſi⸗
gnabatur corpus xp̃i in ſepulchro iacẽs: ⁊ idem
dicit Sergius papa vt recitatur in. iiij. ſen. di.
xij. Tamẽ hodie due partes ſicce comeduntur
ſeu ſumuntur vt notatur in capitulo cum mar⸗
the. de cele. miſſa. in glo. Loquẽdo myſtice ꝑs ĩ
calice poſita ſignificat ſanctos q̃ ſunt in patria
ſeu ſtatum triumphantiũ: ꝑs comeſta fideles in
terra viuentes ſeu ſtatuꝫ militantiũ: pars reſer
uata corpa ſanctoꝝ in ſepulchris iacẽtia ſeu ſta
tum in purgatorio ardentiũ ſm compendiũ ſe⸗
ptem ſacramẽtoꝝ. ſm vero cõpẽdiũ theologie
in. vi. libro. Iſte tres partes fiũt propter trini⸗
tatem ꝑſonaꝝ in vna eſſentia. vnde licet fiant
tres partes in diuiſione hoſtie: vnus tamen eſt
xp̃s totus ſub qualibet parte hoſtie. exemplum
habemus in ſpeculo quod ſi diuidatur in pl'es
partes in qualibet parte apparet imago q̃ pri⁹
apparebat in integro: vbi eñ eſt pars corporis
xp̃i ⁊ totum: quia quelibet pars hoſtie licet in⸗
tegre cõſecretur conuertitur in totũ corp⁹ nõ
pars in ꝑtẽ. de con. diſt. ij. c. vbi. ⁊ ca. dũ frangit̃
ea. diſt. Ul' fiunt tres partes ꝓpter tres ſtatus
xp̃i qui fuit mortalis mortu⁹ ⁊ immortalis: vel
fiunt tres ꝑtes ꝓpter tres ſubſtantias in xp̃o
ſcꝫ diuinitatis anime ⁊ corpis. vnde verſus in
glo. capi. cũ marthe. de celebratione miſſarum.
Hoſtia diuiditur in partes tincta beatos. Ple⸗
ne ſicca notat viuos ſeruata ſepultos. Secũdo
eſt notanduꝫ ꝙ cõmixtio vni⁹ ꝑtis ſanguine ſi
gnificat ꝙ corpus xp̃i ⁊ aĩa in reſurrectõe ꝯiũ⸗
cte fuerunt: q: deitas nunq̃ abfuit ĩmo ſemper
cũ aĩa ⁊ ſemꝑ cũ corpe. Tertio eſt notandum ꝙ
agnus dei dicit liberationeꝫ ꝑ miſericordiã di⸗
uinã: ⁊ triplicatur vt liberemur a malis p̃ſenti
bus p̃teritis ⁊ futuris: tamen agnus cantet̃ in
die iouis ſancta. ſ. in cena domini pax nõ datur
cauſa eſt ſm Innoc. quia in illa die verus agn⁹
ad immolandũ capitur. Ideo agnus cantat̃ ſed
pax negatur: quia illa die a diſcipulo mediante
oris oſculo traditur. In die veneris ſctã nec a⸗
gnus dr̃ nec pax datur ꝓpter dolorẽ paſſionis
In ſabbato ſctõ. ſ. in vigilia paſche ſeu reſurre⸗
ctionis nõ dr̃ agnus ſꝫ pax dat̃: ⁊ nõ dicit̃ agn⁹
q: in illa die fit memoria ĩ officio precedẽte de
paſſione: pax dat̃: q: miſſa illi⁹ diei ẽ de reſurre
ctione ꝑ quã fuit pax diſcipulis nunciata. vnde
v̾ſus. Agn⁹ cãtat̃ ĩ cena paxq; negat̃. Int̃ vtrũ

q; diẽ nec pax nec dr̃ agnus. Ante diẽ paſche
pax eſt nec dr̃ agnus. tamẽ iohã. beleth dicit ꝙ
in ſabbato pax nõ datur q: xp̃s qui eſt pax nr̃a
nondũ ſurrexit: ſꝫ agn⁹ dei dicit̃ ter cũ miſerere
nobis ꝓpt̃ renatos ſeu baptiſatos ⁊c. Inferi⁹
vbi eſt text⁹ ad hoc ſupplebũtur illa q̃ hic omit
tunt̃ ſcꝫ ibi in miſſa forma ⁊c. ⁊ ibi preſbiter hoc
ſacrat ⁊c. Seq̃t̃ quarta ꝑs miſſe q̃ eſt gratiarũ⸗
actiones. ſcꝫ a cõmuniõe vſq; ad finẽ miſſe. In
illa ꝑte ante poſtcõmunionẽ dicit celebrãs ali⸗
qua poſt ꝑceptionẽ corporis ⁊ ſanguinis xp̃i q̃
ſunt de gratiarũactionib⁹ q̃ cã breuitatis omit
to: ⁊ venio ad poſtcõmunionẽ q̃ ſignificat boni
operis cõſumationẽ vel gaudiũ qđ habuer̃t di⸗
ſcipuli poſt reſurrectionẽ xp̃i. Deĩde ſacerdos
ſalutat populũ ⁊ dicit orationẽ ſicut xp̃s poſt ce
nã celebratã cũ diſcipulis ſuis dixit hymnũ. De
inde iterũ ſalutat ſacerdos ppl'm ⁊c. ⁊ dyacho⸗
nus vel ſacerdos ſupplens vices ei⁹ licẽtiat ppl'ꝫ
dicẽs. Ite miſſa eſt. qñ maxie dr̃ gloria in excel
ſis deo. hoc ẽ dicere hoſtia miſſa eſt. i. ſacrificiũ
miſſũ eſt ꝑ angelũ ante ꝯſpectũ altiſſimi vbi ẽ
requies eterna. Ite igit̃. i. feſtina te ingredi illã
requiẽ iõ dicit ſacerdos. iube dñe hec ꝓferri. i.
vota fideliũ p̃ſtari ꝑ angeluꝫ in ſublime altare
tuũ. vel ſm magi. ſentẽ. xxiiij. di. iiij. Ite miſſa
eſt. i. ſeq̃mini hoſtiã q̃ miſſa ẽ ad celeſtia tendẽ
tes poſt eã. Sup his aliq̃ notanda. Primo ſm
rõnale eſt notandũ ꝙ corpus xp̃i miſticũ qđ eſt
eccleſia ẽ triplex ſcꝫ illud qđ eſt in celo glorifi⸗
catũ ſcꝫ ſcti q̃ ſunt in paradiſo. Iõ in miſſis q̃ ce
lebrant̃ in honore iſtorũ: q: ſunt in tuto dr̃ ite
miſſa ẽ. Aliud eſt corp⁹ xp̃i miſticũ qđ adhuc in
terra eſt. ſ. fideles q̃ ſunt in hoc mũdo: ⁊ ideꝫ q:
q̃diu hoĩes ſunt in hoc mũdo ſunt ĩcerti de ſua
ſalute. iuxta illud euang. Lu. x. Euntes ꝑ viã ne
minẽ ſalutaueritiſ. i. ſaluũ dixeritis. ꝓpter ea in
miſſis q̃ dicunt̃ ꝓ ſalute viuoꝝ ĩ fine dr̃ Bene
dicamus dño. iuxta. p̃s. Benedicã dñm ĩ oĩ tẽ
pore. Aliud eſt corpus xp̃i miſticũ qđ iã medio
criter ſe hꝫ cuiuſmõi ſunt fideles q̃ ſũt ĩ purga⸗
torio. Et iõ in miſſis q̃ dicunt̃ ꝓ talib⁹ ĩ fine dr̃
Requieſcãt in pace. i. per meritũ paſſionis xp̃i
ſanctoꝝ interceſſione eccl'ie ſuffragia ⁊ p̃cipue
per oblationeꝫ tanti myſterij liberent̃ a penis
purgatorij ⁊ requieſcant in et̃na requie vbi eſt
ſumma pax ⁊ tranſquillitas: q̃uis ſm doc. theo
lo. quelibet miſſa reſpiciat totũ corpus xp̃i mi⸗
ſticum: ſicut patet per triplicẽ hoſtie ꝑtitionem
de qua ſuperius extitit declaratũ. Secundo eſt
notãdum ꝙ altare ſumit̃ pluribus mõis. Uno
modo idem eſt ꝙ excellentia trinitatiſ Exo. xx.
Nõ aſcendes ad altare meũ per gradum. Alio
modo idem eſt ꝙ eccleſia triumphans Geneſis
xxxv. Edificauit tibi altare ⁊ vocabit nomẽ lo
ci illius dom⁹ dei Alio modo idẽ eſt ꝙ lex mo
ſayca. vnde. p̃s. Cõſtituite diẽ ſolẽnẽ in cõden⸗
ſis. id eſt in vmbra legis. vſq; ad cornu altaris.
Alio modo idẽ eſt ꝙ lex angelica p̃s. Altaria
tua dñe virtutũ. Alio modo idẽ eſt ꝙ incarna⸗
tio filij dei. Exo. xx. Altare de terra facietis mi
hi. Alio modo idem eſt ꝙ ſacramenta eccleſia⸗
ſtica Exo. xxix. Ungo altare in ſacrificatiõe ⁊c.
Alio modo idem eſt ꝙ deuoti cordis perfectio
Leui. vi. Ignis in altare meo ſemper ardebit.
Alio modo idem eſt ꝙ vnio catholica. ad He.
xiij. Habemus altare de quo non habent pote
ſtetem edere qui deſeruiũt tabernaculo. hic au
tem quando dr̃ ĩ ſublime altare tuũ ⁊c. intelli⸗
gitur de trinitate vel de eccleſia triumphante.
Deinde dicto ite miſſa eſt ſacerdos dat benedi
ctionẽ populo vt gratia quã credentes recepe
runt in oblatione tanti ſacramẽti maneat cum
eis ſemꝑ ⁊ in eis fructificet ⁊c. Declaratis iſtis
quattuor ꝑtibus miſſe eſt notãdũ ſm Innocẽ.
in li. de miſſa ꝙ in miſſa fiunt viginti quinq; cru
cis ſignationes: ⁊ fiunt in ſeptem vicib⁹: que ſi⸗
gnificant expreſſe paſſionẽ xp̃i prima vice fiũt
tres dicendo iſta verba hec dona hec munera
⁊c. que ſignificant xp̃i traditionẽ. Nam primo
fuit traditus a deo patre qu. eum in mũdum mi
ſit. vnde apoſtolus ad Gal. iiij. Cuꝫ venit pleni
tudo temporis miſit deus filium ſuũ ⁊c. Secũ⸗
do fuit traditus a Iuda ſcarioth. Iohan. xviij.
⁊ ĩ alijs locis. Tertio fuit traditus a iudeis. In
ſecunda vice fiũt quinq; crucis ſignationes di
cendo iſta verba benedictam aſcriptam ⁊c. que
repreſentant quinq; perſonas q̃ fuerũt paſſio⸗
ne chriſti ſcꝫ perſonã xp̃i venditi: perſonam iu⸗
de vendentis: ⁊ perſonas emẽtium qui fuerũt
pontifices ſcribe ⁊ phariſei. In tertia vice fiũt
due ſuper illud verbum benedixit quod verbuꝫ
dicitur primo ſuper panem. ſecundo ſuper vi⸗
num: ⁊ fiũt iſte due cruces ꝓpt̃ conuerſionẽ du
plicis materie: ſcꝫ panis ⁊ vini in corpus ⁊ ſan⸗
guinẽ: vel ad deſignandũ emptionem ⁊ vendi⸗
tionem. In quarta vice fiunt quinq; dicendo il
la verba hoſtiam puram hoſtiam ſanctã ⁊c. Et
repreſentãt quinq; vulnera que chriſtus pertu
lit in cruce. In quinta vice fiũt due cruces. vna
ſuper corpus. alia ſuper ſanguinẽ dicendo illa
verba filij tui corp⁹ ⁊c. ⁊ ſignificãt vincula qb⁹
xp̃s fuit ligat⁹ ⁊ flagella ſeu ſcorpiones qb⁹ fu⸗
it flagellatus. In ſexta vice fiunt tres dicendo
illa verba ſanctificas viuificas ⁊c. ⁊ ſignificant
tres crucifixiones quibus xp̃us fuit crucifixus
prima fuit linguis iudeorum. ſecunda fuit ſen⸗
tentia pylati. tertia fuit manibus militum. In

ſeptima fiunt quinqꝫ cruces dicendo illa ṽba
per ipm cū ipo ⁊c̄. tres illarū quinqꝫ fiunt cum
corpore ſuper calicem ⁊ due a latere ⁊ ſignificāt
tres prime tres cruciatus xp̄i:ſcꝫ cruciatū paſſi
onis ꝓpaſſionis: ⁊ cōpaſſionis. due ſignificāt
egreſſum aīe xp̄i a corpore ⁊ aquā ⁊ ſanguinē q̄
fluxerunt de latere xp̄i: ⁊ ſic ī toto ſunt.xxv.cru
ces excepto ꝙ cū dicitur pax dn̄i fiunt tres ⁊c̄.
ſcđꝫ Inno. ¶ Itē eſt notādū ꝙ quinquies ver⸗
tit ſe ſacerdos ad pp̄lum: ꝑ quod denotatur ꝙ
xp̄us in reſurrectione quinquies apparuit. Pri
mo magdalene in orto in ſpecie ortolani Secū
do mulieribus euntibus ad monumentū. Ter
tio beato petro: ſed quando ⁊ vbi non legiť: et
ideo quādo ſacerdos vertit ſe. Tertio ad popu
lum nō loquitur alte. Quarto apparuit duobus
diſcipulis eūtibus in emaus quod dicitur eſſe
caſtrum. Luce.xxiiij. Quinto apparuit diſcipl'is
ianuis clauſis. Iohan.xx. ⁊ Thomas nō erat cū
cum eis. Itē poſt appꝯit diſcipulis ⁊ Thomas
erat cum eis. Iohan.eodem. ¶ Item eſt notan⸗
dum ꝙ nonies ſacerdos oſculatur altare. Pri⸗
mo anteq̄ incipiat introitum per qđ deſignať
ꝙ dꝫ eſſe reconciliatus deo ad peccati purgati⸗
onem. Secundo ante collectam primam dum
dicit dn̄s vobiſcū: per quod deſignatur ꝙ debꝫ
eſſe deo recōciliatus per deuotā orationē. Ter
tio in offertorio dum dicit dn̄s vobiſcum ꝑ qđ
deſignatur ꝙ debet eſſe recōciliatus deo per
ſuiipſius oblationem. Quarto anteq̄ dicat ora⸗
te pro me fratres per quod deſignatur ꝙ debꝫ
eſſe recōciliatus ꝑ internā mētis compunctio⸗
nem. Quinto poſt te igitur cum dicit vti accep
ta habeas per quod deſignatur ꝙ debet eſſe re
conciliatus per bonoꝝ operum acceptationeꝫ.
Sexto poſt ſupplices te rogamus: cum dicit ex
hac altaris participatione: ꝑ quod deſignatur
ꝙ debet eſſe deo reconciliatus per ſuiipſiꝰ ve
ram humiliationē. Septio finita illa oratione
Domīe ieſu xp̄e q̄ dixiſti ⁊c̄. per quod deſignať
ꝙ dꝫ eſſe deo reconciliatus ꝑ ꝯmunē tam ami⸗
corū q̄ inimicoꝝ dilectionē. Octauo ante poſt
cōmunionē cū dicit dn̄s vobiſcū: per quod deſi
gnatur ꝙ debet eſſe deo reconciliatus per di⸗
gnā ſacramēti perceptionem. Nono completa
oratione placeat tibi ſancta trinitas ⁊c̄. ꝑ quod
deſignatur huiꝰ ſacramēti rememoratio. ¶ Itē
eſt notandum ꝙ ſepties ſacerdos in miſſa ſalu
tat populuꝫ: ꝑ quod deſignatur ẜm rationale ꝙ
virtute miſſe ſalutem conſequūtur eternā. In
qua habemus ſeptem dotes: ſcꝫ quattuor a par
te corporis ⁊ tres a parte anime: ⁊ eſt dos idem
ꝙ donatio glorie a deo facta anīe ⁊ corpori ⁊c̄.
Dotes em̄ aīe ſunt cognitio: cōprehenſio: ⁊ di⸗
lectio. Dotes corporis ſunt ſeu erunt iſte quat
tuor: claritas: impaſſibilitas: ſubtilitas: ⁊ agili⸗
tas. De iſtis ad preſes ſup ſedeo: qꝛ de ipſis eſt
textus in fine iſtius libri. vel ſepties ſalutat po
pulū ad deſignādū ſeptiformā grāꝫ ſpiritusſcti
ſcđm ꝯpen. ſeptem ſacramentorum. Epiſcopus
vero dicit pax vobis qꝛ repreſentat in hoc per
ſonam xp̄i qui ita ſalutabat diſcipulos ſuos ⁊c̄.
Iohan.xi. ⁊ Luce.xxviij. Stetit ieſus in medio
diſcipulorū ſuoꝝ ⁊ dicit eis pax vobis. Item eſt
notandū ꝙ ſacerdos inclinat ſe octo vicibus a
principio miſſe vſqꝫ ad fineꝫ. Prima dum dicit
confiteor per quod deſignatur reuerentia quā
debemus deo facere pro peccatorū remiſſione
Secunda vice ante gradus altaris qn̄ dicit au
fer a nobis domine ⁊c̄. ꝑ quod deſignať reuerē
tia deo fienda pro collatione bonoꝝ. Tertia vi
ce dum dicit hanc orōnem ſuſcipe ſancta trini⸗
tas per qđ deſignatur deo reuerentia fienda ꝓ
euaſione periculorum. Quarta vice in inchoa
tione canonis qn̄ dicit te igitur ⁊c̄. per qđ deſi⸗
gnatur reuerentia deo exhibenda ꝓ collatiōe
oblatorum. Quinta vice poſt conſecrationē dū
dicit ſupplices te rogamus per qđ deſignať re⸗
uerentia quā debemus deo exhibere ꝓ conſer⸗
uatione collatoꝝ. Sexta vice ante pacem dum
dicit dn̄e ieſu xp̄e per quod deſignatur reueren
tia quā debemus deo ꝓ cōſideratione inimico
rum. Septima vice poſt pacē dū dicit dn̄e ieſu
xp̄e fili dei per quod deſignať reuerētia deo ex
hibēda ꝓ dilectione recōciliatoꝝ. Octaua ⁊ vlti
ma vice inclinat ſe ſacerdos qn̄ dicit placeat ti⸗
bi ſancta trinitas ⁊c̄. per qđ deſignať ꝙ reuerē
tia eſt deo exhibenda ꝓ confeſſione premioꝝ.
⁊ hoc ẜm Inno. ¶ Queritur hic quare cū ſacer⸗
dos celebrat miſſam. cur incipit in dextra par
te altaris ⁊ poſtea vadit ad ſiniſtrā ⁊ iterum re
dit ad dextram. Solutio ẜm rationale: qꝛ xp̄us
primo venit a dextera patris ad ſiniſtrā mūdi.
⁊ iteruꝫ rediit ad dexterā patris ī die aſcēſiōis
iuxta illud Io.xvi. Exiui a patre ⁊ veni in mun⸗
dum iterū relinquo mūdū ⁊ vado ad patrē ⁊c̄.
⁊ hoc quo ad ſcđam ꝑticulā. Quātū ad tertiam
ꝑtem in qua auc. noſter docet ſignificationē or
namētoꝝ cōſecrātis. ſ. ibi dant ornamenta ⁊c̄.
Eſt notādū ꝙ illa ornamēta ſeu veſtes ſacerdo
tales fuerunt oſtenſe figuratiue moyſi. Exodi.
xxviij. Ubi dꝛ facies veſtes ſanctas. Aarō in q̄⸗
bus ſctificatꝰ miniſtret mihi: nō tales veſtes ſa⸗
cerdotales debent eē benedicte ab ep̄o. Supli
tiū em̄ nō eſt de eſſentia ſeu đ numero iſtaꝝ ve
ſtiū ſaltē in ſimplice ſacerdote: ſed ſolū đ bene
eſſe. Notanter dꝛ in ſimplici ſacerdote propter
ep̄os ⁊ canonicos regulares quorū talis veſtis

eſt habitus: idcirco in generali veſtes ſacerdo
tales ꝯputātur ſepteꝫ. ſ. ſuplitiū amictus: alba
cingulū. mānipulꝰ. ſtola. caſula. Iſte ſeptē veſtes
ſignificāt ſeptē dona. ſſ. quibꝰ dꝫ ſacerdos eſſe
perfuſus. Luce.xxiiij. Induimini virtute. ſſ. ex
alto. vl' iſte ſeptē veſtes ſignificant ꝙ ſacerdos
dꝫ eſſe munitꝰ ꝯtra ſeptē vitia mortalia. Unde
ap'ls ad Ephe.vi. Induite vos armatura dei vt
poſſitis ſtare aduerſus īſidias diaboli. Uel iſte
ſeptē veſtes ſacerdotales ſignificāt ſeptē virtu
tes. tres theologales. ſpem. fidem. ⁊ charitatē.
Et quattuor morales. iuſticiā. prudētiā. tempe
rantiā ⁊ fortitudinē. quibus debet ſacerdos eē
adornatus. vñ ad Ro.xiij. Induimini arma lu⸗
cis. glo. i. arma virtutū vel ſignificat ꝙ ſeptē pe
titiones orōnis dn̄ice exaudiunť in miſſa in ſi⸗
gnum cuiꝰ legiť in Heſter.v.c. ꝙ Heſter īduta
veſtibꝰ regalibꝰ fuit exaudita ab aſſuero ⁊c̄. Pri
mū veſtimētū eſt ſuperlitiū: ſed qꝛ nō eſt de eē
ſed de bene eſſe ꝓ ſimplici ſacerdote vt premiſi
nō intendo hic facere aliā intētionē. Sed acce
dere ad alias veſtes requiſitas ad hoc ꝙ ſacer⸗
dos celebret miſſam. Primū indumētū dꝛ ami⸗
ctus quo caput ſacerdotis tegiť: ⁊ ſignificat ẜꝫ
rationale ſalutē que per fidē tribuiť. vñ apoſto
lus ad Ephe.vi. Galeam ſalutis aſſumite ⁊ re⸗
preſentat illud cooperimētum quo velabant iu
dei faciē chriſti dicētes ꝓphetiſa nobis chriſte
quis eſt q̄ te ꝑcuſſit. Marci.xvi. ẜm aūt cōpen.
theo. Amictꝰ ſignificat iudiciū diſcretionis qđ
debet eſſe ī ſacerdote ⁊ in omni cōicante. Alio
modo amictꝰ ſignificat in chriſto capite noſtro
carnis aſſumptionē qua aſſumptione deitas ve
latur vt habeť Apoca.v. ꝙ Iohānes vidit an⸗
gelum dei fortē deſcendentē de celo amictum
nube. Ille em̄ angelus eſt chriſtus qui nube. i.
humanitate fuit amictus. In ſacerdote enim ſi
gnificat amictꝰ ẜm Hug. de ſancto victore ⁊ In
nocen. ꝙ ſuperior pars rōnis dꝫ eſſe recta: quia
amictus caput tegit in quo capite deſignať illa
ſuꝑior pars rōnis ne ſacerdos ad peccati cōſen
ſum inclineť: qꝛ amictus humeros tegit ſignifi
cat ꝙ in ſacerdote dꝫ eſſe ſtrenuitas operatio⸗
nis ne aliq̄ ſegniciei macula ſacerdos ꝯcutiať:
qꝛ amictꝰ collū fimbriis cingit deſignať ꝙ in ſa
cerdote debet eſſe ſedulitas circūſpectionis ne
tentationibꝰ ſeducať. Secūdum indumētum di
citur alba ꝙ indimētum corpꝰa ſummo vſqꝫ ad
deorſum tegit ⁊ ſignificat gratiā que de ſurſum
ꝓuenit ⁊ ex meritis eccl'e deorſum. Uñ apoſto⸗
lus ad Ro.viij. ſ.p. Salui facti ſumꝰ ⁊ repſentat
veſtē albā in qua illuſit herodes xp̄m. Lu.xviij.
ẜm autē cōpēdiū theologie alba ſignificat mū⸗
diciam caſtitatis quam debet habere ſacerdos
Unde eccl'e.ix. Omni tp̄e veſtimēta tua ſint cā
dida ⁊ oleum de capite tuo non deficiat. Terti⸗
um indumētum eſt cingulum per quod ſignať
iuſticia: cuius duo ſunt brachia inter ſe abſtrin⸗
gētia: vt diſcamus oꝑari bonū ⁊ declinare a ma
lo. yſa.xi. Et erit iuſticia cingulū lūboꝝ eius et
fides cinctoriuꝫ renū eius. Hec corrigia repre
ſentat flagellū quo pylatꝰ cecidit Ieſum. Iob.
xix. ẜm autē cōpen. theo. cīgulū ſignificat mor⸗
tificationē carnis: vl' ſignificat reſtrictionē car
nis vel cingulū ſignificat in xp̄o verā charita⸗
tē qua ſe mēbris copulauit. Apo.i. Uidi ſimilē
filio hoīs precictum ad māmillas zona aurea.
In ſacerdote autē cīguluꝫ qꝛ veſtes corꝑi cōiū
git ſignificat ꝙ ſacerdos debꝫ diligere celeſtia
cōiungendo ſe eis per fauorem charitatis con
temnēdo tp̄alia. Quartuꝫ veſtimētū eſt manipu
lus ſeu fanon: ꝑ quod deſignatur fructꝰ bonoꝝ
opeꝝ quē boni ſacerdotes reportabunt ī para⸗
diſo. Unde de eis dicitur per ꝓphetam ſeu per
pſalmiſtam. Uenientes autem venient cum ex
ultatione portantes manipulos ſuos: ⁊ repſen
tat iſte manipulus funem quo ieſus fuit ligatꝰ.
Iohannis.xi. Comprehenderunt ieſum ⁊ liga
uerunt eum ⁊c. ẜm cōpen. theolo. Manipulus
ſignificat cōſtantiā fortitudinis que debet eē
in ſacerdote. vnde conſtantia ẜm Tulliū eſt ani
mi ſtabilitas firma ⁊ in propoſito perſeuerās.
Fortitudo auteꝫ ẜm Aug. eſt amor omnia to⸗
lerans propter id qđ amať. Manipulus in ſini
ſtra manu ſacerdotis poſitus ſignificat xp̄i tri⸗
bulationē. Cañ.ij. Leua eiꝰ ſub capite meo. In
ſacerdote em̄ ſignificat ꝙ debet patiēter ſuffer
re tribulationē: quia in ſiniſtra manu ponitur
ſignat ꝙ ſacerdos tp̄e tribulationis debet ſe ex
ercere per bonā operationē: qꝛ manꝰ cingiť eo
manipulo ſignat ꝙ debꝫ cogitare mortiſ termi⸗
nationē. Apo.xvi. Beatꝰ qui cuſtodit veſtimē
ta ſua: quo ad primum ne nudꝰ ambulet ⁊ appa
reat cōfuſio nuditatis ſue quo ad ſecundū. Qui⸗
tū veſtimētuꝫ eſt ſtola per qđ ẜꝫ rationale ſigni
ficať mortificatio carnis. vñ ponitur ad moduꝫ
crucis ad repreſentandū ꝙ ſacerdos debet por
tare crucē penitētie in corde ſuo. vñ apoſtolus
mortificationē ieſu xp̄i corꝑe veſtro circunferē
tes ⁊ repſentat ligaturaꝫ qua chriſtꝰ fuit ligatꝰ
ad columnā vel aliā colūnā: ẜm autem compen.
theo. Iſtud indumentū ſignat ꝑſeuerantiā lon
ganimitas quam dꝫ habere ſacerdos. Unde ꝑ⸗
ſeuerātia ẜm Tullium eſt in re bene conſidera
ta ſtabilis ⁊ perpetua ꝑmanſio. De illa perſeue
rantia loquitur Chriſoſtomꝰ. d. Tolle ꝑſeueran
tiā nec obſequꝫ mercedē habebit: nec laudē for
titudo cui ꝯcordat illud. Mat.x. Deiqꝫ nō qui

ꝯperit ſed qui ꝑſeuerauerit vſqꝫ in finē hic ſal-
uus erit. Stola ſignat in chriſto obediētie hu-
militatem: qꝛ factus eſt obediēs vſqꝫ ad mortē
ad Phil. Paulus. qꝛ collū cingit ſignat in ſacer-
dote obedientie humilitatē: qꝛ ad modum cru-
cis ſup pect⁹ diſponit̃ ſignat ꝙ ſacerdos debet
habere in corpe xp̄i cōtinuā meditatiōem: qꝛ a
dextera in ſiniſtram dirigitur ſignat ꝙ̄ debet
frequēter reuoluere in aīo ſuo celeſtis: premij:
⁊ huius exilij cōparationem. Iſa. lx. ca. Sextuꝫ
indumentū ē caſula ſeu infula quod indumētuꝫ
operit oēs alias veſtes: ⁊ preeminet oīb⁹ alijs:
⁊ ſignificat charitatem que preeminet oīb⁹ vir-
tutibus: qꝛ nullus actus meretur dici meritori-
us niſi ſit informat⁹ charitate ſm̄ omnes doct.
theolo. Ip̄a eī charitas ē forma mater ⁊ excellē-
tior omnium virtutum ſm̄ beatum Auguſt. xv.
de tri. Iſti dono nullum eſt excellētius. ⁊ ſm̄ a-
poſtolum. i. ad Chor. xiij. Ubi dicitur nunc au-
tem manēt fides: ſpes: ⁊ charitas. tria hec ma-
ior his autem eſt charitas ⁊c. ipſa eniꝫ charitas
operit multitudinē peccatoruꝫ. i. Pe. iiij. Et ſꝫ
ꝓſperum in ſuo lib. de vita contēplatiua. idcir-
co caſula q̄ cooperit alia veſtimēta ſignat chari-
tatem ⁊c. ⁊ rep̄ſentat illud veſtimentū indumē-
tum purpureum quo milites circundederūt ie-
ſum. Johā. ix. Ueſte purpurea circundederunt
eum: ſm̄ autē compen. theo. repreſentat ꝑfecti-
onē charitatis quam debet habere ſacerdos et
ſic in idem redit. ¶ Queritur quare ſunt ſex in-
dumenta ⁊ nō plura nec pauciora. Solutio ſm̄
Innocen. ratiōe: quia ſex ſunt officia debita ſa-
cerdotib⁹ ſaltem ſimplicibus cathetiſare bapti-
ſare: predicare: confiteri. ligare: ⁊ ſoluere. ami-
ct⁹ cogruit primo. alba ſecūdo ⁊c. Itē rōne nu-
meri: qꝛ ſenari⁹ eſt ꝑfectus numerus cui⁹ partes
aliquo te reddunt ſuum totum nec plus nec mi-
nus. ¶ Querit̃ quare in veteri teſtamento erāt
q̄ttuor. Solutio ſm̄ Innoc. Qꝛ illis ꝓmittebā-
tur tēporalia: quaternari⁹ autē numer⁹ conue-
nit tēporalibus ſeu corꝑalib⁹ propter quattuor
qualitates quattuor elementoꝝ. Senarius eñ
numer⁹ eſt numerus ꝑfectionis: qꝛ in ſexto die
perfecit deus ſuū opus: vt habet̃ Gene. i. c. De
veſtimētis epiſcopalib⁹ ſupſedeo ⁊c. ¶ Querit̃
an ſacerdos ſine iſtis indumētis ſacerdotalib⁹
poſſet celebrare. R̄ndet̃ ſm̄ cōpen. ſeptē ſacra-
mentoꝝ ꝙ q̄ntum ad virtutē ſacri ſacerdos po-
teſt celebrare ſine indumētis ſacerdotalib⁹: q̄a
ad cōficiendū hoc ſacramētū req̄ritur caracter
ordinis ſacerdotalis ⁊ nō aliud. Sed q̄ntū ad in-
ſtitutionē eccleſie ꝓpter honeſtatē ⁊ reuerētiā
ſacri veſtes requirūtur: ⁊ ſi ſacerdos abſqꝫ ipſis
indumētis celebraret: licꝫ ꝯficeret: tñ peccaret

mortaliter eccleſie inſtitutiōeꝫ ⁊ mandatū trāſ-
grediendo. Et talis tenetur adire dyoceſanū vl̃
ſummū pōtificē pro optinēdo abſolutione ⁊c. ⁊
hoc quo ad tertiā ꝑticulā. ¶ Quātū ad quartaꝫ
partē in q̄ auc. noſter docet ſignificationē illo-
ruꝫ que imediate adminiculātur ſacro euchari-
ſtie ibi deſignat lignū cruc ara ⁊c̄. Eſt notādū
ꝙ altare deſignat crucē q̄ fuit de q̄ttuor lignis
ſicut dicit magi. in hyſtorijs. Pes crucis fuit d̄
cedro. per qd̄ deſignat̃ contēplatiōis altitudo
ſtipes fuit d̄ cypreſſo: per qd̄ deſignat̃ fama bo-
ne opinionis: trāſuerſale fuit de palma ꝑ qd̄ de-
ſignat̃ fructus iuſticie. tabula crucis fuit de oli-
ua ꝑ qd̄ deſignat̃ leuitas mīe ſm̄ cōpen. theo.
in quarto li. Et nota ꝙ altare debet eē de mate-
ria lapidea: vt hētur de ꝯſe. di. i. c. altaria vbi di-
cit̃ null⁹ celebret niſi ſupaltare lapideuꝫ ab epi-
ſcopo cōſecratū: q̄uis hēatur. Exo. xx. Altare
de terra facietis mihi. Lapideū eñ ꝯuenit eē
tum ꝓpter lapiduꝫ cōitatem. quia faciliter pñt
haberi. tum ꝓpter lapidis durabilitatem. tum
ꝓpter ſanguinis congruitatem: quoniam alta-
re ſignificat chriſtum de quo dicitur prima ad
Chorint. x. Petra autem erat chriſtus. Nec ob-
ſtat ſi dicatur ꝙ in eccl̃ia lateranenſi eſt altare
ligneum: ſuper quod dicit̃ btūs Pe. celebraſſe
vſqꝫ ad tempora beati Silueſtri: qꝛ ſeuiente ra-
bie perſecutionis nō erat certa ſtatio apoſtolis
ſed latitabāt in cauernis ⁊ celebrabant in alta-
ribus ligneis. ¶ Poſtea ſilueſter papa ſtatuit vt
omnia altaria eſſent lapidea ⁊ quod nullus ſup
illud altare ligneū niſi ſolus romanus pōtifex
celebret. Et ſi dubitetur an altare fuerit cōſecra-
tum q̄d fiēdum. So. Dicēdū eſt ꝙ ſi dubitet̃ de
eccleſijs ⁊ altarib⁹. ſ. an fuerint ꝯſecrate dn̄t ꝯſe-
crari. lxviij. di. c. preſbyteri. ⁊ ca. eccleſijs. de cō.
di. i. c. de fabrica. eccleſijs vero ſemel deo conſe-
cratis: nō debet iterum ꝯſecratio adhiberi niſi
aut ab igne exuſte: aut ſanguinis effuſione: aut
cuiuſq̄ ſeminis pollute fuerint ſi tñ fidem ſan-
cte trinitatis tenuerint illi qui cōſecrauerunt.
Item nota ſuper ſecūdū paſſum ꝙ quādo eccle-
ſia eſt polluta cimiteriū ei contiguū eſt pollutū
ſꝫ nō cimiteriū nō ꝯtiguū. Et ſi cimiteriū fue-
rit pollutū nō tñ eccleſia cū p̄ncipale attrahat
annexū ⁊ nō ecōuerſo. de ꝯſe. cc. vel alta. c. ſi ec-
cleſiam. Itē altare ſup quod celebrat̃ debet eē
integrū. i. tabula debet eſſe integra ⁊ cōiuncta
ſtipiti: aliter peccare q̄ ibi celebraret. de ꝯſe. di.
Itē ſi menſa principalis altaris moueat̃ de ſuo
loco debꝫ denuo ꝯſecrari. ſecus de tabula min⁹
principali q̄ non eſt affixa ſtipiti q̄ licet monea-
tur de loco ad locum. tñ non conſecratur. prima
c. ꝓcedim⁹. Calix rep̄ſentat ſepulchꝝ ſeu ſepul-

turā xp̄i: ⁊ debet eſſe de auro argēto vel ſtāno.
De ere vero aut auricalco eſſe nō debet ꝓpt̃ eo-
rum rubiginē que ꝓuocat ad vomitum: patena
nō dꝫ eſſe lignea nec vitrea ſed poti⁹ aurea q̄ de-
ſignat ſapiētie fulgorē: argētea deſignat mūdi-
cie candorē: ſtannea ꝯſtantie feruorē. ⁊ hoc: ſcꝫ
ꝙ de iſta triplici materia cōponerentur calix ⁊
patena fuit ordinatū in cōſilio remenſi. ⁊ habet̃
de con. di. i. c. calix ꝙ de ere ⁊ de auricalco nō fi-
ant calix ⁊ patena ꝓpter rubiginē vt dixi: etiaꝫ
ibidē d̄r ꝑ doc. ꝙ nō dn̄t fieri de ligno: qꝛ lignū
eſt nature nimis poroſe: ⁊ ſic ſanguis xp̄i ab ip̄o
calice ebiberet̃. Item de vitro nō debꝫ fieri: qꝛ
vitrū eſt nature nimis fragilis: ⁊ ſic eſſꝫ pericu-
luꝫ ꝓpter effuſionē ſanguinis. Et ſi q̄s arguerꝫ
ſic calix ſignificat ſepulchrū dn̄i: ⁊ ſepulchꝝ fuit
in lapide. igit̃ dꝫ eſſe calix de materia lapidea.
Solutio. Dicendū eſt ꝙ nō opꝫ ꝙ ſignans ⁊ ſi-
gnatū ſint de eadē materia pꝫ de circulo ⁊ vino
Calix eñ eſt vas in q̄ ſanguis xp̄i cōſecrat̃: ⁊ hꝫ
pedē per qd̄ deſignat̃ ꝙ fides noſtra in xp̄i ſan-
guine ⁊ paſſione dꝫ fundari: hꝫ ſtipitem ꝑ quod
deſignat̃ ꝙ ſpes noſtra ꝑ xp̄i paſſionē ⁊ ſangui-
nem dꝫ ſublimari: hꝫ verticē ꝑ quod deſignatur
ꝙ ꝑ chriſti ſanguinē ⁊ paſſionē debꝫ noſtra cha-
ritas dilatari. Patena. ſ. operculū calicis repre-
ſentat lapidem ſuperpoſitum ſepulchro chriſti
⁊ debet eſſe eiuſdē materie cuius eſt calix vt p̄-
miſi. Item debꝫ eſſe ſtature ſperice ꝓpter per-
fectionē rei cōtente ⁊c. qꝛ panis in patena poni-
tur ſignificatur charitas apoſtoloꝝ quādo dixe-
runt moriamur ⁊ nos cū illo: vel ſignificat ſup
patenā corp⁹ dn̄i poſitū: qꝛ xp̄s vere reſurrexit
⁊ ꝙ mulieres inuenerūt lapiem reuolutū: quia
patena ſub corporali tegit̃ ſignificat̃ fuga apl̃o-
ruꝫ qꝛ a ſubdyachono cooperta oſtendit̃ ſeu te-
net̃ ſignificat ꝙ ꝓpter timorē ſinagoge cetus
apl̃orum incluſus occultat̃: qꝛ dum oratio dn̄ica
d̄r patena diſcooperitur ſignificat ꝙ publicato
euāgelio cetus apl̃oꝝ ad predicāduꝫ roboratur
qm̄ ſm̄ Gregoriū q̄ prius vocem ancille timuit
poſtmodū vires principiū ceſus ſpreuit: qꝛ pate-
na a ſacerdote accipit̃: ⁊ ex ea ſignuꝫ crucis effi-
citur ſignat ꝙ per apoſtolos euāgelium ⁊ crux
chriſti vbiqꝫ predicat̃: qꝛ corpus dn̄i ſup patenā
ponitur ſignificat ꝙ quiuis apoſtoloꝝ pro xp̄o
immolatur: nec eſt mirandū ſi per patenā apo-
ſtoli ſignificētur: quia ſm̄ Rabanum patena di-
citur a pateo tes. ⁊ ſignificat cor apoſtoloꝝ qd̄
erat poſt reſurrectionē eis māifeſta charitate
patēs ⁊ dilatatū: vel patena patrē tenēs. Alta-
re vndiqꝫ pānis tectū ſig̃t xp̄m cui⁹ diuinitas
ſub carnis vmbraculo vndiqꝫ tegit̃. Triplex pā-
nus ſignificat in xp̄o triplicē naturā. ſ. diuinita-

tis anime ⁊ carnis. Pannus rudis deſuper tres
illos pannos ſubtiles poſitus ſignificat vite au-
ſteritatē quā ꝓ nobis xp̄s voluit ſuſtinere cor-
poralem ſm̄ Inno. ſignificat ſyndonē qua cor-
pus xp̄i inuoluebat̃: ⁊ meli⁹ illa palla extēſa que
ponitur ſub calice hoc ſignificat: ⁊ palla plicata
que ponitur ſup calicē ſignificat illud ſudariuꝫ
quo caput dn̄i tegebat̃. Johā. xx. Ubi habet̃ ꝙ
corpus ſaluatoris fuit in ſyndone munda inuo-
lutum ⁊ ſudariū capitis nō cum lintheaminib⁹
poſitum ſꝫ ſeparatim inuolutū ſm̄ eūdē Inno.
palla extēſa. Alio mō poteſt ſignificare ꝙ fides
chriſti eſt ꝑ totum mūdum dilatata: ⁊ palla pli-
cata ſignificat ꝙ dꝫ remanere in corde cuiuſqꝫ
fidelis. Et ſi queratur de qua materia debēt eē
iſti panni. Solutio. habetur in decre. di. i. cōſul-
to. vbi dicitur ꝙ nullus p̄ſumat celebrare in pā-
no ſirico aut intincto ſed in panno lineo ab epi-
ſcopo ꝯſecrato: qꝛ corpus dn̄i in mūda ſyndone
fuit ſepultum. Inter eñ oēs pannos panni li-
nei poſſunt melius mūdari. Sūma aūt mūdicia
cōdecet hoc ſacramentū: ideo notanter dicitur
in predicto decreto panno lineo. Panis ē mate-
ria corporis xp̄i: ideo ſignificat corpus xp̄i q̄ vir-
tute diuina ꝓlatione verboꝝ forme facta ſub͡a
panis trāſubſtātiatur in corpus chriſti: vinum
ſignificat ſanguinem: quia eſt materia que vir-
tute forme verboꝝ a chriſto date trāſubſtantia-
tur in ſanguinem chriſti. Aqua ſignificat ſudo-
rem quē emiſit ſaluator noſter ante paſſionē dū
ꝓſtratus in terrā oraret patrem in orto. Et ſi-
militer ſignificat aquā q̄ exiuit de latere ei⁹ in
cruce. Job. xix. Ex latere xp̄i exiuit ſanguis et
aq̄ liber ſcript⁹ ſignificat v̄ba q̄ ſaluator nr̄ ꝓtu-
lit. In quo libro xp̄i miſteria deſignātur: iō plo-
rabat ioh̄s. Apoc. v. Uidēs ꝙ nullus erat dign⁹
aperire librū donec venit agn⁹ q̄ occiſus eſt cu-
ius locum tenet ſacerdos dū aperit illū librū: iō
caueat ꝙ ſit agn⁹. i. ſine macula ſalteꝫ mortali ⁊
non edus inter edos. i. dānatos i extremo iudi-
cio collocandus. Math. xxv. Ex hoc quo ad q̄r-
tam partē. ¶ Quātum ad quintā partem in qua
auctor noſter docet q̄d ſit materia iſtius ſacra-
mēti in ſp̄ali ⁊ q̄d ſit forma. ibi in miſſa forma
ſunt v̄ba ieſu bn̄dicta. Eſt notandū ꝙ materia
iſti⁹ ſacramēti eſt panis ⁊ vinū ⁊ forma ſunt v̄ba
q̄ ꝓtulit xp̄s ſaluator noſter in cena. ſ. illa hoc ē
eñ corpus meū ⁊c. ⁊ hic eſt eñ calix ſanguinis
mei ⁊c. Et q̄uis in principio illius capituli de h̄
fuerit facta aliqua declaratio. eo ꝙ textus au-
ctoris faciebat mētionē. Tamē hic ſp̄alius intē-
do elucidare. Primo p̄mittendo ꝙ materia eu-
chariſtie eſt duplex. Nā quedā ē neceſſaria alia
eſt debita ſm̄ compendium theologie libro. vi.

Materia neceſſaria eucbariſtie ē panis frumē
tarius:q: ſine illo nō pōt fieri ꝯſecratio. mate
ria ꝟo debita eſt ꝙ panis ille ſit aſimus:q: lʒ in
fermentato pane poſſit ꝯfici vt faciūt greci. tñ
boc nō dʒ fieri. Primo q: panis aſimus cōgruit
inſtitutioni q: xp̄s dedit diſcipulis ſuis corpus
ſuum cōfectū in tali materia. ſecūdo q: xp̄s fuit
ſine omni fermēto peccati. ideo conuenientior
materia corporis xp̄i eſt panis aſimus ꝙ̄ panis
fermentarius:q: fermentum dicit corruptionē
in ſacra ſcriptura ꝙ debeat eē panis frumētinꝰ
patet. Job.xij. Ubi xp̄s cōparauit ſe grano fru
menti. dicens niſi granum frumenti cadens in
terra mortuū fuerit ipſum ſolū manet. Tamen
ſi aliquantulū de alijs granis cōmiſceatur cum
frumento dum tamen ſpeciem nō mutat nō im
pedit quin ex illo pane poſſit ſacramētum eu
cbariſtie celebrari ꝙ panis debeat eē aſimꝰ. ptʒ
q: xp̄s cōfecit prima die aſimoꝝ. etiam fuit figu
ratum. Exo.xi. Ubi dicit decima die mēſis buiꝰ
tollat vnuſquiſqʒ agnū ꝑ familias ⁊ domos ſuas
⁊ ſeruabit eū vſqʒ ad quartādecimā diē menſis
buius imolabitqʒ eū vniuerſa multitudo filio
rum iſrael ad veſperū ⁊ ſeqtur ſeptē diebus nō
inuenitur fermentatū in domibꝰ veſtris. Ex qbꝰ
error grecoꝝ ꝯuincit q̇ dicūt ꝙ q̄rtadecima lu
na agnꝰ erat imolādus:ſʒ xp̄s ꝑuenit quartāde
cimā lunā qȯ ꝓbāt per illud Jo.xiiij. Ante diē
feſtū paſcbe ⁊c. Dicūt em̄ ꝙ illa dies feſtus erat
dies quo imolabat agnꝰ. boc etiā ꝓbāt ꝑ illud
qȯ dr̄ Jo.xviij. Qm̄ paraſceue noluerūt iudei in
trare ꝑtoriuʒ ne ꝯtaminarētur ⁊c. Ergo vr̄ ꝙ in
die qua xp̄s fuit crucifixus a iudeis erat come
dendꝰ agnꝰ. Certū eſt aūt dicūt ipſi ꝙ xp̄s illam
diē preuenit qua erat licitū comedere fermēta
tum. Ex quo greci inferūt xp̄m ꝯfeciſſe in pane
fermētato. Sed cōtrariū br̄. Marci.xiiij. Ubi
dr̄ ꝙ prima die aſimoꝝ paſcba comedit: ⁊ certū
eſt ꝙ illa eadē die ꝯfecit. iō dicit Jnno. ꝙ xp̄s
preuenit lunā quartādecimā imo ſicut erat pre
ceptū legis. Exo.xi. Luna aſſiſtēte quartadeci
ma agnū comedit. Jlla aūt die iudeis nō erat li
citū veſci fermētato. vñ Exo.xi. Sic dr̄ quarta
decima die vſqʒ ad veſperū comedetis aſimā vſ
qʒ ad diē.xxi. eiuſdē mēſis ad veſperā. ſi igit ſit
verū ꝙ xp̄s decimaquarta die agnū comedit ⁊
eadē die ꝯfecit certū ē ꝙ in aſimis ꝯfecit:nec va
let ꝙ greci adducūt. ſ. ꝙ xp̄s ante diē feſtuʒ paſ
cbe comedit agnū q: dies feſtus paſcbe erat q̇n
tadecima luna ſm̄ illud Exo.xi. Et in quintade
cima die ſolēnitatē celebrabitis altiſſimo dño.
Nā quartadecima nō erat ſolēnis niſi tm̄ ad veſ
perā. Ante igit buc diem feſtū dn̄s paſcba cuʒ
diſcipulis celebrauit luna q̄rtadecima i qua co
medebatur azima ⁊ ſic ꝯfecit in azimis. Ad illȯ
q̇a dictū eſt ꝙ iudei nō introierūt ꝑtoriū ne cō
taminarētur ſʒ mādicarēt paſcba ⁊c. Jnno. ſol
uit dicēs ꝙ paſcba capit pluribꝰ mōis. Uno mō
idem eſt ꝙ dies. vt ibi appropinquauit dies fe
ſtus azimoꝝ qui dr̄ paſcba. Luc.xxij. Alio modo
paſcba idē eſt ꝙ ſolēnitas vt Jo.xiij. Ante diē
feſtū paſcbe. Alio mō paſcba idē eſt ꝙ agnꝰ. vt
Matb.xxvi. Ubi vis paremꝰ tibi comedere pa
ſcba. Alio mō paſcba idē eſt ꝙ bora vt ibi ſcitiſ ꝙ
poſt biduū paſcba fiet. Alio mō idē eſt ꝙ azima
vt ibi parate nobis paſcba vt mādicemꝰ. Uñ in
quolibet ſeptē dierū nō poterāt introire preto
rium ne ꝯtaminarētur ſʒ comederēt paſcba. id
eſt azima. Sic pʒ q̇d ſonat pridie q: decima lu
na venit xp̄s. ſcʒ in die ramiſpalmarū ⁊ in quar
tadecima lūa fecit paſcba de agno tipico ⁊ poſt
ea oſtēdit veritatē inſtituto altaris ſacramento
vñ verſus. Cādida triticea tenuis nō magna ro
tunda. Expers fermēti non mixta ſit boſtia xp̄i.
Aliqne iſtarū ponūtur de cōgruitate ⁊ nō de ne
ceſſitate ⁊c. ſcd̄m Bona. Panis corpꝰ dat aiam
vinū quoqʒ ſignat. Eſt aqua ꝓ ꝑplo xp̄i virtute
redēpto. Uinū em̄ ē materia illa q̄ ꝟtute diuina
trāſubſtātiatur in ſanguinē corꝑis xp̄i. ſuꝑ quo
eſt notandum ꝙ alia eſt neceſſaria alia debita.
Materia neceſſaria eſt vinū q: ſanguis xp̄i nō
pōt in alia materia cōfici ꝙ̄ in vino. Materia
vero debita eſt ꝙ aqua vino miſceat. Et boc du
plici rōne. Prima q: talis materia ꝯuenit inſtitu
tioni q: xp̄s ſanguinē ſuum ſub tali ſpecie dedit
iuxta illud Prouer.x. Bibite vinū qȯ miſcui vo
bis nec ſufficit aliꝰ ꝙ̄ ſacerdos aquā cū vino in
calice ponat vel ſaltē dyacbonꝰ ex ꝑcepto ſacer
dotis eo ꝙ ſacerdos mediꝰ eſt inter deū ⁊ ꝑplm
⁊c. ſcd̄m cōpen. ſeptē ſacramētoꝝ. Secūda rōne
q: talis etiā cōuenit ſignato q̇a eccl'a q̄ ꝑ aquā ſi
gnificatur xp̄o ꝑ fidem ⁊ cbaritatem iungitur.
vnde in Apo. Populi multi aque multe. Jtem
vinū reqritur ad deſignādum effectuʒ buius ſa
cramenti qui eſt leticia ſpūalis quia vinum leti
ficat cor boīs. Jtem xp̄s ſe viti cōparauit. Jo.
xv. Cum dicit. Ego ſum vitis vera ⁊c. ¶ Querit
bic vtrū poſſit cōfici ab aceto vl' agreſta ⁊c. So
lutio. Dicendū ꝙ ſi ſit iam ꝑfecte acetum ꝙ nō
pōt cōfici ex aceto. vñ dicit Pbs. viij. metba. ꝙ
ex aceto nunꝙ̄ ſit vinum ſicut nec ex mortuo vi
num. Tamē ſi ſit aliquantulum acetoſum ⁊ non
totaliter pōt cōfici. q: ſi adbuc remanet i ſpecie
vini d agreſta dicēdū eſt ꝙ nō pōt ꝯfici q: agre
ſta ē extra ſpeciē vini ⁊ nondū ē vinū. de muſto
pōt cōfici q: ſpeciē vini bʒ ⁊ vinū eſt de cō.d.ij.
ca. Cū oē crimē circa mediū. Tamē ꝓpter impu
ritatē muſti niſi ſit in caſu neceſſitatis ex muſto

nō debet cōfici. vñ ꝟſus. Uinū de vite ꝓ xp̄i ſan
guie mitte. Muſto ꝯficit ſʒ agreſta nō vel ace
to. Ex qbꝰ apparet euidēter ſm̄ oēs tbeologos
⁊ canoniſtas ꝙ materia buiꝰ ſacri eſt panis fru
mētinus aſimꝰ ⁊ vinū vitis ⁊c. cui vino adiūgit
aq̄:q: ex latere xp̄i exiuit ſanguis et aqua i paſ
ſione. Jtem ꝓpter ſignificationē vt viſum fuit
q: ꝑ boc deſignat vnio fidelis populi ad ipſum
xp̄m q: per aquā ꝑpl'us xp̄ianus deſignat: vt in
Apo. aq̄ ml'te ꝑpl'i multi: ⁊ ꝑ mag. ſen.xi.d.iiij.
⁊ boc eſt ſatis manifeſtū. ¶ Queritur ſi aqua nō
admiſceatur vino in calice nūquid impedit ce
lebratio. Solutio. Dicēdū eſt ꝙ aque admixtio
cū vino nō eſt de eſſētia ſacramēti: q: ſine aqua
poſſet boc ſacramentū ꝯfici ꝑ mag.xi. diſti.iiij.
Peccaret tñ qui illā ſciēter ponere dimitteret
¶ Querit ꝯſequēter nūquid debet tm̄ poni de
aq̄ ꝙ̄tum de vino. Solutio. Nō imo aq̄ dʒ poni
in minima ꝙ̄titate vt ſtatī abſorbeat a vino ad
denotandū ꝙ nos xp̄o incorporemur ⁊ nō ipſe
nobis. alioq̇n em̄ ſi vinū ab aqua vinceret cōſe
cratio impedit ſm̄ compē. tbeo.li.vi. de con.d.
ij.c.ij. Q: xp̄s ꝑpl'm catbolicū ſibi vniuit qȯ de
ſignat ꝯmixtio modice aque cū vino i calice q:
ꝑpl's modicꝰ eſt reſpectu xp̄i. Jtem querit vtrū
ſufficiat ſi aq̄ ponat i calice ab alio qui nō ſit ſa
cerdos. Solut. Mixtio aque ad vinū ē ſacra
mētalis: ⁊ ideo dʒ fieri a ſacerdote vl' a dyacbo
no. vt premiſſum eſt poſt offertoriū vel in ꝑnci
pio miſſe ſm̄ bona. ⁊ boc ꝙ̄tū ad materiā buiꝰ
ſacri. ¶ Quātum ad formā eſt notandū ꝙ ꝑ vir
tutē verboꝝ que ſicut forma buiꝰ ſacri trāſub
ſtātiatur panis ⁊ vinū in corpꝰ ⁊ ſanguinē cbri
ſti. Jſtius em̄ ſacramenti due ſunt forme vna ſu
per panē ⁊ alia ſuper vinū. forma qua panis trā
ſubſtātiatur in corpꝰ xp̄i bec eſt. Hoc eſt em̄ cor
pus meū: q: alia verba: ſcʒ quod pro vobis ⁊ ꝓ
multis tradet in remiſſionē peccatoꝝ que ad
iecerunt euangeliſte nō ſunt de eſſentia forme
Similiter nec illa verba. Accipite ⁊ mādicate
ex boc oēs ſm̄ mag. ſen. viij. diſti.iiij. ⁊ ſm̄ oēs
tbeologos tamē ſacerdos peccaret ſi omitterʒ
q: trāſgrediret ꝯſtitutionē ſeu inſtitutōeʒ eccl'e
Forā ꝟo ſuꝑ vinū q̄ vinū trāſubſtantiat in ſan
guinē xp̄i eſt bec que ſeqtur. Hic ē em̄ calix ſan
guinis mei. Jlla em̄ verba ſunt de eſſentia for
me in quibꝰ tota virtus ſacramēti cōſiſtit. Jlla
autem verba noui ⁊ eterni teſtamenti myſteriū
fidei qui pro vobis ⁊ ꝓ multis effundetur in re
miſſionē peccatoꝝ non ſunt de eſſentia forme:
ſed de bene eſſe. et ad declarationē effectus ſa
cramenti ſcd̄m mag. ſen. viij.iiij. ⁊ ſcd̄m Jnno
cen. ¶ Queritur primo circa primam formam
quid demonſtrat iſtud ꝓnomen boc. ibi boc eſt
enim corpꝰ meū ⁊c. Solutio. Dicēdū eſt ꝙ boc
demōſtrat ſubſtātiā panis qui ꝟtute verbi tran
ſit in corpus xp̄i inſtātanee: ideo illa orō nō ſo
lum eſt indicatiua: ſed etiā operatiua: propter
quod vere demōſtratur panis: ſed ſub accidēti
bus ſenſualibꝰ quiquidem panis vere tranſit in
corpꝰ xp̄i virtute verbi operatiui. ¶ Queritur
quare ponit ibi iſtud verbū eſt: q: iſta forma eſt
operatiua: modo eſt nō importat operationeʒ.
Solutio. Dicendū eſt ꝙ illa oratio eſt: eſt opa
tiua nō opatione ſucceſſiua: ſʒ inſtātanea. Et ꝓ
pter boc ponit verbū ꝑſentis tꝑis eſt ⁊ nō erit
Jtem q: nō eſt operatiua rei noue: ſed eius ter
minus eſt ens actu cōpletū in quo nulla ſit mu
tatio in qȯ etiā trāſit panis ⁊ ꝓpter boc meliꝰ
pōitur eſt: ꝙ̄ ſit: q: circa corpus xp̄i nulla cadit
mutatio ſm̄ Jnno. ⁊ ideo bec orō. boc eſt enim
corpus meū eſt ſingularis quare in ore alterius
a ſacerdote eſſe falſa: q: illud verbū eſt non no
tat ibi ſimulationē: ſed veritatē cōuerſionis pa
nis in corpꝰ xp̄i. ¶ Querit vtꝝ bec dictio enim
ſit de eſſentia forme. So. Dicendū eſt ꝙ nō: ſʒ
eſt de inſtitutione eccleſie: ideo peccaret graui
ter q̇ omitteret: ponit em̄ aduerbiū affirmādi
ad denotandū ꝙ eſt veritas infallibilis. ¶ Que
rit quare ponitur corpꝰ: q: meliꝰ videret poni
ſubſtātia de vi nōis vt eſſet cōuerſio ſubſtātie
in ſubſtātiā. Solu. Dicendū eſt ꝙ ibi eſt ſignū
corporis miſtici qȯ eſt eccleſia ⁊ ob boc melius
dr̄ corpus ꝙ̄ caro: q: caro eſt bomogeneū. corpꝰ
ꝟo etberogeneū: ⁊ ideo magis cōuenit cū cor
pore miſtico qȯ eſt ex diuerſis ꝑtibꝰ cōſtitutū.
¶ Querit quare ponitur meū: quia ſacerdos dū
cōficit nō loquitur de ſe ſed de xp̄o. Solut. Di
cendū eſt ꝙ quicq̇d eſt bic effectiuū ꝯſecratōis
ſit virtute verbi increati ⁊ ꝓpter boc meliꝰ dr̄
meū in ꝑſona xp̄i ⁊ ꝓ xp̄o: q: totū ſit eius virtu
te. Dictis vero iſtis verbis ſacerdos eleuat cor
pus dn̄i in medio altaꝛ cū magna deuotōe ⁊ at
tentōe in altū vt poſſit videri ab aſſiſtētibꝰ. per
qȯ deſignat ꝙ xp̄s in medio mūdi eleuatꝰ eſt i
cruce ꝓ redēptiōe oīm. Et q: ſemel eleuatꝰ fuit
in cruce illi q̇ pluries in altari eleuāt faciūt cō
tra ſignificationē ⁊c. Jtē ſacerdos eleuādo ni
bil dʒ dicere nec aliq̇d iter formā ſuꝑ panē ⁊ ſu
per vinū interponere poſt eleuationem corꝑis
dicit ſacerdos. Similimō poſtea ꝙ̄ cenatuʒ ⁊c.
Sacerdos accipit calicē. Mat.xxij. Silr' ⁊ cali
cē poſtꝙ̄ cenauit ⁊ dixit illis ꝟbis ꝯſecratiuis
bic ē ei calix ſanguis mei ⁊c. Sacerdos eleuat
calicē ⁊c. ⁊ illȯ dʒ fieri ſimilimō cuʒ magna ma
turitate tā in ꝓlatione ꝟboꝝ ꝙ̄ in attentione ⁊
modo eleuādi ⁊ ꝙ nō fiat aliqua additio vel ſu
ſtractio. Jtē nō dʒ fieri magna iterpoſitio ſm̄

Jnno. imo debẽt dici verba forme ꝯtinue ſine
aliqua īterruptōe. ¶ Querit̄ quare pōit̄ hic: q̄
deberet demōſtrare xp̄i ſanguinē: ⁊ tñ nō facit
īmo calicē. So. Q̄ in hoc ſacr̄o ſignificat̄ ſan-
guis xp̄i vt effuſus in preciuꝫ ⁊ adminiſtratꝰ in
potū. Sanguis aūt neutrū dicit de ſe expreſſe:
ſꝫ ꝑ cōiunctionē: ideo hic nō demonſtraret ſan
guinē de ſe exp̄ſſe niſi cū calice ſꝫ Jnno. ⁊ Bo
nauē. Calix em̄ in ſcriptura qñqꝫ accipit̄ ꝓ paſ-
ſione. vt Math. xx. Poteſtis bibere calicē quē
ego bibiturus ſuꝫ. qñqꝫ accipit̄ ꝓ potu. vt i p̄s.
Calix meꝰ inebriãs ꝙ̄ p̄clarus eſt ⁊c. ⁊ hic trãſu
mitur ad ꝯtẽtum methonomiace. ſ. ꝙ ꝑ caliceꝫ
ītelligit̄ vinū ꝯtẽtū in calice qđ eſt materia hu
ius ſacramẽti. Alij dicūt ꝙ ponit̄ calix: q̄ xp̄s
ꝯfecit in calice. Math. xxij. Silr̄ ⁊ calicē poſt-
ꝙ̄ cenauit ⁊c. vt ſicut dicit̄ bibe calicē vini. id-
circo ꝓpter iſtã duplicē acceptationē meliꝰ dr̄
hic eſt calix ſanguinis ⁊c. ꝙ̄ hic eſt ſanguis: vt
det intelligere vtrūqꝫ non tñ pōt dici de corꝑe
hic eſt cibꝰ corporis: q̄ corpus de ſe hꝫ rōnē ci-
bi ſed ſanguis nō niſi in calice ꝓpinatꝰ nec eti
am rōnē effuſi ⁊c. Jtē mei pōitur eadē rōe qua
ponebat̄ meū in forma corꝑis ⁊c. ¶ Querit̄ q̄re
dicitur noui ⁊ eterni teſtamẽti. Solutio. Dicē-
dū eſt ꝙ itelligitur ſic. noue ac eterne ꝓmiſſio-
nis xp̄s eſt mediator ſꝫ Jnnocē. ¶ Querit̄ qua
re ponit̄ q̄ pro vobis ⁊ ꝓ multis effundetur ⁊c.
So. Sanguis xp̄i effuſus fuit ꝓ oībus q̄tū ad
ſufficiētiã nō tñ q̄tū ad efficaciã: q̄ nō in oībꝰ
fecit ſaluationē ſꝫ Jnno. ⁊ oēs doctores theo.
¶ Querit̄ vtꝝ illa cōuerſio ſit ſubita an ſucceſſi
ua. So. ſm Bona. Dicendū eſt ꝙ eſt ſubita: q̄a
licet ꝓbatio verbi ſit ſucceſſiua tñ illa cōuerſio
fit ꝑ verbum increatū qđ oꝑatur in inſtãti. Vñ
certū eſt ꝙ quando totū dictū ē: totuꝫ factū eſt.
ſed qñ dñs faciat ipſe ſolus nouit. ¶ Querit̄ vtꝝ
xp̄s priꝰ ꝯfecerit ꝙ̄ verbum ꝓtulit. Sol. Omiſ
ſis alijs opinionibꝰ dicenduꝫ ē ꝙ ſemel v̄ba di-
xit eis dãdo virtutē dicendo cōfecit ſacr̄ꝫ inſti
tuit ⁊ formã ap̄lis dedit. Et cum dr̄ bñdixit ⁊c.
Dicendum ē ꝙ illa bñdictio fuit q̄dã gratiarū-
actionis ꝓmiſſio ꝓpter nr̄aꝫ eruditionē vt oſtē
dat nobis nō debere attractare aliquē cibuꝫ ni
ſi preuia bñdictione. Jtē querit̄ vtrum añ fre-
gerit ꝙ̄ ꝯfecerit ⁊c. Solu. Dicēdū ē ꝙ duplex
eſt fractio vna ad ſignificandum quã facit ſacer
dos ⁊ de iſta dictū fuit ſuperiꝰ. alia fractio ē ad
diſtribnendū ⁊ ſic fregit xp̄s vt diſtribueret di
ſcipulis. lꝫ fractio ſp̄ fiat i ſpēbꝰ. Tunc ad queſi
tum. dicēdū eſt ꝙ priꝰ ꝯfecit ꝙ̄ fregit ⁊ ꝙ̄ dede
rit diſcipulis ſuis ⁊c. ſm Jnnoc. ⁊ Bonauē. ⁊c.
¶ Querit̄ vtrū panis conuertat̄ in totum xp̄m.
So. ſm doc. ſup. xi. di. iiij. ſen. Dicendū ē ꝙ pa-
nis ꝯuertit̄ in illđ cū quo hꝫ ſilr̄itudinē. q̄. g. pa
nis hꝫ ſimilitudinē tm̄ ad corpꝰ ⁊ v̄bū ſctificãs
ſcꝫ hoc eſt corpus meū ſignificat panē cōuerti
in corpꝰ. panis nō ꝯuertitur in diuinitatē: nec
in ſanguiem nec in aīam: ſed in corpꝰ tm̄mō: tñ
corpus nō eſt ſub ſacr̄o ſine iſtis q̄m ſãguis eſt
ibi rōne commixtionis ſiue cōnexionis ſiue ex
naturali cōcomitãtia. aīa ratione cōcomitãtie
⁊ diuinitas ratione vnionis. Silr̄ dicendū eſt
ſuo modo de cōuerſione vini qđ cōuertitur in
ſanguiem ꝓpter ſilr̄itudinē qua hꝫ vinū ad ſan-
guiem: nihilominꝰ tñ ē ibi ſub ſacramẽto diui-
nas aīa corpꝰ nō rōne ꝯuerſionis ſꝫ ex naturali
cōcomitãtia ſeu rōne indiuiſionis. ſm Bona.
¶ Querit̄ vtrū xp̄s ſit tantus in hoſtia q̄tus fu
it in cruce. Solut̄. ſm magi. ſen. x. di. iiij. ⁊ ſcđm
doc. ibidē eſt notandū ꝙ ſubſtãtia panis nō cō-
uertitur in q̄titate corꝑis nec in aliud accidēs
ſꝫ ſolum in ſubſtãtiã q̄ ſubſtãtia inter alia p̄di
camenta eſt nobilius p̄dicamentū ꝑ oēs ph̄os.
Jtē ſubſtētia đ ſe nō eſt q̄d vi uſibile: imo oino
indiuiſibile niſi hoc faciat mediãte q̄titate q̄ ſi
bi adheret qua q̄titate ſubſtracta non poterit
diuidi ⁊ ſubſtracta qualitate nō poterit videri.
vñ aliter eſt xp̄s in celo ⁊ aliter in hoſtia. lꝫ vbi
qꝫ totus q̄m in celo eſt ſubſtãtia mediãtibus di
menſionibus ꝓprijs. i. ſub ꝓp̄a q̄titate ⁊ menſu
ra. ſ. tantus quãtus fuit in cruce ſub corꝑe glo-
rificato. in hoſtia v̄o eſt ſubſtãtia eiꝰ tota nō me
diantibꝰ dimēſionibꝰ ſuis: iō in corpore dimēſio
nes ſequūtur quãtitatē. Jn ſacremẽto autem ſe
quūtur ſubãm: ideo quãtitas ⁊ alia accidētia ꝓ
pria corporis xp̄i nō ſunt ibi ex vi ſacramẽti ſūt
tamen ibi ſm rei veritatē ex naturali cōcomitã
tia accidentis ad ſubiectū. ¶ Querit̄ vtrum for-
me iſte que dicūtur ſup panē ⁊ ſuper vinum ex-
pectent ſe operãdo. So. Dicēdū eſt ſm. b. Tho.
ſup. viij. di. iiij. ſen. ꝙ nō: q̄ ſi vna forma expecta
ret aliam tūc ſacerdos eleuãs hoſtiã nō oſtēde-
ret pp̄lo corpus xp̄i: ſed ſolū panē: ⁊ ſic faceret
populū ydolatrare ⁊c. in hoc cōueniūt oēs doc.
Ex hoc querit̄ ſi ſacerdos dicat formã ſup panē
cum intētione ⁊c. q̄nis nō diceret formã ſup
vinū ſi ibi eſſet verū corpus xp̄i cōſecratū. So.
Dicendum eſt ꝙ ſic: q̄ nec corpꝰ ſine ſanguine:
nec ſanguis ſine corꝑe tamen grauiter peccareꝫ
qui faceret: q̄ ſanguis diuiſim a corpore conſe-
cratꝰ ſignificat ꝙ ſãguis xp̄i a corꝑe fuit diuiſus
ſup i paſſione. vñ. Joh. xix. De latere xp̄i exiuit
ſanguis ⁊ aqua ⁊c. Verſus. Panis mutatur for
ma remanēte priore: ſed non eſt talis qualis ſen
titur in ore. ¶ Queritur vtrum in ſacramento
eucbariſtie accidentia ſint ſine ſubiecto. Solu
tio. Dicendum eſt ſcđm doc. ſup. xij. di. iiij. ſen. ꝙ

accidentia ſunt ibi ſine ſubiecto miraculoſe: ⁊ h̄
pluribus de cauſis ſm. b. Tho. vna ratione q̄tū
ad ſignificationē: q̄ ſpēs ſine ſubiecto exiſtētes
expreſſius ducūt in corpus xp̄i qđ ſub eis ꝯtine
tur. ſi eñ haberēt ſubm̄ ducerēt īmediate ī ſub-
iectum illud. Scđa cauſa ꝓpter effectū qui eſt
vnio mēbrorꝝ ad caput qđ ſit ꝑ fideꝫ. Et ideo in
hoc ſacramento opꝫ eſſe aliquid ſuper naturaꝫ
per qđ intellectus noſter aſſueſcat ea q̄ ſunt no
ſtre fidei credenda. Tertia cauſa q̄tuꝫ ad vſum
q̄ eſt ſpūalis cibus: ideo cōpetit ꝙ nullū ſubſit
accidētibꝰ ſubiectū. ¶ Quarta cauſa q̄tum ad ꝑ-
fectionē: q̄ hoc ſacramētum ē ꝑfectiſſimum: iō
omnia q̄ ſunt in hoc ſacramēto altiſſimum ſta-
tum accipiunt ſicut ꝙ ſubſtantia panis in corpꝰ
glorioſum diuinitati vnitū cōuertitur ⁊ ꝓpter
hoc etiã accidētibus datur in hoc ſacramēto ſi
ne ſubiecto eſſe apđ deū eñ nihil eſt īpoſſibile.
Jtem deus plures pōt facere ꝙ̄ homo poſſit in
telligere vel imaginari: ſed plures populi po-
fuerunt dimēſiones eē ſine ſubiecto: ḡ fortiori
rōne hoc pōt deꝰ facere: q̄ ſm. Act̄. in li. de cau
ſis ꝓma cauſa vehemētioris īpreſſionis eſt ſup
actum cauſe ſcđe ꝙ̄ ip̄a cã ſecunda. Jtem intel-
lectus humanꝰ pōt intelligere accidens non cō
mittendo ſubiectuꝫ ꝑ vim abſtractiuã: ergo ip̄e
deus fortiori rōne pōt facere accidens eſſe ſine
ſubiecto. ⁊c̄. ¶ Queritur vtrū ſpēs huius ſacra-
mēti poſſint nutrire: q̄ virtute diuina hñt eam
dem virtutē quã prius habebãt ⁊c. Sol. Dicen
dum ē ꝙ ille ſpēs nutriūt ſm btm̄ Tho. ſup. xij.
diſt. iiij. ſen. ⁊ hoc pōt apparere ſenſibiliter: q̄ ſi
ī magna q̄titate ſumãtur auferunt famē ⁊ ſitiꝫ:
ergo ſatiant ſm cōpen. theo. li. vi. ⁊ ſic inferat̄: ḡ
hoc ſacramentū ſoluit ieiuniū. dicendum eſt ꝙ
non q̄ alio modo ſumitur ꝙ̄ alia nutrimēta: q̄
non eſt illa nutritio ſm ordinam nature. ⁊ ideo
non ſoluit ieiunium. Et hoc q̄tum ad quintam
partem diuiſionis iſtius capituli. ¶ Quantū ad
ſextam ꝑtem in qua auc. noſter docet q̄s ſit mi-
niſter iſtꝰ ſacramēti ibi preſbyter hoc ſacrat. eſt
notandū ꝙ ſacerdos eſt miniſter ꝓprius huius
ſacramēti: ideo cū materia ⁊ forma req̄ritur ꝙ
ſit ſacerdos: ⁊ ꝙ ſacerdos ꝓferat v̄ba ꝯſecratio
nis ſup̄ materiã cū intētione ꝯſecrãdi: ſm mag.
xiij. diſt. iiij. ¶ Pro cuiꝰ maiori declaratōe eſt no
tandum ꝙ aliud ē intētio ⁊ aliud attētio. Jntē
tio eñ ſemꝑ eſt neceſſaria vel ſpālis vel gn̄alis
Attētio aūt nō eſt de ſubã ſicut qñ rapitur mēs
in ꝓlatione verborꝝ ad alia qđ quãdoqꝫ cōtin-
git ex infirmitate: quãdoqꝫ ex negligētia vel in
curia: ⁊ tunc eſt peccatum. Jtem non ſolum req̄
ritur intētio ꝯſecrãtis: ſed etiã iſtud ſacramen-
tum inſtituētis. vnde ſi aliquis ſacerdos ſtaret
in foro ⁊ ſup oēs panes ꝓferret formã verborꝝ
etiã cū intētione ꝯſecrandi nō ꝯſecraret: ⁊ hoc
nō eſſet ꝓpter defectū virtutis verborꝝ cū ſacer
dos vna vice poſſet ꝯſecrare tot hoſtias qui to
ti mūdo ſufficerent ſi eſſet neceſſitas eccl̄e: ſed
hoc ꝓcedit ꝓpter defectū intētionis illius qui
hoc ſacramētum inſtituit q̄ non intēdit ꝙ cum
tali ludibrio vel ſtultitia fieret ꝯſecratio: ſed ꝓ
vtilitate vel neceſſitate eccl̄e generalis vel par
ticularis: ⁊ h̄ ſm cōpen. theo. li. vi. ⁊ ſm Jnno.
ſm Bona. vero eſt dicēdum ꝙ virtute verborꝝ
non fit cōuerſio niſi aſſit intentio. ⁊ intētio con
cors inſtitutioni eccleſie. Jnſtitutio autē eccl̄e
eſt conuertere ad vſum fideliū vnde virtus ex-
tendit ſe ad tantã materiã q̄tam pōt ſacerdos
conficere que debeat ſimul in vſus fidelium: et
ſic patꝫ ꝙ ſacerdos volēs conficere totum panē
in foro ⁊c. nihil facit. Sꝫ videt̄ ꝙ laycus poſſit
cōſecrare q̄ homo nō cōſecrat virtute ꝓpria ſꝫ
virtute dei. Modo bonꝰ laycus magis eſt par-
ticeps diuine virtutis ꝙ̄ malus ſacerdos: ergo
magis pōt bonꝰ laycus ꝯſecrare ꝙ̄ malus ſacer
dos. ¶ Jn oppm̄ arguitur ſic. Jllud ſacramentū
offertur ad recōciliandū nos deo: ergo eſt offi-
cium mediatorꝝ. ḡ cuꝫ ſacerdotis ſit eſſe mediū
inter deū ⁊ populū ſoli ſacerdotes hoc ſacramē
tum cōficere poſſunt. Solu. Dicendū ē ꝙ ordo
eccleſie deriuatꝰ ē ab ordīe celeſtis hierarchie.
vnde ſicut in ordinibus diuerſis angelis diuer
ſi actus debētur: ita ⁊ in eccleſia militãte ad di-
uerſos actꝰ diuerſi ordines applicãtur: ordines
eñ eccleſie diſtingui nō poſſunt ꝑ diuerſitatem
interioris bonitatis q̄ ignota ⁊ indeterminati
ſunt gradus eius hitus eñ virtutū nō ſunt po-
nendi: vt ꝓbat ph̄s in li. ethi. ⁊ ideo ꝙ vnꝰ poſ-
ſit actū quē alius nō poteſt nō cōuenit ex diuer
ſitate bonitatis vel malicie ſed ex poteſtate ſu-
ſcepta quã habet vnus ⁊ nō alius. ⁊ ideo q̄ lay
cus poteſtatē cōſecrandi nō accipit ſua bonitas
q̄tacunqꝫ ſit nō iuuat eū vt ꝯſecrare poſſit ſm
btm̄ Tho. ſup. xiij. diſt. iiij. ſen. ¶ Queritur vtruꝫ
ſacerdotes heretici ſciſmatici et excōicati poſ-
ſint cōſecrare. Solutio. Omne illud quod per
conſecrationē datur vbi ad miꝰ caracter īpmit
tur eſt ꝑpetuū: ideo ſicut baptiſmꝰ q̄ ꝑ ꝯſecratio-
nem datur nunq̄ amittitur q̄tuncūqꝫ aliq̄s in
hereſim labit̄ vel ſciſma vel excōicationem ita
nec ſacerdotalis ordo aliq̄mō amitti pōt vt dic̄
btūs Aug. Jō tales ꝯſecrãt q̄uis ad ſuã ꝑniciē
⁊c. ſm. b. Tho. xiij. diſt. iiij. ſen. ⁊ ſcđm cano. dum
modo ſeruetur debita forma materia ⁊ intentio
de con. diſt. ij. c. q̄d ſit ſanguis. xxiiij. q. i. c. pudē-
da. cō. q. i. in ſumma. ⁊ idem dicendum eſt de de-
gradato ꝙ pt̄ ꝯſecrare obſeruãtis materia ⁊ for

ma ⁊intētione ſm Tho.di.xiiij.iiij.ſen.⁊ ſm ala.
lau.⁊ tan.ar.i.q.i.c.neqꝫ.⁊.c.qđ quidā.i.q.i.c.do
minus declarauit.⁊.e.q.c.ꝗ ꝑfectionē.de cō.di.
iiij.c.nō in nobis:⁊ cā ē: qꝛ ordo ſemel habitus
nō admittit ꝓpter caracterā qui ē ſignū in aīa
indelebile ꝙuis depoſitꝰ puetur executione or
dinis.ideo ſi celebret grauiter peccat tranſgre
diendo inhibitioneꝫ:⁊ ꝙ degradatus retineat
ptātem ꝯficiēdi.pꝫ:qꝛ qñ recōciliat non iteruꝫ
reordinatur:ꝗ ordinē non amiſit ⁊ per ꝯñs pōt
ꝯſecrare. ratio ē.h. Tho. ſupra.xiiij.di.iiij.ſen.
¶ Queritur vtruꝫ miſſa boni ſacerdotis magis
valeat ꝙ miſſa mali. Solutio. Dicenduꝫ eſt ſm
beatū Tho.ſup.xiiij.di.iiij.ſentē.ꝙ de miſſa po-
ſſuntꝰ loqui dupl'r. Uno modo ꝙtuꝫ ad id qđ
eſt eſſentiale in ea.ſ. corpꝰ xp̄i ⁊ ſic a quocunqꝫ
dicatur miſſa equaliter bona ē. Uñ Aug. in li.
de corpore dñi in myſterio corporis et ſanguis
dñi nihil a bono maius nihil a malo minus ꝑſi
citur ſacerdote:quia non in merito cōſecrantis
ſed in verbo ꝑficitur creatoris ⁊virtute.ſſ.⁊ illđ
dicitur opus operatum. Alio modo poſſumus
loqui de miſſa ꝙtum ad illud qđ eſt ānexum. ſa
cramēto:⁊ ſic miſſa boni ſacerdotis melior ē qꝛ
non ſolum habꝫ efficaciā ex opere operato ſed
ex opere operāte.manifeſtum eñ ꝙ cibus pre-
paratus a mūdo miniſtro ſeu tractatus iocūdiꝰ
ſumitur ꝙ ab īmundo ſic a ſimili miſſa boni ſa-
cerdotis đ: acceptabilior deo ꝙ miſſa mali ſa-
cerdotis dū tamē non credat miſſa excellere in
ſubſtātiali.hoc ſm Bona.⁊ Alber.in ſuo ꝯpē.
Theo. ¶ Queritur ſi ſint quīdecim hoſtie cōſe-
crāde ſupra altare⁊ ſacerdos nō credat eſſe niſi
duodecim:vtrū ille quindecī erunt conſecrate.
Berēgarius archieps̄ cōpoſtelanus magiſter
in theologia Pariſieñ. Ad iſtud dubiū reſpon-
det cum diſtinctōe tali:qꝛ aut ille cōſecrās intē
dit oēs hoſtias ꝗ ſunt ante ſe quotquot ſunt cō
ſecrate. Et tamen nō credit ꝙ ſint niſi duodecī
⁊ tunc oēs ſunt cōſecrate. aut intendit ꝑciſe cō-
ſecrare duodecim ⁊ nō plures.⁊ non determiat
ꝗ ſunt ille duodecim. Et tunc dicit idē Beren-
garius ꝙ nulla eſt cōſecrata:qꝛ qua ratione di-
ceretur ꝙ vna non eſt cōſecrata eadē ratione di
ceretur ꝙ nec alia. Ideo ſacerdos qñ hꝫ ꝯſecra
re plures hoſtias nō dꝫ ſe determiare ad certū
numerū.ſꝫ debet hr̄e intētionē qđ ꝯſecret qđ ē
ante ſe ⁊c̄. ¶ Queritur quō xp̄s pōt eſſe ī diuer-
ſis locis ſub ſacramēto:qꝛ eſt totus ſub qualibꝫ
hoſtia vbicūqꝫ fuerit. Sol. Deo cōuenit eē vbi
qꝫ ſimpliciter ꝓprie creature ꝯuenit eſſe in vno
loco tm̄ corpus xp̄i aūt medio mō ſe hꝫ de cor-
pore xp̄i:cū eñ ſit creatura nō dꝫ equari creato
ri in hoc ꝙ vbiqꝫ eſt in hoc vero ꝙ eſt vnitum

diuinitati dꝫ excellere alia corpora vt ſimul in
locis plurimis poſſit eē ſub ſacramēto altaris
ſcđm cōpen.theo. ¶ Querit an ſacerdos in pctō
mortali exiſtens ad celebrandū accedēs peccet
grauiter. Sol. Dicendū eſt ꝙ ſacerdos cū ꝯſcīē
tia peccati mortalis ad celebrandū accedens iu
dicium ſibi manducat et bibit non dijudicans
corpus xp̄i.i.ad Cor.xi. Ideo debet accidere ve
re contritus ⁊ ꝯfeſſus ſi copiā ſacerdotis habe
at quā ſi habere nō poſſit ꝯterat ſi cogat eum
neceſſitas celebrare ⁊ habeat ꝓpoſitum ꝯfiten
di poſtmodū duꝫ habuerit oportunitatē ⁊ copi
am ſacerdotū ⁊ citius ꝙ poterit ſcđm oēs do-
ctores theologie. ¶ Querit ſi ſacerdos ſe ſciue
rit in peccato mortali ⁊ cōtritionē nō habuerit
⁊ neceſſitate ad miſſam celebrandā accedit aut
forte in miſſa peccatū eius memorie occurrerit
⁊ de illo nō penituerit nunqđ pōt celebrationē
trāſire aut certim a cōione abſtinere. Solutio.
Dicendū eſt ꝙ nō: qꝛ ſacerdos habet in ſe quod
poteſt ſeparare ad ſacramētum ꝯficiendū ⁊ ſu-
mendum.ſ. cōtritionē ⁊ ꝓpoſitum ꝯfitendi vñ
licet cum ꝯſciētia peccati mortalis peccet mor-
taliter:tñ grauius peccaret ſi cōſecrationē pre-
termitteret ⁊ ſe cōſecrare ſimularet:qꝛ populuꝫ
deciperet adorando panem pro corpore ⁊ vinū
pro ſanguine xp̄i:ideo nullo modo dꝫ ꝯſecratio
nem ſimulare ſil'r poſt ꝯſecrationē nullo modo
debet a ꝑceptione ſacramēti abſtinere: cuiꝰ rō
eſt qꝛ eucariſtia nō ſolum eſt ſacramētum: ſed
etiam ſacrificiū.quicūqꝫ ergo ſacrificiuꝫ offert
debet eſſe particeps ſacrificij quod offert. Sa
cerdos vero accedēs ad altare offert ſacrificiū
pro populo ⁊ ſe diſpenſatorē ſacrificij oſtendit:
⁊ ideo primū dꝫ eſſe particeps ſacrificij huiꝰ iđ
neceſſariū eſt quotiēſcūqꝫ celebrat ꝙ corpus ⁊
ſanguinē xp̄i ſumat.de con.di.ij.c. relatum.⁊.c.
peracta.⁊.c.reperimus.e.di. Cōmunio eñ ſacer
dotis ſignificat xp̄s ꝙ poſt reſurrectionē cum
diſcipulis comedit. Act.i. ¶ Queritur ſi panis
conuertatur in carnē ⁊vinū in ſanguinē vt mul
totiens conſuenit vtrum ſacerdos debeat ſume
re. Solutio. Dicendū eſt ꝙ non ſed debet in lo-
co reuerēti reponi ⁊ conſeruari.de con.di.ij.ca.
De hac quidē cuiꝰ textus talis eſt.de hac quidē
hoſtia que in chriſti commemoratione fit edere
licet de illa vero quā chriſtꝰ in ara crucis obtu-
lit ſcꝫ carne viua ſcđm ſe nulli edere licet. ſꝫ de
bent fundi orationes ad deum vt reuertat ad
ſpeciem panis ⁊ ſi ſic debet ſumi. ſin auteꝫ debꝫ
cuſtodiri vt ſuperius dicitur ⁊ debꝫ haberi alia
materia ⁊ conſecrari ſm rationale. ¶ Queritur
vtrū ſacerdos maculatꝰ de nocte ꝑ pollutioneꝫ
ſeminis dormiendo debeat a celebratione ceſſa

re cū ipſe dñs dixerit eſtote ſancti: ꝗa ego ſan-
ctus ſum. Solu. Dicendū eſt ꝙ nocturna pollu
tio qñqꝫ impedit celebratōem ⁊ ſumptionē eu-
chariſtie ex neceſſitate ⁊ qñqꝫ nō ex neceſſitate
ſed ex ꝯgruitate ⁊ honeſtate. Propter cuiꝰ vlte
riorē declarationē eſt ſciēdū ꝙ qñ pollutio no-
cturna ex pctō mortali ꝓcedit de neceſſitate i-
pedit. Nocturna eñ pollutio ex pluribꝰ cauſis
ꝓcedit. Primo ex cauſa extrinſeca ſicut ex illuſi
one demonuꝫ que qñqꝫ ꝓuenit ex defectu ⁊ ne
gligentia ꝑparationis ad deuotionē ⁊ orōnē:⁊
talis negligentia qñqꝫ eſt veniale peccatum et
qñqꝫ mortale ſm ꝙ maior eſt ⁊ locus datur dia
bolo:⁊ ꝓ tali defectu quē homo ſit ex ſua negli
gentia ꝓceſſiſſe tenetur ſacerdos a celebratōe
⁊ alius a cōmunione ceſſare. Si vero talis illu-
ſio ꝓcedat ſeu ꝓueniat ex demoniorꝫ nequitia
volentium homīes a ſumptione euchariſtie re-
trahere ⁊ ſacerdotes a celebratione qđ ſepe cō-
tingit circa feſtiuitates in quibꝰ debet populus
cōmunicare ⁊ ꝓpter hoc non eſt abſtinendum:
quia talis illuſio qñqꝫ ceſſat ꝓpter aſſumptōeꝫ
euchariſtie ſicut legitur in vitis patrum.quan-
doqꝫ autem talis pollutio procedit ex cauſa in-
trinſeca ſpirituali ꝗ ſine peccato ſit ſicut cū ali-
quis ſtudendo circa vicia carnalia ꝓpter letio-
nem vel predicationē ad ea ꝓpalāda vel etiam
cōfeſſiones audiēdo:⁊ hoc ſine delectatiōe car
nali. Sed ſola infirmitate carnis ⁊ talis pollu
tio non impedit celebrationem nec euchariſtie
ſumptionē. qñqꝫ autē prouenit ex cauſa intrin-
ſeca ⁊ cum pctō.ſ.qñ ꝓuenit ex cogitatione pre
cedente ⁊ delectatōe carnali que qñqꝫ eſt pctm̄
mortale.ſ.qñ ꝯſenſus in hoc habet:⁊ tūc de ne-
ceſſitate eſt abſtinēdum. Si autē ſit pctm̄ veni
ale.ſ.qñ nō habet ꝯſenſus:tunc nō eſt abſtinen
dum de neceſſitate:ſed de ꝯgruitate ⁊ honeſta-
te. Qñqꝫ autē talis pollutio ꝓuenit ex ſola de-
bilitate nature ſicut patiunt infirmi.qñqꝫ ꝓue
nit talis pollutio ex nimia ſuꝑfluitate cibi ⁊ po
tus ⁊ ſic ꝓpter dubium ſpeciei pcti:ſcꝫ an ſit ve
niale an mortale abſtinendū ē iuxta oīm cōſili-
um ſapientum qñqꝫ ꝓuenit talis pollutio ex ſu
ꝑfluitate nature ſeu ſeminis. Et quia hoc nō ꝓ
cedit ex voluntate ſed potiꝰ ex nature corrupti
one nō eſt abſtinēdum a celebratōe nec a ſacra
menti ſumptōe. In oībus eñ his modis pollu
tionum que ex mortali pctō ꝓcedunt.debet ſa-
cerdos abſtinere a celebratōe ⁊ aliꝰ a cōmunio
ne de neceſſitate dicta die ⁊ etiā tot diebꝰ quo-
uſqꝫ mens vagatione ceſſauerit. In his vero ꝗ
ex veniali ꝓcedunt abſtinendum eſt: non ex ne
ceſſitate:ſed ex cōgruitate ⁊ honeſtate. Ex hec
oia intelligunt qñ ſacerdos nō tenet ad officiā

dum:qꝛ ſi de neceſſitate oporteret eum pro po-
pulo celebrare dꝫ ꝯfiteri ſi poſſit habere copiā
ſacerdotū ⁊ ſi nō poſſit ꝓpter abſentiā ſacerdo
tis cōterat cum ꝓpoſito ꝯfitendi ⁊ accedat ad
celebrationē ſm cōpen.ſeptē ſacramentorꝫ. Eti
am a ꝓpria vxore ē abſtinēdum añ cōionē tribꝰ
aut ꝙttuor aut ꝗnqꝫ diebꝰ:vt habet đ cōſe.di.ij.
ca.oīs hō. ¶ Queritur vtruꝫ ſacerdoti leproſo
ꝓhibeat celebrare. Solu. Dicendum eſt ꝙ ꝓhi
betur.tñ ſm notata ſup capitulū tua nos extra
de cle.egro.⁊ ca.de rectoribꝰ. Sacerdos lepro-
ſus nō dꝫ in pñtia ppl'i celebrare:pōt tñ a lijs le
proſis ad ptē ⁊ in ſecreto celebrare ſi vult:⁊ idē
tenet Hug.ibiđ. ¶ Querit quot miſſas dꝫ cāta-
re ſeu celebrare ſacerdos in die. Solu. Dicēdū
eſt regulariter ꝙ nullꝰ dꝫ dicere miſſam niſi ſe-
mel ī die ⁊valde felix eſt qui vnā digne celebrat
in.c.ſufficit.de con.di.i.⁊ de cele.miſſa.c.te refe
rente.⁊.c.ꝯſuluiſti. Excepto die natiuitatis dñi
in quo celebrentur tres ꝑ vnū ſacerdotē:vt ha-
bet de cō.di.i.c.nocte ſancta.ſm glo.ca. conſu-
luiſti. Ubi dr̄ ꝙ in die natiuitatꝭ dñi dicūt tres
miſſe ꝓpter myſteriū qm̄ prima ꝗ dicit ī media
nocte repñtat tp̄s añ legē in quo hoīes erant ī
tenebris:⁊ ideo dr̄ de nocte. Scđa miſſa repre
ſentat tp̄s ſub lege ī quo hoīes inceperūt ꝑ di-
cta ꝓphetarꝫ ꝑcipere non tñ clare:ideo dr̄ in au
rora. Tertia miſſa repñtat tp̄s grē:⁊ ideo dr̄ de
die:vel ſm rōnale dicunt tres ꝓpter tres nati
uitates xp̄i. Prima eſt eterna qua naſcit ex deo
patre:ideo dr̄ in introitu miſſe dñs dixit ad me
filiꝰ meus es tu ego hodie genui te ⁊c.⁊ dicitur
de nocte ad oſtendendū ꝙ illa natiuitas eſt no
bis obſcura ⁊ occulta.vñ Eſa. Generatōem eiꝰ
quis enarrabit.ſ.iſtā generationē eternaꝫ. qua
ſi dicat nullus. Secunda miſſa repñtat natiui-
tatem ex virgine que ꝑtim fuit occulta:ideo dr̄
in aurora.vel ſm rōnale repñtat natiuitatē ſpi
ritualē qua naſcitur xp̄s in aīabus iuſtorꝫ ꝑ gra
tiam:ideo dicit. Lux fulgebit in introitu.i.lux
gratie. Tertia miſſa repſentat generatōem tē-
poralē qua natus eſt de virgine: ideo cantatur
in introitu. Puer natus eſt nobis.ſm Iohā.be
leth. Alio modo quia p̄ma miſſa ꝑtinet ad gña-
tionem eternam de patre ſine matre. Secunda
miſſa ꝑtinet ad generationē que fuit de matre
ſine patre.ſ.de tēporali. Tertia miſſa quaſi com
pacta eſt quia ſpectat vtrāqꝫ ad temporaleꝫ per
hoc quod dicitur in introitu. Puer natꝰ eſt no-
bis ad eternam:per hoc qđ dicitur in euāgelio.
In principio erat verbum ⁊c. ꝙuis ſbi verbum
caro factum eſt loquatur de vtraqꝫ.tñ ſi neceſſi
tas vrgeret poſſet ſacerdos vnam miſſam cele-
brare de die ⁊ aliam mortuis: vtputa ſi de ma-

ne celebrauerit ⁊ occurrerit ꝙ cadauer ſit hu-
mādū poteſt ad euitandū ſcandalū amicoꝝ ſi
male contentaretur celebrare vnā aliā. Itē ſi
ſit aliquis in articulo mortis ⁊ petat corp⁹ xpi
ſibi dari ⁊ ſacerdos nō habeat hoſtiā cōſecratā
poteſt iterū celebrare. Itē propter neceſſitatē
nuptiarū ſcꝫ ſi ſint nuptie celebrande ⁊ tempus
artatum ſi per ꝓhibitionē eccleſiaſticā vt ante
ſeptuageſimā: ⁊ ſic de alijs temporalibus prohi
bitis ab eccleſia poteſt celebrare vnā aliā miſ
ſam. Item propter neceſſitatē debiti. ſ. ſi vnus
ſacerdos habeat duo beneficia annexa q̄ nō ha
bēt redditus q̄ ſufficiant duob⁹ ſacerdotib⁹: et
ſi ſint talia beneficia que debeāt hr̄e in vna die
duas miſſas pōt ſacerdos in vna die in vtroq̄
illoꝝ beneficioꝝ celebrare in. c. te referēte. ⁊. c.
conſuluiſti. extra de cele. miſſa. Tamen non cre
do ꝙ in iure inuenietur p̄ceptum expreſſum de
vnica tm̄ miſſa celebranda cum in oībus capitu
lis quibus ſit mentio de iſta materia ponat̄ il-
lud verbum ſufficit qḋ non importat vnicā tan
tum: tamen conſuetudo eccleſie hoc habet: ideo
nullus debet facere contra eam ⁊ ſi faciat pec-
cat ⁊ debet puniri. ¶ Queritur vtꝝ poſt ſumpti
onē ſanguinis in prima miſſa ſacerdos qui de
bet celebrare aliam miſſam poſt debeat ſumere
vinū vel aquā in p̄ma miſſa ⁊c. ꝓ abſolutione.
Solu. Dicēdū eſt ꝙ ſi ſacerdos celebret plures
miſſas. in p̄ma non d; ſumere aliquid nec vinū
nec aquā poſt ſumptionē ſanguinis: ſed q̄ntū po-
terit ſanguinē ebibat ⁊ cum lingua ⁊ labijs cali
cem tergat: ⁊ poſt aquā infundat in calice ⁊ ab-
luto eo aquā in piſcinā fundat: ⁊ ſic calice terſo
in eodē celebrare poterit. Vel alio modo faci-
at vt alij dicunt ob reuerentiā ſacramenti ſum-
pto ſanguine vinū ponat in calice ⁊ illū abluat
⁊ ablutiōes i alio calice ponat vel in vaſe mun-
diſſimo ⁊ reſeruet illud vſq̄ ad ablutōē ſecūde
miſſe: ⁊ de eo faciat ablutōem poſt ſanguis ſum
ptionē ⁊ illud ſumat. de cele. miſſa. c. ex pte. ⁊ de
con. di. v. c. ieiunij. ⁊. vij. q. i. c. nihil. Caueat tm̄ la
uādo os ſuū i ablutōe p̄me miſſe ne aliq̄s trāſ-
glutiat: quia ſi ſit ieiunus nō eſſet: nec deberet
celebrare: q: ſm inſtitutōē eccleſie ieiun⁹ d; ce
lebrare. de ꝯſe. di. ij. c. liq̄dū. Tn̄ q̄uis debeat eē
ieiunus ſm ordinē eccleſie ſi non ieiun⁹ ꝓfer-
ret verba cōſecratōis cū intētione conſecrādi
ſuper materiā debitā conſecraret: ſed peccaret
traſgrediēdo ſtatutum ⁊ ordinationē eccleſie
⁊ debet ꝓ abſolutione obtinēda remitti ad ep̄ſ
⁊c. Nota ꝙ duplex eſt ieiuniū eccleſie ⁊ nature.
Ieiunium eccl'e qḋ ſit ꝓpter mortificatōē car
nis non ſoluitur propter aq̄ vel medicine ſum-
ptionem: ⁊ illud non req̄ritur in celebratione.

Ieiunium ꝟo nature qḋ dic̄ priuationē cuiuſcū
q̄ rei requiritur i celebratione. Unde ſi ſacer-
dos poſt mediā noctē ſumpſerit vel vinū vel a-
quā vel medicinā d; illa die abſtinere a celebra
tione ſm cōmentum ſeptē ſacramētoꝝ. Sed q̄
ritur hic cū ſacerdos debeat eē ieiunus quare
xp̄s ſaluator noſter poſt comeſtionē hoc ſacra-
mentum miniſtrauit ſuis diſcipulis. Solu. ſm
Inno. Hoc fecit propter ſacramenti veritatem
vt poſt vmbrā agni tipici qui ſignificabat verū
corp⁹ xpi: videlꝫ vt poſt vmbrā ſeu figurā ime-
diate ſequeretur veritas hui⁹ ſacramēti. Item
propter dilectiōis ꝟitatē vt hoc ſacramentum
velut vltimū teſtatoris mandatum alti⁹ memo
rie cōmendarent diſcipuli. Alia ratio ad oſten
dendum ſuoꝝ diſcipuloꝝ ſobrietatē ⁊c. ¶ Que
ritur quare vltimū vinū qḋ ponit̄ in calice poſt
ſumptionē ſanguinis non trāſubſtantiatur in
ſanguinē ⁊c. Solu. Quia ſupra vltimū vinū nō
dicunt̄ i ꝟba effectiua conſecratōis ſicut ſupra
primū q̄re ⁊c. Secus eſt de oleo addito oleo ſa
cro. cauſa eſt q: iſta olea ſunt eiuſdē ſpēi. nō ſic
aūt de ſanguie xpi ⁊ vino ſibi addito. ¶ Querit̄
cū ſacerdos diſpoſitus poſſit ſemel in die cele
brare quare nō celebrat in paſceue. Solu. ſm ra
tionale i die paraſceues miſſa nō d;: cui⁹ rō eſt:
q: illḋ ſacramentū eſt figura ⁊ memoriale paſ-
ſiōis xpi que quidē paſſio tali die fuit facta. Et
ideo veniēte veritate d; ceſſare figura. Alia cā
eſt: q: ſublat⁹ eſt ſpōſus eccl'e ⁊ tali die deſcen-
dit ad inferos. Tertia cauſa eſt: q: tali die velū
tēpli ſciſſum eſt ⁊ cornua altaris trāſuerſa ſunt:
⁊ ſic nō habem⁹ vbi corp⁹ xpi cōficeret̄. ¶ Quar
ta cauſa eſt: quia moyſes dixit in Exodo re pro-
phetico ali⁹ pugnabit pro vobis ⁊ vos tacebitꝭ
¶ Nota ꝙ ſi q̄s i triduo cōfeciſſet panis fuiſſet
cōuerſus in corpus mortuū: non in vinum cum
aīa eſſet actualiter ſeparata a corpore: ⁊ ſi dica-
tur ꝙ de⁹ poterat facere ꝙ aīa veniret ad corp⁹
viuificādū ſub ſacro. dicendum ē ꝙ nō: q: ſi vi-
uificaret corpus ſub ſacro viuificaret illḋ in ſe-
pulchro cū ſit idē corpus nūero. Itē officium
iſtius diei capite caret: q: xp̄s caput nr̄m nobis
ſublatum ē: nec i illa die damus oſculū pacꝭ ꝓ
pter oſculū iude: nec aliquē i illa die ſalutamus
eo ꝙ iudas ſalutatōe xp̄ꝫ tradidit. In iſta enī
die due lectōes legūt̄: q: ꝓ duob⁹ pplis paſſus
eſt xp̄s. ſ. ꝓ hebreo ⁊ gētili. iō vna lctōnū ſupta
eſt ex lege. ſ. ex leuitico. Altera a ꝓphetꝭ q: xpi
paſſio ⁊ lege p̄figurata fuit a ꝓphetꝭ p̄dicta. tra
ctus q̄ttuor ꝟſuū ſigt̄ ꝙ p xpi paſſionē hō q̄ ex
q̄ttuor elemētis cōponitur redimitur tract⁹ ꝓ
lixior denotat magnū bellum dauid cōtra goli
am. i. xpi ꝯtra diabolum. ſ. luciferꝝ. Paſſio ei df

ſine titulo. Cum aūt venitur ad illā pter paſſio
nis diuiſerūt ſibi veſtimēta mea. Tunc duo ſub
dyachoni duos pānos albos altari ſuppoſitos
tollunt quod quattuor milites xp̄m crucifigen
tes de illis veſtibus fecerūt ad hyſtoriā repſen
tat vel illa remotio pānoꝝ fugā ſignificat apo-
ſtoloꝝ qui erant quaſi veſtes xpi. veſtis enī incō
ſutilis nō fuit ſciſſa ſed ſortē miſerūt ⁊c. per q̄
deſignat̄ ꝙ vnitas eccleſie nunq̄ potuit ſcindi
ab hereticis vel ſciſmaticꝭ: q: nō eſt ſapiētia cō-
tra deū. xp̄s enī cū in cruce pateretur ꝓlixe ora
uit decantās. x. p̄s. ſ. Deus d̄s meus reſpice in
me vſq̄ vd In te dn̄e ſperaui. Et cū veniſſet ad
illū locū In man⁹ tuas dn̄e cōmēdo ſpm̄ meum
emiſit ſpiritū oſtēdens nobis exēplū ⁊c. xp̄us
enī orauit in paſſione ꝓ ſe q̄n dicit pater clariſi
ca filiū tuū ꝓ ſuis dicēs pater ꝓ eis rogo quos
dediſti mihi ꝓ illis q̄ credituri erant i eū q̄n di-
xit pater nō tm̄ ꝓ eis rogo quos dediſti mihi
de mūdo: ſed ꝓ eis q̄ credituri ſunt in me. ita et
nos debemus orare pro nobis ꝓ oī gradu ec-
cleſie ꝓ neophitis: ꝓ gētilib⁹ ⁊ iudeis hereticꝭ
ſciſmaticis ⁊c. Pro iudeis tm̄ genua nō flectim⁹
q̄n ꝓ ipis orat̄ vt ipi iudei ludētes xp̄o genua
flectebāt. Item eſt notandū ꝙ illud qḋ d; ante
genuflectionē nō eſt oratio ſed exhortatio vt
oremus ⁊c. Itē in alijs diebus orationes ante
euāgeliū dicūtur. hac aūt die ſit ordine mutato
eo ꝙ xp̄us patiēdo orauit ⁊c. Et quare crux co-
opitur in q̄drageſima. So. Q: noſtra redēptio
fuit abſcondita vſq̄ ad paraſceuem. Dictis ora
tionib⁹ crux diſcooperitur ⁊ cātatur ecce lignū
crucis ⁊ ſalutatur: q: per crucē ſalus hoībus re
formatur poſtea crux adorat̄ ⁊c. obſculata cru
ce dn̄icum corpus ſup altare affert̄ ⁊ tūc ſacer-
dos dominicā orōnē cātat cū p̄fatione prepoſi
ta: ſcꝫ oremus p̄ceptis ſalutarib⁹ ⁊c. quod addi
dit btūs Greg. Facta cōione ſtatim veſpere cā
tātur ⁊ veſpis cātatis d; collecta miſſe: quo fa-
cto d; crux in loco reponi. ¶ Queritur q̄re cor-
pus ſub ſpecie panis reſeruatur. So. Ne aliq̄s
ſine viatico decederet ab hac vita: ⁊ hoc ordia-
uit Inno. papa. Alia cauſa q: per illos tres di-
es licitū ē cōicare ⁊ maxime gl'ioſis. Sāguis ve
ro nō reſeruatur ꝓpter periculū effuſionis. Si
autem q̄ratur vtrū vinū qḋ ea die in cōione ſu-
mitur a tactu corporis dn̄ici ꝯſecretur cum hac
die decretū ꝓhibeat ne aliq̄s ꝯſecret. dicēdum
eſt ꝙ nō: cū ad cōſecrationē requiratur verboꝝ
ꝓlatio cum intētiōe ⁊c. ⁊ nō ſolus tactus: ſꝫ he
ne tactu corporis xpi ſanctificat̄ quare eſt diffe
rentia inter conſecrationē ⁊ ſanctificationē: q:
conſecratum eſt qḋ in conſecratone tranſubſtā-
tiatur ⁊ ſctificatum qḋ per ſanctificationē ver-

horum efficitur ſine trāſubſtātatione vel ſācti
ficatū d; quod tactu rei ſancte efficit̄ magis re
uerēdum. ſm Iob. beleth. ¶ Queritur quare in
tribus diebus: ſcꝫ mercurij iouis ⁊ veneris tene
bre dicūtur. Solutio. Quia poſito xp̄o in cruce
fuerunt tenebre per tres horas: ſcꝫ a ſexta vſq̄
ad nonā ſole patiēte eclipſim nō naturalē: ſꝫ mi
raculoſam: ⁊ ideo ob memoriā tanti miraculi il
las tres horas per tres noctes repreſentamus
¶ Queritur quare iſtis tribus diebus mercurij
iouis ⁊ veneris officiū tenebraꝝ dicitur ita al
ta voce ⁊ officium diurnū dicitur ſilenter. So-
lutio. Quia per nocturnū officium tenebrarū ſi
gnificatur ꝓphetia ꝓphetarū qui a pte que de
xp̄o erant ventura nunciauerūt remota formi-
dine ſpūſancto dictante. Per officiū vero diur
nū ſignificat̄ predicatio apoſtoloꝝ ideo d; ſilen
ter: q: apoſtoli aut oīno tacuerunt aut occulte
p̄dicauerūt. Itē q̄rit̄ de illis verſiculis qui dicū
tur cum Kyrie poſt benedictus ⁊c. quid ſignifi
cant. Solutio. Dicendū eſt ꝙ ſignificāt lamen-
tationes ⁊ dolores mulierū que a galilea ieſum
fuerant ſecute. inter quas erāt maria. Magda
lena: maria Iacobi: ⁊ maria Salome plorātes
iuxta ſepulchrū. ¶ Queritur q̄re nō pulſant̄ cā
pane in illis tribus diebus. Solu. Q: per cam-
panas ſignificantur paſtores ⁊ p̄dicatores qui
tunc ceſſauerūt ergo ⁊c. Quomō ergo eſt pulſan
dum. So. Dicēdum ē ꝙ eſt pulſandum tabulis
ligneis. Tabula lignea xp̄m ſignificat qui de li-
gno clamabat ⁊ orabat dicēs. Pater dimitte il-
las q: neſciunt quid faciūt. Tūc ergo ligno pul
ſatur: q: ſolus xp̄s p̄dicator tunc hēbat. ¶ Que-
ritur quid de cādelis. Dicendum eſt ꝙ in can-
delarū numero eſt diuerſitas: tm̄ cōiter ponun
tur quindecim candele quaꝝ duodecim ſignifi
cant apoſtolos. ⁊ tres ſignificāt tres marias: q̄
oīs laudes dei tunc tacuerūt: tm̄ marie minus
timētes q̄ntum poterāt circa xp̄m verſabāt. No
tāter vna cādela poſt aliā extinguit̄. et nō oīs
ſimul ad denotādum ꝙ diſcipl'i nō oēs ſimul re
liquerūt ieſum mgr̄m eoꝝ: ſꝫ vnus poſt alium.
Q̄ḋ vna ſola q̄ in aliaꝝ eſt nō extinguitur: ſꝫ oc-
cultat̄ ⁊ poſtea in aptū ducit̄ ⁊ luce illius medio
alia luminaria eccl'ie reaccēduntur ſignificat ie
ſum q̄ licꝫ videat̄ ſm corp⁹ extinct⁹: tm̄ viuebat
ſm diuinitatē q̄ ill' erat occl'ta poſtea reſurgēs
cū luce clariſſima ſuis diſcipl'is ſe manifeſtauit
q̄n in mentib⁹ eoꝝ charitate iam extinctis illu-
ſtratione ſua iterum reaccendit ſm Io. beleth.
¶ Queritur quare in p̄ncipio tenebrarū non d;
Domine labia ſicut in alijs matutinis ⁊c. Sol.
Quia xp̄us caput noſtrū nobis aufertur nec d;
Deus i adiutoriū: q: pcuſſo paſtore noſtro nos

oues illius a quo auxiliū petamus nō babemꝰ
Inuitatoriū nō dicitur vt nō inuitemur ꝑ boc
ad prauū cōſiliū iudeorū contra ieſum factum.
Ad lectiones benedictio nō petitur: q͛ paſtor
qui gregi ſuo benedicat non babet. In princi
pio eñ aliarū lectionū dicitur Iube dñe bñdi-
cere: ⁊ formatur vox imperfecte. ſcꝫ dñe ad deno
tādū ꝙ nullus eſt ꝑfectus in boc ſclo: In fine
lectionū dicitur. Dieruſalem bieruſalē ꝯuerte
re ad dñm. d. t. ⁊c̄. ad denotādū ꝙ ſi velimꝰ deū
recupereare quē amiſimꝰ ꝓpter pctā noſtra ꝙ
debemus nos cōuertere ad pniam. Itē legūt
lamentationes Diere. ad denotādū ꝙ debemꝰ
deplorare mortē xp̄i. Quare antipbona de be-
nedictus ⁊ ip̄e pſalmus ita alta voce cantat ex
tinctis cādelis. Solu. Dicēdum ꝙ boc ſignifi-
cat tumultū cobortis quā iudas adduxit cum
gladijs ⁊ fuſtibus cōprebēdere ieſum. ¶ Nota
ꝙ a dñica in paſſione vſqꝫ ad paſcba nō dr̄ Glo
ria patri, cauſa eſt q͛ ex illiꝰ omiſſione ſignatur
iudeorum ingratitudo. Secūdo q͛ ex illiꝰ omiſ
ſione ſignat vituperiorū xp̄i multitudo. Tertio
vt omittēdo gloria patri ⁊c̄. occurrāt nob̄ pene
xp̄i ad memoriā quibꝰ ſumus liberati ⁊c̄. De ꝑ-
cuſſione ſcānorū ꝓpter alapas quas xp̄us dñs
ꝓ nobis ſuſtinuit. ¶ Querit quare altaria denu
dātur in die cene. Solu. Altare ſignat xp̄m. nā
deus p̄cepit in lege altare de terra facietis mi
bi. glo. altare de terra eſt xp̄s natus de virgie.
vñ p̄s. Veritas de t̄ra orta eſt. i. xp̄s de virgine
⁊c̄. Nudatio vero altaris ſignat xp̄m in paſſiōe
nudatū. vnde partiti ſunt veſtimēta mea. Alio
mō pōt dici altare nudatū qñ xp̄us a ſuis diſci
pulis fugientibus ⁊ nomen ip̄i us tacentibus
relinquitur. ¶ Queritur quare vino ⁊ aqua alta
re ſpergitur. Solutio. Ad deſignādum ſāgui-
nem redemptiōis ⁊ aquam regeneratiōis que
de latere xp̄i fluxerunt qñ fuit in cruce lancea-
tus. ¶ Queritur quare ramis altare cū vino et
aqua ſꝑgit. So. Ad deſignādū coronā ſpineā
qua coronatꝰ eſt xp̄s ⁊ amara flagella q̄ paſſus
eſt. In principio officij ſabbati totus ignis dꝫ i
eccleſia extingui. poſtea debet excuti cū calibe
⁊c̄. poſtea debꝫ bñdici cū cruce ⁊ aqua bñdicta.
Deinde bñdicitur cereus ⁊ accenditur ⁊ duo ꝑ
ui cerei ab vna parte vnus ⁊ ab alia parte alius
inter quos magnus ſtatuitur cereus. Ignis q̄
ante nouū ignē in eccleſia erat ſignificat vete
rem legem: ꝙ ignis extinguitur ſignificat ꝙ
oīa legalia veteris legis in paſſiōe xp̄i comple-
ta ſunt ⁊ extunc debuerunt ceſſare. Si lex de q̄
ignis extrabitur ſeu excutitur xp̄us eſt ſuꝑ quē
ſicut firmā petram eccleſia eſt edificata: ⁊ aqua
ſpūſſancti ignis procedit. Cereus illuminatus
⁊ renouatus ſignificat ꝙ xp̄s reſurgens a mor-
tuis in carne glorioſa verus deus apparuit: vel
ſignificat xp̄m ſplēdore diuinitatis illuminatū
Duo parui cerei ſignificant ſanctos veteris et
noui teſtamēti qui per xp̄m ſunt illuminati: vel
duo parui cerei ſignificāt ꝓpbetarum ⁊ apoſto
lorum doctrinā que cū xp̄o concordat. ꝑ alios
cereolos accenſos ⁊ igne magni cerei ⁊ alia lu-
minaria ſignat ꝙ oēs eccleſie fideles illuminā
tur igne. ſſ. qui procedit a patre ⁊ filio. Crux de
incenſo facta in cereo repreſentat veſpertinū
ſacrificiū legis quod imolationē xp̄i in ara cru
cis factam in veſpere mundi prefigurauit ꝙ in
eius paſſione fuit cōpletum: ꝙ cereꝰ a dyacbo-
no benedicitur in aliquibꝰ eccl'ijs ſignificat ꝙ
xp̄s reſurgens ſe primo mulieribus manifeſta-
uit ⁊ ꝑ eas que ſunt debiliores ſexus gl'iam ſue
reſurrectionis diſcipulis manifeſtauit. Et boc
fecit dñs ad denotādū ꝙ ſicut morꝭ initiū per
mulierē intrauerit mūdū ita ꝑ mulierē mūdo
nunciaret reꝑatio. ¶ Mulieres eñ debēt gau
dere primo q͛ in paradiſo formate. Scdō quia
xp̄s natus eſt ex muliere. Tertio q͛ mulier pri-
mo renūciata eſt noſtra reparatio in reſurrecti
one ſaluatoris noſtri. ſm Ioban. beletb ⁊ cete
ros. Lectiones eñ q̄ leguntur in ſabbato deſi-
gnant ꝓceſſum noſtre captiuitatis a principio
vſqꝫ ad paſſionē xp̄i ⁊c̄. Lectis lectionibus ſine
titulis q͛ xp̄s caput noſtrum nondū nobis red-
ditur itur ad fontē cū letania ⁊ peracto baptiſ-
mo fontali redditur cū letania ad cborum. Dei
de incipitur miſſa a kyrieleyſon: q͛ introitꝰ nō
dicitur: q͛ caput noſtrum xp̄us nondum nobis
redditur a kyrieleyſon incipitur vt antiqua cō
ſuetudo miſſaꝝ incipiēdi que fuit ante celeſtinū
papam repreſentetur gloria in excelſis dicitur:
quoniā angeli pro renatis baptiſmate in celis
gloriātur. Epiſtola vero de Paulo cōmuni ſer-
mone debet legi q͛ doctrinā apoſtolorū ſigni-
ficat que iam in baptiſatis eſt publicanda. Re
ſponſoriū ſeu graduale nō cantatat q͛ baptiſati
nōdum per opa in virtutibus gradū fecerunt.
Alleluya qd̄ eſt vox āgelica ideo cātatur q͛ an
geli pro baptiſatis a ſeruitute dyaboli ereptꝭ ⁊
ad fidē ꝯuerſi gloriant. Sed q͛ cōuenit ip̄os la
borare q̄diu ſunt in boc mundo: ideo dr̄ tractꝰ
laudate dñm. Offertoriū ſubtacet ad denotādū
ꝙ mulieres ſilenter ad monumentū venerunt
Cōmunio quoqꝫ nō dr̄ q͛ baptiſati nōdum com
municauerūt: nam in die paſcbe cōmūnicare de
bent. Deinde facta ꝯmunione: veſpere cantant
ſtatim ante collectam ⁊ cū vno pſalmo duorum
verſuū. ſcꝫ Laudate dñm oēs gentes cū magni
ficat ⁊ ambo ſine gloria patri ſm Iob. beletb.

Breues veſꝑe: ideo dicunt ne neopbiti q̄ non
dum ꝯſueuerunt diuinum offiñ tedio afficiant
Gloria patri cantat: q͛a nondū xp̄s reſurrexit
veſpere: ideo dicunt añ orōnem miſſe ne finita
miſſa populus videret babere licentiā abeun-
di ⁊ ꝙ nibil ampliꝰ deberet expectare: vel alio
modo ſub orōne vna totū officium completur:
quia ſacramētuꝫ baptiſmi in xp̄i paſſione totuꝫ
ꝯpletur. ¶ Queritur qua bora miſſa eſt celebrā
da. Solu. ſm compē. ſeptē ſacramētoꝝ diebus
dñicis ⁊ feſtiuis bora tertia regulariter: q͛ tali
bora xp̄s linguis iudeoꝝ crucifixus eſt. In die-
bus ferijs miſſa eſt dicenda regulariter bora ſe
xta: quia tali bora manibꝰ militum eſt crucifixꝰ
In tp̄ibus vero ieiunioꝝ bora nona: q͛ tali bo-
ra voce magna ieſus clamans emiſit ſpiritum.
Miſſe v̄o priuate i aurora poſſunt dici vel ad
libitum vſqꝫ ad meridiē ⁊c. Tñ ſacerdos priuſq̄
celebret tenet dicere matutinas ſm diē matu-
tinas noſtre dñe ⁊ primā ad minꝰ ⁊c. ¶ Querit
vbi ſacerdos dꝫ miſſam celebrare. Solu. In ec
cleſia ⁊ ſuꝑ altare ſm oēs docto. tbeo. niſi pro-
pter aliquā cauſam fiat. quādoqꝫ ſub tētorio vl'
in alio loco boneſto: ⁊ boc fiat de licētia ſuꝑio-
ris ⁊c. ¶ Pro quo eſt notandū ꝙ eccl'ia ē duplex
ſpūaliter loquēdo quedā que eſt triūpbans ⁊ il
la dicuntur ſcti qui ſunt in ꝑadiſo. Alia eſt mili
tans: vt totꝰ populus fidelis: ſed eccl'ia materia
lis de qua intendo bic loqui eſt domus dei de-
dicata ad miniſteriū ſctōꝝ ⁊c. ¶ Querit de ip̄e-
dimentis que pñt cōtigere circa celebratiōem
⁊ primo circa ſacerdotē ſi miſſaꝫ iceptā nō poſ
ſit ꝑficere q̄d fienduꝫ. So. ſm decre. vij. q. c. illð
⁊. c. nicbil. xxiij. di. c. quorūdā: ꝙ vnus ſacerdos
pōt ſupplere miſſaꝫ ꝑ aliū inceptā ſi neceſſitas
ineuitabilis emineat: ⁊ dꝫ incipere vbi alter di-
miſit. Si autē dubitet vbi dimiſerit dꝫ inciꝑe a
verbis effectiuis ꝯſecratōis corꝑis xp̄i vl' debꝫ
miſſa a capite incboari ſm Inno. ⁊c. Pro maio
ri declaratōe iſtius dubij eſt diſtiguēdū: q͛ aut
añ cōſecratōem ꝯtingit ſacerdotē mori aut gra
ui infirmitate detineri: ⁊ tunc nō opꝫ ꝙ ꝑ aliuꝫ
ſacerdotē defectus ſuppleat. Si vero ſacerdos
talis patiens vel mortē vel grauē infirmitateꝫ
inceperit verba ꝯſecratiōis vel totaliter illa v̄-
ba canonis dixerit: tunc dꝫ aliꝰ ſacerdos ſe idue
re ⁊ incipere vbi primꝰ dimiſit ⁊ ſupplere quod
māſit ſupplendū ⁊ ſacrm̄ reciꝑe. Inno. tertiꝰ di
xit ꝙ meliꝰ eſt boſtiā ꝯſecratā reſeruare ⁊ ſuper
aliam boſtiā miſſam a capite incboare ꝑ alium
ſacerdotē. Et ſm Inno. Oblatio p̄mi ſacerdotꝭ
ſtudioſiſſime recōdatur. ¶ Super iſtis ip̄edimē
tis ſub paucis v̄bis diſtiguendū eſt: q͛a aut ante
cōſecrationē venit impedimētū: ⁊ tunc nō opꝫ
ꝙ ſuppleatur per alium ſacerdotē. Si vero fue
rit in cōſecratōe alius ſacerdos dꝫ ſupplere ⁊ i-
cipere vbi primus dimiſit. Et ſi dubitet vbi di-
miſerit dꝫ incipere a verbis cōſecrationis. Si
vero primꝰ ſacerdos dixerit verba effectiua cō-
ſecrationis ſuꝑ panē ⁊ non ſuꝑ vinum. Alius ſa
cerdos debet dicere verba effectiua cōſecratio
nis ſuꝑ vinum ⁊ corpus ⁊ ſanguinē recipere ſꝫ
cōſilium lateraneū. Inno. tertiꝰ dixit ꝙ illa bo
ſtia cōſecrata dꝫ reſeruari ⁊ dꝫ alia boſtia ſumi
⁊ cōſecrari. Si vero primꝰ ſacerdos perceperit
corpus ⁊ non ſanguinē alius ſacerdos debꝫ per
cipere ſanguinē. vij. q. i. c. illud. ⁊. xxiij. di. c. quo
rundā. ¶ Queritur quid fiendū ſi ſacerdos poſt
conſecrationē recordet ſe comediſſe vel bibiſſe
Sol. Non dꝫ pro tanto p̄termittere ſacrm̄: ſed
debet eucbariſtiā ſumere ⁊ miſſam ꝑficere. Si
militer ⁊ ſi ſacerdos recordatꝰ fuerit ſe excōmu
nicationi ſubiacere debet perficere miſſam cuꝫ
ꝓpoſito petendi abſolutōem: ⁊ idem dicendum
eſt ſi recordatus fuerit ſe pctm̄ mortale commi
ſiſſe. ſ. ꝙ debꝫ perficere ſacr̄ꝫ cum ꝓpoſito emē
dandi citius quo poterit: quoniam nullo modo
licet ſacramentum imperfectum relinquere vt
dicitur. vij. q. i. c. nibil cōtra ordinis ⁊c. quia vbi
occurrit difficultas ſemper accipiendum ē illð
in quo minꝰ de periculo eſt. maius autē pericu-
lum ē reliquere id quod pertinet ad ꝑfectionē
ſacramēti. Minꝰ autē periculuꝫ eſt id qd̄ perti
net ad diſpoſitionē miniſtri. ideo ſacerdos nul
lo modo debet ſacramentum iperfecte relinq̄-
re. Unde ad boc faciunt verba illius decreti ni
bil nullus abſqꝫ patenti ꝓuentu moleſtie mini
ſter vel ſacerdos cum ceperit officia p̄ſumat im
perfecta reliquere. Si quis aūt boc temerarie
p̄ſumpſerit excōmunicationis ſnīam incurrit.
¶ Queritur de impedimētis circa ſpecies: ⁊ pri
mo quid fiendum ſi aranea vel muſca ⁊c. ceci-
derit in calicē. Solu. Dicendum eſt ꝙ ſi boc ac
ciderit añ cōſecrationē debet deponere illud: ⁊
terſo calice debet ſumere vinum ⁊ aquaꝫ ⁊ ꝓce
dere ad cōſecrationem. Si vero iſtud acciderit
poſt conſecrationē debꝫ tale animal caute capi
⁊ diligēter lauari ⁊ poſtea cōburi ⁊ ablutio cuꝫ
cineribus in ſacrario intra altare poni: ſm com
mentum ſepteꝫ ſacramentoꝝ. Aliqui tñ dicunt
vt rōnale ꝙ ſi ſit venenū in calice poſt conſecra
tionem vt aīal venenoſum ſanguis ille dꝫ poni
i vno vaſculo cū reliquijs ⁊ ſeruari iter reliq̄as
cum ſcriptura notificāte ibi eſſe ſanguineꝫ xp̄i
nec dꝫ ſumi a ſacerdote ne calix vite ſiet ei calix
mortis ⁊ niſi ſacerdos ſumpſerit corpꝰ xp̄i debꝫ
ponere aliud vinū cū aqua in calice ⁊ recipere
ab illo loco ſimili modo ⁊c. ⁊ ſacrificiū perficere

Sed aīal tale debꝫ lauari ⁊ poſt cōburi ⁊ cinis
in ſacrario reſeruari ⁊ lotio ſeu ablutio ſm cō-
pen. theo. dꝫ ſumi ſine faciendo diſtinctōeꝫ de
aīali venenoſo ⁊c. Sed ꝙ tuꝫ ad muſcā vel aliō
animal non venenoſum dꝫ bn̄ lauari ⁊ lotio ſu-
mi. ¶ Et ſi timeat de vomitu ſacerdos debet co
medere aliq̄d ꝓhibens vomitum ⁊ muſca cōbu
ri vt ſuperi⁹ extitit dictū: rōnale vlterius dicit
ꝙ ſi ſacerdos iam ſumpſerit corpus dn̄i qn̄ re-
perit aīal venenoſum in calice dꝫ hr̄e aliam ho
ſtiam nō cōſecratā ⁊ eam dꝫ conſecrare. ¶ Que
ritur q̄d iuris. ſi ſacerdos faciendo ſigna ꝓpter
frigus vel alio modo dimittat hoſtiā cadere in
fra calicē. Sol. Dicendum eſt ꝙ dꝫ eam dimit-
tere in calice ⁊ eā ſumere cū ſanguine: q̄ȝ ſigna
⁊ fractiones q̄ fiunt: fiunt in ſignificatōeꝫ ⁊ nō
ſunt de eſſentia miſſe. ¶ Sed q̄d ſi ſanguis con
geletur. So. Calix debet inuolui pānis calidis
vel ſi nō ꝓficeret dꝫ poni in aqua feruēti cauē-
do ne aqua intret ⁊c. ¶ Queritur q̄d fiēduꝫ ſi ſa
cerdos recordeƚ ſe aliq̄d de ꝟbis canonis omi-
ſiſſe vel ſaltem dubitet. Sol. Dicenduꝫ eſt ꝙ ſi
habuerit cōſcientiā certā ꝙ dimiſerit ⁊ ſit indu
tus veſtimētis ſacris teneƚ repetere ſaltē ſi il-
lud omiſſuꝫ ſit de ꝟbis ꝯſecratōis: q̄ȝ nō intelli
gitur iteratū qō dubitatur ꝓbabiliter eē factuꝫ
de con. di. iiij. c. cū nulla. extra de p̄ſby. non ba-
pti. c. veniens. Propter leuē vero cōſcientiā nō
debent iterari huiuſmōi verba ⁊c. ¶ Querit q̄d
fiendum ſi aliqua bruta beſtia ſumat ſpēs cōſe-
cratas. Sol. Dicendū eſt ꝙ ſi poſſit fieri debēt
extrahi ille ſpēs ⁊ reuerēter poni in ſacrario ꝙ̄
nis deberēt ſumi ſi poſſet fieri ſine periculo re-
cipiētis: ſed quia eēt periculū ex p̄te recipiētis
conſulitur vt dictuꝫ extitit. Et tale aīal qō eas
ſpēs ſumpſit dꝫ cōburi ⁊ cineres ītra altare re-
condi: qm̄ veꝝ corpus chriſti manet ſub ſpēbus
acceptis a bruto animali ⁊ in ventrem ei⁹ tranſ
iectis. Sed quia nulla ordinatio ē bruti ad cor
pus xp̄i ſm quam poſſit xp̄o incorporari: iō bru
tum non ſumit corpus chriſti niſi per accidens
ſcꝫ inq̄ntū ſumit illud in quo eſt corp⁹ xp̄i. Et ſic
itellexit mag. ſen. in. iiij. qn̄ dicit ꝙ corp⁹ xp̄i nō
ſumiƚ a brutis. ¶ Pro quo ē notandū ꝙ ad ſum
ptionem ſacramentalē nō ſufficit ſola oris ma-
ſticatio: ſed p̄mo req̄ritur panis ꝯfectio: q̄ȝ niſi
eſſet cōſecratio facta nō eēt ſacramētalis ſum-
ptio. Scd̄o requiriƚ ordiatio: q̄ȝ ſi illō ſumeret
aīal brutuꝫ vel angelus in corꝑe aſſumpto non
eſſet ſacramētalis ſumptio: q̄ȝ corp⁹ xp̄i non eſt
ad hoc ordiatū. Tertio req̄ritur itētio: q̄ȝ ſi q̄s
ſumeret corpus xp̄i inter alios cibos ignorans
ſe illud ſumere nō eſſet ſacramentalis ſumptio
Quarto req̄riƚ fides i ſumēte; q̄ȝ opꝫ ꝙ credat

ꝙ ſub illa ſpē aliquid ſpūale lateat qō intendat
ſumere: vel ꝙ ſaltem intendat ſumere qō alios
credere eſtimat ꝙ̄uis non credat ſm Bonau.
Sed queriƚ quid fiendū ſi ſpēs ſint putrefacte
Sol. Si tales ſpēs veniant ad tātā corruptio-
nem ꝙ ſubſtantia panis ⁊ vini non maneat ſub
illis ſpēbus non debēt ſumi ſicut ꝯſecrate. Si
aūt in eis reperiaƚ aliq̄d ſpēi dꝫ ſumi vt ꝯſecra
tum: q̄ȝ ſm oēs theologos ꝙ̄diu manēt ſpēs cō
ſecrate tādiu manet ibi corp⁹ xp̄i. ¶ Sed queri-
tur quid fiendū ſi ex illis ſpēbus generētur ver
mes. Solu. Dicendū eſt ꝙ vermes debēt cōbu-
ri ⁊ cineres intra altare recōdi ⁊ ſacerdos debꝫ
ab ep̄o ad quē ſpectat grauiter puniri. Idcirco
ſit ſacerdos cautus in cuſtodiēdo corp⁹ dn̄icum
qm̄ ex cōſilio aurelianēſi. q̄ bene nō cuſtodit ſa-
cramentū ⁊ mus vel aliqō aīal ip̄m comederit
xl. diebus peniteat: q̄ ꝑdiderit i eccleſia aut ꝑs
eius ceciderit ⁊ non inuenta fuerit. xxx. diebus
peniteat. Eadē pena videƚ ſacerdos dign⁹ eē ꝑ
cui⁹ negligētiā ſpēs putreſiūt vel alio q̄uiſinō
ꝑeclitanƚ: q̄ȝ putrefacto nō ſit i corꝑe xp̄i ſed in
ſpēbus: ⁊ ſi iſta pn̄ia a iure ſtatuta poteſt augmē
tari ⁊ minui cōſideratꝭ cōditiōib⁹ negocij ⁊ ꝑſo
ne: ⁊ talis pn̄ia iniungiƚ in ieiunijs ⁊ orōne ſm
cōpen. ſeptē ſacramentoꝝ. ¶ Queriƚ q̄d iuris ſi
ſacerdos an̄ cōſecrationē corꝑis cognouerit vi
num ⁊ aquam nō eē in calice. Solu. Debet vtrū
ꝙ apponere ⁊ ꝯſecrare ⁊c. ¶ Queriƚ q̄d iuris ſi
poſt ꝯſecrationē ſanguis aduertat ſacerdos a-
quā deficere. Sol. Nō dꝫ aquā apponere: cum
aqua non ſit de neceſſitate ſacramenti: ſꝫ debet
ſacramētū ſic ſumere ⁊ ꝑficere: ſed de negligē-
tia debet confiteri eo ꝙ aquā dimiſit. Si vero
aqua ſola reꝑiatur in calice dꝫ deponi ⁊ vinum
cū aq̄ poni ⁊ verba ꝯſecratiōis dici ⁊c. quia non
eſt ſimile de aqua ſicut de vino. Tamē hic cadit
diſtinctio: q̄ȝ aut ſacerdos aduertit an̄ꝙ̄ ſumat
corp⁹ aut poſt ſi an̄ dꝫ imiſcere vinum cū aqua
in calice ⁊ incipere ab illa p̄te ſimilimodo poſt
ꝙ̄ cenatū eſt ⁊c. ⁊ ꝓſequi totū officiū vſq̄ ad fi-
nem. Si vero poſt ſumptōeꝫ corporis ſacerdos
aduertat illū defectuꝫ dꝫ miniſtrare vnā hoſtiā
non cōſecratā ⁊ ponere vinū cū aqua in calicē ⁊
incipe ab illo loco cōicantes ⁊ ꝑficere miniſte-
riū ſuū. ⁊ ſi ponaƚ ꝙ ſacerdos nō ꝑcepit illū de
fectū donec deglutierit aquā q̄ erat i calice cre
dēs ibi eē appoſitā debitā materiā q̄d fiēdū: q̄ȝ
ſic ſacd̄os nō cenſeƚ ieiun⁹. So. Qn̄ circa vnam
materiā ſūt duo p̄cepta forti⁹ magꝭ obligat: mō
circa celebratōeꝫ miſſe ſunt duo p̄cepta. vnū. ſ.
ꝙ miſſa dicaƚ a ieiuno. aliō ꝙ ſacꝫ integrū ꝑfi
ciaƚ ⁊ ꝙ celebrās conſecret ſub vtraq̄ ſpē. ſ. pa-
nis ⁊ vini. Cōſtat aūt ꝙ p̄ceptū de itegritate ſa

cramenti fortius eſt ꝙ̄ p̄ceptum qō ſumatur a
ieiunio ſm rōnale compen. ſeptē ſacramētorū.
⁊c. ¶ Queriƚ quid iuris ſit ꝑfecto canone nec vi
num nec aquā reꝑiatur in calice. Sol. Statim
dꝫ infūdi vtrūq̄ ⁊ ſacerdos iterabit ꝯſecratōeꝫ
ab illo loco ſimilimodo ⁊ ꝑficiet vſq̄ in finem.
excepto ꝙ dꝫ dimittere duas cruces q̄ ſinglariƚ
fieri ꝯſueuerūt ſuꝑ hoſtiā. ¶ Queritur q̄d iuris
ſi aliq̄d de ſanguie ſtillauerit. So. de con. diſti.
ij. hētur ꝙ ſi ꝑ negligētiā aliq̄d de ſanguie ſtil-
lauerit in terra vl' ſuꝑ lapidē vel lignū. ligna lā
bātur tabula radaƚ ⁊ igne ꝯſumaƚ ⁊ cinis itra
altare recōdatur ⁊ ſacerdos. xl. dieb⁹ peniteat:
vel ſm cōpen. theo. illa raſura in loco ſacro re-
ponaƚ. Si ſuꝑ altare ſanguis ceciderit miſter
ſeu ſacerdos ſorbeat ſtillā ⁊ tribus diebus peni
teat. Si ſuꝑ linteū altaris ⁊ ad aliud ꝑuenerit
ſtilla peniteat. iiij. dieb⁹. Si vero ſtilla ſanguis
ꝑuenerit vſq̄ ad tertium linthheum. ix. diebus
peniteat. Si ſuꝑuenerit ſtilla vſq̄ ad quartū lin
theū peniteat. xx. dieb⁹ ⁊ lintheamina q̄ tetige-
rint ſtille ſanguinis trib⁹ vicib⁹ a ſacerdote ab-
luanƚ calice ſuppoſito ⁊ aqua ablutionis ſumaƚ
a miniſtro vel ſi nō poſſit ſumi ſine ꝑiculo recon
datur intra altare vel iuxta ſm cōpen. ſeptē ſa
cramētoꝝ. ꝙ̄uis cōpen. theo. dicat ꝙ illa pars
linthei quā tetigit ſtillā ſanguinis dꝫ ſcindi ⁊ i
loco reliquiaꝝ ſeruari prius facta ablutione ⁊
ſumpta a ſacerdote vt ſupra. ¶ Queriƚ q̄d fiēdū
ſi q̄s euomerit ſacr̄m. So. Per diſtinctionē ſu-
pradictā hētur ꝙ ſi fuerit aliq̄s q̄ ꝑ ebrietatem
aut voracitatē eucbariſtiā euomerit ſi layc⁹ pe
niteat. xl. dieb⁹. Si p̄bƚ peniteat. lxx. diebus.
Si ep̄s peniteat cētuꝫ dieb⁹. Si vō infirmita-
tis cā aliq̄s euomerit hoc ſacramētum ſeptem
dieb⁹ peniteat ⁊ poſt vomitū ſpēs dꝫ ſumi ſi ap
pareāt ⁊ ſi poſſit fieri ſine ꝑiculo ſumētis ſin au
tē debēt reſeruari in ſacrario ⁊c. Quātū ad ſep
timā partē in qua auc. noſter docet modū reue
rētie exhibēte eucbariſtie ibi ſacra vidēs orā ē
notāduꝫ ꝙ q̄lꝫ in eleuatiōe eucbariſtie dꝫ dice
re deuote iſta metra. Salue ſaluator mūdi rex
atq̄ creator: q̄ metra videātur in littera iſtius
cap. ⁊ in eleuatione ſanguis debent dici illa. O
ſāguis xp̄i q̄ fuſus amore fuiſti ⁊c. ſꝫ ad illā p̄tē
q̄ſq̄ dei ſumēs corpus ⁊c. Frater Alex. ſacre pa
gine doctor i eleuatione corꝑis xp̄i dicebat iſta
verba q̄ ſeq̄uūtur. Adoro te dn̄e ieſu xp̄e ſalua
tor q̄ ꝑ mortē tuā redemiſti mūdum quē credo
eē ſub hac ſpecie quē video. Null⁹ ei eſt ita ſim
plex q̄ in eleuatiōe corꝑis xp̄i aliud ꝙ̄ xp̄ꝫ intē
dat adorare dū tn̄ ſacerdos fecerit illud qō de-
buit. B. vō Aug. dicebat hec verba q̄ ſequūtur
Aue p̄mum p̄ncipium noſtre creationis. Aue

principiū noſtre reꝑationis. Aue ſacrificiū no-
ſtre recōciliationis. Aue antidotū noſtre cura-
tionis. Aue viaticū noſtre ꝑegrinationis. Aue
ſolatiū noſtre laboris. Aue refugiū nr̄e tribula
tōis. Aue p̄miuꝫ noſtre expectatōis. Cācellari
us pariſien. dr̄ feciſſe iſtud dictū qō ſequiƚ Aue
ſalus mūdi verbū pr̄is hoſtia vera viua caro dei
tas integra verus hō miſerere mei ⁊c. Et notaƚ
extra de cele. miſ. c. ſane. ¶ Queriƚ vtrū angel⁹
vel oculus glorificat⁹ poſſit videre corp⁹ xp̄i ſub
ſacramēto. So. Dicendum eſt ꝙ nō ſolo oculo
xp̄i excepto q̄ ſub ſpecieb⁹ eſt ⁊ ſe videre ſub ſpe
ciebus pōt. Nullus aūt alius oculus pōt videre
corpus xp̄i ſub ſpēbus naturali ſupple viſione
quicq̄d ſit de btā ſeu intellectuali qua vidēt an-
geli: q̄ȝ de eo habēt ꝑfectā cognitionē ſm btm̄
Tho. ſupra di. x. iiij. ſen. Impoſſibile eñ eſt ma-
ius ſub minori angelo videri. Certuꝫ eſt aūt ꝙ
corpus xp̄i maius eſt ꝙ̄ ſpecies q̄ȝ fides tꝫ xp̄m
eſſe ſub ſpecieb⁹ ſub totali ⁊ ꝑfecta ſua q̄ntitate.
Itē nihil videƚ niſi generet in medio ſimilitu
dinem ſui coloris. Corp⁹ aūt xp̄i exiſtēs ſub ſpē
bus nō pōt gn̄are ſimilitudinē ſui coloris pꝫ q̄ȝ
color ꝯſeq̄tur q̄ntitatē corꝑis xp̄i. modo in ſacra
mento nō ꝯpatur rōne ſue q̄ntitatis. iō dicebat
Bona. ꝙ xp̄s ſub ſacramēto eſt ſupra oēm mo-
dum eſſendi oīs rei corꝑabilis vt nullus viſus
q̄ntūcunq̄ glorioſus videat ibi xp̄m ſicuti eſt et
tn̄ fide tenem⁹ eundē xp̄m ibi eſſe ſm eādē q̄n-
titatē quā hꝫ in celo ⁊c. ¶ Quātū ad octauā par
tem in qua auc. nr̄ docet in quo ſtatu dꝫ eſſe ille
q̄ vult ꝑcipere hoc ſacr̄m eucbariſtie ibi q̄ſq̄ dei
ſumens corp⁹ ⁊c. Eſt notādū ꝙ talis debet eſſe
firmus in fide. ieiunus. nō ligat⁹ aliqua ſn̄ia. lo
tus ab oī crimine ꝑ verā ꝯfeſſionē ⁊c. iuxta lit-
terā auct. Vn̄ apl's. i. ad Chorin. xi. Probet aūt
ſeip̄m hō. i. ꝑ verā ꝯfeſſionē ꝓbet. i. examinet
ꝯſciam ſuā ⁊ ſic de pane illo edat et de calice bi
bat: q̄ȝ ille panis eſt panis filioꝝ. i. bonoꝝ xp̄ia
noꝝ in charitate exiſtētiuꝫ ⁊c. Qui eñ ad hunc
ſacratiſſimum panē accedit dꝫ veraciter crede-
re ꝙ ex quo ſacerdos in eccleſia catholica ordi
natus hꝫ corā ſe materiā a xp̄o inſtitutā de qua
ſupra dcm̄ fuit ſuꝑi⁹ ⁊ dic̄ ſuꝑ materiā a xp̄o inſti
tutā de q̄ ſupra dcm̄ ē ⁊ hꝫ ſacerdos itētiōeꝫ fa
ciendi ꝙ facit eccleſia quia hec quattuor requi
runtur in hoc ſacramento: ſcilicet materia: for-
ma: ordo: et intentio: debet credere ſumens cor
poris chriſti ſeu accedens ad ip̄m ſumādum ꝙ
tota ſubſtātia panis ꝯuertitur in ſubſtātiā cor
poris xp̄i. Et tota ſubſtātia vini in ſubſtātiam
ſaguinis xp̄i remanēt tn̄ de pane ⁊ de vino: co-
lor: odor: ſapor: ⁊ figura exterior tribus de cau-
ſis p̄ncipaliter. prima q̄ȝ ſi xp̄s ſe oſtēderet no-

bis ibi ſicut ē ita ꝙ cū corporeis oculis videre-
mus ibi nō auderemus eum recipere ⁊ recipiē-
do ab infidelibꝰ irridemur ⁊ crudeles ⁊ inſani
reputaremur ⁊ meritum fidei ꝑderemꝰ: q̄ꝛ ſi vi
deremꝰ eū oculo corporeo nō mereremur ī cre-
dēdo. Fides em̄ nō eſt de his q̄ vidēt: ſʒ de his
q̄ nō vidētur. q̄ ei credit in eū veracit̄ duʒ eſt iu
hac vita videbit eū manifeſte ī patria nec opʒ q̄
rere ratiōem quomō hoc poſſit eſſe ſed ſufficit
nobis firmiter credere. Aplꝰs em̄ in p̄ma epi-
ſtola ad Chorint. dicit. Ego em̄ accepi a dn̄o qđ
⁊ tradidi vobis q̄m dn̄s Jeſus ī qua nocte trade
batur accepit panē ⁊ grās agēs fregit ⁊ dixit ac
cipite ⁊ mādncate hoc eſt em̄ corpus meum qđ
ꝓ vobis tradetur hoc facite in meā cōmemora
tionē. Simil̄r ⁊ calicē poſtq̄ꝫ cenauit di. hic ca-
lix nouuʒ teſtamentum eſt in ſangnie meo. hoc
facite quotienſcunqꝫ bibetis ī meā cōmemora
tionē. Et q̄ꝛ ip̄e xp̄s verus ds̄ ⁊ verus hō omp̄s
⁊ verax hoc dixit: fecit ī cena ⁊ p̄cepit iſtđ fieri
ī memoriā ſui. oportet ꝙ eādē v̄tutē det verbis
in ore oīm ſacerdotum quā dedit eis in ore ſuo
Ip̄e em̄ p̄cepit iſtđ apoſtolis de diſcipl̄is. vn̄ lo
co apoſtolorum ſunt epiſcopi loco diſcipuloruʒ
preſbyteri. aliter xp̄s p̄cepiſſet eis mentiri qđ
nō eſt dicenduʒ: q̄ꝛ ipſe nō p̄ōt fallere nec fallit
ergo cum magna fide debemꝰ accedere ad illđ
ſanctiſſimuʒ ſacramētum. Itē ad hunc panē ſa
cratiſſimū accedendnm eſt cum timore dʒ eniʒ
accedēs timere ne ſit ſufficiēter p̄ꝑatus ꝓpter
qđ ſit indignus ad iſtđ ſacrametum ſuſcipiēduʒ
Si em̄ bea. Johā. baptiſta ſctificatus ab vtero
tremebat q̄n debebat xp̄ʒ baptiſare ⁊ ſi audebat
verticem capitis eius tangere quātomagis de
bet tremere ille qui non eſt ab vtero ſctificatus
ſed peccatis quotidianis ⁊ negligētijs iuolutꝰ
q̄n dʒ ip̄ʒ xp̄m intra ſe ſuſcipere. deberet em̄ ti
mere illud qđ dicit aplꝰs in prima epiſtola ad
Chorint. xi. Qnicūqꝫ manducauerit panē hunc
vel calicē biberit īdigne reꝰ erit corꝑis ⁊ ſāgui
nis dn̄i. i. ita peccat ſicut illi q̄ corpꝰ xp̄i occide
runt ⁊ eius ſanguinē effuderunt. Si em̄ mun-
dis volebat tangi manibus adhuc in preſepio
poſitus quantomagis corpori ſuo vult adeſſe
mundiciaʒ iam in plenitudine maieſtatis ⁊ glo
ria collocatus. Sacerdos luxuria inquinatus
iuxta filium virginis ponit ſtatuam veneris et
dum ore execratiſſimo benedixit quaſi in faciē
ſaluatoris exſpuit dum vero corpus recipit q̄ſi
in lutum plateaꝝ ip̄m ꝓijcit: ergo cnm timore
dʒ ſuſcipi: q̄ꝛ qui indigne mādncat ⁊ bibit iudici
nm ſibi mādncat ⁊ bibit nō dijudicans corpus
dn̄i. i. nō diſcernens ab alijs cibis. Deberet em̄
timere penam eternam ⁊ tempolalem qui indi

gne accedit ⁊ plures vtraqꝫ ꝑcutiunt̄. Faciamꝰ
ergo ſicut Tho. de quo legitur ꝙ manducauit
panē cū luctu ⁊ tremore memorans illud dn̄i ꝑ
os Amos ꝓphete. dies feſti veſtri ꝯuertent̄ in
lamentationē ⁊ luctū. Item dʒ homo accedere
ad illud ſacr̄m cnm deuotione. Huiꝰ em̄ panis
maſticatio eſt due paſſiōis recogitatio deuota
q̄ꝛ ſicut maſticando cibum corporalē nos volui
mns ⁊ reuolumus cibū int̄ fauces corporis ſic
maſticando iſtum cibū ſpiritualē debemꝰ dn̄icā
paſſionē cuiꝰ illđ ſacr̄m eſt rememoratiuū volue
re ⁊ reuoluere in cordis ſcrinio recogitādo q̄lī
ter fuit a iudeis emptus a diſcipulo venditus:
qualiter cum diſcipulis ante paſſionē cenauit.
⁊ pedes eorum lauit ⁊ illud glorioſiſſimnm ſa-
cramētum inſtituit in quo vſqꝫ ad ꝯſummatio-
nem ſeculi ſeip̄m ſub ſpecie panis et vini in ſig
num amoris precipui ad ꝯſolationem fidelium
ſuoꝝ ⁊ ī ablutionē peccatoꝝ nr̄oꝝ nobis reliq̄t
q̄liter poſt cenā in mōte oliueti orauit in q̄ orō
ne in agonia poſitꝰ ꝑ oēs ꝑtes corporis ſudore
ꝓprij ſanguis fuit reſperſus q̄liter poſtea fuit
a iuda oſculo pacis traditus ⁊ ab apoſtolis dere
lictus a ſatellitibꝰ ligatꝰ corā Anna ⁊ Caypha
ſacerdotibus: corā Pylato ⁊ Herode p̄ncipibꝰ.
illuſus: conſputus: colaphis ⁊ alapis ceſus: ſpo
liatus: ad ſtipitē ligatus. ⁊ vſqꝫ ad magnā effu-
ſionē ſangnis flagellatus ⁊ tādem morti adiu-
dicatus ⁊ eductus de atrio pylati veſte purpu-
rea indutꝰ ⁊ poſt iterum illuſus facie velatꝰ ſpi-
nis coronatꝰ: et ſuꝑ coronā ſpineam arundīe in
capite flagellat us ſputis ⁊ guttis ſanguinis cū
liuore faciei ꝑmixtis lepro ſo ſimilis effectus.
Item qualiter poſt hec oīa opprobria ⁊ ſuppli-
cia fuit crucis patibulo ſuper humerum ꝓpriū
oneratus ꝑ vicos cinitatis ꝓclamatus ſm̄ illud
Aduerſum me loquebantur qui ſedebāt impor
ta in me pſallebant qui bibebant vinum. Item
qualiter fuit de ciuitate turpiter eiectus ⁊ ī mō
te caluarie vbi decapitabant̄ latrones ſpoliatꝰ
in cruce: nudus extentus in pedibus ⁊ manibꝰ
cauillis ferreis crucifixus ⁊ in medio latronum
leuatus ⁊ ſuſpenſus a principibus ſacerdotum
a latronibus ⁊ tranſeuntibus ſubſannatus: ⁊ ī
ſiti ſua felle ⁊ aceto potatus: ⁊ ex eius paſſione
eclipſatis cunctis celi luminaribꝰ tenebris con
tectus. Et ex pietate matris ſue corā ſe languē
tis ⁊ tabeſcentis. Et ſuper dolorem parturien-
tium fatiſcentis totis cordis precordijs vulne-
ratus ⁊ auriatus. Debemꝰ cogitare qualiter int̄
illas penales ⁊ extremas anguſtias q̄ omnium
martyrum ſuperauerūt ſupplicia orauit deum
patrem ꝓ ſuis crucifixoribus: dedit paradiſuʒ
latro ni penitenti. Matrem ſuā virginem diſci

pulo virgini. ſcʒ Johanni euangeliſte cōmēda
uit. Et tandem poſt ineffabilem agoniam quaʒ
patiebatur ꝓpter cōpaſſionem populi iudayci
quē ꝓpter infidelitatem perire intuebat̄ cum
clamore valido ⁊ lachrymis reddidit aīam deo
patri: qualiter in morte eius tota terra tremuit
⁊ cēturio clamauit. Vere filiꝰ dei erat iſte: q̄lit̄
mortuus fuit in latere tranſlanceatus: ⁊ exie-
runt inde ſanguis ⁊ aqua q̄bus purificat̄ eccl̄ia
chriſtianoꝝ ⁊ ſaluator. ¶ Qualiter coram oculis
matris fuit de cruce depoſitus ſudario iuolutꝰ
in ſepulchro ſub lapide verꝰ lapis icluſus. Hec
oīa debʒ chriſtianus recogitare deuote. Et hoc
tangit apoſtolus in epiſtola. i. ad Cho. xij. Quo
tienſcūqꝫ mādncabitis panem hunc ⁊ calicem
bibetis mortem dn̄i annūciabitis donec veniat
Item homo debʒ per veram dilectionē ſe huic
pani incorporare. i. capiti chriſto ⁊ eius corpori
miſtico qđ eſt eccleſia vnire. In hoc em̄ differt
cibus iſte a cibis corporalibus: quia in comeſti
ne corporali comedens incorporat ſibi cibuʒ. i.
tranſmutat in corpus ꝓpriuʒ ⁊ hoc eſt: q̄ꝛ ibi ma
ior ⁊ nobilior eſt virtꝰ cibati q̄ꝫ cibi. In comeſti
one vero ſpirituali cuiuſmōi eſt iſte cibꝰ. i. xp̄us
incorporat cibi cibatū. i. illuʒ qui digne recipit
panem hunc dn̄icum facit in ſeipſum trāſire et
eſſe corporis ſui miſtici qđ eſt eccl̄ia ⁊ mēbrū cu
ius ip̄e xp̄s eſt caput. Et hoc eſt: q̄ꝛ in hac come
ſtione ſpirituali maior ⁊ nobilior eſt virtꝰ ſibi q̄ꝫ
cibati. Et ſicut in comeſtione corporali incorpo
ratio ſit virtute caloris naturalis: ita ī comeſti
one ſpirituali fit virtute veri amoris qui eſt qui
dam calor ſp̄ualis trāſformans amante in ama-
tum ſm̄ illud quod dicit Hugo de ſancto victo-
re in li. de arra. ſpōſe. Scio aīa mea ſi quid dili-
gis ipſa vi dilectionis in eius ſimilitudinē trāſ-
formatis. Quis eſt em̄ ſi veraciter recogitet ex
ceſſum amorē dn̄i noſtri ieſu chriſti: quē ad nos
habuit qui nō debeat totus igniri ⁊ totus in eū
xp̄m per amorē tranſformari ⁊ chriſto capiti et
mēbris eius per verā charitatem vniri. Ad hāc
enim ſpiritualē ⁊ excellentiſſimā ſumptionem
req̄ritur ſm̄ beatū Aug. Deuota ⁊ intēta reco-
gitatio ⁊ hoc loco maſticationis. ſ. qualiter xp̄s
ſe ꝓ nobis expoſuit in precium ad redimēdum
⁊ in cibū ad reficiendū. Item feruida ⁊ intenſa
dilectio: ⁊ hoc loco īcorporationis. ⁊c. ¶ Queri-
tur vtrū neceſſariū ſit accedere ad iſtud ſacramē
tum. Et videtur ꝙ ſic ꝑ illud quod habet̄ Johā.
vi. Niſi mādncaueritis carnē filij hominis ⁊ bi
beritis eius ſanguinē nō habebitis vitam in vo
bis. Sed cōtra arguitur ſic. Pueri baptiſati ſa-
lutem conſequuntur cum gratia in baptiſmo
datur: ſed eis non datur corpus xp̄i mandacan-

dum: ergo nō eſt de neceſſitate. Solu. Dicēduʒ
eſt ꝙ hoc ſacr̄m q̄ꝛtuʒ ē de ſe, nō eſt de neceſſita
te ſalutis: ſed ex ordinatiōe eccleſie hoīes adul
ti obligātur corpꝰ xp̄i ſemel in anno: ſcʒ in paſ-
cha recipere in. c. oīs vtriuſqꝫ ſexus. de pe. ⁊ re.
Qui em̄ nō cōicat ſuo tēpore multa mala incur
rit. primo q̄ꝛ inſtitutionē eccleſie trāſgreditur.
Statuit enim eccleſia vt ille q̄ non cōicat ī paſ-
cha viuēs ab īgreſſu eccleſie arceatur ⁊ moriēs
eccleſiaſtica careat ſepultura. Scđo quia talis
maledictionē incurrit. ꝓuerb. vetali. i. illi q̄ xp̄ʒ
non habet. Tertio q̄ꝛ verecundum eſt illi hoſpi
tium denegare q̄ ſolet oēm pulſantē admittere
Quarto q̄ꝛ vires ſpirituales perdit. nā qui ſine
peccato mortali eſt: eſt mēbruʒ corꝑis xp̄i miſti
ci. Membrum autem debet ſubſtentari alimē-
to corꝑis xp̄i. Alioq̄n efficitur aridum ſicut mē
brnm corporeum ad quod non trāſmittitur cor
poralis cibi nutrimentum. Quinto incurrit in
curiā ſue ſalutis. Si enim raab ſaluata eſt q̄ꝛ ſu
ſcepit nuncios dn̄i: multofortius qui ip̄m dn̄m
ſuſcipit digne ⁊c. ¶ Circa cōionem cōmittit̄ pec
catum tribus modis. Uno modo cū quis ſtatu-
to tp̄e cōioneʒ dimittit. Jo. vi. Niſi mādncaue
ritis carnē ⁊c. Alio modo cum quis ſuo tp̄e cōi
cans male accedit. Apo. prime ad Coꝝ. xi. Qui
autē ſumit indigne ⁊c. Alio modo cum q̄s poſt
cōionem a peccatis non ſe cuſtodit. Etiā ī mor
te tenetur recipere corpus dn̄i niſi fuerit p̄uen
tns ⁊c. ¶ Tūc ad rōnem añ oppoſitum q̄n argui
tur niſi mādncaueritis ⁊c. Dicendum eſt ꝙ illđ
intelligitur de manducatione ſpirituali q̄ eſt ꝑ
fidem ⁊ charitatē ſine qua nemo adultus ſalua-
tur ⁊c. ¶ Queritur vtrū peccator manducet cor
pus xp̄i ſacramētaliter: ⁊ videt̄ ꝙ nō: q̄ꝛ habet̄
Sapi. i. In maliuolā aīam nō introibit ſapien-
tia nec habitabit in corꝑe ſubdito pctīs: ſʒ xp̄s
qui eſt res cōtenta in hoc ſacr̄o eſt dei ſapiētia.
vt habet̄. i. ad Coꝝ. i. Ergo a peccatore non po-
teſt ſumi. Sed ꝯtra arguitur ſic maius videtur
cōſecrare corpus xp̄i q̄ꝫ ſumere. ſed peccator po
teſt ꝯſecrare vt viſuʒ fuit ſuperius: ergo ⁊ ſume
re. Itē corpꝰ xp̄i nō eſt magis nobile ſub ſacr̄o
q̄ꝫ in ſpecie ꝓpria: ſed in ſpecie ꝓpria per miſit
ſe deꝰ a peccatoribꝰ tractrari: ergo etiā ſub ſpe
cie ſacramēti a pctōribꝰ ſumi p̄ōt. Sol. Dicēdū
eſt ſm̄ oēs doctores theolo. ⁊ iuris canonici. Et
vt habet̄ per mag. ix. di. iiij. circa finē: ꝙ ⁊ iuſtꝰ
⁊ peccator ſumit corpꝰ xp̄i ſub ſacramēto: ſʒ mō
differēti: q̄ꝛ boni ſumūt ſacramētaliter ⁊ ſp̄ualit̄
ter: ⁊ ſic ad eoꝝ ſalutē: mali ſolū ſacramētaliter
⁊ ad eoꝝ perniciē. ¶ Pro cuiꝰ declaratione ē p̄-
mittendū ꝙ corpꝰ xp̄i a viatoribꝰ ſumit̄ quattu
or modis. Uno mō ſp̄ualit̄ tm̄: vt ab illis bonis

qui accipiunt rem ſacramenti.i. gratiã ⁊ nõ ipꝫ
ſacramẽtum corporis xp̄i.de quo Augu. Crede
⁊ mãducaſti.i.corpori xp̄i miſtico incorporatus
es ſm cõpen.theo. Ab alijs ſumit̃ ſacramenta-
liter tñ vt ab illis qui cõicant in mortali pctõ.
Ab alijs ſumitur ſpũaliter ⁊ ſacramentaliter vt
ab illis qui cõicant in gratia qui accipiũt rem ⁊
ſacramentum. Ab alijs nec ſumitur ſacramẽta-
liter nec ſpũaliter:vt ab illis q̇ nec rẽ nec ſacr̃m
ſuſcipiunt. ¶ Queritur vtrũ angelus poſſit mã-
ducare corpus xp̄i ſpũliter:qꝛ dr̃ ſuper illud ps.
Panem angelorum ⁊c. ꝙ corpus xp̄i vere eſt cibꝰ
angelorum. Solutio. Dicenduꝫ eſt ꝙ manducare
hoc ſacramentũ ſpiritualiter nõ cõpetit angel̃:
qꝛ xp̄s ſub ſacramẽto nõ ꝓponitur eis: ſꝫ in nu-
da veritate. ¶ Tũc ad rõnem in pncipio dicẽdũ
eſt ꝙ xp̄s dr̃ eſca angelorum:⁊ ſm diuinitatẽ ⁊ ſm
humanitatem. ſm diuinitatẽ inq̃tum angelos
reficit. ſm humanitatem ſm qd̄ in ipm deſide-
rant angeli ꝓſpicere. Adhuc ſi angelus aſſum-
pto corpore ſpecies maſticaret nõ tamen mãdu-
caret ſacramentũ:qꝛ nõ mãducaret ſacramẽtuꝫ
ſm rõnem ſacramẽti cum nõ habeat fidẽ ⁊c. ma-
nifeſtã viſionẽ. Item nõ hꝫ cõformitatem natu-
re. ideo ⁊c. ſm. b. Tho. ſuper. ix. di. iiij. ſen. Huiꝰ
eñ ſacramenti gemina eſt res:ſcꝫ vna ꝯtenta ⁊
ſignata vt caro xp̄i quã de virgine traxit:⁊ ſan-
guis queꝫ pro nobis fudit. Alia res eſt ſignata
⁊ nõ ꝯtenta:ſcꝫ vnitas eccleſie in predeſtinatis
vocatis in iuſtificatis ⁊ glorificatis. ſm Augu.
ſup Job. ad Roma. viij. ⁊ p magi. ſen. ix. di. iiij.
Unde Hiero. ſuper epl̃am ad ephe. Dupliciter
inq̇t intelligitur caro xp̄i ⁊ ſanguis ſcꝫ vel illa
que crucifixa eſt ⁊ ſepulta ⁊ ſanguis qui militis
effuſus eſt lancea vel ſpũalis illa ac diuina de
qua ipe xp̄s ait. Caro mea ṽe eſt cibꝰ ⁊ ſanguis
meꝰ vere eſt potꝰ. Jo. vi. Ex p̄miſſis ſatis põt in-
ferri ꝙ hic ſunt tria diſtinguẽda. Nã quoddã ẽ
tñ ſacr̃m vt ſpẽs panis ⁊ vini. vñ ſacr̃m eſt ſm
mag. ſen. in. i. di. ⁊ in. ix. q̃rti. ẽ ſacre rei ſignũ vl̃
iuiſibilis gratie viſibilis forma:vt forma panis
⁊ vini que hic videtur ſacramentũ eſt. i. ſignum
ſacre rei qꝛ preter ſpeciẽ quã ingerit ſenſibꝰ ali
q̇d aliđ facit in cognitionẽ venire. quoddam eſt
res tñ:vt corpꝰ xp̄i miſticũ qđ ẽ vnitas fideliũ.
quoddã eſt ſacramentũ ⁊ res:vt caro xp̄i ꝓpria
quã traxit de ṽgine ⁊ ſanguis:illđ eſt res p̄mi
ſm cõpen. theo. ⁊ ſacr̃m ſecundi. Jn hoc cõcor-
dant doc. ſup. ix. di. iiij. ſen. ⁊c. ¶ Tũc ad rõeꝫ añ
oppoſitum. dicendũ eſt ꝙ illa auctoritas ſapiẽ-
tie intelligit̃ ſeu loquit̃ de ſpũali inhabitatõe:
⁊ nõ de ſacramẽtali:qꝛ etiã xp̄s corpꝰ ſuũ pctõri
bus tractandũ exhibuit ⁊c. ¶ Querit̃ vtruꝫ hoc
ſacr̃m habeat efficaciã i aliquo pctõre qui eſt in
mortali. Solu. ſm Bonauen. Nõ debemus li-
mitare largitatẽ dei quin in hoc ſacr̃o poſſit re-
miſſionẽ omnis culpe dare: ſꝫ ſm cõmunẽ mo-
dum dicẽdi iſtud ſacramẽtum eſt datum in cibũ
illis qui ſunt de corpore chriſti:modo oĩes ta-
les habent charitatem:⁊ ideo iſtud ſacramẽtuꝫ
habet effectum in ſolis iuſtis: quia tales ſunt ĩ
charitate. ⁊ iſtos hoc ſacramentum liberat a
culpa veniali et p̄ſeruat a mortali:et ſic intelli-
gitur illa collecta in qua dicit̃ ſit abſolutio ſce-
lerum ⁊c. quoniã temerarium eſſet dicere ꝙ il-
lud ſacramentũ liberaret a pctõ mortali. pꝫ: qꝛ
vſus eius ſacramenti eſt per mandationẽ q̇ nõ
debetur niſi rei viuenti. Et ideo effectus huiꝰ
ſacramenti preſupponit vitam in ſumente:mo-
do pctm̃ mortale vitam tollit ſpiritualem: ideo
hoc ſacramentum nõ eſt abluenda pctã morta-
lia in ſumentibus:ſed abluendos illos ſolos de-
fectus qui cum vita ſpirituali eſſe poſſunt:vt ve-
nialia ⁊c. Et ſi quis obijceret ſic. Si hoc ſacra-
mentum preſupponat vitam in ſumente: tũc ſe-
queretur ꝙ non ꝓdeſſet mortuis cuius contra-
rium tenet tota eccl̃ia. Solutio. Dicendum eſt
ſm beatum Tho. ſuper. xij. di. iiij. ꝙ eucbariſtia
inq̃tum ſacramentum ꝓ principali effectu ha-
bet vnire hominem ad xp̄m ⁊ ideo nõ aufert ni-
ſi ea que in habente vitam inuenit oppoſita tali
vnioni. Talia aũt ſunt venialia ⁊ pene debite ꝓ
peccatis ꝯfeſſis ⁊c. qꝛ exiſtens in peccato mor-
tali mortuus eſt ſpũaliter:ſꝫ eucbariſtia inq̃tuꝫ
eſt ſacrificiũ accipit rõnem ſatiſfactionis: ⁊ ſm
hoc penã tollit in parte vel in toto ſm limitatõ-
nem diuine ordinationis ⁊ ſm menſurã pene ⁊
deuotõis:qꝛ ſacrificiũ offertur ⁊ ſic ꝓdeſt mor-
tuis in purgatorio detentis ⁊c. etiã tales ſpũali-
ter viuũt qꝛ in charitate deceſſerũt ⁊ ſũt ⁊c. Eti-
am p illud ſacrificiũ quandoq̨ exiſtentibus in
peccato mortali cõtritio impetratur p quam ſe-
quitur ablutio ſcelerum mortaliũ. ⁊c. ¶ Querit̃
vtrũ illud ſacrificiũ proſit beatis ad augmentũ
glorie et videtur ꝙ ſic p illud quod habetur in
collecta leonis pape vt narrat Jnnocẽ. Annue
nobis dñe vt anime famuli tui Leonis hec ꝓſit
oblatio:ſꝫ btũs Leo papa eſt in paradiſo vt te-
net eccl̃ia:ergo. Jn oppoſitũ arguit̃ ſic. Sacr̃a
nõ ꝓſunt alicui qui nõ eſt in ſtatu ꝓficiendi: ſꝫ
ſancti in p̃ria ſunt hmõi. So. Dicẽdũ eſt ꝙ pre-
miũ ſanctorum eſt duplex ſeu gaudiũ. ſ. eſſentiale
quod de diuinitate habent ⁊ q̄tum ad hoc eorũ
gloria augeri nõ põt. Aliud eſt gaudiũ acciden-
tale quod habẽt de quocũq̨ bono creato. Et q̄-
tum ad hoc gloria eorũ vſq̨ ad diẽ iudicij auge-
ri poteſt:alioquin tũc nõ augeret̃ gloria corpis
Tunc ad rõnem ante oppoſitum: dicendũ eſt ꝙ

vbicũq̨ reperitur talis modus loquẽdi ꝓ beat̃
dꝫ intelligi ad illum ſenſuꝫ qui ſeq̇tur ad hoc ꝓ
ſit vt a fidelibꝰ magis ſancti honorificẽt̃ in ter-
ris. ¶ Queritur vtrũ illud ſacr̃m habeat ſemper
efficaciã in viro iuſto. Sol̃. Dicendũ eſt ꝙ ſic ſi
illud ſacramentũ recipiat iuſte ſancte et deuote
ſicut premiſſum eſt. ¶ Querit̃ vtrũ iuſtis ſit me-
lius frequẽtare illud ſacramentũ q̄ tarde acce-
dere. So. ſm Bona. Dicẽdũ eſt ꝙ ſi quis ſemp
eſſet paratus ſemp eſſet ei vtile hoc ſacramen-
tum recipere:qꝛ ſm btm̃ Aug. Plus ꝓdeſt man-
ducatio ſpũalis quãdo cõiuncta eſt ſacramẽtali
q̄ quãdo eſt per ſe qđ ſit multũ vtile bene diſpo-
ſitis accedere ad illud ſacramentũ: patet qꝛ re-
ducit ad memoriã paſſionem:xp̄i fideꝫ ꝯfirmat
ſpem auget:charitatẽ inflãmat: dat vitam gra-
tie:xp̄o vnit manducanteꝫ ſpiritualiter: eterna
conſolatione reficit: ipſum ſumentem roborat
ad operationẽ:ſuſtentat: ꝯtra cauſam ꝓuenien-
tem ex ꝓpria infirmite:munit cõtra impulſum
demonis remittit ardorẽ ꝯcupiſcentie: purgat
peccatũ veniale:preſeruat a mortali:et infinita
alia bona confert rite ⁊ ſancte cõmunicantibus
¶ Querit̃ vtrũ peccator ſumẽdo corpꝰ xp̄i ſemp
mortaliter peccet. Solu. Quidam ſufficienter
preparant ſe ſm veritatẽ ⁊ hi digne manducãt.
Quidam ſufficiẽter ſm ꝓbabilitatẽ. ſ. ſm dicta-
men ꝯſciẽtie ſue nõ tamẽ ſm veritatẽ. Et tales
q̄uis nõ recipiãt grãm nõ tñ incurrũt offenſaꝫ
quia nullus põt ſcire vtrũ ſufficiẽter p̄parauit
ſe quidam neutro modo p̄parauit ſe:⁊ hi ſumẽ-
do mortaliter peccant:ideo auertant incontriti
et nõ vere penitentes in acceſſu ad tam ſanctiſ-
ſimũ ⁊ excellẽtiſſimũ ſacramentuꝫ. ¶ Queritur
vtrũ quis vidẽs ſe incõtritum debeat abſtinere
a cõmunione illius ſacramenti. Sol̃. Quidã ab-
ſtinent a cõione ꝓpter culpã ꝓpriã puta morta-
leꝫ:quidã abſtinent ſine culpa mortali:ſed ꝓpt̃
ſacramẽti reuerentiaꝫ ſicut ſunt illi q̇ ſentiũt ſe
minus mũdos mente vel carne vel etiã indeuo-
tos. Et iſti bene faciunt dummodo poſſint ſine
ſcandalo aliorum ſupſedere: maxime qñ pecca-
tum eſt manifeſtũ. Talibus eñ niſi [illegible]are ne-
ceſſitas cõſulendũ eſt vt de cõicando expectent
quouſq̨ pati deuoti ⁊ circũſpecti accedere poſ-
ſint tñ iſta abſtinentia a pceptione ſacramenti
debet fieri cõſilio dyoceſani:vel illius cui com-
miſerit vices ſuas quia nullus cenſetur iudex ĩ
cã ſua. in. c. ſi. quẽ. de. ſen. ex. Tamen nulla neceſ-
ſitas debet cõpellere vt aliquis in peccato mor-
tali ſciẽter cõmunicet. Peccatum eñ facit indi-
guũ cõmunione tribus modis:aut i habitu vt
qñ quis accidit nõ cõtritus ⁊ incõfeſſus de pec-
cato preterito: aut in actu vt qñ quis immutat
formã ſacramẽti ⁊ irreuerẽter ipm tractat: aut
in ꝓpoſito vt qñ quis habet voluntatẽ peccãdi
in futuro. Similiter defectus iudicij ⁊ rõnis ex-
cludit a cõione vt in pueris ſub duodecimo et
quartodecimo annis niſi appareãt in eis ſigna
diſcretionis ⁊ reuerẽtie:qꝛ ſic pridẽ ſeu diu ante
iſtã etatẽ poſſunt ſumere corpus dñi alias non.
Itẽ vt in furioſis mente captis qui excludũtur
tñ qñ habẽt lucida interualla poſſunt tales fu-
rioſi cõicare. Tria eñ genera hoium exclude-
bãtur ab eſu agni. ſcꝫ circuncisi qui ſignificant
eos qui accedũt ad cõionẽ irreuerenter. li. reg.
ij. c. vi. Percuſſus eſt oza. qꝛ illa nocte nõ abſti-
nuerat ſe ab vxore ſua:qꝛ tetigit archaꝫ dñi:alij
qui excludebantur erant alienigene qui ſignifi-
cant ĩfideles. De talium cõione dr̃ Gñ. xxxvij.
Fera peſſima deuorauit filiũ meũ Joſeph Alij
qui excludebãtur erant ĩmundi qui ſignificant
habentes peccatum mortale. De quibus ꝓphe-
ta mundamini q̇ fert̃ vaſa dñi. vnde verſus. Jn-
digne ſumis ſi nõ ſumis reuerenter. Uel nõ ca-
tholice vel habens mortale ſcienter. ¶ Querit̃
vtrum mãducare corpus xp̄i indigne ſit maius
pctm̃ qđ ſit. So. ſm beatũ Tho. ſup. ix. diſt. iiij.
ſen. Contẽptus ſeu pctm̃ in quo ipe deꝰ in ſeipo
contẽnitur eſt pctm̃ grauiſſimũ ſicut peccatũ in-
fidelitatis ⁊ blaſphemie: poſt grauiꝰ peccatum
illud in quo contẽnitur deus in ſacramẽto ⁊ in-
ter alia precise in iſto in q̃ eſſentialiter xp̄s deꝰ
⁊ homo cõtinetur nõ tamẽ eſt cõtentꝰ iſte circa
xp̄m:vt eſt deus ⁊ homo ſꝫ ꝓut in ſacramento.
peccatũ poſt eſt in mẽbris ſuis. Et aliud poſt in
quo contemnitur deus in preceptis ſuis qđ cõ-
mune eſt omni pctõ mortali. Ex quo pꝫ ꝙ pec-
catum de quo nunc agitur: nec in oĩm grauiſſi-
mum neq̨ omniũ minimũ:ſed eſt mediuꝫ inter
peccata que cõmittuntur in deum ⁊ illa peccata
que cõmittũtur in ꝓximũ ⁊c. Qui eñ xp̄m occi-
derũt magis peccauerũt q̄ illi qui indigne cor-
pus ſuum ſub ſacr̃o recipiũt. pꝫ:qꝛ illi qui xp̄i oc-
ciderunt cõmiſerũt in ipam xp̄i ꝑſonã:indigne
aũt ſumẽtes cõmittũt in ipm ſm ꝙ eſt in ſacr̃o.
Iteꝫ ille qui corpus xp̄i in lutũ ꝓijceret magis
peccaret q̄ mãducans indigne quia magis abu-
titur ſacramento ſm ꝙ lõgius a debito vſus ſa-
cramenti recedit quõ ab hoĩe iuſto ſumendum
eſt. ¶ Queritur vtrum hereticus manducẽs cor-
pus xp̄i minus peccet q̄ fidelis pctõr. Sol̃ ſm
beatũ Tho. ſup. ix. diſt. iiij. ſenten. indigne man-
ducare eſt duo pctã ꝯſiderare ſcꝫ pctm̃ quo in-
dignus redditur ad mãducandũ ⁊ peccatũ q̃ in-
digne manducat qꝛ ergo pctm̃ infidelitatis eſt
grauius alijs pctis. ideo infidelis mãducãs in-
dignior eſt ad mãducandũ. Sed qꝛ non credit

Illud qḋ ſumit eſſe tāte dignitatis q̄pte eſt:ideo
nō tm̄ peccat in abuſu q2 ignorātia fidelitatꝭ q̄p
uis nō excuſet ſequēs pctm̄ a toto. excuſat tm̄ a
tanto vt pꝫ de pctō occidentiū xp̄m q̄ ſi cogno-
uiſſent nunq̄p dn̄m crucifixiſſent.i.ad Coꝝ.i.Et
ꝑ hāc ignorantiā pctm̄ eoꝝ alleuiatꝭ. vt Ancel.
dicit ⁊ apl's dicit de ſeipō miam ꝯſecut⁹ ſum: q2
ignorās feci in incredulitate mea.⁊ iō infidelis
indigne mādūcat:ſꝫ pctōr fidelis magis idigne
Indigne ſumētib⁹ multa mala occurrūt q2 nul
lus op⁹ placꝫ deo niſi placeat ip̄e ꝑus. Indigna
cōmunio hoīem illaqueat dānationē ꝑparat ꝓ
ximū ſcandaliſat:mentē excecat:tentatoī ſubiū
git:deū irritat:vitā tꝑalē breuiat:gratuita ſpo
liat. De his oībus dr̄ per ordinē ī pſal. Fiat mē
ſa eoꝝ corā ip̄is in laqueū pro primo.⁊ ī retribu
tionē pro ſecūdo:⁊ in ſcandalū pro tertio. obſcu-
rentur oculi eius ne videāt ꝓ q̄rto. ⁊ dorſa eoꝝ
ſemꝑ in curua ꝓ q̄nto effunde ſuꝑ eos irā tuā ⁊
furorē ꝓ ſexto fiat habitatio eoꝝ deſerta ꝓ ſe-
ptimo ⁊ in tabernaculo eoꝝ nō ſit q̄ inhabitet ꝓ
octauo. ſm̄ cōpen. theo. ¶ Qualiter em̄ ſit ad cō
munionē accedēdum oſ̄ditur nobis in eſu agni
paſchalis cū eī comedebāt iudei accīctꝭ renib⁹
ꝑ qḋ deſignatꝭ puritas caſtitatis. Lu.xij. Sint
lumbi vr̄i precincti eū comedebāt pedib⁹ calce
atis ꝑ qḋ deſignatꝭ effect⁹ deuotōnis. Can.vij.q̄p
pulchri ſunt greſſus tui in calciamētis filia ꝑn
cipis. Itē eū comedebāt habētes baculos ī ma
nib⁹ ꝑ qḋ deſignatꝭ mēoria dn̄ice paſſiōis. Gen̄.
xxxij. In baculo meo trāſiui iordanē iſtū. Item
eū comedebāt cū lactucis agreſtib⁹. ꝑ qḋ deſi-
gnatꝭ amaritudo ꝯtritōis ꝑs. Cibabit nos pane
lachrymaꝝ. Itē comedebāt feſtināter ꝑ qḋ deſi
gnatꝭ prōptitudo volūtatꝭ ⁊ opatōis. ꝓuer.xxix.
Vidiſti hoīem velocē in op.ſ.ſupple glo.corām
regib⁹ ſtabit de oīb⁹. Exo.xij. Renes vr̄os acci-
getis calciamēta habebitꝭ in pedib⁹ tenētes ba
culos in manib⁹. cōedetꝭ feſtināter: ergo vnuſ-
quiſqꝫ ſpeculetur modū debitū accedēdi ad tam
ſaluberrimū ſacrm̄. Ex ꝑmiſſis ſatis apparet q̄p
vere penitētib⁹ ⁊ ꝯfeſſis ſaltē ſm̄ apparētiā dꝫ
illḋ ſacrm̄ admiſtrari:q2 ſol⁹ de⁹ eſt ſcrutator cor
dium ⁊c. Si ergo ſolis fidelib⁹ ⁊ iuſtis ſit eucha
riſtia miſtrāda: ergo nō dꝫ miſtrari pctōribus.
Sol. Verū eſt pctōrib⁹ manifeſtis ⁊ ꝑ iudiciuꝫ
eccl'iaſticū ꝯuictis ſicut ſunt vſurarij manifeſti:
raptores:hyſtriōes:⁊ hmōi. Etiā ſꝫ ꝯp̄ē. ſeptē
ſacramētoꝝ ip̄is pctōrib⁹ manifeſtis petentib⁹
euchariſtiā ē denegāda ⁊ dꝫ ip̄is dici amice nō
eſt bonū ſumere panē filioꝝ ⁊ mittere canib⁹ ⁊c.
¶ Queritꝭ ſi aliq̄s pctōr occultus ipenitens a ſa-
cerdote in die paſche ſacrm̄ petierit cū alijs nū
quid ei eſt denegādū cū notū ſit ſacerdoti. eius

pctm̄ ⁊ ei⁹ ꝯſcia nota. So. Si in ſecreto petat ⁊
occult⁹ ſit pctōr dꝫ a ſacerdote moneri ne cōtra
iudiciū aīe ſue ſacrm̄ ſumat q̄p ſi noluerit deſiſte
re cū xp̄ianus ſit ⁊ illud qḋ ſuū eſt petit nō pōt
ei ſacrꝫ ꝓhiberi. ſm̄. b. Augu. Tn̄ pōt ſacerdos
dicere ſubmiſſa voce. Iudicet dn̄s inter me ⁊ te
ac ſi diceret dn̄s ſcit q̄p tu indigne accedis ⁊ ego
nō poſſum tibi negare. De hoc habetꝭ q̄p beatus
Bernard⁹ ꝓtulit talia v̄ba cuidaꝫ ſuoꝝ mona-
choꝝ q̄ indigne accedebat ⁊ ſtatim ille indigne
accedēs mortu⁹ eſt:ideo ⁊c. Si vero in publico
petat ⁊ ſit occult⁹ pctōr nullo mō ei eſt ſacrm̄ il-
lud denegāduꝫ ne ſacerdos videatꝭ ꝓditor ꝯfeſ
ſionis. Sacerdos em̄ dꝫ in publico oēs monere
ne accedāt ad cōionē niſi fuerint pri⁹ vere ꝯtri
ti ⁊ cōfeſſi ⁊ ſi poſtmodū accedat peccator occul
tus ⁊ in publico petat iſtud ſacrm̄ ſibi miniſtret
q2 melius eſt ſacerdoti:vt aſſumēs peccet mor-
taliter q̄p ei denegādo euchariſtiā ſuam ꝯſcien
tiam ꝑdere. ¶ Queritꝭ quid fiendū ſi q̄s petat ⁊
loco euchariſtie panis ſibi miſtretꝭ:nunq̄d debꝫ
ſacerdos hoc facere. Sol. Non in decreto enim
cautum eſt ne cuiq̄p hoſtia nō ꝯſecrata loco ꝯſe
crate miniſtretꝭ publice vel ſecrete:q2 ſic ydola-
trare faceret ſumētem maxime ⁊ circunſtātes
adorātes panē ꝓ hoſtia cōſecrata. Itēꝫ cauen-
dum eſt ne fauore vel timore corp⁹ chriſti cuiq̄p
ad examinationē tradatꝭ q2 hoc eſſet tētare deū
¶ Queritur vtrum corp⁹ xp̄i ſit dādum excōica
ti. Solutio. Dicendū eſt q̄p nō q̄pdiu ſunt excōi-
cati:q2 diuiſi ſunt a perceptione ſacramētoꝝ et
communione fideliū niſi in articulo mortis q̄n
ſigna penitentie apparent ⁊ promittit excōmu
nicatus per ſe vel ꝑalium emendationem iuxta
poſſe ⁊c. q2 nō eſt humanū cognoſcere iter deū
⁊ ꝯſcientiā hoīs:vt dicit Laudulphus ſuꝑ.xviij.
di:iiij.ſen. Tamē hoc non obſtante talis excōi-
catus non debet inhumari in terra ſancta: q̄a
quo ad eccleſiam militātem [illegible] agitꝭ inter ho-
minem ⁊ hoīem cui iudiciu[illegible] diuinū nō eſt ma-
nifeſtum nō ſenſetur tali[illegible] abſolut⁹ quouſqꝫ ab
ſolutionem obtinuer[illegible] excōicator eu⁹ ab illo
qui poteſt abſoluere:q2 ꝑ ſentētiam excōicatio
nis inficitꝭ aīa ⁊ corpus ⁊ q2 nō ꝯſtat eccleſie mi
litanti de eius abſolutiōe quo ad deū ſemꝑ cen-
ſetur excōicatus quouſqꝫ regrediatꝭ ad gremiū
eccleſie ꝑ abſolutionē iudicis qui in eū tulit ſen
tentiā. Etiā expedit ad terrorē alioꝝ ⁊c. ¶ Que
ritur vtrū iſtud ſacramētum debeat dari hereti
cis:amētibus:demoniacꝭ:freneticis: ⁊ dānatis
ad mortē. Sol. Dicendū q̄p dānatis ad mortē ꝓ
criminib⁹ ſuis niſi de gr̄a ſpeciali non datur cor
pus ſicut illis qui ſuſpendūtur vel cōburuntꝭ vl
quomodolꝫ aliter interficiūtur. Illis aūt q̄ pro

crimie hereſis cōburūtur ſi cum deuotiōe ⁊ hu
militate petant debet dari corp⁹ xp̄i ſicut habetꝭ
de hereticis.c.ſuꝑ eo.li.vi. Freneticis amētib⁹
illud ſacramentū nō eſt dandū maxie q̄n ſine in
teruallo infirmātur. Demoniacis tm̄ ſi cū reue
rentia ⁊ deuotione petāt deberet eis dari cū ta
les habeāt vſum rōnis ⁊ actualem deuotionem
ad ſcm̄. ¶ Queritur vtrū debeat iſtud ſ[illegible]rm̄ da
ri leproſis. Solu. Dicēdum eſt q̄p ſic niſi timeatꝭ
de vomitu vel q̄p fuerit talis leproſus ita corro-
ſus q̄p nō poſſet corp⁹ recipe ī ore ſuo ſicut ſunt
plures q̄ amiſerūt labia ⁊c. ¶ Quantū ad nonaꝫ
partē in q̄ auc. nr̄ reſtringit illā ꝑticulā octaue ī
qua dr̄ ſumēs xp̄i corp⁹ dꝫ eē ieiun⁹ ibi pranſus ꝑ
cipere ⁊c. dicit q̄p pranſus pōt ꝑcipere iſtḋ ſacrm̄
vrgēte neceſſitate ⁊c. Tn̄ potius a ieiunis ſumi
decet ſicut apoſtol⁹ docet vt ſingulari reuerētia
dijudicetꝭ.i. diſcernatꝭ ab alijs cibiſ. vn̄ Aug. Ap
paret cū primo acceperūt diſcipuli euchariſtiā
nō eos accepiſſe ieiunos nō:iō tn̄ calūniāduꝫ ē
vniuerſe eccl'ie q̄p a ieiunis ſꝑ ſumitꝭ. placuit ei
ſſ. vt in honore tāti ſacri pri⁹ in os xp̄m dn̄icum
corp⁹ intraret q̄p alij cibi: iō vbiqꝫ mos iſte ſer-
uatꝭ vt recitat mag. ſen. viij. d. iiij. Itē ſm̄ Inno.
Stati poſt euchariſtiā.i. poſt ei⁹ ſumptiōeꝫ nō
dꝫ ſumi ali⁹ cib⁹ ⁊c. ¶ Quātū ad decimā partem
in qua auctor nr̄ docet modū quo cōicātes poſt
cōionē debēt cuſtodire corp⁹ dn̄i ibi corpe ꝑce-
pto. dicit auctor nr̄ q̄p ꝑcepto xp̄i corpe cauēdū
eſt ne q̄s pellatꝭ. de ſpēbus vel ſputādo vel alio
quouiſmodo ⁊c. Vndecimā ꝑtem ⁊ finalr̄ exeq̄
tur in q̄ ſit hortatio ſuſcipientiū ad gratiarū ac-
tiones poſt ꝑceptionē ibi redde deo grates ⁊c.
vbi eſt notandū q̄p poſt cōionē om̄s debēt vaca
re aſſidue deuotis orationibus vt tātus dn̄s di
gnetur habitare in ſuis ꝯſcientijs. Itē debent
cauere ne recidiuent in aliquod mortale ſicut
canes ad vomitū:quia q2 ſic dicūtur īcurrere in
gratitudinem ⁊ nulla alia mala:q2 xp̄m quē ſu-
ſcepit ignominioſe a ſe expellit ⁊ ſic turpi⁹ eijci
tur q̄p nō admittitꝭ hoſpes. Iteꝫ talis aſſimilatꝭ
iude q2 iudas poſtq̄p [illegible] xp̄o cenauit ipſum tra-
didit ⁊ Ioab fratrem ſuum ad cōiugum inuita-
uit ⁊ eum poſt occidit. Item talis ordinē hone-
ſtatis peruertit: q2 vētūro reuerentiam exibet
⁊ preſenti nullam. Similis illis qui cum ramis
oliuarum chriſto occurrerūt ⁊ ip̄m poſtmoduꝫ
crucifixerūt. Idcirco cū ſumma diligentia ꝑce-
ptus cuſtodiatur ⁊c. ¶ Queritur quare dicitur
illud ſacramentū viaticum. Solutio. Quia datꝭ
tranſeuntibus de hac vita ad patriam. Item dr̄
viaticū:q2 inſtitutum eſt a xp̄o itinerante.

¶ Sequitur de ſacramēto extreme vnctionis.

PResbytero debꝫ infirmus
adultus iungi
In ſeptem mēbris oleo cer
tis quoqꝫ verbis
Vngitur infirmis vt maior
gratia detur
Sit leuior morbus vt pena minor tol
leretur.

IN iſto ca. quod eſt de ſacramēto extre-
me vnctionis auc. nr̄ ſex facit. pr̄o oſtē
dit quis ſit miniſter ei⁹. ſecūdo oſtēdit
qualis dꝫ eſſe ſuſcipiēs. tertio oſtēdit
que mēbra debēt iungi. quarto docet q̄d ſit ma
teria extreme vnctionis. quīto quid ſit forma.
ſexto docet vtilitates q̄ aduenīūt infirmo ꝑ hu
ius ſacramēti ſumptionē. quo ad primū ibi ꝑſ-
bytero dꝫ ⁊c. quo ad ſm̄ ibi infirm⁹ adult⁹. quo
ad tertiū ibi. In ſeptē membris. quo ad quartū
ibi. Oleo. quo ad quintū ibi. Certis verbis. quo
ad ſextū ibi. Vngitur infirm⁹ vſqꝫ ad finē capi
tuli. ¶ Quātū ad primū eſt notādū q̄p iſti⁹ ſacra-
mēti adminiſtratio ſolis ſacerdotib⁹ ꝑtinet et
cū intētione:vt dicit btūs Iaco. Io. vlti. Infir
matur q̄s ex vobis inducat p̄ſbyteros eccleſie
⁊ orent ſuper eū vnguētes eum oleo in nomie
dn̄i ⁊c. ¶ Quantū ad ſcḋm eſt notandum q̄p tria
ſunt genera vnctionis ſm̄ mag. ſen. xxiij. di. iiij.
Vna ē ꝑncipalis q̄ ſit criſmate:q2 in ea datꝭ pa-
raclit⁹. vnḋ ⁊ ꝓpter abundantiā gratie duos li
quores mixtos hꝫ.ſ. oleū ⁊ balſamū oleum ꝯſci
entie ⁊ balſamū fame:nec tm̄ om̄e oleū ad vncti
onē ſanctificatuꝫ criſma vocatur: ſed illud ſolū
qḋ miſcetur cū balſamo quo capita regū ⁊ pon-
tificū vnguntur quo etiā baptiſatos ſacerdos
vngit in vertice ⁊ pōtifex per impoſitionē ma-
nus ꝯfirmādos vngit ī frōte:aliud gen⁹ vnctio
nis eſt q̄ cathecumini ⁊ neophiti vnguntꝭ in pe
ctore ⁊ inter ſcapulas in perceptione baptiſmi.
Aliud genus eſt oleuꝫ infirmoꝝ de qua vnctio
ne hic agitꝭ. Ieſus ei nō ſolū dicitꝭ mediator dei
⁊ hoīm in q̄ptum habet ſaluare:ſed etiā xp̄s in q̄p-
tum habet vnctionis gratiam in alios diffunde
re. Tribus enim vicib⁹ legitꝭ Dauid.i. xp̄s fuiſſe
vnctus. prima ī domo patris ſui in ſignū regni
futuri hoc ſignat vnctionē in baptiſmo. ſcḋa in
ebrō ſuꝑ iudā: ⁊ poſtea multa bella habuit hoc
ſignat vnctionē in cōfirmatione. tertia iterum
in ebron ſuꝑ oēm iſrael poſt hāc in pace regna-
uit. hoc ſignat vnctionē in extremis. Tūc ad ꝓ
poſituꝫ dicendū eſt q̄p tales q̄ illud ſacrm̄ recipi
unt debēt eſſe infirmi in ſtatu exeuntiū de hac
vita. ſanis em̄ nō datur:q2 habēt aliḋ remediuꝫ
ſcꝫ pn̄iam. Itē debet dari adultis ⁊ nō puerꝭ cū

puerí careāt vſu rōnis: qꝛ i hoc ſacramēto ſuſci
piendo reqritur actualis deuotio in ſuſcipiēte.
Itē nō debet dari furioſis ⁊ ſimilibꝰ: niſi p iter
ualla reſipiſcant ſeu vtātur rōne. Itē nō dꝫ da
ri ſacr̄m infirmis niſi ipm̄ poſtulēt. ¶ Queritur
vtrum illō ſacr̄m poſſit dari ſepe vni ifirmitati.
Sol. Dicendū ē ꝙ ſm̄ ꝯpē. theo. ꝙ i vna ifirmi
tate nō dꝫ qs inungi: ſꝫ ſi ſanaret ⁊ poſt recidi
naret poſſet iungi: qꝛ nō cēſet eadē ifirmitas:
ergo i mortꝭ articulo ſeu laborātibꝰ i extremis
dꝫ iſtō ſacrꝫ miſtrari. ¶ Queriť an ſacerdos mi
niſtrās illō ſacr̄m infirmis debeat eis aliqd de
fide dicere. So. ſm̄ cōpē. theo. ſeptē ſacroꝝ. Di
cendū ē ꝙ ſic: qꝛ dꝫ eos iterrogare de orōe dn̄i
ca de ſymbolo ⁊ eos monere vt dicāt ꝛc. ¶ Qua
tū ad tertiū eſt notādū ꝙ ifirmis dꝫ iungi i ſe
ptē locꝭ. in auribꝰ: i oculis: in ore: i naribꝰ: i ma
nibꝰ: ⁊ in pedibꝰ: ⁊ hoc ꝓpter qnqꝫ ſenſus qbus
pctā ppetrauit Et in pectore ꝓpter prauas co
gitatōes. i vmbilico: ꝓpť ardorē luxurie. ꝙuis
dicať a pluribꝰ nobilibꝰ ꝙ maſculis dꝫ dari i re
nibus ⁊ femellis in vmbilico ꝛc. Sacerdos ifir
mꝰ nō dꝫ iungi ifra manꝰ: qꝛ ſūt ſacrate i ſacro
ordis ſꝫ dꝫ iungi exteriꝰ. genitalia nō iungunť
ꝓpter reuerentiā ſacr̄i ꝛc. Etiā ꝓpter fetidita
tem ⁊ verecūdiam infirmoꝝ. Intrātibꝰ bellum
nō dať illud ſacr̄m: qꝛ nō ſunt i articulo ſm̄ na
turā: ſꝫ ſꝫ fortunā ⁊ ſacr̄a ſequūtur naturā nec
ꝯdānatꝭ ad mortē dať illō ſacrꝫ: qꝛ iſames ſunt
ꝛc. ¶ Queriť qd ſit fiendū de illis q non hn̄t illa
mēbra de qbus ſupra So. ꝙuis nō habeāt ocu
los aures ꝛc. dico ꝙ debēt iungi illa loca qbus
fuerūt illa mēbra vel debuerūt fuiſſe: qꝛ licet ex
eis peccare nō potuerit ſeu poſſint exteriꝰ hn̄t:
tn̄ illa mēbra interiꝰ in radice aīe: qre ꝛc. ¶ Quā
tū ad quartū eſt notandū ꝙ materia huiꝰ ſacr̄i ē
oleū oliuarū ab ep̄o ꝯſecratū. ¶ Quātū ad qntū
eſt notandū ꝙ forma huiꝰ ſacr̄i eſt iſta. p illā ſan
ctā vnctionē ⁊ p ſuā piiſſimā miam indulgeat
tibi dn̄s qcqd peccaſti p auditū: viſū: guſtū: odo
ratū: tactū: ⁊ ſic de aliis. Et eſt iſta forma vt pꝫ
depcatiua. In hoc eni̅ ſacr̄o ſicut i aliis tria ſūt
ſacr̄a tn̄ qd eſt vnctio exterior. res tn̄ qd ē eſſe
ctus duplicis ſanitatꝭ. ſ. ſpūalis ⁊ corpalis vt dr̄
inferiꝰ. ſacr̄m ⁊ res. ſ. quedā vnctio ſpūalis iteri
or q eſt mētis iocūditas ⁊ ſolatiū. De eſſe huius
ſacr̄i ſunt qnqꝫ principaliter. Primū ꝙ vnctio
nē faciēs ſit ſacerdos. Scd̄m ꝙ ſit intētio. Ter
tiū ꝙ ſit materia. ſ. oleū oliuaꝝ ſeu infirmorum.
Quartū ꝙ ſit forma vboꝝ quā dꝫ dicere iungēs
Quītū eſt locꝰ inungēdꝰ ꝛc. ¶ Quantū ad ſextū
eſt notādū ꝙ ſm̄ mag. ſen. xxiii. d. iiii. ꝙ plures
vtilitates ꝯſequunť ifirmi p ſumptionē huius
ſacr̄i ſi digne recipiant. ꝯſequunť eni̅ liberatio
nē ab infirmitate ſpūali q cōtrahitur p venia
lia qbꝰ aīa debilis efficiť ad exequēdū actū gr̄e
⁊ gl̄ie ⁊ ſacr̄m illud eſt ꝯtra reliqas pctōꝝ q nō
ſufficiēter p penitētiā ſunt ſublate aut p negli
gentiā. Itē illud ſacr̄m diſponit tāq̄ vltimū re
mediū ad gl̄iam ⁊ p modū curationis exhibet.
Itē p illō ſacr̄m ifirmi ſi ipm̄ recipiāt deuote
ꝯſequūtur ſanitatē corpalē: ⁊ hoc ſi ſanitas cor
poraľ expediat ſanitati ſpūali tūc ei illō ſacr̄m
cauſat vtrūqꝫ: qꝛ aliqn̄ ſanitas corpalis eſt vtiľ
ad meritū gl̄ie cumulādū Itē illō ſacr̄m valꝫ ad
excitādū deuotionē. Itē ad velociorē trāſitum
ad celū ⁊ ad plura alia q remitto pcie lectorum
Itē eſt notādum ꝙ illō ſacr̄m fuit inſtitutū ab
aplīs. vt hētur Ja. vlti. Infirmať qs i vobis in
ducat pbr̄os eccl̄ie ꝛc.

¶ Sequitur de ſacramēto ordinis.

ORdo ſeptenꝰ. ē claro mu
nere plenus
Tres ſūt maiores: ſꝫ bis
duo primo minores.
Janitor ē primus lector
vult eſſe ſecundus.
Exorciſta ſubit hinc accolitꝰ ſibi nubit
Subleuita ſubeſt leuita ſactior hꝭ ē
Septimo collatꝰ eſt ordo p̄ſbyteratus
Hīa cū poſſe dať: ipzimiturqꝫ caracť
Cuilibet iſtorū qui ſit ſuceptor eorum
Ad ſacra promotꝰ dꝫ necnō titulatus
Horas quotidie ſeptenas dicere rite
Ut collaudetur xp̄s et mors memoreť
Nocte ieſus captꝰ dānatꝰ iudice pria
Duciť in terna: ſexta crucifigitur hora
Mortuꝰ in nona: ſit lancea veſpe fixa
Cōdiť extrema: cur ſeptē dicimꝰ horaſ
Clerice pauſando: dic horas ii opādo
Dicas attēte: dic totū ſupplice mente
Dic iuxta morē: primo dicaſqꝫ priorē
Cū dn̄o loqueris: orās nō ergo vageris
Sincopa vitet: verſus nō anticipetur
Donec finitus: oīno ſit bene primus
In tēplo vagū: fuge cātū dilige planū
Nō clames tantū. coneris ligre cantū.

IN iſto capiť. auctor nr̄ determi
nat de ſacramento ordinis diui
dēs ſuū capl̄m in ſex partes. In
prima pte docet nūerū ordinū
in generali. In ſcd̄a pte docet q
iſtoꝝ ordinū ſunt digniores. In

tertia determinat de ordinibꝰ in ſpeciali ipſos
enūerādo. In quarta parte docet quō caracter
imprimiť in quolꝫ ordinum. In quinta docꝫ ad
quē teneť ꝓmoti ad ſacra. In ſexta docꝫ auctor
noſter modum dicendi ea ad q tenētur ꝓmoti cū
aliquibꝰ annexis ꝛc. prima in p̄ncipio. Ordo ſe
ptenꝰ. ſecūda. Tres ſunt maiores. tertia. Jani
tor eſt primus. quarta. Gratia cum poſſe. qnta
Ad ſacra ꝓmotꝰ. ſexta ibi. Clerice pauſando vſ
qꝫ ad finē. Quātum ad primū eſt no. ꝙ ſeptē ſunt or
dines. ſ. hoſtiarii: lectores: exorciſte: accoliti: ſub
dyaconi: dyacōi: ⁊ pbr̄i. Et dicūť ſeptē ꝓpť ſepti
formē gratiā. ſſ. cuiꝰ q non ſunt pticipes ad gra
dus eccleſiaſticos indigne accedūt. Illi vō in q
rum mētibꝰ diffuſa eſt ſeptiformis gratia. ſſ. cum
ad eccleſiaſticos ordines accedūt in ipſa ſpūalis
gradꝰ ꝓmotione ampliorem grām pcipere credū
tur p mag. ſen. xxiiii. di. iiii. Ordo ei ſm̄ Hug. de
ſctō victore eſt ſignaculum quoddā in quo ptās
ſpūalis tradiť ⁊ officiū ſuſcipiēti ſeu ordinato.
Et huic diffinitōi ꝯcordat mag. ſen. xxiiii. d. iiii.
In hoc eni̅ ſacramēto quoddā eſt ſacramētum
tn̄ vt viſibile ſignū quo ptās tradi oſtenditur:
quoddā eſt res tn̄ vt gratia que confertur: qd
dam eſt ſacramentū ⁊ res: vt caracter. Huiꝰ eni̅
ſacramenti materia eſt illa res que pertinet ad
ordinē qui ſuſcipitur ſicut calix cum vino ⁊ pate
na cum pane que porrigūtur ſacerdoti. Dyaco
no calix ſine vino ⁊ patena ſine pane. Accolito
candelabrum ⁊ cereus ꝛc. Forma vero huiꝰ ſa
cramenti ſunt verba que ep̄s dicit in porrectio
ne illarum rerum ea dirigēs ad eos qui ordinā
tur ꝛc. Quantū ad ſecundā partē in qua auctor
noſter docet qui ſint digniores iſtorum ordinū
ibi tres ſunt maiores eſt notandum ꝙ preſby
teratus: dyaconatꝰ: ⁊ ſubdyaconatꝰ ſunt dignio
res aliis quattuor: ideo dicunt. ſacri reſpectu a
liorum: qꝛ eis annexa eſt continētia illud eſt ſa
tis notum. Nota ꝙ ordo poteſt dici ſacra caſti
tate ⁊ ꝯtinētia: ⁊ ſic ſubdyaconatꝰ: dyaconatus:
⁊ preſbyteratus dicūtur ſacri. ifra q cle. vel vo.
ca. i. aliter dicuntur ſacri a caractere quem reci
piunt ordinati: ⁊ ſic oēs ſunt ſacri. xxv. di. in ſū
ma. ⁊ hoc tenet Hoſti. ¶ Quantū ad tertiam ptē
in qua auctor noſter docet de ordinibꝰ in ſpāli
ipſos enumerando ſm̄ ſuos gradus eſt notan
dum ꝙ primus dicitur hoſtiarius ab hoſtio qa
in veteri teſtamento electi erant ad cuſtodiam
templi. Iſti enim debent cuſtodire locum ſacro
rum ⁊ cuſtodire ne imundus ingrediať tēplum
ideo dātur eis claues cū ordinātur ab epiſcopo
qui eis dicit tradēdo claues ſic agite tanq̄ deo
rōnem reddituri ꝓ rebus que clauibus iſtis re
cludūtur hoc officiū dn̄s noſter ieſus xp̄s exer
cuit qn̄ emētes ⁊ vēdētes de tēplo eiecit. ſcd̄us
ordo dr̄ lectoriatꝰ a legēdo: qꝛ p ſacre ſcripture
lectionē illumiat intellectū fideliū. Officiū eni̅
iſtius eſt legere ꝓphetias et lectiōes: idō ei dať
ab ep̄o. codex diuinarū electionū: ⁊ dr̄ ei accipe
⁊ eſto vbi dei relator habiturꝰ ſi fideliter iple
ueris partē cū his q bene verbū dei miniſtraue
runt q eni̅ ad hūc gradū ꝯuehitur litteraꝝ ſcia
debꝫ eē inſtructꝰ vt ſenſum vboꝝ intelligat vim
accentū ſciat diſtīcte legat ne ꝯfuſionē ꝓlatio
nis intellectū auditoribus auferat attendat qd
indicatiue qd interrogatiue ſit legēdū. Hec eni̅
male ſeruata intellectū turbant ⁊ alios ad riſum
ꝓuocant. hoc officiū xp̄s exercuit cum in medio
ſeniorū librū Eſaie aperiens diſtincte ad intel
ligēdum legit ſpūs dn̄i ſup me. Ex quo dať intel
ligi lectoribꝰ ꝙ ſpūali gr̄a clarere debēt q aliis
vbum dei annūciant. Hic ordo formā ⁊ initiū a
ꝓphetꝭ accepiſſe vr̄ quibꝰ dr̄ clama ne ceſſes ꝛc.
Tertius ordo dr̄ exorciſtatꝰ ſeu exorciſta: ab ex
orciſo qd idē eſt ꝙ adiuro ſeu cōiuro qꝛ actꝰ eoꝝ
exorciſtarū ē repellere ptātes demōis ab ener
guminis ſeu demoniacis p ꝯiurationē vel arce
cere demones ne dn̄entur in corpe nondum ba
ptiſati. Talis eni̅ exorciſta dꝫ habere ſpūm mū
dum q ſpiritibꝰ imūdis impat ⁊ malignū expel
lere de corde ſuo quem expellit de corde alieno
ſeu de corpe ne medicina quā alii facit ſibi nō ꝓ
ſit ⁊ dicať ei medice cura teipm̄. Hi cū ordinā
tur accipiūt ab ep̄o libꝝ exorciſmoꝝ dr̄ eis acci
pite ⁊ habete ptātem iponēdi manus ſup ener
guminos ⁊ cathecuminos. Hoc officiū exercuit
dn̄s qn̄ ſaliua ſua tetigit aures ſurdi ⁊ linguam
muti dicēs. effecta. qd eſt ad apire: ⁊ hoc docēs
nos ſpūaliter debere ad apire aures p̄cordiorū
hoīm ad intelligendū ⁊ ora ad ꝯfitendū vt pul
ſo demone vas ſuum ſpūſſancti recipiat hoc offi
ciū dn̄s exercuit cū demōiacus multos ſanauit
ꝛc. Quartus ordo dr̄ accolitatus ⁊ eſt accollitus
ceroferarius qꝛ dꝫ ferre cereū qn̄ euangeliū eſt
legendū vel ſacrificiū offerēdum p qd deſignať
excitatio fideliū ad deuotiōem ⁊ cordis accēſio
nō eni̅ accēdūtur lumiaria ⁊ deportātur ab eis
ad effugādas aeris tenebras cū ſol eo tempore
rutilet ſed ad ſignū leticie demōſtrandum vt ſub
tipo luminis corpalis illa lux oſtendatur. De q
legiť erat lux vā q illumiat oēm hoiem. ꝛc. Offi
ciū ei accoliti ē preparare lumiaria i ſacrario por
tare cereū vrceolos cū vino ⁊ aq̄ ꝓ eucbariſtia.
Hi cum ordinanť cū edocti fuerit ab ep̄o qliter
in officio ſuo agere debeāt ab archidyacono ac
cipiūt cādalabrū cū cereo ⁊ vrceolū vacuū. Hoc
officiū dn̄s ſe habere teſtať dicēs. Ego ſum lux
mundi q ſeqtur me nō ābulabat in tenebris ꝛc.

pueri careāt vſu rōnis: qꝛ i hoc ſacramēto ſuſci
piendo reqritur actualis deuotio in ſuſcipiēte.
Itē nō debet dari furioſis ⁊ ſimilib⁹: niſi p iter
ualla reſipiſcant ſeu vtātur rōne. Itē nō dꝫ da
ri ſacrm̄ infirmis niſi ipm̄ poſtulēt. ¶ Queritur
vtrum illō ſacrm̄ poſſit dari ſepe vni īfirmitati.
Sol. Dicendū ē ꝙ ſm̄ ꝯpē. theo. ꝙ i vna īfirmi
tate nō dꝫ qs inungi: ſꝫ ſi ſanaret̄ ⁊ poſt recidi
uaret poſſet iungi: qꝛ nō cēſet̄ eadē īfirmitas:
ergo ī mort̄ articulo ſeu laborātib⁹ i extremis
dꝫ iſtō ſacrꝫ miſtrari. ¶ Querit̄ an ſacerdos mi
niſtrās illō ſacrm̄ infirmis debeat eis aliqd de
fide dicere. So. ſm̄ cōpē. theo. ſeptē ſacroꝝ. Di
cendū ē ꝙ ſic: qꝛ dꝫ eos īterrogare de ofoe dñi
ca de ſymbolo ⁊ eos monere vt dicāt ⁊c. ¶ Qua
tū ad tertiū eſt notādū ꝙ īfirmis dꝫ iungi i ſe
ptē loc̄. in aurib⁹: i oculis: in ore: i narib⁹: i ma
nib⁹: ⁊ in pedib⁹: ⁊ hoc ꝓpter qnqꝫ ſenſus qbus
pctā ꝑpetrauit. Et in pectore ꝓpter prauas co
gitatōes. i vmbilico: ꝓpt̄ ardorē luxurie. ꝙuis
dicat̄ a plurib⁹ nobilib⁹ ꝙ maſculis dꝫ dari i re
nibus ⁊ femellis invmbilico ⁊c. Sacerdos īfir
m⁹ nō dꝫ iungi ītra man⁹: qꝛ ſūt ſacrate i ſacro
ordīs ſꝫ dꝫ iungi exteri⁹. genitalia nō iungunt̄
ꝓpter reuerentiā ſacri ⁊c. Etiā ꝓpter fetidita
tem ⁊ verecūdiam infirmoꝝ. Intrātib⁹ bellum
nō dat̄ illud ſacrm̄: qꝛ nō ſunt ī articulo ſm̄ na
turā: ſꝫ ſꝫ fortunā ⁊ ſacrā ſequūtur naturā nec
ꝯdānat̄ ad mortē dat̄ illō ſacrꝫ: qꝛ īfames ſunt
⁊c. ¶ Querit̄ qd ſit fiendū de illis q non hn̄t illa
mēbra de qbus ſupra So. ꝙuis nō habeāt ocu
los aures ⁊c. dico ꝙ debēt iungi illa loca qbus
fuerūt illa mēbra vel debuerūt fuiſſe: qꝛ licet ex
eis peccare nō potuerit ſeu poſſint exteri⁹ hn̄t:
tn̄ illa mēbra interi⁹ in radice aīe: qre ⁊c. ¶ Quā
tū ad quartū eſt notandū ꝙ materia hui⁹ ſacri ē
oleū oliuarū ab epō ꝯſecratū. ¶ Quātū ad qntū
eſt notandū ꝙ forma hui⁹ ſacri eſt iſta. p illā ſan
ctā vnctionē ⁊ p ſuā piiſſimā miam indulgeat
tibi dñs qcqd peccaſti p auditū: viſū: guſtū: odo
ratū: tactū: ⁊ ſic de aliis. Et eſt iſta forma vt ptꝫ
depcatiua. In hoc em̄ ſacro ſicut i aliis tria ſūt
ſacrā tm̄ qd eſt vnctio exterior. res tm̄ qd ē effe
ctus duplicis ſanitat̄. ſ. ſpūalis ⁊ corpalis vt dr̄
inferi⁹. ſacrm̄ ⁊ res. ſ. quedā vnctio ſpūalis iteri
or q eſt mētis iocūditas ⁊ ſolatiū. De eſſe huius
ſacri ſunt qnqꝫ principaliter. Primū ꝙ vnctio
nē faciēs ſit ſacerdos. Scōm ꝙ ſit intētio. Ter
tiū ꝙ ſit materia. ſ. oleū oliuaꝝ ſeu infirmorūꝫ.
Quartū ꝙ ſit forma vboꝝ quā dꝫ dicere iungēs
Quītū eſt loc⁹ inungēd⁹ ⁊c. ¶ Quantū ad ſextū
eſt notādū ꝙ ſm̄ mag. ſen. xxiij. d. iij. ꝙ plures
vtilitates ꝯſequunt̄ īfirmi p ſumptionē huius
ſacri ſi digne recipiant. ꝯſequunt̄ em̄ liberatio
nē ab infirmitate ſpūali q cōtrahitur p venia
lia qb⁹ aīa debilis efficit̄ ad exequēdū actū gr̄e
⁊ glie ⁊ ſacrm̄ illud eſt ꝯtra reliqas pctōꝝ q nō
ſufficiēter p penitētiā ſunt ſublate aut p negli
gentiā. Itē illud ſacrm̄ diſponit tāq̄ vltimū re
mediū ad gliam ⁊ p modū curationis exhibet.
Itē p illō ſacrm̄ īfirmi ſi ipm̄ recipiāt deuote
ꝯſequūtur ſanitatē corpalē: ⁊ hoc ſi ſanitas cor
poral̄ expediat ſanitati ſpūali tūc ei illō ſacrm̄
cauſat vtrūqꝫ: qꝛ aliqn̄ ſanitas corpalis eſt vtil̄
ad meritū glie cumulādū. Itē illō ſacrm̄ valꝫ ad
excitādū deuotionē. Itē ad velociorē trāſitum
ad celū ⁊ ad plura alia q remitto picie lectorꝫ
Itē eſt notādum ꝙ illō ſacrm̄ fuit inſtitutū ab
aplis. vt hētur Ja. vlti. Infirmat̄ qs i vobis in
ducat pbr̄os eccl̄ie ⁊c.

¶ Sequitur de ſacramēto ordinis.

Ordo ſepten⁹. ē claro mu
nere plenus
Tres ſūt maiores: ſꝫ bis
duo primo minores.
Janitor ē primus lector
vult eſſe ſecundus.
Exorciſta ſubit hinc accolit⁹ ſibi nubit
Subleuita ſubeſt leuita ſactior hīc ē
Septimo collat⁹ eſt ordo pſbyteratus
Gr̄a cū poſſe dat̄: ipꝛimiturqꝫ caract̄
Cuilibet iſtorū qui ſit ſuceptor eorūꝫ
Ad ſacra promot⁹ dꝫ necnō titulatus
Horas quotidie ſeptenas dicere rite
Ut collaudetur xp̄s et mors memoret̄
Nocte ieſus capt⁹ dānat⁹ iudice pria
Ducit̄ in terna: ſexta crucifigitur hora
Mortu⁹ in nona: ſit lancea veſpe fixa
Cōdit̄ extrema: cur ſeptē dicim⁹ horaſ
Clerice pauſando: dic horas n̄ opādo
Dicas attēte: dic totū ſupplice mente
Dic iuxta morē: primo dicaſqꝫ priorē
Cū dn̄o loqueris: orās nō ergo vagerl
Sincopa vitet̄: verſus nō anticipetur
Donec finitus: oīno ſit bene primus
In tēplo vagū: fuge cātū dilige planū
Nō clames tantū. coneris liqre cantū.

In iſto capit̄. auctor nr̄ determi
nat de ſacramento ordinis diui
dēs ſuū capl̄m in ſex partes. In
prima pte docet nūerū ordinū
in generali. In ſcd̄a pte docet q
iſtoꝝ ordinū ſunt digniores. In

tertia determinat de ordinib⁹ in ſpeciali ipſos
enūerādo. In quarta parte docet quō caracter
imprimit̄ in quolꝫ ordinum. In quinta docꝫ ad
quē tenet̄ ꝓmoti ad ſacra. In ſexta docꝫ auctor
noſter moduꝫ dicendi ea ad q tenētur ꝓmoti cū
aliquib⁹ annexis ⁊c. prima in pn̄cipio. Ordo ſe
pten⁹. ſecūda. Tres ſunt maiores. tertia. Jani
tor eſt primus. quarta. Gratia cum poſſe. qnta
Ad ſacra ꝓmot⁹. ſexta ibi. Clerice pauſando vſ
qꝫ ad finē. ꝙtuꝫ ad primū eſt no. ꝙ ſeptē ſunt or
dines. ſ. hoſtiariī: lectores: exorciſte: accoliti: ſub
dyaconi: dyacōi: ⁊ pbr̄i. Et dicūt̄ ſeptē ꝓpt̄ ſepti
formē gratiā. ſſ. cui⁹ q non ſunt pticipes ad gra
dus eccleſiaſticos indigne accedūt. Illi vo in q
rum mētib⁹ diffuſa eſt ſeptiformis gratia. ſſ. cuꝫ
ad eccleſiaſticos ordines accedūt iu ipſa ſpūalis
grad⁹ ꝓmotione ampliorēꝫ grām pcipere credū
tur p mag. ſen. xxiiij. di. iiij. Ordo eī ſm̄ Hug. de
ſctō victore eſt ſignaculuꝫ quoddā in quo ptās
ſpūalis tradit̄ ⁊ officiū ſuſcipiēti ſeu ordinato.
Et huic diffinitōi ꝯcordat mag. ſen. xxiiij. d. iiij.
In hoc em̄ ſacramēto quoddā eſt ſacramētum
tm̄ vt viſibile ſignū quo ptās tradi oſtenditur:
quoddā eſt res tm̄ vt gratia que confertur: qd
dam eſt ſacramentū ⁊ res: vt caracter. Hui⁹ em̄
ſacramenti materia eſt illa res que pertinet ad
ordinē qui ſuſcipitur ſicut calix cuꝫ vino ⁊ pate
na cum pane que porrigūtur ſacerdoti. Dyaco
no calix ſine vino ⁊ patena ſine pane. Accolito
candelabrum ⁊ cereus ⁊c. Forma vero hui⁹ ſa
cramenti ſunt verba que ep̄s dicit in porrectio
ne illarum rerum ea dirigēs ad eos qui ordinā
tur ⁊c. Quantū ad ſecundā partē in qua auctor
noſter docet qui ſint digniores iſtorum ordinū
ibi tres ſunt maiores eſt notandum ꝙ preſby
teratus: dyaconat⁹: ⁊ ſubdyaconat⁹ ſunt dignio
res aliis quattuor: ideo dicunt. ſacri reſpectu a
liorum: qꝛ eis annexa eſt continētia illud eſt ſa
tis notum. Nota ꝙ ordo poteſt dici ſacra caſti
tate ⁊ ꝯtinētia: ⁊ ſic ſubdyaconat⁹: dyaconatus:
⁊ preſbyteratus dicūtur ſacri. īfra q cle. vel vo.
ca. i. aliter dicuntur ſacri a caractere quem reci
piunt ordinati: ⁊ ſic oēs ſunt ſacri. xxv. di. in ſū
ma. ⁊ hoc tenet Hoſti. ¶ Quantū ad tertiam ptē
in qua auctor noſter docet de ordinib⁹ in ſpāli
ipſos enumerando ſm̄ ſuos gradus eſt notan
dum ꝙ primus dicitur hoſtiarius ab hoſtio qa
in veteri teſtamento electi erant ad cuſtodiam
templi. Iſti enim debent cuſtodire locuꝫ ſacro
rum ⁊ cuſtodire ne imundus ingrediat̄ tēplum
ideo dātur eis claues cū ordinātur ab epiſcopo
qui eis dicit tradēdo claues ſic agite tanq̄ deo
rōnem reddituri ꝓ rebus que clauibus iſtis re
cludūtur hoc officiū dn̄s noſter ieſus xp̄s exer
cuit qn̄ emētes ⁊ vēdētes de tēplo eiecit. ſcd̄us
ordo dr̄ lectoriat⁹ a legēdo: qꝛ p ſacre ſcripture
lectionē illumiat intellectū fideliū. Officiū em̄
iſtius eſt legere ꝓphetias et lectiōes: iō ei dat̄
ab epō. codex diuinarū electionū: ⁊ dr̄ ei accipe
⁊ eſto vbi dei relator habitur⁹ ſi fideliter iple
ueris partē cū his q bene verbū dei miniſtraue
runt q em̄ ad hūc gradū ꝯuehitur litteraꝝ ſcia
debꝫ eē inſtruct⁹ vt ſenſuꝫ vboꝝ intelligat vim
accentū ſciat diſtīcte legat ne ꝯfuſionē ꝓlatio
nis intellectū auditoribus auferat attendat qd
indicatiue qd interrogatiue ſit legēdū. Hec em̄
male ſeruata intellectū turbant ⁊ alios ad riſuꝫ
ꝓuocant. hoc officiū xp̄s exercuit cuꝫ in medio
ſeniorū librū Eſaie aperiens diſtincte ad intel
ligēdum legit ſpūs dn̄i ſup me. Ex quo dat̄ intel
ligi lectorib⁹ ꝙ ſpūali gr̄a clarere debēt q aliis
vbuꝫ dei annūciant. Hic ordo formā ⁊ initiū a
ꝓphet̄ accepiſſe vr̄ quib⁹ dr̄ clama ne ceſſes ⁊c.
Tertius ordo dr̄ exorciſtat⁹ ſeu exorciſta: ab ex
orciſo qd idē eſt ꝙ adiuro ſeu cōiuro qꝛ act⁹ eoꝝ
exorciſtarū ē repellere ptātes demōis ab ener
guminis ſeu demoniacis p ꝯiurationē vel arce
re demones ne dn̄entur in corpe nonduꝫ ba
ptiſati. Talis em̄ exorciſta dꝫ habere ſpūm mū
dum q ſpiritib⁹ imūdis impat ⁊ malignū expel
lere de corde ſuo queꝫ expellit de corde alieno
ſeu de corpe ne medicina quā alii facit ſibi nō ꝓ
ſit ⁊ dicat̄ ei medice cura teipm̄. Hi cū ordina
tur accipiūt ab epō libꝝ exorciſmoꝝ dr̄ eis acci
pite ⁊ habete ptātem iponēdi manus ſup ener
guminos ⁊ cathecuminos. Hoc officiū exercuit
dn̄s qn̄ ſaliua ſua tetigit aures ſurdi ⁊ linguam
muti dicēs. effecta. qd eſt ad apire: ⁊ hoc docēs
nos ſpūaliter debere ad apire aures pcordiorū
hoim ad intelligendū ⁊ ora ad ꝯfitendū vt pul
ſo demone vas ſuuꝫ ſpūſſancti recipiat hoc offi
ciū dn̄s exercuit cū demōiacus multos ſanauit
⁊c. Quartus ordo dr̄ accolitatus ⁊ eſt accollitus
ceroferarius qꝛ dꝫ ferre cereū qn̄ euangeliū eſt
legendū vel ſacrificiū offerēduꝫ p qd deſignat̄
excitatio fideliū ad deuotiōem ⁊ cordis accēſio
nō em̄ accēdūtur lumiaria ⁊ deportātur ab eis
ad effugādas aeris tenebras cū ſol eo tempore
rutilet ſed ad ſignū leticie demōſtranduꝫ vt ſub
tipo luminis corpalis illa lux oſtendatur. De q
legit̄ erat lux vā q illumiat oēm hoiem. ⁊c. Offi
ciū ei accoliti ē preparare lumiaria i ſacrario por
tare cereū vrceolos cū vino ⁊ aq ꝓ euchariſtia.
Hi cuꝫ ordinant̄ cū edocti fuerit ab epō qliter
in officio ſuo agere debeāt ab archidyacono ac
cipiūt cādalabrū cū cereo ⁊ vrceolū vacuū. Hoc
officiū dn̄s ſe habere teſtat̄ dicēs. Ego ſum lux
mundi q ſeqtur me nō āmbulabat in tenebris ⁊c.

Quintus ordo dr̃ ſubdyaconatus ⁊ actus iſtius
ordinis eſt vaſa dñici corpis ⁊ ſanguinis porta-
re ⁊ tradere leuit.i.dyaconib⁹ vt ipſi dyacones
miſtrēt ſacerdotib⁹ materiā ꝯſecratōnis: iō ſub
dyaconi accipiūt calicē de manu epi ſed vacuū
ipſis cōpetit oblatōes in tēplo a fidelib⁹ recipe
re.legere em̄ epl'am nō eſt actus ꝑncipalis ſub
dyaconi. His em̄ īponitur lex cōtinentie vnde
debent īplere illud mūdamini q̄ vertis vaſa dñi
His em̄ cōpetit lauare corporalia ⁊ pallas alta
ris.hoc officiū exercuit dñs qñ lintheo ſe p̄cin-
xit ⁊ mittēs aquā in peluim pedes diſcipulorū
lauit ⁊ lintheo terſit. Sextus ordo eſt dyacona
tus ⁊ eſt actus iſtius ordinis ordīare hoſtias in
altari ⁊ vinū preparare epl'am et euāgelium le-
gere ⁊ miniſtrare ſacerdoti imediatius ceteris
officiantib⁹ legere em̄ euāgelium eſt actus ꝯſe-
quēs. Hic ordo a veteri teſtamēto nomē traxit
ſcʒ a tribu leui. Hic ordo ab apoſtolis eſt celbra
tus qñ vt legit̃ in actibus apl'orū ſeptē viros ple
nos.ſſ.ad hoc officiū elegerūt ⁊ oratione p̄miſ-
ſa manus eis impoſuerūt. Hi em̄ ſunt ſeptē an-
geli tuba canātes in apocalipſi.quales em̄ d̄be-
ant eſſe dyaconi apoſtolus docet thimoteo ſcri
bens. His cū ordināt̃ur ep̄us manū imponit qꝛ
ad miniſteriū applicātur ponit eis orariū.i.ſto-
lam ſup leuū humerū:vt ꝑ hoc intelligant ſe ac
cepiſſe iugum dñi ſuaue accipiūt ⁊ textū euāge
lij:vt intelligant ſe eſſe precones euāgelij xp̄i.
Hi em̄ anteq̄ ordinētur ꝓbētur vt docet apl's
et ſic miſtrēt nullū crimē habētes. Hoc officio
vſus eſt xp̄s quādo poſt cenā ſacramentū diſci-
pulis diſpēſauit ⁊ qñ ipos dormiētes ad oratio
nem incitauit dicēs. Uigilate ⁊ orate ne intre-
tis in tētationē. Septimus ordo eſt preſbyte-
ratus ⁊ eſt eius officiū conſecrare corpus ⁊ ſan-
guinē chriſti ⁊ hic actus eſt principalis. Alius
eſt cōſequēs ⁊ interpretatur preſbyter ſenior ꝓ
pter honorē ⁊ dignitatē quā accipit. Debet em̄
ſacerdos ſeu preſbyter precellere morū pruden
tia ⁊ maturitate ꝯuerſatōnis in populo. vñ ſcri
ptum eſt ſenectus venerabilis eſt nō diuturna
nec annorū numero ꝯputata cani ſunt ſenſus ho
minis ⁊ etas ſenectutis vita imaculata.ꝑ mag.
ſen.xxij.di.iiij.ſentē. Sacerdos em̄ interpreta
tur ſacra dans ſeu ſacer dux. Sacerdotibus em̄
cum ordinātur iniūgunt̃ manus vt intelligant
ſe accepiſſe gratiā cōſecrādi ⁊ charitatis opera
debere ad oēs extendere accipit em̄ calicē cum
vino ⁊ patenā cum hoſtijs vt per hoc ſciat ſe ac
cepiſſe poteſtatē placabiles deo hoſtias offerē
di. Hic ordo a filijs aaron ſumpſit initium. De⁹
enim inſtituit per moyſen ſummos pōtifices ⁊
minores ſacerdotes cū inſtituit. Aaron in ſum
mum pontificem ⁊ filios eius in minores ſacer
dotes. Chriſtus em̄ duodecim elegit quos apo-
ſtolos vocauit quorū vicem gerunt in eccleſia
maiores pōtifices. Deinde.lxxij. diſcipulos de
ſignauit quorū vicem tenent in eccleſia preſyte-
ri. Unus autē inter apoſtolos princeps extitit
petrus cuius vicarius ⁊ ſuceſſor ē ſummus pon
tifex. Unde dicitur apoſtolus qui etiā papa vo
catur.qualibet ſe habere ſcribitur ꝑ apoſtolum
thimoteo. Hoc officio vſus eſt xp̄s cum ſeipſū
in ara crucis obtulit idem ſacerdos ⁊ hoſtia.et
qñ poſt cenā panem in corpus ſuū ⁊ vinū in ſan
guinē cōmutauit. De his omnibus per mag.di.
xxiiij.iiij.ſenten. Aliqui enim dicūt q̄ tonſura
⁊ dignitas epiſcopalis ſūt ordines. īfra de.eta.
⁊ qualita.or.ca.cum contingat de tonſura infra
de con.⁊ vel alter.ca.aqua de ep̄atu.⁊ ſic eſſent
plures q̄ ſeptē ordines. Tamen cōmunior opi-
nio ē q̄ tonſura ⁊ dignitas epiſcopalis nō ſunt
ordines immo corona ſeu tonſura eſt quoddam
ſignū diſtinctum miniſtrorū eccleſie a plebe cō-
muni. In omni em̄ trāſitu a ſtatu in ſtatum cō-
uenieter interponitur: alia diſpoſitio media vt
in trāſitu a ſtatu laycorū ad ſtatum miniſtrorum
eccleſie ⁊ de prima tōſura interponitur ⁊ fit co-
rona circulariter admodū corone:qꝛ reges ſunt
ſui ⁊ aliorū ⁊ ille ad cuius ſeruitiū deputātur rex
eſt ſcʒ deus cui ſeruire regnare ē. Fit in tōſura
ſeu corona raſio capillorū ad denotandū q̄ qui-
vult ſeruire deo dʒ renūciare ſuperfluitati terre-
norum quia clericus dñi partem ſue hereditatꝭ
ꝯſtituit ⁊ ſe heredē dei fecit. iō dicit̃ clericus a
cleros qđ eſt ſors ⁊c. Item iſta raſio fit in ſum-
mitate capitis ad denotādū q̄ clerici mentē de
bent habere ad deū eleuatam vt reuelata facie
gloriā dei cōtemplētur.ſm mag.xxiiij.d.iiij.ſe.
eſt. Ex his em̄ apparet q̄ tonſura non ſit ordo:
ſed diſpoſitio ad ordinem nō neceſſitate ſm cō
pen.theo.ſed cōgruitate. Dignitas epiſcopalis
nō eſt ordo vt tenetur cōmuniter a doctoribus
Super quo eſt notandū ſm cōpendiū ſeptem
ſacramentorū q̄ duplex dr̃ ordo. Uno modo ſm
quod eſt officiū reſpectiue ad corpus xp̄i verū
ſcʒ ad conſecrationē hoſtie ⁊ illo mō epiſcopa-
tus nō eſt ordo qꝛ epiſcopus nō habet poteſta-
tem ſuperiorem ſacerdote q̄tum ad cōſecratio
nem corporis xp̄i. Alio modo dicit̃ ſcđm q̄ ē
officium reſpectu quarundā actionū ſacrarum
ſupra quas habet diſpōere p̄e ceteris ſacerdo-
tibus ⁊ ſic dicitur improprie ordo ratione iuriſ
dictionis ſed tñ nō eſt ſacramentū ſed vt quod
dam ſacramentale. Idcirco dignitas epiſcopa
lis non eſt ordo immo preſupponit ordinem ſa
cerdotalē: ſed eſt ordinis eminentia vel digni

tas ſm Bonauē. ideo dicit magi. ſentē.xxiiij.
diſt.iiij. Sūt ⁊ alia quedā nō ordinū ſed digni-
tatum vel officiorū nomina vt ep̄atus ab epy qđ
eſt ſupra ⁊ ſcopim qđ eſt intendens. ¶ Quantū
ad quartā ꝑtem in qua auctor noſter docet quo
modo caracter imprimitur ī quolibet ordie ⁊ ibi
gratia cum poſſe eſt notandum q̄ ſacramentū
ordinis dicitur vnum vnitate ꝑfectiōis: qꝛ oēs
ordines tendunt ad vnum vltimū actum q̄ di-
citur eucharistia:non tñ dicitur vnum ſacramē
tum vnitate indiuiſibilitatis vel cōtinuationis
quia vnus ordo poteſt eē ſine alio. Tunc venien
do ad ꝓpoſitum dicendum eſt q̄ ſingulis ordi-
nibus ſinguli carecteres imprimunt̃ et diſtin-
guūtur inter ſe ſicut ordines diſtinguūtur ⁊
ad vltimū carecterē.ſ. p̄ſbyteratus vniunt̃ ⁊ im
primunt̃ caracteres a quolibet ordine in tradi
tione inſtrumenti apti ad illum ordinē q̄ recipi
tur cum debita forma verborū q̄ ab ep̄o ꝓferun
tur ſicut in traditione clauiū eccleſie dicēdo ſic
agite tanq̄ rationē deo reddituri imprimit̃ ca-
racter hoſtiarijs: Lectorib⁹ qñ eis porrigitur li
ber ab ep̄o dicēdo accipite ⁊ eſtote verbi dei re
latores:exorciſtis qñ datur eis liber exorciſmo
rum dicendo accipite habete poteſtatem impo
nendi manus ſuper energuminos ⁊c. Accolitꝭ
in traditione candelabri dicendo ꝟba ⁊c. Sub-
dyacono in traditiōe calicis vacui cōſecrati cū
verbis epiſcopi ⁊c. Dyacono ⁊ p̄ſbytero īprimit̃
caracter ſʒ cōpen.theo.qñ epiſcopus imponit
manum capiti cum verbis ad hoc ſtatutis:tamē
illud non placet alijs:quia dicit cōpen.ſeptē ſa-
cramentorū q̄ caracter imprimit̃ in traditione
alicui⁹ rei cōpetentis ad illud ſacramentū. vn
de licet ꝑ manus impoſitōem detur plenitudo
gratie ad ſacramentorū adminiſtrationē.ſ.ſacer
doti tanq̄ principali ⁊ dyacono tanq̄ miniſtro:
tamē caracter imprimit̃ in traditione rerū ad il
los ordines ꝑtinentiū. vñ q̄uis ꝑncipalis act⁹
dyaconi ſit portare hoſtiā ſupra patenā ⁊ in ca
lice vinum: tñ in ſua ordinatione non pōt expri
mi per traditionē vaſorū tñ cū hec debetur ſub
dyacono nec ꝑ traditōem materie: ſcʒ corpis ⁊
ſanguinis xp̄i cum ſacerdoti q̄ eſt ꝑncipalis ſo-
lum det̃ panis ſuper patenā ⁊ vinum in calice ⁊
non corpus ⁊ ſanguis: ideo q̄tum ad actū ſecū-
dariū q̄ eſt legere euāgeliū dr̃ caracter impri
mi dyacono in traditōe libri euangeliorū cū de-
bita forma verborū epiſcopi. Silr̃ imprimit̃ ſa-
cerdoti in traditione panis in patena ⁊ vinū in
calice cū debita forma ꝟborū epiſcopi ⁊c. qꝛ pri-
cipalis ꝑtās ſacerdotis eſt ꝯſecrare corpus xp̄i
⁊ ſanguinē. Et hanc poteſtatē dixit xp̄s pri⁹ an
te paſſionem ſuam diſcipulis ſuis cū dixit. Fa
cite hoc in meā cōmemorationē.i. ad Corꝫ.xi.
Actus ſecūdarius ſacerdotis eſt ſoluere ⁊ liga-
re fideles ⁊ diſponere ad eucharistiam.i. ad eu-
chariſtie ſumptōem cui⁹ poteſtatē accipit ꝑ ma-
nus impoſitionē cum dicit epiſcopus accipite
ſpm̄ ſanctū quorū remiſeritis ⁊c. Joh.xx. Et hoc
pertinet ad corpus xp̄i miſticum ⁊ qꝛ ſacramen
tum ordinis prius reſpicit corpus xp̄i verum q̄
miſticum:ideo dr̃ imprimi in traditione rerū cū
forma ꝟborū ep̄i ex q̄b⁹ reb⁹ ſacr̃m eucharistie
cōficit̃ ſcʒ pane in patena ⁊ vino in calice. Item
in vnctōe manuū ſacerdotis nō imprimit̃ cara
cter:ſed ſolū fit vnctio manib⁹ ſacerdotꝭ vt cū
eis tangat corpus xp̄i ſicut calix vngitur vt ꝯti
neat ſanguinē:⁊ patena vt contineat corp⁹ xp̄i.
Itē veſtimētis ſacris nō iprimitur caracter ſʒ
ſolū ex eis ſignātur ea q̄ in ſacerdote ⁊ miſtris
eccl'ie dꝫ eſſe. De iſtis veſtimētis dictū fuit in
ſacramento euchariſtie. De ſubſtātia hui⁹ ſacra
mēti ſunt ſex poteſtas ordinantis: qꝛ dʒ eē ep̄s
materia.ſ.vnctio in ſacerdotib⁹ ⁊c. ⁊ tact⁹ illorū
q̄ tangenda ſunt forma verborū ſexus virilis:qꝛ
mulier nō recipit caracterē ordis. Itē intentio
Itē q̄ ordinand⁹ ſit baptiſatus:qꝛ baptiſmus
em̄ eſt ianua oīm ſacramentorū ſʒ compē.theo-
logie lib.vi. ¶ Quantum ad q̄ntā partē in qua
auctor noſter docet ad que dicēda tenetur pro-
mot⁹ ad ſacros ordines.i. ad ſacra ꝓmotus ⁊c.
Eſt notandum q̄ ſubdyacon⁹ dyaconus ⁊ preſ-
byter tenet̃ ſingulis diebus ad ſeptenas horas
ſcʒ matutinas: p̄mam:tertiā:ſextā: nonam:ve
ſperas:⁊ completoriū:⁊ hoc totum dicit̃ vt xp̄s
collaudetur ⁊ mors ei⁹ ſep̄i⁹ memoretur: ⁊ mo-
dus talis eſt iuxta verbū ꝓphete dicētis ſepti
es ī die laudē dixi tibi dñe quare ſepties vna ra
tione dr̃ ſepties eo q̄ homo occidetur a dyabo-
lo ſeptē vitijs mortalibus a quib⁹ liberauit nos
donū ſeptiformis gratie.ſſ. Alia ratio ſʒ Job.
beleth. Quia dies etatem vnuſcuiuſq̄ repreſen
tat.modo etas hoīs eſt ſeptuplex. Infantia:pu
eritia:adoleſcētia:iuuētus:virilitas:ſenect⁹: et
decrepitudo. Per matutinas denotat̃ infantia
⁊ ſic de alijs. Matutinū dr̃ in memoria qꝛ xp̄us
hora matutinali captus ⁊ victus fuit ductus ad
annā principē ſacerdotū vbi fuit multipliciter
deluſus ⁊ debet dici matutinū media nocte.iux̄
illđ p̄s.cxviij. Media nocte ſurgebā ad cōfitē
dū tibi ſuper iudicia iuſticie tue. Unde patris
ſapiētia veritas diuina:de⁹ hō capt⁹ eſt ⁊c. Pri
ma dr̃:in memoria:qꝛ xp̄s illa hora in domo cay
phe ligat⁹ fuit ad colūnā ⁊ duriſſime illuſus:⁊
inde ductus ad pylatum.iuxta illđ. Hora prima
ductus eſt ieſus ad pylatū ⁊c.⁊ ibi fuit flagella-
tus.iuxta illđ. In collo ꝑcutiūt māib⁹ ligatū ⁊c.

Unde Eſaie. A planta pedis vſq; ad verticē ca
pitis nō erat ſanitas i eo. Tertia dr̄ i memoria:
q2 in illa hora fuit crucifixus linguis iudeorū
clamātiū ⁊ dicētiū: tolle: tolle: crucifige eum.
Iuxta illō ps. xxi. Aperuerūt ſuper me os ſuū.
vn̄ cantat eccleſia. Crucifige clamitāt hora ter
tiaꝝ. Sexta dr̄ in mēoria q2 illa hora illuſus fla
gellatus ⁊ expoliatꝰ fuit ⁊ in cruce eleuatus ⁊ i
clinatus: ⁊ tunc fuit ipletū illō. ps. xxi. Foderūt
manus meas ⁊ pedes meos. Un̄ cantat eccl'ia.
Hora ſexta dn̄s ieſus eſt cruci cōclauatꝰ ⁊c. No
na dr̄ i mēoria q2 in illa hora xp̄us expirauit di
cēs. In manꝰ tuas dn̄e cōmēdo ſp̄m meum ⁊c.
Illa hora fuit a milite lāceatꝰ. vn̄ cātat eccleſia
Hora nona ieſus expirauit ⁊c. Veſpe dicunt̄ in
memoria: quia in illa hora xp̄s datus fuit a py
lato nobili decurioni Ioſeph: ⁊ tunc depoſue
runt de cruce corpꝰ eiꝰ. vn̄ cātat eccl'ia. De cruce
deponitur hora veſptina ⁊c. Cōpletorium dr̄ in
mēoria: q2 illa hora corpꝰ xp̄i datur ſepulture a
romatibꝰ ꝯditum. Un̄ cātat eccl'ia. Hora cōple
torij datur ſepulture corpꝰ xp̄i nobile ⁊c. Et ſic
eēt bonū ꝙ illi q̄ tenent̄ ad has horas dicēdas
eas dicerēt horis determiātis. iuxta illō ſepti
es in die laudē dixi tibi. De illa materia videat̄
extra de cele. c. p̄ſbyter niſi legitimum obſtaret
impedimentū ꝓpter qō nō valerēt dici ſicut p̄
mittit̄. ¶ Quantum ad ſextā ptē in qua auct. no
ſter docet moduꝫ dicēdi ea ad q̄ tenēt̄ ibi cleri
ce pauſando ⁊c. Eſt notāduꝫ ꝙ hore debēt dici
cum nobilibꝰ pauſis nō ſe feſtinādo: ⁊ hoc vt di
cēs intelligat ſniam verboꝝ: aliter nō poſſꝫ ha
bere ſaporē. Itē dn̄t dici attēte ita ꝙ aduertat
circa illa q̄ dicit. Itē debēt dici mēte ſupplice. i.
humili. Itē dn̄t dici ſeriatim. ita ꝙ p̄mo matu
tine: deinde p̄ma ⁊c. Itē dn̄t dici ſine euagatio
ne mētis: ita ꝙ nō habeat mētē circa aliō ⁊c. q̄a
qn̄ quis orat cum dn̄o loquitur: ergo. Itē voca
bula nō debēt ſincopari. Itē vnus verſus nō dꝫ
incipi quouſq; alius v̄ſus finiatur. Et q2 ſit hic
mētio de euagatione mētis dicitur ꝙ decantꝰ
euitetur quia reddit aīum cantoꝝ vagum eo ꝙ
nō ad laudem dei ſed ad vanā gloriā cantat: vt
ptꝫ ſatis per experientiā: ⁊ ſubdit auctor noſter
ꝙ̄ planus cantus exerceatur qui nō ſic facit ho
minē vagari. Itē ꝙ planus cantus ꝓnūciet̄ mo
derate ſine exaltando vocē nimis exceſſiue. vn̄
cantorē oporteat ſiſtere cum magna cōfuſione ⁊
deriſiōe ⁊c. ⁊ de illa materia extra de cele. miſ.
c. dolētes. ¶ Queritur qui ſunt illi q̄ poſſunt cō
ferre ordines. Sol. Dicendum eſt ꝙ collatio or
dinis poteſt alicui conuenire dupliciter aut iu
re cōmuni ratiōe ſue ordinarie poteſtatis ⁊ ſic
ſoli epiſcopi poſſunt conferre ordines: quia ad

ip̄os ſolum pertinet miniſtros in eccleſia inſti
tuere. Alio modo pōt collatio ordinis alicui cō
uenire ex indulgentia p̄uilegio vel ſpāli ꝯmiſ
ſione pape. ⁊ ſic alij ab epiſcopis poſſunt cōfer
re minores ordines vt abbates aliqui vel prio
res ⁊c. xxiij. diſt. pſalmiſta. ⁊. lxix. di. qm̄. ¶ Que
ritur quo tp̄e debent ordines cōferri. So. Ma
iores ordines in ſabbatis quattuor tēpoꝝ ⁊ ſab
bato paſche in eccl'ia ⁊ in miſſa. Sꝫ miores or
dines poſſunt ꝯferri alijs tēpibus de tēpo. or.
ca. i. ij. iij. iiij. ⁊. c. litteras. ⁊. lxxv. di. c. qō die. Epi
ſcopalis dignitas cōferri ⁊ dꝫ i die dn̄ica. lxxiij.
di. c. i. ¶ Queritur q̄liter ſit facienda ꝓmotio or
dinandoꝝ. Sol. Ordinandi euocādi ſunt ad ci
uitatē: ⁊ tunc ep̄us dꝫ eligere ſacerdotes et la
tere ſuo ⁊ alios prudentes viros doctos diuine
legis ⁊ exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibꝰ
qui ordinandoꝝ vitam genus patriā etatē inſti
tutionum inueſtigent. Item ſi ſint bene littera
ti ſi in lege dn̄i inſtructi ſi fideꝫ catholicā firmi
ter teneant. xxiiij. di. quando. Item ſi ordinādi
ſint de legitimo m̄rimonio. extra de elec. c. cum
in cunctis. Illi em̄ quibꝰ cōmittit̄ examinatio ca
ueant ne fauoris precis aut numeris gr̄a indi
gnum ad ſacros ordines ꝓmouendum manibꝰ
ep̄i applicent in glo. p̄alleg. c. qn̄. xxiij. di. graui
ter em̄ peccāt ⁊ ep̄i ⁊ examiatores q̄ ꝓmouēt in
dignos. ¶ Querit̄ vtꝝ ep̄s debeat aliquē ꝓmo
uere ad ſacros ordines ſine titulo. So. Si ep̄s
aliqueꝫ ſine titulo de quo neceſſaria vite perci
piat ad ſacros ordies: puta ſubdyaconatū: dya
conatuꝫ ⁊ p̄ſbyteratum ꝓmouerit ſeu ordinaue
rit tandiu ei neceſſaria ſubminiſtret donec i ali
qua eccl'ia ei ꝯuenientia ſtipēdia militie clerica
lis aſſignet niſi talis ordinatus de ſua vel pater
na hereditate ſubſidiū vite poſſit habere in ca.
ep̄s. de preben. ⁊ in glo. eiuſdeꝫ ⁊c. ¶ Queritur
quid iuris. ſi aliquis ſit epiſcopꝰ p̄termiſſo ſub
dyaconatus vel dyaconatus ordine nunq̄d po
terit cōferre omnes ordines. Solu. Dicenduꝫ
eſt ꝙ non pōt conferre illuꝫ ordineꝫ quē nō hꝫ
i q. vij. dyabertum. de con. diſ. iiij. ca. quomodo:
quia quod quis non habet dare non poteſt. ex
tra de elec. ſuffraganeos. Iteꝫ pro non dato ha
betur quod dat̄ ab eo qui dare nō poteſt. extra
de iu. patro. c. qō auteꝫ. ¶ Sed queritur q̄d fien
dū ſi quis prius efficiatur ſacerdos ꝙ̄ dyaconꝰ
Solu. Dicendum eſt ꝙ ab officio ſacramentali
debet prohiberi donec proximo ieiunio quattu
or tempoꝝ ordinem dyaconatus vel illuꝫ queꝫ
p̄termiſit receperit quo recepto redeat ad offi
cium ſacerdotale ſicut ceteri penitentia tamen
ei iniuncta. de cle. per ſal. promo. capitu. vno. et
lij. diſt. cap. ſollicitudo. ⁊ ſi ex certa malicia hoc

fecerit debet exponi ſm̄ compen. ſeptem ſacra
mētoꝝ. ¶ Querit̄ vtꝝ nō baptiſatus ⁊ non con
firmatus poſſit ordinari. Solu. Sacramētum
ordinis de neceſſitate p̄ſupponit ſacramentum
baptiſmi: ideo nō baptiſatus nō pōt ꝓmoueri:
q2 baptiſmꝰ eſt ianua oīm ſacramentoꝝ. Iteꝫ ſi
ante baptiſmū promoueret̄ in ep̄m nō eēt ep̄s.
Et ſi aliquos crederet ordinare nō poſſet ordia
ri. Quantū ad ſacramētuꝫ ꝯfirmatōis ſecus eſt
q2 nō preſupponit̄ de neceſſitate. ideo nō opꝫ
ꝙ ille q̄ ſuſcipit ordines ſit ꝯfirmatꝰ. verūtamē
ꝯgruū eēt ſm̄ cōpen. ſeptē ſacramētoꝝ. ¶ Que
ritur vtrū heretici ſciſmatici degradati et ab ec
cleſia p̄ciſi poſſint cōferre ordines. Sol. Dicen
dū eſt ꝙ ſic ſi ab ipſis forma eccleſie ſeruet̄ ſm̄
mag. xxv. diſt. iiij. ⁊. i. q. i. dn̄s declarauit. Tamen
in. c. p̄ter hoc. § verū. xxxij. di. dicit̄ dū tales he
retici ⁊c. ab eccl'ia collerātur ſecus ſi ſint noto
rij vel cōiuncti per eccl'am. Tamen ſi conſtet ꝓ
mouendis ſeu ordinādis ep̄m eſſe hereticū ⁊c.
deberēt ab ip̄o elongari ꝓpter ꝑiculū ⁊ ꝓcura
re ab alio ordinari: q2 ſm̄ cōpen. ſeptē ſacramē
toruꝫ illi q̄ ordinant̄ ſciēter ab hereticis degra
datis ⁊c. nō ſuſcipiūt gr̄am cū illis ordinibꝰ q̄s
ſuſcipiūt ab illis epiſcopis hereticis ⁊c. Et hoc
q2 ab eis ſcienter recipiūt ſacramēta poſt eccle
ſie ꝓhibitionē. Ordies tn̄ recipiūt ⁊c. Idē cre
do tenēdū d̄ ſimōiacis vt notat̄ ꝑ hoc. ſupra. xxv.
d. iiij. ¶ Querit̄ vtrū leproſus poſſit eſſe p̄latus
Solu. Dicēdū ꝙ nō ꝓpter ſcandalū ⁊ horrorem
populi tn̄ ſi poſt ꝓmotionē ſuꝑuenerit infirmi
tas dabitur ei coadiutor ⁊ ꝓuidebitur ei de bo
nis eccl'ie ꝙ̄diu vitā duxeris in hūanis de cle.
egro. c. tua. ⁊. c. ex ꝑte ⁊c. Querit̄ quot ſunt q̄ im
pediūt ſuſceptionē ordinis. Solu. Sexus femi
neus non pōt ſuſcipere ſacros ordines q2 femi
na eſt ymago viri ⁊ vir imediate ymago dei. i.
ad Chorint. xi. c. Un̄ ſi mulier vocet̄ dyconiſſa
in religione ⁊c. hoc eſt rōne officij legēdi ome
lias ⁊c. et nō rōne ordinis. Itē vſurarij ⁊ filij eo
rū nō debent ꝓmoueri niſi reſtituāt vſuras ⁊c.
arg. xiiij. q. iiij. c. §. ergo. Itē incognitꝰ ⁊ vagabū
dus nō dꝫ ordiare de peregri. c. ij. Itē impedit
homicidiū ꝓpter horrorē effuſionis ſanguis.
Itē ſuitus ipedit exececutioneꝫ q2 ſuus nō pōt
ſe alteri mācipari abſq; licentia dn̄i cuiꝰ eſt ſer
uus: verūtamē ſi ordiet̄ erit ordiatꝰ ſꝫ executio
ne ordinis carebit de ſ. non ordi. ca. i. ⁊. ij. De
ſuis ꝓmotis ad ordines ſacros videat̄ quia eſt
magna ꝯuerſio inter docto. quia ſi ſit ſuitꝰ ꝑſo
nalis ordinatus ſuiet dn̄o ſuo iuxta ſuū officiū
vel ſoluet talliam ſuā dn̄o ſuo ⁊c. Si vero ſit ſer
uitus realis ſeu p̄dialis pōt renūciare ordinatꝰ
dictis rebus ſuilibus ⁊ vti libertate retinere au

tem nō pōt niſi ſoluat dn̄o ſuo talliam ⁊c. ⁊ itel
ligat̄ ſi dn̄s ſciat ⁊ ꝯtradicat ⁊ ſimilr̄ ſi neſciat.
Et ſi ep̄us ſciat eū eſſe ſeruū ⁊ ordinet tenet̄ red
dere dn̄o ſeruū eque bonū et hoc intelligit̄ in
maioribus ordinibus: q2 ſi ep̄s ordinet in mino
ribus ordinibus deponit̄ ⁊ remanet ſuus. liiij.
di. nulli. Itē bigamia impedit: q2 per bigamiaꝫ
tollitur ſacramētuꝫ vnitatis cū bigamus carnē
ſuam diuiſerit. xxvi. di. c. acutus. Itē ꝓpter ſig
num incōtinentie ex eo ꝙ bigamus de vna trā
ſiuit ad aliā vt. lxxij. diſtin. c. ꝓpoſuiſti. Item q2
bigamus nō hꝫ fronte hortādi viduitatē. xxvi.
diſtin. c. vna. Item neophitus nō pōt ꝓmoueri
vel nō debet. xxvi. di. c. a cunctis. Item corpore
viciatus. i. in membris manifeſtis oculo manu
naſo ⁊ ceteris que generant diſſormitatem ma
gnā in hoie de corpo. vi. c. i. ⁊. ij. xvi. q. i. legi de
clando ſi pōt accedere ad altare ſine baculo dicē
dum eſt ꝙ pōt ꝓmoueri ſinautē nō ſm̄ Hoſtiē.
ſuꝑ rubricā de corpo. vicia. Itē illegitimi non
debent ꝓmoueri: q2 requitur claritas fame que
viciatur ex viciosa origine: vt. c. i. de filijs p̄ſby.
Veruntamē ſi illegitime natus ſuſcipiat ordi
nes caracterē ordinis ſuſcipit. ſꝫ executiōe caret
niſi fuerit diſpēſatū cū eo. Itē obligati ad ratio
cinia cuiuſmodi ſunt tutores ꝓcuratores ad ne
gocia ante redditā rōnem ꝓmoueri non debēt
Primo q2 tales nō voto religionis trāſeunt ad
clericatū: ſed vt fugiāt reddere rōnem. li. di. ca.
p̄mo. Secunda cauſa eſt: q2 qn̄ tales ꝓmouent̄
multum moleſtatur eccleſia ⁊ multa incōmoda
patitur qn̄ tales impelluntur a domīs ſuis qui
bus tenentur. li. di. capitu. preterea. Item ſcd̄m
aliquos qui ſemel egerit penitētiam ſolennem
non poteſt ꝓmoueri vel nō debet nec etiam mi
les. xxxiij. q. ij. admouere. Item iudices aduoca
ti accuſatores notarij ⁊ teſtes in cauſa crimina
li ſeu ſanguinis nō debent ꝓmoueri vt. l. di. ca.
ſi quis viduam. Itē milites qui effuderunt ſan
guinē humanum nō debent ꝓmoueri. li. di. ca.
ſi quis. Item impedit matrimoniū ordinis ſu
ſceptionē. Iteꝫ impedit defectus cognitionis
vel diſcretionis: vt in pueris dementibꝰ ⁊c. Itē
impedit etas. vnde minores ordines nō debēt
conferri ante. xiiij. annum. Subdyaconatus
⁊ dyaconatꝰ a. xxi. vſq; ad. xxv. in. xxv. preſby
teratus. Epiſcopatus vero ſm̄ iura non confer
tur alicui ante triceſimū annum: tamen ꝓpter
neceſſitatē eccleſie ⁊ ydoneitatem perſone po
teſt tempus ordinū ex epiſcopi diſpēſatione an
ticipari cum etiā quattuor primi ordines eodē
die tradantur. In oībus precedentibus ſi aliq̄s
impeditus impedimento predictis fuerit et ad
ordines accedat ſacramentum recipit: ſed non

Unde Eſaie. A planta pedis uſq; ad verticē ca
pitis nō erat ſanitas:ī eo. Tertia dr̄ ī memoria:
q2 in illa hora fuit crucifixus linguis iudeorū
clamātiū ⁊ dicētiū: tolle: tolle: crucifige eum.
Iuxta illō pſ. xxi. Aperuerūt ſuper me os ſuū.
vñ cantat eccleſia. Crucifige clamitāt hora ter
tiarū. Sexta dr̄ in mēoria q2 illa hora illuſus fla
gellatus ⁊ expoliat9 fuit ⁊ in cruce eleuatus ⁊ i
clinatus: ⁊ tunc fuit ipletū illō. pſ. xxi. Foderūt
manus meas ⁊ pedes meos. Vñ cantat ecclia.
Hora ſexta dñs ieſus eſt cruci cōclauat9 ⁊c. No
na dr̄ ī mēoria q2 in illa hora xp̄us expirauit di
cēs. In man9 tuas dñe cōmēdo ſpm̄ meum ⁊c.
Illa hora fuit a milite lāceat9. vñ cātat eccleſia
Hora nona ieſus expirauit ⁊c. Veſpe dicunt in
memoria: quia in illa hora xp̄s datus fuit a py
lato nobili decurioni Ioſeph: ⁊ tunc depoſue
runt de cruce corp9 ei9. vñ cātat ecclia. De cruce
deponitur hora veſptina ⁊c. Cōpletorium dr̄ in
mēoria: q2 illa hora corp9 xp̄i datur ſepulture a
romatib9 ꝯditum. Vñ cātat ecclia. Hora cōple
torij datur ſepulture corp9 xp̄i nobile ⁊c. Et ſic
eēt bonū ꝙ illi q̄ tenent ad has horas dicēdas
eas dicerēt horis determiatis. iuxta illō ſepti
es in die laudē dixi tibi. De illa materia videat
extra de cele. c. p̄ſbyter niſi legitimum obſtaret
impedimentū ꝓpter qō nō valerēt dici ſicut p̄
mittit. ¶ Quantum ad ſextā ptē in qua auct. no
ſter docet modū dicēdi eas ad q̄ tenēt ibi cleri
ce pauſando ⁊c. Eſt notādū ꝙ hore debēt dici
cum nobilib9 pauſis nō ſe feſtinādo: ⁊ hoc vt di
cēs intelligat ſniam verborū: aliter nō poſſz ha
bere ſaporē. Itē dn̄t dici attēte ita ꝙ aduertat
circa illō q̄ dicit. Itē debēt dici mēte ſupplice. i.
humili. Itē dn̄t dici ſeriatim. ita ꝙ p̄mo matu
tine: deinde p̄ma ⁊c. Itē dn̄t dici ſine euagatio
ne mētis: ita ꝙ nō habeat mētē circa aliō ⁊c. q2
qñ quis orat cum dño loquitur: ergo. Itē voca
bula nō debēt ſincopari. Itē vnus verſus nō dz
incipi quouſq; alius ꝟſus finiatur. Et q2 fit hic
mētio de euagatione mētis dicitur ꝙ decant9
euitetur quia reddit aīm cantorū vagum eo ꝙ
nō ad laudem dei ſed ad vanā gloriā cantat: vt
ptz ſatis per experientiā: ⁊ ſubdit auctor noſter
ꝙ planus cantus exerceatur qui nō ſic facit ho
minē vagari. Itē ꝙ planus cantus ꝓnūcient mo
derate ſine exaltando vocē nimis exceſſiue. vñ
cantorē oporteat ſiſtere cum magna cōfuſione ⁊
deriſiōe ⁊c. ⁊ de illa materia extra de cele. miſ.
c. dolētes. ¶ Queritur qui ſunt illi q̄ poſſunt cō
ferre ordines. Sol. Dicendum eſt ꝙ collatio or
dinis poteſt alicui conuenire dupliciter aut iu
re cōmuni ratiōe ſue ordinarie poteſtatis ⁊ ſic
ſoli epiſcopi poſſunt conferre ordines: quia ad

ipſos ſolum pertinet miniſtros in eccleſia inſti
tuere. Alio modo pōt collatio ordinis alicui cō
uenire ex indulgentia p̄uilegio vel ſpāli ꝯmiſ
ſione pape. ⁊ ſic alij ab epiſcopis poſſunt cōfer
re minores ordines vt abbates aliorum vel prio
res ⁊c. xxiij. diſt. pſalmiſta. ⁊ lxix. di. qñ. ¶ Que
ritur quo tpe debent ordines cōferri. So. Ma
iores ordines in ſabbatis quattuor tēporū ⁊ ſab
bato paſche in ecclia ⁊ in miſſa. Sz miores or
dines poſſunt ꝯferri alijs tēpibus de tēpo. or.
ca. i. ij. iij. iiij. ⁊ c. litteras. ⁊ lxxv. di. c. qō die. Epi
ſcopalis dignitas cōferri ⁊ dz ī die dñica. lxxiij.
di. c. i. ¶ Queritur q̄liter ſit facienda ꝓmotio or
dinandorū. Sol. Ordinandi euocādi ſunt ad ci
uitatē: ⁊ tunc ep̄us dz eligere ſacerdotes ex la
tere ſuo ⁊ alios prudentes viros doctos diuine
legis ⁊ exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionib9
qui ordinandorū vitam genus primā etatē inſti
tutionum inueſtigent. Item ſi ſint bene littera
ti ſi in lege dñi inſtructi ſi fidez catholicā firmi
ter teneant. xxiiij. di. quando. Item ſi ordinādi
ſint de legitimo mr̄imonio. extra de elec. c. cum
in cunctis. Illi eñ quib9 cōmittit examinatio ca
ueant ne fauoris precis aut numeris grā indi
gnum ad ſacros ordines ꝓmouendum manib9
ep̄i applicent in glo. p̄alleg. c. qñ. xxiij. di. graui
ter eñ peccāt ⁊ ep̄i ⁊ examiatores q̄ ꝓmouēt in
dignos. ¶ Querit vtrū ep̄s debeat aliquē ꝓmo
uere ad ſacros ordines ſine titulo. So. Si ep̄s
aliquē ſine titulo de quo neceſſaria vite perci
piat ad ſacros ordīes: puta ſubdyaconatū: dya
conatū ⁊ p̄ſbyteratum ꝓmouerit ſeu ordinaue
rit tandiu ei neceſſaria ſubminiſtret donec ī ali
qua ecclia ei ꝯuenientia ſtipēdia militie clerica
lis aſſignet niſi talis ordinatus de ſua vel pater
na hereditate ſubſidiū vite poſſit habere in ca.
ep̄s. de preben. ⁊ in glo. eiuſdē ⁊c. ¶ Queritur
quid iuris. ſi aliquis ſit epiſcop9 p̄termiſſo ſub
dyaconatus vel dyaconatus ordine nunq̄d po
terit cōferre omnes ordines. Solu. Dicendū
eſt ꝙ non pōt conferre illū ordinē quē nō hz
i q. vij. dyabertum. de con. diſ. iiij. ca. quomodo:
quia quod quis non habet dare non poteſt. ex
tra de elec. ſuffraganeos. Itē pro non dato ha
betur quod dat ab eo qui dare nō poteſt. extra
de iu. patro. c. qō autē. ¶ Sed queritur q̄d fien
dū ſi quis prius efficiatur ſacerdos ꝙ dyacon9
Solu. Dicendum eſt ꝙ ab officio ſacramentali
debet prohiberi donec proximo ieiunio quattu
or temporū ordinem dyaconatus vel illū quē
p̄termiſit receperit quo recepto redeat ad offi
cium ſacerdotale ſicut ceteri penitentia tamen
ei iniuncta. de cle. per ſal. promo. capitu. vno. et
lij. diſt. cap. ſollicitudo. ⁊ ſi ex certa malicia hoc

fecerit debet exponi ſm̄ compen. ſeptem ſacra
mētorū. ¶ Querit vtrū nō baptiſatus ⁊ non con
firmatus poſſit ordinari. Solu. Sacramētum
ordinis de neceſſitate p̄ſupponit ſacramentum
baptiſmi: ideo nō baptiſatus nō pōt ꝓmoueri:
q2 baptiſm9 eſt ianua oīm ſacramentorū. Itē ſi
ante baptiſmū promoueret in ep̄m nō eēt ep̄s.
Et ſi aliquos crederet ordinare nō poſſet ordia
ri. Quantū ad ſacramētū ꝯfirmatōis ſecus eſt
q2 nō preſupponit de neceſſitate. ideo nō opz
ꝙ ille q̄ ſuſcipit ordines ſit ꝯfirmat9. verūtamē
ꝯgruū eēt ſm̄ cōpen. ſeptē ſacramētorū. ¶ Que
ritur vtrū heretici ſciſmatici degradati et ab ec
cleſia p̄ciſi poſſint cōferre ordines. Sol. Dicen
dū eſt ꝙ ſic ſi ab ipſis forma eccleſie ſeruet ſm̄
mag. xxv. diſt. iiij. ⁊ i. q. i. dñs declarauit. Tamen
in. c. p̄ter hoc. §. verū. xxxij. di. dicit dū tales he
retici ⁊c. ab ecclia collerātur ſecus ſi ſint noto
rij vel cōiuncti per ecclam. Tamen ſi conſtet ꝓ
mouendis ſeu ordinādis ep̄m eſſe hereticū ⁊c.
deberēt ab ipo elongari ꝓpter piculū ⁊ ꝓcura
re ab alio ordinari: q2 ſm̄ cōpen. ſeptē ſacramē
torū illi q̄ ordinant ſciēter ab hereticis degra
datis ⁊c. nō ſuſcipiūt grām cū illis ordinib9 q̄s
ſuſcipiūt ab illis epiſcopis hereticis ⁊c. Et hoc
q2 ab eis ſcienter recipiūt ſacramēta poſt eccle
ſie ꝓhibitionē. Ordies tñ recipiūt ⁊c. Idē cre
do tenēdū d̄ ſimōiacis vt notat p̄ hoc. ſupra. xxv.
d. iiij. ¶ Querit vtrū leproſus poſſit eſſe p̄latus
Solu. Dicēdū ꝙ nō ꝓpter ſcandalū ⁊ horrorem
populi tñ ſi poſt ꝓmotionē ſupuenerit infirmi
tas dabitur ei coadiutor ⁊ ꝓuidebitur ei de bo
nis ecclie ꝙ diu vitā duxeris in hūanis de cle.
egro. c. tua. ⁊ c. ex pte ⁊c. Querit quot ſunt q̄ im
pediūt ſuſceptionē ordinis. Solu. Sexus femi
neus non pōt ſuſcipere ſacros ordines q2 femi
na eſt ymago viri ⁊ vir imediate ymago dei. i.
ad Chorint. xi. c. Vñ ſi mulier vocet dyconiſſa
in religione ⁊c. hoc eſt rōne officij legēdi ome
lias ⁊c. et nō rōne ordinis. Itē vſurarij ⁊ filij eo
rū nō debent ꝓmoueri niſi reſtituāt vſuras ⁊c.
arg. xiiij. q. iiij. c. §. ergo. Itē incognit9 ⁊ vagabū
dus nō dz ordiare de peregri. c. ij. Itē impedit
homicidiū ꝓpter horrorē effuſionis ſanguīs.
Itē ſuitus īpedit executionē q2 ſuus nō pōt
ſe alteri mācipari abſq; licentia dñi cui9 eſt ſer
uus: verūtamē ſi ordiet erit ordiat9 ſz executio
ne ordinis carebit de ſ. non ordi. ca. i. ⁊ ij. De
ſuis ꝓmotis ad ordines ſacros videat quia eſt
magna ꝯuerſio inter docto. quia ſi ſit ſuit9 pſo
nalis ordinatus ſuiet dño ſuo iuxta ſuū officiū
vel ſoluet talliam ſuā dño ſuo ⁊c. Si vero ſit ſer
uitus realis ſeu p̄dialis pōt renūciare ordinat9
dictis rebus ſuilibus ⁊ ſui libertate retinere au

tem nō pōt niſi ſoluat dño ſuo talliam ⁊c. ⁊ itel
ligat ſi dñs ſciat ⁊ ꝯtradicat ⁊ ſimilr̄ ſi neſciat.
Et ſi ep̄us ſciat eū eſſe ſeruū ⁊ ordinet tenet red
dere dño ſeruū eque bonū et hoc intelligit in
maioribus ordinibus: q2 ſi ep̄s ordinet in mino
ribus ordinibus deponit ⁊ remanet ſuus. liiij.
di. nulli. Itē bigamia impedit: q2 per bigamiā
tollitur ſacramētū vnitatis cū bigamus carnē
ſuam diuiſerit. xxvi. di. c. acutus. Itē ꝓpter ſig
num incōtinentie ex eo ꝙ bigamus de vna trā
ſiuit ad aliā vt. lxxij. diſtin. c. ꝓpoſuiſti. Item q2
bigamus nō hz fronte hortādi viduitatē. xxvi.
diſtin. c. vna. Item neophitus nō pōt ꝓmoueri
vel nō debet. xxvi. di. c. a cunctis. Item corpore
viciatus. i. in membris manifeſtis oculo manu
naſo ⁊ ceteris que generaut difformitatem ma
gnā in hoīe de corpo. vi. c. i. ⁊ ij. xvi. q. i. legi de
claudo ſi pōt accedere ad altare ſine baclo dicē
dum eſt ꝙ pōt ꝓmoueri ſi autē nō ſm̄ Hoſtiē.
ſup rubricā de corpo. vicia. Itē illegitimi non
debent ꝓmoueri: q2 requitur claritas fame que
viciatur ex vicioſa origine: vt. c. i. de filijs p̄ſby.
Verumtamē ſi illegitime natus ſuſcipiat ordi
nes caracterē ordinis ſuſcipit. ſz executōe caret
niſi fuerit diſpēſatū cū eo Itē obligati ad ratio
cinia cuiuſmodi ſunt tutores ꝓcuratores ad ne
gocia ante redditā rōnem ꝓmoueri non debēt
Primo q2 tales nō voto religionis trāſeunt ad
clericatū: ſed vt fugiāt reddere rōnem. li. di. ca.
p̄mo. Secunda cauſa eſt: q2 qñ tales ꝓmouent
multum moleſtatur eccleſia ⁊ multa incōmoda
patitur qñ tales impelluntur a domīs ſuis qui
bus tenentur. li. di. capitu. preterea. Item ſcdm
aliquos qui ſemel egerit penitētiam ſolennem
non poteſt ꝓmoueri vel nō debet nec etiam mi
les. xxxiij. q. ij. admouere. Item iudices aduoca
ti accuſatores notarij ⁊ teſtes in cauſa crimina
li ſeu ſanguinis nō debent ꝓmoueri vt. l. di. ca.
ſi quis viduam. Itē milites qui effuderunt ſan
guinē humanum nō debent ꝓmoueri. li. di. ca.
ſi quis. Item impedit matrimoniū ordinis ſu
ſceptionē. Itē impedit defectus cognitionis
vel diſcretionis: vt in pueris dementib9 ⁊c. Itē
impedit etas. vnde minores ordines nō debēt
conferri ante. xiiij. annum. Subdyachonatus
⁊ dyachonat9 a. xxi. vſq; ad. xxv. in. xxv. preſby
teratus. Epiſcopatus vero ſm̄ iura non confer
tur alicui ante triceſimū annum: tamen ꝓpter
neceſſitatē eccleſie ⁊ ydoneitatem perſone po
teſt tempus ordinū ex epiſcopi diſpēſatione an
ticipari cum etiā quattuor primi ordines eodē
die tradantur. In oībus precedentibus ſi aliq̄s
impeditus impedimento predictis fuerit et ad
ordines accedat ſacramentum recipit: ſed non

execuitionē oꝛdinis:excepto pꝛimo impedimen
to de ſexu femineo:qꝛ mulier nec caracterē re
cipit nec oꝛdinis executionē.De diſpenſatione
ſūmi pontificis ſupſedeo ne videat ſuā poteſta
tem limitare vel eam nimis ampliare ⁊c.Ex pꝛe
miſſis apparet ꝙ dignitas clericalis ſeu oꝛdi
nes nō ꝯferunt a quolꝫ nec cuilibet nec ī quo
libet loco nec quolibet tēpoꝛe nec qualibet bo
ra diei ſed tempoꝛe miſſe ⁊c.¶ Queritur vtrum
papa poſſit alicui auferre ptātem quā ꝯſequit
ex ſuo oꝛdine.Solut.ſm Bonauē.quedā fun
dātur pꝛincipaliter ſuper oꝛdinem vt poteſtas
conſecrandi.quedam aūt ſup iuriſditionem ca
nonicam vt poteſtas excōmunicandi quedā ſu
per oꝛdinē ⁊ eminentiā vt poteſtas oꝛdinandi
q̄dam ſuper oꝛdinem ⁊ iuriſditōem vt poteſtas
ligandi ⁊ abſoluendi in foꝛo penitentiali.Et qꝛ
caracter auferri non poteſt.ideo poteſtas q̄ cō
ſequitur caracterē auferri non poteſt de facto
vt conficere ⁊ oꝛdinare poteſtas vero que cōſe
quitur iuriſditionē vt excōmunicare abſoluere
poteſt auferri: quia talis iuriſditio deſcēdit ab
ipo papa ⁊c.beatus Tho.ſuper.xiij.diſt.iiij. dic̄
ꝙ epus nō dedit oꝛdinem: ſed deus ꝑ miniſte
rium epi:⁊ ſic deus poſſet auferre nō eps.quia
eps nō eſt conſtitutus miniſter auferendi oꝛdi
nem ſicut conferendi.¶ Queritur quales dn̄t
eſſe oꝛdinādi. Solu.Debent eſſe pudici bone
ſti in babitu ⁊ ad eccl'arum regimē tales perſo
ne ſunt admittende que diſcretione pꝛeeminēt
⁊ moꝛum fulgent boneſtate.de eta.⁊ qua.oꝛdi.
ca.indecoꝛū.potu ⁊ cibo temperati.xv.q.i. ſane
ſufficienter litterati.Super eo verbo ſufficien
ter lrati notetis verbū Oſee.iiij.c.Et erit ſicut
populus ſic ſacerdos menſueti ⁊ modeſti tōſu
ram deferentes clericalem boſpitales docētes
viliſſimus computandus eſt niſi pꝛecellat ſcien
tia et ſanctitate qui pꝛeſtantioꝛ eſt bonoꝛe:pꝛi
ma.q.capitulo viliſſimus. Coꝛrectoꝛes vitioꝛū
per viā diſcipline cū increpare paſtoꝛ nō vult:et
ipm et delinquentes occidit.xliij.di.ignoꝛātia.
In bis q̄ pꝛeſunt nō eſt digna excuſatiōe neqꝫ
venia.di.xxxviij.c.ſi laycis. Exemplū bone vite
oſtendētes.Pꝛelati eñ poſiti ſunt quaſi ſigna
ad ſagittum accu.capitulo qualiter bone fame.
Debent vitare omne crimen moꝛtalis peccati
nō litigioſi: nō cupidi.Ignoꝛantia ſacerdotis
eſt ꝓpꝛijs ſtudere diuitijs.xij.q.ij.ca. gloꝛia eſt
pauperū neceſſitatibus pꝛouidere.non luſoꝛes
de vita ⁊ boneſta.cle.c.ix.ſunt. Non negociato
res.clericum negociatoꝛem tanq̄ peſtem fuge
Aug.Nō exerceant venationes clamoſas.Ve
natoꝛem nunq̄ vidimus ſanctū.xxxiiij.di.c.q̄rū
dam.Non cobabitent cum mulieribus in.c.tua

de cobibita.cleri. ⁊ mulie.Nō ſint in cōmeſſati
onibus ⁊ fabulis:nō interſint ſpectaculis inbo
neſtis nō immiſceant ſe negotijs ſecularib⁹ nō
intendāt iocularibus ⁊ byſtrionib⁹: nō frequē
tent tabernas:boꝛas nō negligant iuſtū iudi
ctū nō debēt vendere nec eccleſiaſtica ſacramē
ta ſed gratis dare:nō ſint excōmunicati ſuſpen
ſi vel irregulares:nō apoſtate:nō ſymōiaci: nō
ſolēniter penitētes:oīa illa reperiūtur ī decre
talibus in decreto.in.iiij.ſentē.per docto.in cō
pen.tbeo.li.vi.⁊ in glo.pme epi.ad Thimo.iij.
¶ Queritur qualiter ſit accedendū ad ſuſceptio
nem oꝛdis.Solu.Quiſqꝫ per cōfeſſionē ſe pꝛe
paret.xxiiij.diſtin.c.vult. In pctō moꝛtali non
accedat.extra de tempoꝛibus oꝛdi.c.ad aures
pꝛimā tonſurā non negligat: nullus oꝛdinetur
niſi ex animo ꝓcedat.xxiiij.diſt.ꝑ totū. nō acci
piant ſimul minoꝛes oꝛdines cū ſubdyacbona
tu ⁊c.nec ſimul duo ſacri: vt ſunt tres maioꝛes
ſꝫ gradatim.extra de tempo.oꝛdi.cap̄. litteras.
Itē ꝑ ſaltū nō accipiat q̄s oꝛdinē nec ab alieno
epiſcopo.xxv.di.perlectis. nec contra epiſcopi
ꝓbibitionem nec ſine titulo. de vita ⁊ boneſta
te cle.c.cū ſm apl'm.nec furtiue de eo q̄ furtiue
oꝛ.c.i.⁊ vlti. Miſſa in qua oꝛdinat totaliter au
diat.tangit omīa q̄ ſunt tangēda vnuſq̄ſqꝫ in ſu
ſceptione ſui oꝛdinis.xxv.diſtin.perlectis:ieiu
nus a ieiuno recipiat oꝛdines. de tempo. oꝛdi.
ca.litteras.Item nō recipiātur oꝛdines nec cō
ferantur niſi tempoꝛibus ab eccleſia inſtitutis
de tempo.oꝛdi.ca.i.⁊.iij.Et boc ſufficit de ſacra
mento oꝛdinis.

¶ De ſacramento matrimonij.

COniugiuꝫ pꝛimo fecit de
us in paradiſo
Aſſociās boīem: quos fe
cerat et mulierem
Ad pꝛolem dandum lega
liter atqꝫ fouendum
Sit quoqꝫ ꝓ cl'pa lux⁹ carnis fugiēda
Coniugij bona ſunt pꝛoleſqꝫ fides ſa
cramētum
Hec tria nubētes debent ſeruare vio
lentes
Ut pꝛolem generent ſemperqꝫ fidem
ſibi ſeruent
Ut ꝯuerſentur: ſemꝑ ſimul atqꝫ iuuēt
Fit quoqꝫ ꝯiugiū: ꝯſenſu ſꝫ decet ipꝫ
Conſenſum ſignis oſtende ſiue loq̄lis
Quādo tractat bene cōiugiū videat

Anteq̄ factū ſit ſi patet impedimētuꝫ
Nā male peccarēt:ſi ꝯtra ius ſociarēt
Erroꝛ conditio votū cognatio crimen
Cult⁹ diſpitaſ:viſ oꝛdo ligamē boeſtaſ
Affinis ſi ſit:ſi foꝛte coire nequibit
Hec ſociāda vetāt:connubia facta re
tractant
Sꝫ ferre vetitū ꝓbibēt ſꝫ nō ea ſoluūt
Aduētus differt:ſpōſus felix qꝫ ꝯfert
Septuagena negat ; paſcbe lux nona
relaxat
Letāiaqꝫ vetat: ſꝫ trinū numē adiuuat

IStud capl'm de mr̄imonio diuiditur in
q̄nqꝫ ꝑtes p̄ncipales. In pꝛima ꝑte do
cet auct.noſter inſtitutionē matrimo
nij ⁊ vbi fuit inſtitutum. In ſcd̄a ꝑte do
cet cauſam quare matrimonium fuit inſtitutuꝫ.
In tertia ꝑte docet quō mr̄imonium ꝯbit . In
quarta ꝑte docet q̄ impediunt mr̄imoniuꝫ ꝯtra
bendū ⁊ diſſoluunt ꝯtractum. In quinta docet
auct.quib⁹ tꝑib⁹ ꝓbibent nuptie ⁊c. p̄ma in p̄n
cipio.ſcd̄a ibi.Ad ꝓlem dandum.tertia ibi.Fit
quoqꝫ ꝯiugium.quarta ibi.Qn̄ tractatur. quīta
ibi.Sed ferre vetitū. Quantuꝫ ad pꝛimā ꝑtem
que eſt de inſtitutiōe matrimonij ⁊ vbi. eſt no
tandum ꝙ matrimoniū eſt viri ⁊ mulieris legi
tima ꝯiunctio īdiuiduā vite ꝯſuetudinē q̄tum
ad ꝓpoſitum retinēs:ſm mag.xxvij.di.iiij. ⁊ in
rubꝛica de nuptijs. Et ſi q̄rat quare poti⁹ dꝛ ma
trimonium a matre q̄ a pr̄e. Solu. Quia plura
onera matrimonij ſubdit mater. Naꝫ in ꝯceptu
grauida:in partu doloꝛoſa:in lactando laboꝛio
ſa.xxvij.q.i.in ſumma. Dicitur eñ matrimoniū
quaſi mr̄is munium.i. officiū:qꝛ dat mulierib⁹
eſſe matres.Sꝫ qꝛ ſpōſalia p̄cedunt mr̄imoniū
¶ Queritur quid ſint ſponſalia.Solu. Sponſa
lia de ſpōdeo ſūt mutua ꝓmiſſio celebꝛādi ma
trimoniū.xxvij.q.ij.i ſumma.Aliter dr ꝙ ſpōſa
ſalia ſunt futurarū nuptiaꝝ ꝓmiſſio.ff. de ſpō.
l.i.⁊.xxx.q.v.c.noſtrates.in quo capi.dꝛ ꝙ ꝯbē
tes añ dn̄t in eccleſia bn̄dici q̄ carnaliter cōmi
ſceri.Et ꝯbunt ſpōſalia q̄ttuoꝛ modis. vno mō
nuda ꝓmiſſiōe:vt ſi aliq̄s dicat alicui accipiāte
in vxoꝛē ⁊ illa dicat accipiā te in virū meū.Se
cundo mō dat arris ſpōſalitijs ſcꝫ aliqua pecu
nia vel alijs reb⁹ . Tertio mō anuli ſubarratiōe
que vulgariter dicit deſponſatio.xxvij.q.ij.c. ſi
quis deſponſatam. Quarto mō iuramēto extra
de ſpō.c.i.de illis.⁊.c.p̄terea.Quadruplex ē ma
trimoīj cauſa.efficiēs.ſ.aīoꝝ conſenſus per ver
ba de pn̄ti expꝛeſſus.materialis vt ipe ſint ꝑſo
ne legitime. Foꝛmalis vt bn̄dictio ⁊ anuli ſub

arratio.Finalis eſt duplex.pꝛincipalis ſicut pꝛo
lis ꝓcreatio: ⁊ minus pꝛincipalis ſicut foꝛnica
tionis vitatio:quia matrimoniū nō ſoluꝫ eſt in
officium ſed etiā in remedium.Quantum ad ſe
cundā ꝑtē qua querabat vbi fuit matrimoniuꝫ
inſtitutū eſt dicēduꝫ ꝙ fuit inſtitutuꝫ in ꝑadiſo
terreſtri añ pctm̄ ad officium vt repararet lapſus
angeloꝝ: ⁊ fuit inſtitutū bis verbis. bomo nūc
os ex oſſib⁹ meis ⁊ caro de carne mea ⁊c. Geñ .
ij.c.⁊ ꝑ magi.xxvi.di.iiij. Alij dicunt ꝙ fuit in
ſtitutum bis verbis. Creſcite ⁊ multiplicamini
⁊c.ſed ego teneo pꝛimuꝫ . Fuit etiā inſtitutum
matrimoniuꝫ poſt pctm̄ ad remediū extra ꝑadi
ſum vt vitaretur foꝛnicatio.xxxij.q.ij.§.bis ita.
⁊ per mag.xxvi.di.iiij. ſen.Cbꝛiſtus eñ nuptijs
interfuit in cbana galilee vbi aquā in vinū con
uertit. Iohā.ij.xxvi.diſ.iiij.ſen.Quadruplex di
ſtinguitur mr̄imonium:carnale inter virum et
mulierē.Moꝛale inter deuꝫ ⁊ aīaꝫ in eccl'ia mi
litante per gratiā. Allegoꝛicū inter xp̄ꝫ ⁊ eccle
ſiam. Anagogicum inter deum ⁊ aīam in eccle
ſia triumpbante per ꝯiunctōeꝫ gloꝛie. ¶ Quan
tum ad ſcd̄am ꝑtē ī qua auctoꝛ noſter docet q̄re
matrimoniū fuit inſtitutuꝫ:ibi. Coniugij bona
ſunt. Eſt notandū ꝙ mr̄imoniuꝫ fuit inſtitutuꝫ
tribus de cauſis p̄ncipaliter. vna cauſa ꝓlis ad
cultum diuinū educande.alia cauſa inſtitutiōis
fuit fides q̄ ꝯſiſtit in reddēdo debitū vel exigē
do:ita ꝙ neuter alieno tboꝛo maculet: ſꝫ vter
qꝫ poſſideat ſuuꝫ vas ī ſctificatiōe. iuxta Apo.
Alia cauſa fuit ſacramentū q̄tum ad inſeꝑabi
litatē vt mr̄imonium nō diſſoluatur:qꝛ mr̄imo
nium ſignum eſt cōiunctionis xp̄i ⁊ eccleſie. Et
boc intelligitur ſi mr̄imonium ſit legitime cele
bꝛatum.quia quos deus cōiunxit bō q̄tumcūqꝫ
ſit auctoꝛitatis non pōt ſeꝑare. Si vero illegiti
me matrimonia tractantur vl' fuerint tractata
eccleſia ꝓuidere pōt vt videbit inferi⁹ ⁊c. Iſta
eñ tria:ſcꝫ pꝛoles fides ⁊ ſacr̄m ſunt bona pꝛo
pter que mr̄imoniū fuit p̄ncipaliter inſtitutum
infra.xxij.q.i.c.om̄e.Tamē dicitur ꝙ matrimo
nij cauſe quedam ſunt per quas vt ſpōſalia ⁊ cō
ſequens:quedam ꝓpter quas . Et barū quedaꝫ
ſunt pꝛincipales vt ſuſceptio ſobolis et vitatio
foꝛnicationis. Alie cauſe ſunt ſecūdarie vt pul
cbꝛitudo femine. vnde Eccleſi.xxxvi.Species
mulieris exbilarat faciem viri ſui ⁊ ſuper oēm
concupiſcentiā bominis inducit deſiderium di
uitie amicoꝝ copia pacis refoꝛmatio ⁊c. Mr̄i
monium cōmēdatur multipliciter.Pꝛimo pꝛo
pter inſtituentē.quia deus ipm inſtituit. Secū
do ꝓpter locum in quo: quia in paradiſo terre
ſtri.Geñ.ij.Tertio ratiōe antiquitatis: qꝛ pꝛio
inſtitutū.Quarto ratione ſtatus:qꝛ in ſtatu ino

centie ⁊ in illo felici tempoꝛe in quo nonduʒ homo peccauerat. Quito qꝛ hūc ſolū oꝛdinē deus ſaluauit tempoꝛe diluuij. Sexto qꝛ beata virgo mater ſaluatoꝛis hunc oꝛdinē intrauit. Septio quia xp̄s voluit honoꝛare nuptias ſua p̄ſentia ⁊ m̄ris ſue ⁊ diſcipuloꝝ ſuoꝝ ⁊ ibi ꝯuertere aquā in vinū ⁊c. Octauo ꝓpter excellentē benedictionem quā eccleſia facit coniugibus iuxta altare. Nono ꝓpter precioſum fructuʒ qui ex m̄rimonio ꝓcedit. Decimo qꝛ eſt vnū de ſeptē ſacramētis. Undecimo qꝛ ꝓpter m̄rimoniuʒ opus carnale quod foꝛet moꝛtale eſt veniale vel om̄ino ſine peccato. ¶ De modo contrahendi. Ille qui vult cōtrahere m̄rimoniuʒ pꝛimo dʒ habere intentionē ad deū: ſcʒ vt ꝯhat aīo generandi filios ſm carnem qui poſt fiāt filij dei per adoptionem. exemplo Tho. vi. c. Cui dixit angelus in eos qui cōiugiuʒ ita ſuſcipiunt vt deum a ſe et a ſua mēte excludāt ⁊ ſue libidini vacēt ſicut equ⁹ ⁊ mulus quib⁹ nō eſt intellectus: hʒ demonum ptātem ⁊c. ¶ Quātuʒ ad tertiā partē in q̄ auct. noſter docet quomodo m̄rimoniū contrahitur ibi. Fit quoqꝫ ꝯiugiū. Eſt notandum ꝙ m̄rimonium p ſpōſalia initiatur: per cōſenſuʒ animoꝝ expꝛeſſum ꝑ verba de p̄ſenti ratificat̄ per carnalē copulā cōſummatur ⁊ ꝑficitur. Et ſi q̄s quereret vtꝝ carnalis copula ſit de eſſentia m̄rimonij ita ꝙ ſine ip̄a m̄rimoniuʒ eſſe nō poſſit. Dicenduʒ eſt ꝙ carnalis copula nō eſt de eſſentia matrimonij: quia ſi ſic nō fuiſſet verū matrimoniū inter v̄ginē mariā ⁊ Joſeph qđ ē falſuʒ. ¶ Queritur vtꝝ cōueniēs fuit ꝙ beata v̄go nupſerit. So. Dicēdum eſt ꝙ ſic. qꝛ vt. d. Ber. Tollerabilius fuit vt crederetur xp̄s natus de cōiugio ꝙ̄ de adulterio: qꝛ tunc iudei habuiſſent coloꝛem excuſationis ꝯtra ip̄m: qꝛ adultere de tribu ſacerdotali comburebātur. alie vero lapidabātur ſm compen. theo. Itē ꝓpter occultationē diuini cōſilij: qꝛ vt dicit Ber. Non poterat diabolo latere qđ hoīes ſcirent. vñ qꝛ cōiugata fuit per hoīes ſcire nō potuit. nec p ſe: qꝛ ꝓcul a v̄gine repellebatur ſm Bona. ⁊ ſm magi. ſentē. xxix. diſt. iiij. Ut virgo ſolatio viri ſuſtētaret̄: vt Joſeph eſſet teſtis caſtitatis defendens eaʒ ab infamia ſuſpitōis: ne vt adultera dānaretur ⁊c. vt ip̄a btā virgo deſignaret eccleſiā deſpōſatā xp̄o qui ſimiliter v̄go eſt. vt p Joſeph oſtēderet̄ oꝛigo eius: qꝛ ꝑ viros genealogia texitur ne legi q̄ cōmendabat m̄rimonium ꝯtriari dn̄s videretur ſm cōpen. theo. ¶ Queritur btā virgo fuerit de tribu ſacerdotali qđ conſtat: quia erat cognata elizabeth: qualr̄ nupſit Joſeph q̄ erat đ tribu iuda. Sol. ſm Bona. ex ꝑte matris erat de tribu ſacerdotum: ⁊ ex parte patris erat de tribu dauid: quia puelle de genere ſacerdotali non artabantur illa lege: qꝛ nō ſpectabat ad eas hereditas: ⁊ ꝯgruū erat vt diſponſaretur ioſeph rōne generis ⁊ fidelitatꝭ: qꝛ ſanct⁹ ⁊ iuſt⁹ fuit de quo beata v̄go certificata fuerat vt eſſet ei in teſtioniuʒ ⁊ ſolatium. Itē rōne pauꝑtatis: qꝛ xp̄s qui ſuꝑ oīa venit ꝯfundere ſuꝑbiā potius voluit dici fili⁹ fabri ꝙ̄ fili⁹ regis: lʒ ip̄a eſſet ex regali ꝓgenie oꝛta. ¶ Querit̄ vtꝝ virginē glioſaʒ decuit vouere v̄ginitatē. Sol. Dicenduʒ eſt ꝙ ſic vt eſſet mater xp̄i incoꝛrupta ⁊ coꝛꝑe ⁊ volūtate. ꝑfecta em̄ incoꝛruptio ꝯſiſtit in voto v̄ginitatis Alia cā eſt vt eēt mulierib⁹ exēpluʒ v̄ginitatis ſicut xp̄s eſt exēpluʒ virꝭ. Tertia cā eſt ꝓpt̄ ſctitatē priuilegij vt quā altiſſim⁹ fundanit eēt ſanctioꝛ ⁊ amabilioꝛ vniuerſis. Et ſi obijciat̄ ꝙ ſterilis ī lege erat maledicta. So. Que legꝭ auctorē genuit nō erat ſub lege. Et rurſus q̄ ſpū dei agunt̄ nō ſunt ſub lege ſed btā v̄go erat plena ſpū ſctō ⁊ nō ꝑtinet ad eas ſed ad euāgelium qđ ab īfantia ſcriptuʒ erat in coꝛde ſuo digito dei: ſʒ Boñ. Ueniēdo ad q̄ſituʒ dico ꝙ tā ſpōſalia ꝙ̄ m̄rimoniuʒ efficiunt̄ ꝑ v̄ba cuʒ ꝯſenſu aīoꝝ: ſʒ dr̄nt qꝛ ſpōſalia fiunt ꝑ v̄ba de futuro: vt dicēdo accipiā te ī meā ⁊c. ⁊ m̄rimoniuʒ fit ꝑ v̄ba de p̄ſti vt dicēdo accipio te ī meā. ⁊ ītelligat̄ cū ꝯſenſu vtriuſqꝫ ꝯiuguʒ: qꝛ lʒ v̄ba ꝓlata fuerit ⁊ ꝯſenſus aīoꝝ defuerit ex ꝑte vni⁹ ſponſalia ſeu m̄rimoniuʒ nō valēt. Ad m̄rimoniuʒ ei reqrūt̄ ꝯſenſus ⁊ v̄ba ꝯſenſuʒ aīoꝝ eoꝝ q̄ m̄rimonialr̄ copulant̄ exꝑmētia vt dicēdo accipio te ī vxoꝛeʒ meā ⁊ ip̄a dicat accipio te ī meū maritū. ¶ Querit̄ qđ iurꝭ ī illis q̄ ſūt muti ⁊ ī illis q̄ ſe adiuicē nō ītelligūt: qꝛ tales nō p̄nt nec ſciūt exꝑmere mētꝭ ꝯceptuʒ. So. In talib⁹ q̄ ſe adiuicē ītelligere nō p̄nt ꝓpt̄ ydiomatuʒ diuerſitatē vł̄ q̄ loq̄ nō p̄nt ſigna ꝓ v̄bis reputant̄ ⁊ ī eis ſigna exꝑꝯmētia ꝯſenſuʒ ſufficiunt. ¶ Querit̄ vtꝝ ꝑ v̄ba alioꝝ ꝙ̄ nubētiū poſſit effici m̄rimoniuʒ. So. Si puella v̄ecundia taceat nec ꝯdicere videat̄ ⁊ parētes loquāt̄ ⁊ ip̄a v̄bis eoꝝ nō ꝯdicat nec ꝯdicere videat̄ v̄ba parētuʒ ꝯputabunt̄ ꝓ v̄bis puelle: ⁊ ſic m̄rimoniuʒ ꝯhet̄. Itē ſi aliq̄ ptātē ſui ꝯſēſus ī aliquē poſuert̄ ꝓcuratoꝛē ⁊ ꝯſēſus iter ꝓcuratoꝛes firmet̄ ſeu iter nūcios ad h̄ deſtiatos nō ꝯdicētib⁹ illis ꝓ q̄b⁹ mittunt̄ añꝙ̄ dcōꝝ ꝓcuratoꝝ aut nuncioꝝ ꝯſenſus firmet̄ veꝝ m̄rimoniuʒ ꝯhit̄. Si tñ ꝓbabilr̄ ſentiret̄ ꝙ ābo vł̄ alt̄ eoꝝ nō ꝯſentiret puſꝙ̄ ꝑ ꝓcuratoꝛē ſuuʒ p̄hiberet̄ ꝓ ip̄is ꝯſenſus nullum eēt m̄rimonium. ¶ Querit̄ vtꝝ furioſi amētes ⁊c. poſſint ꝯhere m̄rimoniuʒ. Sol. Circa tales furioſos ⁊c. cadit diſtinctio: qꝛ aut hmōi furia p̄cedit m̄rimoniuʒ aut ſequitur. ſi ſequat̄ m̄rimoniuʒ nullo mō ipʒ

dirimit. Si aūt pꝛecedat aut furioſus hʒ diluci da interualla. tūc lʒ nō ſit tutū ꝙ cōtrahat matrimoniū eo ꝙ neſcit educare ꝓlem tñ ſi cōtrehat verū eſt matrimoniū. Si aūt nō habeat dilucida interualla: ſʒ ſemꝑ in furia p̄manēt cum vſum rōis nō habeat ꝑ ꝯn̄s nec ꝯſenſuʒ nec matrimoniū pōt cōtrahere arg. iij. q. ix. c. iudicas. vij. i. ꝙ̄uis triſte. ⁊ per mag. ſen. xxxiij. diſt. iiij. ¶ Querit̄ vtrū cōſenſus cōditionat⁹ faciat matrimoniū. So. Diſtinguendū ē qꝛ aut cōditō eſt de p̄terito aut de p̄ñti aut de futuro. Si de p̄terito vt dicēdo cōtraho tecū ſi marit⁹ tu⁹ ſit moꝛtuus: tūc ſtante cōditōne tʒ m̄rimoniū. Si cōditio ſit de p̄ñti vt dicēdo cōtraho te cuʒ ſi es v̄go tūc ſtante cōditōe tʒ m̄rimoniū alias nō. ſi vero ꝯditio ſit de futuro. tūc diſtīguēdū eſt: qꝛ aut illa cōditio eſt cōtra bona m̄rimonij vt dicēdo cōtraho tecū ſi venena ſterilitatꝭ ꝓcures: vel accipio te: qꝛ nunꝙ̄ tibi reddā debitū ⁊ hmōi: tunc nō tʒ m̄rimoniū. xxij. q. iiij. c. inter cetera. extra de cō. apo. indeſ. c. vl. ſi vero cōditio ſit de futuro ꝓ alio ſine inhoneſto q̄ nō eſt ꝯtra bona matrimonij: vt dicēdo ꝯtraho tecū ſi furtꝭ meis cōſentias: tūc talis cōſenſus nō īpedit m̄rimoniū cum talis cōditio ꝓ nō adiecta habeat̄. Si aūt fuerit cōditio de futuro ⁊ nō neceſſaria vt dicēdo cōtraho tecū ſi ſol oꝛiatur cras: tunc tʒ qꝛ talia futura ſunt pꝛeſentia ī ſuis cauſis. ſi vero cōditio ſit īpoſſibilis tūc tʒ m̄rimoniū ⁊ illa nō ꝓ adiecta hētur. ſi v̄o cōditio fuerit cōtingēs vt dicēdo cōtraho tecū ſi dederis mihi cētū libꝛas vł̄ ſi p̄ri tuo placuerit: tūc ſtāte cōditōe ſtat matrimoniū alias non. ¶ Queritur cuʒ carnalis copula nō ſit đ eēntia m̄rimonij abſolute vt dictuʒ extitit: ſʒ ſolus cōſenſus ꝑ v̄ba de p̄ñti exꝑſſus veruntñ ſeqtur ad ip̄m carnalis copula īplicite ſicut effect⁹ ad ſuā cām ⁊ vſus rei ad ſuuʒ effectū iō cū tał co. car. q̄ ē act⁹ ꝯiugał dei ꝯſiſtat ī petitiōe ⁊ redditiōe debiti. Dubitatur vtrū alter cōiugū teneat̄ alt̄i reddere debitū: ⁊ ſi teneat̄ vtꝝ reddere ſꝑ teneat̄. So. de rōne p̄cepti alt̄ cōiugū teneat̄ alteri reddere debitū: qꝛ vt ait Apo. i. ad Coꝛ. vij. vir vxoꝛi debitū reddat. ſilr̄ ⁊ vxoꝛ viro. mulier ptātē ſui coꝛꝑis nō hʒ ſed vir: ⁊ vir ptātē ſui coꝛꝑis nō hʒ ſʒ mulier. ⁊ iō obligatiōe reddēdi debitū vir ⁊ mulier ſunt eq̄les ⁊ tenēt̄ alter alt̄i reddere debitū. Sed q̄rit̄ vlteri⁹ an. ſemꝑ. Rñdet̄ cū diſtinctiōe qꝛ incolumitas ꝑſone ꝑus dʒ ꝯſiderari: qꝛ ſi ex hac redditōe videretur eminere ꝑiculū nō ē reddēdum debitū vt ſi ex frequētia reddēdi alter ꝯiugū īcurret dānificationē coꝛꝑis ⁊c. ⁊ iō tale debitū reddēdi eſt ſine alt̄ius ꝯiugū leſiōe. ¶ Querit̄ vtꝝ vir teneatur reddere debitū vxoꝛi nō petēti. Solu. quia aliqñ mulieres ſunt vereūde ⁊ nō audēt petere dʒ marit⁹ reddere: qꝛ ꝑ hmōi redditiōem dat̄ remediū ꝯtra vxoꝛis ꝯcupiſcentiā: lʒ ei vxoꝛes aliqñ p̄ verecūdia nō audeāt verbo expꝛimere illā neceſſitatē carnis quā patiuntur tñ ſignis plerūqꝫ illā iudicāt q̄re mariti poſſunt leuiter ꝑcipere ⁊ ꝑ ꝯn̄s reddere ne deteri⁹ cōtingat ⁊c. ¶ Querit̄ vtrū viro lepꝛoſo petēti debitū teneatur vxoꝛ reddere. So. Dicēdum ē ꝙ ſic. ſʒ nō tenetur cū eo habitare qꝛ non ita cito ex ꝯcubitu carnali vxoꝛ inficit̄ reddēdo debitū ſicut poſſʒ infici ex frequēti cohabitatōne cuʒ eo. alio mō ⁊ lʒ ex tali ꝯcubitu qñqꝫ ꝓles maculata gñetur meli⁹ eſt tñ ꝓli ſic eſſe ꝙ̄ penit⁹ ſic nō eē. ¶ Querit vtꝝ a muliere mēſtruoſa vir debeat petere debitū an ipi reddere. So. Diſtiguēdū ē qꝛ āt illđ mēſtruū ꝯtingit ei naturalr̄ aut nō naturalr̄: ſi naturalr̄ qñ eſt ſana ⁊ tꝑib⁹ det̄miatis ī tali fluxu mēſtrui ꝓhibitū eſt. ne vir accedat ad mulierē mēſtruatā cū ī tali fluxu mulier poſſet de facili cocipe ꝓlem q̄ de facili coꝛrūpit̄. iō tali tꝑe ꝓhibitū eſt ab ea debitum petere vł̄ ei reddere Tñ circa hoc eſt notāduʒ ꝙ ſi vir hoc ſciuerit et petierit ab vxoꝛe debitū vxoꝛ dʒ auertere pꝛecibus ⁊ mōitꝭ vt deſiſtat a petitione: ne tñ dʒ ita auertere efficaciter ꝙ poſſit viro eē occaſio īcidēdi ī alias tētatiōes culpabiles ⁊ p̄cipue ſi vir ſit ꝓnus ad illaꝝ fuerit incōtinēs: qꝛ tūc dʒ mulier ei credere. Si v̄o vir ignoꝛet fluxū mēſtrui naturalis vxoꝛis ſue ⁊ debitū petat mulier dʒ aliquē occaſiōeʒ ſine mēdatio p̄tēdere vel infirmitatē alegare ne đbitū reddat niſi ꝑiclʒ emieret vt ꝑus dctm̄ fuit de īcōtinētia viri qꝛ tunc reddere poſſet cū doloꝛe ⁊ inuolūtarie infirmitatē tñ hmōi viro ſuo nullo mō dʒ iudicare đ ip̄a vir abhoīat ōem cōcipiat niſi de pꝛudētia viri vxoꝛ ꝓbabiliter p̄ſumat. Si v̄o fluxus mēſtrui innaturalis fuerit: qꝛ ſit cōtinue ⁊ īmoderate. tunc pōt vir petere ⁊ reddere nec ſic eſt ꝓhibitū: qꝛ aliter opoꝛteret virū ꝑpetuo cōtinere etiā quia in tali ſtatu cōtinuo mēſtrui mulier ꝯcipere nō pōt ſic pʒ ꝙ in fluxu naturali vir non dʒ petere nec reddere debitū vxoꝛi ip̄m fluxū patiēti: ſʒ ī fluxu nō naturali ſeu īnaturali pōt ⁊ reddere et petere. ¶ Querit̄ vtrū liceat viro q̄rere debitū a muliere p̄gnāte. So. ſi đbitū reddi ſine ꝑiclo abortiuatiōis pōt vir debitū petere a ſua muliere pꝛegnāte ⁊ ei reddere: qꝛ vſus m̄rimonij licitus nō ſolū ē in offm̄: ſʒ etiā in remedium cōtra caſum incōtinētie. Si v̄o nō poſſit reddi debitum ſine ꝑiculo fet⁹ nō dʒ debitū exigi nec reddi. qꝛ p̄ncipalioꝝ ē m̄rimonij inſtitutio ī offm̄. ſ. ꝓpter ꝓlis educationē ⁊ cōſeruationē ꝙ in remedium et ſic intelligitur illud Hiero. Poſtꝙ̄

venter intimuerit non perdant filios.¶Quan
tū ad quartā ptem q̄ eſt de his q̄ impediūt ma
trimoniū ꝯtrahēdū ⁊ diſſoluūt ꝯtractū ibi. Qn̄
tractaƚ ⁊c.Eſt notādū ꝙ plura ſunt q̄ impediūt
matrimoniū cōtractū ⁊ cōtrahendū.Spōſalia
em̄ diſſoluūtur pluribꝰ mōis. vno mō qn̄ vnus
ſponſorū altero inuito vult trāſire ad religio-
nē an̄ carnalē copulā ille q̄ remanet ī ſeculo ab
ſoluiƚ a vinculo ſpōſaliū etiā ſi ſint ſponſalia de
preſenti extra ꝺ ſpō.duo.c.lꝫ p̄ter ſolitū. Scd̄o
mō qn̄ nō inueniƚ ſpōſus q꞉ trāſſert ſe ad extra
neā regionē extra de ſpō.c.de illis. Tertio mō
ſi alter leprā īcurrat extra de cōiu.lepro.c.litte
ras.Quarto mō ſi ſupuēiat affinitas puta quia
ſpōſus cognouit ꝯſāgnineā ſpōſe vel ecōuerſo.
xxvij.q.ij.c quidā deſpōſauit ſi quis ſponſaꝫ.Et
ad iſtud ꝓbādum ſufficit ſola fama extra de affi.
⁊ cōſan.c.ſuper eo.Itē qn̄ reperitur inƚ eos co
gnatio ſpūalis.Quinto mō ſi mutuo ſe abſolue
rint extra de ſpon.c.p̄terea.Tamē aliq̄ dicūt ꝙ
nō eſt deciſa ⁊ ſic iuſtū caſum nō recipiūt. Gr̄a
huiꝰ q̄ritur vtrū ſponſus et ſponſa poſſint ſe ab
ſoluere.So. Dicēdum ꝙ ſic quo ad ſpōſalia: tn̄
ille p quē ſtetit ꝙ nō ꝯſumatur mr̄imoniū debꝫ
puniri extra de ſpō.duo.c.i. Hug.tn̄ dicit ꝙ nō
poſſunt ſe abſoluere niſi p eccliam in.c. vno al-
lega.xxx.q.vlt.Sexto mō ſi alter eoꝝ fuerit for
nicatus vel naſuꝫ pdat vel oculū vel paraliticꝰ
efficiatur vel ſibi aliud horribile cōtingat poſt
ſponſalia extra ꝺ inter.nup.c.quēadmodū.Se-
ptimo mō qn̄ per verba de p̄ſenti cōtrahiƚ ma-
trimoniū vel p v̄ba ꝺ futuro.⁊ nō ſequitur car.
co.ꝙ̄uis nō ſine pctō extra ꝺ ſpō.c.cōſuluiſti.⁊
extra de ſpō.duo.c.tua nos. Octauo qn̄ minor
veuit ad etatē adultā ⁊ petit abſolui a vinculo
ſponſaliū ⁊ dari ſibi licētiā nubēdi alteri extra
de ſpō.impu.c.de illis a nobis.Tan.Gr̄a iſtius
vltime particule q̄ritur qꝺ tempus requiritur
ad ſponſalia ꝯtrahēda. Solutio. Dicēdum ꝙ
tempus ſeptēnij req̄ritur tā in viro ꝙ̄ muliere
extra de ſpon.ipu. ca. lr̄as ⁊ de ſpon.ca.gēma.
⁊ per mgr̄m.xxxvi.diſt.iiij.ſen.nec ante illud te
mpus eorꝫ ſponſalia ſi per ſe aut per parentes
facta fuerint.iij.q.ij.vbi nō eſt cōſenſus nec ali
qua affinitas ex illis cauſatur niſi duꝫ ad illud
tempus perueuētes ea ratificauerint.quia tūc
valerent ſponſalia ⁊ oritur affinitas quodā mō
nō ꝓprie:ſed ꝓpter reipublice honeſtatis inſti
ciam:vt videbitur inferius. ita ꝙ ꝙ̄uis ſpōſus
eam nō cognoſcat carnaliter: tn̄ ꝯſanguineam
eius nō poterit habere in vxorem. extra de ſpō
ſa. impu.capi.litteras.c.acceſſit.⁊.c. duo pueri
⁊ de ſpon.cap.ſponſam. Unde poſtq̄ꝫ vir vƚ mu
lier primū ſeptēniū tetigerit ſeu attigerit pōt

ſe per verba de futuro obligare nō tn̄ matrimo
niū cōtrahere:q꞉ mulier in.xij.anno pōt ī ma-
trimonio copulari ⁊ ad hoc ſe obligare:q꞉ eo tē
pore eſt apta generationi vir aūt in.xiiij. anno
pōt ſe obligare mr̄imonio de ſpō.c.ꝯtinebaƚ.§.
ſi aūt.⁊.§.ſi v̄o puella.ꝺ ſpō.ipu.q̄ſi p totū.Quā
doq̃ꝫ tn̄ tpūs preuenitur ſm̄ corporis eorū po-
tentiā ⁊ aptitudinē ⁊ vſus rationis acceleratio
nem.Tamen ſi ante dictā etatē.xij.anni.⁊.xiiij.
carnaliter cōmiſcuerūt matrimoniū erit cū ſic
etatē videaƚ malicia ſuppleuiſſe.extra ꝺ deſpō.
impu.ca.de illis.¶Queritur vtrum pres poſſint
dare nuptui filios ⁊ filias iuicem ⁊ ſi ſupra hoc
iniurauerint.ſ.ꝙ vnus daret filio alterius filiā
ſuam ⁊c.quid iuris.Solu.pōt videri de ſpon.c.
ex littiris.xxx.q.ij.c.i.Alienū em̄ factū pōt pro
mitti nec ſunt rei piuri lꝫ filij nō cōtrahāt dum
mō parētes dent operā quā poſſunt.xx xi.q.iij.
c.ſi q̄s parētis et ſi pena fuerit appoſita nō pōt
peti:q꞉ matrim onia nō pn̄t aſtringi vinculo pe
ne.ff.de ver.oblig.l.ticia.⁊.ca.gēma.de ſpō.ma
xime cū per parētes nō ſteterit quin mr̄imoniū
ſortireƚ effectū.tn̄ ſi p extraneas pſonas pena
fuerit appoſita talis pena pōt petivt tenēt Ho
ſti.⁊ Hugo.et in.c.gēma de ſpō. Ad mr̄onium
em̄ cōtrahēdū requirūtur cōſenſus vtriuſq̃ꝫ cō
trahēt⁊ pubertas ⁊ potētia coeūdi. ar.xxxiij.q.
i.c.i.Et hoc de impedimētis ſponſaliū Itē tria
ſunt ornamēta ſponſe:anulus in digito per qꝺ
deſignatur operis puritas:monile in pectore p
qꝺ deſignaƚ affectus ſinceritas: corona in capi
te per qꝺ deſignaƚ latitudo cōtēplationis: q꞉ ī
capite eſt pſpiciacitas ītellectꝰ ſm̄ cōpen.theo.
Deus em̄ dicit Geñ.ij.Faciamꝰ ei adiutorē ſi-
mile vbi iunuiƚ ꝙ nobilis capere nobilē debet
⁊ ignobilis iguobilē mr̄imonialiƚ: ⁊ hoc ſigni-
ficaƚ nobis in anulo qui ſi ſtrictior ſit nō ꝯgru
it digito:ſi largior decedit a digito:nec dꝫ capi
mulier ꝓpter pulchritudinē ⁊ delectationē car-
nalē:q꞉ illa fuit vna cā diluuij Geñ.vi.Uiderūt
filij dei filias hoīm ꝙ eſſent pulchre ⁊c.¶Que-
ritur q̄ ſunt illa q̄ impediūt matrimoniū:de illa
materia pōt videri in ſumma can.ī ca. q̄ ⁊ quot
ſunt impedimēta matrimonij ⁊c.Solu.Dicen-
dū eſt ꝙ illa q̄ impediūt mr̄imonium cōtinētur
in his verſibus q̄ ſequuntur. Error cōditio vo
tum cognatio cultꝰ.Diſpitas vis ordo ligamen
honeſtas.Si ſis affinis ſi forte coire nequibis
Hec ſocianda vetāt cōnubia iuncta retractant.
Nūc accedēdum eſt ad declarationē p̄dictoruꝫ
verſuū:⁊ p̄mo ad impedimētuꝫ p errorē dicēdū
eſt ꝙ quattuor ſunt errores:fortune:qualitatis
pſone ⁊ ꝯditōis.Error fortune ē qn̄ credit aliq̄s
ꝯtrahere cū diuite ⁊ ꝯtrahit cum paupe.Error

qualitat⁊ qn̄ credit cōtrahere cū bono ⁊ ꝯtrahit
cū malo.Iſti duo errores nō dirimūt mr̄imoni
um qm̄ ſi q̄s ducit vxorē meretricem quā crede
bat eē caſtā vel v̄giuē nō pōt eā dimittere:⁊ ille
error vocaƚ error q̄litatis. Similr̄ ſi quis nu-
bit pauperi nō pōt ꝓ tāto repudiare:vt notatur
per doc. ſup.xxx.di.iiij.ſen.xxix.q.i .in ſumma
⁊ p totū ⁊ per Tā.in rubrica de impedimēto cō
ditionis.Error vero pſone ⁊ ſeruilis ꝯ ditionis
impedit mr̄imoniū.ratio eſt q꞉ illꝺ qꝺ impedit
cām ⁊ dirimit īpedit effectū illiꝰ cauſe.Mutuꝰ
aūt ꝯſenſus cā eſt mr̄imonij qui ꝯſenſus preſup
pōit cognitionē q꞉ error pſone cū qua ꝯtrahiƚ
tollit ⁊ impedit cognitionē illius pſone idō īpe
dit ⁊ tollit ꝯſenſum:vt ſi quis intendat ꝯtrahe-
re cum martina ⁊ ſibi offerƚ guillermeta nulluꝫ
eſt mr̄imonium:quia nullus fuit conſenſus cuꝫ
guillermeta.tn̄ ſi quis errat in ꝓprio nomīe dū
tamen certum ſit de quo conſentiat nō impedit
C.de teſta.ſi in noīe ſecus in nomīe appellati-
uo.ff.de here.inſti.nō ideo minꝰ.⁊.ff.de leg.i.l.
iiij. Error cōdtōis:vt ſi q̄s credit cōtrahere cū
libera ⁊ contrahit cum ancilla. Ad cuius euidē
tiam eſt premittendū ꝙ mr̄ioniuꝫ duo includit
ſ.pſonas ꝯtrahētes:⁊ ꝙ̄tum ad hoc error per-
ſone impedit matrimonium vt dictum extitit
Aliud quod matrimoniū includit eſt mutua po
teſtas adinuicē : ⁊ q꞉ ſeruus nō hꝫ poteſtatē ſui
corporis:ſed dn̄s eius:ideo nō poteſt ſeruus po
teſtatem ſui corporis dare alteri ſine licētia dn̄i
ſui:quare error ꝯditionis dirimit matrimoniū.
Et hoc intelligendū ē qn̄ liber ignorat cōditio
nem ſeruilē eſſe in eo cum quo cōtraxit: q꞉ ſi ſci
ret ille anteq̄ꝫ ꝯtraheret iam nō eſſet error nec
īpediret matrimoniū.xxix.q.ij.in ſumma.⁊.c.ſi
quis ingenuus.⁊ in ſumma tan.de impedimen-
to cōditionis.⁊ per mag.xxxvi.di.iiij. Si vero
poſtq̄ꝫ cognouit vnus ꝯtrahentiū ꝯditionē alte
rius eſſe talē ꝯſenſit in euꝫ verbo vel carnali co
pula:tunc tenet matrimoniū.extra de coniuga.
ſer.c.ꝓpoſuit.⁊.c.ad nr̄aꝫ audiētiā.Ex q̊ inferƚ
ꝙ error ſeruilis ꝯditionis īpedit matrimoniuꝫ
contrahendum ⁊ dirimit iam contractum : ſed
non error paris conditionis vel melioris.extra
de diuor.c ſignificaſti.C.de hereticis quoniam
multi.ff.ſo.ma.l.viro.Uerbigratia. ſi libera cō
trahere vult cum ſeruo ⁊ cōtrahit cū libero nō
dirimiƚ mr̄imoniū:lꝫ ibi ſit error cōditionis: q꞉
non intelligitur illa decepta que cuꝫ meliori cō
trahit quam credebat.Similiter ſi ſeruus cre-
dit contrahere cum libera ⁊ contrahit cum ſer-
ua non dirimitur matrimoniuꝫ: q꞉ conſentit in
feminā ſue ꝯditiōis.ſ.patris ꝯditionis. Et idē
dicendum eſt ſi ancilla credat contrahere cum

libero ⁊ contrahit cū ſeruo. Iteꝫ ſi liber credat
cōtrahere cum ſerua ⁊ ꝯ̄hat cū libera tenet ma-
trimonium:q꞉ vtrobiq̃ꝫ eſt paritas cōditionis.
xxix.q.ij.in ſumma.¶Queriƚ hic nunq̄d poteſt
liber ſine iudicio eccleſie dimittere ancillā quā
credebat eſſe liberā.So. Dicendū eſt ꝙ nō ex-
tra de diuor.c.porro. Itē diuortio celebrato dꝫ
dos reſtitui in.c.ꝓpoſuit.de cōiug.ſ.in ſi. Que
ritur nunq̄d pōt ſeruꝰ ꝯtrahere matrimonium
abſq̃ꝫ ꝯſenſu dn̄i ſui.Solu.Dicendum eſt ſm̄ ꝙ
habetur in.c.vlti.xxix.q.ij.ꝙ ſerui nō debēt cō-
trahere ſine licentia dn̄oꝝ ſuoꝝ:tn̄ ſi fuerit iter
ſeruos matrimoniū ꝯtractū nō derimiƚ : ſed in
cōiugio ſeruiet dn̄is ſuis.extra de cōiug.ſer.c.
i.⁊ per mag.ſen.xxxvi.di.iiij. vbi dr̄ cōiugia ſer
uoꝝ nō dirimātur ſed ī vno cōiugio pmanētes
dn̄is ſeruiāt ſuis.Et cauſa eſt: q꞉ matrimonium
eſt de iure naturali ⁊ diuino ⁊ ſeruitus de iure
poſitiuo: modo ius poſitiuuꝫ nō pōt p̄iudicare
iuri diuino ⁊ naturali quare p hoc videƚ ꝙ ſer-
uitus licet impediat ꝯtrahendum matrimoniū
nō tn̄ ꝯtractum.¶Queritur nunquid pōt vir ſe
ſeruum facere inuita vxore.So.Dicendū eſt ꝙ
ſic nec ꝓpter hoc diſſoluiƚ matrimoniū:q꞉ licꝫ
vir ⁊ vxor in actu matrimonij ad paria iudicen
tur ſcꝫ in actu co.car.in oībus tn̄ alijs vir ē dn̄s
et caput mulier⁊ : ⁊ idō p̄t ſe dare ī ſeruitutē non
ꝯſentiēte vxore.nō ſic tn̄ de vxore:q꞉ īuito ma-
rito ſuo nō pōt ſe dare in ſeruitutē q꞉ mulier ē
viro ſubiecta ⁊ vir ē caput eiꝰ. ¶Queriƚ q̄d iur⁊
ſi ſeruꝰ filiū generet vtꝝ ſequaƚ ꝯditiones pr̄is
an matris.So.ſm̄ iura partus ſeq̄tur ventrem
ꝙ̄tum ad libertatē ⁊ ſerui.⁊ ideo licet ſeruꝰ ge-
neret filium ex libera matre filiꝰ nō erit ſeruꝰ:
ſed liber:tn̄ in quibuſdam terris q̄ nō regūtur
iure ciuili:ſed ſolū ꝯſuetudine puer ſequitur de
teriorem ꝯditionem alterius parentū.Seq̄tur
de tertio impedimēto qꝺ ſit per votū vbi eſt no
tanduꝫ ꝙ votuꝫ ſimul īpedit mr̄imonium ꝯtra
henduꝫ:ſꝫ nō dirimit iā ꝯ̄ctum.vnde qn̄ vouēs
nō adimplet qꝺ ꝓmiſit bene peccat ꝯtrahendo
ſed poſtq̄ꝫ dedit poteſtatē ſui corpis alteri per
matrimoniū cōtractum iam illꝺ matrimonium
tenet ⁊ nō dirimiƚ. ſm̄ cōpen.vij. ſacra.extra q̄
cleri.vel vo.rurſus. tn̄ talis vouens contrahēs
debet penitere de voto ſeu iuramēto.xxvij. di.
ſi vir.Et dicunt aliqui doc.ꝙ tales vouentes cō
trahendo peccant nec poſſunt cognoſcere ſuas
vxores ſine peccato mortali. vt recitat compē.
ſeptem ſacra.quia talibus reſtabat adhuc facul
tas adimplēdi votum ꝯtinentie per religionis
īgreſſuꝫ anteq̄ꝫ matrimoniū ꝯſummaretur ⁊c.
Sed poſtq̄ꝫ cōſummatū eſt matrimoniū p car.
co,tenētur reddere debituꝫ vxori petēti exp̄ſſe

venter intimuerit non perdant filios. ¶ Quantū ad quartā ptem q̄ eſt de his q̄ impediūt matrimoniū ɔtrahēdū ⁊ diſſoluūt ɔtractū ibi. Qn̄ tractaꝛ ⁊c. Eſt notādū ꝙ plura ſuut q̄ impediūt matrimoniū cōtractū ⁊ cōtrahendū. Spōſalia eñ diſſoluūtur pluribꝰ mōis. vuo mō qn̄ vnus ſponſoꝝ altero inuito vult trāſire ad religionē añ carnalē copulā ille q̄ remanet ī ſeculo abſoluiꝛ a vinculo ſpōſaliū etiā ſi ſint ſponſalia de preſenti extra d̄ ſpō. duo. c. lꝫ ꝓter ſolitū. Scd̄o mō qn̄ nō inueniꝛ ſpōſus q꞉ trāſfert ſe ad extraneā regionē extra de ſpō. c. de illis. Tertio mō ſi alter leprā īcurrat extra de cōiu. lepro. c. litteras. Quarto mō ſi ſupuēiat affinitas puta quia ſpōſus cognouit ɔſāguineā ſpōſe vel ecōuerſo. xxvij. q. ij. c quidā deſpōſauit ſi quis ſponſaꝫ. Et ad iſtud ꝓbādum ſufficit ſola fama extra de affi. ⁊ cōſan. c. ſuper eo. Itē qn̄ reperitur inꝛ eos cognatio ſpūalis. Quinto mō ſi mutuo ſe abſoluerint extra de ſpou. c. ꝓterea. Tamē aliq̄ dicūt ꝙ nō eſt deciſa ⁊ ſic iuſtū caſum nō recipiūt. Gratia huiꝰ q̄ritur vtrū ſponſus et ſponſa poſſint ſe abſoluere. So. Dicēdum ꝙ ſic quo ad ſpōſalia꞉ tn̄ ille ꝑ quē ſtetit ꝙ nō ɔſumatur mr̄imoniū debꝫ puniri extra de ſpō. duo. c. i. Hug. tn̄ dicit ꝙ nō poſſunt ſe abſoluere niſi ꝑ eccliam in. c. vno allega. xxx. q. vlt. Sexto mō ſi alter coꝛruerit fornicatus vel naſuꝫ ꝑdat vel oculū vel paraliticꝰ efficiatur vel ſibi aliud horribile cōtingat poſt ſponſalia extra d̄ inter. nup. c. quēadmodū. Septimo mō qn̄ per verba de p̄ſenti cōtrahiꝛ matrimoniū vel ꝑ v̄ba d̄ futuro. ⁊ nō ſequitur car. co. ꝙuis nō ſine pctō extra d̄ ſpō. c. cōſuluiſti. ⁊ extra de ſpō. duo. c. tua nos. Octauo qn̄ minor venit ad etatē adultā ⁊ petit abſolui a vinculo ſponſaliū ⁊ dari ſibi licētiā nubēdi alteri extra de ſpō. impu. c. de illis a nobis. Tan. Gratia iſtius vltime particule q̄ritur qd̄ tempus requiritur ad ſponſalia ɔtrahēda. Solutio. Dicēdum ꝙ tempus ſeptēnij req̄ritur tā in viro ꝙ̄ muliere extra de ſpon. ipu. ca. lr̄as ⁊ de ſpou. ca. gēma. ⁊ per mgr̄m. xxxvi. diſt. iiij. ſen. nec ante illud tenent eoꝝ ſponſalia ſi per ſe aut per parentes facta fuerint. iij. q. ij. vbi nō eſt cōſenſus nec aliqua affinitas ex illis cauſatur niſi duꝫ ad illud tempus peruenētes ea ratificauerint. quia tūc valerent ſponſalia ⁊ oritur affinitas quodā mō nō ꝓprie꞉ ſed ꝓpter reipublice honeſtatis iuſticiam꞉ vt videbitur inferius. ita ꝙ ꝙuis ſpōſus eam nō cognoſcat carnaliter꞉ tn̄ ɔſanguineam eius nō poterit habere in vxorem. extra de ſpōſa. impu. capi. litteras. c. acceſſit. ⁊. c. duo pueri ⁊ de ſpon. cap. ſponſam. Unde poſtꝙ̄ vir vꝉ mulier primū ſeptēniū tetigerit ſeu attigerit pōt

ſe per verba de futuro obligare nō tn̄ matrimoniū cōtrahere꞉ q꞉ mulier in. xij. anno pōt ī matrimonio copulari ⁊ ad hoc ſe obligare꞉ q꞉ eo tēpore eſt apta generationi vir aūt in. xiiij. anno pōt ſe obligare mr̄imonio de ſpō. c. ɔtinebaꝛ. §. ſi aūt. ⁊. §. ſi v̄o puella. d̄ ſpō. ipu. q̄ ſi ꝑ totū. Quādoq꞉ tn̄ tpūs preuenitur ſm̄ corporis eoꝝ potentiā ⁊ aptitudinē ⁊ vſus rationis accelerationem. Tamen ſi ante dictā etatē. xij. anni. ⁊. xiiij. carnaliter cōmiſcuerūt matrimoniū erit cū ſic etatē videaꝛ malicia ſuppleuiſſe. extra d̄ deſpō. impu. ca. de illis. ¶ Queritur vtrum p̄res poſſint dare nuptui filios ⁊ filias inuicem ⁊ ſi ſupra hoc iniurauerint. ſ. ꝙ vnus daret filio alterius filiā ſuam ⁊c. quid iuris. Solu. pōt videri de ſpon. c. ex litteris. xxx. q. ij. c. i. Alienū eñ factū pōt promitti nec ſiut rei piuri lꝫ filij nō cōtrahāt dummō parētes dent operā quā poſſunt. xx xi. q. iij. c. ſi q̄s parētis et ſi pena fuerit appoſita nō pōt peti꞉ q꞉ matrimonia nō pñt aſtringi vinculo pene. ff. de ver. oblig. l. ticia. ⁊. ca. gēma. de ſpō. maxime cū per parētes nō ſteterit quin mr̄imoniū ſortireꝛ effectū. tn̄ ſi ꝑ extraneas ꝑſonas pena fuerit appoſita talis pena pōt petivt tenēt Hoſti. ⁊ Hugo. et in. c. gēma de ſpō. Ad mr̄onium eñ cōtrahēdū requirūtur cōſenſus vtriuſq꞉ cōtrahētꝭ pubertas ⁊ potētia coeūdi. ar. xxxiij. q. i. c. i. Et hoc de impedimētis ſpouſaliū. Itē tria ſunt ornamēta ſponſe꞉ anulus in digito per qd̄ deſignatur operis puritas꞉ monile in pectore ꝑ qd̄ deſignaꝛ affectus ſinceritas꞉ corona in capite per qd̄ deſignaꝛ latitudo cōtēplationis꞉ q꞉ ī capite eſt ꝑſpicacitas itellectꝰ ſm̄ cōpen. theo. Deus eñ dicit Gen. ij. Faciamꝰ ei adiutoriū ſimile vbi innuiꝛ ꝙ nobilis capere nobilē debet ⁊ ignobilis ignobilē mr̄imonialiꝛ꞉ ⁊ hoc ſignificaꝛ nobis in anulo qui ſi ſtrictior ſit nō ɔgruit digito꞉ ſi largior decedit a digito꞉ nec dꝫ capi mulier ꝓpter pulchritudinē ⁊ delectationē carnalē꞉ q꞉ illa fuit vna cā diluuij Gen. vi. Uiderūt filij dei filias hoīm ꝙ eſſent pulchre ⁊c. ¶ Queritur q̄ ſunt illa q̄ impediūt matrimoniū꞉ de illa materia pōt videri in ſumma can. ī ca. q̄ ⁊ quot ſuut impedimēta matrimonij ⁊c. Solu. Dicendū eſt ꝙ illa q̄ impediūt mr̄imonium cōtinētur in his verſibus q̄ ſequuntur. Error cōditio votum cognatio cultꝰ. Diſꝑitas vis ordo ligamen honeſtas. Si ſis affinis ſi forte coire nequibis Hec ſocianda vetāt cōnubia iuncta retractant. Nūc accedēdum eſt ad declarationē p̄dictoꝝ verſuū꞉ ⁊ p̄mo ad impedimētuꝫ ꝑ errorē dicēdū eſt ꝙ quattuor ſunt errores꞉ fortune꞉ qualitatis ꝑſone ⁊ ɔditōis. Error fortune ē qn̄ credit aliq̄s ɔtrahere cū diuite ⁊ ɔtrahit cum paupe. Error

qualitatꝭ qn̄ credit cōtrahere cū bono ⁊ ɔtrahit cū malo. Iſti duo errores nō dirimūt mr̄imonium qm̄ ſi q̄s ducit vxorē meretricem quā credebat eē caſtā vel v̄ginē nō pōt eā dimittere꞉ ⁊ ille error vocaꝛ error q̄litatis. Similr̄ ſi quis nubit pauperi nō pōt ꝓ tāto repudiare꞉ vt notatur per doc. ſup. xxx. di. iiij. ſen. xxix. q. i. in ſumma ⁊ ꝑ totū ⁊ per Tā. in rubrica de impedimēto cōditionis. Error vero ꝑſone ⁊ ſeruilis ɔditionis impediꝛ mr̄imoniū. ratio eſt q꞉ illd̄ qd̄ impedit cām ⁊ dirimit īpedit effectū illiꝰ cauſe. Mutuꝰ aūt ɔſenſus cā eſt mr̄imonij qui ɔſenſus preſuppōit cognitionē q꞉ error ꝑſone cū qua ɔtrahiꝛ tollit ⁊ impedit cognitionē illius ꝑſone idō ipedit ⁊ tollit ɔſenſum꞉ vt ſi quis intendat ɔtrahere cum martina ⁊ ſibi offerꝛ guillermeta nulluꝫ eſt mr̄imonium꞉ quia nullus fuit conſenſus cuꝫ guillermeta. tn̄ ſi quis errat in ꝓprio nomie dū tamen certum ſit de quo conſentiat nō impedit C. de teſta. ſi in noīe ſecus in nomīe appellatiuo. ff. de here. inſti. nō ideo minꝰ. ⁊. ff. de leg. i. l. iiij. Error cōdtōis꞉ vt ſi q̄s credit cōtrahere cū libera ⁊ contrahit cum ancilla. Ad cuius euidētiam eſt premittendū ꝙ mr̄ionīuꝫ duo includit ſ. ꝑſonas ɔtrahētes꞉ ⁊ ꝙ̄tum ad hoc error perſone impedit matrimonium vt dictum extitit. Aliud quod matrimoniū includit eſt mutua poteſtas adinuicē꞉ ⁊ q꞉ ſeruus nō hꝫ poteſtatē ſui corporis꞉ ſed dn̄s eius꞉ ideo nō poteſt ſeruus poteſtatem ſui corporis dare alteri ſine licētia dn̄i ſui꞉ quare error ɔditionis dirimit matrimoniū. Et hoc intelligendū ē qn̄ liber ignorat cōditionem ſeruilē eſſe in eo cum quo cōtraxit꞉ q꞉ ſi ſciret ille anteꝙ̄ ɔtraheret iam nō eſſet error nec īpediret matrimoniū. xxix. q. ij. in ſumma. ⁊. c. ſi quis ingenuus. ⁊ in ſumma tan. de impedimento cōditionis. ⁊ per mag. xxxvi. di. iiij. Si vero poſtꝙ̄ cognouit vnus ɔtrahentiū ɔditionē alterius eſſe talē ɔſenſit in euꝫ verbo vel carnali copula꞉ tunc tenet matrimoniū. extra de coniuga. ſer. c. ꝓpoſuit. ⁊. c. ad nr̄aꝫ audiētiā. Ex q̄ inferꝛ ꝙ error ſeruilis ɔditionis īpedit matrimoniuꝫ contrahendum ⁊ dirimit iam contractum꞉ ſed non error paris conditionis vel melioris. extra de diuor. c ſignificaſti. C. de hereticis quoniam multi. ff. ſo. ma. l. viro. Uerbigratia. ſi libera cōtrahere vult cum ſeruo ⁊ cōtrahit cū libero nō dirimiꝛ mr̄imoniū꞉ lꝫ ibi ſit error cōditionis꞉ q꞉ non intelligitur illa decepta que cuꝫ meliori cōtrahit quam credebat. Similiter ſi ſeruus credit contrahere cum libera ⁊ contrahit cum ſerua non dirimitur matrimoniuꝫ꞉ q꞉ conſentit in feminā ſue ɔditiōis. ſ. patris ɔditionis. Et idē dicendum eſt ſi ancilla credat contrahere cum

libero ⁊ contrahit cū ſeruo. Iteꝫ ſi liber credat cōtrahere cum ſerua ⁊ ɔhat cū libera tenet matrimonium꞉ q꞉ vtrobiq꞉ eſt paritas cōditionis. xxix. q. ij. in ſumma. ¶ Queriꝛ hic nunq̄d poteſt liber ſine iudicio eccleſie dimittere ancillā quā credebat eſſe liberā. So. Dicendū eſt ꝙ nō extra de diuor. c. porro. Itē diuortio celebrato dꝫ dos reſtitui in. c. ꝓpoſuit. de cōiug. §. in fi. Queritur nunq̄d pōt ſeruꝰ ɔtrahere matrimonium abſq꞉ ɔſenſu dn̄i ſui. Solu. Dicendum eſt ſm̄ ꝙ habetur in. c. vlti. xxix. q. ij. ꝙ ſerui nō debēt cōtrahere ſine licentia dn̄oꝝ ſuoꝝ꞉ tn̄ ſi fuerit iter ſeruos matrimoniū ɔtractū nō derimiꝛ꞉ ſed in cōiugio ſeruiet dn̄is ſuis. extra de cōiug. ſer. c. i. ⁊ per mag. ſen. xxxvi. di. iiij. vbi dr̄ cōiugia ſeruoꝝ nō dirimātur ſed ī vno cōiugio ꝑmanētes dn̄is ſeruiāt ſuis. Et cauſa eſt꞉ q꞉ matrimonium eſt de iure naturali ⁊ diuino ⁊ ſeruitus de iure poſitiuo꞉ modo ius poſitiuuꝫ nō pōt p̄iudicare iuri diuino ⁊ naturali quare ꝑ hoc videꝛ ꝙ ſeruitus licet impediat ɔtrahendum matrimoniū nō tn̄ ɔtractum. ¶ Queritur nunquid pōt vir ſe ſeruum facere inuita vxore. So. Dicendū eſt ꝙ ſic nec ꝓpter hoc diſſoluiꝛ matrimoniū꞉ q꞉ licꝫ vir ⁊ vxor in actu matrimonij ad paria iudicentur ſcꝫ in actu co. car. in oībus tn̄ alijs vir ē dn̄s et caput mulierꝭ꞉ ⁊ iō pōt ſe dare ī ſeruitutē non ɔſentiēte vxore. nō ſic tn̄ de vxore꞉ q꞉ īuito marito ſuo nō pōt ſe dare in ſeruitutē q꞉ mulier ē viro ſubiecta ⁊ vir ē caput eiꝰ. ¶ Queriꝛ q̄d iurꝭ ſi ſeruꝰ filiū generet vtꝝ ſequaꝛ ɔditiones pr̄is an matris. So. ſm̄ iura partus ſeq̄tur ventrem ꝙ̄tum ad libertatē ⁊ ſerui. ⁊ ideo licet ſeruꝰ generet filium ex libera matre filiꝰ nō erit ſeruꝰ꞉ ſed liber꞉ tn̄ in quibuſdam terris q̄ nō regūtur iure ciuili꞉ ſed ſolū ɔſuetudine puer ſequitur deteriorem ɔditionem alterius parentū. Seq̄tur de tertio impedimēto qd̄ ſit per votū vbi eſt notanduꝫ ꝙ votuꝫ ſimul īpedit mr̄imonium ɔtrahenduꝫ꞉ ſꝫ nō dirimit iā ɔ̄ctum. vnde qn̄ vouēs nō adimplet qd̄ ꝓmiſit bene peccat ɔtrahendo ſed poſtꝙ̄ dedit poteſtatē ſui corꝑis alteri per matrimoniū cōtractum iam illd̄ matrimonium tenet ⁊ nō dirimiꝛ. ſm̄ cōpen. vij. ſacra. extra q̄ cleri. vel vo. rurſus. tn̄ talis vouens contrahēs debet penitere de voto ſeu iuramēto. xxvij. di. ſi vir. Et dicunt aliqui doc. ꝙ tales vouentes cōtrahendo peccant nec poſſunt cognoſcere ſuas vxores ſine peccato mortali. vt recitat compē. ſeptem ſacra. quia talibus reſtabat adhuc facultas adimplēdi votum ɔtinentie per religionis īgreſſuꝫ anteꝙ̄ matrimoniū ɔſummaretur ⁊c. Sed poſtꝙ̄ cōſummatū eſt matrimoniū ꝑ car. co. tenētur reddere debituꝫ vxori petēti expſſe

vel tacite ꝑ ſigna.tñ ꝯ̄uis talis q̄ vouit:vt p̄miſ
ſum eſt teneatur reddere debituȝ nõ tñ pōt pe⸗
tere ſine pctō. Jtē mortuo alio cõiugum ille q̄
ↄtinentiā vouerat voto ſimplici añ matrimoni
um debet ꝑpetuo cõtinere nec alteri dȝ nube⸗
re:vt habetur i cõpen.vij.ſacra. votum vō ſolē
ne nõ ſolum ĩpedit mr̄imonium ↄ̄hendum ſed
etiā dirimit iā ↄ̄ctum:qꝛ ꝑ votum ſolēne homo
dat deo ſui corpis ptā:tē ad ↄtinēter viuēdum.
xxvij.di.c.vouētib⁹.⁊ idē tan.⁊ ꝑ mag. xxxviij.
di.iiij.ſen.de iſtis vot ſimplici ⁊ ſolēni declara
tum fuit in ſacramēto pn̄ie vbi videat q̄ volue⸗
rit. Seq̄tur de quarto impedimēto qd̄ fit ꝑ co⸗
gnationē ſuꝑ quo ē no.ſm cõpē.vij.ſacra.ꝙ tri
plex cognatio carnalis:legalis:⁊ ſpūalis. Car⸗
nalis eſt idē ꝙ cõſanguineitas q̄ ꝑ grad⁹ diſtin
guitur.Et eſt cõſanguineitas vinculum ab eodē
ſtipite deſcendentium carnali ꝓpagatōe ↄtra⸗
ctum vt incipiēdo a p̄re ⁊ matre vſq; ad gradū
quartum nõ aſcendēdo:qꝛ ſm cõpen.vij. ſacra.
ſi hodie adā viueret nõ poſſet ↄ̄here cuȝ aliqua
ſcȝ deſcendēdo.⁊ illa cognatio impedit mr̄imo
nium ↄ̄hendum ⁊ dirimit iā ↄ̄ctuȝ vſq; ad quar
tum gradum ſm tan.in ſumma de cõſan. ⁊ affi.
⁊ intelligat̃ vſq; ad quartum gradum incluſiue
vt notat̃ ꝑ oēs doc.⁊ loquor hic ſine faciēdo di⸗
ſtinctōeȝ inter ius ciuile ⁊ cano. qꝛ ſȝ ius ciuile
duo frēs attinēt ſibi i ſcd̄o ḡdu ⁊c.ſȝ cano.duo
fratres attinēt in p̄io gradu ⁊c. Et ad hoc con
cordat magiſter ſenten.xl.diſtinctōe.iiij.Seq̄⸗
tur de cognatione legali.Pro quo eſt notandū
ꝙ cognatio legalis ē ꝓpinq̄tas ex adoptiōe ꝓ⸗
ueniens:⁊ fit duob⁹ modis.ſ.per adoptioneȝ et
arrogationē.vnde adoptio eſt ſm cõpē.ſeptem
ſacra.Extranee ꝑſone i filium vl̄ nepotē ſeu de
inceps legitima aſſumptio. ſm autem legiſtas
diffinitur ſic.Adoptio ē legitim⁹ act⁹ ꝑ quē q̄s
efficitur filius illi⁹ cui⁹ prius nõ erat naturā pe
ne imitās vbi notatur ꝙ tā maſcul⁹ ꝙ̄ femella
dūmodo ſit minoris etatis adoptāte vt viſum
fuit poteſt adoptari.ff.de adop.l.adoptio. vnd̄
vbi natura ex generatione deficit ars ſupplet ꝑ
adoptionē illum defectum nature:⁊ pn̄t perſo⸗
ne libere adoptare: qꝛ poſſunt de ſua hereditate
diſponere: ſerui nec vero minores.xxv. annis
etiā mulieres nõ poſſunt aliquē adoptare in fi⸗
lium vel nepotē ⁊c.niſi ex ſpeciali p̄ncipis ↄceſ
ſione.Jlli vero q̄ habēt ĩpedimentum ꝑpetuuȝ
generatōis filiorꝝ ſicut ſunt frigidi nõ pn̄t ado⸗
ptare:qꝛ nõ indigēt ſolatio filiorꝝ.Sȝ illi q̄ ha⸗
buerunt liberos ⁊ amiſerunt eos:vel qui nõ ha
buerunt ꝓpter aliquod impedimentum accidē
tale poſſunt adoptare.ff.de adop.l.ſi pater.§.vl
ti. Jtem iunior ſeniorem adoptare non poteſt

ſed oportet ꝙ p̄cedat de tēpore adoptatū tanto
ꝙ ipm̄ generare potuiſſet naturaliter.l.xiiij.an
nis vel.xv.⁊c.eo ꝙ adoptās dȝ adoptato domi⸗
nari qd̄ non eſſet ↄueniēs ſi iunior ſeniorē ado
ptaret.⁊ ſic fit adoptio ad exemplū generatio⸗
nis naturalis aliqualiter.Arrogatō enī differt
ab adoptione.p̄mo qꝛ ille q̄ eſt ſui iuris arroga
tur.ſed q̄ eſt alieno iuri ſubiect⁹ adoptat̃. Secū
do qꝛ arrogat⁹ trāſit i ptāteȝ arrogātis.adopta
tus vero nõ inſti.de adop.§.ſȝ hodie.Tertio qꝛ
arrogatus hȝ de neceſſitate legitimā.C.e.l.pe⸗
nul.⁊.l.i.adoptat⁹ vero non.Quarto qꝛ arroga⸗
tio nõ fit niſi auctoritate principis. adoptio vō
corā quocūq; magiſtra.inſti.de adop.§.ij.⁊.iij.
C.de adop.l.fi.Tunc veniendo ad ꝓpoſitum eſt
notandū ꝙ triplex eſt legalis cognatio. Prīa ē
deſcendētium q̄ ↄtrahitur inter patrē adoptā⸗
tem ⁊ filiū adoptatū ⁊ filium filij adoptati ⁊ ne⸗
potem.Secūda eſt iter vxorē adoptātē ⁊ filiuȝ
adoptatū ⁊ p̄rēm adoptātē ⁊ vxorē filij adoptā⸗
ti:⁊ iſte due cognatōnes legales ꝑpetuo matri
moniū ĩpediūt.ertia cognatio ē inter filiū ado
ptiuū ſeu adoptum ⁊ filium naturalē ſeu filiam
⁊c.⁊ hec quādoq; ĩpedit matrimoniū ⁊ q̄nq; nõ
qꝛ manente filio adoptiuo in ptāte patris ado⸗
ptātis nõ poteſt ↄtrahere matrimoniū cuȝ filia
naturali:qꝛ illis ſolis adoptiu⁹ efficitur cogna⸗
tus qui ſunt ĩ ptāte p̄ris adoptatoris.ff.de ado.
l.q̄ in adoptiōe.Si vō mortu⁹ fuerit pater ado
ptator vel ſi emācipauerit filios ſuos pōt mr̄i⸗
monium cõtrahi inter ĩpos.ſ. inter liberos na⸗
turales ⁊ adoptiuos.extra de cogna. legali.ca.
vno.xxx.q.iij.quaſi ꝑ totū. Jnter enī p̄rēm ado
ptantē ⁊ mr̄em naturalē ſiue p̄rēm nulla cõtra
hit̃ cognatio ⁊ hm̄ōi adoptiōe nec impedit̃ int̃
ĩpos mr̄imoniū cõtrahi.Tñ excipiūtur alique
ꝑſone q̄ etiā poſt emācipationē cõtrahere non
poſſunt ſcȝ filius adoptiu⁹ poſt mortē p̄ris ado
ptiui cum ea q̄ fuit vxor p̄ris ſui adoptātis con
trahere nõ pōt.ff.de ri.nup.l.nā adoptiu⁹. Jtē
pater adoptator non pōt contrahere cum filia
ſua adoptata:vl̄ nepte:nec cū illa que fuit vxor
filij ſui adoptiui etiā poſt emācipatiōeȝ.l.vltia
te allegata.⁊.l.q̄ṁ etiā.⁊ inſti.e.§.i.⁊.iij.⁊ idem
ſm Tan.Sequitur de cognatōe ſpūali.Pro cu
ius declaratiōe eſt p̄mittēdum ꝙ cognatio ſpū
alis eſt ꝓpinquitas quedā perſonarum ꝓueni⸗
ens ex ſacramenti datione vel ad illud tendens
ſicut baptiſans ⁊ ſuſcipiēs de ſacro fonte vterq;
eſt pater ſpūalis baptiſati.xxx.q.i.c.oēs. ⁊ ↄtra
hitur iſta cognatio ſpūalis ex duob⁹ ſacramētis
ſcȝ ex ſacramēto baptiſmi ⁊ ex ſacramēto cõfir
mationis.xxx.q.i.cap.ſi quis filia ſacramē. ⁊.c.
de his qui.xxx.q.iij.nõ oportet. ⁊ extra ⁊ cogn

ſpi.per totum Tan.Jtem cognatōis ſpiritualis
tres ſunt ſpecies. vna dicit̃ paternitas ſpūalis
que attendit̃ inter baptiſantem ⁊ baptiſatū ſiue
confirmantē ⁊ cõfirmatū ſeu ſuſcipientem et ſu
ſceptū. Unde qui baptiſat ⁊ qui tenet dicit̃ pa
ter ſpūalis pueri ⁊ ille qui generauit filiū dicit̃
pater carnalis.Unde verſus Semper erit pue
ri pater vnus ſpūalis. Alter carnalis nec fallit
regula talis. Queritur vtrum baptiſans poſſit
ↄtrahere matrimoniū cum illa quā baptiſauit
Solutio.Dicenduȝ eſt ꝙ nõ:qꝛ eſt filia ſua ſpūa
lis ſicut illa quā ſuſcepit de ſacro fonte.xxx.q.i.
omnes.⁊ per.magiſtruȝ.xli.diſt.quarti. ¶Que⸗
ritur an filius ſacerdotis poterit ↄtrahere cum
illa quā pater ſuus baptiſauit. Solu.Dicenduȝ
eſt ꝙ non:⁊ matrimoniū ↄtractuȝ diſſolueretur
ſicut inter filiolā ⁊ filiuȝ.extra de cogna.ſpūali
c. ex litteris.Alia cognatio ſeu ſpecies cogna⸗
tōnis dicitur cõpaternitas que contrahitur in
ter generatam carnalē. ſcilicet patrem ⁊ matrē
et regenerāteȝ ſpiritualē.ſ.baptiſantē ⁊ ſuſcipi
entē.Tertia ſpecies dicit̃ fraternitas ſpiritua⸗
lis que ↄtrahitur inter generatum carnaliter ⁊
regeneratū ſpiritualiter.Hinc reſtat videre de
impedimento talium. Prima enim ſpecies que
dicitur paternitas ſpiritualis ĩpedit matrimo
nium ⁊ dirimit: qꝛ pater ſpiritualis nõ pōt hr̄e
filiolā ſuaȝ q̄ eſt eius filia ſpiritualis.nec filius
ſpūalis matrē ſpiritualē.xxx.q.i. de eo qd̄ inter
rogaſti.xxxiij.q.ij.ſi quis cum matre ſpirituali.
Sicut enī eſt in generatione naturali ⁊ carnali:
ſic eſt in generatione ſpirituali: qꝛ baptiſans ſe
habet vt pater ⁊ gerit perſonā xp̄i:⁊ ſuſcipiens
ſe habet vt mater ⁊ gerit pſonā eccleſie. Scd̄a
ſpēs q̄ dr̄ ↄpat̃nitas repellit a mr̄imonio vtroſ⸗
q; parētes tā carnaleſ ꝙ̄ ſpūales:qꝛ pr̄ carnalis
nõ pōt habere in vxorem matrē ſpiritualē filij
ſui q̄ ei⁹ eſt ↄmater:nec pr̄ ſpiritualis eius com⸗
matrem q̄ eſt mater carnalis filioli mei.Tertia
ſpecies q̄ eſt fraternitas ĩpedit ⁊ excludit oēs
filios ⁊ filias ſiue ante natos ſiue poſt.⁊ hoc ſo
lum reſpectu illius perſone per quam in baptiſ
mo ⁊ ↄfirmatione cognatio ſpiritualis eſt con⸗
tracta.ſcilȝ filioli ⁊ filiole: quia omnes alij filij
parentum carnalium poſſunt cõtrahere matri⸗
monium cū filijs patrinorꝝ ſiue cõpatrum cum
per ipſos nulla cognatio ſpiritualis ↄtrahatur
extra de cognatione ſpūali.c.i.⁊.c.tua nos.xxx.
q.ij.c.ſuper quibus.¶Querit̃ vtrū cognatio ſpi
ritualis ab vno cõiugum cõtracta poſſit in alte
rum trāſire.Sol. Dicendū eſt ꝙ ſic. Verbigr̄a
Si vir abſcente vxore ſuſcipiat de ſacro fonte
aliquē ſicut ipe ſic efficit̃ compater patri carna
li ⁊ matri illi⁹ quē ſuſcepit ſeu leuauit de ſacro

fonte: ita mulier ſua ꝯ̄uis abſcēs erit cõmater
efficitur patris ⁊ matris carnaliū.Et idē dicen⸗
dum ē de muliere ſi abſcēte marito leuet aliquē
de ſacro fōte:qꝛ cõiuges actiōes ſuas ſibi cõmu
nicant.xxx.q.iij.ſciſcitatus:et cap.ſi quis vnus.
Sȝ ponam⁹ ꝙ alter cõiugū leuet puerū alicui⁹
de ſacro fonte anteꝙ̄ mr̄imoniū ſit ↄſummatū
nūq̄d cõmunicabit alteri cognitionē ſpiritualē
Sol.Dicendū eſt ꝙ nõ qꝛ nondū eſt effect⁹ vna
caro cū eo qui puerū leuauit.ideo ꝑ vnionē car
nis ſequentem nulla communicat̃ cognatio ⁊c.
¶Queritur vtrū aliquis poſſit habere duas cõ
matres in vxores vnā poſt aliā. Solu. Refert
vtrū cõmaternitas p̄cedat matrimoniū aut ſeq̄
tur.ſi p̄cedat licite pōt duas commatres hr̄e in
vxores. vbigratia. Maria ⁊ Bertha facte ſūt
cõmatres: poſtea Martinus ↄtraxit cū maria
⁊ cognouit eā ea mortua poterit ↄ̄here cum ber
tha ⁊ hec eſt cauſa qꝛ per vnionē carnis ſequen
tem nõ tranſitur ad vnionē ſeu cognationē ſpi⸗
ritualē p̄cedentē.xxx.q.iiij.c.poſt obitū. Si vō
cõmaternitas ſequat̃ matrimoniū diſtinguitur
q̄ṁ ſi vxor tua ſuſcipit filiū alterius illa cui⁹ fili
us ſuſcipitur efficitur tibi cõmater ꝑ factuȝ vxo
ris tue ⁊ mortua vxore tua non poteris illā hr̄e
in vxorē ⁊ eandē cõpaternitatē intelligas acqui
ri vxori ꝑ maritū.xxx.q.iiij. ſubcidat̃ ſi q̄s vnus
extra de cogna.ſpi martinus bertha. Si vero
filiū vxoris tue quē de alia virgo gn̄auit aliqua
mulier de ſacro fonte leuauerit vel ad ↄfirma⸗
tionē corā ep̄o tenuerit illa mulier eſt cõmater
vxoris tue ⁊ nõ tua qꝛ non fuit tibi cõmaterni⸗
tas acq̄ſita ideo mortua vxore tua poteris talē
eius cõmatrē hr̄e. Jdē dicendū eſt ſi filius tu⁹
ab aliquo ſuſcipiat̃ quē genuiſti ex aliq̄ muliere
qꝛ talis ſuſcipiēs filiū tuū ex alia muliere ꝯ̄uis
ſit cõpater tuus nõ tñ eſt cõmater vxori tue q̄re
poſt mortē tuā poterit hr̄e vxorē tuā i mulierē:
⁊ ſic appet ꝙ aliq̄s poterit hr̄e duas cõmatres i
vxores ⁊ aliq̄ duos compatres in marito.xxx.q.
iiij.q̄ ſpiritualē.vn̄ vſus.Que mea vl̄ cuius mea
natū fonte leuauit.Hec mea ↄmater fieri mea
nõ valet vxor.Si qua mea natum nõ ex me fon
te leuauit. Hāc poſt facta mee nõ inde vetabor
hr̄e.¶Queritur vtruȝ aliq̄ cognatio ſpiritualis
oriatur inter baptiſantē ⁊ ſuſcipientē puerū ſeu
inter ſuſcipiētes.Solu.Dicendū eſt ꝙ non nec
inter virū ⁊ ſuam mulierē ſi ſimul leuēt aliqueȝ
de ſacro fonte.¶Querit̃ q̄d iuris ſi vnus ↄiugī
leuauerit filiū ſuuȝ de ſacro fonte ſiue baptiſa⸗
uerit.Solu.Dicendū eſt ꝙ ſiue vir ſiue mulier
in neceſſitatis caſu vel ex ignorātia filium ſuuȝ
baptiſauerit ſeu ſuſceperit de ſacro fonte nõ iō
ſunt ſeparandi adinuiceȝ niſi ad conſeruandam

cõtinentiã poſſint induci extra de cogna.ſpi.c.
ſi.⁊.xxx.q.i.in ſumma ⁊ ꝑ mag.xli.diſt.iiij.ſent.
Si vero alter ꝯiugū hoc faciat ex malicia.ſ.vt
elõgetur a muliere ſua vel ex alia cauſa malicio
ſa tunc ille ꝓuatur iure petẽdi debitū ſed tene
tur alteri petẽti reddere: quia culpa ipſius nõ
dʒ contra aliũ innocentẽ operari in.c. manife
ſta.xxxiij.q.v.Si vero ambo fuerint in culpa.ſ.
marit⁹ ⁊ vxor debent ſeparari quo ad thorũ nõ
quo ad vinculum .tamen mag.in.xli.diſt.iiij.di
cit ꝙ non debẽt ſeparari: ſed ꝙdiu viuent debẽt
agere penitentiã.¶Queritur vtrũ quilibet tan
gens baptiſandū ſit compater vel commater.
Sol. Dicendũ eſt ꝙ ſic. in capitulo ꝙuis.e.t.l.
vi. ¶Querit̃ quid iuris. ſi quis leuauerit filiū
quẽ habet ex cõcubina ſua ⁊c. Sol. In hoc eſt
cõpater ꝯcubine.i. nõ põt eã poſtea habere in
vxorem nec dʒ ſecũ ampli⁹ cõmiſcere ⁊c̃.¶Que
ritur quid iuris ſit ſi baptiſandus ſit inuolutus
lintheo nunqd tangẽtes.lintheũ tempore quo
imergitur ⁊ eleuatur ſint ꝯpatres ⁊ cõmatres.
Solu Dicendũ eſt ꝙ ſic.ff.de relig.⁊ ſump.fu.l.
qui religioſis.¶Queritur vtrũ iudeus baptiſan
do vel paganus ꝯtrahat cõpaternitatẽ. Solu.
Dicendū eſt ꝙ non vt notatur in rubrica ex eo
ꝙ de reg.iuris lib.vi.per Johan.anſel.Bapti
ſans eñ repreſentat perſonam xpi.¶Queritur
vtrũ tenendo puerũ iudeus vel paganus efficia
tur compater.Solutio Dicẽdum eſt ꝙ non: qꝛ
tenẽs repñtat eccleſiam militantẽ quã iudei
⁊ ſarraceni non poſſunt repreſentare cũ nõ fue
rint icorporati. ¶Queritur qd iuris de excom
municatis ⁊ hereticis.Solu.Dicendũ eſt ꝙ cõ
trahũt cõpaternitatẽ ⁊c̃.vt notat̃.xxxiij q.iij.in
ſumma.ꝑ Johan.anſel.capitur ex eo ꝙ de regu.
iuris li.vi. ¶Queritur quid de muto.Solutio.
Dicendũ eſt ꝙ tenendo contrahit cõpaternita
tē in capitulo nedũ.e.t.li.vi. ¶Queritur quid
de monachis qui ſunt ꝓhibiti baptiſare ⁊ tene
re in .c.monachi.de conſe.di.iiij.Solutio.Dicē
dum eſt ꝙ ſi leuent orit̃ cognatio.Item ſi bapti
ſent.¶Queritur vtrū cõpaternitas contrahat̃
per ꝓcuratorē.Solu.Opinio dñi maſſilij eſt ꝙ
ſic.Arch. tenet cõtrariũ.cõmunis tñ ꝯſuetudo
principiū eſt ꝑ ꝓcuratorẽ tenere ſuper fontes.
¶Queritur vtrũ ꝓcurator tenẽs efficiat̃ cõpa
ter.Sol.Fredericus de ſenis dicit ꝙ nõ per.c.
ꝯfrater.de of.delega. qꝛ hoc nõ itẽdebat Job.
an.dic̃ ꝙ ſic.ſʒ opinio frederici ē melior.¶Que
ritur vtrũ leuatus per me poſſit cũ filia mea il
legetima ꝯhere.So.Dicendũ eſt ꝙ nõ. Nã te
xtus ꝗ loqtur de filijs tenẽdis nõ diſtiguit q̃re
nõ fiat dña an ſit legitim⁹ vl' illegitim⁹.¶Que
ritur vtrũ leuat⁹ ꝑ me poſſit cõtrahere cũ ado

priuo meo.Sol.Dicẽdum ꝙ ſic qꝛ cognatio ſp
ritualis ortũ hʒ a carnali cognatõe nõ a legali.
¶Querit̃ nũquid cõpaternitatẽ quã ꝯtraho le
uando puerũ alicui⁹ cõmunico concubine mee.
Sol.aliq voluerũt dicere ꝙ ſic ꝑ glo. vltimã.c.
ſi qd.xxx.q.iiij.arch. tenet ꝯtrariũ ibi qꝛ ego et
ꝯcubina mea ꝑ ꝯiunctionẽ nõ ſumus vna caro
effecti ſicut marit⁹ ⁊ vxor.Itẽ hec coniũctio eſt
cũ pctõ q̃re nõ cõmunicat̃ ꝯcubine hec cogna
tio. Seqtur de crimine qd̃ ipedit matrimoniũ
Pro quo eſt notãdū ꝙ crimia impediũt matri
moniũ ꝯtrahendũ:vt inceſtus.ſ.cognoſcere cõ
ſanguineã vxoris ſue:extra de eo ꝗ cogno.con.
vxoris ſue .ca.i.⁊.ij.c.trãſmiſſe.in ſi.xxxij.q.vij.
ca.ſi quis. Viduã ⁊.c.cõſtituit. Aliud crimẽ eſt
leuare ꝓpriũ filiũ de ſacro fonte ad illũ ſenſum
ꝙ talis ꝑdit ius petẽdi debitũ ſed tñ ſi fuerit cõ
iugatus matrimoniũ nõ dirimit̃.Si vero tenu
erit filiũ ſuũ de cõcubina ſua nõ põt eam duce
re vxorem.xxx.q.i.c.de eo.Aliud crimẽ eſt vxo
ricidiũ.xxxiij.q.ij.c.Admonere ⁊.ca.interfecto
res.de hoc dicet̃ inferius. Aliđ crimẽ eſt rapt⁹
aliene ſponſe.xxij.q.ij.ca.ſtatutū. Aliud crimẽ
eſt interfectio preſbyteri. Aliud crimen eſt qñ
aliquis maritum alicuius occidit vt ipſam poſt
ducat in vxorem.extra de eo qui dux.in matri:
ꝙ prius polluit capitulo ſuper. eo.xxxi.q.i.cap.
relatum ⁊ capitulo ſi quis viuẽte . Aliud crimẽ
eſt quando aliquis egit penitẽtiã ſolẽnem. Vñ
verſus.Inceſtus raptus ſponſe vel mors mulie
ris. Suſceptus ꝓprie ſobolis mors preſbytera
lis.Vel ſi peniteat ſolenniter aut monialẽ acci
piat ꝓhibẽt hec cõiugium ſociendũ . De hoc in
capitulo cũ haberet de eo qui dux.in matri. De
moniali tractabitur inferius ſcđm eñ compen
dium ſeptẽ ſacramẽtoꝝ crimina q̃ impediũt ma
trimoniũ contrahẽdũ ⁊ dirimũt iã ꝯtractũ ſunt
tria.Primũ crimẽ impediẽs matrimoniũ eſt cũ
adulteri machinatur cũ effectu in mortẽ mariti
legitimi adultere vel adultera in mortẽ vxoris
adulteri:poſtea matrimoniũ ꝯtrahant inter ſe.
Tunc ſi ipſi poſt ea ꝯiugãtur dʒ matrimoniũ di
rimi:quia qñ non potuit legitime copulari. per
mag.ſenten.xxxv.diſt.iiij.ſecũdum crimẽ eſt qđ
viuente legitimo coniuge adultera vel adulter
preſtat fidem adinuicẽ de matrimonio ꝯtrahen
do per verba de futuro ſcʒ ꝙ ipa ducet eũ in ma
ritũ poſt mortẽ mariti ſui legitimi vel ipſe adul
ter adultere ꝓmittit ⁊c.Tertium crimen eſt qñ
adulter de facto per verba de preſenti contra
hit matrimonium viuente legitimo viro vel a
dultera.Iſtis tribus caſibus matrimoniũ ꝯtra
hendũ ipeditur ⁊ ꝯtractū dirimitur ⁊ hoc ſi in
vtroqꝫ ſit ipedimentum.ſcʒ ꝙ adultera habeat

maritũ ⁊ ꝙ adulter habeat vxorē: qꝛ ſi aliqña
ꝯtrahat cũ aliq quẽ credit abſolutũ ⁊ ipe ē ꝯiu
gatus poſt mortem mulieris ſue poterit ſubſe
ꝗ copula carnalis inter ipos mr̃imonialit̃ dũ
tamen viuente legitima vxore nulla fuerit iter
ipos carnalis copula ſubſecuta: qꝛ ſi ſit nõ lice
ret capi.ſi qs vxorē.extra de eo ꝗ dux.i matri.
quã prius pol. per adulte.⁊ ca. cũ haberet.⁊ ca.
ſignificaſti.Itē intelligitur ꝙ nulla i illo caſu
iteruenerit mortꝭ machiatio.vt i.c.precalle.⁊.c.
ad pñiam.⁊.c.ſuper hoc.dum tamen ille qui ſo
lutus erat de nouo conſentiat in mr̃imoniũ dũ
ad eius noticiā peruenerit diſpar cultus impe
dit mr̃imoniũ ꝯtrahendū ⁊ dirimit iam cõtra
ctum ſponſalia tamen contrahere poſſunt ſub
tali conditione vt infidelis conuertatur ad fi
dem.xxvi.q.ij.c. caue xp̃iane: ⁊ ca. non oportet
non lʒ enim fideli ꝯtrahere cũ infideli qꝛ bonũ
ꝓncipale mr̃imonij eſt ꝓles educãda ⁊ nutriẽ
da ad cultum dei.Et quia talis educatio ⁊ nutri
tio ſit per patrem ⁊ matrem:ideo infidelis co
naretur puerum educare ſ̃m ritum legis ſue.
Item bonum fidei non ſeruaretur ꝙtum ad de
um qꝛ infidelis ſemꝑ niteretur interuertere fi
dem alterius.Item bonũ matrimonij qđ eſt ſa
cramentum nõ ſeruatur.qꝛ mr̃imoniũ infideli
um nõ eſt ſignũ perfectum cõiunctiõis xpi ⁊ ec
cleſie cũ nõ ſint baptiſati ⁊c̃.tñ licʒ inter infide
les nõ ſit matrimoniũ ꝯpletũ ꝙtum ad ſacramẽ
tum:tñ inter eos eſt matrimoniũ inꝙtū matri
moniū ē in officium nature ⁊ in fedus ſocieta
tis.¶Querit̃ nunqd tenetur fidelis conuerſus
ab infideli coniuge diſcedere. So.ſi fidelis cõ
uerſus hʒ ſpem de ſuo cõiuge ꝙ debeat conuer
ti ad fidem põt cũ eo manere . Si vero ſciat ei⁹
obſtinationẽ ⁊ ꝙ nõ poſſit cum eo manere ſine
cõtumelia creatoris dʒ eū relinquere extra de
diuor.c.ꝙtor.c.gaudeam⁹.tan.vbi dicitur. De
ſerere ſpernẽtem vel blaſphemare volentẽ.Vl'
te credentẽ ſcelus ad mortale trahentem. Nam
ſunt abſqꝫ mora tũc vincula rupta priora.Et per
mag.xxxix.di.iiij.ſen . ¶Queritur numquid licʒ
fideli ꝗ ab infideli deſceſſit aliđ matrimonium
ꝯtrahere.Sol.Dicendũ eſt ꝙ ad matrimoniū
tria requirũtur:ſcʒ ꝙ ſit initiatũ per verba de p̄
ſenti.ſcđo ꝙ ſit ꝯſummatū ꝑ carnalē copulam:
qꝛ aliter poſſet per religionis igreſſū diſſolui.
tertio reqrit̃ ꝙ ſit ratũ ꝑ baptiſmi ſuſceptionẽ
vñ mr̃imoniũ qđ hʒ hec tria nõ põt diſſolui niſi
ꝑ mortẽ alterius ꝯiugis.vñ matrimoniũ infide
lium cũ nõ ſit ratũ ꝑ baptiſmũ qđ eſt ianua oĩm
ſacroꝝ põt ſolui ꝯuerſio ꝑmanẽte i fide ⁊ alio ꝑ
manente in ſuo errore:et põt fidelis conuerſus
nubere cũ fideli ⁊ hoc in tribus caſibus.primo

qꝛ infidelis nõ vult cohabitare cũ fideli cõuer
ſo ſed eum dimittit.in ca.gaudem⁹. extra de di
uor. ſecundo cũ infidelis vult cohabitare cũ fi
deli: ſʒ nõ p̃t ſine blaſphemia quã fidelis audi
re abhorret.etiã qñ nõ eſt ſpes de cõuerſiõe in
fidelis ⁊ ſufficiẽter fuerit infidelis monit⁹ a fi
deli vt errorẽ relinq̃t quẽ nõ vult relinquere:⁊
tunc ꝯuerſus fidelis nubere põt cum fideli vel
religionẽ intrare vel ſacros ordines ſuſcipere
nec eſt poſtea infideli ꝯuerſo ad fidē fidelis ꝗ
nupſit vel votũ religionis emiſit vel ordĩes ſu
ſcepit reſtituendis:qꝛ tarditas cõuerſionis ē ei
in penã.Si tñ cõiunx infidelis ad fidẽ cõuerta
tur anteꝙ alter in facie eccleſie matrimonium
cõtraxerit tenet̃ ad cõiugem ſuã redire nec ali
am põt ducere ipa viuẽte in.c.gaudem⁹.allega
to.§.penul.et videt̃ nouũ matrimoniū. tertio
qñ infidelis vult cohabitare cũ fideli ſine cõtu
melie xp̃i: ſed non ſine ſcãdalo cõiugis fidelis
eũ ꝓtrahendo ad pctm̃.hoc ſ̃m ꝯpen.vij.ſacra.
⁊ per mag.xxxix. di.iiij. ¶Queritur vtꝝ ꝯuerſo
ad fidẽ poſſit opponi fornicatio cõmiſſa tꝑe in
fidelitatis.Et videt̃ ꝙ nõ cum om̃e pctm̃ ⁊ ſeq̃l
la peccati i baptiſmo deleat̃.xxvi.di.c.đ iudeis
xxxij.q.i.c.qđ autē: qꝛ dona baptiſmi ſunt ſine
luctu.de ꝯſe. di.iiij.c.ij.⁊.c.ſine penitẽtia. Sol.
Dicendum ē ꝙ om̃e crimẽ totaliter i baptiſmo
quo ad deum tollit̃: ſed ꝙtum fornicatio reſpi
ciebat alteꝝ ꝯiugum nõ tollit̃ in baptiſmo:⁊ ſic
poteſt ꝙtuncũqꝫ pñiam poteſt marit⁹ ꝯiugẽ ſu
am accuſare de fornicatiõe vel ecõuerſo.xxxiij.
q.ij.admonere.nec eã recipere tenetur poſt pe
nitentiã.de ꝯuer.ꝯiu.gaudem⁹.vnde delictum
qđ quis ꝯmiſit in ſe per baptiſmũ tollit̃:ſed de
lictum qđ ꝯmiſit in aliũ nõ.ff.de his ꝗ no.infa.
l.penul.⁊.l.athletas.§.põponius: ⁊ illa dicũtur
in glo.⁊ in tex.illoꝝ.c. ꝙto.⁊.c.gaudem⁹. ſupra
alle. videat̃.xxviij.q.i.per totū de illa materia
⁊c.Sequit̃ de ipedimẽto vis ſeu violẽtie. Pro
quo eſt notandum ꝙ ꝯſenſus coactus qui eſt ꝑ
vim abſolutã matrimoniū diſſoluit oĩno eo ꝙ
talis coactio que cadit in conſtantẽ virum tollit
amicitiã ſeu vinculũ amicitie qđ eſt ſignũ ꝯiun
ctionis xp̃i ⁊ eccleſie. tollit etiam perpetuitatẽ
vinculi matrimonij in quo animus debet gau
dere plena libertate.extra de ſpon.c. cum locũ.
Adhuc licet culpa alicuius preceſſerit metum
tamen ille metus excuſat in matrimonio. extra
de ſpon.c.veniens:⁊ per mag.ſen.xxxix. diſtin.
iiij. Si tamen ſit metus leuis qui nõ cadere de
bet in conſtantẽ virum ⁊ poſtmodũ coniũx ꝗ co
actus fuerat libere cõſentiat in matrimonium
Tunc matrimoniũ confirmabitur nec poſtmo
dum poterit dirimi ⁊c. ſ̃m compẽ.vij.ſacra. Lir

ea pꝛemiſſa de vi metu ⁊ coactione.ſm Tā.ē no
tandum ꝙ differentia eſt inter vim ⁊ vim metū
⁊ metum.vnde vis eſt maioꝛis rei impetꝰ qui re
pelli nō pōt.ff.qđ me.cā.l.i.§.penul.⁊ eſt vis du
plex leuis ⁊ violēta leuis nō excludit matrimo
nium ſeu ꝯſenſum maritalē.violēta vero exclu
dit:vt cum ꝗs trahiť vel capitur inuitꝰ vel liga
tur extra de ſpō.c.veniēs.xxxi.q.ij.c.i.⁊.ij.Me
tus eſt inſtātis vel futuri ꝑiculi mentis trepida
tio.vt in eadē.l.⁊ eſt duplex metꝰ.Nā quidā ca
dit in cōſtantē virū alius nō.ille ꝗ cadit excuſet
⁊ excludit ꝯſenſuȝ matrimonij.extra qđ me.cā.
c.relatū.ff.qđ me.cā.l.metum.Et ſi q̄rať qualis
ſit ille metꝰ.Rñdeť ꝙ timoꝛ moꝛtꝭ cruciatꝰ coꝛ
poꝛis extra qđ me.cā.c.delicti.Itē metꝰ ſeruitu
tis.ff.e.l.ego puto.Itē metꝰ ſtupꝛi.ff.e.l.iſti qui
dē.Itē verba terrentia potentū.Tñ ſi poſt con
ſentit vel ſubſequuta eſt car.co.vel ſi ſtetit cum
ea vel cū eo ꝑ annū cū dimidio nō dȝ poſtea au
diri allegās vim vel metū extra de ſpō.c.ad id
extra đ bis ꝗ matri.accu.poſ.c.Inſuꝑ adieciſti
ex.de eo ꝗ dux.i mat.quā pol.c.ſignificaſti i ſi.
⁊c.¶ Queriť vtꝝ parētes poſſint cōpellere libe
ros ſuos ad ꝯbendū.So.dicēdū eſt ꝙ nō ꝓꝑe.
iō ſi parētes ꝓmittāt iter ſe dare liberos ſuos
nuptui itelligiť ſi liberi ꝯſentiāt ſȝ cōpē. ſeptē
ſacramentoꝝ. Seqtur de ipedimento oꝛdinis
ꝓ quo eſt notāduȝ ꝙ tres ſunt ſacri oꝛdines ꝗ
ipediūt matrimonium ꝯbendū ⁊ dirimūt iā co
tractū.ſ.ſubdyaconatꝰ dyaconatꝰ ⁊ p̄ſbyteratꝰ:
q2 i ipſis eſt annexa ꝯtinētia.ꝑ magi.xxxvij.di.
iiij.Si vero vir ignoꝛāte vxoꝛe oꝛdinē ſuſcepe
rit caracterē ſuſcipit:ſȝ executiōe carebit ⁊ vxo
ri petēti teneť reddere debitū ſȝ ipē petere nō
pōt ⁊c.ſm ꝯpē. vij.ſacroꝝ ⁊c.Seqtur de ipedi
mēto ligamis.ꝓ quo eſt notādū ꝙ hō ligatus
cū muliere ꝑ mrīmoniū vel mulier cū viro non
pōt alſi copulari alio viuēte. ¶ Queriť vtꝝ mu
lier credēs maritū ſuū moꝛtuū poſſit alſi nube
re vľ vir alſi vxoꝛi.So.extra de nup.c.dñs autē
nř dꝛ ꝙ nullꝰ ad ſcđas nuptias p̄ſumat migrare
dōec ꝯſtet ꝙ moꝛtuꝰ ſit ꝯiūx eiꝰ.Vñ ex ſola cre
dulitate moꝛtꝭ alteriꝰ vľ leui ꝯiectura non lȝ al
teri mrīmoniū ꝯbere:ſȝ maioꝛ reqriť certitudo
ꝗ ꝑ iuramēta eoꝝ ꝗ eū nouerūt moꝛtuū habeať
Dicit tñ Hug.ꝙ iuramētū vniꝰ teſtis ſufficit cū
atteſtatōe publice fame alť nō. Notādū tñ ē ꝙ
qñ alter cōiugū credit alteꝝ eē moꝛtuū firmiť
⁊ ꝯbit ſi poſtea certitudo vite p̄oꝛis ꝯiugis ha
beať alter ꝗ cū alio ꝯbit nō poteſt petere nec
reddere debitū ſcđo.ſȝ ſi hoc faciat peccat moꝛ
taliter ⁊ adulteriū cōmittit.Si vero dubitet ſo
lū ex cā rōnali:tūc nō dȝ petere debitum a ſcđo
ꝯiuge ſȝ pōt ipi debitū reddere Si ṽo dubitet
quadā leui ⁊ idiſcreta dubitatōe dȝ a coꝛde ſuo
abijcere talē dubitatōem temerariā ⁊ pōt pete
re ⁊ reddere licite debitū.¶ Queriť nūqđ p̄mꝰ
vir vxoꝛē ꝗ ſic ꝯtraxit cum ſcđo teneť recipere
So.Dicēdum eſt ꝙ ſi illa ꝗ ꝯtraxit cum ſcđo vi
ro ex certa ſciētia ſciēs pꝛimū virū viuere adul
tera eſt nec p̄mus vir teneť eā recipere. Si ṽo
ꝑ ignoꝛātiā ꝓbabilē:q2 credebat eū eē moꝛtuū
qñ cuȝ alio ꝯtraxit tunc diſtinguēdū eſt: q2 aut
ſtatim fuit reuerſa ad maritū cū vite ſue cogni
tionē habuit:tunc eā recipere teneť aut ſtatim
nō fuit reuerſa ⁊ tūc eam recipere nō teneť: q2
adultera eſt et hoc ſm ꝯpē.ſeptē ſacramētoꝝ ⁊
ſm mag.ſen.xxxviij:di.iiij. ¶ Queriť de affini
tate.Dicēdum ꝙ affinitas ſit ꝑ ꝯiunctōeȝ oꝛdi
natā ad carnis ꝓpagatōem ita ꝙ affinitas eſt
ꝓximitas ꝑſonaꝝ ex eodē coitu ꝓueniēs oī ca
rens parētela ⁊ ſic apparet ꝙ affinitas ſit me
diāte ꝯiunctōe carnali.⁊ dicit Tan.ꝙ idē ſuan
dum eſt in affinitate ſicut in ꝯſaguinitate ēt di
cit ꝯpē.vij.ſacra.ꝙ affinitas ꝯtrahitur ita bene
ſeu cauſať ex ꝯcubitu foꝛnicario ſicut ex marita
li et legitimo.Ex ſpōſalibꝰ ṽo nō cōtrahiť affi
nitas:pȝ q2 nō eſt ibi carnalis cōmixtio.Gra vl
terioꝛis inqſitionis p̄miſſoꝝ eſt notādum ꝙ in
affintate ſunt gradus:vt dictū extitit ſicut i cō
ſanguinitate ⁊ tot gradꝰ ſm mag.ſen.xi.di.iiij.
Aut ergo affinitas p̄cedit matrimoniū aut ſeq
tur.Si p̄cedit tūc dirimit matrimoniū iam con
tractū ⁊ ipedit ꝯtrahendū poſt illā affinitateȝ
ꝯtractā. verbigrā. Aliqs vult ꝯtrahere cū ma
ria ⁊ pꝛius cognouerat eius cōſanguineā carna
liter in pꝛimo gradu.ij.iij.iam factꝰ ē affinis ma
rie nec pōt eā habere in vxoꝛē.⁊ ſi eā poſtea ac
ceperit ſeparādus ē ab ea.Si vero affinitas ſu
ꝑueniat matrimonio iā ꝯtracto nō dirimit ma
trimoniū iaȝ ꝯtractū:ſȝ tñ ꝑſona ex cuius culpa
affinitas ꝯtrahiť a petitione debiti: ſȝ nō a red
ditione ſicut ſi vir poſtꝙ cōtraxit matrimoniū
cū vxoꝛe cognouit ꝯſanguineā vxoꝛis ſue ꝑdit
amodo ius petendi debitū car.co.ſȝ tñ tenetur
reddere debitū vxoꝛi petēti ⁊c.Seqnitur de pu
blice honeſtatis iuſticia pꝛo quo eſt notandū ꝙ
iuſticia publice honeſtatis eſt ꝓpinqtas ex ſpō
ſalibus ꝓueniēs robur trahēs ex eccleſie ꝯſtitu
tione ſeu iſtitutōe ꝑꝑ eiꝰ honeſtatē: ⁊ differt ab
affinitate vt dictū fuit affinitas ꝑ carnalē copu
lam ꝯtrahiť iuſticia publice honeſtatis ꝯtrahi
tur ꝑ conſenſum ꝑ ṽba de futuro exp̄ſſum vel ꝑ
verba de p̄ñti ante carnalē copulaȝ ſubſequutā.
vnde poſt ſeptēnium cauſatur publice honeſta
tis iuſticia ⁊ non ante: q2 ſi ſponſalia contracta
fuerint ante ſeptēniū nō cauſať publice hone
ſtatis iuſticia cum etiā ſponſalia ante ſeptēniū

non teneāt niſi foꝛte ſpōdētes pacto ſeptēnio
ſponſalia pꝛius facta appꝛobauerint.vñ publi
ce honeſtatis iuſticia impedit matrimoniū quē
admodū ꝯſanguitas vel affinitas:⁊ ſm eoſdem
gradꝰ ſm cōpen.vij.ſecra. vñ ſi ꝗs deſponſaue
rit puellā ſeptē annoꝝ vel vltra ꝑ ṽba de futuro
vľ đ p̄ñti ꝙuis eā carnaliť nō cognouerit ⁊ mo
riať. tñ nullus de ꝯſanguītate hniꝰ poterit illā
puellā habere in vxoꝛem vſqȝ ad quartum gra
dum.Et ſi cōtraxerit ſeꝑandus eſt. xxvij.q.ij.c.
ſi ꝗs vxoꝛeȝ deſpōſauerit.⁊ ſm cōpen.vij.ſacra.
Seqtur de ipedimēto qđ ꝓcedit ex ipotētia co
eūdi.Pꝛo quo eſt notandū ꝙ impotētia coeūdi
ꝓuenit ex duplici cā videlȝ vel ex frigiditate vľ
ex maleficio. Impotētia coeūdi eſt vitiū animi
vel coꝛpis vel vtriuſqȝ quo ꝗs impediť alteri cō
miſceri carnaliter. Et iſtius impotētie ſunt plu
res ſpēs. ſcilicȝ frigiditas:defectus etatis arta
tio i muliere:⁊ illa ſunt naturalia.Caſtratio ma
leficiū ⁊c.⁊ illa ſunt accidētalia. Frigiditas im
pedit matrimoniū eo ꝙ alter coniugū dat alte
ri ſui coꝛpoꝛis poteſtatē ad reddendū debitum
carnalis copule ſed frigiditas hmōi redditiōeȝ
impedit:ideo impedit matrimoniū : quia frigi
dus ad impoſſibile ſe obligare nō pōt.Pꝛo quo
eſt vlterius notandum ꝙ frigiditas eſt duplex
tempoꝛalis ⁊ perpetua.Tempoꝛalis dicitur cui
poteſt ſubueniri beneficio artis medicine vel
etatis:et hec matrimoniū nō ipedit: nec pꝛopť
ipſam diſſoluiť matrimoniū ſicut eſt defectus
etatis:⁊ etiaȝ artatio in muliere ſi poſſit ei ſub
ueniri arte medicine vel per cōtinuū vſum cum
hoīe conueniētis ſtature nō impedit matrimo
nium.extra de frigiditate ⁊ male.capitu.ex lit
teris.Si ṽo ſit talis arratio ꝙ ei ſubueniri non
poſſit impedit matrimoniuȝ contrahendum et
dirimit iam contractuȝ ſicut ipa frigiditas cui
nō poteſt ſubueniri per aliquā medicinā in.ca.
ex litteris allegato. et capi.frigidi. ¶ Queritur
quid iuris ſi vir non poſſit cum virgine comple
re carnalem copulam ⁊ poſſit eā complere cum
coꝛrupta.Solutio dico ꝙ ꝓpter hoc matrimo
nium non diſſoluitur:q2 medicinaliter poſſunt
clauſtra pudoꝛis aperiri ⁊c.ſm compendium ſe
ptem ſacramentoꝛum.Frigiditas perpetua eſt
cui nō poteſt ſubueniri:⁊ hec dupliciter conſide
randa:q2 aut pꝛeceſſit matrimoniū aut ſequiť.
Si pꝛeceſſit impedit ⁊ dirimit matrimoniū ita
ꝙ ille per illud impedimētum habet perpetuo
maneat abſqȝ ſpe cōiugij . Ille ṽo ex ꝑte cuius
non eſt impedimentū nubat in domino cum vo
luerit extra de frigiditate capitulo laudabilem
xxiij.q.i.c.i.⁊.ij.Si vero impedimentum ſuꝑue
niat poſt matrimonium contractū ⁊ cōſumma
tum:vt q2 caſtratur vel ex infirmitate frididus
deuenit ⁊ redditur impotēs ꝓpter hoc non di
rimitur matrimoniū . Et ſi aliqs quereret de ſe
nibus qui ſunt frigidi.Solu.ꝙuis non habeāt
callidum ſufficiens ad generandum habent ta
men ſufficiens ad reddendū debitū carnalis co
pule: ⁊ ideo eis cōcediť matrimonium cōtrahe
re ſm ꝙ eſt i remediū ⁊ nō ſm ꝙ eſt in officium
nature ad generationeȝ.¶ Queriť quo mō poť
cognoſci ipedimentū frigiditatis eſſe ꝑpetuuȝ
Sol. Ex quo per triennū cohabitauerūt.ope
ram dantes carnali copule ſtudioſe.ſi adhuc du
rat maleficiū pꝛeſumitur ꝑpetuū eſſe.¶ Queriť
quomodo ſit ſeu celebꝛatur diuoꝛtiū in tali caſu
Solutio. Si ambo coniuges pariter ꝓcedant
ad iudicium ⁊ ꝓclamāt ꝙ nō poſſunt ambo car
naliter commiſceri ꝙuis per triennīū ſtudioſaȝ
dederint operam carnali copule bona fide ſine
fraude.tūc officialis vel cuiꝰ ꝑtinebit faciet eos
iurare:ſuper hoc etiā faciet iurare de credulita
te ꝓpinquos eoꝝ ꝗ ſtatum eoꝝ cognouerunt et
iſti ꝓpinqui nō iurabunt niſi ꝙ credunt eos ve
rum dixiſſe.arg.extra de pur.capi.quotiens.Et
iſtis iuramentis pꝛeſtitis ſi ꝓpter frigiditatem
ſeparātur datur mulieri licentia alteri nubēdi:
ſed non viro.xxiij.q.i.cap.requiſiſti.⁊ per magi
ſtrū ſen.xxiiij.diſt.iiij.etiam ꝓpter artationem
mulieris datur viro licentia nubendi alteri ſed
non mulieri.extra de impotentia coeundi.cap.
fraternitatis.Tamē niſi ſignis manifeſtis con
ſtet eos.ſ.viros eſſe frigidos vľ mulieres artas
nō ſunt abinuicē ſeparādi .in auc.de nup.§.per
occaſionē.Col.iiij.Deber tamē maioꝛ caliditas
adhiberi circa virum ꝙ circa mulierē quia fri
giditas que faceret virū impotentem non face
ret mulierē ſm compen. ſeptem ſacramentoꝛū.
Si vero alter tm̄ confitetur ⁊ alter negat quid
fiendū.Sol. Si vir ꝓuocat ad ſeꝑationē uegā
te vxoꝛe viro incūbit ꝓbatio q2 illi ſoli non cre
ditur.Si vero mulier ꝓuocat virū ad ſeparatio
nem viro recuſante ⁊ aſſerente carnalē copulaȝ
p̄ceſſiſſe creditur viro: q2 caput eſt mulieris ex
tra de ſpō.impu.cōtinebať.xxxiij.q.i .ſi quis ac
ceperit niſi mulier velit ꝑ aſpectū coꝛꝑis ꝓba
re impedimētum:q2 tunc ſtandum eſt ꝓbationi
mulierꝭ.arg.xxvij.q.i.c.nec aliq̄. Et ſi mulier ꝓ
bauerit ꝑ inſpectionē coꝛꝑis ſeꝑandi ſunt. Po
natur caſus ꝙ mulier fuerit coꝛrupta ꝗd iurꝭ:q2
tūc aſpectꝰ coꝛꝑis nihil oꝑatur.Sol. Reqriť iu
ramētū mulierꝭ cū ſeptia manu ꝓpinqꝝ.¶ Que
ritur ꝗd iuris ſi vir ꝓuocat ad iudiciū ſuā cōiu
gem dicēdo ſe non poſſe cognoſcere eā carnali
ter ⁊ illa dicat ſe cognitā ab eo fuiſſe .Dicendū
eſt ꝙ viro non ē credēdum ꝙuis dicatur caput

mulieris niſi ſint alie ꝓbationes. tū qꝛ vir ē au
ctor ⁊ auctori nō incūbit ꝓbatio.vi.q.i.c.actor
de edendo.l.qui accuſare:tum qꝛ ſi crederet ver
bo vnius non formidaretur incurrere periurium
p viros vt poſſent ſeparari ab vxorib⁹ ⁊c. Sic
dictum fuit de frigiditate ita dicēdū eſt de ma
leficio: qꝛ ſi maleficium ſequatur matrimonium
iam ꝯtractū ſiue fuerit cōſummatum per carna
lem copulā ſiue nō:nō dirimit. Si autem prece
dit matrimoniū aut illud maleficiū eſt perpetu
um:⁊ tunc dirimit matrimoniū ꝯtractum ⁊ impe
dit ꝯtrahēdum.xxxiij.q.i.c.ſi per ſortiarias. Per
petuū dicitur quādo humano opere ei ſubueni
ri nō poteſt aut tēporale ⁊ tūc nō dirimit:et ad
hoc experiendū eccleſia inſtituit tēpus triū an
norū ſicut de frigiditate differētia tamen eſt in
ter frigiditatem ⁊ maleficium: qꝛ frigus eſt im
potens ad oēs mulieres:⁊ ideo nō datur licen
tia nubēdi cum alio.ſed ex maleficio poteſt hō
eſſe potens ad vnam mulierē et ad aliā non. et
ideo quando iudicio eccleſie diſſoluūtur ꝑpter
malefici impedimentū malefici datur vtriqꝫ
licentia ad matrimoniū contrahendum. ¶ Que
ritur vnde ꝓcedit maleficium. Solutio ex dya
bolo deo permittente. Ita ꝙ in ymaginatione
hominis diabolus imprimit ex qua impreſſio
ne tollitur viro ꝯcupiſcentia que mouet ad ta
lem mulierē ⁊ nō ad aliā: ⁊ ſimiliter poſſet eſſe
ad omnes mulieres tale maleficium in viro im
pediēdo excitationē ꝯcupiſcētie per quā carna
lis copula tollit. Et poſito caſu ꝙ tale malefici
um poſſit per aliud maleficium deſtrui ⁊ remo
neri ſicut malefeci teſtātur nihilominus dicere
tur perpetuū:quia nullo modo debet quis auxi
lium demonū inuocare:ſm ꝯpendiū ſeptem ſa
cramentorū. ¶ Queritur quid iuris de impedi
mento accidētali vt puta de ſpadonibus. caſtra
tis ⁊c. Solutio. Dicendū eſt ꝙ ſi ſectio preceſſit
matrimoniū ſeparādi ſunt. Si autē non preceſ
ſit nō ſunt ſeparandi licet vir factus ſit inutilis
ad reddēdum debitum.xxxij.q.ij. extra vt libro
non con.c.quoniā frequēter. ⁊ illud idē qd dici
mus de ſectione ſuperueniēte ꝙ nō ſeparat ma
trimoniū prius ꝯtractū. Dicendū eſt de impotē
tia coeundi ſi ſuperuenit matrimonio ꝯſumma
to ꝙ nō dirimit matrimoniū.⁊ ſic breuiter dicē
dum eſt de alijs impedimentis que ſupueniunt
matrimonio iam ꝯſummato qꝛ illud matrimoni
um nō diſſoluunt. Item ſi ꝯtrahentes ſcierint
anteqꝫ ꝯtrahant impedimēta preallegata:⁊ po
ſtea ꝯtrahant nō eſt locus ſeparationi: qꝛ impu
tatur eis qui ſcienter impotentibus ſe cōiunxe
runt.ff.de adul.l.ſi vxor.in fi.ca.ſi quis vxorem
xxxij.que.i.tā in ſua ſumma ⁊c. Preter iſta duo
decim impedimenta q̄ dicta ſunt: ſunt alia q̄ im
pediunt matrimoniū ꝯtrahendū ſʒ nō dirimūt
iam ꝯtractū.ſcʒ tēpus feriarū ⁊ eccleſie vetitū.
vnde verſus.eccleſie vetitū necnon tempus fe
riarum.Impediunt fieri ꝑmittunt facta teneri
Hi eīn caſus ſcʒ ꝓhibitio eccleſie ⁊ tempora fe
riarum impediunt contrahendū. Prohibitio ec
cleſie eſt quādo timetur de aliquo impedimēto
iter aliquos ⁊ ꝓhibetur ne ꝯtrahant donec cō
ſtiterit de declaratione ſup hoc facta hac de cā
matrimonia clandeſtina que fiunt ſine conſen
ſu eccleſie ⁊ ſolēnitate ꝓhibentur vt perſone cō
trahentes legitime ꝓhibentur. Et dicuntur fie
ri matrimonia clandeſtina.primo qn̄ nō adhibē
tur teſtes. Secundo quando non adhibetur ſo
lennitas quā ſolet eccleſia in nuptijs adhibere
ſicut benedictio.⁊c. Tertio qn̄ non edunt̄ bāna
ſeu cride: qꝛ cōſuetū eſt in eccleſia ꝙ fiant tria
banna ſolēniter in diebus feſtiuis inter miſſa
rum ſolēnia vt emineat ſi ſit aliqd impedimen
tum inter ꝯtrahentes.tn̄ ſi facta fuerint matri
monia clandeſtina tenent cū ibi ſit verus ꝯſen
ſus p verba de preſenti expreſſus.tn̄ ꝯtrahētes
ſi clādeſtine debēt puniri per epm̄ ꝑpter ꝓhibi
tionē. Tempus feriarū ꝯtinetur in illo metro.
Aſpiciēs veterē circū quaſi qs benedicta. Per
hanc dictionem aſpiciēs intelligitur prima dn̄i
ca aduentus in qua cantatur in matutinis aſpi
ciens. Per hanc dictionem veterem intelligun
tur octaue epiphanie. Per circum intelligitur
ſeptuageſima. Per quaſi intelligit̄ quaſi modo
in octauis paſche. Per quis intelligitur dies lu
ne ante aſcenſionem dn̄i. Per benedicta intelli
gitur dies trinitatis. In prima dn̄ica aduentus
nō celebrātur nuptie. In octauis epiphanie ce
lebrātur nuptie. In dn̄ica ſeptuageſime nō cele
brantur nuptie. Dominica. quaſi modo celebrā
tur. die lune ante aſcentionē qua cantat̄ in euan
gelio quis veſtrū habebit amicum ⁊c. non cele
brant̄ nuptie.tamē aliqui dicunt ꝙ ſola dies tri
nitatis ponit̄ excluſiue ⁊ dicunt cauſam qꝛ dies
trinitatis nō pertinēt ad ſolennitatem pentho
coſtes cū careat octauis etiam libēter miſſa de
trinitate ꝓ nuptijs celebrat̄.⁊ hoc videtur dice
re illa decre.extra de ferijs.c.capellan⁹ ⁊ magi.
ſen.xxxiij.diſt.iiij.tn̄ ſm cōpendium ſeptem ſa
cramentorum qꝛ quelibʒ ꝓuincia ſuo ſenſu abū
dat ſtandum eſt ſup hoc ꝯſuetudini ꝓuinciarū
ſeu ciuitatū ⁊c. ¶ Querit̄ vtrū vir ꝑpter crimē
adulterij poſſit mulierē ſuam dimittere ⁊ alte
ri nubere. Solu. Dicendū eſt ꝙ vir pōt vxorem
ſuam dimittere ex cā adulterij vt ſi inuenit eam
ſolam cum ſolo loco ⁊ tempore ſuſpectis et nu
dam cū nudo:ſʒ hoc qꝫtū ad thorū ſcʒ ꝙ poteſt

eam dimittere non tamen pōt alteri nubere: qꝛ
vinculum matrimonij perpetuū manet inter vi
rum ⁊ vxo.qꝫdiu vixerint.ſm cōpē.vij.ſacramē
toꝝ. ¶ Queritur vtrum vir poſſit ꝓpria auctori
tate vxorem fornicātem dimittere. Solu. Dicē
dum eſt ꝙ poteſt quo ad thoꝝ tm̄ eā dimittere
qꝫcito conſtat ei de eius fornicatōe nec tenetur
ei reddere debitum niſi p eccleſiā compelleret̄
⁊ tunc non generat ei preiudiciū qn etiā poſſit
eam accuſare de fornicatione. Alio modo intel
ligitur dimittere vxorē qꝫtum ad mutuā coha
bitationē: ⁊ ſic vir nō poteſt dimittere vxorē ſu
am fornicantē niſi per iudicium eccłie ſm Bo
nauē.⁊ cōpen.vij.ſacramētoꝝ. ¶ Querit̄ nunqd
poteſt mulier dimittere viꝝ ſuum ſeu maritum
ex cauſa fornicatōis ſicut vir vxorē. Solu. Dicē
dum eſt ꝙ ſic.vn̄ mag.ſen.xxxv.di.iiij: cum dn̄s
viro ꝯcedit vxorē dimitti ⁊ cauſa fornicatōis ea
dem licentia nō tollitur feminis.vn̄ Innoc.pa
pa xp̄iana religio adulterium in vtroqꝫ ſexu pari
rōne cōdēnat. Adultera eīn vxor neqt dimitti
a viro ſuo niſi ⁊ ipſe expers ſit fornicatōis. vnd
Aug. Nihil iniqui⁹ eſt cauſa fornicatōis dimit
tere vxorem ſi ipſe cōuincatur fornicatōne. Ad
hoc ꝯcordat apls dicēs in quo alium iudicas te
ipm̄ cōdēnas: tamē qꝫtum ad bonum mr̄imonij
qd eſt ꝓles maius pctm̄ ē ex pte mulieris forni
cantis ꝙ ex pte viri. ¶ Queritur nunquid ſemp
poteſt vir vxorem fornicantē dimittere. Solu.
Dicendum eſt ꝙ nō in ſeptē caſibus. Prim⁹ eſt
ſi vir etiā fornicatus fuerit. Scd̄s ſi vir eam pro
ſtituerit vel duxerit eam ad fornicandū. Terti⁹
caſus quando vxor ꝓbabiliter credit viꝝ ſuum
eſſe mortuū ⁊ alteri nubit ⁊ viro redeūte ſtatim
ab illo recedit cum quo poſtea nupſerat. Quar
tus quando eſt ab alio cognita ſub ſpē viri quē
credebat ſuū eſſe viꝝ. Quint⁹ qn̄ fuit vi oppꝛeſſa
⁊ intelligitur de vi abſoluta que nō fit niſi p me
tum. Sext⁹ quando reconciliauit ſibi eam poſt
adulterium cōmiſſum vel publice adulterantē
retinuit. Septimus caſus quando infidelis ab
alio infideli coniuge dimiſſus ſm ritum ſuū eo
dimiſſo alter nubit: ⁊ poſtea vterqꝫ ad fidē con
uerſo cogit̄ per eccleſiam eam recipere hꝫ cui
ter ſi vir diuortium velit reconciliare ſibi vxo
rem ſuam poteſt ſm compen.ſeptem ſacramen
torum ⁊c. ⁊ per mag.ſenten.xxxv.diſt.iiij.vbi.d.
poſſunt autē recōciliari ⁊ cohabitare ſicut ꝑus
ſi dimiſſam alter reuocare voluerit. Et ſic finit
de capitulo matrimonij ⁊ finaliter de ſeptem ſa
cramentis.

¶ Sequitur de virtutibus.
et actibus virtuoſis.

Criminibus notis dimēte
tuaqꝫ remotis
Inſere virtutū ſemen que
ſint tibi ſcutum
Ne quando viues in pec
catum recidiues.
Sintqꝫ tibi lumen quo poſſis cernere
numen
Septē virtutes bēas aduerſa refutes
Eſto fide firm⁹ ſpe rect⁹ amore ligat⁹
Prudēs ⁊ iuſt⁹ aio fortis moderatus
Donis impleri procura flaminis almi
Eſto timēs pius atqꝫ ſciens fortis bo
ne conſul
Hic intellect⁹ ſapiētia dona dei ſunt
Sis hn̄ dotat⁹ vt ſis i fine btūs
Sis paup mit ſlēs i⁹ faciēs miſerator
Mūd⁹ pacific⁹ ſic vult mūdi creator
Per.vij.merita dant̄ tot p̄mia magna
Paup ei regnat mit poſſeſſor abūdat
Flens conſolat̄ iuſtū faciens ſatiatur
Sit pietaſqꝫ piꝭ dn̄z mūduſqꝫ videbit
Eſt qꝫ pacific⁹ dn̄i ꝓles ⁊ amicus

Poſtqꝫ auct. noſter determiauit de ſe
ptē ſacris.hic intēdit determinare d
virtutib⁹ diuidēs ſuā litterā prīa ſui di
uiſiōe i duas ptes. In p̄ma pte deter
minat de virtutib⁹ donis ⁊ btitudinib⁹ in gn̄ali.
in ſcd̄a in ſpāli. Prima i ꝑncipio.ſcd̄a ibi. Vera
fides firmat ⁊c. Itē prima diuiditur in tres. In
p̄ma determiat de virtutib⁹. In ſcd̄a de donis.
In tertia de btitudinib⁹.pria in principio.ſcd̄a
ibi. Donis impleri.tertia ibi. Sis hn̄ dotat⁹ ⁊c.
Item prima ps in duas. nam prio ꝓponit. ſcd̄o
enumerat virtutes.pria in ꝑncipio.ſcd̄a ibi. Se
ptem virtutes. In pria pte auc.nr̄ ꝓponit.d.ꝙ
crimib⁹.i. pctīs notiſ vt p verā pniam remotiſ a
mēte virtutes dn̄t inſeri. que qdē virtutes ſunt tā
ꝙ ſcutū ſeu clipe⁹ ad repellendū ictus ⁊ inſult⁹
inimicoꝝ. caueat eīn virtuoſus ne recidiuet in
aliqd mortale. qꝛ ſic priuaret virtutibus ⁊ effice
retur cecus. virtutes eīn dirigunt virtuoſum ſur
ſum a ſtatu gratie ad ſtatum glorie ⁊c. ¶ Pro q
eſt notandum ꝙ virtus ſm Augu. in li.de li.ar.
eſt bona qualitas mentis qua bene viuitur qua
nullus male vtitur quā deus in nobis opatur: ⁊
hec diffinitio datur in cōpatōe ad agentē. Cir
ca illā particulā prīe diffinitionis quā de⁹ i no
bis ſine nobis opatur. Poſſet aliqs arguere de
illa auctoritate Augu.d. Qui fecit te ſine te nō

iuſtificabit te ſine te: q2 ꝑ illā auctoritatē videꝶ
ꝙ deus in nobis nō opereꝶ virtutē ſine nobis.
So. Deꝰ iuſtificat hoieꝫ ſine hoie cooꝑante ſꝫ
nō ſine homine operāte: ſicut ſol illuminat do-
mū cū aliqs aperit feneſtrā tñ nō ſine hoie ope
rāte: ſꝫ ſine hoie cooperāte. Hō em̄ nō cooꝑaꝶ
illuminādo domū ſi: verꝰ ſol īfundit ꝟtutes no
bis ꝑparat ad eaꝝ ſuſceptōeꝫ. nō tñ cooꝑamur
illi in illa infuſiōe. Aliter diffiniꝶ ſic. Virtꝰ ē ha
bitus mētis [illegible]ene īſtitute: ⁊ hec diffinitio daꝶ ī
cōꝑatione [illegible]biectum ī quo ē. puta ad mentē
in qua ē virtꝰ tanꝙ ī ſubiecto. Et iſte due diffini
ones dātur ſm Aug. vñ mēs dꝛ bñ inſtituta qñ
ratio ꝯſulit recte voluntas recte imꝑat ⁊ vires
ſubiecte voluntati recte obediūt hāc bonā iſti
tutōem virtus in mēte facit. nomē virtutis an-
tiqtus fuit ſoliꝰ fortitudinis: vt ait tullius cuiꝰ
ratio hec eſt: q2 nō ſtatiꝫ innotuit hoibus ꝟtuo
ſitas aliaꝝ ꝟtutuꝫ ſed ꝟtuoſi ſemꝑ apparuerunt
qui laboribus ⁊ doloribꝰ nō facile vinci potue-
rūt: ſed poſt experientia docuit aīꝫ habere mul
ta certamina ꝯtra delitias diuitias ⁊ honores:
quoꝝ victoria difficilis ē ⁊ vtilis. vñ ⁊ virtuoſi
noīati ſunt q̄ tales vincere potuerunt. Alia dif
finitio eſt ſm phm in ethicis. ꝟtus ⁊ diſpoſitio
perfecti ad optimū. Hec diffinitio daꝶ ī ꝯꝑatio
ne ad finē ⁊c. qualitas ī pria diffinitione poniꝶ
ꝓ genere. bona poniꝶ ꝓ differētia qualitatum
malaꝝ aīe mētis dꝛ ad dr̃iam qualitatuꝫ q̄ ſunt
in corꝑe: qua bñ viuitur poniꝶ ad dr̃iam qualita
tum q̄bꝰ recte intelligiꝶ ſicut ſcia ⁊c. qua nullus
male vtiꝶ poniꝶ ad dr̃iam qualitatum quibus ⁊
bene ⁊ male vti poſſumꝰ quā deꝰ in nobis oꝑaꝶ
poniꝶ ad dr̃iam ꝟtutum cardinalium q̄ haben-
tur ꝑ acquiſitionē. De iſtis diffinitionibꝰ ſuꝑſe
deo cauſa breuitatis. Virtꝰ em̄ ethymologiſaꝶ
quaſi vis intus: ⁊ hec vis cōſiſtit in aggreſſione
arduoꝝ q̄ ſunt ſupra ſe ⁊ intollerantia aduerſo-
rum. Act. xiiij. c. Per multas tribulationes opꝫ
nō ītrare regnū dei: ⁊ ī abſtinētia placitoꝝ. Ge
ne. viij. Sēſus ⁊ cogitatio cordis humani ī ma-
lum prona ſunt ab adoleſcentia ſua. vñ metri-
ficator. Qui. Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bo-
nis. Alio modo dꝛ virtꝰ quaſi vxorem tenens vꝉ
quaſi viꝝ tuens. ꝙ virtus dicatur a vi ptꝫ Ma-
thei. xi. Ubi dicitur violenti rapiunt illud .i.
ꝟtuoſi rapiunt regnum celoꝝ. ¶ Queritur quid
dicendum de qualitate ꝟtutum. ad hoc reſpon
detur ſub paucis ꝟbis ꝙ ꝟtus in medio ꝯſiſtit.
⁊ tale medium ꝯſiſtit in tribꝰ. ſ. in agēdis. ſ. iter
ſupra ⁊ circa modum. vñ paulus rationabile ſit
obſequium veſtꝝ. Itē in habendis ſcꝫ inter ſuꝑ
fluum ⁊ indigentiam. Prouerb. diuitias ⁊ pau-
pertatē ne dederis. Itē in ſuſtinēdis. ſ. iter ele-
uari in ꝓſperis ⁊ deijci in aduerſis. Vñ ſcriptu
ra ſancta. Deuꝶ. v. ⁊ Prouer. iiij. Nō declinabis
ad dexterā nec ad ſiniſtraꝫ. Tres em̄ ſunt bone
cōditiones virtutis: ſcꝫ tētationis remotio: ac-
tuum multiplicatio: in bono delectatio. Primū
virtutē in radice firmat. Secundū quaſi flori-
bus decorat. Tertiuꝫ quaſi ſapore fructuū dele
ctat. Itē ad cōſummationē virtutum ꝯcurrunt
iſta diſpoſitio imperās habitus informās. oꝑa
tio probās. premium coronans. ¶ Queriꝶ de q̄
litate ꝟtutum pro quo eſt notandum ꝙ equali-
tas ꝟtutum conſiſtit in multis modis. Equales
em̄ ſunt ꝟtutes quātum ad eſſentiam: q2 om̄is
virtus eſt ſimplex. Scd̄o q̄tum ad equalē radi-
cationē in aīa ſm ꝙ in ipis ꝟtutibus eſt. Ter-
tio q̄tum ad relationem ad eundē finē: q2 om̄s
ꝓpter deum operātur. Quarto q̄tum ad equa-
lem effectum: q2 equaliter faciunt hoieꝫ dignū
vita eterna. Quito quātuꝫ ad equalē facilitatē
ad actus ſuos quātum in ipis eſt niſi impedian
tur. ¶ Queriꝶ de ꝟtutum iequalitate. Pro quo
eſt notandum ꝙ ꝟtutes ſunt inequales quātuꝫ
ad vſum. Sunt ei ꝟtutes ſicut arma: ſꝫ ſicut mi
les neſcit equaliter pugnare cū oibꝰ generibus
armoꝝ q̄ hꝫ: imo meliꝰ pugnat cū illis armis q̄
frequētius viſitauit. ſic eſt de ꝟtutibꝰ. Secūdo
ſunt inequales quātuꝫ ad auctoritatē: q2 ſꝫ hoc
maior oibus ꝟtutibꝰ eſt charitas: ⁊ quelibet vir
tus pōt eſſe maior alia ſm aliquā ꝑrogatiuam
quā hꝫ vel ſm aliquē effectum. Tertio quātum
ad feruorē: q2 vna ꝟtus feruētius oꝑatur alia.
Sciendūꝫ ē tñ ꝙ eadē ꝟtus numero nō ē equa
lis: q2 ꝟtutes creſcunt pluribꝰ modis. vno mo-
do quantum ad intentionē. Scd̄o quantum ad
radicationē. Tertio quātuꝫ ad potentiā. Quar
to quātuꝫ ad maiorē expſſionē diuine ſilitudis
Quito quantū ad diuturniorē ꝑmanentiā. Itē
creſcēte vna ꝟtute creſcunt oēs. Exēplum habe
mus in cithara in qua ſi dꝫ eſſe debita ꝓportio
ſonoꝝ neceſſe eſt vt qñ vna corda tēditur ꝙ oēs
alie tendantur ne in armonia fiat diſſonantia.
¶ Queriꝶ quare vnꝰ polleat magis q̄ aliꝰ vſus
vniꝰ ꝟtutis. Solu. plures ſunt rōnes. Prima q2
deo ſic placet qui etiā dator ē ꝟtutis. Scd̄a rō
eſt natura cōplexionis que magis ē cōſona oꝑi
bus vnius ꝟtutis q̄ operibus alterius. Tertia
ratio eſt viſitatio: q2 vnus magis exercitauit ſe
circa vnā virtutem q̄ circa aliā. Quarta rō ē q̄a
minus impugnatur a vicio cōtrario illi virtuti
Quita q2 maiorē habet diſcretionem in operi-
bus vnius ꝟtutis q̄ alteriꝰ. Sexta rō difficul-
tas ſtatus: q2 cū de nouo q̄s ꝯuertiꝶ licet maio
rē charitatē habeat q̄ aliꝰ q̄ diu fuit in charita
te nō eſt tñ ita expeditꝰ ad beneagendum ſicut

alius ꝓpter aliquas pctōꝝ que adhuc inherent
¶ Queritur vtrū magnitudini ſciētie debeat rñ
dere magnitudo virtutis. So. Dicēdum ē ꝙ ſic
pluribꝰ rōnibꝰ. pꝛma rōne diuini exēpli. Johā. i.
plenū gratie ⁊ ꝟitatis. Lu. xxiiij. Potēs in oꝑe
⁊ ſmone. Actu. i. Cepit Jeſus facere ⁊ docere.
ſecunda rōne exempli angelici qui quāto plus
cognoſcūt tāto plꝰ diligūt. Itē rōne exēpli hūa
ni. Math. v. Qui aūt fecerit ⁊ docuerit hic ma-
gnus vocabiꝶ in regno celorū. Itē rōne exēpli
naturalis qm̄ lux ⁊ calor in ſole ꝓportionātur.
Itē rōne obligationis. Luc. xij. Cui plus dimit
titur plus diligit. Itē rōne pene declinationis
Lu. xij. ſeruus ſciēs voluntatem dñi ſui non fa-
ciens plagis vapulabit multis. ¶ Queriꝶ de cō-
nexione virtutū ſcꝫ vt qui habet vnā virtutem
habeat oēs. Solu. Dicēdum eſt ꝙ ſic pluribꝰ rō
nibus. Una eſt largitas dei dātis q̄ nō dat vnā
ſine alia. Alia ratio eſt q2 ſicut vnū mēbrū indi
get alio ſic ⁊ in ꝟtutibus. Alia rō ē q2 ſicut i cy-
thara ſi vna corda defuerit nō eſt armonia pfe-
cta: ita nec in aīa pfecta erit ſpūalis melodia ni
ſi oēs virtutes adſint. Alia rō eſt q2 contra ſin
gula vitia ſunt alique virtutes. vñ opꝫ oēs hr̄e
virtutes vt omīa vitia impugnātur. vñ ſicut mi
les mundi nō eſt expeditꝰ niſi hēat omnia arma
ita nec miles xp̄i ſi aliqua virtus ſibi defuerit: ⁊
ſicut em̄ ſtelle et planete ſꝑ in ſperis ſuis ſunt:
ita virtutes debēt eſſe in aīa. Aīa em̄ eſt vas au
ri ornatū oibus lapidibus ꝑcioſis. i. ꝟtutibus.
Aīa em̄ eſt ſicut ortꝰ nobilis cui nō deeſt decor
alicuius floris ſeu arboris. Ea q̄ dicta ſunt de cō
nexione virtutū intelligātur de virtutibus gra
tuitꝫ que om̄es quo ad habitus ſunt cōnexe. vi
tia vero nō ſunt cōnexa: ratio eſt: q2 vitia ſunt ī
nobis ex operibus noſtris q̄ ſimul nō ſunt: vir-
tutes aūt theologice nō ſunt in nobis ꝑ acq̄ſi-
tionē ſꝫ per infuſionē. Alia ratio eſt: q2 vitia ſūt
oppoſita adinuicē ſicut auaricia ⁊ prodigalitas
qd̄ nō eſt ī ꝟtutibꝰ. ¶ Queriꝶ q̄d dicēdum de cō
mendatione virtutis. ſolu. dicēdum eſt ꝙ vir-
tus ē cōmēdabilis. pmo ex parte cauſe efficien
tis q̄ deus eſt: q2 vt ait Aug. ipām deus in hoie
oꝑatur. ſecundo eſt cōmēdabilis ex parte cauſe
materialis in qua eſt. q2 nō niſi bonos īhabitat
nō eſt ſic de bonis naturalibus ⁊ fortuitꝫ q2 ta-
lia deus pluit ſuꝑ iuſtos ⁊ iniuſtos. Tertio ex ꝑ
te cauſe formalis: q2 virtꝰ eſt decor ſpūalis. ps.
Ois gl̄a eius filie regis. Quarto ex parte cauſe
finalis. vñ Augu. Premiū virtutis ē ipe q̄ vir
tutē dedit. Per virtutes ei diſtigūtur filij dei a
filijs diaboli Jo. xiij. ī h̄ cognoſcēt hoieſ q2 mei
eſtis diſcipuli ſi dilectionē habueritꝫ adinuicē:
ideo oēs ſcti ſtudebāt virtutibus. Cōmendabi-
lius em̄ eſt ſtudiū virtutis q̄ ſtudiū ſcientie pri
mo rōne exempli q2 ſcti ſic fecerunt. Itē rōne
auctoritatis: vñ apo. i. Chorin. iiij. c. Nō in ſmo
ne eſt regnuꝫ dei ſed in ꝟtute rōne effectus: q2
virtus pctm̄ expellit. ſcientia vero nō rōne ori
ginis: q2 virtus a deo infunditur. ſcientia ꝑ ſtu
dium acq̄ritur rōne finis: q2 ꝟtutꝫ finis eſt gl̄a
⁊ nō ſciētie rōne obiecti. q2 virtutis obiectum
eſt bonū. ſciētie vero obiectū eſt verū: rōne ma
terie in qua eſt: q2 virtus nō eſt [illegible] in filijs dī.
ſciētia aūt non ſemꝑ: rōne ſecu[illegible] q2 ſecuri
us eſt eſſe bonū q̄ verū. rōne honeſtatis. quia
maior gloria eſt ſequi deū q̄ Ariſto. rōne vitā-
di malum: q2 primi parētes ſi extendiſſent ma-
nū ad lignū vite ſicut ad lignū ſcientie nō icur-
riſſent tot mala in ſe et in poſteris. virtꝰ em̄ eſt
magne dignitatis cū deum hēat doctorē. iuxta
illd̄ Math. xi. Diſcite a me q2 mitis ſum et hu-
milis corde. Magne ſublimitatis. iuxta illud
Tullij. Virtus vera eſt altiſſimis de fixa radici
bus. Magne iocūditatis ē virtꝰ. vñ in cuſtodiē
dis illis retributio multa. Virtꝰ eſt magne vti
litatis. vnde Boec. nunꝙ ſine pena ſunt vitia
nunꝙ ſine premio ſunt virtutes. Virtus eſt ma
gne ſecuritatꝫ. vnde Tullius hoc demonſtrat.
Sapiētia eſt vt oīa tua in te poſita eſſe dicas.
¶ Queriꝶ q̄d dicēduꝫ de effectu virtutū. Solu.
Dicendum eſt ꝙ multiplex eſt effectus virtutꝫ
rōnalem illuminat ad cognitionē veri. concupi
ſcibilem excitat ad amorē boni: iraſcibilem cō-
fortat ad deſtationē mali. deo aſſimulat virtus
virtuoſum: pr̄is ꝑ virtutis amorē. filio per vir-
tutis ſplendorē. ſſ. per charitatis feruoreꝫ. Vir
tus preterita mala expellit: pſentia mala impu
gnat. a futuris preſumit. Virtꝰ dilectū deo ho-
minē efficit: fructū adducit: q2 premiū poſt me-
ritū ⁊c. Sūt em̄ infiniti alij effectꝰ virtutis de
quibꝰ ſuꝑſedeo cauſa breuitatis. ¶ Queriꝶ d̄ me
rito ꝟtutū Solu. Dicēdū eſt ꝙ meritū eſt boni
oꝑis efficatia ad obtinēdum id qd̄ nō hēꝶ vꝉ ad
habēdum iuſtiꝰ qd̄ habeꝶ. vñ per meritū de nō
debito ſit debitum vel debitū ſit magis debitū
ſicut rex dat equū quē nō meruit miles: ſed per
vſum equi meretur eundē equū iā datuꝫ. ¶ Ad
declarationē premiſſoꝝ eſt ſciēduꝫ ꝙ triplex di
ſtinguitur meritū. ſcꝫ cōgrui. digni. ⁊ condigni
Meritū cōgrui eſt per qd̄ diſponiꝶ ſubiectū vt
poſſit recipere grām ſm rōnem diuine iuſticie
Iſtud vocaꝶ diſpoſitio materie: ſcꝫ qñ quis fa-
cit qd̄ in ſe eſt. Meritū digni dicit ydoneitatē
oꝑantis ad aſſequēdū id qd̄ mereꝶ. Meritum
ꝯdigni dicit eq̄litatē meriti ad remūeratōnē di
co aūt eq̄litatem non ariſmeticā ſeu geometri-
cam. i. non q̄titatis: ſed ꝓportionis: ⁊ illud pa-

iuſtificabit te ſine te:qꝛ ꝑ illā auctoꝛitatē videt᷑
ꝙ deus in nobis nō operet᷑ virtutē ſine nobis.
So. Deꝰ iuſtificat hoīeʒ ſine hoīe coopante ſʒ
nō ſine homine operāte:ſicut ſol illuminat do-
mū cū aliqs aperit feneſtrā tñ nō ſine hoīe ope
rāte:ſʒ ſine hoīe cooperāte. Hō em̄ nō coopat᷑
illuminādo domū ſi: verꝰ ſol īfundit ꝟtutes no
bis ꝑparatꝫ ad eaꝝ ſuſceptōeʒ. nō tñ coopamur
illi in illa infuſiōe. Aliter diffinit᷑ ſic. Virtꝰ ē ha
bitus mētis [illegible]ne īſtitute: ⁊ hec diffinitio dat᷑ ī
cōpatio[illegible]biectum ī quo ē. puta ad mentē
in qua ē virtꝰ tanꝙ ī ſubiecto. Et iſte due diffini
ones dātur ſm Aug. vñ mēs dr̄ bñ inſtituta qñ
ratio ꝯſulit recte voluntas recte impat ⁊ vires
ſubiecte voluntati recte obediūt hāc bonā iſti
tutōem virtus in mēte facit. nomē virtutis an-
tiqtus fuit ſoliꝰ foꝛtitudinis:vt ait tullius cuiꝰ
ratio hec eſt:qꝛ nō ſtatiʒ innotuit hoībus ꝟtuo
ſitas aliaꝝ ꝟtutuʒ ſed ꝟtuoſi ſemꝑ apparuerunt
qui laboꝛibus ⁊ doloꝛibꝰ nō facile vinci potue-
rūt:ſed poſt experientia docuit aīʒ habere mul
ta certamina ꝯtra delitias diuitias ⁊ honoꝛes:
quoꝝ victoꝛia difficilis ē ⁊ vtilis. vñ ⁊ virtuoſi
noīati ſunt q tales vincere potuerunt. Alia dif
finitio eſt ſm phm in ethicis. ꝟtus ⁊ diſpoſitio
perfecti ad optimū. Hec diffinitio dat᷑ ī ꝯpatio
ne ad finē ⁊c. qualitas ī pꝛīa diffinitione ponit᷑
ꝓ genere. bona ponit᷑ ꝓ differētia qualitatum
malaꝝ aīe mētis dr̄ ad drīam qualitatuʒ q̄ ſunt
in coꝛꝑe:qua bñ viuitur ponit᷑ ad drīam qualita
tum qbꝰ recte intelligit᷑ ſicut ſcīa ⁊c. qua nullus
male vtit᷑ ponit᷑ ad drīam qualitatum quibus ⁊
bene ⁊ male vti poſſumꝰ quā deꝰ in nobis opat᷑
ponit᷑ ad drīam ꝟtutum cardinalium q̄ haben-
tur ꝑ acquiſitionē. De iſtis diffinitionibꝰ ſupſe
deo cauſa bꝛeuitatis. Virtꝰ em̄ ethymologiſat᷑
quaſi vis intus:⁊ hec vis cōſiſtit in aggreſſione
arduoꝝ q ſunt ſupꝛa ſe ⁊ intollerantia aduerſo-
rum. Act. xiiij. c. Per multas tribulationes opʒ
nō itrare regnū dei:⁊ ī abſtinētia placitoꝝ. Ge
ne. viij. Sēſus ⁊ cogitatio coꝛdis humani ī ma-
lum pꝛona ſunt ab adoleſcentia ſua. vnđ metri-
ficatoꝛ. Qui. Eſt virtus placitis abſtinuiſſe bo-
nis. Alio modo dr̄ virtꝰ quaſi vxoꝛem tenens vl̄
quaſi viꝝ tuens. ꝙ virtus dicatur a vi ptʒ Ma-
thei. xi. Ubi dicitur violenti rapiunt illud .i.
ꝟtuoſi rapiunt regnum celoꝝ. ¶ Queritur quid
dicendum de qualitate ꝟtutum. ad hoc reſpon
detur ſub paucis ꝟbis ꝙ ꝟtus in medio ꝯſiſtit.
⁊ tale medium ꝯſiſtit in tribꝰ. ſ. in agēdis. ſ. iter
ſupꝛa ⁊ circa modum. vñ paulus rationabile ſit
obſequium veſtꝝ. Itē in habendis ſcʒ inter ſuꝑ
fluum ⁊ indigentiam. Pꝛouerb. diuitias ⁊ pau-
pertatē ne dederis. Itē in ſuſtinēdis. ſ. iter cle-
uari in ꝓſperis ⁊ deijci in aduerſis. Vñ ſcriptu
ra ſancta. Deut. v. ⁊ Pꝛouer. iiij. Nō declinabis
ad dexterā nec ad ſiniſtraʒ. Tres em̄ ſunt bone
cōditiones virtutis:ſcʒ tētationis remotio:ac-
tuum multiplicatio:in bono delectatio. Pꝛimū
virtutē in radice firmat. Secundū quaſi floꝛi-
bus decoꝛat. Tertiuʒ quaſi ſapoꝛe fructuū dele
ctat. Itē ad cōſummationē virtutum ꝯcurrunt
iſta diſpoſitio imperās habitus infoꝛmās. opa
tio pꝛobās. pꝛemium coꝛonans. ¶ Querit᷑ de eq
litate ꝟtutum pꝛo quo eſt notandum ꝙ equali-
tas ꝟtutum conſiſtit in multis modis. Equales
em̄ ſunt ꝟtutes quātum ad eſſentiam: qꝛ om̄is
virtus eſt ſimplex. Scđo q̄tum ad equalē radi-
cationē in aīa ſm ꝙ in ip̄is ꝟtutibus eſt. Ter-
tio q̄tum ad relationem ad eundē finē:qꝛ om̄s
ꝓpter deum operātur. Quarto q̄tum ad equa-
lem effectum:qꝛ equaliter faciunt hoīeʒ dignū
vita eterna. Quīto quātuʒ ad equalē facilitatē
ad actus ſuos quātum in ip̄is eſt niſi impedian
tur. ¶ Querit᷑ de ꝟtutum iequalitate. Pꝛo quo
eſt notandum ꝙ ꝟtutes ſunt inequales quātuʒ
ad vſum. Sunt eī ꝟtutes ſicut arma:ſʒ ſicut mi
les neſcit equaliter pugnare cū oībꝰ generibus
armoꝝ q hʒ:imo meliꝰ pugnat cū illis armis q̄
frequētius viſitauit. ſic eſt de ꝟtutibꝰ. Secūdo
ſunt inequales quātuʒ ad auctoꝛitatē:qꝛ ſʒ hoc
maioꝛ oībus ꝟtutibꝰ eſt charitas:⁊ quelibet vir
tus pōt eſſe maioꝛ alia ſm aliquā ꝑrogatiuam
quā hʒ vel ſm aliquē effectum. Tertio quātum
ad feruoꝛē: qꝛ vna ꝟtus feruētius opatur alia.
Sciēduʒ ē tñ ꝙ eadē ꝟtus numero nō ē equa
lis:qꝛ ꝟtutes creſcunt pluribꝰ modis. vno mo-
do quantum ad intentionē. Scđo quantum ad
radicationē. Tertio quātuʒ ad potentiā. Quar
to quātuʒ ad maioꝛē expꝛſſionē diuine ſilitudis
Quīto quantū ad diuturnioꝛē ꝑmanentiā. Itē
creſcēte vna ꝟtute creſcunt oēs. Exēplum habe
mus in cithara in qua ſi dʒ eſſe debita ꝓpoꝛtio
ſonoꝝ neceſſe eſt vt qñ vna coꝛda tēditur ꝙ oēs
alie tendantur ne in armonia fiat diſſonantia.
¶ Querit᷑ quare vnꝰ polleat magis q̄ aliꝰ vſus
vnꝰ ꝟtutis. Solu. plures ſunt rōnes. Pꝛima qꝛ
deo ſic placet qui etiā datoꝛ ē ꝟtutis. Scđa rō
eſt natura cōplexionis que magis ē cōſona opi
bus vnius ꝟtutis q̄ operibus alterius. Tertia
ratio eſt viſitatio:qꝛ vnus magis exercitauit ſe
circa vnā virtutem q̄ circa aliā. Quarta rō ē qa
minus impugnatur a vicio cōtrario illi virtuti
Quīta qꝛ maioꝛē habet diſcretionem in operi-
bus vnius ꝟtutis q̄ alteriꝰ. Sexta rō difficul-
tas ſtatus:qꝛ cū de nouo qs ꝯuertit᷑ licet maio
rē charitatē habeat q̄ aliꝰ q diu fuit in charita
te nō eſt tñ ita expeditꝰ ad bene agendum ſicut

alius ꝓpter aliquas pctōꝝ que adhuc inherent
¶ Queritur vtrū magnitudini ſciētie debeat rñ
dere magnitudo virtutis. So. Dicēdum ē ꝙ ſic
pluribꝰ rōnibꝰ. ꝓma rōne diuini exēpli. Johā. i.
plenū gratie ⁊ ꝟitatis. Lu. xxiiij. Potēs in oꝑe
⁊ ſmone. Actu. i. Cepit Jeſus facere ⁊ docere.
ſecunda rōne exempli angelici qui quāto plus
cognoſcūt tāto plꝰ diligūt. Itē rōne exēpli hūa
ni. Math. v. Qui aūt fecerit ⁊ docuerit hic ma-
gnus vocabit᷑ in regno celoꝝ. Itē rōne exēpli
naturalis qm̄ lux ⁊ caloꝛ in ſole ꝓpoꝛtionātur.
Itē rōne obligationis. Luc. xij. Cui plus dimit
titur plus diligit. Itē rōne pene declinationis
Lu. xij. ſeruus ſciēs voluntatem dñi ſui non fa-
ciens plagis vapulabit multis. ¶ Querit᷑ de cō-
nexione virtutū ſcʒ vt qui habet vnā virtutem
habeat oēs. Solu. Dicēdum eſt ꝙ ſic pluribꝰ rō
nibus. Vna eſt largitas dei dātis q nō dat vnā
ſine alia. Alia ratio eſt qꝛ ſicut vnū mēbꝛū indi
get alio ſic ⁊ in ꝟtutibus. Alia rō ē qꝛ ſicut i cy-
thara ſi vna coꝛda defuerit nō eſt armonia ꝑfe-
cta:ita nec in aīa ꝑfecta erit ſpūalis melodia ni
ſi oēs virtutes adſint. Alia rō eſt qꝛ contra ſin
gula vitia ſunt alique virtutes. vñ opʒ oēs hr̄e
virtutes vt omīa vitia impugnātur. vñ ſicut mi
les mundi nō eſt expeditꝰ niſi hēat omnia arma
ita nec miles xp̄i ſi aliqua virtus ſibi defuerit:⁊
ſicut em̄ ſtelle et planete ſꝑ in ſperis ſuis ſunt:
ita virtutes debēt eſſe in aīa. Aīa em̄ eſt vas au
ri oꝛnatū oībus lapidibus ꝑcioſis. i. ꝟtutibus.
Aīa em̄ eſt ſicut oꝛtꝰ nobilis cui nō deeſt decoꝛ
alicuius floꝛis ſeu arboꝛis. Ea q dicta ſunt de cō
nexione virtutū intelligātur de virtutibus gra
tuitꝫ que om̄es quo ad habitus ſunt cōnexe. vi
tia vero nō ſunt cōnexa:ratio eſt: qꝛ vitia ſunt ī
nobis ex operibus noſtris q ſimul nō ſunt: vir-
tutes aūt theologice nō ſunt in nobis ꝑ acqſi-
tionē ſʒ per infuſionē. Alia ratio eſt:qꝛ vitia ſūt
oppoſita adinuicē ſicut auaricia ⁊ pꝛodigalitas
qđ nō eſt ī ꝟtutibꝰ. ¶ Querit᷑ qd dicēdum de cō
mendatione virtutis. ſolu. dicēdum eſt ꝙ vir-
tus ē cōmēdabilis. ꝓmo ex parte cauſe efficien
tis q deus eſt:qꝛ vt ait Aug. ip̄am deus in hoīe
opatur. ſecundo eſt cōmēdabilis ex parte cauſe
materialis in qua eſt. qꝛ nō niſi bonos īhabitat
nō eſt ſic de bonis naturalibus ⁊ foꝛtuitꝫ qꝛ ta-
lia deus pluit ſuꝑ iuſtos ⁊ iniuſtos. Tertio ex ꝑ
te cauſe foꝛmalis: qꝛ virtꝰ eſt decoꝛ ſpūalis. ꝑs.
Ois glīa eius filie regis. Quarto ex parte cauſe
finalis. vñ Augu. Pꝛemiū virtutis ē ip̄e q vir
tutē dedit. Per virtutes eī diſtīgūtur filij dei a
filijs diaboli Jo. xiij. ī hꝯ cognoſcēt hoīeſ qꝛ mei
eſtis diſcipulis dilectionē habueritꝫ adinuicē:
ideo oēs ſcti ſtudebāt virtutibus. Cōmendabi-
lius em̄ eſt ſtudiū virtutis q̄ ſtudiū ſcientie pꝛi
mo rōne exempli qꝛ ſcti ſic fecerunt. Itē rōne
auctoꝛitatis:vñ apo. i. Coꝛin. iiij. c. Nō in ſmo
ne eſt regnuʒ dei ſed in ꝟtute rōne effectus:qꝛ
virtus pctm̄ expellit. ſcientia vero nō rōne oꝛi
ginis:qꝛ virtus a deo infunditur. ſcientia ꝑ ſtu
dium acqritur rōne finis:qꝛ ꝟtutꝫ finis eſt glīa
⁊ nō ſciētie rōne obiecti. qꝛ virtutis obiectum
eſt bonū. ſciētie vero obiectū eſt verū: rōne ma
terie in qua eſt:qꝛ virtus nō eſt [illegible] in filijs di.
ſciētia aūt non ſemꝑ:rōne ſecu[illegible] qꝛ ſecuri
us eſt eſſe bonū q̄ verū. rōne honeſtatis. quia
maioꝛ gloꝛia eſt ſequi deū q̄ Ariſto. rōne vitā-
di malum:qꝛ pꝛimi parētes ſi extendiſſent ma-
nū ad lignū vite ſicut ad lignū ſcientie nō icur-
riſſent tot mala in ſe et in poſteris. virtꝰ em̄ eſt
magne dignitatis cū deum hēat doctoꝛē. iuxta
illđ Math. xi. Diſcite a me qꝛ mitis ſum et hu-
milis coꝛde. Magne ſublimitatis. iuxta illud
Tullij. Virtus vera eſt altiſſimis de fixa radici
bus. Magne iocūditatis ē virtꝰ. vñ in cuſtodiē
dis illis retributio multa. Virtꝰ eſt magne vti
litatis. vnde Boec. nunꝙ ſine pena ſunt vitia
nunꝙ ſine pꝛemio ſunt virtutes. Virtus eſt ma
gne ſecuritatꝫ. vnde Tullius hoc demonſtrat.
Sapiētia eſt vt oīa tua in te poſita eſſe dicas.
¶ Querit᷑ qd dicēduʒ de effectu virtutū. Solu.
Dicendum eſt ꝙ multiplex eſt effectus virtutꝫ
rōnalem illuminat ad cognitionē veri. concupi
ſcibilem excitat ad amoꝛē boni:iraſcibilem cō-
foꝛtat ad deſtationē mali. deo aſſimulat virtus
virtuoſum:pr̄is ꝑ virtutis amoꝛē. filio per vir-
tutis ſplendoꝛē. ſſ. per charitatis feruoꝛeʒ. Vir
tus pꝛeterita mala expellit:ꝑſentia mala impu
gnat. a futuris pꝛeſumit. Virtꝰ dilectū deo ho-
minē efficit:fructū adducit:qꝛ pꝛemiū poſt me-
ritū ⁊c. Sūt em̄ infiniti alij effectꝰ virtutis de
quibꝰ ſupſedeo cauſa bꝛeuitatis. ¶ Querit᷑ đ me
rito ꝟtutū Solu. Dicēdū eſt ꝙ meritū eſt boni
oꝑis efficatia ad obtinēdum id qđ nō hēt vl̄ ad
habēdum iuſtiꝰ qđ habet᷑. vñ per meritū de nō
debito fit debitum vel debitū fit magis debitū
ſicut rex dat equū quē nō meruit miles:ſed per
vſum equi meretur eundē equū iā datuʒ. ¶ Ad
declarationē pꝛemiſſoꝝ eſt ſciēduʒ ꝙ triplex di
ſtinguitur meritū. ſcʒ cōgrui. digni. ⁊ condigni
Meritū cōgrui eſt per qđ diſponit᷑ ſubiectū vt
poſſit recipere grām ſm rōnem diuine iuſticie
Iſtud vocat᷑ diſpoſitio materie:ſcʒ qñ quis fa-
cit qđ in ſe eſt. Meritū digni dicit ydoneitatē
opantis ad aſſequēdū id qđ meret᷑. Meritum
ꝯdigni dicit eq̄litatē meriti ad remūeratōnē dī
co aūt eq̄litatem non ariſmeticā ſeu geometri-
cam. i. non q̄titatis:ſed ꝓpoꝛtionis: ⁊ illud pa-

ter:qꝛ deus ſemꝑ remunerat ſuꝑ meritum ſicut punit circa cōdignum. vnde nō eſt inter ꝑmiū ⁊ meritum eq̄lis q̄ntitas:ſed proportio:qꝛ apud deum nō eſt iuſticia cōmutatiua cum nulli debeat alquid ſed diſtributiua:vocat̄ autē iuſticia cōmutatiua iuſticia fori qua datur vnus panis ꝓ denario:vel vlna pāni ꝓ ſolido. Juſticia vero diſtributiua eſt ꝑncipium quo diſtribuūtur dona ſm ꝓportionem ad merita ⁊ illa eſt apd̄ deū vnde apo. ꝑma ad Cho. iij. Vnuſquiſq; capiet mercedē ſm laborē ſuum. Tunc veniendo ad ꝓpoſitū dicēdū ē ꝙ nullus ſibi merit̄ ꝑma gratiam merito digni vel merito condigni. ſ; tantū modo merito cōgrui. Si mulier exiſtēs in charitate nō pōt alteri mereri primā grāȝ merito cōdigni:ſed merito digni ⁊ merito ꝯgrui vnde ſi alij modi inueniātur ad iſtos tres ſunt reducibiles. Tunc ad illud qd̄ dicebat̄ ꝙ beata ꝟgo meruit portare xp̄m:intelligēdum eſt cōparatiue i. meruit potius portare. i. debuit q̄ alia. Item mali dicunt̄ mereri tēporalia:quia nullū bonū irremuneratum. ſicut nullum malū impunitum ſed illud dicitur improprie:qꝛ opera in mortali facta nō ſunt directe bona cum nō ſint īformata charitate:tñ qꝛ talia opera aliquid boni habent dn̄s īterpretatur ea vt bona ⁊ aliquid dat ꝓ eis. Item peccator aliqñ meretur grām occaſionaliter:qꝛ pauperes interdū optinēt beneſactoribus grām ſuis ꝓcibus quarum precum occaſio fuerunt elemoſyne:tñ ſatis improprie ſumitur meritū qñ dr̄ felix culpa q̄ talē meruit habere redemptorē:qꝛ ibi nō ponitur meruit ꝓ exigebat:q̄uis nullus ſibi mereatur ꝑmā grām ſicut dctm̄ eſt: pōt tñ pctōr ſe habitare ad grām faciēdo qd̄ eſt in ſe:qꝛ nulli taliū grā denegat̄ hoc aūt nō eſt ex merito digni vel cōdigni ſ; cōgrui. Hec cōgruitas multomagis eſt ex p̄te bonitatis dei grām cōferētis q̄ ex p̄te hoīs ſe ad grām habilitantꝪ:qꝛ in ꝑparatōe ad grām ⁊ etiā in infuſione grē h; ſe aīa admodū materie ip̄e vero deus ſicut primū mouens ⁊ efficiēs. Alia rōne p; ꝙ illa cōgruitas eſt magis a deo q̄ ab hoīe: qꝛ hilitatio q̄ ēſt ex parte hoīs ſolūmodo dat locum diuine mīe ꝙ ſalua iuſticia poſſit alicui conferri grā:qꝛ iniuria fieret diuine iuſticie ſi tali daret̄ grā in quo eſſet adhuc obex gratie ſc; peccandi voluntas. Sufficiens igitur habitatio ad grām eſt ſi hō facit qd̄ in ſe eſt. Facere aūt qd̄ in ſe eſt tria cōplectitur. ſ. vt hō actū peccādi ⁊ voluntatē deſerat et conet̄ in bonum vt eſt ſibi poſſibile. Om̄e eñ meritū ⁊ demeritum acq̄ritur in hac vita. Item nō bonum facere ſ; bene facere laudabile eſt: nō eī verbis ſ; aduerſijs meremur. Opa meritoria totaliter ſunt a libero arbi. ſ; ꝑncipalius a gratia:qꝛ gratia opatur ad libe. arbi. ſicut ſeſſor equi dirigit equū ita gratia dirigit libe. arbit̄. in exercitio virtutum:ꝑ nos eī malū facere poſſumꝰ ſ; nō bonum ad efficaciā merēdi tria valēt: ꝑmū ē difficltas opis qd̄ p; ī martyrio. ſcd̄o ꝓmptitudo voluntatꝪ vñ Apo. ij. ad Cor. ix. Hilarē datorē diligit d̄s tertium magnitudo charitatis. ipſa eñ charitas eſt pōdus ſanctuarij ſm quod om̄ia q̄ ī templo erant ponderabātur. Item ad hoc ꝙ aliqd̄ opus ſit meritorium tria requirūtur. primū ꝙ ip̄m opus fiat in charitate:qꝛ opa q̄ fiunt extra charitatē mortua ſunt ſicut carbo extinctus ſm ꝙ fiat ex charitate. multa eñ fiunt in charitate q̄ tñ nō ſunt meritoria ex eo ꝙ nō fiunt ex charitate. i. nō fiunt ad finē debitū. tertium ē ꝙ ip̄m opus ſit referibile ad deū hoc ideo dico qꝛ mala nō pñt bona intētione fieri. aliqñ ſeq̄ret̄ abſurditas. ſ. ꝙ idē opus eſſet meritorium ⁊ demeritorium. Ex p̄te eī hoīs in merito tria attēdunt̄. ſ. ſubiectū qd̄ eſt in aīa libe. arbi. intentio ſiue finis. His reſpōdent tria ex p̄te dei. ſ. grā: virtus ⁊ charitas. Gratia eñ reddit ſubiectum deo gratum virtꝰ habilitat libe. arbi. Charitas intentōem dirigit ad finē debitum. Breuit̄ dicēdum eſt ꝙ nō meremur ſiue demeremur ſine vſu rōnis ⁊ libe. arbi. Dicit eī phs. Natura neq; boni neq; mali ſumus inuiti:qꝛ. di. btūs Augu. Nemo inuitꝰ benefacit:⁊ ſi bonū eſt qd̄ facit q̄cquid eñ nō habet vſum rōnis ⁊ lebe. arbi. in eo nō eſt meritū vel demeritum ſicut ſunt infātes dormiētes inſani ⁊ aīalia bruta:qꝛ meritū vl̄ demeritum circa finē actionū attēditur. idō nota regulas de illa materia. Ex fine dr̄ actꝰ bonus ⁊ malus:malus actꝰ nō fit ex fine bonꝰ:vna intentio multos actus informat vt ſi aliq̄s intendat dare vnū ſolidū ꝓ deo:ita ꝙ quotidie vnū denariū dat:ſi q̄nq; ſui obliuiſcit̄ ⁊ nō refert donationē alicuiꝰ vel aliquoꝝ denarioꝝ. tñ donatio eſt meritoria ꝓpt̄ primā intētionē finē ſub fine poterit quis ponere:verbigratia. Aliq̄s intendit ire ad forū ⁊ hoc intēdit vt emat medicias ad hoc emit eas vt curet̄ ab infirmitate:ad hoc curari deſiderat vt deo meliꝰ ſuiat:ꝑcedētes voluntates ſunt oēs meritorie ꝓpt̄ iſtā vltimā:idō ſm vltimum finē omēs precedentes volūtates iudicātur bone vel male:tñ diuerſi fines nō ſūt faciendi quoꝝ vnus non ſit ad aliū referibilis. verbigratia. Aliquis intēdit ire ad domū et ad hoc vadit vt luxuriet̄ ad hoc vult luxuriari vt ſanior ſit ad hoc vult eſſe ſanus vt deo ſuiat. Iſte finis vltimus illam voluntatem que eſt luxuriari non informat ſed potius deformat. quia vna intentio ꝑuerſa plures difformat voluntates.

Nota ꝙ actio carnalis pōt referri ad finē tꝑale dūmodo poſtmodū referat̄ ad deū. Actio autē ſpūalis vt ꝑdicatio nō pōt referri ad finē tēporalē:etiā ſi illd̄ tꝑale referat̄ ad deū:⁊ hoc eſt ꝙ dicit augu. Debemꝰ mādúcare vt euāgelizemus nō euāgelizare vt māducemꝰ. Si aūt in actionibꝰ finis ꝓrimꝰ ponatur deꝰ ⁊ finis vltimꝰ tꝑale ꝑuerciſſimū eſt. Bñ aūt l; ꝯſtituere duos fines. ſ. tꝑalem vt ſit ꝑmus ⁊ eternū vt ſit finis vltimꝰ. Opa bōa meritoria tria ſunt. ſ. vite eterne augmēti gratie remiſſionis pene. Primū. ſ. premiū ſubſtātiale vite eterne rñdet radici opis. ſ. charitati ꝑmiū accidētale rñdet generi opis ſicut eſt augmētū grē:qꝛ opibꝰ excellentibꝰ ⁊ opibꝰ ſuperogatōis meremur magꝪ augmentū grē q̄ alijs opibꝰ. Remiſſio autē pene rñdet penalitati opis. Naȝ opa que magis ſunt penalia magꝪ ſunt meritoria remiſſionis pene. Nota igit̄ ꝙ l; tota vis merēdi vitā eternā ⁊ ēt alia ꝯſiſtat ī charitate nō tñ totꝰ effectꝰ:qꝛ merēdi effectꝰ ꝯſiſtit etiā penes magnitudinē opis: ſicut p; in merito remiſſionis pene qd̄ nō ſolū conſiſtit in charitate ſed etiā in opibꝰ penalibꝰ. Et huiꝰ exēplum habemꝰ ī xp̄o q̄ meruit nobis apertionē ianue ꝑadiſi cū effectu. Hoc autē meritū nō erat ſolū in charitate:ſ; ī charitate ⁊ excellētia operis. i. in ſua paſſiōe ⁊c̄. Virtutes ſm Macrobiū q̄nq; dicunt̄ pollitice: qñ ꝟ purgatorie:q̄nq; purgati animi:q̄nq; exēplares. Pollitice dicunt̄ ſ; ꝙ regūt vitā humanam quo ad opa exteriora ⁊ ſm ꝙ pugnāt ꝯtra vicia. Purgatorie dicunt̄ ſm ꝙ ſunt iā ī victoria vicioꝝ et reſpiciunt ꝑtim īteriora ⁊ ꝑtim exteriora. Purgati animi dicunt̄ qñ iā deuictꝪ vitijs poſſeſſor ꝟtutum q̄ſcit raro inſurgētibꝰ motibꝰ primis. Exēplares ſunt ſeu dicunt̄ q̄ in mēte diuina cōſiſtunt. Nā ydee ꝟtutum ī deo ſunt ⁊ ip̄e deus oīm reꝝ eſt exēplar. Breuiter circa ꝟtutes eſt notādū ꝙ ſunt ſeptē. tres theolo. ſ. fides:ſpes ⁊ charitas. ⁊ q̄ttuor cardinales. ſ. tꝑantia:fortitudo:prudentia:⁊ iuſticia. Et l; ꝟtutes ſint gratuite ꝑ informentē grām. pñt autē īformes fieri ꝑ culpā. ⁊ iteꝝ informari ꝑ pniām adueniēte grā q̄ eſt habituū origo finis ⁊ forma. De hac lege ſola charitas excipit̄ q̄ informis eē nō poterit ſicut cetere ꝟtutes cum ip̄a ſit ꝟtutū forma nā cum hitus aliaꝝ ꝟtutum habent̄ ſine grā et charitate in q̄bꝰ ꝯſiſtit vita ꝟtutū tunc ſunt informes. cū aūt grā ſuꝑuenerit tūc formātur et decorātur ac deo fiunt acceptabiles. vñ ꝟtutes formate ſunt ſicut colores in luce. īformes ſunt ſicut colores in tenebris. Itē drīa eſt inter ꝟtutes dona ꝑcepta fructꝰ ⁊ btītudines: qꝛ ꝟtutes potētias diſponūt. ꝑcepta opa reſpiciunt. ī dōa opibus facultatē addunt fructꝰ guſtui ſaporem ſpūalem apponunt btītudines ꝑmiū ſumme patrie cōiungūt ⁊c̄. Drīa ꝟtutū theologicaꝝ ⁊ cardinaliū hec ē:qꝛ ꝟtutes theologice mouēt in finē ⁊ ordināt aīaȝ ad finē ſupremū. Cardinales mouēt circa ea q̄ ſunt ad finē. Alia drīa eſt:q̄a ꝟtutum theologicaꝝ finis eſt deꝰ ⁊ nō obiectū ꝓprie. Itē ꝟtutes theologice habētur ꝑ infuſionē:cardīales ꝑ acq̄ſitionē. Item ꝟtutes theologice attenduntur q̄ntum ad actus interiores cardinales q̄ntū ad opera exteriora. Item theologice non habentur ſine donis. cardinales vero ſine donis haberi poſſunt. Itē ꝟtutes theologice ſunt directiue actuū in deū:cardīales vō ſunt directiue actuum in ꝓximū. Itē ī theologicis ſic eſt ꝙ habitꝰ generat actꝰ ⁊c̄. ſic aūt nō eſt in cardinalibꝰ. Alia q̄ntum ad p̄tē ſuꝑiorē in qua ꝯſiſtit imago trinitatꝪ rectificari h; ꝑ tres ꝟtutes theologicas. vñ ſicut imago trinitatꝪ cōſiſtit ī trinitatē ꝑſonaꝝ ꝯ vitate eſſentie ſic imago recreatōis ꝯſiſtit in trinitate habituū cum veritate grē. Per hos autē tres hitus virtutū aīa fert̄ in ſummā trinitatē ſm tria appropriata tribꝰ ꝑſonis. Itē ꝙ fides dirigit ī ſumme verū credēdo ⁊ aſſentiēdo. Spes vō in ſumme arduum imitādo ⁊ expectando. Charitas aūt ī ſūme bonū deſiderādo ⁊ amādo. Virtutes theologice differt̄ inter ſe multiplr̄. ꝑmo ſm actꝰ proprios. Nā fides facit deo aſſentire: ſpes deo cōfiderare:charitas facit deū diligere. Scd̄o differūt rōne ſubiecti. Nā fides ē in rōnali. ſpes ī iraſcibili:charitas ī ꝯcupiſcibili:⁊ ambe ſunt in volūtate q̄ ꝓpter ſilitudīeȝ actuū accipit nomē haꝝ potētiaꝝ. Tertio differt̄ rōne obiecti. nā fides eſt circa veꝝ:ſpes circa arduū: charitas circa bonū. Quarto rōne effectus. Nā fides in preſenti dum ſequit̄:ſpes vſq; in celū cōmittat̄:charitas ꝑenniter āplexat̄. Quīto dr̄nt rōne finis: qꝛ ꝑ fidē cognoſcit̄ deꝰ vt ꝟitas: per ſpē habet̄ vt eternitas:per charitatem diligit̄ vt bonitas Fide cognoſcimus ſuꝑmum finē ſiue ſummum bonū eſſe bonū ſe cōicās:ex qua cognitiōe due affectōes oriunt̄. ſ. ſpes ex eo ꝙ cognoſcit̄ liberaliſſimꝰ bona ſua cōicando:⁊ deſiderium ex eo ꝙ cognoſcitur eē bonū quo nihil meliꝰ pōt deſiderari. Vita eñ hoīs abſq; lumīe fidei vacua eſt ⁊ neſciēs quo tendat. Job. xij. Qui ambulat in tenebris neſcit quo vadat.

¶ Sequitur de fide.

VEra fides credit que nō
videt his ⁊ obedit
De qua ꝑſcripſi cur hic
plus non tibi ſcripſi

tet:q̃ deus ſemp̃ remunerat ſup̃ meritum ſicut
punit circa cõdignum. vnde nõ eſt inter p̃miũ
⁊ meritum eq̃lis q̃ntitas:ſed proportio:q̃ apud
deum nõ eſt iuſticia cõmutatiua cum nulli de-
beat alquid ſed diſtributiua:vocat̃ autẽ iuſticia
cõmutatiua iuſticia fori qua datur vnus panis
ꝓ denario:vel vlna pãni ꝓ ſolido. Juſticia vero
diſtributiua eſt p̃ncipium quo diſtribuũtur do-
na ſm ꝓportionem ad merita ⁊ illa eſt apd̃ deũ
vnde apo. p̃ma ad Corin.iij. Vnuſquiſq; capi-
et mercedẽ ſm laborẽ ſuum. Tunc veniendo ad
ꝓpoſitũ dicẽdũ ẽ q̃ nullus ſibi merit̃ p̃ma gra
tiam merito digni vel merito condigni. ſ; tantũ
modo merito cõgrui. Si mulier exiſtẽs in cha
rittate nõ põt alteri mereri primã grã; merito
cõdigni:ſed merito digni ⁊ merito ꝯgrui vnde
ſi alij modi inueniãtur ad iſtos tres ſunt redu-
cibiles. Tunc ad illud qñ dicebat̃ q̃ beata v̾go
meruit portare xp̃m:intelligẽdum eſt cõparatiue
i. meruit potius portare. i. debuit q̃ alia. Jtem
mali dicunt̃ mereri tẽporalia:quia nullũ bonu;
irremuneratum. ſicut nullum malũ impunitum
ſed illud dicitur improprie:q̃ opera in mortali
facta nõ ſunt directe bona cum nõ ſint īforma-
ta charitate:tñ q̃ talia opera aliquid boni ha-
bent dñs iterpretatur ea vt bona ⁊ aliquid dat
ꝓ eis. Jtem peccator aliqñ meretur grãm occa
ſionaliter:q̃ pauperes interdũ optinẽt benefa
ctoribus grãm ſuis p̃cibus quarum precum oc-
caſio fuerunt elemoſyne:tñ ſatis iproprie ſumi
tur meritu; qñ d̾r felix culpa q̃ talẽ meruit habe
re redemptorẽ:q̃ ibi nõ ponitur meruit ꝓ exi-
gebat: q̃uis nullus ſibi mereatur p̃mã grãm ſi-
cut dictũ eſt: põt tñ pctõr ſe habitare ad grãm
faciẽdo qd̃ eſt in ſe:q̃ nulli taliu; grã denegat̃
hoc aũt nõ eſt ex merito digni vel cõdigni ſ; cõ
grui. Hec cõgruitas multomagis eſt ex p̃te bo
nitatis dei grãm cõferẽtis q̃ ex p̃te hoĩs ſe ad
grãm habilitant̃:q̃ in p̃paratõe ad grãm ⁊ etiã
in infuſione grẽ h; ſe aĩa admodũ materie ip̃e
vero deus ſicut primu; mouens ⁊ efficiẽs. Alia
rõne p̃t; q̃ illa cõgruitas eſt magis a deo q̃ ab
hoĩe: q̃ hilitatio q̃ ẽſt ex parte hoĩs ſolũmodo
dat locum diuine mĩe q̃ ſalua iuſticia poſſit ali
cui conferri grã:q̃ iniuria fieret diuine iuſticie
ſi tali daret̃ grã in quo eſſet adhuc obex gratie
ſc; peccandi voluntas. Sufficiens igitur habi-
tatio ad grãm eſt ſi hõ facit qd̃ in ſe eſt. Facere
aũt qd̃ in ſe eſt tria cõplectitur. ſ. vt hõ actũ pec
cãdi ⁊ voluntatẽ deſerat et conet̃ in bonum vt
eſt ſibi poſſibile. Omẽ eñ meritũ ⁊ demeritum
acq̃ritur in hac vita. Jtem nõ bonum facere ſ;
bene facere laudabile eſt: nõ eĩ verbis ſ; aduer
bijs meremur. Op̃a meritoria totaliter ſunt a li
bero arbi. ſ; p̃ncipalius a gratia:q̃ gratia op̃a
tur ad libe. arbi. ſicut ſeſſor equi dirigit equũ
ita gratia dirigit libe. arbit̃. in exercitio virtu-
tum:p̃ nos eĩ malũ facere poſſum⁹ ſ; nõ bonum
ad efficaciã merẽdi tria valẽt: p̃mũ ẽ difficltas
op̃is qd̃ p; ĩ martyrio. ſc̃do ꝓmptitudo volũtat̃
vñ Apo. ij. ad Cor. ix. Hilare; datorẽ diligit d̾s
tertium magnitudo charitatis. ipſa eñ chari-
tas eſt põdus ſanctuarij ſm quod oĩa q̃ ĩ tem
plo erant ponderabãtur. Jtem ad hoc q̃ aliqd̃
opus ſit meritorium tria requirũtur. primu; q̃
ip̃m opus fiat in charitate:q̃ op̃a q̃ faciunt ex-
tra charitatẽ mortua ſunt ſicut carbo extictus
ſm q̃ fiat ex charitate. multa eñ fiunt in chari
tate q̃ tñ nõ ſunt meritoria ex eo q̃ nõ fiunt ex
charitate. i. nõ fiunt ad finẽ debitũ. tertium ẽ q̃
ip̃m opus ſit referibile ad deũ hoc ideo dico q̃
mala nõ p̃nt bona intẽtione fieri. aliq̃n ſeq̃ret̃
abſurditas. ſ. q̃ idẽ opus eſſet meritorium ⁊ de-
meritorium. Ex p̃te eĩ hoĩs in merito tria attẽ-
dunt̃. ſ. ſubiectũ qd̃ eſt in aĩa libe. arbi. intentio
ſiue finis. His reſpõdent tria ex p̃te dei. ſ. grã:
virtus ⁊ charitas. Gratia eñ reddit ſubiectum
deo gratum virt⁹ habilitat libe. arbi. Charitas
intentõem dirigit ad finẽ debitum. Breuit̃ di
cẽdum eſt q̃ nõ meremur ſiue demeremur ſine
vſu rõnis ⁊ libe. arbi. Dicit eĩ p̃hs. Natura neq;
boni neq; mali ſumus inuiti:q̃. di. btũs Augu.
Nemo inuit⁹ benefacit:⁊ ſi bonũ eſt qd̃ facit q̃c
quid eñ nõ habet vſum rõnis ⁊ lebe. arbi. in eo
nõ eſt meritũ vel demeritum ſicut ſunt infãtes
dormiẽtes inſani ⁊ aĩalia bruta:q̃ meritũ vl̾ de
meritum circa finẽ actionũ attẽditur. idõ nota
regulas de illa materia. Ex fine d̾r act⁹ bonus ⁊
malus: malus act⁹ nõ ſit ex fine bon⁹: vna inten
tio multos actus informat vt ſi aliq̃s intendat
dare vnũ ſolidu; ꝓ deo:ita q̃ quotidie vnũ de-
nariũ dat: ſi q̃nq; ſui obliuiſcit̃ ⁊ nõ refert dona
tionẽ alicui⁹ vel aliquoꝝ denarioꝝ. tñ donatio
eſt meritoria ꝓpt̃ primã intẽtionẽ finẽ ſub fine
poterit quis ponere:verbigratia. Aliq̃s inten-
dit ire ad foru; ⁊ hoc intẽdit vt emat medicias
ad hoc emit eas vt curet̃ ab infirmitate:ad hoc
curari deſiderat vt deo meli⁹ ſuiat: p̃cedẽtes vo
luntates ſunt oẽs meritorie ꝓpt̃ iſtã vltimã: idõ
ſm vltimum finẽ omẽs precedentes volũtates
iudicãtur bone vel male:tñ diuerſi fines nõ ſũt
faciendi quoꝝ vnus non ſit ad aliũ referibilis.
verbigratia. Aliquis intẽdit ire ad domũ et ad
hoc vadit vt luxuriet̃ ad hoc vult luxuriari vt ſa
nior ſit ad hoc vult eſſe ſanus vt deo ſuiat. Jſte
finis vltimus illam voluntatem que eſt luxuria
ri non informat ſed potius deformat. quia vna
intentio p̾uerſa plures difformat voluntates.

Nota q̃ actio carnalis põt referri ad fine; tp̃a
lẽ dũmodo poſtmodũ referat̃ ad deũ. Actio au
tẽ ſpũalis vt p̃dicatio nõ põt referri ad finẽ tẽ-
poralẽ: etiã ſi illd̃ tp̃ale referat̃ ad deũ:⁊ hoc eſt
q̃ dicit augu. Debem⁹ mãducare vt euãgelize-
mus nõ euãgelizare vt mãducem⁹. Si aũt in a-
ctionib⁹ finis ꝓrim⁹ ponatur de⁹ ⁊ finis vltim⁹
tp̃ale p̾uerciſſimũ eſt. Bñ aũt l; ꝯſtituere du-
os fines. ſ. tp̃alem vt ſit p̃mus ⁊ eternũ vt ſit fi-
nis vltim⁹. Op̃a bõa meritoria tria ſunt. ſ. vite
eterne augmẽti gratie remiſſionis pene. Pri-
mũ. ſ. premiu; ſubſtãtiale vite eterne rñdet ra-
dici op̃is. ſ. charitati p̃miũ accidẽtale rñdet ge-
neri op̃is ſicut eſt augmẽtu; grẽ:q̃ op̃ib⁹ excel
lentib⁹ ⁊ op̃ib⁹ ſuperogatõis meremur mag̃ au
gmentũ grẽ q̃ alijs op̃ib⁹. Remiſſio autẽ pene
rñdet penalitati op̃is. Na; op̃a que magis ſunt
penalia mag̃ ſunt meritoria remiſſionis pene.
Nota igit̃ q̃ l; tota vis merẽdi vitã eternã ⁊ ẽt
alia ꝯſiſtat ĩ charitate nõ tñ tot⁹ effect⁹:q̃ merẽ
di effect⁹ ꝯſiſtit etiã penes magnitudinẽ op̃is:
ſicut p̃; in merito remiſſionis pene qd̃ nõ ſolũ
conſiſtit in charitate ſed etiã in op̃ib⁹ penalib⁹.
Et hui⁹ exẽplum habem⁹ ĩ xp̃o q̃ meruit nobis
ap̃tionẽ ianue p̃adiſi cũ effectu. Hoc autẽ meri
tu; nõ erat ſolu; in charitate:ſ; ĩ charitate ⁊ ex
cellẽtia operis. i. in ſua paſſiõe ⁊c̃. Virtutes ſm
Macrobiu; q̃nq; dicunt̃ pollitice: qñ ꝑ purga
torie: q̃nq; purgati animi: q̃nq; exẽplares. Pol-
litice dicunt̃ ſ; q̃ regũt vitã humanam quo ad
op̃a exteriora ⁊ ſm q̃ pugnãt ꝯtra vicia. Pur-
gatorie dicunt̃ ſm q̃ ſunt iã ĩ victoria vicioꝝ et
reſpiciunt p̃tim ĩteriora ⁊ p̃tim exteriora. Pur
gati animi dicunt̃ qñ iã deuict̃ vitijs poſſeſſor
v̾tutum q̃eſcit raro inſurgẽtib⁹ motib⁹ primis.
Exẽplares ſunt ſeu dicunt̃ q̃ in mẽte diuina cõ
ſiſtunt. Nã ydee v̾tutum ĩ deo ſunt ⁊ ip̃e deus
oĩm reꝝ eſt exẽplar. Breuiter circa v̾tutes eſt
notãdu; q̃ ſunt ſeptẽ. tres theolo. ſ. fides: ſpes
⁊ charitas. ⁊ q̃ttuor cardinales. ſ. t̃pantia: forti-
tudo: prudentia: ⁊ iuſticia. Et l; v̾tutes ſint gra-
tuite p̃ informentẽ grãm. p̃nt autẽ iformes fie-
ri p̃ culpã. ⁊ iteꝝ informari p̃ pñiam adueniẽte
grã q̃ eſt habituũ origo ſiuis ⁊ forma. De hac le
ge ſola charitas excipit̃ q̃ informis eẽ nõ pote-
rit ſicut cetere v̾tutes cum ip̃a ſit v̾tutu; forma
nã cum hr̃tus aliaꝝ v̾tutum habent̃ ſine grã et
charitate in q̃b⁹ ꝯſiſtit vita v̾tutu; tunc ſunt in
formes. cu; aũt grã ſup̾uenerit tũc formãtur et
decorãtur ac deo ſiunt acceptabiles. vñ v̾tutes
formate ſunt ſicut colores in luce. iformes ſunt
ſicut colores in tenebris. Jtẽ dr̃ia eſt inter v̾tu-
tes dona p̃cepta fruct⁹ ⁊ btĩtudines: q̃ v̾tutes
potẽtias diſponũt. p̃cepta op̃a reſpiciunt. ĩ dõa
op̃ibus facultatẽ addunt fruct⁹ guſtui ſaporem
ſpũalem apponunt btĩtudines p̃miũ ſumme pa
trie cõiungũt ⁊c̃. Dr̃ia v̾tutũ theologicaꝝ ⁊ car
dinaliũ hec ẽ:q̃ v̾tutes theologice mouẽt in fi
nẽ ⁊ ordinãt aĩa; ad finẽ ſupremũ. Cardinales
mouẽt circa ea q̃ ſunt ad fine;. Alia dr̃ia eſt: q̃a
v̾tutum theologicaꝝ finis eſt de⁹ ⁊ nõ obiectũ
ꝓprie. Jtẽ v̾tutes theologice habẽtur p̃ infuſi
onẽ: cardĩales p̃ acq̃ſitionẽ. Jtem v̾tutes theo-
logice attenduntur q̃ntum ad actus interiores
cardinales q̃ntu; ad opera exteriora. Jtem the-
ologice non habentur ſine donis. cardinales ve
ro ſine donis haberi poſſunt. Jtẽ v̾tutes theo-
logice ſunt directiue actuũ in deũ: cardĩales v̾o
ſunt directiue actuum in ꝓximu;. Jtẽ ĩ theolo
gicis ſic eſt q̃ habit⁹ generat act⁹ ⁊c̃. ſic aũt nõ
eſt in cardinalib⁹. Aĩa q̃ntum ad p̃tẽ ſup̃iorẽ in
qua ꝯſiſtit imago trinitat̃ rectificari h; p̃ tres
v̾tutes theologicas. vñ ſicut imago trinitat̃ cõ
ſiſtit ĩ trinitatẽ p̃ſonaꝝ ⁊ v̾itate eſſentie ſic ima
go recreatõis ꝯſiſtit in trinitate habituu; cum
veritate grẽ. Per hos autẽ tres hr̃tus virtutu;
aĩa fert̃ in ſummã trinitatẽ ſm tria appropria-
ta trib⁹ p̃ſonis. Jtẽ q̃ fides dirigit ĩ ſumme ve
rũ credẽdo ⁊ aſſentiẽdo. Spes v̾o in ſumme ar
duum imitãdo ⁊ expectando. Charitas aũt ĩ ſũ
me bonũ deſiderãdo ⁊ amãdo. Virtutes theo-
gice differt̃ inter ſe multipl̃r. p̃mo ſm act⁹ pro-
prios. Nã fides facit deo aſſentire: ſpes deo cõ
ſiderare: charitas facit deũ diligere. Sc̃do dif-
ferũt rõne ſubiecti. Nã fides ẽ in rõnali. ſpes ĩ
iraſcibili: charitas ĩ ꝯcupiſcibili: ⁊ ambe ſunt in
volũtate q̃ ꝓpter ſiſitudĩe; actuũ accipit nomẽ
haꝝ potẽtiaꝝ. Tertio differt̃ rõne obiecti. nã fi
des eſt circa veꝝ: ſpes circa arduũ: charitas cir
ca bonũ. Quarto rõne effectus. Nã fides in pre
ſenti dum ſequit̃: ſpes vſq; in celũ cõmittat̃: cha
ritas penuiter ãplexat̃. Quĩto dr̃nt rõne finis:
q̃ p̃ fidẽ cognoſcit̃ de⁹ vt v̾itas: per ſpe; habet̃
vt eternitas: per charitatem diligit̃ vt bonitas
Fide cognoſcimus ſup̃mum finẽ ſiue ſummum
bonũ eſſe bonũ ſe cõicãs: ex qua cognitiõe due
affectões oriunt̃. ſ. ſpes ex eo q̃ cognoſcit̃ libe-
raliſſim⁹ bona ſua cõicando: ⁊ deſiderium ex eo
q̃ cognoſcitur eẽ bonu; quo nihil meli⁹ põt de
ſiderari. Vita eñ hoĩs abſq; lumĩe fidei vacua
eſt ⁊ neſciẽs quo tendat. Job. x ij. Qui ambulat
in tenebris neſcit quo vadat.

¶ Sequitur de fide.

VEra fides credit que nõ
videt his ⁊ obedit
De qua p̃ſcripſi cur hic
plus non tibi ſcripſi

In iſta parte auc. noſter determinat de
vnaquaqȝ virtutum in ſpāli. ⁊ ꝓmo de
fide aliqualiter ſe excuſando ex eo ꝙ ī
principio iſtiꝰ li. de ea ſufficiēter tracta
uit: tñ ne videretur nimis crude reſilire mate-
ria ītēdit de fide aliqua dicere q̄ ꝓpter iſtū tex-
tum omiſi in ꝓncipio libri declarare. Et primo
ꝙ fides eſt ſubſtātia rex ſperandaꝝ argumētū
nō apparētiū ⁊c. Ad Heb. xi. Augu. ſic diffinit
Fides eſt illuminatio mētis ad ſummā ỽitatē:
⁊ ideo lux infuſa deſup eſt ꝓncipalis cā ꝙ intel
lectus cōſentiat firme in ea que ſunt fidei. vnd̄
glo. ſup illd̄ Math. ix. Credo dñe adiuua crude
litatē meā ⁊c̄. dicit crudelitas noſtra infirma ē
niſi ſit innixa dei adiutorio. Fides dr̄ mltiplicit̄
vno modo habitus informatꝰ charitate illumi-
nās mentē ad credendum actuum. Fide purifi
cans corda eoꝝ. Fides alio modo eſt qualitas i
formis. Ja. ij. Fides ſine opibꝰ mortua ē. ⁊. i. ad
Coꝝ. xiij. Alio mō idē eſt qd̄ motꝰ fidei. Augu.
Fides eſt credere qd̄ nō vides. alio modo idem
eſt ꝙ facultas reddendi. Mat. viij. Nō inueni
tm̄ fidē in iſrael. Alio mōidē eſt qd̄ deuotio fi-
dei. Math. xv. O mulier magna ē fides tua ⁊c̄.
Nota ſm glo. ſup illud. ij. ad Coꝝ. iij. Nō ꝙ ſuf-
ficientes ſimus cogitare aliq̄d a nobis ⁊c. ꝙ co
gitare eſt initium fidei aſſentire aūt ſumme ve
ritati ꝓpter ſe ⁊ ſup oīa eſt eiꝰ complementuȝ.
¶ Queritur vtꝝ fides in patria euacuet̄. Solu.
Dicendum eſt ꝙ ſic. vñ apo. i. ad Coꝝ. xiij. Cū ve
nerit qd̄ ꝑfectum eſt euacuabitur qd̄ ex ꝑte ē: ſȝ
fides eſt ex ꝑte cum ſit ꝑ ſpeculum ī enigma ꝑte
ergo. Sicut in alia ſcīa quedā ſunt añcedētia vt
ſuppōnēs. q̄dam ſequētia vt ꝯcluſiones. quedaȝ
ſunt media vt ꝓpoſitōes ꝓbātes: ita in doctrīa
fidei q̄dam ſunt ad modū ſuppoſitionum vt vni
uerſalia q̄ añcedūt articl'os. ſ. ꝙ ſcꝑtura tradita
expoſita ſit īſpiratiōe. ſſ. ⁊ hmōi q̄dā ſūt ad mo-
dum cōcluſionum vt ea q̄ ad mores ꝑtinēt. ſ. for
nicationem eſſe mortale pctm̄ ⁊ hmōi. q̄dam ad
modum ꝓpōnum vt ſunt articuli fidei. Quāuis
em̄ fides rōnibus firmetur tñ nec talibꝰ nec ex
perimento ſenſibili dȝ q̄s credere ꝯ fideȝ: ſicut
pȝ in eucbariſtia vbi ⁊ viſus ⁊ guſtus ⁊ tactus ⁊
olofactus dicunt eſſe panē ⁊ vinuȝ: ſed fides di
cit eſſe corpꝰ ⁊ ſanguinē dñi. vñ. h. Aug. Quod
intelligimꝰ debemꝰ rōni. qd̄ credimꝰ debemus
auctoritati. qd̄ opinamur debemꝰ errori. Nota
ꝙ duplex eſt cognitio de deo. ſ. naturalis ⁊ acci
dētalis. naturalis cognitio eſt duplex. ſ. añ pec-
catum qua hō cognoſcebat deuȝ a ꝑte in creatu
ris. Itē poſt pctm̄ ⁊ hoc per ſpeculuȝ ī enigma-
te. Accidētalis cognitio eſt triplex. pria ē acq̄ſi
ta per rōnes naturales quā habēt phī ⁊ dr̄ ſcīa.

ſcd̄a eſt q̄ habet̄ teſtimonijs ſcripturarū ⁊ mira
culoꝝ: ⁊ hec cognitio dicitur fides īformis. ter
tia cognitio ē q̄ habetur ꝑ infuſionē gratie gra
tum faciētis. ⁊ hec dr̄ fides formata ⁊ ꝑ talē co-
gnitionē aſſentit aīa prime veritati ꝓpter ſe et
ſup oīa. vñ adueniente ea pereunt om̄s alie co-
gnitiones accidētales ad minꝰ quo ad actuȝ. cū
em̄ alie cognitōes veniunt in aīa: tunc fides tā
ꝙ velocior ꝓoccupat motꝰ oīm. cū em̄ fides ſit
de nō apparētibꝰ ⁊ difficile ſit occulta credere.
neceſſaria ſunt duo ad hoc vt firmiter credatur
veritas. Primū illuſtratio ỽitatis aīam eleuās
Scd̄m rectificatio auctoritatis aīam firmans
quoꝝ primuȝ ē per fidē. ſcd̄m ꝑ ſcripturā auten
ticā ⁊ ꝑ. ſſ. editā. Auctoritas ergo ꝓbet fulcimē
tuȝ fidei ⁊ fides aſſentit auctoritati vtrūqȝ em̄
ꝑ xp̄m eſt ꝓpter qd̄ ⁊ ſplēdor ⁊ ỽbuȝ dr̄: q: men
tem ꝑ fidē illumiat ⁊ ỽitatē ꝑ doctrinā oſtēdit
fundamentuȝ fidei edificāt quidā auꝝ ꝯtēpla-
tionis: q: q̄ ꝯtemplant̄ ſine fide quaſi q̄ nititur
videre ſolē ſine oculis quidā argentū ꝓdicatio
nis: q: qui ꝓdicat ſine fide nō loquitur fidelem
ſermonē ⁊c. Quidā lapides ꝓcioſos bonoꝝ ope
rum: q: q̄ opatur bonum ſine fide eſt ſicut q̄ fa-
cit ſtructurā ſuper arenā. q̄dā edificat ligna. ſ.
amorē ardentiorē tꝑalium. Alij fenuȝ. i. fimuȝ
delectationuȝ carnaliuȝ. Alij ſtipulā ſcȝ occio-
ſoꝝ ỽboꝝ ⁊ opeꝝ infirmoꝝ. Fides em̄ hȝ quoſ-
dā effectꝰ eſſentiales ⁊ ꝓncipales: vt eſt facere
filios dei facere ſimiles deo ⁊ purgare aīam a
tenebris peccati ſiue infidelitatis. ⁊ iſti effectꝰ
ſunt a deo. Alios hȝ effectꝰ voluntarios ⁊ ſecū-
darios vt eſt credere ⁊ dirigere opera aliarum
virtutum ⁊ imperare omibus ſuo mō: ⁊ iſti effe
ctus ſunt a libero arbitrio.

¶ Sequitur de ſpe.

Eternaȝ ſpectat vitam ſpes
et meritis ſtat
In domino fixa ſecus eſt ꝓ-
ſumptio dicta
Spnit terrena ſpes celi ſpe
rat amena
Egris ſolamē tribulat' dare reuelamē
Non ī diuitijs ꝓprijs ſperes vel amic'
In domīo ſpera q̄ donat gaudia vera:
Qui vult ꝓdeſſe ſperanti neſcit abeſſe.
Debet q̄ſqȝ fore cū ſpe ſimul atqȝ timore
Ut ñ diffidat peccās nimiū neqȝ fidat

In iſta parte auc. noſter determinat de
ſpe. ¶ Pro cuiꝰ declaratōe eſt ꝓmitten
dum ꝙ ſm magi. ſenten. Spes eſt cer-

ta expectatio future beatitudinis ex dei gr̄a et
meritis proprijs ꝓueniēs. ⁊ ſumit̄ hic ſpes ſm
ſummā virtutū ꝓ motu virtutis. In hac diffini
tione nō ſumitur certitudo demōſtratiōis in q̄
plene vni perfecti conſentit̄: ſed certitudo opi-
nionis qua vni ꝑti conſentit̄: q: ratione ꝓbari
videtur nec tñ oīno ſed cum formidine. Huius
autem expectatiōis cauſa ꝓncipalis eſt dei gr̄a
⁊ nō noſtra merita: q: opera noſtra nō ſunt me-
ritoria niſi ex dei gr̄a ſiue meritis tñ ſperare ali
quid nō eſt ſpes ſicut dicit Greg. ſȝ ꝓſumptio.
Item in ꝓdicta diffinitione diffinit̄ motus ſpei
⁊ nō virtus. Uirtꝰ em̄ ſpei ſic diffinit̄. Spes eſt
audacia mentis de largitate dei concepta habē
di vitā eternā per bona merita. Itē ſuper voca
bulo certa expectatio ⁊c̄. Eſt notāduȝ ꝙ eſt que
dam certitudo cognitōnis q̄ opponitur dubita
tioni: ⁊ hec pertinet ad fidē. Alia eſt certitudo
fiducie que opponitur deſperationi ⁊ hec perti
net ad ſpē. ⁊ eſt certitudo ſecuritatis q̄ oppōit̄
timori. Et hec erit ī pr̄ia ſm btm̄ Aug. in ſumma
virtutū. Inter fidem et ſpem eſt differentia: q:
fides eſt de preteritis ⁊ futuris. ſpes autem de
futuris tantum Fides eſt de bonis ⁊ de malis
ſpes aūt de bonis tantum cōuenit tamen ī hoc
ꝙ tam ſpes ⁊ fides ſunt de inuiſibilibꝰ. Itē cer
titudo ſpei ex tribus oritur ſcȝ ex diuina largi-
tate ex abundantia meritorū ex preguſtatione
eternorū. Spes em̄ eorum qui ſunt purgatorio
⁊ qui fuerunt in lymbo eſt cum certitudine ſciē
tie. vnde declināt aliquo modo a ſpe ꝓꝑe dicta
Spes em̄ qui fuit in ſtephano quādo vidit ce-
los apertos: que fiunt in paulo qñ dixit ſcio cui
credidi: que fuit in adam ante peccatū fuit cum
certitudine viſionis: tamen ſatis debiliores q̄
in celo Unde ſpes ſic ſumpta adhuc eſt minus
ꝓprie dicta. Ex premiſſis patet ꝙ in patria nō
eſt ſpes: q: btitudo eſt oīum bonoꝝ ſimul tota
poſſeſſio. vnde ibi nihil eſt futurū qd̄ ſꝑetur li
cet ſanctis futura ſit adhuc reſurrectio corpoꝝ
ſm rem: tñ ꝓſens eſt eis ſm cognitionē. Spes
eni ſic futurū reſpicit ꝙ priuat tam p̄ñtiam rei
q̄ cognitionis prout ſpes ꝓprie ſumit̄. Spes
eni eſt duplex: ſcȝ ſuffragij ⁊ prime auctoritas.
Prima ponēda eſt in ſanctis. ſecūda in ſolo d̄o
⁊ hec eſt triplex. ſcȝ venie. iuxta illud In te dñe
ſperaui non confundar ineternū. Alia eſt gra-
tie. vnde p̄s. Sperantē autē in domino miſeri-
cordia circundabit. Alia gl'ie. Prouer. xvi. Qui
ſperat in dño beatus eſt. et eideȝ Eſa. xxx. Effe-
ctus ſpei eſt multiplex a tribulatōe liberat. p̄s.
In te ſperauerūt patres noſtri et liberaſti eos.
exemplū de ſuſanna ⁊ daniel. Dañ. xiij. ⁊ vltimo
Spes confortat. Joſue. i. ca. confortare et eſto

robuſtus ⁊c̄. mentē eleuat: qui ſperāt in domīo
mutabunt fortitudinē aſſument pennas aquile
currēt ⁊ nō laborabunt: ambulabunt ⁊ nō defici
ent. Eſa. xl. ſpes ſaluat p̄s. Qui ſaluos facis ſpe
rantes in te. ⁊ Prouer. xxviij. Qui ſperat in do
mino ſaluabitur. ⁊ ad Ro. ix. Spe enim ſalui fa
cti ſumus. Spes tēporalia miniſtrat. p̄s. Oculi
oīm ſperant in te domine: et tu das illis eſcam
in tempore oportuno. Item ſpes hoſtes cōfun
dit. Job. vi. Confuſi ſunt q: ſperaui. Item ſpes
preſtat ſecuritatem. p̄s. In deo ſperaui nō time
bo quid faciat mihi homo. ¶ Querit̄ vtrū ſpes
euacuetur in gloria. Solutio. Dicendum eſt ꝙ
ſic. Ad Ro. viij. Spes videtur non eſt ſpes glo.
res ſeparata q̄ videtur nō eſt ſpes. Et ſi obijcia-
tur illud Sapieñ. iij. ſpes illoꝝ immortalitate
plena eſt. id indeficientia. Solu. ſpes capit̄ ibi
pro re ſeparata. Nota ꝙ plura aduerſant̄ ſpei.
Unū diffidentia de deo ſiue deſperatio. de tali
deſperatione habemꝰ exēplū in Juda ⁊ Cayn ⁊
plures alijs. Deſperatio em̄ reddit hoīem infe
licem. vnde Eccle. xiiij. Felix qui nō habuit ani
mi triſticiam ⁊ excidit a ſpe ⁊c̄. Aliud eſt confi-
dentia in creatura que eſt triplex. Prima eſt ꝓ-
ſumptio ſiue confidentia de ſe. Secunda confi
dentia in homīe. Tertia confidentia in re infe-
riore hoīe: vt ī diuitijs. de pr̄ia dr̄ ꝓuer. xxviij.
Qui confidit in corde ſuo ſtultus eſt. i. ỽe ſtultꝰ
eſt hō de ſe ꝓſumēs cū hō ex ſe nō ſufficiat neqȝ
ad ſuſtinēdum neqȝ ad bene viuēdum. Ad ſuſti
nēdum ꝓmo hō nō eſt ſufficiēs. q: ſm Grego.
Eſſe oīm de nihilo ſunt in nihilū tenderet niſi
ea oīm auctor manu regiminis retineret. Iteȝ
hō non eſt ſufficiēs deffendere ſe ab hoſtibꝰ im
mo a demonibus cito ꝑimeret̄ niſi a dño ꝓtege
retur Treno. iij. Miſericordia dñi ꝙ nō ſumus
ꝯſumpti. ⁊ Ber. Si boni ſpūs ſe a nob elōgaue
rint impetū maloꝝ ſpirituū quis poterit ſuſtie
re. Item ad bene viuēduȝ ſibi hō eſt inſufficiēs
ꝓmo q: nō ſufficit ex ſe bonā vitā incboare. ſe-
cunda ad Chorin. iij. Non ꝙ ſufficientes ſimus
aliquid et nobis quaſi a nobis cogitare cogita
tio ꝓmum opus eſſe videtur. pōt hō ꝑ pctm̄ ſe
occidere: ſed nō pōt ſe occaſū ſuſcitare. Sa. xvi.
Homo ꝑ maliciā occidit aīam ſuam. Oſee. xiij.
Perditio tua iſrael tantūmodo ex me auxilium
tuū. ſecundo hō eſt inſufficiēs in bono incboa-
to perſeuerare. Greg. Cito bonū amittitur niſi
a largiente cuſtodiat̄. tertio hō eſt inſufficiens
in bono incboato proficere. Berñ. ſuper illud
Cañ. i. Trahe me poſt te dicit in ꝑſona eccleſie
dñe ſcio me nequaq̄ poſſe peruenire ad te niſi
gradiendo poſt te: ſed nec hoc quidem niſi adiu
uar a te. Homo preſumēs de ſe eſt maledictus.

Eſa.v.Ve qui ſapientes eſtis in oculis veſtris
De ſecunda cõfidentia que eſt in homie fallax.
Hier.ix.Unuſquiſqꝫ a ꝓximo ſuo ſe cuſtodiat ⁊
in oi fratre ſuo fiduciã nõ habeat. talibus enĩ
infertur maledictio. Hier.xvij.c.Maledictus
homo qui confidit in hoie.⁊ Eſa.xxxvij.ca. Ve
qui deſcendũt in egyptum ad auxiliũ ⁊c̃.et non
ſunt confuſi ſup ſanctũ iſrael ⁊ dñm nõ exquiſi
erunt.⁊ p̃s.Nolite cõfidere in p̃ncipibus neqꝫ
in filijs hoim.De tertia ꝯfidẽtia q̃ eſt in rebus
inferioribus in hoie. dicẽdum eſt ꝙ eſt nimis
periculoſa.Prouer.xi. Qui confidit in diuitijs
ſuis corruet.⁊ Eccleſi.xxxi. Beatus diues qui
non ſperauit in pecunie theſauris.fatuus eſt q̃
in his rebus trãſitorijs vult ſibi capere ſecuri-
tatem:q2 ipſam nõ habẽt.Eſa.xxviij.c.Poſuimꝰ
mẽdaciũ ſpẽ nr̃am ⁊ mendatio ꝓtecti ſumꝰ. De
hoc hẽtur exẽplũ.i.Re.xvij.c.De Golia q̃ cõfi-
debat in haſta clipeo ⁊ gladio q̃ ꝓmittebant ei
victoriã ⁊ de Dauid q̃ confidebat in dño ⁊c̃.

¶ Sequitur de charitate.

VErus amor dictꝰ eſt ve-
re maxima virtus
Qua fit homo gratꝰ do-
mino tandẽqꝫ beatus
Cõſtat amor plenus vir
tutibus alter egenus
Nullus hꝫ florẽ meriti niſi ſit ꝑ amorẽ
Ordo ſeruetur vt prio deꝰ perametur
Poſtea dilige te ſuper omnia ſed ma-
gne mente
Proximus eſt hinc plus peramẽdus
iuſtus amicus
Poſtea vult dñs vt ametur ſic inimicꝰ
Inq̃tũ honꝰ eſt ⁊ hõ ſed nõ vt iniquus
Poſt corpꝰ ꝓpriũ ꝑametꝰ ⁊ hic alienũ
Dilige ſic hoies ⁊ eorꝝ crimina vites
Ut culpas odias hois nõ q̃ facit ipas

ISa littera diuiditur in tres ꝑtes p̃nci-
pales. In pria oñdit quid ſit charitas.
In ſcda p̃te oñdit differentiam inter
charitatem ⁊ alios amores. In tertia ꝑ
te oſtendit de ordine charitatis.prima in p̃nci-
pio.ſecunda ibi.Conſtat amor plenus.tertia ibi
Ordo ſuetur.In prima parte dicit auct.noſter
ꝙ charitas ſm apo.i. Thimo. Primo eſt finis
precepti de corde puro ⁊ conſciẽtia bona ⁊ fide
nõ ficta:⁊ ſumitur hic finis ꝯſummatõis q2 cha
ritas eſt ꝯſummatio ſiue ꝑfectio omis p̃cepti.
Poteſt etiã dici finis terminatiõis p̃ceptorꝝ:q2
oĩa opera que ſunt in p̃cepto tendũt ad charita
tem: vt magis ac magis habeant. Charitas dr̃
bone operationis p̃ncipium:q2 mouet ad illud
Greg.Charitas opatur magna ſi ẽ. charitas dr̃
mediũ:q2 opa iformat.charitas dr̃ finis.q2 opa
dirigit ad finẽ debitũ ꝑducit Pro quo eſt notã
dũ ꝙ charitas dr̃ finis cõſumptionis q2 pctã cõ
ſumit ꝯſũmatõis:q2 charitas eſt finis p̃cepto-
rũ:q2 illa perficit:charitas eſt finis terminatio
nis.q2 tam vita eterna q̃ ipẽ deus eſt finis no-
ſtri laboris:vnde vita eterna dꝫ eſſe terminus
quo quieſcit.Deus vero terminus in q̊ quieſci-
tur.Item charitas dr̃ forma v̾tutũ multiplicit
vno mõ q2 mouet oẽs virtutes ad opa exterio-
ra ꝑ q̃ efficiuntur virtutes ⁊ merentur augeri.
Scdo modo dr̃ forma virtutũ:q2 oẽs virtutes
mouent ad finẽ charitatis: ſcꝫ ad bonũ.Chari-
tas aũt hꝫ bonũ pro fine ⁊ ꝓ obiecto. Alie autẽ
virtutes habẽt bonũ nõ pro obiecto:ſꝫ pro fine
tm̃ ⁊ ille finis virtutũ ꝑfectõez denotat.Tertio
modo charitas dr̃ forma virtutũ.q2 augmentat
virtutũ dilectionẽ:tollit faſtidiũ ⁊ allenat one-
ra ꝓpter eius deſideriũ.Quarto mõ q2 cõplet
aiam ⁊ ꝑficit non quidem eſſe nature:ſꝫ in eſſe
gratuito ⁊ meritorio ⁊c̃. De excellẽtia charita-
tis eſt notandũ ꝙ excellit alias virtutes i mul
tis.Primo in dei cõformitatiõe.Jo.iiij.Diliga
mus deũ qm̃ ipẽ prior dilexit nos. Scdo i ſpã-
li dignitate.vñ Ricar.Charitas eſt regula vir-
tutũ. Item oſtendit eiꝰ excellẽtia in ſupporta-
tione laboris Augu.Oia grauia ⁊ imania leuia
facit amor. Itẽ excellit in vigoroſitate. cañ.vi.
Fortis vt mors eſt dilectio. excellit in vtilitate
Aug.Habe charitatẽ ⁊ fac q̃cquid vis.⁊.i.Corꝝ.
xiij.Si linguis hoim loquar ⁊c̃.Charitatẽ aũt
non hẽam nihil mihi ꝓdeſt.⁊.Ro.viij.Scimus
qm̃ diligimꝰ deũ oĩa coopant in bonũ.Item in
dulcedine ⁊ dilectione: q2 charitas ſm actũ ſuũ
facit delectari nos in deo:nõ ſolũ in patria: ſed
etiã i via ⁊c̃.De corde puro ponit ꝓ intellectu
⁊ ſumit hic intellectꝰ ꝓ actu intelligendi ſm ꝙ
cauſat motus charitatis. Quãto eñ quis deũ
intelligit magꝭ tanto magꝭ ipm diligit niſi aliũ
de impediat ⁊ ita illa ꝓpoſitio denotat cãm ef
ficiẽtẽ:ꝯſciẽtia bona ponit ꝓ ſpe: q2 q̃ purã hꝫ
ꝯſcientiã ſecure ſperat ⁊ fide nõ ficta ponitur ꝓ
ſimulata vel nõ fragili. ſed inter aduerſa forti.
Proſper in li.de vita contemplatiua deſcribit
charitatẽ ſic. Charitas eſt vt mihi videt recta
volũtas ab oibus terrenis prorſus auerſa iun
cta deo inſeparabiliter: ⁊ ignata quodam igne
ſpũſſcti a quo eſt ⁊ ad quẽ refertur intenſe. ois
inquinamẽti extranea corruptionis neſcia nul
li vitio mutabilitatis obnexia: ſupra omia que

carnaliter diligũtur excelſa.affectionũ oim po-
tiſſima. diuine ꝯtẽplationis auida.in oibꝰ ſꝑ in
iũcta.ſumma actionũ bonorꝝ ſalus morꝝ finis ce
leſtiũ p̃ceptorꝝ mors criminũ.vita virtutũ.vir
tus pugnãtium palma victorꝝ.ſanctarꝝ mẽtium
arma cã bonorꝝ meritorꝝ p̃mium ꝑfectorꝝ.ſine q̃
nullus deo placuit cum q̃ nõ potuit aliq̃s pecca
re fructuoſa in penitẽtibus.leta in ꝓficiẽtibus
glorioſa in ꝑſeuerãtibus victorioſa i martyribꝰ
operoſa in oibꝰ fidelibus et qua quicq̃d ẽ boni
operis viget. Charitas ſꝫ mag.ſen.in.iij.q̃tũ
ad actũ diffinit ſic.eſt dilectio qua diligit deus
ꝓpter ſe ⁊ ꝓximꝰ ꝓpter deum ⁊ i deo.¶ Querit
vtrũ motꝰ charitatis ſit prior in deũ q̃ in ꝓxi-
mum.So.ſm Bona. Motꝰ charitatis in deũ
prior eſt dignitate ⁊ origine.Charitas eñ facit
deũ diligi ꝓpter ſe ⁊ ꝓximũ ꝓpter deũ.vnde dr̃
Mat.xxij.Diliges dñm deũ tuũ ⁊c.ſeq̃tur. hoc
eſt maximũ ⁊ p̃mũ mãdatũ ſcdm ſimile ẽ huic
ſcꝫ Diliges ꝓximũ tuũ ſicut teipm. Motꝰ aũt
dilectõis in ꝓximum prior ẽ in exercitatione
ſeu executione . Qui eñ vult ꝑfectꝰ dei amator
eſſe prius dꝫ exercere in amore ꝓximi.vñ.i.Jo
han.iiij.Qui frẽm ſuũ quẽ videt nõ diligit quõ
põt diligere deum quẽ nõ videt.Seq̃tur ſecun-
da pars ibi ꝯſtat amor plenꝰ. vbi auctor nr̃ aſſi-
gnat differẽtiã inter charitatẽ et alios amores
di.ꝙ triplex eſt amor.ſ.gratuitus.naturalis ⁊ vi
tioſus.gratuitꝰ eſt laudabilis q2 virtꝰ hꝫ finẽ p̃n
cipalẽ bonũ incõmutabile. Et diuidit in amici
tiam ⁊ ꝯcupiſcentiã.ſm amicitiã diligit q̃s deũ
puriſſime nõ reſpiciẽs vtilitatẽ ſuã ſed bonita-
tem amati.hoc mõ plus diligit hõ deũ q̃ ſeipm
ſm ꝯcupiſcentiã diligit q̃s deũ q2 remuneratõ
nẽ in eo expectat.¶ Queritur vtrũ ſit perfecte
charitatis qui cupit diſſolui ⁊ eſſe cũ xp̃o.So.
ſi deſiderium eſſendi cũ xp̃o eſt ꝓpter ꝯtẽptum
terrenorꝝ ⁊ abundantẽ pregustationẽ celeſtiũ
tunc eſt ſignũ ꝑfectõnis:q2 ꝑfectus amator dei
vix põt ſuſtinere interpoſitionẽ corporalis pa-
rietis inter ſe ⁊ deũ. Qui aũt cupit eſſe cũ xp̃o
ꝓpter tedium malorꝝ preſentiũ hoc eſt ſignũ i-
ꝑfectõis ſm Bon. Amator naturalis nec lau-
dabilis eſt nec vituperabilis:⁊ hꝫ finẽ indigen
tiã vel vtilitatẽ ꝓpriã.Iſte ſimiliter diuidit in
amicitiã ⁊ ꝯcupiſcentiam.ſm amicitiã diligimꝰ
hoc amore nos et noſtrã ꝑfectionẽ et noſtram
ꝯuerſionẽ ⁊ magis ea que magis ſunt neceſſa-
ria.vt caput ꝓ quo totum corpus ſupponimus
ſꝫ ꝯcupiſcẽtiã diligimꝰ deũ : q2 neceſſitati nr̃e
ſubuenit vel ſubueniet: ⁊ hoc amore nõ diligit
res ꝓpter ſe:ſed ꝓpter vſum eiꝰ. vnde hoc mõ
plꝰ diligit ſe hõ dilectõe naturali q̃ deũ.Amor
vicioſus vituperabilis eſt q2 pctm̃ ⁊ hꝫ finẽ vo-
luptatẽ ſiue dilectionẽ i creatura.Hic amor eti
am diuiditur in amicitiã ⁊ ꝯcupiſcẽtiã. ſm ami
citiã diligimꝰ hoc amore dilectionẽ creature ꝓ
pter ſe q̃uis in nobis nõ habeat ſm ꝯcupiſcen
tiã diligimꝰ voluptatem creature ꝓpter nos.
Itẽ dr̃ia eſt inter amorẽ:dilectionẽ:⁊ charitatẽ
q2 amor ꝓprie eſt nature: ⁊ dr̃ amor quaſi aiorꝝ
vnio:hic querit appetitum i re amata.Dilectio
eſt amor ꝓximi. Et dicit dilectio quaſi duos li-
gans ſeu duorꝝ ligatio. ſociat eñ amãtẽ ⁊ ama-
tum in amore.ſ. vt mutuo ſe diligãt charitas ẽ
amor in deũ:hic amicum determiat ⁊ indicat oi
bus cariorẽ. vnde dr̃ charitas: quaſi chara vni-
tas:vel quaſi charꝝ deo faciẽs. Alia dr̃ia poteſt
aſſignari.ſ.ꝙ amamꝰ deum ꝓpter ſe.diligimus
eum ſup oĩa.charitas oĩa ꝯplectit.ſ.ꝓpter ſe et
ſuper oĩa.Diligere deũ in hoc differt a dilecti
one ꝓximi:q2 diligere deũ eſt velle ei bonũ qd̃
habet.ſ.ꝙ ſit omipotẽs ⁊ ſumme bonꝰ ⁊c.velle
eiꝰ p̃cepta ſeruare cũ intẽtione fruẽdi eo. Itẽ
velle eum poſſidere ⁊ poſſideri ab ipo. Itẽ vo-
luntatẽ dei ſue voluntati p̃ferre.Diligere vero
ꝓximũ eſt velle ſibi ſummum bonũ nõ ꝑ eſſen
tiã:ſed per grãm.Itẽ diligere ꝓximum eſt ſuc-
ceſſum bonum ei optare ⁊ querere. Itẽ dilige-
re ꝓximum eſt ei velle hoc qd̃ ſibi.Itẽ differẽ-
tia eſt inter dilectionẽ dei ⁊ ꝓximi: q2 diligimꝰ
deum in ſe ⁊ ꝓpter ſe ꝓximum diligimꝰ in deo
⁊ ꝓpter deũ:qñ eñ dicimꝰ duplicẽ charitatem:
ſcꝫ dei ⁊ ꝓximi. hec duplicitas nõ intelligit q̃
tum ad habitꝰ:ſꝫ q̃tum ad actꝰ:q2 vno hitu cha
ritatis diligit deus ⁊ ꝓximus. Sup hoc eſt no
tandũ ꝙ charitas idẽ eſt qñqꝫ habitꝰ. Apo.ad
Ro.v. Charitas dei diffuſa eſt i cordibꝰ veſtris
ꝑ.ſſ.qui datꝰ eſt vobis : qñqꝫ charitas idẽ eſt ꝙ
motus.Can.ij.Ordinauit in me charitatẽ:qñqꝫ
charitas idẽ eſt q̃ ſignũ.vñ Job.xv.Maiorem
charitatẽ nemo hꝫ vt aiam q̃s ponat ꝓ amicꝭ ſu
is.i.maius ſignũ charitatis : qñqꝫ charitas idẽ
eſt ꝙ tertia perſona i trinitate ſeu ſm aliquos
.ſſ.vnde.i.Jo.iiij. Deꝰ charitas ẽ:qñqꝫ ſumitur
eſſentialiter ⁊ ſic tota trinitas dr̃ charitas colo
i.trãſtulit nos i regnum filij:qñqꝫ ſumit ꝓ fer-
uore charitatis.vñ Luc.vij.dilectionis ſue. Au
gu.exponit.i. ſubſtãtie ſue dimiſſa ſunt ei pctã
multa:q2 dilexit multũ. De effectu charitatꝭ eſt
notandum ꝙ multiplex eſt eius effectꝰ pctm̃ ex
pellit.vnde dimiſſa ſunt ei peccata multa: q2 di
lexit multũ.Luce.vij.Legẽ cuſtodit Apo. Ro.
xiij. Qui diligit legẽ ipleuit: deum hoi iungit.
i.Jo.iiij. Qui manet in charitate in deo manet
et deus in eo.mentem virtutibus ornat. Apo.
i.ad Corꝝ.xiij. Charitas patiens eſt benigna eſt
⁊ ꝓuerb.vlti. Byſſus ⁊ purpura indumentum

eius:ꝑfectionē adducit.Apo.i.ad Coꝝ.xij. Ad
hnc excellentiorē viā vobis dedi.⁊ augu.xv.de
trini.gloriā tribuit.Job.xiiij.Si q̄s diligit me
ſermonē meū ſeruabit.Dilectione dei dignuꝫ
efficit. Jo.xiiij. Qui diligit me diliget a patre
meo:charitas in cordib⁹ nr̄is diffundit cū ad ꝓ
ximuꝫ dilatat:effunditur per p̄dicationē ⁊ opa
mie:infundit ꝑ illuminationē gratie:ſuperſun
dit ꝑ opa perfectōis ⁊ ſue ꝑrogatōis.ꝑ chari-
tatē venit de⁹ ad homies in incarnatōe in ho-
mines in gratie collatione per ip̄am charitatē
currunt hoies ad deum bona opatione ⁊ ꝑueni
unt ad deū i gl'ificatōe.amoris ē vulnerare:q: i
tima cordis penetrat. Can.capitu.iiij. Vulne-
raſti charitate ſupple cor meuꝫ. amoris ē lāgui
dum facere:⁊ hoc ꝑ deſideriū eſſendi cū amato.
Cā.v.Nunciate dilecto:q: amore lāgueo. Iteꝫ
iebriare q: ſic tēdit i amatū ꝙ ſuiipſi⁹ ⁊ oiꝫ reꝝ
p̄ter illū obliuiſcit ſilr nō recordat q̄nq bibe-
re ⁊ comedere. Cā.v. Itē liq̄facere:q: cor i diui
na dulcedie ſic reſoluit ꝙ appetit⁹ cū appetibi-
li mirabili amicitia vnit. Cā. Aia mea liq̄facta
eſt.charitas vim hꝫ diffuſiuā.vt pꝫ in rerū crea
tione.vim vnitiuā vt in xp̄i incarnatione. vim
trāſformatiuā vt pꝫ i glorificatōe.Seq̄tur ter
tia pars de ordine charitatꝭ:ibi.Ordo ſeruetur
Pro cui⁹ declaratione eſt notandū ꝙ i debito
ordie charitatꝭ de⁹.ē ſupra oia diligend⁹.primo
⁊ principaliter.⁊ hoc tangit.b.augu. qn̄ dicit ꝙ
primo debem⁹ diligere qd̄ ſupra nos eſt.ſ.deuꝫ
Deinde qd̄ intra nos ē.ſ.aiam.Deinde diligen-
dum eſt ꝙ iuxta nos eſt.ſ.ꝓximus.Primo tn̄ iu
ſtus amicus q̄uis ꝯtineat ſub noie ꝓximi ⁊ de
illa materia tractaui i titulo de elemoſyna. De
inde diligendū eſt corp⁹ ꝓpriū.deide corp⁹alie
num.deinde diligend⁹ eſt inimicus. ¶ Querit
vtruꝫ corpa nr̄a ſint diligēda ex charitate.So.
Omne illud quod eſt beatificabile eſt diligēdū
ex charitate De⁹ autē eſt beat⁹ per eſſentiā ſpi
ritus rōnalis ꝑ influentiā: corpus vero ē beati
ficabile ꝑ redundātiā inq̄tum gaudiuꝫ redun-
dat ꝑ ꝯiunctionē ſui ad aiaꝫ btām. Et ſi obijcia
tur ꝙ dn̄s hortat nos ad vitā carnalē odiendā
Job.xij.Qui amat aiam ſuā.i.vitā carnalem in
hoc modo ꝑdet eam.So. Dicendū eſt ꝙ in cor
pore noſtro eſt bonuꝫ nature. ⁊ hoc diligēdum
eſt ⁊ ē vicioſitas ꝯcupiſcentie:⁊ hec eſt odiēda:
q: caro nō repugnat ſpiritui ꝑ ꝯditiōeꝫ nature
ſed ꝓpter vicioſitatē cōcupiſcentie contracte.
Bona. Amb.tn̄ ponit talem ordinē.primo dili
gendus eſt deus.ſcd̄o parētes.tertio filij. quar
to ꝯſanguinei iuxta gradus ⁊ cognationis. dei
de illi qui nō ſunt de ꝓgenie.deide inimici.De
um eñi debem⁹.diligere toto corde.i.intellectu
ſine errore.tota aia.i.voluntate ſine ꝯtrarieta-
te.tota mente.i.memoria ſine obliuiōe. De iſta
materia tractaui ſatis in capitulis de p̄ceptis ⁊
ꝯſilijs ⁊ de elemoſyna.Tamē nō eſt omittēdum
ꝙ aliquid diligit magis altero multiplr maiori
affectu ſic ſuper oia diligēdus ē de⁹ inter hoies
magis ſunt diligendi parētes q̄ filij.deinde cō
ſanguinei ⁊c.maiori effectu pl⁹ diligēdi ſunt fi-
lij q̄ parētes. tamē primum magis indigēti eſt
ſuccurrēdum:quātum ad maiorē gratiā ſic ma-
gis ſunt diligendi qui magis ſe ad gratiā habi-
litant.ad maiorē gratiā ſic magis ſunt diligen-
di ſunt ſm gradus participādi bonum gr̄e. Si
obijciat illud Apl'i.ij. ad Coꝝ.xij.c. vbi dicit ꝙ
filijs debēt theſauriſare parētes nō econuerſo.
Dicēdum eſt eñi ꝙ hoc dicitur de naturali dile-
ctione ſm quā magis inclinat affect⁹ ad filios
q̄ ad parētes. Ratio hui⁹ eſt ꝙ natura appetit
ꝯſeruari in ſuo ſimili:ſed ſm ius diuinuꝫ magis
tenemur ꝓcurare ſalutem parentum q̄ filiorū
Ratio huius eſt:q: amor gratuitus facit memo-
rare cauſe beneficioꝝ: ꝓpterea dn̄s p̄cepit ho-
norare parētes:q: plura beneficia recipimus a
parentib⁹ q̄ a filijs. Super hoc notatur ꝑ doc.
ſuper tertio li.ſen.⁊.per.h. Aug.in libro de do-
ctrina xp̄iana ꝙ aliquis dicitur magis diligen-
dus quattuor mōis.Uno modo maiori affectu.
Secundo maiori effectu. Tertio ad maiorem
gr̄am.Quarto ad maiorē gl'iam. Maiori affe-
ctu magis diligendi ſunt parētes q̄ filij cū na-
turalis rō ꝯſiderat ꝙ tot beneficia ſuſcepit fili
us a parētibus ⁊ ꝙ paſſi ſunt parētes q̄ ꝓ filijs
Maiori effectu magis diligendi ſunt filij:q: ſi
lij naſcūtur paruuli:⁊ ideo magis indigēt exte
rioribus beneficij exhibitione. vnde in extre-
ma neceſſitate poſit⁹ pr̄e ⁊ filio ceteris paribus
ſi nō poſſū vtriq ſubuenire tenor ſubuēire po-
tius filio q̄ pr̄i: q̄tū ad maiorē gr̄am oēs eq̄li-
ter ſunt diligēdi: q̄tum ad maiorē gl'iam magꝭ
boni diligēdi ſunt. Tamen q̄dem ſunt effectus
quos poti⁹ debemus exhibere parētib⁹ q̄ filijs:
vt puta timor:reuerētia:honor:⁊ hmōi ⁊c.Que
ritur vtrū mali parētes ſint p̄ferendi bonis ex
traneis in dilectione.So. Magis debeo ꝓcu
rare ⁊ deſiderare vt pater me⁹ ſit bonus ⁊ i cha
ritate ꝑmaneat ⁊ hic amor dr̄ amor beneficētie
facta tn̄ patris mei nō debeo approbare q̄diu
eſt in ſtatu pc̄ti. ⁊ ſic amore cōplacentie debeo
magis diligere bonū extraneū q̄ pr̄em meum
maluꝫ. ¶ Querit vtrū in patria obſeruet ordo
charitatis ſicut in via.Solu.ſm Anſel.In illa
charitate perfecta inumerabiliū angelorum ⁊
hoim beatoꝝ vbi nullus minus aliū q̄ ſeip̄m di
ligit.nō aliter gaudebit. quiſq ꝓ ſingulis alijs

q̄ ꝓ ſeip̄o.⁊ Augu. videt idē ſentire in li.de di.
noibus.Et ſi obijciat ſic.Si q̄libꝫ gaudet tm̄
de bono ꝓximi ſicut de bono ꝓprio fruſtra ag-
gredit hō opera ꝑfectionis cum tm̄ gaudeat il-
le qui nō fecit q̄tum ille q̄ fecit.Sol'. Dicēdum
eſt ꝙ ad q̄ātitatē gaudij:duo ꝯcurrunt.ſ. v͛tus
dilectōis q̄ facit gaudere ⁊ materia de qua quis
gaudet quantuꝫ eſt ex ꝑte materie eq̄liter gau-
debit q̄libet d̄ bono ꝓximi ⁊ ſi eſt ſue eq̄le:⁊ ma
gis gaudebit ſi mai⁹ē bonuꝫ ꝓximi quā ꝓpriuꝫ
Sed q̄tuꝫ ex ꝑte virtutis ꝑ quā gaudeꝫ magis
gaudebit q̄ maiorē charitatē habebit. vnde nō
ſeq̄tur ꝙ nō martyr tm̄ gaudeat de bono marty
ris quātum ipſemet martyr:q: merito martyrij
aucta eſt martyrij virtus gaudendi. homo enim
dilectione naturali magis diligit ſe quā deum
ſed econuerſo ē in dilectione gratuita.Tria eñi
generaliter diligunt vtile delectabile et hone
ſtum propter primuꝫ diligēda eſt tribulatio: q:
vtilis ꝓpter ſcd̄ꝫ diligēda eſt virtus ꝑ amplius
quia honeſta.ꝓpter tertium diligēdus eſt de⁹:
quia delectabilis: imo propter hec omnia dili-
gendus ē deus:quia ipſum diligere eſt vtile ho
neſtum ⁊ delectabile.Quod homines mutuo ſe
habeant diligere.patet primo:quia ſunt mem-
bra vnius corporis xp̄i miſtici: ſcd̄o q: vno ſpū
ſancto viuificātur ſpiritualiter:q: vniūtur.ter-
tio q: vnā fidem habent.quarto:q: vnū baptiſ-
mum receperunt.quinto q: vnū habent pr̄em
⁊ dn̄ꝫ.ſexto q: ad vnū tēdūt regnū.dilectionem
enim ꝓximi nobis ſuadet ius nature vn̄ Mat.
vij.Quecūq vultis vt faciam vobis hoies. ius
ſcripture Mat.xxij.Diliges dn̄m deum tuū ⁊ ꝓ
ximū tuum ſicut teipſum.Exēplum creature q:
omne ſimile diligit ſibi ſimile.Eccl'.xxx. Meli⁹
ē eñi diligere quā diligi. Primo q: ꝙ diligim⁹
ſcimus:ſed ꝙ diligimur neſcimus:ſed credim⁹.
Scd̄o q: ꝙ diligim⁹ ꝓprie virtutis eſt: ſed ꝙ di
ligimur aliene.Tertio q: cū diligim⁹ alios obli
gam⁹.cū vero diligimur alijs obligamur. quar
to q: cum diligim⁹ meremur nobis.cum autem
diligimur alij merētur ſibi ꝑ dilectionē.eñi ꝓxi
mi efficimur imitatores xp̄i.Joh.xv. Hoc ē eñi
preceptū meū vt diligatis inuicem ſicut dilexi
vos.efficimur ſaluatoris diſcipuli. Joh.xij. In
hoc cognoſcet hoies:q: mei eſtis diſcipuli ſi di-
lectionē habueritis adinuicē. Itē ꝑ dilectōem
efficimur ꝯtēplatores dei.i.Jo.iiij. Qui diligit
frēm ſuū ex deo natus eſt.¶ Querit vtrū de⁹ ma
gis diligat angelos quā hoies.Sol'.De⁹ dr̄ dili
gere creaturas effectu. duplr aūt eſt effect⁹ dei
reſpectu nature rōnalis.ſ.effect⁹ ꝯditionis ⁊ re
ꝑationis:quātum ad effectū ꝯditōis pl⁹ dilexit
angelos:q: meliora eis ꝯtulit naturalia et ma-
gis potētes fecit ⁊ magis manifeſtat in eis di-
uina potētia:q̄tuꝫ ad effectū reꝑatōis magꝭ di-
lexit hoies. ad Hebre.i.c. Nuſq̄ eñi āgelos ap-
prehēdit ſꝫ ſemē abrahe. Job.xv. Maiorē cha-
ritatē nemo hꝫ q̄ vt aiam ſuā ponat q̄s ꝓ amicꝭ
ſuis.Et in hoc effectu p̄ncipalr manifeſtat diui
na mia.i.vtroq tn̄ manifeſtat diuina ſapia.Si
igitur q̄ratur q̄ iſtarū dilectionū magꝭ excedat.
Rn̄detur ꝙ ſi loq̄mur q̄tum ad ſtatum p̄ntem
ſic magꝭ dilexit angelos.ſi aūt loq̄mur q̄tuꝫ ad
ſtatū finalē videt ſatꝭ rōnabiliter dici ꝙ magis
diligat hoies q: de plurib⁹ gaudebit hō in ꝑadi
ſo vn̄ grat⁹ ⁊ deuot⁹ deo exiſtat:tum ꝓpt̄ bn̄fici
um incarnatōis.tū ꝓpt̄ bn̄ficiū reꝑatōis.tū ꝓ-
pter bn̄ficiū eminētꝭ glorificatōis q̄ nō tm̄ ma-
nifeſtāt erga nos diuine charitatꝭ magnitudi-
nem:ſꝫ nimietatē ſm ꝙ dr̄ Ephe.ij. De⁹ q̄ diues
ē i mia ꝓpt̄ nimiā charitatē q̄ dilexit nos. Cha-
ritas veſtis nuptialis ē.de q̄ Mat.xxij. Amice
quō huc intraſti nō hn̄s veſtē nuptialē.q̄ſi admi
ratur dn̄s inueniēs aliquem in eccl'ia ſine veſte
charitatis cui⁹ admiratōnis q̄nq p̄nt eſſe cauſe
Prima cū xp̄s dn̄s nr̄ tm̄ expēdit vt ſpōſa ſua ec
cleſia.hāc veſtē haberet.ſ.charitatē cui veſti de
dit materiā in paſſione q̄ſi de viſcerib⁹ ſuis cuꝫ
lateris ſui aꝑtōne ſm Bern̄. Amorē ſuū nobis
oſtdit vt ei⁹ amore ad eum tēderem⁹.Scd̄a cau-
ſa admiratōis eſt ꝙ eccl'ia ſcit hāc veſtē ſumme
placere ſponſo ſuo.ſ.xp̄o q̄ figurata fuit ꝑ veſtē
incōſutilē que non voluit diuidi.Job.xix. Licꝫ
corpus ſuū ꝑmiſerit xp̄us ꝑforari q̄re mēbrum
eccleſie ꝑmittit hāc veſtē a ſe ſeparari.vn̄ Aug.
Tunicam hoīs in cruce pendentis carnifices
pylati nō ſunt auſi i cidere ⁊ tu niteris charita-
tem dei imo charitatē q̄ deus eſt ſeꝑare.Tertia
cauſa admiratōis eſt ideo ꝙ iſtā veſtē.ſ.charita
tem oſtenſura eſt eccleſia in illa magna curia ⁊
neſcit qua hora. Mat.xxv.⁊.xxiiij.Media no-
cte clamor factus eſt ⁊c.Et vos eſtote ꝑati quia
qua hora non putatis ⁊c. Sed ſunt plures qui
tunc primo voluit ordinari hāc veſtē qn̄ deberꝫ
ſuccidi:⁊ ideo decipiūtur.Eſa.xxviij. Dū adhuc
ordirer ſuccidit me ⁊.p̄s.idem.Quarta cauſa ad
miratōis eſt eo ꝙ ſi hec veſtis defuerit turpitu
do hoīs illi⁹ toti mūdo manifeſtabit.Prouer.x.
vniuerſa delicta operit charitas.⁊ Apoca.xvi.
Beatus qui cuſtodit veſtimenta ſua ne nudus
ambulet ⁊ videant homines turpitudinem ei⁹.
Quinta cauſa admiratōis eſt ideo ꝙ non licet
aliter q̄ cum hac veſte intrare regnuꝫ celorum
vt patꝫ. Math.xiij.De illo qui intrauerat ſine
hac veſte qui fuit deiect⁹ et miſſus in tenebras
exteriores.De hoc habetur exemplum. Heſter.
iiij.c. Ubi legitur ꝙ nō licebat intrare aulā re-

eius:ꝑfectionē adducit. Apo.i.ad Coꝛ.xij. Ad
huc excellentioꝛē viā vobis dedi.⁊ augu.xv.de
trini.gloꝛiā tribuit. Joh.xiiij. Si ꝗs diligit me
ſermonē meuꝫ ſeruabit. Dilectione dei dignuꝫ
efficit. Jo.xiiij. Qui diligit me diligeꝉ a patre
meo: charitas in coꝛdibꝰ nr̄is diffundiꝉ cū ad ꝓ
ximuꝫ dilataꝉ: effunditur per p̄dicationē ⁊ opa
mie: infundiꝉ ꝑ illuminationē gratie: ſuper ſun
diꝉ ꝑ opa perfectōis ⁊ ſue ꝑrogatōis. ꝑ chari⸗
tatē venit deꝰ ad homies in incarnatōe in ho⸗
mines in gratie collatione per ip̄am charitatē
currunt hoies ad deum bona opatione ⁊ ꝑueni
unt ad deū i glificatōe. amoꝛis ē vulnerare: qꝛ i
tima coꝛdis penetrat. Can. capitu. iiij. Vulne⸗
raſti charitate ſupple coꝛ meuꝫ. amoꝛis ē lāgui
dum facere: ⁊ hoc ꝑ deſideriū eſſendi cū amato.
Cā.v. Nunciate dilecto: qꝛ amoꝛe lāgueo. Iteꝫ
iebꝛiare qꝛ ſic tēdit i amatū ꝙ ſuiꝑſiꝰ ⁊ oiꝫ reꝝ
p̄ter illū obliuiſciꝉ ſiſr nō recoꝛdaꝉ qn̄ꝗ bibe⸗
re ⁊ comedere. Cā.v. Itē liq̄facere: qꝛ coꝛ i diui
na dulcedie ſic reſoluiꝉ ꝙ appetitꝰ cū appetibi⸗
li mirabili amicitia vniꝉ. Cā. Aīa mea liq̄facta
eſt. charitas vim hꝫ diffuſiuā. vt pꝫ in rerū crea
tione. vim vnitiuā vt in xp̄i incarnatione. vim
trāſfoꝛmatiuā vt pꝫ i gloꝛificatōe. Seq̄tur ter
tia pars de oꝛdine charitatꝫ: ibi. Oꝛdo ſeruetur
Pꝛo cuiꝰ declaratione eſt notandū ꝙ i debito
oꝛdie charitatꝫ deꝰ. ē ſupꝛa oia diligendꝰ. pꝛimo
⁊ pꝛincipaliter. ⁊ hoc tangit. b. augu. qn̄ dicit ꝙ
pꝛimo debemꝰ diligere qd̄ ſupꝛa nos eſt. ſ. deuꝫ
Deinde qd̄ intra nos ē. ſ. aīam. Deinde diligen⸗
dum eſt ꝙ iuxta nos eſt. ſ. ꝓximus. Pꝛimo tn̄ in
ſtus amicus q̄uis ꝯtineaꝉ ſub noie ꝓximi ⁊ de
illa materia tractaui i titulo de elemoſyna. De
inde diligendū eſt coꝛpꝰ ꝓpꝛiū. deīde coꝛpꝰ alie
num. deinde diligendꝰ eſt inimicus. ¶ Queriꝉ
vtruꝫ coꝛpa nr̄a ſint diligēda ex charitate. So.
Omne illud quod eſt beatificabile eſt diligēdū
ex charitate Deꝰ autē eſt beatꝰ per eſſentiā ſpi
ritus rōnalis ꝑ influentiā: coꝛpus vero ē beati
ficabile ꝑ redundātiā incꝑtum gaudiuꝫ redun⸗
dat ꝑ ꝯiunctionē ſui ad aiaꝫ btām. Et ſi obiicia
tur ꝙ dn̄s hoꝛtaꝉ nos ad vitā carnalē odiendā
Joh.xij. Qui amat aiam ſuā. i. vitā carnalem in
hoc modo ꝑdet eam. So. Dicendū eſt ꝙ in coꝛ
poꝛe noſtro eſt bonuꝫ nature. ⁊ hoc diligēdum
eſt ⁊ ē vicioſitas ꝯcupiſcentie: ⁊ hec eſt odiēda:
qꝛ caro nō repugnat ſpiritui ꝑ ꝯditiōeꝫ nature
ſed ꝓpter vicioſitatē cōcupiſcentie contracte.
Bona. Amb. tn̄ ponit talem oꝛdinē. pꝛimo dili
gendus eſt deus. ſcd̄o parētes. tertio filij. quar
to ꝯſanguinei iuxta gradus ⁊ cognationis. dei
de illi qui nō ſunt de ꝓgenie. deide inimici. De
um eīm debemꝰ diligere toto coꝛde. i. intellectu
ſine erroꝛe. tota aīa. i. voluntate ſine ꝯtrarieta⸗
te. tota mente. i. memoꝛia ſine obliuiōe. De iſta
materia tractaui ſatis in capitulis de p̄ceptis ⁊
ꝯſilijs ⁊ de elemoſyna. Tamē nō eſt omittēdum
ꝙ aliquid diligiꝉ magis altero multiplr̄ maioꝛi
affectu ſic ſuper oia diligēdus ē deꝰ inter hoies
magis ſunt diligendi parētes q̄ filij. deinde cō
ſanguinei ⁊c. maioꝛi effectu plꝰ diligēdi ſunt fi⸗
lij q̄ parētes. tamē pꝛimum magis indigēti eſt
ſuccurrēdum: quātum ad maioꝛē gratiā ſic ma⸗
gis ſunt diligendi qui magis ſe ad gratiā habi⸗
litant. ad maioꝛē gratiā ſic magis ſunt diligen⸗
di ſunt ſm̄ gradus participādi bonum gr̄e. Si
obijciaꝉ illud Apl̄i. ij. ad Coꝛ. xij. c. vbi diciꝉ ꝙ
filijs debēt theſauriſare parētes nō econuerſo.
Dicēdum eſt eīm ꝙ hoc dicitur de naturali dile⸗
ctione ſm̄ quā magis inclinaꝉ affectꝰ ad filios
q̄ ad parētes. Ratio huiꝰ eſt ꝙ natura appetit
ꝯſeruari in ſuo ſimili: ſed ſm̄ ius diuinuꝫ magis
tenemur ꝓcurare ſalutem parentum q̄ filioꝛū
Ratio huius eſt: qꝛ amoꝛ gratuitus facit memo
rare cauſe beneficioꝝ: ꝓpterea dn̄s p̄cepit ho⸗
noꝛare parētes: qꝛ plura beneficia recipimus a
parentibꝰ q̄ a filijs. Super hoc notatur ꝑ doc.
ſuper tertio li. ſen. ⁊ per. b. Aug. in libꝛo de do⸗
ctrina xp̄iana ꝙ aliquis dicitur magis diligen⸗
dus quattuoꝛ mōis. Uno modo maioꝛi affectu
Secundo maioꝛi effectu. Tertio ad maioꝛem
gr̄am. Quarto ad maioꝛē glr̄iam. Maioꝛi affe⸗
ctu magis diligendi ſunt parētes q̄ filij cū na⸗
turalis rō ꝯſiderat ꝙ tot beneficia ſuſcepit fili
us a parētibus ⁊ ꝙ paſſi ſunt parētes q̄ ꝓ filijs
Maioꝛi effectu magis diligendi ſunt filij: qꝛ fi
lij naſcūtur paruuli: ⁊ ideo magis indigēt exte
rioꝛibus beneficij exhibitione. vnde in extre⸗
ma neceſſitate poſitꝰ p̄re ⁊ filio ceteris paribus
ſi nō poſſū vtriq̄ ſubuenire tenoꝛ ſubueīre po⸗
tius filio q̄ pr̄i: q̄tū ad maioꝛē gr̄am oēs eq̄li⸗
ter ſunt diligēdi: q̄tum ad maioꝛē glr̄iam magꝫ
boni diligēdi ſunt. Tamen q̄dem ſunt effectus
quos potiꝰ debemus exhibere parētibꝰ q̄ filijs:
vt puta timoꝛ: reuerētia: honoꝛ: ⁊ hmōi ⁊c. Que
ritur vtrū mali parētes ſint p̄ferendi bonis ex
traneis in dilectione. So. Magis debeo ꝓcu
rare ⁊ deſiderare vt pater meꝰ ſit bonus ⁊ i cha
ritate ꝑmaneat ⁊ hic amoꝛ dꝛ amoꝛ beneficētie
facta tn̄ patris mei nō debeo appꝛobare q̄diu
eſt in ſtatu pctī. ⁊ ſic amoꝛe cōplacentie debeo
magis diligere bonū extraneū q̄ pr̄em meum
maluꝫ. ¶ Queriꝉ vtrū in patria obſerueꝉ oꝛdo
charitatis ſicut in via. Solu. ſm̄ Anſel. In illa
charitate perfecta inumerabiliū angeloꝛum ⁊
hoīm beatoꝝ vbi nullus minus aliū q̄ ſeip̄m di
ligit. nō aliter gaudebit. quiſq̄ ꝓ ſingulis alijs

q̄ ꝓ ſeip̄o. ⁊ Augu. videꝉ idē ſentire in li. de di.
noibus. Et ſi obijciaꝉ ſic. Si quilibꝫ gaudet tm̄
de bono ꝓximi ſicut de bono ꝓpꝛio fruſtra ag⸗
grediꝉ hō opera ꝑfectionis cum tm̄ gaudeat il⸗
le qui nō fecit q̄tum ille q̄ fecit. Sol. Dicēdum
eſt ꝙ ad quātitatē gaudij: duo ꝯcurrunt. ſ. v̄tus
dilectōis q̄ facit gaudere ⁊ materia de qua quis
gaudet quantuꝫ eſt ex ꝑte materie eq̄liter gau⸗
debit q̄libet d̄ bono ꝓximi ⁊ ſi eſt ſue eq̄le: ⁊ ma
gis gaudebit ſi maiꝰ ē bonuꝫ ꝓximi quā ꝓpꝛiuꝫ
Sed q̄tuꝫ ex ꝑte virtutis ꝑ quā gaudeꝫ magis
gaudebit q̄ maioꝛē charitatē habebit. vnde nō
ſeq̄tur ꝙ nō martyr tm̄ gaudeat de bono marty
ris quātum ipſemet martyr: qꝛ merito martyꝛij
aucta eſt martyꝛij virtus gaudendi. homo enim
dilectione naturali magis diligit ſe quā deum
ſed econuerſo ē in dilectione gratuita. Tria eīm
generaliter diliguntꝉ vtile delectabile et hone
ſtum pꝛopter pꝛimuꝫ diligēda eſt tribulatio: qꝛ
vtilis ꝓpter ſcd̄ꝫ diligēda eſt virtus ꝑ amplius
quia honeſta. ꝓpter tertium diligēdus eſt deꝰ:
quia delectabilis: imo pꝛopter hec omnia dili⸗
gendus ē deus: quia ipſum diligere eſt vtile ho
neſtum ⁊ delectabile. Quod homines mutuo ſe
habeant diligere. patet pꝛimo: quia ſunt mem⸗
bꝛa vnius copoꝛis xp̄i miſtici: ſcd̄o qꝛ vno ſpū⸗
ſancto viuificātur ſpiritualiter: qꝛ vniūtur. ter⸗
tio qꝛ vnā fidem habent. quarto: qꝛ vnū baptiſ⸗
mum receperunt. quinto qꝛ vnū habent pr̄em
⁊ dn̄ꝫ. ſexto qꝛ ad vnū tēdūt regnū. dilectionem
enim ꝓximi nobis ſuadet ius nature vn̄ Mat.
vij. Quecūq̄ vultis vt faciam vobis hoies. ius
ſcripture Mat. xxij. Diliges dn̄m deum tuū ⁊ ꝓ
ximū tuum ſicut teipſum. Exēplum creature qꝛ
omne ſimile diligit ſibi ſimile. Eccl̄. xxx. Meliꝰ
ē eīm diligere quā diligi. Pꝛimo qꝛ ꝙ diligimꝰ
ſcimus: ſed ꝙ diligimur neſcimus: ſed credimꝰ.
Scd̄o qꝛ ꝙ diligimꝰ ꝓpꝛie virtutis eſt: ſed ꝙ di
ligimur aliene. Tertio qꝛ cū diligimꝰ alios obli
gamꝰ. cū vero diligimur alijs obligamur. quar
to qꝛ cum diligimꝰ meremur nobis. cum autem
diligimur alij merētur ſibi ꝑ dilectionē. eīm ꝓxi
mi efficimur imitatoꝛes xp̄i. Joh. xv. Hoc ē eīm
preceptū meū vt diligatis inuicem ſicut dilexi
vos. efficimur ſaluatoꝛis diſcipuli. Joh. xij. In
hoc cognoſcet hoies: qꝛ mei eſtis diſcipuli ſi di⸗
lectionē habueritis adinuicē. Itē ꝑ dilectōem
efficimur ꝯtēplatoꝛes dei. i. Jo. iiij. Qui diligit
frēm ſuū ex deo natus eſt. ¶ Queriꝉ vtrū deꝰ ma
gis diligat angelos quā hoies. Sol. Deꝰ dꝛ dili
gere creaturas effectu. duplr̄ aūt eſt effectꝰ dei
reſpectu nature rōnalis. ſ. effectꝰ ꝯditionis ⁊ re
ꝑationis: quātum ad effectū ꝯditōis plꝰ dilexit
angelos: qꝛ melioꝛa eis ꝯtulit naturalia et ma⸗
gis potētes fecit ⁊ magis manifeſtaꝉ in eis di⸗
uina potētia: q̄tuꝫ ad effectū reꝑatōis magꝫ di
lexit hoies. ad Hebꝛe. i. c. Nuſq̄ eīm āgelos ap⸗
pꝛehēdit ſꝫ ſemē abꝛahe. Joh. xv. Maioꝛē cha⸗
ritatē nemo hꝫ q̄ vt aiam ſuā ponat q̄s ꝓ amicꝫ
ſuis. Et in hoc effectu p̄ncipalr̄ manifeſtaꝉ diui
na mia. i. vtroq̄ tn̄ manifeſtaꝉ diuina ſapia. Si
igitur q̄ratur q̄ iſtarū dilectionū magꝫ excedat.
Rn̄detur ꝙ ſi loq̄mur q̄tum ad ſtatum p̄ntem
ſic magꝫ dilexit angelos. ſi aūt loq̄mur q̄tuꝫ ad
ſtatū finalē videꝉ ſatꝫ rōnabiliter dici ꝙ magis
diligat hoies qꝛ de pluribꝰ gaudebit ho in ꝑadi
ſo vn̄ gratꝰ ⁊ deuotꝰ deo exiſtat: tum ꝓpt̄ bn̄fici
um incarnatōis. tū ꝓpt̄ bn̄ficiū reꝑatōis. tū ꝓ⸗
pter bn̄ficiū eminētꝫ gloꝛificatōis q̄ nō tm̄ ma⸗
nifeſtāt erga nos diuine charitatꝫ magnitudi⸗
nem: ſꝫ nimietatē ſm̄ ꝙ dꝛ Ephe. ij. Deꝰ q̄ diues
ē i mia ꝓpt̄ nimiā charitatē q̄ dilexit nos. Cha⸗
ritas veſtis nuptialis ē. de q̄ Mat. xxij. Amice
quō huc intraſti nō hn̄s veſtē nuptialē. q̄ſi admi
ratur dn̄s inueniēs aliquem in eccl̄ia ſine veſte
charitatis cuiꝰ admiratōnis q̄nq̄ p̄nt eſſe cauſe
Pꝛima cū xp̄s dn̄s nr̄ tm̄ expēdit vt ſpōſa ſua ec
cleſia. hāc veſtē haberet. ſ. charitatē cui veſti de
dit materiā in paſſione q̄ſi de viſceribꝰ ſuis cuꝫ
lateris ſui aptōne ſm̄ Bern̄. Amoꝛē ſuū nobis
oſidit vt eiꝰ amoꝛe ad eum tēderemꝰ. Scd̄a cau⸗
ſa admiratōis eſt ꝙ eccl̄ia ſcit hāc veſtē ſumme
placere ſponſo ſuo. ſ. xp̄o q̄ figurata fuit ꝑ veſtē
incōſutilē que non voluit diuidi. Joh. xix. Licꝫ
coꝛpus ſuū ꝑmiſerit xp̄us ꝑfoꝛari q̄re mēbꝛum
eccleſie ꝑmittit hāc veſtē a ſe ſeparari. vn̄ Aug.
Tunicam homis in cruce pendentis carnifices
pylati nō ſunt auſi icidere ⁊ tu niteris charita⸗
tem dei imo charitatē q̄ deus eſt ſeꝑare. Tertia
cauſa admiratōis eſt ideo ꝙ iſtā veſtē. ſ. charita
tem oſtenſura eſt eccleſia in illa magna curia ⁊
neſcit qua hoꝛa. Mat. xxv. ⁊. xxiiij. Media no⸗
cte clamoꝛ factus eſt ⁊c. Et vos eſtote pati quia
qua hoꝛa non putatis ⁊c. Sed ſunt plures qui
tunc pꝛimo voluit oꝛdinari hāc veſtē qn̄ deberꝫ
ſuccidi: ⁊ ideo decipiūtur. Eſa. xxviij. Dū adhuc
oꝛdirer ſuccidit me ⁊. p̄s. idem. Quarta cauſa ad
miratōis eſt eo ꝙ ſi hec veſtis defuerit turpitu
do hoīs illiꝰ toti mūdo manifeſtabiꝉ. Pꝛouer. x.
vniuerſa delicta operit charitas. ⁊ Apoca. xvi.
Beatus qui cuſtodit veſtimenta ſua ne nudus
ambulet ⁊ videant homines turpitudinem eiꝰ.
Quinta cauſa admiratōis eſt ideo ꝙ non licet
aliter q̄ cum hac veſte intrare regnuꝫ celoꝛum
vt patꝫ. Math. xiij. De illo qui intrauerat ſine
hac veſte qui fuit deiectꝰ et miſſus in tenebꝛas
exterioꝛes. De hoc habetur exemplum. Heſter.
iiij. c. Ubi legitur ꝙ nō licebat intrare aulā re⸗

giam regis aſſueri indutū ſacco ⁊ glo. Eſt ſaccꝰ
timoꝛ ſeruilis cū quo nemo intrat regnū celoꝝ
ideo regina heſter induit ꝑcioſius veſtimentū
ſuum qñ acceſſit ad regē ⁊ placuit regi ⁊c. cha-
ritas veſtis nuptialis dici poteſt: qꝛ matrimoni
um quo filiꝰ dei vnitus eſt hūane nature ſoꝛoꝛi
nr̄e multū req̄rit vt veſtē charitatis habeamus
Si eñ matrimonia q̄ facit quotidie inimicos
amicos effici quare nō illa veſtis q̄ eſt charitas
cum ſit quid excellētius. patet: qꝛ ꝓpter hāc ve
ſtem. ſcilicet charitatē nuptie filij dei et huma-
ne nature facte ſunt ⁊c. ¶ Querit̄ q̄d dicendum
de dilectione inimicoꝝ ſuꝑ quo eſt notandū ꝙ
alia eſt dilectio affectꝰ. alia effectus. Dilectio af
fectus ē duplex. qꝛ alia eſt innocētie. alia bñficē
tie: dilectōe: innocētie tenemur diligere inimi-
cos: qꝛ nō debemus eis optare malum inq̄ꝫtum
maliū: ſꝫ inq̄ꝫtuꝫ eis expediēs eſt vel reipublice.
Affectꝰ dilectōis bñficiētie ē duplex. ſ. ꝑncipal̄
⁊ ſecūdarius. ꝑncipalis ē velle inimicis ⁊ opta-
re bona ſpūalia ſicut ē gr̄a ⁊ gloꝛia. hac dilectio
ne ſeu affectu tenemur diligere inimicos. Affe
ctus ſecūdariꝰ eſt optare bona tꝑalia inimicis. h
modo nō tenemur ſemꝑ diligere inimicos quia
nō ſꝑ expedit eis habere bona tꝑalia: eodē mō
diſtinguendū eſt de dilectione effectꝰ q̄ ſilr̄ ē du
plex. ſ. innocentie ⁊ beneficiētie. pꝛimo mō tene
mur diligere oēs inimicos: qꝛ tenemur eis ma-
la nō inferre niſi foꝛte ꝓpt̄ bonū ꝑſone. vel rei
publice. dilectio effectꝰ bñficiētie eſt diſtinguē
da. qꝛ ſi ē bñficiū ſpūale neceſſariū ad ſalutē: tūc
tenemur iīmicꝭ illō īpēdeꝛ ſicut oꝛare ꝓ eis nō
q̄dem in ſpāli ſꝫ in cōi: ita. ſ. ꝙ nō excludamꝰ eos
ab oꝛonibꝰ cōibus. ſi vero eſt beneficiū tꝑale ad
hoc nō tenemur niſi in caſu neceſſitatis. Item
notandū eſt ꝙ duplicē poſſumꝰ hr̄e inimicū. ſ. ꝑ
ſone noſtre vel ecclie. inimico ꝑſone beneface-
re ꝑfectionis ē niſi inq̄ꝫtuꝫ bñficiū ipſi vel alte-
ri occaſionaliter nociuū ē: qꝛ in tali caſu ſubtra
here bñficium vtile eſt inimico aūt ecclie bene
ficiū ſubtrahere ꝑfectiꝰ eſt ⁊ meliꝰ niſi ꝓpt̄ bñfi
ciū ſpereť recōciliādus ecclie. Ex ꝑdictis pꝫ ꝙ
optare bona tꝑalia inimicis ecclie īperfectōis
eſt niſi ꝑ accidēs. ſ. qñ credūtur ꝑ hoc cōuertēdi
inimicis vero ꝑſone optare bona tꝑalia ꝑfectio
nis ē niſi ꝑ accidēs. ſ. qñ putātur eis vel alijs eē
nociua. Itē notandū ē ꝙ lꝫ amicuꝫ diligere ſit
magis debitū. tñ inimicū diligere magꝭ ē remiſ
ſionis pene meritoꝛiū ⁊ ad multa alia vꝫ. pꝛimo
qꝛ magis accedit ad ꝑfectionē maioꝛis etiā vir
tutis eſt qꝛ magis gratuitū. ſcdō qꝛ motꝰ chari-
tatis ad inimicū magꝭ ē meritoꝛiꝰ remiſſiōis pe
ne ⁊ hoc rōne difficultatis. tertio qꝛ diligere ii-
nicū expſſius ſignū charitatꝭ ē: qꝛ ꝯtra motū na
ture eſt idcirco valde difficile ē niſi aſſit gr̄a ꝑ
quā vincať natura. Signa dilectionis ſunt quia
amicus amicū libēter audit libēter de illo loq̄-
tur: ſpe ⁊ ip̄e cogitat ſine tedio ſibi obſeq̄tur coꝛ
pus ⁊ res ꝓ illo exponit offenſam cauet: offen
ſum placat: ꝯgaudet ꝓſperitati. cōdolet aduerſi
tati gaudet de ſua p̄ſentia. dolet de abſcētia. ⁊c.
Signa diuini amoꝛis ſunt cuꝫ aliquis libenter
cogitat de eo. cum aliq̄s libētcr ē ī domo dī. cuꝫ
aliq̄s de deo vel cū deo libēter loq̄tur: cum q̄s li
bēter deū audit ⁊ audita retinet memoꝛiť. cū q̄s
libēter dat ꝓ deo cū q̄s ꝓ deo libēter patiť. cuꝫ
mādatꝭ dei libēter q̄s obedit. cū q̄s amat q̄ deo
placēt ⁊ odit ea q̄ diſplicēt deo cū q̄s frigeſcit a
ſollicitudine ⁊ amoꝛe mundi cū aliq̄s magnum
honoꝛē exhibet miniſtris dei. Hec in ſumma de
ꝯtutibꝰ. ¶ Queriť vtrū oꝛdo charitatꝭ attenda-
tur penes affectuꝫ vel penes effectū vel penes
vtrūq̄ꝫ. Sol̄. Affectꝰ qñq̄ꝫ ſumiť ꝓ paſſione: et
hec paſſio dꝛ q̄dā muliebꝛis ꝯplacētia. de h affe
ctu dꝛ ꝓuer. xviij. Uir amicabilis ad ſocietateꝫ
magꝭ erit amicꝰ q̄ꝫ fratˀ: ⁊ hūc affectū minime re
ſpicit oꝛdo charitatꝭ: qꝛ ille affectꝰ plus reſpicit
ſenſibilē experientiā q̄ꝫ rōnis eligētiā: ſicut pꝫ
cū aliq̄s plꝰ delectať loq̄ cū amico q̄ꝫ cū deo vel
cū patre ſuo lꝫ multo plꝰ diligat deū vel patrem
ſuū: qꝺ pꝫ qꝛ mlt̄a maioꝛa faceret ꝓ deo vel pꝛo
patre ſuo q̄ꝫ ꝓ amico: ꝙuis aūt hic affectꝰ ſit to
lerabilis in his q̄ huic mūdo dedi ſunt: tñ in ſpi
ritualibꝰ quoꝝ ē expiri q̄ꝫ ſuauis eſt deꝰ eſt mlt̄ū
repħenſibilis. alio mō accipiť affectꝰ ꝓ motu q̄
motꝰ dꝛ quedā ratio elicitiua: ⁊ ille motꝰ eſt du-
plex vnꝰ a charitate elicitꝰ. aliꝰ a charitate īpe-
ratus. Pꝛimꝰ eſt quo opto alicui ſummū bonuꝫ
⁊ oꝛdo charitatꝭ ꝑncipalr̄ reſpicit hūc ⁊ mihi de
beo plus optare beatā vitā q̄ꝫ patri meo ⁊ ſic de
ſingulis. Affectꝰ ꝟo a charitate impatus ē cum
quis optat alicui bonuꝫ tꝑale qꝺ eſt oꝛdinatum
ad ꝯuerſationē nature: ⁊ hūc affectū reſpicit oꝛ-
do charitatis minꝰ pꝛincipalr̄. Similiter ex ꝑte
effectꝰ dicendū eſt qꝛ quidā eſt qui reſpicit cō-
munē vtilitatē ſicut collatio eccleſiaſtici bene-
ficij. Et hūc minime reſpicit oꝛdo charitatis: qꝛ
ibi attēdenda eſt meriti dignitas ⁊ parū aut ni-
hil ſanguis ꝓximitas ne ſub pallilo charitatꝭ la
teat affectꝰ carnalitatꝭ ⁊ dicať de tali ꝑ ꝓphetā
Ue q̄ edificant ſyon in ſanguinibꝰ. Aliꝰ effectꝰ
eſt q̄ reſpicit ſingularē ꝑſonā. Et hic eſt duplex
qꝛ vnus reſpicit aīe ſalutē ⁊ hunc ꝑncipalr̄ reſpi
cit oꝛdo charitatꝭ. Alius effectꝰ eſt releuatio tē
poꝛalis neceſſitatis: ⁊ hunc reſpicit oꝛdo chari-
tatis minꝰ ꝑncipalr̄: qꝛ ſm̄ diuerſas opoꝛtunita
tes debet ⁊ poteſt homo magis et minus bene-
ficio eſſe in colatione alicuius cōmodi tēpoꝛa-

lis. Bona. ¶ Queritur qualiter quis poteſt ſci-
re vtrū habeat charitatē. Sol. Quidē ſciunt ſe
nō hr̄e charitatē vt q̄ ſunt in actu peccādi vel in
ꝓpoſito: quidā dubitāt ſe hr̄e charitatē: qꝛ ra-
tiones habēt ꝓ vtraq̄ꝫ ꝑte: vt ſunt illi qui incipi
unt facere quod in ſe eſt: quidā putant ſe habe
re ſicut q̄ multa bona oꝑa fecerunt et diu abſti-
nuerunt a peccato: adhuc tñ ſuſtinēt motus tē-
tationuꝫ ⁊ ymaginanť turpia: q̄dam experiunť
ſe habere charitatē vt illi qui guſtant diuinam
dulcedīnē in q̄bꝰ fere fomes extinctꝰ eſt ⁊ ſꝑ bo-
na faciunt vel affectant: quidā certi ſunt ſe hr̄e:
vt q̄bus dñs reuelauit qualis fuit paulꝰ. ¶ Que
ritur vtrū creature irratiōales ſint diligēde ex
charitate. Sol. ſm̄ Bona. Tripliciť pōt aliq̄d
diligi ex charitate. Uno mō ꝙ charitas ponere
faciat affectionē ⁊ finē circa dilectum ⁊ ſic ſolus
deus diligiť ex charitate. Alio mō ꝙ charitas
faciat ponere affectionē circa dilectū: nō tñ fi-
nem ⁊ ſic diligiť ꝓximꝰ ex charitate: qꝛ circa ꝓxi
mum afficimur affectu charitatis optando ei
ſummū bonū non ꝓpter ip̄m: ſꝫ ꝓpter deū. alio
modo dꝛ aliq̄s ex charitate diligi ita ꝙ charitas
circa illud nō ponit finē nec affectū intuitū ſui
ſed ſolū rōne eius ꝓpter qꝺ diligiť. ⁊ hoc mō di
liguntť creature irrationales in q̄bꝰ deꝰ relucet
qꝛ deus diligiť in illis ꝑ quē moduꝫ dꝛ diligere
canem amici ſui. non quia afficiatur cir canem
ſpeciali affectione: ſꝫ circa amicum ꝓpꝛie tñ lo-
quēdo nō ſunt diligende ex charitate. qꝛ chari-
tas q̄ eſt amoꝛ dei extēdit ſe ad illos q̄ ſunt nati
eē eiꝰ filij ꝑ gr̄am adoptiōis nō ad creaturas ir-
rationales. vñ Aug. ſolum ex charitate diligen
da ſunt q̄ nobiſcū ſocietate quadam referūtur
ī deum vt eſt hō angelꝰ ⁊c. Nota ꝙ ſeptē ſunt q̄
faciunt vt aliq̄s ameť a dō. Pꝛimum eſt ſapiētia
Sapi. vij. ſapiā infinitꝰ theſaurus ē hoībus q̄ q̄
vſi ſunt ꝑticipes facti ſunt amicitie dei. ⁊ ī eodē
neminē diligit dˢ niſi eū qui cū ſapiā inhabitat
⁊ ꝓuer. xiiij. Acceptus eſt regi miniſter intelli-
gens. Aliud eſt munditia q̄ effectꝰ eſt ſapie. Ja.
iij. Que de ſurſum ſapiā. pꝛimum quidē pudica
eſt. i. pudicum faciens ꝓpt̄ mūditiā vocatus eſt
Johā. diſcipulus quem diligebat Jeſus. Johā.
vlti. ⁊ ꝓuer. xxij. Qui diligit coꝛdis munditiam
ꝓpt̄ gr̄am labioꝝ ſuoꝝ amicum habebit regem
Tertiuꝫ ē māſuetudo. vñ moyſes ꝓpter māſue
tudinem fuit ſpecialis amicus dei. Nu. xxij. Et
Eccle. xlv. Dilectus dō ⁊ hoībus moyſes. Quar
tuꝫ liberalitas q̄ multum aſſimulat deo q̄ ex li-
beralitate fecit quecunq̄ꝫ fecit. vnde Señ. Qui
dat beneficia dñm imitať maxime paupibus. idō
ſcribiť ſcdā Coꝝ. ix. Hylarē datoꝛem diligit dˢ
Quintum eſt humilitas. Sextum eſt dilectio.
Unde Ber. in epiſtolis. Diligit eñ dñs eos q̄
ſe diligunt. alioq̄n eēt īfidelis. idō nemo ſe ama
ri diffidat q̄ iam amat. Septimum ē tꝑaliuꝫ cō
tēptus. Math. xix. Si vis ꝑfectꝰ eē ⁊c. ⁊ Señ.
Nemo dignus eſt deo q̄ opes nō contēpſerit. ⁊
Aug. in li. ſoliloquioꝝ. qui in bonis ꝯtētibilibꝰ
amoꝛē ſuum ponit dei amoꝛe eſt indignꝰ. Nō. il
la q̄ īcitant hoīeꝫ ad amādum ⁊ diſcurre ꝑ oīa
beneficia q̄ deꝰ ꝯtulit hōi ꝯfert ⁊ conferret ⁊c.
¶ Queritur vtꝝ demones ⁊ dānati ſint ex cha-
ritate diligēdi. Sol. Sicut irrōnales creature
nō ſunt diligēde ex charitate eliciēda: qꝛ nō ſūt
oꝛdinate ad aſſecutionē illiꝰ ſūmi boni ſic ēt de
mones ⁊ dānati. Charitas eñ nullos facit eli-
citiue diligere niſi eos q̄s optat ad futurā bea-
titudinē ꝑuenire. Si vero ex charitate diligere
accipiatur large ꝓut actꝰ diligendi eſt ex chari-
tate īpetrāte ſic ſunt diligendi rōne nature. ſūt
eñ ymago dei: ſed odiēdi ſunt rōe culpe. verū-
tñ qꝛ culpa īſeparabiliter adheret ip̄oꝝ nature
⁊ poſſidet eā. idō charitas magis affectum natu
ralē hꝫ ad diligēdū irrationalia q̄ꝫ demones vel
dānatos. ¶ Queriť vtꝝ mali hoīes ſint diligen
di ex charitate. So. Odiēdi ſunt rōne ioꝛdiati
onis culpe. vñ p̄s. Nōne q̄ oderūt te dñe oderā:
ſꝫ rōne nature diligēdi ſunt: qꝛ ſūt ad btitudīeꝫ
oꝛdīati. vñ Sap̄. xi. Nihil odiſti dñe hoꝝ q̄ feci-
ſti. ⁊ Math. vi. Diligite inimicos vr̄os ⁊c. ꝯſtat
eñ ꝓ inimici iuſtoꝝ ſunt mali. ⁊ hoc ē qꝺ dicit
Grego. Si īdignationē debemꝰ vitijs cōpaſſio
nē debemꝰ nature. ⁊ Iſido. Totum xp̄m nō di-
ligit q̄ hoīem odit. Bonū ē nō odire naturā: ſꝫ
culpā. vñ glo. ſuꝑ illud p̄s. Perfecto odio ode-
rā illos. i. iniq̄tates eoꝝ odi nō naturā. Queriť
vtꝝ oēs teneāť inimicos diligere q̄ꝫtuꝫ ad affe
ctū. So. ſm̄ Bo. Duplex ē affectꝰ. Unꝰ a chari
tate elicitꝰ. aliꝰ a charitate īperatꝰ. pꝛio affectu
tenemur oēs diligere etiā ip̄o actu inimicātes
glo. ſuꝑ illud Mat. xxij. Diliges ꝓximū tuuꝫ ſi
cut teip̄m. ſm̄ btm̄ Aug. Noīe ꝓximi ⁊ amici in
telligiť oīs homo: qꝛ nō te ꝑſequiť qꝺ fecit deꝰ
ſed malicia. ſecundo affectu nō tenemur dilige
re: ſed ſufficit nō odiſſe hos duos affectus exp̄-
mit. Ambꝛ. di. Sufficit ꝙ inimicos diligamꝰ et
nō odio habeamꝰ. Uñ nō ad obediendū inimi-
cos nec gaudēdū malis eoꝝ oēs tenemur. Pꝛo
uerbio. xv. Cuꝫ ceciderit inimicꝰ: ne gaudeas. ⁊
Eccle. ix. Noli de inimico tuo moꝛtuo gaudere:
diligere tñ inimicos q̄ ad vtrūq̄ꝫ affectū ꝑfecti-
onis eſt. Lu. v. Diligite iīmicos vr̄os. glo. hoc ē
ꝑfectoꝝ. Item glo. ſuꝑ illud p̄s. Reuela opera
mea nihil mirabiliꝰ in mandatis q̄ꝫ diligere in-
micos. ¶ Queriť vtꝝ oēs teneātur diligere ini-
micos q̄ꝫtū ad effectū. So. ſm̄ Bo. tribus mo-

glam regis aſſueri indutū ſacco ꝛ glo. Eſt ſacc⁹ timoꝛ ſeruilis cū quo nemo intrat regnū celoꝝ ideo regina heſter induit ꝓcioſius veſtimentū ſuum qñ acceſſit ad regē ꝛ placuit regi ꝛc. charitas veſtis nuptialis dici poteſt: qꝛ matrimonium quo fili⁹ dei vnitus eſt hūane nature ſoꝛori nr̄e multū reqrit vt veſtē charitatis habeamus Si em̄ matrimonia q̄ facit quotidie inimicos amicos effici quare nō illa veſtis q̄ eſt charitas cum ſit quid excellētius. patet: qꝛ ꝓpter hāc veſtem. ſcilicet charitatē nuptie filij dei et humane nature facte ſunt ꝛc. ¶ Querit̄ q̄d dicendum de dilectione inimicoꝝ ſup quo eſt notandū ꝙ alia eſt dilectio affect⁹. alia effectus. Dilectio affectus ē duplex. qꝛ alia eſt innocētie. alia bñficētie: dilectōe: innocētie tenemur diligere inimicos: qꝛ nō debemus eis optare malum inq̄tum malū: ſ; inq̄tu; eis expediēs eſt vel reipublice. Affect⁹ dilectōis bñficiētie ē duplex. ſ. ꝑncipal ꝛ ſecūdarius. ꝑncipalis ē velle inimicis ꝛ optare bona ſpūalia ſicut ē grā ꝛ gloria. hac dilectione ſeu affectu tenemur diligere inimicos. Affectus ſecūdari⁹ eſt optare bona tꝑalia inimicis. h modo nō tenemur ſemp diligere inimicos quia nō ſp expedit eis habere bona tꝑalia: eodē mō diſtinguendū eſt de dilectione effect⁹ q̄ ſit̄ ē duplex. ſ. innocentie ꝛ beneficiētie. primo mō tenemur diligere oēs inimicos: qꝛ tenemur eis mala nō inferre niſi forte ꝓpt̄ bonū ꝑſone. vel rei publice. dilectio effect⁹ bñficiētie eſt diſtinguēda. qꝛ ſi ē bñficiū ſpūale neceſſariū ad ſalutē: tūc tenemur iimic; illō īpēdere ſicut oꝛare ꝓ eis nō q̄dem in ſpāli ſ; in cōi: ita. ſ. ꝙ nō excludam⁹ eos ab oꝛonib⁹ cōibus. ſivero eſt beneficiū tꝑale ad hoc nō tenemur niſi in caſu neceſſitatis. Item notandū eſt ꝙ duplicē poſſum⁹ hr̄e inimicū. ſ. ꝑſone noſtre vel eccl̄ie. inimico ꝑſone benefacere ꝑfectionis ē niſi inq̄tu; bñficiū ipſi vel alteri occaſionaliter nociuū ē: qꝛ in tali caſu ſubtrahere bñficium vtile eſt inimico aūt eccl̄ie beneficiū ſubtrahere ꝑfecti⁹ eſt ꝛ meli⁹ niſi ꝓpt̄ bñficiū ſperet̄ recōſiliādus eccl̄ie. Ex ꝑdictis p; ꝙ optare bona tꝑalia inimicis eccl̄ie ꝑfectōis eſt niſi ꝑ accidēs. ſ. qñ credūtur ꝑ hoc cōuertēdi inimicis vero ꝑſone optare bona tꝑalia ꝑfectionis ē niſi ꝑ accidēs. ſ. qñ putātur eis vel alijs eē nociua. Itē notandū ē ꝙ l; amicu; diligere ſit magis debitū. tñ inimicū diligere mag; ē remiſſionis pene meritoꝛiū ꝛ ad multa alia v;. primo qꝛ magis accedit ad ꝑfectionē maioꝛis etiā virtutis eſt qꝛ magis gratuitū. ſcdo qꝛ mot⁹ charitatis ad inimicū mag; ē meritoꝛi⁹ remiſſiōis pene ꝛ hoc rōne difficultatis. tertio qꝛ diligere inimicū expꝛſſius ſignū charitat; ē: qꝛ ꝯtra motū nature eſt idcirco valde difficile ē niſi aſſit grā ꝑ quā vincat̄ natura. Signa dilectionis ſunt quia amicus amicū libēter audit libēter de illo loq̄tur: ſpe ꝛ ipe cogitat ſine tedio ſibi obſeq̄tur coꝛpus ꝛ res ꝓ illo exponit offenſam cauet: offenſum placat: ꝯgaudet ꝓſperitati. cōdolet aduerſitati gaudet de ſua ꝑſentia. dolet de abſcētia. ꝛc. Signa diuini amoꝛis ſunt cu; aliquis libenter cogitat de eo. cum aliq̄s libēter ē i domo di. cu; aliq̄s de deo vel cū deo libēter loq̄tur: cum q̄s libēter deū audit ꝛ audita retinet memoꝛit̄. cū q̄s libēter dat ꝓ deo cū q̄s ꝓ deo libēter patit̄. cu; mādat; dei libēter q̄s obedit. cū q̄s amat q̄ deo placet ꝛ odit ea q̄ diſplicēt deo cū q̄s frigeſcit a ſollicitudine ꝛ amoꝛe mundi cū aliq̄s magnum honoꝛē exhibet miniſtris dei. Hec in ſumma de ꝟtutib⁹. ¶ Querit̄ vtrū oꝛdo charitat; attendatur penes affectu; vel penes effectū vel penes vtrūq;. Sol. Affect⁹ qñq; ſumit̄ ꝓ paſſione: et hec paſſio dr̄ q̄dā muliebris ꝯplacētia. de h affectu dr̄ puer. xviij. Vir amicabilis ad ſocietate; mag; erit amic⁹ ꝙ frat̄. hūc affectū minime reſpicit oꝛdo charitat;: qꝛ ille affect⁹ plus reſpicit ſenſibilē experientiā ꝙ rōnis eligētiā: ſicut p; cū aliq̄s pl⁹ delectat̄ loq̄ cū amico ꝙ cū deo vel cū patre ſuo l; multo pl⁹ diligat deū vel patrem ſuū: qd̄ p; qꝛ m̄lta maioꝛa faceret ꝓ deo vel ꝓ patre ſuo ꝙ ꝓ amico: q̄uis aūt hic affect⁹ ſit tolerabilis in his q̄ huic mūdo dedi ſunt: tñ in ſpiritualib⁹ quoꝝ ē expiri ꝙ ſuauis eſt de⁹ eſt m̄ltū rep̄henſibilis. alio mō accipit̄ affect⁹ ꝓ motu q̄ mot⁹ dr̄ quedā ratio elicitiua: ꝛ ille mot⁹ eſt duplex vn⁹ a charitate elicit⁹. ali⁹ a charitate īperatus. Prim⁹ eſt quo opto alicui ſummū bonu; ꝛ oꝛdo charitat; ꝑncipalr̄ reſpicit hūc ꝛ mihi debeo plus optare beatā vitā ꝙ patri meo ꝛ ſic de ſingulis. Affect⁹ ſo a charitate impatus ē cum quis optat alicui bonu; tꝑale qd̄ eſt oꝛdinatum ad ꝯuerſationē nature: ꝛ hūc affectū reſpicit oꝛdo charitatis min⁹ ꝑncipalr̄. Similiter ex ꝑte effect⁹ dicendū eſt qꝛ quidā eſt qui reſpicit cōmunē vtilitatē ſicut collatio eccleſiaſtici beneficij. Et hūc minime reſpicit oꝛdo charitatis: qꝛ ſbi attēdenda eſt meriti dignitas ꝛ parū aut nihil ſanguis ꝓximitas ne ſub palliilo charitat; lateat affect⁹ carnalitat; ꝛ dicat̄ de tali ꝑ ꝓphetā Ve q̄ edificant ſyon in ſanguinib⁹. Ali⁹ effect⁹ eſt q̄ reſpicit ſingularē ꝑſonā. Et hic eſt duplex qꝛ vnus reſpicit aīe ſalutē ꝛ hunc ꝑncipalr̄ reſpicit oꝛdo charitat;. Alius effect⁹ eſt releuatio tēpoꝛalis neceſſitatis: ꝛ hunc reſpicit oꝛdo charitatis min⁹ ꝑncipalr̄: qꝛ ſm diuerſas opoꝛtunitates debet ꝛ poteſt homo magis et minus beneficio eſſe in collatione alicuius cōmodi tēpoꝛa

lis. Bona. ¶ Queritur qualiter quis poteſt ſcire vtrū habeat charitatē. Sol. Quidē ſciunt ſe nō hr̄e charitatē vt q̄ ſunt in actu peccādi vel in ꝓpoſito: quidā dubitāt ſe hr̄e charitatē: qꝛ rationes habēt ꝓ vtraq; ꝑte: vt ſunt illi qui incipiunt facere quod in ſe eſt: quidā putant ſe habere ſicut q̄ multa bona opa fecerunt et diu abſtinuerunt a peccato: adhuc tñ ſuſtinēt motus tētationu; ꝛ ymaginant̄ turpia: q̄dam experiunt̄ ſe habere charitatē vt illi qui guſtant diuinam dulcedinē in q̄b⁹ fere fomes extinct⁹ eſt ꝛ ſp bona faciunt vel affectant: quidā certi ſunt ſe hr̄e: vt q̄bus dñs reuelauit qualis fuit paul⁹. ¶ Queritur vtrū creature irratiōales ſint diligēde ex charitate. Sol. ſm Bona. Tripliciter pōt aliq̄d diligi ex charitate. Vno mō ꝙ charitas ponere faciat affectionē ꝛ finē circa dilectum ꝛ ſic ſolus deus diligit̄ ex charitate. Alio mō ꝙ charitas faciat ponere affectionē circa dilectū: nō tñ finem ꝛ ſic diligit̄ prim⁹ ex charitate: qꝛ circa ꝓximum afficimur affectu charitatis optando ei ſummū bonū non ꝓpter ipm̄: ſ; ꝓpter deū. alio modo dr̄ aliq̄s ex charitate diligi ita ꝙ charitas circa illud nō ponit finē nec affectū intuitū ſui ſed ſolū rōne eius ꝓpter qd̄ diligit̄. ꝛ hoc mō diligunt̄ creature irrationales in q̄b⁹ de⁹ relucet qꝛ deus diligit̄ in illis ꝑ quē modu; dr̄ diligere canem amici ſui. non quia afficiatur eir canem ſpeciali affectione: ſ; circa amicum ꝓprie tñ loquēdo nō ſunt diligende ex charitate. qꝛ charitas q̄ eſt amoꝛ dei extēdit ſe ad illos q̄ ſunt nati eē ei⁹ filij ꝑ grām adoptiōis nō ad creaturas irrationales. vñ Aug. ſolum ex charitate diligenda ſunt q̄ nobiſcū ſocietate quadam referūtur ī deum vt eſt hō angel⁹ ꝛc. Nota ꝙ ſeptē ſunt q̄ faciunt vt aliq̄s amet̄ a dō. Primum eſt ſapiētia Sapi. vij. ſapia infinit⁹ theſaurus ē hoībus q̄ q̄ vſi ſunt ꝑticipes facti ſunt amicitie dei. ꝛ ī eodē neminē diligit d̄s niſi eū qui cū ſapia inhabitat ꝛ puer. xiiij. Acceptus eſt regi miniſter intelligens. Aliud eſt munditia q̄ effect⁹ eſt ſapie. Ja. iij. Que de ſurſum ſapia. primum quidē pudica eſt. i. pudicum faciens ꝓpt̄ mūditiā vocatus eſt Johā. diſcipulus quem diligebat Jeſus. Johā. vlti. ꝛ puer. xxij. Qui diligit coꝛdis munditiam ꝓpt̄ grām labioꝝ ſuoꝝ amicum habebit regem Tertiu; ē māſuetudo. vñ moyſes ꝓpter māſuetudinem fuit ſpecialis amicus dei. Nu. xxij. Et Eccle. xlv. Dilectus dō ꝛ hoībus moyſes. Quartu; liberalitas q̄ multum aſſimulat deo q̄ ex liberalitate fecit quecunq; fecit. vnde Sen. Qui dat beneficia dñm imitat̄ maxime pauꝑibus. iō ſcribit̄ ſcd̄a Coꝛ. ix. Hylarē datoꝛem diligit d̄s Quintum eſt humilitas. Sextum eſt dilectio. Unde Ber. in epiſtolis. Diligit em̄ dñs eos q̄ ſe diligunt. alioq̄n eēt īfidelis. iō nemo ſe amari diffidat q̄ iam amat. Septimum ē tꝑalitu; cōtēptus. Math. xix. Si vis ꝑfect⁹ eē ꝛc. ꝛ Sen. Nemo dignus eſt deo q̄ opes nō contēpſerit. ꝛ Aug. in li. ſoliloquioꝝ. qui in bonis ꝯtētibilib⁹ amoꝛē ſuum ponit dei amoꝛe eſt indign⁹. No. illa q̄ īcitant hoīe; ad amādum ꝛ diſcurre ꝑ oīa beneficia q̄ de⁹ ꝯtulit hoī ꝯfert ꝛ conferret ꝛc. ¶ Queritur vtꝝ demones ꝛ dānati ſint ex charitate diligēdi. Sol. Sicut irrōnales creature nō ſunt diligēde ex charitate eliciēda: qꝛ nō ſūt oꝛdinate ad aſſecutionē illi⁹ ſūmi boni ſic ēt demones ꝛ dānati. Charitas em̄ nullos facit elicitiue diligere niſi eos q̄s optat ad futurā beatitudinē ꝑuenire. Si vero ex charitate diligere accipiatur large ꝓut act⁹ diligendi eſt ex charitate īpetrāte ſic ſunt diligendi rōne nature. ſūt em̄ ymago dei: ſed odiēdi ſunt rōe culpe. verūtñ qꝛ culpa īſeparabiliter adheret ipoꝝ nature ꝛ poſſidet eā. iō charitas magis affectum naturalē h; ad diligēdū irrationalia ꝙ demones vel dānatos. ¶ Querit̄ vtꝝ mali hoīes ſint diligendi ex charitate. So. Odiēdi ſunt rōne ioꝛdinationis culpe. vñ ꝑs. Nōne q̄ oderūt te dñe oderā: ſ; rōne nature diligēdi ſunt: qꝛ ſūt ad btitudie; oꝛdiati. vñ Sap. xi. Nihil odiſti dñe hoꝝ q̄ feciſti. ꝛ Math. vi. Diligite inimicos vr̄os ꝛc. ꝯſtat em̄ ꝓ inimici iuſtoꝝ ſunt mali. ꝛ hoc ē qd̄ dicit Grego. Si īdignationē debem⁹ vitijs cōpaſſionē debem⁹ nature. ꝛ Iſido. Totum xp̄m nō diligit q̄ hoiem odit. Bonū ē nō odire naturā: ſ; culpā. vñ glo. ſup illud. ꝑs. Perfecto odio oderā illos. i. iniq̄tates eoꝝ odi nō naturā. Querit̄ vtꝝ oēs teneāt̄ inimicos diligere q̄tu; ad affectū. So. ſm Bo. Duplex ē affect⁹. Un⁹ a charitate elicit⁹. ali⁹ a charitate īperat⁹. p:io affectu tenemur oēs diligere etiā ipo actu inimicātes glo. ſup illud Mat. xxij. Diliges ꝓximū tuu; ſicut teipm̄. ſm btī Aug. Noie ꝓximi ꝛ amici intelligit̄ oīs homo: qꝛ nō te ꝑſeq̄uit̄ qd̄ fecit de⁹ ſed malicia. ſecundo affectu nō tenemur diligere: ſed ſufficit nō odiſſe hos duos affectus ex ꝑmit. Ambꝛ. di. Sufficit ꝙ inimicos diligam⁹ et nō odio habeam⁹. Vñ nō ad obediendū inimicos nec gaudēdū malis eoꝝ oēs tenemur. Prouerbio. xv. Cu; ceciderit inimic⁹: ne gaudeas. ꝛ Eccle. ix. Noli de inimico tuo moꝛtuo gaudere: diligere tñ inimicos q̄ ad vtrūq; affectū ꝑfectionis eſt. Lu. v. Diligite iimicos vr̄os. glo. hoc ē ꝑfectoꝝ. Item glo. ſup illud ꝑs. Reuela opera mea nihil mirabili⁹ in mandatis ꝙ diligere inimicos. ¶ Querit̄ vtꝝ oēs teneātur diligere inimicos q̄tu ad effectū. So. ſm Bo. tribus mo

ꝯtis peccamꝰ ꝯtra eccl'iaꝫ odio. ꝟbo corꝑis cru-
ciatu econtra eccl'ia tria facit: diligit: bñfacit: ⁊
orat diligit inimicos cū exhibitōe operis exte-
rioris qñcūq; ſe offert opportunitas ⁊ cumulus
ꝑfectiōis: ⁊ ad hoc nō tenemur: ſ; diligere cum
effectu qñ incūbit neceſſitas hoc eſt neceſſarie
obligatōis: qr ꝗ habuerit ſubſtātiā hmōi ⁊ vide
rit fratrē ſuū neceſſitatē hr̄e ⁊ clauſerit viſcera
ſua ab eo quō manet charitas dei in eo. i. Joh.
iij. Itē nota ꝙ dimittere rancorē eſt neceſſitatꝭ
dimittere ꝟo ſigna rācoris nō eſt neceſſitatꝭ ni
ſi qñ venia petit humiliter ⁊ deuote. tñ ſi ꝗs di
mittit ſigna hoc eſt ꝑfectiōis qñ venia nō petit
De dilectōe īter viꝝ ⁊ vxorem. Colo. iij. Viri di
ligite vxores vr̄as ⁊ nolite eē amari ad illas: et
aſſignāt plures cauſe ad hoc mouētes. vna ē ex
emplū xp̄i. Ephe. v. Viri diligite vxores vr̄as ſi
cut ⁊ xp̄s dilexit eccleſiā ⁊ ſemetip̄m tradidit ꝓ
ea. Alia cā qr corpꝰ mulieris ē ip̄ſiꝰ viri. iō debꝫ
amare illō tanꝙ ſuū. i. ad Coꝝ. vij. Mulier nō
hꝫ ꝑtātem ſui corporis ſed vir. Alia cā: qr vir ⁊
vxor ſunt ſicut vna planta ⁊ ramꝰ ꝗ plante inſe-
ritur vnam arborem efficit ⁊ vnū fructū facit ⁊
neuter illoꝝ ſufficiēs eſt ad generādum prolēꝫ
vñ debent amorē inuicē habere ſicut ramus in
ſitus adheret plane. Math. xix. Jam non ſunt
duo ſed vna caro. Alia cā: qr mulier de coſta vi
ri eſt formata vt vir amaret ip̄am ſicut ſeip̄um.
Geñ. ij. Hoc nunc os ex oſſibus meis ⁊ caro de
carne mea. vñ Ephe. v. Qui vxorem ſuā diligit
ſeip̄m diligit. vxor aūt timeat viꝝ ſuū. Alia cau
ſa eſt ꝓpter ꝓmiſſionē cum ānulum ī manu eiꝰ
poſuit ⁊ oſculum ī ſignū amoris ⁊ pacis dedit.
Alia cā ē: qr ꝯſanguinei ꝯiugū ꝓpt ꝯiugiū eo-
rum mutuo ſe amāt. ergo fortiori rōne debēt ſe
ꝯiuges mutuo amare. Alia cā eſt: qr vxor pr̄em
⁊ matrē ⁊ alios ꝓpinqs ſuos ꝓpter viꝝ dimit-
tit ⁊ marito adheret: iō īfideliter agit vir ſi hāc
nō amet. Hier. ij. d. Dñs ad ſponſaꝫ ſuā recorda
tus ſum tui miſerās adoleſcentiā tuā ⁊ charita
tem deſpōſatōis tue qñ ſecuta es me in deſerto
⁊ Geñ. ij. c. Relinquet homo patrē ⁊ matē ⁊ ad
herebit vxori ſue. Alia cā ē: qr niſi vir ⁊ vxor di
ligant ſe ī magna miſeria erunt. ꝓuer. xvij. Te
cta ſtillātia in die frigoris ⁊ litigioſa mulier ad
inuicē ꝯparant. Vñ philoſo. Vxor ē perpetua-
le refrigeriū aut perēne tormētū. Alia cā ē: qr
amor ꝯiugꝫ multū placet deo ⁊ hoībus. Eccl'.
xxv. In tribꝰ bene ꝯplacitū eſt ſpiritu meo ꝗ ſunt
ꝓbata corā deo ⁊ hoībꝰ. Concordia fratꝝ amor
ꝓximoꝝ vir ⁊ mulier ſibi bene conſentiētes. A
lia cauſa: qr vxor eſt ſolatium viro a deo datum.
Gneñ. ij. Nō eſt bonuꝫ hoīem eſſe ſolū ⁊c̄. Alia
cauſa eſt: qr vxor eſt quoddā ornamētū hoſpitij

Eccl'. xxvi. ſicut ſol oriens in mūdo in altiſſimis
dei ſic mulieris bone ſpecies in ornamentū do
mus eius. Alia cā eſt cōicatio vxoris cū viro in
prolis ꝓcreatione ⁊ educatione et hoſpicij gu-
bernatōe ī bonoꝝ tꝑaliū ml'tiplicatōe ⁊ cōſerua
tōe ⁊ ī ꝯuatōe vtriuſq; aīe. Eccl'. xxxvi. Qui poſ
ſidet ml'ierē bonā īchoat poſſeſſiōeꝫ: vbi inuit
ꝙ quaſi nihil habet qui tenet hoſpiciuꝫ ſine bo
na muliere. Alia cauſa eſt ſacramenti matrimo-
nij dignitas de quo videatur in ca. de matrimo
nio ¶ Queritur vtrū charitas ſemel habita poſ
ſit amitti. Sol. Dicendū eſt ꝙ ſic. De hoc habe-
tur exēplū de ſaul. de quo dicitur in lib. Reg. ꝙ
non erat vir melior in iſrael. Similit' de Dauid
Sil'r habet Math. vlti. Lu. vl. ⁊ apo. iij. Jo. vi.
ꝙ multi de apoſtolis dubitauerunt in fide vbi
dicit habeo aduerſuꝫ te pauca: qr charitatē tuā
ꝑmaꝫ repuliſti. i. Coꝝ. xx. c. Etiā ꝑꝫ de paruulis
baptiſatis qui habent charitatē: ⁊ tamen multi
amittūt ꝓceſſu tēporis: ergo ⁊c̄. ¶ Querit vtrū
cadēs a charitate reſurgat in equali vel maiori
vel minori. Sol'. Dicendū eſt ſm Bona. ꝙ pōt
in equali ⁊ maiori ⁊ minori gratia reſurgere ſm
ꝙ homo magis vel minus peccatuꝫ deteſtatur
et preparat ſe ad gratiā: qō eñ reſurgat in eq̄li
patet. Malach. iij. ⁊ placebit deo ſacrificium iu
da ⁊c. ſicut dies ſeculi et anni antiqui glo. quo-
modo in ꝑncipio placuerint ita poſt peccatum
per pn̄iam placere ceperūt. Itē Leui. vi. Hecē
hoſtia ꝓ delicto glo. eque placet deo virtus iu-
ſtorum et pn̄ia digna pctōꝝ. Et ſi obijciat illud
Amos. v. Nō adijciet vt reſurgat ꝟgo iſrael ⁊c̄.
glo. nō negat quin reſurgat. ſ; ſi reportetur hu
meris paſtoris nō habet tantā gloriā cum eo ꝗ
nunꝙ errauit intelligēdo de gloria accidenta-
li qua quis gloriatur ſe nunꝙ peccaſſe: ꝙ autē
quis reſurgat cum minori ꝑꝫ. quia multi negli-
gentes ⁊ tepidi ſunt ad ꝑparandum ſe ad grām
⁊ deus ampliꝰ nō dat ꝙ̄ ſe homo diſpōit ꝙ aūt
quis reſurgat in maiori ꝑꝫ per exēplum de Da-
uid qui poſt hōicidiū ſurrexit deuotior. Petrꝰ
poſt negationē mgr̄i ſui ſurrexit fortior ſic aſſe
rūt ſcti doctores. Nota ꝙ charitatis tres ſunt
gradꝰ: incipiēs: ꝓficiēs ⁊ ꝑficiēs. Aug. ſup epi.
Job. Perfecta charitas hec eſt vt ꝗs ſit etiam
paratus ꝓ fratribus mori charitas opibus pie
tatis nutritur: tribulatōibus roboratur ꝯſilijs
ꝑficit. Si eñ aliꝗs velit ꝓficere ī charitate de
bet intēdere doctrīe: quia ſicut paruulus abſq;
cibi ſumptione non pōt creſcere. ſic nec anima
ſine doctrina proficere. Item tribulatio iuuat
ad ꝓficiēdum ī charitate. Greg. in mora electo
rum deſideria deprimunt aduerſitate: ⁊ ꝓficiūt
ſic ignis flatu premitur vt creſcat: ⁊ vñ quaſi ex

tingui cernitur roborat inde. ¶ Querit cū ſpūſ-
ſanctus ſit charitas ⁊ donū dei vtrū ſit charitas
qua diligimꝰ deū ⁊ ꝓximū. Sol'. Dicenduꝫ eſt ꝙ
charitas dr̄ tripliciter effectiue: ⁊ ſic ſpūſſanctus
dr̄ charitas: qr opatur in nobis habituꝫ ⁊ motū
virtutis quo diligimꝰ deū ⁊ ꝓximū. Alio modo
exēplariter: ⁊ ſic ſpūſſanctꝰ eſt exemplar chari-
tatꝭ qua diligimus deū ⁊ ꝓximum. Alio mō for
maliter hoc eſt ꝑ modum inherētie: ⁊ ſic eſt ha-
bitus virtutis in aīa. Item ſpūſſanctꝰ dicit amor
tripliciter eſſentialit' cū ipſe cuꝫ patre ⁊ filio ſit
vnus deus qui diligunt ſe amore eſſentiali qui
appropriatur ſpirituſſancti. Perſonaliter quia
ſpūſſanctus eſt nexus amboꝝ pater ⁊ filij ꝗ dili
gunt ſe amore ab eis ꝓcedente qui nō eſt pater
nec filiꝰ ſed ſpūſſanctus. Exemplariter: ⁊ ſic nō
ſolum eſt cauſa efficiens amoris noſtri: ſed exē-
plar ⁊ finis ſm Albertū in. i. li. ſui compendij.
¶ Querit vtrum charitas euacuetur in patria.
Sol'. Dicendū eſt ꝙ nō. i. ad Coꝝ. xiij. Charitas
nūꝙ excidet glīa nec ī hoc ſecl'o nec ī futuro: ⁊
ſi opera eius ceſſent. ¶ Querit vtrū charitas in
patria debeat dilectari. Sol'. Latitudo charita
tis dupliciter accipit ſm liberalitatis latitudi-
nem ⁊ diligēdoꝝ multitudinē: prima dilactatur
qr creſcit eius bonitatꝭ ⁊ cōicatōnis liberalitas
⁊ amplius inuiſcerabit ſibi charitas oēs beatos
quō poſſit hō vnū affectuoſiſſimum diligere. ꝙ̄
tum aūt ad ſcd̄am latitudinē charitatis reſtrin-
get qr nūc oēs ꝗ ſunt in ſtatu vie ſunt diligēdi
ex charitate: ſ; poſt ꝯſummatōeꝫ electoꝝ ip̄i tm̄
electi erūt diligēdi. Bo. ¶ Querit vtꝝ deꝰ velit
oēs hoīes ſaluos fieri. Sol. In deo duplex ē vo
lūtas. ſ. añs ⁊ ꝯñs ꝑma ē ex ip̄o ſolūmodo. ſcd̄a
pēdet ex merito nr̄o. Volūtate ḡ añte vult oēs
ſaluos fieri. Volūtate āt ꝯñte ꝗ reſpexit meri-
ta finalia nō vult oēs ſaluos fieri. De hac dicit
mag. ſen. xp̄s tm̄ electos dilexit ⁊ eoꝝ ſalutē op
tauit. ¶ Queritur vtrū deꝰ eternalit' dilexit crea
turas. Sol'. Dicēdū eſt ꝙ deꝰ dr̄ diligere creatu
ras ſeu aliquē qr actu cōicat ei bonū vel qr ꝓpo
nit cōicare. Et qr effectꝰ cōicandi ē in tꝑe ꝓpoſi
tum cōicandi eſt ab eterno. hinc ē ꝙ diligere de
ꝰ dr̄ aliqñ eternal'r aliqñ tꝑaliter. ¶ Queritur
vtrū deꝰ diligat gñaliter oīa. So. Deus nō dr̄
diligere creaturā rōne affectōis animi: ſ; rōne
cōicationis alicuiꝰ boni. Cōicatio aūt diuine bo
nitatis attēditur in duplici genere effectus ſcꝫ
nature ⁊ gratie. Effectus nature eſt oībus com
munis. Sap̄. xi. Diligis oīa dñe que ſunt et ni-
hil odiſti eoꝝ ꝗ feciſti. Effectus ꝟo grē non eſt
oībus cōmunis. ⁊ ꝙ̄tum ad illuꝫ quoſdā diligit
quoſdā odit Bona. ¶ Querit vtrū deus diligat
omia eq̄liter. Solutio. Ex parte actus volendi

oēs equaliter diligit et ꝑte ꝟo boni voliti non
qr maius bonuꝫ vult vni ꝙ̄ alteri. Huic ſenten-
tie videt ꝯcordare. Augu. d. Quis digne expri
met ꝙ̄ deꝰ mēbra vnigeniti filij ſui diligit ꝙ̄to
amplius ip̄m vnigenitum ⁊c̄.

¶ Sequitur de virtutibus cardinalibus.

D Ex virtutes cardinales rectifica
tur aīa in ſuis viribus Nā prudē
tia rectificat rationalē ꝗ eſt di-
ſcernere inter bonū ⁊ malū vel
inter duo bona qō melius vl' int'
duo mala qō maiꝰ vel peiꝰ. For-
titudo rectificat iraſcibilē. Tempantia ꝯcupiſci
bilē. Iuſticia rectificat oēs vires ꝓut nomen
iuſticie ꝯprehendit nō ſolū iuſticiā ſpecialē ꝗ ē
in cōicationibꝰ vel diſtributionibꝰ: ſ; etiā iuſti-
ciam legalē que ē oīs virtus ꝓut eius actus ad
ꝓximū ordinat ⁊ iuſticiā generalē ꝗ eſt oīs vir
tus ꝓut eiꝰ actus ꝑtinet ad debitā obedientiam
ꝑceptoꝝ. Ipſa eñ iuſticia cōprehēdit ꝟtutes or
dinantes ad ꝓximuꝫ vt eſt equitas liberalitas
et ordinantes ad ſeip̄m ſicut eſt Innocentia et
pueritia ⁊ ordinātes ad deū: ſicut eſt latria pie-
tas ⁊ obedientia ꝓpter hoc iuſticia dr̄ circuire
oēs vires nō tm̄ eñ eſt virtus ſpālis ſed etiam
generalis cōprehendēs totius aīe rectitudinē
cū ip̄a dicat rectitudo volūtatis ſm cōpē. theo.
⁊ in glo. Iſid. ſup geñ. Sed qr ſit mētio de ira-
ſcibili ⁊ ꝯcupiſcibili. Eſt notādum ꝙ vis motiua
ſenſibilis mouet ſpūaliter ⁊ corꝑaliter. ſi ſpūali
ter ſic diuidit in iraſcibilē ⁊ ꝯcupiſcibilē a ꝗbus
ꝓcedūt quattuor affectiōes gaudiū: ſpes: timor
⁊ dolor: qñ ꝯcupiſcimus bonū qō preſens ē gau
demus: et qñ abſcens eſt ſperamꝰ. qñ iraſcimur
cōtra malū qō p̄ſens eſt dolemꝰ: qñ abſcens eſt
timemus. Actꝰ eñ ꝯcupiſcibilis eſt velle bonuꝫ
delectabile. Actꝰ iraſcibilis eſt aggredi ardua
et ſuſtinere ꝙ eſt difficile ad ſuſtinendū. Iſte eñ
due vires. ſ. iraſcibilis ⁊ cōcupiſcibilis frenātur
ratione cui cōiunguntur. etiā reguntur virtuti
bus que in eis ſunt ſcilicet temperantia in cōcu
piſcibili ⁊ fortitudine in iraſcibili. qñ auteꝫ vis
motiua ſenſibilis mouet corꝑaliter ſic diuidit
in virtutem naturalem vitalē ⁊ aīalem. Prima
ſitum hꝫ in epate. ſcd̄a in corde. tertia in capite.
Virtus eñ naturalis ē motiua hūanoꝝ mediā-
tibus arterijs ꝗ radicatur in capite ſm Galie. ⁊
ſm Ariſt. In corde ⁊ hoc ꝑ ſpm̄ naturalē ꝗ ꝗdē
ſpūs naturalis eſt ſubſtantia ſubtilis ⁊ aerea in
corde vi coloris gñatiua ꝗ ſanguinē ad ſingula
mēbra impellit ex quo corpus vegetat. virtꝰ vi-
talis eſt motiua pulſum mediātibus arterijs ꝗ
radicantur in corde. Virtus animalis eſt mo-

tiua mēbroꝝ mediātib⁹ neruis q̄ radicantur in
capite ⁊ hoc ꝑ ſpm̄ aīalem.ꝑ virtutes cardīales
hō in operib⁹ inſtruit ⁊ ꝯtra vicia armatur. Pri
mum fit dupliciter. Nam hō inſtruitur quo ad
ſe per prudētiā ⁊ quo ad ꝓximū ꝑ iuſticiaꝫ. Se
cundū fit etiā duplr q̄r homo armatur ī ꝓſperiſ
per tēperantiā ⁊ in aduerſis per fortitudinem.
ideo dicit Augu. ꝙ prudentia eſt in elegendis.
fortitudo intolerādis. temperantia invtendis.
iuſticia in diſtribuēdis. Alio modo ſm eundem
Aug. Prudētia eſt in precauēdis inſidijs. iuſti-
cia in ſubuenīēdo miſeris. fortitudo in ſufferen
dis moleſtijs. tēperantia in coercendis delecta
tionibus prauis. Ite quattuor virtutes vocant
cardinales q̄r ſicut hoſtiumvertitur cardine: ita
his quattuor virtutib⁹ vertitur .i. regit vita ho-
minis. Vocātur etiā politice q̄r hominē poliūt
eā ornant dicūtur etiā humane q̄r humano ſtu-
dio acq̄runtur. Iſte quattuor virtutes habent
gradus ꝑfectionis ſm quos aliter eas poſſidēt
incipientes aliter ꝓficientes ⁊ aliter perfecti.
Dicūtur etiā politice ſm quod regunt vitaꝫ ho
minis quo ad opa exteriora ꝓut pugnant ꝯtra
vitia ⁊ hoc modo inſipientiū ſunt. Purgatorie
dicunt ſm ꝙ iaꝫ ſunt īvictoria vicioꝝ ⁊ cōſiſtūt
partim extra ⁊ ptim intra ſunt ꝓficientiū. Dicū
tur purgati animi ſm ꝙ iam deuict⁹ vitijs quie
ſcit homo ita ꝙ raro primi motus inſurgunt et
hoc modo ꝑtinent ad ꝑfectos. Quod ſint quat-
tuor virtutes cardinales habet. Sap̄. viij. Vbi
dicitur ꝙ ſapiētia docet ſobrietateꝫ prudētiam
iuſticiam ⁊ fortitudinē. et Geñ. ij. Vbi d̾r ꝙ flu-
uius qui egrediebatur habuit quattuor capita
per que ſm glo. intelliguntur q̄ttuor virtutes
cardinales. ¶ Queritur vtrumvirtutes cardina
les maneāt in patria. Solu. Quedā virtus ma-
net in patria ita ꝙ ip̄a ſibimet eſt premiuꝫ q̄ vt
eſt ī via impꝑfecta meriti eſt p̄ncipiū: ſꝫ cōſūma
ta in patria erit p̄mij cōplemētum. Quedā ſunt
virtutes q̄ manēt q̄tum ad premium: ita ꝙ nec
ſunt ſibi p̄mium nec cum p̄mio ſuo ſeipſas cōpa
tiuntur: ſicut fides: et ſpes: premium eſt videre
deum ⁊ hoc repugnat fidei ⁊ premiū eſt tenere
deū ⁊ hoc repugnat ſpei. fides em̄ eſt de non vi
ſis. ſpes eſt de futuro: quedā ſuntvirtutes q̄ ma
nent medio modo: q̄r manēt q̄tum ad premium
⁊ cum premio ipſe tñ non ſunt ſibi p̄mium et ſic
manent virtutes cardinales. Oēs em̄ actus no
ſtri erunt ſicut dicit Aug. fortes iuſti prudētes
et caſti. ita ꝙ iuſticia excludet oēm obliquitatē
prudentia oēm errorem: fortitudo oēm moleſti
am tēperantia oēm libidinū repugnantiam et
ſic cardinales virtutes excellētiori modo mane
bunt in patria ꝙ in via ⁊c.

¶ Sequitur tertus de prudentia.

Conſtat in ſidis prudētia
vera tenendis
Ac diſponendis ſapiēter
rebus agendis
Preſens diſpone tranſa-
ctum mente repone
Proſpice vētura ſicut prudēſ tua cura
Cum quid vis agere debes bene pri-
mo videre
An tibi cōueniat liceat ſimul vtile fiat
Omnia prudenter fac finem cerne fre
quenter
Primo metire q̄d poſſit ⁊ inde venire.

In iſto capit. auc. noſter determinat
de prudentia que eſt vna virtutum
cardinaliū. Pro quo eſt notandum
ꝙ prudētia q̄ñq̄ ſumit pro eo quod
apparet eſſe prudētia cū nō ſit ſicut
ſumit ad Ro. viij. Vbi d̾r prudentia
carnis mors eſt: q̄ñq̄ ſumit prudētia pro ſapiē-
tia apparēte. vnde ſubditur in eodem capitulo.
Sapientia carnis eſt inimica deo. i. ad Corint.
iij. Sapiētia hui⁹ mūdi ſtulticia eſt apud deum.
q̄ñq̄ tñ ſapientia d̾r diuinarum atq̄ humanarū
rerum cognitio ſm verbū ſenece in epiſtolis ⁊
Tulij in li. de officijs. Et illa cognitio diuiditur
in tres partes: moralē: naturalē: ⁊ rationalem.
ſm Senecā vero prudētia dicitur ſcientia ope
randoꝝ Damaſ. dicit ꝙ ſapiētia ꝑtinet ad contē
platiuā. prudētia vero ad actiuā. Tamē aliquā-
do vidētur capi ꝓ eodem. Vñ ꝓuer. xvi. Qui ſa
piens eſt corde appellabitur prudēs. Tamē ſm
cōem modum dicēdi ſapientia ſumitur pro co-
gnitione diuinoꝝ ⁊ prudētia humanoꝝ ſm glo.
ſuper illud p̄s. Os meū loq̄tur ſapiētiam et me
ditatio cordis mei prudētiam. Alio modo pōt
ſic diffiniri: prudētia eſt cognitia rerum vitan-
darum. ſm Grego. ⁊ poteſt eſſe ſumpta illa diſ-
finitio ex verbis Tulij in libro de officijs. In li.
de requie mentis prudētia diffinitur ſic. Prudē
tia eſt rerum bonaꝝ ⁊ malarum cum alterarum
dilectione ⁊ reliquarum deteſtatione ſcientia.
Circa hoc poſſet queri quō prudentia ſit virtus
cum ſit ſcientia. Solu. Prudentia grauita vir-
tus eſt: q̄r eſt radius viuus a vero ſole ꝓcedens
non ſolum lumen illuminans intellectum: ſed
calefaciens affectum. Non ſolum enim oſtēdit
quomodo ⁊ qualiter ſit agendum: ſed etiam mo
uet voluntatem vt appetat bonum eſt iudici-
um vel fugiat malum ſic prudentia virtus con
ſuetudinalis ex frequētia operum relicta nō eſt

idem cuꝫ ſcientia que eſt cōmuniter de his que
ſunt circa opationes volūtarias. vnde nō ē ali-
quis prudēs prudētia virtute eo ꝙ ſit prudens
ſolum intellectu imo opꝫ ꝙ ſit prudēs intelle-
ctu affectu ⁊ ope. Differūt em̄ ſcia ⁊ prudētia ſi-
cut magr̄ q̄ legit muſicā in ſcholis neſciēs cāta
re. differt ab illo in quo nō ſoluꝫ eſt relict⁹ hit⁹
ad cantāduꝫ q̄tum ad vim app̄henſiuā: ſꝫ etiaꝫ
q̄tum ad vim motiuā ⁊ impantē motū ⁊ exeq̄n-
tem prudētie em̄ ꝑtinet ne aliq̄d leuit incboa
tur ⁊ ne incboatum añ ꝑfectionē de facili relin
quatur. Seneca ⁊ alibi ſcito in quibuſdaꝫ te de
bere ꝑſeuerare que incepiſti. quedam vero nec
incipere in quib⁹ ꝑſeuerare ſit noxium. Itē ꝙ
opus agenti ſit fructuoſuꝫ deo gratum. ꝓximo
lucens per bonum exēplū prudētia ſm cōpen.
theo. eſt quadruplex purgatoria politica. pur-
gati aī ⁊ exemplaris. Prudētia purgatoria ſm
Macrobiū ē mundum ⁊ q̄cūq̄ ī mundo ſunt di
uinoꝝ ꝯtemplatiōe deſpicere. Omnē aīe cogni
tionē in ſola diuina dirigere ſeu erigere. Pru-
dētia politica eſt ad rōnis normā quecūq̄ cogi
tat q̄cunq̄ agit vniuerſa dirigere ac nihil p̄ter
rectum velle vel facere. Prudentia purgati ani
mi eſt ſola diuina noſcere ⁊ ea tanq̄ ſi nihil ali-
ud ſit intueri. Prudentia exēplario eſt ip̄a mēs
diuina cui nuda ſunt oīa ⁊ aꝑerta. Prudētia hꝫ
regere oēs virtutes ſm oēs ꝑtes ph̄ie moralis
q̄ ſunt ethica ſiue monaſtica yconomica ⁊ poli-
tica: ethica regit mores quo ad ſeip̄m. yconomi
ca familiam diſponit. politica vrbes ⁊ regna re
git. Itē ſm Tullium prudētie ꝑtes ſunt intelli
gentia: ꝓuidentia: ⁊ memoria. Intelligentia ē
per quā anim⁹ reſpicit ea que ſunt. Prouidētia
eſt virt⁹ per quā videtur aliq̄d futuꝝ añq̄ fctm̄
ſit. Memoria eſt per quā reperit quis ea q̄ fue-
runt. i. recordatur ⁊ reminiſcitur. vnd̄ ſi prudēs
eſt animus tu⁹ tribus temporib⁹ diſpēſetur pre
ſentia ordina: futura ꝓuide. p̄terita recordare
ſm autē cōpē. theolo. ⁊ Bona. Prudentia vna
eſt cordis alia oris alia operis. p̄ma eſt in diſpo
ſitione p̄ſentium: in recogitatione preteritorū
⁊ in p̄miſſione futuroꝝ. Deut. xxxij. Gēs abſq̄
conſilio ⁊ ſine prudentia vtinam ſaperēt: ſcꝫ p̄-
ſentia ⁊ intelligerēt. ſ. preterita ac nouiſſima ꝓ
uidērent. ſ. futura. Secunda q̄ eſt oris eſt in mode
ratione ſermonum. ꝓuer. xvij. Qui moderatur
ſermōes ſuos doct⁹ ⁊ prudēs. ⁊ eodē. x. Qui mo
deratur labia ſua prudētiſſim⁹ eſt. Tertia q̄ eſt
opis ꝯſiſtit in fuga mali ⁊ electiōe boni. p̄s. De
clina a malo ⁊ fac bonū. Sed q̄r ſit in lr̄a aucto-
ris mētio de iudicijs eſt notandum ꝙ duplex ē
iudiciū rōnis. ſ. diſcretiuū ⁊ diffinitiuū. Iudici-
um diſcretiuū ē quo rō iudicat aliq̄d eē faciēdū
Circa tale iudiciū eſt ſciētia ⁊ nō virtus. Iudici
um vero diffinitiuum eſt illud quo ratio īperat
aliquid fieri vel nō fieri: ⁊ circa illud eſt hñ vir-
tus. vnde in p̄mo iudicio ſe hꝫ ſcientia ad oppo
ſitiones bonas vt ꝯſiliarius. In ſcđo iudicio ſe
habet virtus vt imperator. Si em̄ prudētia de
fuerit peruertitur iudicium. ꝓuerb. xxviij. Dux
indigēs prudētia multos opprimet ꝑ calūniaꝫ.
Ip̄a em̄ prudētia eſt lucerna in viaꝫ paradiſi di
rigēs q̄ eum nō hꝫ prudētiā: lꝫ ſit magne ⁊ alte
ſciētie ſimilis eſt homini in altum reſpicienti ⁊
vbi pedē ſuū ponat nō vidēti q̄ de facili pōt cor
ruere. Aug. ſuꝑ illđ. i. ad Coꝝ. viij. Scientia in-
flat dicit p̄ponēda eſt prudētie ſcia. In ſumma
de v̄tutib⁹ aīalia irrōnalia ⁊ minima docēt nos
prudentiā vt ſerpētes formice ⁊c. vñ Seneca.
Pudeat ab aīalib⁹ exiguis non trahere mores:
ſed quia de ſerpēte ſit mentio. ¶ Notandū ē ꝙ
q̄nq̄ aſtutie reperiunt in ſerpēte quib⁹ pruden
tia ſanctoꝝ dꝫ aſſimilari. vna aſtutia ē ꝙ caput
ſuum ſumme cuſtodit ꝓ eo cetera mēbra expo-
nendo nec īmerito cuꝫ capite illeſo viuat q̄uis
cetera membra ledant ſic ſancti pro xp̄o qui eſt
eoꝝ caput ſe ⁊ ſua exponere nō timēt. ꝓuer. xij.
Qui nō negligit dānum ꝓ amico iuſt⁹ eſt. nō ē
em̄ mirū ſi ſancti ꝓ xp̄o oīa exponunt: q̄r eo ſal
uo oīa ſunt ſalua. Mat. x. Capilli capitis nr̄i nu
merati ſunt. Alia aſtutia eſt ꝙ cum vult depo-
nere veterē pellē ſe in arto foramīe ponit ſicut
prudētes in arta via pnīe ſe ponunt: vt pellē ve
teris hoīs deponāt. ad Eph. iiij. Deponite vos
ſm priſtinā ꝯuerſationē veterē hoīem q̄ corri-
piuntur ſm deſideria erroris. Alia aſtutia ē ꝙ
ſerpens vnā aurē terra obſtruit ⁊ aliā caudā ne
vocē incātoris audiat. iuxta illđ p̄s. Sicut aſpi
dis ſurde ⁊ obturātis aures ſuas. ſic viri ſancti
vnā aurē obturāt memoria mortis: ⁊ aliā ꝯſide
ratione ꝓprie fragilitatiſ ne ſuggeſtioni diabo
li acq̄eſcāt. Eccl. vij. Memorare nouiſſima tua
⁊ in eternum nō peccabis. Alia aſtutia eſt ꝙ ſer
pens calcaneo inſidiatur. Geñ. iij. Sic ſancti vi
ri ſini q̄ ꝯſeq̄tur opa carnis īſidiātur ex eo oſtē
tes deſideria carnis fatua eē. Iob. ij. Quaſi vna
ex ſtultis mulierib⁹ locuta es. Et Augu. Delitie
carnis hic nō ſatiant ⁊ in futuro dānant. Hinc
Grego. Qui p̄ſenti ſuauitate capit quaſi ꝑ ame
na prata ad interitum ducit. Alia aſtutia ſerpē
tis eſt ꝙ ꝓpter inimicitias quas hꝫ cum homi-
ne habitet in deſerto vl̄ latet ſpinis vel herbis
⁊c. ſic ſancti viri agnoſcentes inimicitias quas
hꝫ mund⁹ cum eis fugiunt ad deſerta latebras
⁊ loca aſpera. Exemplum de Ioh. bapti. Helya:
hcō Antho. ⁊c. ꝙ mūdus odio habeat ſanctos.
habetur. i. Iohan. iij. Nolite mirari ſi vos odit

mūdus: qꝛ prioꝛē me odio habuit. Johā.xv.ꝛc̄.

¶ Sequitur textus de iuſtitia.

Esto vir iuſt⁹ cūctis red
dendo ſuum ius
Redde creatoꝛi tibi ma-
ioriq́ʒ minoꝛi
Serua dulcoꝛē iuris mo
derando rigoꝛem
Seuit iuſticia niſi ſit pietas tibi iūcta
Ut bene pꝛocedas non vera nimis ci-
to credas
Te p̄us īfoꝛa ne ledas quē ſine noꝛma
Qui ſubito credit alios ⁊ ſe bene ledit
Qui cito ꝓcedit a iuſto ſepe recedit
Turbāt ſepe met⁹ odiū dilectio mun⁹
Judiciū rectū cur eſt vtrūqʒ cauēduʒ
Nō licet iniuſtā te cauſaʒ dicere iuſtā
Dicas pꝛudēter ſeruādo iura decēter

In iſto capitulo auctoꝛ noſter determinat de iuſticia que eſt vna virtutū cardinalium dicēs ꝙ iuſticia eſt ꝯſtans ⁊ perpetua voluntas ius ſuuʒ vnicuiq́ʒ tribuens inſti. de iuſti. ⁊ iu. Unde aug. in li. de li. ar. Quid dicā eſſe iuſticiā niſi virtuteʒ qua ſua vnicuiq́ʒ tribuunt̄. ¶ Querit̄ hic quare dr̄ iuſticia ꝑpetua. Solu. Juſticia dr̄ ꝑpetua: qꝛ ꝑpetuat animam ſtabiliēdo eam in loco debito. ſ. ſub deo et ſuper coꝛꝑales creaturas. Jtē dr̄ ꝑpetua: qꝛ manebit in patria ſm̄ eſſentiā ⁊ ſm̄ vſum. Alie v̄tutes cardinales ſi maneant in patria ſm̄ eſſentiā nō tn̄ ſm̄ oēm vſum. Nam tꝑantia non refrenabit motus illicitos. Pꝛudētia in patria nō cauebit ab inſidijs. Foꝛtitudo nō aggredieť terribilia ſm̄ cōpen. theo. ſm̄ btm̄ Auguſt. Juſticie ſunt due ꝑtes. ſ. declinare a malo ⁊ facere bonuʒ. ſm̄ v̄o Macrobiuʒ ꝑtes iuſticie ſunt ſex. ſ. religio: pietas: gratia: vindicatio: obſeruātia: ⁊ veritas. Religio eſt cuiuſdā ſuꝑioꝛis nature quā diuinā vocāt curā cerimoniāq́ʒ affert. Pietas ē ꝑ quā coniunctis ſanguie ⁊ beniuolētie officiū diligēs tribuit̄ cultus. Gratia eſt in qua amicitiaruʒ ⁊ officioꝝ alteri⁹ memoꝛia ⁊ remunerādi volūtas ꝯtineť. Uindicatio eſt virt⁹ ꝑ quā vis iniuria et omne qđ ob futuꝝ eſt defendēdo atq́ʒ vlciſcēdo ꝓpulſatur. Obſeruātia eſt v̄tus per quā hoīes alia dignitate āñcedentes cultu quodā ⁊ honore dignant̄. Ueritas eſt ꝑ quā īmutata ea q̄ ſūt aut fuerūt aut futura ſunt dicunt̄. Uñ dicit Seneca ī lib. de q̄ttuoꝛ v̄tutib⁹ ꝙ duo ꝑtinēt ad iuſticiā. ſ. velle oīb⁹ ꝓdeſſe ⁊ nulli obeſſe. Pꝛoh dolor iuſticia ꝑuertitur plurib⁹ modis. ſ. amoꝛe odio: munere: timoꝛe ⁊c̄. Judex em̄ nō dʒ declinare ad dexterā nec ad ſiniſtrā in iudicādo: ſed dʒ dicere ius ſeu illud qđ ē iuridicū ⁊ rōnabile. vñ Sap̄.vi. Dicite iudices finiū terre qm̄ cū eētis miniſtri iuſticie nō recte iudicaſtis. ideo iudiciū duriſſimum fiet vobis. Talib⁹ eī iudicib⁹ ꝑuerſis infert dñs maledictionem ꝑ os. Eſa.v. Ue q̄ iuſtificatis impium ꝓ munerib⁹. Juſticia em̄ nobis cōmēdatur per ſacrā ſcripturā ī pluribus paſſibus. ſ. Sap̄.i. Diligite iuſticiā q̄ iudicatis terrā. Eccle.iiij. Uſq́ʒ ad moꝛtē certa ꝓ iuſticia. Eze.xlv. Rapinas intermittite ⁊ iudiciuʒ ⁊ iuſticiā facite. Juſticia ī p̄ſenti vita a malo pene cuſtodit. Danie.vi. Cōcluſit oꝛa leonū ⁊ non nocuerunt mihi: qꝛ coꝛā eo iuſticia inuenta ē in me ⁊c̄. Effect⁹ em̄ iuſticie eſt multiplex: vnus qꝛ a malo pene p̄n̄ti cuſtodit vt in auctoꝛitate immediate p̄cedente. Tēpoꝛalia bona tribuit ꝓuer.xiij. Juſticia eleuat egentē. ecōuerſo iniuſticia reddit egenū. Eccle.x. Regnū a gente in gentē trāſfertur ꝓpter iniuſticias. Juſticia em̄ beatificat. Mat.v. Beati qui eſuriūt ⁊ ſitiunt iuſticiā. ⁊.i. Pe.iij. Si quid patimini ꝓpter iuſticiā beati. Juſticia exaltat. Eccle.xx. Qui oꝑatur iuſticiā exaltabit̄ ecōuerſo dici. p̄s. Pꝛopter iuſticias ſuas humiliati ſunt hoc ē dicere ꝙ ſicut iuſticia exaltat ita iniuſticia humiliat ⁊ ſupp̄mit. Juſticia appetitū concupiſcētie refrenat. Eſa.xi. Erit iuſticia cingulū lumboꝝ ei⁹. Juſticia locum deo p̄parat. p̄s. Juſticia ⁊ iudicium p̄paratio ſedis tue. Juſticia a moꝛte eterna liberat. ꝓuer.x. Nō ꝓderunt theſauri iniq̄tatis. Juſticia vero liberauit a moꝛte. ⁊.ij. ad Thymo.iiij. Repoſita eſt mihi coꝛona iuſticie. Juſticia remunerat. p̄s. Et retribuet mihi dñs ſm̄ iuſticiā meā.

¶ Sequitur textus de foꝛtitudine.

Foꝛtis ſis animo ſemꝑ pec-
cata cauendo
Sis conſtans foꝛtis cum te
tentat malus hoſtis
Si quoqʒ meſto vexeris foꝛ
tioꝛ eſto
Nā poſt aduerſa dñs bōa dat vice v̄ſa
Ut nō deficias cōſtans in turbie fias
Tūc debes eſſe mage foꝛt' q̄ñ neceſſe
Sēꝑ magnanim⁹ aduerſiſ foꝛtioꝛ ē pl⁹

In iſto capi. auc. nr̄ determinat de foꝛtitudine que eſt virtus cardinalis. ¶ Pꝛo quo eſt notāduʒ ꝙ foꝛtitudo alia ē coꝛpoꝛalis: ⁊ illa ꝯſeq̄t̄ naturā. Alia ē ſpūalis ⁊ illa duplex. nā quedā eſt virt⁹ cardinalis Alia ē donum ſpūſſcti: ſʒ hic intelligit auct. de

foꝛtitudine v̄tute. Pꝛo quo adhuc eſt diſtinguendum: qꝛ foꝛtitudo ſpūalis pōt ſumi large pꝛo oī vi ⁊ ſic oīs virtus hʒ foꝛtitudinē reſpectu vitij ſibi ꝯtrarij. Alio mō ſumit̄ minus large. ⁊ ſic attēdit̄ circa difficilia in paſſiōibus ſiue ſint paſſiones exterioꝛes ſiue interioꝛes: paſſiones interioꝛes ſunt ille circa quas certamen hʒ temperantia vt ſapoꝛ circa guſtū ⁊c̄. ſic accipit̄ foꝛtitudo ſuper Pꝛouer. vlti. Mulierē foꝛtē quis inueniet. mulier foꝛtis eccleſia eſt q̄ ꝓ amoꝛe ꝓſpera ꝯtemnit ⁊ aduerſa foꝛtiter tollerat. tertio mō ſumit̄ foꝛtitudo ſtrictus ꝓ foꝛtitudine q̄ attenditur circa ea q̄ ſunt difficilia ī paſſiōibus exterioꝛibus: ita ꝙ nō cōpꝛehēdit temꝑantiā ⁊ ſic ſumitur ab Aug. in lib. de moꝛib⁹ eccleſie ſic dicēte foꝛtitudo eſt amoꝛ facile tollerans oīa ꝓpť illud qđ amatur q̄quidē diffinitio Auguſt. competere videt̄ charitati ſpei fidei ⁊ timoꝛi. De fide pʒ pꝛia pe. vlť. Cui reſiſtite foꝛtes in fide. De ſpe pʒ ad Hebꝛe.vi. Foꝛtiſſimū ſolatium habeamus qui cum fugim⁹ ad tenēdam ꝓpoſitā ſpem De charitate Cañ. vlti. foꝛtis vt moꝛs dilectio. De timoꝛe. Job.iiij. Ubi eſt timoꝛ tuus ibi ē foꝛtitudo tua. glo. fides: ſpes: charitas: ⁊ timoꝛ: aliter faciūt aliquē foꝛtē ⁊ aliter foꝛtitudo: qꝛ act⁹ illi faciūt a foꝛtitudine oꝛiginaliter ⁊ foꝛtitudo facit foꝛtē foꝛmalř ad aggrediēdū terribilia et ſuſtinēdū difficilia. alio mō foꝛtitudo ſumit̄ ſtrictiſſime ſm̄ ꝙ nō attēdit̄ circa quodcūq́ʒ difficile in paſſionib⁹ exterioꝛibus: ſed tm̄ circa paſſiones exterioꝛes q̄ coꝛpoꝛi infligūtur ⁊ nō extēdit ſe ad dāna reꝝ ſic videtur Ariſto. in ethicis capere foꝛtitudinē. ſm̄ v̄o Macrobi. foꝛtitudo nihil aliud eſt niſi turpia metuere: ꝓſpera ⁊ aduerſa foꝛtiter tollerare. ſm̄ vero glo. ſuꝑ illud Math.xiiij. Quattuoꝛ milia hoīm q̄ māducauerūt ⁊c. Foꝛtitudo eſt firmitas animi ꝯtra moleſtias ſeculi. P̄tes foꝛtitudīs ſunt ſm̄ tulliū q̄ttuoꝛ: ſcʒ magnificētia: fiducia. patiētia: ⁊ ꝑſeuerētia. Magnificētia eſt magnaꝝ ⁊ excelſaꝝ reꝝ cogitatio atq́ʒ admīſtratio cū quadā animi amꝑla ꝓpoſitione. Fiducia eſt virtus ꝑ quā in magnis ⁊ honeſtis reb⁹ in ſe anim⁹ ex ſpe certaq́ʒ fiducia collocat̄. Patiētia ē honeſtatis ⁊ vtilitatis cā reꝝ arduaꝝ atq́ʒ difficiliū volūtaria atq́ʒ diuturna ꝑpenſio ſeu ꝑmāſio. Perſeuerātia ē v̄t⁹ in rōne bene ꝯſiderata ſtabilis ⁊ ꝑpetua ꝑmanſio. Alij aſſignāt foꝛtitudinis ſex partes. ſ. magnanimitatē: fiduciā: ſecuritatē: patiētiā: ꝯſtātiā: ⁊ magnificētiā: ⁊ illđ videt̄ ſatis rōnabile: qꝛ foꝛtitudo expellit debilitatē animi ⁊ magnitudinē efficit. Debilitas animi ē triplex. p̄ma ē nimia paſſibilitas a malo futuro q̄ timiditas vocari pōt q̄ diſſuadet̄ nobis. Eccl.vij. Noli eē puſillanimis ī aīo tuo. ⁊ Math.viij. Quid timidi eſtis modice fidei. Scđa eſt nimia paſſibilitas a malo p̄n̄ti q̄ eſt quaſi quedā teneritudo ⁊ mollicies cuius ſignū eſt facilitas dolendi. tertia ē ſtabilitas q̄ ſimilis eſt debilitati v̄ge ſubtilis q̄ de facili ī oēm ꝑtem flectit̄. Contra has tres infirmitates ſnt tres ꝑtes foꝛtitudinis: ſcʒ ſecuritas ꝯtra timiditatē: patiētia ꝯtra dictā teneritudinē: ꝯſtantia cōtra inſtabilitatē. Foꝛtitudo inq̄ꝓtum magnitudineʒ efficit tres hʒ ꝑtes ipa em̄ q̄ꝓtum ad actus ſuos hʒ p̄ncipiū mediū ⁊ finē q̄ꝓtum ad p̄ncipiū ꝑtinet ad eā magnanimitas q̄ eſt rōnabilis aggreſſio terribiliū. Super quo eſt notandū ꝙ magnanimitas q̄ñq́ʒ ſumit̄ pro foꝛtitudine ⁊ attenditur non ſolū in aggrediendo terribilia ſed etiam in ſuſtinendo ⁊ pertinet ad eā nō ſolū aggreſſio arduoꝝ. ſed etiam ꝓceſſus ⁊ ꝯſummatio eoꝝ ſm̄ ſummā de virtutibus. Alio modo dr̄ magnanimitas terribiliū ſpontanea ⁊ rationabilis aggreſſio ⁊ ſic ſumit̄ a Macrobio. Homo em̄ nō dr̄ magnanimus ſi aggrediatur terribilia vel difficilia ꝓpter cupiditatē vel gloꝛie vanitatē: ſʒ ꝓpter cōmunē vtilitatē vel ꝓpter honeſtatem. vnde Tullius Nihil tam anguſti animi eſt tanq̄ parui q̄ amare diuitias. Non em̄ debet hō abſq́ʒ cauſa ſe offerre periculo in trāquillo tēpeſtatē optare demētis eſt: tempeſtati aūt cum euenerit ſubuenire ſapientis eſt. Uñ poeta vis cōſilij expers mole ſua ruit. ⁊ Seneca in libꝛo de q̄ttuoꝛ v̄tutibus. Eris magnanim⁹ ſi ꝑicula nō appetas vt temerarius nec foꝛmides ⁊ timidus. Magnanimitas videt̄ diſtingui in tres partes: ſcʒ in coꝛdis altitudinē latitudinē ⁊ longitudinē. Coꝛ altum eſt qđ ī aduerſis non deijcitur ſed eleuatur. vnđ Seneca in epiſtolis nō eſt mirū in tranquillitate nō concuti illud mirare: ſcʒ ibi extolli aliquē vbi oēs dep̄munt̄ ibi ſtare vbi oēs iacēt vel coꝛ altū ē coꝛ deſpiciēs honoꝛes tranſitoꝛios. Coꝛ latū eſt deſpiciens latitudinē diuitiaꝝ. Seneca in epiſtolis ille ingentis animi eſt qui diuitias circūfuſas ſibi multū diuq́ʒ mirat⁹. vñ venerūt reſpicit ⁊ ridet eas deſpiciēs. Coꝛdis lōgitudo eſt ꝑ quā vincit̄ tediū lōge expectatōis vel longitudo moleſtie ⁊ laboꝛis. Quātū ad mediū ad eā ꝑtinet fiducia q̄ eſt certa ſpes ꝑducendi ad finē rem que incohoata eſt. Quantū ad finē pertinet ad eā magnificentia q̄ eſt rerū que gerūtur felix cōſummatio. Securitas em̄ ſm̄ Ariſto. in ethicis eſt intimiditas mali. Unde ꝓuer.xxviij. Juſtus vt leo ꝯfidēs abſq́ʒ timoꝛe erit ꝙ leo ſit ſine timoꝛe. habet̄ ꝓuer.xxx. Leo foꝛtiſſim⁹ beſtiaꝝ a nullius pauebit occurſu. Securitas em̄ cōmendatur. pꝛouerbio.xv. Secura mēs quaſi

ıuge ꝯuiuium.⁊ Greg.in moꝛal. quaſi cõtinua
tio refectionis et trãquillitas ſecuritatis. Ecõ
uerſo ſecuritas temeraria eſt repꝛehenſibilis ſic
ꝯtingit his qui ita ſecuri ſunt in mari huiꝰ mun
di ſicut ſi eſſent in poꝛtu.de quibꝰ Aug.in libꝛo
ꝯfeſſionũ.nemo ſecurus dʒ eſſe in iſta vita qui
toꝛa tẽtatio nominaꝛ.De hac repꝛehenſibili ſe
curitate legitur Geñ.in pluribus capit.tempo
re diluuij ⁊ deſtructõnis ſodome ⁊ gomoꝛre ⁊c̃.
quõ hoĩes edebãt ⁊ bibebãt ⁊ repentinus adue
uenit ꝯcuſſus ⁊ ꝑiclitati ſunt.⁊ ꝑma ad Theſſa.
v.De illa repꝛehẽſibili ſecuritate dꝛ cũ dixerit
par ⁊ ſecuritas tunc repentinus ſuꝑueniet īte
ritus.Foꝛtitudo eñ ꝯmendatur ſm Tul. qꝛ no
mẽ ꝟtutis antiq̃tus fuit ſoliꝰ foꝛtitudĩs. Item
cõmendatur qꝛ foꝛtitudo multũ cõpetit ſtatui ĩ
quo ſumus. Mũdus eñ iſte locus eſt laboꝛis
⁊ certaminis ideo in vita pñti valde neceſſaria
eſt nobis foꝛtitudo ad Gala.vi.Dũ tpũs habe
mus operemur bonũ ad oẽs.⁊ Eccle.ix. Quod
cũq̃ põt facere manus tua inſtãter operare: qꝛ
nec opꝰ:nec rõ:nec ſciẽtia:ne ſapiẽtia erũt apð
inferos quo tu ꝑperas.vnde Berñ. In mũdo
iſto quaſi in ſtadio certaminis poſiti ſumuſ.Ali
bi per Senecam cõmeudatur dicens.Facilius
eſt gentẽ vnã ꝙ virũ vnũ vincere in quo eſt ani
mi foꝛtitudo.Siľr cõmendatur in aggreſſione
arduoꝝ.ps.Viriliter age ⁊ cõfoꝛtetur coꝛ vrm
Itẽ in ꝯtẽptu terrenoꝝ ad Hebꝛ.xi. Moyſes
negauit ſe filiũ filie pharaonis magis eligens
affligi cũ pplo dei.Itẽ ĩ ſuſtinẽtia tribulatõnũ
Cañ.vlti.Foꝛtis eſt vt moꝛs dilectio.Itẽ in re
ſiſtentia tẽtationũ.ij. ad Thi.ij.Nemo coꝛona
bitur niſi legitime certauerit.Itẽ in impugna
tione vitioꝝ.Iob.vij.Militia eſt vita hoĩs ſuꝑ
terrã.Effectus eñ foꝛtitudĩs eſt multiplex dei
hoſtibus triũphat.ij.Mach.xij.Vir foꝛtiſſimꝰ
iuda hoꝛtabaꝛ pplm ſe conſeruare ſine pctõ ⁊c̃.
⁊.ij.Regũ.xxij.Accinxiſti me foꝛtitudiẽ ad pꝛe
lium et incuruaſti reſiſtẽtes mihi ſubtꝰ me.Itẽ
homini bona ſua ſeruat.Luce.xi.Cum foꝛtis ar
matus cuſtodit atrium ſuum in pace ſunt omĩa
que poſſidet.Item foꝛtitudo oꝛnat.Pꝛouerbi.
vlti.Foꝛtitudo ⁊ decoꝛ indumentũ eius.Item
hominem ditat.Pꝛouer.xi.Robuſti habebunt
diuitias.⁊ eodem decino.Egeſtatem operata ẽ
manus remiſſa.Manus autẽ foꝛtium diuitias
parat.De conſtantia patientia ⁊ perſeuerentia
declraabitur inferius.

¶Sequtur textus de temperentia.

TU dño gratus viuas eſto
moderatus
Non vult ſobꝛietas ratio
nis frangere metas
Quando plus poteris in
cunctis ⁊ modereris
Vincere coꝛ pꝛopꝛiũ magis eſt ꝙ vin
cere mundum
Tẽperet exceſſus q̃ nõ vult eẽ repꝛeſſuſ
Semꝑ adeſt viciũ ſi nõ ſit tẽperamẽtũ
Quãto maioꝛ erꝭ moderatioꝛ eẽ tenerꝭ
Nam cito ſtultus eris niſi velle tuum
modereris.

IN iſto ca.auctoꝛ noſter determinat de
temperantia. Pꝛo cuius declaratione
eſt pꝛemittendũ ſm ꝙ hẽtur in gloſa
xv.c. Math.Tempantia eſt refrenatõ
cupiditatis ab his q̃ tempaliter delectãt:cui cõ
coꝛdat Aug.di.Tempantia eſt incoercẽdis pꝛa
uis delectatõibus.ſm vero Macro.tempangẽ
eſt nihil appetere nõ appetẽdum in nullo letia
moderationis excedere ſub iugo rõnis cupidi
tatem domare. Et ſunt tempantie tres ſpecies.
ſcʒ ſobꝛietas: cõtinentia:⁊ modeſtia.Pꝛima cõ
ſiſtit circa guſtũ in quo ponit modũ.ſ.ſobꝛietas
Sobꝛietas ſm Tulliũ eſt refrenatio gule ab ex
ceſſu cibi ⁊ potus.Scða.ſ.cõtinẽtia ꝯſiſtit circa
tactũ ꝙtum ad vim potentie generatiue in quo
ponit modũ caſtitas.hʒ eñ hõ vehementẽ appe
titum cõſeruãdi ſe in eſſe indiuidui per nutriti
uam ⁊ ꝯſeruãdi ſe in eſſe ſpeciei ꝑ gñatiuã.Iſti
aũt appetitus reſtringũtur per ſobꝛietatẽ ⁊ ꝯti
nẽtiã Cõtinẽtia eſt virtꝰ ꝑ quã cupiditas ꝯſilij
gubernatõe regiꝛ.Tamẽ qꝛ cupiditas hʒ duas
ſpecies:ſcʒ inoꝛdinatũ appetitũ delectandi ⁊ in
oꝛdinatũ appetitũ hñdi.ſic ꝯtinẽtia videtur hꝛẽ
duas ꝑtes. vnã q̃ refrenat appetitum volũtatũ
⁊ aliam que refrenat appetitum diuitiarum ſm
gloſam ſuper ſextum capitulum.Luce ⁊c̃. Ter
tia ſcʒ modeſtia cõſiſtit in dictis et factis factũ
autem pꝛout accipitur pertinet ad tres ſenſus:
viſum auditum ⁊ olofactũ.etiã hoc factum ꝑ
tinet ad tactum non quidem qui eſt in generati
ua ſed ad alios tactus quoꝛum oꝛgana ſunt ma
nus ad percutiendum vel capiendũ ⁊ pedes ad
ambulandũ in omibus iſtis modis ponit mode
ſtia.Modeſtia eſt virtus per quã pudoꝛ hone
ſtus caram ⁊ ſtabilem comparat aucctoꝛitatem
Tullius tamen dicit ꝙ clementia eſt pars tẽpe
rantie.ideo ſm eundem debet annũerari cum
pꝛedictis tribus:⁊ eſt clementia ſm eũdem vir
tus ꝑ quã motus animi in odiuʒ alicuius teme

re cõcitatus benignitate ꝯtineꝛ.ſʒ vero Sene
cam clementia eſt tẽperãtia animi in poteſtate
vlciſcẽdi vel leuitas ſuꝑioꝛis aduerſus ĩferioꝛẽ
in penis ꝯſtituendis. licet eñ clemẽtia neceſſa
ria ſit oĩbus maxime tñ pꝛincipibꝰ. vñ dominꝰ
ꝑmum pꝛincipẽ populi ſui ꝯſtituit. Moyſen q̃
erat vir mitiſſimꝰ.Nume.xij.⁊.iij. Reg.xx.Le
gitur ꝙ reges domꝰ iſrael clemẽtes erãt ⁊ He
ſter.xiij.Volui nequaꝙ poterẽ abuti magnitu
dine:ſʒ clemẽtia ⁊ leuitate gubernare ſubiectos
Exemplũ habemꝰ Math.xxi. de ſaluatoꝛe nr̃o
dicẽte per ꝓphetã:alibi.Ecce rex tuꝰ venit tibi
manſuetus:in cuiꝰ clementie ſignum inungun
tur reges chꝛiſtiani ⁊ eccleſie ꝑlati. vñ Seneca
Nullum ex hoĩbꝰ clemẽtia magis ꝙ regem aut
pꝛincipẽ decet.Ille eñ q̃ pꝛeeſt q̃nq̃ debet par
cere q̃nq̃ vltionẽ capere.De hoc habemꝰ exem
plum Heſter.viij.Quomodo ꝟga aſſueri regis
extẽta ſignum erat clemẽtie nõ extenta ſignuʒ
erat vltionis.Tẽperãtia eñ aĩam decoꝛat:quia
ſicut in naturis foꝛma eſt decẽtioꝛ materia ſic ⁊
in moꝛibus plus cõmendatur modꝰ ꝙ ipa actio
Oꝛatius. Eſt modus in rebus ſunt certi deniq̃
fines.quos vltra citraq̃ nequit cõſiſtere rectũ.
⁊ alibi poeta.Auro quid melius:iaſpis: quid ia
ſpide:ſenſus.quid ſenſu:ratio:q̃d ratione modꝰ
igitur omnibꝰ adde modũ. modus eſt pulcher
rima virtus.Temperantia enim pꝛopter hoc cõ
paratur ſoli qui melius planetarum eſt ⁊ decen
tioꝛ inter omnes.vnde Hierony. Cõmendans
temperantiã ait.qui temperantie virtutem ha
bet viuit vt homo qui vero eam nõ habet viuit
vt bꝛutum:qui eñ poſt carnẽ ambulant in ven
trem ⁊ libidinẽ pꝛoni quaſi irrõnabilia iumen
ta reputantur.De ꝯtinentia viduali modeſtia ⁊
ſobꝛietate plura dicentur inferius.

¶Sequitur de donis ⁊ pꝛimo timoꝛis.

PRe cunctis timeas domi
num ſimul ⁊ reuerere
Ni dominuʒ metuas opus
eſt te cuncta timere
Si dominum metuis con
traria nulla timebis
Si q̃s amet dñm ſemꝑ reuerebiꝛ ipm
Hũano moꝛe nõ eſt amoꝛ abſq̃ tioꝛe
Non ſibi ſeruili ſed amicabili reuerẽti
nõ timeas hoĩeʒ nec mũdũ te tribulãtẽ
Sʒ dñm metue q̃ regnat ſemper vbiqʒ
Qui valʒ ĩ pꝛia te ponere ſiue gehẽna
Si xp̃ʒ metuis ſemꝑ peccare cauebis
Si metuis dñm tibi donabit ꝑadiſuʒ.

IN iſto capitulo auctoꝛ noſter determi
nat de donis timoꝛis:ſed quia fit mẽtio
de donis in rubꝛica. eſt ꝑmittendum ꝙ
lʒ oẽs habitus poſſint dici.generaliter
dõa dei ſpecialiter:tñ ⁊ appꝛopꝛiate ſunt ſepteʒ
dona ſpiritusſancti.ſ.timoꝛ:pietas:ſcientia: foꝛ
titudo:cõſiliuʒ:intellectꝰ: ⁊ ſapia.vbi eſt notan
dum ꝙ dr̃ia eſt inter donũ ⁊ datum:quia donuʒ
cõnotat effectuʒ in habituʒ ſicut miſericoꝛs.da
tum autẽ cõnotat in actu ſicut miſeratoꝛ ſʒ do
ctoꝛes ſuꝑ.xv.diſt.i.ſenten . Iſta eñ dona danꝛ
vt ꝑ ea expellantur ſeptẽ vicia:ꝑ timoꝛeʒ ſuper
biã:per pietatẽ inuidia:ꝑ ſciẽtiã ira:per foꝛtitu
dinẽ accidia:per cõſilium auaritia: ꝑ intellectũ
gula : ⁊ per ſapientiã luxuria ſicut ſcribiꝛ Eph.
iiij.Aſcẽdẽs xp̃us in altum captiuã duxit capti
uitatẽ dedit dona hoĩbus:hec ſeptẽ dona dicũ
tur ſeptifoꝛmis gratia ſpũſſancti ſeu ſeptẽ effe
ctus quequidẽ dona dicuntur dari ibi in glo.cõ
tra ſeptẽ mala ſcʒ ſapientia cõtra ſtulticiã:intel
lectus cõtra hebetitudinẽ: cõſilium cõtra pꝛeci
pitationẽ:foꝛtitudo contra timoꝛẽ:ſcientia con
tra ignoꝛãtiã: pietas cõtra duritiã : timoꝛ ꝯtra
ſuꝑbiã. Alio mõ dicuntur illa ſepteʒ dona dari
ꝓpter expediẽdas vires naturales. Nã iraſcibi
lis indiget expediri tã in ꝓſperis ꝙ ĩ aduerſis.
In ꝓſperis q̃dẽ ꝑ timoꝛẽ.in aduerſis ꝑ foꝛtitu
dinẽ cõcupiſcibilis ĩdiget expediri ꝙtũ ad effe
ctum reſpectu dei qð fit ꝑ guſtum ſapientẽ etiã
ꝙtum ad effectum reſpectu ꝓximi qð fit ꝑ pie
tatem.rõ indiget expediri in veritatis ſpecula
tione qð fit per donum intellectus ⁊ ꝟitatis ele
ctione qð fit ꝑ donũ cõſilij ⁊ in electi executõe
qð fit ꝑ donuʒ ſciẽtie.Item dicũtur ſeptẽ dona
ꝓpter regimẽ actiue ⁊ cõtẽplatiue. Cõtẽplati
ua debet habere timoꝛẽ ad reuerentiã maieſta
tis.Intellectuʒ ad intelligentiã veritatꝭ ſapiẽ
tiã ad guſtum bonitatis.Actiua vita dʒ habere
pietatem ad agenduʒ.ſciam ad directionẽ pie
tatis.cõſilium ad directionẽ foꝛtitudinis.foꝛti
tudinẽ in pꝛoſperis ⁊ aduerſis recte cõducẽdis
vt dictum fuit ſupꝛa in.c.de foꝛtitudine.Plura
animi dona ſunt ad intellectum ſpectãtia:quia
lux cognitionis multum expedit ad dirigẽdos
pedes noſtros in viam rectã di. Greg. eñ ſuꝑ
Ezech.ꝙ ꝑ ſapiam ſumus maturi.ꝑ intellectum
ꝓuidi.ꝑ cõſilium cauti.ꝑ foꝛtitudinem animo
ſi.ꝑ ſciam diſcreti.ꝑ pietatẽ miſericoꝛdes.⁊ ꝑ ti
moꝛẽ humiles.hec de donis in generali.¶Que
ritur vtrum ſit dr̃ia inter ꝟtutes ⁊ dona.Solu.
Grego.ſuꝑ Iob.dicit ꝙ ſic:qꝛ virtutes ſunt ad
agendum recte. habitus donoꝛum ad agenduʒ
expedite. Habitus beatitudinum ad agendum
et patiendum perfecte.

¶ Sequitur in ſpeciali de dono timoꝛis

TImoꝛ ſm Aug. ſup Jobā. eſt fuga mali ne ꝑdat homo qđ amat. ſapi⸗ens enim timet ⁊ declinat a malo. ſtultus aūt trāſilijt ⁊ ꝯfidit. ꝓuer. xiiij. et enūerant cōiter ſex ſpēs timoꝛis. ſ. naturalis: humanus: mundanꝰ: ſeruilis: initialis: et filialis. naturalis ē timoꝛ quo ꝗlibet timet naturaliter nocumētū nature ⁊ ille timoꝛ nec ē meritoꝛius nec demeritoꝛiꝰ: qꝛ nō ſubiacet libero arbitrio. Et đꝛ naturalis non a natura inſtituta ſed deſtituta: qꝛ ille timoꝛ eſt pena ꝓ peccato ꝓ⸗moꝝ parentū inflicta: hoc timoꝛe xp̄s naturaliter moꝛi timuit. Mat. ix. Cepit ieſus pauere. ⁊ Mat. xxvi. eadē ſnīa habet. Pro quo eſt notādum ꝙ duplex voluntas fuit in xp̄o. ſ. increata ⁊ creata. de increata ſupſedeo: ſed de voluntate creata eſt dicendum ꝙ duplex. ſ. rōnis ⁊ ſenſualitatis. Jtē voluntas rōnis eſt duplex. ſ. rōnis vt rō eſt. ⁊ voluntas rōnis vt natura eſt. Voluntate rōnis vt rō eſt cōfoꝛmauit ſe voluntati īcreate ſed voluntate rōnis vt natura eſt ⁊ voluntate ſenſualitatis voluit aliꝗd ꝓpꝛiū qđ non voluit voluntate rōnis vt rō eſt. ſ. non moꝛi: nec in hoc fuerunt ille voluntates ꝯtrarie lꝫ volita fuerit cōtraria qm̄ ſm voluntatē diuinā qđ iuſtū erat voluit: ſm voluntatē rōnis iuſte ꝯſentit: ſm voluntatē ſenſualitatis penā recuſauit. Et ſic quelibet voluntas quod ſuum erat tenuit. ſ. diuina voluntas tenuit iuſticiā voluntas rōnis tenuit obedientiā: voluntas ſenſualitatis tenuit naturam. ſꝫ Albertū ī ꝑmo li. ſui cōpen. theolo. ⁊c. Timoꝛ humanꝰ eſt ꝗ timet pelli ſue: ⁊ ille tioꝛ naſcitur ex nimio amoꝛe p̄ſentis vite ⁊ eſt qn̄ꝗ actus eius moꝛtalis. ſ. cū potiꝰ ꝗs peccaret moꝛtaliter ꝙ̄ amitteret vitam ſuā. de quo Job. xij. Qui amat aīam ſuā in hoc mūdo ꝑdet eā. Quādoꝗ actꝰ iſtius timoꝛis eſt venialis: vt cū ꝗs faceret pꝛius veniale pctm̄ ꝙ̄ ꝑmitteret ſe occidi Mundanꝰ timoꝛ eſt quo ꝗs timet rebus ſuis ille timoꝛ naſcit ex nimio amoꝛe reꝝ tēpoꝛalium ⁊ eſt qn̄ꝗ moꝛtalis ⁊ quādoꝗ venialis vt ſupꝛa. Jſte timoꝛ fuit in iudeis ꝗ occiderunt xp̄m. Joan. xi. Si dimittimꝰ eū ſic omnes credent in eum: ⁊ venient romani ⁊ tollent locum noſtrū ⁊ gentē. Timoꝛ ſeruilis eſt quo timet quis peccare ꝓpter gehennā pꝛincipaliter et iſte timoꝛ nō eſt cum charitate. vn̄ Augu. Jnaniter putat ſe eſſe victoꝛē peccati ꝗ timoꝛe nō peccat. Tioꝛ initialis eſt quo quis timet gehēnā ⁊ dei offenſam. Unde quaſi habet duos oculos vnū ad penā alium ad deum. ⁊ hic vltimꝰ oculus debet eē ꝑncipalioꝛ. Jſte timoꝛ eſt cū impfecta charitate. de quo pꝛima Job. iiij. Perfecta charitas foras mittit timoꝛē quoniā timoꝛ penā habꝫ. gloſa timoꝛem illum. de quo dicitur. Jnitium ſapientie timoꝛ domini. Eccl. i. Quo timet ꝗſꝗ inſipiens opera iuſticie ne veniat diſtrictus iudex ⁊ ſe minus caſtigatū dānet ꝗ eīm ſic timet nō ē perfectus in charitate. Et ſi dicat ꝙ ſancti maxime timuerunt gehēnā. reſpōdet ꝙ maxime timuerunt ⁊ cauerunt ea ꝗ̄ ad gehennā ducunt Greg. ſuper Job. Notādo que ſit perfecta charitas que nō patitur ſecum timoꝛem dicit ꝙ duplex ē pfectio charitatis. ſ. vna eſt neceſſitatꝭ et ſufficientie. Alia eſt pꝛiuilegiate ſctītatis ⁊ excellentie quas pfectiones tāgit ꝓſper li. iij. de contēplatiua vita dicēs. Perfecti ſunt illi ꝗ perfecte deum diligūt ꝗ volēdo qđ vult deꝰ nullis peccatis quibꝰ offendit deꝰ acꝗeſcunt ⁊ ſemper ad virtutes diligēdas ⁊ habendas ſe extēdunt: perfectionē neceſſitatis tangit cum dicit qđ deus vult: hec perfectio charitatis bene compatitur ſecum aliquos timoꝛes. Perfectionem excellentie charitatis tangit cum dicit ⁊ ſemꝑ ad virtutes diligendas ⁊ habendas ſe extendunt: ⁊ hec perfectio charitatis foras mittit omnem timoꝛē ꝗquidē tioꝛ habet penam: vt ait Aug. ſuperius. Timoꝛ filialis ē quo quis timet offenſam dei vel ſeparationē a deo talis enim cauet offenſam patris celeſtis ſicut bonus filius: etiā ſi ſciret ex illa offenſa nihil mali ei accidere cū tali timoꝛe eſt ſecuritas cū aſſit perfecta charitas. i. Johan. iiij. Jn hoc perfecta dei charitas eſt nobiſcū. Eſt adhuc alius modus timoꝛis ꝗ dicitur timoꝛ reuerentie qui ſolus inter alios erit in patria ſicut dicit p̄s. Timoꝛ domini ſanctus permanet in ſeculum ſeculi. Et talis reuerētia eſt reſilitio a cōſiderata magnitudine dei in pꝛopꝛiam paruitatem: quia dictum extitit ꝙ timoꝛ eſt fuga mali. Eſt notandum ꝙ malum diuiditur in malum pene ⁊ malū culpe. Timoꝛ filialis fugit malum culpe: ſcilicꝫ dei offenſam. timoꝛ naturalis naturaliter fugit malū pene. Fuga mali pene voluntaria ꝑtinet ad alias ꝗttuoꝛ ſpēs timoꝛis. Adhuc malum pene diuidit in penam ſenſus ⁊ penam dāni. Et vtraꝗ diuidit in tempoꝛalem ⁊ eternam penam. Fuga pene ſenſus tēpoꝛalis pertinet ad timoꝛē humanū. Fuga pene ſenſus eterne pertinet ad timoꝛē ſeruilem. Fuga dāni tempoꝛalis pertinet ad timoꝛē mundanū. Fuga dāni eterni pertinet ad timoꝛem initialē ſm ſummā de ꝟtutibꝰ. Multa eīm debēt nos incitare ad timoꝛē. vnū ē conſideratio culpabilitatis noſtre. Ber. Qui memoꝛ eſt maloꝝ ſuoꝝ et diuini iudicij ſemper triſtis erit. Aliud ꝯſideratio miſericoꝛdie quā deꝰ exhibet hoībus in p̄ſenti ⁊ iuſticie ī futuro. vnde Aug.

ſm magnitudinē miē in pꝛeſenti erit magnitudo iuſticie in futuro. aliud ꝯſideratio iuſticie ꝙ̄ legitur dn̄s feciſſe in hoc mūdo. Pꝛio de lucifero ⁊ ſuis ꝯplicibus. Lu. x. Videbā ſathanā ꝗ̄ ſi fulgur de celo cadentē. De pena inflicta ꝑmis parētibus ꝓ pctō eoꝝ de diluuio ꝓpt̄ pctm̄ carnis ⁊c. Aliud conſideratio dn̄ice paſſiōis. Bernar. ex conſideratōe remedij periculij mei eſtimo ꝙ̄titatē. Aliud exemplū ſaluatoꝛis qui fleuit videns ſtatū noſtrū periculoſū. Lu. xix. Videns ieſus ciuitatē fleuit ſuper illā. Aliud cōſideratio diuini iudicij auſteritatꝭ. Deu. xxxij. Si arripuerit iudiciū manus mea: reddā vltionem hoſtibꝰ meis: ⁊ his ꝗ oderūt me. Timoꝛ eīm multa bona facit pctm̄ expellit. Eccle. i. Jnitiū ſapientie timoꝛ dn̄i. Negligentiā abijcit. Eccle. vij. Qui timet deū nihil negligit. Mentē ſtabilit Pꝛouer. xvi. Jn timoꝛe dn̄i declinatur a malo. Spiritualiter dicat p̄s. Nō eſt inopia timētibꝰ deū. ⁊ alibi timētibus deum nihil deeſt. Timoꝛ bona opa cumulat. Eccle. xv. Qui timet deū faciet bona coꝛ delectat. Eccle. i. Timoꝛ dn̄i delectabit coꝛ vitā pꝛolōgat. in eodem. Eccle. timoꝛ dn̄i appenit dies. deuotionē irrigat. ꝓuer. xiiij. Timoꝛ dn̄i fons vite. Eternaliter remunerat. Eccle. i. Timentibus deū bene erit in extremis ⁊ in diebus defūctōnis ſue benedicent. Timoꝛ eīm ſeruilis donū. ſſ. eſt nec tn̄ cum. ſſ. ſicut auroꝛa eſt a ſole nec tn̄ eſt cū ſole. Timoꝛ ſeruilis ſic ſpūiſctō locū pꝛeparat vt enim ſicut ſeta filiū introducat. Seta aūt ſic filiū introducit vt ipſum pꝛecedat: ſꝫ cū ip̄o nō permaneat ſicut ait Aug. Timoꝛ ſeruilis eſt bonū quo nemo bene vtitur: quia licꝫ habitus timoꝛis ſeruilis ſit bonus ī ſe ſm quē etiā donū. ſſ. eſt tamen actus eius ē qn̄ꝗ pctm̄: timoꝛ ſeruilis duo facit: pꝛeparat viā charitati. retrahit a peccato metu pene tn̄: ratione pꝛimi bonꝰ eſt: rōne ſecūdi diſtiguitur: qꝛ vſus ſeruilis timoꝛis eſt duplex: ſꝫ cū ꝗs vtitur eēntia hitus vel cū vtit ſuilitate. Pꝛimo modo vſus eſt bonꝰ nā eiꝰ vſus eſt abhoꝛrere penas et ⁊as qđ bonū eſt: cū ſit etiā ī tioꝛe initiali. Secūdo mō vſus eius eſt malus: qꝛ ſic vſus eius ē vitare malū ex coactione ꝑ penā: cuiꝰ tn̄ affectus haberetur in volūtate. ⁊ ſeꝗretur effectus ſi ſepararet impunitas vt ait. Augu. dicēs. Timoꝛ ſeruilis bonus eſt. Non tn̄ qui timet ſeruiliter bene agit quia agere bonū eſt ex bonitate facti Sed agere bene id eſt meritoꝛie eſt ex bonitate agentis qui agit ex virtute charitatis ⁊ grē. Timoꝛ initialis ſic dictus: qꝛ eſt pꝛimo incipientium qui adhuc in anguſtia ſunt ſuper peccato ſuo quod cōmiſerunt: ſed hec anguſtia mittitur foꝛas quando conſcientia ſerenatur ad plenum Perfecta dei charitas đꝛ foꝛas mittere timoꝛē initialē inꝙ̄tum habet naturam timoꝛis ſeruilis: ſcꝫ ſm hoc ꝙ habet oculum ad penam. Timoꝛ eīm initialis habet duos ocl'os: vnū ad gloriam qui eſt ei eſſentialis. Alterū oculum hꝫ ad penā qui eſt ei accidentalis. Sed timoꝛi ſuili ē eſſentialis. Pꝛeterea timoꝛ initialis abſtinetur a peccato veniali ꝓpt̄ penā purgatoꝛij quo caſu poteſt ꝯuenire cū perfecto ꝗ etiam timet penam purgatoꝛij inꝙ̄tū eſt dilatoꝛia gloꝛie ſiue ſeparatiua ad tempus. Pꝛo vlteriori declaratione ꝑmiſſoꝝ eſt notandū ꝙ duplex eſt amoꝛ: ſcꝫ filialis quo deū diligimꝰ ꝓpter ſe tm̄. Et mercennarius quo diligimus deū ꝑncipalr̄ ꝓpt̄ ſe ⁊ ſecūdario habito reſpectu ad mercedē. Huic duplici amoꝛi rn̄det duplex timoꝛ. ſ. filialis ⁊ initialis. Filialis timoꝛ rn̄det filiali amoꝛi. Jnitialis timoꝛ rn̄det amoꝛi mercēnario. Timoꝛ filialis ꝓpꝛie timet offendere deū qui etiā ſi ꝓpter peccatū nō ſeparet a deo tn̄ a peccato abſtineret ne ip̄m deū offenderet. ⁊ in hoc differt filialis timoꝛ ab initiali. Alia differētia eſt qꝛ timoꝛ initialis eſt impfectoꝝ: ſꝫ timoꝛ filialis eſt perfectoꝝ. Alia differētia eſt qꝛ cū in timoꝛe pene duo ſunt ſcꝫ punctio ⁊ cautela. ip̄a punctio pertinet ad tioꝛē initialē. Talis eīm punctio eſt ex cōſcientia peccati de quo neſcit an ſit dimiſſū Cautela vero pertinet ad timoꝛem filialē ſicut enim perfectus cauet peccatum ⁊ deum offendere ita per conſequens cauet penam ſed tamē per accidens. Timoꝛ enim dei ſeu filialis eſt ſanctus ⁊ caſtus.

¶ Sequitur textus de dono pietatis et miſericoꝛdie.

SI vis gaudere ſemꝑ miſeris miſerere
Si pius es miſeris pietate dei potieris.
Utilis eſt pietas pluſꝙ̄ terrena poteſtas
Nemo poteſtate ſaluatur ſed pietate
Septē coꝛpoꝛea fac paupibꝰ pia fctā
Paſce fameſcētes pota nimiū ſitiētes
Jndue nudatos redias đ carcē captos
Egros ꝯfoꝛta ꝑegrinos collige poꝛta
Defūctos ſepeli ſic ſumes gaudia celi
Coꝛrige peccantes: ac inſtrue pauca ſcientes
Conſule non doctis: exoꝛa ꝓ tribłatis
Cōfoꝛta meſtos: poꝛta patiēs ōeratos
Offenſas ſpōte: ledēdi coꝛde remitte

IN iſto capitulo auctoꝛ noſter deťminat
de dono pietatis ⁊ mie. ꝓ quo eſt notã
dũ ſm Greg. ſuper Job ꝙ pietas ꝓut
eſt vnũ de ſeptẽ donis ſumiť ꝓ mia. di
cit ei pietas opus mie docet glo. vero ſup q̃ntũ
ca. Math. videtur velle ꝙ pietas ſumať ꝓ cul-
tu dei ſeu pꝛo veneratione reꝝ ſacrarũ. vñ Gre
ciſmꝰ culturã dñi pietatẽ dicimus eẽ. Qui enim
pie querit honoꝛat ſancta. vñ Aug. cũ Grego.
Pietas hoiem ſub iugo dei ſubijcit tanq̃ aial
manſuetum ⁊ ſic pietas facit deum coli ⁊ vene
rari. Tamen ſm veritatẽ mia ⁊ veneratio ſctoꝝ
cõicentur ſe. Miſericoꝛs em̃ deũ veneratur in
paupere: imiſicoꝛs deũ in paupere reſpicit pꝛo
uer. xiiij. Qui calũniatur egẽtẽ exꝓbꝛat facto
ri ſuo. Honoꝛat aũt eũ q̃ miſeratur paupis. Ho
noꝛãtur em̃ angeli in pauperibꝰ cũ paupes ho-
norẽtur ꝓpter angelos eis ad cuſtodiã deputa
tos ⁊ angeli cõtennũtur in ꝯtemptu paupeꝝ
Math. xviij. Videte ne cõtennatis vnũ ex his
puſillis. Dico em̃ vobis qꝛ angeli eoꝝ in celis
ſemꝑ vident faciẽ patris mei. Aliquibus tñ do
ctoꝛibus videtur ꝙ pietas ꝓut eſt donũ differt
a mia in hoc ꝙ pietas reſpicit ſpũalẽ neceſſita-
tez ⁊ mia reſpicit coꝛpoꝛalẽ neceſſitatẽ ⁊ ſumũt
occaſionẽ talis diſtinctionis ex eo ꝙ dicit glo.
ſup ꝓme ad Thimo. iiij. c. Pietas ad oĩa vtilis ẽ
oĩs ſumma diſcipline xp̃iane ꝯſiſtit in pietate ⁊
miſericoꝛdia ibi pietas ⁊ mia cõnumerãtur tan
q̃ diuerſa. Aliquibus tñ alijs videtur ꝙ pietas
releuando miſeriã ꝓximi ꝓcedat ex pꝛĩcipijs fi
dei. Miſericoꝛdia vero ꝓcedit ex pꝛincipijs iu
ris naturalis mĩa dat pauperi elemoſynaz quia
frater noſter eſt naturalis eiuſdem ſpeciei no-
biſcum. Pietas vero dat elemoſynã: qꝛ filiꝰ dei
eſt per adoptionem vel membꝛũ coꝛpoꝛis xp̃i:
vel quia xp̃s reputat ſibi fieri quod fit pauperi
b: is. Math. xxv. Quandiu feciſtis vni ex mini-
mis meis mihi feciſtis. Latria eſt honoꝛ deo ex-
hibitus ⁊ que ſoli deo competit glo. ſuper illud
Math. iiij. Dñm deũ tuũ adoꝛabis ⁊ illi ſoli ſer
uies ⁊ vocať a tullio religio. latria de tali latria
ſeu adoꝛatõne legitur. Luce. xxij. Poſitis geni
bus oꝛauit dicẽs ⁊c. et math. vlti. De diſcipulis
quõ videntes ieſum adoꝛauerũt eũ. ⁊ Apo. iiij.
de. xxiiij. ſenioꝛibus qui pꝛocedebãt ante ſeden
tem in thꝛono ſi adoꝛabãt viuẽtez in ſecula ſecu
loꝛum. Et eodem. xij. Oẽs angeli ſtabant in cir
cuitu thꝛoni ⁊ adoꝛauerunt deũ dicentes amẽ.
ꝙ ſoli deo pertinet latria ſeu adoꝛatio ambobꝰ
genibus flexis patet Eſaie. xlij. Gloꝛiaz meam
alteri non dabo glo. ſuper. xx. cap. Exodi vbi dꝛ
non adoꝛabis ea neq̃ coles. ponit differentiaz
inter adoꝛare ⁊ colere. nam quis inuitus poteſt
adoꝛare adulando regibus ydolatris: ſʒ colere
eſt tota animi affectu ⁊ ſtudio mancipari. Et re
peritur triplex cultus deo debitus: coꝛdis: oꝛis
⁊ operis. Aug. loquens de theoſobia ſiue pieta
te eſt cultus dei dicit ꝙ conſiſtit in cognitione
dei ⁊ dilectõe cũ debita ſubiectõe: ⁊ hoc ſpectat
ad cultum coꝛdis. Cultus oꝛis eſt vocabulis pꝛo
feſſio maieſtatis diuine quam fideles faciunt
deum oꝛando laudando benedicendo regratiã
do ⁊c. Cultus operis eſt qñ aliq̃s oꝑe recogno-
ſcit ſingulare dñm dei qđ ecclĩa recognoſcit. d.
xp̃o tu ſolꝰ dñs ⁊c̃. Ad cultũ operis ꝑtinebant
aialia quoꝝ ĩmolatõe oñdebãt ſe dõ ſubiectos
⁊ oñdebãt deũ poſſe eos occidere: ſed hodie ſa
crificiũ deo ſp̃us cõtribulatus. Dulia eſt honoꝛ
exhibitus creaturis q̃ pꝛeſunt vt angeli ſcti ſu-
perioꝛes q̃ p̃ſunt in hoc mũdo ⁊c. Reuerẽtia ve
ro eſt q̃ debetur rebus deo dedicatis vt loco ſa-
cro: tñ ſʒ aliquos talis reuerẽtia dꝛ timoꝛ eo ꝙ
reputamꝰ nos indignos. Geñ. xxviij. Terribilis
eſt locꝰ iſte nõ eſt hic aliđ niſi domꝰ dei et poꝛta
celi. Nõ legitur em̃ xp̃m tantã iram oſtendiſſe
in hoc mũdo ſicut qñ eiecit vẽdentes ⁊ emẽtes
de templo eo ꝙ reuerẽtia debita tẽplo nõ exhi
bebatur. Math. xxi. ⁊ Johã. ij. P̃miſſis ꝯcoꝛdat
cõpen. theo. dicẽs ꝙ donum pietatis cõſiſtit in
tribus in cultu dei. in veneratiõe ſacre ſcriptu-
re: ⁊ in honoꝛe ꝓximi. Cultus dei conſiſtit in
ꝓfeſſiõe diuine maieſtatiſ. hoc eſt theoſobia. ve
neratio ſacre ſcripture cõſiſtit in hoc vt ei firmi
ter credatur vt ſollicite cuſtodiatur vt fideliter
diſpenſetur. Honoꝛ ꝓximi conſiſtit in reueren
tia ſuperioꝝ. in cõfoꝛmitate equaliũ: ⁊ in ſubuẽ
tiõe inferioꝝ. De mia notãdũ eſt ꝙ eſt virtus ꝑ
quã animꝰ ſup calamitate afflictoꝝ moueť. Da-
maſcenus dicit ꝙ mia eſt triſticia in alienis dã
nis. Miſericoꝛdia filiũ dei in mundũ fecit de-
ſcendere: ⁊ eadem mia hoies in celum aſcende
re ad ſignificandum hoc. xp̃us a monte oliueti
in celum aſcendit in monte oliueti eminentia
miſericoꝛdie deſignatur. mia eniʒ ſuperexaltat
iudicium. Jacobi. ij. Superexaltat mia iudiciũ.
Compaſſio enim eſt magna virtus. vnde Gre-
go. ſuper illud Job. xxx. Compatiebatur anima
mea pauperi: dicit ꝙ plus eſt compaſſio q̃ da-
tum.

¶ Sequitur textus de dono ſcientie.

MUlti multa ſciunt ⁊ ſe be-
ne ſcire relinquunt
Temet cognoſce dominũ
cognoſcere poſce
Tu melioꝛ fieres ſi te pꝛius hñ ſcires

Quam ſi negligeres ⁊ cetera coꝛde te
neres
Diſcere ne ceſſes ſi doctoꝛ maximꝰ eẽſ
Nã per doctrinã poteris vitare ruinã
Nõ curans ſcire merito qđ ſcire teneť
Si ſuꝑ hoc erret non excuſatꝰ habetur
Eſt quaſi vile pecꝰ ignoꝛans ⁊ q̃ſi cecꝰ
Pꝛecipue regere qui dʒ ſiue docere
Cecus agens cecum facit ipſum ſter-
nere ſecum.

IN iſto ca. auc. nr̃ determinat de dono
ſciẽtie di. ꝙ donũ ſciẽtie ẽ ipm cogno-
ſcere pꝛimo. Pꝛo declaratõne iſtius ẽ
p̃mitẽdũ ꝙ donũ ſciẽtie eſt idẽ in eſſe
ſicut pꝛudentia: ſed differũt rõne agendi. nam
pꝛudentia ꝓcedit ex pꝛincipijs iuris naturalis
ſciẽtia vero ex p̃ncipijs fidei. Pꝛopꝛiꝰ actꝰ doni
ſciẽtie ẽ docere recte ꝯuerſari in medio pꝛaue
natõnis ⁊ ꝑuerſe. Ad hoc aũt ꝙ aliq̃s ꝯuerſeť i
medio pꝛaue natõis ⁊ ꝑuerſe tria req̃runť. Pꝛi-
mũ eſt ꝙ hẽat rõnes q̃bꝰ ſe defendat ab ĩpugnã
tibꝰ fidẽ ſuã. vñ ſciẽtie donũ nõ tñ ſupponit ea
q̃ ſcripta ſunt in li. theolo. ſʒ etiã q̃ ſcripta ſunt
in tota phĩa q̃bus iuuať ad ꝓbandũ fidẽ. Scđʒ
eſt ꝙ a malo abſtineat. Tertiũ eſt ꝙ bene ⁊ pꝛu
dẽter tꝑalia admiſtret. Scia em̃ ꝓut eſt donuʒ
põt ſic deſcribi. Scia eſt humanaꝝ rei ũ cogni-
tio ſaluberrime fidei deſulẽs. Et ſumiť hec dif
finitio ex verbis Aug. xiiij. de trini. Sapia ho
eſt diuinaꝝ atq̃ humanaꝝ reꝝ ſcientia: vt vide
biť. Ego quoq̃ ⁊ diuitiarũ ⁊ humanaꝝ reꝝ ⁊ ſa
pientiã ſciam dici poſſe nõ nego. Verũtñ ſm
dictum apl̃i. i. Coꝝ. xij. Alij datur ſermo ſapien
tie alij hone ſci e ⁊c. q̃re ſuperioꝛ diffinitio dʒ ſic
intelligi: videlʒ vt diuinaꝝ reꝝ cognitio ꝓpꝛie
ſapientia nuncupetur: humanarum vero ꝓpꝛie
cognitio ſcientie nomen obtineat. vñ Auguſt.
ſuper illud. i. ad Coꝛ. xij. Sapientia eſt in cõ-
templatione eternoꝝ: ſciẽtia eſt in actiõe tẽpo-
ralium. Donũ ſcientie eſt habitus infuſus quo
hõ habet iudicium circa credenda ⁊ agẽda. Ad
donũ ſciẽtie pertinet cognoſcere que ſint vera
bona ⁊ mala: ⁊ que ſint vmbꝛe bonoꝝ ⁊ maloꝛũ
Item ad donũ ſcientie pertinet diſcernere ĩter
maioꝛa bona et minoꝛa: maioꝛa mala ⁊ minoꝛa
ſiue hec mala veniant ex parte anime ſiue coꝛ-
poꝛis ſiue demonũ ſiue ꝓximoꝝ ſiue reꝝ tꝑaliũ
Donũ ſcie ꝓpꝛie ꝑtinet ad malũ ⁊ bonũ inq̃ptuʒ
mouent affectuʒ noſtrũ. Unde a tali malitia de
noiatur. Geñ. ij. Cum dꝛ lignuʒ ſcientie boni et
mali. eodẽ. iij. ca. Eritis ſicut dij ſciẽtes bonũ et
malum. Itẽ ad donũ ſciẽtie ꝑtinet cognoſcere
deceptiones quas bona p̃ſentia ⁊ mala que nõ
ſunt vera bona nec vera mala faciũt hominibꝰ
Pꝛopter has deceptiones capiunt hoies nõ ve
ra bona pꝛo veris bonis. ⁊ fugiunt mala pene p̃
ſentis que nõ ſunt vera mala ꝓ veris malis que
ſũt mala culpe. Aug. Ad donuʒ ſcientie ꝑtinet
agnoſcere bꝛeuitatẽ pꝛeſentis vite que eſt ſicut
vapoꝛ modicum parẽs. Ja. iiij. Item agnoſcere
amaritudinẽ huiꝰ vite p̃ſentis. de qua Job. xiiij.
Homo natus de muliere bꝛeui viuẽs tꝑe reple
tur multiſ miſerijs. ⁊ Eccľ. xxx. Melioꝛ ẽ moꝛs
q̃ vita amara: ⁊ requies eterna q̃ languoꝛ per-
ſeuerans. donuʒ em̃ ſciẽtie oſtendit ſpũalẽ com
paſſionẽ pꝛeferendã eſſe coꝛpali ⁊ pꝛius occur-
rendum eſſe moleſtijs ⁊ dãnis ſpũalibus q̃ coꝛ
poꝛalibus pꝛius paſcẽdas eſſe aĩas ⁊ veſtiẽdas
q̃ coꝛpa ⁊c. Minima tñ bona ꝓpter hoc nõ. eẽ
negligenda. Mat. xxiij. Hec opoꝛtuit facere et
illa nõ omittere. Donuʒ ſciẽtie eſt diligere oꝑa
ad noꝛmã rõnis ⁊ ad cõfoꝛmitatez dei. Per illđ
em̃ donum ſcientie ſciť ne ſub ſpecie boni malũ
lateat. Scientia em̃ regit pietatẽ ꝓpter qđ eti
am hec duo dona cõbinãtur. Per donũ em̃ ſcie
ſcit hõ quid ſit a q̃ ſit: ⁊ ad quid ſit. Sed qꝛ ĩ lit
tera auctoꝛ ſit de duobꝰ mentio. ſ. de adiſcendo
⁊ ignoꝛantia: intendo hic de vtroq̃ aliq̃d eluci
dare. Et pꝛimo de his q̃ poſſunt valere ad hoc
vt aliquis adiſcat maxime ſacrã ſcripturã. Unũ
eſt vt homo bene viuat vnde quiſq̃s veritatem
ſe cognoſcere poſſe putat: ſi adhuc nõ nequiter
viuat. Her. ⁊ Eccľ. Cõcupiſcẽs ſapientiã ſerua
iuſticiã ⁊ dñs tibi eam pꝛebebit. Scđm ẽ ꝙ po
teſt valere. ſ. ꝯſiderare ꝙ ſciẽtia ſeu ſapiẽtia eſt
donum dei: iõ nõ eſt ſcientia rapienda violẽtia
ſtudij deo irrequiſito. Jacobi. i. Si quis veſtrũ
indiget ſapiẽtia poſtulet a deo qui dat oĩbꝰ af-
fluenter. Tertium eſt humilitas ⁊ hoc q̃tuʒ ad
quattuoꝛ. ſ. ꝙ nullã doctrinã cõtẽnat vt a nullo
erubeſcat doceri vt homo nõ erubeſcat ꝯfiteri
ſe neſcire quod neſcit: vt humilẽ modum loquẽ
di quã habet ſacra ſcriptura nõ ꝯtẽnat. Aug. ⁊
Seneca. Quartum pꝛincipale eſt vt libꝛoꝝ eru
ditioni intendat. Aug. in li. de doctrina xp̃iana
di. codicibꝰ emendandis pꝛimitus debet inuigi
lare ſollertia eoꝝ qui ſcripturas diuinas noſſe
deſiderant. Quintum eſt vt homo adiſcen.. ſit
diligens indagando ſcripturas ſacras ad quod
pꝛimo neceſſarius eſt timoꝛ dei. ꝓuer. i. Timoꝛ
dñi pꝛincipium ſapientie. Secundo ꝙ ſit mãſu
etus vt cedat auctoꝛitati ſacre ſcripture. Aug.
in li. de doctrina xp̃iana. Ante opꝰ eſt dei timo
re ad cognoſcendã eius voluntatẽ. Deinde mi-
teſcere opus eſt pietate nec cõtradicere diuine
ſcripture. Sextum pꝛincipale ẽ vt homo ſit aſſi

dus ſtudendo. Hier. Diuine ſcripture ſemper in manibꝰ ⁊ iugiter in mente voluantur. Septimuꝫ eſt vt de ſapiētia a deo accepta adiſcens nō ſit ingratꝰ: ſꝫ datorē ſuū glorificet. Eccl. vlt. Dāti mihi ſapientiā dabo gloriā. Quantū ad ſcd̄m eſt quod de ignorantia eſt notandum ſub breuibus ꝙ ignorantia quedā ē ſimplex quam habet ille qui neſcit quod tenetur ſcire ⁊ laborat vt ſciatur: ⁊ talis ignorātia excuſat nō a toto ſed a tāto. Ignorātia craſſa ē quam habet ille q̄ neſcit qd̄ teneť ſcire: ⁊ illd̄ ſcire ſeu adiſcere negligit ⁊ illa eſt bene culpabilis. Alia ē ignorātia aſtuta ⁊ illa eſt duplex. ſ. determinata ⁊ indeterminata. Indeterminatā hꝫ ille q̄ affectat neſcire qd̄ tenetur ſcire: ſed nō eſt determinatum apd̄ euꝫ ꝙ teneať illd̄ ſcire. hec fuit in Paulo. p̄ma Thimo. i. Eccleſiam dei perſecutus ſum: ſed miſericordiā ꝯſecutus ſum: qꝛ ignorans feci hec excuſat nō a toto ſed a tanto. Determinatam habet ille qui affectat neſcire illud de quo determinatū eſt apud ip̄m ꝙ illud teneť ſcire: ⁊ talis ignorātia nullo mō excuſat. Iſte ignorātie ſūt ꝓp̄e ignorātie iuris. Ignorātia facti excuſat a toto adhibita debita diligētia ⁊ ſufficiētia. vnde nō peccat q̄ ſupponūť nō ſua ꝓ ſuis. Boñ. dicit ꝙ ſi tāta ſit ignorātia ꝙ oīno ꝑuet rōnem volūtarij ⁊ rōnē ꝯtēptꝰ ex toto excuſat. Si v̄o nō priuet oīno excuſat a tanto: ſed non a toto iuxta dictum apl̄i miam cōſecutus ſum ⁊c.

¶ Sequitur de dono fortitudinis de quo auctor non fecit textum.

FOrtitudo donum. ſſ. eſt que ſe habet reſpectu mali pene ꝺm dictamē ſuꝑnaturaliū principiorꝫ legis eterne ſequēdo. ſſ. ſpecialē inſpirationeꝫ qua mouentur aliq̄ vltro ad ſe offerendū vt ſuſtineant penam. Ex quo patet ꝙ donum fortitudīs eſt habitus exiſtens in voluntate ſicut in ſubiecto incꝑtum negociatur circa ardua quo voluntas habilitatur ad volenduꝫ mortem ſuſtinere ꝓ defenſione fidei ꝺm dictamē legis eterne ſequēdo. ſſ. motiuā inſpirationē ⁊ melius q̄ꝑ ꝑ aliquam virtutē moralē. ⁊ ideo ꝑ iſtā fortitudineꝫ ſancti fecerunt mira opera fortitudinis ſuꝑ humano modo ſuſtinendo talia cum gaudio ⁊ exultatione: vt pꝫ Actuū. xij. de beato Petro ⁊ eodem. vij. de beato Stephano ⁊c. ⁊ eodeꝫ. v. vbi habeť: ⁊ illi quidē ibant gaudētes a ꝯſpectu cōſilij: qm̄ dignꝰ habiti ſunt ꝓ noīe ieſu ꝯtumeliā pati. Fortitudo virtus de qua dictum extitit ſe habet reſpectu ardui: mali pene ſꝫ dictamē naturalium principiorꝫ: ⁊ tali fortitudine ſuſtinet homo pericula ⁊ leſiones ꝓpter bonuꝫ virtutꝭ vt dicit Augu. x. li. de trinitate. ca. xvi. aſſerens ꝙ multi vtilitatem reipublice propri e vite preponebant.

¶ Sequitur textus de dono ꝯſilij.

OMnia cōſilia tua ſint mu
nimine fixa
Non te precipitas ſi con
ſilio domini ſtas
Cōſilio tractaꝫ nature pro
pria facta
Nam cito peccabis quando nimis ac
celerabis
Conſule maiores prudētes ⁊ meliores
Ut nō deficias nec dānoſus tibi fias
Conſiliū verū docet experientia rerū
Amplior ī ſenibꝰ eſt experiētia ſenſus
Si defendēdo cām ſumas vel agendo
Hoc fac conſulte ne conſummas bona
ſtulte.

IN iſto ca. auc. determiāt de dono cōſilij. Pro cuius declaratione eſt premittendū ꝙ conſiliū tribus modis dicitur qn̄qꝫ ꝯſiliū dicitur deliberatio de rebus valentibus ad finem quem intendimus: ⁊ tale conſilium ꝑtinet ad prudentiā. Qn̄qꝫ ꝯſilum dicitur ꝑſuaſio rerū excellentiū ad quas nō tenemur ꝺm qd̄ d̄r hoc eſſe cōſilium. Si vis perfectꝰ eſſe vade ⁊ vende oīa que habes ⁊ da pauperibꝰ. Quādoqꝫ diciť ꝯſiliū prudētia valde exercitata in medio ꝯtēplatiuorꝫ ⁊ actiuorꝫ donorꝫ ⁊ deliberatio de operibꝰ arduis ſiue teneatur ad ea ſiue nō. ⁊ ſꝫ hoc ſumiť ꝯſiliū donū ⁊ ita ꝯſiliū ⁊ prudētia ſūt idē i eēn ꝯſiliū abūdat ſuꝑ prudētiā ī vno actu ſ. ꝙ eiꝰ eſt etiā iperare. Itē ſicut ad donū ſciētie pertinet reprobare malū ⁊ eligere bonū ita pertinet ad donū cōſilij cauere pericula que ſunt in hoc mundo. Item ſicut donū ſcientie habꝫ regere pietatem: ita donū cōſilij habꝫ regere fortitudinē In hoc aūt differunt conſiliū ⁊ ſciētia quia conſiliū eſt circa arduum ⁊ difficile. ſcia v̄o circa bonū ⁊ malū. Ad donū cōſilij ſpectat ꝯſulere an ſit operanduꝫ ad donū prudētie q̄liter ſit operandū. ¶ Circa cōſiliū q̄nqꝫ ſunt cōmēdāda. Primū gratia cōſiliū requirendi que eſt in eo qui nō eſt ꝓceps ad oꝑandū ꝓuer. xix. Qui feſtinꝰ eſt pedibꝰ offendit. Scd̄m eſt gratia ꝯſiliorꝫ eligendi. Tertiū gratia dādi ꝯſiliū. Quartum gratia ꝯſilium examinādi. Quintū gratia acq̄ſcendi ꝯſilio. De p̄mo legiť Tho. iiij. Conſilium ſemper a ſapiente require. ⁊ ꝓuer. xx. Cogitatōes. i. ꝓpoſita ꝯſilij roborāť. i. ꝑficiūť. glo.

parua foris ſunt arma niſi ꝯſiliū ſit domi. i. Machabe. v. In illa die ceciderūt ſacerdotes in bello dū ſine ꝯſilio exeūt in p̄lium. ad ꝯſiliariū eligēduꝫ monemur. Eccl. vi. Multi pacifici ſint vbi ⁊ ꝯſiliariꝰ ſit tibi vnꝰ de mille. Tn̄ ꝓ ꝯſiliario añ oēs eligendus ē deus. Thob. iiij. Oīa ꝯſilia tua in ipſo deo ꝑmaneāt. Deinde recurrendū eſt ꝓ conſilio ad viros bonos. Eccl. xxxvij. Cor boni cōſilij ſtatue tecū non eſt em̄ tibi aliud plus illo Conſilia aūt impiorꝫ fraudulēta. ꝓuer. xij. Non em̄ eſt habendum cōſiliū cū hoīe de negocio qn̄ euꝫ tangit vel de eo qd̄ nimis odit vel nimis diligit. Eccl. xxxvij. Noli ꝯſilari cū eo q̄ ſuſpectuꝫ te habet ⁊ ab emulātibꝰ tibi abſcōde ꝯſiliū ⁊ cū muliere de his q̄ emulať nec cū timido de bello ⁊c. vn̄ Hiere. ix. Unuſq̄ſqꝫ a ꝓximo ſuo ſe cuſtodiat ⁊ in oī fratre ſuo nō habeat fiduciā. ⁊ Michee. vij. Ab ea q̄ dormit ī ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. Itē a iuuenibꝰ ꝯſiliuꝫ nō ē req̄rendum: qꝛ Roboā regnū ſuū ꝓ magna ꝑte amiſit ꝯſilio iuuenū acq̄ſcēdo ⁊ relinquēdo cōſilium ſenū. iij. Reg. xij. Qn̄ dicit ſenibꝰ ꝑpl̄i q̄ eundē roboam filiū ſalomonis hn̄ ꝯſulebant minimꝰ digitꝰ meus groſſior ē dorſo patris mei. Inſtigatus ꝯſilio iuuenū q̄ ſecū nutriti fuerāt. ⁊ rn̄dēs ſenioribꝰ ꝑpl̄i q̄ eū rogabāt vt deponeret quandaꝫ ſeruitutē quā ſalomō pater eiꝰ ipoſuerat dixit ꝙ imponeret grauꝰ iugū: ⁊ ſic fuit eiectus a regno ⁊c. Gratia dādi ꝯſiliū emēdať. Eccl. xxv. q̄ꝑ ſpecioſam canicie iudiciū ⁊ ꝑſbyteris cognoſcere ꝯſiliuꝫ Grā examinādi cōſilium cōmendatur ꝑ Senecā dicētem prudētis ꝓpriū eſt examinare conſilia ⁊ non cito facili credulitate ad falſa ꝓlabi. Gratia acquieſcēdi cōmendatur. ꝓuer. xij. Uia ſtulti recta ī oculis eiꝰ q̄ aūt ſapiēs eſt audit ꝯſilia ⁊ ſupple acq̄ſcit bonis cōſilijs.

¶ Sequitur textus de dono intellectus.

TUnc intellectus hoīs con
ſtat bene rectus
Cum ſuꝑ omne deū timet
intelligit ipſum
Ac recte credit ⁊ iuſſibus
eius obedit
Cur intellectuꝫ teneas in numine fixū
Sepe rogās dn̄ꝫ ꝙ ꝯferat hūc tibi verꝫ
Hūc nō abſcōdas in terra ſꝫ hn̄ cōdas
Ut tibi donatū reddas dn̄o geminatū
Sic qꝛ lauderis a xp̄o nec reproberis.

IN iſto c. au. nr̄ determiāt de dono intellectus. Pro quo eſt notandū ꝙ quinqꝫ ꝓcedētia dōa ꝑtinēt ad vitā actiuā. hec aūt duo dona. ſ. donū intellectꝰ ⁊ ſapie pertinent ad vitam ꝯtemplatiuā. vnde Anſel. in libro de ſimilibus dicit ꝙ poſtq̄ꝑ ſpūſſanctus mētē facit pauentē per donū timoris ſibiqꝫ cōpatientē per donū pietatis. Ea que ſunt facienda docet per donū ſcientie ⁊ illa fortiter exequitur ꝑ donū fortitudinis. Et de ip̄a ſui exemplo facit alijs ſe ꝯſulentē per donū conſilij poſt. ſſ. accendit mentē ad intelligenduꝫ cur hec et illa fieri debeāt: ⁊ vltimo ꝙ a ſolo deo remunerationē querant iſtorꝫ. ¶ Pro vlteriori declaratione eſt notandū ꝙ intellectus d̄r pluribus mōis vno mō pro aīa intellectiua ⁊ ſic d̄r in tertio de aīa vbi d̄r ab. Ariſtotele ꝙ neceſſe ē intellectū eſſe immixtū. Secūdo capitur ꝓ actione ipſius intellectus ſeu aīe intellectiue vt ꝓ intellectione ip̄a. Alio mō ꝓ notitia ꝑncipiorꝫ que habeť per naturalem inclinationē intellectus. De vi nominis intellectus importat quādam intimā cognitionem: quia intelligere eſt intus legere et ſic intellectus non eſt donum quāuis ſit a. ſſ. Alio modo intellectus d̄r gratia intelligēdi ſalubre ſignificationes ſignorꝫ naturaliū vel poſitiuorū et ſunt ſignificationes ſignorum creature. De iſto intellectu loquebatur dn̄s diſcipulis ſuis. Mathe. xv. dicens. Et vos ſine intellectu eſtis: ⁊ ſic eſt donū. ſſ. ⁊ habitus ſupernaturalis principiorꝫ ſupernaturalium qui ſunt articuli fidei ⁊ ex conſequenti quarūdam oꝑationuꝫ que ordinantur ad fidem qꝛ fides ꝑ dilectionē oꝑatur ad Gala. v. Fides eſt que ꝑ dilectionē oꝑať hoc lumen ſuꝑnaturale ſuꝑadditum intellectui ⁊ datum homini d̄r donū intellectꝰ qd̄ nominat quandā excellentiā conditionis penetrans vſqꝫ ad intimas rerū intelligendarum eſſentias et veritates: qd̄ non fit ita ꝯplete ex virtute intellectus naturalis ſicut ex virtute luminis ſupernaturalis ſuꝑadditi ītellectui. de quo ītellectu d̄r libro de ſpiritu ⁊ aīa ꝙ ē ea vis aīe q̄ de diuinis q̄ꝑtum hoī poſſibile eſt cognoſcitur ad celeſtia archana penetranda q̄ penetrari nō pn̄t niſi per ſpm̄ eius qui etiam ꝓfunda dei ſcrutatur. vnde primo. Corin. ij. Dicitur nobis aūt reuelauit deus ꝑ ſpm̄ ſuū. ſpūs eniꝫ oīa ſcrutatur etiā ꝓfunda dei. Cum v̄itates neceſſarie ad ſaluteꝫ ſint nobis abſcondite ⁊ velate tam in rerū naturis q̄ꝑ ſacris ſcripturis q̄ꝑ etiā in diuinis ſacris ⁊ figuris intantū vt intellectus humanus ſine adiutorio ſupernaturalis luminis nō poſſit ad eas apprehendendas plene pertingere neceſſe fuit vt. ſſ. intelectui humano ſuperadderet aliquod lumen ſupernaturale quo velamina dictarum veritatum penetraret. ⁊c.

¶ Sequitur textus de dono ſapientie.

dus ſtudendo. Hier. Diuine ſcripture ſemper in manib⁹ ⁊ iugiter in mente voluantur. Septimuʒ eſt vt de ſapiētia a deo accepta adiſcens nō ſit ingrat⁹: ſʒ datorē ſuū glorificet. Eccľ. vlt. Dāti mihi ſapientiā dabo gloriā. Quantū ad ſcđm eſt quod de ignorantia eſt notandum ſub breuibus ꝙ ignorantia quedā ē ſimplex quam habet ille qui neſcit quod tenetur ſcire ⁊ laborat vt ſciatur: ⁊ talis ignorātia excuſat nō a toto ſed a tāto. Ignorātia craſſa ē quam habet ille q̄ neſcit qđ tenet̄ ſcire: ⁊ illđ ſcire ſeu adiſcere negligit ⁊ illa eſt bene culpabilis. Alia ē ignorātia aſtuta ⁊ illa eſt duplex. ſ. determinata ⁊ indeterminata. Indeterminatā hʒ ille q̄ affectat neſcire qđ tenetur ſcire: ſed nō eſt determinatum apđ euʒ ꝙ teneat̄ illđ ſcire. hec fuit in Paulo. p̄ma Thimo. i. Eccleſiam dei perſecutus ſum: ſed miſericordiā ꝯſecutus ſum: q2 ignorans feci hec excuſat nō a toto ſed a tanto. Determinatam habet ille qui affectat neſcire illud de quo determinatū eſt apud ip̄m ꝙ illud tenet̄ ſcire: ⁊ talis ignorātia nullo mō excuſat. Iſte ignorātie ſūt ꝓpe ignorātie iuris. Ignorātia facti excuſat a toto adhibita debita diligētia ⁊ ſufficiētia. vnde nō peccat q̄ ſupponūt̄ nō ſua ꝓ ſuis. Bon. dicit ꝙ ſi tāta ſit ignorātia ꝙ oīno p̄uet rōnem volūtarij ⁊ rōnē ꝯtēpt⁹ ex toto excuſat. Si vo nō priuet oīno excuſat a tanto: ſed non a toto iuxta dictum apl'i miam ꝯſecutus ſum ⁊c̄.

¶ Sequitur de dono fortitudinis de quo auctor non fecit textum.

Fortitudo donum. ſſ. eſt que ſe habet reſpectu mali pene ſm dictamē ſuꝑnaturaliū principioꝝ legis eterne ſequēdo. ſſ. ſpecialē inſpirationeʒ qua mouentur aliq̄ vltro ad ſe offerendū vt ſuſtineant penam. Ex quo patet ꝙ donum fortitudīs eſt habitus exiſtens in voluntate ſicut in ſubiecto inceptum negociatur circa ardua quo voluntas habilitatur ad volenduʒ mortem ſuſtinere ꝓ defenſione fidei ſm dictamē legis eterne ſequēdo. ſſ. motiuā inſpirationē ⁊ melius q̄ꝑ ꝑ aliquam virtutē moralē. ⁊ ideo ꝑ iſtā fortitudineʒ ſancti fecerunt mira opera fortitudinis ſuꝑ humano modo ſuſtinendo talia cum gaudio ⁊ exultatione: vt pʒ Actuū. xij. de beato Petro ⁊ eodem. vij. de beato Stephano ⁊c. ⁊ eodeʒ. v. vbi habet̄: ⁊ illi quidē ibant gaudētes a ꝯſpectu cōſilij: qm̄ digni habiti ſunt ꝓ noīe ieſu ꝯtumeliā pati. Fortitudo virtus de qua dictum extitit ſe habet reſpectu ardui: mali pene ſʒ dictamē naturalium principioꝝ: ⁊ tali fortitudine ſuſtinet homo pericula ⁊ leſiones ꝓpter bonuʒ virtut̄ vt dicit Augu. x. li. de trinitate. ca. xvi. aſſerens ꝙ multi vtilitatem reipublice proprie vite preponebant.

¶ Sequitur textus de dono ꝯſilij.

Omnia cōſilia tua ſint mu
nimine fixa
Non te precipitas ſi con-
ſilio domini ſtas
Cōſilio tracta] nature pro
pria facta
Nam cito peccabis quando nimis ac-
celerabis
Conſule maiores prudētes ⁊ meliores
Ut nō deficias nec dānoſus tibi fias
Conſiliū verū docet experientia rerū
Amplior ī ſenib⁹ eſt experiētia ſenſus
Si defendēdo cām ſumas vel agendo
Hoc fac conſulte ne conſummas bona
ſtulte.

In iſto ca. auc. determiat de dono cōſilij. Pro cuius declaratione eſt premittendū ꝙ conſiliū tribus modis dicitur qn̄qʒ ꝯſiliū dicitur deliberatio de rebus valentibus ad finem quem intendimus: ⁊ tale conſilium ꝑtinet ad prudentiā. Qn̄qʒ ꝯſilum dicitur ꝑſuaſio rerū excellentiū ad quas nō tenemur ſm qđ dr̄ hoc eſſe cōſilium. Si vis perfect⁹ eſſe vade ⁊ vende oīa que habes ⁊ da pauperib⁹. Quādoqʒ dicit̄ ꝯſiliū prudētia valde exercitata in medio ꝯtēplatiuoꝝ ⁊ actiuoꝝ donoꝝ ⁊ deliberatio de operib⁹ arduis ſiue teneatur ad ea ſiue nō. ⁊ ſʒ hoc ſumit̄ ꝯſiliū donū ⁊ ita ꝯſiliū ⁊ prudētia ſūt idē i eē: tn̄ ꝯſiliū abūdat ſuꝑ prudētiā ī vno actu ſ. ꝙ ei⁹ eſt etiā iperare. Itē ſicut ad donū ſciētie pertinet reprobare malū ⁊ eligere bonū ita pertinet ad donū cōſilij cauere pericula que ſunt in hoc mundo. Item ſicut donū ſcientie hʒ regere pietatem: ita donū cōſilij hʒ regere fortitudinē In hoc aūt differunt conſiliū ⁊ ſciētia quia conſiliū eſt circa ārduum ⁊ difficile. ſcia vo circa bonū ⁊ malū. Ad donū cōſilij ſpectat ꝯſulere an ſit operanduʒ ad donū prudētie q̄liter ſit operandū. ¶ Circa cōſiliū q̄nqʒ ſunt cōmēdāda. Primū gratia cōſiliū requirendi que eſt in eo qui nō eſt p̄ceps ad oꝑandū ꝓuer. xix. Qui feſtin⁹ eſt pedib⁹ offendit. Scđm eſt gratia ꝯſiliaꝝ eligendi. Tertiū gratia dādi ꝯſiliū. Quartum gratia ꝯſilium examinādi. Quintū gratia acq̄ſcendi ꝯſilio. De p̄mo legit̄ Tho. iiij. Conſilium ſemper a ſapiente require. ⁊ ꝓuer. xx. Cogitatōes. i. ꝓpoſita ꝯſilij roborāt̄. i. ꝑficiūt̄. glo. parua foris ſunt arma niſi ꝯſiliū ſit domi. i. Machabe. v. In illa die ceciderūt ſacerdotes in bello dū ſine ꝯſilio exeūt in p̄lium. ad ꝯſiliariū eligēduʒ monemur. Eccľ. vi. Multi pacifici ſint tibi ⁊ ꝯſiliari⁹ ſit tibi vn⁹ de mille. Tn̄ ꝓ ꝯſiliario an̄ oēs eligendus ē deus. Thob. iiij. Oīa ꝯſilia tua in ipſo deo ꝑmaneāt. Deinde recurrendū eſt ꝓ conſilio ad viros bonos. Eccľ. xxxvij. Cor boni cōſilij ſtatue tecū non eſt em̄ tibi aliud plus illo Conſilia aūt impioꝝ fraudulēta. ꝓuer. xij. Non em̄ eſt habendum cōſiliū cū hoīe de negocio qđ euʒ tangit vel de eo qđ nimis odit vel nimis diligit. Eccľ. xxxvij. Noli ꝯſilari cū eo q̄ ſuſpectuʒ te habet ⁊ ab emulātib⁹ tibi abſcōde ꝯſiliū ⁊ cū muliere de his q̄ emulat̄ nec cū timido de bello ⁊c. vn̄ Hiere. ix. Unuſq̄ſqʒ a ꝓximo ſuo ſe cuſtodiat ⁊ in oī fratre ſuo nō habeat fiduciā. ⁊ Michee. vij. Ab ea q̄ dormit ī ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui. Itē a iuuenib⁹ ꝯſiliuʒ nō ē req̄rendum: q2 Roboā regnū ſuū ꝓ magna ꝑte amiſit ꝯſilio iuuenū acq̄ſcēdo ⁊ relinquēdo cōſilium ſeniū. iij. Reg. xij. Qn̄ dicit ſenib⁹ ppl'i q̄ eundē roboam filiū ſalomonis hn̄ ꝯſulebant minim⁹ digit⁹ meus groſſior ē dorſo patris mei. Inſtigatus ꝯſilio iuuenū q̄ ſecū nutriti fuerāt. ⁊ rn̄dēs ſeniorib⁹ ppl'i q̄ eū rogabāt vt deponeret quandaʒ ſeruitutē quā ſalomō pater ei⁹ ipoſuerat dixit ꝙ imponeret graui⁹ iugū: ⁊ ſic fuit eiectus a regno ⁊c. Gratia dādi ꝯſiliū emēdat̄. Eccľ. xxv. q̄ꝑ ſpecioſam canicie iudiciū ⁊ p̄ſbyteris cognoſcere ꝯſiliuʒ Gr̄a examinādi cōſilium cōmendatur ꝑ Senecā dicētem prudētis ꝓpriū eſt examinare conſilia ⁊ non cito facili credulitate ad falſa ꝓlabi. Gratia acquieſcēdi cōmendatur. ꝓuer. xij. Uia ſtulti recta ī oculis ei⁹ q̄ aūt ſapiēs eſt audit ꝯſilia ⁊ ſupple acq̄ſcit bonis cōſilijs.

¶ Sequitur textus de dono intellectus.

Tunc intellectus hoīs con
ſtat bene rectus
Cum ſuꝑ omne deū timet
intelligit ipſum
Ac recte credit ⁊ iuſſibus
eius obedit
Cur intellectuʒ teneas in numine fixū
Sepe rogās dn̄ʒ ꝙ ꝯferat hūc tibi veꝝ
Hūc nō abſcōdas in terra ſʒ hn̄ cōdas
Ut tibi donatū reddas dn̄o geminatū
Sic q2 lauderis a xp̄o nec reproberis.

In iſto c. au. nr̄ determiat de dono intellectus. Pro quo eſt notandū ꝙ quinqʒ p̄cedētia dōa ꝑtinēt ad vitā actiuā. hec aūt duo dona. ſ. donū intellect⁹ ⁊ ſapientie pertinent ad vitam ꝯtemplatiuā. vnde Anſel. in libro de ſimilibus dicit ꝙ poſtq̄ꝑ ſpūſſanctus mētē facit pauentē per donū timoris ſibiqʒ cōpatientē per donū pietatis. Ea que ſunt facienda docet per donū ſcientie ⁊ illa fortiter exequitur ꝑ donū fortitudinis. Et de ip̄a ſui exemplo facit alijs ſe ꝯſulentē per donū conſilij poſt. ſſ. accendit mentē ad intelligenduʒ cur hec et illa fieri debeāt: ⁊ vltimo ꝙ a ſolo deo remunerationē querant iſtoꝝ. ¶ Pro vlteriori declaratione eſt notandū ꝙ intellectus dr̄ pluribus mōis vno mō pro aīa intellectiua ⁊ ſic dr̄ in tertio de aīa vbi dr̄ ab. Ariſtotele ꝙ neceſſe ē intellectū eſſe immixtū. Secūdo capitur ꝓ actione ipſius intellectus ſeu aīe intellectiue vt ꝓ intellectione ip̄a. Alio mō ꝓ notitia p̄ncipioꝝ que habet̄ per naturalem inclinationē intellectus. De vi nominis intellectus importat quādam intimā cognitionem: quia intelligere eſt intus legere et ſic intellectus non eſt donum quāuis ſit a. ſſ. Alio modo intellectus dr̄ gratia intelligēdi ſalubre ſignificationes ſignoꝝ naturaliū vel poſitiuorū et ſunt ſignificationes ſignorum creature. De iſto intellectu loquebatur dn̄s diſcipulis ſuis. Mathe. xv. dicens. Et vos ſine intellectu eſtis: ⁊ ſic eſt donū. ſſ. ⁊ habitus ſupernaturalis principioꝝ ſupernaturalium qui ſunt articuli fidei ⁊ ex conſequenti quarūdam oꝑationuʒ que ordinantur ad fidem q2 fides ꝑ dilectionē oꝑatur ad Gala. v. Fides eſt que ꝑ dilectionē oꝑat̄ hoc lumen ſuꝑnaturale ſuꝑadditum intellectui ⁊ datum homini dr̄ donū intellect⁹ qđ nominat quandā excellentiā conditionis penetrans vſqʒ ad intimas rerū intelligendarum eſſentias et veritates: qđ non ſit ita ꝯplete ex virtute intellectus naturalis ſicut ex virtute luminis ſupernaturalis ſuꝑadditi ītellectui. de quo ītellectu dr̄ libro de ſpiritu ⁊ aīa ꝙ ē ea vis aīe q̄ de diuinis q̄ꝑtum hoī poſſibile eſt cognoſcitur ad celeſtia archana penetranda q̄ penetrari nō p̄nt niſi per ſpm̄ eius qui etiam ꝓfunda dei ſcrutatur. vnde primo. Corin. ij. Dicitur nobis aūt reuelauit deus ꝑ ſpm̄ ſuū. ſpūs eniʒ oīa ſcrutatur etiā ꝓfunda dei. Cum vitates neceſſarie ad ſaluteʒ ſint nobis abſcondite ⁊ velate tam in rerū naturis q̄ꝑ ſacris ſcripturis q̄ꝑ etiā in diuinis ſacris ⁊ figuris intantū vt intellectus humanus ſine adiutorio ſupernaturalis luminis nō poſſit ad eas apprehendendas plene pertingere neceſſe fuit vt. ſſ. intelectui humano ſuperadderet aliquod lumen ſupernaturale quo velamina dictarum veritatum penetraret. ⁊c̄.

¶ Sequitur textus de dono ſapientie.

E St immoꝛtalis ſapiẽtia ſpi
ritualis
Quãuis mundana fertur ſa
pientia vana.
Xp̃ʒ diligeř ſuꝑ oĩa crĩa ſleř
Mẽte deũ gerere pctã futura cauere
Mũdũ deſpicere celeſtia coꝛde teneř
Singula ſic ſapere ſicut ſunt ſic et hĩe
Hec eſt ſincera mentis ſapiẽtia vera
Exoptat ſupera ſapiens ꝛ gaudia xp̃a
Deuitat ſcelera: mundũ contẽnit ꝛ era
Omnia diſcernit a prauis oĩa cernit
Omnia vult agere ꝯſulte recta tenere

I N iſto ca. auc. noſter detrminat de do-
no ſapie. ¶ Pꝛo quo eſt notãdum ꝙ ſa-
piẽtia ꝛ intellect⁹ differunt: qꝛ ſapia eſt
cognitio dei abſolute. Intellect⁹ aũt co
gnitio dei collectiue: ſ. in cõparatione ad creatu
ras. Iteʒ alia differẽtia eſt: qꝛ intellectu cogno
ſcitur deus per ſigna: ſapiẽtia vero deus cogno
ſcitur experimẽto. Itẽ intellectũ cognoſcimus
deũ: per ſapientiã eius dulcedinem guſtamus.
vnde ſapientia dicitur quaſi ſapoꝛe virtutuʒ cõ
dita ſcientia. Eccľ. vi. Sapiẽtia enim doctrine
ſapida eſt ſm nomen eius: et non eſt in multis
manifeſta: per intellectũ eñi ſumus ꝓuidi per
ſapiẽtiam maturi: tamẽ non eſt omittendum ꝙ
ſapiẽtia ſumitur pluribus modis: vno modo ꝓ
ſapientia mũdana que inimica eſt deo. Jo. iiij.
Sapientia terrena aĩalis diabolica ẽ. Illa eñi
ſapientia mundana ſtulticia eſt apd̃ deum. i. ad
Coꝛ. iij. Sapiẽtia huius mũdi ſtultitia eſt apd̃
deum. ꝛ eodem. i. c. Perdam ſapientiã ſapientũ
et pꝛudentiã pꝛudentium repꝛobabo. De talib⁹
loquitur apľs. ad Ro. i. Dicentes ſe eſſe ſapien-
tes ſtulti facti ſunt. Alia eſt ſapientia increata
que eſt vera ſapiẽtia que diciť filius dei. Ja. iiij.
Sapientia de ſurſum eſt ꝛc. Et alibi. Apľs oia
ſapiã feciſti. i. in filio. Alio eſt ſapia creata et il
la eſt duplex. vna eſt que ẽ per ſtudiũ humanuʒ
acquiſita: ꝛ eſt virtus intellectualis ſeu habitus
vt ſcribitur in. vi. ethi. Philoſophia eñi habet
admirabiles delectationes vt diciť in eodeʒ li.
ethi. Licet ſapoꝛ ille non ſit oleo gratie ꝯditus.
Et ſi talis ſapientia per rõnis inquiſitionẽ poſ
ſit habere rectum iudicium circa aliquas res di
uinas hoc eſt incõplete: vt ſcribitur in. vij. ca. ce
leſtis hierar. Alia ſapiẽtia creata eſt que deſur
ſum eſt. Ja. iiij. Deſcendens a patre luminum ꝛ
hec ſapia eſt donũ veri ſplendoris ꝛ boni ſapo-
ris: ſplendoꝛ dirigit intellectũ ad veri cognitio
nem. Sapoꝛ erigit affectuʒ ad boni ſapoꝛoſam
dilectionẽ. Obiectũ eñi talis doni ſapiẽtie ẽ de
us pꝛincipaliter. nõ ſub rõne veri abſolute: ſe
ſub rõne veri in relatione ad rõnem boni vt eſt
exercitatiuũ volũtatis ad eius ſapoꝛoſam dile-
ctionẽ. Actus doni ſapiẽtie eſt ꝯtẽplari deũ nõ
quocũqꝫ modo ſʒ ex dilectõe cũ quadã expimẽ.
tali ſuauitate in affectu. vñ Aug. xv. li. de tri. ca
vij. dicit. Ubi nulla eſt dilectio gratuita ſup. q̃s
vllã dicit eſſe ſapientiã: ergo ſapientia a ſapoꝛe
recte denoiatur. ſm Iſid̃. in li. ethymo. Ex q̃b⁹
apparet ꝙ ſapiẽtia eſt habitus ſupernaturalis
anime a. ſſ. infuſus ad deũ cognoſcendum et ſa
poꝛoſe diligendũ. Donum ſapientie non ſolum
docet ſm rectũ iudicium ꝯtẽplari diuina: ſʒ eti
am docet regulare humanos actus excellẽtioꝛi
modo ꝙ ſciẽtia q̃ eſt habit⁹ intellectualis cuius
rõneʒ aſſignat Aug. li. xij. de. tri. di. Supioꝛ ps
rõnis ſapiẽtie deputať. inferioꝛ aũt ſciẽtie. Itẽ
ſuperioꝛ ratio vt ipe Aug. di. in eodẽ li. intẽdit
ſuperi⁹ rõnibus. ſ. diuinis ꝯſpiciẽdis ſm ꝙ diui
na in ſeipis ꝯtẽplanť cõſulẽdis ſm ꝙ per diui-
na iudicat de humanis per diuinas regulas di-
rigens actus humanos vt homo nõ ſolũ aſſimi
letur deo ſm ymaginẽ: ſed etiam ſm operatio-
nes ꝓut põt. De illa ſapia q̃ ẽ donũ diciť. ꝓuer.
iij. Beat⁹ hõ qui inuenit ſapientiã et q̃ affluit
prudẽtia. Melioꝛ ẽ acquiſitio eius negociatio-
ne auri ꝛ argenti pꝛimi ꝛ puriſſimi. fruct⁹ eius
pꝛecioſioꝛ eſt cunctis operib⁹ ꝛ oĩa que deſide-
ranť huic nõ valent comparari ꝛc.

¶ Seq̃tur de beatitudinibus in generali.

H Ic auct. nr̃ agit de beatitudinibus.
Pꝛo quo ẽ p̃mittẽdũ ꝙ beatitudo q̃
dam eſt patrie de qua Boe. de ꝯſo-
latione li. iij. Beatitudo ẽ ſtat⁹ oim
bonoꝝ aggregatione pfect⁹. ꝛ Aug. in enchiri
dion. d. Ille beat⁹ eſt qui oĩa que vult hʒ: nec ali
quid vult quod nõ decet. Alio eſt beatitudo vie
et illa ſic diffinitur. Beatitudo eſt gratia non
cuicũqꝫ ſed vere ſapienti. nota faciens ad ſuaui
tatem conſcientie ꝓpinqua gloꝛie: ꝛ ſumitur il
la diffinitio ex dictʒ beati Ambꝛoſij ĩ li. de offi.
Dico beatam vitam conſiſtere in altitudine ſa-
pientie ſuauitate conſcientie virtutis ſublimi
tate ꝛ de illa beatitudine intelligiť hic. Pꝛima
beatitudo eſt plena. Secunda eſt ſemiplena ꝛc.
et enumerãtur in generali ſepteʒ beatitudines
ſm diſtinctionem graduũ quãuis ſint octo ſm
eſſentiam quas ſaluatoꝛ in ſermone de monte
enumerat. Mathei. v. Beati pauperes ſpiritu
ꝛc. et ſunt iſte: pauꝑtas: ſpirit⁹: mititas: ſeu man
ſuetudo: luct⁹: eſuries: iuſticia: miſericoꝛdia: coꝛ
dis mundicia: pax: ꝛ patiẽtia. harum beatitudi-
num numer⁹ ſumitur ſm integritatẽ pfectõnis

ad quã integritatẽ tria requirũtur. ſ. receſſus a
malo. ꝓceſſus in bonũ. ꝛ pfectus ſtatus in opti
mo. Malũ eñi ꝓcedit aut ex timoꝛe ſupbie. aut
ex rãcoꝛe malicie. aut ex langoꝛe cõcupiſcentie.
Contra hec tria ſunt tres beatitudines. ſ. pauꝑ
tas: ſpũs cõtra malũ tumoꝛis mititas cõtra ma-
lum rancoꝛis luctus ꝯtra malũ libidinis. Item
ꝓfectus in bono attẽditur ſm diuinã immitta-
tionẽ que eſt ſm dei vias duas. ſ. miam ꝛ verita
tem. de q̃b⁹ p̃s. Uniuerſe vie dñi mĩa ꝛ veritas
ſm iſtas duas vias ſumuntur due beatitudines
ſcʒ eſuries iuſticie: ꝛ effectus mĩe: pꝛeterea ſtat⁹
in optimo attendiť in duob⁹. ſ. in limpida cogni
tione ꝛ tranquilla affectione: ꝛ ſm hoc ſumunť
due vltime beatitudines. ſ. mundicia coꝛdis ad
deũ vidẽdum ꝛ. pax mentis ad pfecte fruẽdum
per has beatitudines excludũtur ſeptẽ vicia ca
pitalia. Pauꝑtas excludit ſuperbiã: mãſuetudo
iram: luctus inuidiã: qꝛ qui luget pꝛo peccatis
alioꝝ nõ inuidet eis. eſuries iuſticie accidiã: mĩa
auariciã: mũdicia coꝛdis gulã: qꝛ coꝛdis mũdi-
cia nõ ſeruit ventri admodũ bꝛuti aĩalis. pax ex
cludit luxuriã: qm̃ guſtato ſpũ deſpicit ꝛ deſinit
oĩs caro luxuriari: ſicut in enumeratione dono
rum eſt oꝛdo artificialis: qꝛ pꝛimo ponuntur di
gnioꝛes: ita ꝛ in beatitudinibus ẽ oꝛdo natura-
lis vt dignioꝛes ponantur vltimo.

¶ Sequitur textus de pꝛima beatitudi-
ne ſcʒ de paupertate.

P Aupertas grata virtus eſt
magnificata
Cui ſunt collata celoꝛuʒ re
gna beata
Pauperies leta ſtat multa
laude repleta
Spernit terrena paradiſi q̃rit amena
Coꝛ leuat ad chꝛiſtum quia mundum
non habet iſtum
Paruo cõtenta paupertas nõ violẽta
Quãuis ĩduta male ſi ſtat libera tuta
De modico leta viuit ſine lite quieta
Uix aliquẽ ledit hũileʒ mẽte qꝫ reddit
Carnẽ cõpeſcit qꝛ nõ hĩi paſta macre
Numĩe ditať diuino ſine beať ſcit
Ac humilis talis pauper ſit ſpũalis
Nõ nũq̃ inflať quare ſuꝑ aſtra leuať.

I N iſto cap̃. auct. noſter determinat de
pꝛima beatitudine ſcʒ de paupertate.
Pꝛo quo eſt notandum ꝙ triplex repe
ritur paupertas quedam coactione ſeu
neceſſitate: ꝛ illa reperitur in illis qui ſunt pau
peres ſed vellent ditari ſi poſſent. Alia eſt pau
pertas diſſimulatõe vt in ypocritis qui fingũt
ſe eſſe pauperes vt aliquis eis poꝛrigať. Alia ẽ
paupertas voluntaria q̃ eſt in affluentia bono
rum tẽpoꝛalium erga deũ humiliari recogniti-
ue: ꝛ erga ꝓximum largitiue: ꝛ illa ẽ meritoꝛia
de qua Mat. v. Beati pauperes ſpũ ꝛc. ꝛ ſumi
tur hic paupertas ſpũs ꝓ abſtinentia ab amoꝛe
mundi. i. ab amoꝛe carnaliũ voluptatum ꝛ diui-
tiaꝝ ꝛ ꝓpꝛie excellentie hec tria cõplectiť ꝑnci
paliter: cõplectitur amoꝛẽ mundi. vnde dr̃ ſuꝑ
Lucam. Pauperes ſunt qui nõ q̃runt illecebꝛo
ſa. i. delectationes carnales ꝛc. ſuꝑ Math. ve-
ro dicitur ꝙ pauperes ſunt humiles deũ timẽ-
tes. Alia glo. dicit ꝙ pauꝑes ſũt q̃ nihil habẽt
oĩa poſſident. pauperũ eñi ſpiritu eſt regnuʒ ce
loꝝ: vt ſupꝛa Math. v. Facilitate ſupple acq̃rẽ-
di. Pauꝑes eñi ſunt mundi cõtẽptoꝛes ꝛ humi-
les. qui vero ꝯtẽnunt mundum habẽt eum ſub
pedibus ꝛ ſunt ſupꝛa munduʒ. Humilitas vero
eſt quaſi clauis regni celoꝝ cõtra quã nõ valet
aliqua clauſura. Apoc. iij. Ecce dedi hoſtium ap
tum coꝛã te: qd̃ nemo poteſt claudere. ergo faci
le eſt pauperibus ſpiritu intrare regnuʒ celoꝝ
qui ſunt iaʒ ſupꝛa mundũ ꝛ habent clauẽ tã effi
caceʒ. De tali paupertate diciť. ꝓuer. i. Fruſtra
iacit rethe ante oculos pennatoꝝ glo. pennati
ſunt mũdi ꝯtẽptoꝛes. illa beatitudo. ſ. pauꝑtas
adaptať dono timoꝛis: ꝛ q̃ntum ad humilitateʒ:
ꝛ q̃ntum ad rerũ tempoꝛalium paupertatẽ volũ
riam: qꝛ timoꝛ humilitatem introducit. i. Pe. v.
Humiliamini ſub manu potẽti dei vt vos exal
tet in tẽpoꝛe viſitationis. Timentiũ eñi eſt ꝓij
cere quecũqꝫ euaſiõi ſue obſtãt. Ber. Talia au-
tem ſunt diuitie mundane. Paupertatẽ nobis
xp̃s inſinuauit in ſuis operibus. Luc. ij. Pãnis
euʒ inuoluit mater ſua: ꝛ in pꝛeſepio eũ reclina
uit ꝛc. vñ Treñ. ix. Recoꝛdare paupꝛtatis mee
abſinthij mei ꝛc. Etiã exẽpla oim ſanctoꝝ q̃ ab-
renunciauerit oĩbus terrenis.

¶ Sequitur textus de humilitate.

S Is humilis mente verbis
factis retinẽs te
Sis humilis geſtu ſemꝑ
meditando quis es tu
Nullum cõtemnas ſed te
mundum quoqꝫ ſpernas
Sperneqꝫ te ſpni nobili laudat⁹ hẽri
His gradibus quĩqꝫ referes humilis
bona vite
Quãto dignioꝛ es hũiľ poti⁹ foꝛe dẽs
Qui nõ ẽ hũilis confundeť quaſi vilis

Cerne quid es quid eris hūilis ſic ef-
ficieris
Uile cadauer eris hoc ergo frequens
mediteris
Subdi maiori decet equaliqꝫ minori
Sic humiles grati xp̄o ſunt aſſociati.

In iſto capitulo auct. noſter agit de do-
no humilitatis. Pro quo eſt notandū
ꝙ duplex eſt humilitas: quedā ficta ⁊
quedā vera. De ficta humilitate legit.
Eccl'.xix. Eſt qui nequiter ſe humiliat ⁊ interio
ra eius plena ſunt dolo. Uera autē humilitas ē
humilitas cordis. de qua Mat.xi. Diſcite a me
qm̄ mitis ſum ⁊ humilis corde. Humilitatē cor
dis debet ſeq̄ humilitas exterior: ſicut ramꝰ pro
dit ex radice. i. Pe.v. in glo. Scala em̄ humili-
tatis hꝫ duo extrema. primum ⁊ ſupmū. primū
eſt timor ſupplicij. ſupremum ē amor pmij. Hec
ſcala humilitatꝭ hꝫ duo latera. ſ. dextrum ⁊ ſini-
ſtrum. Dextrū ē tēperātia in pſperis. Siniſtrū
patientia in aduerſis. Iſta ſcala humilitatꝭ ha-
bet tres gradꝰ q̄ ſunt humiles: ſcꝫ amor dei ⁊ ab
iectio ſui ⁊ ꝯtētus mundi. Itē alij tres gradꝰ aſ-
ſignātur q̄ ſunt humilitas ſufficiens humilitas
abundās ⁊ ſupabundās. in glo. ſup illō Math.
iij. Sic decet os implere oēm iuſticiā. i. humili
tatē dicit glo. Primꝰ gradꝰ ē ſubdere ſe maiori
⁊ ſe nō pferre equali. Hec humilitas dr̄ ſuffici-
ens: q2 ſufficit ſic aliquē humiliari: ⁊ ille gradꝰ
oī iuſto eſt neceſſariꝰ. Scḋs gradꝰ ē ſubdere ſe
equali nec pferre ſe miori. hec hūilitas dr̄ abū-
dās. Tertiꝰ gradꝰ ē ſubdere ſe minori i q̄ gradu
eſt oīs iuſticia. hūc gradū xp̄s ipleuit. hec hūili
tas dr̄ ſupabundās. Ex pmiſſis apparet ſꝫ Au-
gu. ꝙ hūilitas ꝓprie ē ex intuitu ꝓprie ꝯditio-
nis ⁊ ſui ꝯditoris voluntaria mētis inclinatio
ꝙ intuitꝰ ꝓprie ꝯditionis ſit cā talis inclinatio
nis: pꝫ Gen̄.xviij. de Abraā q̄ dicebat. Loquar
ad dñm deū meū cū ſim puluis ⁊ cinis. Hūili
tatē em̄ ꝯmēdat nobis ſacra ſcriptura i pluribꝰ
paſſibꝰ Eccle.iij. Quāto maior es in oībꝰ te humi-
lia ⁊ corā deo inuenies grām. Mat.xi. Diſcite
a me qm̄ mitis ſū ⁊ hūilis corde. ad Phi.ij. Hu
miliauit ſemetipſū factꝰ obediēs vſqꝫ ad mortē.
Deꝰ em̄ hūiles glificat. Io.xij. Qui hūiliatꝰ fue
rit erit i glia. ⁊ q̄ iclinauerit oculos ſuos ſalua-
bit. ⁊ i pſ. Ppl'ꝫ hūile ſaluū facies. ⁊ Mat.xix.
Sinite puulos ad me venire ⁊ nolite ꝓhibere.
taliū ei ē regnū celoꝝ. puulos ei vocat dñs hūi-
les mūdi ꝯtēptores de ꝓprijs viribꝰ diffidētes
vbi em̄ eſt hūilitas ibi ſapia. puer.xi. Simplici
tas iuſtoꝝ diriget eos eodē ca: Supbia em̄ nō
hꝫ vbi ſapiam recipiat. Didimꝰ pbs ad Alexan.
Deus pſto eſt largiri ſapiam: ſꝫ nō habes vbi re
cipias eā. De cauſis hūilitatis eſt notandū ꝙ i
oībus rebꝰ cauſas hūilitatis inuenire poſſumꝰ
pmo in nobis. ſcḋo infra nos. tertio in eis que
ſunt iuxta nos. quarto in eis q̄ ſunt ꝯtra nos q̄n
to in eo qḋ ē ſup nos. In nobis iueniūtur cāe
hūilitatꝭ ex pte corpis ⁊ aīe. ex pte corpis reſpi
ce originē ſtatū pn̄tē ⁊ finē. Ber. Uide vn̄ vene
rꝭ ⁊ erubeſce vbi es ⁊ igemiſce. q̄ vadis ⁊ ꝯtremi
ſce. ⁊ Job.xvij. Putredini dici pater meꝰ es hō
enim quo ad corpus in principio eſt ſemen im-
mundū. i medio ſaccus ſtercoꝝ. i fine cibus ver
mium. vite per te alias corporis neceſſitates.
Ex pte aīe hō dꝫ ꝯſiderare plures cauſas quare
dꝫ ſe hūiliare. primo q̄a ſi ſciat ſe eſſe pctōrem
multū dꝫ humiliari: q2 ſic eſt i inferiori ſtatu q̄
ſit canis cū ſit debitor duplicis mortis. ſ. tꝑalis
⁊ eterne ⁊ duplicꝭ miſerie. ſ. culpe ⁊ pene. Canis
vero ē debitor mortꝭ tꝑalis ⁊ miſerie pene. Si
vero neſciat ſe eſſe in pctō marie mortali ſit tn̄
vero neſciat ſe eſſe in pctō maxie mortali ſit tn̄
ſe qn̄qꝫ debitorē fuiſſe mortꝭ etne et neſcit vtrū
adhuc pctm̄ ſit ſibi dimiſſum. Eccl'.ix. Sūt iuſti
atqꝫ ſapiētes ⁊ opa eoꝝ in manu dei et tn̄ neſcit
hō vtrū amore vel odio dignꝰ ſit ſꝫ il' futurū oīa
ſeruātur incerta. tn̄ dꝫ hō ſe humiliare. Ad hoc
Greg. Adhuc nobis cūcta de meritꝭ nr̄is incer
ta ſunt vt vnā certā grām teneamꝰ humilitatē
Itē poſito ꝙ ſciremꝰ nos eſſe in ſtatu grē debe
mus nos hūiliare ꝓpter negligētiam ꝓficiēdi
quā in nobis videmꝰ ꝓpter difficultatē ſtandi
facilitatem cadendi: difficultatē reſurgendi ⁊c.
Itē debemꝰ nos humiliare ex pte eoꝝ que ſunt
infra nos: vt ſunt elemēta attendendo ꝙ corpꝰ
nr̄m in terra reuerſum eſt. Gen̄.iij. In ſudore
vultus tui vexerꝭ pane tuo donec reuertaris i
terrā de qua ſumptus eſt attendendo ꝙ terra q̄
nūc eſt ſub pedibus nr̄is i futurū erit ſupra ca-
put. Itē attēdēdo ꝙ ipa terra miromō ꝓducit
et ſe vn̄ paſcimur aliꝭ fame pirémꝰ ⁊ frigore ⁊c.
In aere attēdendo ꝙ ſine eo nō poſſumꝰ viue-
re q2 niſi refrigiū cordis aerē attraheremꝰ ſuf-
focaremur. In aq̄ ꝯſiderādo ꝙ ſine ipa nō poſ-
ſumꝰ viuere ſine ea ei terra eēt ſterilis. In igne
attēdendo ꝙ ſi nō eſſet fame ⁊ frigore piremꝰ.
Itē attendēdo circa terre naſcētia vt ſunt fru-
ctus ⁊c. q̄bus indigemꝰ. Item attēdendo circa
aīalia bruta quibus indigemꝰ. ⁊ ꝯſiderādo idu
ſtrias eoꝝ quas melius te obſeruant. Itē atten
dendo celi luminaria quoꝝ luce indigemꝰ. Itē
his qui ſunt iuxta nos attendendo ꝙ plures de
fratribus noſtris ſiunt celi. alij leproſi. alij mon
ſtroſi. ⁊ ſic ḋ alijs difformitatibus ꝙ nobis pōt
ſilr euenire ⁊c. In his q̄ ꝯtra nos ſunt poſſumꝰ
inuenire cauſas humilitatis cōſiderando ꝙ ho

ſtes inuiſibiles nos ſtrāgularēt niſi diuina ꝓte
ctio hoc impediret. Tren̄.iij. Mie dn̄i: q2 nō ſu
mus ꝯſumpti cui debemus totam virtutē aſcri-
bere. ⁊ Job.xli. Non eſt ſuper terram poteſtas
que cōparet ei qui factus vt nullū timeret. In
hoc qḋ ſupra nos eſt attēdendo dei oīpotentiā
paratā ad vindictā ꝯtra ſupbos cui nullꝰ pōt re
ſiſtere. i. Pe.v. Hūiliamini ſub manu potēti dī.

¶ Seq̄tur textꝰ de mititate ſeu māſuetudine

Is animo mitiſ vt odorē
des quaſi vitis
Eſto māſuetꝰ ⁊ ſimplex
atqꝫ quietus
Hec faciunt hominē ſi-
milem dominoqꝫ placentem
Non reddas prauis malefacta ſꝫ eſto
ſuauis   quum
Hoc tibi dat meritū: deꝰ aūt punit ini-
Cum magis eſt dignus debes magis
eſſe benignus   lignus.
Nam ſit indignus domini pietate ma-

In iſto ca. auc. noſter determiat de
mititate ſeu māſuetudine qm̄ ſino
nime ſe habēt. vn̄ manſuetudo ſeu
mititas eſt modeſti animi tranq̄lli-
tas q̄ nulla icurrētiū rerū tribula-
tione agitatur ſm̄ pegrinū ſacerdotē
hr̄ em̄ ex glo. ſup Math. ꝙ māſuetꝰ eſt q̄ nullā
amaritudinē animi hꝫ ſeu ſentit. Ex quo pꝫ ꝙ
māſuetudo ē purgati animi. hō em̄ mitis ⁊ mā
ſuetus hꝫ cū ꝓximo pacē ⁊ ſocietatē ⁊ cū his q̄
oderūt eum hꝫ pacē ſic eſt pacificus: q2 vir mitꝭ
frāgit iram ⁊ ipetum indignatōis opponendo
mollicīē reſpōſionis. vnde dr̄ ꝓuer.xv. Reſpon
ſio mollis frāgit iram: hō mitis cum deo habet
familiaritatē cuiꝰ ſignum pōt eſſe: q2 deꝰ liben-
ter exaudit mites eo ꝙ hō mitis deo ſit famili-
aris. Judich.ix. Humiliū ⁊ māſuetoꝝ tibi ſemp
placuit deprecatio domine. Secūdum ſignum
eſt ꝙ deus in anima hoīs mitis libenter pauſat
et dormit: q2 māſuetudo ē ſicut culcitra mollis
in lecto floride ꝯſcientie: de quo dr̄ Can̄.i. Ecce
pulcher es dilecte mi ⁊ decorus lectꝰ noſter flo
ridus. Tertiū ſignū eſt ꝙ deus ad videndū ⁊ lo
quēdū ſe oſtēdit vel exhibet homini miti: vt le
gitur de moyſe. Exo.xxxiij. Qui loquebatur cum
deo facie ad faciē ſicut ſolet loq̄ amicus ad ami-
cū ſuū. Cauſa vna inter alias erat: q2 hō mitiſſi-
mus erat vt ſcribitur. Nu.xij. Erat moyſes vir mi
tiſſimꝰ ſup oēs hoīes q̄ morabātur in terra. De
māſuetis loq̄tur pſ.o. Māſueti hereditabunt
terrā ⁊ delectabunt in multitudine pacis. Mā
ſuetudo em̄ pōt dici ſpēs fortitudinis: mediāte
patiētia: differūt tamē māſuetudo ⁊ patientia
aliquo modo qm̄ patiētia eſt in ſuſtinētia mole
ſtiarum corporaliū: māſuetudo vero in ſuſtinē-
tia ꝯtumeliarū ⁊ adoptatur māſuetudo dono pie
tatis ſiue mīe vt ſcribitur in ſumma virtutū.

¶ Sequitur textus de luctu ſeu fletu.

Si vis ſolari debes prio
lachrymari
Qui bene plorabit deuſ
ipſum letificabit
Fle pro peccatis ⁊ ꝓ mi-
ſeris tribulatis
Pro deſiderio paradiſi flere memēto
Si non des lachrymas ipſas optādo
gemiſcas
Cum de corde venit dn̄m mox lachry
ma fleuit
Mentem letificant lachryme pecca-
mina purgant
Et xp̄m placāt padiſi gaudia donant.

In iſto ca. auc. noſter determinat de lu-
ctu ſeu de fletu. Pro quo eſt notādum
ꝙ luctus eſt lugere ꝓ pctō ⁊ odire ipm
ita ꝙ inſurgamus ad deſtructionē eiꝰ
Lugere vero de malo vt fugiamus ipſum inq̄-
tum aduertit ab amato ē ſolius charitas. Luge
re vero de aliquo malo ſpeciali eſt cuiuſlꝫ virtꝰ
qm̄ quelꝫ virtꝰ luget de ſuo ꝯrio Luctus ꝓ bea-
titudine eſt gratia vehemēter dolendi de malo
qḋ accidit vl' de bono qḋ deficit: ⁊ illo mō luctꝰ
ſumptus non eſt in his qui adhuc ſunt in pec-
catis ſuis. Greg. in moral'. Niſi a reatu culpe q̄
nos diligamus miſericorditer dimittamur pfe
cte flere nō poſſumꝰ. Nota ꝙ malū in deſcriptō
ne luctus poſitum dꝫ intelligi non id malum
quod mūdus vocat malum: ſcꝫ temporale quod
medicinale eſt: ſed quod vere malū eſt ſcꝫ malū
culpe ⁊ penā futurā que eius eſt ſequela: bonū
etiam ibidem poſitum nō intelligas bonum pe
riculoſum vt eſt pecunia: ſed verum bonum: ſcꝫ
bonū gratie vel glorie: dolor hmōi ſignū eſt ſa-
lutis Greg. in moral'. Argumentū ſalutis vis ē
doloris. Luctus em̄ diuiditur in luctū bonū in
luctū malū ⁊ in luctū indifferētē: luctꝰ malꝰ ē vt
luctus cupiditatis de quo metrificator. Plorat
lachrymis amiſſa pecunia veris. Item luctus
deceptionis. vnde poeta. Ut flerēt oculos eru-
dire ſuos. Item luctus in ordine compaſſionis
vt de morte amaſie de quo Auguſti. Inquid co
gebar plorare didonē mortuam que ſe occidit
ob amorē cum interea meipſum in his a te mo-

rientem deusvita mea ſiccis ferrē oculis miſer
rimus. Item luctus eterne damnatõis. Math.
xxiiij. Ibi erit fletus ꝛ ſtridor dētiuʒ. ꝛ eod. xiij.
Et alibi extrema gaudij luctus occupat: tunc la
chryme nihil ꝓſunt cum nõ ſit tempus merēdi
Hiere. viij. Tranſit etas finita eſt meſſis ꝛc. Lu
ctus bonus eſt triplex. ſ. cõpunctionis cõpaſſio
nis ꝛ deuotõnis de ꝑmo habeť in p̄s. Lauabo ꝑ
ſingulas noctes lectum meũ glo. ꝯſcientiā meā
et alibi in p̄s. Exitus aquarũ deduxerunt oculi
mei. De luctu compaſſionis habetur Job. xxx.
Flebam quidaʒ ſuper eo qui afflictus erat: ꝛ cõ
patiebatur aĩa mea pauperi. ꝛ Eccľ. xxij. Super
mortuum plora defecit em̃ lux eius: et ſuꝑ fatu
um plora deficit em̃ ſenſu. ꝛ Treñ. ij. Defecerũt
oculi mei pre lachrymis ſuꝑ cõtritõem filie po-
puli mei. Luctus deuotõis cum anima viri ꝑfe-
cti dei dulcedinē experta deflet abſentiā ſpõſi
quo ad ſenſuʒ dulcedinis. talis em̃ luctus deuo-
tionis ē ex deſiderio diuine viſionis. in p̄s. Si-
tiuit anima mea ad deum fontēviuũ ꝛc. Fuerũt
mihi lachryme mee panes die ac nocte. ꝛ alibi
in p̄s. Super flumina babylonis. ſ. calcãdo trã
ſitoriam' delectationē illic ſedim' ꝑ q̄etam me-
ditationē: et fleuim' ꝓpter celeſtis patrie dele-
ctationem. Dum recordaremur tui ſyon q̄ inter
ꝑtatur viſio pacis ſeu ſpeculans ſeu ſpeculatio
ſicut peregrinus lachrymari cogitur cũ ſue pa-
trie recordatur. Luctus indifferens eſt vt luct'
afflictõis tēporalis vel etiā gaudij. Tho. xi. Fle
uerunt ambo cum gaudio: ꝛ Geñ. xliij. Erũpe-
bant lachryme ꝛ introiēs cubiculũ fleuit. Luct'
ꝓ peccatis vel pro deſiderio celeſti ꝯſolationē
meretur Alius vero luctus nõ. Berñ. Luctus
eoꝝ qui ꝑſeuerentiā non habēt nõ meretur cõ-
ſolationē. Alios inq̄d lugentes video: ſed ſi de
corde ꝓcederēt lachryme non tan facile illico
ſoluerētur in riſum. Bernar. In oĩbus operi-
bus tuis memorare nouiſſima tua. idem Eccle-
ſia. vij. Mortis errorem iudicij diſcrimē valde
tremendũ ardētis gehenne metũ ab oculis cor
dis tui elõgari nullaten' patiaris. Cogita ꝑegri
natõnis tue miſeriā. Recogita annos tuos in a
maritudine aĩe tue. Cogita humane vite ꝑicu-
la. Cogita fragilitatē ꝓpriā. Cogita celeſtis re
gni gloriā. Et in hmõi cogitatõne ſi ꝑſeuerave
ris dico tibi parũ ſenties quicq̄d foris videtur
eſſe moleſtũ dũ toto corde circa hec occuperis
nec patieť dñs ſine ꝯſolatiõne te eſſe: quia ipſe
eſt pater miarum ꝛ deus toti' ꝯſolatõis et com
plebit oĩno illud qđ polliceť. Math. v. Beati
qui lugēt qm̃ ꝯſolabunť. ꝛ Lu. vi. Beati q̄ nũc
fletis quoniã ridebitis dei viſione ſupple ꝛ mul
tis alijs modis. De commendatione luctus eſt
notandũ ꝙ luctus animā mundat in ſcđo ꝛ ter-
tio libris Regũ. Aqua lachrymarũ ē lauatoriũ
in clauſtro ſpũali. et Hiere. iiij. Laua a malicia
cor tuũ hierl'm vt ſalua fias. Diabolum ſubmer-
git in p̄s. Cõtribulaſti capita drachonuʒ in aq̄s
ꝛ de hoc exemplũ. Exo. xiiij. Ubi pharao cũ ex-
ercitu ſubmergiť in mari rubro glo. cũ exercitu
vitiorũ. Flet' mentē humiliat. Prouer. xij. Me
ror in corde iuſti humiliabit eũ. A deo hõ ꝑ fle-
tum qđ vult impetrat. i. Reg. i. c. Cum eſſet an
na amaro aĩo orauit dñm flens largiter. ꝛ exau-
dita eſt. ꝛ Eſa. xxxvi. Uidi lachrymas tuas ecce
adijciaʒ ſuꝑ dies tuos. xv. annos ꝛ Tho. iij. Ora
uit Thobias cum lachrymis: ꝛ Sarra ſil'r ꝛ exau
dite ſunt p̄ces āboꝝ. Lachrime vitā ꝑditā repa
rant. Greg. Tempus redimim' qñ añ actā vitā
quā laſciuiendo ꝑdidimus: flendo reparamus.
Item fletum regnum celoꝝ obtinet Grego. in
quadam omelia. Regnũ celoꝝ rapi vult noſtris
fletibus qđ noſtris meritis nõ debetur ꝛc. Im-
pedimenta lachrimarum ſunt iſta q̄ ſequuntur.
Unũ ſuꝑbia q̄ eſt vt terra arens. Joſue. xv. Ter
ram auſtralem ꝛ arentem dediſti mihi. ꝛ iudici
um. i. idē. p̄s. Aĩa mea ſicut terra ſine aqua tibi.
Humilitas ē q̄ſi aqueductus ꝑ quē lachrime ve
niunt: quē diabolus vult incendere. Judich. ſe-
ptimo. Per quē olofernē de quo ibidem fit mē
tio intelligitur diabolus. Aliud impedimētum
eſt amor terrenoꝝ. vñ Geñ. iiij. Cayn interficit
fratrē ſuũ Abel. Cayn em̃ interpretať poſſeſſio
Abel vero luctus. tertium impedimentum eſt
duricies ſiue impietas. Geñ. xxix. Os eius ſcilʒ
putei grãdi lapide claudebať. Corda taliũ ſunt
vt petra duriſſima Job. xij. Si ꝯtinueris aquaſ
oĩa ſiccabuntur. ideo neceſſe eſſet vt virga dei
ꝑcuterentur tales vt aqua lachrimarũ inde exi-
ret. Deute. viij. Qui eduxit riuos viuos de pe-
tra duriſſima. Quartũ ĩpedimētum eſt ignorã-
tia qđ tangit dñs. Lu. xix. Dicens hierl'm flēdo
ſuper illā ſi cognouiſſes ꝛ tu ſup. fleres. Et ada-
ptatur iſta beatitudo dono ſcientie qm̃ ſpũ ſciē
tie illuſtrantur vt ſciant quib' malis inuoluan-
tur ꝛc. in ſumma virtutum ꝛc.

¶ Sequitur in textu de mũdicia cordis/vir
ginitate ꝛ caſtitate.

SIs mundus corde ver-
bis factis ſine ſorde
Ut domini vere poſſis
ſuper aſtra videre
Mundicie vitam virgo
tenet ꝛ benedictam
Dicitur angelic' invita virgo pudic'.

Uirginitas flores ꝟtutũ fert ꝛ odores
Humanos mores tranſcendit ꝛ auget
honores
Propť maiores mũdãos ſꝑnit hõres
Si virgo nõ ſis caſtus tñ eſſe teneris
Cuiuſcũq; ſtatus q̄ſq̄s dʒ fore caſtus
Si nõ ſit caſt' nemo poterit fore ſctũs
Non ſunt fedati ſed mũdi corde beati.

IN iſto capitulo auct. nr̄ determinat de
mundicia cordis dicens ꝙ mũdicia cor
dis eſt qua clarificať cor ꝛ mũdatur ad
vidēdum deuʒ ꝛ ardētiſſime diligēdũ:
ꝛ accipitur mũdicia cordis hic non ꝓ ꝟtute: ſed
ꝓ ſtatu quodaʒ qui eſt purgati animi. tñ in illo
ca. auct. noſter tria facit ꝑncipaliter. prĩo deter
miniat de mũdicia cordis. ſcđo de mũdicia virgi
nitatis. tertio de mundicia caſtitatis. prima in
principio. ſcđa ibi. Mũdicie vitā. tertia ibi. Si
virgo nõ ſis. Quãtũ ad primũ eſt notandum ꝙ
mundicie eſt vtriuſq; hoĩs integritas diuini
amoris intuitu obſeruata vel alio modo. Mun
dicia eſt puritas animi oēm abhorrens ĩmundi
ciam. Et diuidiť mundicia qm̃ quedaʒ eſt mun-
dicia ficta. quedā mundicia vera. Ficta mundi-
cia ē mundicia ſuꝑficialis vt illa phariſeoꝝ. de
qua Mat. xxiij. Ue vobis ſcribe ꝛ phariſei ꝛ y-
pocrite q̄ mundatis ꝙ deforis ē calicis ꝛ ꝑapſi
dis. intus pleni eſtis rapina ꝛ ĩmundicia. ꝛ ſub-
diť phariſee ecce munda pri' qđ int' ē calicis ꝛ
ꝑapſidis vt fiat ꝛ id qđ deforis ē mũdũ. Mũdi
cia ꝟa eſt đ puro corde. Et diuidiť ĩ mũdiciā in
tellectus ꝛ affect'. vñ Ber. Duo inq̄t ſunt q̄ in
nobis purgãda ſunt. ſ intellect' ꝛ affectus. In-
tellectus vt nouerit. affect' vt velit. Intellect'
purgãdus eſt a trib'. ſ. a falſis ꝛ ocioſis ꝛ a vitio
ſis. Falſitas intellectũ obtenebrat. ocioſitas in
tellectum ĩpedit. vicioſitas inq̄nat. Affect' pur
gandus eſt ſuꝑ aſꝑſione ab infectõe ꝛ admixtio
ne ſordiũ. Suꝑaſꝑſio ē in primis motib' ĩfectio
in deſiderio moroſo. admixtio in amore. amor
eĩ eſt vnio amantis ad amãduʒ. iõ purgãdus eſt
affectus ab amore terrenoꝝ. a rubigine ire odij
vel alteri' malicie. Cor em̃ mundandũ eſt vt ſpe
culum vt ſic deo inſpectori faciem ſuā purā red
dat. Ablnēdũ em̃ eſt hoc ſpeculũ qđ eſt cor. pri-
mo aqua ſapĩe ſalutar ꝟ vi delʒ ꝙ hõ libenter au
diat verbuʒ dei. libēter ſtudeat in ſacra ſcriptu
ra. Job. xiiij. Uos mundi eſtis ꝓpter ſermoneʒ
quem locutus ſum vobis. illud figuratur per la
uatoriũ tabernaculi. de quo legitur ĩ Exodo. in
quo tabernaculo erãt duo ſpecula exterius in q̄
hus egredientes tabernaculũ ĩmundiciā ſuā vi
dere poterant ꝛ intus aqua vnde illam maculā
lauabant. Scriptura ſacra oſtendit maculā cor
dis ꝛ ſm hoc dr̄ ſpeculuʒ. Scđo ſcriptura ſacra
dat aquā gratie. Prouer. xiij. Doctrina bõa da-
bit gratiam. Sapĩe ſtudiũ ad mundiciā valʒ q2
tollit ociũ qđ eſt occaſio ĩmundicie. Ber. Om
tentationuʒ ꝛ cogitationũ malaꝝ ꝛ iutiliuʒ ſen
tina eſt ocium. Scđo valet ad mundiciā cordis
cõtritio. ex qua eſt aqua lachrymaꝝ. vñ p̄s. La-
uabo per ſingulas noctes ꝛc. Tamē hic eſt notã
dum ꝙ ad hoc qđ lachryme faciãt cor mundum
debent eſſe calide per deuotionē. amare per cõ
tritionē cineree per mortis recordationē ſicut
apparet de aqua cui admĩſtranť cineres vt fiat
lixiniuʒ qđ eſt efficaciter mundatiuũ ſordiũ. A-
liud valens ad mundiciā cordis eſt elemoſynaꝝ
largitio. Lu. xi. Date elemoſynā. ꝛ ecce oĩa mũ
da ſunt vobis. Item valet ad hoc ſcopa ꝯfeſſio-
nis. i. Macha. iiij. Ubi legitur ꝙ iudas q̄ inter
ꝑtatur cõfitens mũdauit tēplum. i. cõſcientiā a
gētibus. i. vitijs inq̄natā. i. maculatā. ꝛ. iiij. Re
gum. v. Uade ꝛ lauare ſepties in iordane ꝛ reci
piet ſanitatē caro tua atq; mũdaberis glo. ſepti
es in iordane lauatur qui humiliter ſeptem pec
cata mortalia cõfitetur. Aliud valens ad talem
mundiciaʒ eſt vite auſteritas in victu in veſtitu
ꝛc. Sicut abſterſio cum pãno aſpero ſolet vale
re ad mundiciā ciphi ſic vite auſteritas valet ad
mundiciā ſpũalē. De hac aſperitate exemplum
habem' in Joh. bap. Joh. iij. Ipe aũt Johã. ha-
bebat veſtimentũ de pilis cameloꝝ ꝛ zonaʒ pel
liceaʒ circa lumbos ſuos: eſca autē eius erãt lo
cuſte ꝛ mel muſcaꝝ ſilueſtrũ ꝛc. Aliud valēs ad
mundiciā cordis eſt oratio. ij. Macha. xiiij. Tu
dñe vniuerſoꝝ qui nulli' indiges voluiſti tēplũ
habitationis tue fieri in nobis: ꝛ nunc ſctē ſan-
ctoꝝ oĩm dñe ꝯſerua ineternuʒ donum iſtã im-
pollutã q̄ nuper mundata ē. Item ad hoc valet
let ignis tribulatõis. vñ gaudere debet homo
cum videt ſe in igne tribulatõis poſituʒ. Jac. i.
Omne gaudium eſtimate fretres mei cuʒ in tē
tationibus varijs incideritis ſciētes ꝙ ꝓbatio
fidei veſtre patientiā operatur. patiētia autem
opus factum habet. Ille em̃ qui in igne tribu-
lationis per impatientiam exuritur paleam ſe
eſſe oſtendit non aurum vel argentum ꝛc. ꝯtra
quos illud. Math. iij. Paleas comburet igni ĩ
extinguibili. Mundos corde de' recipiet ĩ ſua
ſocietate ꝛ in p̄ſenti ꝛ in futuro. vnde. p̄s. Domi
mine quis habitabit ĩ tabernaculo tuo ꝛc. ꝛ ſub
ditur: qui ĩgreditur ſine macula. ꝛ Prouer. xxij.
Qui diligit cordis mundiciā propter gratiā la
biorum ſuoꝝ habebit amicum regem. ideo ſcri-
bitur. Math. v. Beati mundo corde. Sequiť

de virginitate. ¶ Pro quo ē notandum ꝙ nomē virginitatis ſumitur q̄nq; pro incorruptōe fidei. ij. ad Cor. xi. Deſpondi em̄ vos vni viro vginē caſtā exhibere xp̄o. glo. Augu. Virginitas cordis fides eſt incorrupta q̄nq; virginitas eſt carnis integritas. vnde Augu. Virginitas carnis corpus eſt intactum: q̄nq; ſumitur virginitas ꝓ pudicitia mentis cū integritate carnis q̄tū ad ꝓpoſitū ſeruādi eā: ſic vginitas māſiſſet in lucia ſi inuita fuiſſet corrupta: q̄nq; ſumitur virginitas pro pudicitia mētis cū integritate carnis non ſolum in ꝓpoſito ſeruandi eā. ſed in re ⁊ ſic virginitas ſumpta excellenter accipitur: et diffinitur ſic cōiter. Virginitas ē i carne corruptibili perpetua incorruptibilis intentio. i. proponit ſeruādi ꝑpetuam incorruptionem. Si inuita aliqua violetur caſtitas ei duplicabit̄ ad coronam. Corruptio vero carnis ſiue cū culpa vt extra matrimoniū ſiue culpa vt in matrimonio priuat annulo aureo in p̄ſenti ⁊ aureola in futuro. Corruptio vero mētis ſi per penitentiā reparata fuerit ⁊ finale ꝓpoſitum ſeruādi carnis integritatē affuerit nō priuat annulo aureo in p̄ſenti nec in futuro aureola. Integritas vero carnis in ea q̄ carnis opus appetit nō eſt digna aureola. Hiero. Nihil ꝓdeſt carnē habere vginem ſi mente q̄s nupſerit. vn̄ Aug. in lib. de virginitate. Felicior mihi videtur nupta mulier ꝙ innupta virgo. Virginitas em̄ cōmendat̄: q2 eſt ꝑcioſus theſaurus abſcōditus i agro. Mat. xiij. in glo. Tanta eſt p̄cioſitas hui⁹ theſauri vt ipſe non ſolum ſit p̄ciū glorie eterne q̄ omnibus electis eſt cōis ſed etiam glorie ſp̄alis: q2 debetur ei non ſolum aurea ſed etiā aureola. plura enī valēt ad cuſtodiā vginitatis. Unum ſobrietas in cibo ⁊ potu ⁊c̄. Gen̄. xix. Loth inebriet⁹ cōmiſit inceſtū cum duabus filiab⁹ ſuis. vn̄ ꝓuer. xx. Luxurioſa res eſt vinum. Aliud q̄d valet ad cuſtodiā eſt labor: q2 quies ⁊ ocioſitas ducunt ad luxuriā. Eze. xvi. Hec fuit iniquitas ſodome ſororis tue ſupbia ſaturitas panis abundātia et ocium ipſius ⁊ filiar ei⁹ ⁊ manum egeno ⁊ pauperi nō porrigebant. Aliud ē habitus aſper et humilis. Nu. xxv. Ubi habet̄ ꝙ populus iſrael fornicat⁹ eſt cum filiabus moabitar que ornauerant ſe ⁊c̄. Aliud eſt cuſtodia ſenſuum viſus: auditus: tactus ⁊c̄. De hoc habemus exemplū Gen̄. xxxiiij. de Dina filia Jacob que egreſſa ē vt videret mulieres regionis illius corrupta ē a Sichen filio Emor. Aliū eſt modeſtia ſermonis Hieronỹ. Sit ſermo virginis prudens modeſtus ⁊ rarus. nec tā eloquentia precioſus ꝙ pudore. Colloquia enim mala corrumpunt bonos mores. i. Cor. xv. Nolite ſeduci. Corrūpūt bonos mores colloquia praua. Aliū eſt fuga occaſionū. Eccle. ix. Noli circūſpicere in vitijs ciuitatis ne oberraris in plateis illi⁹ ⁊ Ber. Tutius eſt vero morſum fugiendo cauere ꝙ prope ſerpentē ꝓcumbere virus habentem. Uirgo ei debet eſſe modicum ſilueſtris. Silueſtra enim animalia pulchriorē habent pellē ꝙ domeſtica. Oportunitas peccandi via eſt ad luxuriā. vt in. c. de luxuria dictum fuit. Et de hoc exemplū ij. Reg. xiij. De thamar que fuit corrupta ab Amon fratre ſuo: quia ſola cum ſolo fuit in thalamo ſe cōclam virgies em̄ cātant ſequētes agnū quocunq; ierit. Apo. ix. Ubi dicitur ⁊ nemo poterat dicere canticū illud niſi illa centū. xliiij. milia q̄ empti ſunt de terra hi ſunt qui cum mulieribus non coinquinati virgines em̄ ſunt ⁊c̄. Sequitur de caſtitate ſiue continentia viduali ibi. Si virgo non ſis ⁊c̄. Pro quo eſt notandū ꝙ talis cōtinētia eſt abſtinentia ab omni coitu poſt experientiā carnalis operis. De talib⁹ continentibus loquitur Apo. i. Cor. vij. Dico enī in nuptis ⁊ viduis bonū eſt illis ſi ſic ꝑmaneant ꝙ ſi non ſe continent nubant in xp̄o. Meli⁹ eſt em̄ nubere ꝙ vri. ꝓpter talem em̄ continentiā commēdatur. Judith. xv. Confirmatum eſt cor tuum eo ꝙ caſtitatē amaueris ⁊ poſt virum tuū alterū neſcieris. ideo eris benedicta ineternū. Ad talē caſtitatem vidualem poteſt incitare oppreſſio filiorum quā ſolent facere ſecundi mariti: ⁊ ſic de mulieribus reſpectu filior maritorū et mortuis vxoribus. i. ad cor. vij. in glo. Tribulatione carnis habebunt huiōi. Item aliud q̄d debet excitare ad hoc poteſt eſſe impedimētū ſeruiendi deo. eodem ad Cor. qui ſine vxore ē ſollicitus ē que domini ſunt cogitat quomodo placeat deo: qui autem cum vxore eſt ſollicitus eſt que ſunt mundi quomodo placeat vxori ⁊ diuiſum eſt cor eius ⁊ mulier innupta ⁊ virgo cogitat que domini ſunt vt ſit ſancta corꝑe ⁊ ſp̄u. que aūt nupta ē cogitat q̄ ſunt mundi q̄uo placeat viro: porro dicit poſt beatus Paul⁹. In codem hec ad vtilitatem veſtrā dico nō vt laqueū vobis iniciā: ſed ad id q̄d honeſtū eſt ⁊ q̄d facilitatem prebeat ſine impedimento dn̄o ſeruiendi. Talis enim caſtitas vidualis ſp̄aliter cōmendatur in iuuene. vnde Hiero. Perfecte virtut̄ iudiciū eſt renūciare ſubito voluptati ⁊ calent̄ adhuc etatis flammas fidei ardore extinguere quidā enim in iuuentute luxurioſe viuentes in ſenectute ꝯtinentes fieri delectantur: ⁊ tūc eligūt caſtitati ſeruire qn̄ eos libido ſeruos habere contēpſit. Eſa. Tales enim qui volunt viuere caſte dīt occaſiones peccādi fugere. vn̄ Hiero. Parū caſtitati credo ſiue ſuis appēdentijs que

ſunt tria principaliter. vnū euagari ſed manere vel i templo vel i domo ⁊c̄. Exemplū habemus in btā vgine Eliſabeth Anna ⁊ pluribus alijs. Aliud eſt ciboꝝ aſperitas. i. thimo. v. Uidua q̄ in delitijs eſt viuēs mortua eſt i aīa ſupple. Aliud eſt veſtium humilitatis. Gen̄. xxxviij. Ubi legitur de thamar nuru iude q̄ depoſita veſte viduitat̄ aſſumpſit aliū habitū quādo voluit carnali opere intendere adaptat̄ mundicia dono intellectus ⁊c̄.

¶ Sequitur tertius de pace.

Eſto pacificus ⁊ pacis
ſemper amicus
Cum cūctis pacem debes ⁊ habere tenacem
Chriſtus pacificos dixit ſermone beatos
Naſcēs portauit pacē moriēs renauit
Surgēs induxit pacē teſtādo reliquit
Cōſerua triplicē xp̄o fratri tibi pacē
Eccleſiā placa ſuffragia ſit ſacramēta
Hoſtes pacifica ſed a prudenter inīq̄
Pax ꝯfert letā vitā mentēq; quietam
Sedet rancores fouet ac augmentat
honores

IN iſto cap. auct. nr̄ determinat de pace Pro quo eſt notandū ſm̄ cōpen. theol. ꝙ pax eſt ſtatus virtut̄ in quo eſt declaratio i deo ſine ꝯtraditōe carnis mūdi ⁊ dyaboli vel ſi eſt aliqua inefficax eſt vn̄ pꝫ ꝙ pax eſt ſtatus purgati animi. Pacificis ei mag̃ attribuit̄ eſſe filios dei ꝙ alijs: q2 lꝫ mia magis aſſimilet hoiem deo ꝙtū ad opera extrīſeca tñ mag̃ aſſimilet pax ꝙtū ad opera extrīſeca ſm̄ ꝙ habetur in ſumma de virtutibus: pax eſt mētiū cōcordātiū in bono ordinata tranquillitas glo. ſup. v. c. Mat. dicit ꝙ vera pax ē vbi nihil repugnat ⁊ diuidit̄ pax q2 alia eſt pax tp̄is. alia pectoris alia eternitatis. De p̄ma. iiij. Regū. xx. Sit pax ⁊ veritas in diebus meis. De pace pectoris Jo. xiiij. Pacē relinquo vobis pacē meā do vobis. De pace eternitat̄. Eſa. xxxij. Sedebit populus meus in pulchritudie pac̄: ⁊ illa diuiſio data eſt de bona pace. Pax mala eſt triplex: iordinata: ſimilia: ⁊ inq̄nata. Inordinata eſt cū ſuperior obedit ſuo inferiori vt rō ſenſualitati: vl̄ prelat⁹ ſubito. ꝓuer. pe. c. Per tria mouet̄ terra ⁊ q̄rtum ſuſtinere nō pōt: p ſeruitiū cū regnare ceperit. ꝓuer. xix. Nō decent ſtultū delicie nec ſeruū dn̄ari p̄ncipibus p ſtultū cū ſatiat⁹ fuerit cibo: p odioſā mulierē cū i mr̄imoniū fuerit aſſumpta: ⁊ p ancillā cū fuerit heres dn̄e ſue Pax ſimiliter eſt ꝙ guerra hāc pacē fuauit Ada potius obediēs vxori ꝙ deo. Gen̄. iij. Pax ſimulata fuit pax iude. Luc. xxij. Juda oſculo filium hoīs tradidit. vn̄ ps̄. Loquūtur pacē cū ꝓximo ſuo mala aūt in cordib⁹ eoꝝ. Pax inq̄nata ē pax eoꝝ qui ſunt in malo cōcordes vt pylatus ⁊ Herodes in morte xp̄i pacificati ſunt. Lu. xxiij. Adhuc eſt notādū ꝙ quadruplex eſt bellū. ſ. inter carnē ⁊ ſp̄m: int̄ hoiem ⁊ deū: int̄ hoiem ⁊ angelū: int̄ hoiem ⁊ hoiem. ecōtrario reperit̄ q̄druplex pax. Pacē inter carnē ⁊ ſpm̄ facit ſubiectō carnis ad ſp̄m. Gen̄. xv. Ubi legit̄ ꝙ dictū fuit per angelū. Agar ancille Sarre q̄ fugiebat a facie eiuſdē Sarre dn̄e ſue ꝙ reuerteret̄ ad eam. Sarrā dn̄am ſuā ⁊ hūiliaret ſe ſub manib⁹ dn̄e ſue. Sarra em̄ erat vxor Abrahe. Agar ancilla ⁊c̄. Per ſarrā dn̄am dꝫ intelligi ſp̄us p agar ancilla caro intelligit̄ q̄ dꝫ eſſe ſubiecta ſp̄ui Secundā pacē facit iuſticia ex parte nr̄a: ⁊ mia ex pte dei vn̄ ps̄. Mia ⁊ vitas obuiauerūt ſibi iuſticia ⁊ pax oſculate ſūt. Tertiā pacē fecit icarnatio filij dī recōciliati ei ſunt āgeli hoī cū agnouerunt humanā naturā diuine nature aſſociatam in vna perſona. vn̄ Eſa. Creaui fructū labiorum pacē. ſ. pacē ei qui longe eſt. ſ. hei. pacē ei q̄ ꝓpe eſt. ſ. angelo. pacē vocat fructū labioꝝ. q2 p̄dicta erat p ꝓphas. Ultimā pacē. ſ. int̄ hoiem ⁊ hoiem facit patientia vel māſuetudo. ad Ro. xij. Si fieri pōt q̄d ex vobis ē cum oībus hoib⁹ pacē habētes nō voſmetipos defendētes cariſſimi ſꝫ date locū ire. Pacem vobis cōmēdat ſcriptura ſacra in pluribus paſſib⁹. Lu. ij. Gloria i altiſſimis deo ⁊ in terra pax hoibus bone volun. ⁊ eodē. x. In quacūq; domū intraueritꝭ p̄mū dicite pax huic domui ⁊c̄. Ad quā pacē habedā plura requirūt. Unū vt a pctō nos remoueam⁹ ⁊ ab eo ꝓ poſſe caueam⁹. nō em̄ pōt verā pacem habere qui male viuit. ꝓuer. xvi. Cū placuerint dn̄o vie hoīs inimicos ei⁹ cōuertit ad pacē. Aliud eſt ꝯformare voluntatē ſuā volūtati diuine iuxta illud Luc. ⁊ in terra pax hoibus. bone vo. Aliud ē terrenoꝝ ꝯtempt⁹ Nō em̄ pōt hō habere verā pacem q̄ cōtinue ſeq̄tur q̄d nō pōt ſequi Eccle. xxxiiij. In p̄ncipio vna ſpēs ⁊c̄. Aliō ē māſuetudo. vn̄ ps̄. Māſueti hereditabūt terrā ⁊c̄. Pacifici em̄ filij dei vocātur. Math. v. Bti pacifici qm̄ filij dei vocabūtur. xp̄s em̄ pacē attulit in natiuitate. Luce. ij. In teſtamento ⁊ iure donatōis inter viuos. Jo. xiiij. Pacē relinquo vobis pacē meā do vobis ⁊ in pl'ibus alijs paſſib⁹ Itē qn̄ poſt reſurrectionē dixit diſcipulis ſuis. Pax vobis. Johā. xx. Et adaptatur illa btitudo dono ſapiētie.

¶ Sequitur textus de patiētia.

Vir patiẽs eſto nunꝙ̃ ſis
corde modeſto
Nemo ſui dñs fertur pa
tiẽs niſi verus
Seruat prudẽter animã
viuẽs patiẽter
Nã flos cũctoꝝ fert patiẽtia morum
Fert mala cũ cauſa nemo patit̃ ſine cã
Quãuis hic multa patiat̃ hõ ſine cl̃pa
Hic hõ torq̃tur vt ſic patiẽdo ꝓbetur
Ut mẽs purget̃ ⁊ p̃mia pulchra lucret̃
Ne ſublimet̃ vt xp̃o gloria detur
Ut p̃ſeruet̃ ne ꝑpetua cruciet̃
Ut mala prudẽter tua portes ⁊ patiẽt
Inſpice maiores alioꝝ ſepe dolores:

In iſto ca. auctor noſter determinat de
patientia. Pro quo eſt notandũ ꝙ pa-
tientia vno modo d̃r equanimus malo
rũ illatoꝝ tolerãtia: ⁊ ſumit̃ hec deſcri
ptio et verbis Grego. ſup illud Luc. xxi. In pa
tiẽtia veſtra poſſidebitis aĩas v̄ras. Alio mõ d̃r
patiẽtia eſt vt᷑ cõtumeliaꝝ ⁊ oĩs aduerſitas ipe
tus eq̃nimit̃ portãs: tñ patiẽtia ſumitur dupl̃r:
large ⁊ ſtricte. Patiẽtia large eſt circa oẽ diffici
le ⁊ circa oẽz tẽtationẽ. Ja. i. Btũs vir q̃ ſuffert
tẽtationẽ qm̃ cũ probatꝰ fuerit accipiet coronã
vite quã repromiſit deꝰ diligẽtibꝰ ſe. Stricte ve
ro ſumitur ꝓut eſt circa paſſiones extrinſecus
illatas: actus em̃ patiẽtie eſt recipere paſſiõem
ita ꝙ animꝰ nec ſuccũbat nec vindictã inferẽtꝫ
appetat. Ad hoc em̃ ꝙ ſit patiẽtia req̃rit̃ prio
ꝙ ſit volũtaria. Scd̃o ꝙ ſit cauſa honeſtatis et
vtilitatis. Primũ pꝫ q̄r ſi aliq̃s iuitꝰ patit̃ nõ hꝫ
meritũ. Scd̃m pꝫ vt q̃s ꝓ fide malit mori ꝙ ne
gãdo eã ſaluare vitã ſuã ⁊c̃. etiã cã vtilitatꝫ ſue
ſaluatiõis vel gregꝫ ſibi ꝯmiſſi: iſtd̃ ſatis pꝫ per
exempla martyrũ. Et ſi obijciat̃ ꝙ paſſio extius
illata nõ videat̃ eẽ volũtaria idõ nec meritoria
Rñdetur ꝙ quedã ſunt paſſiones illate: tñ per
apprehenſionẽ extrinſeci boni vel mali mouen
tis vt gaudiũ: ſpes: timor: dolor ⁊ he paſſiones
pñt eſſe a volũtate eiꝰ q̃ patitur tãꝙ̃ a cã efficiẽ
te vel nõ reſiſtẽte ⁊ ſic indubitãter pñt eſſe me
ritorie. Augu. xiiij. lib. de ciuitate dei. Recta vo
lũtas honꝰ ẽ amor: ꝑuerſa volũtas malꝰ ẽ amor
Quedã vero ſunt paſſiones extrĩſecus illate vt
moleſtia corpis: verba ꝯtumelioſa ⁊ ſimilia. Et
he paſſiones nõ ſunt volũtarie a volũtate eius
qui patit̃ tanꝙ̃ a cã efficiẽte: tñ pñt dici volun-
tarie a volũtate conſentiẽte vel cõtradicẽte. Et
volũtas ſuſtinẽdi eas volũtaria eſt. De cõmen-
dationẽ patiente nota ea que ſequũtur. primo
illud. i. theſſal̃. v. Patientes eſtote ad omnes et
ad Ephe. iiij. Obſecro vos in dño vt digne am-
buletis vocatione qua vocati eſtis cũ omni hu-
militate et patienta ſupportantes inuicẽ in cha
ritate per patientiã vincit homo perſecutores
demõẽs ⁊ ſeip̃m. De perſecutoribus patet in be
ato Vincentio q̃ dixit. Diacono videbis me plꝰ
poſſe dum torqueor ꝙ̃ poſſis ipſe qui torques.
De demõibꝰ patet quomõ patientia martyrum
eos eiecit de dominio huius mundi: vnde legi-
tur de quodam ſene monacho ꝙ cum quidam
homo malo ſpiritu areptus eum fortiter in ma
xilla percuſſiſſet ⁊ ſenex mox alterã prebuiſſet
maxillã diabolus ſtatim receſſit homo ꝑ pati-
entiã ſeipſum vincit qd̃ genꝰ vincendi eſt rariſſi
mũ ⁊ nobiliſſimũ eo ꝙ hoſtis ſit familiariſſimꝰ
qui vincitur: ſcꝫ ꝓpria caro q̃ eſt ſecum in eodẽ
caſtro. Hiero. Sãcti maxime vident̃ delectari
in his ⁊ gloriari q̃ ſunt patientie. ad Gala. vlti.
Mihi abſit gloriari niſi in cruce dñi noſtri ie-
ſu xp̃i in hoc em̃ patientes aſſimilant̃ xp̃o in ec
cleſiaſtico gloria magna eſt ſequi dñm: tales eñ
patiẽtes ſunt amici dei. Apoc. iij. Ego diſleri te
quia ſeruaſti verbũ patientie mee: ego em̃ quas
amo ⁊ caſtigo. Patientia enim iram dei ⁊ pro-
ximi mitigat. ꝓuer. xxv. Patiẽtia lenietur p̃n-
ceps. ⁊ eodẽ. xv. Vir iracundus ꝓuocat rixas q̃
patiens eſt mitigat ſuſcitatas. Patientia homi
nem quaſi martyrem facit. Grego. Sine ferro
vel flãmis martyres eſſe poſſumꝰ ſi patiẽtiã in
aĩo veraciter cõſeruemus: patiẽtia mira facit:
q̄r ſi patiens mortiferũ quid biberit nõ ei no-
cebit. Greg. Sermo venenatus quem audit cõ
uertetur ei in medicinam: patienti nox aduerſi
tatis vt dies illuminatur ita clare videt patiẽs
in aduerſitate ſicut in ꝓſperitate. Eſa. xliij. Cũ
tranſieris per aquas tecum ero ⁊ flumina non
operient te: cũ ambulaueris in igne non cõbu
reris ⁊ flãma nõ ardebit in te quia ego dominꝰ
deus tuus ſanctus tuꝰ iſrael ſaluator tuꝰ ⁊c. Ho-
mo patiens eſt rubus ardens ſine leſiõe. Exodi
iij. Homo patiens eſt vt pueri quos dñs illeſos
obſeruauit in fornace in babylone Dañ. iij. Et
valet illa auctoritas ad ꝯfirmationẽ illius cum
ambulaueris in igne nõ cõturberis ⁊c̃. Patien
tia multum cõfert ad ſapientiã. ꝓuer. xiiij. Qui
patiens eſt multa gubernatur ſapiẽtia. ij. ad Co
rinh. vi. Scribitur in oĩbus exhibeamꝰ noſmet
ip̃os ſicut dei miniſtros in multa patientia: in
tribulationibus: in neceſſitatibus: in anguſtijs
in laboribus: in vigilijs: in ieiunijs: in ſcientia
in caſtitate. in charitate non ficta ⁊c. Beatus
paulus em̃ ponit patiẽtiam primo inter ea que

ſunt charitas. i. ad Coꝝ. xiij. Dicẽs charitas pa-
tiens ẽ benigna eſt ⁊c. Grego. Qui in hac vita
abſqꝫ patientia eſt quaſi hõ ſine cappa ſeu man-
tello ĩ tp̃e pluuiali: ⁊ ſicut hõ inermis ĩ medio
hoſtiũ ſuoꝝ. Patiẽtia ei aĩam ꝑficit. Ja. i. Pa-
tiẽtia opꝰ ꝑfectum hꝫ patiẽtia valde efficax eſt
ad acq̃rendum regnũ celoꝝ Mat. v. Bti q̃ ꝑ-
ſecutionẽ patiunt̃ ꝓpter iuſticiã qm̃ ip̃oꝝ ẽ re
gnum celoꝝ. Notãter d̃r ꝓpter iuſticiã: q̄r q̃ pa
tiuntur ꝓpter ſcelera ſua ꝑſecutõem vt ꝓpter
homicidiũ furtum ⁊c. nõ dicunt̃ bti. i. Pe. iiij.
Nẽo veſtrũ patiat̃ quaſi homicida aut fur aut
maledictꝰ aut alienoꝝ appetitor. Si autẽ vt xp̃i
anus nõ erubeſcat glorificet̃ deum in iſto noĩe
Cauſa quare tales q̃ patiunt̃ ꝓpter iuſticiã ſũt
beati ẽ: q̄r iuſticia ꝓ eis erit in futuro ſicut ipſi
mõ ſunt ꝓ iuſticia. Nõ em̃ poterit aliq̃d dici in
extremo iudicio cõtra iuſticiã. Eccle. iiij. Uſqꝫ
ad mortẽ certa ꝓ iuſticia ⁊ deꝰ expugnabit pro
te inimicos tuos. Alia cauſa ẽ: q̄r regnũ celoꝝ
expoſitum ẽ vim ĩferẽtibꝰ. Mat. xi. Regnũ ce
loꝝ vim patit̃ ⁊ violẽti rapiunt illd̃: patiẽtes eñ
quaſi quadã vi verã ⁊ voluntariã ꝑſecutõẽꝫ ca-
piunt ⁊ ſuſtinẽt: q̄r ꝯ̃ voluntatẽ carnis demonis
⁊ mundi. Tertia cauſa eſt: q̄r patiẽtes ꝑ ꝑſecutio
onem hñt p̃cium ꝓ quo regnum celoꝝ d̃r venia
le. Math. xx. Calicẽ quem ego bibiturꝰ ſũm po-
teſtis ⁊ vos bibere: ſedere autẽ ad dexterã vl̃ ad
ſiniſtrã nõ eſt meum dare vobis: ſed quibꝰ para
tum ẽ a patre meo. glo. vendere potiꝰ hoc vole
bat ꝙ̃ intuitu conſanguineitatis eis dare. Alia
cauſa eſt: q̄r tales ſocietatẽ xp̃o faciunt ĩ vigilia
p̃ſtis afflictõis: idõ merito erunt ſocij eiꝰ ĩ feſto
eterne iocunditatꝫ. ad Ro. viij. Heredes quidẽ
dei coheredes autẽ xp̃i ſi tñ cõpatimur vt ſimul
⁊ glorificemur. vñ Lu. xxij. Uos eſtis qui ꝑmã-
ſiſtis mecum ĩ tentationibꝰ meis ⁊ ego diſpono
vobis ſicut diſpoſuit mihi pr̃ regnum vt edatꝫ
⁊ bibatis ſuper mẽſam meã ĩ regno meo. patiẽ
ti em̃ oĩa nociua ⁊ oẽs ſterilitates agroꝝ vinea
rum ⁊c. Seq̃tur de his q̃ iuuant patientiam et
ſunt tria principaliter q̃ iuuare vidẽtur patien
tiã. ſ. ſacra ſcriptura: oratio ⁊ ſctã meditatio. De
ſacra ſcriptura in p̃s. Paraſti ĩ ꝯſpectu meo mẽ
ſam aduerſus eos q̃ tribulãt me mẽſam. ſꝫ glo.
ſacre ſcripture. ꝓuer. xxx. Oĩs ſermo dei ignitꝰ
clipeus eſt oĩbus ſperãtibus in ſe. De oratione.
Math. xxvi. Appropinquãte tribulatiõe com-
paſſionis dñs diſcipulos monet ad orandũ di
cẽs. Uigilate ⁊ orate ne intretis in tẽtationẽ.
⁊ in p̃s. In tribulatõe ĩuocaſti me ⁊ liberaui te.
⁊ Jac. vi. Triſtatur aliq̃s veſtrum oret equo ani
mo. Sãcta meditatio de his que ſunt fidei iu-
uat: q̄r fides ⁊ patiẽtia ſociant̃. ad Heb. vi. Imi
tatores eoꝝ qui fide ⁊ patiẽtia hereditabunt ꝓ
miſſiones. ⁊ Apo. xiij. Hec eſt patiẽtia ⁊ fides
ſanctoꝝ. Meditatio p̃parãs ad tribulationem
diuidi põt in q̃nqꝫ ſpẽs. Prima v᷑ſat̃ circa extra
ſcd̃a circa ea que fecimꝰ. tertia circa ea que me-
ruimus. quarta circa ꝑſecutiones. q̃nta circa tri
bulatõẽs. prima diuidit̃ ĩ tres ꝑtes. Quaꝝ pria
eſt circa malos qui tot ⁊ tanta patiuntur vt pec
cata ſua ꝑficiant q̃ quotidianis cruciatibus cru
ciatum merent̃ eternũ. Eccl̃. xxi. Uia peccãtiũ
cõplantata lapidibꝰ ⁊ in finem illoꝝ inferi tene
bre ⁊ pene. Sap̃. v. c. Laxati ſumꝰ in via iniq̃ta-
tis ⁊ ꝑditionis libẽter debent ſuſtinere boni ꝓ
vita beata que ſuſtinẽt mali pro morte eternal.
Scd̃a eſt circa illos qui ꝓ minimis bonis. ſ. trã
ſitorijs tot ⁊ tanta ſuſtinẽt. Ja. v. Patiẽtes eſto
te fratres vſqꝫ ad aduentum dñi. ecce agricola
expectat p̃cioſum fructũ terre patiẽter ferens
donec accipiat temperaneum ⁊ ſerotinũ: ergo
patientes eſtote ⁊ vos cõfortate corda v̄ra qm̃
aduentus dñi appropinquabit. Tertia eſt circa
bonos exemplum habemꝰ ĩ Thobia cui ꝑmiſit
deus hanc tentatione euenire vt poſteris dare
tur exẽplum patiẽtie eius etiã Job. ⁊ poſt non
eſt cõtriſtatus ꝯ̃ deum. Greg. Facta prudentiũ
patrũ ꝯſideremus: ⁊ nõ erunt grauia q̃ tollera
mus. ⁊ inter cetera ſanctoꝝ exẽpla precipuũ eſt
exemplũ xp̃i. ad Heb. xij. Curramus ad ꝓpoſitũ
nobis certamẽ aſpicientes in auctorẽ fidei ⁊ cõ
ſummatorẽ ieſum q̃ poſtpoſito ſibi gaudio ſuſti
nuit crucẽ. recogitate em̃ eum q̃ talẽ ſuſtinuit a
peccatoribus aduerſus ſemetipſũ contradicti
onẽ vt non fatigemini animis veſtris deficien
tes. ad hoc Ber. ſup cãtica vtrũqꝫ es mihi dñe
ieſu ⁊ ſpeculum patiẽdi ⁊ premiũ patiẽtie. Gre
go. Si paſſio dñi ad memoriã reuocet̃ nihil a
deo durum qd̃ nõ equo aĩo toleretur. Quãtum
ad ſcd̃ã ſpẽm q̃ eſt circa ea q̃ fecimꝰ ꝑtinẽt v᷑ba
ſacre ſcripture. Geñ. xlij. De filijs iacob q̃ vẽdi-
derãt ioſeph fratrẽ eoꝝ ſic dicẽtibꝰ inter ſe me
rito hec patimur: quia peccauimꝰ in fratrẽ no-
ſtrum vẽdẽtes anguſtias aĩe eiꝰ dum dep̃caret̃
nos ⁊ nõ audiuimꝰ. idcirco venit tribulatio ſup
nos iſta. ⁊ Greg. in moral̃. Tũc illata cõuicia he
ne toleramꝰ cum in ſecreto mentis ad male ꝑpe
trata recurrimus. Quãtum ad tertiam ſpeciẽ q̃
eſt cira ea que meruimus. Grego. Leue q̃dẽ vi-
detur ꝙ iniuria ꝑcutimur dum in actiõe noſtra
cõſpicimꝰ ꝙ peius eſt qd̃ meremur. vñ abacuch
iij. Ingrediatur putredo in oſſibus meis ⁊ ſub-
tus me ſcateat ⁊ requieſcã in die tribulationis.
Quantum ad quartam ſpẽm q̃ eſt circa ꝑſecuto-
res attendẽdus eſt ſtatus perſecutoris qui eſt
quaſi inſanus ⁊ freneticus. perſecutor enim eſt

ỽga patris miſericordiaꝝ illis q̄ patiẽtes ſunt
aurea impatiẽtes ỽo habebũt eã ferreã q̃ tanq̃
vas figuli cõfringet eos. Uirga illa aurea pſe‑
curionis oſtendit illis q̄ ſunt filij dei in ſignum
clementie. vnde nõ eſt odiẽda: ſʒ potius ample
ctẽda. Heſter.v. Oſculata eſt heſter virgã aure
am quã extẽdit ei aſſuetus: q̄ hãc ỽgã patiẽter
ſuſtinẽt tormentuʒ malitie euadẽt. Sap.iij. Et
non tãget illos tormentum malitie. Tolerãda
eſt punctura pſecutoꝝ ad tp̄s ꝓpter iocundita
tem q̄ ex ea ſeqtur. Eccl.i. Uſq; ad tẽpus ſuſtine
bit patiens ⁊ poſtea erit redditio iocunditatis
vñ Grego. Si illic dulcia appetimꝰ neceſſe eſt
vt priꝰ hic amara toleremus. Quantuʒ ad q̄ntã
meditationẽ q̄ circa tribulatões eſt notandum
ꝙ tribulatio a deo eſt. Eccl.xi. Bona ⁊ mala vi
ta ⁊ mors pauptas ⁊ honeſtas a deo ſunt: iõ ha‑
benda eſt cara. Tribulatio ẽ portio data a ſapiẽ
tiſſimo ⁊ fideliſſimo medico: iõ nõ eſt timendũ
infirmo de exceſſu. i. ad Coꝝ.x. Fidelis eſt deꝰ q̄
nõ patietur vos tẽtari ſupra id qd̄ poteſtis: ſʒ fa
ciet cum tentatione etiã ꝓuentum vt poſſitiſ ſu
ſtinere. Patiẽtia i ſummo. ſ. in xp̄o fuit vt ſatis
pʒ in pluribꝰ paſſibꝰ ſacre ſcripture. Itẽ tribu
latio ad ſummuʒ bonum ducit: ⁊ iõ indubitãtre
eſt bona. Greg. mala que hic nos p̄munt ad de
um ire cõpellũt. ⁊ Act.xiiij. Per multas tribu‑
lationes opʒ itrare regnum celoꝝ. Tribulatio
em̃ eſt ꝯdiẽda multipliciter. Primo ꝯſideratõe
eternoꝝ ſupplicioꝝ homĩes futura mala nõ ti‑
ment: iõ dñs adhibet p̄ñtia mala ꝓpt̃ que velit
nolint dolẽt vt dolor p̄ñtium introducat timo‑
rem futuroꝝ. Grego. Scd̄o cõſideratõe eterni
premij. Greg. Conſideratio p̄mij minuit viʒ fla
gelli. tertio cõſideratione paſſionis xp̄i. augu.
Magna cõſolatio membris ex capite. ij. ad thi
mo.ij. Si ſuſtinemus ⁊ cõregnabimus: chriſtus
ſocium tribulatõis in ſe cõfidentẽʒ nunq̃ patit̃
a cõione ſua arceri. i. remoueri exemplum. Lu.
xxiij. De bono latrone cui. d. dominꝰ hodie me‑
cum eris in paradiſo. Quarto cõſideratione vti
litatis multiplicitatis tribulationis: tribulatio
ei examinat. p̄s. Igne me examiaſti. glo. Igne
tribulationis ad modum ignis tribulatio illũi
nat. Treñ.iij. Ego vir vidẽs paupertatẽ meã in
virga indignationis eiꝰ. Grego. Oculos quos
culpa clauſit pena aperit. Dañ.iiij. Septẽ tẽpo
ra mutabunt̃ ſup te donec ſcias ꝙ dominet̃ al‑
tiſſimus ſuper regnum hominuʒ ⁊ quicunq; vo
luerit det illd̄: ⁊ ſequitur in fine illius ca. poſt fi
nem dieruʒ ego nabuchodonoſor oculos meos
ad celum leuaui ⁊ ſenſus meꝰ redditꝰ eſt mihi ⁊
altiſſimo benedixi ⁊ laudaui viuentẽ in ſempi‑
ternuʒ ⁊ glorificaui. Hec illuminatio figurata
fuit in illuminatione thobie qui felle poſito ſu‑
per oculos viſum recepit. Thob.xi. In amaritu
dine fellis intellige amaritudinẽ tribulatõnis
Tribulatio ſtulticiã fugat ⁊ verã ſapiẽtiã intro
ducit. ꝓuer.xxij. Stultitia colligata eſt i corde
pueri: ſed ỽga diſcipline fugabit eã. Tribulatio
emolit vt ignis ceram. Iob.xxiij. Deus molliuit
cor meũ. ⁊ p̄s. Liq̄facta eſt terra ſicut cera. Cor
da enim nõ indurata modica tribulatiõe emo‑
liuntur ⁊ vetuſtatẽ vicioꝝ deponunt ⁊ nouitatẽ
virtutuʒ aſſumit. Corda vero dura nõ liqueſiũt
ad ignẽ tribulationis niſi ſit tribulatio magna
mortẽ inferens vel cõminans. tunc recipiũt for
mam bene viuendi ⁊ ſit felix cõmutatio cuʒ ſer
ni diaboli ſit ꝑ tribulationẽ efficiuntur filij dei
Prouer.xij. Uerte impios ⁊ non erunt. tribula
tio hominẽ roborat ſicut ignis laborat laterem
quem videtur cõburere. ad Ro.v. tribulatio pa
tientiã operatur: patiẽtia autẽ probatio eſt pro
batio vero ſpem: ſpes autẽ non confundit: quia
charitas dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per
ſpiritumſanctum q̄ datus eſt nobis. tribulatio
enĩʒ roborat ſanctos vt perſecutores nihil poſ
ſint in eos. glo. ſuper illd̄ p̄s. Supra dorſuʒ me
um fabricauerunt peccatores. tribulatio anihi
lat vincula amoris quibus homo ligatur mun‑
do. Exemplum Dañ.iij. De tribus pueris qui li
gati miſſi ſunt in fornacem ignis ardentis. vn‑
de p̄s. Dirupiſti domine vincula mea. cathena il
la que nos ligatos tenet eſt amor viuendi: ſm̃
Senecam. grego. Ipe mundus dum tot amari
tudinibus cruciat duʒ tot calamitates ingemi
nat: quid aliud niſi vt nõ ametur clamat niſi tri
bulationes eſſent homines deum obliuiſceren
tur bonis temporalibus contenti. grego. Ele‑
ctis ſuis deus iter aſperum facit ne dũ delectã‑
tur in via obliuiſcantur eorum que ſunt in p̄ria
Tribulatio hominem probat. Eccle.xxvij. Ua‑
ſa figuli probat fornax ⁊ homines iuſtos tribu‑
lationis tentatio. tribulatio ad modum ignis
deſiccat ab aquis delitiaruʒ. ⁊ ſic conſeruat gre
go. In paſtorali cor ſalomõis idcirco funditus
ſapientiam deſeruit: quoniam ipſum nulla diſci
plina exterius cuſtodiuit. Adã enim in delitijs
quaſi in aqua dulci computruit. In tribulatiõe
vero quaſi in aqua ſalſa homo ſeruatur a putre
factione. grego. Liber homo ſibi per cibũ mor
tem intulit ⁊ reditus ad veniam ſub diſciplina
melius viuit. auguſti. Si exceptus es a paſſio‑
ne flagellorum exceptus es a numero filiorum
grego. Niſi correptis deꝰ hereditatẽ dare diſpo‑
neret erudire eos per moleſtias nõ curaret: er
go non queraris de verbere dum neſcis que ti‑
bi maneãt premia in retributõe. tribulatio in

preſenti ex pietate datur. Greg. Deus hic qui‑
buſdam parcit vt eos in perpetuũ feriat: quoſ‑
dam hic ferit non percendo vt in eternũ percat
grego. Continuus ſucceſſus temporaliũ eſt cer‑
tum future calamitatis iudicium. cũ tribulatis
ei d̄s eſt. iuxta illud. Cum ip̄o ſum in tribulatõe
et alibi. Iuxta eſt dñs his qui tribulato ſũt cor
de. Tribulatio virtutẽʒ percipit. ij. ad Coꝝ.xij.
Uirtus in infirmitate perficitur. Libenter igi
tur gloriabor in infirmitatibus meis vt inha‑
bitet in me virtus xp̄i: magna em̃ eſt dei miſeri
cordia qũ pro penis futuris reſpicit tribulatio‑
nes preſentes qm̃ p̄ñs tribulatio nihil eſt reſpe
ctu pene future. Ezech.iiij. Diem pro anno dedi
tibi. Nota ꝙ impugnatio quã facit diabolꝰ hoi
primo certificari poteſt ex tertio ca. Geñ. Ubi
ſerpẽs mulierẽ decepit: ⁊ dñs ibidem oſtendit
impugnationẽ illã eſſe daturã dicẽs a ſerpente
inimicicias ponã inter te ⁊ mulierẽ ⁊ ſemen tu
um ⁊ ſemen illius. ſecundo ex lib. Iob.i.⁊.ij. ca
pitulo vbi ſathan petijt a dño vt permitteret eũ
impugnare Iob Ubi eiuſdem ſeptimo legitur
ꝙ militia eſt vita hois ſuꝑ terrã. Itẽ math.iiij.
Ubi legitur ꝙ diabolus xp̄ʒ tẽtauit ductus eſt
Ieſus a ſpiritu in deſertum vt tentaretur a dia
bolo. Et beatus aug. di. aſſumpſit diabolus for‑
mam humanam quod permiſit dñs vt tentatio
nobis certior fieret etiã beato Martino legit̃
diabolũ apparuiſſe in forma humana. Tentatio
enim bona eſt dũ tñ tentatus vincat: quia ſibi i
preſenti honorem acquirit ⁊ in futuro coronaʒ
De primo habetur exemplum de beato antho.
qui cum quadam nocte a demonibus eſſet lace‑
ratus ſubito radius quidam lucis ⁊ demones ⁊
tenebras effugauit ſtatimq; ſanatus xp̄m pre‑
ſentẽ intelligens dixit vbi eras. Ieſu bone vbi
eras quare a principio nõ affuiſti vt curares vul
nera mea: et vox ad eum ait. anthoni hic eram
ſed expectabam videre certamen tuum nunc au
tem quia viriliter dimicaſti in toto orbe te faci‑
am nominari. Quo ad ſecundum quod eſt in fu
turo habere coronã habetur. ij. ad thimo.ij. Nã
et qui certat i agone nõ coronabitur niſi qui le
gitime certauerit. ⁊ Ia.i. Beatus qui ſuffert tẽ
tationẽ qm̃ cũ ꝓbatus fuerit accipiet coronam
vite ⁊c̃. De modo tentandi ipſius demonis eſt
notãdum ꝙ ſunt quaſi infiniti: vt dicit Paulinꝰ
ep̃us. ⁊ etiã beatus anthonius ſuꝑ quibus adui
deant hoies: quia hoſtis inuiſibilis ẽ. ideo non
cognoſcitur niſi oculos cordis ſm̃ grego. in mo
ral. pctm̃ perpetratur ſuggeſtione per aduerſa
riũ. delectatione ꝑ carnẽ conſenſu ꝑ voluntatẽ
ſeu per ſpm̃ defenſionis: audatia per eleuatões
i. ſuperbiam. ad repugnandum diabolo vnum
remediũ eſt cõterere caput. i. reſiſtere p̄ncipio
tẽtationis puta ſugeſtioni. Geñ.iij. Ip̄a ꝯteret
caput tuũ ip̄a ſupple humilitas ſeu ſenſualitas
ſubiecta ſpiritui: vel caput d̄r pctm̃ cordis ante
q̃ exierit in actũ extra. Itẽ multũ valet ſapien
tia: pʒ de dño nr̄o q̄ paucis ỽbis ſacre ſcripture
diabolum cofudit. Math.iiij. cũ dicit. Nõ i ſo
lo pane viuit homo. ⁊. i. Io.iiij. Nolite chariſſi
mi oĩ ſp̄ui credere ſed ꝓbate ſp̄us ſi ex deo ſunt
qm̃ multi pſeudo ꝓphete exierũt i mũdũ: i hoc
cognoſcitur ſp̄us dei. oĩs ſp̄us q̄ cõfitetur ieſuʒ
xp̄m i carne veniſſe ex deo eſt: ⁊ oĩs ſp̄us q̄ ſolũ
ieſum ex deo nõ eſt: ⁊ hic eſt ãtichriſtus ⁊c̃. Itẽ
multũ valet fides ad ephe. vlti. In oĩbus ſumẽ
tes ſcutũ fidei i quo poſſitis oĩa tela neq̄ſſimi
ignea extingere ⁊ galeã ſalutis aſſumere: ⁊ gla
dium ſp̄us qd̄ eſt verbũ dei ꝑ oẽm orõnem ⁊ ob
ſecrationẽ orãtes oĩ tp̄e in ſp̄ũ ⁊c̃. et. i. Petri.v.
Aduerſarius veſter diabolus tanq̃ leo rugiẽs
circuit q̄rens quẽ deuoret cui reſiſtite fortes in
fide. Itẽ multum valet fiducia dñi. Hie.xx. Dñs
mecũ eſt quaſi bellator fortis. ideo qui ꝑſequũt̃
me cadent. ⁊ ad Ro.viij. Si deus pro nobis q̄s
cõtra nos. Itẽ multũ valet oratio. Mat.xxvi.
Uigilate ⁊ orate ne intretis in tẽtationẽ. Iteʒ
valʒ mĩa. ij. Petri.ij. Nouit deꝰ pios de tentio‑
ne eripe: iniquos vero in die iudicij reſeruare
cruciandos ⁊c̃. Itẽ glo. ſuꝑ illud p̄s. Mĩa mea
⁊ refugiũ meũ dicit ꝙ nulla re vincitur diabo‑
lus ita ſicut de miſericordia.

¶ Seq̄tur expoſitio de mĩa prout eſt ſbditu
do q: nõ eſt textus in floreto.

M Iſericordia ethimologizat̃ tri
bus mõis. vno mõ quaſi miam
cordis diuidẽs ⁊ ſic accipit̃ in
illa auctoritate celi nõ indigẽt
mĩa: q: in eis nulla eſt miſeria.
ſic mĩa ſolũmõ eſt i t̃ra. Scd̄o
d̄r mĩa q̄ſi mittẽs deorſuʒ cordis rigorẽ. ſic acci
pit̃ in p̄mo. Mĩa ⁊ ỽitas obuiauert̃ ſibi. Nã ve
ritas ſm̃ rigorẽ p̄cedit. mĩa rigorẽ tepat remu‑
nerãs ſuꝑ meritũ ⁊ puniẽs citra ꝯdignũ. ſic mĩa
eſt i celo ⁊ i iferno. Alio mõ d̄r mĩa ſuauitas ri
gãs corda: ſic maxie ẽ in celo: q: lʒ deꝰ ſit iuſtus
⁊ miſẽicors: tñ d̄r ꝓpriũ ei miſeri pluſq̃ iuſtũ eẽ
q: nulla req̄runt̃ ad ꝯplẽdũ opus mĩe niſi volũ‑
tas eius: ſʒ ad cõplendũ opus iuſticie req̄ritur
etiã aliquid ex ꝑte hois. ſ. exigentia meritoriũ
ſm̃ cõpen. theo. Ip̄a ei mĩa eſt infĩma xp̄i paſſio
ſuꝑ̃ma xp̄i lectio: optima xp̄i vnctio. Quãtũ ad
primũ notandũ ẽ ꝙ duplex fuit crux xp̄i. ſ. exte
rior que fuit lignea: ⁊ interior q̄ fuit aurea: exte

rioꝛ fuit paſſiōis⁊ penitētie interioꝛ fuit paſſio
nis ⁊ mīe. ideo xp̄s ꝓ nobis dicitur aīam poſuiſ
ſe prius ꝙ carnē. prima Job. iij. Chriſtus aīam
ſuā ꝓ nobis poſuit: ⁊ nos debemus ꝓ fratribus
aīam noſtrā ponere. Et ſicut doloꝛ paſſiōis xp̄i
non habuit parē: ita doloꝛ cōpaſſionis nō hūit
ſimilē. Thren. i. O vos om̄es q̄ tranſitis ꝑ viam
attendite ⁊ videte ſi eſt doloꝛ ſimilis doloꝛ meꝰ
Miſericoꝛdia eſt ſup̄ma xp̄i lectio: vt dicit Am
broſius. In ſignum huius xp̄us in hac lectione
pre ceteris examinabit ſcolares ſuos in die di
ſtricti iudicij. di. Eſuriui ⁊ nō dediſtis mihi mā
ducare: ſitiui ⁊ nō dediſtꝭ mihi bibere ⁊c. Mat.
xxv. Diſcoli qui neſciūt huiꝰ lectionis verſiculū
internū ſentiāt ſine pietate flagellū quod dici
tur Jaco. ij. Judicium ſine mīa fiet illi qui miſe
ricoꝛdiam non fecit. Tertio mīa eſt optima xp̄i
vnctio. Pro quo ēſt notādū ꝙ eſt triplex vnguē
tum. ſcʒ contritionis: deuotionis: ⁊ cōpaſſionis
de quibus Bernardus. Bonū eſt vnguētū qđ
de recoꝛdatione pctōꝝ naſcitur. Melius qđ ex
deuotione cōficit. poꝛro vtrūqʒ vincit cōpoſſio
chariatis vel pietatis ſeu mīe. Iſto em̄ debent
tria periungi. ſ. caput. i. intentio: pedes. i. affe
ctio: ⁊ manus. i. operatio. De vnctione capitis.
Math. vi. Unge caput tuū ⁊ faciē tuā laua ne
videaris hoībus ieiunans. De vnctione pedum
Luc. vij. Maria magdalene vnguēto vngebat
pedes ieſu ⁊c. De vnctione manuū Cañ. v. Ma
nus mee diſtillauerunt mirrā ⁊ digiti mei iple
ti mirra ꝑ baptiſma. Miſericoꝛdia facit hoīem
decenter cōuerſari. nam vir pius et miſericoꝛs
bñdicitur per gratie infuſionē. Placet ꝓximo
per iuſtam cōuerſationem. natat in oleo per inſ
nā deuotionē. Gen. xxxiij. Benedictus filius
aſſer. Quo ad primū placēs fratribus. Quo ad
ſecūdum impugnat in oleo caput ſuum. Quo ad
tertium miſericoꝛdia prudenter negotiatur nā
de malis alioꝝ melioꝛatur. de ſoꝛdibus lauatur
de infirmitate ſanatur ⁊
de paupertate ditatur. de onere alleuiatur. mīa abūdanter remunera
tur. Pro quo eſt notandum ꝙ due virtutes val
de copioſe et plene veniunt ad iudicium ꝓpter
qđ recipiūt ſalariū valde copioſum: ſcilicʒ chari
tas ⁊ mīa charitas aliena bōa facit ſua. iux̄ illđ
ꝑs. Particeps ego ſum oīum timentiū te. miſe
ricoꝛdia facit aliena mala ſua. iuxta illud. ij. ad
Coꝛ. i. Scientes qm̄ ſicut ſocij eſtis paſſionum
ſic eritis ſocij cōſolationū. Hec em̄ eſt lex fide
delium mercatoꝝ: ſcilʒ ſicut ſunt ſocij in lucro.
mīa enim moꝛienti ſocietatē facit. ambro. Nō
ſunt bona hominis q̄ ſecum ferre non poteſt ſo
la vero mīa comes eſt defunctoꝛum. Nota ꝙ
tria ſunt q̄ mouent ad miam. Primū nature cō

foꝛmitas om̄s enim habemus vnū ꝑncipium: ex
vno patre oēs ſumus geniti ⁊ oēs ſumꝰ filij dei
iō debemus inuicē cōpati ſi eſſemꝰ fratres ger
mani: ⁊ ideo dꝛ Eſa. lviij. Cū videris nudū operi
eū et carnē tuā ne deſpexeris. Scđm motiuū ē
ꝓꝑa indigētia vel neceſſitas: qꝛ homo q̄ bene
ꝯſiderat ꝓpꝛiā miſeriā faciliꝰ ⁊ libentiꝰ releuat
alienā. Eccle. xxxi. Tex. teip̄o cognoſce q̄ ſunt
ꝓximi tui. Tertiū motiuū eſt pietatis xp̄i ⁊ mē
broꝝ ſuoꝝ ſcʒ paupeꝝ amoꝛ ⁊ vnitas. Nam xp̄s
deo efficit ad amoꝛē paupeꝝ ꝙ q̄cq̄d fit eis re
putat ſibi factū. Mat. xxv. Quod vni ex mini
mis meis feciſtis mihi feciſtis. facere em̄ miā
⁊ iudiciū magꝭ placēt dn̄o ꝙ victime. ꝓuer. xxi.
Miſericoꝛdia bōa tēpoꝛalia multiplicat. ꝓuer.
xxviij. Qui dat pauperi nō indigebit q̄ vero de
ſpicit deꝑcationē ſuſtinebit penuriam. Ad hoc
Greg. dicit in dyalogo terrene ſubſtātie ꝑ hoc
ꝙ pauꝑibus diſtribuūtur multiplicātur. Opa
enim mie ſunt. xiiij. vt declaratū extitit in. c. de
elemoſyna q̄ quicūqʒ cōpleuerit miam ꝯſeq̄tur
Mat. v. Bti miſicoꝛdes qm̄ ip̄i miam ꝯſequē
tur. Miſicoꝛdes em̄ xp̄m nūc in mēbꝛis ſuis a
miſeria liberant. ⁊ ideo viciſſitudinis xp̄s in fu
turo nos a pꝛopꝛia miſeria liberabit. Miſicoꝛ
dia em̄ dei ſui omnia opera eiꝰ ꝑs. Ja. ij. Miſe
ricoꝛdia em̄ ſuperexaltat iudiciū. ⁊ ꝑs. Beatus
qui intelligit ſuper egenū ⁊ pauperē qm̄ in die
mala liberabit eum dn̄s. Nota ꝙ qui cibum ſi
ne potu miniſtrat pauperi: tale pꝛandium dat
domino quale conſuenit dare aſino. Ber. Qui
enim de his que habent nihil volunt erogare
pauperibus nihil boni inueniēt in futuro. Job
xx. Diuitias quis deuoꝛauit euomet: et de vētre
eius extrahet deus eas. ꝓpterea nihil remane
bit de bonis eius: veniēt ſuper eum hoꝛribiles
tenebꝛe ⁊ deuoꝛabit eū ignis. Ille em̄ eſt vere
miſericoꝛs q̄ eſt miſericoꝛs de ſuo. Ber. In ſer
monibus ſuis. ſunt aliqui miſicoꝛdes de his q̄
ad ip̄os nō ꝑtinēt q̄ ſcādalizātur ꝙ non datur
pauperibus abundanter: ſic tm̄ vt nihil eos gra
uet ꝙ ſi miſicoꝛdes eēnt de ſuo facere deberēt
miam. Adaptat autē mīa dono ꝯſilij: qꝛ miam
pꝛecipue ꝯſuluit ꝟitas. Math. xix. Et ī pluribꝰ
alijs paſſibus.

¶ De eſurie iuſticie.

Iuſticia hic poteſt ſumi pꝛo rectitudine
vite. vnde glo. ſuper illud. Qui edūt me
adhuc eſurient. dicit Amatoꝛes veri bo
ni ſunt quibus non ſatis eſt ꝙ iuſti ſint
ſed ſemper ſitiunt opus iuſticie. Alio mō pōt
dici iuſticia pꝛout ad eam pertinet reddere vni
cuiqʒ quod ſuū eſt. vnde glo. iuſticia eſt ſua cui
qʒ tribuere ſibi pꝛoximis ⁊ deo: alio modo ſumi

tur ꝓut attēdit in inflictione penarū. vñ Ber.
Alij vero tā vehemēter ꝯtra alioꝝ delicta zelāt
vt videri poſſent eſurire: ⁊ ſitire iuſticiā ſi eſſet
apud eos de ſuis quoqʒ peccatis iudicium idē
ſed qꝛ pōdus ⁊ pōdus eſt abhoīatio vtrūqʒ apđ
deū. Eſuriē iuſticie intelligamus non quēcunqʒ
amoꝛē iuſticie. ſed amoꝛē valde ìucenſum. vnde
cōpen. theo. dicit ꝙ eſuries iuſticie ē vehemēs
deſideriū iuſticie ſiue ſummi boni. Juſticia em̄
ꝓut hic ſumitur cōpꝛehēdit ſidē ſpē ⁊ charita
tem. que īmediate ꝯiungūt nos deo. Eſuries ei
ꝓpꝛie eſt reſpectu nutrimēti ⁊ refectionis: iđo
q̄ eſuriunt ⁊ ſitiūt iuſticiā. i. vite rectitudinē ſeu
bonitatē reficiētur: qꝛ ſanabūtur in futuro ade
pto illo qđ deſiderāt glo. ſup illud. Mathei. v.
Beati q̄ eſuriūt ⁊ ſitiūt iuſticiā qm̄ ſaturabūt.
⁊ hoc quo ad pꝛimā acceptationē iuſticie. Quo
ad ſcđam acceptionē iuſticie qui eſuriūt ⁊c̄. tūc
ſaturabuntur totaliter deo ſe reddēdo ceteris
ſatiſſactione ſufficiēti ꝑſtita. Quo ad tertiā ac
ceptionē beati qui eſuriūt ⁊c̄. qꝛ ſaturabuntur.
qꝛ tūc nullū malū relinquet īpugnitū. tūc iple
bitur illud ꝑs. Letabit iuſtus cū viderit vindi
ctā. ergo qui eſuriunt ⁊ ſitiūt iuſticiā beati. Eſu
ries iuſticie adaptatur dono foꝛtitudinis ne in
via laceſcat. ⁊ ſic de beatitudinibus.

¶ Seq̄tur textus de obedientia.

Debʒ obedire domino quicunqʒ ſubire
Uult regnum celi parendo coꝛde fideli
Qui non parebit celeſti ſede carebit
Qui bene parebit paradiſi munꝰ hēbit
Ut nequeas ledi maioꝛi ſemper obedi
Ni tibi cōſtaret ꝙ nō licitis oneraret
Non eſt illicitū iuſſū maioꝛis agendū
Eſt ſemꝑ dn̄o parendū cuncta regenti
Pluſꝙ̄ ꝑſbitero nō iuſtū pꝛecipienti.

In iſto capi. auct. noſter determinat de
obedientia. Pro quo eſt notandum ꝙ
obedientia eſt optemperatio ſm̄ regu
lā ſacre ſcripture maioꝛibus q̄buſcūqʒ
debita: ⁊ intellige ſacrā ſcripturā large. etiā ꝓ
ſtantis canonicis ⁊ legalibꝰ. Alio modo ſic obe
dientia eſt ſpontaneū et rationabile ꝓpꝛie volū
tatis ſacrificium. Alio modo obediētia eſt pio
ſtudio pꝛopꝛie voluntatis abnegatio. Abnega
tio pꝛopꝛie voluntatis pertinet religioſis ſpe
cialiter pio ſtudio dicitur ad differentiam illo
rum qui voluntatē ſuam humane volūtati ſub
dunt timoꝛe ſeruili vel ꝓ lucro terreno: pio er

go ſtudio. i. vehemēti animi applicatiōe ad cul
tum dei vt pium hic dicat a pietate que dicitur
theoſobia. Itē eſt notāduʒ ꝙ ſubiectio q̄ perti
net ad obedientiā ē ſubiectio voluntatis reſpe
ctu aliene voluntatꝭ ſubiectio humilitatꝭ reſpi
cit ꝑſonā ſm̄ ſe. Subiectio obediētie reſpicit ꝑ
ſonā cui aliq̄s ſubdit inq̄tuʒ eſt ꝑcipiens ⁊ ꝑſo
nam q̄ ſubdit inq̄tum ē agens. Exēplum iſtaꝝ
duaꝝ ſubiectionuʒ inuenire poſſumꝰ in xp̄o ⁊ in
Johāne bap. Mat. iij. Subiectione obediētie
ſubiecit ſe Johānes xp̄o qū ꝯſenſit vt xp̄m bap
tiſaret ꝓut ip̄e volebat. vñ dicit ibi glo. vera eſt
humilitas quam non deſerit comes obediētia.
Xp̄s vero ſe ſubdit Johāni ſubiectione hūilita
tis volēs a Johāne baptiſari. vñ Act. xx. Bea
tus eſt dare ꝙ accipere. Seq̄tur de cōmēdatōe
obedientie. Obediētia cōmendat in ſacra ſcri
ptura in pluribꝰ paſſibꝰ. ad Ro. xiij. Oīs aīa po
teſtatibꝰ ſublimioꝛibus ſubdita ſit. ad Ephe. vi.
Filij obedite parētibꝰ veſtris in dn̄o. ad Colo.
iij. Obedite ꝑpoſitis veſtris ⁊ ſubiacete eis. ip̄i
ei ꝑuigilāt quaſi rōem ꝓ aīabus veſtris reddi
turi. Itē ad obediētiā admonemur exēplo crea
turaꝝ inſenſibilium que vniuerſaliter obediūt
ſuo creatoꝛi. Baruch. iij. Stelle vocate ſunt et
dixerunt aſſumus. ⁊ Mat. viij. Quis eſt hic: q̄a
venti ⁊ mare obediunt ei. vñ Ambꝛ. Pudoꝛ eſt
īperio dei inſenſibilia elemēta parere ⁊ hoīes
nō obedire q̄bꝰ ſenſus ab ip̄o auctoꝛe tributꝰ ē.
Exēplum aliud habemꝰ in Abꝛaā q̄ pꝛopter obe
dientiam egreſſus eſt de patria ſua. Gene. xij.
Egredere de terra ⁊c. De circūciſiōe. Gen. xvij.
De filij ſui Yſaac immolatōe. Gen. xxij. de imo
latione filij ſui Yſaac. poſſumꝰ multa ꝯſiderare
difficilia. Unuʒ ꝙ Abꝛaā ꝓpter obedientiā vo
luit carere ſibi chariſſima. Scđm ꝙ ꝓpter obe
dientiā voluit ꝓpꝛiuʒ filiū manu ſua occidere.
Tertium ꝙ ille filꝰ vnigenitꝰ erat. Quartuʒ ꝙ
miraculoſe euʒ habuerat ex vxoꝛe vetula ⁊ ip̄o
iā ſene. Quintum qꝛ magna ꝓmiſſio facta fuerat
abꝛahe de ipſo filio. In ſemine tuo benedicent
om̄es gentes ⁊c. Et multiplicabo ſemen tuum
ſicut ſtellas celi ⁊c. Gen. xxij. ⁊ xvij. ⁊ xviij. Se
xtum qꝛ ipſe Yſaac ſolatium erat mr̄i ſue: qꝛ Yſa
ac interpꝛetatur riſus: qꝛ dixit mater ſua Sarra
riſum fecit mihi deꝰ. Gen. xxi. Septimuʒ quia
noluit ſolum eum occidere ſed cuʒ hoc incēde
re ⁊ facere holocauſtū. Octauum qꝛ voluit filiū
ſuū ducere ꝑ triduū ad locum imolationis vt lō
gitudine tꝑis. ſʒ glo. tentatio augeret ⁊ creſcē
tibus tētationibus pr̄na viſcera cruciarentur.
Nonuʒ qꝛ non apparebat abꝛahe aliqua ꝑcepti
vtilitas. dānū autē manifeſtuʒ erat. Decimū: q̄a
nō excuſaſſet eū auctoꝛitas ꝑcipientis: cuʒ nul

lus teſtis affuiſſet nec crederet ei ſi diceret do/
minū hoc ſibi p̄cepiſſe. Undecimuz: q2 hoc erat
rōni ȝriuȝ. Duodecimuz: q2 nō p̄ceſſerat in ſan/
ctis p̄rib⁹ hui⁹ obedientie exēplum. Decimum
tertium: q2 oīm ad quoꝝ noticiā hoc ꝑueniſſet
eminebat ſcandalum. Abraā eñ accepto p2ece
pto tā difficili nō ſe excuſauit cām p2ecepti nō
interrogauit nō ꝓcraſtinauit mandatum exeq̄:
nulli ꝯſiliuȝ cōſcauit. Si eñ aliqd̄ hoꝝ feciſſet
forſitā meritum amiſiſſet: q2 dn̄s dixiſſet ei. No
lebā ꝙ hoc feciſſes: ſed ad ꝓbandum te hoc dī
xi. Item exemplū babem⁹ in ſaluatore noſtro.
Matb. xxvi. Nō ſicut ego volo ſȝ ſicut tu. ⁊ Lu
ce. xxij. Nō mea volūtas ſȝ tua fiat. Mat. xiiij.
Sicut mandatum dedit mihi p̄r ſic facio: et in
plurib⁹ alijs locis. Obediētia qd̄ vult a deo im
petrat. Greg. Si obedientes fuerim⁹ obediret
deus orationib⁹ nr̄is. Melior eñ eſt obedien/
tia ꝙ victime: q2 ꝑ victimas aliena caro: ꝑ obe/
dientiā ꝓp2ia caro mactat̄. Obedientia ſȝ gre/
go. quaſi quoddā martyrium eſt. Religioſus ei
qui in ſua voluntate nutrit̄ deſtruitur. grego.
Gradus enim obedientie ſunt libenter obedi/
re: ſimpliciter obtēperare: ſine murmuratione
bylariter obedire: humiliter: indeſinēter: viri/
liter adimplere mandatum: ⁊ velociter obedi/
re ⁊c. Nota hic ꝙ obedientia eſt duplex. ſ. com/
mēdabilis ⁊ rep̄henſibilis. Obedientia cōmen
dabilis quedā eſt neceſſaria quedā abundās vl̄
ꝑfecta. Neceſſaria ē cum aliq̄s obedit in his in
quib⁹ tenet̄ obedire. Abundās ṽo ē cuȝ obedit
etiā in his ī q̄b⁹ nō tenet̄ obedire. Perfecta eī
obedientia legem neſcit: terris nō artatur ne/
q̄ȝ cōtenta anguſtijs ꝓfeſſionis largiori volun
tate fertur in latitudinē charitatis. Ad ꝑfecti/
onem eñ obediētie nō ſolum ſpectat facere qd̄
iubet̄: ſed etiā ſicut iubet̄. Gene. xvij. De abraā
legitur ꝙ circūcidit carnē p2eputij illa die qua
dn̄s p̄ceperat ei: ⁊ Matb. i. Exurgēs ioſeph de
ſomno fecit ſicut p̄cepit ei angelus. Obedire eī
deo magis oportet ꝙ hoīb⁹. Actuum. v. Etiā
obedientia que debetur parentib⁹. Ephe. v. Il
le obedientie ſunt ex natura vel dicūt̄ eē. Alia
eſt obediētia que nō debet̄ ex natura: ſȝ habuit
voluntatē principium ſui. vel voluntatē liberā
vel nō liberā. Voluntatē nō liberā ſui principi
um habuit obediētia quā debet ſeru⁹ dn̄o. Col.
iij. Serui ꝑ omia obedite dn̄is veſtris. Volun
tatē ṽo liberā ſui principium habuit obediētia
quā vxor debet marito ſuo vel quā debet ſubdi
tus p̄lato. Ephe. v. Mulieres ſubdite ſint viris
ſuis in oīb⁹. Geñ. iij. Dn̄s dixit mulieri ſub vi
ri poteſtate eris ⁊ ipſe dn̄abit̄ tui. ad Heb2. xiij.
Obedite p2epoſitis veſtris ⁊c. Obedientie re/
p2ehēſibilis tres ſunt ſpecies. Prima cuȝ aliq̄s
obedit creature inferiori hoīe vt pecunie. Eccl̄.
x. Pecunie obediūt oīa. Secūda cum ex remiſ/
ſione ſuperioris ⁊ ceruicoſitate īferioris accidit
ꝙ ille obedit qui dȝ imperare. ꝓuerb. xxx. Per
tria mouetur terra et quartū quod nō pōt ſuſti/
nere: ſcilȝ ſeruū cum regnauerit. Tertia eſt cum
aliquis ſuo ſuperiori in malo obedit. Grego. in
mora: Nunq̄ ꝓpter obedientiā malū fieri debȝ
Ber. in epiſtolis. Facere malū quocunq̄ȝ etiaȝ
iubente ꝯſtat nō eſſet obedientiā ſed potius in
obedientia. Unde greg. Caueāt ſubditi ne pluſ
q̄ expedit ſint ſubiecti vt ſuperioꝝ velint vicia
venerari. Uñ aug. Sic modus obedientie tenē
dus eſt vt bonis in malo nō ꝯſenſeas: nec malis
in bono ꝯtradicas. Sequitur de his que aduer
ſant̄ obedientie. Pro quo eſt notāduȝ ꝙ ꝓp2ia
voluntas eſt vnū quod aduerſatur obediētie et
nocet multipliciter homini. Ber. ſuꝑ cañ. Nō
dabit inobedienti copiā ſui xp̄s tantus obediē
tie amator qui mori poti⁹ ꝙ nō obedire maluit
Prop2ia volūtas ſubtrahit homini dei benefi/
cia. Greg. Dignū ē vt ab eius beneficijs ſit qui/
libet extraneus q̄ eius iuſſionibus nō vult eſſe
ſubiectus. Prop2ia voluntas hoīem excōicat.
Scd̄a theſſalo. iij. Si quis non obedit ṽbo nr̄o
per epiſtolam hūc notate ⁊ ne cōmiſceamini cū
illo. Prop2ia volūtas reddit hoīem maledictū
Deute. xxviij. Si audire nolueris vocē dn̄i dei
tui ⁊c̄. maledictus eris. Prop2ia volūtas hoīeȝ
a ſuo dn̄o deijcit. i. Regū. xvi. Q2 ꝓieciſti ſmo
nem dn̄i ꝓiecit te dn̄s ne ſis rex ſuꝑ iſrael. hoī
aduerſariū ſuſcitat. iij. Reg. xi. Fecit ſalomon
quod nō placuerat corā dn̄o ⁊ ſuſcitauit dn̄s ad
uerſariū ſalomoni. Prop2ia voluntas hoīem cō
fundit. Oſee. x. Cōfundetur iſrael in voluntate
ſua. In hoc enim ꝯfunditur oīs q̄ in religiōe ꝓ
p2iā voluntatem ſequitur hoīem affligit. vnde
Saul inobediētē malignus ſpūs exagitabat. i.
Regū. xvi. Hoīem morte tꝑali in eterna dignū
efficit. Deute. xvij. Qui ſuperbierit nolēs obedi
re ſacerdotis imperio morieт̄. Et eodē. xxi. Si
genuerit hō filiū cōtumacē q̄ nō audiat p̄ris et
m̄ris imperiū ⁊ obedire cōtēpſerit lapidib⁹ ob
ruat eū ppl̄s ⁊c̄.

¶ Seq̄tur textus de cōtemplatione.

COntemplare bona celi
poſcens tibi dona na
Iugiт̄ etn̄a ꝯſiti ſede ſuꝑ
Ut ſic terrena ſpernas ꝓ
luce ſerena
Dicit̄ actiua bona vita bonū faciendo
Contēplatiua melior ſit celſa petendo

Martha bonam partē ſumpſit domi/
no famulando
Magdalēa tñ meliorē fert ſpeculādo
Si ſpeculatiu⁹ ſis in dn̄o bene viuus
Sctā gerēs opa ſic ſumes gaudia ṽa.

BErnard⁹ ſcd̄o li. de ꝯſideratōe diſtin
guit inter ꝯtēplationē ⁊ ꝯſideratio/
nem his verbis. Conſiderationē nō
id ꝑ oīa qd̄ ꝯtēplatōem ītelligi volo
q2 ꝯtēplatio ad rerū certitudinē. ꝯſideratio ad
inq̄ſitionē magis ſe hȝ iuxta quē ſenſum pōt cō
tēplatio diffiniri ſic. Cōtemplatio eſt verus cer
tuſq̄ȝ intuit⁹ animi de quacūq̄ȝ re ſiue app2ehen
ſio rei nō dubia. Conſideratio aūt intelligenda
eſt ad inueſtigandū deinde diuidit ea que ſunt
tibi cōſiderāda his verbis. Quattuor tibi conſi
derāda reor te que ſub te que circa que ſupra te
In quīto lib2o de ꝯſideratione dicit idē Ber.
Conſiderationē peregrinari cum ab his que ſu
p2a ſunt ad īferiora deflectatur. iuxta doctrinā
Pauli ad Ro. i. Inuiſibilia dei a creatura mun/
di per ea que facta ſunt intellecta ꝯſpiciuntur.
Sane hac ſcala ciues non egent: ſed exules: Ci
ues eñ vident verbum ⁊ in verbo facta per ver
buȝ: nec opus habēt ex his q̄ facta ſunt factoris
noticiā mendicare. vnde ideȝ Bernardus. aſſi
gnat quattuor ſpecies comtemplationis. Pr̄ia
et maxima eſt admiratio maieſtatis. Hec requi
rit cor purgatum: vt a vicijs liberuȝ atq̄ȝ exone
ratuȝ peccatis facile ad ſuperna ſe leuet. Secū
da ſpēs eſt intuens iudicia dei quo ſane pauido
aſpectu dum vehementius concutit intuentem
fugiat vicia. fundit virtutes intiat ad ſapiētiā.
humilitatem ſeruat ⁊c̄. Tertia ſpēs ꝯtemplatio
nis ociatur circa memoriā beneficiorum: et ne
dimittat īgratum ſollicitat memoriam ad amo
reȝ benefactoris. Quarta ſpēs ē que retro ſunt
obliuiſcens in ſola req̄eſcit expectatione ꝓmiſ
ſoꝝ que cū ſit meditatio eternitatis ſiquidem q̄
ꝓmittūtur eterna ſunt longanimitatē alit ⁊ ꝑſe
uerantie dat vigorem. Illas quattuor ſpēs ada
ptat. Ber. Quattuor q̄ tangit apo. Ephe. iij. di.
Ut poſſitis cōp2ehēdere cū oībus ſanctis q̄ ſit
lōgitudo: latitudo: ſublimitas: ⁊ ꝓfundū. Lōgi/
tudinem eñ app2ehēdit meditatio p̄miſſorum.
Latitudinē recordatio beneficioꝝ. Sublimita
tem ꝯtēplatio maieſtatꝭ. Profunduȝ inſpectio
iudicioꝝ. Idē in eo li. Deus ē longitudo: latitu
do. ſublimitas: ⁊ ꝓfundū. Res vna eſt longitu/
do ꝓpter eternitatē. latitudo ꝓpter charitatē
ſublimitas ꝓpter maieſtatē. ꝓfundū ꝓpt̄ ſapiē
tiā. Iſta non diſputatio cōp2ehendit ſed ſancti
tas. Richardus de ſancto vic. dicit ꝯtemplatio
nis ſex eſſe ſpecies ſeu genera. Primū gen⁹ eſt
in imaginatiōe ſi ſm̄ ſolā imaginationē. Secū/
dum gen⁹ in imaginatione ſm̄ rōem. Tertium
genus in rōne ſm̄ imaginatōem. Quartū in rōe
et ſm̄ rōem. Quintū ſup2a rōem. ſed nō p̄ter ra/
tionē. Sextū ſuꝑ rationē eſt et videtur eē p̄ter
rōeȝ. Sic duo ſunt in imaginatione duo in rōe
et duo in intelligētia. In imaginatōne eñ cum
obſtupeſcentes attendim⁹ corꝑalia illa q̄ ſenſu
corꝑeo haurim⁹ ꝙ ſint multa. ꝙ magna ꝙ diuer
ſa ⁊c̄. Et ī his oībus creaturꝭ illius ſuꝑne eſſen
tie potentiā ſapientiā magnificentiā mirando
veneramur. Tūc ꝯtemplatio noſtra in imagina
tione ṽſatur et ſm̄ ſolā imaginationē formatur
qñ nō ſolū argumentādo querimus: ſed libere
mens noſtra huc illucq̄ȝ diſcurrit. Scd̄ȝ genus
qd̄ eſt in imaginatione ſm̄ rōem eſt qñ ad ea q̄
in imaginatōe ṽſamus ⁊ q̄ ad ꝓrimū ꝯtēplatōe/
nis gen⁹ ꝑtinere iā dixim⁹ rōem querim⁹ ⁊ inue
nim⁹. imo inuentā ⁊ notā in ꝯſideratione cū ad
miratione adduximus. in primo gn̄e res ipſas:
In iſto genere rerū rōem: ordinē: diſpoſitionē
⁊ vnuſcuiuſq̄ȝ rei cauſam. modū ⁊ vtilitatē rima
mur: ſpeculamur: ⁊ miramur. Tertiū gen⁹ qd̄ eſt
in rōne ſm̄ imaginationē eſt qñ ꝑ rerū viſibiliū
ſimilitudinē ī rerū inuiſibiliū ſpeculationē ſub/
leuamur. Quintū gen⁹ qd̄ eſt in rōne ⁊ ſm̄ ratio
nē eſt qñ ſemoto oīs imaginatōnis officio illis
ſolis anim⁹ intendit q̄ imaginatio nō nouit: ſed
que mens et ratiocinatione colligit vel per ra/
tionē cōp2ehendit: vel qñ inuiſibilia q̄ ex intel/
ligentia cupimus in ꝯſiderationē adducimus ⁊
ex eoꝝ ꝯſideratione in celeſtiū et ſuꝑ mūdanoꝝ
intellectū ꝯtēplationē aſſurgim⁹. Quituȝ gen⁹
qd̄ eſt ſup2a rōem: ſed nō p̄ter rōem eſt qñ ex ea
diuina reuelatione cognoſcim⁹ q̄ nulla humana
ratione plene ꝯp2ehendere que nulla noſtra ra
tiocinatione intelligere ſeu inueſtigari ſuffici/
mus. Talia ſunt illa que ſunt diuinitatis ⁊ illa q̄
ſimplici eſſentia credim⁹ ⁊ ſcripturarū diuina/
rum auctoritate ꝓbamus ſuꝑ rōem: nec tamen
p2eter rationē cenſenda eſt quando ei quod ꝑ
intelligētie aciem cernitur humana ratio ꝯtra
riari nō poteſt q̄n poti⁹ facile acquieſcit. Sextū
genus quod eſt ſup2a rōem ⁊ p2eter rationem ē
quando animus illa ex diuini luminis irradia/
tiōe cognoſcit atq̄ȝ cōſiderat quibus omnis hu
mana ratio reclinat Talia ſunt pene omnia que
de perſonarum trinitate credere iubemur. His
ſex contemplationum alia a terrenis ſuſpendi/
mur ad celeſtia leuamur. Primum genus con/
templationis debet eſſe incipientium in hoc
genere contemplationis homo deum in omni/
bus operibus eius: mirabilem: laudabileȝ: ama

bilem reperit ꝑs. Dñe dñs noſter ꝙ admirabi-le eſt nomē tuū ⁊c. ecce mirabilē. A ſolis ortu vſqꝫ ad occaſum laudabile nomē dñi: ecce lauda-bilem. Juſtus dñs in oibus vijs ſuis et ſanctꝰ in oibus operibꝰ ſuis. ecce amabilē. De hoc gene-re ꝯtēplatōis loqtur ꝓpheta. di. Meditatꝰ ſum in oibus operibꝰ tuis ⁊c. Scōo generi ꝯtempla-tionis pena tota mūdana phia materiā miſtrat latētes rerū viſibiliū cauſas ſue ſagacitatis iue-ſtigatione inueniēs. tertiū genus ꝯtēplationis diuiditur in qnqꝫ gradus. Unus gradus eſt qñ ſimilitudo ſumitur ex eo vñ ipm eſt vel qō ipm eſt. Scōs ⁊ tertius gradus ſimilitudinē trahūt ex eo qō in ipō eſt. Quartꝰ ⁊ qntus ex eo qō per ipm eſt. Primꝰ gradus trahit ex materie ꝓprie-tate: vt ibi crura illiꝰ colūne marmore q̄ funda-te ſunt ſup baſes aureas. Cā. v. Scōs ⁊ tertiꝰ gdus ex rei q̄litate. ſ. ſcōs ex q̄litate extrinſeca: quā dicimꝰ formā. tertiꝰ ex qualitate intrinſeca quā dicimꝰ naturā. Extrinſeca ꝯſtat in colore et figura ⁊ ptinet ad ſolum viſum: quē admodum intrinſeca. qualitatis ptinet ad ceteros ſenſus Ad auditū ptiet illō ad vocē quā audiui tāqꝫ vo-cem cytharedoꝝ ⁊c. Apo. xiiij. ad odoratū illud ſicut cynamomū ⁊ balſamū. Eccle. xxiiij. ad deli-cias guſtus illud. ſpūs meꝰ ſup mel dulcis. Ec-cleſia. eodē. Ad delicias tactꝰ illō ſicut vnguen-tum in capite. Quartus gradus ex eo qō in ipſa re vel ab ipſa re ſm motū naturalē vt ibi quō de-ſcendit ymber ⁊ nix de celo. Eſaie. lv. Quitꝰ gra-dus ex eo ꝙ agitur ſm motū artificialē vt ibi ſu-pedificati ſup fundamentū aploꝝ. Jn q̄rto gra-ꝯtemplationis. Primū eſt ꝙ reddeas ad teipm Diſcute qd ſis. quid fueris. quid eſſe debueris. et quid eſſe poteris. quid fueris per naturam. quid ſis per culpam. quid eſſe debueris p indu-ſtriam. quid adhuc eſſe poſſis p gratiā. ꝑs. Me-ditatꝰ ſum nocte cū corde meo. Nihil recte eſti-mat q̄ ſeipm ignorat. Neſcit quid de ſpū diuio ſentire debeat q̄ ſpm ſuū priꝰ non guſtat. Si nō dum ydoneus es intrare ad teipm quō ab illa ri-manda ydoneus eris que ſunt ſupra teipm. Jn duobus vltimis generibus ꝯtēplatōis puto di-cit. Richardus de ſancto vic. ꝙ opus eſt intima potius compūctione ꝙ ꝓfunda inueſtigatione ſuſpirijs potius ꝙ argumētis crebris gemitibꝰ potius ꝙ copioſis argumētationibꝰ anhelare. Studeat ꝗ cordis mūdicie q̄ cupit deū videre. Math. v. Beati mūdo corde qm ipi deū vide-būt Ricardus eñ p̄dictis aſſignat dr̄iaꝫ inẗ cō-templatiōeꝫ meditatōeꝫ ⁊ cogitatiōeꝫ his ꝟbis Sciendū eſt eandē materiā aliter p cogitatio-nem ītuemur aliter p meditatiōꝫ rimamur alit̄ per ꝯtēplatiōeꝫ itramur. Cogitatio eſt improui-dus animi reſpectus ad euagatiōeꝫ ꝓnus. Me-ditatio eſt ſtudioſa mentis intētio circa aliquid inueſtigandū diligenter inſiſtens. vel aliter ſic Meditatio eſt ꝓuidus animi intuitꝰ in verita-tis inquiſitione vehementer occupatꝰ. Contē-platio eſt libera animi pſpicacitas in ſapie ſpe-culo cū admiratōe ſuſpenſa. Nota ea q̄ pparant hoiem ad diuinoꝝ cōtemplationē. Unū eſt ex-ercitatio in operibus actiue vite q2 nunqꝫ cito pctōr deo recōciliatꝰ. dignus eſt videre eiꝰ faciē Exemplū habemus. ij. Regū. xiiij. de Abſalon filio Dauid qui poſtqꝫ recōciliatꝰ fuit patri ſuo manſit in hirlm duobus annis anteqꝫ vidiſſet faciē regis. Scōm eſt puritas. Exemplū Leuit. xvi. Aaron nō intrabat in ſancta ſanctoꝝ niſi prius locutus: q2 ſoli mūdo corde deū videbūt. Math. v. Tertiū eſt ſolitudo. Oſee. ij. Adducā eam in ſolitudinē ⁊ loquar ad cor eius. et. Geñ. xxxij. Legitur de Jacob ꝙ remāſit ſolus ⁊ ecce vir luctabaẗ cō eo vſqꝫ mane. Jtem Exo. iij. Ap-paruit dñs moyſi in interioribꝰ deſerti. Aliud ē de ſolatio. Deuẗ. viij. Afflixit te penuria ⁊ dedit tibi cibū manna. Exemplū de Jacob qui time-bat multū Eſau qñ vidit viſionem illam ꝓ qua dixit. Uidi dñm facie ad faciem Geñ. xxxij. Et ſtephanus in tribulatione poſitus vidit gloriā dei. Act. vij. ⁊c. aliud eſt ſilentiū. Luc. vij. maria magdalena ſupple tacet phariſeo eam cōtēnen-te. ad cōtemplationē pertinent audire verbum internum qō in taciturnitate magna vult audi-ri. Dauid. audiam quid loquaẗ in me dñs deus. aliud eſt gratiarūactio. ⁊ vox laudis. in ꝑs. Sa-crificiū laudis honorificabit me et illic iter qō oſtendam illic ſalutare dei. aliud eſt hūilitas. Geñ. xviij. apparuit dñs abrahe in valle mābre qō interꝑtatur duplex hūilitas cordis ⁊ corpis. aliud ē quies qō intelligiẗ per hoc ꝙ dr̄ ſedēti Job. xi. Maria autē domi ſedebat illa quies dr̄ ab impedimēto ſeculariū actionū que hoies im-pediunt cōtemplari: ⁊ vbi ſit illa ſeſſio. ꝑs cuꝫ di-ciẗ in oſtio tabernaculi. Jn oſtio tabernaculi ſe-dent qui mortē habent in deſiderio ⁊ vitā in pa-tientia. Geñ. amor preſentis ſeculi deficere de-bet in viris cōtemplatiuis. aliud ē feruor cha-ritatis quod tangitur cuꝫ dr̄ in feruore dei aarō cum igne ⁊ thimiamate intrat in ſancta ſancto-rum. aliud eſt cordis eleuatio q̄ eſt meditando de ſupnis qō tāgitur ibi. Cū qꝫ eleuaſſet oculos xp̄s in mōte tranſfiguratus eſt. Mat. xvij. aliō eſt oratio. Luce. iij. Jeſu orante apertum eſt celū. Nota differentiā inter actiuam vitam et ꝯtem-plationem. Uita actiua que ſignaẗ per marthā prior eſt tempore ꝙ ꝯtemplatiua: oportet enim ꝙ homo primo exerceat ſe in actiua ꝙ aſcen-

dat ad ꝯtēplatiuā. Exēplū habemꝰ. Geñ. xxviij. de Lya et rachel quarum antiquior. ſ. Lya fuit primo data nuptui Jocob. ſcōa. ſ. Rachel. poſt. Uita eñ ꝯtemplatiua que ſignaẗ per magdale-nam meliori intendit. ſ. deo Lu. x. Maria opti-mam partē elegit. Actiua vero intēdit ꝓximo. Nam vita actiua eſt que in opibus iuſticie ⁊ ꝓxi-mi vtilitate verſaẗ. Cōtemplatiua aūt que ē va-cans deo ab omni negocio in ſola dei dilectōne defigiẗ. vñ Jſiō. in li. de ſummo bo. Actiua vita mūdanis rebꝰ bñ vtiẗ. Contēplatiua vero mun-do renūciens ſoli deo viuere delectaẗ. Contem-platiua eñ clariꝰ videt. vñ Geñ. xxix. dr̄ de Lya ꝙ lippis erat ocl̄is ⁊c. Uita ꝯtēplatiua finis vi-detur eſſe actiue. Finis vero melior eſt his que ſunt ad finem. per actiuā tranſitur ad cōtēplati-uam. Jſido. in li. de ſum. bono. Qui in hac vita prius ꝓficit bene ad cōtemplationē conſcendit Grego. Qui ad artem ꝯtēplatōis ſcendere deſi-derat prius neceſſe eſt vt in campo actionis ſe exerceat. De hoc exēplum de Lya q̄ prius intro-ducta fuit ad Jacob ꝙ Rachel. Gene. xxix.

¶ Sequitur textus de verecundia.

Eſto verecūdus ſi vis fo-
re crimine mundus
Erubeas fari res turpeſ
ac operari
Cuſtos virtutum pudor
eſt contra mala ſcutum
Uirtutū florē pdis perdendo rubore
Nō tñ erubeas tm̄ ꝙ cōmoda linquas
Que dñt fieri ſeu crimīa cūcta fateri
Nam rubor hic ſtultus eſt crimen non
bona virtus
Sepe rubor generat ſcabiem quaſi ne
ſcius extat.

Verecundia ⁊ erubeſcētia differūt: q2 verecūdia eſt tior in turpifacto. eru-beſcentia ī expectatiōe cōmunij. Ta-men in littera anctoris nō videreẗ hr̄e diſtinctionē. De erubeſcētia ſeu verecūdia dicit Job. damaſ. ꝙ eſt optima paſſio. Seneca in epl̄is. Verecūdia in adoleſcente bonū ſignū eſt. ⁊ Tullius de officijs. Sine verecūdia nihil rectū eē poteſt nihilqꝫ honeſtū ⁊c. Ber. ſup cā-ti. Neſcio ſi quid ꝙ gratius verecundia in mo-ribus hoim deprehendi queat. Verecundia eſt oīm ornatius etatuꝫ: ſed in tenera etate ampliꝰ pulchriuſqꝫ eniteſcit ꝙ pulchra hec. ſ. verecun-dia: ⁊ ꝙ ſplēdida. gemma morꝫ in vultu adoleſcē-tis ꝙ vera: et minime dubia bone ſpei nuncia bone indolis iudex quid ita turpiloquij ⁊ omīs deinceps turpitudinis fugitiuū ſoror eſt ꝯtinen-tie nullum eſt eque manifeſtuꝫ ſignuꝫ colūbine ſimplicitatis: ⁊ iō teſtis eſt inocētie. lāpas igno-rantie: teſtis pudice mentis: verecundia ſpeci-alis gloria ē cōſcientie: fame cuſtos: vite decus virtutis ſedes: virtutum primitie: nature laus: inſigniuꝫ totiꝰ honeſti. Verecūdia enim eſt du-plex: bona ⁊ mala. iuxta illud Eccl̄. iiij. Eſt cōfu-ſio adducēs peccatuꝫ ⁊ ꝯfuſio adducēs gloriam Erubeſcentia bona eſt quoddā frenum quo ali-quid regitur in via paradiſi. Unde ſapiens eru-beſcētia ē ſalua res. Verecundia enim multum laudaẗ in mulieribꝰ. Eccle. vij. Gratia verecun-die mulieris ſenſate ſuper aurū. Multū ei pla-cet deo verecundia in penitētibꝰ. vnde Berñ. qꝫtum diſplicet deo impudicitia pctōꝝ: tm̄ pla-cet ei erubeſcentia penitentis. Breuiter ei ve-recūdia multuꝫ laudatur in his qui male agūt. Erubeſcētia autem mala eſt qñ homo erubeſcit cōfiteri reſtituere ⁊ facere alios actus ſalubres ⁊ ꝓpter talem erubeſcentiaꝫ omittit ea facere.

¶ Sequitur textus de veritate.

Sis verax opere ſis cor-
deqꝫ verus ⁊ ore
Uerax laudatur ſed mē-
dax vituperatur
Uerus doctrina ſis iu-
ſticia quoqꝫ vita
Hec ſp teneas nec pp ſcādala linquas
Nunqꝫ mētiri debes nec falſa tueri
Ut mala vitentur aliqñ vera tacentur
Sꝫ cū iurabis ꝙ qcqd ſcis reſerabis
Uerū nō celes nunqꝫ nec falſa reueles

Duplex eſt veritas increata ⁊ crea-ta. Ueritas increata eſt ꝟbum diui-num in quo ab eterno ſpeculaẗ: ⁊ il-la veritas eſt adequatio ſapie diui-ne ad ītellectū diuinū ⁊ ſic dr̄ ꝙ filiꝰ q̄ eſt ſapiē-tia patris ē equalis patri. Ueritas creata eſt tri-plex. quedam eſt veritas rei: ⁊ illa eſt rei ētitas Alia ē veritas ſigni ⁊ talis eſt adequatio ſigni ad ſignatū. Alia ē ꝟitas vtentis ſigno: ⁊ hec ve-ritas videtur eſſe pars iuſticie. Et deſcribiẗ ſic a Tullio ī prima rethorica. Ueritas eſt qua im-mutata ea que ſunt aut ante fuerunt aut futura ſunt dicunẗ. A veritate enim nullo modo rece-denduꝫ ē quicunqꝫ inde debeat ſcādaliſari. glo. ſuper illud Mat. xviij. Qui ſcādaliſauerit vnū de puſillis ⁊c. dicit inqꝫtum pōt ſine peccato de-bes vitare ſcandalū proximi tui. Unde Catho.

ꝓductus teſtis ſaluo tamē añ pudore.Quan
tuncunq̄ potes celato crimē amici.qđ ſi deve
ritate ē ꝑ ſcandalo ꝟitas relinq̄ nō dꝫ ⁊ intelli
gas hoc de triplici veritate vite iudicij et do⸗
ctrine.Ad amorē veritatis monemur. Eccleſi.
xxvij. Ante oīa opa verbum verax ꝓcedat te.
Ad ꝓhibendum enim teſtimoniuꝫ ꝟitati venit
filius dei ī munduꝫ.Joh.xviij.Ego ad hoc veni
in munduꝫ vt teſtimonium ꝓhibeā ꝟitati.Sed
ꝓh dolor hodie ꝟitas odiū parit.ad Gala.iiij.
Ego inimicus vobis fact⁹ ſum verū dicēs vobis.
Hodie diminute ſunt ꝟitates a fi
liis hoim.Veritas hodie a pl̄ibus vili ꝓcio vē⸗
dit.ꝓuer.xxviij.Qui cognoſcit in iudicio faciē
nō bene facit vt deſerat veritatē.Plures enim
ſunt q̄ falſitatē ꝓponunt veritati.iuxta illđ Eſa.
lix.Corruit in platea veritas.vix em̄ inenitur q̄
velit veritatē dicere.ad Ro.i.Veritatem in in
iuſticia detinēt.Veritatē ꝓponūt veritati ama
tores tēpalium que tēpalia vana ſunt.ps.Vt q̄d
diligitis vanitatem ⁊ queritis mēdaciū . Quo⸗
cunq̄ enim modo quis mētitur occidit aīaꝫ ſu⸗
am in.c.Nec artificioſa.xxij.q.ij.⁊ Sapie.i.Os
quod mentitur occidit aiam.⁊ Auguſti.in li.de
doc.xpi.Omnis qui mentitur iuique agit. nēo
enim mentiens in eo quod mentitur ſeruat fi⸗
dem.oīs autem fidei violator iniquus eſt:er⸗
go mīa ⁊veritas nō te deſerant.deſcribe eas in
tabulis cordis tui ⁊ inuenies grām ⁊ diſciplinā
coram deo ⁊ hoibus.Prouerbio.iij.c.

¶ Sequitur textus de modeſtia.

Cum ſis infeſtus in cūctis
eſto modeſtus
Optima res modus ē nā
ſemper ad omnia prodeſt
Noli laxare linguam quo
niam reuocare
Non poteris verbum quod dicis for⸗
ſan acerbum
Coram quo dicas quid quomodo quā
do requiras
Dicas dicēda nocte ſileas reticenda
Sero reſpōde plebre taceas verecūde
Vt ſic placeꝫ quādo te maior habetur
Cū de maiore loq̄ris ſis caut⁹ in ore
Vtere ſermone moderato cū rōne
Qui ſpuit in celū ſputū fedat ſibi velū

Modeſtia a Tullio i pria rethorica de
ſcribiꝫ ſic.Modeſtia ē ꝑ quā pudor
honeſtatꝫ purā ⁊ ſtabilē cōꝑat aucto
ritatē.In hac deſcriptōe īuniꝫ cā et

effect⁹ modeſtie.Pudor em̄ q̄ eſt timor turpitu
dinis vel fuga rei incidētis declinādo indecēti
am in exterioꝛib⁹ efficit ordinatōem exterioꝛeꝫ
q̄ modeſtia ē ⁊ ſic ꝯparaꝫ auctoritas ſeu gratui⸗
tas pura nō habēs admixtionē ſui ꝯtrarij.ſ.vili
tatis.Diciꝫ ſtabilis:q2 nō ē momētanea:ſꝫ ꝑma
nens.Et eſt notandū ꝙ ordinatio interior q̄ eſt
cum ratio preeſt et appetit⁹ optēꝑat eſt cauſa
exterioris inordinationis . Inordinatio ꝟo in⸗
terior que eſt cū appetitus nō ſubeſt rationi cā
eſt exterioris inordinatōis. Inordinatio ꝟo ex
terior ſignū eſt interioris . Eccle.xix.Amictus
corporis riſus dētiuꝫ ⁊ greſſus hois enūciat de
eo.Greg.in paſtorali.Intus eſt cuſtodia q̄ com
poſita ſeruat exterius mēbra que ergo ſtatū mē
tis perdidit foris in incōſtantiā motionis fluit
atq̄ exteriore mobilitate indicat ꝙ nulla inte
rius radice ſubſiſtat.Item notandū eſt ꝙ mod⁹
a quo modeſtia dr̄ ē tenere decorē: ⁊ ē decor ille
reſpectu aſpect⁹ hoim. Vñ decorū eſt in hoie qđ
eſt ꝯſentaneū nature excellēti.aliq̄d em̄ eſt ide
cens in hoie qđ nō eſſet indecēs in bruto. Iteꝫ
aliquid dr̄ indecēs qđ nō ē de ꝯgruētia tpis. ſꝫ
illud.Eccle.xx.Ex ore fatui reprobaꝫ ꝑabola.q2
nō dicit eā in tpe ſuo rōne loci etiā aliq̄d dr̄ ide
cens:vt ſi in ſacro loco aliquid fit indecēter qđ
alibi fieret decēter . Modeſtia idecētiā cauet
in verbo in riſu i motu corporis in mēbroꝝ ſitu
in habitu in cultu in actu.De idecētia in ꝟbo ri
ſu ⁊ motu tāgit.Señ.in li.de.iiij.ꝟtuti.di.aver
bis turpib⁹ abſtineto:q2 licētia eoꝝ iprudētiam
nutrit ſermones vtiles facetos ⁊ affabiles ama
⁊ rectos īterdū miſcebis ſerijs iocos.ſ. tēpatos
⁊ ſine detrimēto dignatōis ⁊ verecūde . Riſus
reprehēſibilis eſt ſi īmoderat⁹ ſi pueriliter ef⸗
fuſus ſi muliebriꝫ fact⁹. Si ei tp̄s iocos exigit
ħ cū dignitate ſapie. Hiere. Et erit grata vrba⸗
nitas.Joci tui fiāt ſine vilitate:riſus ſine cachi
nno:vox ſine clamore: inceſſus ſine tumultu. nō
ſis alioꝝ curioſus ſcrutator.neq̄ acerb⁹ reꝑhen
ſor:ſed ſine reprobatōe corrector:ita vt admoni
tionē preuenias hilaritate ⁊ errori facile veniā
dato nec extollas queq̄ nec deijcias.requirēti
facile reſpōde contendēti facile cede.nec in iur
gia execrationeſq̄ vadas. rari ſermōis ſis:ſꝫ lo
quentiū ſis patiēs circa motū corporis cauēda
eſt nimia tarditas ⁊ nimia celeritas.De indecē
tia in motu corporis vel citu mēbroꝝ tangitur
Eſa.ij.Pro eo inq̄t ꝙ eleuate ſunt filie ſyon et
ābulauerūt extento collo ⁊ nutibus ocloꝝ ibāt ⁊
plaudebāt ⁊ ābulabāt pedib⁹ ſuis cōpoſito gra
du incedebāt decaluauit dñs verticē filiaꝝ ſyō
⁊ ꝓuer.vi.Sex ſunt q̄ audit dñs ⁊ ſeptimū dete
ſtaꝫ aia eius oculos ſublimes.Job.xv.Cōcurrit

aduerſus dñm erecto collo.De habitu loquitur
Señ.di.Non ſplendeat toga nec ſordeat . ꝑma
Thy.ij . Volo mulieres orare in habitu ornato
cum verecūdia ⁊ ſobrietate ornātes ſe . Debent
enim iuuenes ſubijcere auctoritati ſenum:⁊ ſe⸗
nes veteri ꝯſilio eoꝝ regi ⁊ exemplo bono infor
mari.per.mag. ſen.xxiiij.diſt.iiij.

¶ Sequitur textus de fidelitate.

Si vis in celis fore gau⸗
dēs eſto fidelis
Cunctis preferꝫ vir
cunctis legalis habetur
Legalis domino ſis ipꝫ
ſemper amando
Ac ſibi parcēdo necnō ipm reuerendo
Et diſpēſando dñi bona multiplicādo
Legali ꝓbior non eſt nec nomie maior
Tanq̄ perfect⁹ legalis ſtat bene rect⁹
Nō vult fraudare quēq̄ nec dānificare

Sequitur de fide ꝓut fides idē eſt ꝙ fide
litas.Et eſt fides virt⁹ qua ꝓmiſſa com
plenꝫ . Et eſt notandū ꝙ ſicut veritas
ſeruat hoiem ne aliquē fallat in ꝟbis:
ſic fides ſeruat hoiem ne aliquē fallat in factis
vñ Greciſm⁹. Nā dolus eſt lingua q̄ fides facti
ſolet eſſe.Fides tñ aliq̄ñ ſumiꝫ large ⁊ tūc ad eā
ptinet ſeruare hoiem ne fallat aliū ꝟbo aut fa⸗
cto ⁊ ſic ſumit Aug.fidē in li.de doc.xpi.di. Ne
mo mentiēs in eo ꝙ mētiꝫ ſeruat fidē. Homo fi
delis ꝯfidentē de ſe nō fallit.Fides ꝓut eſt vir
tus theologica diffinita fuit ſuꝑius: ſꝫ fides ꝓ⸗
ut de eo hic loq̄tur eſt virtus cui bona noſtra in
ꝓſenti credim⁹:ad hāc virtutē monemur.Apo.
ij.Eſto fidelis vſq̄ ad mortem ⁊ tibi dobo coro
nam vite. Hec virtus cōmendabilis eſt multuꝫ
ꝓuer.xxviij.Vir fidelis multū laudabiꝫ.Exem
plū de Abraam Eccl.xliiij.abraam iu tentatiōe
inuentus eſt fidelis Moyſes. Nume.xij.Moy
ſes inq̄d dñs in omni domo mea fideliſſimus ē
fidelitas virtus eſt valde cara ⁊ valde rara .pro
uer.xxij.Viruꝫ fidelē quis inueniet.⁊.i. Corin.
iiij . Jam queriꝫ inter diſpenſatores vt fidelis
quis inueniatur.queritur inq̄ et vix inuenitur
modernis temporibus . Huic virtuti dat dñs
augmentuꝫ grē.Lu.xix.Euge ſerue bone:q2 in
modico fuiſti fidelis:eris ꝑtātem habēs ſuꝑ de
cem ciuitates.Itē huic virtuti dat dñs gloriam
ſuam.Math.xxv.Q2 ſuꝑ pauca fuiſti fidelis ſu
pra multa te cōſtituā intra in gaudium dñi tui.
Eccle.vi.Amico fideli nulli eſt comparatio me
dicamentū vite eſt commendabilis fidelitas ē
ſeruo .Eccleſia.xxxij. Si eſt ſeru⁹ fidelis ſit ti⸗

bi quaſi anima tua quaſi fratem ꝯtracta eum.et
ꝓuer.xiij. Legat⁹ fidelis ſanitas ē ei q̄ miſit euꝫ
Nota ꝙ aliquis debet fidem alteri in q̄ttuor:ꝑ
mo in hoc vt eum verbo nō fallat Augu.in lib.
de doc.xpi.Omnis q̄ mētitur inique facit.Se⸗
cundo vt archanum eius nō denudet ꝓuer.xi.
Qui ābulat fraudulēter reuelat archana. q̄ aūt
fidelis eſt celat amici commiſſum. Eccle.xxvij.
Qui denudat archana amici ꝑdit fideꝫ. Tertio
vt in aduerſis eum non deſerat.Eccl.xxij.Fidē
poſſibile cum amico iu paupertatē illius: vt ⁊ i
bonis illius leteris.in tpe tribulatōis illi⁹ ꝑma
ne illi fidelis.Quarto vt in adminiſtratōe bono
rum ſibi ꝯmiſſoꝝ fideliter ſe habeat.Fidelitas
q̄tum ad bona cōmiſſa in q̄nq̄ attenditur. Pri
mum eſt vt ipa bona ſibi commiſſa non diſſipet.
Secūdum vt ea ſtudioſe multiplicet.Tertiū vt
eum qui tradidit ꝑte lucri que ad cuꝫ ptinet nō
defrandat.Quartū vt bona ſibi cōmiſſa ꝓditio
ſe ſua nō faciat.Quintū vt inimico eius qui ſibi
ea cōmiſit illa nō tradat.De primo legitur Lu.
xvi. Hic diffamatus eſt apud dñm ſuū eo ꝙ diſ⸗
ſipaſſet bona illius . Tripliciter aūt fit diſſipa⸗
tio hec.Vno modo q̄ñ aliq̄s vitā ſuam quā de⸗
buit expendere ad honorem dei . ⁊ vtilitatē aīe
ſue expendit in dei ꝯtumeliā ⁊ dānationeꝫ aīe
cōſumendo eaꝫ in ſeruitio diaboli. ꝓuer.v. Nō
des alienis honoreꝫ tuū.⁊ annos tuos crudeli.
Item intelligēdum eſt de his q̄ res ſuas in ſer⸗
uitio diaboli expēdunt.Scđo quando aliq̄s de
ſiſtit a bono oꝑe incepto ante ꝯſummationē ei⁹
ꝓuer.xviij. Qui mollis eſt diſſolutus frater eſt
ſua opera diſſipantis. Tertio q̄ñ aliquis qđ edi
ficat verbo deſtruit exemplo. Eccl.xxxiij. Vnus
edificans ⁊ alius deſtruens quid ꝓdeſt illis ni⸗
ſi labor.¶ Quantū ad ſcđm qđ eſt circa multipli
cationem. Eſt notandū ꝙ triplex poteſt eſſe in⸗
fidelitas.Vna cum pecunia domini abſcondiꝫ
vnde Math.xxv.Reprehendetur ſeruus mal⁹
⁊ piger qui pecuniā domini ſui abſcōderit.Se⸗
cunda infidelitas eſt cū domini pecunia in mer
cib⁹ que minoris lucri ſunt ponitur. Hec infide
litas eſt illis q̄ legem dei per quam aīas lucrari
poſſent ꝯtēnunt ⁊ ꝓhificā vl leges per quas tē
poralia lucranꝫ addiſcunt.ſeru⁹ ſeu nūcius eſſet
bene ꝓditor qui poteſt habere ſcharlatam ꝓcio
burelli groſſi ſi dimitterat ſcharlatā expēdet ⁊
pecuniā dñi ſui i pāno burello.Tertia īfidelitas
pōt eē in eis q̄ merces dñi vēdūt vbi min⁹ vēdi
biles ſunt:ſic accidit his q̄ pariſi⁹ docēt vbi do⸗
ctrina eoꝝ vix audiꝫ.⁊ alibi noluit dicere vbi do
ctrina eoꝝ cara habēꝫ. Circa tertiū eſt no.ꝙ lu
crū bonoꝝ operū in tres ꝑtes diuidiꝫ.ꝑma ps ē
gloria que ad deū ꝑtinet.iuxta illđ apli.ad Ro.

xvi. Soli deo honoꝛ ⁊ gloꝛia. ſcda pars eſt exē-plum bonū qđ pertinet ad ꝓximū. vñ Mat. v. Sic luceāt opera veſtra coꝛā hoibus vt videāt opera veſtra bona. Tertia pars ē vtilitas mer-cedis q̄ ꝑtinet ad eum qui operaꝛ bona dñi: er-go defraudat parte ſua lucri qui gloꝛiam querit de bonis opibus: que agit Ber. Circa quantuʒ notandū eſt ꝙ illi qui bona ſibi cōmiſſa ꝓditio ſe ſua faciūt cum infideliter ſe habuerint i pau cis ipſi nō ꝯſtituentur ſuꝑ multa. vñ Luce. xvi. Si in alieno fidelis nō fuiſtis quod veſtrū ē q̄s dabit vobis. gloſa alienū vocat bonum trāſito-rium: veſtrū vocat eternū ⁊ ibidē qui fidelis eſt in minimo fidelis eſt in maioꝛi: ⁊ qui i modico iniquus eſt in maioꝛi iniquus eſt. Circa quintū eſt notandū ꝙ velut caſtrum noſtre bone fidei cōmiſſum ē coꝛpus noſtrū ⁊ aīa noſtra. Vulga-riter dicitꝛ ꝙ bonū caſtrū cuſtodit qui coꝛpꝰ ſuū cuſtodit: ſʒ melius caſtrū cuſtodit qui aīam ſuā cuſtodit. Hoc caſtrum coꝛꝑis diabolus querit ſibi reddi cum peccatū carnis ſuggerit. Caſtrū vero anime ſibi reddi querit qñ peccata ſpūalia ſuggerit qñ eñ nos ſuggeſtioni eius ꝯſentimꝰ caſtrum nobis a deo cōmiſſum hoſti eiꝰ tanq̄ ꝓditoꝛes tradimus ⁊ valde ifideles ſumus: ſi nō premittamꝰ nūcium ad dñm noſtrum ꝓ ſuccur-ſu cum ipſe poſſit nobis ſubuenire ⁊ etiā velit. Non eñ vult exheredi tari. i. ad Coꝝ. x. Fidelis deus qui nō patitur vos tentari ſuꝑ illud quod poteſtis. Nuncius vero qui ad dñm mittēdꝰ eſt: eſt oꝛatio. Unde ſuꝑ illud. ps. Intret in conſpe ctu tuo oꝛo mea. d. glo. Magna virtus oꝛatōis oſtēditur que quaſi quedā perſona ad deū itrat ⁊ illic mādatum peragit quo caro peruenire ne quit ergo inexcuſabilis ē qui pꝛius caſtrū ſuum reddit q̄ pꝛo ſuccurſu miſerit vel qui non expe ctat ſuccurſum pꝛo quo miſit.

¶ Sequitur textus de ingratitudine.

Non ſis ingratus ſi vis
domino foꝛe gratus
Redde vices dāti plus
que dat cuncta creanti
Sumens donatum de-
bes te reddere gratum
Grates reddēdo ꝓbis: fcis recolēdo
Dicitꝛ ingratꝰ benefactoꝛi male gratꝰ
Obliuiſcēdo nō reddendo ve nocēdo
Debita ſolue cito: ne dammum detur
amato
Si cito nō ſoluis te cito crimīe voluis
Soluere ſi tardas fieri tibi grata re-
tardas.

Ingratitudo ſm Ber. Eſt ventus vrēs ſiccans ſibi fontem pietatis roꝛem mi-ſericoꝛdie fluēta gratie gratitudo irre cognitio ē bñficioꝝ ⁊c. ⁊ ecōtra. Grati-tudo eſt recognitio beneficioꝝ acceptoꝝ. oīs eñ tenemur ad gratiarūactiones ꝑncipaliter et ꝑcipue deo deinde ceteris bñfactoꝛibus. Et ad hoc octo ſunt que mouēt nos. Pꝛimū ammo nitio ſacre ſcripture. Bernar. Diſce in referen do gratias non eſſe tardus: diſce ad ſingula do na gratia agere: diligenter ꝯſidera que tibi ap-ponūtur vt nulla dona dei dbita gratiarūactio ne fruſtrētur. Tho. iiij. Omni tempoꝛe benedic dñm ad colo. iij. Omne quodcūq̄ facitis in ver bo aut in opere oīa i noīe dñi noſtri ieſu xpi fa-cite gratias agētes deo ⁊c. Scdm eſt āmonitio creaturarū que inceſſāter nos inuitant ad gra tiarūactiones beneficiū eñ alicui datum inui-tat eū vt danti gratias agat: ergo cum oīa que videmus hoī data fuerint ſm illud Gen. i. Fa ciamus hoiem ad ymaginē ⁊ ſimilitudinē no-ſtram ⁊ pꝛeſit piſcibus maris ⁊ volatilibus celi et beſtijs terre vniuerſeq̄ creature oīa q̄ vide-mus ad gratiarūactiōes nos inuitant. Tertiuʒ eſt ipm tēpus in quo ſumus: ſcʒ tempus gratie cui nulla operatio magis congruere videtur q̄ gratiarūactio: ideo valde bonū videtꝛ gratiarū actioni inſtare. puer. xv. Augu. Ad ſanctū au-reliū. Quid melius aīo geramꝰ et oꝛe pꝛomamꝰ et calamo expꝛimamꝰ q̄ deo gratia. Quartum ē qꝛ gratiarūactio operatio ē que exercetur in pa radiſo in ps. Miſericoꝛdias dñi in eternū can-tabo: hoc cāticum ſʒ glo. Erit gratiarumactio. Unde bonū eſt aſſueſcere huic oꝑationi quā in futuro exercebimus. Quintū eſt vtilitas multi plex que ex hoc opere ſeq̄tur: ipa eñ hoiem in tribulatōe cuſtodit deū ſibi adeſſe faciēs: qđ fi-guratū eſt. Dañ. iij. In pueris q̄ in foꝛnace poſi ti gr̄as agētes deo ab igne leſi nō fuerūt: ⁊ q̄rtꝰ apparuit eis ſilis filio dei. Gr̄a q̄ diuinam largi tatē ꝓuocat ad dādū. puer. xi. Aīa que benedi-cetur impinguatur ⁊. Eccl. xliij. Benedicētes dñm exaltate illū q̄tuʒ poteſtis exaltātes autē replebimini ꝟtute. Tertiū eſt qꝛ hec oꝑatio ſcʒ gratiarūactio multū placet deo. adeps enim dꝛ ſpūalis. Leui. iij. Oīs adeps dñi erit iure perpe tuo. Quartum ē qꝛ ingratitudo q̄ gratiarūactio ni ꝯtraria eſt ruſticitas eſt magna. Ruſticitas eſt ſi quis non regratietur illi q̄ potum vini ſibi dedit: ergo maioꝛ ruſticitas eſt non agere gr̄as illi q̄ neceſſanter nobis tribuit bona. ſcʒ deo vñ Grego. Dignū eſt ſemꝑ gratias agere: quia deꝰ nunq̄ ceſſat benefacere. Ultimū eſt multiplex malū ꝙ ꝓuenit ex ingratitudine. Pꝛimū malū

vel vnum eſt: quia bona iaʒ a deo accepta aufer ri facit. Aug: ſuper illud. Ro. i. Qui cū deuʒ co gnouiſſent dicit ꝙ deus dederat gratis tulit i gratis. Scdm malum eſt quia ingratitudo ipe dit ne deinceps aliq̄d detur. Greg. Non eſt di gnus dandis q̄ nō agit grates de datis. Tertiū malum ē qꝛ ingratitudo nō ſolum ꝑuat hoiem bonis: imo etiā penā addit. vñ Ezechi. Punitꝰ eſt de ingratitudine. cum ei dediſſet et dñs tri umphum ⁊ ꝑcuſiſſet. clxxxv. milia i caſtris ſena cherib: nō tñ digne gratias egit ⁊ cāticum non cātauit ſicut in huiuſmōi p̄res cōſueuerāt face re. Et iō egrotauit ad moꝛteʒ. Eſa. xxxviij. Deo eñ debemꝰ gratiarūactōes referre. vñ Bern. Agamus fratres gr̄as factoꝛi noſtro bñfactoꝛi noſtro redēptoꝛi noſtro: remuneratoꝛi noſtro. Scdo qꝛ deus patiēter pctōꝛes expectat ad pe nitentiā. Itē ꝓpter iuſtificatōem qñ diu expe ctatos ꝯuertit infundēdo ſuā gratiā. Item q̄a cōuerſos in bono ſtatu ꝯſeruat. ſic bñ dʒ hō mi rari diuinā miām q̄ tot ⁊ tanta bona ſibi fecit. Iteʒ dʒ homo cogitare ad q̄ta bona deꝰ elegit hoiem videlʒ ad regnuʒ eternuʒ vbi plenitudo oīm bonoꝝ. Item q̄ūo deꝰ ꝯſeruat hoieʒ a dia-bolo cui hō debilis eſt reſiſtere de ſe. vnđ Job. de diabolo nō eſt ptās ſuꝑ terrā que ei cōpare-tur. Job. xi. ⁊ gene. iij. Serpēs erat callidioꝛ cū ctis animātibꝰ terre. Itē dʒ deo regratiari de euaſione periculoꝝ que ſunt infinita i hoc mū do ⁊c. Ingratitudinem que eſt gratie ꝯria enu-merat. Apoc. ij. thimo. iij. Inter magna mala q̄ erunt nouiſſimis tꝑibus dicēs. Hec ſcio ꝙ i no uiſſimis diebus inſtabunt tꝑa ꝑiculoſa ⁊ erunt homines ſeipſos amantes: cupidi: electi: ſuꝑbi: blaſphemi: parētibꝰ nō obediētes: ingrati. Si eñ volueris gratꝰ eē ꝑmo caue ne obliuiſcaris bñficij. vñ Sene. Ingratus eſt qui bñficij acce pti ē imemoꝛ. ⁊ Catho. Bñficij accepti memoꝛ eſto: ꝓpter ei igratitudinē hō traditꝛ toꝛtoꝛibꝰ puniēdus. Mat. xviij. De illo ſeruo cui dñs di-miſerat vniuerſum debitū: ⁊ qꝛ noluit conſer-uis ſuis miſereri ſicut dñs eiꝰ ſui miſertꝰ fuerat ꝓpter igratitudinē ſuā fuit traditꝰ toꝛtoꝛibꝰ pu niendꝰ quouſq̄ redderet vniuerſum debitum.

¶ Sequitur textꝰ de diſcretione.

Virtutum nutrix diſcre-
tio dicitur eſſe
Inſuper eſt tutrix qua-
re non debet abeſſe
Eſto diſcretus rerum li-
bamine fretus
Nō bñ diſcernes niſi te rōe gubernes
Oīa diſcerne q̄ ſunt bōa vl' mala cerne
Elige q̄ bōa ſunt: ſʒ reſpue q̄ bōa ñ ſūt
Sis circūſpectꝰ vt nūq̄ ſis male rectꝰ
Et ſint directa ꝑ te q̄ ſunt male recta.

In iſto ca. auct. noſter tractat de diſcre-tione. ꝓ quo eſt notandum ꝙ diſcretio dicitꝛ a diſcerno nis. quia diſcretus de-bet diſcernere inter bonuʒ ⁊ malū. veꝝ ⁊ falſum ⁊ eligere bonū ⁊ veꝝ. cetera abijciēdo que ſunt nociua. Diſcretus eñ dʒ ꝑmo ꝯſidera-re a quo ſit: ex quo ſit: q̄d ſit: quid fuerit: q̄d erit ⁊ ad quid diſcernat ſingl'a ⁊ remouetur circa ea contempletꝛ celeſtia reflectat ſe ad inferioꝛa et circunſpiciat q̄ fecit q̄ facit ⁊ q̄ facturꝰ ſit vt con ſona ſint rationi ⁊ regulata matura deliberatio ne voluntatis bñ inſtitute ⁊ diuine voluntati q̄ tum poſſibile eſt ꝯfoꝛmia que bona ſunt bñ con tinuādo. que vero mala atq̄ dānabilia ſi perpe trata fuerint emendādo. ſi vero ꝑpetrata mini me fuerint euitando. C. i. ergo cōſideret diſcre-tus a quo ſit ⁊ inueniet ꝙ a deo. Gen. i. Creauit deus hoiem ad imaginē ⁊ ſimilitudinē ſuā. Su per quo eſt notandū ꝙ duplex ē hō: ſʒ Iſid. de ſum. bo. ſ. interioꝛ ⁊ exterioꝛ. Interioꝛ hō dicitꝛ aīa exterioꝛ hō ⁊ iterioꝛ ſil' dꝛ aīal rōnale. ſ. coꝛ-pus ⁊ aīa vtrūq̄ tangitꝛ. gen. ij. c. vbi dꝛ. Foꝛma uit deꝰ hoiem de limo terre ⁊ inſufflauit ſeu in ſpirauit in faciē eius ſpiraculuʒ vite. Ex his ap paret ex quo ſit hō. qꝛ de terra quo ad coꝛpꝰ. de ſubſtātia ſpūali quo ad aīam. Iteʒ ex hoc appa-ret q̄d ſit qꝛ coꝛpus ⁊ aīa ptʒ ꝑ diffinitionē eiꝰ. Hō eſt aīal rōnale. Hō eñ q̄tuʒ ad aīam eſt no bilis ſubſtātia cum ipa aīa dicatꝛ in. iij. di. pꝛimi ſen. imago trinitatis. Quantuʒ ad coꝛpꝰ eſt ſub ſtātia fragilis multis dedita miſerijs: vt pʒ per experientiā ⁊c. Quid fuerit pꝛimo ſm genera-tionē ſꝑma vile ⁊ fetidū invili hoſpitio locatuʒ ibidē fetulenter nutrituʒ ⁊c. quid erit cibꝰ ver-mium ⁊c. ad q̄d ad poſſidenduʒ ꝑadiſuʒ. Mat. xxv. Uenite bñdicti patris mei ꝑcipite regnuʒ ⁊c. Idcirco diſcretꝰ hō dʒ facere oꝑa ſalubꝛia ꝑ q̄ mereatur habere pꝛemiū eternuʒ. Jac. i. Cuʒ ꝓbatus fuerit accipiet coꝛonam ⁊c.

¶ Sequitur textus de ꝓuidentia.

Prouideas cura vigilanti ſe
pe futura
Ne noceāt cura ꝙ pꝛecaue-
as nocitura
Ac bona pꝛocura non ſpe-
ctans tempoꝛa dura
Ne tibi quid deſit pꝛouiſio ꝓuida ꝑſit
Qui deuēturis nō ꝓuidet exit iermis
Non cōfundetur qui ꝑmunitus habetꝛ

Neſcit prodeſſe qui neſcit ꝓuidus eē
Prouidus eſt plenus improuidus ex-
tat egenus.

In iſto capitulo auctor noſter determi-
nat de prouidentia. Pro quo eſt notan
dum ꝙ prouidentia dicitur a procul et
video vides quaſi procul videns. Et li-
cet omnia ſubijciantur diuine prouidentie: ta-
men circa contingentia operabilia que per ho
minem poſſunt conſiderari propter finem po-
teſt verſari prouidentia. Preterea enim in ne-
ceſſitatem quandam tranſeunt: quia impoſſibi
bile eſt non eſſe qđ factum eſt. ꝑ Ariſto. i. pyar-
menias. p̄ſentia eñ inꝙ̃tum hmōi neceſſitatē
quandā habent neceſſe eſt eñ ſortē ſedere duʒ
ſedet per ariſt. loco p̄allegato. Om̄e qđ eſt dum
eſt neceſſe eſt eē ⁊c. hoc tñ large capiēdo: ergo
apparet ꝙ futura ſunt ꝯtingentia ſm ꝙ ſunt ꝑ
hoiem in finem humane vite ordiabilia: ⁊ circa
iſta ꝓprie verſatur ꝓuidētia. Et dr pars prudē
tie pricipalior ſm beatum tho. ſcđa ſcđe i recta
ordinatione ad finem que includitur in rōne ꝓ
uidentie importatur rectitudo conſilij iudicij ⁊
precepti ſine quibꝰ recta ordiatio in finem eſſe
non pōt. vnde Ber. Qui nihil de furto p̄medi-
tatur in oia incautꝰ decidit. Prouidētia autem
vel mala futura vitat vel tēperat ſm Senecā.
Nā minus feriunt iacula q̄ preuidētur. De hoc
habemus exēpluʒ. Geñ. xli. Quomodo Joſeph
expoſito ſomnio regis pharaōis ꝓuidit toti pa
trie egypti ſeptem annis futuris ne maceraret
fame populus egypti ⁊c. Ad prouidentiaʒ nos
mouent bruta animalia vt hericius: glis formi
ca ⁊c. que in eſtate prouidēt ſibi de victualibus
ꝓ hyeme. ꝓuer. vi. Vade ad formicā o piger et
conſidera vias eius ⁊ diſce ſapientiam que cum
nō habeat duceʒ neqꝫ preceptorem parat eſta-
te cibuʒ ſibi ⁊ cōgregat in meſſe quod comedat
hyeme ſupple ⁊c. Deus eniʒ dimiſit hominē in
manu cōſilij ſui inꝙ̃tum cōſtituit eum actiuum.
prouiſorem. Eccle. xv. Appoſuit tibi deus aquā
⁊ ignem ad quod volueris porrige manuʒ tuā.
nam deus ab initio conſtituit hominēʒ ⁊ reliꝙt
eum in manu cōſilij ſui: tamen prouidentia ho-
minis de ſuis actibus non excludit diuinaʒ pro
uidentiam de eiſdem que ē ipſa diuina ratio in
ſummo omniū principe cōſtituta que cuncta di
ſponit ſm Boe. in. iiij. lib. de conſo. Sicut nec
virtutes actiue creaturarum excludunt ꝟtuteʒ
actiuam diuinam: ſm beatum Tho. in. ij. ij. Nō
enim ſolum prouidentia eſt in prouiſione tem-
poralium bonorum: ſed etiam ſpiritualium vt
precipue homo prouideat anime ſue taliter ꝙ
dominus inueniat eam paratam dum venerit.
Math. xxiiij. Eſtote parati: quia qua hora non
putatis filius hominis vēturus eſt ⁊c. ꝓuideat
ergo homo anime. deīde corpori debito modo
ſine exceſſu ſeu ſuperabundātia. i. ad thimo. vi.
Eſt enim queſtus magnus pietas cum ſufficien
tia quoniā ſufficientia non abundātia ditat ho
minem Grego.

¶ Sequitur textus de largitate.

Sis largus parcus non
vaſtator: nec auarus
Stat medio virtus: ex-
trema tenet vitioſus
Prodigus eſt dando ni
mium cupidus retinendo
Largus dans danda: parcus retinēs
retinenda.
Prodigꝰ inanis cōſumit cur ſit inanis
Qui ſua ꝯſumit eget ⁊ pꝰ vndiqꝫ ſumit
Prodigꝰ ē prauꝰ: ſed peior fert auarꝰ.
Nam quaſi ſemꝑ obeſt alijs nunꝙ̃ ſibi
prodeſt
Quilibet exceſſus malꝰ eſt cur ſit bene
preſſus
Tu mediū retine modꝰ ē ſeruādꝰ vbiqꝫ
Serua menſurā ſemꝑ multū valituraʒ
Da cito gaudēter gratis iuſte ſapiēter
Nam donum decorant hec: et meritum
meliorant.

In iſto capitulo auctor noſter determi-
nat de largitate. pro quo eſt notandum
ꝙ largitas: parcitas: ꝓdigalitas: ⁊ aua
ricia differunt. nam largitas eſt virtus
que eſt inter prodigalitatem et auariciam et ce
tera. Largitas enim attenditur dando danda.
et parcitas retinendo retinenda. prodigalitas
exponendo vltra modum, auaricia retinendo
vltra modum ſeu citra modum. De prodigalita
te loquitur Catho dicēs. Qui ſua conſumūt cū
deeſt aliena ſequuntur. Et Facetus. Qui plus
expendit ꝙ̃ lucri ſumma rependit. Non admi-
retur ſi paupertate grauetur. De largitate. Lu-
ce. xvi. Facite vobis amicos de mammona ini-
quitatis ⁊c. Et Deute. xv. Precipio tibi vt ape-
rias manum tuam egeno ⁊ pauperi. De parcita
te patet ꝙ homo debet retinere pro ſua neceſſi
tate ⁊ nō erogare: quia in iſto caſu nemo ſibi ſe-
cundus. De auaritia videatur in capitulo ſuo in
principio. libri. Auarus eni ceteris eſt deterior
quia agit contra omnem legem: vt in ca. de aua-

ricia. Omnia eñ debent fieri mediante mō ſine
quocūqꝫ exceſſu: quare ꝓdigalitas ⁊ auaricia vi
cia ſunt cū nō teneāt mediū. Hora. Eſt modus
in rebus ſunt certi deniqꝫ fines. Quos vltra ci
traqꝫ nequit ꝯſiſtere rectū. Cetera videantur ī
ca. de auaricia ⁊ elemoſyna. Sed qꝛ fit mētio đ
medio virtutis querit̃ vtrū virtus ſit in medio
Et rñdetur cum diſtinctiōe tali. Virtutes ſunt
triplices. morales: intellectuales: ⁊ theologice
Morales ꝯſiſtunt in medio. Pro quo eſt notā
dum ꝙ in virtutibus moralibꝰ pōt reperiri du-
plex mediū. Nā in virtutibꝰ moralibꝰ que ſunt
circa paſſiones mediuʒ accipitur ſm dictamen
recte rōnis: ⁊ ſic habēt mediū rōnis ⁊ nō rei pʒ
per exemplū: qꝛ ꝓuidemus ad ꝓſequendū ſuper
abūdātias delectationū q̄ ſunt circa tactū ⁊ gu
ſtum. ideo recta rō iudicat ꝙ virtus obſeruans
mediū circa delectatiōes p̄dictas magis debe-
ret elongari a ſuꝑabundantia ꝓſecutionis tali-
um delectationū ꝙ̃ a defectu taliū. Similit̃ qꝛ
difficile eſt aggredi terribile ⁊ ꝓni ſumus ad re
ſiliēdū. ideo recta rō iudicat ꝙ mediū qđ ſuat
fortitudo circa terribilia dʒ magis elongari a ti
more ꝙ̃ ab audacia ꝓpter ꝙ phs diffiniēs virtu
tem moralē in ſcđo ethi. ponit hoc. ſ. in medio
conſiſtens quo ad nos determinata rōne: ⁊ dic̃
Linconiencis ibi ꝙ illa clauſula in medio cōſi-
ſtens q̄ ad nos ponitur ad differentiā medij ſm
reʒ: ⁊ ibidē dicit phs ꝙ ois ſciens. i. prudens ſu
ꝑabundātiā ⁊ defectū fugit: mediū autē querit
⁊ hoc deſiderat ſeu eligit. ſ. mediū nō rei quo ad
nos ponitur pro iudicio recte rōnis. tñ nō tota
bonitas virtutis moralis eſt rōne ſed magis a
volūtate in hoc ꝙ volūtatis ptāte eſt ſe ꝯforma
re menſure recte q̄ eſt deus ⁊ generare in ſe vir
tutes ſʒ dictamē recte rōnis. etiā in eiꝰ poteſta
te eſt ſe auertere a generare i ſeviciū ⁊ pctm̄ ⁊c.
Circa virtutes intellectuales eſt notandū ꝙ q̄-
dā ſunt practice q̄dā ſpeculatiue. Practice ſunt
ars ⁊ prudētia. Speculatiue vt ſciētia ſapientia
⁊ intellectus: ⁊ rō ſe habet aliter in his ſpecula
tiuis ⁊ in practicis qꝛ materia practicarum ſunt
paſſiones operationes hūane vel ipa artificia-
ta. Materia aūt virtutū ſpeculatiuaꝝ ſunt ipſe
res in mente: mō ita eſt ꝙ circa ea q̄ rō operat̃
ſicut in practicis ratio eſt regula ⁊ menſura. Ad
ea aūt que ſpeculantur ſe hʒ ratio vt mēſuratū ⁊
regulatū ad mēſurā ⁊ ad regulā: qꝛ res ſcibiles
ſunt menſura ſcientie. bonū eñ intellectus no
ſtri eſt verū quod bonū ꝯſequit̃ qñ conformat̃
rei ⁊ adequatur ei. Sicut ergo ꝟtutes morales
in appetitu ꝯſiſtunt in medio determinato rōe
ita prudentia q̄ eſt virtus intellectualis. Practi
ca circa moralia hʒ illud ꝓ medio determinato
quod habet virtus moralis: ſed differunt: quia
illud mediū eſt prudentie vt preſtituentis ⁊ de
terminātis ⁊ ponētis mediū recte ꝯſiliando ap
petitui: ⁊ eſt mediū virtutis moralis ſicut illius
quod preſtituit̃ ⁊ determinat̃ a recta rōne agibili
uʒ. Simil̃r reſpectu artis mediū eſt idē artis et
artificis: ſed huius vt preſtituētis ⁊ impmentis
mediū artificiato: ⁊ illius. i. artifiati: ſicut illius
cui impſſum eſt. De ſpeculatiuis dico ꝙ mediuʒ
in ipis erit ipm verū qđ quidē verū cōſideratur
in eis ſm ꝙ attigūt ſuā mēſurā ⁊ ꝯformat̃ ei. ſ.
ipſi rei ineſſe: quod quidē mediū nō eſt mediuʒ
inter aliquā ꝙ̃titatem q̄ ſit ex pte mēſure. Cō-
traria eñ inter q̄ accipit̃ medium virtutis non
ſunt ex pte menſure ſʒ ex parte menſurati ſm
qđ excedit vel deficit a menſura. Quāuis enim
res cōtrarie nō habeāt verā cōtrarietatē i aia
qꝛ vnū eſt ratio cognoſcēdi alterū ſm qđ dicit
ꝯmētator in. vi. metha. tñ in intellectu eſt cōtra
rietas affirmationis ⁊ negationis q̄ ſunt cōtra
ria: vt dr in fine pmi pyarmenias: ꝙuis eñ eē
⁊ nō eſſe nō ſint ꝯtraria ſed cōtradictorie oppo
ſita: ſi cōſiderātur ipa ſignificata ꝓut ſunt in re
bus: qꝛ alterū eſt ens alterū pure non ens. tñ ſi
referant̃ ad actū aīe vtrūqꝫ ponit aliquid vnde
eē ⁊ nō eſſe ſunt ꝯtradictoria: ſʒ opinio q̄ opina
mur qđ bonum eſt bonū eſt ꝯtraria illi q̄ opina
mur ꝙ bonū nō eſt bonū: ⁊ inter hmōi cōtraria
ſunt virtutes intellectuales ſpeculatiue: ⁊ ſic in
ter affirmationes ⁊ negationes oppoſitas acci
pitur mediū in intellectualibꝰ virtutibꝰ ſpecula
tiuis. De virtutibus theologicis eſt notandū ꝙ
mediū accipit̃ in ipſis ꝑ ꝯformitatē ad ſuam re
gulā ⁊ menſuram ſm ꝙ ꝯuenit ipam tranſcēde
re vel ab ea deficere. Virtutis eī theologice po
teſt accipi duplex mēſura. Una quidē ſm ipam
rōnem virtutis: ⁊ ſic menſura ⁊ regula virtutis
theologice eſt ipe deus. Fides eñ noſtra regu
latur ſm veritatem diuinam. Charitas aūt ſm
bonitatē diuinaʒ. Spes autem ſm magnitudi-
nem omnipotentie eius: ⁊ illa eſt mēſura excel
lens ⁊ excedens omnē facultatem humanā. vn
de nunꝙ̃ poteſt homo diligere deum ꝙ̃tum di
ligi debet. nec tantū credere aut ſperare in ipʒ
ꝙ̃tum dʒ: ⁊ ſic multominus pōt ibi eſſe exceſſus
⁊ ſic bonū talis virtutis nō cōſiſtit in medio: ſʒ
melius eſt ꝙ̃to magis accedit ad ſummū. Alia
regula eſt mēſura virtutis theologice eſt ex ꝑ-
te noſtra: qꝛ ⁊ ſi nō poſſumus in deū ferri ꝙ̃tū
debemus: debemꝰ tñ ferri in ipm credendo ſpe-
rando ⁊ amando ſm menſurā noſtre ꝯditionis
vnde poteſt actus in virtute theologica cōſide
rare mediū et extrema ex pte nr̄a ſicut ſpes eſt
mediū inter preſumptionem et deſperationem

Neſcit prodeſſe qui neſcit ꝓuidus eē
Prouidus eſt plenus improuidus ex
tat egenus.

In iſto capitulo auctor noſter determi⸗
nat de prouidentia. Pro quo eſt notan
dum ꝙ prouidentia dicitur a procul et
video vides quaſi procul videns. Et li⸗
cet omnia ſubijciantur diuine prouidentie: ta⸗
men circa contingentia operabilia que per ho
minem poſſunt conſiderari propter finem po⸗
teſt verſari prouidentia. Preterea enim in ne⸗
ceſſitatem quandam tranſeunt: quia impoſſibi
bile eſt non eſſe qđ factum eſt. ꝑ Ariſto. i. pyar⸗
menias. p̄ſentia em̄ inꝗ̄tum hmōi neceſſitatē
quandā habent neceſſe eſt em̄ ſortē ſedere duꝫ
ſedet per ariſt. loco p̄allegato. Om̄e qđ eſt dum
eſt neceſſe eſt eē ⁊c. hoc tn̄ large capiēdo: ergo
apparet ꝙ futura ſunt ꝯtingentia ſm ꝙ ſunt ꝑ
hoiem in finem humane vite ordiabilia: ⁊ circa
iſta ꝓprie verſatur ꝓuidētia. Et dr̄ pars prudē
tie pricipalior ſm beatum tho. ſcđa ſcđe ī recta
ordinatione ad finem que includitur in rōne ꝓ
uidentie importatur rectitudo conſilij iudicij ⁊
precepti ſine quibꝰ recta ordiatio in finem eſſe
non pōt. vnde Ber. Qui nihil de furto p̄medi⸗
tatur in oīa incautꝰ decidit. Prouidētia autem
vel mala futura vitat vel tēperat ſm Senecā.
Vn̄ minus feriunt iacula q̄ preuidētur. De hoc
habemus exēpluꝫ. Gen̄. xli. Quomodo Joſeph
expoſito ſomnio regis pharaōis ꝓuidit toti pa
trie egypti ſeptem annis futuris ne macerare̾
fame populus egypti ⁊c. Ad prouidentiaꝫ nos
mouent bruta animalia vt hericius: glis formi
ca ⁊c. que in eſtate prouidēt ſibi de victualibus
ꝓ hyeme. ꝓuer. vi. Vade ad formicā o piger et
conſidera vias eius ⁊ diſce ſapientiam que cum
nō habeat duceꝫ neqꝫ preceptorem parat eſta⸗
te cibuꝫ ſibi ⁊ cōgregat in ineſſe quod comedat
hyeme ſupple ⁊c. Deus eniꝫ dimiſit hominē in
manu cōſilij ſui inꝗ̄tum cōſtituit eum actuum.
prouiſorem. Eccle. xv. Appoſuit tibi deus aquā
⁊ ignem ad quod volueris porrige manuꝫ tuā.
nam deus ab initio conſtituit homineꝫ ⁊ reliq̄t
eum in manu cōſilij ſui: tamen prouidentia ho⸗
minis de ſuis actibus non excludit diuinaꝫ pro
uidentiam de eiſdem que ē ipſa diuina ratio in
ſummo omniū principe cōſtituta que cuncta di
ſponit ſm Boe. in. iiij. lib. de conſo. Sicut nec
virtutes actiue creaturarum excludunt v̾tuteꝫ
actiuam diuinam: ſm beatum Tho. in. ꝗ. ij. Nō
enim ſolum prouidentia eſt in prouiſione tem⸗
poralium bonorum: ſed etiam ſpiritualium vt
precipue homo prouideat anime ſue taliter ꝙ

dominus inueniat eam paratam dum venerit.
Math. xxiiij. Eſtote parati: quia qua hora non
putatis filius hominis venturus eſt ⁊c. ꝓuideat
ergo homo anime. deīde corpori debito modo
ſine exceſſu ſeu ſuperabundātia. i. ad thimo. vi.
Eſt enim queſtus magnus pietas cum ſufficien
tia quoniā ſufficientia non abundātia ditat ho
minem Grego.

¶ Sequitur textus de largitate.

Sis largus parcus non
vaſtator: nec auarus
Stat medio virtus: ex⸗
trema tenet vitioſus
Prodigus eſt dando ni
mium cupidus retinendo
Largus dans danda: parcus retinēs
retinenda.
Prodigꝰ inanis cōſumit cur ſit ianis
Qui ſua ꝯſumit eget ⁊ pꝰ vndiqꝫ ſumit
Prodigꝰ ē prauꝰ: ſed peior fert̾ auarꝰ.
Nam quaſi ſemꝑ obeſt alijs nunꝙ̄ ſibi
prodeſt
Quilibet exceſſus malꝰ eſt cur ſit bene
preſſus
Tu mediū retine modꝰ ē ſeruādꝰ vbiqꝫ
Serua menſurā ſemꝑ multū valituraꝫ
Da cito gaudēter gratꝭ iuſte ſapiēter
Nam donum decorant hec: et meritum
meliorant.

In iſto capitulo auctor noſter determi⸗
nat de largitate. pro quo eſt notandum
ꝙ largitas: parcitas: ꝓdigalitas: ⁊ aua
ricia differunt. nam largitas eſt virtus
que eſt inter prodigalitatem et auariciam et ce
tera. Largitas enim attenditur dando danda.
et parcitas retinendo retinenda. prodigalitas
exponendo vltra modum. auaricia retinendo
vltra modum ſeu citra modum. De prodigalita
te loquitur Catho dicēs. Qui ſua conſumūt cū
deeſt aliena ſequuntur. Et Facetus. Qui plus
expendit ꝙ̄ lucri ſumma rependit. Non admi⸗
retur ſi paupertate grauetur. De largitate. Lu⸗
ce. xvi. Facite vobis amicos de mammona ini⸗
quitatis ⁊c. Et Deute. xv. Precipio tibi vt ape⸗
rias manum tuam egeno ⁊ pauperi. De parcita
te patet ꝙ homo debet retinere pro ſua neceſſi
tate ⁊ nō erogare: quia in iſto caſu nemo ſibi ſe⸗
cundus. De auaritia videatur in capitulo ſuo in
principio. libri. Auarus enī ceteris eſt deterior
quia agit contra omnem legem: vt in ca. de aua⸗

ricia. Omnia em̄ debent fieri mediante mō ſine
quocūqꝫ exceſſu: quare ꝓdigalitas ⁊ auaricia vi
cia ſunt cū nō teneāt mediū. Hora. Eſt modus
in rebus ſunt certi deniqꝫ fines. Quos vltra ci
traqꝫ nequit ꝯſiſtere rectū. Cetera videantur ī
ca. de auaricia ⁊ elemoſyna. Sed q̄r ſit mētio đ
medio virtutis querit̾ vtrū virtus ſit in medio
Et r̄ndetur cum diſtinctiōe tali. Virtutes ſunt
triplices. morales: intellectuales: ⁊ theologice
Morales ꝯſiſtunt in medio. Pro quo eſt notā
dum ꝙ in virtutibus moralibꝰ pōt reperiri du⸗
plex mediū. Nā in virtutibꝰ moralibꝰ que ſunt
circa paſſiones mediuꝫ accipitur ſm dictamen
recte rōnis: ⁊ ſic habēt mediū rōnis ⁊ nō rei pꝫ
per exemplū: q̄r ꝓuidemus ad ꝓſequendū ſuper
abūdātias delectationū q̄ ſunt circa tactū ⁊ gu
ſtum. ideo recta rō iudicat ꝙ virtus obſeruans
mediū circa delectatiōes p̄dictas magis debe⸗
ret elongari a ſuꝑabundantia ꝓſecutionis tali⸗
um delectationū ꝙ̄ a defectu taliū. Similit̾ q̄r
difficile eſt aggredi terribile ⁊ ꝓni ſumus ad re
ſiliēdū. ideo recta rō iudicat ꝙ mediū qđ ſuat
fortitudo circa terribilia dꝫ magis elongari a ti
more ꝙ̄ ab audacia ꝓpter ꝙ phs diffiniēs virtu
tem moralē in ſcđo ethi. ponit hoc. ſ. in medio
conſiſtens quo ad nos determinata rōne: ⁊ dic̾
Linconiencis ibi ꝙ illa clauſula in medio cōſi⸗
ſtens q̄ ad nos ponitur ad differentiā medij ſm
reꝫ: ⁊ ibidē dicit phs ꝙ oīs ſciens. i. prudens ſu
ꝑabundātiā ⁊ defectū fugit: mediū autē querit
⁊ hoc deſiderat ſeu eligit. ſ. mediū nō rei quo ad
nos ponitur pro iudicio recte rōnis. tn̄ nō tota
bonitas virtutis moralis eſt rōne ſed magis a
volūtate in hoc ꝙ volūtatis ptāte eſt ſe ꝯforma
re menſure recte q̄ eſt deus ⁊ generare in ſe vir
tutes ſꝫ dictamē recte rōnis. etiā in eiꝰ poteſta
te eſt ſe auertere a generare ī ſeviciū ⁊ pctm̄ ⁊c.
Circa virtutes intellectuales eſt notandū ꝙ q̄⸗
dā ſunt practice q̄dā ſpeculatiue. Practice ſunt
ars ⁊ prudētia. Speculatiue vt ſciētia ſapientia
⁊ intellectus: ⁊ rō ſe habet aliter in his ſpecula
tiuis ⁊ in practicis q̄r materia practicarum ſunt
paſſiones operationes hūane vel ipa artificia⸗
ta. Materia aūt virtutū ſpeculatiuaꝝ ſunt ipſe
res in mente: mō ita eſt ꝙ circa ea q̄ rō operat̾
ſicut in practicis ratio eſt regula ⁊ menſura. Ad
ea aūt que ſpeculantur ſe hꝫ ratio vt mēſuratū ⁊
regulatū ad mēſurā ⁊ ad regulā: q̄r res ſcibiles
ſunt menſura ſcientie. bonū em̄ intellectus no
ſtri eſt verū quod bonū ꝯſequit̾ qn̄ conformat̾
rei ⁊ adequatur ei. Sicut ergo v̾tutes morales
in appetitu ꝯſiſtunt in medio determinato rōe
ita prudentia q̄ eſt virtus intellectualis. Practi
ca circa moralia hꝫ illud ꝓ medio determinato

quod habet virtus moralis: ſed differunt: quia
illud mediū eſt prudentie vt preſtituentis ⁊ de
terminātis ⁊ ponētis mediū recte ꝯſiliando ap
petitui: ⁊ eſt mediū virtutis moralis ſicut illius
quod preſtituit̾ ⁊ det̾minat̾ a recta rōne agibili
uꝫ. Similr̄ reſpectu artis mediū eſt idē artis et
artificis: ſed huius vt preſtituētis ⁊ imp̄mentis
mediū artificiato: ⁊ illius. i. artifiati: ſicut illius
cui imp̄ſſum eſt. De ſpeculatiuis dico ꝙ mediuꝫ
in ip̄is erit ip̄m verū qđ quidē verū cōſideratur
in eis ſm ꝙ attigūt ſuā mēſurā ⁊ ꝯformat̾ ei. ſ.
ipſi rei ineſſe: quod quidē mediū nō eſt mediuꝫ
inter aliquā ꝙ̄titatem q̄ ſit ex ꝑte mēſure. Cō⸗
traria em̄ inter q̄ accipit̾ medium virtutis non
ſunt ex ꝑte menſure ſꝫ ex parte menſurati ſm
qđ excedit vel deficit a menſura. Quāuis enim
res cōtrarie nō habeāt verā cōtrarietatē ī aīa
q̄r vnū eſt ratio cognoſcēdi alterū ſm qđ dicit
ꝯmētator in. vi. metha. tn̄ in intellectu eſt cōtra
rietas affirmationis ⁊ negationis q̄ ſunt cōtra
ria: vt dr̄ in fine p̄mi pyarmenias: ꝙ̄uis em̄ eē
⁊ nō eſſe nō ſint ꝯtraria ſed cōtradictorie oppo
ſita: ſi cōſiderātur ipa ſignificata ꝓut ſunt in re
bus: q̄r alterū eſt ens alterū pure non ens. tn̄ ſi
referant̾ ad actū aīe vtrūqꝫ ponit aliquid vnde
eē ⁊ nō eſſe ſunt ꝯtradictoria: ſꝫ opinio q̄ opina
mur qđ bonum eſt bonū eſt ꝯtraria illi q̄ opina
mur ꝙ bonū nō eſt bonū: ⁊ inter hmōi cōtraria
ſunt virtutes intellectuales ſpeculatiue: ⁊ ſic in
ter affirmationes ⁊ negationes oppoſitas acci
pitur mediū in intellectualibꝰ virtutibꝰ ſpecula
tiuis. De virtutibus theologicis eſt notandū ꝙ
mediū accipit̾ in ipſis ꝑ ꝯformitatē ad ſuam re
gulā ⁊ menſuram ſm ꝙ ꝯuenit ip̄am tranſcēde
re vel ab ea deficere. Virtutis eī theologice po
teſt accipi duplex mēſura. Una quidē ſm ip̄am
rōnem virtutis: ⁊ ſic menſura ⁊ regula virtutis
theologice eſt ip̄e deus. Fides em̄ noſtra regu
latur ſm veritatem diuinam. Charitas aūt ſm
honitatē diuinaꝫ. Spes autem ſm magnitudi⸗
nem omnipotentie eius: ⁊ illa eſt mēſura excel
lens ⁊ excedens omnē facultatem humanā. vn
de nunꝙ̄ poteſt homo diligere deum ꝙ̄tum di
ligi debet. nec tantū credere aut ſperare in ip̄ꝫ
ꝙ̄tum dꝫ: ⁊ ſic multominus pōt ibi eſſe exceſſus
⁊ ſic bonū talis virtutis nō cōſiſtit in medio: ſꝫ
melius eſt ꝙ̄to magis accedit ad ſummū. Alia
regula eſt mēſura virtutis theologice eſt ex ꝑ⸗
te noſtra: q̄r ⁊ ſi nō poſſumus in deū ferri ꝙ̄tū
debemus: debemꝰ tn̄ ferri in ip̄m credendo ſpe⸗
rando ⁊ amando ſm menſurā noſtre ꝯditionis
vnde poteſt actus in virtute theologica cōſide
rare mediū et extrema ex ꝑte nr̄a ſicut ſpes eſt
mediū inter preſumptionem et deſperationem

ex pte noſtra: ſcꝫ inquantum aliquis preſumere dr
ex eo quod ſperat a deo bonū excedit ſuā condi
tionē vel nō ſperat qđ ſm ſuā ꝯditionē ſperare
poſſet quod non pōt eſſe ſupabundātia ex pte
dei cuius bonitas eſt infinita:⁊ ſic dr deſperare
Similiter fides dr media int̄ duas hereſes cō-
trarias inquantum ipſa opinio humana eſt media
inter ꝯtrarias opiniones ⁊c.cōpen.theol.Sub
paucis vbis dicit ad iſtā qōnē ꝙ mediū virtu
tis cōſiſtit in tribus agēdis.ſ.inter citra ⁊ ſupra
modū vt habēdis.ſcꝫ inter ſupfluū ⁊ indigētiā
In ſuſtinēdis ſcꝫ inter eleuari in ꝓſpis:⁊ deijci
in aduerſis ⁊c.

¶ Seqtur textus de pdicatione ⁊ doctria.

Ut valeas eſſe doctor bo
nus iſta neceſſe
Sunt tibi precipue q̄ de
bes corde tenere
Sitq; decens vita bona
lingua ſcientia prudens
Conueniēſq; modꝰ intētio ſit tibi xpus
Cōmoda dic verbaq; ſcīa lege ꝓbata
Sit vt ab errore doctor caueaſq; pu-
dore
Sctā fides culpa virtus ⁊ gloria pena
Hec ſūt precipue ꝑ te ſermōe docēda
Sermo tuꝰ gratꝰ ſit verax pmeditatus
Clare ꝓlatꝰ bona cernēs ⁊ moderatus
Utilis ornatꝰ atq; ſit ꝯgruꝰ atq; ꝓbatꝰ
Nō tn̄ elatus ſit nec nimiū phaleratꝰ
Semꝑ ſermōes fac iuxta cōditiones
Illorum q̄ ſunt pſentes nā mage ꝓſunt
Uerba dei recita documētis facta me
rita
Prodeſt doctor ita ſi ꝯſtet ei bōa vita

Duodecim requirūtur q̄ videntur fa
cere ad hꝰ ꝙ aliqs debito mō doceat
materie doctrinā ſalubrē. Primū ē vt
ipſe laudabiliť viuat. Aug. i li. đ doc.
chri. Nō libenter ſeu obediēter audiť q̄ ſeipm
nō audit. Gre.in mora. Cū impio doceť qđ pꝰ
agitur q̄ꝙ dr nam doctrine ſubtrahit ꝗs fiduciā
qn̄ ꝯſciētia prepedit linguā .vita em̄ dꝫ iuuare
doctrinā nō impedire. Et pmo dꝫ qui docet ſe
informare in doctrina poſtea alios. ꝓuerbi.v.
Bibe aquam de ciſterna tua ⁊ fluēta putei tui.
Et ſubditur poſt diriuētur fontes tui foras Se
cundū ē vt auctoritatē magiſterij đo nō ſibi at-
tribuat. Aug. in li. de doc.chri. Qm̄ xpus ſemi-
nat ego qui ſum vir cophinus ſeminātis in me
ipſo ponere dignatur qđ velit ſpargere. Nolite
ergo attēdere ad vtilitatē cophini:ſed ad chari
tatem ſeminis ⁊ poteſtatem ſeminatoris. idem
Aug. in eo. Chriſtus eſt qui docet cathedram i
celo habens:ſcola eius in terra eſt: ſcola ipſius
corpus eſt eius: caput docet mēbra ſua: lingua
loquitur pedibus ſuis. Super cap. ſequēs de p-
dicatōne ⁊ doctrina nota ꝙ appetitꝰ magiſterij
eſt culpabilis pluribus de cauſis: vna ꝓpť igno
rantiā. Ja.iij. Nolite plures magiſtri fieri fra-
tres mei. glo. Niſi tātum diſcreti ⁊ in ſcripturis
docti. Secūda culpabilis eſt ꝓpter inhoneſtaꝫ
vitam. grego. Indignū eſt celeſtem doctrinam
eſſe in vaſe imundo:⁊ alibi ideꝫ. Qui verbū dei
loquitur prius ſtudeat qualiter viuat ⁊ poſt ex
actu colligat que ⁊ qualiter dicat: qr dicens eſt
magnū id ꝯplere opere quod dicit ore: qr ille q̄
aliud dicit q̄ꝙ facit multum deo diſplicet vt legi
tur Mathei.xxi. De ficulnea cui maledixit dn̄s
glo. Ficulnea habēs ſola folia ſine fructu. Pre
dicator eſt habens verba ſine bonis operibus
vnde grego. Cuius vita deſpicitur neceſſe eſt vt
eius predicatio contēnatur. Ipā etiaꝫ veritas
ſuſpecta redditur hominibus cum contrarium
videant in operibus. Item culpabilis eſt quia
ſoli deo competit vt legitur Mathei.xxiij. No
lite vocari rabbi vnus eſt magiſter veſter chri-
ſtus. Alia cauſa quia homo appetit eſſe ſupior
illo quā natura ſibi genuit equalē. vnde Aug.
Hoīem homini ſubdi nō natura eſt hoīs iſtitu
ti:ſꝫ pena dānati. alia cā eſt ſi ꝓpť vanā gloriam
appetatur ſicut faciebāt ſcribe ⁊ phariſei. de q̄-
bus. Math.xxiij. Amant pmos recubitus i ce-
nis:⁊ pmas cathedras in ſynagogis ⁊ ſalutatio
nes in foro ⁊ volunt ab hoībꝰ vocari rabbi. Ter
tiū eſt vt orōnem doctrine pmittat. Augu. Ora
tione meliꝰ ſoluūtur dubia q̄ꝙ alia inqſitōe. ideꝫ
Aug. in li. preallegato. Si regina heſter ꝓ ſue
gētis tempali ſalute loquereť apđ regē orauit
vt in os eius congruū ſermonē dn̄s daret. q̄ꝙto
magis orare debet vt tale munus accipiat qui
pro eterna hoīm ſalute in verbo ⁊ doctrina la-
borat. Quartum eſt vt ſcientiam ſeu ſententi
am plus amet q̄ꝙ verba. Augu. bonoꝝ ingenio-
rum inſignis eſt indoles in verbis verū amare
non verba. Quid prodeſt clauis aurea ſi aperi-
re quod volumus non poteſt: quid obeſt lignea
ſi poteſt quando nihil querimꝰ niſi patere quod
clauſum eſt. Quintum eſt vt i ſcripturis auctoꝝ
ſenſus requirať. Augu. in li. de doctri. chri. Lo
quens de illo qui aliud in ſcripturis ſentit q̄ꝙ il
le qui ſcripſit dicit ea tamē ſententia deceptus
eſt q̄ edificat charitatem:⁊ ſequitur per eundeꝫ
Aug. Titubabit fides ſi diuinaꝝ ſcripturaꝝ va

cillet auctoritas. Sextum ē vt i ſcriptura ſacra
non vbiq; miſteriuꝫ reqrat Augu. xvi. li. de ciui
tate dei. Non ſane omia que geſta narrātur eti
am ſignificare aliquid putāda ſunt ſed propter
que aliquid ſignificant ⁊ ea que nihil ſignificāt
attexuntur ſolo vomere terra proſcindiť: ſed vt
etiā fieri poſſit cetera aratri mēbra ſunt neceſ-
ſaria. Et ſoli numeri i cytharis ⁊ i ſimilibꝰ aptā
tur ad cantuꝫ: ſed vt aptari poſſint inſunt ⁊ cete
ra q̄ nō ꝑcutiunť a canētibus: ſed ea q̄ percuſſa
reſonāt his ꝯnectunť: ita in ꝓphetica hyſtoria
dicuntur aliqua q̄ nihil ſignificāt: ſed quibꝰ ad
herāt ea q̄ ſignificāt ⁊ quodammō religentur.
Septimum ē vt diuidendo mediocritas ſerue-
tur. vn̄ Sene. Cōprehendere queādmoduꝫ ma
xima illa minima difficile ē. Octauuꝫ ē vt docē-
do veritatē nō deſerat. Aug. in li. de doct. chri.
Uera dicātur ⁊ multa exēplo ſaluatoris noſtri
qui veritatē ſemper pdicauit ⁊ docuit. Nonum
vt doctrina facilis ſit ⁊ apta. augu. in eodem li.
Quid ꝓdeſt locutionis integritas quā non ſeq
tur audiētis intellectus. Loquēdi em̄ nulla eſt
cauſa ſi id qđ loquitur nō intelligāt hi propter
quos loquimur ꝙ debeat eſſe facilis. ptꝫ ꝓuer.
xix. Doctrina prudētiuꝫ facilis. Eccľ. iiij. Quod
debeat eſſe apta ptꝫ. i. ad Coꝝ. xiiij. Non abſcō-
das ſapientiā. ambro. Melius eſt vt vos intelli
gant populi q̄ꝙ vt cōmedēt grāmatici. Decimuꝫ
eſt vt doctrina ſit breuis. Eccľ. xxi. Uerba ſapiē
tum ſtatera pōderabuntur. Horatius. qcqd pci
pies eſto breuis vt cito dicta: pcipiant animi do
ciles teneātq; fideles. Omne ſupuacuuꝫ pleno
de pectore manat. Undecimum vt doctrina ſit
vtilis. Sene. in epiſt. etiā ſi multum eēt etatis
ꝑce diſpenſandum erat vt ſufficerat neceſſarijs
nunc qdā demētia ē ſupuacua dicere i tpis ege
ſtate. Doctor em̄ in doctrina ſua dꝫ attēdere ad
tria dꝫ attēdere vt iſtruat: vt placeat: ⁊ vt ad a-
gēdū moneat. vn̄ aug. in. iiij. li. de doc. chri. Do-
cendi neceſſitas i rebus eſt ꝯſtituta quas diſci-
mus. idō dr ꝙ docere eſt neceſſitatꝭ. Alia duo. ſ.
docere vt placeat ⁊ delecteť ⁊ vt moueat taliter
ꝙ adiſcēs flectetur ſunt in modo quo dicimus.
Duodecimum ē doctor ſacre ſcripture nō ſit ti-
midus vel remiſſus. aug. in li. de diſci. xp̄i. Qui
timuerit ne ſemē cadat in terrā malā nō ꝑueni
et ad bonam: iactamꝰ ſemina: ſpargimꝰ ſemina
ſunt q̄ cōtēnunt: ſunt q̄ apprehēdunt: ſunt q̄ ir-
rident iſtos ſi nos timuerimus nihil habemꝰ ſe
minare ⁊ ſic in meſſe habemꝰ eſurie. ij. ad Thi.
iiij. Predica verbum inſta oportune importune
argue obſecra increpa in omni patina ⁊ doctri
na erit em̄ tp̄s cuꝫ ſanam doctrinā non ſuſtine-
bunt: ſed ad ſua deſideria coacernabunt ſibi ma
giſtros prurientes auribus. tu aūt vigila in oībꝰ
labora opus fac euangeliſte miniſteriū tuuꝫ im
ple. Math. ix. Circuibat ieſus oīs ciuitates ⁊
caſtella docens in ſinagogis eoꝝ. ⁊ Luce. xi. Et
erat quotidie docens in templo.

¶ Sequitur textus de correctione.

Fratrem corripere peccan-
tem quiſq; tenetur
Ut careat ſcelere niſi quan-
do per illa timetur
Deterior fieri vel non corre
ctus haberi
Uel ſi ſperetur ꝙ ꝓximꝰ inde grauetur
Aut ſi tardetur ꝙ nondū tēpꝰ habetur
In ſiľi peccās publice ſuꝑ his ꝓhibeť
Ut bn̄ corrigere valeas te corrige ꝓ̄e
Ut ſic correptꝰ poſſis reꝓhēdeť rectꝰ
Qui nō corrigitur alioꝝ facta vidēdo
Corriget vt legitur alios malefacta ſe
quendo
Prauos corrigere virtus ē maxia ꝓ̄e
Iuſti vexātur niſi praui corripiantur.

Correctio ē ꝑ melioratōis ſpe caſtiga
tio ad quā correctionē inuitamūr fa-
ciēdā. Math. xviij. Si peccauerit in
te frater tuꝰ corripe eū inter te ⁊ ipm
ſolū. ad Gala. vi. Si poccupatꝰ fuerit hō in aliq
delicto vos q̄ ſpūales eſtis inſtruite huic. Eccľ.
vij. Filij tibi ſunt erudi illos ⁊ curua illos a pue
ritia illoꝝ. ad Ephe. vi. Educate filios veſtros i
diſciplina ⁊ correctione domini. Iteꝫ mouet ad
correctionē ſaluatoris noſtri exēplum ⁊c. Item
monet nos ad correctionē faciendā vtilitas ꝓ
neniēs ex correctione. prouer. xxvij. Melior ē
manifeſta correctio q̄ꝙ amor abſconditꝰ. Et i eo
dē. Meliora ſunt vulnera diligētis q̄ꝙ fraudulē
ta odientis oſcula. ⁊ eodem. xxviij. Qui corripit
hoīem gratiā poſtea inueniet apđ eum magis
q̄ꝙ qui ꝑ lingue blandimēta decipit. Eccle. xxx.
Qui diligit filium aſſiduat illi flagella vt leteť
in nouiſſimo ſuo. Uexatio dat intellectuꝫ. Eſa.
xxviij. Item mouet nos ad hoc maluꝫ ꝓueniēs
ex defectu correctionis cum dr̄ ſuſcitabo aduer
ſum hely oīa que locutus ſum ſuꝑ dominum eiꝰ
eo ꝙ nouerat idigne agere filios ſuos ⁊ nō cor
ripuit eos. Eccleſi. xxxij. Confuſio patris eſt de
filio indiſciplinato. ⁊ codeꝫ. xli. De patre impio
conqueruntur filij qm̄ propter eum ſunt in tor
mentum. Eſa. xiiij. Sperare filios eius occiſio-
ni in iniqtate patrū eoꝝ. De mō faciendi corre-
ctionē nota ꝙ fieri dꝫ ex amore. Apoc. iij. Ego

ex parte noſtra: ſcꝫ inquantum aliquis pꝛeſumere dꝛ ex eo quod ſperat a deo bonū excedit ſuā conditionē vel nō ſperat qđ ſm ſuā ꝯditionē ſperare poſſet quod non pōt eſſe ſupabundātia ex parte dei cuius bonitas eſt infinita: ⁊ ſic dꝛ deſperare. Similiter fides dꝛ media int̄ duas hereſes cōtrarias inquantum ipſa opinio humana eſt media inter ꝯtrarias opiniones ⁊c. cōpen. theol'. Sub paucis ꝟbis dicit ad iſtā q̄ſtionē ꝙ mediū virtutis cōſiſtit in tribus agēdis. ſ. inter citra ⁊ ſupꝛa modū vt habēdis. ſcꝫ inter ſupfluū ⁊ indigētiā In ſuſtinēdis ſcꝫ inter eleuari in ꝓſpꝛis: ⁊ deijci in aduerſis ⁊c.

¶ Seq̄tur textus de p̄dicatione ⁊ doctrīa.

Ut valeas eſſe doctoꝛ bonus iſta neceſſe
Sunt tibi pꝛecipue q̄ debes coꝛde tenere
Sitq; decens vita bona lingua ſcientia pꝛudens
Cōueniēſq; modꝰ intētio ſit tibi xp̄us
Cōmoda dic verbaq; ſciā lege ꝓbata
Sit vt ab erroꝛe doctoꝛ caueaſq; pudoꝛe
Sctā fides culpa virtus ⁊ gloꝛia pena
Hec ſūt pꝛecipue ꝑ te ſermōe docēda
Sermo tuꝰ gratꝰ ſit verax p̄meditatus
Clare ꝓlatꝰ bona cernēs ⁊ moderatus
Utilis oꝛnatꝰ atq; ſit ꝯgruꝰ atq; ꝓbatꝰ
Nō tn̄ elatus ſit nec nimiū phalleratꝰ
Semꝑ ſermōes fac iuxta cōditiones
Illoꝛum q̄ ſunt p̄ſentes nā mage ꝓſunt
Uerba dei recita documētis facta merita
Pꝛodeſt doctoꝛ ita ſi ꝯſtet ei bōa vita

Uodecim requirūtur q̄ videntur facere ad h̄ ꝙ aliq̄s debito mō doceat ꝯnatie doctrinā ſalubrē. Primū ē vt ipſe laudabilit̄ viuat. Aug. ī li. đ doc. chꝛi. Nō libenter ſeu obediēter audit̄ q̄ ſeip̄m nō audit. Gre. in moꝛa. Cū impio docet̄ qđ p̄us nō audit. Gre. in moꝛa. Cū impio docet̄ ... agitur ꝙ̄ dꝛ nam doctrine ſubtrahit q̄s fiduciā qn̄ ꝯſciētia pꝛepedit linguā. vita em̄ dꝫ iuuare doctrinā nō impedire. Et p̄mo dꝫ qui docet ſe infoꝛmare in doctrina poſtea alios. ꝓuerbi. v. Bibe aquam de ciſterna tua ⁊ fluēta putei tui. Et ſubditur poſt diriuētur fontes tui foꝛas Secundū ē vt auctoꝛitatē magiſterij dō nō ſibi attribuat. Aug. in li. de doc. chꝛi. Qm̄ xp̄us ſeminat ego qui ſum vix cophinus ſeminātis in me ipſo ponere dignatur qđ velit ſpargere. Nolite ergo attēdere ad vtilitatē cophini: ſed ad charitatem ſeminis ⁊ poteſtatem ſeminatoꝛis. idem Aug. in eo. Chꝛiſtus eſt qui docet cathedꝛam ī celo habens: ſcola eius in terra eſt: ſcola ipſius coꝛpus eſt eius: caput docet mēbꝛa ſua: lingua loquitur pedibus ſuis. Super cap. ſequēs de p̄dicatōne ⁊ doctrina nota ꝙ appetitꝰ magiſterij eſt culpabilis pluribus de cauſis: vna ꝓpt̄ ignorantiā. Ja. iij. Nolite plures magiſtri fieri fratres mei. glo. Niſi tātum diſcreti ⁊ in ſcripturis docti. Secūda culpabilis eſt ꝓpter inhoneſtaꝫ vitam. grego. Indignū eſt celeſtem doctrinam eſſe in vaſe imundo: ⁊ alibi ideꝫ. Qui verbū dei loquitur pꝛius ſtudeat qualiter viuat ⁊ poſt ex actu colligat que ⁊ qualiter dicat: qꝛ dicens eſt magnū id ꝯplere opere quod dicit oꝛe: qꝛ ille q̄ aliud dicit ꝙ̄ facit multum deo diſplicet vt legitur Mathei. xxi. De ficulnea cui maledixit dn̄s glo. Ficulnea habēs ſola folia ſine fructu. Pꝛedicatoꝛ eſt habens verba ſine bonis operibus vnde grego. Cuius vita deſpicitur neceſſe eſt vt eius pꝛedicatio contēnatur. Ip̄a etiaꝫ veritas ſuſpecta redditur hominibus cum contrarium videant in operibus. Item culpabilis eſt quia ſoli deo competit vt legitur Mathei. xxiij. Nolite vocari rabbi vnus eſt magiſter veſter chꝛiſtus. Alia cauſa quia homo appetit eſſe ſupioꝛ illo quā natura ſibi genuit equalē. vnde Aug. Hoīem homini ſubdi nō natura eſt hoīs iſtituti: ſꝫ pena dānati. alia cā eſt ſi ꝓpt̄ vanā gloꝛiam appetatur ſicut faciebāt ſcribe ⁊ phariſei. de q̄s. Math. xxiij. Amant p̄mos recubitus ī cenis: ⁊ p̄mas cathedꝛas in ſynagogis ⁊ ſalutationes in foꝛo ⁊ volunt ab hoīb9 vocari rabbi. Tertiū eſt vt oꝛ̄onem doctrine p̄mittat. Augu. Oꝛatione meliꝰ ſoluūtur dubia ꝙ̄ alia inq̄ſitōe. ideꝫ Aug. in li. pꝛeallegato. Si regina heſter ꝓ ſue gētis tempꝑali ſalute loqueret̄ apđ regē oꝛauit vt in os eius congruū ſermonē dn̄s daret. q̄nto magis oꝛare debet vt tale munus accipiat qui pꝛo eterna hoīm ſalute in verbo ⁊ doctrina laboꝛatur. Quartum eſt vt ſcientiam ſeu ſententiam plus amet ꝙ̄ verba. Augu. bonoꝝ ingenioꝛum inſignis eſt indoles in verbis verū amare non verba. Quid pꝛodeſt clauis aurea ſi aperire quod volumus non poteſt: quid obeſt lignea ſi poteſt quando nihil querimꝰ niſi patere quod clauſum eſt. Quintum eſt vt ī ſcripturis auctoꝝ ſenſus requirat̄. Augu. in li. de doctri. chꝛi. Loquens de illo qui aliud in ſcripturis ſentit ꝙ̄ ille qui ſcripſit dicit ea tamē ſententia deceptus eſt q̄ edificat charitatem: ⁊ ſequitur per eundeꝫ Aug. Titubabit fides ſi diuinaꝝ ſcripturaꝝ vacillet auctoꝛitas. Sextum ē vt ī ſcriptura ſacra non vbiq; miſteriuꝫ req̄rat Augu. xvi. li. de ciuitate dei. Non ſane omīa que geſta narrātur etiam ſignificare aliquid putāda ſunt ſed propter que aliquid ſignificant ⁊ ea que nihil ſignificāt attexuntur ſolo vomere terra pꝛoſcindit̄: ſed vt etiā fieri poſſit cetera aratri mēbꝛa ſunt neceſſaria. Et ſoli numeri ī cytharis ⁊ ī ſimilibꝰ aptātur ad cantuꝫ: ſed vt aptari poſſint inſunt ⁊ cetera q̄ nō ꝑcutiunt̄ a canētibus: ſed ea q̄ percuſſa roſonāt his ꝯnectunt̄: ita in ꝓphetica hyſtoꝛia dicuntur aliqua q̄ nihil ſignificāt: ſed quibꝰ adherāt ea q̄ ſignificāt ⁊ quodammō religentur. Septimum ē vt diuidendo mediocritas ſeruetur. vñ Sene. Cōpꝛehendere quēadmoduꝫ maxima illa minima difficile ē. Octauuꝫ ē vt docēdo veritatē nō deſerat. Aug. in li. de doct. chꝛi. Uera dicātur ⁊ multa exēplo ſaluatoꝛis noſtri qui veritatē ſemper p̄dicauit ⁊ docuit. Nonum vt doctrina facilis ſit ⁊ apta. augu. in eodem li. Quid ꝓdeſt locutionis integritas quā non ſeq̄tur audiētis intellectus. Loquēdi em̄ nulla eſt cauſa ſi id qđ loquitur nō intelligāt hi propter quos loquimur ꝙ debeat eſſe facilis. ꝓtꝫ ꝓuer. xix. Doctrina pꝛudētiuꝫ facilis. Eccl'. iiij. Quod debeat eſſe apta ꝓtꝫ. i. ad Coꝝ. xiiij. Non abſcōdas ſapientiā. ambꝛo. Melius eſt vt vos intelligant populi ꝙ̄ vt cōmēdēt grāmatici. Decimuꝫ eſt vt doctrina ſit bꝛeuis. Eccl'. xxi. Uerba ſapiētum ſtatera pōderabuntur. Hoꝛatius. q̄cq̄d p̄cipies eſto bꝛeuis vt cito dicta ꝑcipiant animi dociles teneātq; fideles. Omne ſupuacuuꝫ pleno de pectoꝛe manat. Undecimum vt doctrina ſit vtilis. Sene. in epiſt. etiā ſi multum eēt etatis ꝑce diſpenſandum erat vt ſufficerat neceſſarijs nunc q̄dā demētia ē ſupuacua dicere ī tp̄is egeſtate. Doctoꝛ em̄ in doctrina ſua dꝫ attēdere ad tria dꝫ attēdere vt iſtruat: vt placeat: ⁊ vt ad agēdū moneat. vñ aug. in. iiij. li. de doc. chꝛi. Docendi neceſſitas ī rebus eſt ꝯſtituta quas diſcimus. iō dꝛ ꝙ docere eſt neceſſitat̄. Alia duo. ſ. docere vt placeat ⁊ delectet̄ ⁊ vt moueat taliter ꝙ adiſcēs flectetur ſunt in modo quo dicimus. Duodecimum ē doctoꝛ ſacre ſcripture nō ſit timidus vel remiſſus. aug. in li. de diſci. xp̄i. Qui timuerit ne ſemē cadat in terrā malā nō ꝑueniet ad bonam: iactamꝰ ſemina: ſpargimꝰ ſemina ſunt q̄ cōtēnunt: ſunt q̄ appꝛehēdunt: ſunt q̄ irrident iſtos ſi nos timuerimus nihil habemꝰ ſeminare ⁊ ſic in meſſe habemꝰ eſurie. ij. ad Thi. iiij. Pꝛedica verbum inſta opoꝛtune impoꝛtune argue obſecra increpa in omni patina ⁊ doctrina erit em̄ tp̄s cuꝫ ſanam doctrinā non ſuſtinebunt: ſed ad ſua deſideria coacernabunt ſibi magiſtros pꝛuriētes auribus. tu aūt vigila in oībꝰ laboꝛa opus fac euangeliſte miniſteriū tuuꝫ imple. Math. ix. Circuibat ieſus oīs ciuitates ⁊ caſtella docens in ſinagogis eoꝝ. ⁊ Luce. xi. Et erat quotidie docens in templo.

¶ Sequitur textus de coꝛrectione.

Fratrem coꝛripere peccantem quiſq; tenetur
Ut careat ſcelere niſi quando per illa timetur
Deterioꝛ fieri vel non coꝛrectus haberi
Uel ſi ſperetur ꝙ ꝓximꝰ inde grauetur
Aut ſi tardetur ꝙ nondū tēpꝰ habetur
In ſili peccās publice ſuꝑ his ꝓhibet̄
Ut bn̄ coꝛrigere valeas te coꝛrige ꝟe
Ut ſic coꝛreptꝰ poſſis rep̄hēder̄ rectꝰ
Qui nō coꝛrigitur alioꝝ facta vidēdo
Coꝛriget vt legitur alios malefacta ſequendo
Pꝛauos coꝛrigere virtus ē maxia ꝟe
Juſti vexātur niſi pꝛaui coꝛripiantur.

Coꝛrectio ē ꝑ melioꝛatōis ſpe caſtigatio ad quā coꝛrectionē inuitamur faciēdā. Math. xviij. Si peccauerit in te frater tuꝰ coꝛripe eū inter te ⁊ ip̄m ſolū. ad Gala. vi. Si p̄occupatꝰ fuerit hō in aliq̄ delicto vos q̄ ſp̄ūales eſtis inſtruite hunc. Eccl'. vij. Filij tibi ſunt erudi illos ⁊ curua illos a pueritia illoꝝ. ad Ephe. vi. Educate filios veſtros ī diſciplina ⁊ coꝛrectione domini. Iteꝫ mouet ad coꝛrectionē ſaluatoꝛis noſtri exēplum ⁊c. Item monet nos ad coꝛrectionē faciendā vtilitas ꝓueniēs ex coꝛrectione. pꝛouer. xxvij. Melioꝛ ē manifeſta coꝛrectio ꝙ̄ amoꝛ abſconditꝰ. Et ī eodē. Melioꝛa ſunt vulnera diligētis ꝙ̄ fraudulēta odientis oſcula. ⁊ eodem. xxviij. Qui coꝛripit hoīem gratiā poſtea inueniet apđ eum magis ꝙ̄ qui ꝑ lingue blandimēta decipit. Eccle. xxx. Qui diligit filium aſſiduat illi flagella vt letet̄ in nouiſſimo ſuo. Uexatio dat intellectuꝫ. Eſa. xxviij. Item mouet nos ad hoc maluꝫ ꝓueniēs ex defectu coꝛrectionis cum dr̄ ſuſcitabo aduerſum hely oīa que locutus ſum ſuꝑ dominum eiꝰ eo ꝙ nouerat īdigne agere filios ſuos ⁊ nō coꝛripuit eos. Eccleſi. xxxij. Confuſio patris eſt de filio indiſciplinato. ⁊ eodeꝫ. xli. De patre impio conqueruntur filij qm̄ propter eum ſunt in toꝛmentum. Eſa. xiiij. Sperare filios eius occiſioni in iniq̄tate patrū eoꝝ. De mō faciendi coꝛrectionē nota ꝙ fieri dꝫ ex amoꝛe. Apoc. iiij. Ego

quos amo arguo ⁊ caſtigo. Jtē correctio dʒ fie
ri et cōpaſſione. Greg. Nequaꝙ̄ iacentē erigit
niſi qui ſtat⁹ ſui certitudinē per cōpaſſionē fle
ctit. Jtē debet fieri correctio cum mãſuetudīe
ps. Supuenit mãſuetudo ⁊ corripiemur. item
correctio debʒ fieri ſecreto ſi culpa ſit occulta.
Mat. xviij. Si peccauerit in te frater tuus cor
ripe eum īter te ⁊ ipm ſolum. Si vo ſit manife
ſta culpa correctio pōt fieri manifeſte. i. ad Thi
mo. v. Peccantē corã omībus argue vt ceteri ti
morē habeant. ⁊ Jſido. Manifeſta peccata non
ſunt occulta purgatione purganda ſed manife
ſta: vt per hoc ſanentur hi qui eos imitando de
liquerunt. Dum eñ vn⁹ corripit plurimi emen
dantur. Jtem attendēdus eſt ſtatus perſonarū
que corrigunt: cum veterano parcius agendum
eſt. vt Sene. ait. i. Thimo. iiij. ſeniorē ne incre
pnaueris: ſed obſecra vt patrem ⁊c. Jtē nota ꝙ
delinquentes debent libenter recipere correc
ctionē. vnde ps. Apphēdite diſciplinā nequā
do iraſcatur dominus ⁊c. Eccl. xix. Qui odit cor
rectionē minuet vita triplici nature gr̄e ⁊ glo
rie ⁊c. Nota ꝙ eſt vna diſciplina proprij corpis
vt ieiunium aſperitas veſtium: duricies lectoꝝ:
peregrinatio vigilie: diſciplina verberꝝ ⁊c. Eſt a
lia diſciplina que ptinet ad eos q̄ pſunt: ⁊ illa ē
duplex: quedā eſt ſpūalis cum delinquentes fe
riūtur gladio ſpirituali que ſpecialiter ptinet
ad prelatos eccleſie. Alia ē tēporalis ſeu mate
rialis cum delinquētes feriuntur gladio mate
riali. ¶ Sequitur de correctōe dei. ¶ Pro quo ē
notandum ꝙ dei correctio ē egritudo corpis q̄
cum gaudio recipienda eſt: quia multum debili
tat hoſtem familiarem. ſ. corpus: ⁊ ſubdit ſpiri
tui. ij. Coꝝ. xij. Jn infirmitate experitur homo
virtutem animi ſui. Legitur eñ in vitis patrum
ꝙ cum quidam peteret a iohāne heremita vt ſa
naret eum a tertiana. reſpōdit rem tibi neceſſa
riam cupis abijcere. Anima eñ lãguorib⁹ ⁊ ca
ſtigationib⁹ purificatur. Egritudo corpis cita
tio eſt de pace faciēda cum deo ſi fuerit ad mor
tem peremptoria: ſi vero fuerit ad mortē dilato
ria: gaudere eñ debet qui infirmatur de hoc ꝙ
vilis domūcula ei⁹ incipit deſtrui cum ſpiritus
habeat domum regiã in celis. ij. ad Coꝝ. v. Sci
mus qm̄ ſi terreſtris domus noſtra hui⁹ habita
tionis diſſoluatur ꝙ edificatiōe ex deo habem⁹
domum nō manufactã: ſed eternã in celis. Jn
firmitates eñ veniunt aliquādo vt numer⁹ me
ritoꝝ per patientiā iuſtis augeatur. vt Job. ij.
ſcđo ad cuſtodiā virtutum vt in Paulo. ij. ad Co
rin. xij. Tertio ad corrigenda peccata. Numeri.
xij. Quarto ad gloriā dei vt in celo nato. Job.
ix. Quinto ad initiū pene vt in herode. Ac. xij.
⁊c. Uide reſiduum in capi. de elemoſyna.

¶ Sequitur textus de perſeuerantia.

SI vis regnare ſtudeas
bona continuare
Fac bona cōtinue pote
ris ſic viuere recte
Omēs virtutes currūt
querendo ſalutes
Continuans curſum ſcandit conſtan
tia ſurſum
Jncipiūt multi nō pficiunt bona ſtulti
Stultus mutatur vt luna cito variat
Quolibet a vēto giratur ſicut arundo
Sʒ prudēs ꝯſtat vt ſol ſua lumīa pſtat
Qđ bene cepiſti cōple: nã pmīa donat
Xps vincēti; finis nō pugna coronat.

PErſeuerãtia eſt pmanentia ſicut ⁊ cō
ſtãtia. tñ differunt: qr cōſtantia eſt p
manentia in ppoſito: pſeuerentia ve
ro pmanentia in bono ſiue continua
tio boni. Cōſtantia cauet leuē tranſitum a ppo
ſito vno in aliud. perſeuerãtia vero cauet diſcō
tinuationē ſiue defectum debiti finis: ⁊ deſcri
bitur ſic perſeuerantia. Perſeuerãtia eſt ſʒ tul
liū in prima rhetorica in re bene cōſiderata ra
tio ſtabilis ⁊ ppetua manſio: ⁊ reperit duplex p
ſeuerãtia. ſ. gñalis ⁊ ſpãlis: gñalis attēdit ī con
tinuatōe boni ⁊ circuit oēm virtutē. ſpecialis ve
ro attēditur circa terribilia ⁊ difficilia ad ſuſti
nendum q̄ ledunt naturã: ⁊ hec ptinet ad forti
tudinē ad quā mouemur. ad Heb. xij. Jn diſci
plina pſeuerante. Jtē pſeuerantia eſt duplex. ſ.
finalis ⁊ nō finalis. Nō finalis eſt qñdo aliqs
longo tpe pſeuerat in bono. tñ poſtea cadit per
mortale. Finalis vero pſeuerantia dupliciter di
citur. Nā quedam eſt finalis in propoſito: alia
finalis in actu. Finalis in ppoſito ſit finalis a
ctu in his qui permanēt in bono. De perſeuerã
tia finali actu dicit Auguſti. ꝙ multi eam ha
bere poſſunt: null⁹ autem amittere. Jncipit eñ
eſſe finalis actu in termino vite. Perſeuerãtia
eñ datur homini p bona merita. Unde glo. ſu
per illud ps. Retribuet mihi ſm iuſticiã meam
pro fide ⁊ ſpe: ⁊ alijs bonis opibus reddet deus
pſeuerantiã: ideo dicit regulariter ꝙ virtutes cō
muniter hōio dantur in aliqua qualitate. ſcđo p
bona opa merentur augeri ⁊ tãdē pfici: tpe ta
men date ſunt oēs virtutes in ſtatu pfectōis q̄
neq augent neq intendunt. Ad cōmendatio
nē pſeuerãtie valet ammonitio ſacre ſcripture.
Judich. xviij. Nolite negligere: nolite ceſſare:

⁊ Apo. ij. Jd quod habetis tenete donec veniã
Secundo valet pmiſſio que ſit perſeuerantib⁹
Apo. ij. Eſto fidelis vſq ad mortē et dabo tibi
coronã vite. ⁊ Math. x. Deniq nō qui ceperit
ſed qui perſeuerauit vſq in finē hic ſaluus erit
⁊ idem Mat. xxiiij. Bernar. in epſis ſcias dia
bolum ſemp ſoli inſidiari pſeuerantie: quã ſolū
virtutū nouit coronari. Tertio valet cōminatio
que ſit perſeuerãtibus. ſcʒ ablatio corone. Apo
calipſis. iij. Tene qđ habes vt nemo accipiat cō
ronam tuã. Quarto facit ad hoc exemplum dei
Geñ. ij. Qui compleuit die ſeptimo opus ſuum
Quinto exemplū xpi homis. Joh ã. xvij. Opus
ꝯſummaui qđ dediſti mihi. Septimo exemplū
ſanctoꝝ. Job. xxvij. Juſtificationē meam quã
accepi tenere. ij. Thimo. iiij. Bonū certamen
certaui curſum ꝯſummaui. Jtē pſeuerãtia com
mendatur a ſuis effectibus. Primo quia a deo
impetrat quicqđ vult. Luce. xi. Si pſeuerraue
ris pulſans ⁊c. dabit ei quotquot habēt neceſſa
rios. Thob. iij. Sarra in oratione perſiſtens et
cum lachrymis deum depcans exaudita eſt. Et
apoſtoli pſeuerantes in oratione. ſſ. acceperunt
Actu. ij. Perſeuerãtia bona acquiſita cuſtodit
ſicut impſeuerãtia dſtruit. Prouerbio. xix. Qui
mollis ⁊ diſſolut⁹ frater eſt ſua opera diſſipan
tis. Augu. Perſeuerãtia magnū donum dei ē
quo cetera dona conſeruantur. Perſeuerantia
difficilia ⁊ aſpera facilia ⁊ ſuauia facit. Berñ.
in epiſtolis ſubito procedenti de vmbra ad ſolē
de ocio ad laborē graue cernitur omne id quod
incipit: ſʒ poſtꝙ̄ ab his diſſueſcere ⁊ ad illa pau
liſper aſſueſcere ceperit vſus tollit difficultatē
quam inuenit: quia facile eſt quod impoſſibile
eſſe putauit. Perſeuerãtia meret apphēdere
pmiū. i. Corinth. ix. Unus accepit brauium ſcʒ
perſeuerans. Perſeuerantia eſt filia ſummi re
gis finis virtutū ⁊ conſummatio. Bernardus.
Unde Criſtomus. Tolle perſeuerantiã nec ob
ſequium mercedem habet nec beneficium gra
tias nec laudem fortitudo. qui vero perſeuera
uerit ſaluus erit. Jncipere multoꝝ eſt finire: ſal
tem bene paucorū. Delectatio eſt in pncipio in
fine probatio. Bernardus. Aſſueuerunt multi
initio feruentes eſſe in fine remiſſi et diſſoluti
quare dicit Gregorius incaſſum bonum agitur
ſi ante vite terminum deſeratur. Fruſtra enim
velociter currit qui priuſꝙ̄ ad metas veniat de
ficit. tunc eſt enim veſtis vſq talos id eſt per
fecta ſi perſeuerãtia affuerit ſine qua perſeuerã
tia veſtis eſt inhoneſte deturpata gloſa. ſuper
illud Mat. x. Qui perſeuerauerit. ⁊ ſuper capi
tulum Leuiti. vbi cauſa beſtie iubebatur afferri
⁊c. Sed quia de conſtantia ſit mentio eſt notã
dum ꝙ conſtantia eſt animi ſtabilitas firma in
propoſito perſeuerans. Ad conſtantiam enim
requiritur ſtabilitā intellectus his in q̄ ſunt
fidei. prima ad Corinth. vlti. Uigilate ⁊ ſtate in
fide Unde Thobie. ij. Uitam illã expectamus
quam dñs deus noſter daturus eſt his qui fidē
ſuam nunꝙ̄ imutant ab illo. Alia eſt ſtabilitas
circa ea que deſiderantur. Seneca in ſuis epi.
Ante omnia hoc cura vt conſtet tibi quotiens
experiri voles an aliquod ſit actū obſerua. An
te ea velis que haberi ſemper mutatio volūta
tis indicat animum vacare ſeu vacari atq ali
bi apparere prout tulit ventus. Alia eſt ſtabili
tas loci. Bernardus ad fratres de monte. Jm
poſſibile eſt hominē fideliter figere in vno ani
mū ſuū qui nō prius alicui loco perſeueranter
affixerit corpus ſuū. Jnſtabilitas ꝙtū ad locū
deo diſplicet homi eſt dãnoſa ⁊ periculoſa. Hie
re. xiiij. Dilexit mouere pedes ſuos ⁊ non q̄uit
⁊ domio non placuit: ⁊ intelligatur niſi ſit cau
ſa legitima. Alia ſtabilitas qua homo ſit con
ſtans cōtra tentationes. ita ꝙ nō agitetur ven
to tentationū. Mat. xi. ⁊ Luce. vi. Quid exiſtis
in deſertum videre arundinē vento agitatã ⁊c.

¶ Sequitur de cuſtodia quinq ſenſuū in
generali. et prio đviſu. ibi noli reſpicere.

GUſtus olofactus auditus
viſio tactus
Per te claudantur ne ſor
des ingrediantur.

¶ De viſu.

NOli reſpicere q̄ poſſint
viſa nocere
Uertas viſuʒ tibi ne tol
lat paradiſum
Jntrat mors animas p
viſus ſepe feneſtras
Cur clauſis portis euita vulnera mor
tis

¶ De auditu.

A Uerbis vanis mendaci
bus atq prophanis
Aures auertas ipſas ad
commoda vertas.

Audi ſermones boꝛas miſſas rõnes
Sic te diſpones ad rectas cõditiones

¶ Sequitur de odoꝛatu.

Non ſit odoꝛatꝰ vnq̄ tuus immoderatus
Chꝛiſtꝰ odoꝛ tibi ſit cũ pluſq̄ cetera pꝛoſit.

¶ Sequitur de guſtu.

Stringe tuũ guſtum qui vult conſumere multum
Plurima guſtare vult vẽtrẽ ſepe grauare
Si guſtuꝫ ſequeris nũq̄ bene pꝛoficieris
Si ſibi credideris nõ ſub ſus efficieris

¶ Sequitur de tactu.

Sic cõpeſce manus ne tactus ſit tibi vanus
Tangens immũda manꝰ ex hinc eſt male munda
Ut vites penas res non tangas alienas
Non aliquid tangas male ꝓ quo poſt ea plangas
Sicq̄ pedes cohibe ne vadãt ad mala pꝛonte
Nõ ad rixandũ vadas nec dãnificãdũ
Nõ ad cernãdũ varias reſ nec rapiẽdũ
Ad dñꝫ greſſuſ diſpõe tuoſq̄ regreſſꝰ
Et qꝛ de facili nequeũt aſſueta relinq̄
Nõ ſumas viſuꝫ q̄ gignere poſſit abuſũ

Hic auctoꝛ noſter determinat de temperãtia q̄ regit hoĩem circa delectationes ſenſuũ particulariuꝫ. Pꝛo quo eſt notandum q̄ duo ſcꝫ guſtus ⁊ tactꝰ ꝑtinẽt ad eẽ. alij tres ꝑtinẽt ad bñ eẽ. Iſtõ ꝓbaꝛ qꝛ mediãte guſtu aſſumiꝛ qõ ꝑ vim nutritiuã coꝛpi vniꝛ: ⁊ ſic ꝯſeruaꝛ eẽ indiuidui. Mediãte ṽo tactu ꝑ vim gñatiuã trãſfundiꝛ qõ erat ĩ vno coꝛpoꝛe ĩ aliõ coꝛpꝰ: ⁊ ſic fit multiplicatio indiuiduoꝝ ⁊ ſaluaꝛ eẽ ſpẽi in multis indiuiduis qõ nõ poſſꝫ ſaluari in vnico indiuiduo cũ ĩdiuiduũ ſit coꝛruptibile. Itẽ tactꝰ ⁊ guſtus ſunt ꝓncipales ſẽſus alij tres ṽo oꝛdinati ad illos ſunt viſus odoꝛatꝰ ⁊ auditus quibus nutrimẽtum a longe cognoſciꝛ q̄ guſtu de ꝓpe cognoſciꝛ. vnde dicitur in libꝛo de natura aĩaliũ q̄ auis rapax eſt acuti viſus qm̃ indiget vt cibum videat a remotiſ. Viſu etiã auditu ⁊ odoꝛatu cognoſciꝛ de longe deſtructiuũ coꝛpoꝛis vel delectabile quod ſꝫ actũ de pꝛope cerniꝛ. pꝛius vidit mulier q̄ bonũ eẽt lignum adveſceudum q̄ de illo guſtaret. Gen. iij. Et pꝛius vidit dauid mulierem lauãtem: ſcilꝫ Berſabee vxoꝛẽ vrie q̄ adulterium cum ea cõmitteret. ij. Reg. xi. Item ſicut dicitur in libꝛo de natura aĩaliuꝫ. ſenſus tactus in homine ſubtilis eſt pluſq̄ alij ſenſus et poſt ipſum guſtus ceteri ſenſus in homine ſunt hebetioꝛes q̄ in alijs aĩalibus. Item dicitur in eodem libꝛo q̄ ſenſus viſus in oĩbus animalibus eſt ſupꝛa auditum: ⁊ ſub his odoꝛatꝰ tactꝰ ⁊ guſtꝰ operaꝛ ſꝫm pꝛopinquitatem obiecti. Alij vero ſꝫm diſtantiam. Unde delectationes que ſunt circa tactum ⁊ guſtũ maioꝛes ſunt q̄ q̄ ſunt circa alios tres ſenſus: ⁊ pꝛonitas ad operationes ⁊ delectationes ſꝫm illos duos ſenſus maioꝛ eſt q̄ ſꝫm alios tres: ⁊ vitia que ſunt circa operationes ⁊ delectatõnes illoꝛum duoꝛum ſenſuum magis ſunt periculoſa. ideo virtutes que ſunt contra illa vicia magis ſunt neceſſarie ⁊ magis note: ⁊ habẽt ſpecialia nomina que ſunt ſobꝛietas: quo ad guſtum et continentia quo ad tactum. Quantum ad pꝛimum quod eſt ſobꝛietas eſt notandum q̄ ſobꝛietas ſumitur quadrupliciter. Uno modo large pꝛo temperantia que eſt vna quattuoꝛ virtutum cardinalium. Sapientie. viij. Sobꝛietatem et pꝛudentiam docet et iuſticiam ⁊ virtutem quibus vtilius eſt in vita hominibus nihil ⁊ ad Tituꝫ ſecundo. Sobꝛie ⁊ iuſte ⁊ caſte ⁊ pie viuamus in hoc ſeculo ⁊c̃. Secundo modo ſumitur temperantia pꝛo temperantia que eſt generalis. Unde ſalomon. Iuuenes hoꝛtare vt ſobꝛij ſint in omnibus. Tertio modo ſumitur pꝛo temperantia que eſt circa potum ⁊ cibum: vt ad Tytum ſecundo. Adoleſcentulas vt viros ſuos ament filios ſuos diligant pꝛudentes caſtas ſobꝛias. glo. in potu et cibo. Quarto modo ſumitur pꝛo temperantia que eſt circa potũ tantum ⁊ ſic ſobꝛietas ei oppõitur. Eccleſia. xxxi. Equa vita hominibus vnũ in ſobꝛietetate ſi bibas illud moderate eris ſobꝛius que eſt vita que minuitur viuo: ſꝫ in pꝛeſenti capi. ſumitur temperantia circa potum ⁊ cibũ: ⁊ ſic ſumitur hic tertio modo: vel circa delelectatõnes que ſunt circa guſtum. Ad comendationem ſobꝛietatis facit quot ſuadet natura: in modicitate oꝛis hũani: qꝛ hõ in compatione ſui coꝛpoꝛis paruioꝛis eſt per quod nobis deſignatur ſobꝛietas ĩ ſumptione cibi ⁊ potus. Ariſtotiles in libꝛo de natura animalium ⁊ Seneca idem dicunt de puitate humani oꝛis ⁊c̃. vñ Bernardus Huiꝰtam

modice partis. ſ. gutturis tã exigua declaratio quãta paratur ſolicitudine quantã deinde moleſtiã parit. Hinc ⁊ moꝛbi varij generãtur. Itẽ nimiã ſumptionẽ cibi ⁊ potus diſſuadet nobis coꝛruptio cibi ⁊ potꝰ que fit poſtq̄ in ſtomachũ deſcendũt Iohelis pꝛimo expergiſcimini ebꝛij ⁊ flete ⁊ vlulate oẽs qui bibitis vinũ in dulcedine perijt vero ex oꝛe veſtro. Nõ ſic ẽ in alijs ſenſibus nõ eñ coꝛrũpitur res pulchꝛa q̄ videꝛ cũ ſemel viſa fuerit. nec res odoꝛifera cũ ſemel odoremus aliquis ꝑceperit. Naturales appetitus aĩe nõ ſunt deliciarũ. Eccl. xxix. Initiũ vite hominis panis ⁊ aqua ⁊ veſtimentũ ⁊ domꝰ tegẽs turpitudinẽ eandẽ eſcam aſſignauit dñs hominibus ⁊ bꝛutis. Gene. i. Ecce dedi vobis omnẽ herbã afferentẽ ſemẽ ſuper terrã. ⁊ vniuerſa ligna que habẽt in ſemetipſis ſemẽte ſui generiſ vt ſint vobis in eſcam ⁊ cũctis animãtibus terre. Ad hoc Seneca. Conſidera tecũ quantũ natura poſcat ⁊ quantũ cupiditas expectat. Natura enim modico contentatur. ſuꝑeditas nec ſuo nec alieno ꝯtẽtatur. Sacra ſcriptura ſuadet nobis ſobꝛietatem in pluribus paſſibꝰ. i. pe. v. Sobꝛij eſtote ⁊ vigilate: ⁊ pꝛima theſſa. v. Uigilemꝰ ⁊ ſobꝛij ſimꝰ. Itẽ ſobꝛietatẽ ſuadẽt nobis exempla ſanctoꝝ. Dañ. i. de Daniele. Miſac. ſidrach. ⁊ abdenago. qui dixerunt pꝛepoſito eunuchoꝝ regis babylonie. dẽtur nobis legumina ad veſcẽdũ ⁊ aqua ad bibendũ cibo regio ꝯtempto. ⁊ Dañ. x. Ego daniel lugebã trium ebdomadarũ diebꝰ panẽ deſiderabilẽ nõ comedi: carnes ⁊ vinũ nõ intrauerunt os meũ. et Math. iij. de beato Iohãne baptiſta cuius eſca erat mel locuſtarũ ⁊ tuuſcaꝝ ſilueſtriũ. poma ſilueſtria ⁊ aqua ꝓ potu vnde Luce. i. Uinũ ⁊ ſiceram non bibet. ⁊ Ber. ſuꝑ cañ. Abſtinebo a carnibꝰ nedũ carnẽ nutriant ſimul ⁊ vicia carne generent. Ad ideꝫ Salomon. Eccle. ij. Ut me trãſferã ad ſapientiã cogitaui a vino abſtinere carnẽ meã. Panẽ aũt cum mẽſura ſtudebo ſumere ne onoꝛato vẽtre ſtare ad ſtudendũ atq̄ oꝛandũ tedeat. Item legitur de ſobꝛietate exẽplo beati Nicolay q̄ ieiunabat quarta atq̄ ſexta feria. Oĩs enim creatura ſobꝛietatẽ ſuadet: qꝛ in oĩ creatura ẽ modus vel mẽſura ſꝫm illud Sapie. xi. Omĩa ĩ mẽſura ⁊ numero ⁊ põdere diſpoſuiſti. Sobꝛietas eñ valet ad ſanitatem coꝛꝑis et aĩe. Eccl. xxxi. Sanitas eſt aĩe ⁊ coꝛꝑis ſobꝛiꝰ potus. Sobꝛietas valet ad vite diuturnitatẽ. Eccl. xxxvij. Qui abſtinẽs eſt adijciet vitã. Itẽ valet ad iocunditatem ſpũalem ⁊ coꝛpoꝛalẽ. eodem. xxxi. Exultatio aĩe ⁊ coꝛpoꝛis vinũ moderate potatũ. Hõ ſobꝛius delectabiliter viuit ⁊ doꝛmiẽdo ⁊ vigilãdo. eodẽ. Sõnus ſanitas ĩ hoĩe parco doꝛmiet vſq̄ ad mane ⁊ aĩa ipſius cũ ipõ delectabiꝛ. Homo ſobꝛiꝰ differt comedere donec eſuriat: ⁊ tũc panis ⁊ aqua delectabiliter ei ſapiunt. augu. et Ber. ad fratres de mõte dei. Panis furfurẽs ⁊ ſimplex aqua olera vel legumina ſimplicia nequaq̄ res delectabiles ſunt: ſꝫ ĩ amoꝛe xp̄i ⁊ deſiderio eterne beatitudinis ventri bene moꝛigerato gratãter ex his ſatiſfacere poſſe valde delectabile eſt. Hi vero que in deſiderijs ⁊ luxuriis vitã ducunt reſoluta quidã coꝛpa ⁊ oĩ cera mollioꝛa circũferunt atq̄ infirmitatibꝰ repleta quibus ad cumulum maloꝝ podagre tremoꝛ et ĩmatatura ſenectꝰ accedit ⁊ eſt eis vita ſemper ĩ medicis ⁊ medicamẽtis ſenſus antẽ tardi graues ⁊ obtuſi ⁊ quoddãmodo iã ſepulti. Criſoſtomus. idẽ conſidera egros q̄ faſtidio ꝑurgentur quomõ q̄uis ſuaues ⁊ lauti cibi apponãtur eis. hoꝛroꝛis magis eis ſunt q̄ voluptati. ſic eſt cuꝫ ꝑ abundantia cupiditas fuerit extincta ꝑiter ⁊ voluntas ⁊ iocunditas perimitur: qꝛ nõ tã ciboꝛum gratia q̄ deſiderij gignit ſatiſfactio voluptatẽ. Unde aĩa ſaciata calcabit fauũ. aĩa vero eſuriẽs amaꝝ ẽt pꝛo dulci ſumet. ꝓuer. xvij. Diuitũ eñ mẽſe execrabiles ⁊ hoꝛride ſunt ⁊ moꝛboꝝ contaminatione. plene in quibus moleſta ſunt hec q̄ delectabilia videntur. Sobꝛietas pꝛimum cõgreſſum hꝫ in bello ſpũali: ſine ipſa cetere virtutes fruſtra pugnãt gloſa ſuper quartum capitulũ. Mat. Niſi gula pꝛius refreneꝛ fruſtra cõtra alia vicia laboraꝛ. Sobꝛietas diabolũ in arido ponit ⁊ extra caſtrum. puta coꝛꝑis ſobꝛij hoĩs. Math. xij. Cũ exierit ĩmũdus ſpũs ab homine ambulat per loca arida querẽs requiem ⁊ non inuenit. Homo incõtinẽs ⁊ ſine ſobꝛietate oppꝛimetur egeſtate. Pꝛouer. xxi. q̄ diligit epulas in egeſtate erit: ⁊ qui amat vinũ in pinguia non ditabitur. Ex pꝛemiſſis apparet q̄ officium ſobꝛietatis cõſiſtit in duobus. ſ. ĩ cauẽdo exceſſum ĩ cibo: ⁊ exceſſum in potu. vnde Lu. xxi. Attendite vobis ne foꝛte grauentur coꝛda vr̃a crapula ⁊ ebꝛietate cetera videãtur in. c. de gula. Sequitur de delectatõibus circa tactũ. Pꝛo quo eſt notãdũ q̄ delectationũ circa tactũ quedam eſt in ſuauitate veſtiuꝫ. quedã in ſuauitate lectoꝝ. quedã in ſuauitate vnguentoꝝ. quedam in ſuauitate balneoꝝ. quedẽ in carnali contactu que eſt duplex. Nã quedaꝫ eſt ꝑtinẽs ad mẽbꝛa generationi deputata. quedã ꝑtinẽs ad cetera mẽbꝛa. Sequitur de temperãtia delectationuꝫ que fit ſꝫm viſum auditũ ⁊ odoꝛatũ. Pꝛo quo eſt notandũ q̄ cũ viſus ſit ſupꝛa auditum ⁊ ſub viſu odoꝛatus vt legitur in libꝛo de natura aĩaliũ periculoſioꝛ videtur eẽ viſus niſi refrenetur q̄ auditus ⁊ auditꝰ q̄ odoꝛatꝰ. Ideo ſcriptura mul-

rum nobis ſuadet refrenationē viſus. Eccle. ix.
ne reſpicias mulierē multiuolā. ⁊ in eodē. Vgi
nem ne circunſpicias ne ſcādaliʒeris in decoꝛe
illius ⁊ in eodē ca. Noli circunſpicere invicis ci
uitat nec oberraueris ī plateis illiꝰ. ⁊ eodē. xxv.
ne reſpicias mulieres ſpeciē ⁊ ne cōſpicias mu-
lierē ī ſpecie. ꝓpter ſpēm mulieris multi perie-
rūt. Eccle. ix. Eodē i. xli. ne reſpicias mulierem
alieni viri ⁊ ne ſcruteris ancillā eius. De refre-
natione viſus ⁊ auditus habetur Eſa. xxxiij. qui
ambulat in iuſtitijs ⁊ loquitur veritatē q̄ ꝓijcit
auaritiā ex calūnia ⁊ excutit manus ſuas ab oī
munere q̄ obturat aures ſuas ne audiat ſangui
nē ⁊ claudit oculos ſuos ne videat malū iſte in
excelſis habitabit. Viſus ⁊ auditꝰ videnꝛ habe-
re curoſitatē quaſi inſatiabilē. Eccle. i. Nō ſatia
tur oculus viſu nec auris auditu impletur. Au-
ditus a multis eſt tempandus a multis īſtrumē
tis. Job. xxi. tenēt tympanū ⁊ cithará ⁊ gaudēt
a ſonitu oꝛgani ducūt in bōis dies ſuos ⁊ in pū-
cto ad inferna deſcēdnut. ⁊ Eſa. v. Cithara ⁊ ly-
ra ⁊ tympanū ⁊ tibia ⁊ vinū in cōuiuijs veſtris ⁊
opus domini nō reſpicitis nec opera manuum
eius cōſideratis. ꝓpterea ductus ē populꝰ meꝰ
captiuꝰ: q2 nō habuit ſciētiā ⁊ nobiles eiꝰ interi
erūt fame ⁊ multitudo eius ſiti exaruit. ꝓpter-
ea dilatuit infernus aīam ſuā ⁊ aperuit os ſuū
abſq3 vllo termino. Antigonus alexandri peda
gogus cythará eius fregit adiecitq3 dicēs. eta-
ti tue iam regnare conuenit pudeat ergo ī coꝛ-
poꝛe regis voluptatē luxurie dominari. Itē ca-
uendum eſt a laſciuo cantu ⁊ colloquio mulieꝝ.
Vnde Eccl. ix. de ſaltatrice dicitur ne audias il
lam nec aſſiduꝰ ſis cū ea ne foꝛte pereas inefſi
cacia illius. Et eodem capitulo dicitur. Colloq
um eius quaſi ignis exardeſcit. vn̄ Ber. de cō-
temptu mundi. Colloq̄um quaꝝ nihil eſt niſi vi
rus amarū. Pꝛebens ſub mellis dulcedine po
cula fellis. Item refrenādus eſt auditus a ma-
lis ꝓximi. Eccl. xxviij. Sepe aures tuas ſpinis
⁊ noli audire linguā neq̄ ⁊ oꝛi tuo facito oſtia
⁊ ſeras auribus tuis. Aurum ⁊ argentum tuum
confla ⁊ verbis tuis facito ſtaterā ⁊ frenos tuo
oꝛi rectos ⁊ attēde ne foꝛte labaris in lingua et
cadas conſpectu inimicoꝝ inſidiātiū tibi ⁊ ſit
caſus tuus inſanabilis in moꝛtem. Item cauen
dum eſt ne aliquis audiat adulationes diffama
tiones ⁊c. Olofactus ſeu odoꝛatus eſt temperā
dus a ſuauitate odoꝛum cū ſcriptum ſit. Eſaie.
iij. Erit pꝛo ſuaui odoꝛe fetoꝛ vna pena inferna
lis. Reſiduum declarabitur in cōſtructione lit
tere auctoꝛis.

¶ Sequitur textus de vigilia.

P Rudenter vigila ne fallat
moꝛs neq3 culpa
Sunt pꝛomiſſa bona vigi-
lantibus atq3 coꝛona
Se bene ditabit meritis be
ne qui vigilabit
Sūt doꝛmitātes repꝛobati n̄ vigilātes
Math. xv. ſerue male ⁊ piger ſciebas: q2 meto
vbi nō ſeminaui ⁊c. Tolle talentem ab eo et inu
tilem ſeruum eijcite in tenebꝛas exterioꝛes ⁊c.
Et eodē. xxvi. dixit dn̄s petro. Nō potuiſti vna
hoꝛa vigilare mecum.
Xp̄s ad oꝛādū monuit nos ⁊ vigilādū
Math. xxiiij. Vigilate q2 neſcitis qua hoꝛa dn̄s
venturus ſit: ⁊ eodem. xxv. Vigilate itaq3 ⁊ oꝛa
te q2 neſcitis diem neq3 hoꝛā: ⁊ eodē. xxvi. Vi-
gilate ⁊ oꝛate ne intretis in tentationem.
Vt cum tentamur in illo decipiamur
Nam venit abſq3 moꝛa moꝛs qua non
credimus hoꝛa
Debes vitare nimiū ſero vigilare
Nā vigilare nimis ſero plꝰ q̄n ſit ignis
Quippe ſiti gn̄at in vbis tp̄a vaſtat
Coꝛpꝰ ſepe grauat aīm q̄nq3 moleſtat
Surgere mane vetat et craſtina facta
retardat grere
Noli doꝛmire nimis aut pauſando pi-
Sōnꝰ ei nimis eſt valde ſepe nociuus
Coꝛpꝰ ei r̄ddit pigreſcēs reūata nutrit
Vulnerat ⁊ mētē ſic ocia vana ſeq̄ntē
Tp̄us ꝑdendo vicijs alimēta gerendo
Dat laſciuire carnē faciēdo perire
Cū vis doꝛmire d3 crux ſancta pꝛeire
Te ſic cōmēdes dn̄o reuerēter et oꝛes
Me tibi cōmēdo ſp̄ deꝰ alme petendo
Vt me pauſantē ꝯſerues ⁊ vigilantē
Me tibi virgo pia ſp̄ cōmendo maria
Vt mihi ſaluatrix ſis ſp̄ et auxilatrix
Angele q̄ meꝰ es cuſtos pietate ſup̄na
Me tibi ꝯmiſſū ſalua defēde guberna
Sic eadē facies de ſōno q̄n̄ reſurges.

¶ Sequitꝛ textꝰ de honeſtate ⁊ ꝯuerſatōe vite.

S It tua mens munda ſem-
per meditatio ſancta
Actio ſit iuſta necnon in
tentio recta
Commoda ſint verba ſit

conuerſatio grata
Sit placidꝰ geſtꝰ greſſꝰ maturꝰ honeſtꝰ
Cōgrua ſit veſtꝭ ſocijs ſocietꝭ honeſtꝭ
Cōpoſitos moꝛeſ hēas laudabilioꝛes
Inſpice maioꝛ̄ſ mediocreſ atq3 mīoꝛeſ
Collige ſic floꝛes ꝟtutū cōmodioꝛes
Cū q̄bus oꝛneris ſalueriſ ⁊ auxiliaris
Sic ſis moꝛoſus ad ip̄ia ſcā moꝛoſus
Nobilitas moꝝ plus ꝓdeſt q̄ genitoꝝ
Sis bene diſcretus inter ꝯuiuia letus
Hūc ꝑce comede mage ꝑce pocla ſūe
Et parce loq̄re ſocios large reuerere.
Nō ſis ad riſum ꝓnꝰ niſi ſit tibi riſus
Qui bn̄ cōueniat ⁊ hōeſte tūc tibi fiat
Tunc hō deridet q̄ multū vel cito ridet
Nō diſcurrēdo pꝛocedas vel ſaliendo
Nō vadas nocte vel ſaltim bene docte
Si poſſis tēde ſociatꝰ ſemper honeſte
Sig̃ mali fugias ne ſuſpectꝰ male fias
Ad pꝛaua ſpecie d3 ſe quiſq3 cauere
Nō hēas ſtultoſ ſocioſ ſ3 dogmate ful
Cū ſctis dicta q̄ ſūt puerilia vita to
Elige ꝯſoꝛtē qui ſanctā det tibi ſoꝛtē
Elige ductoꝛē qui te faciat melioꝛem
Qui bene vult agere q̄ vilia ſcā cauere
Pꝛauoꝝ fugere debet conſoꝛcia vere
Si ſanctos ſeq̄ris ſanctꝰ ſic efficieris
Sed ꝑuerteris ſi ꝑuerſos comiteris
Pomū coꝛruptū cito coꝛrūpit ſibi ne-
Oīa ꝯtracta denigrat pix caleſcā ctū
Sic maculat cunctos pꝛauus ſocios
ſibi iunctos
Nō ad taxilloſ ludas nā ius vetat illos
Ludi viteꝛ aut plurima dāna ſequēꝛ
Ludēs diſperdit res famā tp̄a perdit
Fraudē ꝯmittit mēdacia ſcādala mittit
Se male ditare cupit ac alioſ ſpoliare
Clāat blaſphēat ⁊ iurat ſe male dānat
Infert litigia periuria verbera furta
Eccl'iā ſp̄nit noc3 huic q̄ ludere cernit
Lāguet macreſcit dolet amittēdo ca-
leſcit.
Perdens inſanit male ſtando coꝛpus
inanit.
Quāuis leteꝛ modicū ſi foꝛte lucretur

¶ Sequitur textus de fama.

V Ir bone ſemꝑ ama q̄ ſit
tibi ſplēdida fama
Nomē habere bonū fer
tur q3 dei foꝛe donum
Quiſquis habens vitā
nō debet ſpernere famam
Sc tā tibi vita ꝓdeſt alijs tua fama
Si ꝓpꝛiā famā fieri vis ſemꝑ honeſtā
Crimia deuita nā famā dat bona vita
Nā ſic ꝑ crimē poſſes amittere nomen
S3 male per ſigna fiet tua fama malig̃
¶ Seq̄tur textus de diſpoſitione domus.
D E perdes ſubito domui
diſponere ſcito
Sic tua diſpone fac oīa
cum ratione
Sic vt poꝛtare valeas ſū
ptus moderare ꝯpꝛendit
Qui nimis expendit: alienum poſtea
Vt bn̄ ſufficias ſeruare ſtatū ſapiēter
Sumptus non facias niſi iuxta poſſe
libenter
Nec plꝛes teneas famulos icōueniēter
In vitijs caueas vaſtare q̄d inſipienꝛ
Ac tibi ꝓuideas de rebꝰ ſufficienter
In cūctis habeas mēſurā cōueniēter
Diſcrete videas q̄ ſunt faciēda freq̄nꝛ
Et cito expedias ꝓut expedit ipſa de-
center
Quotidie mlt'a nobis naſcūtur agēda
Cur ſunt iā nata velocius expedienda
Aut aliter plura remanebūt ꝑficienda
Cū tibi ſint cura patrare negocia pl'a
Id p̄mo cura cuiꝰ moꝛa plus nocitura.
¶ Seq̄tur textꝰ de ꝓpꝛia rōne hōis moꝛiēdū.
O Ꝛdet moꝛs cūcta que naſcū
tur ſine cūcta ſagitta
Que pꝛiꝰ in vita ſoluit feriēdo
Nemo vitare moꝛtē valet aut ſuꝑare
Nā clauſis poꝛtis intrāſ loca ſingl'a foꝛtꝭ
Nocte die cuiq3 moꝛs inſidiatur vbiq3
Sepe necans ſubito multos gladio fe
riendo
Quamuis incipias bonus i medio ſic
fine q3 fias
Si bn̄ n̄ finiſ malꝰ h̄ fert ad mala finis

¶ Statutum eſt omni homi ſemel mori. ad Hebreo.ix. Mors reſecat: mors omne necat quod carne creatur. Per nullam ſortē poteris depellere mortē. Nullus tā fortis cui parcant vincula mortis. Et floretus in capitulo de modo vitādi peccata. Cerne diem mortis que pulſat ad oſtia fortis. ꝛ Catho quocūq ingrederis ſequit̄ mors corporis vmbram. Et floretus. Cōſidera quot quanti ſubito moriūtur ſepe memēto. Idcirco dicebat ſaluator noſter. Mat.xxiiij. Vigilate quia neſcitis qua hora dn̄s veſter vēturus ſit ꝛc. Cauſa finalis eſt precipua cauſarum: ideo ab ipſa denoīatur res: vt habetur in.v. metha. ij.phiſicorū ꝛ pluribus alijs paſſibus. ideo dicebat ſaluator noſter. Math.x. Deniq nō qui ceperit: ſed qui perſeuerauerit vſq in finē hic ſaluus erit. ꝛ Grego. Incaſſum bonū agitur ſi ante vite terminū deſerat̄: ergo finis coronat.

Cur bn̄ credēdo pagēs bona ꝑficiēdo

Pſal. Declina a malo ꝛ fac bonum.

Ne ſis dānatus ſis ſp obire paratus.

Auguſt. Stultum eſt homini viuere in ſtatu in quo non audet mori.

Viuere coneris bn̄ nā bn̄ ſic morieris

vn̄ Ber. Juſtū eſt vt hinc h exeat q̄liter vixit.

Vix bene viuentē vidi praue morientē

Qui me audierit abſq terrore requieſcet ꝛ abūdantia perfruetur malorū timore ſublato: ꝓuer. primo. Juſti in ꝑpetuum viuent ꝛ apud dn̄m ē merces eorū: ideo accipiēt regnū decoris ꝛ dyadema ſpeciei de manu dn̄i. Sapientie.v.

Non eſt mors ſubita quam conſociat bona vita.

Juſtus ſi morte ꝑoccupatus fuerit ī refrigerio erit. Sapientie.iiij. ꝛ Apoc.xiiij. Opera enim illorum ſequuntur illos. ꝛ. Pſalmiſta. Relinquēt alienis diuitias ſuas.

Sis aio fortis inſtante turbine mort

Seneca. Facilius eſt vnam gentem vincere ꝙ vnum hoiem in quo eſt animi fortitudo.

Sis bene contritus confeſſus menteq punctus.

Ut dictum fuit in caplo de penitētia.

Corpore ꝯiunct xpi mēbriſq ꝑunct

Eccle.xix. Elemoſyna viri gratiam eius quaſi pupillam conſeruabit.

Cunctis ignoſce veniā tribuſ tibi poſce

Math. vi. Si non dimiſeritis nec pater veſter celeſtis dimittet vobis. Si vero dimiſeritis dimittetur vobis ꝛc.

Mundū poſtponas nec amicos corde reponas.

Bernard. Hec tibi ſint cure res ad nihilū reditꝛe ꝛc. ꝛ Luce.ix. Nemo mittens manū ſuam ad aratrū ꝛ aſpiciens retro aptus eſt regno dei. Unde in ca. Nemo deſperandus. de penitentia diſtin.vij. Circa mediū eius habet̄ quē morbus vrget ꝛ pena terret adverā vix vēiet ſatiſfactionem maxime cū filij quos illicite dilexit ſint ꝑſentes vxor contriſtans et mundus illecebrans. Unde Bernardus. Noli confundi miſera dulcedine mundi ꝛc.

Sūma tibi cura ꝙ mēs tibi ſit bn̄ pura

Mathei.v. Beati mundo corde quoniam ipſi deum videbunt ꝛc.

Xp̄m laudare ſatagas et ſepe rogare
Ut tibi ꝯdōet tua crimīa teq coronet

Jacobi vlti. Oratio fidei ſaluabit infirmū ꝛ alleuiabit eū dn̄s. Et ſi in peccatis ſit dimittet̄ ei. Multū eñ valet oratio iuſti aſſidua. et Eccleſi. vij. Humilia valde ſpiritū tuū. q̄m vindicta carnis impij ignis ꝛ vermis ꝛc. Si iuſtus quidē vix ſaluabitur impius peccator vbi apparebit.

Subde volūtati dn̄i te corde libenti.

Voluntas eñ creati debet eſſe conformis voluntati diuine q̄tum poteſt.

Eſt virt facere grat faciēda neceſſe
Ut benedicaris ꝛ deuote moriaris
Tanq̄ catholicus et xp̄i verus amic
Sic dn̄o ſpera fidens in virgine vera

Nullus ſperauit in eo ꝛ ꝯfuſus eſt. Eccleſi.ij. et ꝓuer.xxix. Qui ſperat in dn̄o ſubleuabitur.

Orās deuote velit intercedere pro te.

Bernardus. Securū habes acceſſum et peccator ad deū. ibi eñ habes filiū ante patrem ꝛ matrem ante filiū. Filius oſtēdit patri latus ꝛ vulnera. Mater oſtendit filio pectus ꝛ vbera. ꝛ ideo nulla poterit eſſe repulſa vbi tot charitatis occurrūt inſignia. Unde cantat mater eccleſia. Ora pro nobis ſancta dei genitrix. Sentiāt omnes tuum iuuamen quicunq celebrant tuā commemorationem ꝛc.

Mortē ꝯmemorās xp̄i tūc iugit orās
Te cruce ſignādo ꝛ āmq fidē recitādo.

Ad Philipen.ij. Hoc ſentite in vobis qḋ eſt in chriſto ieſu qui humiliauit ſemetipm fact obediens vſq ad mortem: mortem autem crucis ꝛ Treñ.i. Audite obſecro vniuerſi populi ꝛ videte dolorem meum. Et alibi legitur. Non licet eñ hominē mori niſi in cruce id eſt grandi ꝯtritione de peccatis cōmiſſis ꝛ cilicio. i. memoria dominice paſſionis ꝛc. Et recitando fidem ꝓut cōtinetur in ſymbolo ꝛc.

Cōmendās aiam dn̄o q̄ cōdidit illam
Sz ne ſis vict caueas tūc demōis ict
Nā tunc conat̄ plus demon ꝛ inſidiat̄

Sciens diabolus ꝙ poſt mortem non ſit tēpus tentandi. Bernardus

Ut deſperare faciat quē vult cruciare
Sed ſibi ne credas nec ab his que dico recedas
Nunq̄ deſeres de diuina pietate.

Sicut fecit Cayn dicens. Maior eſt iniquitas mea ꝙ vt veniā merear. Geñ.iiij. Miſeratōes eñ eius ſuꝑ omnia opera eius. pſalmus.

Nec ꝓpria ſperes fieri ſaluus ꝓbitate

Unde aplſ. Non ſunt cōdigne paſſiones huius ſeculi ad futurā gloriā: igit̄ nō ſolū ꝓprijs meritis: ſed dei miſericordia ſalui ſumus.

Te potius firmes ſaluatoris bonitate
Qui bene ꝯtritos ſperātes in deitate
Saluat clementer miſerēdi fertilitate

Viuo ego dicit dn̄s. nolo mortē peccatoris vel impij: ſed vt cōuertatur ipſius a via ſua ꝛ viuat. Ezech.xxxiij. ꝛ ꝓuer.xvi. Qui ſꝑat ī dn̄o beat.

Quantuncunq malus fueris poteris fore ſaluus
Si bene cōtereris in fine libēſq fater
Si neq̄as ore tunc ſaltē corde fatere
Pectus tundendo ſignumq crucis faciendo

De penitētia diſtinctiōe.vij.ca. Nemo deſperādus. Per magiſtrū ſen.xxi.diſ.iiij. ſenten. ꝛ.xx. vi.q̄ſtio.vi.ca. Si aliquis. Unde Augu. in libro confeſſionum alloquens deum patrem merito mihi eſt ſpes valida in deo qui curauit omnes lāguores meos ꝑ eum q̄ ſedet ad dexterā ſuā et interpellat ꝓ nobis alioq̄u deſperarē. Multi eñ ꝛ magni ſunt lāguores mei. ſz maior eſt medicina tua.

In cruce pendentem latronē mox morientem
Chriſt ſaluauit q2 ꝯpatiendo rogauit

Luce.xxiij. Dn̄e memēto mei dum veneris ī regnum tuū. cui dn̄s Jeſus. Amē dico tibi hodie mecū eris in ꝑadiſo ꝛc. Tū ſcribit̄ Exodi.xxxiij. Miſerebor cui voluero ꝛ clemēs ero in quē mihi placuerit.

Ergo fide firma te chriſti noīe firma
Qui nunq̄ ſpernit quos contritos bene cernit

Pſalmi. Cor ꝯtritū ꝛ humiliatū ds non deſpicies

¶ Sequit̄ textus de penis inferni.

Poſt mortē pena ſequitur vel gloria plena
Pena tamen purgans eſt vna ſed altera dānans.
Mortali vicio moriens mors mergitur orcho
Semper paſſur penas nūq̄ reditur
Nā ſūt īdigni reſidētes morte maligni
Nō ſunt ſaluati q2 ſūt multū maculati
Quāuis ſpectati ſpreuerūt eſſe leuati
Cur ſunt dānati iuſte ſemper cruciati
Et velut ingrati nunq̄ ſunt inde leuati
Vermes cum tenebris et verbera frigus ꝛ ignis
Demonis aſpect ſcelerū cōfuſio luct
Fetor ꝑpētes lāguor ſine fineq ꝑpes
Prauos torq̄būt ſpꝗ quiete carebūt
Eſurient ſitiēt diffomes corpore fiēt
In terre centro percuſſit turbine tetro
Nō eſt orandū ꝓ dānatis neq dandū
Naz ſupportari nō poſſunt ſiue leuari

Poſtq̄ auct. noſter determīat de modo moriendi. Hic determīat de ſeq̄la mortis dicens ꝙ poſt mortē ſequitur vel gloria vel pena. De gloria tractabit ibi. Qui mūdus oritur. De pena facit hic ſcz ibi. Pena tamen purgans ꝛc. diſtinctionem dicit ꝙ quedā eſt pena purgās alia damnans. De pena purgante determiabit ifert ibi. Qui ſine mortali. De pena dānante determinat auctor hic. Mortali vicio vbi videtur tria facere. Primo oſtendit quid ſit pena dānās quomodo ꝛ vbi. Secūdo oſtēdit ſpecies pene damnatis Tertio remouet dubiū quod poſſet oriri circa dānatos. prima ibi. Mortali vicio. ſecunda ibi Vermes cū tenebris. tertia ibi. Nō eſt orandū Declaratio duorum primoꝝ verſuū patet ꝑ predicta ꝛ etiā littera eſt de ſe clara. ſz declaratio illi partis. Mortali vicio reſtat ad preſens tractanda. vbi auctor noſter dicit ꝙ pena dānans ſeq̄tur illum qui in peccato mortali decedit. Et ſubdit locum cum dicit orcho. i. inferno. ¶ Queritur vtrum poſſibile ſit ſaluari aliquē decedētem in peccato mortali. Solutio ſm Bonauē. Diuina potentia poſſet talem ſaluare: ſz diuina iuſticia iuſte ꝛ rationabiliter oppoſitū decreuit Et ſi alicui in peccato mortali decedēti vnq̄ dedit deus ſaluari iſte nō erat dānatus per ſententiam diffinitiuam. ¶ Pro maiori declaratiōe littere auctoris eſt ꝑmittendū ꝙ ſicut pz diuina

potentia in creando.ſapientia in gubernãdo:⁊
clementia in repando:ſic patebit ei⁹ iuſticia in
puniendo.Dignuꝫ eſt enim vt nõ remaneat de
decus peccati ſine decoꝛe iuſticie.licet eniꝫ pec
catum ſit tranſitoꝛium:tamen pena erit eterna
ſeu ꝑpetua pluribus rõnibus.Una qꝛ hõ pecca
uit in ſuo eterno.ideo punietur eternaliter.Alia
ratio eſt:qꝛ materia ignis infernalis eterna eſt
ſcilicet peccati macula:ideo ⁊ pena debet eſſe ꝑ
petua.Alia rõ eſt qꝛ pctm̃ cõtra illum qui eſt in
finitus:ideo pena debet eſſe infinita.non ꝗdeꝫ
acerbitate ſed duratione.Unde Chriſoſtomus
Omnis iniuria talis eſt qualis fuit perſona pa
tiens iniuriam.Tamen nulla actio dei ad extra
eſt infinita pꝛopꝛie quare nõ punit ex extremo
ſue potentie.etiam patiens cum ſit finitum nõ
ſufficeret accipere illam actioneꝫ dei ſi in ifini
tum puniret ⁊c.quare citra condignum punit ⁊
vltra condignum pꝛemiatur. Alia ratio quare pe
na erit perpetua attenditur ex ipõ ſtatu peccan
tis moꝛtalitar qui per peccatum gratia pꝛiuatur
Und cũ ſine gratia nõ poſſit fieri remiſſio cul
pe ſi in pctõ moꝛtali decedat ſemper culpa ĩ eo
remanebit cum vlterius non ſit gratie ſuſcepti
bilis manente autẽ culpa ſemper eſt obnoxius
pene.alias remaneret aliquid inoꝛdinatũ ĩvni
uerſo:⁊ ideo talis imperpetuum punietur. alia
ratio eſt quia homo per peccatuꝫ perimit in ſe
bonum quod poſſet eſſe eternum . Alia ratio ẽ
quia mala voluntas repꝛoboꝛum eterna ẽ.Uel
lent enim in peccato ſi poſſent ꝑpetuo delecta
ri:ideo perpetuo debent puniri.De iſtis ratio
nib⁹ ⁊ alijs quas omitto cauſa breuitat tracta
tur per doctoꝛem ſuper.xlvi.diſt. quarti ſentẽ
tiarum ⁊ in compendio theo.libꝛo.vij.Uñ gre
go.in dialogo ad magnam iuſticiam iudicãtis
pertinet vt nunq̃ careant ſupplicio qui nunq̃
carere voluerunt peccato . De hoc enim poſſũt
dari plura exempla.Uidemus enim ꝙ vulnera
tio momẽtanea inducit moꝛtem perpetuã.Itẽ
caſus in foueam tempoꝛalis eſt ⁊ tamẽ detẽtio
perpetua eſt.Item crimen leſe maieſtatis tem
poꝛale ẽ:⁊ tamẽ detẽtio eſt perpetua ſcilicet ſer
uitus. Itẽ emptio momentanea ẽ ⁊ tamen dat
ius poſſidendi imperpetuũ . Item plaga illata
alicui eſt tempoꝛis ⁊ tamen cicatrix eſt ꝑpetua.
¶ Queritur vtrũ in deo mĩa ⁊ iuſticia ſint idẽ.So
lutio.Dicẽdũ eſt ꝙ iuſticia ⁊ miſericoꝛdia ĩ deo
eſt vnus ⁊ idem actus foꝛmaliter ⁊ realit̃ reſpi
ciens pꝛimo dei bonitatem:ſed induũt duas ra
tiones foꝛmales in oꝛdine ad extra:quia per eũ
dem actum inquãtum eſt iuſtus deus vult recte
dare vnicuiq; quod ſuum eſt ⁊ inquãtum eſt mi
ſericoꝛs deus vult miſerum liberari a ſua miſe

ria nec eſt incõueniens eodem actu voluntatis
foꝛmaliter deum fieri ſupꝛadicte obiecta ſecun
daria ⁊ penes vnũ ferri dei iuſticiaꝫ.⁊ penes ali
um ferri miſericoꝛdiam.patet in ſimili :qꝛ eodẽ
actu volendi deus vult bonis pꝛemium ⁊ malis
ſupplicium ſm Laudulphum in libꝛo ſententia
rum ſub.xlvi:diſtinctione quarti.¶ Queritur vtrũ
in punitione maloꝝ ex parte dei cõcurrat miſe
ricoꝛdia. Et videtur ꝙ non.iacobi.ij. iudicium
ſine miſericoꝛdia fiat illi qui non fecit miſeri
coꝛdiam . Oppoſitum eſt pſalmiſta. vbi dicitur
Uniuerſe vie domini miſericoꝛdia ⁊ veritas . vbi
dicit Caſſiodoꝛus ꝙ in oĩbus operibus dei re
lucet pietas miſerationis ⁊ veritas iuſticie.So
lutio.Dicendum eſt ꝙ in punitione ꝯcurrit du
plex iuſticia.ſcilicet diſtributiua ⁊ cõmutatiua
diſtributiua qꝛ decet deum ſic diſtribuere alias
non eſſet iuſtus.Commutatiua quia pꝛopoꝛtio
nabiliter datur toꝛmentũ pꝛo culpa . Deterius
eſt enim malos eſſe ĩpunitos q̃ eſſe punitos qꝛ
ſuper bonum nature addit bonuꝫ iuſticie in pu
nitione.Tunc quando queritur vtrum in puni
tione maloꝛum concurrat miſericoꝛdia . tene
tur communiter ꝙ ſic. Ponitur tamen talis ra
tio.Quantum agens agit tantum patiens pati
tur : quia ſunt pꝛopoꝛtionata per Ariſtote .v.
methaphiſi ce.Deus eſt agens infinitum: ergo
agit q̃tum eſt de ſe actionem infinitam.et per
conſequens videtur ꝙ paſſio coꝛpoꝛis deberet
eſſe infinita.ſed ĩ damnatis nõ eſt paſſio infini
ta:ergo iſta ratio quadrupliciter deficit. Pꝛio
quia nulla actio dei ad extra eſt infinita.quia vl
tra ſuam volitionem non eſt. niſi vel reſpectu
rationis.vel ſi ſit aliquid reale erit creatum nõ
infinitum. Secundo quia poſito ꝙ eſſet actio
infinita ⁊ paſſio finita nõ eſſet ex miſericoꝛdia
ſed ſolum quia paſſum non poteſt plus recipere
cum ſit finitum. Tertio quia finita paſſio po
teſt reſpondere finite culpe.ſecundum ſtrictam
iuſticiã ſine miſericoꝛdia:ergo non pꝛocedit ex
miſericoꝛdia ꝙ infligatur paſſio finita. Quar
to quia cum omnes paſſiões ſint finite omnes
pene ſunt equales.ſi ex eo ꝙ finite pꝛocedũt ex
miſericoꝛdia ab infinito agente.Infinitum eñ
vt infinitum infligit paſſionem tantum q̃tum
poteſt recipere: ideo dicendum eſt ꝙ in puni
tione maloꝛum ſemper concurrit miſericoꝛdia
quia ſemper deus remittit aliquid de pena ⁊ pu
nit citra condignum. et tunc impletur illud Ia
cobi.ij. Miſericoꝛdia ſuperexaltat iudicium ſꝫ
Laudulphuꝫ ſuper.xlvi. diſtinctõne quarti ſen
tentiarum. Aliter eſt bonus in punitione ma
loꝝ:qꝛ reperitur miſericoꝛdia relaxans qꝛ deus
punit citra condignũ.nõ autem liberãs:qꝛ ſine

miſericoꝛdia liberante fiat iudiciũ. Malach.ij.
Iudiciũ ſine mĩa fiet his q̃ mĩam non fecerũt:⁊
idem Iac.ij.Quantũ ad ſecundã partem de ſpe
ciebus penarũ dãnatoꝝ ĩ inferno:ibi. Uermes
cum tenebꝛis ⁊c. Eſt notãduꝫ ꝙ plures ſunt te
nebꝛe infernales:⁊ cauſa eſt qꝛ ſm diuerſitateꝫ
peccatoꝝ debet eſſe diuerſitas penaruꝫ. Uñ cũ
in peccato ſit auerſio a creatoꝛe ⁊ conuerſio ad
bonum commutabile ⁊ deoꝛdinatio voluptatis
contra dictamẽ rationis merito pena variabitur
ꝓpter iſta. Hinc eſt ꝙ pꝛopter auerſionem erit
carentia viſionis diuine ꝓpter cõuerſionẽ erit
pena materialis incendij ꝓpter inoꝛdinatõem
rationis ⁊ volũtatis erit pena vermis que cõſi
ſtit in afflictõne varia:acerba ⁊ ĩterna. Ignis ĩ
fernalis nõ oẽs equaliter cruciabit: qꝛ alij plus
alij minus toꝛquebũtur ſm ꝙ plus vel min⁹ pec
cauerunt ſicut ab eodẽ igne aliter vꝛitur palea
⁊ aliter lignũ.Et ſi queratur vtrũ ille ignis ſit coꝛ
poꝛeus:⁊ ſi coꝛpoꝛeus quomodo poteſt agere ĩ
animã.Sol.Dicendũ eſt ꝙ ille ignis agit ĩ cre
aturam ſpiritualẽ vt in ſacramẽtuꝫ dei ⁊ iuſticie
q̃uis adhuc ſit coꝛpoꝛeus.vnde magi.ſen.xliiij.
diſt.iiij recitans iullianum tolletane eccle epi
ſcopum Gregoꝛij dicta ſequentẽ ſic ait . Si vi
uentis hominis incoꝛpoꝛeus ſpiritus tenetur in
coꝛpoꝛe cur non poteſt moꝛtem etiam coꝛpoꝛeo
igne teneri.teneri autem per ignem ſpirituꝫ di
cimus vt in toꝛmento ignis ſic vidẽdo atq; ſen
tiendo ꝙ anima toꝛmentũ ignis patiatur nõ ſo
lum videndo: ſed etiam experiendo colligitur
ex dicto euangelio. Luc.xvi.capitulo. De malo
diuite ꝙ ignis ĩfernalis coꝛpoꝛeus ſic pꝛobatur
per gregoꝛium dicẽtem ignem infernalem coꝛ
poꝛalem eſſe non ambigo.Et idem dicit Baſi
lius ſub tali verboꝛum foꝛma.ignis materialis
cedet ad punitionem damnatoꝛum quantũ ad
illud qđ ardoꝛis habet. ¶ Queritur vtruꝫ ignis
infernalis ſit coꝛpoꝛum conſumptiuus . Solu.
ſm Bonauentu.ſupꝛa quartum libꝛum ſenten
tiarum iuxta finem . Sicut videmus ſalaman
dram in igne viuere ⁊ non deficere ſic affligun
tur mali nec conſumuntur:et ſicut aurũ ab igne
inflãmatur nec cõſumitur:⁊ ſicut mõtes cecilie
eſtuant ignem : et tamen integri perſeuerent
ſic ignis infernalis affliget coꝛpoꝛa:ſed non cõ
ſumet.vnde Bernar.Et ſit flamma furẽs illos
ſine fine perurẽs.⁊ Eſaie.xxxiij.Quis ex vobis
poterit habitare cum ardoꝛibus ſempiternis.
Alia pena eſt vermis non materialis ſeu coꝛpo
ralis:ſed ſpiritualis qui dicitur remoꝛſus cõſci
entie inquãtum mali ſimul oĩa peccata memo
rabuntur vt continue toꝛqueãtur.Uermis eñ
dicitur comparatiue loquendo inq̃tum oꝛitur

ex putredine peccati ⁊ aĩam affligit ſicut coꝛpo
ralis vermis affligit coꝛpus ꝙ vermis ille non
ſit coꝛpoꝛalis pꝫ:quia poſt diem iudicij mundo
innouato nõ remanebit aliquod aĩal pꝛeter ho
minẽ. Pꝛemiſſa ꝓbantur foꝛe vera per beatum
Thomã.⁊ alios doctoꝛes ſupꝛa.iiij. ſenten.in fi
ne vbi habetur vermis eoꝝ non moꝛietur ⁊ ignis
non extinguetur:⁊ erunt vſq; ad ſacietatẽ viſi
onis oĩ carni.i.electis:⁊ ideꝫ habetur Eſaie.vl.
ca.⁊ in compen.theolo.libꝛo.vij. Alia pena in
fernalis erit tenebꝛe.Infernus enim eſt locus
tenebꝛoſus cum ſit locus triſticie. Lumen eniꝫ
eſt delectabile:tamen lumen ingerit triſticiam
per accidens: ſcꝫ inq̃tum oſtẽdit aliquid triſte
vnde in inferno erit aliq̃d obſcuri luminis quo
damnati videre poſſunt ⁊ poterũt videre. vnde
doleant non vnde letentur ſm beatum Augu.
⁊ compen.theolo.libꝛo.vij.Mali enim in infer
no patientur ⁊ patiuntur tenebꝛas exterioꝛes
⁊ interioꝛes:quia toꝛmentoꝛum exterioꝛum et
interioꝛum doloꝛibus a deo afficiuntur vt peni
tus ſint extra lucem coꝛpoꝛalem et ſpiritualem
ſm magi.ſententi.xlix.diſtin.iiij.⁊ Math.xxij.
Ligatis manibus ⁊ pedibus pꝛoijcite eum in te
nebꝛas exterioꝛes ⁊.ps.Ibunt in pꝛogenies pa
trum ſuoꝛum ⁊ vſq; ineternum non videbunt lu
men.vnde Ber.Quid tunc theſauri quid acer
uus pꝛoderit auri cum peccatoꝛes mittentur in
inferioꝛes inferni latebꝛas.Circa hoc ſm Bo
na.Lucis coꝛpoꝛalis triplex eſt actus:ſcꝫ mani
feſtare:dirigere:⁊ delectare:⁊ iſta poſſunt repe
riri in luce ſpirituali . Si loquamur quantũ ad
pꝛimum actũ qui eſt manifeſtare verũ eſt ꝙ dã
natis manifeſtabuntur illa ſolũ que ſunt ad cu
mulũ pene ſm ꝙ dicit Iſidoꝛus . Si loquamur
q̃tum ad ſecũdum actum qui eſt dirigere:ſic dã
nati oĩno ſunt extra lucẽ nec poſſunt dirigi : qꝛ
ſicut dicitur Eccleſi.ix.Quocunq; poteſt facere
manus tua inſtãter operare:quia nec opus nec
ratio nec ſcientia nec ſapientia erunt apud in
feros quo tu pꝛoperas. Si vero loquamur quã
tum ad tertium actum qui eſt delectare damna
ti ſunt omnino extra lucem: quia ibi abſoꝛben
tur a penis taliter ꝙ non licet eis aliquid dele
ctabile cogitare.¶ Queritur hic vtrum beati et
damnati ſe mutuo cognoſcant.Solutio.Dicen
dum eſt ꝙ beati ante iudicium ⁊ poſt vident pe
nas damnatoꝛum:vt dicit Bonauen.in ſpecu
lo et in deo.vñde ps. Letabitur iuſtus cũ vide
rit vindictam.damnati vero ante iudicium non
agnoſcunt beatos intuitu pꝛeſentie:ſed per cõ
ſiderationem intelligentie . Unde gregoꝛius.
Infideles in ymo poſiti fideles ſupꝛa ſe atten
dunt.Exemplũ habemus Luce.xvi.De malo di

nite. Poſt iudiciũ vero reproboꝝ pena intendi‑ tur vt etiã non liceat eis gloriam beatoꝝ atten dere in mẽte: tamẽ habebũt ſemp eius amiſſio‑ nem ⁊ carentiã vt inde triſtentur. Beat⁹ Tho mas ſup vltima diſtinctio. iiij. ſentẽ. Dicit ſub ta li verboꝝ forma. Dannati ante diem iudicij vi‑ debunt bonos in gloria: nõ hoc modo ꝙ gloriã eorum qualis ſit cognoſcãt: ſ; ſolũmodo cogno ſcunt eos eſſe in gloria: ⁊ ex hoc turbabũtur tũ ꝓpter inuidiam aliene felicitatis. tũ ꝓpter ca‑ rentiã talis beatitudinis quã amiſerunt. Unde dicitur ſapi. v. de nuptijs. Uidẽtes turbabũtur timore horribili ſed poſt diẽ iudicij omniũ bea‑ torum viſione priuabũtur: nec tamen eoꝝ pena ꝓpter hoc minuetur ſed augebitur q: in memo ria habebũt gloriam beatoꝝ quã viderũt ¶ Que ritur vtrũ gloria ſanctoꝝ minuatur viſa pena re proboꝝ. Solu. ſm mag. ſenten. in vlti. diſt. iiij. ibi allegantẽ. greg. Apud animũ iuſtorum non fuſcat beatitudinẽ aſpecta pena reproborũ q̃a vbi iam comperatio nõ erit miſerie minuere le ticiam beatoꝝ non valebit: ⁊ licet iuſtis ſua gau dia ſufficiant ad maiorẽ tamen gloriam vident penas malorũ quas ꝑ gratiam euaſerũt. ¶ Que ritur vtrũ damnati ſciant quid agatur inter vi‑ uos ſeu viatores. Solu. beatus Augu. queſtio nem iſtam proprie non ſoluit. tamen veriſimi‑ le eſt ꝙ ſi aliqua ſciant hoc eſt relatiõe eoꝝ q̃ de ſcẽdũt ad inferos ⁊c. Alia pena eſt verberũ. vñ Ber. in quodam ſermone mallei ꝑcutiẽtes ⁊c. ⁊ in li. de ꝯtemptu mundi. Difformes nigri nec ſunt ad verbera pigri. tamen ſuper hoc videat peritus lector. Alia pena eſt frigus. Unde gre. In inferno erit aqua ꝯgelans frigus inſuppor tabile ⁊c. et Job. xxiiij. Tranſeat ad calorem ni‑ miũ ab aquis niuiũ ⁊ vſq; ad inferos peccatũ il lius. Alia eſt pena demonũ aſpect⁹. Iuxta illud xlvij. di. iiij. ſentẽ. Illos habebũt tortores in pe na quos habuerũt incẽtores in culpa. vñ Ber. Sunt ibi tortores ſerpentibus horridiores ⁊c. Difformes nigri ⁊c. vnde Job. Ubi null⁹ ordo ſed ſempiternus horror inhabitans. Poſt diez vero iudicij ceſſabit ois p̄latio. per magi. ſentẽ. xlvij. diſtin. iiij. Ubi recitantem paulum. i. Ad Coꝝ. xv. Chriſtus euacuabit omne principatuz poteſtatem ⁊ virtutem. ¶ Queritur quorum mi niſterio iſta pena infligatur: et videtur per iam dicta ꝙ miniſterio demonũ cum dicit illos ha‑ bebunt tortores ⁊c. De iſta queſtione ſunt opi‑ niones. Quidã eñ dixerũt ꝙ miniſterio demo‑ niũ iuxta p̄dicta. Gregorius in ſuo dyalogo di cit ꝙ aĩe ordinatione diuina per ſe deſcendunt ad infernũ vel ad purgatoriũ. Alij autẽ tenent ꝙ demones deportant animas dãnatoꝝ ad in‑ fernum et eas torquent. non autem deportant animas ad purgatorium qđ ꝓbant pluribus ra tionib⁹. Prima ratione ſic Demones abhorrẽt purgationẽ ⁊ liberationẽ animarum. ergo eam nõ adminiſtrant. Itẽ Aug. Si diabolus cogno uiſſet patientiã Job ⁊ ꝙ eius tẽtatione debuiſ‑ ſet Job ꝑficere neq̃quã ipſum tentaſſet: er‑ go cum aĩe meliorentur ex purgatione diabol⁹ eas nõ purgat. Non enim videtur probabile ꝙ illud fiat miniſterio demonũ cũ ibi purgeẗ. pec cati ſcoria quã diabolus nõ vult purgari. Non etiã videtur ꝓbabile ꝙ hoc fiat miniſterio ãge loꝝ q̃uis Iacob leſus fuerit ab ãgelo cũ emar‑ cuit neruus femoris eius: q: illđ magis fuit ad repreſſionẽ ꝯcupiſcentie q̃ ad grauẽ afflictio‑ nem. Uix eñ aut nunq̃ legitur bonos angelos bonos hoies vexaſſe: ⁊ ideo videtur ꝙ nec boni nec mali angeli puniant animas in purgatorio ſed ꝙ boni angeli deducant animas bonas ad purgatoriũ ⁊ purgatione facta eas ducũt ad pa‑ radiſum: ⁊ ꝙ in purgatorio purgãtur diuina or dinatione. Tunc ad illam auctoritatem quando arguiẗ illos habebũt tortores in pena ⁊c. Dicẽ‑ dum eſt ꝙ intelligitur de dãnatis eternaliter: ⁊ nõ de illis qui ſunt in purgatorio. Ex permiſſio ne enim diuina demones in hac vita quandoq; bonos affligunt: vt p; de Job beato anthonio et pluribus alijs. et ideo eſt q: in preſenti durat pugna inter hoies ⁊ demones. Unde aer iſte ca liginoſus eſt aſſignatus demonibus magis pro pter officium tẽtandi q̃ ꝓpter ſupplicium: ⁊ hoc ad noſtrum maius meritũ ſi vincamus ⁊c. Alia pena eſt peccatoꝝ confuſio. Nauͥ. iij. Reuelabo pudenda tua ⁊ in facie tua oſtendã gẽtibus nu‑ ditatẽ tuam ⁊ regnis ignominiã tuam. Ad hoc concordat Bonauẽ. d. Mala maloꝝ patebunt malis: nec erit ſolacium habere ſocios penarũ: ſed magis confuſio. Item patebunt bonis ma‑ la maloꝝ. vnde Greg. Unius mens ab alterius oculis nõ abſcõdetur. ⁊ Aug. In futuro vno aſ‑ pectu videbimus omniũ cogitationes. Alia pe na erit fletus. Math. xxij. Ibi. ſ. in inferno erit fletus ⁊ ſtridor dentiũ. ⁊ Ber. Tunc flens ⁊ tri‑ ſtis qui penis traditur iſtis. Mallet p̄terite ꝙ in omni tẽpore vite. Pauper vixiſſet q̃ diuitias habuiſſet. ¶ Circa hoc queritur vtrũ iſte fletus ſit corporalis vel ſpiritualis. Solutio ſm beatũ Tho. ſupra quartũ ſenten. circa finem. In fletu corporali duo inueniũtur quoꝝ vnuz eſt lachry‑ marum reſolutio: ⁊ q̃tum ad hoc fletus corpora lis in dãnatis eſſe nõ poteſt: q: poſt diez iudicij quieſcente motu primi mobilis non erit aliqua generatio nec corruptio. In lachrimarũ autem reſolutione oportet eſſe illius humoris genera

tione qui ꝑ lachrymas diſtillat quare aliđ qđ in uenitur in fletu corporali eſt quedam cõmotio ⁊ ꝑturbatio capitis ⁊ oculoꝝ: ⁊ q̃tum ad hoc fle tus corpalis in dãnatꝭ eſſe poterit poſt reſurre ctionẽ: quia corpa damnatoꝝ nõ ſolum ab exte riori affligẽtur: ſed etiaz ab interiori ſm ꝙ cor‑ pus imutaẗ ad paſſionẽ anime. ⁊ idẽ dicit Bo‑ nauẽtura ⁊ ꝯpẽdium theologie. Alia pena iſer nalis eſt fetor. Uñ baſili⁹ ſupra finẽ quarti ſen‑ tentiaꝝ ait ſic. In vltima mundi purgatiõe fiet quedã ſeꝑatio in elemẽtis: vt q̃cq̃d eſt purum ⁊ nobile remaneat ſuperius ad gloriã beatorum. Quicquid vero ignobile et feculentum inferi⁹ ꝓijcitur ad penã dãnatoꝝ: ergo in inferno erit fetor intolerabilis. ad hoc p̄s. Pluet ſup pecca tores laqueos ignis ſulphur ⁊ ſpũs ꝓcellarum pars calicis eoꝝ. Alia pena erit dãnum irrepa‑ rabile: quia dãnati amiſerunt deum ⁊ oĩa bona tam grẽ q̃ glorie: nõ ſolũ in re: ſed etiã in ſpe. vñ Eſaie. xxx. Nõ inenieẗ i fragmẽtis ei⁹ teſta i qua portetur igniculus charitatis ſupple: de in cendio aut hauriatur parum aque de fouea di‑ uine miſericordie ſupple vbi eſt notãdum ꝙ pe na eſt duplex. ſ. pena ſenſus ⁊ pena dãni. Pena ſenſus ⁊ pena dãni puniuntur dãnati in infer‑ no ſine ſpe liberationis. Pena dãni illi puniun tur qui ſunt in lymbo tenebroſo ⁊ iſta pena dici tur carentia viſiõis diuine. In iſto lymbo tene broſo in ꝑte inferiori ſunt paruuli infanti non baptiſati q̃ ſunt ſine ſpe ſaluationis. In ꝑte ſu‑ periori fuerunt antiqui patres cuz expectatiõe glorie q̃ ⁊ ſin⁹ abrahe dicebaẗ ſm Bona. Dole bunt enim dãnati: q: amiſerunt bona tꝑalia. vn de p̄s. Cum interierit hõ nõ ſumet oia neq; de ſcendet cum eo gloria dom⁹ ei⁹. Dolebunt dam nati quia perdiderunt tempus. Uñ Hiere. viij. Trãſijt eſtas finita eſt meſſis ⁊ nos ſaluati non ſumus. Dolebunt dãnati quia viſionem ⁊ glori am dei amiſerunt. Unde Chriſoſtom⁹. Dẽs ge‑ henne ſuperat cruciat⁹ carere bonis quibus in ſua poteſtate hõ habebat qđ poterat frui. Alia pena infernalis erit vincula. vnde Math. xxij. Ligatis manibus ⁊ pedibus mittite eum in te‑ nebras exteriores. ¶ Queritur hic vtrũ anime a ſuis receptaculis aliquãdo exeant. Solu. ſm Bona. Ad iudiciũ generale ⁊ bone ⁊ male ani me venient: ⁊ ſic exibunt a ſuis receptaculis ad recipiendum retributõem ſ; merita vel deme‑ rita. ij. ad Coꝝ. v. Dẽs eñ nos manifeſtari opor tet ante tribunal xp̄i vt referat vnuſquiſq; pro pria corporis prout geſſit ſiue bonum ſiue ma‑ lum. Beati eñ qui poſſunt nos iuuare reuocã do: cõfortando: docẽdo: liberãdo. Aliq̃ exeũt: vt p; in legẽdis ſctoꝝ. Et ſi obijciatur illđ. p̄s. Spiritus vadens ⁊ non rediens. Reſpondetur ꝙ intelligitur ad illum ſenſum ꝙ homo ꝓpria voluntate poteſt cadere a ſtatu gratie in ſtatuz peccati: ſed non poteſt ꝑ ſe releuare niſi mediã te dei adiutorio ⁊ eius gratia cõcurrente. Alio modo põt intelligi ꝙ ſpũs nõ exit a ſuo recepta culo niſi ex gratia ſpãli ſibi collata. Dãnati ve‑ ro ſunt ligati ⁊ exire nõ ſinũtur: q: pena ipa de‑ pendet a loco. Gloria vero non dependet a lo‑ co ſed a deo qui vbiq; eſt nec eſt de demonib⁹ ſi mile: quia illi non ſunt ligati: imo ſunt ⁊ erunt vſq; in diẽ iudicij hominum viatoꝝ tentatores ad hoim maius meritum ſi vincũt. Et ſi reperia tur ꝙ dãnati aliq̃ apparuerint viuis hoc ꝓce‑ dit ex permiſſione diuina cauſa ſpecialis inſtru ctionis aliquoꝝ viatoꝝ. Alia pena erit ignomi nia. vnde tam ignominioſum erit corpus dãna ti ꝙ anima reſumẽs ipm ſtupebit qñ illud vi de bit ſ; compẽ. theolo. lib. vij. alia pena erit exili‑ um. p; quia dãnati exulabunt a patria ſine ſpe reditus. iuxta illud. Exulabit ſine ſpe reditus patrieq; reiq;. Alia pena eſt mors eterna vel lã guor perpes. ad Romañ. vi. Stipendia peccati mors. ſc; peccati mortalis mors eterna. ⁊ Apo. xxiij. Pars illoꝝ erit in ſtagno ardenti igne et ſulphure qđ eſt mors ſcđa. i. eterna ſm doct. vñ Berñ. Nec venit ad metas mortis miſerabilis etas. Semꝑ ad yma cadit illi mors obuia vadit Neſcia finiri ſemꝑq; videtur oriri: ergo eterna. Tñ eñ erit ſupplicium dãnatoꝝ ꝙ mortẽ que eſt finis terribiliuz ⁊ q̃ a cunctis mortalib⁹ ſum me timetur deſiderabunt: ſed eã non inuenieẗ: quia eterna. Apo. ix. Querẽt hoies mortẽ ⁊ nõ inuenient eã. deſiderabunt mori ⁊ mors fugiet ab eis. vñ Greg. Ibi mors ſemꝑ viuit. ⁊ Mat. xxv. Ibunt hi ſc; dãnati in ſupplicium eternum Iuſti autem in vitam eternã: ergo mors eterna dãnatis ſicut vita eterna beatis. alia pena erit ſeruitus. Treñ. i. Princeps ꝓuinciaꝝ facta ẽ ſub tributo. vñ apoſto. Qui facit peccatum ſeru⁹ eſt peccati. Damnati eñ ſm Grego. Sub tributo penarum ſemꝑ ſeruient ⁊ nũq̃ perſoluẽt: ergo ſeruitus eterna. alia pena erit ſtridor dentium Math. xxij. Ibi erit fletus ⁊ ſtridor dentiũ ex nimio calore ꝓcedendo ad nimium frigus. alia pena erit fumus. vnde Eſaie. lxv. Iſti ſc; dãna‑ ti fumus erunt in furore meo ignis ardẽs tota die. alia pena erit clamor: ideo dicitur quedam furia infernalis herinis aberis. quod eſt lis la‑ tine ⁊ naſcor ſceris. quia ibi ſemper naſcuntur lites. Eccleſia. xli. De patre impio conquerunẗ filij impij. quoniam ꝓpter ipſum ſunt in oppro brium: ergo in inferno eſt clamor varijs ãguſtijs agitatus. alia pena eſt et erit vituperium quo‑

niam damnati magnā habebunt confuſionē ex denudatione ſuoꝝ maloꝝ opeꝝ. Naum.iij. oſtē-dā gentib⁹ nuditatē tuā ⁊c. Et glo. ſup illō Job viij. Qui oderūt te induent ꝯfuſione ⁊ taberna-culum impioꝝ non ſubſiſtet dicit ſic. Viſo iudi-ce oīa mala ante oculos oīm ꝓſtantur. Et alibi liber ſcriptus ꝓferetur .i. ꝯſciētia publicabitur vbi totum ꝯtinetur ⁊c. Alia pena eſt fames ⁊ ſi-tis iuxta litterā auctoris eſuriēt ſitiēt. vñ Eſa. lxv. Ecce ſerui mei comedēt ⁊ vos eſurietis. ſer-ui mei bibent ⁊ vos ſitietis dicit dñs. alia pena erit carcer. ptꝫ de vi noīs quaſi carens cernere: quia infernus ſm Grego. ⁊ auguſti. Locus eſt ſubterrane⁹ ideo obſcurus. vñ Ebrar. dicitur in-fernus: quia ſit niger atꝙ ꝓfundus. Notanduꝫ tamen eſt hic ꝙ infernus poteſt dici dupliciter vno modo pro pena. alio modo ꝓ loco pene ſm primā acceptationē dicuntur demones ſecum ſemp portare infernum ſm ſcdāꝫ acceptationē vero ſumitur hic infernus .ſ. pro loco toti⁹ vtili-tatis ⁊ miſerie. alia pena eſt timor. vñ Sapien. v. Videntes turbabuntur timore horribili ⁊c. Alia pena erit dolor ineſtimabilis ⁊ triſtitia vt poteſt ſatis apparere teſtimonio ſcripturaruꝫ. vnde Bernar. Iſti ſcilicet beati gaudebunt: et illi ſcilicet damnati ſine fine dolebunt: ſꝫ Gre-go. In loco ſummo ſumma eſt letitia in loco in-fimo ſola triſticia: in loco medio ſcilicet in mun-do illa ſunt ꝯmixta. animarum receptacula aut ſm merita bona: et ſic eſt locus celeſtis: aut ſm peccata ⁊ hoc tripliciter: quia aut peccata ſunt venialia ⁊ his debetur loc⁹ purgatori⁹: aut ori-ginale ⁊ huic debetur lymbus: aut talia pecca-ta ſunt mortalia ⁊ his debetur infernus ⁊ ſatis ꝓbabile eſt ꝙ iſta loca ſe habeant per ordinem. Alia pena erit inuidia. vnde beatus Tho. ſupra finem quarti ſenten. Dicit ꝙ ſicut in beatis i pa-tria erit perfectiſſima charitas: ita i damnatis erit perfectiſſima inuidia ⁊ odiuꝫ: ita ꝙ magis eligunt torqueri cum multis ꝙ̄ cuꝫ vno ſolo ꝙ̄ uis ex damnatorum multitudine pena ſingula-ris vniuſcuiuſꝙ augeatur damnatoꝝ. ¶ Queri-tur vtruꝫ damnati in inferno vellent omnes eē damnatos. Solutio. Dicendum eſt ſm Bona-uen. ꝙ multos ita diligunt quin vellēt eos eſſe dānatos hoc pacto ꝙ nullus eſſet beatus: tamē minus inuident propinquis ꝙ̄ alijs: vt habetur de diuite. Luce. xvi. alia pena erit difformitas. iuxta illud Bernar. Difformes nigri ⁊c. ⁊ in lit-tera auc. difformes corpori ſiant. vnde Bona. Corpori damnatorum nō tolletur tarditas nec paſſibilitas nec difformitas ⁊ in hoc manifeſta-bitur dei ſapientia: quia reformat ſm formam quā natura dedit in generatiōe primaria et dei iuſtitia; quia qui i turpi corpore peccauit in ei⁹ turpitudīe debet cruciari. De hoc loquitur au-gu. dicens. Nulla debet eſſe queſtio de pulchri-tudine vbi eſt certitudo de damnatione. In in-ferno enim erit carētia diuine viſionis ablatio ſpei omnis ſalutis. Et ſm beatum Dionyſium. Proterua fantaſia demonum. cōcupiſcentia de-mens. ⁊ furor iraſcibilis. vnde Bernar. in quo-dam ſermone. O gehēnalis regio fugienda vbi ignis ardens. frigus vigens vermis immorta-lis. fetor intolerabilis: mallei percutientes: te-nebre palpabiles: confuſio peccatorum: innoda-tio vinculorum: horribilis aſpectus demonum totus tremor ad hui⁹ regionis mēoriā. ¶ Que-ritur vtrū punitio gehēnalis ſit ſine intermiſſi-one. Solutio. Dicenduꝫ eſt breuiter ꝙ ſic. quia cum non ſit intercalatio in culpa non erit in pe-na: ſm quod dicitur Apocal. xiiij. Aſcendet fu-mus tormentorum eorum in ſecula ſeculorum. ⁊ nō habebunt requiē die ac nocte. Et ſi argua-tur de illo qd̄ dicit Job. xxiiij. Trāſibunt ad ca-lorē nimiuꝫ ab aquis niuiū ⁊c. Reſpondetur ꝙ ibi non loquitur de trāſitu ſucceſſiue facto ita ꝙ in medio inter terminum a quo ⁊ terminum ad quē ſit relaxatio pene: ſed in tali tranſitu no-tatur varietas penarum cum cōfuſione. ¶ Quā-tum ad tertiam parteꝫ que eſt ibi. Non eſt oran-dum ⁊c. auct. noſter remouet vnum dubium: qꝛ aliquis poſſet dubitare vtrum ſit orandum pro damnatis. d. ꝙ pro damnatis nullo modo ē orā-dum: nec eccleſia intendit orare pro ipſis. ⁊ de hoc viſum fuit ſuperius in capi. de ieiunijs. et ſi obijciatur de illo qd̄ dicit augu. in encheridion ⁊ qd̄ mag. recitat. xlv. diſtin. iiij. ſenten. di. qbus proſunt ſuffragia. proſunt ad hoc vt ſit plena re-miſſio. vel certe vt tolerabilior ſit ipſa damna-tio. Ad hoc reſpondetur ſm Bonauē. qd̄ illud nō intelligitur de damnatis in inferno: qꝛ ibi nulla eſt redēptio. ſꝫ vult dicere ꝙ illis qui ſunt in purgatorio dupliciter proſunt ſuffragia. vel liberando illos qui parū habent de cremali vel mitigando penam purgatorij illis qui multum habent de cremali. ¶ Queritur vtrum damnati vellent non eſſe. Solutio. Dicendum eſt ꝙ nō eſſe poteſt dupliciter cōſiderari. vno modo ſm ſe. ⁊ ſic nullo modo poteſt eſſe acceptabile cum non habeat aliquam rationem boni: cum ſit bo-ni pura priuatio. alio modo poteſt conſiderari nō eſſe inꝙ̄tuꝫ ē ablatiuuꝫ miſerie. ⁊ ſic nō eſſe accipit rōnem boni. Nam carere malo eſt quod-dā bonum: vt dicit Philo. in mora. ⁊ ꝑ hūc viti-mum moduꝫ meli⁹ eſt dānatis non eſſe ꝙ̄ miſe-ros eſſe. ⁊ ſic damnati poſſunt eligere non eſſe ſm rationeꝫ deliberatiuā. De illa materia legi-

tur. Hiere. xx. Vbi dicitur maledicta dies i qua natus ſuꝫ dies in qua pepit me mater mea non ſit bñdicta. Maledictus vir qui annūciauit pa-tri meo dicēs. Natus eſt tibi puer maſculus et quaſi gladio letificauit eū. ſit hō ſicut ſunt ciui-tates quas ſubuertit dñs ⁊ nō penituit eum au-diat clamorē mane ⁊ vlulatū in tēpore meridia-no qui me nō interfecit a vulua. vt fieret mihi mater mea ſepulchrum. et vulua eius cōceptus eternus. Quare de vulua egreſſus ſum vt vide-rem laborē ⁊ dolorē ⁊ conſumarentur in confu-ſione dies mei ⁊ Math. xxvi. Bonū erat illi ſi natus non fuiſſet hō ille. ¶ Queritur vtrū oīs voluntas dānatoꝝ ſit mala. Solutio. Dicenduꝫ eſt ſcdꝫ btm̄ Thomā ſupra finem quarti ſenten. ꝙ duplex eſt voluntas ſcꝫ naturalis ⁊ delibera-tiua. Naturalis eni non eſt eis ex ſeipſis: ſed ex auctoritate nature: qui in natura hanc inclina-tionem poſuit que naturalis voluntas dicitur. Vnde cū natura in eis remaneat ſm hoc bona poterit eis eſſe voluntas naturalis. Voluntas aūt deliberatiua eſt eis ex ſeipſis ſic ꝙ in pote-ſtate eorum eſt incliuari per affectū ad hoc vel ad aliud: ⁊ talis voluntas in eis eſt ſolum mala vnde ⁊ ſi aliquod bonū velint non tamen hñ vo-lunt. Queritur vtrum dānati vellent ſe peccaſſe Solutio ſcdm Bonauenturam. Voluntatem peccandi habent in habitu: quia vt dicit Angu-nus. Bonam voluntatem habere nullatenus poſſunt: ſed dolor penarnꝫ impedit ne mala vo-luntas exeat in actum volendi. Et ſecūduꝫ hoc dicitur. Sapientie. v. Intra ſe generātes ⁊ pe-nitētiā agētes nō ꝙ diſpliceat eis peccatū: niſi ꝙ diſplicet eis pena iuſta ¶ Queritur vtrū dāna-ti peniteant. Solutio. Dicendum ſm beatum Thomaꝫ ſupra quar. ſen. ꝙ penitere de pctō po-teſt dupliciter intelligi. Vno mō per ſe. Alio mō ꝑ accidēs: per ſe qdē de pctō penitet q peccatū in eo ꝙ eſt pctm̄ abhoiatur. Per accidēs vero penitet qui pctm̄ nō abhoiatur niſi rōne alicui⁹ adiuncti vt pote pene: ideo dānati nō penitēt per ſe loquēdo de peccatis quia voluntas ma-licie peccati in eis remanēt: ſed penitent ꝑ acci-dens inꝙ̄tum affligūtur de pena quā pro pctis ſuſtinēt. vnde magiſter ſententi. in fine quarti. Apparet reprobos in inferno: ſꝫ penitētiaꝫ ge-ſturos vt per eā prauā voluntatē nō deſerant: ⁊ illa maligna voluntas erit eis ad cumulū pene per quam tamen nō merebūtur: qꝛ nullus mere-tur niſi in hac vita.

¶ Sequitur textus de penis purgatorij.

Qui ſine mortali moritur tamen in veniali
Vel nondum facta plena de crimine pena
Carcere ſeruat et ibi grauiter cruciatur
Donec purgat⁹ aſcēdat ad aſtra beat⁹
Hos ſupportare nos poſſumus atꝙ iuuare
Vt cito purgent ac inde cito releuent
Proſunt defunctis purganti carcere punctis
Miſſa ꝓces dona ꝓſunt ieiunia ꝑna
Ac ꝑ eos facta propere legata ſoluta.

Iſta littera diuidit in tres ptes. In pri-ma parte auct. nr̄ oñdit qui ſunt illi qui patiūtur in purgatorio. In ſcda pte oñ-dit quāto tpe patiūtur. In tertia parte oñdit quō ꝑ alios pōt eis ſubueniri ⁊ ꝑ q. prima in ꝑncipio. ſcda ibi Donec purgatus. tertia ibi. Hos ſupportare nos poſſumus cū ſeqntib⁹. In ꝑma pte dicit auc. nr̄ ꝙ q moriūtur ſine mortali pctō: ſi hñt aliqua venialia qbus pena debet: ⁊ illi q in hac vita nō cōpleuerūt pniam neꝙ fe-cerūt ſatiſfactionē cōdignā ſunt illi q in purga-torio cruciātur. Circa hoc qritur vtrū ſit purga-toriū. Solu. Dicēdū ē ꝙ ſic. ꝙ ꝓbat qꝛ eccleſia q nō errat nec aliqd facit fruſtra orā ꝓ fidelib⁹ defunctis: nō ꝓ illis q ſunt in ꝑadiſo: qꝛ nō egēt nec ꝓ illis qui ſunt in inferno: qꝛ ipis ſuffragia nō ꝓſunt vt viſum extitit ſupius ergo ſuffragia fiūt ꝓ illis q ſunt in purgatorio. Et ſi obijciatur de illo qd̄ hētur Apoc. xiiij. Vt requieſcāt a labo-rib⁹ ſuis. Dicēdū eſt ꝙ illud intelligit de labore q eſt in operando nō de labore q eſt i patiēdo. qd̄ pꝫ. qꝛ ſeqtur opa illoꝝ ſequuntur illos. Ad hoc Greg. Dogma ꝟitatis ſequētis credim⁹ purga-toriū poſt hanc vitā eſſe purgandis: hoc etiam vniuerſalis eccleſia tenet exorās vt a pctis ſol-uātur: qd̄ nō pōt niſi de illis q ſunt in purgato-rio intelligi vt dictū extitit. Eccleſie aūt aucto-ritati qcūꝙ reſiſtit hereſim incurrit. ⁊ idē aug. ⁊ beatus Tho. ſupra quartū ſenten. ꝙ purgato-rium ſit probatur rationibus. Prima quia ſicut in ſumma bonitas non patitur ꝙ bonū remane-at irremuneratum: ita ſumma iuſticia non pati-tur ꝙ malū remaneat impunitum. Secunda ra-tione ſic diuine lucis tāta eſt dignitas ꝙ eā ſo-li mūdo corde cernere debēt ⁊ nō alij: vñ opꝫ ꝙ qſꝙ veniat ad mūdiciā baptiſmalē añꝙ cōſpe-ctui dei pſentetur. Tertia rōne ſic culpa ē offen-

ſiua diuine maieſtatis ⁊ dãnoſa eccl'ie. vt in nobis diſformatiua imaginis diuine: ſꝫ offenſa requirit punitionem dãnum requirit ſatiſfactiões ⁊ diſformatio req̃rit expurgationẽ. ꝓpt̃ hoc neceſſarie ẽ ꝙ pctõ pena vel hic vel alibi correſpõdeat. Quarta rõne ſic cõtraria ꝯtrarijs curãtur. ſed pctm̃ oritur ex delectatiõe ⁊ libidine. idõ deleri habet ꝑ penã. Quinta rõne ſic. Nulli debet negligentia ſuffragari. ſꝫ ſi nõ fieret punitio in futurũ videretur cõmodũ reportare de negligẽtia puĩe dilatate: ergo ⁊c̃. Sexta rõne ſic. Juſtũ eſt vt ſpũs qui cõtẽpto ſummo bono ſe ſubiecit infimo. id eſt pctõ ſubijciatur poſtea īferiori bus. id eſt penis. Et quia hic fit mẽtio de penis purgatorij eſt notandũ ꝙ in purgatorio duplex eſt pena. ſ. pena dãni et pena ſenſus. pena dãni eſt carentia viſiõis diuine. pena ſenſus eſt afflictio penalis varia: ⁊ ſm̃ cõpen. theolo. q̃tuꝫ ad vtrãqꝫ penaꝫ. Minima pena purgatorij maior eſt maxima pena mũdi. vnde Augu. Ignis ille durior erit q̃ quicq̃d in hoc ſeculo penaꝝ aut videre aut ſentire aut cogitare quis poſſit. Iſtud de pena dãni patet: q꞉ affectus quo deſideratur ſummũ bonum poſt hanc vitã ab aĩabus ſãctis intenſior eſt q̃ aliquis affectus rei tẽporalis ĩ vita illa maxime cũ iam tempus habẽdi aduenerit. ideo carentia eius moleſtius toleraꝛ̃. De pena ſenſus patꝫ quia cũ dolor nõ ſit eſſentialiter ipſa leſio: ſed leſionis ſenſus tanto magis dolet aĩa q̃to magis ſentit ſenſitiuũ aliquod. ideo ab igne in ipſam agẽte maxime affligitur. Et intellige nomine ignis oẽm afflictionẽ. Ignis eniꝫ inter ceteras penas ſepius exprimitur eo ꝙ eſt maxime afflictiuus ꝓpter hoc ꝙ abundat virtute actiua. Ratio acerbitatis pene purgatorij eſt q꞉ deus plus põderat in penitentia virtutẽ bone volũtatis q̃ penã afflictionis. Unde plus põderat deus modicã penã volũtaria in pñienti q̃ magnã penã nõ ita volũtariã in futuro. ideo oportet ꝙ illud qd̃ deficit in voluntate ſuppleatur in acerbitate. Sed q꞉ de igne facta fuit intentio modicũ ante quõ purgat aĩas. Eſt notandum ꝙ dupliciter põt cõſiderari. Uno mõ q̃tũ ad illud quod primo affligit ⁊ et ſic eſt corpeus Alio modo q̃tum ad id quod primo affligit et ĩmediate: et ſic eſt incoporeus. Primo modo dr̃ ignis vere. Secundo mõ dr̃ ignis ſimilitudinarie: vtrunqꝫ tangit Greg. qñ dicit in eo ardent cum ardorem vident. Item iſte corporeus dupliciter poteſt conſiderari. Uno mõ vt inſtrumentum nature: ſic agere poteſt in corpus ⁊ nõ in aĩam. Alio modo vt eſt inſtrumentum diuine iuſticie: et ſic agit in animã imprimendo illi ſpeciam ſuã per quã affligitur: q꞉ violẽter illa ſpecie informatur: ſicut enĩ aĩa ſm̃ ordinẽ nature vnitur corpori: vt inſtituat vitã: ſic merito ſꝫ ordinẽ iuſticie vnitur igni a quo ſuſcipit penã: q꞉ Ignis enĩ ille magis vel minus cruciat ſm̃ qd̃ quiſqꝫ plus vel minus de cremabili ſecuꝫ tulit. ¶ Predicta vero diuerſitas pene non eſt ex diuerſitate ignis agẽtis ſed ſubiecti patientis: ſicut ſub eodem ſole plus vnus eſtuat ⁊ alter minus: vt dicit Greg. in compen. theol'. libro. vij. Neceſſe eſt autem: vt ait Augu. ꝙ tãtũ vrat dolor q̃tum heſerat amor: tanto enĩ quiſqꝫ torquetur diutius quanto affectus eius venialibus adherebat fortius. ¶ Queritur vtrũ pena purgatorij ſit voluntaria. Solutio ſcd̃ꝫ Bonaueturã pena dicit̃ tripliciter voluntaria. Uno mõ q꞉ ſumitur a voluntate imperante ſicut pena penitẽtialis. Alio modo dicitur voluntaria: q꞉ ſuſtinetur a voluntate acceptãte ſicut pena martyruꝫ que a deo placet eis ꝙ ab ea liberari non vellent. Alio modo dicitur pena voluntaria: q꞉ ſuſtinetur a voluntate tolerante: ſicut aliquis infirmãs ſuſtinet patienter infirmitateꝫ tanq̃ penam diuinitus inflictam: attamen ab ea liberari procurat et hoc minime habet rationem voluntarij: hoc modo pena purgatoria eſt voluntaria. Uehementer autem deſiderãt alios ſibi auxiliuꝫ prebere ⁊ ad patriam venire. ¶ Queriꝛ̃ vbi ſit purgatorium. Solutio. Dicendum eſt ꝙ vnus eſt infernus dãnatorũ in quo eſt pena ſenſus ⁊ pena damni. Supra illum eſt limbus puerorũ qui deceſſerunt ſine baptiſmo: ⁊ ibi eſt pena dãni et non ſenſus. Super hunc limbuꝫ eſt purgatoriuꝫ in quo eſt pena ſenſus et dãni ad tẽpus ⁊ ſunt ibi tenebre exteriores et non interiores. quia gratiã habẽt. Supremus locus eſt limbus ſanctoꝝ patrũ: vbi fuit pena dãni et nõ ſenſus: ⁊ ibi fuerũt tenebre exteriores ⁊ nõ interiores: q꞉ nõ priuabãtur gratia: ⁊ ad hũc locuꝫ deſcendit xp̃us. Tamẽ ſcd̃ꝫ diſpẽſationẽ ſpecialem purgantur aĩe in diuerſis locis in quibus peccauerunt: ⁊ hoc fit ꝓpter aliquã ſuaꝫ releuationem per ſuffragia eorum quibus apparent in illis locis: vel etiam propter aliquaꝫ viuẽtiũ edificationẽ vt poteſt videri in legenda aurea. Et ſi queraꝛ̃ vtrũ ſit idẽ ignis infernalis ⁊ purgatorius. Reſpõdet ideꝫ Gregorius ꝙ idẽ eſt ignis quo electus purgatur et reprobus dãnatur: ſed in purgatorio eſt certitudo ſaluationis in inferno aũt nulla eſt redẽptio. nec eſt aliqua ſpes ſaluatiõis. ¶ Queritur vtrũ in purgatorio ſit minor certitudo dei glorie q̃ ĩ via. Solutõ. Omiſſis alijs opinionibus dicendum eſt ꝙ in purgatorio eſt certitudo expectatõis ⁊ euacuatio timoris: quia ſic ſe ſciunt peccare nõ poſſe.

[illegible]

dicẽs q̃ nos viatores poſſum⁹ iuuare exiſtẽtes in purgatorio ⁊ releuare a penis purgatorij vl' in parte vel in toto: ſicut enĩ ſpectat ad ſeueritatẽ diuine iuſticie ꝓpter venialis bonos in purgatorio puniri. Itẽ ꝑtinet ad bonitateꝫ diuine miẽ eoſdẽ per ſuffragia poſſe releuari. Proſũt enĩ ſuffragia defunctꝭ fidelib⁹ nõ ad meritũ vite eterne: ſed abſolutõeꝫ pene: ⁊ hoc vl' ad penaruꝫ mitigatõem vel ad celeriorẽ liberatõeꝫ. Sequitur ꝑ q̃ põt eis ſubueniri in lr̃a auctoris: ibi ꝓſunt defunctꝭ vbi dr̃ ꝙ ꝑ miſſas ꝑ orõnes eleemoſynas ieiunia ⁊c. pñt releuari aĩe q̃ detinentur in purgatorio vt viſum fuit in capi. de pñia in fine. ¶ Queritur vtrũ indulgẽtie papales ꝓſint defunctis in purgatorio. Solu. dicendum eſt ꝙ ſic ſm̃ Bonauẽ. ⁊ compen. theolo. Patet quia crux datur aliq̃ñ ꝓ duabus vel tribus vel quattuor animabus. i. qui hꝫ claues theſauri eccleſie vt ſummus põtifex eſt ꝓ neceſſitatib⁹ eccleſie põt diſpẽſare ſicut vult. ¶ Queritur vtruꝫ papa poſſit abſoluere defunctos a pena purgatorij. Solu. Dicendum eſt ꝙ nõ ꝓprie ꝑ moduꝫ iuriſdictiõis: ſed quaſi ꝓ eis de comuni theſauro eccleſie ſoluit. Sicut aliter liberat creditor debitorem dum a debito eum abſoluit: ⁊ aliter amicus debitoris dum ꝓ eo debitũ ſoluit: ſed viuẽtes vtroqꝫ mõ ſoluit papa. ¶ Queriꝛ̃ vtꝝ illis quib⁹ datur indulgẽtia pñt eã alijs dare ſiue viuis ſiue defunctis. So. Dicendum eſt ſm̃ compen. theolo. ꝙ nõ primo: quia indulgentia non eſt donũ collatiuum gr̃e: ſed ẽuatiuũ pene. ẽuatio anteꝫ cum nihil ſit alijs communicari nõ põt. Scd̃o q꞉ dare indulgentiã auctoritatis ⁊ iuriſdictionis eſt quã nõ hñt layci. Uñ non pñt impendere alijs indulgentiã per auctoritatẽ. Sꝫ ſolũmodo boni operis ſui ſuffragiũ per charitatẽ. papa vero vtroqꝫ modo poteſt. De illa materia indulgentiarum viſum fuit ſuperius in fine capituli de ieiunio.

¶ Sequitur textus de gaudijs paꝛ̃diſi.

Qui mundus moritur penitus mox pace potitur
Gaudẽs in domino cũ ſanctis in paradiſo
Non decet orare ꝓ ſanctis immo rogare
Debemus c are necnõ ipſos celebrare
Deni ſunt celi referẽdi ſine fideli
Luna ſtat ĩ pmo ſtat mercuriuſqꝫ ſcd̃o
Ac ven⁹ in terno ſol vult lucere q̃rterno
Mars nitet ĩ q̃nto ſꝫ iupiť ordĩe ſexto

Saturnus celo ſepteno ſiſtitur alto
Octauo celo tibi ſtellas eſſe reuelo
Stat criſtallinū ſuꝑ ipſos luce ſerenū
Fulget ⁊ empireo ſūmo ꝑadiſus olipo
In quo ſūt iūcta ſine defectu bōa cūcta
Hic deitas trina regit ſuper oīa digna
Aſtat regina ſibi mater ꝟgo benigna
Inde hierarchia triplici ſūt agmīa nona
Dat cherubin ſeraphin thronos diſti-
ctio ſumma
In medio dn̄ans ꝑnceps ſit atqꝫ ptās
Virtutes ſubſtāt archāgelꝰ āgelꝰ atqꝫ
His hoīes grati dn̄o ſunt aſſociati
Iuxta ꝓmerita: preſente ſibi data vita
Secū laudātes: dn̄m ſemꝑ ſpeculātes
Cernit amatqꝫ deū: ſanctꝰ fruit̄ tꝫ ipm̄
Sic gaudet pſallit: laudat ſine fine qe-
Diues honoratꝰ: tutꝰ liꝫ ſaciatꝰ ſcit
Clarꝰ ſubtilis agilis non paſſibilis ſit
O q̄m ditati ſunt celi ſede beati
Semꝑ honorati: ſumme ſunt glificati
Ergo mūdanis: rebꝰ ſpretis q̄ſi vanis
Celica poſcamꝰ ⁊ ſurſuꝫ coꝛ teneamus
Ut deꝰ a penis ꝓtectos atqꝫ cathenis
Poſt mundi curſum: faciat nos ſcande
re ſurſum
Et velit optamꝰ: ibi ſemꝑ eū videamꝰ
Qui dat cūcta bona det nobis hec pia
dona.

In iſto capitulo auctoꝛ noſter determinat de gaudijs ꝑadiſi diuidens ſuum.c. in.v.ptes. In prima pte oſtēdit auctoꝛ qui ſunt illi q̄ ſcādunt ſurſum.ſ. ad ꝑadiſum ſubdēdo ꝙ ꝓ talibus nō ē orandū. In ſcd̄a pte enumerat celos. In tertia pte oſtendit ordinē beatoꝝ in celo empireo. In quarta pte oſtēdit officia actus ⁊ dotes btōꝝ. In quinta pte facit quandā exhortatōem. Pma in ꝑncio. ſecūda ibi. Denicꝫ ſunt celi. tertia ibi. Hic deitas trina quarta ibi. Cernit amatqꝫ deum. q̄nta ibi. Ergo mūdanis rebꝰ ſpretis ⁊c. In pma pte dicit auc. nr̄ ꝙ illi aſcēdunt ad ꝑadiſum q̄ moriunt̄ mundi: in quo ꝑadiſo gaudēt inenarrabiliter ꝓ q̄bꝰ nullo mōe ē orandum cū ſint i ſumma leticia: ſed a nobis viatoribꝰ ſunt honorādi ⁊ ſepiſſime rogādi vt ꝓ nobis q̄ varijs cōcutimur ꝑiculis digneī̄ intercedere. De illa materia viſum fuit in fine ca. de pnīa. Seqtur ſcd̄a ps ibi. Deni ſunt celi ⁊c. vbi auct. noſter enumerat celos di. ꝙ decem ſunt celi. vn̄ celum ſm̄ phm̄ in ſcd̄o de celo eſt coꝛpus primū natura ſimpliciſſimū: in coꝛpe ſolidiſſimū: ſubtiliſſimū eſſentie: q̄ntitate maximū qualitate lucidū: dyaphanitate ꝑſpicuū: materia puriſſimū: figura: ſpericū: locati ſitu ſupremum creaturaꝝ in ſe cōtentiumꝫ: ⁊ diuidit̄ celū in decē celos iuxta litterā auctoꝛis. Sꝫ ꝓ hūdo aliquā declarationē ꝑmiſſoꝝ eſt notāduꝫ ꝙ coꝛpoꝛalis machina mundi ꝯſiſtit in natura elemētari ⁊ celeſti. Natura elemētaris ꝯſiſtit in quattuoꝛ ſperis: ſcꝫ i ſpera terre: aque: aeris: ⁊ ignis vt recitat̄ per ariſto. in lib. metheoꝛ. Natura celeſtis diuidit̄ in tres celos ꝑncipales. ſ. empireū criſtallinū: ⁊ firmamētum. Intra firmamentū q̄dē ē celū ſtellaꝝ i quo ꝯtinent̄ ſeptē oꝛbes: ſeptē planetaꝝ q̄ ſunt incipiendo ab iferioꝛi parte luna: mercuriꝰ: venꝰ: ſol: mars: iupiter: ſaturnus. Noīe autē celi criſtallini itelligitur illa ps materie pme q̄ foꝛmata eſt i duos oꝛbes quoꝛū ſuperioꝛ eſt primū mobile. Celum ꝟo empireuꝫ eſt decimū ⁊ ſupmū. vbi ſunt multe māſiōes: q̄ habitaculum btōꝝ. vn̄ ſaluatoꝛ nr̄. In domo patris mei māſiones ſunt multe: vt declarabit̄ inferius. Oēs eīn celi ſeu oꝛbes mouētur pter celum empireū qd̄ quietū ē ⁊ imobile. Celum enī eſt nobiliꝰ coꝛpoꝛibꝰ inferioꝛibus: ꝓpter hoc debetur ei motus nobilioꝛ. ſ. circularis ſm̄ phm̄ i lib. de celo. Oīs planete in aſtrologia dicūtur tropici: q2 retrogradiūt̄ a motu pmi mobilis: q̄ q̄dē motus tanto deſiderio eſt ꝙ oēs alias ſpās ſecum reuoluit. Motus eīn q̄ dicit̄ reuolutio pmi mobilis ē motꝰ ꝓpꝛiꝰ planetaꝝ. Et ſi q̄rat̄ q̄re ſpere planetaruꝫ mouent̄ contra inceſſum pmi mobilis. Reſpondet̄ ꝙ hoc ſit ad retardādum motum primi mobilis: quia niſi retardaret̄ non poſſunt illa inferioꝛa fructificare pre nimia velocitate ſui motus per cōmentatoꝛē ſupra ſecundum de celo. Coꝛpa eniꝫ celeſtia nobilioꝛa ſunt coꝛpibus inferioꝛibꝰ. ideo altioꝛ locꝰ eis debetur. Iteꝫ eis debet̄ nobilioꝛ foꝛma. ſ. ſperica ſiue rotunda. Itē ꝓpter nobilitatē eoꝝ agunt i illa iferioꝛa influendo virtutē motiuā: vegetatiuaꝫ ꝓductiuā gn̄abilium. Item coꝛpa celeſtia diuidunt̄: q2 quoddā eſt coꝛpꝰ lucens vt ſol q̄ ſolꝰ inter ſydera lucet. Alia coꝛpa celeſtia ſunt nō lucētia vt ſtelle ⁊ planete q̄ lumē ſuuꝫ a ſole mēdicāt q̄dā ſunt coꝛpa dyaphana vt oēs ſpere celeſtes. ¶ Querit̄ vtꝝ coꝛpa ſuperioꝛa poſſint influere ſuꝑ liberū arbitriuꝫ. So. dicēdum ē ꝙ nō: nec hn̄t virtutē mutādi hoīs voluntatē: ſed hn̄t immutāt ⁊ diſponunt hoīs complexioneꝫ hoc eſt inclinare ad hoc vel ad illud: ſed cogere nō poſſunt. ideo dicitur ratio dominat̄ in aſtris. Luna enī infima eſt inter planetas eclypſim patit̄ et efficit. maculas hꝫ ꝓpter ꝯiunctoꝛia cū inferioribus. Coꝛnicula interdū appet ex eo ꝙ ps eiꝰ illuiata a nobis abſcondit̄: q2 de ſe eſt coꝛpus tenebroſum ſed lumē recipit a ſole. Mercurius ſemꝑ cum ſole gradit̄ nec ab eo āplius triginta gradibus diſtās. Venus eſt lucifer q̄n precedit ſolē ⁊ veſꝑus q̄n ſequit̄ ideo ſꝑ cōcomitat̄ ſolem. Sol eī i medio planetaꝝ ꝯſiſtit ſolus ꝑ ſe lucēs octies maioꝛ tota t̄ra. calidꝰ virtualr̄ eo ꝙ i influentia ⁊ lumine ſit ꝓductiuꝰ caliditatis. Notāter dr̄ virtualr̄. q2 caliditas formalr̄ nō fundat̄ niſi in cōpoſito habēte materiā ſubiectā correſpondēti ſeu ꝯtrarietati. Sol ꝟo ⁊ alia coꝛpoꝛa celeſtia ſunt incoꝛruptibilia vt pꝫ per cōmētatoꝛem in primo de celo. Eclypſim patitur ꝓpter interpoſitioneꝫ oꝛbis lune. ¶ Queritur hic que differentia eſt inter calidū formalr̄ ⁊ ꝟtualiter. Solutio ſm̄ philoſophū in pmo d̄ celo differūt: q2 calidū foꝛmaliter ē calefactiuū ꝑ ꝯtractū. Calidū vero ꝟtualiter nō: ſꝫ ſolū lūie vel influentia. Scd̄o differūt: q2 calidū foꝛmalr̄ in agendo repatitur. vel poteſt repati ⁊ alterari a ſuo cōtrario. calidum aūt virtualiter nō. Tertio differūt q2 calidū foꝛmalr̄ impeditur per interpoſitiōeꝫ calidū virtualiter nō impedit̄ in calefaciēdo niſi q̄ntum ad actionē quā hꝫ per lumē ⁊ non quā facit per influentiā ⁊c. Mars igneus apparet q2 calidus et ſiccus hoīes ex ꝓꝓꝛietatibus ſuis ꝓuocās ad bellū: ſed interpoſitione veneris et iouis eius nociuitas repmitur. Iupiter clarus eſt in q̄litatibus influxiuis hn̄ tēperatus ⁊c. Saturnus eſt ſuperioꝛ planetaꝝ frigꝰ ⁊ ſiccꝰ nō foꝛmaliter vt dꝫ teneri i oībus: ſꝫ effectiue. Firmamentū eſt illud celū in quo ſtelle ſupme figuntur: ⁊ cū illo ſemꝑ mouētur. illuminatiōis a ſole receptatiue. Planete eīn nō ſunt in firmamēto imo ſunt ſydera inter celū ſcꝫ firmamētū ⁊ ſperam elemētoꝝ exiſtētia. Celū eīn criſtallinū eſt ſuꝑ firmamētū de quo viſum fuit: ⁊ ſupra celum criſtallinū celū empireū vbi ſunt hītacula beatoꝝ. Sequit̄ tertia ps ibi. Hic deitas trina vbi auct. noſter docꝫ oꝛdinē beatoꝝ i celo empireo dicēs ꝙ in ſublimioꝛi loco eſt glorioſa trinitas ⁊c. Ad dexterā filij beata ꝟgo Maria mr̄ ſaluatoꝛis nr̄i Ieſu xp̄i exaltata ſuper oēs choꝛos angeloꝝ vt credit ſancta mater eccl̄ia cui nō ē derogandum. Deinde de celeſti hierarchia q̄ diuiditur in ſuperioꝛē mediā ⁊ inferioꝛē. Supioꝛ cōtinet oꝛdines. ſeraphin cherubin ⁊ thꝛonos primi ꝯſiderāt bonitatē. ſecundi dei veritateꝫ. t̄tij equitatē. In primis deus amat vt charitas. In ſecundis noſcit vt ꝟitas. In tertijs ſedet vt eq̄tas. Propꝛiū eīn eſt ſeraphin in amoꝛe dei ardere ⁊ alios ad incēdiū diuini amoꝛis ꝓmouere. Cherubin vero ꝓpꝛiū eſt relucere diuini luminis radio ꝓ eo ꝙ vicimꝰ pme veritati iungūtur reſpectu inferioꝛis ⁊ hoīes ꝓmouere ⁊ exercitare ad diuinā cognitionē. Throni dicūtur eo ꝙ in eis dn̄s ſedeat ⁊ iuſticia ſua decernat. ¶ In his ꝑcipue relucet rectitudo diuini iudicij. Media hierarchia cōtinet dn̄atiōes ꝑncipatus ⁊ poteſtates quoꝝ pmi officia regūt angeloꝝ. Hi eīn virtutē dei quā ſuꝑ ſe recipiūt inferioꝛibꝰ trāſfundūt ſm̄ Grego. Dn̄ationū officiū eſt in bello ſpūali inſtruere qualiter opoꝛteat ꝑlatiōis officium exercere: ⁊ q̄liter ſubditꝫ dn̄t dn̄ari ſcd̄i. ſ. ꝑncipatus ſm̄ ꝯpen. theo. capitibꝰ ꝑſunt ꝓplo⁊ ⁊ ſm̄ Grego. Subditꝫ angelis ꝑſunt ⁊ eos pro diuino miniſterio explendo diſponūt. Ad hoc ſm̄ dionyſiū ptinet vniuerſale regimē vniꝰ regni vel gentis in cōducendo ad dei voluntatē q̄ntum poſſunt. ſm̄ aūt alios doctoꝛes officiū eoꝝ eſt docere hoīes exhibere reuerentiā vnicuiqꝫ ſm̄ gradum ſuū. Hoꝝ etiā officiū eſt ꝓmouere hoīes vt nō ꝓpter vtilitatē ꝓpꝛiam: ſed ꝓpter ſolius dei amoꝛē ⁊ honoꝛē faciant iuſticiā. Vltimi ſcꝫ poteſtates ptātē cohercēt demonū poteſtatibus eīn aduerſe ꝟtutes ſubiecte ſunt ne tm̄ nocēant q̄ntuꝫ cupiunt noſcere ſm̄ ꝯpen. theolo. ſm̄ btm̄ Grego. Horum officiū eſt illos qui in ſpūali certamine deſudāt cōfoꝛtare. ⁊ ne regimen ſpūale amittāt defendere ſm̄ beatum Dioniſiū ad ipos ſpectat angelos inferioꝛes informare. In primis deꝰ dn̄atur vt maieſtas. In ſcd̄is regit vt ꝑncipatꝰ. In vltimis tuetur vt ſalus. Inferioꝛ hierarchia cōtinet tres oꝛdines ꝟtutes archāgelos ⁊ āgelos. Ad pmos ſpectat miraculoꝝ operatio. Virtutes eīn ſunt infatigabiles ad executionē faciēdoꝝ: ⁊ robuſti ad perceptionē mūeꝝ. Hoꝝ officiū ſꝫ Dio. ē docere ꝑlatos vt facile ⁊ ꝑſeuerāter q̄ ad officiū ꝑlatōis ptinēt exequātur ⁊ ipſius onera ſuſtineāt patiēter. Ad archāgelos ſpectat magnoꝝ negocioꝝ denūciatio. Iſti eīn ſummi nūcij nūcupāt̄: q2 ſumma nūciāt. Hoꝝ officiū ſm̄ Greg. eſt de illis q̄ ptinēt ad ꝓmotionē fidei: vt de natiuitate xp̄i ⁊ fctis eiꝰ expedire hoīes ⁊ demōes ab hoībus remouere ſm̄ Dionyſiū ꝟo officiū eoꝝ eſt prophetas reuelare. Iſti eīn reuelatiōes quas a ſuperioꝛibꝰ ſuſcipiūt inferioꝛibꝰ ānūciāt ⁊ ꝑ eoſdē nobis. Ad t̄tios. ſ. āgelos ptinet hūane cuſtodie ſollicitudo. Angeli ſūt vltimi ⁊ hoībꝰ magꝫ ꝓpinqui iſti minoꝛa annūciant ⁊ hoīes ad diuinā cognitionē ducūt et vt iuſte viuāt inſtruūt. ¶ Hi ſurſum extendūtur ꝑ dilectionē dei in ſemetipis firmātur ꝑ cuſtodiā ſui ſub ſe ꝓgrediuntur ad auxiliū ꝓximi. In pmis deus operat̄ vt virtus. In ſcd̄is reuelat vt lux. In tertijs nu

trit vt inſpirās. tamen ſm btū Dionſiū virtu-
tes ſunt medius ordo ſecūde hierarchie ⁊ pnci
patus pmus ordo tertie hierarchie. Nos ei de
bemus ſimilari ſeraphin p charitatē cherubin
p cognitionē. thronis p equitatē. dnatiōib⁹ p car
nis ſubiugationē. pncipatibus reuerētiā nris
maiorib⁹ exhibēdo ptātib⁹ tētationib⁹ dyaboli-
cis reſiſtēdo virtutib⁹ p cōpaſſionē archāgelis
p inſtructionē. angelis p obſequij exhibitionez
Hierarchia em̄ ptinet nouē ordies ſeu choros
angelorum. Itē quilz ordo ſeu chorus cōtinet ſex
milia ſex centū. lxvi. legiones. qlz legio cōtinet
ſex milia ſex cētū. lxvi. āgelos ¶ Querit qd dicē
dum de platōibus āgelorum. Solu. Dicēdū eſt q
qdam angeli pſunt regiōibus vt dr Dan. x. Lux
em̄ egredierer appuit pnceps grecorum. ecce nūc
reuertar vt plier aduerſum pncipē pſarum. Quidā
angeli pſunt eccleſijs. Apo. ij. Et angelos ephe
ſi eccleſie ſcribe. hec dicit dns ⁊c. Quidaz pſunt
hoibus. Actuū. xij. de beato Petro angel⁹ eius
eſt dixerūt illi qui orabāt p beato Petro dum
teneretur in carceribus herodis. qū eis nūcia-
uit quedā ancilla q beatus Petrus pulſaret ad
oſtiū poſtq dei adiutorio ⁊ āgeli miniſterio exi
uit carceres herodis. Similiter ſpiritum mali
gnorum aliqui dicūtur pesse aliquibus vitijs. Alij
aūt alijs: qr quidā dicūtur ſpiritus luxurie. qdā
ſupbie ⁊c. Que aūt platiōes maneāt vel q ceſſēt
poſt hanc vitā ſciendū eſt q hierarchie ſemper
ſtabūt qtum ad eſſentiaz btitudinis qtum ad
gradū dignitatis ⁊ nobilitatē doni gratuiti et
nature. Ceſſabūt aūt plationes angelice ſuper
hoies ⁊ āgelos quo ad actum regiminis ſcdm
gubernationē mūdi. et elemētorum ſm viā ad pa
triā. Prelatio autē in demonibus quo ad offici
um inſultādi ⁊ irritādi. ſm q vnus puocat alte
rum in malicia nō deſtruet. vn̄ ps. Supbia eorum
qui te oderūt dne aſcēdit ſemp. Ceſſabit autem
eorum platio quo ad officiū tentādi eos qui ſunt i
via. In hoibus etiā plationes euacuabūtur: qr
nō erūt decani centuriōes ⁊ hmōi. In alijs crea
turis ceſſabit ſimiliter platio: qr ſuperiora non
mouebunt tūc inferiora ſicut mō: hoc tz Bon.
compen. theolo. ¶ Querit qd dicendū eſt de co
gnitione āgelorum. Solu. angeli cognitionē hnt
matutinā: hoc eſt cognitionē rerum in verbo. Itē
habent cognitionē veſpertinā id eſt cognitio-
nem rerum in ſe. Item habēt cognitionē meri
dianā. i. apertā dei viſionem. Etiā eſt alia cogni
tio: qr maiores āgeli indicant minoribus illa q
per diuinas theophania receperūt. vnde theo
phania eſt oſtēſio alicuius cognoſcibilis p illu-
minationē a deo venientē: ⁊ hoc pōt eſſe vel in
ſymbolis vel facie ad faciem. Angelus em̄ co-
gnitione rerū in ppria natura cognoſcit ſimul
plura habitu nō aūt in actu. Circa em̄ incarna-
tionē ⁊ paſſionē xpi ſciuerūt āgeli ſubſtantiam
facti ſz nō oēs circūſtātias. Angeli em̄ cogno-
ſcūt remota ſicut ppinqua. qr cognitio eorum non
eſt p ſenſum ſed p intellectū. ¶ Querit qd dicē-
dū eſt de motu āgelorum. Pro quo eſt notādū ſm
dionyſiū q motus angelorum diſtingūtur tripli-
citer: ſcz circularis rectus ⁊ obliquus. Circula-
ris ab eodē in idē ⁊ circa idē centrū immobile.
Hūc motū habēt angeli: qr imediate recipiunt
illuiationes a deo. ⁊ per illā reuertūtur ad deū
Iſtud aūt pueniт ſupiori hierarchie tm̄. Motu
recto mouētur qn̄ pcedūt ad puidentiā ſubie-
ctorum recte oia tranſeuntes ⁊ ibi nō reuertūtur ab
ab eodē i idē. ſz de vno ad aliud. Itē mouēt mo
tu obliquo angeli qn̄ cognitionē inferiorum qui-
bus puident reflectūt in deū pncipiū et finem
pulchri ⁊ boni. ¶ Querit vtrū ſint plures āgeli
ſub vna ſpecie ſicut ſunt plura idiuidua ſub vna
ſpecie. Solut. Dicēdū eſt ſm cōmētatorē ſupra
duodecimū methaphiſice q nō: qr nō differūt
p materiā ſicut ſortes ⁊ plato: qr in angelis non
eſt talis materia nec differūt p qtitatē: qr illā
nō hnt que ſit pncipiū multitudinis ſeu multi-
plicationis: ergo relinquitur q differūt per for
mā ⁊ per pſequēs ptz manifeſte q ſub vna ſpe-
cie nō ſunt plura ſuppoſita: ſz vnū ſolū ſuppoſi-
tū. ¶ Queritur qd dicēdum de cuſtodia āgelorum.
Solu. dicēdum q āgeli ad noſtrā cuſtodiā de-
putati tenēt nos ſtātes ne cadamus ⁊ cadētes
nos adiuuāt vt ſurgam⁹: nec vnq nos deſerāt
etiā peccātes qn ſupſint parati auxiliari ſi veli-
mus. Hoc tm̄ fallit i obſtinatis a quorum cuſtodia
deſiſtit āgelus actualiter. Paratus tm̄ eſt cuſto
dire ſi redire voluit: quoniā nūq deſerit hō ex
toto ab angelis vt recitatur in cōpen. theolog.
libro. ij. Tm̄ Bonauē. dicit q bon⁹ angelus nō
derelinquit hoiem vſq ad mortē quin defēdat
ab aduerſario ne occidatur. niſi quādo ſenten-
tia diuini iudicij aliter exigit: et quin retrahat
illum quem cuſtodit a malo. Et ſi obijciat illud
Hiere. li. capitu. In gloſa curauimus babylonē
et non eſt curata. Dicendum eſt q medici ſunt
āgeli quos a nobis repellimus cum eorum cōſilio
non acquieſcimus. Itē dicit alia gloſa. Caue ne
quādo derelinquat te medicus. Itē Dan. xi. In
gloſa dicit antichriſt⁹ carebit angelorū pſidio.
So. Ad hec omnia ſcdm Bonauen. illa intelli
guntur ad illum ſenſum q angelus non deſerit
omino obſtinatos ſed non conſeruat eos nec p-
ducit ad bonum ſicut facit illos qui non ſunt ob
ſtinati. ¶ Queritur verum Antichriſtus habe-
bit bonum angelum deputatum ad ſui cuſtodi-

am. Solutio. cōpendiū theologie dicit q ſicut et
ſubdit quēquidē angelū licz ppter nimiā obſti
nationē ſuam nō ſit habitur⁹ ad pmotionem tm̄
habebit ad accuſationē. ¶ Querit quis ſit effe-
ctus cuſtodie angelice. Sol. ſm Bonauentu.
⁊ cōpendiū theologie. Cuſtodie angelice multi-
plex eſt effect⁹. vn⁹ effect⁹ eſt impedimēto boni
⁊ occaſiones peccādi remouere in Exo. Mittā
angelum meū precurſorē q eijciat iebuſeum. et
Geñ. xxxij. Tetigit angel⁹ neruum femoris Ia
cob ⁊ emarcuit: vbi notatur repreſſio pcupiſcē-
tie. Secūdus effectus eſt tētationes mitigare.
Dan. iij. Angelus domini deſcēdit cū azaria ⁊ ſo
cijs eius in fornacem ⁊ excuſſit flammam ignis
Tertius effectus eſt ptra hoſtes viſibiles iuua
re. iiij. Reg. vi. c. Porro orauit Eliſeus ad dñm
di. Percute gentē hanc: pcuſſit hoſtes regis iſ-
rael dns. ⁊ Eſa. xxxvij. Egreſſus ē aūt āgel⁹ dni
et pcuſſit in caſtris aſſyriorum. clxxxv. milia ⁊c.
Quartus effect⁹ eſt oratōes nras ⁊ elemoſynas
deo pſitare ⁊ p nobis orare. Thobi. xij. Quādo
orabas cū lachrymis ⁊ ſepeliebas mortuos ego
obtuli orōem tuā dño: ⁊ qr accept⁹ eras deo ne
ceſſe fuit vt tentatio pbaret te. Quītus effect⁹
angelice cuſtodie eſt ducere pducere ⁊ reduce-
re ⁊c. thobi. v. dicit angelus Thobi ſeniori. ego
ducam ⁊ reducam eū. ſ. filiuz tuum ſanum ad te.
Sextus effectus eſt agendis docere. Danie. ix.
dixit āgelus danieli ſic. Daniel nūc egreſſus ſū
vt docerē te ⁊ itelligeres. ⁊ zacha. vi. d āgelo q
inſtruxit eum de quattuor quadrigis. Septim⁹
effectus eſt ſeipſuz ⁊ alia ſecreta reuelare. Tho-
bi. xij. Ego em̄ ſum raphael angelus vnus ex ſe
ptem qui aſtamus corā dño. ⁊ Geñ. xviij. Tres
āgeli miniſterium trinitatis ⁊ vnitatis expreſſe
runt. Octau⁹ effectus eſt a pctis excitare. Actuū
xij. Surge velociter. Nonus effectus eſt ad fer
uorez charitatē excitare. iij. Reg. xix. Dictū fuit
helie per āgelum ſurge comede grandis em̄ ti
bi reſtat via. Decimus effectus eſt conſolari ⁊ in
viā dei pfortare. Thob. v. Forti aīo eſto in pri-
mo eſt vt a deo curerʒ dixit āgel⁹ ſeniori thob.
⁊c. Undecim⁹ effectus eſt de peccato icrepare.
Iudiciū. ij. dixit āgelus pplo iſrael cur hoc feci
ſtis. Duodecim⁹ effectus ē poteſtates ptrarias
cohercere ne tātum nocere poſſunt qtuz velle
Thob. viij. qualiter angelus haſmodeū ligauit
ne noceret ⁊c. ¶ Querit vtrū xps habuerit āge
lum deputatum ad ſui cuſtodiā. Solutio. Dicē-
dū eſt q nō: qr xps ſupior erat oīni āgelo. Item
dyabolus nō poterat opprimere corpus vnitum
diuinitati nec ſeducere intellectū a vbo plena
rie illuſtratū nec blādicias allicere affectū. ple-
nitudine gratie confirmatum. Et ſi obijciatur il-

[illegible]

Sed cōtra eſt qđ Hiero. exponit ſup illđ. Mathei. xviij. Angeli eoꝝ vidēt faciē pr̄is mei ꝛc. Magna eſt dignitas aīaꝝ vt vnaqueqꝫ habeat ab ortu natiuitatis in cuſtodiā ſui angelum delegatū. Cōcluſio tñ. b. Tho. eſt ꝙ ſingulis hominib⁹ ſinguli angeli ad cuſtodiā deputant̄: cuius rō eſt: qꝛ āgeloꝝ cuſtodia eſt quedā executio diuine ꝓuidētie circa hoīes. Decet enī dulcedinē diuine mīe vt hoī q̄ habet aduerſariuꝫ īpugnātē daret angelum auxiliātē: vt qꝛ hō fragilis ē ꝛ indigēs ſuſtentet̄ ab angelo q̄ eſt fortis ꝛ potēs: qꝛ pauci eēnt q̄ poſſent vincere diabolum niſi ꝑ angelum ꝑſidium. Magna dilectio creatoris ad hoīeꝫ ꝛc. Angeli enī ſeruiunt nobis propter tria. ſ. ꝓpter ruine ſue reꝑationeꝫ. Hoīes enī ſaluādi itrabunt locum āgeloꝝ q̄ ceciderūt Itē ꝓpter meriti accidentalis cumulationē qđ auget̄ in eis vſqꝫ in dieꝫ iudicij. Itē ꝓpter amoris erga nos demōſtrationē: vt recitatur in. ij. li. compendij theolo. ¶ Circa hec queritur vtrū ex beatificatiōe cuſtoditi angelo cuſtodiēti amplificetur gaudium. Solutio ſꝫ Bonauētur ā. Gaudium in quo conſiſtit premium ſubſtātiale quod eſt de bono increato nullo modo accreſcit angelis: qꝛ q̄tuꝫ ad illud perfecte beati ſunt: ſꝫ gaudiuꝫ quo ꝯſiſtit premium accidētale poteſt creſcere nō ſolum extēſiue quod eſt qn̄ quis de pluribus gaudet: ſed etiā intēſiue quod eſt quādo affect⁹ de aliq̄ copioſius gaudet: ꝛ qꝛ angeli miniſtrādo alijs bona oꝑa faciunt ꝑmium accidētale merentur: ꝛ etiam cōciues ſuos ad beatitudineꝫ perducunt ſuper quibus gaudent. Creſcit ergo eis gaudium de beatificatione hoīm: multo fortius de conuerſione peccatoruꝫ. Luce xv. Gaudium eſt angelis ſup vno peccatore penitentiam agente ꝛc. ¶ Queritur vtruꝫ ex dānatione cuſtoditi incurrat angelus aliquod detrimentum. Solutio ſm̄ Bonauenturam. Dicendum eſt ꝙ nō: qꝛ deſiderium angeli nō fruſtratur: qꝛ ſub conditione appetit cuſtoditum ſaluari ſi fideliter velit adherere xp̄o. Et licet ex nr̄a ſaluatione creſcat angeloꝝ premium vt dictum extitit, tamen ex dānatione cuſtoditi non incurret detrimentuꝫ. nec reſpectu rei habite: nec reſpectu rei habende: ꝛ q̄tum ad gaudiuꝫ qđ hꝫ ī deo ꝛ qđ habet in ſeip̄o. Gaudebit enim de bonis operib⁹ q̄ circa ip̄m fecit quem cuſtodiuit. Nullum etiam incurrit damnum quod habet in alio: quia vnus cudit alius coronā accipit. Iteꝫ ex damnatione cuſtoditi angeli gemituꝫ nō concipiunt nec habent cōpaſſionē erga reprobos. Unde Grego. Iuſtorum anime et ſi natura ſue bonitate miſericordiam habent iam non auctoris ſui iuſticie cōiuncti tanta rectitudie cōſtringunt̄ vt nulla ad reprobos cōpaſſione moueantur. ¶ Queritur vtrū omnes angeli mittant̄ ad homines ꝛc. Solutio ſm̄ Bonauenturā. Dicēdum ē ꝙ duplex eſt miſſio. ſ. exterior ꝛ interior. Exterior enī eſt ad nos: ꝛ ſic nō mittūtur niſi inferiores qꝛ dicit Dyoniſi⁹. Superna illa agmina ab intimis nunq̄ recedūt. Qui enim preeminent vſum exterioris officij nunq̄ habēt. Miſſio ei interior eſt qua ſuꝑiores mittūtur ad medios ꝛ medij ad infimos: ꝛ ſic oēs mittūtur. Unū ad Hebre. i. Omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus miſſi ꝓpter eos qui hereditateꝫ capiunt ſalutis: nō dicit ad eos ſed ꝓpter eos. Et ſi obijciatur illud. Eſa. vi. Uolauit ad me vnus de ſeraphin ꝛ in manu eius calculus queꝫ forcipe tulerat de altari ꝛ tetigit os meum ꝛ dixit. Ecce tetigi labia tua ꝛc. Dicendum eſt ſm̄ Dyoniſium ꝙ ille angelus nō erat de ordine ſeraphin: ſed dicebatur de illo ordine: qꝛ mittebat̄ incēdere labia eius: ideo ꝛc. ¶ Queritur vtrū āgeli accedāt affectum noſtrū. Solutio. Dicendum eſt ꝙ affectus noſter nō poteſt inflammari tanq̄ a principali agente vel efficiēte niſi a ſolo deo. poteſt tñ affectus noſter inflammari ab āgelo ſicut ab excitante ꝛ iuuante. Angelus enī nō illuminat intellectum efficiēdo cognitionē in aīa: qꝛ non poteſt in intellectu nouam ſpeciem imprimere: nec habitum noui lumis dare nec eius intētionem quo vult conuertere. Tria enim requirunt̄ ad hoc ꝙ intellectus noſter aliquid itelligit. ſ. ſpecies qua cognoſcat lumē in quo cognoſcat: ꝛ intentio qua conuertat ſe intellectus ſup ſpeciem. Unū differētia eſt inter imittere cognitionē ꝛ incēdere ꝛ mentē illumiare: qꝛ cognitiōeꝫ imittere eſt creare ꝛ facere cognitionē. Incendere vero eſt cognitionē iam factaꝫ inflāmare Illuminare vero eſt dare reuelationē de aliquo occulto intelligibi. ¶ Querit̄ q̄d dicēdum de locutiōe angelorū. Solu. Dicēdū eſt ꝙ verbum ē triplex mētis oris ꝛ operis. Uerbo mētis loq̄tur d̄s āgelo ꝛ āgelus deo. Itē loquit̄ de⁹ aīe ꝛ ecōuerſo. verbo autē oris loq̄tur hō homini ꝛ āgelus homini in corpore aſſumpto. Uꝫbo operis loq̄tur deus dyabolo ꝛ angelus diabolo ꝛc. De locutione enī āgeloꝝ notandum ꝙ angelus loq̄t̄ deo cum in motu admirationis exviſis aſſurgit vel affectus ſuos ei ꝑſentat quos tamē eis latere nō minime nubitāt angeli. Angelus vero loquitur angelo mentis ſue ſpēs oſtendendo mediante quadā illuminatione ſp̄uali irradiēte ab ip̄o. Item angelus facit aliquid corā alio angelo quo facto intelligit qđ ante non intelligebat ꝛ ſic loquūtur oēs oībus ſiue maiores inferioribus ſiue ecōuerſo. Itē loq̄tur angelus angelo

[illegible]

uenturã dicendū eſt ꝙ non: quia angeli multa
adiſcunt ſiue ꝑ ipſum verbum ſiue per alios an
gelos ſiue ꝑ experientiã. Et ad illud gregoriꝰ.
Quid eſt quod non vident qui videntem oĩa vi
dent. Dicēdum eſt ꝙ intelligitur ad illū ſenſum
ꝙ ille q̄ videt deū dicitur videre omnia. non ꝙ
ipſe videns deum ſit oĩm poſſeſſor: ſed q: videt
illud vnum cui non poſſunt omnia equipararí.
¶ Queritur vtrum angelus naturali dilectione
magis diligat ſuperiorem angelum vel parem
vel inferiorē. So. ſm Bona. Magis diligere
aliquid poteſt tripliciter conſiderari. Vno mō
ratione boni optati. Alio modo ratione affectꝰ
intenſi. alio modo ratione effectus ipenſi. Ra
tione boni optati: vnus angelus magis diligit
ſuperiorem: quia ex iudicio recte rationis nol
let eū excellere: ⁊ plꝰ boni habere ꝙ̄ deꝰ voluit
ordinare. Sed ãgelus inferioris ordinis reci
pit illuminatões a ſuꝑiori ſicut dicit dionyſius
quare inferior angelꝰ diligit ſuperiorē ad maiꝰ
bonum ſicut eñi angelus per naturam inſtitutã
deum ſuꝑ omnia diligebat: ſic etiã plus dilige
bat angelum ſuꝑioris ordinis ꝓ eo ꝙ deo ſimi
lior erat. Ratione vero affectus intenſi magis
diligit angelū eiuſdē ordinis ſicut dr̄ aliq̄s aliū
plus diligere qm̄ plus de eius ſocietate ↄſolatˀ ſi
cut videtur iter cõpatriotas et hoies eiuſdē ꝓ
feſſionis vbi ↄformant in moribꝰ et inuidia nō
interuenit vnde Eccľ. xiiij. Omē aial diligit ſibi
ſimile. Rōne vero effectus ſiue bñficij impēſi
angelus diligit magis angelū inferiorē: q: plu
ra bona ei impendit ꝙ̄ ſuꝑiori vel pari. Et ratio
eſt ↄſideratio indigētie ſicut mater magꝭ fouet
filiuz tenellum ꝙ̄ adultū ⁊ infirmū pluſꝙ̄ ſanū
Et ſic probatum dilectionis exhibitio eſt oꝑis
¶ Queritur vtrū angeli fuerint creati ĩ beatitu
dine. Sol. ſm Bona. dicēdum eſt ꝙ beatitudo
dicitur dupľr. vno mō dr̄ ſtatꝰ ꝑfectꝰ plenitudīe
oĩs boni: ⁊ hec beatitudo pōit viſionē dei clarã
Et hoc mō angeli non ſunt creati in beatitudi
ne. Alio mō dr̄ beatitudo ſtatꝰ ꝑfectus priuatio
ne oĩs mali ⁊ in tali beatitudine ſunt creati an
geli: q: inocētes ⁊ ĩpaſſibiles ⁊c. ⁊ huic opinio
ni ↄcordat btūs Aug. ¶ Queritˀ vtrū angeli fue
rint creati in gratia. Sol. Dicendū eſt ꝙ gr̄a dr̄
tripľr ꝓ pñti queſtione: vno mō dicitˀ gratia q̄c
q̄d naturalibꝰ eſt adiectū: naturalibus in ꝙ̄ que
ſunt de generali ↄſtitutione rei ſicut dr̄ gr̄a bo
num ingeniū: bene cãtare ⁊c. Alio modo dicitˀ
gr̄a illud qđ ſuꝑadditū eſt libero arbitrio ad re
ctitudinē faciēs ⁊ diſponēs ſicut innocētia pie
tas mititas ⁊c. Alio mō dr̄ gr̄a illud qđ ſuꝑaddi
tum eſt tanꝙ̄ rectificãs complēs ⁊ eleuãs: ⁊ hec
gratia dr̄ gr̄a gratū faciens: q: facit hoiem deo
acceptabilē. Tūc ad queſitū dr̄ ꝙ angeli fuerūt
creati in gr̄a primo ⁊ ſcđo mō accepta: iuxta illđ
Aug. Creauit deꝰ angelos ſimul in eis ↄdēs na
turam ⁊ largiēs gratiã non antē fuerunt creati
in gratia tertio mō accepta. Cōis enim opinio
eſt doctoꝝ ꝙ omēs angeli creati fuerunt tantū
in naturalibus ⁊c. ¶ Queritur vtruz angelus ꝑ
cognitionē naturalē diuinam eſſentiaz cogno
uerit in ſeipſa. Sol. Dicēdnm eſt ꝙ non q: hec
cognitio ē primū premiū quo habito mēs crea
ta quieſcit ꝑfecte: hanc autē nemo obtinet niſi
gratuita dei influētia: q: diuina lux eſt maceſſi
bilis viribus oĩs nature create. Et ideo ꝑ quan
daz benignitatis ↄdeſcenſionē facit ſe cogno
ſci ita ꝙ ĩ illa cognitione cognoſcēs multo plꝰ
agiturꝙ̄ agat illa autez condeſcenſio bonitatis
nō dicit diuine eſſentie hūiliatōez: q: minorari
nō pōt: ſʒ dicit alicuꝰ radij ĩmiſſionē ſm Boñ.
ſupra ſcđm ſen. ¶ Queritˀ vtrū data ſit angeľ ſu
ture glorificatōis preſentia. Sol. Dicenduz eſt
ꝙ nō q: talis cognitio magis ſpectat ad ſtatum
p̄mij ꝙ̄ meriti: ⁊ iđ dʒ dari qñ creatura in tali ac
tu ponitˀ a quo nō pōt cadere: ſʒ angeli erant in
ſtatu meriti: iđ nō ē eis data p̄ſentia future glo
rificatōnis ⁊ huiꝰ ſignū eſt ꝙ deꝰ pauciſſimis ꝙ̄
tūcunꝙ dilectis reuelat certitudinaliter beati
ficari. ¶ Queritˀ quid dicēduz de ↄfirmatōe ãge
loꝝ. Sol. dicēduz eſt ꝙ cōuerſionē bonoruz an
geloꝝ inchoauit voluntas libera: ſed ↄfirmauit
gratia ſm Bonauen. cōpen. vero theolo. in. ij.
li. dicit ꝙ ↄfirmationē habʒ angelus bonus ex
tribus. ſ. ex natura ex gratia ⁊ ex gloria. Ex natu
ra q: natura ſpūalis tantū ſemel vertibilis ē in
bonū vel malū niſi ex vnione eiꝰ cum alio ĩpedi
mentū cauſetˀ ſicut pʒ de aĩa que dū eſt in corpo
re poteſt mutari ſepius de bono in malū et ecō
uerſo ſoluta vero non. Huius ratio eſt q: natu
ra pure ſpūalis ꝓpter ſimplicitatē ſuã totam ſe
cōuertit ad illud qđ elegit qđ non facit natura
vnita q: corpus hʒ retrahens. Ex gratia hʒ con
firmationem: q: qñ aliq̄d cōnectitur ſtabili eter
no vinculo ꝑpetuo illa connexio ſemper manet
modo angeli colligati ſunt ſtabili eterno. ſ. deo
⁊ hoc vinculo indiſſolubili charitatis. vñ apľs.
Charitas nunꝙ̄ excidit. Ex gloria hʒ angelꝰ cō
firmationē q: cum deū habēt angeli ꝑ gloriam
que eſt forma completa angelici deſiderij nō va
gãtur extra ip̄m vt querant quicꝙ̄ illo deo me
lius vel deſiderabilius. Nihil eñi in creaturis ĩ
ueniūt qđ poſſit eos a fonte dulcedinis auerte
re igitˀ tenendū eſt ꝙ ãgeli boni ex libertate ar
bitrij ad deū cōuerſi ſtatim fuerūt ꝑ gr̄am ⁊ glo
riam in nouitate ↄfirmati fideles ac felices effe
cti taliter illuĩati vt nō ſolū cognoſcerēt res in

ꝓprio genere: ſʒ etiã in verbo. acceperūt inſuꝑ
ꝑfectionē in ꝟtute oꝑatiua ſiue exeq̄ntur illam
ex aſſumpto corꝑe ſiue aľs. acceperūt itaꝙ ꝑfe
ctōez ĩ virtute ↄtēplatiua q̄ q̄cūꝙ mittãtur fru
unturˀ ⁊c. Seq̄tur illa ꝑticula textꝰ his hoies gra
ti vbi auc. nr̄ di. ꝙ hoies đo g̃ti poſt mortē aſſo
ciantˀ his ordinibꝰ ãgeloꝝ iuxta eoꝝ merita vbi
cū hierarchijs facie ad faciē deū ↄtēplãtes ĩ ceſ
ſanter collaudant. Ex qua lr̄a appꝫ: ꝙ angeloꝝ
ruina reparabitˀ ꝑ beatos hoies vtriuſꝙ ſexus.
Suꝑ hoc tñ ſunt alique opiniones. naʒ dicit. b.
Aug. ꝙ tot hoies ſaluabūtur quot ãgeli cecide
runt. Greg. di. ꝙ tot hoies ſaluabūtur ꝙ ãgeli
ꝑſtiterunt ſeu remãſerunt in celo. Alij dicūt ꝙ
ruina angeloꝝ repabitur ꝑ virgines: et ſic ſicut
ex quolibet ordine aliqui ceciderunt ita ad quē
libet ordinē exaltabūtur virgines ſm gradus
ſuoꝝ meritoruʒ. ⁊ ex alio latere erunt homines
vtriuſꝙ̄ ſexus tot erunt angeli ⁊ virgĩes ex alia
ꝑte ſiľr ſm gradus ſuoꝝ meritorū quicquid ſit
hmōi determinationē remitto diuine diſpoſiti
oni dicit Anſel. ⁊ Laudul. Seq̄tur q̄rta ꝑs ibi
cernit amat ⁊c. vbi auc. nr̄ docet actꝰ beatificos
⁊ dotes beatoꝝ. d. cernit amatꝙ deū ⁊c. Pro de
claratōne iſtiꝰ littere eſt notandū ꝙ vnūquodꝙ
tanto ꝑfectius ē ꝙ̄tomagis ↄiungitˀ eſſendi p̄n
cipio. hō autē qui ꝑfectum eſſe expectat dupli
cem habet finē in intētione: quia expectat glo
rificationē aĩe ⁊ corporis. que q̄dē glorificatio
dicitur beatitudo que eſt ſtatus perfectus con
gregatione oĩuʒ bonoꝝ ſcđʒ. Aug. vnde Eccľ.
ĩ. Altitudinē celi ⁊ latitudinē terre quis dimen
ſus eſt. Talis eñi glorificatio aĩe et corporis in
patria eſt quedã dotatō large capiēdo. Dos eñi
ꝓprie ĩ patria eſt illđ qđ ĩmediate ⁊ prio đo aĩaʒ
iūgit vt eſt viſio dilectio cōprehenſio. Sunt eĩ
quedã dona patrie ſicut eſt ſapiētia ⁊ ĩtellectus
que licet aĩaʒ deo cōiungant nō tñ ſine habitu
medio: ⁊ ꝓpter hoc nō dicūtur ꝓprie dotes. ſed
aĩe p̄miatiōes. Dotes eñi ſunt duplices ſcʒ cor
poris ⁊ aĩe. Dotes eñi a parte aĩe ſunt quibꝰ deo
tanꝙ̄ principio vite ſue ſine habitu medio ↄiū
gitur per q̄s trãſducitˀ in ãplexus ſpōſi in diſſo
lutiōes ⁊ fruitiōes. Fruitio eñi eſt ſʒ Aug. ĩ li.
de ci. dei amore alicui rei inherere ꝓpter ſe ⁊ ſic
ſolo deo fruimur. Dotes eñi ex parte corꝑis ſūt
q̄bus ip̄m corpus aĩe ſubijtur tanꝙ̄ principio vi
te ſue ne per ip̄ʒ aĩa ab actu glorie retardetˀ. Do
tes eñi aĩe ſunt de p̄mio ſubſtãtiali. Dotes eniʒ
corporis ſunt de prio accidentali xp̄s eñi dotes
nō habet: q: ſponſus eſt. dos aūt poſſeſſio ſpon
ſe eſt que vſuʒ eiuſdem habebit poſt mortē viri
Siľr angeli nō dicūtur habere dotes q: cuʒ in
nuptijs ſit ↄſenſus animoꝝ ⁊ vnio naturaꝝ nō
dicuntur habere dotes: q: nō poſſunt dici ſpon
ſe. Dos eĩ ꝓprie eſt donatio ſponſe ex parte pa
tris ⁊ hoc ad vſum ſpōſi ꝓpter onera matrimo
nij ſed ad poſſeſſionē ſpōſe. In diuinis deꝰ patˀ
dat ſpōſe dotem ad poſſidēdum ſʒ ſpōſo xp̄o ad
gl̄iaʒ ⁊ honorē ⁊ nō ad vſuʒ: q: honoꝝ nr̄oꝝ nō
eget. Donatio vero id qđ ꝓpter nuptias a ſpon
ſo datˀ ſpōſe ⁊ hoc ē in futuro gaudium qđ habe
bit aĩa in viſione xp̄i hoĩs. paferna ꝟo eſt quod
ſponſa p̄ter dotē ſicut ſunt munera q̄ dantur ſi
bi ab amicis. Iſtud erit in patria per gaudiū ꝙ
habebitˀ de ſocietate bonoꝝ ⁊ de cōgratulatiōe
felicitatꝭ eoꝝ. Dotes aĩe ſunt tres. ſ. cognitio: di
lectio ⁊ inheſio ſiue tentio vel fruitio. Ille nūe
rus accipitur ex ꝑte virtutum theologicaꝝ: q̄a
cognitio ſuccedit fidei: dilectio charitati: comp̄
hēſio ſpei. vľ pōt capi iſte numerꝰ ex parte potē
tiaꝝ aĩe. Cognitio enĩ pōt appropriari intelle
ctiue. dilectio voluntati: comprehēſio memorie
pōt etiã iſte numerus accipi ſm tria que appro
priantˀ tribꝰ perſonis. Cōprehenſio enĩ reſpicit
potentiã p̄ris: cognitio ſapiĩam filij. dilectio bo
nitatē. ſſ. Cognitio eñi ponit rei viſe preſentiã.
Cōprehēſio ponit rei ↄtingentiã. Dilectio po
nit amãtis ad rē amatã colligãtiã. Prima dos
aĩe eſt cognitio qua diuina eſſentia videbitˀ ab
oibus tota ſʒ non totaliter. i. prout eſt infinita.
Videbitˀ tñ diuĩa eēntia lympidiꝰ ab vno ꝙ̄ ab
alio ⁊ ille defectꝰ erit ex ꝑte vidētis ⁊ nō ex ꝑte
viſi: q: idē erit viſum. Btĩtudo eñi cōſiſtit in ꝑ
fecta operatione potētie altiſſime. ſ. intellecti
ue ⁊ circa obiectuʒ altiſſimuʒ. ſ. deuʒ. Ex ꝑte ob
iecti cū ſit vnuʒ ſimpliciſſimum nulla pōt eē di
uerſitas ſʒ ex ꝑte potētie. Tribꝰ mōis eĩ cogno
ſcitˀ aliq̄d. ſ. ꝙ eſt. ſicut eſt. ⁊ q̄d eſt. Prio modo
cognoſcitˀ deꝰ in via etiã a malis. Scđo mō vi
debitˀ in patria a bonis. vñ. ĩ. Jo. iij. Siĺes eniʒ
erimꝰ qñ videbimꝰ euʒ ſicuti eſt ĩ ſuã maieſtatez
claritatē bonitatē ⁊c. Tertio modo nec a bonis
videbitˀ nec a malis nec in via nec in patria: q̄a
finitū nunꝙ̄ capiet ĩfinituʒ. Cognoſcere aūt ie
ſum in ſua eſſentia eſt viſio meridiana. Cogno
ſcere vero creaturas in ꝟbo eſt viſio matutina.
Cognoſcere creaturas in ſe hoc eſt in ꝓprio ge
nere appellatˀ viſio veſpertina. Videbit eĩ vnuſ
quiſꝙ cognitōes alteriꝰ ꝓut voluerit. vñ Gre.
Vniuſcuiuſꝙ mentē alteriꝰ oculis corpulentia
nō abſcōdet. Videbūt itaꝙ iuſti deuʒ: vt gaude
ant videbunt gloriam ſctōrum pariter vt gaude
ant. videbūt penas reproboꝝ vt de periculoruʒ
euaſiōe gratias agãt. Ad ſciënduʒ quomodo vi
deatˀ deus ⁊ qualiter ſine medio eſt notandū ꝙ
triplex eſt mediū. ſ. deferēs obumbilãs ⁊ diſpo
nēs. Sine medio deferente videbitur deus: q:

dei viſio nõ eſt per diſtantiã ſed per p̄ſentiaʒ
cum ipſe deus eſſentialiter ſit vbiqꝫ. Uidebitur
etiã ſine medio obnubilãte: quia tollit ſpeculũ
⁊ enigma que ambo ſunt in via. Cum eni viſus
noſter in p̄ſenti non poſſit ꝓpter debilitateʒ in
taʒ excellenti luce figi neceſſe eſt habere medi
um ſcilicet ſpeculuʒ creature: q2 vero infinita ē
diſtantia inter ſpeculuʒ ⁊ rem viſam ꝓpter hoc
obſcure relucet ibi ſimilitudo. Unde videmꝰ in
enigmate .i. obſcure. videbitur ſine medio ſimu
lachri: q2 deꝰ cognoſcet a ſeipſo ⁊ nõ per aliquaʒ
abſtractã ſimilitudinē alias creatura eēt termi
nus ⁊ deus nõ eſſet vere finis oim̄. Non autem
videbitur deus ſine medio diſponente qđ ē gra
tia ⁊ gloria: oportet enim ꝓportionem eē inter
viſibile ⁊ viſum. Hec autē diſpoſitio erit ex ꝑte
videntis ⁊ non rei viſe. Mediuʒ enim ē multi
plex. nam quoddã eſt mediuʒ peccati. vñ Eſaie.
lix. Peccata noſtra diuiſerunt inter nos ⁊ deũ
noſtruʒ ⁊ abſcõderunt faciē eius a nobis ne ex
audiret nos. Illđ eſt mediũ impioꝝ. Secũduʒ
mediũ ē creature. apo. ad Ro. i. Inuiſibilia dei
a creatura mũdi per ea que facta ſunt itellecta
conſpiciunt hoc eſt mediuʒ philoſophoꝝ. aliud
eſt medium figure. Apoſt. i. ad Coꝝ. x. Omnia
in figura contingebant eis. Iſtud fuit mediuʒ
p̄riarchaꝝ ⁊ ꝓphetaꝝ. Aliud eſt mediũ ſcriptu
re. pſalmiſta. Declaratio ſermonuʒ tuoꝝ illumi
nat ⁊ intellectum dat paruulis. Et illud mediuʒ
eſt theologoꝝ. Quintum medium eſt mediũ fi
dei. apoca. ij. Eſto fidelis vſqꝫ ad morteʒ ⁊c. hoc
eſt medium fidelium quo tanq̃ in enigmate vi
dent deum. Secunda dos eſt dilectio. vnde dif
ferentia eſt inter dilectionem virtuteʒ: ⁊ dilecti
onem dotem: vna differentia eſt ſm habituʒ: q2
virtus eſt id ꝓprie quod tranſit de ſtatu gratie
in ſtatũ glorie. Dos vero eſt illđ quod ſupra me
rituʒ datur ſponſe. Alia differētia eſt penes ob
iectum: q2 licet obiectum vtrobiqꝫ ſit deus non
tamen ſm ꝙ deus: ſed eſt obiectum virtutꝭ inq̃
tum eſt ſumma bonitas: ⁊ obiectum dotis inq̃
tum eſt vnibilis in vnum ſpiritum. Nota ſuꝑ p̄
miſſis ꝙ fides ⁊ ſpes ſm rem euacuabunt i pa
tria. Charitas vero nec ſm rem nec ſm actũ eiꝰ
euacuabitur: ſed ſolũmodo ſm moduʒ: quia im
perfectio eius tolletur. Fidei enim ſʒ. b. augu.
Succedit ſpes quam videbimus. ſpei ſuccedet
beatitudo ad quaʒ peruēturi ſumus. Charitas
nihil ſuccedet: q2 potius augebitur. Tertia dos
anime erit cõprehēſio que eſt tentio viſi ⁊ ama
ti boni ⁊ veri ⁊ primi. ⁊ ſumitur hic cõp̄hendere
pro attingere ⁊ nõ circumplecti diuinam eſſen
tiam ⁊c. Dotes corporis ſcilicet claritas: impaſ
ſibilitas ſubtilitas ⁊ agilitas. vñ vnaqꝫqꝫ ꝑs ꝑfe
ctius habet eſſe in ſuo toto q̃ per ſe. vnde ſicut
aīa nũc a corꝑe corruptibili ſeperata ꝑfectiꝰ hʒ
eſſe q̃ ei cõiuncta: ſic in futuro recõiuncta cor
pori incorruptibili perfectius habebit eſſe quã
modo ſeparata: q2 tũc nõ impedietur a corpore
ſicut modo. Quod ſint quattuor dotes corporis
patet. nam ad hoc ꝙ corpꝰ perfecte ſit ſubiectũ
anime nec eam impediat in operibꝰ glorie quat
tuor requirũtur quoꝝ duo pertinent ad ſenſum
alia duo pertinent ad motum. Quo ad ſenſum
duo requirũtur. Unum vt ſit facile receptabile
ſpecierũ ſenſibilium: ad quod diſponit claritas.
Alteruʒ eſt vt nõ ſit receptabile paſſionũ igno
biliũ: ad quod diſponit impaſſibilitas. Quo ad
motũ duo requirũtur. vnuʒ eſt ꝙ per ꝯtrariam
inclinationē nõ reſiſtat ſuo motori: ad quod diſ
ponit agilitas. Aliud ē vt corpora ꝑ que mouet
nõ reſiſtãt ei: ad quod diſponit ſubtilitas. Alio
modo poteſt accipi numerus predictarũ dotiuʒ
ſm proprietates que ſunt in elementis: ſcilʒ pe
nes aque tranſparentiã ſumitur claritas penes
terre ſoliditatem ſumitur ipaſſibilitas: penes ſi
militudinē ignis ſumitur ſubtilitas: penes mo
bilitatem aeris ſumit agilitas. Alio modo poſ
ſunt ſumi ille dotes ſʒ quattuor defectus quos
habet corpus humanum a quattuor elementis
quibus cõponitur. Habet enĩ corpus humanuʒ
ab igne caliditateʒ: a terra groſſiciem: ab igne
aere paſſibilitatem. ab aqua frigiditatem. ⁊ ide
tarditatem. Sed illa tollũtur per quattuor do
tes corporis: xp̄us enĩ vt recitat Hug. de ſãcto
victo. Aſſumpſit quattuor dotes corporis ante
paſſionem ſuam. Claritatē in transfiguratione
Agilitatē quãdo ambulauit ſupra mare. Sub
tilitatem in natiuitate: quia ſalua virginali in
tegritate matris natus fuit. Impaſſibilitatem
aſſumpſit in cena quando corpus ſuũ ſuis diſci
pulis dedit mãducãdum. Prīa dos corporis eſt
claritas. Duo enĩ ſunt que cauſant nunc obſcu
ritatē in corpore humano: vnũ eſt materie ipu
ritas: alterũ eſt luminis paucitas: tunc vero tol
letur vtrũqꝫ. Iuſti enĩ fulgebunt ſicut ſol. Ma
thei. xiij. Tamen corꝑa ſanctorum nõ equaliter
erunt clara: q2 melior aīa corpus habebit luci
dius. vñ Apoſto. i. Coꝝ xv. Stella differt a ſtel
la in claritate: hoc eſt ꝙ ſancti plus vel minꝰ lu
cent ſm differētiam meritorum. Claritas vero
pueroꝝ qui poſt baptiſmũ moriũtur anteq̃ per
ueniant ad annos diſcretionis cõparari poteſt
lumini lune: q2 ſicut luna nõ hʒ lumē a ſe ſed a
ſole: ita iſti nõ habēt gloriã ex merito proprio:
ſed ex merito xp̄i. Baptiſmꝰ enĩ ex paſſiõe xp̄i
habet efficaciam. Secũda dos corporis eſt ſeu
erit ipaſſibilitas que reſultat ex virtute aīe ſue

corpus potēter continuētis: ita vt a nullo exte
riori agente valeat īmutari: q̃uis enĩ corpora
ſint cõpoſita ex cõtrarijs: illa tñ ꝯtrarietas erit
ad omnimodã equalitatē redacta. Differētia ei
eſt inter īpaſſibilitē ſctõꝝ ⁊ ade in ſtatu innocē
tie et pueroꝝ in lymbo: q2 impaſſibilitas ſctõꝝ
erit nõ poſſe pati. Impaſſibilitas ade fuit poſſe
nõ pati. Impaſſibilitas vero pueroꝝ in lymbo
erit nihil pati: ⁊ hoc nõ eſt ex potētia reſiſtendi
leſioni intrinſece quã nõ habebunt ſed ex ordi
natione diuine mīe que nõ permittit eis aliq̇d
adhiberi per qđ poſſent ledi. Ex quo ſeq̇tur ꝙ
ſi tales pueri poſt reſurrectionē ponerētur in
igne lederētur ab eo. Secus eſt de corporibus
glorificatis q̄ ſi etiã ponerētur in inferno non
ſentirent ex hoc aliquã leſionē. Tertia dos cor
poris ē ſubtilitas q̄ aufert groſſiciē corꝑis. Tã
ta enĩ erit ſubtilitas ꝙ poterit ſubītrare eſt cor
pus ſolidũ. ⁊c. Sicut enĩ in corporibꝰ nõ glorio
ſis in ipſa groſſicies impedit ne duo corpora in
eodem poſſint eſſe eo ꝙ vnum alteri reſiſtit. ita
groſſicies illa per glorie ſubtilitatem tollitur a
deo ꝙ corpus nõ glorioſuʒ non poſſit reſiſtere
glorioſo. Sic ergo apparet ꝙ corꝑa glorioſa ꝑ
manebunt alia corpora nõ illa diuidendo: ſʒ ſub
intrando manēte diſtinctõe dimenſionũ vtriuſ
qꝫ corporis. quarta dos eſt ſeu erit agilitas que
tanta erit ſicut ait. b. Aug. ꝙ ꝓtinus vbi volue
rit ſpiritꝰ erit ⁊ corpꝰ. veruntamen ſicut melior
aīa corpꝰ habebit lucidiꝰ ſic ⁊ agiliꝰ: ita tñ ꝙ vo
luntas ſanctoꝝ erit oīno cõiuncta rõni. vñ volũ
tas nunq̃ vult ꝙ nõ dʒ. ¶ Queritur quare corꝑa
mõ ſunt tarda ⁊ tũc agilia. Sol. Q2 nunc in cor
pore duplex eſt motus. ſ. natura elemēti p̄domi
nans q̄ mouet ad determinatũ locũ ⁊ voluntas
aīe que mouet indifferēter ad quēlibʒ locũ: nũc
igitur corpora tarda ſunt in cõtraria inclinatõe
nature ad volũtatē: q2 terra predominãs natu
raliter deorſuʒ trahit: in futuro aũt natura erit
totaliter ſubdita volũtati. vnde corpus mouebi
tur ad imperium ſpiritus.

¶ Sequitur de aureolis.

AUreola eſt mētis ſpāle gaudiuʒ
veniens ex oꝑe pre excellenti ⁊
priuilegiato. Pro quo eſt ſcien
dum ꝙ ſicut ex gaudio eſſentia
lis premij qđ eſt aureũ redũdat
in corpore quidã decor q̄ eſt glā
corporis: ita ex gaudio aureole reſultat aliq̇s de
cor in corꝑe vt ſic aureola p̄ncipaliter ſit in mē
te: ſed ꝑ quãdam redundãtiaʒ fulget etiã in car
ne q̄re ſciēdũ eſt ꝙ decor cicatricũ q̄ in martyꝝ
corꝑibus apꝑebit nõ p̄t dici aureola: q2 aliq̇ mar
tyres cicatrices nõ habebũt: vt puta illi q̄ ſunt
ſubmerſi vel famis inedia vel tentatione diuti
na carceruʒ ⁊ interempti tñ iſti habebũt aureo
lam. Tribus enĩ gn̄ibus hoīʒ debetur aureola:
qđ pʒ multiplici rõne p̄ma ex opibꝰ excellentiſ
ſimis triũ aīe potētiaruʒ. Excellētiſſimũ eī opꝰ
rõnalis potentie ē p̄dicatio veritatꝭ excellētiſſi
mũ opus ꝯcupiſcibilis ē obſeruatio caſtitatꝭ vir
ginalis. Excellētiſſimuʒ opꝰ iraſcibilis eſt ꝑpeſ
ſio mortꝭ. Uñ pʒ ꝙ p̄dicatoribꝰ martyribus et
virginibus debet aureola. Hoc enĩ ſatis pʒ ex
hoſtibꝰ quos vincimꝰ q̄ ſunt: mũdus. caro. demo
nia. martyres enĩ vincũt mũdum. ꝟgines carnē
p̄dicatores diabolũ: nõ ſolũ de ſe ſʒ expellũt de
corꝑibus alioꝝ. Alio mõ pʒ ꝑ victoriã triplicũ
paſſionum eni paſſiones innate illate ⁊ ī cordi
bus alienis paſſiones īnatas vincũt ꝟgines. il
latas martyres. Illas vero q̄ ſunt in alienis cor
dibus vincũt p̄dicatores. Item iſte aureole poſ
ſunt ꝓbari exēplo xp̄i q̄ fuit doctor: q2 veritatē
mũdo manifeſtauit. Fuit martyr q2 paſſionem
ſuſtinuit. Fuit virgo q2 puritatē ſeruauit. Item
poſſunt ſumi aureole ſm p̄figurationē in veteri
teſtamento. Legit enĩ in Exo. ꝙ tria habebant
aureolas ſcʒ altare incenſi archa federis ⁊ men
ſa ꝓpoſitionis. Prima ſignificat aureolã marty
rum q̄ corpora ſua ſuꝑ altare paſſionis imolaue
runt. Scđa ſignificat aureolã virginũ q̄ ſicut ar
cha federis auro fuit intus ⁊ extra decorata: ita
ꝟginitas mentē ⁊ corpꝰ ornat. Tertia ſignificat
aureolã p̄dicatoꝝ q̄ ſicut menſa ꝓpoſitõis mini
ſtrant penes doctrine. Aureola diminutiue dr
⁊ hoc in cõparatione ad aureã. ¶ Pro q° eſt notã
dum ꝙ differentia eſt inter aureã aureolã ⁊ pal
mam. Nã aurea ē p̄mij ſubſtantiale quo metha
phorice dr corona: tuʒ ex ꝑte meriti q2 nõ reſpõ
det generi oꝑis ſʒ radici charitatꝭ: tuʒ ex ꝑte p̄
mij: q2 ꝑ hoc efficit hõ ꝑticeps diuinitatis ⁊ per
ꝯſequens regie poteſtatis: tũ etiã rõne ꝑfectio
nis qđ ſignificat figura circularis. aureola ꝟo
eſt premiũ accidētale: nõ tñ quodlʒ accidentale
ſed illud q̄ reſpondet oꝑi excellēti et ꝓuilegia
to. ſ. martyrio virginitati ⁊ p̄dicationi. Palma
eſt premiũ accidētale quoddã ꝙ nec radici nec
oꝑi debet: ſed voluntati. Tale premium habuit
btũs Martynus ex eo ꝙ martyriũ deſiderauit
licet opus non fuerit ſubm̄. Unde cantatur de
ipſo qđ ⁊ ſi gladius ꝑſecutoris nõ abſtulit: tamē
palmã martyrij non amiſit. Hec enĩ palma nec
aurea nec aureola dici debet.

¶ Sequitur de aureolis in ſpeciali.

AUreola p̄ma debet martyribꝰ in q̄bꝰ
ꝑfectiſſima victoria ē de īpugnatio
ne exteriori: ⁊ hec ꝑfectio victorie ꝯſi
deratur ex duobꝰ. primo ex magnitudine

paſſionis: quia inter oēs paſſiones illatas exte
rius precipue mors tenet locū. Sc̄do cōſideratꝛ
ex cauſa pugne que xp̄s eſt. Martyrem em̄ nō
facit pena: ſed cauſa. i. mors ſuſcepta ꝓpter xp̄m
Sciendū tamē eſt ꝙ martyrio nō debetꝛ p̄miū
ſm̄ hoc ꝙ exterius infligitur: ſꝫ ſm̄ hoc ꝙ volū
tarie ſuſtinetꝛ: qꝛ non meremur niſi ꝑ ea q̄ ſunt
in nobis: ⁊ nō ꝑ ea q̄ ſunt extra nos: ſicut nec de
meremur niſi ꝑ ea q̄ ſunt intra nos: q̄to autem
id eſt qui ſuſtinet volūtarie difficilius ē volūta
ti ſuſtinere. tanto volūtas q̄ ꝓpter ip̄m id ſuſti-
net oſtenditꝛ firmus in xp̄o fixa: ⁊ iō excellētius
ei premiū debetꝛ. ¶ Aureola ſc̄da debetur virgi
nibus ꝓpt̄ ſingularē victoriā quā de carne obti
nuerūt ꝯtra quā bellū ꝯtinue geritur: q̄uis em̄
vidue pugnēt ꝯtra carnē. ꝑfectius tn̄ virgines
triūphant: qꝛ nobiliſſimū genus ē victorie nun-
q̄ hoſti ceſſiſſe. Illis v̄ginibus debetꝛ tantūmo
do aureola q̄ ꝓpoſitū habuerunt virginitatem
ꝑpetuo ꝯſeruādi: lꝫ hoc ꝓpoſitū fuerit interru
ptum cogitatōe: dū tn̄ remaneat carnis integri
tas: qꝛ virginitas mētis reparari pōt: ſed nō virgi
nitas carnis ſi corrumpatꝛ ſeu amittatꝛ. Si autē
aliqua ſit v̄go etiā ſi ꝓpoſitū nō habuit ſeruādi
ꝑpetuo v̄ginitatē non eſt dubiū quin habitura
ſit ſpāle gaudiū de icorruptōe corꝑis ſup̄ eſſen
tiale gaudiū: ſic etiā inocētes de hoc gaudebūt
ꝙ imunes a peccato fuerūt q̄uis peccādi oppor-
tunitatē nō habuerint. ¶ Queritꝛ q̄d dicēdū de
illa q̄ corrūpitꝛ violēter. Sol. Dicendū eſt ꝙ nō
admittit aureolā virginitatis. Vn̄ dicebat. b. Lu
cia ſi inuitā me corrupis merces mihi duplica-
bitur coronā qđ nō eſt intelligendū de aureola
duplicata: ſed qꝛ duplex premiū reportabit: vnū
ꝓ v̄ginitate cuſtodita ⁊ aliđ ꝓ iiuria quā paſſa
eſt. Fructus em̄ centeſimꝰ debetꝛ virginibꝰ qꝛ vi
tā celeſtē ducūt. Viduis debetꝛ fructꝰ ſexageſi
mus: qꝛ tales exercere ſe dn̄t in opibꝰ mie. Con
iugatis debetꝛ fructꝰ triceſimus: qꝛ talibꝰ ſufficit
iplere decalogiū in fide trinitatis. Aureola tertia
debetꝛ p̄dicatoribꝰ: qꝛ ꝑfectiſſima victoria ꝯtra
diabolū obtinetꝛ qn̄ aliquis nō ſolū diabolo ipu
gnanti nō cedit: ſꝫ etiā eū de regno eiꝰ expellit
et nō ſolum a ſe ſꝫ etiā ab alijs. Iſta em̄ aureola
debetꝛ ſolū illis q̄ licite exercēt actum p̄dicandi
ideo p̄latis q̄bus cōpetit ex officio p̄dicare ⁊ do
cere nō debetꝛ hec aureola niſi actu p̄dicent: q̄a
aureola non debetꝛ habitui: ſed actui pugne. iux
illud Apo. ij. ad Thimo. iiij. c. Non coronabitur
niſi q̄ legitime certauerit. Predicare em̄ ⁊ doce
re cū ſint actus mie inter ſpūales elemoſynas
cōputantꝛ. Beatorū gaudia ſub epylogo nume
rantꝛ in fine cōpen. theo. nō ſingula q̄dē generū
ſed ſingulorꝝ genera; tot em̄ gaudia ꝑticularia
Quilibet beatus hꝫ in ſe vel in alijs quot ea ſoli
us dei noticia cōprehēdit: ⁊ illi quos ſumma ſa-
pientia voluit ea ſcire tm̄. Nāqꝫ gaudebit q̄ſqꝫ
de bono alterius q̄tū de bono ꝓprio qđ tamē
nō eſt intelligendū de intēſione gaudij ſꝫ de nu
mero gaudiorꝝ. Tot em̄ ⁊ tanta ſunt ibi ſumma
gaudia ꝙ om̄s ariſmetici huiꝰ mūdi nō poſſent
ea oīno numerare. om̄s Geometre manſurare.
Grāmatici: logici: Rethorici nō poſſēt illa ſer-
monibꝰ explicare: qꝛ qđ oculus nō vidit nec au-
ris audiuit nec in cor hoīs aſcendit preparauit
deus diligētibus ſe. i. ad Cor. ij. Gaudebūt em̄
ſancti ſupra ſe dei viſione. infra ſe de celi auge-
lorꝝ hoīm et aliarū creaturarū pulchritudine et
aſſociatione. Intra ſe de corꝑis ⁊ aīe glorifica-
tione. Deus em̄ oēs ſenſus ſpūales ieffabili de-
lectatione reficiet: cū ip̄e obiectū oīm ſenſuum
ſpūaliū ſit futurus. Erit deus nāqꝫ ſpeculū viſui
cithara auditui: mel guſtui: balſamum olofatui:
flos tactui: ibi erit candor lucis ineſtimabilis:
amenitas vernalis: abundantia autūnalis: req̄-
es hyemalis. vnde btūs Augu. Fulget qđ non
capit locus: ſonat qđ nō capit tēpus: olet qđ nō
ſpargit flatus: ſapit qđ minuit edacitas: heret
qđ nō diuellit ſocietas. Ibi deus videbitꝛ ſine fi
ne: ſine faſtidio amabitur: ſine fatigatōe lauda-
bitur: nihil em̄ eſt extra qđ appetatꝛ: nihil intra
qđ faſtidiat. vn̄ idem Aug. in libro de corporis
⁊ aīe miſera vita. O caro illā vitam amplecti de
buiſti: vbi vita ſine morte: vbi iuuentꝰ ſine ſene-
ctute: vbi lux ſine tenebris: vbi gaudiū ſine tri-
ſticia: vbi pax ſine diſcordia: vbi volūtas ſine in-
iuria: vbi regnū ſine cōmutatione. Et idē Aug.
Id qđ ꝓmittit deꝰ fide nō capitꝛ: ſpe nō attingitꝛ
charitate nō ꝯprehēditꝛ: deſideria ⁊ vota trāſcē
dit acquiri pōt extimari nō pōt: ibi erit p̄ſentia
oīs boni: ⁊ abſcētia oīs mali. Et btūs Bernar.
ad idē dicit. Merces ſanctorꝝ tam magna eſt ꝙ
non pōt numerari: tam copioſa ꝙ non pōt fini-
ri: tam precioſa ꝙ nō poteſt eſtimari ⁊c. ¶ Sum
marie glorie enumerātur cōiter duodecim fru
ctus. Primꝰ ſanitas ſine infirmitate. vnde p̄s.
Qui ſanat oēs infirmitates tuas. Secūdus fru
ctus iuuentus ſine ſenectute. vn̄ p̄s. Renouabi
tur vt aquila iuuentus tua: qꝛ i etate xp̄i. ſ. xxxij.
annorꝝ ſp̄ manebūt ſancti vt dicit apoſtolus ad
Epheſe. iiij. Donec occurramꝰ oēs in veritatem
fidei ⁊ agnitionis filij dei in virū ꝑfectū ⁊ men-
ſuram etatis plenitudinis xp̄i. Tertiꝰ fructꝰ ē ſa
cietas ſine faſtidio, vnde p̄s. Satiabor cum ap-
paruerit gloria tua. Quartus fructꝰ ē libertas ſi
ne ſeruitute. vn̄ ad Corint. viij. Creatura libera
bitur a ſeruitute corruptionis in libertate glo-
rie filiorꝝ dei. Quintus fructus eſt pulchritudo

abſqꝫ difformitate. vn̄ ad Philip. iij. Reforma-
bit corpꝰ humilitatis nr̄e ꝯfiguratū corꝑi claritatis
ſue. Sextꝰ fructꝰ erit ipaſſibilitas ſeu imortali
tas. Eſa. xxv. Precipitabit dn̄s mortē in ſempi-
ternū. Septimꝰ fructꝰ eſt abūdantia ſine idigē
tia. vnđ Deut. viij. Rex oīm abūdātia ꝑfrueris
Octauꝰ eſt pax abſqꝫ ꝑturbatōe. Nonꝰ fructꝰ eſt
ſecuritas ſine timore. De his duobꝰ Eſaie. xxxij.
Sedebat pplꝰs meꝰ in pulchrytudine pacis ⁊ in
tabernaculis fiducie: ⁊ i req̄e opulēta. Decimꝰ
fructꝰ eſt cognitio abſqꝫ ignorātia. vn̄ Apoc. i.
ad Corꝝ. xiij. Videmꝰ nūc ꝑ ſpeculū i enigmate
tūc āt facie ad faciē: nūc cognoſco ex ꝑte: tūc co
gnoſcā ſicut ⁊ cognitꝰ ſū. Vndecimꝰ fructꝰ ē glīa
ſine ignominia. Vn̄ apoc. ad col. iij. Cū eni xp̄s
apparuerit vita nr̄a: tūc ⁊ vos apparebitis cū ip-
ſo in glīa. Duodecimꝰ fructꝰ ē gaudiū ſine triſti
cia. Eſa. li. Tūc q̄ redēpti ſunt a dn̄o reuertentꝛ ⁊
venient in ſyon laudātes deū ⁊ leticia ſempit̄na
ſup̄ capita eorꝝ. Gaudiū ⁊ leticiā obtinebūt: ⁊ fu
giet dolor ⁊ gemitꝰ. ⁊ Math. xxv. Intra in gau
diū dn̄i tui. ⁊ Ioh. xvi. Gaudebit cor vr̄m ⁊ gau
diū veſtrū nemo tollet a vobis. Iſti eni fructꝰ fi
gurantꝛ per. xij fructꝰ ligni vite q̄ erāt in medio
paradi. vn̄ Apo. vlt. dr̄. Beati qui lauant ſtolas
ſuas in ſanguine agni vt ſit ꝑtās eorū in ligno
vite ⁊ per portā intrent in ciuitatē ⁊c. ¶ Queritꝛ
vtrū electi memorātꝛ malorꝝ q̄ ꝑpetrauerūt ⁊ a
q̄bꝰ liberati ſunt. Solu. ſm̄ Bona. Propꝛ oſtē
ſionē diuie iuſticie i retribuēdo rememorabūtꝛ
oīa bona ⁊ mala in quibꝰ hoīes ꝑmanſerūt fina
liter: qꝛ iſta ſola ſunt digna retributiōe. Propꝛ
vero oſtenſionē diuine mīe đ p̄terito rememo-
rabuntꝛ mala a quibꝰ ſūt miſericorditꝛ ⁊ liberati
hoc gn̄abit in eis leticiā. vn̄ btūs Aug. Vis di-
uina aderit q̄ fiet vt oīa ad memoriā reuocentꝛ.
Huic ꝯcordat mag. ſen. xliij. di. iiij. d. Sepe leti
triſtiū meminimꝰ ſine dolore ⁊ inde amplius le
ti ⁊ grati ſumꝰ. Ex quibꝰ apparet ꝙ ſi priorꝝ ma
lorꝝ memoriā ſancti habeāt i futuro nō erit eis
ad penā vel glīe derogatōem: ſꝫ ad grār̄actio
nē ſm̄ eundē mag. di. p̄allegata. ¶ Queritꝛ vtrū
peccata q̄ fecerūt electi i iudicio ꝓdeāt in noti
ciā oīm ſicut mala dānatorꝝ. Sol. magi. xliij. di.
iiij. Talis em̄ rōnabiliter putari pōt pctā hic pe
nitentiā deleta ⁊ tecta illic etiā tegi alijs. Alia
vero pctā que nō ſunt deleta ſicut pctā dānato
rū cunctis ꝓpalari. ¶ Seq̄tur q̄nta ps ibi. Ergo
mūdanis ⁊c. vbi auct. nr̄ exhortat vnūquēqꝫ re-
bus mūdanis ſpretis tēdere ad illā ciuitatē ce
leſtem in q̄ ſunt tot ⁊ tāta ineſtimabilia gaudia
Textꝰ eſt de ſe clarꝰ. Sꝫ qꝛ glīficatio corꝑis p̄-
ſuppōit reſurrectōē eorūdē. Idcirco itēdo hic
aliq̄d dicere đ reſurrectōe ⁊ extremo iudicio ge
nerali. Anteq̄ veniet dn̄s ad iudiciū regni ro-
mani fiet defectio. Nā ſicut dicit glo. ſupra apo
calipſim p̄us erit diſceſſio a romano iperio: q̄a
impleta aderit antixp̄s hic et parentū ſemie cō
cipietur ſed poſt ꝯceptū deſcēdet ſpūs malignꝰ
in matris vterū cū v̄tute ⁊ opatōe. Deīde puer
naſcetꝛ ablactabitur adoleſcet ꝓpter qđ ⁊ filius
perditōis dicetꝛ. Naſcetꝛ em̄ in babylone de tri-
bu dan. ſicut dicit glo. ſupra apoc. Poſt hec vēi
et in hieruſalē ⁊ circuncidet ſe dicens iudeis ſe
eſſe xp̄m ſeu meſſiā illis ꝓmiſſum. Vn̄ plebs iu
daica ſp̄aliter adherebit ei ſicut dicit glo. ſupra
apoc. ⁊ idem tenet compen. theo. in fine donec
Enoc ⁊ Helya p̄dicātibꝰ reuertantꝛ ad xp̄m. An
gelus bonus deputabitꝛ ad cuſtodiā antixp̄i ſed
qn̄ ita obſtinabitꝛ in pctō ꝙ dicet ſe eſſe deū et
extollet ſe ſupra om̄e illud qđ dicitur deꝰ aut co
litur: ſicut legitur. ij. ad Theſ. ij. c. Vbi dr̄ de an
tixp̄o q̄ aduerſatꝛ ⁊ extollitꝛ ſupra oē illud qđ di
citꝛ deꝰ aut qđ collitur ita vt in tēplo dei ſedeat
oſtendēs ſe tanq̄ ip̄e ſit deꝰ. tūc angelꝰ bonꝰ de
ſeret eum ex toto nec habebit eū poſtmodū ad
ꝓmotionē ſed ad accuſatōē. Antixp̄s erit luxu
rioſus ⁊ in ꝯcupiſcētijs feminarū. Dan̄. xi. ca. In
aperto tn̄ per ypocriſim ſimulabit ſe ſanctū ⁊ iu
ſtum vt facilꝰ decipere poſſit. Cor ſuū ꝑ ſupbiā
magnificabit. Et ſicut habetur Dan̄. xi. Eleuabi
tur aduerſus oēm deū ⁊ magnificabitꝛ et aduer-
ſus deū deorꝝ loquetur magnifica. Contra p̄nci
pem p̄ncipiū cōſurget. i. ꝯtra deū. Dan̄. viij. Et
ſicut dicit glo. ſupra Dan̄. vij. c. In tantā eleua
bitur ſuperbiā vt leges ⁊ cerimōias mutare co
netur ⁊ tēporis curſū. Tāte em̄ p̄ſumptōis erit
ꝙ non putabit ſe a deo puniendū ꝓpꝛ hoc ꝙ iu
diciū differtꝛ. vn̄ p̄s. Auferētꝛ iudicia tua a facie
eiꝰ. Antixp̄s em̄ erit blaſphemꝰ: vt dicitꝛ Apo.
xiij. vnde Dan̄. viij. Sermonē ꝯtra excelſum lo
quetur. ¶ Ad maiorē enim ꝯtumeliā faciet ima
ginē ſuā adorari ⁊ oēs ſuo caractere ſignari in
manu dextera ⁊ i frontibꝰ ſuis: ſicut hr̄ Apo. xiij
Vt ne quis poſſit emere vel vendere niſi q̄ ha-
beat caracterē noīs beſtie. ſ. antixp̄i. Cōfitebi
tur em̄ ſe verū dei filiū: ⁊ filiū hoīs itavt in tem
plo faciat ſe adorari vt deꝰ. Iudei quoqꝫ tēplū
qđ romani deſtruxerūt reedificabunt. Item an
tixp̄s affirmabit an̄ ſe nullū fuiſſe xp̄ianum ſed
oēs antixp̄os fuiſſe. Dicitꝛ enim in glo. ad Theſſ.
ij. ꝙ ſicut in xp̄o oīs plenitudo diuinitatis habi-
tauit ita in antixp̄o oīs plenitudo iniq̄tatis: q̄a
in ip̄o erit caput oīm malorꝝ. ſ. diabolus. Meri
to cōparatur ātixp̄s in Apoc. Ceraſti que ē ſer
pens cornutus: qꝛ antixp̄us quattuor cornibus
armabitur. ſ. callida ꝑſuaſione. miraculorū ope-
ratōe donorꝝ largitōe: tormētorꝝ exhibitōe. Pri

mus modus ſubuertēdi hoīes erit callida ꝑſua
ſio. Predicabit em̄ legē nouā ꝓuanā eē ⁊ legem
xp̄i ꝓ poſſe deſtruet. Predicatores quoqꝫ ſui di
ſcurrēt ꝑ diuerſas ptes mūdi ⁊ impedient ne ſcri
ptura ſacra a fidelibꝰ audiat. ipſi eniꝫ bonos ſe
ſimulabūt eſſe. ⁊ tñ mala ſuadebūt. Scd̄s modꝰ
ſubuertēdi erit per falſa miracula: qꝛ ꝑ magicaꝫ
arteꝫ faciet illa. vñ glo. ſupra Apoc. xiij. magica
arte faciet ſtatuā loqui ⁊ futura p̄dicare ſeu di
cere. Faciet etiā ſicut dꝛ Apo. eodē ca. Ignē de
celo in terrā deſcēdere. glo. i. malignū ſpm̄ faci
et ſupra ſuos deſcendere vt loquātur varijs lin
guis. Spūs em̄ malignꝰ deſcendet in eos in cō
ſpectu hoīm ſicut ſpūſſanctꝰ deſcendit in apl'os
xp̄i. vnde iactabūt ſe eſſe meliores apl'is q̄ ſpm̄
ſanctū acceperunt. Itē ꝑ artē magicā ſimilabit
ſe eē mortuū ⁊ putabitur ab oībus reſurrexiſſe
qui prius mortuus per triduū putabat. ⁊ tūc mi
rabūtur populi ⁊ adorabunt euꝫ atqꝫ laudabūt.
Eccleſia vero tūc nō faciet miracula. De hoc de
cipiendi mō dicit p̄s. Inſidiat in abſcōdito quā
ſi leo in ſpelūca ſua. glo. recte antixp̄s cōparat
leoni exiſtēti in ſpelūca: quia ī eo vis ⁊ dolꝰ ope
rabitur. Vis em̄ ꝑ leonē. Dolus per ſpelūcā in
telligitur. ꝓpter hoc dicit Greg. Penſemꝰ que
erit humane mentꝫ illa tētatio qñ prius martyꝛ
corpus tormentis ſubijcit: ⁊ tñ tortoꝛ añ oculos
eius miracula facit. Sicut em̄ antixp̄s finget ſe
a mortuis reſurgere: ita ſe finget ad celū aſcēde
re. Apoc. xiij. Et plaga mortꝫ eius cauda ē. glo.
arte magica aſcēdet antixp̄s in aera ferētibꝰ eū
demonibꝰ. Faciet quoqꝫ ſubito arbores florere
⁊ areſcere. etiā mortuos in ꝯſpectu oīm ſuſcita
bit. Tertius modꝰ d̄cipiēdi erit per mūera. Ip̄e
eniꝫ antixp̄s iueniet theſauros abſcōditos per
quos diuites huius ſeculi ad ſe attrahet. ⁊ tunc
eoꝝ falſam felicitatē ad decipiēdū aliquos oſtē
tabit. Quartus modꝰ decipiendi erit per nimias
⁊ tormēta quos aliter vincere nō poterit. Tan
ta em̄ ſicut ait dn̄s in euangelio. Mathe. xxiiij.
Tunc erit tribulatio vt in errorē ducātur. ſi fie
ri poſſet etiaꝫ electi. ⁊ hoc tangitur in Apoc. in
ſcd̄o ca. Pedes eius ſimiles auricalco ſicut ī ca
mino ardēti. Per pedes vltima chriſti membra
per caminū ardentem tribulatio vehemens de
ſignatur. Exhibebit enim antichriſtus cūcta ge
nera tormentoꝝ que in precedentibus martyri
bus impleta ſunt. ⁊ in illis regionibꝰ fideles ve
hementiꝰ ſūt vexandi vbi fuit dominus crucifi
xus. Et ſicut dicit glo. ſupra Apoc. Illa tribula
tio non partes ſed ſimul totum mundum exami
nabit. Soluētur enim demones qui modo liga
ti ſunt nec poſſunt nocere ꝙtum vellent. Fide
les illo tempore non predicabūt: quia tanq̄ ex
cōmunicati habebūtur tunc boni. nec vēdetur
eis nec emetur ab eis quicq̄ niſi habeant cara
cterem. i. ſignum quoddam ad litteram vt adhe
rentes ſibi cognoſcantur ⁊ alij interficient. Si
cut enim antichriſtus crudelior erit omnibꝰ per
ſecutoribus ita ſancti tunc temporis erunt for
tiores omnibus ante martyribus. Cauda eiꝰ tra
hebat tertiam partem ſtellaꝝ celi ⁊ miſit in ter
ram. Apoca. xij. Trahet malos per munera. bo
nos per tormenta. ſimplices per predicationeꝫ
et miracula que em̄ ſancti ⁊ iuſti videbantur et
credebantur adherebūt ei pro ſue volūtaris ar
bitrio. Habebit ſecū magos ⁊ maleficos reges
et principes. Unde apoca. xiij. Uidi demari be
ſtiam aſcendentē. glo. i. antichriſtum habenteꝫ
capita ſeptem. i. principes vniuerſos: et cornua
decem id eſt eos qui impugnāt decalogum. An
tichriſtus enim primo veniet in ſimplicitate be
nignitate ⁊ miraculorum operatōe: ⁊ tunc a iu
deis ſuſcipietur qui ſpecialiter vt dixi ſuperiꝰ ad
herebūt ei. Ad quorum conuerſionem venient
Enoc ⁊ Helyas. Et tunc antichriſtus in apertā
perſecutionem conſurget. De goc et magoc di
cunt quidam ꝙ ſunt deceꝫ tribus vltra montes
caſpios clauſe: tamen non ita clauſe quin bene
poſſent exire ſi permitterētur: ſed nō permittū
tur a regina amazonū ſub cuius iuriſdictōe ſūt
⁊ viuūt. Has tribus habent iudei in fine ſeculi
exituras ⁊ vēturas in hieruſaleꝫ ⁊ cū ſuo meſſia
ſcꝫ antixp̄o. ſ. dei eccleſiam deſtructuras. Alij di
cunt ꝙ ꝑ goc ⁊ magoc itelligit exercitꝰ antixp̄i
qui in fine ſeculi veniet expugnare eccl'iaꝫ. Per
goc ſm̄ gloſaꝫ intelligūtur illi per quos latēter
diabolus ꝑſequitur fideles: per magoc aūt itel
ligūtur illi per quos aperte diabolus perſequit
eccleſiā: vel per goc deſignatur occulta perſecu
tio xp̄i. Et per magoc deſignatur manifeſta an
tichriſti perſecutio: ſm̄ autē beatū Auguſtinuꝫ
Goc refertur ad gentes. Magoc ad diaboluꝫ:
quia goc interpretat domus ⁊ magoc detectio.
Inter occultuꝫ aduentū antichriſti qui erit per
natiuitatem ⁊ manifeſtum eiꝰ aduentū qui erit
per predicatōeꝫ ⁊ apertā perſecutionē venient
Helyas ⁊ Enoc ⁊ conuertent: ſicut dicitur Ma
lachie vlti. Corda patrū ad filios. glo. i. Inſtru
ctionem poſterioꝝ de fide ſaluatoris in queꝫ ip
ſi crediderūt ⁊ corda filioꝝ ad patres eoꝝ. gloſa
¶ Quia ſuſcipient fidem quā illi habuerunt. De
eorum predicatione ⁊ ſancta conuerſatione le
gitur. Apoca. xi. Dabo duobus teſtibus meis. ſ.
Helye ⁊ Enoc. Et prophetabunt diebus mille.
cclxvi. glola prima. Tribus annis cuꝫ dimidio:
ſicut ipſe chriſtus predicauit amitti ſaccis. glo.
Predicantes penitētiam ⁊ exemplū penitētes.

Hi ſcꝫ enoc ⁊ helyas ſunt due oliue ſpūſctō vn
cti ⁊ duo candelebra. glo. Dantes lumen alijs.
Tandē antichriſtus faciet interfici enoc ⁊ hely
am in Hieruſalē ⁊ iacebūt corpa eoꝝ in plateis
tribus diebꝰ ⁊ tribꝰ noctibꝰ cum dimidio: qꝛ nul
lus audebit corpora eoꝝ ſepelire ꝓpter metuꝫ
antichriſti. Apoc. x. Corpa eoꝝ nō ſinent poni
in monumēto. Occiſores eoꝝ erūt valde leti ꝑꝑ
mortē illoꝝ: poſt dies tres ⁊ dimidiū ſpūs vite
a deo intrabit in eos ⁊ ſuꝑ pedes ſuos ſteterunt
⁊ timor magnꝰ cecidit ſuꝑ eos q̄ viderunt eos et
audierūt vocē magnā dicētē illis: helya ⁊ enoc
aſcendite huc: ⁊ aſcēderunt in celū in nube ⁊ vi
derunt illos inimici eoꝝ ⁊ in illa hora factus eſt
terre motꝰ magnꝰ ⁊ decime pars ciuitatꝫ cecidit
⁊ occiſi ſunt ī terre motu ſeptē milia hoīꝫ ⁊ reli
q̄ in timore miſſi ſunt ⁊ dederūt deo gloriā celi
Apoc xi. Antichriſtꝰ ꝟo regnabit poſt mortē il
loꝝ. xv. diebꝰ. Regnabit em̄ antichriſtꝰ ſicut di
cit glo. ſ̄. Apo. Tribꝰ annis cū dimidio: vñ Dañ.
xij. Iurauit angelꝰ ꝑ viuentē ineternū: q̄a in tpe
vniꝰ anni ⁊ ꝑ tpa. ſ. duoꝝ annoꝝ ſpacio ⁊ dimidij
tēporis. i. dimidij anni hoc eſt ſm̄ glo. Spacio
triū ānoꝝ cū dimidio durabit deſolatio ſub an
tixp̄o: niſi aut abreuiati fuiſſent dies illo nō fie
ret ſalua oīs caro. Math. xxiiij. Sed ꝓpter ele
ctos breuiabūt dies illi. vñ grego. Qꝛ ⁊ ſuꝑbos
nos ⁊ infirmos reſpicit deꝰ dies quos ſingulari
ter malos intulit miſericordit breuiatos dicit.
Ex illa glo. ſ̄. mat h. Dr̄ ꝙ hec tribulatio ꝙto ce
teris grauior tanto breuitatis moderatior. Po
teſtate ſua interficiet dn̄s antixp̄m ſicut di. glo.
ſ̄. Apoc. ſiue ꝑ ſe ſiue ꝑ Michaeleꝫ. Occidetur
aūt in mōte oliueti in papiliōe ⁊ in ſolio ſuo ⁊ in
loco illo circa quē dn̄s aſcēdit. Interfecto anti
xp̄o nō ſtatim dn̄s veniet ad iudiū ſed ſm̄ glo.
ſuꝑ Dañ. cōcedēt. q̄dragitaq̄nqꝫ dies ad refrige
riū ſctōꝝ ⁊ ad pniam ſubuerſoꝝ. Quātuꝫ aūt ſit
ſpaciū inter illos q̄dragitaq̄nqꝫ dies ⁊ finē mū
di nemo ſit. Miniſtri aūt antixp̄i poſt mortem
illiꝰ gaudebunt ducētes vxores ⁊ dicētes. Licet
p̄nceps noſter mortuꝰ ſit: tñ habemꝰ pacē ⁊ ſecu
ritatē. Et hoc vel talia dixerint repētinꝰ eis ſu
ꝑuenient interitus. Iudei vero tunc ꝯuertent
ad fidē ⁊ ſancta eccleſia vſqꝫ ad finē mundi pa
cificata ꝯquieſcet: qꝛ ex tunc fraudulētia ⁊ ſeui
cia diaboli penitꝰ deficiet. Anteq̄ dn̄s noſter ie
ſus xp̄s veniat ad iudiciū gn̄ale p̄cedent. xv. ſi
gna vt recitat beatꝰ Bern̄. beatus hierony. in
hyſtorijs hebreoꝝ dicit ſe recepiſſe illa ſigna. ⁊
plures alij famoſi doct. dicūt ſic. In p̄ma die. xv
dieꝝ añ aduentū dn̄i ad iudiciū mare eleuabit
xl. cubitis ſuꝑ mōtes excelſos extra ſuum ꝓꝑuꝫ
locum nō effluens. Scd̄a die mare ꝓſternetur
haſſe ⁊ vix poterit videri. Tertia die mare veni
et ad ſuū antiquum ſtatū ſicut fuerat naturalit
ab exordio. Quarta die oēs belue marꝫ leuabūt
ſe ſupra pelagus ⁊ mugiēt more ꝯtentōis et ne
ſcient hoīes q̄d cogitēt ſꝫ deꝰ. Quīta die volati
lia cōgregabūtur in cāpis: vnū q̄dqꝫ genꝰ in or
dine ſuo ⁊ erunt q̄ſi plorantia ⁊ nō guſtātia: ſed
aduentum iudicis timētia. Sexta die flamma
ignea ꝯſurgēt ab occaſu ſolis ꝯtra faciē firma
mēti vſqꝫ ad ortū ꝯcurrētia. Septima die ſyde
ra errātia ⁊ ſtadionaria ſꝑgēt ex ſe comas igne
as. Octaua die terre motꝰ erit magnꝰ: ita vt nul
lus poſſit ſtare: ſꝫ ad terrā oīa aīalia ſternentur
Nona die oēs lapides tā ꝑui ꝙ magni ſcinden
tur in q̄ttuor ptes: ⁊ vnaqueqꝫ ps collidet alte
rā. Decia die oīa ligna ſiluaꝝ ⁊ olera herbarum
ſanguinē fluēt rorē. Undecia die oēs mōtes et
colles ⁊ oīa edificia hūana arte cōſtructa cadēt
Duodecia die oīa aīalia terre veniēt ad cāpos
de ſiluis ⁊ mōtibꝰ mugiētia: nec tñ guſtabūt ali
q̄d viaticū. Deciatertia die oīa ſepulchra ab or
tu ſolis vſqꝫ ad occaſuꝫ patebunt cadauerībꝰ ſur
gentibus vſqꝫ ad orificiū ſepulchri. Deciaquar
ta die oē humanū genꝰ q̄d inuētum fuerit d̄ ha
bitaculis exibit nō loquēdo nec aliq̄d intelligē
do ſꝫ mitentia. Deciaq̄nta die oēs q̄ tunc erunt
viui morient vt reſurgāt cū mortuis lōge ante
defunctꝫ. ¶ Querit hic q̄d de illis q̄ in aduentū
xp̄i reꝑient viui. Solu. ſm̄ magi. ſentē. xliiij. di
iiij. recitantē apl'm. i. ad Corinth. xv. Oēs q̄dam
reſurgemꝰ. ſ. tam boni ꝙ mali: ſꝫ nō om̄s īmuta
bimur. ſ. in ſolennitate reſurrectōis. Huic ꝯcor
dat Ambro. ibidē ꝑ magi. allegatꝰ dicēs in ipſo
raptu eoꝝ q̄ viui reꝑient mors erit ⁊ reſurrectō
vt aīa q̄ſi ꝑ ſoporē egreſſa de corpe eidem ī mo
mento reddatur. Tñ idē mag. ſenten. diſt. preal
legata ſubdit. Uellem de his poſſꝰ audire docto
res: quia hoc diffinire non eſt humani iudicij.
Item apl'us. i. ad Theſſa. iiij. dicit. Mortui qui
in xp̄o ſunt reſurgēt primi. Deinde nos q̄ viui
mus q̄ relinquimur ſimul rapiemur cuꝫ illis in
nubibus obuiā xp̄o. Ignis em̄ precedet faciem
iudicis ꝑ maximꝰ: quia virtute diuina nō ſolum
ignis qui eſt in ſpera ſua: ſed etiam oēs ignes q̄
in terra ⁊ ſuꝑ terrā ſunt concurrēt ad mundi cō
flagrationem. Iſte em̄ ignis habebit officiū q̄t
tuor igniū. ſ. ignis infernalis reprobos punien
do: ignis purgatorij bonos a venialibꝰ purgan
do: ignis terreſtris vegetabilia ⁊ ſenſibilia con
ſumendo ⁊ oīꝫ corpora incinerādo. Et ignis ele
mentaris elementa ſubtiliādo: ⁊ ad innouatio
nem diſponendo. Per illū em̄ ignem ita terre
facies exuretur ꝙ figura huius mundi peribit:
ſicut oliꝫ factū fuit ꝑ diluuiū. Und̄ mag. ſentē.

xlvij.di.iiij. Peribit celum ⁊ terra nõ ſolum ſm
ſubſtantiã: ſed ſcd̃m ſpeciẽ q̃ imutabit. glo. celũ
aereũ nõ ethereũ. Merito enĩ p̃mum iudicium
dei fuit p̱ quã ꝯtra ardorẽ luxurie q̃ nunc enor-
miter viguit. vltimũ vero iudicium erit p̱ ignẽ
ꝯtra tepiditatẽ charitatis q̃ nunc quaſi ſeneſcẽ
te mũdo refrigeſcit. Actio enĩ illi⁹ ignis erit ſuc
ceſſiua: hẽbit ei initiũ mediũ ⁊ finẽ p̃cedet nã
q̃ iudicis aduẽtum. Et q̃ſi ſimul fiet p̱ illũ ignẽ
purgatio iuſtoꝝ ⁊ punitio maloꝝ ⁊ incineratio
corpoꝝ cum ꝯſumptione terre naſcentium quo
facto ſtatiꝫ erit reſurrectio corpoꝝ cũ aduẽtu
iudicis ad iudiciũ: ⁊ tunc inflãmabit tot⁹ mun
dus p̱ circuitũ. Deus ſicut eſt potentiſſim⁹ in cõ
ſtitutione naturaꝝ: ita ẽ clemẽtiſſim⁹ in collatõ
ne gr̃aꝝ: ⁊ iuſtiſſim⁹ in retributõe ſtipẽdioꝝ q̃m
ergo hõ meruit vel demeruit in aĩa ſil' ⁊ corpore
punieẗ: vel p̃miabit in vtroq̃. Vñ in eiſdẽ opꝫ
ip̃m reſurgere. Ad vocẽ enĩ tube reſurgẽt mor
tui: ſicut dicit apl's. i. ad Theſſalo. iiij. Quoniam
ip̃e dñs in iuſſu ⁊ in voce archãgeli ⁊ ĩ tuba dei
deſcẽdet de celo ⁊ mortui q̃ in xp̃o ſunt reſurgẽt
p̃mi: ⁊ p̱ magi. xlvij. diſt. iiij. ſenten. ad iudiciũ
veniẽte dño emitteẗ vox illa magna qua reſur-
gent oẽs mortui. Dupl'r autem põt intelligi illa
vox. Vno mõ dr̃ eſſe imperium xp̃i reſurregere
imperãtis. Alio mõ poteſt dici illa vox manife
ſta xp̃i apparitio. vñ Greg. Tubã ſonare nihil
aliud quã mundo iudicẽ filium demõſtrare. Re
ſurgent ergo oẽs nulla in eis exiſtẽte differẽtia
q̃tum ad ordinẽ tp̱is. Sed magna erit differẽ
tia q̃tum ad ordinẽ dignitatis. Nã mali reſur-
gent difformes ⁊ paſſibiles. In bonis vero na-
tura ſaluabiẗ ⁊ vitia detraheneẗ. Oẽs enĩ tã bo
ni q̃ mali reſurgẽt integro corp̱e debita ſtatura
ſcd̃m etatẽ plenitudinis xp̃i. Gr̃a hui⁹ queritur
qualis etas vel ſtatura aſſigneẗ reſurgentibus.
Solu. ſm Bona. In diſpoſitõe iuuenilis etatꝭ
reſurgẽt: ad q̃titatẽ aũt ſtature nec fiet additio
nec ſubſtractio: ita tñ ſi fuerit ſalua integritas ⁊
p̱fectio nature q̃ hꝫ determinatos terminos ſi
ue in ꝓportione ſiue in magnitudine ĩter quos
ſtatura xp̃i mediũ tenere crediẗ tanq̃ p̱fectiſ-
ſima: ſed ſi fuerit in corp̱e vitij defformatio tunc
opꝫ addi vel minui vſq̃ ad debitã q̃titatẽ. Vñ
magi. ſenten. xliiij. diſt. iiij. Oẽs enĩ in eadẽ eta-
te reſurgẽt in qua xp̃s mortu⁹ fuit ⁊ reſurrexit
cuiuſcũq̃ etatꝭ mortui fuerint: ſed nõ oẽs eãdẽ
ſtatura corp̱is obtinebunt: imo vnuſquiſq̃ ſuã
recipiet menſurã corp̱is quã habuit vel erat ha
bitur⁹ ſi p̱ueniſſet ad etatẽ qua xp̃s fuit mortu
us. Hoc dicit aug. in li. de ciui. dei. Etas vero xp̃i
ſm mag. ſenten. diſt. p̃allegata erat circa. xxxij.
annos cum trib⁹ mẽſib⁹. ¶ Querit vtꝝ gygãtes
⁊ alia monſtra reſurgãt. Solutio ſm Bonauẽ.
Non reſurgent in ſtatura gygantes magnitudi
nis eo q̱ nõ eſt ibi veritas nature: ſed error: tñ
aliq̃ tenẽt ꝯtrariũ. Bimẽbres vero ſi habuerit
diſtinctionẽ in membris principalibus ibi tunc
ſunt due aĩe ⁊ ſic reſurgent duo corpora. Si vero
habeant diſtinctionẽ in mẽbris nõ p̃ncipalibus
reſurget vnũ corpus. Itẽ hermofroditus reſur
get in ſexu q̃ dñatur per naturã. Monſtrũ enĩ
qð partim eſt hõ p̱tim beſtia. ſi p̃ncipales p̱tes
fuerint hoĩs reſurget hõ. Et huic ſententie ſatꝭ
ꝯcordãt doctores ſupra. xliiij. diſt. iiij. ſentẽ. ſm
cõpen. theolo. Reſurrectio tria corrigit in na-
tura. ſ. defectũ ſicut in pueris ⁊ in mutilatꝭ ſi-
ue in diminuta natura mẽbroꝝ. Corriget ſuper
fluũ. ſ. virginũ criminũ ⁊ hmõi. Corriget horro
rẽ ſicut in mõſtruoſitate mẽbroꝝ. Bona. dicit
cit ſi aliqua mẽbra plus habẽt de materia q̃ cõ-
ueniẽs ſit forme mẽbri illa p̱s diſp̱geẗ p̱ totum
corpus vt vnũ mẽbrũ nõ abũdet ab altero niſi
q̃tum dꝫ. alias vnũquodq̃ mẽbꝝ ex ſua ꝓp̃a ma
teria reformabiẗ ita tñ q̱ ille vitioſitates q̃ nõ
ſunt de veritate hũane: ſꝫ per errorẽ ꝯtingerũt
nequaq̃ reſurgẽt. vñ Aug. Aberit ad electorũ
corporibus oĩs difformitas vitia detraheneẗ na
tura ſeruaẗ. Gratia hui⁹ vltie partis. ¶ Querit
vtꝝ capilli vngues hũores inteſtina ⁊ ſp̃us ⁊c.
reſurgãt. Solu. ſm Bona. Oĩa q̃ habent ꝯiun
ctionẽ cũ vita reſurgẽt: dr̃ aũt aliq̃d viueret tri
pliciter aut q̱ recipit influẽtiã vite: ⁊ hoc mõ vi
uit ſubſtãtia corp̱alis ſeu caro: aut q̱ diſponit
ad vitã ⁊ ſic ſp̃us ⁊ humores: aut q̱ ortum ⁊ cõ-
ſeruatõem hꝫ ex actu vite ⁊ ſic capilli ⁊ vngues
⁊ ſic oĩa reſurgent q̃ faciunt ad complemẽtũ ⁊
decorẽ hoĩs Mat. x. Veſtri capilli capitis oẽs
numerati ſunt. Huic ſententie cõcordat magi.
ſenten. xliiij. diſt. iiij. Vbi dicit querendo vtꝝ ca
pilli ad capillos ⁊ vngues ad vngues redeãt: q̃c
quid eoꝝ p̱ierat mutabiẗ in carnẽ ⁊ in p̱tes ali
as corp̱is reuocabiẗ curãte artificis ꝓuidentia
Indecoꝝ quippe aliq̃d non erit ibi. Vnde btũs
Thomas ſupra eadẽ diſtinctione inteſtina non
erũt plena ſup̱fluitatib⁹ turpib⁹: ſed nobilibus
humorib⁹. ¶ Querit vtꝝ reſurrectio erit oĩm ſi
mul an ſucceſſiue. Solu. ſm Bona. dicendũ eſt
q̱ ſimul ⁊ hui⁹ ſunt ſex rõnes. Vna ſeueritas di
uini iudicij q̃ inflixit penã dãni corporibus vſq̃
ad ſcd̃m aduẽtũ filij dei: ſicut penã viſionis dei
vſq̃ ad p̃miũ. Scd̃a rõ meritum fidei in creden
do nos remunerari. Tertia eſt vnitas corporis
miſtici: q̱ oẽs ſum⁹ vnũ corpus in xp̃o: ideo ne-
ceſſe eſt q̱ q̃tum ad gloriã corp̱is ſimul reſur-
gam⁹. Quarta rõ eſt q̃tũ ad gloriã aĩe: quia ſi
differetur hoc eẽt importabile dãnũ q̱ ſancti

dum ſua deſiderant corp̱a vehemẽti⁹ ſalutẽ no
ſtrã deſiderãt. ad Hebre. xi. in glo. Quita rõ eſt
manifeſtatio diuie iuſticie: vt ſimul cũ parẽtib⁹
manifeſteẗ q̃ta iuſticia dãnet malos ⁊ ſaluet bo
nos. Sexta rõ eſt ꝯſummatio gl'ie: q̱ angeli ſũt
viatores q̃tũ ad miniſteriũ q̃diu hoĩes viuũt
⁊ gaudiũ eoꝝ accidẽtale ſp̱ creſcit ſm multitudi
nẽ electoꝝ: ideo nõ debuit p̱fecte gl'ia ꝯſumma
ri niſi in oĩbus ſimul. Chriſt⁹ aũt reſurrexit ãte
in adiutoriũ fidei noſtre q̱ oẽs ſimul reſurgent.
pꝫ Iob. v. Oẽs q̃ in monumẽtis ſunt audiẽt vo
cem filij dei ⁊ ꝓcedẽt q̃ bona fecerũt in reſurre
ctionẽ vite: qui vero mala egerũt in reſurrectõeꝫ
iudicij. ⁊. i. ad Coꝝ. xv. Oẽs quidẽ reſurgem⁹: ſꝫ
nõ oẽs ĩmutabim⁹. Itẽ. b. Tho. ſup̃. xliiij. di. iiij.
Ponit talẽ rõem: reſurrectio ad hoc eſt dicta vt
reſurgẽtes recipiãt ꝓ meritis penã vel p̃miũ: ſꝫ
oĩb⁹ debeẗ pena vel premiũ ꝓ merito ꝓprio ſicut
adultis vel alieno ſicut p̱uulis: ergo oẽs ſiml'r re
ſurgem⁹: ⁊ hoc tenet magi. ſen. in l'ra. ¶ Querit
vtrũ ãgeli op̱enẗ in illa gñali reſurrectõe. So.
ꝓut ſcribi. i. ad Theſ. iiij. Dñs in voce archãgeli
deſcẽdet de celo ⁊ mortui reſurgẽt. Vñ dicit. b.
Aug. in. iij. de tri. q̱ ſicut corp̱a craſſiora ⁊ infe-
riora p̱ ſubtiliora ⁊ potẽtiora qðdã ordine regũ
tur: ita oĩa corp̱a regũẗ a deo p̱ ſp̃m vite rõnalẽ.
⁊ hoc etiã Grego. tangit in. iiij. dyalogi. Vñ in
oĩbus q̃ corp̱aliter fiũt a deo vtitur de⁹ miniſte
rio angeloꝝ. In reſurrectõe aũt eſt aliq̃d qð ad
trãſmutatiõeꝫ corpoꝝ p̱tinet. ſ. collectio cinerũ
⁊ coꝝ p̃paratio ad reparatõem corp̱is humani.
Vñ q̃tum ad hoc in reſurrectõe vteẗ deus mi-
niſterio ãgeloꝝ: ſꝫ aĩa ſicut a deo ĩmediate cre-
ata eſt: ita ĩmediate a deo corp̱i iteꝝ vnieẗ ſine
aliqua op̱atione angeloꝝ ſil'r gl'iam corp̱is ipſe
deus faciet abſq̃ miſterio angeloꝝ ſicut ⁊ aĩam
immediate glorificat. Et hoc dicit btũs tho. ſu-
pra. xlvij. di. iiij. vbi dicitur. Mitte angelos cũ
tuba ⁊ ꝯgregabũt electos a q̃tuor vẽtis. i. a q̃t
tuor p̱tibus mũdi. Etiã de hoc legiẗ Mat. xiij.
Mittet fili⁹ hoĩs angelos ſuos q̃ colligẽt de re
gno ſuo ſcandala ⁊c. Reſurgẽs ergo corp̱a eadẽ
numero q̃ pri⁹ erãt ex eodẽ puluere in quẽ reda
cta fuerãt: ⁊ ad eandẽ aĩam q̃ pri⁹ fuerat. Vñ. b.
tho. ſupra. xliiij. di. iiij. Non enĩ reſurrectio dici
põt niſi eadẽ aĩa que pri⁹ ad idẽ corp⁹ redeat: q̱
reſurrectio eſt iterata ſurrectio: iõ ſi nõ eſſꝫ idẽ
corp⁹ q̃ aĩa reſumit nõ diceret reſurrectio: ſed
magis noui corp̱is aſſumptio. ¶ Queritur vtrũ
reſurget idẽ hõ numero. Solu. ſm btm̃ tho. ſu-
pra diſt. preallē. Idem hõ numero reſurget cũ
eadẽ aĩa nũero idẽ corp⁹ numero reſumit: de ne
ceſſitate erit eadẽ hũanitas nũero. Huic cõcor
dat Iob. xix. Quẽ viſurus ſum ego ip̃e ⁊ nõ ali⁹
⁊ loquitur ibi de viſione poſt reſurrectõeꝫ. Ad
ideꝫ btũs Aug. in. viij. li. de trini. di. Reſurgere
nihil alið eſt q̱ reminiſcere: niſi aũt idẽ hõ redi
ret ad vitã qui mortu⁹ eſt nõ diceret reminiſce
re: ergo nec reſurgere qð ẽ ꝯtra fidẽ. ¶ Querit vtꝝ
femine reſurgẽs cũ apl's dicat. ad Ephe. iiij. Do
nec occurram⁹ oẽs in viꝝ perfectũ. Sol'. Dicen
dum eſt q̱ ſm Bona. q̱ ibi vir nõ dr̃ a ſexu: ſꝫ a
virtute nõ corp̱is: ſed mẽtis per quẽ modũ mu
lier ſctã vir eſt. btũs tho. diſt. p̃allegata. iiij. ſen.
dicit q̱ ſicut hoĩes reſurgẽt in diuerſis ſtaturis
ita in diuerſis ſexib⁹ tñ ſexuũ deerit ꝯfuſio viſi-
onis: q̱ aberit libido incitãs ad turpes act⁹ qui
bus ꝯfuſio cauſaẗ. Vnde dñs. Mat. xxij. In re-
ſurrectõe enĩ neq̃ nubẽt neq̃ iubẽtur: ſed ſunt
ſicut angeli dei in celo. Tunc ad apl'm diciẗ q̱ p̱
virũ perfectũ intellexit virtutẽ animi ⁊ nõ ſexũ
virilem ⁊c. ¶ Querit vtrũ reſerrectio ſit natura
lis an miraculoſa. Solu. ſm Bona. in reſurre-
ctiõe tria ſunt. ſ. corporis ex pulucrib⁹ reſuſcita
tio: ⁊ hoc eſt ꝯtra ſolitũ curſũ nature cui⁹ ẽ per-
fecta deſtruere nõ deſtructa reparare. Secũdũ
erit ip̃i corpori reformato aĩe vnio ⁊ hoc erit in
aliqualiter ſm naturã: q̱ anima deſiderat vniri
ſuo corpori ſaltim ſancta aĩa. Tertiũ erit corpo-
ris ⁊ aĩe vnitoꝝ inſeparabilis colligatio: et hoc
erit ſupra naturã. ſ. q̱ ex corruptibili fiat ĩcorru
ptibile nõ ſeparabile: ⁊ ſic reſurrectio erit p̱tim
naturalis: p̱tim ꝯtra naturã: ⁊ p̱tiꝫ ſupra naturã
Reſurgẽt enĩ hoĩes vt pꝫ per p̃dicta q̃tum ad
eſſe: q̃tum ad integrũ eſſe: ⁊ q̃tũ ad decorũ eẽ.
Sup̱ hoc eſt notandũ q̱ duplex eſt mors. ſcꝫ aĩe
per culpã ⁊ corporis per penã. Et his reſpõdet
duplex reſurrectio. ſ. aĩe p̱ gr̃am ⁊ corp̱is p̱ glo-
riam. Et ſicut in primis parẽtib⁹ mors culpe in-
tulit mortẽ pene: ita reſurrectio aĩe per gratiã
cauſabit reſurrectõem corp̱is p̱ gl'iam. In reſur
rectõe enĩ ꝯcurrent quattuor cauſe efficiẽs. ſ. ip
ſe de⁹. materialis. ſ. ipſi pulueres. formalis. ſ. cõ-
iũctio corp̱is ⁊ aĩe finalis. ſ. vt recipiat vnuſq̃ſq̃
ꝓut geſſit in corp̱e ſiue bonũ ſiue malum. ij. ad
Coꝝ. v. Iſta enim reſurrectio erit iuſta q̃tũ ad
dñm. perfecta q̃tum ad reſurgẽtes. miraculoſa
q̃tum ad ipſam reſurrectõem. ¶ Querit vtrũ tẽ
pus reſurrectõis ſit occultũ. Solu. ſm Bona.
dicendum eſt q̱ toti trinitati ⁊ hoĩ xp̃o ſeu hoĩ
aſſumpto tp̃s reſurrectiõis ⁊ hora note ſunt oĩ
bus aũt alijs ignote. Et ſi obijciaẗ illud Iohan-
nis. xv. Omĩa quecũq̃ audiui a patre meo nota
feci vobis. reſpõdetur q̱ hoc intelligiẗ de neceſ
ſarijs ad ſalutẽ. Itẽ ſi obijciaẗ illud q̃d eſt qð nõ
vident q̃ vidẽtẽ oĩa vidẽt. Solu. Dicendũ eſt
qð illud intelligiẗ de his q̃ ſũt de ſubſtãtia bea-
titudinis: ⁊ intelligiẗ q̱ tp̃s reſurrectõis eſt oc

cultuꝫ niſi reuelatōe detegeret. Uñ btūs Tho.
in. xlvi. di. iiij. recitās Aug. Etas vltima huma-
ni generis que incipit dñi aduentu vſqȝ in finē
ſeculi quibꝰ generationibꝰ cōputetur incertum
eſt huiꝰ rō ē qꝛ determiatus numerꝰ futuri tp̄is
ſciri nō pōt niſi per reuelatōeꝫ. Tp̄s eñ qđ erit
vſqȝ ad reſurrectōeꝫ numerari nō pōt naturali
rōne: qꝛ ſimul erit reſurrectio ⁊ finis motus ce-
li ex motu aūt accipitur numerus oīm q̄ deter-
minato tēpoꝛe per naturalē rationē futura p̄ui
dentur. et motu aūt celi non poteſt cognoſci fi-
nis eius qꝛ cū circularis ſit ex hoc ipſo hꝫ ꝙ ſm
naturā ſuā poſſit imꝑpetuū durare. de reuelati
one aūt non eſt allegandū nimis ꝓfunde: qꝛ ſal
uatoꝛ nr̄ noluit reuelare ap̄lis. iuxta illud Act.
i. Non eſt veſtruꝫ noſſe momēta ⁊ tp̄a q̄ deꝰ po-
ſuit ī ſua p̄tāte. Uñ. b. Aug. xviij. de ciui. dei di.
qđ eñ deus ap̄lis noluit iudicare nec alijs reue
labit: ideo oīm de hac materia calculantiū digi
tos reſoluit ⁊ q̄ſcere iubet. ¶ Querit᷑ vtruꝫ me
dia nocte ſit dñs vēturꝰ ad iudiciū: qꝛ dꝛ Mat.
xxv. Media nocte factus eſt clamoꝛ. Ecce ſpon
ſus venit ⁊c. Solu. di. mag. ſen. xliij. di. iiij. Me
dia nocte dꝛ venturꝰ nō ꝓ hoꝛa tp̄is: ſed qꝛ tunc
veniet cū nō ſperat᷑. ⁊ ibidē Aug. idē dicit: iō di
cit ap̄lis. i. ad Theſſ. v. Dies dñi ſicut fur ī nocte
ita veniet. ⁊ idem Lu. xij. Item reſurrectio dñi
exēplar eſt nr̄e reſurrectōis: ſed reſurrectio dñi
fuit in nocte: vt di. Gre. in omel᷑. paſchali. ğ bea
tus Tho. ſuꝑ hoc di. ꝙ determinata hoꝛa tp̄is q̄
fiet reſurrectio ꝓ certo ſciri nō pōt. Tñ in aliq̄
bꝰ dꝛ ꝙ reſurrectio erit ī crepuſculo ſole exñte
in oꝛiente ⁊ luna in occidente: quia in tali diſpo
ſitione ſol ⁊ luna dicūtur creati vt ſit eoꝝ circu-
latio ꝯpleatur penitꝰ ꝑ reditū ad idē punctū: tñ
reſurrectio ꝓp̄ie nō erit ī tp̄e imo erit tp̄is ter
mino: qꝛ in eodē inſtāti in quo ceſſabit motꝰ ce-
li erit moꝛtuoꝝ reſurrectō. Poſt r̄ſurrectōꝫ ſta
tim veniet dñs ad iudiciū. Lu. xxi. Tūc videbūt
filiū hoīs venientē in nube cum p̄tāte magna ⁊
maieſtate. ¶ Queritur hic vbi erit iudiciū. So.
Locus extremi iudicij erit in valle ioſaphat. Jo
helis. iij. Cōſurgēt ⁊ aſcēdent gētes in valle io-
ſaphat: qꝛ ibi ſedebo vt iudicē oēs gētes ī circui
tu. Et idē recitat᷑ ꝑ mag. ſen. xlviij. di. iiij. Nō in
terra ſed in ſpacio huiꝰ aeris ſedebit ꝯ locū mō
tis oliueti ex quo aſcēdit in valle ioſaphat. i. iu
diciū dñi ꝯgregabunt᷑ oēs ipij iuſti aūt nō deſcē
dent in vallē iudicij. i. dānatōnis: ſed eleuabunt᷑
in nubibꝰ obuiā xp̄o. Qđ locꝰ iudicij ḡnalis ſit ī
valle ioſaphat: pꝫ triplici ꝑſuaſiōe. Prima qꝛ lo
cus iudicij ḡnalis dꝫ eē cōis. modo hierl̄ꝫ ⁊ ter-
ra adiacēs videt᷑ eē cōis cū ſit locꝰ quaſi mediꝰ
nr̄e hitatōis. Scđa rōne qꝛ locꝰ ille famoſiſſimꝰ
ꝓpter opa nr̄e redēptionis q̄ ibideꝫ geſta ſunt.
Tertia rōne negocij: qꝛ ibi eſt tractandū de ope
ribꝰ mie ⁊ iuſticie: Mons aūt oliueti q̄ eſt apud
vallē illā deſignat miam. Joſaphat aūt q̄ inter
p̄tatur iudiciū deſignat iuſticiā. Ipſuꝫ eñ iu-
diciū p̄cedet trina monitio. P̄ma fuit ꝑ ꝓphas.
Unde ꝓuer. i. Uocaui ⁊ renuiſtis. Scđa moni-
tio ſeu citatio fuit per xp̄ꝫ ⁊ ap̄los ⁊ p̄dicatoꝛes
Lu. xiiij. Miſit ſeruū ſuū hoꝛa cene dicere iuita
tis vt venirēt. Tertia citatio erit per vltimā vo
cem tube. Et hec citatio erit peremptoꝛia. i. ad
Theſſ. iiij. Qm̄ ipe dñs in iuſſu deſcēdet de celo
⁊c. ſm eñ doctoꝛes multiplex ē iudiciū. Primū
eſt vniforme hoc eſt iudiciū p̄ſentis eccl̄ie q̄ nō
iudicat niſi de ſola q̄litate retributōem in gene
re tñ tribuēdo. ſ. ꝙ bōa bonis ⁊ mala malis red
dantur ſed numerū retributionū neſcit nec q̄li
tatem in ꝑticulari. Scđꝫ iudiciū dꝛ multifoꝛme
ſcꝫ ꝙ quilibꝫ experit᷑ in moꝛte accipiēdo ſniam
de oībus bonis ⁊ malis q̄ geſſit: ſꝫ nō oīa bona
vel mala ſtatī recipit: qꝛ recipit in aīa tñ: ſꝫ nō
in coꝛpe nec recipit ea cū manifeſtatōe ⁊ ſolēni
tate que erunt in vltimo iudicio. Tertiū iudiciū
ſcꝫ vltimū erit omnifoꝛme qꝛ ſm numerū ⁊ qua
litatē recipiet q̄ſqȝ bona vel mala in coꝛpe ⁊ aīa
Iſtud vltimū iudiciuꝫ erit ex oī parte hoꝛribile
ſm btm̄ Aug. ⁊ alios doctoꝛes ſupꝛa erit iudex
ſtrēnuus. ſubtus infernꝰ patens. intus ꝯſciētia
remoꝛdens extra mūdus ardens a dextris pctā
accuſantia. a ſiniſtris demonia terrētia. circa il
los malos erunt boni angeli in infernū ꝓpellē
tes ibidē oēs ſancti ſniam appꝛobātes ⁊ oēs. ſ.
boni ⁊ mali pctā damnādoꝝ cognoſcētes. ꝙ ta-
le iudiciū ſit hoꝛribile. pꝫ Lu. xxi. vbi dicit᷑. Uir
tutes celoꝝ mouebūtur ⁊c. nō q̄dem metu dāna
tionis: ſed quandā admiratōe eoꝝ que videbūt
⁊ Job. xxvi. ſcribitur. Colūne celi cōtremiſcūt ⁊
pauent aduentū eius. Iſtud vltimū iudiciū erit
ineuitabile: vt pꝫ. ij. ad Coꝝ. v. Oēs nos mani-
feſtari opoꝛtet añ tribunal xp̄i. Ultimū iudiciū
erit inexoꝛabile. Prouer. xxi. Qui obturat aurē
ſuam ad clamoꝛē pauperis clamabit ⁊ nō exau-
dietur tūc inuocabūt me ⁊ nō exaudiā. ꝓuer. i. c.
Tanta ei erit ſeueritas tūc iudicis ⁊ inflexibili
tas ꝙ ſi beata v̄go ⁊ oēs angeli ⁊ ſancti genua
flecterent ⁊ cum lachꝛymis per caſum poſitum
rogarent pꝛo aliquo damnādo ſeu qui in moꝛta
li deceſſit iudex eos non exaudiret. ideo ſcribit᷑
Prouer. vi. Zelus ⁊ furoꝛ viri nō parcet in die
vindicte ſcꝫ in die iudicij. ne acquieſcet cuiuſq̄
pꝛecibus nec ſuſcipiet pꝛo redēptōe dona pluri
ma. Unđ ad hoc. p̄s. Quis nouit p̄tātē ire ſue
⁊. Eſa. xlvij. Ultionē capiā ⁊ nō reſiſtet mihi hō
ideo dicebat Job. xxxi. c. Quid faciā cū ſurrexit

ad iudicāduꝫ deus ⁊ cū quieſcerit q̄d rñdebo ei.
Ultimū iudiciū erit erubeſcibile p̄mo mō in ve
niendo ad iudiciū qꝛ mali habebunt coꝛꝑa pon-
deroſa: ita ꝙ ſm aliquos apoꝛtebit illos poꝛta
ri ꝑ angelos ad iudiciū ſicut Abacuch poꝛtatuſ
fuit ad locū leonū in Babylone Daniel᷑. xiiij.
Alio mō erit erubeſcibile ꝓ dānatis in ſtādo co
ram iudice: qꝛ peccata eoꝝ erunt oībus manife
ſta: vñ Naum. iij. Reuelabo pudenda tua. i. pec-
cata tua in facie tua ⁊ offendaꝫ cunctis gentibꝰ
nuditatē tuā a regnis ignominiā tuā. Non ſolū
ſm poteſtatē diuinā: ſed etiā in foꝛma humana
iudicabit xp̄s iuriſdictione oꝛdinaria iudicabit
vt deꝰ cum tota trinitate. Juriſdictione delega-
ta iudicabit vt homo. Johā. v. Omne iudicium
dedit filio. ⁊ Math. vlti. Data eſt mihi oīs po-
teſtas in celo ⁊ in terra. ¶ Circa hoc eſt notan-
dū ꝙ q̄nqȝ ſunt ſeu reperiunt᷑ modi iudicandi.
Primꝰ erit p̄me auctoꝛitatis quo iudicabit to-
ta trinitas. Secundꝰ erit ſub auctoꝛitat̄ quos
iudicabit xp̄us hō. Tertius erit aſſeſſoꝛie ſeu ac
ceſſoꝛie dignitatis quo iudicabūt ap̄li ⁊ viri ꝑfe
cti q̄ cū iudice eminentꝰ reſidebūt tāq̄ melius
ſcientes leges ⁊ ꝯſuetudines regni dei: quibꝰ to
taliter implendis ⁊ ſciendis operam dederunt.
Quartus modꝰ erit appꝛobationis quo iudica-
bunt oēs ſancti ⁊ angeli ⁊c. Quintꝰ modꝰ erit
iudicandoꝝ ſeu dānandoꝝ culpas manifeſtare:
ſic etiā mali iudicabunt: qꝛ ſe conſcios ⁊ culpabi
les reddent. Jn p̄mo aduentu xp̄us venit ad iu
dicāduꝫ paſſiue. Jn ſecundo aduentu veniet ad
iudicāduꝫ actiue: ⁊ hoc ſm Bona. ⁊ ꝯpen. the.
Jn pꝛimo aduentu venit in foꝛma ſui. Jn ſcđo
aduentu apparebit in gloꝛioſa foꝛma ſaltē ſan
ctis. Juſti eñ videbunt xp̄m in natura deitatis
⁊ in natura humanitatis: a malis aūt nullo mō
foꝛma diuina videri poterit. Et hoc duplici rōe
Prima ꝓpter defectū diſpoſitionis in ipo vidē
te: qꝛ natura ſine gr̄a nō ſufficit ad dei viſioneꝫ
Scđa rōne ꝓpter meritū delectatōis q̄ eſt ī vi
ſione diuinitatis: qꝛ videre deū ſm btm̄ Johā.
in ſua cano. Eſt vita eterna q̄ nō pōt cōicari re-
pꝛobis. Uidebūt mali hūanitatē xp̄i vt timeant
⁊ nō diuinitatē ne gaudeāt ſm mag. ſen. xlviij.
diſt. iiij. Boni aūt vtrāqȝ xp̄i naturā videbunt.
Quia dictum extitit paulo ante ꝙ in ſcđo aduē
tu apparebit ī foꝛa gl̄ioſa ſaltē iuſtis. ¶ Querit᷑
vtꝝ in iudicio illa foꝛa humana apparebit glō-
ſa ſicut nūc eſt: an apparebit infirma ſicut ī paſ-
ſione extitit. Soln. magi. ſen. xlviij. diſt. iiij. Di-
cit ꝙ q̄dā putauerunt ⁊ adhuc putāt a malis ta
lē videri qualē crucifixerūt. ſ. infirmā vt videāt
in quē pupugerūt. Aug. aūt dicit ꝙ appebit in
foꝛma ſerui gloꝛificata ⁊ bonis ⁊ malis. Et ad il
lud. Eſa. xxvi. Tollatur impius ne videat gloꝛiā
dei. Rñdetur gloꝛiā dei. i. charitatē que deꝰ eſt
quā ſoli mūdi coꝛde videbūt. Math. v. Et ſicut
dꝛ ꝙ xp̄s in foꝛma humana iudicabit: ita in illa
foꝛa dr̄ ſuſcitaturꝰ moꝛtuos q̄uis cū v̄tute diui
nitatis ſit ſuſcitaturꝰ. Et ratio quare in foꝛma
humana: qꝛ in humanitate ſuſcepit qđ eſt cā no
ſtre reſurrectiōis. ſ. paſſioneꝫ reſurrectionē ⁊c.
huic ſnīe ꝯcoꝛdat. b. Aug. xp̄us eñ apparebit
blandus iuſtis ſicut dicit Grego. ⁊ terribilis in
iuſtis. Uñ malachie. iij. Quis poterit cogitare
diē aduētꝰ eius aut q̄s ſtabit ad vidēduꝫ eum.
Iſtud figuratū eſt in colūna nubis ī die ⁊ ignis
in nocte. Xp̄s ei ſtigmata mōſtrabit in iudicio:
⁊ inſignia paſſionis: ſcꝫ crucē clauos lanceā co-
ronā ſpineā. vñ Criſoſto. Angeli deferēt ante
eū ſignū crucis: vñ Math. xxiiij. Tunc appebit
ſignū filij hoīs in celo. Sedebit xp̄s ſuꝑ in loco
eminētioꝛi cum ſctis. Eſa. iij. Dñs ad iudiciū ve
niet cum ſenioꝛibꝰ ppl̄i ſui. Et in li. ſapie nobi-
lis in poꝛt̄ vir eiꝰ qñ ſederit cū ſenatoꝛibꝰ terre
Hoc etiā tenet magi. ſen. xlvij. di. iiij. Mali v̄o
erunt ſubtꝰ in terra quā dilexerūt ſupius expo-
ſui. Xp̄s eñ noſcit oīa merita ⁊ demerita: Jn
ipo ei ſunt oēs theſauri ſapie ⁊ ſciētie dei: qꝛ ipe
deꝰ. Itē ipe xp̄s nō ē reus de aliquo eoꝛum ſuꝑ
q̄bus iudicabit. Non eñ fecit pctm̄ nec eſt iuē-
tus dolus in oꝛe eiꝰ ⁊ hec p̄cipue decent iudicē:
ergo. Jn iſto iudicio erūt quattuoꝛ oꝛdines: qui
dam eñ iudicabunt᷑ ⁊ dānabunt᷑: vt illi quoꝛum
merita dānabilia ꝑmixta ſunt aliq̄bus bonis: ſi
cut ſunt illi q̄ habuerunt fidē ſine operibꝰ: q̄dā
iudicabunt᷑ ⁊ ſal̄abunt᷑: vt q̄ꝝ merita bōa ꝑmix-
ta ſunt aliq̄bꝰ malis venialibꝰ: q̄dā nō iudicabūt᷑
⁊ dānabūt᷑ vt q̄ꝝ mala merita oīno ꝑmixta ſūt
bonis: vt ſūt illi q̄ caruerūt fundamēto fidei: q̄dā
nō iudicabunt᷑: ſꝫ iudicabunt ⁊ ſaluabunt᷑: vt q̄ꝝ
merita bona impmixta ſunt malis ſicut ꝑfecto-
ruꝫ paupeꝝ xp̄i: de q̄bus math. xx. Uos q̄ ſecuti
eſtis me in regeneratōe cū ſederit filiꝰ hoīs ī ſe
de maieſtatis ſue ſedebit̄ ⁊ vos iudicātes duo
deciꝫ tribꝰ iſrael. Circa p̄miſſa notādū ē ꝙ oēs
hoīes iudicabunt᷑ iudicio retributōis: ſed nō iu
dicio diſceptatōis. Infideles ei: qꝛ nō fuerūt ci-
ues ciuitat̄ dei tanq̄ hoſtes ſine vlla meritoꝛū
diſcuſſiōe aut audiētia puniūt᷑. Fideles v̄o mali
tāq̄ ciues cū meritoꝝ diſcuſſiōe ⁊ audiētia puni
ent᷑. Juſti aūt nō iudicabūt᷑ iō vt merita eoꝝ de
nouo diſcutiāt᷑ an bōa vl̄ mala ſint. ſ. vt eoꝝ bo-
noꝝ p̄eminētia oībꝰ manifeſtet᷑ ⁊ vt circa maloſ
appeat iuſta ſnia dānatis. ſ. ipis malis dānatis.
Jn h̄ eñ iudicio due ferent᷑ ſnie. vna erit ꝓ bo-
nis alia erit ꝯtra malos. Snīa ꝓ bonis ꝯtinet
ſeptē clauſulas. Jn pꝛīa clauſula tangit᷑ amabi-

lis vocatio cū dꝛ venite. In ſcđa benigna noia⸗tio cū dꝛ bñdicti. In tertia tangiẗ paterna dilectio:cū dꝛ patriſ mei. In q̄rta tangiẗ remūeratiōis retributio:cū dꝛ ꝑcipite. In q̇nta loci ꝑcioſi aſſignatio:cū dꝛ regnū. In ſexta glorie ꝓparatio:cū dꝛ q̄d vobis paratū eſt. In ſeptimū tāgiẗ eterna ꝑdeſtinatio:cū dꝛ ab origīe mūdi. ¶ Queritur vtꝝ ſenſus in patria habebunt ſuos actus Solu. ẜm Bona. Viſus ⁊ actꝰ habebunt ſuos actꝰ:qꝛ eoꝝ obiecta erunt ī patria. Corpꝰ ei glorioſuꝫ reſurget cū lumīoſitate ⁊ cū leuitate: ita vt vnū corpꝰ poſſit aliud videre ⁊ āplexari guſtꝰ ⁊ adoratꝰ nō erunt in patria:qꝛ obiecta ipoꝝ nō ſunt ꝓprietates corpis abſolute: ẜ emanatiōis ſ.odor ⁊ ſapor. De auditu vō relinquiẗ in dubio ſicut de laude vocali in patria. ¶ Queriẗ vtꝝ corpus gloꝛificatū ſit palpabile. Sol. ẜm Bona. Cū corpꝰ glorificatū ſit veꝝ corpꝰ nō fantatiſticū pōt tāgi:qꝛ p̄t impellēti reſiſtere. Et h̄ eſt ꝑ virtutē nature. Itē latere p̄t ⁊ h̄ ꝑ virtutē ſpūalis potētie. vñ Greg. de corpe xp̄i in omel. palpabile fuit ꝑ veritatē nature ⁊ ſubtile ꝑ effectū ſpūalis potentie. Snia ꝯtra malos ꝯtinet ſex clauſulas. In pria tāgiẗ ſeparatōis iuſſio:cū dꝛ ite. in ſcđa tāgiẗ terribilis noiatio:cū dꝛ maledicti. in tertia tāgitur incarceratōis incluſio:cū dꝛ in. in q̄rta tangiẗ pene actiue acerbitas. cuꝫ dꝛ: ignē. in q̇nta tāgiẗ liberatōis deſpatio cū dꝛ eternuꝫ in ſexta tāgiẗ demonū aſſociatio cū dꝛ q̇ ꝑatꝰ eſt diabolo ⁊ angelis eiꝰ ⁊c. ¶ Terminatio iudicio totaliditas illiꝰ ignis de q̊ ſupra exequeẗ ſniaꝫ iudicis īuoluet pctōres dānatos miſerabiles ⁊ trahet in infernū. Et ita apparet ꝙ ignis de q̊ ſupra aduētum iudicis ꝓcedet cōcomitabiẗ ⁊ ſequeẗ. ¶ Poſt ꝓdicta fiet mundi innouatio q̄ nō cōplebiẗ q̄diu pctōr erit in mundo niſi q̇ſqꝫ d̊trudātur in infernuꝫ ⁊c. Sicut ei ille ignis maximus elemēta purgabit cum habeat v̄tutē expulſiuā fore extrinſece: ſic mūduꝫ innouabit cū habeat v̄tutē ſubtiliatiuā. tñ inter purgationeꝫ ⁊ mundi innouationē multiplex eſt dr̄ia: vna qꝛ purgatio erit penaliū q̄litatuꝫ detractio. innouatio autē erit pulchrioris forme īductio. Alia dr̄ia erit qꝛ purgatio erit elemētoꝝ ab impuritate ꝙ hñt ex cōmixtōe ad puritatē mutatio. Innouatio vō erit celoꝝ a ſtatu veteri in ſtatū nouū:m cōmutatio: ⁊ hoc ꝑ ceſſationē a motu. in celis eñ ꝑꝑ impmixtionē nulla īpuritas eſt: ẜ tñ impfectio motꝰ: vñ nō erit in eis purgatio per ignē ẜ ceſſatio a motu. innouatio eñ ī illis duo req̇rit. ſ. motꝰ ceſſationē: ⁊ ſplēdoris claritatē ā⸗plioꝛē q̄ñ ſtabit ſol ī oriēte ⁊ luna ī occidente vt creati ſt: vñ eſa. xxx. Erit lux lūe ſič lux ſol ⁊ lux ſol ſeptemplr ſicut lux ſeptē dieꝝ nec tendent

ad occaſum: ẜ ſtabūt ordie quo creati fuerunt. ẜm iſid. ⁊ ẜm mag. ſen. xlviij. di. iiij. Huiꝰ rō pōt eſſe qꝛ corpa ſupiora ſunt ad vſum hois duplr. Vno mō ꝓpẗ neceſſitatē corpis. ſ. ad ſtatū gñationis ⁊ corruptōis: et iō ceſſante illo ceſſabit motꝰ. Alio mō ꝓpẗ delectationē in pulchritudine creaturaꝝ ⁊ ꝑꝑ cognitionē dei ī illꝭ. iō lux eoꝝ nō ceſſabit ẜ augebiẗ. Sic igiẗ purgabunẗ elemēta ꝙ ꝓſcindeẗ ab igne eiꝰ conbuſtibilitas ab aere obſcuritas: ab aqua glatialis frigiditas: a terra grauitas ⁊ opacitas. Mūduꝫ ei innouari ſeu pulchriorē formā inducere debere oñditur multiplici rōe. Primo qꝛ ſicut dignū fuit ꝙ elementa purgarenẗ eo ꝙ infecta fuerant ꝓpter pctm̄ hois. ita dignū erit vt mundꝰ innoueẗ ꝑꝑ glorificatōeꝫ hois. Scđa rōne vt creature remunerenẗ ꝓ labore quo hoi ſeruierūt. Tertia rōne vt totꝰ mundꝰ ꝓut poſſibile eſt ꝯformetur hoi glorificato. Quarta rōne qꝛ mundꝰ factus ē vt hō nūc ꝑ ſpaciū creature deū cognoſcat quē in ſua natura videre nō p̄t. Vñ in futuro oꝫ ſpeculū purgari in pulchritudie creaturaꝝ vt amplꝰ reluceat ſpēs creatoris. Hoc autē non erit ad neceſſitatē q̄ſi deꝰ aliẗ videri nō poſſit ſicut mō ẜ h̄ erit ad iocūditatē vt delectationi viſiōis intellectualꝭ addaẗ delectatio viſionis ſenſualis. Circa elemēta notāduꝫ eſt ꝙ terra erit ſicut criſtallꝰ ⁊ planabiẗ. Aer erit clarior: nec habebit ī ꝑſſiones quas hꝫ mō: qꝛ nec erunt nubes nec vēti nec ꝑluuie: nec ros: nec grādo: nec nix. nec tonitrua nec fulgura ⁊c. Ignis ⁊ aq̄ fiēt puriores ⁊ manebūt nō ſolū ẜm ſubſtātiā ẜ ēt ẜm ſuas q̄litates q̄s hēbāt q̄tuꝫ ad hituꝫ ẜ nō q̄tum ad vſum qꝛ cū in his elemētis magꝭ vigeāt q̄litates actiue: ſ. frigiditas ī aqua ⁊ caliditas in igne magꝭ ſunt gñatōis ⁊ incorruptōis ꝓncipiuꝫ. Et talis effectꝰ ipoꝝ nō erit āpliꝰ ⁊ ꝓpẗ hoc dr̄ interire: vel dr̄ iō interire hec duo elemēta: quia dñs tunc intercidet in illis teſte Baſilio. Vox dñi intercidētis ita ꝙ calidū vſtiuū ⁊ frigidum glatiale tendēt īferiꝰ. Per ſpicuuꝫ autē ī aqua ⁊ lux in igne manebunt: qꝛ de oibꝰ elemētꝭ ignobile tēdet deorſuꝫ: ſicut groſſuꝫ terreſtre opacum tenebroſuꝫ ⁊ hmōi. ¶ Ex ꝓmiſſis pꝫ elemētoꝝ trāſmutatōes terminari. ſ. gñationē aialium plātaꝝ ⁊ ſimiliū qꝛ cāe iſtoꝝ ceſſabūt. Hac de cā dr̄ elemēta interire nō q̄tū ad ſubſtātiā eoruꝫ ſed q̄tū ad actionē ⁊ paſſionē. Corpa vō celeſtia habita q̇ete ⁊ lumīe clariori dr̄ remūerari.

¶ Explicit liber Floreti. Anno dñi. M.cccc. xcix. xviij. die menſis Aprilis. Impreſſum Lugduni per Petruꝫ mareſchal: ⁊ Barnabā chauſſard.

¶ Incipit tabula floreti ſcđm ordinem minoris alphabeti.

A Vxilij diuini iploratio Fo. ij.
Articulos fidei credē explicite ⁊ credē mltiplicite q̇d ſit .iij.
Articuli fidei ſūt. xij. iuxta ſymbolum apoſtoloꝝ. eodē.
Articulus quid ſit Fo. iij.
Articulus primus vbi queriẗ cum tria ſint que approprianẗ tribꝰ ꝑſonis quare dꝛ articulus id q̄d appropriaẗ patri ⁊ nō id q̄d appropriaẗ filio ⁊ ſpūiſancto. Folio. iij.
Articulꝰ ſcđm vbi notaẗ duplex emanatio. iiij.
Articulus tertius Folio. iiij.
Articulꝰ. iiij. vbi eſt hyſtoria iudex ⁊ pylati. vi.
Apertio ianue paradiſi quō intelligiẗ. ix.
articuls quintus vbi notanẗ cauſe quare xp̄us deſcendit ad inferna. Folio .ix.
Articulus ſextus vbi oſtenditur reſurrectio vā xp̄i multis probationibus folio. ix
articulus ſeptimus folio. x.
Aſcenſio aſſumptio ⁊ euolatio ſeu eleuatio differunt folio. x.
Aſcenſio xp̄i vtrū fuerit motus naturalis ⁊ ẜm quam naturam chriſtus deſcendit et aſcendit et quot circunſtant aſcenſioni folio. x.
Aſcenſionis xp̄i plurime ſunt cauſe. x.
aſcenſionis xp̄i. modus. x.
Aſcendit xp̄s die quadrageſima folio. x.
articulus octauus vbi queritur ſuper illud p̄s. Impij non reſurgunt in iudicio folio xi.
Articulus nonus vbi notatur ꝙ ſpūſſanctus ꝓcedit a patre et filio folio. xi.
Articulus decimus vbi queritur quare nō dicitur ī vnā ſanctā eccliaꝫ ſicut dꝛ credo in ſpm̄. xi.
articulus vndecimus folio. xi.
Articulus duodecimus. folio. xi.
articulis fidei ẜm aliq̊s ſunt. xiiij. vbi queritur q̄re danẗ tres articuli de dō cū vnus ſit deꝰ. xi.
Accidie diffinitio folio. xxij.
accidie ſpecies. folio. xxij.
Accidiā plura ſequūtur incōuenientia xxiij.
accidie remedia folio. xxiij.
Auaricie diffinitio folio. xxx.
auariciā plura ſequūtur incōuenientia xxxi.
Auaricie remedia Folio. xxxv.
angeli vtrum poſſint baptiſare. Folio. xlviij.
Alienum quot modis dꝛ ⁊ ibi de acquiſito in ludo taxillorum. Folio. lxij.
Angelus vtruꝫ poſſit videre corpus chriſti ſub ſacramento. Folio. c.
affinitas quid ſit Folio. cxij.
Affinitas vtrū impediat matrimonium cxij.
Abilitatio ad gratiam cxliij.
aīe dānatoꝝ vtꝝ aliq̄ñ exeant a ſuis receptaculis cxlvi.
Angelorum prelationes Folio. cxlviij.
angelorum cognitio Folio cxlviij.
Angelorum motus Folio cxlviij.
angeli vtrū ſint plures ſub vna ſpecie cxlviij.
Angelorum cuſtodia. Folio. cxlviij.
antixp̄s vtꝝ hēbit bonū āgelū cuſtodē cxlviij.
Angelice cuſtodie quis ſit effectus cxlviij.
angelus vtruꝫ incurrat aliquod detrimentū ex damnatione cuſtoditi. Folio. cxlix.
Angeli vtrū aſcendant affectū noſtruꝫ cxlix.
angeli vtrum poſſint aſſumere corpora: et vtrū corpora que aſſumūt fiant de natura celeſti. cl.
Angeli vtrum in corporibꝰ aſſumptis exerceāt operationem potentie vegetatiue cl.
Angeli viſus quomō differt ab eius auditu cl.
angelꝰ vtꝝ poſſit opari ſimul in pluribꝰ locꝭ cl.
Angelus vtrum ſit in loco Folio. cl.
Angeli boni vtrum ſciant omnia cl.
angelus vtrū diligat plus ſuperioreꝫ q̄ inferiorem et econuerſo cl.
angeli vtrū fuerint creati ī beatitudine cl.
Angeli vtrum fuerint creati in gratia cl.
angelus vtrū cognouerit diuinaꝫ eſſentiam in ſeipſa per naturalem cognitionem cl.
angelis vtrū ſit data ꝓſcia future gl̄ificatiōis. cl.
Aureola in generali: ⁊ ibi multa clij.
aureole diffinitio clij.
aureola in ſpeciali: ⁊ ibi multa. clij.
Antichriſtus ⁊ eius mala vita. cliij.
antixp̄i modꝰ decipiēdi: ⁊ ibi multa notāẗ cliiij.
Antixp̄i perſecutionis duratio cliiij.
antichriſti mors cliiij.
Angeli vtꝝ opeñẗ in reſurrectiōe gñali cliiij.
Angeli quō defferent ante xp̄m ſtigmata. ſ. crucem: clauos: lanceā: coronam ſpineam ⁊c. clv.
B Aptiſmi diffinitio xlvij.
Baptiſmus ſit tribꝰ mōis xlvij.
Baptiſmi materia. xlvij.
Baptiſmus nunq̇d poteſt fieri cum qualibet aqua xlvij.
Baptiſmus quare ſit cum aqua potius q̄ cum alio elemento. xlvij.
Baptiſmi forma. Folio xlvij.
Baptiſo me nunquid poteſt dici xlvij.
baptiſans nōne p̄t dicē baptiſo te ī noibꝰ xlvij.
Baptiſans nōne poteſt baptiſare in noīe genitoris et geniti et flamminis. xlvij.
Baptiſmꝰ nunq̇d p̄t fieri dicēdo in noīe patria et filia ⁊c. et ibi de ſubtractōe: dimunitōe: additione: interpauſatōe: ⁊ pluribus alijs xlvij.
Baptiſans nunquid poteſt dicere baptiſo vos ſi ſint plures: vel ſi ſit princeps. xlvij.

Baptiſans numqd poteſt dicere lauo vel intingo vel madefacio ſicut baptiſo. xlvij.
Baptiſãs nũqd põt baptiſare in noie tri. eod.
Baptiſare quis põt vbi queritur vtrum angeli poſſint baptiſare et vtrum diabol⁹ in ſpecie humana poſſit baptiſare xlviij.
Baptiſans dicẽdo in nomie patris ⁊c. ſi intelligat diabolum queritur quid iuris codez.
Baptiſmi miniſter non credẽs caracterem imprimi vtrum baptiſaret eodẽ.
Baptiſant; intẽtio qualis debet eſſe xlviij.
baptiſm⁹ vtꝝ eq̃lr recipiat ab oib⁹ pmul. xlviij.
Baptiſmi effectus eſt multiplex xlix.
Baptiſand⁹ inungit in quattuor locis. eod.
Baptiſmi ſacrm quãdo fuit inſtitutuz. xlix.
Baptiſmi plures ſunt q̃ſtiones in h libro ſivis eas inuenire recurre ad litteram. Q.
Bellũ iuſtũ ⁊ iniuſtũ. ⁊ ibi de diffidatiõe. lx.
Beatitudines in generali cxxvij.
Beati ⁊ dãnati vtrũ mutuo ſe videãt. cxlvij.
Beatorum ordo in celo empireo cl.
CAuſe quattuor iſti⁹ libri. ij.
Credere deo: credere deũ: ⁊ credere in deũ quõ differũt. iiij.
Crucis xp̄i tituli interp̄tatio. vij.
Cruc; brachia q̃d ſignificãt. viij.
Crucis ligna fuerũt quattuor et ibi quid ſignificant. viij.
Clauſio ianue paradiſi quõ intelligitur ix.
Cauſe quare xp̄s deſcendit ad inferna. eod.
Corpora ſanctorũ que cum xp̄o ſurrexerunt q̃d poſtea deuenerunt. .x.
Cruci xp̄i vtrũ debeatur latrie cultus. xij.
cõſilia ſaluatoris ſunt duodecim. xv. ⁊. xvi.
Contritio cauſatur tripliciter. xxxix.
Caſus in q̃b⁹ licitũ ẽ pticipare cũ excõicat; xli.
Cõtumelis i pſoꝝ q̃ de facili excõicãt. xliij.
Caracter quid ſit xlix.
Cathecíſmus inſtitut⁹ eſt trib⁹ de cauſis xlix.
Confirmationis ſacramentum. eodẽ.
Confirmationis materia ⁊ forma eodem.
Conformationis diffinitio eodem.
Confirmationis miniſter eodem.
cõfirmãd⁹ dꝫ teneri a q̃cũq; q̃ñ ab ep̄o inũgit. l
Confirmationis effectus ẽ multiplex. vbi notatur q̓ inter illum qui tenet ꝯfirmandum ⁊ confirmatum oritur conſanguinitas eodem.
Confirmationis ſacramẽto quare chriſtus non fuit vſus ſicut baptiſmo eodem.
Contritio quid ſit .lij.
Cõtritio vtrũ ſit i btis: dãnat;: ⁊ detẽt; i purgatorio. Et ibi q̃rit q̓diu q̃s d̃ pctõ dꝫ dolere. eo.
cõtritio ſola nõ ſufficit hñtib⁹ copiã ſacdot;. eo: eodẽ.
Cõfeſſionis diffinitio codez
Confeſſio ſit duobus modis.
Confeſſio quando fuit inſtituta liij.
Confitendi modus codez.
Conditiones vere confeſſionis eodem.
Cõtritio ſola vtꝝ ſufficiat ſine ſolẽnitatib⁹. liiij.
Confitendi modus eodem.
Circunſtantie peccata aggrauantes. liiij.
Confeſſio vtrũ ſit neceſſaria ad ſalutem. lv.
Confeſſio vtrum ſit de iure naturali eod.
Confiteri an quilibet teneatur eod.
Confeſſoris conditiones lvi.
Cõfeſſor vtrum teneatur reuelare crimen ei cõfeſſum ep̄o excõicante oñs ſcios eiuſdẽ criminis niſi reuelent veritatem eodẽ.
Confeſſio cui ſit facienda. eod.
cõfiteri layco i cãu neceſſitat; vtꝝ q̃s poſſit. eo.
Confeſſio vtrũ poſſit fieri cuilibꝫ ſacerdoti. Et ibi de religioſis. Et vtrũ poſſit quis confiteri alteri q̓ proprio ſacerdoti: et quib⁹ caſibus põt hoc facere. lvij. lviij. ⁊. lix.
Cõfitẽs vtꝝ teneat dicere pctm̃ qd̃ nõ fecit. lix.
Cõfitẽs vtꝝ teẽat noiare pſonã cũ q̃ pecca. eo.
Cõfeſſio vtrũ ſit ſtatim facienda poſt pctm̃ cõmiſſum. Et ibi de ipedimẽtis penitentie. eodẽ.
Cõfeſſio nunquid poſſit fieri per nunciũ. eodẽ.
Cõfeſſio nũquid poſſit fieri p interpretã. eod.
Caſus in quib⁹ cõfeſſor tenet mittere ꝯfitentẽ ad ſuũ dyoceſanũ. Et ibi plura notant ⁊ q̃runt de voto ⁊ pluribus aliis lxvi.
Cõfeſſio q̃ñ ⁊ in q̃buſcaſibus eſt iteranda. Et ſi remittat penitẽs ad ſuperiorẽ vtrũ debeat cõfiteri oĩa peccata vl̓ ſolũ illd̃ p q̃ remittit. lxvij.
Cõfeſſio in pctõ mortali fctã vtrũ valeat. lxvij:
Cõfeſſor vtrũ debeat iniungere tm̃ pniam cõfitenti quanta meruit. Et ibi plura alia lxxij.
correctio quid ſit lxxiij.
Correctionis diſtinctio eodem.
Corrigens debet eſſe mundus eodem.
Cognatio vtrũ impediat matrimoniũ. cviij.
Cognatio eſt triplex. et ibi plura notantur queruntur et ſoluuntur. eodem.
Crimen vtrũ impediat matrimonium, et ibi de de multiplici acceptione criminis cxi.
Clandeſtina matrimonia que ſint cxij.
Charitatis diffinitio. ⁊ ibi pl̓a querũtur ⁊ ſoluũtur. folio. cxiij. cum trib⁹ foliis ſequẽtibus.
Comtemplatio cxxxiiij.
Correctio cxl.
Cuſtodia quinq; ſenſuum cxl.
Conuerſatio ⁊ honeſtas vite cxlij.
Celi quot ſunt cxlvij.
Celi quõ ſituãt. et ibi de planetis. et vtꝝ corpa ſup celeſtia poſſint influere ſup liberꝝ arbitriũ. et ibi que differẽtia eſt inter calidũ formaliter et virtualiter cxlvij.
Celum quare eſt factum tanti ambitus cl.

Corpus glorificatum vtrũ ſit palpabile clv.
DIſcipuli poti⁹ cognouerunt xp̄m i fractiõe panis q̓ i alio actu. x.
Diſcipuli poti⁹ cognouerunt xp̄m in domo q̓ in via eodẽ
Dulia ⁊ latria differunt xij.
Demones vtrũ rimẽtur ſecreta cordiũ clij.
De ſacramẽto re ſacramẽto ⁊ re ſimul l.
Diabol⁹ in ſpẽ hũana vtꝝ poſſit baptiſa. cxlviij.
Deceptores iuris qui ſint lxiij.
Deprecatio ⁊ oratio differunt lxxv.
Diuortium quomodo ſit cxij
Defectus qui poſſunt cõtingere circa celebrationem miſſe. c.
Dona in generali cxxij.
Donum timoris cxxiij.
Donum pietatis ⁊ miſericordie codez
Donum ſcientie ⁊ ibi de ignorantia codez
Donum fortitudinis cxxv.
Donum conſilij codez
Donum intellectus cxxvi.
Donum ſapientie cxxxvi.
Diſcretio. cxxxvij.
Doctrina ⁊ predicatio cxxxviij
Domus diſpoſitio cxlij.
Dãnati ⁊ beati vtrũ mutuo ſe videãt cxliiij.
Dãnati vtrũ ſciãt q̃d agat inter viuos codez
Dolor inferni cxlv.
Dãnati i inferno vtꝝ vellẽt oẽs eẽ dãnatos eo.
Dãnati vtrũm vellent non eſſe. fo. eodem.
Dãnatorum voluntas vtrum ſit mala cxlvi
Dãnati vtrum vellent ſe peccaſſe. fo. eodem
Dãnati vtrum peniteant fo. eodẽ
Dotes aie ⁊ corporis ⁊ ibi plura. cli. ⁊. clij
Emanatio i diuis ẽ duplex. iiij.
Excoicationis diffinitio xli.
excoica. pl̓a ſequũt icõue. eo.
Excoĩcato pticipãt icurrit minorẽ excoĩcatõez ⁊: ibi ponũt cãus excepti in q̃b⁹ pticipandum eſt cum excoĩcatis. xli.
Excõmunicationis ſententia iniuſte lata nõ eſt timenda in multis caſibus xlij.
Excoĩcationis iniuſta ſnĩa quot mõis d̃r eo.
Excõmunicato filio vel ſeruo vt pater vel dñs poſſit participare ſine periculo xlij
Excõicare q̃s poſſit ⁊ vtrũ q̃lꝫ ſacerdos poſſit excoĩcare: ⁊ vtꝝ aliq̃s poſſit ſeip̄ꝫ excoĩcare. xlij
Excoĩcatus vtrũ poſſit ſepius excoĩcari. eodẽ.
Excoĩcatus q̃ñ quis d̃r: an a tp̄e receptiõis lr̃aꝝ an a tp̄e conceſſionis xliij.
Excoĩcat⁹ vtrũ ſit vitãdus ante denũciatõez. e
Et ibi vtrũ aliquis debeat excoĩcari eodem.
Excoĩcatus vtrum poſſit excoĩcare eodem.
Excoĩcat⁹ vtrũ poſſit abſolui parte aduerſa cõtradicente eodem:
Excoĩcat⁹ vtrũ poſſit abſolui inuit⁹ eodẽ
Excoĩcat⁹ plurib⁹ excoĩcationib⁹ vtrũ poſſit abſolui ab vna aliis remanentibus eodem
Exorciſmus q̃d ſit ⁊ vnde dicatur xlix.
Exorciſmus dꝫ precedere baptiſmum eodez
Exceptiones ꝓpter quas penitẽtes nõ debent remitti ad ſuperiorem lxvi
Excõicat⁹ vtrũ p̄us dꝫ abſolui ab excoĩcatõe q̓ a pctis: cũ excõicatio ſeper hoĩem a ſacris. lxvij
Excoĩcat⁹ vtrũ poſſit abſolui poſt mortẽ vel nõ excoĩcatus excoĩcari. ⁊ plura alia eodem.
Excoĩcat⁹ cũ poſſit inuit⁹ abſolui a ſnĩa excoĩcationis. vtrũ poſſit inuit⁹ abſolui a pctõ eodẽ
Elemoſyna quid ſit lxxij
Elemoſyna quot duplex eſt fo. eodẽ
Elemoſyna vtrũ ſit dãda de p̄cepto lxxiij.
Elemoſyna quomodo ſit danda eodem.
Elemoſyne effectus eodem.
Elemoſyna quibus ſit danda. eod.
elemoſyne gradus eodẽ.
Elemoſyna nũq̃d eſt dãda malis eodem.
Elemoſyna ſibimet facere nũq̃d poſſit aliq̃s. eo
Elemoſyna de quo ſit faciẽda. et ibi: quot mõis aliquid d̃r male acquiſitum eodem.
Elemoſynã erogare vtrũ poſſint vxor: filij: monachi: ſerui: ⁊ ſimiles qui ſunt alieno iuri ſubiecti ſine licentia ſuoꝝ ſuperioꝝ eodem.
Elemoſyna ẽ dãda p̄ncipalr amore dei lxxiiij.
Elemoſyna quando debet dari eod.
Elemoſynã faciens dꝫ diligenter attendere q̃s petit eam: quid petit: ⁊ ad quid. eodem.
Elemoſynã dãdo vtrũ ieiuniũ redimi lxxxi.
Eucharіſtie ſacramẽtũ q̃ñ fuit iſtitutũ lxxxv.
Euchariſtie ſpecies. eodem.
euchariſtie diffinitio ⁊ vñ dicat eodem.
Euchariſtie ſacrm xp̄s inſtituit i ſine ſue p̄dicationis: ⁊ baptiſm⁹ inſtituerat in principio. eod.
euchariſtie ſacri pl̓es fuerũt figure vbi q̃ritur q̃re nõ ſit mẽtio de ſacrificio aaron ⁊ noe. eodẽ.
euchariſtie ſacrm q̃re debuit hr̃e figuras eod.
euchariſtie ſacri duplex eſt ſignificatio eod.
euchariſtie materia eſt panis ⁊ vinũ: ⁊ ibi plura notantur lxxxvi.
euchariſtie inſtitutõis cã fuit multiplex eod.
euchariſtiã inſtituẽdo in cena vtrũ xp̄s mãducauerit ſeip̄m: ⁊ vtrum dederit corpus ſuũ iude et quare dedit ei codez.
euchariſtie ſcrm ſeu miſſa q̃re celebrat. lxxxvij.
euchariſtie ſacri q̃s ſit miſter ⁊ ibi pl̓a notãt. e.
euchariſtie reuerẽta debita codez.
euchariſtie ſacramentũ vtrũ habeat efficaciam in aliquo peccato: e qui eſt in mortali. eod.
euchariſtie ſacramẽtum vtrum proſit beatis ad

augmentum glorie ci.
Eucbariſtie ſacramentū vtrū babeat ſemper ef
ficaciam in viro iuſto cij.
Eucbariſtie effectus codē.
Eucbariſtie ſacramētū indigne ſumētibus mul
ta mala occurrunt eodem.
Eucbariſtie ſacr̄m vtꝝ ſit miſtrādū excōicat ·c.
Eucbariſtie ſacr̄m vtrū debeat dari bereticis a
mentibus demoniacis ꝛc̄. eodem.
Eucbariſtie ſacramētum vtrū debeat dari lepro
ſis:ꝛ ibi queritur vtrū p̄ſbr̄ potest ſumere coꝛ
pus cbꝛiſti in neceſſitate. ciij.
Eucbariſtie ſacramentū perceptū quomodo de
bet cuſtodiri ꝛ debent reddi gratiarū actiones ꝛ
quare dicitur viaticum codē.
Extreme vnctionis ſacamēti q̄s miſter codez.
Extreme vnctionis tria ſunt genera:ꝛ ibi plura
notantur. eodem.
Extreme vnctionis forma ꝛ materia codē.
Eſuries iuſticie cxxxij.
Electi vtrū memorabuntur maloꝝ que perpe
trauerunt. cliij.
Electoꝝ peccata vtꝝ in iudicio ꝓdeant in noti
ciam oīum ſicut peccata damnatoꝝ cliij.
Fides eſt neceſſaria ad ſalutē iij.
Fidei articuli iij.
Fides ſumit plurib' modis xij.
Fidei diffinitio xij.
Fidei effectus xiij.
Fides ficta et non ficta magna et
parua xiij.
Fides eſt multiplex xiij.
Fides explicta ꝛ īplicta: viua ꝛ moꝛtua xiij.
Furtū vtrum cōmittatur accipiēdo rem alteri'
occulte auctoritate iudicis lx.
Furtū vtrū cōmittat accipiēdo occulte rem ꝓ
priam ab alio detentam codez.
Furtum quid ſit eodez.
Furtum ꝛ rapina quomodo differunt eodez.
Fame leſio quomodo debet reſtitui. lxij.
Forum eſt duplex lxix.
Fidelis cōuerſus vtrum teneatur ab infideli cō
iuge diſcedere cxi.
Fideli qui ab infideli diſceſſit vtrum liceat aliō
matrimonium contrabere eod.
Fornicatio vtꝝ poſſit oppōi ↄuerſo ad fidē eo.
Finis actionum cv.
Fidei diffinitio et ibi multa eodem.
Fortitudo quid ſit cxxi.
Fidelitas cxxxvi.
Fama cxlij.
Flet' īfernalis vtꝝ ſit coꝛpalis vl' ſpūalis cxlvi.
Femie vtrū reſurgēt in vltimo iudicio cū apl's
dicat donec occurramus in virū ꝑfectū. clv.
Gule diffinitio. xxiij.
Gule ſpecies xxiiij.
Gulā pl'a ſequūtur incōueniētia
ſo.xxviij. Gule remedia. xxviij.
Glia ſanctoꝝ vtrū minuat viſa pe
na reproboꝛum cxliiij.
Gaudia paradiſi cxlvij.
gaudia btoꝝ ī ꝑadi. ſub epilogo ꝛ ibi mlt'a. clvij.
Gog et magog qui ſint cxlviij.
Gigātes ꝛ alia mōſtra vtrū reſurgent cl.
Homicida quō dꝫ puniri. lxiij.
boꝛa cōedēdi dieb' ieiuna. lxxxi
Humilitas cxxvij.
Honeſtas vite ꝛ ↄuerſatio. cxli.
Helyas ꝛ enocb. cli.
Interp̄tatio iſti' nois floretus ij.
Incarnatiōis op' attribuit p̄ri et fi
lio ꝛ .ſſ. diuerſis reſpectib'. iiij.
Incarnationis p̄cipua cauſa. iiij.
Incarnatio filij q̄re fuit potius q̄
patris vel ſpiritusſancti iiij.
Incarnationē filij dei q̄re āgelica ānūciatio p̄
ceſſit. fo.v. Iude byſtoria. fo. vi.
In redēptiōe nr̄a fuit mira gr̄a p̄lib' mōis. viij.
Ire quadruplex eſt differentia. viij.
Inferni nomen ſumitur dupliciter ix.
Infernus dicitur quadrupliciter eodem.
Imagines q̄re ſunt ītroducte in eccleſia. xiij.
Ire diffinitio xxvij.
Ire ſpecies codez.
Iram plura ſequūtur incōuenientia xxviij.
Ire remedia. codez.
Inuidie diffinitio xxix.
Inuidie ſpecies folio eodem.
Inuidiā pl'a ſequūtur incōueniētia eodem.
Inuidie remedia. codez.
Ignorantie multiplex acceptio xli.
Impedimēta penitentie. lix.
Iuſticia vtrum ſit in deo lxxiiij.
Iuſticie diffinitio eodem.
Ieiuniū quid ſit lxxxi.
Ieiuniū vtrum cadat ſub precepto codē.
Ieiunans qua boꝛa debet comedere lxxxi.
Ieiuniū vtꝝ poſſit redimi dādo elemoſynā. co.
Ieiunium eſt duplex codez.
Ieiunij effectus ꝛ vtilitates. eodē.
Ieiunandi modus lxxxij.
Indulgētie vtrum ꝓſint penitētibus. lxxxiiij.
Indulgētias quis poteſt conferre eodē.
Indulgētia vtrū ꝓſit volūtatē bn̄ti:ſꝫ nō p̄tatē
adīplēdi op' ꝓpt̄ qō talis indulgētia ↄfert. eo.
Indulgētie vtrū valeāt p̄lato eas ↄferēti. eo.
Indulgētie vtrū valeāt tm̄ q̄tū ſonant. codez.
Indulgentie vtrum equaliter valeant diuiti et
pauperi eodez.
Indulgētie vn̄ ſumpſerūt originē: ꝛ ibi in fine
querit quid iuris ſi papa ↄcedat indulgentiam
plenariam a culpa et a pena dūtaxat in articulo
moꝛtis:ꝛ ille qui ↄceſſit vſus fuerit pluries iſta
gr̄a credēs ſe eſſe in articulo moꝛtis. eod.
Impedimēta et defect' que pn̄t ↄtingere circa
celebrationē miſſe. ꝛ ibi plura alia. xcix.
Impedimēta matrimonij cviij.
Impedimētuꝫ vis ſeu violētie quid ſit ꝛ ibi de
metu:ꝛ plura alia ibi diſtingūtur cxi.
Impedimentū oꝛdinis quid ſit eod.
Impedimētum ligaminis quid ſit cxi.
Iuſticia publice bōeſtatꝭ vtꝝ īpediat mr̄io. cxij.
impedimētū coeūdi q̄d ſit ꝛ ibi mlt'a notāt eo.
impedimētū frigiditatis quō pōt cognoſci eſſe
ꝑpetuum ꝛ quō celebat diuoꝛtium in tali caſu:ꝛ
ibi multa notātur eodez.
Impedimentū accidentale q̄d ſit eodē
Iuſticia quid ſit cxxi.
Ignorantia triplex cxxv.
Iuſtitie eſuries cxxxij.
Ingratitudo cxxxvi
Inferni pene cxliiij. cū trib' folijs ſequētib'.
Iuſticia ꝛ mīa in deo vtꝝ ſint idē eod.
Infernaliū penaꝝ ſpecies. ꝛ ibi multa notantur
ꝛ queruntur. cxlvi.
Ignis pena eodez
Ignis īfernalis vtꝝ ſit coꝛpoꝝ ↄſumptiu' eo.
ignis infernalis vtꝝ ſit coꝛpore' codē
ignis purgatoꝛij ꝛ ignis īfernal' vtꝝ ſint id. eod
Indulgētie papales vtꝝ ꝓſint defunctis. eodē
Ignis q̄ p̄cedet faciē xp̄i in iudicio. cxlviij
Iudicium generale vbi erit cliij.
iudiciū quare erit in valle ioſapbat eodem
Iudicij trina erit monitio ſeu citatio eodē
iudicium erit multiplex clv.
Iudicij vltimi terroꝛ:ꝛ ibi plura notātur eod
iudicij executio p' ſn̄iaꝫ latā ↄtra dānatos. clvi.
Liber preſens recte nuncupatur
floretus propter tria ij.
Latria ꝛ dulia differunt xij.
Latria vtꝝ debeat mr̄i xp̄i. xij.
Latrie cult' vtꝝ poſſit exbiberi
diabolo ſi trāſfiguraret ſe in ſi
militudinem xp̄i. ꝛ cū dulia debeatur angelo bo
no quare ꝓbibuit ſe adorari a btō iobāne. xiij.
Lucifer qn̄ peccauit q̄d appetijt xix.
Luxurie diffinitio xxv.
Luxurie ſpecies eodem.
Luxuriā pl'a ſequunt icōueniētia xxv. ꝛ. xxvi.
Luxurie remedia ꝛ quot ſunt que priuāt occaſio
nem luxurie xxvij
Lingue peccati plures ſunt ſpēs, fo, xxxvij. cum
duabus folijs ſequētibus.
Linguam refrenandi modus ꝛ remedia contra
peccatum lingue. xxxix. ꝛ. xl.
Luctus ſeu fletus. cxxviij.
Largitas. cxxxvi. ꝛ. cxxxviij.
Meritū dicit plibus mōis viij.
Marie matri cbꝛiſti vtꝝ debea
tur latria xij.
Modus vincendi peccata:ꝛ ibi
de libro vite:ſpeculo exemplari
imagine. xliij. ꝛ. xliiij.
Modus ↄfitendi pctā eod.
Mulier vtrū poſſit confiteri ſacerdoti cū quo
peccauit. lix.
Mercatores vtrū teneātur ad reſtitutioneꝫ ſi
cōmittent fraudē vēdēdo vel emēdo. lxij.
Modus penitēdi lxx.
Miſericoꝛdia vtrum ſit in deo lxxiiij.
Modum ieiunandi lxxxij.
miſſa quare dicitur lxxxvij.
Miſſe officium quis edidit eod
miſſe officiū quō debet dici eodez.
Miſſam dicendi mod':ꝛ ibi plura notantur et
querūtur. Item de veſtimentis ꝛ de officio ma
gne bebdomade tangunt plura. folio. lxxxviij
Mod' procedendi in miſſa. fo. lxxxviij. vſq; ad
folium. ci.
Matrimonij diffinitio cvij.
matrimoniū quid ſit. eodē.
Matrimoniū vbi fuit inſtitutū eod
matrimonij cā eſt quadruplex eodez
Matrimoniū eſt quadruplex eodem
matrimoniū quare fuit inſtitutū eodem
Matrimonij cōmendatio fo. eodē.
matrimoniuꝫ contrabendi modus q̄tum ad in
tentionem. fo. eodem.
Matrimoniū quō ↄtrabitur eodez
matrimoniū impedimenta cxviij.
Mulier credens maritū ſuū eſſe moꝛtuū vtrum
poſſit alteri copulari:ꝛ vtrū prim' vir teneat re
cipere vxorē que ſic ↄtraxit cū ſcd̄o viro. cxi.
Matrimoniū clandeſtinū quid ſit cxiij.
mulier vtrum poſſit dimittere virum ſuum foꝛ
nicantem. eodez
Meritū vnde cauſetur cxiiij
Mititas ſeu manſuetudo. cxxviij
Mundicia coꝛdis:virginitas ꝛ caſtitas. folio.
cxxviij. ꝛ. cxxix.
modus tentandi demonū cxxxi.
Miſericoꝛdia prout eſt beatitudo. cxxxij.
modeſtia cxxxv.
Mors. Et ibi notantur plura. vide ibi. folio.
cxliij. ꝛ. cxliiij.
Mia ꝛ iuſticia in deo vtrū ſint idem. eodē

Miſericordia vtrū ex parte dei cōcurrat in puꝛnitione maloꝝ. cxliij.
Mundi innouatio poſt iudicium. ⁊ ibi de differētia inter innouationē ⁊ purgationē: ⁊ ibi plura notantur de elementis clvi.
Natiuitas xp̄i eſt triplex v.
Nunquid vnus poteſt puerum tenere ⁊ baptiſare. xlviij.
Nō baptiſat⁹ vtꝝ pōt tenere puerū ad ſacrū fontem eodem.
Nunquid pōt dici baptiſat⁹ puer in morte articulo piect⁹ in puteū dicēdo verba ⁊ habēdo intētionē: ⁊ ibi de iudeo eodē.
Oratio xp̄i fuit dicens propter quattuor. vij.
Opa bona ī pctō mortali facta vtrum ſint meritoria lxx.
Opa bona in peccato mortali facta vtruꝫ per ſequentē penitentiam reuiuificant. lxx.
Opera bona in charitate facta. vtruꝫ per pctm̄ mortale ſeqūēs mortificatur. lxx.
Opera bona mortificata vtrū poſſint per penitentiam viuificari eodē
Oratio quid ſit fo. lxxiiij.
Orationis diffinitio. lxxv.
Oratio multiplex acceptio. eodē
Orationis ⁊ deprecatio differūt. fo. eo.
Orōis fructuoſe vtilitates ſeclndēdo al's. lxxvi
Orōis p̄eminētia, reſpectu ieiunij ⁊ elemoſy. e.
Oratio vtrū debeat ſoli deo. ⁊ ibi de multiplici interpellatione ſanctoꝝ fo. eodē
Orō dñica cū ſeptē petitiōib⁹ in eadē ↄtētis. folio. lxxvij. cū tribus folijs ↄtigue ſequentibus.
Orare vtrū ſit de p̄cepto. ⁊ ibi de multiplici acceptōe neceſſitatis. ⁊ pl'a alia. fo. lxxvij.
Orationis ↄditiones lxxix.
Orationis triplex attentio lxxx.
Orōnis preparatoria q̄ dn̄t eam p̄cedere. eodem.
Orationis impedimēta eod̄.
Oratio quando debet fieri ⁊ vbi eod̄.
Orando quid ſit petendū eodem.
Orans vtrū debet petere temporalia eo.
Orās vtrū dꝫ aliqd determinate petere. eodem
Ordinis ſacramētum. ciij.
Ordines ſunt ſeptē. ⁊ ibi plura notātur querun tur ⁊ etia ſoluūtur. folijs. ciij. cv. cvi.
Opera bona ſunt triū meritoria cxiiij.
Obedientia. cxxxiij.
Ordo beatoꝝ in celo ēpireo. cliij.
Proteſtatio auctoris hui⁹ libri. ij.
Primū dr̄ duob⁹ modis. iiij.
Pylati ⁊ inde hyſtoria vi.
Paſſio xp̄i cōmendat p̄ paciētiaꝫ in ope p̄ hūilitatē in mō: ⁊ p̄ charitatē in cā. vi
paſſionis xp̄i effectus eſt multiplex vij.
paſſionis xp̄i ſeptē ſuauitates vij.
paſſio xp̄i vtꝝ liberauit nos a ptāte diabo. viij.
paſſio xp̄i vtꝝ liberat a pena peccati. ix.
precepta legis ſunt decem. fo. xiiij. ⁊ xv.
preceptoꝝ alia ſunt afirmatia alia negatia. xvi.
peccata in generali xvij.
pcti originalis mortalis ⁊ vēialis dr̄ia. eod̄.
peccati diffinitio. eodeꝫ.
peccatū multis noībus nūcupatur. eodē
pctm̄ originale vbi auc. pōit remediū purga. e.
peccatū veniale q̄ttuor modis dr̄. xviij.
peccatum mortale q̄d ſit eodeꝫ.
primi motus vtrū ſint peccata. eodem.
peccata mortalia in generali. xix.
peccati mortalis diffinitio. eodem.
peccatū vnū dr̄ maius alio plurib⁹ mōis eod̄.
Peccatum ade vtꝝ fuerit maximum eodeꝫ
Peccati mortali effectus xix. ⁊. xx
Penitētia vtꝝ reſtituat homini bona opa que mortificata ſunt per culpam xx.
Peccata mortalia in ſpeciali. eodem.
Peccati in ſpm̄ſctm̄ ſex ſunt ſpecies xxxvi.
Pctm̄ in ſpm̄ſctm̄ q̄t modis dr̄ irremiſſibile. e.
Peccatum lingue eodem
Pcti lingue pl'es ſunt ſpēs. fo. xxxvij. ⁊. xxxviij.
Peccati venialis diffinitio ⁊ interpretatio huius nominis veniale xxxix
Peccati venialis moroſa delectatio xl
Pcti venialis effectus: de ↄſcia erronea. xl.
Peccata venialia quomodo delentur. eodeꝫ
Pctā vēialia vtꝝ ſint de neceſſitate ↄfitēda. xlij
Pater aut mater vtꝝ poſſit baptiſare puerum ſuum in caſu neceſſitatis xlvi
Penitentie ſacramentum folio. l.
Pnia q̄re fuit innēta ⁊ de duplici naufragio. li.
Penitentie multiplex acceptio eodem
Penitentie effectus eodem
Penitentie materia ⁊ forma: ⁊ ibi tria attēduntur ſicut in peccato mortali eodem
Pnia ſola vtꝝ tollit pctm̄ mortale eodeꝫ
Pctm̄ mortale nō p̄t tolli niſi p̄ pniam eodē
Penitētie vere diffinitio eo d̄
Pniaꝝ q̄dā exterior ⁊ q̄dā interior: ⁊ in pnia alia eſt dolor rōnalis ⁊ ali⁹ ſenſualis eodem
Penitentiarum q̄dā eſt priuata: quedā publica ſeu ſolennis eodem
Penitētie ſolēnis qualiter hꝫ fieri eodē.
Penitētia vtꝝ ſint tres partes: ⁊ vtꝝ in penitētia requirat̄ cōtritio vel attritio et vtrum attritio ſit contritio fo. lij.
penitere ſumit̄ pluribus modis eodeꝫ
penitentia vnde habet originem liiij.
Penitētia quare iterat̄ ⁊ baptiſmus nō liiij.
Peniam ſeu ſatiſfactionē iniūgēdi modus. lv.
Penitētie impedimēta lxv
Periurium quō cōmittitur. lvi.
Peccata ſemel dimiſſa vtrum redeāt lxviij.
Penitētie vtrum ſint arbitrare. eodem.
Penitētia vtꝝ ſit iniungēda moriētib⁹ ſeu infirmis: ⁊ ibi ſi aliqs fuerit mortuus ſine ↄfeſſione quid iuris. eodem.
Peccator qui nō vult accipe cōdignam ſatiſfactionem vtꝝ peccet mortaliter eodem.
Penitentiā faciēdi modus: ⁊ ibi de obiecto penitentie ⁊ pena voluntaria lxix.
Penitētia iniūcta alicui in pctō mortali ↄpleta vtrū ſit iteranda ⁊ plura alia. lxix.
Penitens vtrum reſurgat in maiori gratia: et ibi de multiplici acceptatione gratie eodeꝫ.
Parentes vtrū poſſint cōpellere liberos ſuos ad matrimonium. cxi.
Prudentia quid ſit cxx.
Paupertas. cxxvij.
Par. cxxx
patiētia ⁊ eius cōmendatio: ⁊ q̄ iuuāt patientiā ⁊ ibi de modo tētandi demonis. cxxxi.
prouidentia cxxxvij.
predicatio ⁊ doctrina cxxxviij.
perſeuerantia cxxxix.
pene inferni. Fo. cxliij. cū trib⁹ folijs ſequētib⁹
penarum infernalium ſpēs: ⁊ ibi multa notant̄ et queruntur. eodem.
pena ignis. eodem.
pena vermis eodem.
pena tenebraꝝ: ibi de tenebris exteriorib⁹ et interiorib⁹ ⁊ de triplici actu luc꜡ corpalis eodē.
pena verberum eodem.
pena frigoris eodem.
pena aſpectus demonum. eodem.
pena inferni quoꝝ miniſterio infligatur: ⁊ ibi plures opiniones. eodem.
pena confuſionis peccatoꝝ eodem.
pena fletus. eodem.
pena fetoris. eodem.
pena dāna irrep̄abil': ⁊ ibi d̄ m'tiplici dolore. e.
pena vinculoꝝ. eodem.
penam inferni anime ſuſtinentes vtruꝫ aliquādo exeant a ſuis receptaculis eodeꝫ.
pena ignomime eodem.
pena exilij. eodeꝫ.
pena mortis eterne eodeꝫ.
pena ſeruitutis. eodeꝫ.
pena ſtridoris dentium. eodeꝫ.
pena fumi eodeꝫ.
pena clamoris eodem.
Pena vituperij. eodem.
Pena fames Pena carceris eodeꝫ
pena timoris eodeꝫ
pena doloris. eodeꝫ.
pena inuidie. eodeꝫ.
pena difformitati: ⁊ pl'a ibi notātur eodē.
punitio gehēnal' vtꝝ ſit ſine ītermiſſiōe cxlv.
pena purgatorij vbi q̄ritur q̄ ſunt illi q̄ patiant̄ in purgatorio. cxlvi.
purgatoriū vtꝝ ſit ⁊ ſūt ibi pl'es rōes ꝙ ſic eo.
purgatorij pena eſt duplex eodem.
purgatorij ignis quō purgat aīas. eo.
purgatorij pena vtruꝫ ſit voluntaria ⁊ ibi de voluntate. eodē.
purgatorium vbi ſit eodem.
purgatorij ignis ⁊ infernalis vtꝝ ſint idē. eo.
papa vtꝝ poſſit abſoluere defūctos a pur. clvij.
Quedā ſunt antecedētia ad fidē quedam ſequentia ⁊ quedam cōcurrentia iij.
Quare deus dr̄ oīpotēs cuꝫ non poſſit peccare nec facere ſibi eq̄lem. iiij.
Quare xp̄s tantum diſtulit incarnari v.
Quinqꝫ fuerunt ſtatus p̄mi hoīs ⁊ de quolibet xp̄s aſſumpſit aliquid v.
Quō intelligit̄ illd̄ apl'i factū ſub lege cuꝫ ſymbolo dicatur genitum non factum. v.
Quare xp̄s orauit cū ſciret ſe nō exaudiri vij.
Querit̄ vtꝝ paſſio triſticie vel ire fuerit in xp̄o vbi notatur duplex ira viij.
quō intelligit̄ illd̄ Joh. bap. Math. xi. Tu es q̄ vētur⁹ es an aliū expectam⁹ ⁊ ibi d̄ dubitatōe ix.
quid ītelligit̄ p̄ v̄ba ſedꝫ ad dexterā dei p̄ris. x.
quattuor ordines erūt in futuro iudicio xi.
querit̄ cū paſſus crucifixus mortu⁹ et ſepultus ſint quattuor actus quare non faciūt quattuor articulos ſicut ↄcipi ⁊ naſci duos xij.
Quare deus plaſmauit hoīem quē ſciebat peccaturum xviij.
quis plus peccauit vel adā vel eua. xix.
querit̄ vtꝝ duo hoīes poſſint vnū puerū baptiſare: ita ꝙ vnus q̄ mutus eſt teneat: ⁊ alter q̄ mancus eſt proferat verba. xlviij.
quot ſufficiūt ad leuādū pueꝝ d̄ ſacro fōte e.
quot annoꝝ dꝫ eſſe ille qui tenet. eo.
quid iur꜡ ſi ſacerdos ex ignorātia vl' īprouidētia baptiſet maſculū quē credit femellā eſſe. eodē.
querit̄ q̄d iuris ſi infans baptiſandus emittat ſup̄fluo nature in fontē baptiſmalem. eo.
Quid agēdū ſi mulier mortua fuerit ⁊ credatur
querit̄ ſi īfans repiat̄ mortu⁹ ꝙ pueꝝ viuit. eo.
nūq̄d ſepeliēd⁹ cum matre. eodē.
Querit̄ nūq̄d p̄t p̄t⁹ in vētre mr̄is baptiſari. eo.
quid ſit fiendū ſi appiet vna p̄s pueri. eodē.

Que. vtꝝ pt⁹ mõſtruoſus poſſit baptiſari xlviij.
Querit̃ nunquid põt laycus rebaptiſare cauſa
dubitationis xlviij.
Querit̃ ſi defunctus reſuſcitet̃ nũquid põt re
baptiſari. Et ibi de caractere eodẽ.
Queritur vtrũ ꝑuuli iudeoꝝ poſſint cõpelli ad
baptiſmum. eodẽ.
Quotiẽs batiſandis dꝫ ĩmergi eodẽ.
Querit̃ vtꝝ adultus ficte accedẽs ad baptiſmũ
ſit baptiſatus. eodem.
Querit̃ vtꝝ oẽs adulti eq̃lr recipiãt baptiſ. xlix.
Queritur vtrũ ſanctificatus in vtero teneatur
ad baptiſmum. eoꝺ.
Quot ſunt de eſſentia baptiſmi. ⁊ ibi de exorciſ
mo: catbeciſmo ⁊ de pluribus alijs eodẽ.
Queritur vtruꝫ ſine penitentia peccator poſſit
conſequi remiſſionẽ l.
Querit̃ vtꝝ oẽs teneant̃ ad ↄfeſſionẽ. lv.
Querit̃ vtꝝ poſſit diſpenſari cũ aliquo ꝙ nõ cõ
fiteatur homini lvi.
Querit̃ ſi pctm̃ a deo oĩno ſit dimiſſuꝫ ꝑ cordis
ↄtritõem: q̃d poſtea dimittit̃ ꝑ ſacerdotẽ. lvij.
Quidã ↄſtitit⁹ in articulo mortꝭ remiſit in ma
nu ſacerdotis iniuriã ſibi factã: poſtea ſanat̃ et
vult agere actõe iniuriarũ vtꝝ poſſit. lviij.
Querit̃ vtꝝ iterp̃s teneat̃ celare ↄfeſſiõeꝫ . lix.
Querit̃ vtꝝ adultũ accedentẽ ad baptiſmuꝫ ne
ceſſe ſit ante ſacr̃m pnĩe accipere ſi ſit in morta
li pctõ ꝙ̃ ſacr̃m baptiſmi. eoꝺ.
Querit̃ de his qui rem ſuã apud aliuꝫ depoſitã
accipiunt. lx.
Querit̃ vtrũ q̃s poſſit reꝫ iniuriãtis capere fur
tiue pro re ſua violenter detenta eodem.
Quouis mõ q̃s dãnũ ĩfert alteri ĩdebite tenet̃
ad reſtitutionem. lxiij.
Quomodo non ſolũ auctores: ſed ↄſentiẽtes ⁊c̃
tenentur ad reſtitutionẽ. eodem.
Querit̃ ſi vn⁹ integre reſtituerit ablatũ vtꝝ ſo
cij lui ĩ maleficio teneant̃ ad reſtitutionẽ eoꝺ.
Querit̃ ſi mulier que per adulteriũ cõcepit pue
rum ⁊ dedit marito ſuo vt ſuũ. vtrũ teneat̃ ad re
ſtitutionẽ. lxiiij.
Quidã precedit venas in fundo ſuo ꝑ quas de
riuabat̃ aqua ad puteũ vicini ſui taliter ꝙ aq̃ ĩ
peditur a curſu ſuo: queritur nunquid tenet̃ ad
reſtitutionem. eodeꝫ.
Querit̃ quid de ordine cõfitendi ſeu de ordine
abſoluendi in cõfeſſione lxix.
Querit̃ vtꝝ om̃s teneãtur ieiunare in ieiunijs
ab eccleſia inſtitutis ⁊ ibi plura lxxxi.
Queritur q̃d iuris ſuꝑ diſpẽſatõe ieiunioꝝ. eo.
Querit̃ vtꝝ pauꝑtas excuſet a ieiunio eodẽ.
Que tp̃a ſint ieiunãda: ⁊ ibi plura eodeꝫ.
Que cibaria ſunt comedẽdi diebus ieiunalib⁹
et de hora comedendi. eodeꝫ.
Querit̃ q̃d ſit dicendum de ſeruitoribus domi
norum. eodem.
queritur vtrum ſumptio medicinarum ieiuniũ
abſoluat. eoꝺ.
querit̃ vtꝝ quis poſſit ieiunare ꝑ aliũ eodẽ.
querit̃ quõ intelligit̃ illꝺ. iiij. ſen. ꝙ ieſus corp⁹
ſuũ dedit iude ad ꝑniciem lxxxvi.
quale corpus adminiſtrauit xp̃s diſcipulis ſuis
pridie ꝙ̃ pateret̃ lxxxvij.
querit̃ vtꝝ corpus ſub pixide poſitũ in die cene
in craſtino moreretur in cruce. eodeꝫ.
quare pape in altari frangit ſpẽs corꝑis xp̃i: po
ſtea ad ſedẽ ſuã vadit ⁊ ibidem ſumit eodem.
querit̃ in quo ſtatu dꝫ eẽ ille q̃ vult ꝑcipere cor
pus dñi: ⁊ que ⁊ quãta dꝫ meditari c.
querit̃ vtrũ neceſſe ſit accedere ad ſacramentũ
altaris ⁊ vtrũ peccator mãducet corp⁹ xp̃i ſacra
mẽtaliter: ⁊ pl̃a alia ibi inſcribũtur vt de ſacra
mento de re ⁊c̃. ci.
querit̃ vtrũ iuſtis ſit meli⁹ frequẽtare ſacramen
tum eucbariſtie ꝙ̃ tarde accedere cij.
queritur vtꝝ peccator ſumẽdo corpus xp̃i ſemꝑ
peccet mortaliter. eodem.
queritur vtrũ quis vidẽs ſe incontritũ debeat
abſtinere a communione hui⁹ ſacramenti: ⁊ ibi
plura notantur eodem.
queritur vtrũ mãducare corpus dñi indigne ſit
maius pctm̃ quod ſit. eodeꝫ.
querit̃ vtꝝ hereticis mãducans corp⁹ xp̃i min⁹
peccet ꝙ̃ fidelis peccator eodẽ.
qualiter ſit accedendũ ad cõmunionẽ eo.
quid iuris ſi aliquis peccator occultus impeti
tens a ſacerdote eucbariſtiam in die paſche cuꝫ
alijs petat eodem.
quid fiendũ ſi quis petat vt loco eucbariſtie ei
panis miniſtretur eodeꝫ.
queritur vtrum cõueniẽs fuerit ꝙ beata virgo
nupſerit cvij.
querit̃ cũ btã virgo fuerit de tribu ſacerdotali
q̃liter nupſit ioſeph q̃ erat de tribu iuda eo.
querit̃ vtrum virginẽ glorioſam decuit vouere
virginitatem eodeꝫ.
querit̃ de illis q̃ ſunt muti et de illis q̃ inuicem
ſe non intelligunt quomodo poſſunt contrahe
re matrimonium eodẽ.
querit̃ vtrũ ꝑ verba alioꝝ ꝙ̃ nubentiũ poſſit ef
fici matrimoniũ. eodẽ.
querit̃ vtrũ furioſi ⁊ amẽtes ⁊c̃. poſſint ↄtrahe
re matrimonium. eodeꝫ.
querit̃ vtꝝ ↄſenſus cõditionatus faciat matri
moniũ: ⁊ ibi plura cviij.
queritur vtrũ carnalis copula ſit de eſſentia
matrimonij. eodem

Queritur vtrũ alter ↄiugũ teneat̃ alteri redde
re debitũ: ⁊ an ſemper. ⁊c̃. cviij.
Querit̃ vtrum vir teneatur reddere debitũ vxo
ri non petenti eodem.
Querit̃ vtrum viro leproſo petenti debitum te
neatur vxor reddere eodem.
Queritur vtruꝫ a muliere menſtruoſa vir debe
at petere debitum am ipſi reddere. Et ibi plura
alia. eodem.
Queritur vtrum liceat viro petere debitũ a mu
liere pregnante. cviij.
Querit̃ vtrũ parẽtes poſſint dare nuptui filios
et filias inuicem. cix
Querit̃ vtrũ libero ſine iudicio eccl̃ie poſſit di
mittere ancillã quã credebat eſſe liberã. cix
Querit̃ vtrũ ſeru⁹ poſſit ↄtrahere matrimoniũ
abſq꞉ ↄſenſu dñi ſui. eodem
Querit̃ vtrum vir poſſit ſe ſeruum facere ĩuita
vxore eodem
Quid iuris ſi ſeru⁹ generet filiũ vtrũ ſequat̃ cõ
ditiones patris an matris. eodeꝫ.
Quid iuris de maleficio. Et ibi de dr̃ia inter fri
giditatẽ ⁊ maleficiũ ⁊ vñ ꝓcedit maleficiũ. cxij.
Querit̃ vtꝝ vir poſſit ꝓpria auctoritate vxorẽ
dimittere ꝓpt̃ crimẽ adulterij ⁊ alti nubere. c.
Querit̃ vtrũ vir poſſit ſemꝑ vxorem fornicantẽ
dimittere. cxiij.
Quinq꞉ ſenſuum cuſtodia cxl.
Querit̃ vtrũ in purgatorio ſit minor certitudo
glorie ꝙ̃ in via cxlvi.
Querit̃ quiſq꞉ aĩe detinẽt̃ in purgatorio. cxlvij.
Querit̃ vtꝝ vna aĩa ante aliã inde liberet̃. eoꝺ.
Querit̃ vtrũ exiſtentes in purgatorio poſſint a
nobis iuuari et ꝑ que eodem.
Qui ſunt illi qui ſcãdunt ad paradiſum pro qui
bus nõ eſt orandum eodeꝫ.
Quid dicendũ de locutione angeloꝝ. cl.
Quid dicẽduꝫ de ↄfirmatione angeloꝝ. eoꝺ.
Quindeci ſigna in p̃cedẽt diẽ iudicij. clvi.
Querit̃ quid de illis qui in aduẽtu chriſti repe
rientur viui eodeꝫ.
Quõ in iudicio erũt q̃ttuor ordines ⁊ de duab⁹
ſentẽtijs que ferẽtur in illo iudicio clviij.
R Eſurrectio xp̃i oñdit̃ ꝟa mltis
ꝓbatõnib⁹. vbi querit̃ q̃re ter
tia die xp̃s reſurrexit. et ibi de
ↄputatione triũ dierũ. ix.
Reſurrectio dñi q̃ hora fuit. x.
Reſurrectio xp̃i eſt cã et ſigu
ra nr̃e reſurrectionis eoꝺ.
Reſurrectio eſt duplex eodeꝫ.
Reſurrectio ꝑfecta ⁊ imꝑfecta: ficta et nõ ficta
et q̃d q̃libet ſignificat eodeꝫ.
Reſtitutio quid ſit lx.
Reſtitutio vtꝝ ſit de neceſſitate ſalutꝭ. eodẽ.
Reſtitutio eſt triplex. Et ibi notãtur illi q̃ tenẽ
tur ad reſtitutionẽ eodem.
Reſtitutio vtrum debeat fieri in furto: rapina
⁊ huiuſmodi eodem.
Rapina vtrũ ſit grauius pctm̃ furto eodẽ.
Reſtitutio fiẽda ꝓpter dãnum illatũ rebus et
ibi de impedimẽto beneficij lxi.
Reſtitutio nunq̃d ſemper eſt facienda ei a quo
res eſt ablata eodẽ.
Reſtitutio vtrum ſit ſtatim facienda. Et ibi plu
ra alia lxij.
Reſtitutio nocumẽti illati in perſonã. vt eſt ab
ſciſio membri: defloratio virginis quomodo ſit
Et ibi de homicidio ⁊ leſione fame. lxiij.
Raptor quid ſit ⁊ quõ puniat̃ eodem.
Rapina quõ ſit lxiiij.
Raptores alienorum qui ſint. Et ibi magna di
ſtinctio. eodẽ.
Raptores: dilapidatores : ⁊ aliẽatores q̃ ſt. lxv.
Remiſſio culpe ⁊ infuſio gr̃e vtrũ ſint vna ſim
pliciter mutatio. ⁊ ibi plura. lxxi.
Reuerẽtia eucbariſtie exhibenda eoꝺ.
Reſurrectio generalis clvi.
Reſurgentiũ differẽtia eodẽ.
Reſurgẽtium etas ⁊ ſtatura. eodẽ.
Reſurrectio vtꝝ erit oĩm ſil ⁊ ibi pl̃es rões. eo.
Reſurrectio vtꝝ ſit nãlis an miraculoſa. clvij.
Reſurrectioni q̃ttuor ſunt cauſe. eodem.
Reſurrectionis tp̃s vtrũ ſit occultum eodẽ.
S ymbolũ q̃d ſit: ⁊ vñ dicat̃ iij.
Symbolũ q̃ttuor ſunt cãe. eo.
Sãguinis xp̃i effuſio fuit ſex
duplex. vij.
Septẽ ꝟba que xp̃us ꝓtulit in
cruce quid ſignificãt. viij
Sabbatũ quare veneretur ꝓ beata virgine. et
ibi de magdalena xi.
Spiritusſanctus ꝓcedit a pr̃e ⁊ filio xi.
Symbola ſunt tria. xij.
Septẽ requirũtur ad fidei ꝑfectionẽ xiij.
Si adam comediſſet de ligno vite vtrũ vixiſſet
in eternum xviij.
Superbie diffiniotio xx.
Superbie ſpecies eodeꝫ.
Somnioꝝ ymaginatões ſiũt ſex mõis xxi.
Suꝑbiã plura ſequũtur incõueniẽtia xxij.
Superbie remedia eodẽ.
Septẽ vicia q̃ñ ſunt mortalia ⁊ q̃ñ nõ xxxv.
Sacramẽta in generali. xlvi.
Sacramẽti diffinitio. eodẽ.
Sacramẽta quare fuerũt inſtituta eodeꝫ.
Sacramẽta q̃ñ fuerũt inſtituta eodeꝫ.
Sacroꝝ quedã iterãtur ⁊ quedã nõ. eodẽ.

Sacrm vnū dr maius alio q̄n& mōis. ⁊ ibi deli-
gatura ⁊ binda cōfirmādi: ⁊ de tpe portandi eā
⁊ de ↄfirmāte ⁊ ↄfirmato. xlix.
Satiſfactio q̄d ſit. lij.
Symoniac⁹ vtꝝ teneaꝝ ad reſtitutionē. lxiij.
Symonia q̄d ſit: ⁊ ibi de incēdiarijs co.
Sacerdos ſimplex vtruꝫ peccet ↄfeſſiones au-
diendo. lxvij.
Sacerdos vtrum cōicet cum bono in poteſtate
clauium. eodē.
Sacerdos ſimplex vtꝝ poſſit abſoluere a mino
ri excōmunicatione lxviij.
Sacerdotes legales vtꝝ babuerūt claues. eod.
Sacerdotes vtꝝ ſoli babeāt claues eod.
Satiſfactio quid ſit. lxxi.
Satiſfactionis diffinitio. eodē.
Satiſfactio in quot cōſiſtit. eod.
ſatiſfactio vna ꝑ plib⁹ pctis ⁊ ples ſatiſfactōes
p̄ro vno pctō pn̄t exbiberi. eodeꝫ.
ſatiſfactio. ſ. elemoſyna: oro. ⁊ ieiuniū: ꝑ q̄b⁹ pec
catis imponitur lxxij.
ſatiſfactionis effectus. eodē.
ſuffragia vtrū ꝓſint defunctis: ⁊ ſi ꝓſint q̄riꝛ q̄
ſunt illi q̄b⁹ ꝓſint: ⁊ ibi plura notantur lxxxv.
ſuffragia ꝑ exiſtētib⁹ in purgatorio factā vtruꝫ
vtrum ſint ab eiſdm cognita lxxxvj.
ſuffragia ꝑ vnū alteri facta vtrū ꝓſint eod.
ſuffragia ꝑ pctōres facta vtrū ꝓſint mortuis: et
ibi ſignantur multa eodeꝫ.
ſuffragia vtrum proſint pueris in lymbo exiſtē
tibus. eodē.
ſuffragia facta ꝑ vno defuncto vtrū magis pro
ſint ei q̄ alijs. lxi.
Suffragia facta ꝑ mltis vtꝝ tm̄ valeāt ſingulis
acſi ꝑ vno& ſingulariter fierēt lxxxiiij.
Suffragia cōmunia vtrum tm̄ valeant quantū
ſpecialia eodem.
Sponſalia que ſint cvij.
Sponſalia quō ↄtrabuntur. eodeꝫ.
Sponſalia diſſoluūtur plurib⁹ mōis cviij
Spei diffinitio: ⁊ ibi plura cxvi.
Saluati quō aſſociantur angelis ⁊ ibi ſunt plu-
res opiniones. cliij.
Riplex vnio fuit in cbriſto v.
Triplex ergitur diſtinctio ad eſ
ſe perſone v.
Timor naturalis xp̄i: vbi notan-
tur ſex ſpecies timoris vi.
Tentatio: ⁊ ibi plura xlv.
Tēpora ꝓbibita ab eccl'ia ipediūt matrimoniū
cōtrabendū: ſꝫ nō dirimūt iam ↄtractū. crij.
Temperentia quid ſit cxxij.
Tilitates iſtius libri. ij.
Utrū exiſtens in pctō mortali
poſſit dicere credo in deuꝫ vel
oratōem dn̄icā ſine pctō. iiij.
Ūbū caro fctm̄ ē q̄n& mōis eo.
vtrū aliqua creatura potuiſſet
ſatiſfacere pro toto bumano genere v.
Utrū maior ↄgruitas ſit diuine nature ad vni-
onē cum bumana natura q̄ cū angelica. v.
vtrū xp̄s aſſumpſerit oēs defect⁹ nr̄os vi.
vtrum in cbriſto fuerunt defectus a natura vel
a voluntate codem.
voluntas xp̄i fuit duplex vij.
vtrū ſolus filius fuerit redēptor. ix.
vtrum tbomas tetigerit cicatrices xp̄i. x.
vtrum aliqua iocunditas occurrerit xp̄o et ſua
aſcenſione. eodē.
vtrum xp̄m aſcendiſſe ſit articulus xi.
vtrū oportuerit illos qui preceſſerūt aduentuꝫ
xp̄i credere articulos bumanitatis. xij.
vtrum xp̄s ſit adorādus inq̄tum bō. xiij.
vtrū iniuriatus teneatur remittere iniuriā ini-
mico potenti veniam. xxix.
vſure plures ſunt ſpecies: ⁊ ibi quō vſura ſit vbi
dicuntꝛ multa circa vſurā. fo. xxx. cum quin& fo
lijs immediate ſequentibus
vtrum poſſibile ſit in dolorem ↄtritionis cade
re exceſſum. liiij.
vtrum intenſius oporteat cōteri de vno pecca-
to q̄ de alio. codē.
vaſſall⁹ vtꝝ poſſit cōpelli iuuare dn̄m ſuū. ix.
vſurarius quid ſit eodem.
vſurarius vtrū teneatur ad reſtitutionem ⁊ ibi
de decimis lxi.
vtrum pauper vel indigēs qui mutuaꝛ ab vſura
rio peccet ⁊ plura alia. eodeꝫ.
vtrum illi cōmittant vſuram qui vēdunt bladū
vinum ⁊c. vel mutuāt ad precium tēporis ſubſe
quētis. Jtem illi qui vēdunt carius ꝑ expectan
do ſolutōem ⁊ plura alia notanꝛ ibi. eodē.
vtrū ille qui mutuat poſſit repetere dānuꝫ paſ-
ſum cā mutuationis facte eod.
vtrū pōt accipi obſequiū ꝑ pecūia mutuata. eo.
vtrum omne lucrum factum ex pecunia mutua
ta ſit reſtituendum eodem.
vſuratorū filij vtrū teneantur ad reſtituendas
vſuras. eodeꝫ.
vtrū mercatores teneātur ad reſtitutionē ſi cō-
mittat fraudē emēdo vel vendēdo. lxij.
venditio quō eſt illicita ꝓpter defectū rei eod.
venditor vtrū teneaꝛ ſemp dicere viciū rei quā
vendit. eodē.
vtrū poſſit quis vendere rem pluſq̄ empta ſit ⁊
ibi de negociatione eodem.
Utrū per p̄ſcriptionē aliquis excuſeꝛ a reſtitutio
ne ſi ibi parū de vſucapione. lxij.
Uotum q̄d ſit lxv.
Uoti diffinitio eodē.
Uotū de malo vtꝝ poſſit fieri ſicut de bono. eo.
Uouens vtrum tenetur adimplere illud quod
vouit eodē.
Uotum facere qui poſſint eodem.
Uotoꝝ diſpenſatio ad quos ſpectat lxvi.
Utrū iudex poſſit excōicatū a pctō abſoluere ſi
cut ipſum abſoluit ab excōicatione lxvij.
Utrum poſſibile ſit reconſiliari deo per ſatiſſa-
ctionem. lxviij.
Utrum extra charitatē poſſibile ſit penitentem
ſatiſfacere lxix.
Utrum poſt iſtam vitam poſſit remitti aliquod
peccatum eodem.
Utrū aliquis in peccato mortale cōſtitutus au-
ctoritate ſua debeat abſtinere a perceptione ſa
cramentorum eodeꝫ.
Utrū aliq̄s poſſit i extrēo ſue vite pēitere. eo.
Utrū debeam⁹ interpellare ſuꝑiores ſctōs tan-
q̄ deo acceptiores lxxvi.
Utrū ſancti cognoſcāt oratōes noſtras ⁊ pro q̄-
bus ſancti ꝓrigunt preces eodē.
Utrum ſanctis qui ſunt in patria competat ora-
re. eodem.
Utrū votū impediat matrimonium. cxiij.
Uirtutes plures diffinitiones codē.
Uirtutes in generali codeꝫ.
Uirtus q̄d ſit ⁊ vñ aſſumpſit nomen eodem.
Uirtutū eq̄litas ⁊ ineq̄litas: vbi q̄riꝛ q̄re vnus
polleat magis q̄ ali⁹ vſu vni⁹ vtutis eodeꝫ
Uirtutū magnitudo vtꝝ debeat rn̄dere magni
tudini ſcientie cxiiij.
Uirtutum connexio. eodeꝫ
Uirtutum cōmendatio eodem
Uirtutum effectus cxiiij.
Uirtutum merita eodem
Uirtutum diuiſio eodem.
Uirtutum differentia cxv.
Uirtutes tbeologice eodeꝫ
Uirtutes cardinales in generali eodem
Uerecundia cxxxv
Ueritas eodeꝫ
Uigilia cxli
Utrū poſſibile ſit ſaluari aliquē decedētem in
peccato mortali ⁊ ibi plura cxliij
Utrū ſit orādum ꝑ dānatis cxlvij.
Utrum illi quib⁹ dātur indulgētie poſſint eas
alijs dare cxlviij.
Utrū ſinguli angeli ſingulis boib⁹: an vn⁹ plu-
rib⁹ ad gaudiā deputeꝛ: ⁊ ibi multa cxlix.
Utrum oēs angeli mitteꝛ cliij.
Uita antixp̄i cliij
Uox tube ad quā reſurgēt mortui cliiij.
vtrū capituli vngues ⁊ iteſtina reſurgēt cliiij.
Utrū eadē aīa [illegible]p⁹ nu-
mero q̄ō prius b[illegible] idē bo
mo numero reſurget clv
Utrum media nocte ſit dominus [illegible] ad
iudicium. [illegible]
Utruꝫ in iu[illegible]ma bumana [illegible]
rioſa clvi.
Utrū ſenſus in patria babebūt ſuos act⁹. clvi.
Hriſtus vtrū veram carnem ba
buit. iiij.
Cbriſt⁹ vtrū aſſumpſerit aīaꝫ ra
tionalē cū potentijs eius. iiij.
Cbriſtus aſſumpſit naturaꝫ bū
maꝫ non de neceſſitate redēptio
nis ſed de cōgruitate v.
Xp̄s paſſus eſt paſſione generali. vij.
Xp̄i ſuppliciūm in cruce viij.
Xp̄i opprobrium in cruce. viij.
Xp̄i myſteriū in cruce viij.
Xp̄s per ſuam paſſionē meruit nobis ianue vi-
te apertionem. viij.
Xp̄s mortu⁹ in corpe deſcēdit ad inferos in aīa
⁊ ſurrexit in vtro& ix.
Cbriſt⁹ in illo triduo fuit totus in ſepulcbro ſꝫ
non totum. ix.
xp̄s in illo triduo nō fuit bō ix.
xp̄s reſurrexit multis de cauſis. ix.
xp̄s vtrum babuerit angelum ad ſui cuſtodiam
deputatum. cl.
xp̄s vtrū babuerit angelū ad tentandū cl.
xp̄s in qua forma iudicabit: ⁊ ibi de quin& mo-
dis iudicandi. clvi.

¶ Et ſic eſt finis tabule.

n° 08

[redacted]

[redacted]

[redacted]

UNIVERSIDAD Y PROV.A
BIBLIOTECA.
DE ZARAGOZA.

Ynnieso señor la presente

... [illegible]

Isibarren Antonius C. 187. [illegible]
de S.t Juan Isidorus [illegible]
Iucundo Ioannes G. 26.
Iudoco Conradus H. 115.
Iustiniano Vincentius D. 157. Iuvenal [illegible] H 78
Izquierdo Sebastianus R. 124.

M

Index Cognominum à Littera K incipientium ordine alphabetico dispositus

Kempens Godefridus B. 233.
Kempis Thomas F. 151.
Konigsteyn Antonius H. 263.
Luzuriaga Ioanes L. 22.

Index Cognominum à Littera L incipientium ordine alphabetico dispositus

Lacroix Claudio E. [illegible]
Lanuza Hieronimus B. 15. usq. 20. 194.
Laureto H. 216. 217. Michael 221.
Ledesma Petrus C. 57. 58. 118.
Lenda Iacobus B. 137.
Leon Isidorus F. 32. 33.
[illegible] Ludovicus H. 200.
Lezana Ioannes G. 131.
Liza Nicolaus H. 3. usq. 8. 182.
Lisboa Marcus G. 45.
Lizana Franciscus C. 197. usq. 200. F. 88.
Lohner Tobias C. 4. usq. 7.
Lombardo Petrus D. 153.

...fundus C. 230. 231. E. 106. v. y. ad 108.
...ius A. 229
...anles G. 73.

M

Cognominum à Littera, M, incipientium, Vigoroso ordine alphabetico dispositus.

Thomas	C. 110. E. 86. 87	
Alphonsus	C. 195. 196.	
Ioannes	B. 184	Magti Sebastianus. C. 95.
Ioannes	D. 96	
Franciscus	B. 139	
Ioannes	F. 101.	
Joseph	F. 18.	
Didacus	B. 31.	
Didacus	F. 127.	
Petrus	E. 188. G. 97	
Angelus	B. 165. 166.	
Franciscus	E. 214	
Petrus	E. 192	
Antonius	G. 141	
Virgilius	H. 98. 132.	
Ioannes	A. 218	
Hieronymus	G. 169.	
Ioannes	G. 213.	
...sanz Thomas	D. 114	
de Ilarro Ioannes	C. 52.	
...na Petrus	E. 206. G. 110	
Ioannes Thomas	D. 98.	
Nicolaus	E. 93.	
Didacus	D. 156.	
Bartholomeus	D. 31. 32. 33. E. 49	
...	G. 151.	

nada falta

A. 130. Copmanni Soario 4171.
A. 152.

Nominum a Littera D incipientium, lig.
ordine alphabetico dispositus

Cornejo. G. 48. usq ad 51. et 216.
Bartolo. F. 130.
Thadeo. G. 87.
Arozas. H. 68. B. 175.
Arze
Baeza. A. 88. usq ad 94. B. 160. C. 235.
Caceres. D. 207.
Castillo. A. 108. G. 157.
Celada. A. 167. 168. Cruzate. B. 172.
Estella. A. 164. F. 7.
Garzia. G. 140.
Grazia. C. 49. 50.
Lopez. B. 88. 89. 90.
Malo. B. 31.
la Mana. F. 127.
Marco. D. 156
Murillo. B. 105. 107. usque ad 110. F. 42/43. G. 76.
Navarro. G. 39.
Vireno. B. 70. usque ad 77.
Saabedra. H. 45.
a Sta Theresia. C. 168.
Vega. B. 94. 95. 96. 228. 229.
Ximenez. H. 22.
Lopes. G. 101.
Terpi. F. 41.
E. 164.
Blasco. D. 65.
Cantuzano. A. D. 178. 176
Garzia. D. 12. F. 38. H. 25.
Gubernatis. G. 6. usque ad 10.

nada falta

A. 130. Cypriani Isario A 171.
A. 152.

Nominum a Littera D incipientium, &c. ordine alphabetico dispositus

Cornejo. G. 48. usq. ad 51. et A 216.
Bartolo. F. 130.
Thadeo. G. 87.
Aroza. H. 68. B. 175.
Arze
Baeza. A. 88. usq. ad 94. B. 160. C. 235.
Caceres. D. 207.
Castillo. A. 108. G. 157.
Celada. A. 167. 168. Conde B. 172.
Estolla. A. 164. F. 7.
Garzias. G. 140.
Grazia. C. 49. 90.
Lopez. B. 88. 89. 90.
Malo. B. 31.
la Mana. F. 127.
Marco. D. 156
Murillo. B. 105. 107. usque ad 110. F. 42 / 43 G. 76.
Navarro. G. 39.
Vireno. B. 70. usque ad 77.
Saabedra. H. 45.
Sta. Theresia. C. 168.
Vega. B. 94. 95. 96. 228. 229.
Ximenez. H. 22.
Lopez. G. 101.
Serpi. F. 41.
E. 164.
Blasco. D. 69. [illegible]
Cantuzani. A. [illegible] D. 178. [illegible] 176
Garzia. D. 12. F. 38. H. 25.
Gubernatis. G. 6. usque ad 10.